
12
3 11
5

יהוה

D.O.M.A

HIPPOCRATES | HERMES

SYNTAGMATIS

ARCANORUM CHYMICORUM, EX

OPTIMIS AUTORIBUS SCRIptis, impressis, experientiaque artifice collectorum,

TOMUS SECUNDUS.

IN QUEM CONGESTA SUNT partim noua, eaq; penitiora Spagyrorum secreta, partim prioris tomi nonnulla explicatius tradita, & inter ea etiam ænigmatica Quercetani, aliorumque Hermeticorum non pauca studiosè inuestigata, declarata & indicata,

Ab

ANDREA LIBAVIO M.D.P.C. Illustris Gymnasii Casimiriani in vrbe Coburga Directore, & Professore publico.

Cum Indice copioso duplici, Chymico & Medico.

Cum gratia & priuileg. Cæsar. speciali ad decennium.

GALENUS | ARISTOTELES

IN DEO LAETANDUM

FRANCOFURTI

Excudebat Nicolaus Hoffmannus, Impensis Petri Kopffii.

Anno M. D. CXIII.

NOBILI, STRENVO, ET GENEROSO VIRO ET D.D. IOHANNI SEBASTIANO A ROTENHAN, IN RENTVVEINSDORFF, &c. EQVIti Franco, & Tractus Paunacensis Præfecto, D. & amico suo officiosè colendo,

ANDREAS LIBAVIVS M. D. ET ILLVSTRIS Casimiriani Gymnasii apud Coburgenses Director, S. P.

Plendidis admodum, & magnificis Encomiis, Vir Nobilissime, generosissimeque, & Eques strenuissime, ornatam esse, affectamque naturam, tam veterum, quam recentium sapientum monumenta abunde testantur. Qui rerum diuinarum admiratione tenentur, iisq; cognoscēdis & explicādis totos se dediderunt, tanquam diuinæ maiestatis, potentiæ, scientiæ, præsentiæ, prouidentiæque speculum eam proponunt, quandoquidem, vt Apostolus loquitur, τὰ ἀόρατα τῦ θεῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, hoc est, Inuisibilia Dei ex creatione mundi operibus intelligenda conspiciuntur, ipsaque æterna eius potentia & diuinitas ex iisdem elucescunt. Τὸ γὰρ γνωστὸν τῦ θεῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς, Manifestum fit, quod de Deo nosci absque reuelatione per verba iam ab homine potest per naturalium contemplationem, adeo vt legem naturæ nobis subinde occinat etiam ipsa conscientia, & de Deo colendo, àque malis abstinendo, nos semper admoneat. Hinc & Iureconsulti naturæ legem commendarunt, eamque diuinam origine, & immutabilem statuerunt. Philosophorum princeps Aristoteles tum alibi mirifice deprædicat naturam, tum in 1. de part. an. 5. vbi eam causam ordinis in vniuersis esse dicit, vocatque parentem & autorem omnium animalium, excitantem miras voluptates in hominibus, qui causis intellectis ingenuè philosophantur: quippe cum nulla res naturæ sit, in qua non mirandum aliquid inditum habeatur, in omnibus naturæ numine, honestoque & pulchro ingenio existente, cuius operibus iunctum id præcipuè est, vt nihil ab ea temerè & fortuitò, sed omnia alicuius gratia, in quo est boni honestique ratio, agantur. Plinius in natura

tura agnoſcit immenſa potentiæ occultæ documenta, vltra quæ nec alia quæri debeant, nec poſſint paria ſimiliave inueniri, ipſa ſeipſam vincente natura, & numeroſis modis declarante, cuius opera etiam impoſſibilia factu iudicentur, prius quam ſint facta, quod naturæ rerum vis & maieſtas apud homines imperitos fide careat. Eam prouidam & beneficam eſſe dicit: Eidem omnia ferè poſſibilia eſſe pronunciat, adeò vt non dubitet aſſerere naturæ potentiam eſſe id, quod Deum appellamus, quod etiam Seneca lib.4. de beneficiis c.7. ſcriptum reliquit: Ariſtotele tamen nolente vocare diuinam, ſed dæmoniam tantum cap.2. de diuinatione per ſomnum, appellante. Beniginiſſimam omnium parentem nuncupauit Columella: Lucretius rerum creatricem; omniferentem, & omniparentem poetæ: Mantuanus etiam omnipotentem: quibus laudibus ecquid poſſis adiicere? Veruntamen multa illi gentiles naturæ aſcripſerunt, quæ diuinæ prouidentiæ, & diſpenſationi, debentur: Vnde & ſecundarios quoſdam Deos, tertiarioſque ſtellas, virtuteſque & facultates rerum naſcentium, aut paſſim in mundo contingentum confinxerunt, vt apud Platonem, Hermetem Triſmegiſtum, Macrobium, poetaſque & alios eſt videre. Phyſici eius ſtudium ſibi peculiariter vendicant, quanquam horum ſententiæ tanta ſint varietate, vt ferè quid vel quem ſequi debeas, ignores. Accuratiſſimè in naturæ contemplatione verſantur illi, qui ad eam afferunt lumen ex diuinis ſacrarum literarum reuelationibus hauſtum, quique eſſentiali quadam anatomia, & ſeparatione inſtituta, quid penitus lateat in rebus naturaliter compoſitis, inueſtigant, idque in publico conſpiciendum proponunt, qua in re non ſunt alii ſolertiores, ingenioſioreſque, quàm dicti Chymici, Hermeticive, ab Hermete quidem autore & parente Alchymiæ myſticæ, non à materia, vt volunt nonnulli, appellati, ſed non iſta omninò, quæ in Pimandro, & Aſclepio leguntur, ſecuti, quando etiam adhuc dubium eſt, ſitne Hermes iſte Pimandri, & Aſclepii concinnator idem cum Hermete Chymico, qui in ſmaragdina tabula myſterium lapidis Philoſophici, & ad eius ideam cæterorum elaborandorum, deſcriptum ad poſteros tranſmiſit. Hi de natura ingenuè philoſophantes, dum compoſita reſoluunt, diuerſam ſimplicium naturam in eis inueniunt, nimirum nonnulla virtutibus eſſentialibus deſtituta: alia vero iiſdem per ſe prægnantia, licet diuerſis formis, & qualitatibus ſenſus mouentia, quæ per illa, & in illa, tanquam in agrum naturæ, aut, vt Plato ait, conceptaculum, & capſam ſunt digeſta diſtributaque, conſtituentia eſſentialium poteſtatum primum, proximumque ſubiectum, proportione conueniens cum elemento ſtellarum, prioribus tanto propius ad Elementa inania mundi accedentibus, quanto minus

cœle-

cœlestium virtutum in se habet. Ideo & illa corpora, capitaq; mortua dicuntur; hæc spiritus, & essentiæ viuæ, non qua vita plantæ, vel animalia constant, sed efficacibus potentiis in medicina, data occasione, actum suum comprobante. Scripsit Aristoteles in cap. 2. libro 1. Meteorol. Necessitate continuum esse mundum inferiorem lationibus superioribus, vt omnis illius virtus hinc gubernetur, quia principium motus inferiorum sit à superioribus, vt Solis, Lunæ, aliorumque astrorum accessiones, & recessiones testantur, vnde consequens est, à cœlo primam esse causam. Idem in 2. Gen. an. cap. 3. Omnem animæ virtutem siue potentiam, aliud corpus participare sibi videri ait, idq; magis diuinum elementis, quæ non tantum simplicia extra mistionem agnoscit, & ponit, verum etiam in mistis ipsis inter se contemperata, vnde iterum, facta per putredinem, aut violentam corruptionē solutione, egrediuntur. Ei corpori diuiniori naturam discrepantem, prout ipsa principia, & animæ, vel etiam semina mistorum nobilitate, vel ignobilitate differunt, assignat, appellatq; id calorem prolificū seminibus comprehensum, de natura nō Ignis, aut Ignei cuiusdam, sed spiritus in semine, spumosoq; corpore, & humidi primigenij natura cœlo analoga contenti. Hæc natura non tantum mineraliū, vegetalium & animalium seminibus benedictione diuina fœcundatis inest: verum etiam dispersa per totum inuenitur. Ideo & non tantum vniuoca generantur, verum etiam æquiuoca, nempe in terra, & aquis animalia, & plantæ, sub terra varietas mineralium admiranda, quia humor in terra, spiritus in humore, & calor in vniuerso inest, qui cum comprehenditur à materia disposita, præsertim occasione putrescētium humorum, & in bullam spumosam intumescentium, ab Aristotele creditus est animalia, & plantas spontaneas gignere. Ex Patribus Ecclesiasticis quidam seminaria talium rerum arbitrati sunt elementis commissa esse, quæ tandem in actum erumperent, & mista trium generum, inuoluta Elementorum contagio producerent. Id autem non difficile est ex creationis historia demōstrare; quo spectat & Platonicorum per omnia diditus mundi, mundanorumq; Spiritus, de quo Virgilius cecinit, seminibus rerum insitum esse, tanquam igneū vigorem, & cœlestem originem, spiritu intus agente, & per membra diffusa mente quadam, quæ totam mundi molem magno se corpori miscēdo moueat. Hippocrates diuinæ originis calorē dixit, qui cum plurimus ad superiora recesserit, tamen aliqua sui portione etiam in imis manserit. Hanc formam vocant apud Mesuen magni magisterij consulti, quam abstractam à materijs veras earum essentias, nutritiuas, medicasq; complere animaduerterunt. Plin. lib. 2. c. 47. de vento dubitat, sitne ille generabilis rerum naturæ spiritus, huc illucq; tanquam in vtero aliquo vagus, an disparili errantium syderum, radiorumque multiformi actu flagellatus aer, & seu planetarum, seu fixarum

tum stellarum opus, quod naturæ legem non ignotam habeat, licet nondum percognitam. Agnouit ergo & hic Platonicum illũ mundi spiritum, calorem Hippocratis, & Aristotelis, formamq; & essentiam quintam Chymicorum. Ignem naturę nuncuparunt diuersi, licet diuersũ quoq; respicientes. De istis omnibus, Vir Nobilissime, & Generosissime, Eques Strenuissime, alias disserui, & veram rerum naturam ex sacra Physica contra insulsitates Paracelsistarum, non minus ac Elementarium Medicorum opiniones pueriles demonstraui. In præsente secundo Syntagmatis arcanorum Chymicorum Tomo sigillatim de IGNE NATVRÆ contemplationem institui. Prædicant hunc immensis quoque præconiis hi, qui mira potius & abstrusa dicere, quam vera, demonstrataq; proferre malunt, ita vt argumento Ignis naturæ inscitiam suam, & arrogatam sibi falso in naturalib. mysteriorum profunditatem velle tegere, & ab oculis remouere studiose videantur. Si enim quæras, quis sit tandem ille tam liberaliter, & copiose nominatus Ignis naturæ, vel obmutescuunt, vel ea mussitãt, quæ atra an alba sint, nescias. Talis in campo Chymicorum Martio apparuit non ita pridem Petrus Palmarius, suo iudicio omnium Medicorum Coryphæus, Parisiis vitam & mortem expertus. Nihil est Chymiæ operum insigniorum, quod huic nõ acceptum retulerit. Vt ergo pateat quid sit, & cuius genij, & ne Tyro noster Chymicus cętera omnia abunde doctus in Igne naturæ hæreat, conscripsi de hoc librum, quo liquido expositum arbitror quicquid hac in parte naturæ scitu opus esse iudicavi. Quoniam vero Palmarius, suum Ignem naturæ efferendo, in me, & veram Alchymiam adeo inuectus est, vt à nullo crimine, conuitio, calumnia, damnationeq; ad crucem vsque abstinuerit: Martinus Rulandus quidem, cuius nomẽ in benedictione, nobilis, Imperatoriæ Maiestatis, Diui Rudolphi felicis memoriæ archiater, in animo habebat famã Chymiæ & meam defendere: verum ipsum immatura mors sustulit. Ne ergo patrocinio suo destituta succũbat veritas, oportuit ipsũ me armis accingi, & hostiles impetus Palmarianorũ (reliquit. n. ꝓcul dubio defunctus iste suæ vesaniæ ꝓgeniem, genimina viperarum virulentissima) pro virili, neglectis maxima parte conuitijs, quibus ille si dignus fuit, vt effunderet, ego tamen indignus esse videor, in quem sint profusa, retundere. Nolui vero solũ hunc laborem publicum facere, ne momentaneus, & in horã scriptus esse videretur. Adieci ergo Chymiam Pharmaceuticam methodo scientifica digestam, & Theorematica, exẽplariq; doctrina sic excultã, vt medicinæ pharmaceuticæ satis cõmode inseruire possit. Edita quidẽ etiam antehac est Alchymia, sed vniuersum systema Chymicum cõplexa, ne quod specimen artis, seu metallurgicũ, seu pharmaceuticum seu Cosmeticum esset, quod nõ suũ in descriptione illa locum inueniret. Verũ Aristarchi nostrorum temporum adeo medicã

facere

facere volunt Chymiã, vt vel ſola ſit medicina, vt ſentiunt Seueriniani, & Michelij manipulares: vel pars Pharmaceuticæ ingenioſior, q̃ Pariſiana ſchola videtur ſtatuere. Priorum ſententia nulla difficultate euertitur, imo ſua ipſius abſurditate pridẽ in Michaelio cõcidit, fruſtra eã è luto erigente Paracelſi famulitio: In poſteriore adhuc lis hæret, quandoquidẽ non Medicinæ tantum gratia Spagirica Chymia eſt inuenta, excultaq;: verũ etiam liberaliter philoſophandi, & quid in rebus miſtis ſit, quod ſcientiam faciat, ſpeculãdi, qui eſt primarius Phyſicorum liberalium ſcopus. Nolo hoc in diſſidio ſententiam dicere. Vtriq; fini faueo, & Chymiam ingenuam tam ſcientiam, quam artẽ profiteor. Eius ope ſcire licet rerum Dædalæam naturã: eiuſdem etiam medicamenta ad ſalutem humanã conficienda. Dedi ergo ſpecimen artis, pro gratia diuina, quæ mihi ea in re eſt collata. Melius qui põt, ei nec obſto, nec inuideo. Occupet extremum ſcabies. Sunt qui Tyrocinia Chymica ſcribant. Apoſtata ille Dornheuſerus magnam Alchymiam cum magno fumo proflauit. Hic defecit quidem inter ampullas ſuas, & ingentia promiſſa: Tyrociniographum ſpero non tam varietate artificiorũ ſingularium, quam præceptis Catholicis in compẽdium redactis, ſuos Tyrones inſtructurũ. Mea ſenectus, & occupationum moles non patiuntur me amplius eo in campo ſudare. Lampada currẽs trado, vt eſt in prouerbiis. Vidi præterea, quæ publicorum commodorũ cauſa in lucem emiſerunt viri in Chymia ſummi, Penotus, Crollius, Quercetanus, Rulandus vterq;, Baſil. Monachus, & alii plures. Non aũt vidi id tantũ, verum etiã querelas de obſcuritate audiui, nec minus cognoui varietatẽ expoſitionũ, vnde illa ipſa incertitudo operum Chymicorum, quã genuit ſua perplexitate Paracelſus, põt contingere. Eſt q̃ dicit, ſic voluiſſe Quercetanum, & ſe verum habere artificium: Eſt qui ſecus. Accedit tertius, quartus, & magno numero multi alii, quorũ q̃libet iactitat ſcientiam veram, cũ tamen δὶς διὰ πασῶν diſtent à ſe fere oẽs. Hoc modo Paracelſiſtarum quilibet ſibi clauem intelligentiæ arrogabat, & interim q̃cquid pro arbitratu, vel ẽt fortuito laborando exibat, id vendebatur & adhuc vẽditur pro Paracelſico vero, genuino, ipſiſſimo, quod ſi reuiuiſceret Paracelſus, prompte damnaret, & adulterii accuſaret. Volui hac quoq; in parte inſeruire iuuentuti, & per collationes, diſputationes, naturaliaq; & Chymica principia artificum formulas declarare. Hypomnemata ergo exhibeo variorum magiſteriorum, in quib. ſi non clauum tetigi, arbitror tamen non longe aberraſſe. Si aduerſati pugnaciter velis: feci, quantum potui. Meliora ſi quis dederit, palmam cedo. Voco hanc opellam Apocalypſeos Hermeticæ partem priorem. Eſt. n. illuſtratoria & quaſi reuelatoria, non his facta, qui omnia norunt, & Quercetanum, cæteroſque autores etiam infra ſe ponere ſolent: Sed Tyronibus Chymicis, qui nondum pedum viderunt, viam

Non ſcribimus ampullas Sophiſtis, qui ſuum amore cætera vocant culinarias coctiones.

ingredi vero eam ſtudioſe ſatagunt. Verum hoc totum puerile eſt præ eo, quod ſequitur, continens Apocalypſeos Hermeticæ partem poſteriorem, in qua ſi plurimorum nerui defecerunt, certe longe plurium cupiditates euanuerunt. Quicquid legendo, meditando, conferendo, operãdoq; per me vel alios (neq; enim periclitari piguit, vti multis videtur) conſequi potui, id in eam inſumſi. Non mihi, ſed aliis inſeruiendo pene etiam ſum conſumptus. Medicinæ Catholicæ cauſam ſpectaui. In hac perfecta mihi finis eſt. Si quis velit etiam ad tranſmutationem metallorum aſcendere, is, ſi fauentem Deum habuerit, eadem via etiam huc iuerit. Septem ex preſtantiſſimis meo iudicio duces elegi, eorumq; documenta cum vetuſtate cõparaui. Horum præceptionibus & manuductione, qui nõ aſſequitur quod quærit, is deſperet etiã de Paracelſo, Lullio, Arnoldo, Rupeſciſſa, Gebro, Hermete, &c. Eſt autem veriſſima auri faciendi per medicamina naturalia, ſi Deus conatum bene direxerit, profeſſio, adeo vt negantem peruicaciter putem gnauiter inſanire. Eſt & veriſſima auri potabilis conficiendi ratio, non tantũ illa rudior, cuius exempla multa propoſui in Alchymia, licet non cuiuſuis Paracelſitæ captui obuia, vẽrũ etiam abſtruſior, artificioſior, elaboratior, quam Philoſophicam appellant, de qua non ita dudum in meo Muſæo cum Viro doctiſſimo, peritiſsimoq; , Dn. Moſano, Illuſtriſs. Haſſorum Principis, D. Mauritii, Archiatro, cõferebam, qui etiam ſpecimen iuxta deſcriptionem Frãciſci Antonii elaboratum communicabat. Principia huius eadem Apocalypſis Hermetica ob oculos ponit. Non itaq; temeraria erit ſeu editio, ſeu lectio huius. Tuo vero nomini per ſe celeberrimo, Vir Nobiliſſime, Eques Strenuiſſime, cur totum hunc Syntagmatis arcanorum Chymicorum Tomum, ſane à viris doctiſſimis etiam ante publicationem expetitum, dico, addico, conſecro? Priorem aſſcripſeram Nobiliſſimo, literatiſsimoq; D. Vito Huldrico Mareſchallo, Equiti item Franco Strenuo & inſigni: Et niſi me opinio fallit, ſpero gratum fuiſſe, & adhuc fore, niſi qua inuidia animum eius iam pridẽ erga me propenſum in diuerſum traxit. Iungere Equitẽ Equiti, Francum Franco, Nobiliſſimum, generoſiſsimumq; nobiliſſimo & generoſiſsimo quis culpet? Ille Chymiæ ſynceræ addictiſsimum, multis communicatis voluminibus eã artẽ continentibus, animum mihi aperuerat. De tua generoſitate quid dicã? Vidi Eſſentias, Magiſteria, olea, ſales & ſpiritus, quib. Chymęũ tuę Nobilitatis eſt inſtructiſsimũ. Scio honorificum tuum de ea ſciẽtia iudicium: noui te in magnis affectibus poſt Deum Opt. Max. ad Medicinas Chymicas confugere. Qui honori eſt arti, num huic ipſa ars, eiuſque Profeſſores non rependant mutuum? Non addo de cauſis dedicationis plura, ne vel dubitare de Strenuitatis tuæ conſtante iudicio velle videar, vel adulatorio quodã ſchemate id ſeu tibi, ſeu aliis perſuadere, quod tamen reipſa & experi-

experimento refelli, quod proculdubio nunquam fiet, queat. Cape ergo hunc Tomum Syntagmatis arcanorum Chymicorum secundum promptâ, expeditaque manu, & fronte menteque hilari, facili, & benignâ, Vir generosissime, eique aliquem angulum seu in tuo, seu amicorum Musæo destina, nec desine generoso tuo fauore & liberali munificentia tum Musas Chymicas complecti, tum Professores cultoresque earum prosequi. Vale ex sententia. Perscriptum Coburgi in Christianorum Orthodoxorum Osteriis, quæ incidebant in Aprilis Iuliani IV. Anno à Christo nato M.DC.XIII.

LECTO-

LECTORI.

BSOLVI per Deigratiam, quod instituerам, opus Chymicum, Lector, & non tantum axiomatica doctrina, methodoq; artificiosa, quæ scientiis est accommodata, studui, quicquid Chymicum apud veteres & recentes inueneram, complecti, verum etiam commentatiunculis pro ingenii modulo illustrare. Deo largitori benignissimo debes, si quem fructum ex istis es adeptus. Si ordine legeris & primis posteriora adieceris non sine meditatione & inuestigatione solerti, spero te etiam deinceps non sine fructu fore. Multi vero infelice nostro seculo in operibus eiusmodi non scientiam ex principiis quærunt, sed pollicitationibus arcanorum tãtum inhiant, eaq; non æstimant iudicio veri, sed opinione sua fallace, cumq; non inueniunt quod ad saliuam faciat abiiciunt librum, autori obloquuntur, ipsumq; ex alto præ suis, quas vndelibet corraseruut, titulo secreti secretorum & singularium ex officina Paracelsi, in qua nunquam fuerunt, arcanorum formulis, despiciunt. Familiare hoc esse Paracelsi sectatoribus (quos tamen ille nebulones appellare non dubitauit) & sapidulis arrogantulisq; illis Sophistis, qui nuper ex furnulo aliquo furuo Proserpinæ & Plutonis prorepserũt; vel in antris Sibyllinis ludibria ventorum schedulas volitantes collegerunt, tametsi nec intelligant scripta, nec laborando possint assequi, sat multis exemplis cognouimus. Relinquendi hi sunt sua fatuitati. Quæ tibi à me in opere Chymico proponuntur, non sine iudicio & autorum optimorum censura experimentisq; constant. Ne abiice statim primo aspectu, aut tentamine, quæ non placent. Sed quo consilio, tituloq; sint, & quibus prolata considera. Cum aliquid in magisteriis inuenis, ne censu essentialium indica. Magisteria æstima iudicio magisteriali, essentias essentiali. Satisfactum methodo arbitrare, si exempla regulis sint accommodata, quanquam tu forte in eis plura, eaque abstrusiora quæras. Hoc quoque scito, quod posteriora sint priorum declaratoria. Multa de opere magni magisterii scripsi. In primis hærebis. Sed si primis media, & his vltima coniunxeris, totum artificium se tibi aperiet, si Deus tibi mentem volet illuminare. Hæc causa quoque est, cur quædam sæpius reposita occurrent, & cur ex aliis transscripta. Vni homini impossibile est Chymiam condere & absoluere. Omnium ætatum experientiæ, artificumq; excellentium iudicia sunt cogenda. Iam quædam rudius sunt elaborata ab initio, & pinguiore quoq; Minerua descripta. At posterior ætas eadem excoluit, ingeniosiusq; elaborauit. Sed & fines differunt. Hinc vnius rei modi plures exhibentur. Inuentis facile est addere, nec fieri potest, vt singularium multitudo numero comprehendatur. In immensum itaq; aucta sunt & adhuc augentur additionibus, subtractionibus, antiballomenis, elaborandiq; modis formula. Non est Crambe cocta, recoctaq;, & cum fastidio conuiuarum reposita, si descriptiones recurrunt. Id studui sane, ne sine auctario, & cõmentatiuncula referrem ex aliis translata. Nosti enim, sæpe diuinãdum esse de mente autorum. Diuinationes autem iam sunt exactiores, iam à scopo alieniores. Corrigimus præcedentia sequentibus, & dum docere alios volumus, simul discimus. Nullus est mortalium, quin incrementum & accessionem aliquam ad præconcepta expectare queat. Sic & ego profeci, & Stochasmos meos aliquando mutaui, paratus veritatis gratia vel meas ipsius sententias abiicere, & melioribus mutare. Dum igitur sententiam meam dico, tanti eam volo esse, quantum inest veri. Quod falsum est, indictum esto. Non mirum in tam abstrusis naturæ, & artis mysticæ operibus homuncionem hallucinari. Corrige humaniter quæso, quæ minus proba inueneris, & tua comprobata substitue. In classes suas & quasi receptacula peculiaria digessi opera Chymica. In his si conspicies, quæ minus probautur, licebit tibi mutare posita. Esto Aristarchus, sed cum iustitia & veritate. In commentariis aliquoties cum aduersariis, etiam acerbissimis, fuit pugnandum. Id factum non tam pro meo honore, quam artis dignitate, veritateq; existima. Decertaui vero etiam sæpius extra commentationes peculiaribus scriptis cum variis hostibus. Est & prodromum quoddam opus, seu consultatorium, Epistolarum Chymicorum titulo publicatum. In vnum sympegma conici omnia nequeunt. Maneat sola Alchymia cum commentariis, quorum pars vltima est syntagmatis Tomus secundus. Cætera si quis Typographus velit pari forma excusa coniunctim edere, quod quidem permissu D. Petri Capitonis, cui id primum debetur, fieri possit, non repugnauerim, præsertim si quis simul errata Typographica tollere, & limam adhibere velit, aut etiam notis nonnulla vberius declarare, suoq; iudicio illustrare, quod de me polliceri non ausim. Copia enim excedit ætatem, & vires meas. Requiret fortasse aliquis designationem omnium eorum, quæ per Dei gratiam elaboraui, & publici iuris feci. Adieci igitur Catalogum sequentem. Typis hactenus commissorum à me operum quædam sunt Logica; vt: Dialectica Norimbergæ excusa Anno 1593. Dialectica emendata additis quibusdam notis & disputationibus, Anno 1595. Francofurd. apud Kopffium. Dialogus exercitii Logici 1595. ibidem. Alius Dialogus continens collationem Dialecticæ Philippi & Rami, 1595, ibidem. Libellus de demonstratione, 1596. ibid. Dialectica Philippo Ramæa pro Gymnasio Casimiriano, 1608. De norma & normato: Item de analogia & genere analogo, 1605. ibid. Quædam sunt Theologica; vt: Analysis Colloquii Ratisbon. 1602. Francofurd. apud Kopffium. Gretserus Triumphatus, 1604. ibid. His adde varias disputationes Theologicas, seorsim excusas Coburgi. Quædam Physica; vt: Tractatus pro materia prima Aristotelis: Francofurd. apud VVechelum, 1591. Item de Vn-

Chymicorũ consuetudo, de vno sæpius, diuersisq; locis cõmentari vt ex vno in aliud ducatur lector ingenuus, stultus autem tanquam in labyrinthum inextricabilem coniectus, hæreat.

guento

guento Armario positiones cum scholiis. De cruentatione Cadauerum, item cum scholiis, 1594. Francof. apud Kopffium. Quatuor libri singularium, quibus multa Philologica & Medica sunt admista, 1599. & 1605. Francof. apud Kopffium. Quadam Chymica, Physica & Medicina communia; vt: Tres libri Epistolarum Chymicarum, 1595. & 1598. Francofurd. apud Kopffium. Alchimia cum prima parte Commentationum, 1597. ibid. Alchymia in folio cum Commentarii 1. & 2. parte, 1606. ibid. Defensio Alchymia contra Michelium, 1599. ibid. Et contra Moresinum de Chrysopœia. Item contra Erasti, aliorumq; argumenta de eadem: qua singularibus sunt adiecta. Pro Alchymia transmutatoria contra Guipertum, 1604. ibid. Alchymia triumphans, in qua multa medica, 1607. ibid. Alchymia practica cum scholiis, Germanice edita, 1603. postea Latinitati donata à CL. Leonhardo Doldio felicis recordationis, Norimberga Medico. Commentatiuncula in clauiculam Lullii, & Rosarium Arnoldi, vbi de transmutatoria, anno 1599. Quadam ad Medicinam magis spectant, vt: scripta contra Ambaldum & Gramanum; vbi Neaparacelsica, Antigramania, & Ambaldina, Germanice & Latine, ann. 1594. de panacea. Totum quoq; arcanorum Syntagma cum practica alchymia fere est medicum pharmaceuticum: quibus addi possunt disputationes de peste & aliis morbis: Item Germanicus tractatus de ocidulis Casimirianis Coburgi impressus. Sunt & Philologa quadam, mistiq; materiis diuersis: vt: Schediasmata Medica, Physica, Logica. Et volumen de Originibus rerum, Physicum, Theologicum & Philologum, ann. 1610. Francof. apud Kopffium. Quadam tandem sunt Poetica, Epica, Lyrica, Elegiaca cum Epigrammatibus, quibus addenda sunt varia Poemata post editionem diuersis temporibus Coburgi impressa. Sunt & Orationes & Programmata quadam excusa; qua cum variis disputationibus & exercitiis Gymnasticis conte-cta sunt in nouum volumen, nondum prælo subiectum. Restant tria Volumina Epistolarum familiarium ad amicos de variis scriptarum, qua Typographia suo tempore, si Dominus voluerit, committentur.

Vides Lector, me variis modis consulere discentium studiis voluisse, & his quidem in primis. Doctis enim hac sordent, suntq; multi, qui sannis, rhonchisq; ea excipiant, & corrugatis narib. explodãt quos frui suo iudicio libẽter sino, modo apud Studiosos aliquam gratiam intuero, & non defossi talenti testimonium reportauero. Mirãtur aliqui, qui possim in tam variis elaborare. Hi responsum accipiant Paulinum; Non ego possum, sed qua in me est gratia Dei. Non sum tamen omnia in omnibus. Qui impiger est & indefessa opera assidet rebus: cui Deus ingenium expeditum, iudicium syncerum, & memoriam vegetam est largitus: qui item diligenter orat, meditatur, laborat, & exercitiorum frequentia habitum sibi acquirit: ei non difficile est vel quasuis materias industrie tractare: Verum particulatim, diuersis temporibus, & more apum. Sunt quadam ingenia quasi Catholica, potentiam quandam & aptitudinem ad omnem formam, & disciplinam habentia, quanquam simul excolere & exercere omnia nequeant, nec in omnibus perfectionem vltimam consequi. Hæc in generalibus scientiis, potissimumq; Logicis oportet esse grauiter exercitata, & in adeundis rebus, ordine, tempore, & occasionibus vti, inq; palæstris liberalibus alacria, industria, & frequentia esse. Oportet & impigre notare audita, visa, cogita: diligenter relegere, accurate iudicare, sententiasque diuersas committere, & veras amplecti, qua in re post Logicam experientiam maximopere etiam diuinarum Scripturarum cognitione adiuuamur. Nam lumen natura illuminatum lumine Spiritus sancti omnia monstrat exactius. Quadam tantum vni studio sunt nata. Benefac.es, si vires tuas æstimabis ex Dei gratia, natura & disciplina, teq; tuo modulo metieris, nihil de assiduitate laborum, quantum fieri potest, remittendo. Tantum in præsens ad te volui Lector. Vale & viue.

Deo Soli gloria.

DIALO-

DIALOGVS VIATORIS ET LIBRI.

V. *Nde venis? Quid fers? Quo tendis amicte Papyro*
Liber? Quid ex te polcerofructuum?
Multa volant passim detracta volumina pralis,
Ingentium spe commodorum diuite
Plena: Sed in vanas spes aurea diffugit auras,
Suumq; hiatorem relinquit indigum.
Sunt qua dementis vesana sophismata rixa
Cum bile multa deuehunt legentium.
Hoc quoq; compertum est, fraudesq; dolosq; doceri,
Castisq; scribi moribus nefaria,
Quis pereunt iuuenum dulci demulsa veneno,
Vim scire veri dum laborant, pectora.
Si te materies similis distendit, & implet,
Videre solem me suasore tempera.
L. Qua te cura premit? Qua te suspicio fallax
Diuersum ab aqua raptat in praceps via?
Non ego sum vetiti pondus capitale libelli.
Nil oculo impium, nihil impostorium.
Candor inest tali, simplexq; oratio veri.
Promitto si quid: perlege, atq; intellige,
Post oper are sagax, vocum, rerumq; peritus:
Me disparem mendacibus fateberis.
Nemo me damnat, nisi quem male vexat Erinnys,
Aut imperita turpitudo inertia.
Namq; artes odisse ferunt nihil artis habentes,
Dignos cuculis, & rudentium gregi.
Fori etiam mentis rodant me lumine cassi.
Insanientum quippe sylua maxima est.
V. Fare age, quo titulo te primo in limine iactas?
Qui conuenire rebus aiunt nomina
Prima hac iudicii ponunt fundamina, & inde
Qua res sit intus astimant solertia.
Corruptam papula qui vult obrudere mercem,
Vitium innocente summouet vocabulo;
Qualia multa solent auri, argentiq; dolosi
Ducum per aulas machinarier fabri.
Quis numeret libros artis fallacis ad HERMEN
Ter maximum quam quisq; Chemicus refert?
Ni mihi mens laua est, & tu numeraris in illis.
Tu Chemicas videre ferre nanias
Vah quam damnatas multis, risasque poetis?
Quid nauseat am si reponas crambulam?
Furtiui turgesne in sana mole laboris?
O te beatum si diem non videris.
L. Pandere me cupidis mysteria Chemica velle
Tyronibus, Viator, haudquaquam abnuo.
Sponte mea haud fallo. Sed me dum tu legis ausus
Hermeticam tibi vendicare peritiam,
Ne te decipias miserum caue. Pessime iudex
Opinione turpiter cades tua.
Qui se scire putant qua non didicere solentque
Ignota iudicare, st. istis assident.

Aurifices

Aurifices populo sunt fabula multa Magistri.
Lactuca labris nam suis placet sua,
Quæ doceo, sapies, poteris si reddere facta,
Si non crumenæ, saltem in usum corporis.
Vt valeas studeo. Per me sæpe, & aurea condes
Ais. focisq. profutura secula.
Qui dentes acuunt, vt me mordaciter vrant,
Atrosq. versus, & nigrum spargunt salem;
Non moror. Hinc fugiant vel ad anticyras, coracasque.
Vin' victor esse? Da quid excellentius.

Musæ Gymnasticæ
D.

 Contenta

Contenta in hoc Tomo.

D.O.M.A.

D. O. M. A.

SYNTAGMATIS ARCANORVM CHYMICORVM,

TOMI SECVNDI,

TRACTATVS PRIMVS,

De Igni Naturæ

IN QVO ACCVRATE INVESTIGANTVR, ET AD TRVTINAM VERITATIS EXPENDVNTVR SOLERTISSImorum Chymicorum de eo sententiæ, & cum P. Palmarii D. Medici Parisiensis quondam placitis conferuntur, indicanturq́,

ADDITIS NON TANTVM QVORVNDAM SECRETORVM EXPLANATIONIBVS, TYRONVM CAPTVI APTIS, verum etiam defensione & declaratione studiosa omnium eorum, quæ Palmarius iste in Alchemia Libauiana vel desiderauit, vel reprehendit, vel damnauit,

CONSCRIPTVS

Ab ANDREA LIBAVIO M. D. P. C Illustris Gymnasii apud Coburgenses Directore & Professore publico.

Anno à CHRISTO nato M. DC. XIII.

A 2 S.Paulus

S. Paulus in 2. Cor. vltim.

οὐ δυνάμεθα τι κατὰ τῆς ἀληθείας
ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

PRO VERITATE NON
CONTRA VERITATEM.

1. Theſſ. 5.

Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν
κατέχετε.

PROBVM PROBO; IMPRO-
BVM IMPROBO.

PROOE-

PROOEMIVM.

In librum de Igne natura.

IOSEPHVS Quercetanus Regis Christianissimi in Gallia Consil. & Medicus, felicis memoriæ, Anno 1603. librum edidit de priscorum Philosophorum veræ Medicinæ materia, præparationis modo, & in curandis morbis præstantia, in cuius præfatione præter tres medicorum sectas, ponit quartam antiquissimam, quam Spagiricam appellat, alii Hermeticam, vel Chymiatrian, nonnulli etiam Chymian, quæ ratione & experientia cæteras omnes antecellat, & in pharmacopœa sua non cruda, sed studiosissime elaborata medicamenta, in primisque quandam essentiam singularem in natura inuentam, & sapienter præparatam proponat, quæ quinta essentia nuncupetur non ea erasi, & elementorum mistura prognata, sed tam ortu, quam viribus diuina, & cœlestis, cuius nomina sint Eliayr, lapis, aurum potabile, balsamus, &c. Omnino Chymiatrorum Hermeticorum disciplinam commendauit, discernitq; non de medicina illa balsamea tantum, verum etiam de principiis Chymicorum sale, Sulphure, & Mercurio, aliisque pluribus, vti videre est in ipsius scriptis, quæ non pauca in publicum viuus dedit, quædam etiam morte præuentus imperfecta reliquit. Ille vero liber de medicina veterum scholæ medicæ apud Parisienses visus est in Hippocratiræ & Galenicæ medicinæ detrimentum, & ignominiam confectus esse. Datum ergo negotium est censoribus selectis, qui eū examinarent, nec mora opera Iohannis Riolani procuditur apologia pro Hippocratis, & Galeni medicina aduersus Quercetani librum de priscorum Philosophorum veræ medicinæ materia, additurq; censura Scholæ non tantum Quercetani LIBROS Spagyricos damnans, sed etiam artem ipsam Spagyricam prohibens, &c. ne quis medicorū cum Quercetano, aliisue Spagyricis consilia ineat. Ipse Riolanus præfatus in suam Apologiā morte vult puniri si quis aliis quam consuetis & ordinariis, hoc est, Galenicis, quæ in pharmacopoliis popularib. prostant, atq; etiam ex tempore conuasantur, medicinis ægros curet & causam non Quercetani sed Alchymiæ agi, quam funditus euersum ire non dubitet, proclamat. Apologiæ isti vulgatæ abiq; autoris numine defensionem opposuit Quercetanus, quæ Francofur. aon. 1605. est recusa: Respondit eidem & Theodorus Mayernius Turquetus Rupellis ano. 1603. impressa apologia: Præterea etiam Israel Haruetus Medicus Aurelianensis, cum Guilelmo Baucynero Parisiis ann. 1604. excuso libello. Creuit labor & animus Riolano. Itaque in Quercetani Battologiam ano. 1604. excucurrit breuiter, commentusque quendam Medicinæ Studiosum Antaruerum, antapologiam, & responsionem ad famosam Turqueti apologiam cum censura scholæ ann. 1603. publicauit, quibus opuscula ab aduersariis strenue impigreq; obuiam est itum. Mittuntur ad nos ea Gallia historiæ, & de bello illo scholastico, & Hermetico commentationes, quibus perlectis patuit non tam de Quercetani causa agi, quam ipsius artis ALCHYMIÆ iugulum variis argumentis peti. Cum ergo anno 1606. nostra Alchymia cum commentariis esset in publicum danda, ne videremur studiosæ iuuentuti, aliisq; damnatam vete artem, adeoq; prohibitam, & odio omnium bonorum dignam obtrudere: argumenta Scholæ, & censorum collegimus, & ad examen reuocata commentario Chymico præmisimus; in quo tamen ipso calamum temperauimus vt non tam Scholæ, quam cuiusdam vnius censoris Iohannis Riolani vituperatæ Alchymiæ culpam esse persuasum nos habere diceremus, adeoque responsiones non in scholam, sed Riolani paralogismos dirigeremus, quod duellum etiam recepit Riolanus, & cum prius sine nomine in certamen peruolasset, Libanimaniam Iohannis Riolani nominatim an. 1606. Parisiis euomuit verius quam scripsit, cui censuram nouam & approbationem suam appēdit schola, non dubitans ADVERSVS ALCHYMIAM denuo pronunciare. Re ad nos delata eodem anno mense Augusto, facere non potuimus quin auide, studioseq; responsionem Riolanæam seu Maniam relegeremus, & argumentorum pondera cum damnatione Scholastica ad iusti & æqui iudicii trutinam expēderemus. Inuenta sunt omnia eiusmodi vt post tot conflictus decernendus esset Alchymiæ triūphus. An. itaq; 1607. Alchymia triumphans expedita est, & prælis Francofurdens. cōmissa, ioqua dum sudant operæ Typographicæ fama affertur diē suum obiisse Riolan. Maniæ contra Libauiū architectū. Pœnituit nos nō prius auditæ mortis. Ita n. volebamus cū aduersario egisse, ne cū laruis luctati esse videremur, quanq; in medio cōpareret autor libro suo Maniaco viuus. Scholam Parisiensem putabamus antehac peruerso iudicio vnius atque alterius Misochymici in diuersum raptam, & nō tam veritate rei, quam honore personæ in censurā minus æquam pertractam fuisse. Ideoque etiam excusandam arbitrabamur, quanquam temeritas, quæ paucis inspectis facile pronunciat, non erat omni culpa eximenda. Sed visa pertinace censura aduersus Alchymiam absq; vllo discrimine, præsertim cum non de Quercetani studio, sed arte à Libauio exculta, quam tamen antè simulauerat à se non tangi Riolanus, ageretur, deploratiori morbo asperius oppositum est remedium. Interitu censoris istius violenti debellatum credebamus. Nam vsque ad annum 1609. nemo compatuit, qui belli huius Imperator esse vellet, etiam cum Martinus Rulandus Cæsareæ Maiest. beatæ memoriæ Medicus ann. 1607. conscriptis progymnasmatis Alchymiæ, nō parum istud vlcus Riolaneum tangeret. Factum est illo silentio vt magis magisq; scholā excusaremus, nec quicquā aliud persuaderi nobis pateremur, atq; etiā adhuc patiamur, quā collegæ paulo indulgentius amati honore permotam de Alchymia indignius, quam par erat, statuisse: sed quod humanitati condonare vltro citroque deberemus, & deinceps coniunctis viribus vtramq; Medicinam,

Qui argumentis aliquid conantur euertere, indigna ratione nō possunt, si argumentis oppositis argumenta sua non vident. Illam ingenuitatē semper seruarunt Philosophi, & ex dubitationibus etiam Philosophiam inuentam esse professi sunt. Videant quā liberaliter fecerunt illi quā argumenta damnationibus violentis soluere voluerunt.

cinam, profligatis Paracelsistarum, & aliorum Sophistarum deliramentis, profiteri, & defendere, cum vna, eademq; semper maneat ars, & scientia, siue quis Hermeticis vti velit in sanando medicamentis, siue, vti vocantur, Galenicis & Hippocraticis, in amplexum eiusdem artis receptis etiam Arabũ vtilibus inuentis. Natos n. nos vtrinq; humanæ societati profitemur. Ideo sine hoc fine illo modo vtatis, in publicum consulendum est; cumque principia medica non euertantur medicamentosum chymicorum apparatu, & parabolicis sermonibus, non est vt molestè rixemur, & turbas sine causa excitemus. Prosiluit tandem animo impotente in medium anno 1609. Herculea quidam μαι-νόμενος, & proiecit lapidem Philosophorum dogmaticum, quem pollicetur restituturum Paracelsistam Libauium & declaraturum scholæ medicæ Parisiensis de chymicis iudicium, defensurumque censuram in adulteria & fraudes parachymicorum asserto veræ Alchemiæ honore. Quis autem est ille tantus tantæ rei promissor? P. Palmarius Doctor Parisiensis Galenochymicus. Partum monstri similem ipse præ se fert titulus. Qui sint medici dogmatici nouimus. De lapide vero ipsorum Philosophico nihil dum ad aures nostras ante Palmarium peruenerat. Parisiensem autem medicorum scholam scimus lapidi Philosophorum contradixisse. Quid ergo? Num qui quartam sectam medicorum, chymiatricam, seu Hermeticam ferre non poterant, iam in aliud iuerunt, inuenta hæresi Galenochymicorum, quorum medicina lapis Philosophicus? Quæ vero est illa Libanii Metamorphosis? An ille qui tot armis Paracelsistas expugnauit, iam irrepsit in eorum castra, professus militem Paracelsistam? Verum nihil horum est. Hercules iste delirabat. Non mirum ergo errasse. Vix diem aspexerat partus eius. Damnatur à schola medica Parisinorum: prohibetur à dicasterio summo. Palmarius ad palinodiam adigitur. Quid multis? Defendere se aduersus impetum scholæ annititur: sed turpiter, & ignominiose causa cadit, tandemq; anno 1610. XV. Ianuarii apoplexia suffocatus moritur. Liber impressus annum 1609. præfixum habet, sed anni præcedentis parte vltima editum esse ex historia liquet. Nam Sedanum missus est 22. Decembris Iuliani anno 1608. Coburgum allatus 29. Ian. 1609. damnatus 28. Ian. Gregoriani anno eodem. Non multum ergo superuixit suo libro autor, eumq; damnatũ post annum est secutus. Cum ad nos peruenisset, lecto, amentiam hominis partim risimus, partim miserati sumus: Conuitiorum autem & calumniarum, mendaciorumque enormitatem etiam execrauimus, non dignati ipsum vllo responso præterquam pauco de Igne naturæ, qui videbatur aliquid dignum explicatione habere. De rabie vero certi eramus eam diu superesse non posse, sed perituram suo veneno, vti factum est. Mittebamus paginas aliquas Francofurtum. Sed amici dissuadebant editionem: quod nulli bono possent tantæ criminationes placere, ipseq; autor esset homo obscurus, qui nec quid Paracelsicum esset intelligeret, nec quid dogmaticum, imo scholę suæ nec mentem, nec censuram assequeretur sed depranaret, mentiretur que enormiter, & impudenter de toto statu controuersiæ. Erant qui deprecabantur responsionem, quod putarẽt vix fieri vllam absq; scholæ medicæ offensione posse. Itaque & Iosephus Quercetanus ad nos scribebat, si quid responsi esset, id sic moderaremur ne qua exacerbatio animorum vix dum reconciliatorum exoriretur, quod quidem ille ex animo beneuole monuit, licet prima lite silente nunquam quicquam postea cõtra scholam medicam Parisianam instituerimus, & ni Riolani impotẽntia nos prouocasset, ne mentionem quidem eius vllam præter decorum fecissemus. Præter hos autem alii ad respondendum stulto secũdum stultitiam vehementius incitabant, nimirum retundendam esse improbitatem censentes, nec ad tam atrocia conuitia silendum, multo minus honestissimam, & tanto studio tam sæpe elaboratam artem sub rabie hominis vesani relinquendam. Parisiis quidem acceperamus suppressum fuisse statim à partu infelicissimum istum libellum, & autorem iudicatum nec chymicum bonum, nec Galenicum felicem, nec Grammaticum castigatum; conuitiatorem autem virulentissimum, quem tota facultas Parisiensis reprobarit, & Cancellarius senatusque supremus iusserit librum abolere: Sed ille Francofurtum irrepsit, ibiq; publice est venditus, & in alias terras transportatus, ne vllus esset angulus sine libello famoso Palmarii. Martinus Rulandus Imperatoriæ maiestatis archiater, nunc inter beatos, anno 1609. mense Maio à nobis sibi respondendi partes tribui volebat. Quanquam enim esset occupatissimus, tamen confutationem suscipere paratus erat, ne tantam ferociam & temeritatem autor ferret impune. Non dubitamus concinnatum fuisse responsum. Ita enim in Octobri anno
„ 1609. scribebat: Quæ pro veritate & patrocinio tui scripsi aduersus Palmarium leges futuris nundi-
„ nis. Homini calumnianti atrociter, & mentienti turpiter satisfactum per me puto. Item in Iunio e-
„ iusdem anni: Refutationem Palmarii Chymiatriæ meæ, in qua absoluenda sum totus, annectã, &c.
Verum Causo Vngarico consumpto autore factum est, vt vterq; labor intra lares domesticos sit retentus, & est fortasse aliqua culpa Ioachimi Tanckii, qui & ipse obiit, cuius literis, quæ penes nos sunt, videmus absterritum fuisse Rulandum. Quieuit itaq; hactenus redargutio. hæreq; Rulandina in bibliotheca defuncti, nostram concessimus amico cuidam Philochymico. Neque tamen desunt plurimi, qui vel suo quodam desiderio expectant nonnihil, vel iure ad respondendum nos teneri, ne vim patiatur ars informata, censent. Ipse Palmarius quasi exprimere à nobis responsum voluit, dum
„ in præfatione ad Lectorem scripsit: Turpe est tacere, cum alter obloquitur: turpissimum silentium
„ cum veritas opprimitur: damnosum in eo ministerio, quod mortaliũ vitam & salutem spectat. Me-
„ dicus est vir bonus. Boni est non solum à malo abstinere, sed omnem illius occasionem præcidere,
malum præsens suffocare. Hæc ille vt duceat sibi iustam esse in nos debacchandi causam. Imo & sic
„ irratiocinatur: Si Alchemia Libanii manet, manet doctrina publica de fallendis medicamentis, mo-
„ netis, metallis, &c. potuitne atrocius in artem à nobis nõ excogitatam aut inuentã, sed duntaxat nostra opera ex dispersa collectam, methodique ope in certam formam redactam, debacchari? Quibus autoribus singula debeamus in Catalogo indicauimus. In eos omnes impingit rabies Palmeriana. Illine indefensi sint relinquendi? Num tantorum temporum rationes, & experientiæ vnius hominis

malitiæ

malitiæ prostituendæ? Accingamur itaq; ad responsioné qualemcunq;. Sed non tali titulo, verum DE IGNE NATVRÆ, cuius sibi insignem peritiam vendicat Palmarius, corpore quidé mortuus, sed libro passim sparso viuens, & inimicis nostris iucundum cachinnum, titillationemque excitans. Attingemus postea etiam alia nonnulla medicamenta, & Chymicorum studia, vt aliquam frugem iuuentuti multa scire volenti afferamus. Conuitia, & vituperia præteribimus, quantum poterimus. Neque enim Christus, qui nobis exemplo est propositus, cum vituperaretur recriminabatur, neque diluebat conuitia conuitiis: Imò S. Paulus 1. Corinth. 4. vers. 12. maledicta compensabat benedictione, & persecutionem tolerantia vincebat. Non minus animi habemus quam gentiles isti, qui conuitiatores vix verbo dignos iudicabant. Laudo capillos tuos, aiebat quidam ad conuitiatorem, qui tam vitiosum caput (erat enim caluaster) reliquerunt. Alius οὐδὲ γρῦ respondebat. Socrates ferientem asinum referiendum non censebat, Aristoteles artopolidarum esse dicebat mutuis criminibus oblectamentum aliis creare: vnde & conuitiatores à Scopeliano appellabantur aniculæ. Conuitia non posse tolerare timidorum, & militiæ desertorum esse creditum est. Philippus Macedo etiam plurimam gratiam habebat criminatoribus, quia efficerent, vt è moribus & oratione melior factus conaretur eos dictis pariter ac factis mendacii conuincere.

IN LIBRVM M. PETRI PALMARII DE LAPIDE PHILOSOPHICO DOGMATICORVM, EXSCRIPTA EX COMMENTARIIS facultatis medicinæ.

Bene fecisse-tis si ista nominatim mõstrassitis & refutassetis. In genere dicere de imposturis, indignum est autoritate liberaliter philosophantiû. Tali censura quid non potest damnari? Hoc defectu inducti ad iudicium accessimus alacrius.

VDITA renunciatione Censorum, quibus demandata est prouincia examinandi libellum à Magistro Petro Palmario editum cui titulus est: Lapis Philosophicus dogmaticorum: auditis etiam responsionibus eiusdem Palmarii in eum finem articulo speciali citati: Collegium medicorum in Academia Parisiensi legitimè congregatum vnanimi consensu libellum istum ERRORIBVS, FRAVDIBVS, IMPOSTVRIS, & MENDACIIS plenum DAMNAT, & INDIGNVM LVCE IVDICAT. Statuit vt Palmarius intra sex menses eiusmodi errores, fraudes, imposturas, & mendacia scripto publico agnoscat & ABIVRET: profiteatur se in Hippocratis, Galeniq; doctrina, & scholæ Parisiensis disciplina constanter permansurum.

Interea priuetur omnibus scholæ emolumentis, erogandis, Nesocomii pauperibus. Huic decreto si intra semestre non rite satisfaciat, è Doctorum regentium catalogo expungatur, & omnibus scholæ emolumentis, & ornamentis, Academiæq; priuilegiis spolietur. Hortatur omnes Academias vt eodem sint animo aduersus talia opinionum portenta. Hoc decretum in commentarios facultatis referatur, & typis excudatur, vt omnes atque adeo posteri intelligant Medicorum Parisiensium scholam nihil antiquius *habere, quam vt antiqua, & vera medendi ratio retineatur, Hippocratis, Galenique doctrina, & vetus disciplina conseruetur illibata. Datum Lutetiæ in scholis superioribus sub minore sigillo facultatis die 28. Ianuarii anno reparatæ salutis humanæ 1609.

** Ne tamen noua inuenta Arabum, & posterioris ætatis Chymicorum abiiciantur. Nullum diuinum donû contemnite, siue ante siue post sit reuelatum.*

Subsignauit CORNVTY Decanus.

Eodem momento Decanus Decretum supra scriptum coram omnibus Doctoribus assidentibus, qui illud tulerunt, pronunciauit Magistro Petro Palmario, qui respondit, se facultatis decreto satisfacturum. Actum in scholis superioribus die & anno suprascriptis.

Subsignauit CORNVTY Decanus.

Hoc est iudicium facultatis medicæ in Academia Parisiensi de lapide dogmaticorum Palmarii, quod ex impresso Parisiis fideliter transcripsimus, atq; vt Germanis quoq; nostris innotesceret, Coburgi recudendum curauimus, indeque in Bohemiam, Austriam & alias regiones misimus acceptum ope amicorum XXVI. Aprilis Iuliani anno 1609. Pudore, ruboreq; suffundi deber, si nondum plane frontem perfricuit, Dionysius Guerinus Doctor Medicus Parisiensis cui libuit sua meditatione ornare infelicem illum Palmarii partum, & multa incondita, ineptaq; deblaterare de Hydrargyro, arsenico (quod pro amuleto aliqui in peste gestandum suadent) de stibio & floribus eius (quo tamen & ipse Palmarius ex Paracelsista Suetunio præparato insolenter se iactat) de vitriolo & aliis quorum tam ignarus est, quam qui omnium. Decepit Palmariana familiaritas etiam Franc. Ambuesium Equitem Hemeri, &c. Franciscum Placerum Medicum Parisiensem Palmarii amor stultus plane fecit amentem conuitiatorem. Eodem dementiæ sydere contra Libauium scribit vespertilio G.D.B.M.P.D.S. Anagramma vesanû ponit I.P.M.P. quem si simili moneta velis absoluere facile inuenias ex literis ipsis argumentû. Guerino non satis fuit semel delirasse, bis voluit esse stultus, in Libauium etiam nominatim perorando. Quare læsit vos Libauius O versifices inepti, vt in gratiam Palmarii, quem lumen, columenque senatus vestri, quem clarissimum, & eruditissimum, de repub. vestra medica optime meritum appellatis? Est ne ea vestra resp. medica quam Palmarius defendere voluit, & viua imagine repræsentare? sane incõsulto senatu vestro stolida verba in mendaces vestras fauces reuersa effutiuistis. Num vero etiam vidistis partum Palmarii aut rem intellexistis, cum cuderetis pro eius commendatione versiculos? Si negotium daremus nostris scholaribus, putatisne eis defuturos aculeos? Rectius impendite deinceps Poesin si quam didicistis. Amicus quidam in Gallia noster longe alios non quidem fecit ipse, sed tamen industrie accommodauit pereunti statim à partu fœtui Palmariano nempe sequentes:

Parisiensium in medicinis dissensus.

O sapientis schola medicos.

Palmarius columen senatus scholæ medicæ Parisiensis, ano Lumen.

Νηλεὲς ὦ δαῖμον, τί δὲ μοι τόδε φέγγος ἔδειξας
Εἰς ὀλίγον σφῶν μὲ τερμινωδής;
Ἥ ἵνα λυπήσῃς δι' ἐμὴν βιότοιο τελευτὴν
Μητέρα δειλαίην δάκρυσι καὶ στοναχαῖς;
Ἣ μ' ἔτ' ἐν ἤματι τῷδε σὺν ὠδῖναις τέκε παῖδα
Ὤλεσεν, κατιδὼν χάσμα φίλης παλείδος.

Accusatur idem vester Palmarius etiam ἀνδραποδισμῷ, tanquam qui supposititium fœtum dederit, & non suum, quanquam nobis persuasum sit, non videri alienum à Palmarii ingenio librum meris

pene

pene conuitiis, mendaciis & fraudibus consutum. Audite vero etiam hoc: Ita scribit amicus. Mitto ad te, doctissime Libaui, censuram Doctorum huius Academiæ in Petrum Palmarium emissam, quo tibi, omnibusque notum fiat, facultatem medicam huius celeberrimæ Academiæ istius medicastri, & Sycophantæ contumeliis, imposturis, & conuitiis non modo non fauere, sed potius forti, & animo alacri viriliter resistere. Item: Illustris ac magnificus D. Cancellarius assentiente supremo curiæ senatu accersitum ad se Palmarium ob atrocia illa, quibus veluti flosculis libellum suum conspersit, conuitia & maledicta grauiter admodum increpauit, libellumq; qui Vulcano consecraretur dignũ existimauit. Vniuersa vero facultas medica Parisiensis conuocatis ob id rite omnibus medicinæ Doctoribus, & Professoribus, non modo libellum actutum supprimẽdum, sed autorem etiam ex albo Doctorum facultatis delendum, ac semouendum magno cum applausu, refragante q; prorsus nemine, censuit: Inter quos potissimum pro re dimicauit is qui iam ante annum aut circiter ex decreto amplissimi ordinis Medici huius Academiæ Chymiã hic publice magna cũ laude profitetur. &c. Hæc & alia multa diuersi ex Gallia amici. Nolumus autem in vos quicquam aliud dicere, quam: Errastis: Resipiscite, & mementote diffidere. Lacerare bonos cuiusuis est: Boni viri laudem consequi, & tueri difficile. Vester Palmarius suo fœtu non diu est gauisus, nec vestris versibus defensus. Causa amissa periit, priuilegiis scholæ, & honoribus nudatus; vtinam anima salua. Nobis cum academia, quã lætamur Alchemię syncerę studium, & professionem retinere, si retinet nihil est amplius diffidii. Certum enim est medicinæ principia essentialia apud Hippocratem, & Galenum immotæ esse veritatis. Materiam a. medendi Deus suis temporibus & auctiorem dedit & elaboratiorem, qua vtendum est gratis animis. Paracelsi & Paracelsistarum fœditates detestamur. Parabolicos vero autores, si cætera sint sani, tolerandos putamus. Non enim negari potest harmonia maioris, & minoris mundi.

Quod a. Palmarius nos apostasiæ à veteri medicina, & transfugii in Paracelsiam accusat, & proiectione sui fatui lapidis restituere conatur, somnium est. Totus liber argumento est ipsum nec Paracelsi medicinam intellexisse, nec Galenicam Parisiensium, & volentem nos à Paracelsia abstrahere ignorare se à Paracelsistis parum admodum distare, si sit absque monstrositate illa quæ ex geminis axiomatibus coniunctis portentosum quendam fœtum gignit, qui vno ore clamat: Est in homoribus quicquid quærunt Medici: altero: Est in Mercurio quicquid quærunt sapientes. Nihil, inquam, portentosius est ista coniunctione in vna eademque medicina essentiali, vti & nomen monstrosum est Galenochymia. Nemo neque Hippocraticorum, neque medicorum vnquam dixit in Humoribus esse quicquid quærant medici. Chymici in magno magisterio operati recte profitentur, quicquid ad suam materiam ex qua tincturam faciunt, contineri, esse in Mercurio partim minerali volatili, partim iam cocto, & fixo in perfectis metallis. Nihil enim amplius ad essentiam requiritur. At Chymici sapientes qui medicinam spectant, longe plura considerant, & rimantur, quod nulla indiget demõstratione, cum sit in manifesta luce omnium. Mirum vero Medicos à sapientibus seiungi. si de medicina quæstio est, an non illi Mercuriati sapientes erant Medici? verum hæc facessant. Obiicitur nobis sæpe scriptum contra Gramanum Paracelsitani, qui & ipse dudum fatis concessit. Riolanus sane non attendit nos sic Paracelsica deliramenta destruere, vt saluam interim velimus Chymiam veram. In disputationibus quando contra aduersariorum argumenta agitur fieri non potest, quin aliquando ad alterum extremorum propius accedamus, ita vt dum demolimur iactantiam insolentem Gramani, videamur plane delere Chymicorum de separationibus, & exaltationibus decreta. At secus fit cum de arte syncera dogmatice scribimus. Condonandum est aliquid feruori disputantium, & extra calorem de eorum sententia constante iudicãdum. Palmarius ea quadam Epistola nostra lapidis Philosophici ignorantiam nobis obiicit, quia scripsimus: Etiamsi eam (de lapide sententiam) nec ego, nec tu possimus assequi. Quis autem ignorat ita scripsisse de eo Magistros vt vix vllus sit, etiamsi artem sciat, qui allegorias, & parabolas alterius possit absque errore interpretari? Bernhardus quater lapidem fecit: at Gebrum se exponere liquido posse diffidit. Mirum est si fatemur nos non posse sententiã Philosophorũ asseq.? Sed & hypothesis subest, aliquid dictum ea de re esse, licet aliqua circa literam magistrorum erraremus. Est in Hassia quidam amicus noster, de quo meliora sperauerāmus. Is ad Martinum Rulãdum archiatrum datis literis scripsit, Libauium arcani sapientum esse rudem. Quid non ausus est Libauius, inquit? Atqui tam rudis est in hoc magisterio sapientum vt suppudere iam ipsum incipiat huius libidinis prostitutæ vniuerso mundo. Existimo hunc autorem vel SALEM, vel RORAM intelligere. Hæc ille. At, O amice Libauius locutus est Philosophorum verbis aut si suis est vsus, sensum ex illis quantum potuit tradidit. Quicquid scripsit in cõmentariis impressis habetur. Te vero non intelligere neque Libauiana, neque sapientum verba, ista tua oratio indicat. Quam autem rudis & ignarus sit artis, septem monades docebunt, & te rudem, & temerarium hominem esse tuo sulphure vitriolato, aliisque stolidæ iactantiæ argumentis conuincet. Ais ipsum prostituisse arcanũ vniuerso mundo. Falleris. Non est ea res tantæ facilitatis vt à quouis ex plebe possit intelligi, & perfici etiamsi vernaculis disertissimisq; traderetur. Ecce vero qui potuit prostituere, si tu Magnus Doctor, & Alchymiæ Professor, laboratorque, vti haberi cupis, exercitatus non assequeris Libauium, quem putas de sale vel rore locutum? Erras in vtroque si accipis terminos istos absque tropo. Si vero parabolicam, seu hieroglyphicam, aut metaphoricam habent significationem, ne quæso Libauium potius quam Philosophos argue, qui iubent sales ex metallis suaui ingenio sine violentia facere, si velimus rubeum, & album consequi? Et quam multi sunt de sale suo fusili, volatico, & aliis pene infinitis epithetis decorato? An nihil legisti de Rore Madian quem ex cap. 6. Iudicum, vbi Gideon in Madianitas exercitum ducturus diuinæ sententiæ certitudinẽ rore modo in solum vellus, modo in terram præter vellus lapso explorat, transsumserunt? Non errauit Libauius siue salem, siue rorem intellexit. Vtinam tu esses vtriusque peritus. Quo argumento

Palmarius aduerso nomine perditum Paracelsistã egit.

Monstrosũ dogma Palmarii.

Libauius & Gramanus de lvia improbat, & Chymicorum fanorum est animus.

Lapidis Philosophici obscura traditio.

Libauius ridiculo cuidam visus est pudere & poenitẽtia lapidis duci.

Ros Madianiticum.

vero

vero collegis ipsum cœpisse suppudere istius libidinis: In Epistolis quæstiones proposuit nō decisas, vt conuersatione cum doctis proficeret. In libellis ad illustrissimum Hassiæ principem de mercurio, Azoth & lapide philosophorum quæ scripsit, eorum ipsum nondum pudet. Est enim verissimum

Materia lapidis.

quod argentum viuum minerale fœcundum sit materia lapidis philosophici, initio omnibus metallis communis, sed magno artis studio separatis obstaculis præparanda, ad quintæ essentiæ, seminisque incorruptibilis nobilitatem perducenda, & ad speciem per metalli perfecti semen certum alliganda. Explicauit suam sententiam vberius & dilucidius in commentatio: & adhuc liquidius in Syntagmate. Adeo vero non putamus prostitutam esse vniuerso mundo artem, vt desperemus de tuo quoque ingenio, nisi nostra, vel alterius artificis vitula arauetis. Pudeat te tuæ temeritatis, vel potius vanitatis, qui incircumspecto iudicio viros bonos contra Libauium excitare studuisti. Cur non ad Libauium ipsum potius scribebas ea de re quam ad Rulandum? Sorduerunt nonnihil Libauiana et Tanckio: Sed ille argentū potabile factus decoxit; In auro vero potabili tam religiosus

Tanckius de auro & argento potabili.

fuit, vt iusserit literulas discindi, quanq̄ nihil contineant, quod periclitari apud quenquā possit; cū intelligentib. attē non opus sit occultatione: nō intelligētib. mera scribantur oracula, & ænigmata. Habita tecū. Ex antigramantis porro Palmarius aliquid de Quercetano promisit, quo proculdubio voluit nostrā inter nos amicitiā diruere. Sanè non semper ad Quercetani verba & placitū dictum est, sitq; ille

Libauius amicus Quercetani alicubi ingenue ab eodem dissentit.

tā generoso animo, vt pati potuerit ab eiusdē artis studiosis admoneri, paratus redarguere, & redargui. Neminem coëgit in sua decreta iurare. Veruntamen sententia à Palmario citata nihil habet Quercetano contrarium. Quas enim ea fecibus resolutorum eliciunt essentias, quis neget eas purgandas & exaltandas, seu vt loquuntur rectificandas esse, quo in opere fieri non potest, quin alteratio violenta contingat præsertim si calcinatio & incineratio adhibetur quale quid euenit & salibus vegetalium calcinatorus ignibus ad putam albedinem perductis? Nun veremur confiteri nos in aliquibus præparationibus à Quercetano discedere, quod & ab aliis factitatum est liberaliter:

Et est in chymicis varia experientia. Verum de hoc suo locu. Amicitia

Amicitia.

non est opinionum conformitas, sed cum virtute coniuncta animorum consensio.

TRACTA-

TRACTATVS DE IGNE NATVRÆ.

CAPVT I.

Ignis naturæ Ignorantia Chymicum esse nullum posse.

ARGVTVS homo magis quam doctus à Palmario ad suum Pertonium declamante censetur Libauius. Sed bene sperandum. Cupit enim discere vel ab ipso Palmario, licet eum Academia Parisiensis de gradu Doctoris deiecerit, mendaciorumque, & fraudum & calumniarum accusatum à suo ordine tanquam membrum putridum, & gangræna lethali corruptum absciderit. Cur vero vsque adeo indoctus Libauius? Ignorat ignē naturæ, atque adeo totam Alchymiam veram. Ita enim disserit cap. 5. pag. 24. sui lapidis: Sine ignē naturæ nihil perfectum habetur, etiam cæteris præsentibus, iuxta Pontaoum. Iam autem Libauius in sua Alchymia ignorat ignem naturæ, necdum eum in sua possessione habeat, id quod Palmarius non vno in loco tam confidenter affirmat vt putet hoc victoriæ suæ palmarium esse. Id vero argumentum est vniuersale, omnem Paracelsi & Libauii alchymiam subruens, vt videre est cap. 4. & 26. Lapidis. Ignis Philosophici defectu, inquit, manca, imperfecta, imò peiora sunt omnia. Item: patet vanitas & impostura omnium quæ pollicetur ars Libauii ignorato igne naturæ: cap. 16. Et cap. 12. Mihi crede tot peccata tua sunt vnius ignis ignoratione: Et audes huius lumine destitutus artificia chymica condere? &c. inuestiga ignem nominatum. In eo enim sunt opea Chymiæ. Omnia debent elaborari cum formæ conseruatione. Solus ille ignis id potest, &c. Fatendum est validum esse argumentum. Nam si ignis iste Palmarianus est fundamentum Alchymiæ, quicunque eum ignorat, etiam si sit ipse Palmarius, eum necesse est alchymiam ignorare. Nam fundamentum artis principiorum eiusdem congeries, ratione, & experientia cōprobata est. Principia qui nescit, nescit artē ipsam. Hoc adeo donamus Palmario (imò Palmarianis seu amicis, seu inimicis nostris qui in sinu gaudent clanculum, & sibi gratulantur Libauium tam masculè à Palmario isto Gallorum gallo exceptum esse) vel lubentes. Sed quæsumus tamen, quia φιλομαθεῖς τὸ εὐχόμεθα, vt nos doceas, Palmari, vel mortuus, qui nam sit ille ignis NATVRÆ, ARTIS CHYMICÆ VNICVM, ET SOLVM instrumentum, fundamentum, & omnia.

Libauius indoctus.

Alchymia sine igne philosophico manca.

Ignis naturæ quis sit.

CAPVT II.

Descriptio Ignis Naturæ Palmarii ex caussis.

SParsim quidem Palmarius & perfunctoriè de Igni naturæ, tanto miraculo; in suo lapide dogmatico verba fecit; sed nos scientiam petimus per caussas. Si qui estis chymiæ cupidi, adesse vobis licebit, & auscultare MAGNVM GALENOCHYMIÆ principium & fundamentum à Magistro P. Palmario olim medico in lapide philosophico dogmaticorum ab ipso ingeniolè vti opinatus est, confectum, & Alchymiæ à Libauio elaboratæ oppositum.

Efficiens: Naturæ ignis appellatur. Sensit ergo M. Petrus caussam eius secundum physicos Chymicos primam esse Naturam. Deinde in præfatione ad Lectorem cum genuinam suam Alchymiam (cuius professor Palmarius in vestibulo libri se appellat Galenochymicum, vt professioni debeatur vocabulum Galenochymia) postquam de mirificissimis effectibus istius ignis ampullas, & plusquam sesquipedales glorias proiecit, hæc ambitiosissimo Spiritu proflat: Hæc professio (genuina scilicet Alchemia) IGNEM inuenit cuius ope tanta nobis veniunt bona. Nihil eo vtilius: nihil admirabilius excogitauit humana sapientia. Hæc ibi. Nihil aliud habet cap. 17. pag 96. Inuentio mirabilis ignis philosophici chymica est, qui absoluit, & perficit omnia etiam integra. pag. 25. Nihil diuinius nihil admirabilius eo excogitarunt alchymistæ. Videaris tibi de igne Promethei inuento fabulā audire. Sed ausculta plura. Mirum quidem est ignem naturæ, cuius prima caussa instituens, & conseruans Deus solus est, inuentum dici ab Alchymia: Sed mirabilius quod cap. 26. eandem faciat NATVRAM. Natura est, inquit, quæ coquendo figit, fixando quasi maturando tingit: Solus naturæ ignis id potest, &c. Si solus naturæ ignis id potest: potest idem etiam oatura; Natura ergo eadem est igni. Veruntamen cap. 4. pag. 20. ignem istum facit instrumentum naturæ cum scribit: Purgationes, destillationes, putrefactiones, dissolutiones, calcinationes, sublimationes, ab vna fiunt natura, vno solum modo, vno igne, vno vase. Sed fortasse hîc ignem elementatem intelligendum est, vt ignis natura iuuetur igni externo, quem Aristoteles inter meteora, & imperfecta mista retulit.

Efficiens ignis philosophici natura.

Galenochymia.

Caussæ

Ignis naturæ materia. Portentosa prædicationes ignis naturæ. Est Elixyr Philos. Est cœlum seu quinta vini essentia.

Causæ essentiales, & potissimum materia: (Nam de forma num quid compertum habuerit Magister Petrus, dubitamus, quia nihil posuit, excepto quod pag. 128. formam putam nominare videatur.) In Galenochymia Magistri Petri ignis naturæ est mirabilis liquor, quem habent huius artis professores (ita persuadere conatur Cardinali Pertonio) tantorum bonorum autorem. Cap. 15. pag. 89. ita ampullatur: Hæc diuina & cœlestis substantia, hoc magnum Elixyr Philosophorum, hoc sapientum magisterium multa, & maxima potest, &c. Et paulo infra: Hic liquor diuinus tot facultatibus grauidus ab effectu cœlum nominatur (sic Lullius quintam vini essentiam vocabat, vt & Vlstadius, qui secreta naturæ interpretabatur.) Adeo conuenit cœlo hic liquor, vt non solum cœlestis, sed & cœlum ipsum dicatur. Cap. 24. pag. 128. Elixyr philosophorum, lapis metaphysicus, verum aurum potabile sapientum, IGNIS est ferè purus; ignis expurgatorius, quasi forma separata quæ inutilia tollit, imperfectum perficit in instanti. Cap. 26. pag. 132. Elixyr philolophorum ignis est qui in momento potest immaturos fructus coquere & acerbos dulces reddere. Ignis philosophorum externum agens id potest in operis materiam. Cap. 18. pag. 97. Ignis ardens Elementum vini appellatur: Et pag. 116. noxas tollit ex floribus antimonii circulatione in spiritu vini, vel mellis. Ex quibus colligas istum ignem naturæ esse quintam vini essentiam, aut mellis. Verum hoc in vegetabilibus. In mineralibus Elixyr est & lapis philosophorum, quæ duo pro eodem haber pag. 32. pag. 24. cap. 5. Ignis iste est lux naturæ quo lucent, & micant astra, quo inferiora vigent, fouentur, nunquam exuperat, nunquam vitio datur, moderatus omnem excessum tollit, omnia naturæ legibus, & imperio astringit, alius omnino est ab elementis, &c. vide ibi plurima ingenia. Vt compendia dicamus, aliquando est spiritus, & calor mundanus; aliquando æthereus splendor, calor insitus rebus, seu calidum innatum, calidum Hippocratis, calor Fernelii, quinta essentia (pag. 79.) in re qualibet conclusa: Ignis cœlestis in abiectissimo animante inclusus; insulus calor diuinus: calor noster (pag. 99.) pag. 71. Sal non est nisi ignis, nec ignis nisi sulphur, nec sulphur nisi argentum viuum. Spiritus mundi; natura vniuersalis pag 64. Ad ignis philosophici imitationem (inquit pag. 22.) tot menstrua excogitarunt, quæ tamen non possunt supplere eius vices. Ille vnus totum compositum perficit, &c. vide totum cap. 5. pag. 24. Cum plurima perlegeris, dices, Magister Petre per tuam Galenochymiam te rogo, ecquid est iste tuus ignis? Audiui multa, legi plurima; sed quid sit, ex omnibus illis patere nego.

In instanti & momento immatura coquere. Est agens externum.

Lux astrorum.

Ignis, sal, sulphur, argent. viuum idem. Menstrua.

(a) *Duplex est sulphur hoc & venter quoque venti. Primum est in spirituali argento viuo sublimato. Secundum in fermentatione, vbi internum ignem ab externo suscitatus spiritum ex resolutis corporibus & aqua procreat, in cuius ventre seu interiore complexu auri sulphur, tinctura & anima latet, quod propris est illud Hermeta: Portauit illud ventus in ventre suo.*

(b) *Velut: lapis debet esse compositus scilicet ex duobus, & alia ratione tribus, alia quatuor. 2. Nullum istorum sit combustile; nec sulphur, nec mercurius. Id vides in aqua nostra ex sublimato: vides & in auro eiusque seminis. 3. Operatio seu confectio est facilis, nempe in fermentatione & sequentibus. 4. Si alia poteris ascenders, si quidem ad fermentationem possa per præparationes antecedentes & alterationem elementorum, vt ad quinta essentia sublimitatem ascendatur. 5. In compositione sunt leo viridis, aqua scilicet nostra, quæ fœtida fit in putrefactione, donec exaltetur, &c. Verum has terminorum expositio potest esse multiplex. Si de fermentations anima in rubro opere capere debes rubeum Elixyris menstruum nostrum & aurum, &c.*

CAPVT III.

Descriptio ignis Palmariani ex effectis.

Alchymia Dominus. Est calor coctionum præses in animalibus. Vide cap. 16. pag. 90. 91.

CAusis adiicere debebamus finalem. Sed eam in effectis contemplabimur iucundius. Cap. 6. p. 19. Ignis naturæ intus, & extra negotiatur. cap. 5. pag. 24. sine igni naturæ nihil perfectum habetur. pag. 25. Facultas eius plurimum mirabilis. Quicquid est in alimentis, in medicamentis, in venenis noxium, illo corrigitur. Est totius magisterii (Alchymistarum) auctor & verus Dominus. Ignis & Azoc (inquiunt) tibi sufficiunt. Huius ope quæcunque sumuntur alimenta cuiusvis saporis insipida euadunt sanguinis nomine (in sanguinem insipidum mutantur) medicamenta assumta ingratum saporem in ventriculo perdunt. Ignis huius virtute medicamenta omnia ingratis saporibus spoliantur, maximè purgantia, illibata & inuiolata vi purgatrice. Iste naturæ ignis in manu philosophi veras chymiæ operationes potest. Medicamenta parat, nobilitat, cum formarum conseruatione, non corrumpit, sed conseruat. Non resoluit corpus in tria principia. Sed ipsa iam facta exaltat, nobilitatque essentiam actionum reginam. Destruit ea omnia quæ actionibus genuinis obstant. Cæcus artifex qui sine illo operabitur. Laudatur ignis quod speciem in materia conseruet non separet, pag 27. Defectus omnes supplet; redundantias tollit; quo vno Chymia vulgarem pharmaciam superat, pag. 96. cap. 11. pag. 67. Exuperans qualitas quando nocet, igne proprio mitescit integra manente essentia, quod NVLLVM habeat CONTRARIVM quo labefactetur. Non patitur ab Elementis. Ingratus sapor & impuritates medicamentorum tolluntur quidem separatione, & depuratione, sed magis igne naturæ adiecto, qui iam ad perfectionem addit labori. Menstrua nobilia animalium, vegetabilium auxiliantur. Opus absoluitur si dictum ignem contineant, quanquam SOLVS illa potest potentius, & celerius. Alchemistæ

(pag.

(pag.21.) non potuerunt medicamenta præparare vere & pure sine igne saltem philosophico. Ille vnus totum compositum perficit. Nihil aut paucum separandum. Separat solus quod est plane ἀπεργυῶς etiam non adhibita manu. Eo sapores rerum ingrati tolluntur, qualitates exuperantes ad mediocritatem reducuntur: alioquin extracta peiora sunt omnia, quo elaboratiora. Philosophicus ignis nulla vi illata tollit, emendat, cicurat, dyspepta, dyschresta & ingrata omnia. Sine illius ope irrita sunt omnia spagyricorum opera, multoque sunt integris nocentiora. Quid fatigamur igni in Galenochymia? Solus omnia potest, indice magistro Petro; si non delirat præceptor: qui vndiquaque sine iudicio corrasit effata, & quæ artifices de igni insito fermentationes scripserant, adeo facit generalia, vt omnibus tribuat: Ita quod de medicinâ in proiectione, id confundit cum aliis, vt putetur magnum quid dicere.

Separatio recta.

Extracta sine igne naturæ mala.

CAPVT IV.

Notitia istius mirabilis ignis ex subiectis & comparatis.

CApite quinto pag.24. ait Magister: Est quoddam subiectum in quo viget copiosissimus. Ex illo erui decet. (Repudiat autem alibi hydrargyrum, & aurum quod ex natura sumit mundus.) Est enim artificialis inuentio, & extractio. Cum omni genere, specie, indiuiduo: Cum omni qualitate (quod est vnum grande) inuenitur. Vnde calidum, frigidum, humidum, siccum, animalem, vegetalem, mineralem, sanguineũ, pituitosum, biliosum, melancholicum dixerũt. Facultas eius plurimum mirabilis, &c. vide & reliqua: Oppido mirabile portentum Petri Magistri. Cap.11.pag.67. Est materia Elementi ita attenuata, calor eius adeo auctus vt ad elementi summitatem accedat: nec propterea nocentior est. Natura DE INDVSTRIA calori dedit spiritum ætherium, vt esset obsequentior. In vtroque inest natura & facultas vera essentia. At corpus illud spirituosum præparationibus magis, ac magis attenuatur: vnde calor maior: tunc in tali subiecto collocata essentia multa potest efficacissimè. Hæc ille: Et quis est qui non pasci velit verbis grandibus, si similis sit Palmario? Nondum tamen istum ignem intelligimus, nedum sentimus. Possumusne vel ex parabolicis quid arti haurire? Ex ænigmatis philosophiris hæc transscribit pag.26. In medio mari mediterraneo natat pisciculus sine ossibus & aristis, sine cortice, & pelle, viuacissimos tamen & potentissimus qui mox remora sistit omnia, etiam aues Hermetis, mox auis alcyonia, & clauis omnia in cœlum attollit. Sic insunt vires superiorum, & inferiorum. Ita ille. Sedinnogii parabola quædam est, in qua fingit se in magni cuiusdam maris littore inquisiuisse de pisciculo Echeneide. Lambspring duos pisces in suo mari philosophos habere scribit. Disputet de hoc vel inter vmbras vterque. In volumine primo artis auriferæ illud ænigma sic proponitur: Est in mari nostro pisciculus rotundus, ossibus & corticibus carens, & habet in se pinguedinem, mirificamque virtutem, qui silente igne coctus donec eius humor pinguedoque prorsus rodatur, & absumatur, postea fortissimè teri debet, &c. Sententiam veram inuenies in monade Hermetica septima.

NB.

Ignis naturæ est materia Elementi.

Pisciculus in mari natans.

CAPVT V.

Quibus exemplis effecta ista mirifica declarat Magister ille?

NOn grandia sunt, sed ingentia quæ isti igni asscribuntur. Ad Lectorem sic declamat: „Genuina Alchemia ipsissima pollicetur quæ maiores: imo audet maiora, & feliciora omnia. Alimenta habet medicamentosa, quibus natura mortalium effœta, & labascens restituatur: Medicamenta illa magna sic præparat vt Cacoethia omnis [illegible] eat in salutarem facultatem: vim lethæam permutat salutifera: Sed facilitate, & iucunditate admirabili, dulcedine tanta quæ vincat non inuitos: quæ suadeat non cogat ad morborum præsentium pugnam, ad futurorum prophylaxin. Aloe, Colocynthis, Senna, Helleborus hoc artificio mansuescunt; ingratum saporem & Cacoethiam deponunt inuiolata purgatrice. Hæc declarantur exemplis nutricis fœminæ, & capræ, quarum lac fit dulce & purgatorium sumtis medicamentis, idq; naturæ beneficio: præterea dicuntur anates, gallinæ, sturni ali serpentibus & cicuta; posteaque à nobis citra noxam comedi. Sublimatum, quod valdè vrit, scribitur bozulæ spatio euadere ἄποιον manente eadem corporis mole, nulla detractione, nulla additione. Arsenicum, Sandaraca Græcorum, Realgar, quo nullum præsentius venenum, asseritur in Panaceæ locum ascendere, vt sit deploratorum affectuum inuictum remedium. Hæc sunt θεῶν χεῖρες. His fit medicus ἐχθρὸς νόσων ϗ ἰσόθεος, &c. Eadem perorantur cap.20. pag.111. verè magistrali modo præparatur Mercurius sublimatus, quo substãtia eius tota fit benefica, tota medicamentosa: quo, mirum dictu, ex summo veneno fit summum venenorum & magnorum omnium morborum alexiterium. Scilicet hoc vnum est & verum magisterium. Eodem modo, & eadem mira arte Sandaraca

Alchymia genuina.

Medicamentorũ Cacoethiam tollere.

Sublimatũ dulcificare.

Arsenicum facere salutare.

Medicus Isotheus.

Venenũ summum in summum alexiterium.

Duæ substantiæ mercuriales. Mercurium extrahere per mercurium. Totum compositum perficere. Qualit. Elem. tollere. Cœlum toto genere aliud ab Elementis. Tinctura vera. Sapores corrigere. Sanguis dulcis. Vita ex igne naturæ. NB Quer cetanus nō male scribit per præparatum sublimationibus crebris mercurium aurum & argentum viuificari, seu fieri vitalia. Sed est tamen & alia horum ratio, de qua in Sedinuogio.

Græcorum elaboratur. Cuius quot, & quanta beneficia? Eadem & duæ substantiæ mercuriales vnius radicis componuntur: Eadem mercurius per mercurium extrahitur, non ex auro, non ex argento, vt imperitè & oscitanter nugaris, sed ex corpore magnesiæ, quæ regina est minerarum. Si quæras quæ tandem est ista tam magnifica ars, respondet de igni naturæ Pontani cap 5. & cap. 4. pag. 22. Ignis inopia nihil potest consequi. Noluerunt chymici (vt Arnoldus) nec potuerunt medicamenta verè præparare sine illis legibus, saltem sine igni philosophico, qui vnus totum compositum perficit: nihil aut paucum separandum, &c. Cap. 8. pag. 47. de igni valde igneè disputat, additurus artis inuictum testimonium, quod possint tolli qualitates elementares manente inuiolata cœlesti facultate, quin ipso confectum putas cœlum toto genere differre ab igni elementari, cum eius qualitates sensus nostros non feriant, non excedant, non corrumpantur, totæ sint beneficæ, vitales, salutares. Cap. 26. pag. 131. Non est alia fixio, alia tinctura præter philosophicam. Natura est quæ coquendo figit, fixando quasi maturando tingit. Solus naturæ ignis id potest. Tinctura omnis peregrina est quæ non est ab ære nostro. Natura interna externo igne adiuta seipsum perficit. Elixir philosophorum ignis est qui momento id potest, &c. Cap. 28. p. 138. de magisterio saporis: Agitur de sapore medicamentorum ingrato aut tollendo, aut corrigendo inuiolata cœlesti facultate, purgationis autore, quod vere magisterii est. Fit enim sine molis imminutione, sine auctione beneficio ignis philosophici. Agit naturæ instinctu. Natura eius virtute eadem facit in nobis circa alimentum quæ hic ipse ignis extra nos circa medicamentum. Sanguis enim dulcis est, &c. Omnino Elisæi artem 4 Reg 4 41. superare posse sibi videtur Palmarius, non farina in ollam colocynthide impletam coniecta, sed igne suo philosophico, qui vtinam adesset in magna fame populis. Imo & vita ascribitur isti medicinæ. Ita enim est in fine cap. 30. pag. 145. Materia philosophorum est vitæ capax (secus ac metalla vulgaria quæ dicuntur mortua esse). Vita conciliatur per aquam vitæ, non vitis per ignem naturæ, sine quibus ridiculi sunt omnes sui conatus. Cap. 16. pag. 91. Omne viuens est calidum. Est naturæ ignis qui sapores infensos dulcedine permutat. Coctione dulcescunt amara, salsa acria. Coctio est à calore natiuo. Ignis naturæ mitificat omnia. Ipse ignis arte adhibitus ingratos medicamentorum sapores tollit: quanto magis a natura ipsa gubernatur? At arte id fieri sapientes literis mandarunt, & certo experimento comprobatum est. Lege cap. 16 p. 91. 92. de quæstione an ex dulci alimentum, vbi aliquoties inculcat de saporum per ignem naturæ mutatione, opinionem.

C A P V T VI.

Num Galenochymia præterea nullum habet ignem?

Calor cœlestis. Calidum innatum. Anima ignis. Ignis flammeus. Salamandra. Ignis Sucten. Lib. 3. cap. 6. Sect. 2. Alchymia (Galenochymia) est ars sine arte, &c.

NOn quidem habere debebat. Nam vt narrat Magister, ignis & Azoth sufficiunt: Et inopia istius ignis nihil potest consequi, quod pag. 21. & 24. ponebatur, item 96. perficit & absoluit omnia; Et quidem solus cum formæ conseruatione pag. 73. Quorsum ergo opus est Galenochymo isti aliis ignibus, præsertim cum elaboratio per eum possit fieri vno momento quam facillime, rectissimeque? Veruntamen etiam alios ignes agnoscit, ex quibus vnus perfectiuus, quem calorem cœlestem vocat quo etiam olea fiunt in solario solius naturæ solaris ignis ministerio: qui calor est in vniuerso maturans omnia; qui & in nobis omnia bona facit, vt philolophatur pag. 78. Et pag. 46. Calor cœlestis Fernelii in crystallina cœli substantia est plenus natura & facultate diuina: pag. 66. qui proprius est essentiæ diuinæ, cuique spiritus æthereus datus, pag. 67. Hic est ergo ignis secundus: qualitas nimirum, vt ait pag 79. Calor est qualitas in lucidissimo spiritu, seu humido oleoso, in quo constanter ardent & lucent calor & spiritus, mitis scilicet, moderatus, blandus, non incendiarius, &c. Quod si spiritum, calorem, & humidum oleosum coniungas, non peccaueritis si substantiam dixeris, quam calidum innatum appellant. pag. 77. & 78. calidi innati substantia semper cum spiritu habetur: Sæpius vtrumque cum oleo, quo fugax spiritus sustinetur. Ita habetur tota rei facultas, si conseruator naturæ ignis adhibeatur. Hic est ignis tertius. Cap. 13. pag. 76. Anima est ignis: Et anima mundi ignea pag. 42. Ab vno igne sunt omnia, visus igneus, oculus igneæ naturæ, &c. Sit hic quartus. Quintum ponit Deum ipsum, vt in rubo ardente, Et Spiritus sanctus ignis, &c. quæ voces ex sacris literis depromtæ sunt, vbi Deus & [illegible]bum Dei dicitur ignis consumens. Sextum ignem constituunt angeli, & cœlum empyræum [illegible]imum astra ignea: Octauum Elementum ignis, pro quo contra Quercetanum toto cap. 8. dimicat, quanquam cæteris quoque Paracelsicis, & inter hos Libauio idem affingas crimen. Pag. 34. Cum magnum ardorem spiritui vitali attribuit, hunc quoque ignem videtur nuncupare, qui nonus ignis esto. Pag. 4. dedicationis, & 87. libri calcinantem agnoscit, quem vide an ad Elementum referre velis. Fors erit excessus ille feruoris & fumus ardens Aristotelis, qui est corpus igneum imperfectè mistum, vt & aliæ flammæ elementares. Habet tamen aliquid de igni externo miti, blandoque pag. 34. quem pag. 79. calorem vocabat. Nominat & Salamandram philosophorum, quæ in igne nutritur, augescit, nec extinguitur frigore: De Sucten scribit quod igne suo solem lunæ iungat. Quorsum hi ignes sint referendi, ipse Magister ignorauit fortasse. Negat enim sensum literalem in igne esse acceptandum, sed fugiendum serio monet pag 35. Hæc potuimus de igne ex Galenochymia ista ampullosa, quam procul dubio didicit in motonia Mercurii Britannici, expiscari.

CAPVT VII.

M. Petrum Palmarium ignorasse quid sit ille ignis naturæ.

VTinam in viuis adhuc esset iste insolentissimus ignis naturæ iactator, suamque inscitiam cognosceret; furorem autem & rabiem in Libauium ex mera opinione scientiæ, & odio plus quam Sathanico profectam deploraret. Sed quiescat ille in suo, quod fortasse statuit cum suo Cardinale, purgatorio. Non dubitamus alias superesse in quos Palmarianus genius, tanquam per metempsychosin quandam Herodianam irrepserit, quibus Libauii ingenium, & opera similiter sunt inuisa. Horum gratia ostendamus Palmarium incertum imperitumq; rei nesciuisse quid de igne naturæ tam mirabili deblateraret. Primum argumentum ea præfatione ad lectorem, vbi propria hominis confessio est, sumimus. Nonnulla, inquit, de veritate Alchemiæ nouimus: Pauca degustauimus, &c. Particularem notitiam proprio testimonio roboratam audits. Atqui ignis naturæ ita descriptus est, vt in eo esse omnia debere sit credendum, vt in superioribus patuit. Eius ipsius fiducia Libanianam Alchemiam ea toto damnanit. Qui scit ignem naturæ, nihil non potest consequi in Alchemia. In eo est perfectio artis. Iam qui fatetur se nonnulla saltem nosse de veritate Alchemiæ, pauca vero degustasse, hoc ipso se neq; scire, neq; possidere ignem naturæ comprobat. Si enim sciret, omnia sciret: quia cognita caussa vniuersali, solaq; totum perficiente, omnia quæ eius vi existunt, patere necesse est; Et qui eandem in sua habet possessione, illi necesse est potestatem ad omnia perficienda, ad quæ se illius caussæ virtus extendit, non deesse, idq; pro modo actiuitatis istius. Atqui Palmarius nec scit totum Alchemiæ, nec degustauit, multo minus fecit. Patet ergo ipsum ignorasse caussam istã, nempe ignem naturæ operum chymicorum solitarium, & admirabilium effectorum vnicum procreatorem, & ex consequente tam multis verbis temerè consumtis nihil nisi præstigias inani oris strepitu fecisse, atq; ita cadere in ipsum iudicium quoddam vanum vani Del Rio, de præstigiatore iniustius quam in Libauium, qui nullarum sibi conscius est præstigiatum. Argumentum secundum præsto est ea cap. 5. pag. 26. de igni philosophico, qui omnium chymicarum operationum sit verus autor, Et SOLVS DOMINVS, sine quo irrita sint omnia, vt capitis titulus sonat. Eum autem proponit parabolicè, seu ænigmaticè per pisciculum in mari mediterraneo natantem, & addit veteres ignem, & eius operationem cælasse; Et licet sæpius de eo sint locuti, tamen pag. 35. contendit sensum literalem de igni esse fugiendum. Non ignoramus Platonem in politico scribere Prometheum quendam ignem raptum ex solis curru, & in ferula delatum, cum ob hominum vitia à Ioue esset subtractus, absconditusq; dedisse hominibus, Vulcanum artes largitũ esse; vel, vt est in Protagora, Deos in principio genera mortalium ea igni, & terra fecisse, interuenientib. illis quæ vtriq; miscentur; Prometheum vero vires & ornamenta distribuere debuisse, quod officium tamen roganti Epimetheo concesserit: In hoc autem cum stultus iste erraret, compulsum Prometheum ad furta, ea officina Vulcani & Mineruæ cum igni artificiosam sapientiam sustulisse. Si cælatus ille ignis sedulo est à veteribus, etiam cum minis, fore, vt, si quis reuelaret, apoplexia (qua periit Palmarius fortè in pœnam manifestati ignis) moreretur; neque literalis sensus est alicuius certitudinis, nunc Palmarius est ille Prometheus, qui surreptum monstrauit? Minimè vero omnium. Si enim monstrasset, sciuisset, & habuisset, atque adeo iuxta capitis titulum omnes chymicas operationes verè potuisset perficere solo isto Domino, neque quicquam irritum ei contigisset. Epimetheus itaque potius fuit; cuius cum defuerint vires homines iuuandi, ornandique, voluntatem, si qua bona fuisset, laudare poteramus. Probatur idem etiam amplius. Nam si Prometheus iste fuisset, vel ea rota solis petiuisset ignem, vel ea Vulcani, Mineruæque ergasteriis. At ille quærit eum in mari mediterraneo nomine cuiusdam pisciculi monstrosi. Rectius Platonis specum (si vnquam ex eo emersit) irrepsisset, aut puteum istum Vallensem de quo est 2. Macbab. cap. 1. vers. 19. in quem sacerdotes in Persiam ducendi dicuntur de altari raptum sacrum ignem intulisse, qui postea per artem Galenochymicam Vulcani subterranei coactus, seu coagulatus est. (Ita enim loquuntur) in aquam flammarum rapticem, quam Naphtham vocant, quintam nimirum essentiam in subterranea officina per calorem naturæ excoctã & momento, vt vult Palmarius fieri debere in Galenochymia, elaboratam, perfectamque. Hoc est argumentum secundum. Addamus tertium. Ignis naturæ est Elyxir philosophorum, inquit aliquoties; Et est ille Pontani transmutatorius, quem tincturam, & philosophorum lapidem, omnium morborum breuissimo tempore alexiterium, vti narrat circa finem curæ Elephanticæ pag. penultima, indigetant. At hoc Elixyr se non habuisse ipse confitetur cum inquit: Monent sapientes Elixyris virtute morbos vnius mensis vna die curari; vnius anni, vno mense. Quid si desideretur illud Elixyr frugiferum? Si assint sola vulgaria præsidia sed chymicè, id est, ea veterum præceptis diligenter elaborata? Sane si decantatum lapidem haberemus morbus omnis vnico mense vinceretur. Hæc ibi. Non ergo habuit Elixyr, & ea consequente nec naturæ ignem. Notabit autem lector egregium magistri artificium in eodem loco. Per totum librum veterum chymicam veram præparationem per solum ignẽ naturæ, seu Elixyr conficit: Sine quo nihil omnino valeant omnia opera; imo fiant nocentiora, quò elaboratiora. Iam igne isto caremus teste Palmario. Cuiusmodi ergo sunt ista chymicè præparata? Nimirum Galenochymica, quæ nullus fabricare potest præter Palmarium principem & primum autorem Galenochymiæ omniumque instrumentorum eius procul dubio etiam fabrum; sed qui via annum suæ arti fuit superstes, adeoque periit cum ipsa, sicut ille qui Tiberio malleabile vitrum dicitur obtulisse. Ita se habet argumentum tertium. Quartum est huiusmodi: Si Palmarius

Del Rio Chalumniator.

Ignis Prometheus.

Cælatum esse, fuminum est ex Pontani Epistola cuius argumentum est sequente capite.

Subitum ex Paracelso vnde hausit Palmarius: Qui Alchymiam secundum literam intelligunt, vacuũ stramen triturant.

Ignis sacer absconditus.

Naphtha.

Palmarius nullam alchymiam habuit nisi opinione tantum quia Elixyre philosophorum caruit.

istius mirifici ignis fuisset possessor, potuisset, vti narrat, absque omni separatione, nisi fortè pauca, sine decessu & accessu mutare ingratos ciborum & medicamentorum sapores, omniaque omnibus iucunda, & dulcia efficere. Atqui hoc non potuit, nec vllum facti specimen reliquit. Imò hoc non est philosophi, nec medici qui naturas rerum, & perfectiones saporis gratia non destruunt, & Suctenianì per suam quandam igneam artem, putrefactionem, & digestionem non tantum ex amaro dulce, & ex veneno medicamentum tutum promittunt, verum etiam contrarium, vt Basilii Valentini liber habet: neque per Elixyr philosophorum ista vilia ministeria obeunt, quibus & nec opus habent, quandoquidem Elixyr vniuersale medicamentum esse dicitur. Quinimo: Si ignis istius fuisset peritus & compos, neque aurum potabile exuberatum, neque antimonium Suctenii, nec sublimatum per separationem pulueris venenati in capitello, & capitis mortui in fundo à media substantia crystallina: neque extracta, &c. Conflare, & parare opus habuisset: multo minus in sua Galenochymia axioma, & principium huc retulisset: *Est in humoribus quicquid quaerunt medici*: Cum nullus vnquam philosophus aut medicus Elixyr ignemque illum architectum & Dominum Alchymiæ in illis quæsiuerit: Imò negat Palmarius sanguine posse curari lepram. Sanguis autem quatuor humorum contemperatura est. Quin nec alterum principium (*Est in mercurio quicquid quaerunt sapientes.*) Videtur idoneum ad eum rem esse, quando ex corpore *Magnesiæ*, seu Stibii iuxta Paracelsistam Suctenium extrahi doceat. Ne dicas Alchymiam habere etiam alia medicamenta, ipse cauit

„ solicite cum pag. 121. scripsit: Ars chymica *hoc V N V M* pollicetur: medicamentorum naturas non

„ solum auget (cuius tamen contrariũ sæpe asserit) sed sæpe permutat contrarias salutaribus, dum ali-

» menta medicamenta, & ipsa venena mutuò permutat, id quod multis in locis isti igni adscribit. Vide pag. 111. & quæ supra recensuimus ex cap 22. pag. 72. 73. 74. 71. 29. Sit sextum argumentum quod non tantum variè de isto igni declamitet, sed & ineptè, fatuè, stultè: qua de re infra.

Medicorum optimus lingua caussa non destruit sapores rerum, qui sunt aliqua essentia valentis nota.

Cap. 5 pag. 27. Arnoldus habet sanguinem distillatũ: Quis vnquã leprosos curauit sanguine? Pag 121. cap. 20 & p. 126. & 116. Vnum tantum in Chymia.

CAPVT IIX.

Num Libauius ignorauerit aut adhuc ignoret istum ignem Galenochymicum.

ID quidem Palmarius aliquoties affirmat, præsertimque ad Petronium Cardinalem scribit, medicinæ, sorori philosophiæ, adiungi Alchemiam illam veterum, quæ accuratiore & secretiore medicamentorum præparatione pharmaciam illustret, & nec Paracelsum autorem, nec Libauium, imperitissimum ingentis illius mysterii agnoscat: sit exculta à veterum sapientibus, descripta tropis,

" fabulis inuoluta: pollicens generale morborum omnium medicamentum quo Aeson senex iuuen-

" tuti sit restitutus: virbius ex mortuo & lacerato vitæ restitutus (Hippolytum, quia ab equis dis-

„ cerptus, vocant) Draco extinctus à Phœbo, Midas omnia in aurum vertit: Iupiter Ganymede in

„ cœlum vectus, id est volaticus factus, & quæ alia adeo paracelsicè declamat, virtutes in Paracelsi schola enutritum; quanquam paulò pòst Paracelsum tenebriorem appellet, qui malè intellectis veterum præceptis physicam & medicinam subruere sit conatus, &c. Cum ignem habeant artis istius professores, LIQVOREM mirabilem, tantorum bonorum autorem, vti antè dictum, ait Paracelsum & Libauium, quem dicit sequi eius Paracelsi deprauationes ex impostoris alchymiam cō-

" didisse, IGNE calcinante OMNIA in aquam, oleum & salem, tanquam quæ natura habuerit, da-

" te. Hæc ille de Paracelsi & Libauii igne, quibus putat se conuincere posse, Alchymiam eorum non esse legitimam illam priscorum, sed impostoriam. Nesciuit miser quid diceret, & nec Paracelsi artem, nec Libauii explicationem intellexit; aut si intellexit calumniose & mendaciter quatum criminum rectè à sua schola factus est reus traduxit. Sanè medicinam illam hermeticam posse liquoris specie elaborari, non negat Libauius; Et fuit ab initio etiam Liquor, aqua, humor vnctuosus, instar Gummi soluti, vel roris, &c. quibus rebus comparatur: sed in sua perfectione olei, pulueris, aut lapidis consistentiam est adepta. Deinde vltro fatetur Libauius sibi & fuisse & esse ignotissimam Galenochymiam quam ante Palmarium etiam totus orbis ignorauit, & adhuc nescit, excepto apud paucos, qui Palmarii sordes viderunt, nominis delitamento. Quid mirum si etiam figmentum istius ignis, qui solus Dominus, radix & fundamentum istius artis sine arte, & scientiæ sine scientia prædicatur, tam adhuc nesciat, quam olim nesciuerit? Vbi quæso est, aut fuit vnquam iste ignis, cuius protectione in absynthium, colocynthin, salem ingratum napellum, Elleborum & similia, momento omnis non tantum maligna & deleteria qualitas, sola remanente purgatrice virtute, transeat in benignã, verum etiam sapores sic mutentur vt dulces gratiq; fiant, & sic ex medicamento & veneno euadat alimentum salutare? An etiam hoc optare quis ausit, nisi fortè in magna fame? Num istum sibi finem proposuit vniuersa Alchymia, quæ essentias à natura datas, perfectionumque suarum ornamentis & viribus instructas ab alieno, & per elementa vacua admisto corpore liberat, elaborat, & ad vsum commodiorem habiliores reddit? Quid est sal, si salsedinem mutes in dulcedinem? Quid fel terræ, absynthium & cætera destructis perfectionum essentialium notis? Salem fatuum Christus ipse inutilem pronunciauit. Palmarii Galenochymia sales fatuos nobis per ignem, mirabilem liquorem, nobis procudit. Istud est chymicè sapere: scilicet. Qui vero de Libauii igne cognoscere cupit, legat Pyrotechniam eius, præsertimque caput sextum, vbi duplicem ignem ponit, vnum manifestum, seu externum; alterum occultum, seu internum. De manifesto scribit eum quidem

Alchemia descriptio.

Miracula fabularum, Chymica.

Paracelsi vituperia.

Ignis liquor.

Alchymia Libauii & Paracelsi.

Medicina hermetica.

Galenochymia monstrum.

Ignis fictitius Palmarii.

Alchymia propositum verum.

Ignes Libauii.

quidem foris inueniri in radiis cœlestibus, & elementario, vbi vel elementum est, vel corpus flammeum imperfectæ misturæ: sed adhibita arte fieri artificialem. Nam cum sic accommodatur vt molli, suauique calore gignat ex semine in natura inuento; prouehat id quod gignitur, maturet, perficiatque: tunc nomen accipit philosophici ignis, qui declaratur ortu & fotu infantis in vtero materno; nec est destructiuus, & calcinatorius, sed perfectiuus. Declaratur & calore solis miti, quo rerum nascentium potentiæ in actum vocantur, & legitima maturatione ex imperfectis perficiuntur; qui ignis, quia actus est, insitum seminibus, aliisque frugiferis, in potentia existentem exuscitat, vt postea sit ipse internus generationum procurator, & genitorum vsque ad suum terminum conseruator. Occultum seu internum ignem vnum ponit instrumentalem qui est in menstruis soluentibus, & eorum materiis, ex quibus caustica potentialia medicorum, quæ artis exaltatione accedente mirabilium operum fiunt causæ; adeo vt liquores eorum, similesque essentiæ inter se commistæ, dum in se agunt mutuò & patiuntur vicissim, mirabiles euadant medicinæ: alterum habet principalem, seu essentialem, qui verè est NATVRÆ ignis, quem Chymici arte eliciunt ex mineralibus, vegetalibus, animalibus specie olei salis, spiritus aut simili forma pro cuiusque natura, & artificis voluntate vel necessitate operis. Inter hos ignes dicit excellere mineralem illum ex mercurio, & sole solutionibus, coagulationibus & coctionibus, exaltationibusque philosophicis per ignem philosophorum externum industria magna, studioque artis summo adhibitum. Iste ignis in principio erat seminalis, & in potentia duarum vnius radicis naturarum: sed elaboratione euasit medicinalis, perfectusque ad metalla imperfecta & morbos humanos curandos. Hæc pluribus non vno in loco docuit Libauius, & hoc maximè quidem ex philosophorum antiquissimorum, quos auctores in sua Alchymia recensuit, monumentis; aliqua vero etiam suo & recentium experimento. Nomen ignis NATVRÆ si requiris, inuenies id cap. 15. pyrotechnyæ, vbi & de magnesia, seu mercurio philosophorum, ne fortè putet quis à Libauio veram eius materiam, & subiectum minerale esse præteritum, quanquam Libauius demonstrare possit Magnesiam hermeticam longe aliam esse à Palmatiana ex Suctenio emendicatam. De Azoth & igni Chymico tum alibi ex professo discernit tum cap. 9. lib. 3. primæ partis commentarii, vbi de tritione secreta philosophorum. Legant studiosi quæ de mercurio philosophorum, Azotho, & lapide edidit Libauius, de quibus vt eo melius disserere posset, non tantum plurium annorum studio est consecutus, verum etiam crebris conflictibus cum aduersariis pluribus, cuius rei documenta sunt in publicum emissa, & omnium oculis exposita scripta. Illud miræ impudentiæ est in Palmario, quod sui ignis autores citet antiquos philosophos, quorum tamen nullum, quantum eorum conquiri potuit, inconsultum reliquit Libauius, atque etiam in Catalogo suo recensuit: verum quos omnes cum Riolano impudenter reiicit ac damnet. Tui autores omnes (inquit, cap. 29. pag. 142.) paris sunt tecum autoritatis, &c. Sed scorpio iste suo vulnere & veneno interiit. Canis rabidus, inquiunt Germani, rarò nonum diem viuendo superat.

Externum.

Internum.

Ignis naturæ.

Magnesia.

Azoth.

Palmarius in Libauii autoribus damnatis priscam Alchymiam damnat, quã tamen videri vult profiteri, & docere.

CAPVT IX.

De igne Naturæ Iohannis Pontani, & quidem prius de lapide eius.

Citat Palmarius Pontanum; Suctenium illum intus & in cute purum putum Paracelsicum: clangorem Buccinæ, Lullium, Arnoldum Villanouanum, &c. Sed maximè videtur confidere Pontano & Suctenio. Ideo videamus quid primum Pontanus, postea Sucten de isto igne proposuerint. Cap. 5. p. 24. scribit: Verè Pontanus in docta Epistola: Sine igne naturæ nihil perfectum habetur etiam cæteris præsentibus, &c. Et pag. 26. Ductus Pontanus ducenties circa legitimam materiam errauit. Quid tu Libaui, &c. Sine causa insaniebat tunc Palmarius. Libauius Pontanum legerat antequam quicquam de Palmario audiuerat. Eius epistola nuper excusa est cum tractatibus quibusdam philosophicis Vrsellis, & extat in tertio volumine Theatri Zetzneriani, quod anno 1602. impressum est, folio 826. Summa est: Pontanum in multos deceptores cum artem in toto mundo quæreret, incidisse; antequam materiam lapidis philosophici (Nam de hoc solo agitur in illa epistola, & non de aliis chymicis magisteriis aut arcanis) cognosceret: Cum materiam agnouisset, ducenties errasse, antequam veram materiam, operationem, & practicam inuenerit. Quæ verba contradictionem habent. Agnouit materiam: Et tamen post agnitam in vera inuenienda tam sæpe errauit. Qui errat ducenties circa inueniendam, quomodo potuit eam prius agnouisse? Ponamus corruptum esse textum: vel potius sensum esse eum quem infra his verbis enunciat: Si ego ignem primo inuenissem, non errassem ducenties in practica super materiam: nempe sciuit materiam; sed ignem, eiusque modum ignorauit: vnde factum est vt tam sæpe errauerit. Verum & hoc mirum est. Ignis internus insitus est rei, externus moderandus est, suisque gradibus ad materiæ motum accommodatis distinguendus. Habuit proculdubio in materia ignem sed non agnouit: Et ideo externum non potuit rectè applicare. Vel habuit materiam mercurialem ab vna parte. Quomodo vero excitaret in ea ignem, nesciuit. Et hæc de materia. Deinde recenset errores suos circa literam Gebri,

Pontanus errans.

B 3 Arche-

Arebelai,&c.in operationibus,& igne externo. Tandem studuit In Hermete, ex quo didicit Ignes externos,quos nominant philosophi,non esse instrumentum quod materiam deducit in esse. Hoc benè notetur. Quid vult Pontanus? Primum materiam veram lapidis philosophici: Deinde instrumentum per quod in ESSE,hoc est,ad perfectionem deducatur: Vbi? In operibus tribus, 1.2.& 3. Et sunt sanè hæc Hermetica. Materiam ars non facit, sed ex natura sumit,in qua iacet quidem, sed imperfecta. Ars assumtam perficit per tria opera. Instrumento ad id vtitur IGNE quodam insito, seu interno,quanquam quod non debuit præfractè negare Pontanus,adiuto & exuscitato à calore philosophico foris administrato. Audimus ergo primarium inteotum Pontani esse lapidem philosophorum facere:(Intelligimus aurificum cuius proiectione super metallica imperfecta, & argentum viuum crudum momento existat aurū natiuo melius,quanquam primis proiectionibus etiam medicina seu tinctura fiat prout lapis est elaboratus.) Facere autem mediante Igne quodam. Vt vtrumque agnoscamus describitur primum lapis: postea ignis. Hæc est summa epistolæ. Consideremus descriptionem vtriusq; sed prius animaduertendum est Palmarium sui Pontani distributionem non retinuisse. Nam hic ignem instrumentum, quo perficitur lapis, vocat ille pag. 128. cap. 24. Elixyr philosophorum, lapidem metaphysicum, verum aurū potabile sapientum, ignem purū fere, & expurgatorium, q. formam separatam, quæ inutilia tollit & imperfectum in instanti perficit, appellat, quæ interim notemus.

Lapidis Pontani descriptio.

„Qui ergo est Lapis Pontani? Est vnus, multipliciter nominatus, difficilis ante cognitionem: aqueus, aëreus, igneus, terreus: phlegmaticus, cholericus, melancholicus: Sulphureus, argentum viuum: habens multas superfluitates, quæ (iurat e non erubuit) per Deum viuū conuertuntur in veram essentiam mediante igne nostro: qui aliquid à subiecto (lapidis) separat, putans id necessarium esse, is PROFECTO in philosophia nihil nouit, quia tota substantia (superfluum, immundum, turpe, fœculentum) perficitur in corpus spirituale fixū, mediante igne nostro, quod sapientes nunquam reuelarunt."

Separatio à Pontano prohibita.

Hæc est Lapidis Pontani descriptio, de cuius materia negat ignem istum esse, qui nec vna transmutetur cum materia. Agnoscimus fundamenta Galenochymiæ Palmarianæ, sed non sapienter ad totam Alchymiam traducta. Pontanus tātum de lapide philosophico, qui est mineralis, &, metallicus, loquitur & ei ignem adiungit istū. Palmarius in mineralibus & metallicis nō manet: Lapidē istū ignem (nam pro eodē habet) ad vegetalia, & animalia, adeo q; totam Alchymiā transfert, quasi eius vi omnis omniū noxa, seruatis tantum salutaribus, tollatur, & ex veneno è pharmaco fiat cibus ictu oculi sine omni auctione (vt loquitur) & decessione. Stolida ista translatio est. Neq; enim si quid tale fit in mineralibus, mercurialibus, necesse est etiā euenire in non mercurialibus, vegetalibus, & animalibus: Et quantū monstrum est ille ignis, si sapores, & omnia cætera ingrata mutat, & ex venenis pharmacisq; facit alimenta? Purgatricē, cœlestemq; alias facultates (inquies) excipit; quia ignis ille cœlestis est: Cœlū toto genere diuersum est ab Elementis. Elementaria tolli iubis; seruatis cœlestib. & exaltatis, vt simile simili iuuetur. Bellè inquam si in morosita somniare volumus. Primum id nō dixerat Pontanus. Deinde quomodo constabit Galenochymia, si elementa, & eorū crases per ignē istum fatuum extinguuntur, vel q potius dicendum est, si elementa ista ex toto mutantur in cœlestē naturā toto genere diuersam ab ipsis? Vbi vero experiētia Palmariana? Idem quidē Gramanus scribebat: idē Lullius in suo cœlo volebat; sed vterq; separat purū ab impuro. Verum pergamus. Lapidem esse vnū, nisi distinguas albo, & rubeo vniuersali, & particulari, minerali, vegetabili, animali, facilè dunamus. Nam Pontanus tantū de vno minerali mercuriali loquitur. Assentimur quod in principio coctionis sit aqueus, & Elementi aquæ proprietates habere dicatur: inde fiat aereus, tandemq; igneus, & terreus, licet terra diuersis dispositionibus diuersimodè nominetur. Verum Palmarius videtur hæc sic intellexisse, quasi in vno eadē dispositione in vltima sui perfectione essent omnia. Si enim non: quomodo potest omnia in morbis, & alchymiæ operibus? Veruntamen & ignē purgatoriū vocat. Hac ratione quidem omnia disposita possit mutare. sed nō erit simul omnia, nec sine separatione opus suū exequetur. Purgare enim est mundare, sublatisq; impuritatib. genuinam, puramq; essentiā relinquere in Alchymiæ operibus. Purgatio qualitatum, vt fit alteratione, & in Theologia per fidē, Christiq; sanguinē, non est huius loci. Ita de cōplexionibus sentiendum est; ex phlegmatica dispositione materia abit in cholericam, & vstione vberiore in melancholicū: sed nō omnes dispositiones insunt simul, vt nec omnia Elementa. Si Palmarium possemus interrogare, fortè respōderet, esse per se sanguineū, & expurgatorium istorū humorum, vel potius alteratorium siue augmento, & decremento molis, q iterum Galenochymiæ male consulit. At Basilio Valentino consentaneum est, qui scribit ignē suum etiam stercora mutare in essentias, quod tempore famis quis non exoptet? Mirū inuentum esse hominem qui ista portenta ausit fingere, nedum credere, & aliis persuadere. Sed isti philosophi cum vergentur in tenebras fugiunt, & sepiæ atramento se abscondunt, miras hieroglyphias cōmenti. Porro sulphureus quoq; est lapis, nempe naturę igneę, calidus, siccus. Debebat esse ἄπυρος, quia cœlestis. Sed philosophi loquuntur cōparate; & magis ad materiā respiciunt spiritualem, quam ad qualitates elementares. Dictus sulphureus est, quia alterū eius principiū internum est sulphur, non populare; sed suum, quod philosophicum dicunt; Et hinc ignis vim & nomen habet; quasi sulphur magneticū vocates spiritalē illā vim magnetis, qua ferrum attrahit, vel abigitiē virtutē potenter immutantem. Est mercurialis, ab altero principio q est spiritualis mercurius; vtrumq; aūt principiū est seminale ex naturæ reb. collectum per artē. ideo masculū vnū dicitur, alterum fœmineū, vnū tractū, est ex minerali argento viuo fœcundo: alterū ex metallico sulphure: Et primum totū cōpositum homogeneū erat, & generale, æquè se habens ad omnia metalla, & metallica (quæ mercurio, seu argento viuo æstimātur) sed postea per speciale genituræ corpus, in quo mercurius & sulphur auri, vel argenti, solificū, Lunificū, coniungitur, ad certi metalli speciē perducebātur. Ita ergo lapis est sulphureus & mercurialis. Quod vero addit Pōtanus in eo esse multas superfluitates, quæ in verā essentiā mediante igne nostro cōuertantur, &c. id nō tulit Henricus Khunradius; & ideo Pontanū acriter obiurgarū. Dixit nescire lapidē,

Elementa à chymicis prefsa adeo nō abiiciuntur, vt artem nihil aliud quā conuersionē Elementorū esse doceant cum recentibus.

Lapis vnus, & plures.

Purgare.

Stercora in essentias.

Lapis sulphureus.

Lapis mercurialis.

Principia materialia lapidis.

Superfluitates in lapide.

quem

quem sibi falso arroget, quia omnes Philosophi dicant duas superfluitates materiæ adesse, terrestrem vnam, aqueam alteram quæ studio summo sint separandæ. Palmarius quoq; cum Philosophis loquitur dum ea Mercurio sublimato mediam substantiam seligit fecibus, & puluere venenato alembici abiectis. Verum notamus primũ posse Pontanum de perfecti lapidis proiectione intelligi. Nã quando primo fit proiectio, totũ argentum viuum mutatur in medicinam: q̃ si rursus proiicitur super imperfecta, tota vertit in aurum, vel argentum, quod aliqui tamen negant, quos hic videtur redarguere Pontanus, & inscitiæ damnare. Si n. aliquid separandum est, lapis non fuit perfectus, aut proiectio non recte administrata. Hic vnus sensus est. Alter quod materia iam præparata nihilominus habeat superfluitates multas, sed quæ trãseant in essentiæ complementum mediante igne. Exemplum potest capi à semine, vel ouo, cuius omnia abeunt in stirpem, vel pullum, licet ignis seu sulphur generatiuum sit in minima mole, quod de re differit etiam Sendiuogius. Aristoteles quidem negat quicquam fieri ex toto siue in naturæ, siue artis operib. Sed ille altius incipit motum. Est autem superfluitas in qualitatibus & corpore genitura: vnde alteratio, & mutatio vtramque corrigit, quomodo etiam accidit cum ex pomis crudis fiunt matura coctione. Vide quæ de fermentatione & conceptione in monadib. tradũtur. Humanum est ita potius interpretari Pontanum, quã diris incessere. Quod a. Palmarius ista transtulit ad omnia Alchymiæ opera, voluitq; omne magisteriũ sine decessione, & adiectione per ignẽ Philosophicum elaborari debere, & in hoc solo essentialiter esse nẽm vim Alchymiæ, deceptum opinione sua fatua, & stolida applicatione dicimus. Si n. valere debet iuxta datam interpretationem Pontani sententia, & ea applicari ad reliqua omnia Alchymiæ opera: non alia rõe potest quam si iam præparata medicamina, addito aliquo cœlesti menstruo, quale Lullius ex vino elicuit, circulatione maturatiua ingeniose decoquantur, donec sapores, & alios excessus naturæ molestos ponant: vel si nolumus peregrinum quid addere, essentiam extractã cum proprio liquore digerimus, additoq; sale sic perficimus, vt ad vsum fiat salutaris, quo modo tota misti natura prius soluta, purgataq; denuo coniungitur, & ingeniosa digestione in Pelicano exaltatur. Plures modi infra recitabuntur in sublimato, Arsenico & similib. Qui vero velit totum absynthium, totã colocynthin, & cætera vti ea natura sumũtur, per ignem illum fictitium emendare sine vllius abiectione, oleum & operam se ludere cum suo damno, & cõtumelia cognoscet. Imo & hoc notandum quod isto Palmariano modo nihil caderet sub chymiam nisi quod aduersum naturæ. Nã si ea vis est ignis quã dicit, non põt adhiberi in vllis medicinis per se gratis, & tutis, nec in vllis cibis, nisi velimus ea illis per actiuum ignem stercora, & venena facere. Vbi vero est declamata Galenochymiæ vniuersalitas? Male meditatus est suam causam Palmarius & cæco impetu in duellum ruit. Vnde nemo miretur tam breui defecisse. Nos scientes nihil falsi scripsimus. Est a. ad priores quoq; digestiones opus non calore alio quam duplici Philosophico; quorũ vnus est artificialis, & externus: alter naturalis, & internus, qui ab externo exuscitatur. In mineralib. & quæ ad mineralium genus reducuntur, aliquando secus fit: vti & in lapide metallico, & metallis. Scimus quædam exempla in natura inueniri, vbi tota mutantur, & venenatas qualitates ponunt, adiecto aduersario, vt scorpio torpescit aconito: Dutiones corrumpuntur Beteles halitibus: toxicũ vim perdit Cydoniorum spiritu: quib. mirabiliora in sequentibus recitabimus, quæ ars inuenit. Sed non in omnib. habemus talem experientiam, & facultatem, quanquam esse semper vnum contra vnum non dubitandum putemus, præsertimq; spiritus rerum istam inter se habeant affectionem, vt ligẽt se mutuo, vel iuuent vel soluãt, aut etiam atterant, & commoriantur vt in illo Pliniano, in quo duo venena commoriebantur, ipso saluo. Immundum, turpe, fœculentum, tota deniq; substantia, inquit Pontanus, perficitur in corpus spirituale fiens: quæ verba sunt verissima si Philosophorum artẽ respicias. Immunditia apparet in nigredine, vt & turpitudo: fœculentia est in sidente terra. Omnia tolluntur operante igne interno, & spiritibus cum aqua super terra resileais, citra omnem materialẽ, aut manualem segregationem. Ita est in his quæ circulantur. Similiter loquuntur de dispositionibus in coctione lapidis, sed ad literam nõ sunt intelligendi. Illud turpe, nigrum, fœculentum, quid aliud sit q̃ NIGRADO in putrefactione? Non separatur hæc à lapide, sed vi ignis interni per externum adiuta Philosophice mutatur in albedinem, indeq; in rubedinem cœlestem, idq; fit non in tribus tantum operibus, sed & in multiplicatione lapidis. Aliquando feces appellant lapidem primi operis coagulatum, &c. sed hæ exaltantur secundo, & tertio vt nobilis euadant essentia. Quæ in cæteris putrefactionibus, digestionibusq; aliarum quoq; rerum fiunt, ex simili intelliguntur, quãquam non vbiuis possimus omnia habere paria. Sed videamus de ignis proprietatibus.

Pontanus à Khunradio reprehensus.

Pontani excusatio.

De proiectionibus habebis lucidiora in Monadib.

Inepta Palmarii ad omnia Chymica applicatio lapidis.

Maturatina saporum mutatio per circulationes, &c.

(a) *Nisi quid dissipetur, vt videre est in experimento Barnaudi, in quo aliquid de mole decessit. Alii videntur requirere pura metalla & prius expurgata: sed aliud docent experimenta contboni, &c.*

CAPVT X.

De proprietatibus Ignis instrumentalis apud Pontanum.

IGnem Pontani non esse lapidem, sed eius perficiendi instrumentum, in præcedentibus est dictũ. Deinde aliud quiddã esse à materia, ipse dilertis verbis exponit, cum agentem quandam caussam in materia esse indicat, & circa finem Epistolæ ait: *Ignis non transmutatur cum materia, quia nõ est de materia*, vt supra diximus. 3. Ignis non cõburit materiam: 4. nihil de materia separat, nec partes impuras à puris, quod oẽs philosophi dicunt: 5. Totũ subiectum conuertit in puritatem: 6. Non sublimat eo modo, quo Geber, & Arnoldus de suis sublimationib. & destillationib. loquuntur. 7. Est mineralis. 8. Est æqualis. 9. Cõtinuus. 10. nõ vaporat nisi nimiũ excitetur. 11. de sulphure participat. 12. aliũde sumitur q̃ à materia. 13. omnia diruit: soluit, & cõgelat: cõgelat similiter & calcinat, 14. Est artificialis ad Inueniendum.

Ignis Pontani immaterialis.

15. Est

15. Est compendium cum paruo saltem sumtum. 16. Est cum mediocri ignitione: quia cum remisso igne totum opus perficitur: Simulque omnes debitas sublimationes facit. 17. Ex Gebro non sed per solam profundam cogitationem reperitur, cumq; est inuentus, tum tandem in libris animaduertitur. 18. Hunc proprium agens non posuerunt Philosophi excepto vno Artephio, qui tamen quasi perfunctiore de ipso loquitur. 19. Declarat tamen vltimo ille ignis operatione in praxi, quam his verbis tradit: Sumatur (materia) & diligentissime contritione physica teratur: Ad ignem cuius proportio

Practica operatio ignis.

» sciatur, dimittatur. Est autem proportio vt ignis (externus) tantum excitet materiam: Et breui tem-
» pore ignis ille, absque ALIA manuum appositione certe totum opus complebit: QVIA: putrefaci-
» et: corrumpet: generabit: & perficiet: Tres faciet apparere colores principales, Nigrum, Album, &
» Rubeum. 20. Mediante igne nostro multiplicabitur medicina, si cum CRVDA coniungetur MA-
» TERIA: non solum in quantitate; sed & in virtute. 2. Ignis totis viribus est inquirendus quia totum
» facit opus, & est clauis omnium philosophorum nunquam reuelata. Hæc de Igne.

Vide de his Riplaum in monade nostra sexta.

Si viueret Palmarius, interrogaremus eum, num iste quem fingit Ignis, qui sapores mutat, & ex pharmacis facit alimenta, qui sublimatum, arsenicum, Realgar, Sandaracam Græcorum, &c. transformat in res saluberrimas, istiusmodi habeat proprietates, & num in omnib. medicinis præparandis ista sint obseruanda & appareant quæ in sua praxi ponit Pontanus? Sed proculdubio rubore perfusus agnosceret suam temeritatem, fateretur que singularia multa euenire in lapidis artificio, quæ ad res cæteras non possent transferri, quanquam in aliquibus analogia quædam esset. Ad rem quod spectat, qui non potest ex Pontani verbis artem colligere, is desperet de lucidiore admonitione, nisi fortasse obiter quid audiat. Nos scimus quanquam aperte dixerimus multa, tamen nos ab insipientibus irrisos esse, qui non crediderunt nec credunt nostra esse vera, quia non congruunt ad præconcepta opinionum portenta, & vt Sedinvogius monet longe subtilius quid quærunt in libris Philosophorum, quam illis vnquam vel in febri, aut somno in mentem venit, quomodo SVCTEN ille, Palmarii Deus, de suis speculationibus & homine mentali nugatur.

Vide Sedinvogium qui idem sibi accidisse scribit

Pontanus indicat duplicem esse ignem Philosophicum; vnum externum excitantem, qui etiam materiæ sic debeat esse analogus, vt tantum eum exuscitet. At quid materiam? Imo internum in materia cubantem ignem, qui est totius operis artifex, qui cum sit in materia, non tamen est de materia, sed aliunde ingressus est. Materia vero alia est CRVDA, quæ locum habet in multiplicatione: alia cocta & præparata, in quam dum præpararetur Sulphur nostrum, vitriolum nostrum, æs nostrum, aurum, & ignis artificiose est inductus duplici ratione, naturali, & artificiali, de qua si nos alibi diserte docentes non intellexisti, ne expectes manifestiorem nunc declarationem. Accusationes vero Palmarii vesani prorsus contemne. Sunt enim hominis rabiosi, qui dementer per mare & cœlum Philosophorum vagatur, & nescit quid astruat, aut destruat. In Sedinuogii de lapide Philosophorum tractatu de secunda ratione ignis nostri præclara multa inuenies: in libro lucis Rupescissæ, &c. de prima. Plus non ausimus dicere, ne à stultis irrideamur. Pontanus ignem quærit transmutationis materiæ causa. Si intelligimus transmutationem eam, qua ex imperfecto fit perfectum: Instrumentalis ignis est, qui mutationes in materia peragit, vt qui in humidum agens, nigredinem efficit, quod fit in putrefactione seu solutione: In siccum vero, primo albedinem, inde citrinitatem, & rubedinem, idque repetito pluribus operibus. Sin alteram transmutationem, qua per lapidem, Elixyr, tincturam, &c. fit medicina, aut metallum perfectum: Iterum ignis intelligitur, sed actione primi in perfecto lapide productus; vnde & transmutatorius dicitur, & ignis lapis, sicut ille ignis Mercurius, & Sol. Non comburit materiam combustione destructiua. Itaque cum Philosophi vtuntur illo verbo, sciendum est metaphorice eos loqui: quia niger puluis similis est combustæ materiæ, vt carboni Sed ignis actio in Mercurio eum talem reddidit, dum volatile fecit, separauitque fixum. Nihil separat de materia, scilicet eo modo, quo in chymia pharmaceutica impuritates segregantur, aut quomodo in præparatione istius ignis & materię superfluitates sunt abiectæ: Alia vero est separatio subtilis à spisso, quæ est arcana: Est separatio Elementorum, verũ non materialis, sed spiritualis, & mystica. Sic separatur anima à corpore, eidemque redditur. Tota materia per coctionem vertitur in lapidem purissimum, si quidem iam fuit studiose pręparata. Non sublimat quomodo fit argentum viuum sublimatum ex cucurbita in alembicum: sed solutum sulphur sua leuitate, vel potius natura siccitatis ex humido emergit ad superficiem: Deinde est alia sublimatio qua crebris operum repetitionibus, & fermentationibus subinde fit nobilior, sublimiorque virtus. Sublimantur & Spiritus animam ex corpore extractam secum eleuantes, & reddentes ipsi, &c. Est mineralis ignis: non vegetabilis, aut animalis, quanquam parabolici philosophi aliquando etiam sic nominent. Ideo vero mineralis est quia in mineris terræ nascitur, & elicitur arte ex his in quibus est, nempe salibus, & Mercurio. Æqualis est; continuus est, &c. Hæc de interno igni item possunt accipi: Veruntamen hoc modo, vt graduetur. Nam in princi[illegible] cum opus frigidum & humidum est, non est actu validus: sed tandem tamen emergit. Externus vero omnino debet continuari sine tædio, licet longo tempore vsque ad albedinem fixam. Tunc intenditur, & in rubedine etiam quartum gradum assequitur. Nisi id facias, rubedo anteuertit tempus suum, & opus perit. Non vaporat nisi nimium excitetur: quod de igni interno in Mercurio suo volatili intelligendum est. Vaporat enim aqueum eum ab externo igni resoluitur. Hinc discis ignem illum esse in mercuriali substantia ex natura sumpta, quale quid fit cum aurum philosophorum in Eliayre per spiritum resoluto soluitur in mercurium, qui dicitur aqua permanens. Si in huius actione gradum debitum externi caloris halituosi, qui per acediam administratur, velles transire, non vnires, sed dissipares, alterumque ab altero separares, quod non est committendum. Participiat de sulphure: non certe vulgari; sed cocto metallico, quod natura in mineris terræ creauit. Collige hinc illum ignem materialiter consideratum ex substantia mercuriali, & solari esse, vnde qualitatibus suis sulphuri respondet. Hinc euenit postea,

Lapis ignis.

Nigredo.

Separatio mystica.

Sublimatio.

Vaporans: de quo habes explicatiora in monadibus.

Interni ignis tanta vis est, vt nisi aqua refrigeraretur, incenderet omnia.

Cauendum quoq; ne gradus externi sit iusto maior.

vt cum

vt cum aliqua perfectus est, & in Elixyr album, vel rubeum mutatus, etiam sulphur album aut rubeum appelletur. Sed vtrumque tamen nondum est perfectum. Participiat & alio modo sulphur, quod ei in prima præparatione iungitur ita vt sit inuisibile, latiteque in ventre venti seu spiritualis mercurii in glaciem crystallinam addensati artificiose. Vtrumque est essentiale, & incombustibile. Hinc sumitur verum sulphur vitrioli Hermeticorum. Aliunde sumitur quam ex materia. Atqui vt Galenochymicus cantat: *Est in mercurio quicquid quærunt sapientes.* Nullo (a) indiget extraneo. Habet Mercurius sapientum in se omnem vim suorum bonorum, vt cernere est in reuiuificatione post fermentationem. Qui ergo dicit Pōtanus aliunde esse? Verum in hoc est mysterium. Autor vult eius inuentionem esse artificialem. Puta ergo ipsum velle materiam ex natura sumi, sed ignem artificiosa operatione produci, quanquam & ipse radicem in natura habeat. Vt ignis flammeus in materia lignea, vel simili viget & incrementum capit licet aliunde, vt à sole affrictu, motu, &c. exoriatur: Ita in auri semine & materia nostra ignis noster est, licet artificiali modo per chalybem nostrum excitetur. vt & cum duæ aquæ causticæ confunduntur. Omnia diruit: nempe compagem materiæ soluit aurūque sic destruit, vt reduci nequeat. Soluit & Elixyr: soluit fixam iterum partem, facitq; volatilem; & ex vnu facit duo: ex duobus vnum. Palmarius forte istud OMNIA etiam ad res extra lapidem transtulit, vnde postea figmenta illa de vi ignis naturæ; Sed Pontani contemplatio non excedit subiectum artis in quo plures dispositiones plura faciunt concreta, quæ per putrefactionem sunt diruenda. Destruitur compactum: Soluitur coagulatum: aurum formatum amittit colorem, & formam suam: accidentia quoq; mutantur. Sed non soluit tantum, verum etiam coagulat: in industria opus est Soluit in humore abundante: coagulat in analug, ita vt quod prius erat aqua, postea fiat calx, terra, Elixyr siccum, &c. Omnia peragit internus calor, adiutus proportionali gradu externi. Dicitur & calcinare. Nam terra illa quę ex coagulato mercurio fit calx alba dicitur in Elixyre albo, rubra in rubro. Hæc est præcipitatio sine menstruo: tantum per actionem caloris interni in mercurio, verum vt dictum est non siue externo. Nō est calcinatio illa Palmatiana quam fingit: sed mystica: quanquā ab igni fiat calcinante, ꝙ dum negat Palmarius, & eo nomine Libauium irridet, non animaduertit se Pontanu obloqui. Qu si nullus ignis calcinans esset p̄ter calcariorum, reuerberiiq; cōis, aut cæmentatorium, vel causticum corrosiuum p aquas fortes & regias, &c. Est artificialis inuentione, idq; sine sumtu magno per quod dā compendium. Hoc cuiusmodi sit, non q̄uis diuinauerit. Philosophi p̄cipiunt vt ignem istum ex mineris naturæ petas, abiecta dualitate, & seruata vnitate. Quærunt eum in mercurio iuxta axioma sapientum. Quærunt in auro, argento, antimonio nigro, albo, plumbo, &c. In auro quidem inuenitur, sed non in principio in eo quærunt. In argento viuo compendium est, & facilitas extractionis, siue per sublimationem, siue destillationem qua media tantum pars retinetur. Ante dictum est potentiale sulphur, & ignem auri principio inclusum inuentum esse arte per solutionem Philosophicam, & effectis cognitum. Paracelso attribuitur Libi inuentio compendiosa, vti & sanguinis Leonis rubei, aquilæque albæ glutinis per mutationem corporum in quintam essentiam, vt fiant astra, quæ postea coniuncta debito modo ignem istum concipiunt, quale quid fieri vides cum metalla aquis acutis immerguntur, aut regia & tartari liquor confunduntur, aut in calce solis & martis antimonio adhibito: vnde tantus ignis concitatur vt etiam fulminet. Quando semen maris & fœminæ in materiæ coniunguntur, cum gressu mutuo item exoritur calor, sed blādus, naturæq; consentaneus, quasi ad chalybem attrito silice flammam eliceres. Cogitandum de hoc amplius est. Neque n. omnia licet dicere. Ignis ille est cum mediocri cognitione. Quippe quia est naturalis. Ideo per se temperiem habet. Deinde eius exuscitatio per calorem externum in prima coagulatione nē debet esse mediocris. Excessus enim noxius est. Ideo dicit Pontanus, quia totum opus perficitur (tutus & furis) cum igni remisso, scilic. vsque ad fixionem. Idem ignis peragit omnes debitas sublimationes, quæ sunt, sine distantia & diuortiu partium, interiora in conspectum productiones, & deinde exaltationes: quomodo & insitus calor prouocatus ab externo temporis fruges paulatim perficit, & exaltat, multiplicatque, quod nunquam fieret si innatum calidum deesset. Se hunc calorem non inuenisti, non potes lapidem philosophorum perficere. Vt autem inuenias, cogitare de naturæ primordiis debes, bonusq; physicus esse, & postea sapientum libros consulere Artephius Magus quid scripserit, summatim recitat Cardanus lib. 16. varietatis Lapidem philosophorum his explicat: Lapis non fit combustilis, nec « ex combustilibus compositus, cuius operatio est facilis SI ALTA ASCENDERE poteris. Accipies enim « Leonem viridem, fumum album, & aquam fœtidam. Deinde solue: fac calcem: Fige: Liqua: sublima: « donec seruus rubicundus fuerit cum candida vxore. Nam cum calx facta est, albescit. Cum sublima- « tum euolat, opus perfectum est Hactenus Artephius. Putamus illarum rerum, quas opere ad eandem naturam mercurialem & aquam fœtidam redigere, materias sublimando sic esse elaborandas, vt incombustile sulphur & Mercurium inter se homogene è vnita contineant, & in liquorem fœtentem mutentur (Leo viridis est primum, inde fit fumus albus albedine crystallina per sublimationem: Huc secundum: Tertium est liquor ex fumo elicitus.) Fœtentem liquorem putrefac, solue, & coagula, repetitoque opere calcem albam, quæ est Elixyr, produc. Hæc fige per corpus album, vel rubeum. Solue, coagula. Sic habes lapidem. sed qui exaltandus est repetitione, vt sulphur rubeum emergat ex candido, vel album transmutatum in rubeam tincturam, sub qua latitare albedinem indicat repetita resolutio, & coagulatio. Nam lapis est rubeus actu, si est solificus: at potentia etiam albus, si reuocetur ad mercurium per resolutionem. Sed hæc poteris aliorum philolophorum commentariis dilucidius explicare. Nun negamus etiam aliter exponi posse dicta. (b) Verum in præsens sequi ordinem acria voluimus. Sic etiam Pontanus in practica loquitur. Sume liquorem mercurialem, qui in se suum sulphur & ignem habet absconditum. Contere physice,

Sulphur albū & rubeū Philos.

Sulphur Vitrioli verum.

Præcipitatio mercurii sine sello menstruo de qua inuenies infra multa, etiā ex Quercetano & Crollio: & in monadibus de calcinatione mystica per ignē natura.

Ignis inuentio artificialis.

Art Artephius vel potius morient.

Leo viridis est prima mistura materiarum crudarum ex quib. extrahitur semen argēti viui cū sulphure vitriolato proportionato: Albus viridum Romanum. Sed vide in sequentibus ex Riplao, &c.

ratam proiice super purum argentum in catino candefactum, statimq; liquescent. Cum fusus liquor iostat argenti viui resplendet, effunde in canalem vt digitus fiat, seu bacillus plumbei coloris. Argẽtum fere duplum est ad stellam, vt vnica vna misceatur semuncia stellæ puluerata. Digiti seu bacilli in puluerem sunt conterendi, & super argentum viuum in cucurbitula, vel phiala contentum vnciatum quatuor, aut quinq; (si argenti fuit vncia, stellæ semuncia) proiiciendi. Agitata, probeq; versata phiala in balneum infertur per horas XXIV. Interim commiscebuntur. Postea effunde super porphyriten, & impigre contere, contemperaq; vt exacta fiat pulticula colore rubro. Hæc euomet stibii regulum specie nigra. Sulphur comburens vocant, quanquã Suctenius tradat in regulum per colliquationem reduci. Transfer in patinam ligneam cum pura aqua. Ablue nigritiem crebro mutata aqua & pistillo sedulo versa, donec albescat amalgama. Id exicca, & iterum pone ad putrefactionem. Cum nigredo exit, denuo ablue, & sic procede donec nulla appareat nigrities, semper interposita digestione balnei per noctem. Nigrum a. sulphur per quietem in patina sidit, & decapulata aqua colligitur. Citius decedit nigredo de amalgamate si id sale frices. Tandem separa argentum viuum destillatione per retortam. Si bene egisti, restabit argentum album: si reliquisti aliquid sulphuris, plumbeum erit: Et tunc denuo debes amalgamare, putrefacere, & abluere vt prius dictum est. Argentum viuum lõge viuidius est vulgari. Dicitur mercurius Antimonii, Martis & vulgi. Sol est cum Marte. Ille est IGNIS Suctenianus. Mercurius martis facit mercurium antimonii igaem.

Mercurius Martis in mercurio stibii est aurũ.

Vocarut aurum volatile, quod separari dicitur & manere cum Luna. Nam si amalgama dioaporetur, luna aurea maoere perhibetur. Hydrargus vulgi per se negatur ex metallis separare mercurium: Eam vero vim accipit, si prius stibii mercurio exacuitur modo prædicto. Si ergo velis ex auro, argento, ære, &c. argentum viuum elicere, vult Suctenius isto artificio vtendum esse. Separat enim argentum viuum vulgi elementa: & Sulphur, argentumque viuum ex istis elicit. Si intelligitis (inquit) quis vel quid sit ignis purgans antimonium vulgi, etiam intelligetis quid sit ignis purgans antimonium magicum, idque digerens: seu quid sit AVRVM PHILOSOPHORVM, aurum potabile appellatum, quod in fine à mercurio Philosophorum separatur (purgatur autem stibium vulgare per ferrum: Ergo essentia eius purificabitur per spiritum martis, seu mercurium qui cum sit coniunctus cum mercurio vulgi, & stibii, tamen non radicaliter commissus esse scribitur, quia in fine separetur.

Hydrargyrus ex metallis elicit mercurium, si prius stibii mercurio est impragnatus.

Aurum potabile.

Argentum in aurum.

Pergit Sucten, docetque Lunam seu argentum à mercurio Martis tingi in aurum, quanquam subtili ingenio, non autem constans, seu fixum: mox ait quod mercurius martis figatur in verum aurum: & Mercurius antimonii ab aliis metallis in ipsorum naturam transmutetur, neque possibile sit ex venere solem, aut ex plumbo & stanno argentum facere: Item mercurius vulgi nequeat arte coagulari: Mercurius vero metallorum, quia prius fuit coagulatus, possit, quanquam non omnis, sed tãtum Martis, in quo sit vltima fixionis natura. Ideo reprehendit eos qui de transmutatione metallorum scribunt, negatque Alchymiam secundum literam intelligendam esse. Fingit enim longe alia metalla sapientum quam naturalia, qua de re alibi: Vnica hora ex plumbo elicere mercurium posse autumat; ex stanno vix bimestri. De mercurio veneris disserit copiosius, monstraturus aurum in eo quod ex marte traductum sit. Supra enim dixerat tres mercurios vna esse, Hydrargyrum, mercurium stibii, & ferri in quo aurea tinctura: (mirum cur non & Lunæ, cum tamen per istum argentum sit dissolutum.) Tinctura ista seu mercurius martis iam ducetur à cæteris duobus beneficio æris separari posse. Praxis hæc est: Vitrioli Vngarici selecti libræ duæ aqua communi solutæ iniecto dimidio maoipulo squamarum, seu lamellarum ferri per horæ medium quadrantem (octauam horæ partem) coquantur. Tunc adde mercurium ex Lunæ malagmate per destillationem, de qua supra, extractum. Ferrum ex vitriolo elicuit cuprum. (Nam etiam ex aquis fortibus in quibus mooeta ærea soluta est, per ferrum educitur cuprum.)

Mercurius martis solus coagulabilis.

Transmutatio negata à Sucten.

Metalla sapientum.

Quomodo sulphur & argentum viui ex cupro separetur.

Ferrum æs allicit.

Id autem assumitur ab hydrargyro: (Ferrum diuersum aquis acoris recipitur ab argento viuo, id quod prius sordes impediebant.) Factum amalgama abluitur, separanturque squamæ ferreæ omnes. Inde exiccatum, inclusumque phiolæ in balneo detinetur per octiduum, & efflorescit ex eo griseum quid ex nigro. Hoc separatur ablutione ex aqua pura, & seponitur. Amalgama reponitur ad putrefactionem priorem, cumque denuo emersit sulphur, abluitur iterum, idemque repetitur tertio, aut tam sæpe donec totum sulphur est extractum, & purus mercurius superest. Sed potest saltem ter redimendi temporis caussa fieri. Tunc per destillationem ex vitro in receptaculum aqua plenum abstrahatur mercurius à venere, sicut supra fiebat in amalgamate lunæ. Ita habes sulphur veneris, & mercurium eiusdem seorsim.

Transmutationes hydrargyri.

Is mercurius prius erat volgaris; postea fiebat Antimonii & martis, nunc per cuprum transmotatus est in mercurium veneris, cuius præcipitatum Suctenius putat venenum esse in medicina, sed alii in peste tanquam summum arcanum prædicant. Sol martis adhuc est in isto mercurio. Vt ergo separetur, Luna addenda est, cuius frigiditate coagulatur perpetua, & fixa auri coagulatione. Cape argenti omnis auri expertis partem vnam, & quatuor istius mercurii. Fiat amalgama, nempe Luna redacta in calcem per aquam fortem, ex qua per cuprum segregatur, & deinde calce ista cum argento viuo veneris in marmore cõmista subactaque. Amalgama album diligenter includitur Phiolæ, & in balneo bulliente horis 24. maceratur.

Sol martis.

Anima martis qua per tot amalgamationes & putrefactiones ductor in hydrargyro restitisse.

Expuit nigritiẽ, quæ dicitur anima martis (si credere volumus) & ablutione separanda est. Vocarut & aurum cum fecibus sulphuris ex mercurio veneris segregatis colore viridi. Nam per argentum coagulantur in mercurio veneris in quo spiritualiter inerant. Coagulari expuuntur vna cum nigritie ferri, seu anima, & sole martis: quippe creditur aurum ex ferro extractũ esse q̃uis maiore sumtu, quam ad æstimationem pretii auri. Tantum de his. Ad ignẽ antimonii quod attinet, dicitur in eo esse medicina: Et nõ in mercurio eius. (Aliud ergo stibii mercurius, aliud ignis) Mercurius est aqua,

Aurum ex marte.

Mercurius stibii.

quæ ignem morbificum in homine extinguit. Per ignem antimonii excoquuntur essentię metallorum, vt coctæ inseruiant medicinæ. Medicina quæ paratur per ignem Antimonii dicitur Mercurius philosophorum. (Intellige cum aurum amalgamatur cum mercurio isto stibiato, & putrefactio instituitur vt supra; tunc sulphur anti emergit colore nigro; In mercurio vero restat eius mercurius, &c.) Ex Regulo antimonii omnia metalla possunt fieri, sustinentia examen suum, ratione coloris, fusionis, malleationis, fulminationis, stibii. Plumbum ex eo paulo durius est natiuo. Sed quod ex stibio crudo necloto fit, non ita durum est. Stannum candidissimum est, & facile fit ex stibio. Regulus fusus cum cupro cito fit cuprum: Ita & ferrum: Sicut rursus ex ferro facilis est in stibium transitus. De argento & auro narrat sophismata, quæ apud ipsum lege: Estq; notãdum, quod aurum sophisticatum per tot examina valida actum tandem redãrgutum fuit mercurio stibü, qui iunctus auro sophistico isti, & in putrefactione detentus volatilis maxime euasit, & secum abstulit additamenta, relicto auro natiuo. Accusat ignorantiæ eos qui putant se posse mercurios metallorum facere sine argento viuo, &c. Hęc placuit ex illo Suctenio transscribere.

Mercurius Philosophorum.
Sex metalla ex stibii regulo.
Plumbum ex stibio.
Cuprum ex Regulo.
Ferrum in stibium.
Auri Sophistici redargutio.

Capvt XII.

Iudicium de illis Suctenianis, & collatio cum Palmeriana allegatione.

APparet Suctenium istum opinione suorum temporum deceptum omnia antimonio tribuisse, & secutum formulam magni magisterii sapientum mirificas amalgamationes instituisse, quibus tandem nonnihil inuenit, sed quod sublimitatem tincturæ veræ neutiquam attingeret: imo tota sua spe deiectum transformasse legitimum magisterium, quod est principaliter Physicum, & artis opera adiuuante ad perfectionem perductum, in medicum, & magicum, fingendo aliud aurum & cætera quam quæ natura dedit, & ars vera imitando naturam spectaui. Ideo & suo quodam more perplexe satis philosophatur, neque facile est apparentes contradictiones explicare. Compendio dicimus, exculpi ex tractatu eius aphorismum hunc: *Antimonium natiuum in se habet IGNEM quendam, quo extracto metallorum essentia mercuriales ad medicinam cruda, digeruntur, itaq; apparantur, vt euadant astra seu planeta microcosmi morbu sanandu apti.* Vt eliciatur ignis iste purgatorius, assumendum est ferrum. In hoc enim est sulphur metallicum, quo stibii mercurius penetratur, coquitur & purgatur, quodque in mercurium simul transmutatur, vt iam sint non vnus, sed duo mercurii, & duo sulphura, quæ latitant in corpore stellæ antimonii. Sulphur a. stibii separatur facta pulticula ex argento viuo vulgi, & massa ex regulo & argento natiuo puro puto. Potest reduci in regulum si quis velit forma pulueris nigri ex amalgamate separare, diuaporare, & candefactum fundere. Sed mercurius ab argento per distillationem ex retorta in aquam frigidam segregatur. In hoc mercurio restat sulphur martis inuisibili specie. Vocatur anima ferri (martis) Aurum, sulphur martis: Spiritus martis, quando scilicet est in sua volatilitate: Mercurius martis (quia latitat sub forma mercurii, cum per se sit sulphur.) Ignis: &c. volatilis est essentia dum est in mercurio. Vt coagulata separari possit, assumendum putat spiritum salis ex cupro, & argentum natiuum. Ille separat: huius frigiditas congelat, vt expuatur à mercuriali malagmate forma corporea, tuncq; dicitur verum aurum. Spiritus salis veneris nec sulphur dicitur nec mercurius, sed medium quod vtrumq; continet, quasi anima & vinculum partes essentiales integrando totum constituens. Mira vero arte id effectum reddit. Soluit Vngaricum chalcanthum in quo esse seminalem vim veneris & animam nouimus aqua elementari. In solutionem inicit ferri squamas, vel bractear fractar. Bene agitat: Addit mercurium cum quo pridem amalgamerat argentum & regulũ stibii mista. Hoc argentum viuũ aliqua trãsmutatas in cuprũ lamellas assumit. Quod nõ est trãsmutatum, id separatur lotione, donec purum mercurium relinquamt. Hũc putrefaciẽdo cogit expuere ramẽta, q̃ partim ex vitriolo, partim ex ferro in ęs mutato assumsit. Vocat sulphur veneris, licet poterat & vitrioli dici. Segregato illo sulphure, relinquitur mercurius, q iã ex marte, antimonio, Luna, venere compactum quid habet. Nam stibii essentia omnibus metallis est familiaris, & veluti ambigit. In hoc mercurio creditur latitare aurum martis. Vt segregetur, amalgama facit ex argento, & illo hydrargyro. Hoc putrefacit. Nigriticem emergentem colligit: collectam venditat pro AVRO. Si credere libet, sit sane aurum ex ferro collectum & non potius ex chalcantho ære, argento. Nihil. n. refert apud Paracelsicos. Nominant sua vt volunt: operantur, etiam vt volunt. Mercurio vero porro vtitur ad cætera quoq; metalla. Si enim libet auri animam elicere, fit malagma ex eo, & auro. (fit autem propius & facilius ex calce, quam ex integris.) Putrefit; Nigredo exiens colligitur; diuaporatur, vt puluis ruber maneat, quem possit in vitrum liquare. Similis ars est argenti, cumq; crudissimus, & volaticissimus dicatur mercurius antimonii, tamen digestiuam & coagulatiuam vim habere perhibetur, donatque alteri quod ipse non habet. Hinc fit vt neget Sucten aliorum metallorum mercurios per stibiatum illum factos coagulari posse: Martialem vero posse, quia eximia vis fixatiua sit in illo. Lunam in solem non alio modo mutat, quam volatica tinctura ex mercurio stibii, qui simul est martis. Iam videamus Palmariana. Visus est Paracelsicus iste Sucten dignus autor qui opponeretur Libauio, qui licet autoritate, & scientia grauissimos attulerit autores, tamẽ cum ipsis contemnitur, quasi Sucten Alchymiam veram sciuerit, Libauius cum suis autoribus falsam. *O Sucten quantum falleris*, inquit, sarcastice. Et fallitur inquam. Nam nullo ordine naturali, nec vlla ratione constat eius

Aurum medicum & magicum Suctenii.
Ignis antimonii digestiuus mercurii metallorũ.
Ignem ex stibio elicere.
Sulph. metallicum ferri.
Coctiuus mercurii stibii.
Sulphur martis.
Verum aurũ Sucteniũ.
Spiritus salis qui.
Sulphur Veneris.
Paracelsici nominum domini.
Auri animã elicere.
Sucten Paracelsista inepte de metallis nugatus autoribus Libauianis præfertur.

praxis

praxis: prætereaq; quæ fabricat in illa, pro arbitratu iudicat. *Cum tuo* (ita pergit) *IGNE solem lunæ iūgit.* Deblat miser. Ignis iste non est medium cōiunctionis vtriusq; sed argenti calx volatica quadam auri tinctura inficitur, vt resplēdeat instar auri. At nec aurum est, nec sol vetus, qui ex auro naturæ est extrahēdus. Ista tinctura & sol est, & ignis, sicut cū in mercurio erat, fuerat sulphur & mercurius, &c. iudice Sucten. Perge censor acute: *Sine iactura:* Quid? *sine iactura?* Quantum q̄lo decessit antequā fieret stella; Quantū euanuit tot amalgamationib. pſertim eū scribat, illud aurū, & ignē in mercuriali forma esse lōge volaticissimum, idq; probauit in examine auri sophistici p illum mercurium. Iacturam a.n sumtib. tm̄ esse fatetur, vt aurum tandem segregatum minime compenset impensam. Rursus: *Dū momento lunā philosophicam facis ex antimonio tuo.* Mentitur scil. ipsum fecit imperitia, & q Sucten suum nō intellexit. Luna Philosophica Suctenii nihil est aliud quā medicina lunaris, ex argento cum mercurio stibii amalgamato, & putrefacto. Ita n. putat argenti mercuriū digeri p ignē, qui est in stibii mercurio ppter martē. At ista mutatio nō fit momento. Eduardus Kellæus teste Penoto, & Nicol. Maio Pragę, & Rhudolphopoli in Thuringia momēto separauit ex auro mercuriū & solphur adhibita quadā medicina mercuriali forma pulueris albi. Sed istam artē nec Sucten sciuit, nec Palmarius. Deinde Luna Philosophica non fit ex antimonio, sed per mercurium igneum antimonii. Quod si velis stellā intelligere, quæ sit Suctenii Antimonium, & non simpliciter Antimonium, quantum nobis constat ex tractatib. Suctenii visis, non tam subito ex stella fit Luna philosophica. Finge ipsum loqui de eo promisso Suctenii, quo putat ex regulo se posse omne metalli genus conficere: dicit quidem facile fieri stannum ex regulo: facile etiam cuprum per odorem veneris: Et facile ferrum, adeo vt antequā ouum comedas ex vncia reguli cuprum possit conflari: sed de argēto & auro sua experimenta nō habuit. Vidit quidem vtrumque ex stibio (vti dicebant architecti) sed Sucten eos falsi conuicit. Eat iam Palmarius & Suctenio tribuat verum magisterium quo momento ex stibio fiat Luna philosophica. Talibus imposturis farcitur Galenochymia Palmariana: & cupit autor vniuerso mundo persuadere hoc esse verum magisterium? Veniamus iam ad vsum istius ignis amplioren. *Cape ignem Suctenii: Et proiice super sublimatum, Realgar, arsenicum, absynthium, colocynthin, &c.* Ecce tibi: repente mutabuntur sine decessu & accessu in salutaria, grataque remedia vires oblita nocendi: Imo transibunt in cibos salutares nisi redeant in id quod prius erant. Quorsum hæc tam putida tendunt?

Luna philosophica Sucten.

Mercurius & Sulphur momento ex auro.

Cuprum ex regulo.

Basilius Valentinus, qui de Antimonio multa scripsit, venenum antimonio detrahit non per imaginarium istum ignem Palmarii, sed per calcinationē, & diuaporationem à Libauio positam, iterumq; per extractionē tinctura adhibito duplici menstruo aceto stillatitio, & vini spiritu. Calcinat antimonium de more, donec non amplius fumet. Cum nigritia dicit magnam partem veneni auolasse. Calcem violento igne absq; additamento liquat, donec in vitrum flauum perspicuum fundi possit. Si rubeum velis, duplum Boracis addit: si album, quadruplum. Vitrum primum in læuorem conteratur. Extrahatur more tincturarum per acetum destillatum. Extractiones filtratæ destillentur in balneo, vt maneat puluis siccus quem perfunde pluuia destillata, & edulcora, vt decet destillationibus repetitis, quib. acetositas secedit manēte dulci puluere. Ex hoc detrito in farinā per spiritū vini extrahe essentiam. Feces relictæ sunt venenatæ. Essentia est dulcis, & datur granis 3. vel 4. contra morbum Neapolitanum, Elephantiasin. &c. Potest & deliquio solui in oleum, antequam per spiritum vini extrahatur. Adhibetur ad vulnera, & vlcera, &c. Sed oleum, ex quo IGNIS LAPIS, fit ex extracto secundo, quod factum est per vini spiritum. Illud extrahunt de nouo per vini spiritum. Extractiones digeruntur in Pelicano per mensem. Deinde destillando subducitur spiritus, & vltimo elicitur oleum rubeum quod est essentia quinta Antimonii. Hoc oleum coagulatur & fixatur, vt fiat lapis perspicuus igneus, qui vt operetur in metallis, fermentandus est. Non est vniuersale, sed particulare. Oleum vero datur ex vino gr. 8. ad renouandum, contra melancholiam, &c. Omnino est ignis purgatorius & consumtiuus morborum absque purgatione, & vomitu. Est tantum Diaphoreticum, & diureticum; Item per saliuationem agit. Hæc Basil. Non certe vtitur igni hoc ad medicamenta præparanda, quod volebat Palmarius, sed ad morbos humanos consumendos: Anteponit a. ei Astrum solis, & mercurii. Est apud Paracelsum ignis Gehennæ, (De stygia communi iam tacemus) qui fit ex *aqua fortis cum sale capitis mortui denuo destillata libras argenti viui sublimati sesquncia: salis ammoniaci sextā: omnib. ingeniose commistis additur aqua mercurialis pondus æquale,* quod item arte fieri necesse est. Extinguunt hoc igni cancri malitiam, & vlcera cacoethe domant. Si hunc proposuisset Libauius quā mox Cinifio Paracelsista audiret? Alii sublimatum deliquio soluunt, Liquorem coagulant: coagulo addūt parem, salem ammoniacum septies, aut decies sublimatum, conteruntq; bene, puluerē soluunt deliquio. Dicitur ignis qui momento extinguat omnem ignem morborum corrosiuorum. Alii aliter pparant. Quæritur obiter (ne omnia tribuantur Palmario) qua vi ignis hic ignes corrosiuos vlcerum extinguat & non augeat potius? Facile est respondere, tolli putrilaginem ad viuum vsq; vnde nō sine dolore cura peragitur. Obstaculo remoto, & corruptis ablatis, naturam sarcire, & restituere deperditum, quæ ideo iuuanda sit conuenientibus cibis, & potionibus, aliisq;, quæ Diætæ inseruiunt, chirurgo totis sarcotica sua & alia applicante, & si quid renatum est mali, auellente. Nam *natura morborū sunt medicatrices,* inquiebat Hippocrates. Sunt, qui dicant, spiritualibus remediis naturæ familiaribus spiritus congenitos confortari, & exuscitari, vt pugnent contra spiritus morbificos, quibus deletis sui opera sanescat malum. Hæc sententia videtur explicatius dicere, quid sibi Hippocrates voluerit, appellando naturam, quæ non est generale quoddam nomen, sed singularis virtutis, & essentiæ interioris partium. Singulare n. est curatiuum. In essentia vero, seu tota substantia est calor, humidum primigenium & spiritus, qui totam œconomiam partis dispensat, & functiones procurat. Spiritu ergo insito corroborato morbifer ille alter cedere cogitur: vnde naturæ suæ subiectum restituitur. Si sic loqui placet, ad Theologos proxime accedimus, qui spiritus malos per spiritus alienos lædere oa-

Ignis ex antimonii vitro.

Vitrum antimonii Basilii

Luis venereæ remediū.

Essētia quinta Antimonii.

Particulare Basilii.

Renouatoriū

Saluatio ex oleo stibii.

Ignis Gehennæ.

Cancer.

Nota exedentium Vlcerū cura rationē

Spiritualis cura.

Natura curatrices morborum.

turam statuunt: & illis depulsis per remedia spiritualia, hos abigi spiritibus fanatiuis, quo facto solida membra & humores suam temperiem, sanitatemq; recuperant. Hanc rationem afferre possunt, qui spirituales morbos verbis tolli posse affirmant. Ideo & cura spiritualis præmittitur: sequitur corporalis. Hermetici medici hoc maxime asserunt de internis remediis, quæ vniuersalia appellantur, quorum vis per omnia penetrans, & morbificum spiritum dissipans est veluti ignis quidam cœlestia & purgatorius, vnde admirabiles sanationes sæpe procurantur. Quando vero cancer, phagedenæ, & alia vlcera maligna per ignes externos occiduntur: (ita n. loquuntur parabolici) quia causa est spiritus, & humor quidam corrosiuus, quem comparant arsenico, realgari, & similibus causticis, dicunt aliter euenire sanationem. Nam in humoribus actibus, & causticis sunt spiritus quidam similes, salsi, arsenicales, vitriolati, &c. Hi dissipari nõ possunt, nisi inimico, qui tamen & ipse est spiritus quidã efficax, & ad agendum expeditus. Duo spiritus acres, qui specie liquoris (sunt n. coagulati) committuntur in se agunt mutuo, & corruptis ea superantis dissipatisq; partem liberant, & dulcem relinquunt. Hinc & alterum cõmodum est. Nam primo spiritus aduersi se iugulant mutuo. Deinde reliquiæ sunt balsamus sanatiuus vlceris. Verum attendere oportet, ne nimius dolor in subiecto ex actione ista excitetur. Chirurgi vulgares sic experti sunt suas aquas fortes, lapidem mineralem, oleum arsenici, oleum antimonii, argentum viuum sublimatum, &c. quæ ex chymia acceperunt. Huius enim rei exempla in chymicis sunt frequentia. Nam duo venena liquefacta, aut in liquorem redacta, cum confunduntur, se mutuo perimunt, vt si liquori sublimati instilles liquorem tartari, duo ignes in se hostiliter agunt, & spiritibus distractis relinquunt humorem dulcem. Idem fit, si oleum vitrioli & solutum salis tartari industrie commisceas. Sic arseni. liquor, & realgaris in balsamum paregoricum transmutatur: & omnino solenne est hoc in secretissimis chymicorum. Aliquid etiam ad officinas autificum ea de re pertinent. Nam cum aqua forti argentum soluerunt, spiritus validos iniecto sale, vel medicamine salso, vel aqua salsa dissipant, indeq; fit, vt aqua calcem argenti, quam spiritus occultauerant, in conspectum det, & deponat. Si aurum regia fuluas, oleo tartari ingeniose instillato, fit eadem separatio, & si incautius agas, etiam adeo violento duo venena inter se dimicant, vt vitrum disrumpant ni via satis pateat. Liquor martis liquori arsenici, vitrioli salis, sulphuris, & sim lium commissus exhalãte spiritu coagulum red. I r, idq; adeo igneũ est in actione, vt si in cute nuda duæ guttæ cõiungantur, pustulam vstione ignea excitent. Ea ratione sal orionius resolutus olea coagulat, & momento ex liquore plumbi potest fieri butyrum dulce. Huiusmodi exempla videtur Palmarius quoq; intellexisse, & eo confidentius in Libauium prosiluisse: quasi ignis naturæ vel mon. cto id fieret, vt cum liquor antimonii seu oleum, vel spiritus salis, halinitri, aut ammoniaci, liquor sublimati stillatitius confunduntur, ea vtrilq; violentis actione mutua exit salutaris balsamus, qui lotionibus, digestionibusq; eaalratus forma pulueris quam tutissime exhiberi contra varia mala potest. Sic illi quidem donandum est ex duob. symbolum habentib. inter se actiuis passiuisq; fieri medicamentum breuissimo spacio: Sic Realgar, sublimatum, arsenicum, sandaracam Græcorum, &c. transire in medicinam via vlla molis parte obseruabili perdita, si illis solutis committas oleum antimonii, & ipsum est ignis quidam, aut spiritus causticos salium: vel etiam si cõteras sublimatum cum stibii nigri vel albi regulo, & ad digerendum seponas postea; sublimes, destilles, præcipites & potio elaborés: verum hoc neutiquam adeo generale est, vt solum sibi vniuersam chymiam vendicet, aliasque operationes, & artificia ex officina eiiciat. In mineralib. & quæ ad horum genus aliunde deducuntur exempla occurrunt frequẽtia: Sed in vegetalibus & animalibus non item. Lapidem vegetabilem ex vino eliciunt. Si quis sibi persuadeat, posse ipso tanquam igni naturæ absynthium, centaurium minus, Gentianam, Ellebotum nigrum, &c. horridos sapores momento absque decessione, & augmento molis ponere, experimento refelletur. Interim a. si essentiæ ex illis fiuerint extractæ, separatis elementis diuturna circulatione siue in proprio liquore, siue vini quinta essentia postea fe quid fieri, tanquam naturæ familiari calore blãde coquente, digerente, & maturante essentiam, non imus inficias. Sed hoc non est integra sic mutare, vt nec intra nos natura saguinem ex integris fine decessu dulcem facit. Verum hæc obiter. Ad vlcera etodentia quod attinet, quidam opinantur, posse eorum spiritus coagulari, & sic sedari, ne furiãt: Deinde tolli, & partem læsam sanari. Alii volunt quasi stuporem inferri morbo, vt le habeat tanquam scorpius aconiti tactu: Hoc esse Draconem vigilem sopire, & occisum eradicare. Sunt sane de his speculationes multæ, de quibus non est, vt copiosius dicamus.

Duo ignes cõmissi se destruunt mutuo relinquũt res salutare medicamen.

Balsamus paregoricus. Aquæ soluti argenti desiccatæ.

Quidã ignis Palmarianus.

De his habes multa exempla apud Quercetanũ in Tetrade, & Alexicaco, qua inspice.

Ignis maturatiuus similis naturæ calori interior & exterior. Vlcerum erodentium cura.

CAPVT XIII.

De igni naturæ, qui Echeneis seu Remora dicitur.

HErmeticæ studiosi solent antiquo Aegyptiorum instituto hieroglyphice sua arcana describere, & variis naturæ operimentis sacra interiora occultare. Neque n. cõuenit mysteria prostitui plebi. Sua consuetudo est et officinæ, vt certis vocabulis, phrasibusque artificia sua magistri enuncient, quæ initiatum, factumque filium doctrinæ oporter vsu discere. Hoc symbolo inter se discernuntur professiones. Sic constant Hermetica sacra. Parabolas, figuratasque sermones q nõ intelligit, nõ est filius doctrinæ. Sed hoc iam de solennib. accipiendũ est. Nã qui quotidie noua fingunt, vt Paracelsici, hi artem vituperio afficiunt, & plæriique nihil amplius est in illis nouis, seu excogitatis beri, seu applicatis pro ter sententiam priscorum, quam tectorium inscitiæ, & imposturarum. Cum vetera nec intelligunt, nec operando consequi possunt, comminiscuntur eorũ, quæ forte euenerunt, mõstrosa nomina, aut pessima

Paracelsistarum noui termini, & phrases fere fraudũ sunt tectoria.

pessimè illis antiqua, longè aliud significantia, imponunt, ne videantur rerum imperiti. Tales fugiẽdi sunt. Si vero qd nouũ artifex probatus inuenerit, vti est ars chymica in singularibus fœcunda, huic vocabulum cõmodum, siue nouum siue vetus attribuere, non est ꝓhibitũ. Illud notandũ est, priscos, vt eo magis abscondere̅t ab insidiatorib. arcana, nõ vno modo oẽs de artificiis locutos esse. Inde cõtigit, vt difficile sit omnium sensa sine errore, aut dubitatione explicare : nec hoc nobis arrogamus. Quid vox signet, sæpe ex contextu, & ordine operis eliciendum est. Vnde manauit illud: *Si scis artem, tibi dixi aliquid. si nescis, nihil dixi. Nam quid dictum sit, non ex verbis patet, sed ex re intellecta.* Echeneidis terminum transtulerunt ex natura communi, vti & maris. Est n. limax marinus, aut alius piscis, qui adhęsu gubernaculi motum impedit, & sic nauim sistit, vel à cursu expedito retrahit. In arte accipitur materialiter, vel formaliter. Illud conuenit astringentib. & fluxum humorum sistentib. vt in hæmorrhagiis, & catarrhis: Hoc refertur ad spiritus, vt cum spiritus Toxici sistitur spiritu Cydoniorum cum argentum viuum halitu sulphuris, vel plumbi quasi figitur: cum narcoticis dulorifici halitus cõpescuntur: cum torpescit serpens coryli tactu: cum liquor argenti viui sublimati aere admisso glaciat: cum olea stillatitia spiritu vrinæ densantur: cũ solutum plumbi liquore sulphuris, vel tartari tanquam Gorgone visa coagulatur. Ita gelascunt spiritus animalium auris nitrosis & mercurialibus in catochicis, & frigus minerale halinitrosum ad eam potest dispositionem tenuitatemq; peruenire, vt repente suffocet & congelet, sicut halitus illi minerales, vel etiam vegetabiles puteorum, cellarum, &c. quanquam non vna sit in omnibus ratio, aliterq; affectus antri Smellenii spiritus: aliter musti feruẽtis vapor. *Quicquid in chymicis momentanea proiectione fluorem humarum sistit, Echeneis est.* In magno magisterio est vis quædam congelatiua, & fixatiua, qua argentum viuum volaticum (ita dicitur, quod igni calefactum expirat) adeo constans redditur, vt in igni persistat. Figitur a. vel in proiectione, cũ per tincturam iam absolutam aut medicina fit, aut metallum fixum: vel in præparatione lapidis per id, q̃ pridẽ à natura erat fixum. Non n. figit, nisi figatur: non tingit, nisi tingatur. De hac posteriore fixione loquitur Michael Sedinuogius *in parabolica lapidis descriptione. Mare est mercurius Philosophorum ex argento viuo magna labore & subtili industria*, quæ non videtur cadere in Palmatianum ingenium, *extractus & elaboratus, ex vna radice duplex, iamq; auro natura fixo informatus.* In hoc occultatus est ignis ille interior, q aurum magicum dicitur, ad cuius imitationem Suchten Palmarii magister, suum ignem in suis amalgamationibus martium, & solem, & aurum, &c. appellauit. Iste ignis in putrefactione efflorescit, & inducit superficiem colore nigro Sed nihilominus vis eius adhuc in aqua quoq;, quam alterando suæ naturæ fecit, hæret, & granum seminis humidum radicale, sulphur incõbustibile, &c. dicitur. Est quasi pinguedo q̃dam absq; omni asperitate, & duritie. Ideo Echeneis vocatur ἰχθὺς, & sine spinis. Illa vero in coagulatione, in qua dominatur siccitas, & summa fixi superat summã volatilis, paulatim cõstringit mercurium, vt tandem volatica natura posita euadat lapis fixus albus, vel rubeus cui vis fixandi actiua tam excellẽs conferri põt, vt omnem mercurium volatilem figat. Ignea virtute id peragi oẽs fatentur: sed non sine spiritu cœlesti. Vnde & cœlestis ignis dicitur ob penetrandi potentiã: & comparatur igni Gehennæ propter validam mutationẽ. Habet & in morbis delendis rõem quandam. Nã spiritus eorum seu figit, seu disiicit tam potenter, vt ad miraculum sanet, si qui sunt sanabiles. Neq; tñ ignis hic est instrumentum generale, quo omnia remedia ex nocentissimis mutentur in saluberrima, quod videtur voluisse Palmarius, qui istum suum ignem aliquoties Elixyr philosophorum appellat. Nõ agit in Realgar, sublimatum vulgare, arsenicũ, Elleborum, absynthiũ, &c. & ex ponticis, salsis, amaris, horribilib. facit grata adeo, vt ẽt pro cibo sint, vti nugatur. Affectus est ad mercurialia mineralia. Et licet dicere possis: Sicut in corpore humano spiritus expugnat morbificos, repurgatq; humores, ita & in Elleboro, colocynthide, &c, dispãrẽ conditionem tamen esse respondebitur, nec vnq̃ nobis illud medicamentũ ad sapores succorum, herbarumue mutandos à philosophis adhibitũ fuisse. Lampspring suo mari duos pisciculos inesse tradit, corpus scil, & animam: licet & aliter possit exponi de mare fœmina, mero; sulphure, &c. Totum simul sumtum constat corpore, anima & spiritu. Spiritus vel aqua nostra pontica, ꝓ mari accipitur, & pro mercurio philosophico separatim, qui & Leo viridis aliquando vocatur (medium nimirum coniungendi tincturas & animam corpori reddendi.) In hoc corpus impfecti Elixyris delicuit, qui est vnus piscis: Anima ꝓ metallo pfecto, in quo vis animandi & Elixyr ad certã speciem alligandi. Hic est piscis alter. Hæc sic in cõiunctione considerantur: sed in digestione & coagulatione potius sunt potẽtialia, vbi in vnico homogeneo mari, sunt illa duo potentia, emerguntq; virtute. Hermetis tabula *Solem & Lunã* (a) nuncupat, vt & *Georgius Riplæus*: q̃ voces designant Elixyr tanquã Lunam, & aurum nostrum tanquam solem, quæ duo soluuntur Leone viridi, seu aqua mercuriali philosophorũ, quę est pars primi *Leonis viridis* seu liquoris vnctuosi ex mercurio elaborato extracti, q & aqua maris vocatur. Lãspring ipse iubet corpus, animã, & spiritũ coquere, vt sit mare maximum. Vbi totum cõpositum ex trib. mare vocat. Id a. nõ est, nisi in solutione tertia, qua anima corpori redditur. Ideo vt maximum fiat mare, coquere in ꝓpria aqua duos pisces Philosophorum iubet, q non sunt aliud, quã elixyr, & eius fermentum. Vnde pater, qui figuris *Lampspringi* præfixit summulas, debuisse scribere: *Mare est mercurius seu Leo viridis* (secundus) *duo pisces sunt sol & luna: corpus & anima.* Reuera a. his duob. inest ille *Ignis*. Nã *Elixyr* ad rubedinẽ perductum vnus est ignis: sed *aurum* seu *sol* est alter: Et tamen hi duo sunt ignis vnus, qui in mercurium spiritualem est immissus, inq; eo natat. Quod a. iste piscis dicatur esse sine carne & ossib. verum est, si vocabula hæc accipiuntur. Nã spiritus est, qui carnem & ossa nõ habet: ex quo intelligitur, tunc dici piscem & ignẽ nostrum, quãdo corpulentia mutata est in spiritualem naturam. Quo autore vsus est Palmarius, is demit ei ossa & spinas, pellẽ, corticem: quib. verbis itidem ex corpore in spiritum redactus denotatur. Dicitur viuacissimus, & potentissimus: nondum quidẽ actu, dum in mari natat: sed post renouationem tandẽ, cum iam euasit tinctura actualis, exercet potentiã istam, nec põt à quoquã superari, aut interfici. Omnib. n. metallis naturæ & mercurialib. est viuacior, & validior. (b) Cũ fixus est, figit omnia metalla nõ fixa:

Terminorũ artis chymicæ non idem vsus apud omnes.

Echeneis pro fixatorio medicamine.

Echeneis in lapide philosoph.

Mare philosophorum.

Vide de his omnib. monades Hermeticas, maximeq; Vltimam.

Leo viridis.

cum est volatilis, dissoluit corpora in spiritum, seu mercurium, &c. Neq; tamen ideo est instrumentum illud & naturæ ignis, qui ex omnibus omnino mistis faceret vel cœlestia medicamenta, vel [illegible]. Non n. intrat enlinā. In opere metallico tantum habet potentiam in mercurialia primum. *In ænigmate philosophico* sensus est idem. Est *piscis rotundus*, vt pote *perfecta natura sol*, qui circulo & vnitati cōparatur: cuius omnia sunt homogenea & eiusdem naturæ. Cum in mari solutus est, nihil habet solidi: sed est instar pinguedinis, quā ēt in nigritie quæ *caput corui* dicitur, cum emergit ex isto mari, deprehendas. Is piscis coquendus est. Palmarius tam coctum deuorauit. Non ergo idē est praeter ænigmatici autoris, & eius, quē Palmarius produxit. Ignis, quo coquitur, silet: non sit ceptis: Est blandus, vaporeus, vt Bernbardus loquitur. Primū putrescit: Deinde digeritur, & coquitur, cum fit coagulatio Nā coctum crassescit. Tamdiu coquitur, donec pinguedine & humiditate consumptis abeat in puluerē, aut lapidē siccū: q denuo debet solui, & coagulari, vt fiat fortissimus. Hæc est illa philosophia de pisciculo & piscib. duub. q̄ Palmarius nunquā intellexit, nec scinit numerū dispositionū, pisceq; imperite accepit de perfecto iam lapide, quē Elixyr momento mutans & figens, vocat contra sensum philosophorum.

(a) *Termini hi sunt ambigui vsu vt infra videbis. Interdum sunt sulphur & mercurius. Sulphur sol dicitur: mercurius luna: nec semper corporaliter accipiuntur, sed & virtualiter. Ideo Sedinuogio sol est calor internus & ignis natura. In fermentatione habet solem, lunam, terram, mercurium nostrum, animam & tincturam cum vento, qui tincturam ex grano aureo acceptā eleuat, redditq, denuo corpori terræ, mulieri, &c in imo consistēti: Inde ventus dicitur portare tincturam in ventre. Ea vero generatur à sole, qui est auro tacitus, & mercurio tanquā matre luna & materia. Hinc respectus sunt mariti & fœminæ. &c.*

(b) *Alia interpretatio. Ignis internus ex auro in mercurium soluto residuus tā potens est, vt suffocari ab aqua nequeat. Corpus eius est insolubile. Si nimis exaresceret, omnia destrueret caloris excessu. Vis vero in tingendo conspicitur.*

Capvt XIV.

Quod nullus philosophorum ignem suum, qui est elixyr & tinctura, adhibuerit ad vsus instrumentales in medicinis præparandis.

Tinctura vsus quatuor.

IN clangore Buccinę, quē & Palmarius citat: autora cōsurgente, & aliis quibusdā tm̄ quatuor vsus Tincturæ philosophicę adducūtur. Cōferre n. tradunt ad morbos humani corporis pellēdos, & sanitatē restituendā: Deinde ad argentū viuum in metallū, & imperfecta metalla in perfecta transmutandum. Tertio ad silices & crystallos, similesq; vertendos in gēmas natiuis meliores. Quarto ad vitrū ita mol-

Morbi omnes per Elixyr sanabiles

liendū, vt malleū ferat quasi metallum esset. *In morbis prolixi admodum sunt chymici, & liberalissimi pollicitatores.* Sed excipiuntur tn̄ impossibiles restauratu, vt crus sectum, dens euulsus, &c. præterea, ii, qui proxime fatalem terminum antecedunt. Cum ēt operatio eius sit spiritualis, non datur alui fecib. purgandis; *ridiculumq; est dictum eius, qui & stercora transmutari in conuenientem naturæ succum voluit.* Saniores ergo purgationes fecum alui aliis medicinis procurant, Quæ vero per sudores, sputa, insensilē transpirationem, vrinam similesq; modos segregantur, nō vi purgatrice decedere dicuntur, sed naturæ roboratæ, expeditæ & expultrice: q̄ ĩñ ēt de purgatione alui dici poterat, si medicus permitteret secessus, q fiunt robore naturæ, veras purgationes esse. Notādum & hoc est, quod Aurora cōsurgens monet,

Elixyr phil. non vacuat aluum.

Elixyr vt vsurpandum.

medicinā istam dandam esse cum aliquo appropriato, quod tēdat ad locū affectum, sitq; morbo specificū. Vult a. hæc veluti vehicula ex pharmacopolio petenda esse. Tametsi aliis secus videatur, qui ex vini spiritu, vino, (Aurū verum potabile hac arte existit; nēpe cum lapis in oleū solutus maluatico miscetur vel spiritu vini soluitur) alione grato liquore porrigunt. sicut Arnbaldus suā panacæā tn̄ nō absurda est pmonitio. Indicat n. spiritum igneum in lapide quasi generalē actum esse, q omniū reliquorum medicamētorum potentias exuscitet, & agiles, spirituales q; reddat. Hoc si intellexit Palmarius, aliter sane loq debuit, & chymicas pparationes cæteras non tā temere contemnere, nec artē elaborādorū aliorum mysteriorum & essentiarum tā scurriliter exibilare. Id certe nō est sine additione, & detractione omnia tā amica, & grata efficere, vt percibis esse possint, serum a tm̄ cœlesti potestate. Discernēdum a. est inter album lapidē. & rubeum. Nā ēt in illo est ignis qdā. sed nō tā absolutus & digestus, q̄ in rubro De altero vsu in impfectis metallis, & argento viuo, imo & semimetallis, quib. est viuum argentum, trāsmutandis, nō opus est verbis. Tot sunt probatorum autorum testimonia. vt qui artem negare velit, impudentē esse oporteat. Sunt & alii qui, vt Sedinuogius ait, subtili interpretatione depranant mentē, & scopum artificum, ostendunt, se nunquā adsecuturos esse, nec scire, aut intelligere artē lapidis: Et ex hoc genere sunt plæriq; Paracelsistæ, qui q̄rūt quidē lapidem, sed eum desperatione inueniēdi pcipites aguntur, vertunt se ad cōmenta qdā sua, & ne nihil scire videātur, contendunt Alchymiā requirere hominem Mentalem, nō rōnalē, esseq; supnaturale philosophorum opus. Tertius vsus in gēmis facendis, adeo inuisus fuit Palmario, vt duub. capitib. 26. & 27. in eum furiose sit inuectus, de quo nos suo loco. Aurora sic loquitur: *Lapides Hyacinthi, coralli rubei, & albi, smaragdi, chrysolithi, sapphyri ex ipsa materia formari possunt*: citatq; chartam sacerdotum, q ex crystallo (cōt scil. subiecto tincturæ gēmarum) *carbuncalus* aut *Topazius* fieri possint, qui colore & substantia excellant naturales.

Gemma per lapidem pretiosissima.

Annotat, colores singulis gemmis familiares debere addi qui & ipsi sumuntur recte ex metallis: Deinde adiectio lapidis virtutem & fixitatē affert nobilitatē. Rubeis gemmis apta est rubea, albis alba, mistis mista vtraq; Et temperanda varietas colorum est, colorib. metallicis. Quartum vsum in vitro malleabili, si liquato inuicitur tinctura, declarat argumento, quia ista medicina et vitrorum colorem assumit, nimirum: put dilute, vel saturate miscetur & metallicis tingitur. Quatuor hos vsus historia illustrat ex chronicis antiquis, vbi scriptum sit, Protonotarium quēdam captū à Saraceno philosopho dimissum esse ad suū regē, apud quem aurum ex metallis imperfectis, rubinum ex crystallo, malleabile vitrum ex fragili, & leprosum sanum reddiderit: q̄ autori [illegible] sim*. *In Rosario philosophorum* [illegible]

Vitrum malleabile.

Historia lapidis vsurpādi.

finem commendatur potissimum vsus in morbis animalium: quod agnoscit in sua leprosa etiam Palmarius vniuersaliter, vt tanto minus sit cum eo pugnandum. Citatur autoritas Hermetis quoque & Arnaldi, qui c. 31. *lib. 2. sui Rosarii* eadem narrat, *& in fine floris florum* scribit, vtilitatem lapidis esse maiorem, quam possit percipi. *In nouo lumine & alibi* etiam metallicam transmutationem commēdat. *In Epistola ad Regem Neapolitanum* refert, IGNEM siue *solem* appellari tunc lapidem, quando ex *aereo elixyre*, quod colore est *album*, mota in igni fit *rubeum*. In igni enim mundano igneam naturam acquirit, & sic assoescit igni, ne quid ab ipso patiatur, vnde & *salamandra* dicitur. De vsu vero mirifico ad in momento transmutanda venena in cibum & gratissimum medicamentum ne verbulum quidem est vlibi. Ideo hoc putum putum figmentum, aut si mauis, portentosum mendacium est Palmarii, nisi forte lusit mundum, & oblato lapide, dicere voluit, omnia alia medicamenta oblata esse, eum gratia & delectatione mirabili, quæ sit illa mirifica conuersio ignis, moratio scil. omnium cæterarum medicinarum, substituta hac vna. Si dicas, fors intellexisse de igni Suctenii ex antimonio & Marte, respondeo, ne huic quidem simile quid tribui. Basilius Valentinus & cæteri, quos hactenus vidimus, nihil tale habent: sed istum ignem omnes petiti ad morbos internos, & externos proponunt, de quibus si quispiam est copiosus, sane Quercetanus fuit, & iste Basilius *in curru Triumphali circa finem*.

Lepra remedium.

Lapis igni & sol.

Putant aliqui Lapidem pollere etiam in segregationibus, quasi locum præcipitatorii seu delcensorii pulueris sustineat in muria & metallis segregandis. Sed ad tam vilem vsum nemo transtulit, foretq; sal tunc longe preciosior, quam publico conueniret.

Lapis ad segregationes.

Capvt XV.

De vsu Elenctico ignis Palmariani in dedicatione ad Cardinalem.

PAlmarius suo Patrono persuadere cupit, Libauium esse imperitissimum ingentis mysterii Alchymiæ. Hinc consequens Alchymiam eius minime veram esse, sed Paracelsicam & impostoriā. Hoc argum. crebro repetitur. Sed respondetur: Nisi Palmarius illud mysteriū ignorasset, & si philosophorum scripta, rationesq; & experimenta Libauii intellexisset, non accusaturum fuisse eum inscitię. Veruntamen Libauius hoc parum curat, estq; ignis ille Palmarianus ad hunc nodum comburendū nimis frigidus. Deinde scribit, *Studii chymici labores ad sublunaria translatos, pharmaciam daturos suis numeris absolutissimam: argumento: quia deleteria omnem cacoethian exuunt: venenata, & venena ipsa vim Lethaam permutant salutifera: Ingratum saporem, amarum, acrem, acidum, deponunt, vt postea donentur grato, & voluntario.* Si quæras qui id fieri possit? Resp. *Ignem habent huius artis Professores tantorum bonorum autorem, vt iam sit tutus medicamentorum vsus: morbi maximi validissimis expugnentur præsidiis nulla natura illata noxa: cuius ignoratione non pauci hactenus Insuperabiles habiti sunt.* Hoc est *argum. 2.* ex somnio in horto hesperidū sub arbore pomorum aureorum extructum. Quis n. aliter possit existimare? Estne illa pharmacia ars, an scientia? Vtrum dixeris, oportet, vt constet principiis, quorum cognitio simplex est scientia: Accommodatio ad praxin ex scientia, vt fiat opus aliquod, ARS. Neutra consistit sine rōe, & experientia longis seculis, & plærisq; exemplis comprobata, vsuq; confirmata Dicat quæso aliquis Palmarianus, vbi hactenus latuerit illa chymia? *Galenochymiam* scimus vix ante triennium per vmbræ somnium excogitatum esse à Palmario. Nihil ergo hæc ad Rhombum. Illa aūt quibus saltem autoribus certa est? Qui nam sunt illi, qui pharmaciam (quę est *pharmacorum, id est, purgantium medicamentorum, & venenorū, preparatio artificiosa*) tam facilem dederunt? Mala memoria fuit Palmarius. Nam *infra in tractatu* chymiam à pharmacia separat adeo, vt *Mesuen non patiatur chymicum esse*, sed diligentem pharmacographum: *pag. 26. c. 5. & c. 17. p. 95.* vbi pharmacia à pharmacochymia distinguitur, eadēq; huic tribuūtur, q̄ igni fictitio *p. 96.* vide & *p. 159. & 160.* vbi differūt pharmacia & chymia secūdū magis, & minus, &c. Ait chymico studia translata ad sublunaria. Vnde? Quod transfertur, ab aliquo transfertur. Nempe in cerebro male sano Palmerius finxit sibi labores. Et hos postea transtulit: aut suis in metamorphosi Ouidii inuenit inter fabulas Poetarū de Moly, Nepenthe, aureo Virgilii Ramo (q̄ ttia aliq obscœne interpretārut) de Midæ auro, &c. Ad sublunaria vero? Nū ergo elaborat Galenochymia, ēt in elemētis simplicib. & impfecte mistis, & tū non vult audire Paracelsia? Nup Anton. q̄dā apud nos aerē captabat à sylua Thuringica immissum in ampullam magnā. Eius coagulato volebat vti ad salē nitri Sedinnogu fœcundandum; sed cum successu pessimo. Autor ideo leporinos sumsit. Tales sunt Paracelsici, non Galenochymici, nec veri chymici. Sed sit ars in mistis. Aut aliquando integra erunt dāda, aut mere chymica. Illud non. Carerēt n. artificiosa p̄paratione: Item haberent illa horrida, & aliena à medicina, cacoethian, venenositatem, ingratos sapores, amaritiam, acredinem, aciditatem, plane res inuoluntarias, nisi cerebrum Palmarii insaniuit. Nam altqn̄ vis & Ens medicum est in amarore, acrimonia, & aciditate, q̄ adeo non est inuolontaria, vt hoc ipso anno, & omnino in febrib. nullus sapor arrideat, conueniatque magis, p̄sertim æstiua & siticulosa constitutione. Quid si ægri plures fastidirēt dulcia: Nimirum tunc Salsamentarii, & acetarii præcellerēt, chymicumq; foris stare cogerent. Quod si tuo igne Ens medicū perdis, an non naturę hostis es? Num vero si vous sapor displicet, desunt aliter sapida? Quis sit ille chymicus, qui vnum simplex ad omnium palata elaboret, cum ēt insipide respuantur? De Manna scripsit Philo habuisse sapores ad libitum. Sed quis credat Mose diuersum contestante? Deus tamen potuit saporem istum voluntarium procreare: sed chymicus homo qn̄ per solum suum ignem? Iam tutus est medicamentum vsus Galenochymia, & igni Palmarii inuento: iam maximis validissimum dari possunt. Scil. Nam Palmatius suæ apoplexiæ validissimum opposuit: Gramen, suæ podagræ, &c. Arg. 3. *Paracelsus & Libauius producunt alia principia, scil. sulphur, sal & mercurium, alia Elementa mundi metalla in 1. materiā resoluenda dicunt, qua est sulphur, & mercurius: idq; mentū non manus operatione*

Pharmacia absolutissima.

Deleteriorū correctio per ignem.

Morbi cur incurabiles habiti.

Galenochymia.

Pharmacia quid.

Aliud chymia, aliud pharmacia Palmario.

Aeris captator Antonius pro lapide.

Ens medicū in saporibus aliquando.

Sapientia 16. v. 20. contra Exod. 16. 14. Num. 11. 7. vbi gustus similæ cum melle.

ratione: Habent ignem calcinantem, non illum chymicum. Ergo veram Alchymiam non habent. Finge antecedēs esse verum. At magister Palmarius errauit Elencho non sequentis.

Principia chymica non offendunt Aristotelica. Quid tū, si alia principia resolutionis mistorū ponunt, quā Aristoteles: Relinquūt hæc Arist. Logicæ vel metaphysicæ. Sna dicunt esse chymica, licet Paracelsi genio distinctio hæc nō placuisset: de quo quidem autore Libauius nō curat. Mentitus est Palmarius, cum Libanium Paracelsicum pronunciauit.

Elementa. De Elementis quod dicit, Libauius non alia mundi Elementa nouit præter creata à Deo. vnū dicitur Quintum: reliqua quatoor sunt nota vel vulgo. In arte chymica pharmaceutica (non a. in magisterio lapidis) vocis ὁμώνυμον non est ignotum. Opponuntur Elementa essentiæ: Et tunc dicuntur vacua ista recrementa potentiis medicis. Aliquando sunt partes solutionis mistorum non separatæ abessentiis. Nonnunquā tantum qualitates, & dispositiones elementares. Galenici humores ita nominant. Alii alia habent pro singularum artium natura. Non si ratio mutatur, ēt res ipsa. Metalla esse resoluēda in materiam primā (a) chymici secundum quid dicunt & certo modo. Illa materia prima principaliter quidem dicitur mercurius noster, qui proportionale sulphur in se habet: Veruntamen ēt separatim accipiantur. Quid tum? Sucken Palmarii Doctor, nihil aliud definiuit. Sed nec aliud quiddam ii, qui artis Hermeticæ sunt antesignani. Quis vero genius Palmario dixit, Libauium non manu, sed mentis operatione ista consequi velle? Suckenianus scil. Palmarii, qui hominem mentalem in chymeio suo poscebat, non rationalem & argutum illum magis, quam doctum Libauium. Argum. 4. *Schola medica Parisiensis Paracelsum & Libauium damnauit: Non ergo sunt ignei chymici.* Probetur antece-

Paria hominem occidere & metallū destruere. dens. *Quia metallum ladere, & hominem perinde iudicat.* Proba hoc quoq;: *Quia ex laeso metallo nascuntur adulteria monetarum: ex homine laeso, homicidia.* Belle. Quis non prædicet Palmarianum ingenium tam acutum? Schola Parisiana scripsit, & definiuit, Palmarium MENTIRI. Res ipsa per se manifesta est. Qui sanitatis, aut alterius boni causa lædit metallū, non est par homicidæ. Finge lædi metallū ēt malo animo: Et tn̄ plus est hominē occidere. Nullus magistratus eū capitis damnat, q metallū ex instituto artis in sua Prima resoluit. At hominē temere occidere, Dei præcepto est capitale. Si Palmarius timuisset homicidium. Libauii famam non sic flagellasset, q est homicidii species. *Ex laeso metallo, inquit, na-*

Adulteria monetarum an ex laeso metallo. *scuntur adulteria monetarum.* Quid? Num quando in salem, sulphur, & mercurium resoluuntur: Non, inquam, per se. Si ex accidente, & pessimo ꝓposito quid contingit, videat qui est Palmarianæ fecis. Sequuntur postea amarissima conuitia in Alchymiā Libauii. Ad hæc nos ne γρῦ quidem. Optamus saltem eis ignem Palmarii, quī amariciem possit in gratias voluntarias vertere. Optāuit ipse, vt suus Cardinalis fieret alter Hercules ἀλεξίκακος. Huius voti videtur particeps factus. Damnatus enim est sententia senatus regni, cuius aliqua pars est Cardinalis.

(a) *Alio tamen respicit Sedinuogius, cum chymicos de materia secunda quarere ait, & primā non posse consequi.*

CAPVT XVI.

De Elencho ignis Palmariani in præfatione ad Lectorem.

PRoœmium istud adeo crudum est, & amarum, alisq; ingratissimis saporib. & virulentia plenum, vt potius ignē calcinatorium imi Tartari videatur sensisse, quā ἀλεξίκακον istum salutarem, qui odores, & sapores vitiosos, noxiosq; tollit. Hinc n. est amaritiesex adustione bilis insolita. Crudiras hęret in phlegmate stomachi. Optamus ēt nunc Palmario ignē suum purgatorium. Argum. t. est: *Libauius desertor veritatis medica est, & transfuga ad factionem Paracelsicam. Ergo eius Alchymia est spuria.* (Apponamus n. hanc mollem conclusionem, quæ alias est longe durior) Respondet pro Libauio schola Parisiensis: *Palmarius est mendax.* Arg. 2. *Libauius est vera Alchymie rudis, & ignarus prorsus. Ergo, &c.* Probetur antecedens: inqt Palmarius: V I D I. Nos respondemus inficiatione antecedentis, & dicimus ad ꝓbationē, q inutile sit testimonium. Etat hic ꝓlepsis: At nominat Libauius Alchymiā: Respon. *nominat quidem, sed interim V A P V L A T* (pro flagellat) *cateras scientias.* Respondemus. Et vapulet qdē cæteras scientias, an ideo nō nominet verā? Sed tu miser homo tuo vitio satis, superq; vapulasti, & fors adhuc vapulas. Arg. 3. *Libauius metalla, & medicamenta adulterat. Ergo verā artem non condidit.* Resp. Antecedens nō

Alchymia Libauii ex priscis & recentib. compotata. sapit ignē Galenochymicū, sed Palmariodiabolicū. Arg. 4. *Si Libauii Alchymia manet, manet doctrina publica de fallendis medicamentis, monetis, metallis. Ergo eius Alchymia est improba.* Resp. Negamus antecedētes, qa caret igne naturæ consequentis. Quæ Libauius scripsit, non ex se cōmentos est, sed ex priscis, & recētib. chymicis sumsit: nec ipse tepe fuit solus, sed multi alii iam publicū facto iure ēt Imperatorum, regum, & Paparum priuilegiis. Non spectamus vllum tam malum euasurum lecta Libauii Alchymia, vti nec vllum veneficum, vel magum, vel adulteria monetarū operantē cognitis disciplinis, & cōmentariis de venenis, de magia Cornelii Agrippæ, de docimastica, in qua vitia licite discuntur, vt inqt Plinius (a) nisi fortasse ignē naturæ careat. Arg. V. *Libauius vbiq; peccat grauiter. Ergo.* Probatur antecedēs: *quia falsa proponit lapidis principia, & elementa: non capit lapidū labores, materiam, ignem.* Probetur & hoc: *Quia aurum vulgare, quod est mortuū, & fatuum, celebrat: & mercurium vulgarem, qui est ouum sterile, ei iungit: Pro igne habet aquas fortes destruentes, non vitales. Deinde etiam medicamenta habet impura. Tertio artificia proponit sophistica, & inaudita sapientib.* Resp. Negamus antecedens, & dicimus ad triplicem probationem, eiusq; prosyllogismos, q vbiq; ignorent Elenchū. & vbiq; petant principiū. Non satis est dicere: *Libauius ista falsa proponit:* Demonstratio scientifica est adhibenda. Ita noi ꝓ Libauio: *Quod quis parum no-*

Apparentes contradictiones Chymistarum. *uit, nemo docere potest. Palmarius parum nouit lapidem. Ergo,* Minorem probauimus *supra peculiari capite.* Deinde Libauius locutus est mystice cum sapientib. q vel nō intellexit Palmarius: vel calumniose accusauit. Non ergo potuit vbiq; peccare. Locutū eum esse mystice, ꝓbamus, quia tot editis cōmentariis in vno loco populariter dictū, in altero artificiose non nominauit. Videtur imperitis *contraria* dicere.

Aurum naturale lapidis. Respondet Sedinuogius: Id nihil ad tē. *Est n. hoc ex disciplina sapientum, qui hoc sic sentit, vt apparente contradictione fallant.* De auro vulgari fatuo & mortuo stulta blaterauit ineptus homo. Est certe aurū naturale, &c

rale, & minerale, ex quo suum aurum sumunt Chymici. *Quod seminat, id metit.* Ita est de argento viuo vulgi. Est certè argentum viuum naturale ex mineris naturæ ductum id, ex quo argenti viui sui essentiam eliciunt sapientes. Naturam subesse oportet, si vis aurum proiectu lapidis efficere. Naturam quis præter Deum fabricare possit? *In auro semina sunt auri, & in hydrargyro, hydrargyri, in ære æri,* & sic de cæteris metallis à natura datis, nec corruptis: Aquas fortes in magisterio non adhibet Libauius: nec eas pro igne in tinctura, aut vlla eius parte habet. Bene dixit schola: *Palmarium mendacia scribit.* Aliud est, in præparatione vti adminiculis: aliud in ipso opere essentiali. Hoc non venit in mentem Palmario, estque certum signum, nihil intellexisse de arte.

Aqua fortes an veniant in artem lapidis.

Argumentum VI. *Libauius illi hydra patrocinatur, cui sordent Elementa, & solum cæleste nominatur: Ergo Alchymia eius est improba.* Antecedens cumulatum est multis monstris, quæ mittimus in ignem purgatorium Palmarii. R. Inuertimus argumentum: *Qui totum chymicum situm esse putat in igni cælesti, & non in Elementis, ille iudice Palmario est verus, & genuinus Chymicus. Finge Libauium ita putasse. Iudice ergo Palmario genuinus foret chymicus.* Maior prob. Quia Palmarius *pag. 79. de chymica essentia* scribit: *Hæc est quinta essentia in re qualibet conclusa: ignis cælestis in abiectissimo animali infusus calor diuinus, &c.* vide *pag. 22.* contra ignem elementarem; & quæ supra posuimus. Idem Palmarius *in historia curata (tentata) Ophthalmia* à circumforaneo Paracelsico Persicariam integram adhibente, seipsum accusat mendacii. Nam si Paracelsi præscripto integra astralia (ita dicuntur, *quæ proprietatem habent occultam*) sunt adhibita, falsum est ab illo solum cæleste vendi. Et quis erat ille Palmarius, qui vitrum Antimonii, qui mercurium sublimatum abiecta dualitate; qui aurum potabile exuberatum; qui Antimonium Sucten; qui arcanum ex hydrargyro & sublimato; qui olea Mesues & aquas chymicas: qui extracta laudabat? Quis ille, qui dicebat: Est in mercurio, quod quærunt sapientes. Si in eo est, non est ipse mercurius. Si inest & non ipse totus est, quid aliud est, quam spiritus comparatione sordium elementarium cælestis appellatus? Possumus tamen dicere, Libauio adeo non sordere elementa, vt etiam à Palmario ipso accusetur eo nomine.

Elementa quibus sordeant.
Ophthalmia per Persicariam sanata.
Astralia.
Palmarii medicina chymica.

Argumentum VII. *Vera Alchymia non nouit monstra ista: aquam, oleum salem: Tincturas, essentias, salei coralli, vnionum, Rhabarbari. Libauii ergo Alchymia non vera.* Probatur antecedens: *Si illa tria essent principia vera, serum, butyrum, caseus essent principia lactis. At absurdum est butyrum pro sulphure deuorare, caseum pro sale, &c.* Probatur secundo: *Sacra Alchymia longè aliter constant.* Ratio est: *quia sunt diuina & miraculis proxima eorum beneficia: Sunt in possessione sapientum, qui olim dii habiti sunt; cum hodie Medici viuant inglorii,* &c. R. Negatur antecedens: Et dicitur ad probationem, quod ignoret Elenchum: imò falsum colligat. Nam quę de lacte dicit, non quidem sunt principia elaborata artis, sed tamen analoga. Secunda probatio tota est falsa, & refutat suum autorem, qui nunc *mera diuina tribuit Alchymiæ,* non passus Paracelsum cælestes essentias requirentem.

Magisteria & extracta num sint vera alchymia.
Sacra alchymia Palmarii.
Lactis principia.

Argumentum IIX. *Genuina Alchymia ipsissima quæ maiores policetur: Imo audet maiora omnia, & feliciora. Libauii Alchymia non est eiusmodi. Ergo.* Maior probatur mirificissimis transmutationibus per ignem naturæ, de quibus *supra.* R. Inuertimus: *Si genuina Alchymia omnia maiora & feliciora habet, quam maiores: maiorum Alchymia non fuit genuina, & Medici hodierni neutiquam inglorii, veteres autem Dii.* Ratio est, quia Medici hodierni propter eam nobilem artem debebant esse plus, quam dii, præsertim autem Palmarius primarius eius professor. At: Hic subsistimus, & lectori liberum relinquimus, vtram partem ex connexo velit assumere. Id saltem certum est, Palmarium in patria fuisse gloria, atque insuper etiam honoribus publice exutum obiisse. De mercurio, Osiride, & Aesculapio fuerintne chymici, an non, melius iam nouerit Palmarius: Fortè enim cum illis disputat in purgatorio. Illud scriptum reliquit, quod Hermes (mercurius) non sit nomen viri, sed medicinæ, quæ est mira metamorphosis. Addimus corollarium. *Ignem,* inquit, *inuenit chymica professio, per quem fiunt θεῶν χεῖρες, & Medici caput exaltatur. At maiores præ hodierna Alchymiæ beneficio deprimebantur. Non ergo ipsis fuit iste ignis.* Si non maioribus, consequens est, quod iunioribus. Ergo Genuina Alchymia est inuentum Palmarii & similium. Id videtur & hinc sequi. *Chymia est excogitatrix istius ignis, quem maiores ignorarunt. Fuit ergo aliqua chymia prior. Hanc veterem si amplectitur, & declarat Libauius bene est. Recentē Galenochymiā Palmarii continent.*

Genuina alchymia.
Maiorum alchymiam non posse esse eandem plane cum noua vide pag. 120. & seq. pag. 118. Hippocrates mēdax. & c.
Hermes quid sit.
Ignis inuentio.

Argumentum IX. *Medicina & Alchymia simul sunt natæ. & ab ipsa natura hauserunt sua fundamenta, suntque ab eadem educata, conditoresque habuerunt & cultores veterum sapientissimos. Libauii Alchymia non est ita. Ergo.* Minor probatur: *quia Libauius nihil nouit præter metallorum adulteria, ignobilium fucos, fraudes, medicamentorum deturpationes,* &c. Respondeat schola: *Collegium Medicorum vnanimi consensu libellum Palmarii erroribus, fraudibus, imposturis, & mendaciis plenum damnat.* Ita Parisiense collegium, quod putes verba ex hoc argumento sumsisse, & pro Libauio per inuectionem respondisse. Si Palmarii libet aduertatur libris chymicis Libauii; & in illo sunt fraudes, imposturæ, errores, mendacia: Videntur libri Libanii absolui ab istis criminibus. Tandem Libauium bene valere iubet, cui deinceps sæpius crucem, carnificem, deletionem sui cum libris, & memoria nominis imprecatur, verum & tu Palmari cum tuo rancore vale.

Genuina Palmarii Alchymia aliquid nouum.

(a) *Lib. 33. c. 9. Miscuit denario Triumuir Antonius ferrum: miscuit æri falsa moneta. Alii è pondere subtrahunt, cum sit iustum 84. è libra signari. Igitur ars facta denarios probare tam iucunda lege plebi: vt Mariæ, Gratidiano, vicatim totas statuas dicauerit: mirumque in hac artium sola vitia discuntur, & falsum denarii spectatur exemplum, pluribusque veris denariis adulterinus emitur.*

Capvt XVII.

De igne Elenctico capitis I.

Vide cap. 12. pag. 63. Quercetani Panacea.

PRioribus paginis enarrat Palmarius Quercetani Epitomen; & quid censuerit de ea schola apponit: Inde in Libauium inuehitur. Risimus versatilitatem hominis, dum Quercetanum culpat, quod propo-

propoſita vniuerſali Panaceia, particularia medicamenta præſcribat. Non conſiderauit miſer, ſe telū contra ſeipſum inueniſſe. Quantus.n.paſſim eſt in laudibus lapidis, & ignis naturæ? Solus hic eſt omnia. Et tamē bellè dicit de Elixyre illo, lapide, & igne (his.n. nominibus prædicatur idem) tam earū eſſe, vt PRO NVLLO HABERI DEBEAT. Hinc nos ita: *Si ignis naturæ debet haberi pro nullo propter raritatem, noua Alchymia Palmarii pro nulla habenda eſt. Eſt autē prius: teſte Palmario ipſo. Ergo & poſterius.* Probo connexum. *Cuius enim fundamentū, quod ſolum & vnicum eſt, pro nullo haberi debet, etiam ipſum pro nullo habendum: Ignis naturæ, qui eſt fundamentum Alchymiæ Palmarii, haberi debet, pro nullo, &c.* Solum eſſe fundamentum, probatum eſt *ſupra ex pag.21.pag.24.in titulo, & 26.&c.*

Lapis pro nullo apud Palmarium. Alchymia Palmarii debet pro nullo haberi: iudice Palmario ipſo.

Argumentum ex hoc capite eſt huiuſmodi: *Omnis Alchemia, quæ proponit Hermetica Quercetani, & non ſequitur LEGES diuini operis* (quod fit per ignem philoſophicum Palmarii) *eſt damnata à ſchola medica Pariſiana. Libauii Alchemia eſt iſta. Ergo.* Minor ad rauim vſque ſæpe inculcatur, vti & concluſio. R. De Hermetica Quercetani ſecurus eſt Libauius. Quod attinet ad diuinum iſtud opus Galenochymiæ Palmarii, reſpondet ſchola, errare & mentiri Palmarium, & ni recantet, debere honore, & priuilegiis exutum eſſe; id quod ſic factum, omiſſa Palinodia, quam tamen Palmarius promiſerat, quāquam Punica fide. Noretur *pag.7.* pulchrum axioma antipalmarianum: *Quicquid ſanitatis cauſa*, inquit, *elaboratur circa materiam medicam, debetur pharmaciæ. Atqui Palmarius ſuam Alchymiam ſæpe à pharmacia ſeparat. Ergo nihil circa materiam ſanitatis debetur Alchymiæ Palmarianæ.* De differentia vide *cap.23. pag.123.* Huc tendit & hoc: *Quæ Alchemia non vult ſua præcepta eſſe pharmaceutica, damnata eſt à ſchola*; vt habetur *pag.6.* lapidis. Aſſumimus: *Palmariana Alchemia non vult ſua præcepta pharmaceutica.* Probatur: quia opponitur Pharmaceuticæ: dicitur *Hermeſia*: *tantum circa ignem naturæ ſolum Dominum & autorem chymiæ* verſatur, & hunc commendat. *Eſt in Mercurio*, inquit, *quicquid quærunt ſapientes*, quaſi & ignis naturæ & quæ per eum fabricantur, ſint in argento viuo. Concludimus ergo, Palmarianam Alchemiam eſſe damnatam à ſchola. Ita ille miſer, quod poſtea contigit, fato quodam, & mali præſaga mente, prædixit. Notandum, quod conuictus rei veritate cogatur fateri etiam, illam eſſe Alchemiam, *quæ pharmaca chymicè elaborat*, quo ipſo *Meſues* & cœteri, quos Libauius citauit, teſtiuuntur magiſterii dignitati. *Pag.7.* ait: *Lapis philoſophicus ægra metalla ſanans hominem interficeret, nec habet vſum medicum poſt vltimam fermentationem.* Notate & hoc iubemus. Nam ſuum magiſtrum iugulat. *Si lapis iſte aut eſt ignis naturæ, & lapis generatur à natura confectus, conſequenter eſt vel venenum aut ſimili vi noxium eſſe poſſe, vel venenum effectorem. Occidit vero aliquando hominem lapis. Prius eſt: Et poſterius ergo:* & ex conſequente non ſemper faciet ignis naturæ illa mirificiſſima medicamenta, non ſemper venena mutabit vel in cibos: non ſemper malignas qualitates tollet, &c. Inſuper notetur: *Lapis ante ortum ſoliū eſt venenum: poſt ortum ſolū eſt Panacea, Hygeia, Dii, Deæ omnes Hippocratis*, & quæ alia ridicula narrat. Primo *pag.72. Non vult tolli venenum. Si venenum tollis*, inquit, *quomodo ad ſummum fiet medicamentum?* quanquam paucis verſibus interiectis velit tolli malum. Deinde longe aliter de veterum medendi via Galenica & Hippocratica diſſerit *pag.118.* vbi nimirum noſtro æuo *mendax eſt Hipp.* & noſtra ars à veteri diſſimilis. Si hoc verum eſt, & Palmarius diuinum iſtum ignem lapidemque ſuum vnice commendat tanquam vniuerſale contra omnia mala noſtrorum temporum, conſequens eſt, Hippocratem ignoraſſe lapidem, Deos, Deaſque ſuas. Tertio: Si ante ſolem ortum eſt venenum, poſt ortum Panacea, quî dicebatur venenum poſt vltimam fermentationem? An tunc Sol iterum occidit, & ſaluberrimus ille ignis recidit in letiferum pharmacum? Quarto inquit: *Hippocrates nouit Democritum animalia ſecantem non principia facientem*: At inquimus, nec lapides coquentem, nec ignes fabricantem naturæ, nec alia chymica, quorum tamen multa dicitur ab illo didiciſſe, ni mentitur Palmarius. Quid hinc conſequitur? Nempe Democritum ignoraſſe, aut non exercuiſſe Alchymiam. Ita *pag.8. Hippocrates totus eſt ex humoribus. Ergo non ex igne naturæ & lapide dogmatico Palmarii pag.7.* Idem dicitur à Treuiſano vocatus eſſe ſpiritus ſine corpore. Reſpondet ſchola; Palmarium mentiri. Neque enim Hippocrates caruit corpore, nec Treuiſanus eum ſic appellauit. *Reiecit*, inquit, *facultas Alchemiam illam Libauii, quia purè Paracelſica.* Reſpondet ſchola, errare Palmarium; quia *Riolanus nominatim excepit Alchymiam Libauii*, quæ licet alicubi Paracelſum citet, tamen non eſt purè Paracelſica. Veritas non pendet ab auctoribus. Si Paracelſus aliquid boni ſeu propaganit, ſeu inuenit, cur non nominetur? Cœtera capitis primi ſunt pura mendacia, quantum attinet ad Libauium & eius alchymiam. Caput II. nihil habet, niſi maledicta & conuitia, quæ ſuo igne pereunt.

Quæ Alchymia damnata.

Palmarius contra ſuam alchymiam. Aliud anti-palmarium. Hermeſia.

Contra laudatum ignē naturæ.

Contra lapidem dogmaticorum Palmarii.

Hipp. ignoraſſe lapidē.

Democritus non chymicus.

Hpp. corporeus non incorporeus.

In breui excurſu p.11. Medici Pariſienſes &no conſenſu Alchymiam nō Libauii, ſed ſuam reprobarunt.

CAPVT XIIX.

De Elencticis Capitis III. Palmariani; Num Libauius ſit Paracelſiſta. Vbi ignis minime bonus vſus.

DEmonſtrare conatur Palmarius, Libauium eſſe Paracelſicum: Sed laborat miſer, & confirmat iudicium ſcholæ de ipſo. Audiamus quædam argumenta potiora. Primum eſt: *Paracelſus voluit materiam primam eſſe increatam; idem voluit Libauius. Ergo eſt Paracelſicus.* Minor probatur, quia ex *Ioh.1.* dicit quædam non eſſe facta: Et exponit ea de inuiſibilibus. *Ebr.11.3.* & non Ente a. *Mach.7.28.* & Chao, *Sapient.11.verſ.18.* R. Negamus minorem, & dicimus ad probationes, quod ſint calumniosæ. Nam quæ Iohannes negat facta eſſe, non ſunt illa Platonica; ſed mors, *Sap.1.13.* Item peccata; Idola, &c. Quod autem ad cœtera loca attinet, ea explicantur iuxta analogiam fidei. Quicquid à Deo factum eſt, ex Nihilo ab initio factum affirmat, ſiue mediate, ſiue immediate; qua de re vide Libauii com-

Materia 1. an increata.

[illegible] de o[illegible]ginibus rerum. Calumnia autem quam ornat Palmarius mendacio grandi, vbi [illegible] Libauius *Christum assimilet lapidi more [illegible]arum.* Falsus est miles. Spiritus [illegible] [illegible] Christum comparat. Non mirum est si idem faciat Libauius : sed non loquitur de philosophorum lapide : Libauius reprehendit, & abhorret talia facientes, nedum ipse id inculcet [illegible] : idque Palmarius ipse confitetur *pag.*14. vbi ex Asclepiade rediuiuo Libauii verba [illegible]ponit.

Christum Lapidi compa- ratio Pal. [illegible] Rom. 9. [illegible] Esa. [illegible] Cor. 10. 4 Petra erat Christus. Psal. [illegible] Deum vocans Petra.

Argumentum II. *Paracelsus & Seuerinus habent Physiologiam ex Elementalibus & cælestibus. Libauius tandem habet Ergo est Paracelsicus.* Minor probatur, quia in Alchemia ponit Elementa magisterii & principia, sicut Paracelsus. R. Negatur minor, & dicitur ad probationem, quod ignoret Elenchum. Aliud est Physica Libauii: Aliud Alchymia. Hæc suos habet terminos; illa suus: vt & medicina, & metallurgia cæteræque artes sibi peculiaria. *Non est ex peregrinis principiis, sed propriis probandum.* Ignoscendum autem Palmario est, quia neque medicinam, neque chymiam, neque physicam, neque Paracelsicam intellexit. Si qui sunt Palmariani, huius stultitia resipiscant.

Argumentum III. *Libauius admittit vniuersalem medicinam per excellentiam: Idem facit Seuerinus. Ergo Libauius est Paracelsicus.* Minor probatur: Seuerinus vero dicit, materiam quandam esse, quæ rectè præparata omnes morbos possit auferre. Maior quoque ostenditur, quia Libauius vniuersalem decipurat, non quod omnes morbos sanet; sed quod naturam ad omnes sanandam iuuet, &c. Respondeat Palmarius ipse ad minorem: Imò Libauius *irridet eos, qui vniuersum Pharmacopolium cogunt in vnum simplex. Ergo non est Paracelsicus.* Itaque prior Palmarius in propositione, & probatione eius magnum commisit Sophisma, dum Libauii sententiam deprauat. Scire enim debuit, quid intersit inter æra, & lupinos : Inter Panaceatiam assertionem, & quædam generalia naturæ adiumenta. Conuerti vero eadem arma possunt in eundem Palmarium. *Qui vniuersalem medicinam vnicam ponit, is est Paracelsicus, Id autem facit Palmarius Ergo* Assumtum probatur toties commendato igne naturæ solo & vnico chymiæ instrumento, & Elyxire contra omnes morbos comprobato in cura Elephantica, & *cap* 15 *pag.* 85. vbi nominatim vniuersale asserit. Considera marginales ibi notas. Lege *cap* 11. *pag* 63.

Panacea Libauii qualis

Palmarius Paracelsista

Argumentum IV. *Qui consentit Paracelso in præparandis simplicibus est Paracelsicus: Libauius consentit. Ergo.* Minor probatur, *quia inutilia chymia Elementa, quæ separantur in extractionibus, vult nihil prodesse in morbis; sed bonum ex essentia petit, &c* Respondet Palmarius ipse; Respondet & schola. Maior habet elenchum à dicto secundum quid. Nam *ista n[illegible] efficacem ab inutilibus fecibus*, quæ sunt Elementa chymica in extractionibus, *separatam commendare, non facit Paracelsicum*; ni & Auicenna, Bulcasis, totaque pharmacopœa coctionum, & infusionum, aliarumque purgationum, quæ fiunt per expressiones, & similia artificia, sint Paracelsica, atque adeo Parisienses ipsi cum Palmario, qui sic præparat stibium, hydrargyrum, olea, sales, extracta & cætera. Est autem Palmarii litera valde obliuiosa. Nam *pag.* 17. *linea* 5. scribit Libauii therapiam esse ex astris & elementis. Sed *linea* 6. parum præsidii est in Elementis, quæ Eno venenti dicuntur, quanquam non à Libanio. Quæ de Pathologia affingit Libanio, quod scilicet Parthologia Libauii, affectus promat ex magno magisterio, censura scholæ sunt digna, & mendaciis annumeranda. Quod orta ab Elementis, & primis qualitatibus vix morbi nomine sint digna, scripsit Hippocrates *de veteri medicina*; qui proculdubio non fuit Paracelsicus. Noterus *pag.* 18. vbi Libauium cōtra Paracelsum pro Galeno pugnantem introducit. Paracelso tribuitur, quod negato principio medico de per contraria sanatione, similitudinem innexerit. Sit hoc Paracelsicum, quod Libauius oppugnarit. At idem scribit Palmarius *pag.* 64. vbi chymiam commendat pluribus nominibus, inter quæ etiam est, quod doceat *MEDICAMENTVM VNIVERSALE non solum morborum omnium præsidium, sed sublunarium omnium fomentum, ornamentum, quod vt in omnibus inest, ita omnibus conueniat*; vide ingentes ibi laudes. *Natura nostra effœta* (inquit) *ægrotans iuuatur, fouetur, sustinetur: aucta & roborata natura morbos per se prosternit, &c.* Quid dici poterat magnificentius pro similitudine Paracelsica, Gramaniana, Ambaldina, Seueriniana? Idem fit *toto cap.* 15. *pag.* 83. *& seq.* Omnino iudice Palmario Libauius in vna pagina sæpe dicit pugnantia: semper falsa: quod tamen mirum. Nam duo contradictoria non possunt simul esse vera, aut falsa. *Libauius artis nomen reiicit : Ergo non est chymicus.* Antecedens probatur : *quia noluit dici Spagyrus*, nec isto nomine innotescere. Mirum vero. At Galenochymus Palmarius est Hermesius, & Spagyrus. Præclarus ergo artista: Scilicet. Libauius non vult dici Spagyrus eo vsu vocis, quo Ambaldus & alii improbi Paracelsici delectantur. Alias saniore sensu non negat extractoriam, & coagulatoriam artem isto vocabulo comprehendi, de quo nos *infra.* Notabit lector *Spagirus*, & *Spagyrus.* Illud componunt ex σπᾶν, καὶ ἀγείρειν, quod est soluere, & coagulare, quæ duo sunt præcipua in magisterio lapidis: hoc mali ominis est. Nam ἀγυρμῷ turbæ, & mendicitati cognatum. ἀγυρισμὸς enim aut ἀγυρμὸς strepitus est, & mendicitas: σπάω, traho: iuxta illud: *Paracelsica alchymia est ars sine arte, cuius finis mendicatum ire.*

Nugæ Palmariana. Pathologia Libauii.

Palmarii contradictio circa sanationum principium.

Vniuersale Palmarii.

An Libauius Spagyrus sensu Paracelsico.

Spagirus & Spagyrus tacitam habent differentiam.

Capvt XIX.

De comparatione Alchymiæ veterum, quæ dicitur igne naturæ uti, & nouæ Libauianæ & Paracelsicæ, quæ multis criminibus proscinditur cap.4. lapidis Dogmatici.

IGnis Gehennæ, & stygii Phlegethontis vsum potius inuenimus in *cap.4. Lapidis dogmaticorum Palmarii*, quam Naturæ. Agamus syllogisticè:

Veterum Alchemistarum scientia fuit secreta, & paucis quidem lineis contenta, at multis superfluitatibus abundans; nec re vera vllam artificiam: Sed ab vna natura, vnoque natura igne, modo, vase consummata.

Iuniorum, vt Paracelsi, & Libauii, non est eiusmodi:

Ergo non est veterum scientia.

Pag. 20. Veterum Alchymia sine arte fuit scientia.

Assumtio mirificè amplificatur, ignemque ex medio Phlegethonte abunde efflat. 1. Iuniores addicti sensui literali non intellexerunt veræ materiæ genus, nomen, naturam. 2. Artificia tentarunt, cum veterum scientia fuerit sine arte, vt & *pag.* 107. dicitur. Hinc artem condiderunt, modo Pyrotechniæ, mox medicinæ datam. 3. Falsi in sanitate metallorum, ad hominis vitam audaciam sumserunt, & istis artificiis medicamenta præpararunt. 4. Quod viderunt C E R T V M, proclamarunt pro principiis. Ex consequente Paracelsus & Libauius istis veræ medicinæ fundamenta subruere conati, falsa, quæ diuinæ scientiæ esse putauerunt, substituerunt. Satis magnus & ferox est iste ignis non naturæ, sed bilis præternaturalis. Primum ad maiorem quod attinet, illud sane, vt vt cœtera se habent, non ferendum, quod Palmarius putauit veterum scientiam non fuisse artem. Si scientia accipitur speculatiuè, Aristoteles sane concesserit, non esse artem. At constat, veteres non tantum Theoriæ incubuisse, sed iuxta sua Theoremata etiam opus condidisse. *Lapidem enim confecerunt Enthiria quadam mirabili.* Rectè dixit schola Parisiarii librum esse erroribus, & mendaciis plenum. Comparat autem istam scientiam agriculturæ quam putat arte vacare. Vtinam viueres Palmari. Iuberemus te victum parare ex ista agri colendi sine arte scientia. Verum hæc transeant.

Agricultura artis expers.

Alchymia ante Paracelsum fuit Pharmaceutica.

Assumtio probatur operosè. De Paracelsicis nos nihil. Hoc verum est, aliquot centuriis annorum ante Paracelsum Alchemiam veterum fuisse medicamentariam. Si hi, qui ante mille annos medicamenta chymice præpararunt, sunt iuniores: Simus sanè & nos iuniores. An vero literam sequentes obiter peruenerint in Chymiam Pharmaceuticam, quærunt etiam doctiores, & sic esse aliqui opinantur. Nec nos id in disputationem vocabimus. *Artes varias habent inueniendi occasiones: Et nihil simul inuentum est, & excultum.* Non defuerunt tamen iuniores, qui & materiam intellexerunt, & cœtera. Nam post Hermetem, & Gebrum multi lapidem fecerunt: Inter quos recentissimi sunt quantum scimus, Eduardus Kellæus, Michaël Sendiuogius, Alexander Contbonius, &c. Erat quidam apud nos Neapolitanus, qui affirmabat in Italicis claustris esse multos artifices, à quibus accepto puluere ipse vertisset argentum viuum in aurum. Satis est, si rem tenent iuniores. De litera non curandum. Artem suam iuniores vocasse Pyrotechnian, aut medicinam, fieri potuit. Sæpe enim synecdochicè loquuntur, & à fine nomina sumunt. Sed quid hoc ad rhombum? Nos quoque disputauimus contra eos, qui medicinam cum Alchymia confuderunt. A metallorum correctione transiuisse iuniores ad hominum sanitatem nec illaudabile est, vtpote fine meliore artis proposito, nec efficit artem eorum diuersam à prisca. An vero tam imperitus erat Palmarius, vt nesciret ab antiquis quoque humanæ saluti fuisse consultum? Enimuero medicum finem ab Hermete artis inuentore repetunt, nec minus Hermeticus esse voluit Arnaldus per tincturam sanando. Quantum vero peccatum est id, quod experientia certum immotumque, & priori in alchymia casens cognitum, compertumque est, pro principio habere, modo id non fiat absolutè, nec extra fines istius scientiæ, ex qua ars pendet? *Est principium cognoscendi: Est agendi.* Sunt quoque artes subordinatæ. Quæ Elementa sunt in vniuersali physica, extendunt se per particularem, atque etiam per chymiam, & medicinam: Et sic principia logica, seu metaphysica. Interim nihil prohibet quamlibet specialem scientiam sua quoque habere principia. *Est in humoribus, quicquid quærunt Medici*, inquiebat Palmarius. *Medicina ergo principia sunt humores. Est in mercurio, quicquid quærunt sapientes.* His vltimum quærendorum est mercurius iudice eodem Palmario, qui tamen aliquando sulphur addit. Ista sunt bella assumtionis firmamenta. Consequens, quod attexitur à patre Libauii, ὐκὶ ώμενον est, sed mendacium.

Lapidem fecerunt multi.

Medicina non est cum Alchymia confundenda.

Argumentum II. contra artem Libanii:

Ars Libauii continet metallorum, & medicamentorum Sophisticationes: nullas aut paucissimas pharmacorum præparationes laudabiles, si non sint ex pharmacia quæsita.

Ergo falsa, & à veterum scientia aliena.

Antecedens probatur, quia præparationes Libauianæ artis non sequuntur leges diuinæ scientiæ (quo titulo Chymia Palmarii nobilitatur *Cap. 11. pag. 62. & seq.*) Cur autem non sequuntur? Quia carent *igne philosophico: sine quo frustra labores spagiricis feruntur ad exempla chymiæ*: frustra finguntur principia, & elementa ex locutionibus autorum, qui tamen ista ignorarunt R. Eodem argumento Galenochymia Palmarii potest accusari eorundem criminum. Nam & ipse ignorauit fictitium illum ignem, nec præter nomen quicquam eius habuit. Si enim habuisset, non alia medicamenta proposuisset.

fuisset. *Si habuisset: aut ex humoribus Medicorum elicuisset, aut ex mercurio sapientum.* *Ex neutro.* De humoribus patet. Nemo enim ignem istum mirabilem vnquam ex Hippocratis humoribus conflauit. Si ex mercurio sapientum fecisset, Elixyr & lapidem possedisset. At habuisse, negat ipse. Dicamus ergo, Galenum chymiam nihil continere, nisi sophisticationes. Quod ad rem ipsam attinet, ex malo fundamento malè iudicauit de contentis arte Libauii Palmarius. Ideo iudicium eius temerarium est. Ingeniosa metallorum sophismata, quæ fiunt sine studio fallendi, & pro eo, quod sunt, venduntur, adeo non sunt in hac arte prohibita, vt etiam publici sint iuris, & à vetustate eximiè celebrata. In Thesauris Darii fuerunt pocula ærea, ab auro non nisi odore distincta; quorum duo etiam in templum Hierosolymitanum pro donatiis regiis illata legimus. Quantus numerus est apud Plinium? Aurificina quot exempla habet? Inaurat, inargentatque pocula, & alia multa cleinodia; Æs album & aureum publicè fit; quin & aureum inauratur, gestaturque in ornamentis. Ita ornantur templa, & domus, & familia, parciturque auro & argento magno rei familiaris compendio. Sic phaleræ & arma & crepundia puerilia, cum pictorum operibus multaque alia splendent. Quod si quis eò malitiæ deuenerit, vt sophismata illa studio fallendi velit proponere, simplicesque decipere; is statim redarguitur examinibus pluribus, cogiturque dare pœnas legibus, si deprehendatur. Chymia habet misturas, tincturasque apparentes pro variis vsibus licitis: habet & docimasian exactam, monetque quo modo vnumquodque & in quem finem sit factum. Si Palmario displicuisset calumnia, isto nomine Libauii chymiam non reprehendisset. Illud lætum est, quod adiicit: *Si non sint ex Pharmacia quæsita* Colligimus: *Quæ medicinarum preparationes quæruntur ex pharmacia, sunt probata. Libauianæ omnes quæsita sunt ex pharmacia. Omnes ergo probatæ.* Assumtum non fallit. Nam Chymia medicamentaria est pars pharmaciæ, quod supra Palmarius etiam scholæ sensu proponebat. *Nec est in arte vlla preparatio vlliu medicinæ, quæ non sit Chymica, rudim, elaboratius.* Nouimus enim gradus laborum esse. Quærit de Arnoldo, an artem medendi ex eiusmodi artificiis condiderit, & pharmaciæ adiecerit. Non opus erat quæstione. Rem inspiciamus. Arnaldus (*a*) sanauit aliquando tinctura: aliquando elixyribus vegetalibus: aliquando vulgaribus medicamentis. Medicum egit in omnibus. Medici instrumentum præter cætera, quibus vtitur, est medicamentum. Hoc præparare, si quidem indiget apparatu, est pharmaciæ. At, inquis, principia, & Elementa chymica ignorauit. Non, inquam. Non enim si non istis appellationibus designauit, ignorasse rem consequens est. Lapidem is confecit. Eius principia sunt sulphur, & argentum viuum, quibus sal accedit. Deinde longe alia Elementa in eo destillantur, quàm Physica Aristotelis agnoscit; Sed sunt in manibus doctorum scripta Arnaldi, quibus conuincitur malitiæ Palmarius, & mendaciorum. Aliud. *Veteres noluerunt artaaa sua patefacere nec medicamenta sua parare sine igne philosophico. Ergo Ars Libauii non potest congruere cum veteri.* Ratio consequentiæ est; quia ignem, sine quo nihil potest consequi, ignorat.

Metallorum tinctura & mistura licita.

Arnoldus ex quibus medicinam condiderit.

R. Eodem ariete etiam ars Palmarii euertitur. Nominari sæpe ignem istum à Palmario audimus. Sed vbi res est? Si cælata est à priscis, quis eam Palmario manifestauit? Si Palmario, cur non & nobis? An iste solus intellexit Pontanum, & Suchen?

Prolepsis: *At loco ignis sunt varia menstrua. Ergo iuniores possunt idem, quod veteres.* Respondet negando consequentiam: argumento: quia ista menstrua non possint supplere vices istius ignis. Cur? Quia vnus ille ignis totum compositum perficit. Id non possunt menstrua recentium. Nos respondemus, probationem hanc petere principium. Falsum enim est, quod vnus & solus totum compositum perficiat ille ignis secundum explicationem Palmarianam, de qua iam sæpe. Menstrua vero quod attinet, sunt rebus certis certa, eaque artificiose adhibita multum possunt, sicut & infusionum coctionumque Galenicarum liquores. Non est ideo officina Hippocratica damnanda, quia non vtitur igne Palmarii, nec ideo menstrua abiicienda. An in chymia requiritur nihil aliud? Inficiaria, inquam, Palmarii: sed non in vetere Arabum, Indorum, & Ægyptiorum. Verum superflue disputamus cum tali homine, qui *Chymiæ nihil amplius tribuit, quam Lapidem vniuersalem*, ad quem quidem ignis ille mercurialis requiritur, tanquam Primarius artifex; sed non solus. *Cap. 11. pag* 67. longe aliter disserit iste vitilitigator. *Purgantium impuritates* (inquit) *tollantur separatione, & depuratione. Multo magis igne naturæ adiecto, qui tum perfectionem addit labori. MENSTRVA nobilia animalium, vegetantium, auxiliantur. Opus absoluitur, si dictum ignem contineant: quamquam solus ille potest potentius & celerius, &c.* Ecce tibi. Hic aliqua in parte sunt & separationes, & menstrua. At solus ignis asseritur? Verbis, inquam, inanibus. Quis tam sit stultus, si in mercurio lapidis (qui totus est metallicus) est, quicquid quærunt sapientes, atque adeo etiam ille ignis naturæ, vt extractum paraturus cinamomi, aut alterius rei, inde ignem asciscat? Aliud.

De menstruis chymicis. Vide in Tetrade Quercetani pag. 405. 406. ibi explicat antidotum ζωοδοτικόν. Lege Alchemiam Pharmaceuticam Libauii.

Extracta, olea, essentia, sales & similia peiora sunt omnia, quo elaboratiora sine igne naturæ sapores malos, & qualitates exuperantes ad mediocritatem adducente. Hunc autem Alchymia Libauii ignorat. Ergo Chymica tum tanto sunt peiora quo elaboratiora Maior illustratur extracto colocynthidis, quod mole paruum, noxa est maximum: Item stillatitiis aquis: quas vt plurimum dicit esse insipidas, & inefficaces, *quia aqua destillando extenus fit elementaris, expers virtutum essentialium.* Donat tamen ei tenuitatem maiorem propter ignem, quem negat rerum sapores mutare posse adeo, vt etiam in cineribus calcinatorum restent. His opponitur *ignis ille omnipotens; qui possit TOLLERE nulla vi illata saperti, & curare dyspepta & ingrata omnia: Sine quo OMNIA SPAGIRORVM opera sint irrita*, &c.

Extracta.

Aqua stillatitia.

Ignis elementaris.

R. Maiore n non vsque adeo reprehendimus, si termino *ignis naturæ* intelligatur conueniens vnicuique materiæ, vt natura eius conseruetur, & in melius promoueatur. *Id enim operam dare debet chymicum, vt separando inutilia, siue in mole, siue qualitatibus, naturam conseruet, & exuscitato calido innato* (qui est naturæ ignis, & oleum) *per digestiones industrias virtutem reddat agiliorem, sublimioremque*

Chymici cura in medicinis parandis.

quod

quod dum fit, simul cruditates tolluntur, & excessus molestorum ad temperiem reducitur, non omnino perditis saporibus. (Nam naturales sunt servandi, vt essentiam cinamomi referat cinamomum gustu, essentia salis salem, vini vinositatem, &c.) Quod si vel non potest hac ratione elaborari salutariter, & pro scopo, materia, aut artifex aliud intendit: non sunt tam odiosæ *transplantationes*. Constat enim si non idem obtinere possimus, nos ex arte operantes determinatum consequuturos. *Non enim in quodvis mutatur quodlibet, sed in dispositum.* Si vero per ignem naturæ accipiendum est figmentum Palmarii, vel Elixyr mercuriale, nihil est in Propositione veritatis. Nam peregrinus ignis sumeretur, & res mutaretur tota natura in aliud. *Minor* est commentum Palmarianum, Probationes *maioris* sunt insanæ.

Transplantationes chymica aliqua de Scriles.

Extractum colocynthidis diversimode paratur, b & vt diximus, sunt gradus quidam extractorum: vel & gradus morborum, & hominum vtentium, si essentiam quintam colocynthidis volumus, non indigemus monitore Palmario. Nota sunt artificia, quibus excessus amaritudinis, & acrimoniæ reperetur. *Aquæ stillatitiæ sophistice producuntur, si ita sunt, quæ in Gallia fiunt, vt scribit Palmarius, plus habent de elemento, quam de essentia.* Conqueruntur autem etiam Germanorum Medici de ignavia, & inscitia pharmacopœorum, qui plærumque destillationes noviciis discipulis committunt, nec aquositatem ab essentiali liquore separant. Verum inde non debet arti conflari ignominia. *Ignem non posse sapores rerum mutare*, si simpliciter dictum est, falsum est. Notum est, quid possit adustio, imo & maturatio a vis est in igni foris adhibito. Quæ ignis in cineres mutat, acrimoniam, salsedinemque, & Empyreuma contraxerunt. Piper, cinamomum, & similia tenuia nolunt diu coqui. Sapor enim perit. Intueatur autem aliquis istum Alchymiæ Libavianæ censorem, qui ne loqui quidem chymice potest, *calcinatis attribuendo cinerem.* Ita sibi ipsi circumcidit linguam, dum asserit spagyrorum opera sine igni naturæ esse inutilia. *Hermesia* debebat dicere, sed & multa vtilia fiunt igne violento, etiam in opere lapidis, qui albedinem fixam, & rubedinem vltimam non consequitur sine valido igne, nec protectio potest forti carere. Ignem autem naturæ tollere sapores nulla vi illata, credemus ad Calendas Græcas, siquidem illi intelliguntur, qui rei secundum naturam perfectæ, qualem fere assumit chymicus, insunt, vt salsus sali, acidus aceto, amarus absynthio, vinosus vino, &c. pag. 23. de arsenico, & stibio dinaporatis, næniam recitat inanem. Basilius Valentinus vitrum stibii, & inde ignem confectum *calcem* certe *efficacem* reddit. Apparet Palmarium declamatorem parum novisse naturas rerum & vim artis.

Solœcismus Chymicus Palmarii.

Calx Stibii an inefficax.

(a) *Arnoldi opera An 1520. impressa si legas chymicum principium de extractionibus, invenis cap. 21 speculi introductionis, vbi de specificis formis, quas & Mesue posuit, docuitque è materia extrahi posse. Ita cap. 1. de senect. retard. ad Robertum, vbi secretum extractionis per vinum, quo sublime opus medicinarum vocat à sapientibus occultatum nec in libris positum. Ita cap. 3. de perlis eliquatis, & sale de minera seu chisir minerali, medicina perenne, aq. vitæ, lapide animale, &c. Multa sunt extracta & in sermonibus, vbi nominatim de aqua vita ex vino, & aq. auri, aliorumque metallorum vitiis tamen corrosiuis, &c. Secretum ibi occultari, patet ex rosario Arnoldi, flore florum nova lumine, &c. Verum in aqua vini laudibus, si alteretur musco & aliis, adeo apertus & profusus est, vt totum in præparatis sic medicinis ponat. Lege & quæ in Antidotario fatentur. Omnino chymicis medicinis Arnoldus non caret, vt Campegium facile mendacii quis redarguere possit. Quid de sigillo dicendum Paracelso commendatissimis: De lapide philosophorum res est certa. Vide cap. 29. practica summariæ, & opera chymica Arnoldi.*

(b) *Quercetanus in restituta pharm. cap. de Syrupis magnifica quoque loquitur de solis digestionibus Ellebori, Tithymalli, Esulæ, &c. sed nullum ponit exemplum, in quo sola digestio integra reddat tam mitia. Separare sedimenta ab expressis succis, & liquorem purum captare: addere saccharum, hydromel, & similia, id ne est solo igne naturæ solisque digestionibus opus obiectè?*

CAPVT XX.

De igni philosophico Palmarii in Cap. 5. pag. 24.

NOmine philosophorum in magisterio chymico, vti & sophorum, & sapientum intelliguntur non academici, Socratici, peripatetici, stoici, aut similes, sed magi, (a) rerum naturaliũ gnari, qualis Democritus, Pythagoras, Hermes, & c. fuerunt, qui studio chymico magnam sibi admirationem pepererunt, vt præ cæteris philosophi & sapientes haberentur, nec negari potest, aliquos etiam magiam Babyloniam, & Chaldaicam sciuisse, sicut in Ægypto Iannes & Iambres coram Pharaone incantamentis ludentes. Isti vocabulum IGNIS varus rebus attribuerunt. Est ignis mentis, acumen logicum, & illuminatio Theologica & magica: Ignis artificiosus Promethei: Ignes cœlestes seu astra: Ignis mundi vniversalis cum spiritu mundi distributus: Ignis Elementum: Ignis meteoros (vt qui olim Castori & Polluci, nunc à Papistis S. Germano, vel D. Mariæ, aut aliis sanctis ascribitur: Sic Cometæ, Dracones volantes, &c.) Ignis subterraneus: Ignis Gehennæ, & tormentorum: Ignis stygius causticus: Ignis naturæ insitus mistis: Ignis arte gradnatus: Ignis extractus vel separatus, & huiusmodi alii plures. *Mercurium* aliqui vocant *igneum venenum*, comburens, mortificans, & comburens corpora. Est ignis in vitriolo: Est in sulphure fixo per salem alcali, seu Sodæ Gallicanæ, &c. Inter omnes excellit *ignis magicus, & philosophicus*. Magicum vocant arcanum, qui latitat in rebus ipsis, & magno artis studio elicitur, cuius vis tanta est, sicut scriptum est in Kurba, vt etiam ignis elementaris potentiam superet. Ex hoc genere est *supra* propositus *Gihenna ignis*, qui extrahitur ex argento vivo, vitrio-

Philosophi & sapientes in chymia qui.

Ignis magicus qui sit.

vitriolo, sale petræo, vel communi, & exaltatur sale capitis mortui, & ammoniaco sublimato. Talis est & *ignis Tartari*, & plurium causticorum. *Philosophicum ignem* proprie dicunt, quem in magno magisterio adhibent Philosophi appellati, estque duplex: *Mundanus graduatus* ita vt naturam blande iuuet, purget, exaltet, &c. Et *infitus mercurio* tam crudo, quam corporum perfectorum coagulato. Si ab artificio suo minerali ad vegetabilia, & animalia discedunt; ignem *vegetabilem & animalem* suis generibus innarumq; designant; Paracelsici in sale & oleo, vel spiritibus quærunt. Est tamen & hic externus quidam, qui insitas vites conuenienter promouet. Vnde lapidem suum mineralem declarant generationibus & perfectionibus naturalibus vegetalium, & animalium ratione vtriusq; ignis, de quo nos cogimur frequenter dicere, propter nugas Palmarii, qui tum *alibi* sæpe de suo igni solo operatore, & dominoomnis artificii chymici garrit, tum *capite quinto* ex proposito. Titulus est: *Ignis Philosophicus* (qui & ignis sapientum, aliquando magicus: Palmario ignis naturæ) *OMNIVM chymicarum operationum verus est auctor, & solus Dominus, sine quo irrita sunt omnia.* Magnum quid dicitur. Si enim ita est, nullum opus chymicum erit, quod hoc igni non sit effectum. Idem erit iudex & norma omnium. Quod si & aliis ignibus quædam sint præparata, ea ex cancellis chymiæ excident, inque aliam classem rerum secedent, vt tota metallurgia, omnes destillationes, calcinationes & quæcunque igne externo elaborantur. Ille ignis erit instrumentum artificis: erit primarium agens, & pariet alium ignem, qui *medicus* dicitur; Imò vt Palmarius, Michaëlius, Querceranus & alii vocant, *medicina ipsa est in metallis* & hominibus sanandis. Totus erit exaltatorius, digestiuus, perfectiuus per circolationes, alterationes & similia artificia. Tanti boni descriptionem lubet audire. 1. Producitur *Pontam ignis*, qui totus est mineralis, internus partim, partim externus, vt *supra* patuit. Hic vero non est omnium operationum chymicarum auctor & solus Dominus, si modo aliquid est chymicum extra lapidem: nisi fortasse aliquis Palmarianus nobis velit donare aliquid in cæteris analogi. 2. Proponitur *potentia* quædam *chaos primi*, quæ in actum euocata sit incubatu Spiritus sancti, tanquam gallinæ, vti quidam exponunt. Sic ergo erit *vis naturæ generatiua*. At neque hac omnia opera chymica tanquam solo Domino constantur: Et si iste est ignis artificiosus Philosophorum, magna sane est amplitudine, & non proprius chymicorum sapientum, sed etiam rusticorum. 3. Adducitur *lux naturæ*, qua astra lucent. Risu dignum hoc. Quis ad sua artificia vtitur astrorum luce, nisi accessorio modo, vt inspiciat materias, vasa & alia videnda? Imo micant foris astra; philosophus vt lapidis morem intueatur, igne flammeo candelarum, &c. vtetur rectius. Magis ridiculum est, eo igni, quo astra micant, vigere, & foueri inferiora. *Calorem solis* volebat dicere bellus iste philosophus. Paradoxum est, quod iste ignis moderatus omnem excessum tollat. Non vbiuis calor Solis, & calidotum astrorum est moderatus; sed si sit moderatus, quomodo excessus omnes tullit, præsertim in his, quibus scribitur esse Symbolicus, vt aere, & igni elementari? Num ignis minus est calidus Sole moderare aerem calefaciente? Notetur hic *Symbolismus ignis cœlestis cum igne & aere* elementis. *Infra fortiter negauit cœlo vllum esse commercium cum elementis* quia distet toto genere. Commédatur iste ignis cœlestis quidem eximiè, sed præter rem. Nam rebus sublunaribus non potest esse insitus, & naturalis. Est enim externus: aut concedendum est, quod in Elementis medii mundi, & mistis idem ignis sit substantialis pars quædam, à cœlo in inferiora implantata. Nam *natura est internum principium*. Hoc autem videtur velle Palmarius, dum ait, regnare etiam in terræ visceribus, mea re per omnia, distributum esse rebus inæqualiter: Esse quoddam subiectum, in quo vigeat copiosissime: ex quo per artem sit extrahendus. 4. Hic iam erit ignis quartus; sane ignis naturæ, si insitus naturæ potentia. Sed minimè à cœli astris. Nam *mineralia & vegetalia suum ignem habebant ante condita sydera.*

abstrusum sensum & spiritualem habet.
Philosophicus.
Grandia de igne philosophico Palmarii.
Ignis medicus.
Ignis medicus & philosophicus Palmarii.
Ignis astralis.
Contradictio Palmariana.
Ignis cœlestis non potest esse natura Elementarium ignis, ut eis sit implantatus.

Bona tamen est hæc confessio Nam non indigebimus scala, per quam ad Solem, tanquam noui Prometheus, ascendamus: exoremus quendam *philosophum* artis peritum. Is nobis copiosum ignem ex minerali quadam materia conflabit, non absque ingenioso artificio. Quærit tamen Tyro noster, qui fieri possit, vt ille ignis ex cœlo in minerale quoddam immissus, vicissimque inde eruius, possit tam esse vniuersalis in medicinis omnibus parandis? An non satius sit aliquo *speculari artificio* coagulare Solis radius, quo modo apud Plinium dicuntur quidam credidisse *Electrum* ex coagularis circa Atlantem Solis radiis nasci? Nimirum tardi nimium sumus ad Galenochymiam capiendam. *Si enim vniuersale effectum quæritur, vniuersalem causam requiri statuimus.* At si ignis ille cœli singulari aliquo subiecto exceptus est, iam non amplius potest esse vniuersalis, quippe qui sit determinatus, & ad speciem redactus, vltra quam non agit, quemadmodum *Elixyr philosophorum commune* ad album, & rubeum singularibus fermentis est alligandum, vt inde lapis factus, non plumbum, æs, ferrum, &c. procreet, sed suæ naturæ conueniens. Sed audite: "*Cum omni genere specie, indiuiduo inuenitur ille ignis*," inquit Palmarius. Incredibile hoc. Nam chymia materialis & non phantastica, tractat res singulares, & sensibiles, *suntque sensibilium sensibilia principia*, inquit Aristoteles. Genera & species sunt substantiæ secundæ, id est, logicæ, & nihil extra intellectum. Nempe assumenda est Idea platonica eaque chymice laceranda, vt ignem Palmarii habeamos. Si non fallimur; argutus homo erat Palmarius, quanquam fortasse non Doctus. Maius miraculum est, quod ille *ignis etiam sit frigidus & humidus & pituitosus*. Quomodo erit ignis, & is cœlestis, si talis est? Ex Palmario didicimus toto genere cœlum distare ab elementis. Hoc autem non Palmarii caussa ponimus, qui est mortuus; sed stultorum istorum, qui nos Palmariano genio exagitant, & sibi mirifice placent, inuentum esse, qui Libauium tam masculè, vel potius cyclopicè vexet. Sequuntur *longe mirabiliora*, quæ non sunt relatu digna. Illud tamen non est prætereundum. *Ignis & Azoc* (inquit *pag 25.*) *tibi sufficiunt.* Meminimus nos apud chymicos de lapide id legere: Sed *Azoth* scribebant, & exponebatur vox *de mercurio*, qui dicitur *ignis & igneum venenum*. Si viueret Palmarius, quæreremus, haud grauate exponeret

Ignis Palmarii ex cœlo irrepsit in quoddam minerale.
Ignis cœlestis ad singulare redactus non potest esse generale chymiæ instrumentum.
Incredibilis ignis.
Ignis frigidus.
Ignis & Azoc, quæ in opere minerali aliud quid sunt, quam in animali & vegetabili.

poneret nobis, qui nam esset ille sapientum Azoc; an ignis: Et num duobus vocabulis vna res designaretur, an duæ? Nos ignis voce graduarũ externum intelligimus: Nomine Azoth mercurium (b) qui est lac virginis, & aqua permanens, accipimus. *His duobus abluimus Latonē, & æthiopem dealbamus*, qui æthiops in se habet radicem, & fundamentum ignis naturæ sapientum. Sic est philosophandum, o genie Palmariane, non ita stolide, vt tuus fecit Palmarius. Notamus insuper, quod *iste ignis & Azoth coniunctim nullum aliud medicamentum perficiant*, *quam* quod *mineralem tincturam* vocant. Si ergo absynthium esset præparandum, vnde sumeremus Azoc? Nisi chymia tota tantum est lapidea, verum esse nō potest, quod Palmarii titulus *in cap. 5.* requirit. Quid autem de hoc dicendũ, quod *ope ignis & Azoc alimenta cuiusuis saporis insipida euadant nomine sanguinis*? Credendum videtur, Palmarium cum viueret, multum ignis & Azoc comedisse: quia vt lapis eius ostendit, sanguinem habuit plane insipidum, qui alias in genere dulcis esse prædicatur, nisi quid ex accidente euenerit. Sed quî quæso euasit ille sanguis talis ex alimentis *sine omni additione & detractione*, nisi fortè pauca? An Palmarius tam parum (sit pax piis auribus) cacabat? Vomuit certè multum, vt Lapis dogmaticus testa-» tur. *Pisces marini, inquit, sunt insulsiores fluuiatilibus.*

Sanguis Palmarii est insipidus.

Ignis Palmarii est in piscibus eosq; facit insipidos.

Videntur ergo valde sanguinei esse, vt totum ostreorum genus, quanquam isti vulgares physici, qui singulares rerum naturas scrutantur, aliquibus tribuant salsum succum: nec possint intelligere, quo modo ille ignis cœlestis sit in omnibus omnino rebus, & tamen tam multæ dulces, etiam sanguis ipse, vt Palmarius fatetur *pag 94.* plures acres, acerbæ, acidæ, amaræ, etiam in sua perfectione, vltra quam natura non tendit. Sed non nimis est philosophandum. Interim ponemus hunc *QVINTVM ignem naturæ*, qui est animalis, & fors plus bestialis, quam humanus, quia sanguis humanus sæpius est acer, & nonnihil salsus. Sequitur *ignis sextus*, qui est *ventriculi medicamenta ingrata mutantis in grata. In ventriculo*, inquit, *assumta medicamenta ingratum saporem perdunt: Et inde lac, & sanguinem purgatorium, & insipidum reddunt.* Verum hoc sit de ventriculo Palmarii. De aliis est incredibile maxime cum sæpe affirmet, sine molis diminutione id fieri, si lac insipidum inde fit; mater Palmarii & vaccæ fortassis ignem istum habuerunt. Nos sumus infelices, quibus mater lac dulce immulsit. *Ignis iste etiam hoc potest intra ventriculos nostros, vt purgantia perdant horridos sapores illæsa purgatrice.* Argumento, quia mulieres & capræ comesto scammonio lac insipidum, & purgans nanciscuntur.

Ecce ventriculum Palmarii plus quam struthionicum. Lac insipidum.

Ignis Palmarii si voluerit quit purgantem vim, etiam venenum voluit.

Fortè credendum est, etiam venenum non perire ab illo igni: quia & hoc astrale est, & quædam puella ad Alexandrum missa tota erat intoxicata, sicut & rex quidam in India apud Ludouicum Vartomannum. *Est autem purgans valde cognatum veneno*, & Græcis vtrumque dicitur φάρμακον. Quidam etiam purgando per Elleborum animam cum alui fecibus profundunt. Si ita est, valeat ignis. Quid enim commodi est, si elementares duntaxat qualitates destruit, relictis occultis, & venenatis? Verum quo modo ad calorem ventriculi peruenimus, cum ignis iste naturæ sit inuentione artificialis? Quis est anatomicus, qui eum arte sua sectrice manifestauit? Est naturæ, & artis. Nam Palmario est omnia.

Mirum. Ignis Palmarii est artificialis inuentionis, & tamen ventriculus insitus.

Quæritur, num iste ignis etiam sit anatomicus, & possit comestum, aut aliter commissum corpus in tria principia secare? Si essemus in schola Galenica & Hippocratica, facile disceremus, eius operatione non tantum *quatuor humores* fieri alimentarios, sed & excrementitios nonnullos, ex quibus serum est salsum, phlegma aqueum, & insipidum, si est naturale; melancholiam aiunt esse acidam & bilem flauam amaram, quibus 4. Elementa, & tria principia repræsentantur. Sed Palmarii ignis est singularis. Non facit tria principia: verum facta exaltat. At à quo, & cuius ope facta? Num à chymico, & quodam alio igne? Verum non hæret ille ignis in principiis sublimandis: Etiam essentiam, actionum reginam, nobilitat. Bellè. At nos tardi sumus, qui non intelligimus quo modo essentia Palmarii ab illis tribus differat. Nisi fallimur, Palmarius non multum abfuit à Libauiana Alchymia, & fors ista essentia est Quinta, quam alibi ad amussim prædicat. *O magnam vim veritatis.* Iam contra vstulatorem ignem declamat. Quid is meritus est? Dicitur destruere omnia. Bene. At nos ingenio vtemur, & sic administrabimus istum vstulatorem, ne possit vstulare. Num tunc erit Philosophicus? Credimus fore: atque ita SEXTVM ignem naturæ habebimus. Quid *de Mesue* sentiendum. *Nominat is quidem* (inquit Aristarchus Palmarius) *distillationem, & oleum & alia quadam. Sed erat rudis istius veritatis* (feritatis scribi debuit.) *Est auctum testis. Vulgare quid est oleum laterinum. De specie separata à materia garrit.* Qui sic? *Quia si ignem natura sciuisset, non separasset. Ignis enim natura speciem in materia conseruat.* Commentum illud est Paracelsi. Si dicis, *Mesues communicatam facultatem pro specie habuit; crassum magna pro materia*: Respondet: *Ergo tantum fuit Pharmacopœus, & non chymicus iste ἰδιώτης. Descripsit nostram* (Galenochymicorum scilicet) *Pharmaciam omnium accuratissime.* Ecce tibi Libaui. Inuenisti magistrum. Sed Libauius nimium est pertinax. Credit enim vni Mesuæ plus, quam centum Palmariis. *Oleum philosophorum etiam nostra Pharmacopolia agnoscunt.* Miraris? *Societas quadam facta est comprobata chymia & Pharmacia*; Et Palmarii schola nihil chymicum volebat, quod non esset Pharmaceuticum. *Mesues suam artem, qua alta essentialia fiunt, ascribebat his, qui quæ sunt occulta, in rebus manifestant*, quos etiam vult consulendos. Syluius *sapientes* vocabat: Mesue *in præfatione* oleorum *Alchimistas. Similiter in oleo philosophorum apparatum vasorum ascribit horum notitia, qui occupantur arte Alchymia.* Quis sit iste Palmarius, qui nobis aliam Alchymiam ab illa veteri velit obtrudere?

Palmarius tria principia ponit quæ ante atque etiam infra negat. Addit & essentiam. Ignis vstulator. Mesua indicium passiuum.

Quid de *Arnoldo* iudicandum? Estne Alchymista? Respondet: *Habet aquam auri potabilis ex Auro Dei; non ex auro Alchemistarum Habet Elixyr contra venena: & sanguinem destillatum, sed est sanguis lacertæ. Omnes sunt labores lapidis, nec pertinent ad particularia.* Hæc magister Palmarius. Mira omnia.

Arnoldus qualis chymista.

Autum

Aurum Dei est ne *aurum natura* in mineris terræ natum, & à fossoribus erutum, vel Chrysophysis collectum aliterque à terra sumtum, an non? Credimus fuisse aurum natiuum. Benè. Num lapidem Arnoldus fecit, an quid aliud? Lapidem certè, eumque vniuersalem. (d) At *infra* Libauio pertinaciter negat Palmarius, Aurum naturæ ingredi lapidis artificium. Quo auro Arnoldus vsus est, eodem *κατὰ γένος* etiam Libauius. Habet vterque idem subiectum. Iam inuentum etiam id est, quod Palmarius contendit *celasse sapientes omnes*. In quo enim, quæso, est IGNIS NATVRÆ? Respondetur *in auro Dei, quod est & natura aurum*. At erat in Mercurio, quicquid quærunt sapientes? *Natura quoque aurum*, inquam, *est Mercurius*. Nouum est sanguinem humanum Arnoldi non esse hominis, sed Lacertæ. Mineralisne, an animalis? Animal lacerta multum differt ab homine. Quidam sanguinem viri rufi poscunt. Intelligunt autem sulphur ex marcasitha aurea. Veruntamen putamus Thomam, qui apud Pontificios est infallibilis, & Arnaldum vniuocum hominis sanguinem intelligere, vt & Plinium *lib. 26. cap. 1.* & 28. *capite quarto*, &c. Dormiat interim Palmarius.

Palmarius aurum natiuum lapidi asscribit, & vicissim negat.

Ignis natura in auro natura.

Sanguis Viri rufi.

(a) *In Arnoldi libris sapientes sæpe dicuntur Medici periti, quos & Physicos appellant, præsertim ii, qui magni magisterii fuerunt gnari. Ita apud Mesuen, quod apparet tum ex aliis, tum ex cl. philosophorum*, &c.

(b) *Nota, quod superius dictum est, hic non negari, quod alio modo & mercurius sit ignis, & ignem potentem in se habeat. Vide tetradem Quertet. pag. 458. 459. cap. 33.*

(c) *Palmario Misua Alchymia non est Alchymia; vbi tamen nota, quod hodierna chymia gallicana, Basilica, &c. à prisca valde discesserit, præsertim in mineralibus. Libauius voluit artem annuam ad huius istius noui cinistorii arbitrium scribere, sed iam seculorum experientia & vsu probatam.*

(d) *Qui in Arnoldi, coætanei Petro Aponensi, & Lullio circa ann. Christi 1300. scriptis versantur, duo inter inuenit [...]uum, quod vulgarium scholarum & officinarum morem seruat, estque Hippocraticum, Galenicum, Arabicum, iuxta methodum communem: alterum abstrusum, minimeque sic publicum factum, vt ab omnibus caperetur. Illud est genus exotericum: hoc commentariorum philosophicum ex consuetudine sapientum Hermeticorũ. De illo plenos libros dedit: hoc alicubi attigit, alicubi vero mystico sermone prodidit integrum. Vbi ad Clementem papam in practica summaria scribit, hæc habet cap. 19. Inter simplicia à proprietate valentia contra venenosa, primum & vltimum est, Elixyr maioris operis ALKYMIAE si ad vltimam deducatur perfectionem. In tractatu de dosibus Theriacalibus ait? Scimus, quod lapis ille Theriacalis, quem Arabes vocant BEZAAR, non viridis, sed gypseus, qui de corpore repentis animalis extrahitur, in quantitate semilenticula sumtus in puluere potentissimè liberat à veneno cuiuslibet nociui animalis. Nec mirabimur de hoc, cum viderimus MAGNAM MEDICINAM, quam LAPIDEM RVBEVM nuncupauerunt, in quantitate vnius grani MILII qualibet die sumtam collectionem duram XV. Annorum exterius eminentem in latere infra tres hebdomadas resoluisse, miraque sunt valde opera naturæ, sine quorum notitia in particulari multorum intellectus fraudatur, &c. vide finem istius tractatus. De ipso vero lapide ex professo compilauit Rosarium philosophorum lib. 2. Deinde nouum Lumen: post hoc perfectum magisteriũ, gaudium magistri, thesaurũ & florẽ florum: quarto tractatum de lapide philosoph. Quinto epistolam ad regem Neapolitanum super alkymia. His ita se habentibus, & Attestante Iohanne Andrea Iurecons. aurum ab eo probatum factum esse, aliisque multis astipulantibus, mira est impudentia Campegii, Riolani, Palmarii, & aliorum misochymicorum, quod ausint soli obloqui. Ad sanguinem quod attinet, de quo Palmarius contendit, quinam sit, lege Lullium & Vlstadium. In Arnoldo in breuiariis lib. 4. cap. 21. habetur cancrum & fistulam curari, si sæpius abluantur AQVA SANGVINIS destillata, & superspersa calce sanguinis. Remedii genus habes, apud Plinium lib. 26. cap. 1. Quæ Palmarius de Lacerta garrit, fatua sunt.*

Capvt XXI.

De igni naturæ duplici, alimentario in corporibus viuentium, & medicamentario in Alchymia.

COmparat magister opera naturæ, & artificis. Illa dicuntur peragi *igni natura* intus & foris, circa alimenta operante. Nam natura spagirica hîc est, & separatoria. Segregat igne suo feces, magmata, capita mortua, stercus intestinale: Vnde hanc nouam proprietatem accepit ignis naturæ? An non totus & solus est *Hermeticus*, non autem *spagiricus*? Nihil aut parum separat sæpe: Iam nullum est alimentum quin separet, & faciat *quatuor genera inutilium*, quibus accedit quintum, *serum* scilicet, *sale ammoniaco plenum*. Quid hinc? Noster Palmarius Paracelsista, Gramanianus, & Parabolicus Alchymista factus est. Nihil enim dicit *hoc capite 6.* quod non vel ipse Paracelsus diceret, si viueret. Est enim simili inconstantia. Separari dicit, & non separari, de quo ante. *De sanguinis colore* non est bonus Galenicus. Negat enim ex Epate esse, *pag. 31. & 30.* sed *ex occulto produci*, quo modo chymici ex albo lapide per violentiam ignis faciunt rubrum. Verum ignis iste productor non est Palmarianus ex toto. Nam ex rubro album quoque facit, vt lac, adipem, semen, &c. Chymicum tamen & hoc est; verum non ita. Nam cum chymicus sapiens ex rubro lapide vult facere album, cogitur mercurium addere. Naturæ ignis in fœminis potius detrahit, quam addit quicquam. Diuersæ

Ignis natura separatorius.

Palmarius Paracelsista.

Vnde rubedo sanguinis.

Duplex chymia Palmarii. *Ignis Palmarii & chymia separat.* *Comparatio operum naturæ in aliudo & magni magisterii in lapide. Semen. Portentosa de semine. Q d in semine. Rebis Palmarii. Circulatio*

ergo sunt operationes ignium naturæ. Natura Palmarii chymica habet filtrationes duas. *Eodem modo vt ait pag. 31. chymici labores purgant medicamentu. Ergo duplex chymia: vna naturalis: altera artificialis. Neutra Libauio permittitur. Sicut enim propria & visibilis substantia seruatur in chymia natura, ita debet seruari medicamentosa in artificiali; quod deest Libauiana.* Verum nos dicimus, Palmarium istud *scripsisse ex affectu* tanquam Libauii hostem. *non ex veritatis conscientia:* Deinde sibi ipsi aduersari. Quoties enim ideo repudiatur Libauii Alchymia, quia ignorat ignem naturæ, qui solus omnia perficiat citra separationem vllam, aut paucam? Iam alio nomine damnatur, *quia scilicet, separat quidem, sed non seruata medicamentosa substantia.* Licet ergo separare inutile ab vtili, impurumque à puro? Imo fas & ius est artis spagiricæ. Quorsum itaque negatur tam impudenter? Palmario iudice *natura ignis in homine exercet exaltatoriam.* Separat sanguinem in corpus geniturae & spiritum vitalem: quæ duæ portiones sunt ex vna radice, & vniuntur vicissim, fiuntque semen, tanquam lapis naturæ philosophicus & Elixyr cuius proiectione in argentum viuum fœminæ, nascitur simile. An non hoc est sapere? Semen est compositum quid ex corpore geniturae, & spiritu vitali ante diuisis, postea reunitis. Quid si spiritus ille totus esset volaticus, nec tam diu maneret in corpore, donec posset coagulari, & concrescere cum geniturae corpore? *Elaboratur tamen corpus geniturarum testibus, vt fiat subiectum essentia diuina, instructa triplici spiritu.* Mirum. Semen ergo coalescit ex *quinque rebus*, corpore geniturae, tribus spiritibus, & essentia quinta. Hoc quoque non est desipere, portentoso tamen Paradoxo est simillimũ. Nam & REBIS vocatur illa coniunctio spiritus & corporis: fortasse melius (*inquis.* Nam sunt quinque. Tandem docetur naturæ circulatio cum serpentinis. *Quæ omnia debet imitari chymicus.* At quorsum quæso, si proiectionis momento omnia ignis naturæ peragit? *Depuratio, coctio, circulatio, exaltatio sæpius continuanda* (quod & ipsum prodigii instar. Continuum enim non est diruptum) *non fiunt breui.* Veruntamen argumento rem facit probabilem: Quia *ars debet supra Naturam ascendere.* Iam scilicet intelligimus quid sit *aurum potabile* Palmarii exuberatum (quasi [illegible] vberibus emulctum) supra sphæram exaltatum nec reductile, quo roborata natura virus elephanticum totum in cutem expellit. Vtinam illud sumsisset Palmarius antequam scriberet: nisi fortasse sumsit nimium. Vnde factum est, vt omne venenum, quod vspiam est, in calamum expulerit, illeueritque chartis, sed certe absque omni igne naturæ, nisi & hic est venenatus. *De spiritu animali ad cerebrum sublato scribit, quod adeo sit feruidus, vt ni cerebri frigore temperaretur, incendium conciperet:* qui tamen iam non ignis, sed æmulus ætheris, & cœli dicitur: cumque sit tam calidus, etiam de re frigida, vt lactuca, elicitur, & aqua. Scilicet erat, qui nobis persuadere volebat, aquam esse calidiorem vino: quia si potetur in magno æstu, sudorem gignat. Cerebri Palmariani ignis, quo tempore scribebat, non caluit ab aqua & lactuca: nec fuit temperatissimi ignis cœli, sed stygii pyriphlegethontis.

Aurum potabile exuberatum, supraque sphæram exaltatum.

CAPVT XXII.

De igni mala natura, quo Palmarius voluit comburere tria principia Alchymiæ Libauii cap. 7. pag. 35.

Chymia esse propriam obscuritatem. Chymia habet principia & elementa. Elementa.

IN *præcedente capite* didicimus, Naturam esse rebus & nominibus chymicam; & sic naturæ operationes vocandas esse appellationibus operationum artis, vt destillationis, circulationis, exaltationis, &c. Nam *comparatur arti natura.* *Capite septimo* docemur in aliis scientiis perspicuitatem: in chymica obscuritatem quæri. Quod si est, male didicimus, apertissima naturæ opera esse ex chymia declaranda. Sed hoc donemus autori ventoso. Habetne chymia etiam principia, & elementa? Palmario iudice habet. Sed quæ? *Principii nomine*, inquit, *materia, & eius labores intelliguntur.* Agnoscimus effatum chymicum. Principia quærenda sunt in materia: Sed elementorum nomina non sunt materialia: quippe quæ significent mutationes quasdam analogas elementis in operationibus. Inde dicuntur elementa mutari, destillari, &c. Siccine res habet etiam in naturali chymia animalium? Si Palmarius stare velit placitis, debet habere. Veruntamen addenda correctio est. Nam illud dogma de principiis & elementis est peculiare Alchymiæ, primumque locum habet in magno magisterio tincturæ, inde transfertur ad alia. Quæ sunt & quot principia chymica? Palmarius proponit TRIA iuxta quosdam, *sed hos putat ab Hermete deceptos esse: qui opus lapidis creationi mundi assimilauit. *Sic mundus creatus est*, inquit *Hermes, nempe, initio erant omnia vnum: nihil apparebat, nisi aqua.* Quid hinc Palmarius? Arbitratur, *vt tria principia sunt in mundi exordio, ita esse tria in mundanis omnibus.* At, inquam, Hermes istud non dixit. Deceptus est potius Palmarius, qui etiam mox errorem agnoscit. Tantum enim duo ponit principia *sulphur & mercurium*, sententia Libauii, & Paracelsi, qui tamen adiecisse dicitur *Salem.* Hinc argumentum: *Si omnium sunt tria principia, confunduntur omnes scientiæ & artes. At hoc improbum. Ergo non sunt tria.* R. Negamus connexum. Non enim si chymici mista resoluunt in tres partes essentiæ interioris, confundi omnes scientias est consequens. An non ergo habent principia chymici? Respondet Palmarius: Nominant sulphur, & mercurium omnes. Ergone omnes confundunt scientias chymici omnes? Neutiquam vero. Cur? Quia *non vulgaria, sed sua intelligunt.* Bene. Sed nec Libauius alia intelligit, quam chymiæ propria. Ita de elementis; in quibus tamen mire vertiginosus & argutus fuit, licet non doctus Palmarius. Cum dicunt magistri: *Conuerte elementa, & quod quæris, inuenies:* item: *fac siccum humidum, molle durum, & habebis magisterium:* putat perinde esse, ac si præcepissent ex terra aquam fieri, ex aqua terram: ex sulphure mercurium; ex mercurio sulphur; ex vtroque salem. Item interpretem solertem. Agnoscitne ergo tria principia, licet aliter declaret? Ita videmus. Veruntamen bonus ille nõ recte inspexit literam; vel, si dicendum est, de-

Mira elementa Palmarii.

est, deceptus est à litera. Nam initio materia tota est humor. Incipiendum ergo ab humido frigido Elemento, quod est aqua. Deinde fit terra calida sicca. (Neque enim est frigida) ex eodem humore coagulato. Tertio terra hæc iterum vertitur in aquam, sed paulo calidiorem. Hinc fit transitio in corpus naturæ aereæ, quod est calidum humidum. Ex hoc iter est in calidum siccum igneum. Hæc est prima Elementorum rota in lapide rubro. *Si principia spectes, in initio non est sulphur, nisi inuisibile, sed mercurius*: Ex hoc fit mutatio in sulphur indigestum: quod vt concoquatur, resoluitur, denuoq; digeritur, & fit sulphur album in opere albo: in rubeo id mutatur in sulphur rubeum. Iam fermentandum est, & soluendum corpus, in quo anima. Solutum itaque sulphur tunc accipit nomen salis, vti & spiritus, quo mediante vtrumque coniungitur. Dicitur & acetum & aliis nominibus soluentium, maxime tunc sal appellant mercurius, cum nigritiem enatam abstergit: acetum, cum soluit. Hæc Libauius in scriptis sapientum inuenit, & ex parte etiam rudimenta vidit, nec est mentitus. Ait Palmarius, *semper per terram intelligi sulphur*. Sit sane hoc: veruntamen diuersitas est in terra & sulphure. Sulphur & mercurium, hoc est, terram & aquam vult esse duo Elementa conspicua: Alia duo recondita. Nimirum aliquando sunt conspicua; sed in initiis putrefactionum, non est nisi vna aqua. Facile patimur sic disserere Palmarium, & loqui cum Libauio. At ita non euerterit, sed stabiliuerit Principia & Elementa chymica. Ait *Treuisanum remotam materiam petere ex communibus elementis*: nempe cum peripateticè de compositione mistorum disputat. Veruntamen cogitare debuit Palmarius, *Mercurium philosophorum esse ignem cœlestem* se indice; *Et cœlum toto genere differre ab elementis*. Vbi hic mistura ex congressu elementorum? *Chymica Elementa succedunt, non miscentur*. In modo generationis humanæ toto errat cœlo, & monstra scribit, non dogmata. Semen & menstruom quis credat esse proxima nostri ortus principia? Quis, sanguinem concurrere modo seminis, modo menstrui specie: Menstruo alii semen vnius radicis? Semen sanguineũ esse sulphur? Videant physici peripatetici, num Aristoteles gignat *metalla ex terra & aqua*, hoc est, *sulphure, & mercurio*. Videant, quam verum sit, *ex duobus actu existentibus non fieri vnum*, idque esse impossibile naturæ? Non sanè in initio sic est, cum lapidem fabricamus. Veruntamen cum animalia ex coitu nascuntur, an non sunt duo actu semina? Idem fit in coagulatione magisterii. Deliria sunt, quæ pro argumentis ponit: *Esset Ens per accidens, non per se*. Nempe chymicorum tales aduersarii, quia nati sunt ex duobus seminibus actu separatis, sunt Entia per accidens. Item: *Esset compositum, non simplex naturæ opus*. Imò est compositum, quanquam & simplex possit dici, respectu homogeniæ. Item: *Esset forma composita*, &c. quasi vero formæ non sint vltimæ perfe[illegible]ones, quarum nihil erat actu ante absolutionem, sed totum potentia.

Elementorum in lapide conuersio.
Sulphur duplex artis. Sal. Acetum.
Palmarius in Elementis lapidis incertus est.
" Principia " humani " ortus.
Absurda Physica Palmarii.

Risum quis teneat, cum reiicit tria principia, *quia ignoremus proportionem compositionis, & mensuræ*? Si hoc est idoneum argumentum, nega & quatuor humores in animatis: nega in mistis 4. Elementa. Apparet hinc, quam infans fuerit Palmarius in artificio. In principio semen est vnicum aspectu; sed potentia duo iam inter se commista. Postquam in putrefactione discesserunt, ipsa natura & ratio docet modum reunitionis. Verum ad stulta non est respondendum multis. Sapere videtur, cum chymicorum Elementa diuersa ab Aristotelis ponit. Cur non idem in principiis fiebat? Num Galenici habeant quatuor humores vnius mercurii, vt fit in mercurio quicquid quærunt sapientes: In humoribus, quicquid medici, ipsi viderint. Schola respondet, *Palmarium mentiri. Pag. 64.* Idem* præclarus disputator in quatuor Elementis agnoscit quintum, quod *cœlestem substantiam, eamque diuinam vocat*. Benè. At ista substantia est triplici vultu; *liquoris, olei, & salis*. Quartus non est. Inter quatuor Elementa misti omnes sunt comprehensi. Iam ergo Libauianus est Palmarius. De hoc ne dubites, vide *pag. 40. finem* scilicet *capitis* 7. vbi hæc: *Spagyria principia artis sunt. Ea pendet ex pharmacia. Simplicia naturæ opera assumit elaboranda. Si velis, oleum, sal, essentia, sint principia siue prima opera, vt in pharmacia puluis, decoctum, aqua sunt elementa compositionum*, &c. Hæc Palmarius, qui transmutationem Libauii expertus est in seipso. Quanquam enim incipiat de puluere, decocto, aqua, tanquam principiis pharmaceuticarum compositionum, tamen vtcumque est Libauianus. Quid enim ad rem, *si chymian & spagirian duas eiusdem artis partes vocas*, & tria principia in spagyria agnoscas? Non re differs, sed modo rei explicandæ. Maneant principia artis chymicæ, & cæteris scientiis, artibusve relinquantur sua. *De vnico chymicorum principio*, quod ponitur *pag. 39. facile conueniemus, si chymia est eadem cum lapidis artificio: Et principium idem, quod primor[dium], vnde incipitur.* Quid hinc aliud concludas, quam Palmarium voluisse vexare scholam suam, & cum Libauio animi caussa, ludere? Sed lusum virulentia perdidit, maleque cessit autori incauta vexatio. Notandum autem, oleum, sal, essentia pro liquore mercuriali, vt ineptè loquitur. Si ista sunt res Alchemiæ, quo igne sunt præparatæ? Num vnico illo & solo autore & Domino? an externo, quem *pag. 34.* vt plurimum mitem, & blandum esse scribit?

Elementa chymica alia ab Aristotelicis. Pag. 39.
Palmarius Libauianus, quintque naturas in misto agnoscit.
Palmarii spagyria cedit principia.
Chymia & spagyria dua eiusdem artis partes.
Vnicum principium.

(a) Hic nota, quod aliqui recentiores quatuor faciant principia: tria actiua, & vnum passiuum, quod scilicet est elementarum materia, terra & aqua constans, cum illa cœlo ascribantur. Ita in vnum genus compinguntur elementa & principia. Sic interdum & Quercetanus loquitur, tria actiua ponens, & duo passiua, quæ scilicet sensibiliter occurrunt. Spiritus igneus & aereus, qui non sunt cum principiis, expirant insensibiliter, aut coagulant.

Caput XXIII.

Quomodo Palmarius ignea sua ira in excussione elementorum sit usus cap 8. fol. 41.

Titulus capitis ius quatuor Elementorum contra TRIA Libauiana promittit. Errauit promissi faber. Nam & Libauius quatuor Elementa in sublunatibus profitetur. Verum ignis Palmarianus pasei non potuit absque materia, quæ cum vera defuit, fingenda fuit. Non erit his de re: tantum videamus paradoxa Galenochymici huius, in eum finem, vt qualis sit Galenochymia, notuum scilicet istud monstrum, hac quoque parte cognoscamus. Paradoxum primum: *Magistri scientiarum perpetuo sunt vsi nominibus elementorum à NATA natura, & prima creatione mundi.* Dubitamus valde, an aliquo argumento probare possit Galenochymus, 1. naturam esse natam; 2. magistros artium fuisse à prima statim creatione; 3. Elementorum nominibus statim vsos esse: 4. Et quidem quatuor vulgarium in Peripato. Ratio nostri dubii est, quia in antiquissima mundi historia legimus quidem de aqua & terra; & aere seu spiritu; De igni nihil legimus; sed eius loco cœlum & lux ponitur. Hinc philosophorum antiquissimi quatuor quidem simplices naturas fassi sunt, sed ignem alium non habuerunt, nisi cœlestem, qui in materia elementari quasi elementascit, sicut cum radiis solaribus flamma excitatur. Aristoteles quoque cum ignem elementarem poneret, non ausus fuit ei actualem calorem tribuere, & in ima deriuare, sed motu rarefieri & calescere aerem tradidit. Hippocrates *in lib. de carnibus* quatuor ista appellat autoritate veterum, *Aetherem, terram, aerem, humidissimum, seu aquam.* Ignis vocabulo indiscretim vtitur de calido, calore, meteorica flamma, & similibus. Sic Plato: Sic Plinius *lib 2 cap. 5.* vbi igni summum tribuit locum, vnde stellarum luces. *Trismegistus* totum mundum formatum ex quatuor scribit *in Asclepii cap 1. Igne scilicet, aqua, aere, terra;* Et ignem diuidit in partes duas valde Hippocraticè. Quod enim sursum est, seu fertur, *viuificum* esse dicit, quod deorsum, *et seruiens.* Num Palmarius habuit antiquiores auctores? Loquitur tamen & hic Hermetice. Inquit enim *Tota natura ex his & in his*, Elementis scilicet quatuor, *est, & tota quatuor summis generibus integratur.* Iam autem & cœlum est pars naturæ materialis, idque *pag. 42.* igneæ naturæ esse dicit, quanquam lucentis, non vrentis, vt vt tempore Phaethontis perhibentur poli incensi esse igne solis, quem in inferioribus aliquando non tantum lucentem, sed & vrentem, & inflammantem sentiunt æthiopes. Vtitur quaternione isto contra ternionem chymicum, hoc modo:

Paradoxa Galenochymica. 1.

Vetustissimos pro igne cœlestia corpora & calorem habuisse: non illum spirituum calidũ Peripatet. nec accensum halitum.

Si quatuor sunt, ex quibus tota integratur natura, non tria. Illud est. Hoc ergo. Assumtio probatur operose. Sed nos de assumtione soliciti non sumus. Propositionem negamus. Nam *& quatuor & tria agnoscimus:* quatuor quidem sub nomine *elementi*: tria sub nomine *principiorum*, vel in exaltatutis spagiricis, essentiæ, quæ triplici specie è rebus mistis elicitur. Non quidem opus est auctoritate, vbi rerum testimonia assunt, & ipsi sensus euidentia operum conuincuntur: tamen paramus testem ipsum Palmarium, qui tum 40. *pag.* tria spagirica concessit, tum *pag. 41.* ait, naturam totam ex quatuor esse; in tribus (principiis) potius desinere. Verum is sua inconstantia est constans. De *mercurio & sulphure in lapidis chymici* multa asseruit: iam mineralia potius *ex elementis* conficit, argumento qualitatum elementarium. At nec hoc negandum est, nec illud, cum mineralia non solas qualitates elementares habeant, verum etiam essentiales, quas *tertias naturæ* vocant, & *tòti substantiæ interiori* acceptas referunt. Excidit disputatori incauto *paradoxum II.* Nam quatuor primas qualitates Elementorum vocat *formales, (a) & actiuas*: quod procul dubio *in peripato*, vbi duæ sunt effectiuæ, duæ passiuæ, non didicit. Notetur argumentum *sapiens* valde:

Quatuor & tres partes mistorum.

Secunda qualitates (asperum, læue, spissum, rarum, subtile, crassum, &c.) *sola elementa habent prima subiecta. Ergo non principia tria. Et ex consequente principia tria sunt reiectanea.*

Quid si opponeremus hoc: *Mistorum facultates interiores neque elementorum possunt esse, neque elementaria alicuius: Ergo elementa sunt reiectanea?* Antecedens probamus per Aristotelica ista aurea: *Omnis animæ virtus siue potentia CORPVS aliud participare videtur, idque magis diuinum, quam ea, quæ ELEMENTA appellantur, cum natura differt pro nobilitate vel ignobilitate animæ. Inest enim in semine omnium calor fæcundans, isque non ignis, non talis facultas aliqua est: Sed spiritus in semine & spumoso corpore contentus, & natura in spiritu proportione respondens elemento stellarum, &c.* Num satis grauis, & vero vtimur autore Aristotele? Quatuor is agnoscit elementa: Et tamen in animatis tria alia ponit facultatum subiecta, quæ simul existentia appallantur CORPVS: Cuius partes sunt *calidum innatum spiritus, & natura stellis analogos*, ita vt calor & spiritus, licet diuersa sint, tamen cognatione quadam fiant vnum, quibus accedit natura cœlestis, omnia simul inclusa non Elementis Palmarianis, sed semini, & spumoso corpori. Hæc cum agnoscantur in viuentibus, animalibus nimirum & vegetabilibus, in mineralibus per analogiam esse censendum est, quando vegetalia ex mineralibus prodeunt, & eorum succis alantur, sicut animalia vt plurimum vegetabilibus. Mittamus & ista: Portenta, non paradoxa sunt hæc: *Radix plantæ asscribitur terræ, folium aquæ, flos aeri fructus igni. Ergo sunt 4. Elementa.* Animalia quædam sunt ignea. Sanè pauca, & nullum fors præter *Pyraustam* Aristotelis. *Dæmones ignei* animalia ab aliquibus vocantur sed non sunt. *Salamandram* illam chymicam vita animali carere nouimus, nec est alia, quæ ignes superet, nisi copia liquoris paruum extinguat. *Visus igneus* Platoni est propter cœlestem spiritum; sed aqueus Aristoteli. De Deo igneo, quid opus erat Heraclyti testimonio? *Est ignis consumens*, inquit scriptura Sed & hæc facessant.

Tria principia chymica ex Aristotele.

Animalia ignea.

Salamandra.

Visus.

Deus ignis.

Initio

Initio à Deo creata esse tria principia negantur: quia non sal, non mercurius, non sulphur creatum, sed aqua & terra. Imo, inquam, in his ista omnia. Si id satis est ad negandum tria essentialia mistorum, nega etiam aurum, argentum, Electrum & alia innumera esse creata. *Homo est terra*, inquit, *non sal.* At homo tamen in lotio suo dicebatur habere *salem Ammoniacum*. Excrementum arguit naturam eius, vnde excernitur. Combure hominem in cineres, salem inuenies. Cur autem non eodem argumento negantur reliqua tria elementa, quia non scriptum est: Homo factus est ex igni, aere, aqua, & redibit in ista? De *vxore Lothi* lepidus est. Hic sal non potest negari. Ergone ex sale erat facta? Imo transmutata in statuam salsam: sicut & tota regio in salsissimum lacum est versa. Deus vsus est in euertendis regnis naturali instrumento, sulphure scil. & igni. Horum etiam effecta sunt naturalia, licet incitata à caussa altiore. Nam sulphur incensum arsit, & regionem bituminosam extracto bitumine natantem fecit. Ignis ignea reliquit ex resolutione. Quæ inerant potentia, in actum sunt producta validis agentib. Si sal & bitumen nõ fuissent in reb. istis potentia, naturale instrumentum non eduxisset, idq; naturale fuisse supernaturaliter impulsum, & directum, constat etiam nostris experimentis. Donat Palmarius Lothi vxorem versam esse in salem. Sed quo modo? *Præcessit ignis*, inquit. Tametsi hoc non sit scriptum, nec credibile igni potius, quam *spiritu salifico* factũ: Nam tantus ignis, quantus ille fuit, incinerasset, non totã salem fecisset, aut saliẽ fudisset, seu liquasset, inq; lapidẽ mutasset, quo pacto figuli solẽt: Et alias facile est ex sale vitrũ efficere: veruntamẽ *dicta caussa, sic ita Chymici in eliciendo sale vt plurimum etiam vtuntur igni. Sal ergo in re fuit.* Quid quod ex aliquibus sponte efflorescit, vt ex salice quadam? Quid de soda, alcali & similibus salsis? Palmarius festiuus est in asserendo suo igne. Nam eodem salsa alimenta mutat in dulces sapores. Atqui *quo nutrimur, eo constamus, & non transit quid nisi in cognatum.*

An 3 principia creata.

Homo an sal

Vxor Lothi.

Incendium Sodomorũ.

Vxor Lothi quo agente in salẽ versa.

Quæ de cœlo, stellis, angelis Elementicis, *Nugæ.* Physicam & medicinam totas pendere ab elementis; *deliria. Est in humoribus* (qui sunt res mistæ) *quicquid quærunt medici*, inquiebat Palmarius, *& humores vocabat mercurium*, vt consonaret hoc: *Est in mercurio quicquid quærunt sapientes.* Si ista sunt vera, humores, mercurius, elementa omnia erunt vnum. Sed latior est physica, & medicina, quam vt in illis hæreat. *in fine pag. 43.* scribit veteres elementa voluisse, sed numero dissensisse. At *pag. 41.* ab omni vetustate repetebat quatuor. Libauium contemnere elementa mendacium est, quanquam verum sit, quod in chymicis abiectaneis nullam vim essentialem ponat. *Portentum est*, quod ait *pag. 45.* (Nugæ & deliramenta interiiciuntur multa:) *Spiritum sanctum, quem prius ignem vocabat, fœcundasse non minus aquas cœlestes, quam elementares.* Si Deus nihil facit temere, non ẽt, vt ita cœlum est generatio rerum? Notentur illæ duæ aquę, vna *cœlestis*, altera *elementaris.* Adiiciemus illis magnum numerum ignium, quos in præcedentibus recensuit. Si omnia sunt simplicia corpora, & tamen non plura quam quatuor elementa, ad quas classes erunt reiicienda? Si ad cœlum? Diuidenda cœlestis essentia ergo in aqueam, & igneam partem. Si illam *symbolici chymistæ* vocant mercurium, hanc sulphur, quantum est peccatum? Dum ait *Chaos aqueum incubatu spiritus sancti fœcundatum esse*, præter opinionem inceriam nihil affert. Spiritu oris Domini vniuersus cœli exercitus est firmatus, seu totus mundus factus, & qua placuit, fœcundatus. De *cœli crystallina substantia*, & *Empyræo* ex quorundam fictionibus ludit. Tandem post quatuor elemẽta asserta, duas aquas, plures q; ignes positos, bonus ille disputator nobis largitur ESSENTIAM QVINTAM *pag. 45. & 46.* Audiamus descriptionem. *Essentia quinta sapit naturã crystallinam; Est alterum genus aquæ:* vtpote aquea & crystallina substantia IN OMNIBVS SVBLVNARIBVS, *retinent proprietates totius indiuidui. Est vnica:* non excludit 4. Elementa: *non est fex cœli*, vt male Libauius: *Est natura calore cœlesti & facultate diuina plena: calor ille immissus miscet elementa, mistionemque totã seruat.* Belle? Hoc est disputare contra chymica principia. Quo argumento probatur, quintam essentiam esse crystallinam? *Hiobi 37.* Elihu ait: *Tu forsitan fabricatus es cum Deo cœlos, qui solidissimi sunt quasi speculum fusi.*

Veteres 4 El. habuisse, & non iuxta Palmarium

Aqua duæ

Palmarius habet duas essentias cœlestes in cœlo vnam, extra cœlum alteram.

Sp S an aquas incubata fœcundarit.

Palmarius Ess. Q. ponit. Q Ess quid.

Cœlis crystallinus.

Hinc colligunt ineptuli. Cœlum est aqueum. Aqua congelat in crystallum, seu glaciem. Cœlum ergo crystallinum. Quod congelauerit, Elihu indicat voce *solidissimi:* item verbo: *Fusi sunt:* quasi Deus fusoriam specularem exercuerit condendo cœlum. At fons æri fuso comparatur. Quid ni æreũ cœlum? Sed sit crystallinum. Quo modo calorem in id implantabimus? *Sapit crystallum:* inquit Palmarius, qui fortasse cœlum gustare potuit, quia per omnia est diffusum. Crystallus est frigida. Periculum n. esset, ne liquesceret, si calida foret cœli crystallus, præsertim tanto motu. *Cœlum ergo frigidũ.* Imo est alterum genus Aquæ. Hæc a. frigida. Præterea si aquea illa substantia p omnia sublunaria diuisa, est simplex, quo modo poterit retinere proprietates totius indiuidui? Hę aut in elementis hęrẽt, aut in illa essentia aquea & crystallina, aut proprium habent subiectum. In Elementis nõ. Hæc enim mox dicentur toto genere à cœlo distare, vt tanto minus in vnum corpus mistũ homogeneum coire possit cœlum; sed nec in aqua illa cœlesti. Ea n. cũ mistiones facit, & retinet. Est *vinculum continens, & tanquam anima misti.* Detur ergo eis subiectum proprium: aut fatendum est, Palmarii ignem naturæ mutatum esse in fatuum. *De fece cœli*, quam Libauius ex comparato ponebat iuxta Hippocratem *in libello de carnibus*, ludit. *Multa cœlestis substantia mansit in imis* inquit Hippocrates. Palmarius fatetur in omnia sublunaria diffusam esse. Recte? Quærimus, sitne eiusdem puritatis, cuius est in cœlo summo, an aliquid inquinamenti acceperit ex consortio elementorum? Essentiæ sane quintæ qualitatibus elementaribus non omnino vacant, estq; impossibile humanæ arti exhibere cœlum purissimum, si tale est, quale arbitramur. Si mistio aliquid contagii intulit, concedendum est aliquid heterogenei. Heterogeneum collatum cum homogeneo simplicissimo, purissimoque absolute (Nota quo modo loquamur, nec affinge nobis contradictiones ex vesano tuo cerebro) nonne poterit respectu huius dici quodãmodo impurum? An nõ feculentum? Ipse Palmarius p. 64. & 65. scribit: substãtia diuina permanẽs fundata est in subiecto plus minus tenace: neq; pura cõsistit, & ab omni subie

Cœlum frigidum.

De cœli fece.

D 4 cto nu-

cto nudata. Non nuda nascitur, nec nuda extrahitur. Veruntamen quod illius respectu dicitur *fex quodammodo, si compares cum crassis elementis, & exutis cœlesti natura, dicetur iure essentia cœlestis, & homogenea, puraque substantia.* Valeat & hoc. *Lis* iam instituitur cum Hermete, Hippocrate, Platone, & tota Plinii antiquitate, cumq; Poetis & omnibus illis qui *cœlum quartam naturam esse dicunt*. Colligamus rationem in nodum:

Contra eos, qui cœlum pro igne ponunt.

Quod toto genere differt ab igne Elementari, non potest igni substitui.
Cœlum toto genere differt ab igne Elementari.
Ergo, &c.

Palmarius refutans seipsum.

Laborat in assumtione: Maior enim facile probatur. Sed argutum hominem aspicite. *Pagina præcedente cœli substantiam in omnia sublunaria immittebat*, vt retineret proprietates indiuiduorũ. Hoc aut per meram fit assistentiam, aut per mistionem. Vtro modo dicas, necesse est nisi *mentale* quid eueniat & *spiritale*, quomodo anima corpori inest, (id, quod locum hic non habet: Cœlum enim corporeum est) aliquam corporum familiaritatem esse. *Quæ congrediuntur*, inquit Palmarius, *genere conueniant oportet. At cœlum congreditur cum elementis. Ergo genere conuenit cum illis.* Idẽ elicitur *ex cap. 5. pag. 24.* vbi *de mirabili igne cœli*, quo inferiora omnia vigeant, & foueantur. *Non possunt elementaria foueri, nisi ab eo, quod cõgeneum est quodammodo. Actiua & passiua genere conueniunt.*

Aliud: *Cœli qualitates non feriunt sensus nostros, inquit. Ergo toto genere ab Elementis differt cœlum.* Imo vt ait *pag. 64. Cœlum & elementa differunt plusquam genere. & pag. 66. Nulla est proportio cœlestis ad elementare. Cœlum est incomparabile elementis.* Antecedens refutant vel pisces, & cochleæ. Nam calescunt solis radiis: frigescunt vi Saturni: Oculi lucem cœlestem percipiunt. Sunt autem ista qualitates.

Palmarius seipsum euertens.

Aliud: *Essentiæ cœlestes liberantur facile à qualitatibus Elementaribus. Ergo toto genere distant cœlum & Elementa.* Antecedens probatur: quia essentiales proprietates seorsim existunt ab elementaribus: quia pereuntibus his, manent illæ: vt: igne naturæ possunt tolli sapores salua purgante, velut amaror ex colocynthide: aciditas à cremore tartari: Item purgans facultas non est cum vno sapore, sed cum diuersis: aliquando etiam cum insipidis. Euge Palmari. Hoc est doctum potius esse quam argutum. Respondemus contra te ex tuis. Si liberantur cœlestes ab Elementaribus, vna fuerunt. Si vna fuerunt, congeneæ sunt. Nam quæ congrediuntur, debent conuenire genere. Idem tu *pagin. 48.* scribis Elementa 4. esse instructa 4. formalibus, & materialibus qualitatibus: *Cœlestem substantiam desiderari pro forma, esseque quintam essentiam.* At quæ in vnum homogeneæ mistum coeunt ita, vt relate alterum se habeat vt materia: alterum vt forma, cum vtraque sint corpora mistilia, ea necesse est esse congenea.

Q. Ess. non omnino separabilis ab elementis.

Notate vero nostrum disputatorem concedere, & statuere *quintam essentiam*, quæ sit *pro forma misti* ex elementis. In cæteris est magna scabies. Quomodo enim probari potest sine qualitatibus elementaribus esse vllum Ens chymicum? Non posse ex toto separari quintam naturam & elementa certissimum est: Et multi fingunt sibi cœlestem naturam potius, quam nudam monstrant. Quid si cœlum summum quoque haberet aliquid elementis analogum, sicut calor in viuentibus cognatus est cœlo? *Sapores*, inquit, *possunt tolli salua vi purgante*: Ergone qualitates Elemẽtares? Nullum ergo purgans insipidum est calidum, frigidum, humidum, siccum, asperum, glabrum, subtile spissum, rarum densum? Promittit bonus Palmarius inuictum artis testimonium, quod relicta purgatrice possit amaror tolli ex colocynthide. Nimirum promissis diues erat: vbi est illa probatio? Consumta est per ignem naturæ. In eius ventre latitat. Si tollere potes amarorem colocynthidi ita innatum, vt sit quædam pars perfectionis, manente purgatrice facultate; Et cœlum est toto genere diuersum ab elementis, qui magis probas purgatricem esse cœlestem, quam amaritiam? Facilius tollitur toto genere aliud, quam congeneum.

Amaror in colocynthide est pars naturalis perfectionis.

Humores quid.

Ita contra seipsum disputauit Palmarius etiam *sequente c. 9. p. 49. de humoribus*, quos negat esse nuda nomina, sed *balsamos spiritum & essentiam* elementari humiditati implicatos. Si hoc verum est, cœlestis essentia non toto genere alia est ab elementis. Itaq; & toto illo capite temere insanit contra salem, sulphur & mercurium. His enim nominibus diuersæ partes quintæ essentiæ, aut etiam diuersæ dispositiones intelliguntur. Risum non tenemus, cum scribit: *Quis ferat per mineralia explicationes seminis, menstrui, humorum, &c.* At ipse hoc bene ferebat *pag. 37. Si mineralium libidine teneris* (inquit) *dic parabolice* cum PHILOSOPHIS, *sanguineum semen esse sulphur: Et pag. 39. Galenici quatuor humores habent vnius MERCVRII.* Humor ille dum in semen coquetur, sulphur erit: dum in os abibit: SAL. Ita ridendum est, dum mercurium essentialem repudiat, argumento *hydrargyri mineralis, quo Gallici vnguntur*: Item sulphur, argumento *olei ardentis* vel *sulphuris mineralis*, quia vena secta in sanguine non conspiciatur. Eo ipso argumento etiam quinta essentia, quam inesse humoribus dicebat, reiici potest.

Palmarius sal, sulphur & mercurium nõ fert cõtra seipsum. Humorum cum principiis conciliatio.

(a) *Riolanus Quercetano monstrabat Sebeckium sub schola Parisiensis scabellis inuenire potuisse aliquas qualitates esse substantias & formas elementorum, quo sane & Galenici sunt mittendi, vt inter quisquilias pedum sapientiam tantam colligant. Sed ostensum est alibi & ab aliis stultitiam istam esse, quæ recte calcatur calceis studentium sub subsellis scholarum, nisi per formas accipiat accidentales.*

CAPVT

CAPVT XXIV.

De igni anatomico cap. 10. pagin. 55. vbi refutandum quoddam argumentum sumsit Palmarius.

ARma capit in hunc syllogismum:

In qua resoluuntur omnia mista, ex his constant.
In tria principia resoluuntur omnia mista.
Ex tribus ergo principiis constant omnia.

Propositionē de cōstitutione & resolutione naturali cōcedit. Minorē negat. Sed stāte ꝓpositione, si quis pro Paracelso sensu physico digladiare velit (quod nostrum non est) quā facile euersi fuerint humores Palmarii cum contenta quinta essentia? Si natura omnia resoluit in ea, ex quib. constant; non a. resoluit cadauera animalium in quatuor humores, & quintā essentiam, nō constabunt corpora eorum ex humorib. & quinto elemēto. Nos relictis Paracelsicis primum ad ꝓpositionem dicimus, videndum esse, quęnam sit illa resolutio, q̄ debet partes compositionis restituere: Et quarum rerum. *Resolutionis discrimen.* Est quædā *naturalis*, quam Aristoteles *putredinē naturalem*, quæ est siue violenta corruptione, & transitione in nouum cōpositū, appellat. Quædam *violenta* Quædam *ex toto* est *naturalis*, *quadam arte dirigitur*. *Putredo.* Est & cum *recens nata* nec dum perfecta resoluuntur: Est cum *matura*, & absoluta. Quæ fit per putredinē ex toto naturalem sine omni arte solutio, analogas elementis res exhibet, licet nullā reuera simplicem, & ita subducit eas iudicio ea q̄ sito, vt dissipata multa nullibi appareant, relicto solū fimo & tandem terra. Hic resoluitur ēt quadamtenus omne mistum, vt humores & Elementa Hippocratis, cum similarib. & dissimilarib. exceptis, quæ sunt firmiore cōpage, vt ossibus, & capillis. *Quadātenus* diximus, quia nō fit destructio ad vltimā simplicitatem. Cū ars dirigit putrefactionem, & vasis aptis cōtinet, excipitq; putrefacta, & sinit in digestione secedere, vel etiā ipsa partes separat colatoriis, organis destillatoriis, prelis Et interdum etiam fortiorem cōpagem ignib. violentis aperit, vt in calcinationibus, & incinerationibus postquam obedentiores sunt extractæ: alia ratio iudicii est. *Omnia n. quæ in-sunt, in conspectum veniant, & se contemplanda sistunt, non iudici plebi, quæ oculis plebeis, artificia incipere, synceréq; iudicare non potest, sed artificibus peritis rerum.* Violenta corruptione sola id peragi nequit: neq; enim est simul generatio noui cōpositi, vt vermium, muscarum, murium, &c. ex putrescentib Item *in imperfectis*, & adhuc in via generationis ad essentiam existentib. censuram instituere, superuacaneū est. *Chymicorum artificum materia est mistum absolutum: Interdum & imperfecte mistum*, vtrumq; re non fortunæ, sed naturæ opus, quanquā multa ēt qualitercunq; in mineris terræ casu vario coalescant, quorum anatomiam peragunt *metallurgi*. In hac artificiosa resolutione chymicus liquido dicit mistum cōstitisse ex his, quæ educuntur, siue id *in propria forma*, vti fit resolutione blāda, siue *analoga*, cum mutatio sit in dispositum. *Si n. non fuisset in re, non exiisset, neque forma sua, neque analoga.* Illud CONSTARE Paracelsici ad primam spiritalem consistentiam referunt, complexi simul potentiam, ex qua maturescendo tandem emergunt, quæ Dei voluntate erant prædestinata. Cum videant ex perfectis exire *corpora* q̄dam essentialibus facultatibus destituta, hæc *pro matricibus, & inanibus elementis* habent, sine quib. tamen naturaliter gigni non poterat integrum, sicut nec infans nasci sine vtero, & secundis: q̄ in principio constitutionis oportet fuisse cum semine. Nō n. vna adoleuissent, & per successionem fuissent aucta. Deinde essentiam, in qua potestas specifica rei, separant. Hæc triplex est, liquor, sal, oleum, aut pro oleo spiritus: soluta, vel coagulata forma. Etiā hæc dicuntur destinata esse ab initio, & quasi partes compositionis. Ni enim essent, quomodo in actum peruenissent? Sed tamen quædam etiam post gignuntur, & primis superueniunt. Hæc discernuntur sic, non quod natura ista ex separatis componat, & conglutinet, vti sibi fingunt populares physici mistiones: Sed quod *interiora natura Deus in initio constituerit & potentiam procreationis similium per semen aut semini analogam indiderit, vt vnumquodq; suo tempore moueatur, & in conspectum prodeat, quando quodam certa mensura & tempore constat.* Vnde videre est, quantum valeant illa infulsa: *Chymicum nescire compositionum momenta, mensuras, gradus. &c.* quasi vero intersit eius scire. Satis est patefacere posse, q̄ naturæ Deus sciuerit, & ipsum mistum in se habuerit. *Essentias, quæ extrahūtur inesse vel actu vel potentia.* *Essentia triplex.* Verum quia arte intra eius Cancellos, & metas elaboramus, non repetimus omnia à primis initiis, dispositionibus, & destinationib physicis: sed quicquid in separatione artificiosa integri, perfectique aut quocunq; gradu mistionis misti (siue natura miscuerit, siue ars, vt pharmacopolarum, quanq̄ nō proxime mistum exeat, sed primum naturale: vt ex massa pilulari non succus absynthii, aloe, rhabarbarum, &c.) educitur, id pro essentia habemus: abiectanea vero ad elementa reponimus, siquidē essentiali, & non magistrali processu vtimur. *Mistio naturalis vt fiat.* Est n. in his differentia: cum magistralia principia, & elementa adhuc sint inter se mista, & à prædominante nomen accipiant: essentialia vero à fecibus inutilibus seiuncta: quanquam impariter. Nam est *extractum materiale. Est formale*, seu *astrale*. Illud succus vel similis essentia adhuc rudior est habens in se oēs partes, siquidem tal ea fecibus extractus necessit. Hoc est plane repurgata & exaltata substātia variis dispositionib. (artis n. operationes sunt variæ) varia nomina accipiens; Et modo tota simul, vt in *quintis essentiis* tutalibus: modo secreta: modo iterum coniuncta, vt in *Elixyribus*. Secretio exhibet *oleum, salem, liquorem*; non plures formas. Hæc vocant essentialia formaliaq; principia, licet Elementa non fuerint posteriora in prima generatione. *Essentia & Elementa. Elementa & principia magistralia & essentialia differunt. Extracta duplicia.*

Dices, *at ta Libauii ita cum Paracelso, & Seuerino facis, à quib. tamen te seianxisti.* Non inquam facio. *Non cum Paracelso.* Nam *aliud est destinatum esse, vt fiat, aliud, inesse, cum assumitur ad elaborationem chymicam.* Oleum, salē &

alia

alia in misto naturali gigni, si maturuerint, Deus destinauit, vti & similium generationem per semen, & alia At non necesse fuit ea in principio compositionis diuinæ affuisse. Sed neq; sanguis & humores cæteri inderant actu separati in sanguineorum origine. *Peccant Paracelsici, cum chymica principia mutant in physica.* Minor iam est dilucida. Qui omnia putat resolui in ista tria, non satis caute putat, licet

Alia principia physica, alia chymica.

Paracelsistæ etiam simplicia elementa ausint proponere, & cœlum ipsum solemque assumerent, si tam lógas manus, & tam capacia haberent vasa. Termino *OMNIA* chymici veri accipiunt maxime *mista naturalia, perfecta:* non cruda, nec sterilia & aquosa folia cum similibus: nisi cum per se sustineant misti rationem. Habet enim natura articulos quosdam, & gradus seu fines subordinatos. Ideo intra quoque vltimum terminum potest aliqua ratio essentiæ esse, sed q̃ pro perfecta non licet sumere. Palmarius in incerto vagatur mari. *Diruit, ædificat, mutat Paracelsica nostris.* Contemnatur ergo. 1. *Eiusdem est dissoluere, cuius miscere.* Falsum. Natura potuit miscuisse: Ignis violentus dissoluere. 2. *Nunquam fit resolutio vsque ad elementa.* Vide ergo, vnde probes omnia ex Elementis esse, & qui stes cum Aristotele. 3. *Tria in alia simpliciora abeunt.* Resp. dispositionem possunt mutare: sed tu monstrare debueras illa simpliciora. 4. *Simpliciora ista non sunt elementa, ex quibus natura res misuit,* R. Quæ ergo? *Natura,* inquis, *vere pura assumit, summa, summe contraria.* Resp. audio voces: rem non video. 5. *Dissolutio in elementa est impossibilis.* R. pugna cum Aristotele & Galeno. Elementa Chymica non sunt ista tua. Volumus laborare in cæteris. Tot enim fere sunt carcinomata, quot sententiæ.

Capvt XXV.

De quintæ essentiæ Chymicæ laude, ex c. 11. pag. 62.

DEbet Galenia suauium manibus Palmarii. Eam enim Quintæ essentiæ laudatissimæ accessione adeo locupletauit, & exornauit, vt iã facta sit *Galenochymia,* hoc temperamento, vt *Galenia antecedat, chymia sequatur,* nisi velis interuertere ordinem. Thema est. *Medicus est ἰσόθε@: Et medicina diuina.* Argumentum: *Quia vna medicina continentur pertinentia ad sapientiam.* Prosyllogismus: *Quia ipsa vna in morbis, & medicamentis prauidet DIVINVM in natura societate VNIVS CHYMIAE.* Quodnam illud? *Rerum essentias Actionum fontes.* Quas essentias? *Quintas: cœlestes,* Argumentum ab opposito: *Quæ id non potest, quæq; SOLIS corticibus rerum inhæret, non est medicina, nec ἰσόθε@ eius Professor:* qualia quædam magnis ampullis prædicabantur etiam *in præfatione.* Cur autem non sit medicina? *Quia non est una, breuis, facilis, nec sanat cito, tuto, iucunde.* Qui sic? Quia *non ducitur notitia formarum & formalium instrumentorum.* Quas tu mihi *formas* nominas? *Eas, vnde est certitudo, constantia, & effectus laudabilis.* Nondum intelligo. Quas dicis? An non *cap. 5. pag. 27.* irridebas separatas à materia formas quia tuus ignis naturæ formas non separet, sed conseruet? At tu tardus es. *Cœlum non solum qualitatem impertit sublunaribus, sed & permanentem essentiam, & diuinam substantiam.* Hæc est forma. *Vt pagin. octuagesima prima* disputat Palmarius: *forma aut ab Elementis est, aut à cœlo. Si ab Elementis, erit aut à qualitatibus, aut à substantiis. Non a qualitatibus. Esset enim accidens.* Ne mille quidem accidentia possent substantiam vnam constituere, nec producere sua virtute. *Non ab elementorum substantiis: quia ex vnione formarum elementarium non potest existere forma, nisi sit composita. At forma est simplex, & in instanti gignitur, &c. Relinquitur, formam esse à natura vniuersali, quæ externa quidem est materia, in quam agit: sed absoluto opere fit interna, vt in re constituta sit aliquod quintum permanens, & conseruans opus.* O te diuitem cerebri Palmari. *Sic Riolanus erat consutandus cum sua schola.* Sed te tua quinta essentia non diu conseruauit. An vero Galenus ista ignorauit? Respondes: *Iunior quidem: sed senior diuinitatem agnouit.* Belle! Intelligimus ergo natiuitatem *Galenochymiæ.* Hoc est vnum argumentum medicinæ laudatæ. *Alterum* est: *Ob chymiam, quæ docet vniuersale ex quinta essentia. In omnibus rebus contenta, laudatur medicina.* Sed probandum est contineri *in omnibus rebus.* Præsto est rationum magister.

Medicus diuinus. Sapientia in vna medicina. Forma medica.

Palmarius Riolanum confutat. Galenus essentias cœlestes agnouit. Vniuersale chymicũ in omni misto.

1. *Quia cœlum fotu vniuersali iuuat inferiora. Ergo in omnibus est quinta essentia.*

2. *Quia spiritus mundi diffusus per omnia copulat cœlum & elementa,* quod maxime elucet in hominis spiritu animali, & solis. Sed insit omnibus: num etiam potest extrahi? Imo potest. *Non enim consistit pura, & omni subiecto nudata. pag 78. non nascitur nuda, non venit solitaria sed stipata instrumentis: & ministris, cum quibus elicitur: semper cum spiritu: sæpius vtramque cum oleo.* Subiecto tracto trahitur ipsa. Etiam elementares qualitates in excelsiorem gradum prouehuntur, vt cum illis bene possit stare quintaessentia, licet ante aliquoties dictum sit, *cœlum plus, quam genere abesse ab elementis:* & *pag. 66. nulla proportio sit cœlestis ad elementare* Nam calor essentialis, id est, essentiæ diuinæ proprius est moderatus absque vitio & excessu: Est materia elementi ita attenuata, vt ad elementi summitatem accedat, neque tamen ideo fiat nocentior. Vnde belle Gramanvs, male Libauius, qui putat talem in igneum posse mutari. *Diuina quædam & incredibilia audimus.* Dantur exempla: spiritus vitrioli, aqua, oleum essentiæ Terebinthinæ: Purgantia, quorum ingratus sapor sublatus Separatione & depuratione: sed magis addito Igne Natvræ, &c. Vnde eundunt cœlestes essentiæ castæ, inuiolatæ, non patientes ab elementis, vt extractum, essentia, rhabarbari, sennæ, agarici, &c. *Pulchra omnia contra scholam Parisiensem;* si forent sat sapida. Fatendum tamen est, nos non assequi rationem Galenochymiæ. Nã *chymia non debebat facere extracta, olea & similia: quia tractat vniuersale sine augmento & decessum.* Spagiricæ sunt ista opera, non aliter ac infusa & decocta, vtreq; vtraq; pharmaciæ, & non Alchymiæ. Ita *hoc capite* delirauit Palmarius, *nullius addictus iurare in verba magistri.* Suademus, vt adiungatur *c. 13. p. 76.* vbi nobilem *de cœlesti essentia* exercitationem exhibet, & magnifice disserit *de vita & anima, quæ sit ignis:* Et quidem ardens in humido oleoso: *de diuina essentia* rebus omnibus data, hoc est, cœlo: quæ essentia,

Mirus calor.

Gramanus à Palmario defensus.

Opera Spagirica.

Essentia cœlestis anima vocaria.

absente

absente anima, opus seruet, & moderetur, vt cum homo est in fieri. Tunc enim abest anima: sed cœlestis essentia vicariam ibit operam. *Viuunt medicamenta* per istam, id est, agunt. Est *Hæcceitas* Scoti: *Aristotelis natura* & facultas: vitale, spirans, & actiuum principium: calor, spiritus, humidum primigenium: *tota rei substantia*, ex qua manat occulta proprietas: & vis morbicida medicamentorum. Non potest satis prædicare calorem, & naturæ ignem, quo *oleum præstans è rebus extrahitur*, vt insolatione. Nã calor maturat omnia, in spiritu existens, qui mediæ est naturæ, & cœlestia elementaribus iungit. Si spiritus sit volaticus, oleo cõstante figitur. Spiritu & calore humor animatur. Hęc est quinta essentia, ignis cœlestis in qualibet re etiam vilissima: *τὸ θεῖον Hippocratis*: Et quis omnia possit recensere? Verũ schola vnico halitu ista maxima breuiter difflauit, scribendo: *Palmarii liber habet mendacia, & errores. Ipse canere tenetur Palinodiam*: quod in æternum non faciet.

Medicamenta viuere.

Hæcceitas.

Caloris vis.

θεῖον.

Caput XXVI.

De ignea collatione medicamentorum Libauii cum Parisiensibus ordinariis, cap. 12. p. 68.

INanem hic operam Palmarius sumsit. Cum enim *Libauim ordinarias medicinas contempserit*, sed quãque suo loco & ordine salutariter vsurpari posse nouerit, atq; adeo istas etiam pro suis habeat: temerarius labor est cõparationem instituere, quæ in eodem quatenus idem, est nulla. In chymicis a. paucissima sua habet: plæraq; vero aliorum artificum, *cum non voluerit suam artem condere, sed dispersam artis forma & methodo complecti* pro virili. Neque vero hic quoque quicquam est in medicamentorum vtilium censu, quod non experientiam habeat, & autoritatem, aut aliunde sumtum sit, quam ex rebus naturæ, quibus & Parisienses vtuntur, quanquam diuersa præparatione, in qua tamen & illis est sua libertas. Siue Hermetice præparatam sennam exhibeas, siue Hippocratice, modo præparatam recte, & datam perite, prudenterq;, quid interest? Sunt, qui sic malint, aut possint, sunt qui aliter. Medicus gratificari debet ægroto in indifferentibus. Quin potius Palmarius comparauerit suas igneas, per ignem naturæ tam affabre concinnatas, vt absque vllo decessu, aut accessu, nisi forte modico, ex venenis virulentissimis euadant salubertimæ, & iucundissimæ, citoq; conferentes: quædam etiam alimenta: Imo VNIVERSALIA, nomine certe si non re, famosissimũ? Scribere voluit Galenochymiam. In hac Galenica & chymica autoritatem habere debent: cumque chymica sint duplicia, Hermetica, & spagitica, (Ita enim placuit magistro) rectius collationem suis impendisset. Humanum tamen est auscultare lapidis dogmatici doctorem. Ita argumentatur ipsius modestia:

Chymica Palmarii duplicia.

Qui cito, tuto, iucunde sanat, in medendo fert potiores:
Galenochymicus cito, tuto, iucunde sanat: Ergo.

Minor opposito declaratur: Non Paracelsista, falsus chymicus, præstigiator, qui falsa pro veris colit, & artificialia naturalibus supponit, qualem Libauium esse scribit, & citat autorem Ghiesuitam quendam ex genere mendacissimorum monachorum & crudelissimorũ Antichristi satellitum, singularium Libauii hostium; Martinum DelRio, idq; non semel. Respondet schola *Palmarium mentiri*. Deinde titulus promittebat comparationem Libauianorum medicamentorum cum ordinatiis, *quasi Libauiana non sint ordinaria*: Sed Galenochymica in ordinem cooptauit? Si non sunt ordinaria, extra oleas saltat probatio, & à thesi declinat argumentum. Tertio: fit Thesis de Galenochymicis. At negatur assumtio. Declaratio eius dicitur esse calumniola cum suo prosyllogismo. Nec opus est demõstratione. *Nunquam enim præstigiator fuit Libauius, nec magus.* An sit falsus chymicus, opera eius ex summis artificibus collecta ostendunt. Falsa pro veris colere si interroges, quid sit: responsum accipies *vera esse, quæ per ignem naturæ Palmarianum elaborantur & quæ ipse olim conflabat ex auro exuberato, ex stibio Sattenu, ex argento viuo sublimato*, & aliter præparato siue Hermetice, siue spagitice: Falsa erunt cætera, quæ ex tot autoribus, etiam Parisiensibus collecta digessit Libauius. Verum errauit iudicium Aristarchi. Nam falsitatis censura non Libauianis competit, sed Palmarianis Galenochymicis. Ratio est, quia *Galenochymia à nullo probato autore est recepta*: Libauii vero medicinæ peritissimorum sunt medicorum, & artificum: Ridiculum a. est, quod ex *ex capite de Gemmarum magisterio* probat de medicamentis, vbi *ne γρῦ quidem de medicinis*, nisi obiter dictum inuenitur. Alia probatio nomina artificiorum coaceruat, quæ dicit ex Paracelso omnia deprompta esse, nec præstare, quod policentur? quia tantũ sint metuenda, quotum elaborata. Si interrogasses, num experientia id cognitum habuisset: nihil aliud audiuisses, quam *ignem naturæ defuisse*: hoc est, Palmarii somnio præparata non esse: quod perinde est, ac si quis negaret *Andromachi Theriacam*, vt institutum est antiquitus confectam, esse efficacem, quia follibus Vulcaniis in Lemni fictitio antro non foret afflata. Vtrobiq; est figmentum, & vmbtę somnium. His relictis aliud assumitur thema, & instituitur collatio *inter chymica Parisiensia, & Libauiana*: & illa his antefetuntur. At scholam hic quoq; habet aduersam, *quæ non chymica chymicis, sed his integra opponebat*, quod & ipse blaterator animaduertit, & mox de integris verba fecit. Exculpamus argumentum:

Galenochymica Palmarii autoritate carent.

Vera Palmariana.

Cathartica Parisiana sunt Libauianis potiora:
Omnia ergo Parisiana sunt potiora.

De catharticis Palmarianis.

Antecedens probatur: Aut u. chymice parata sunt: aut more officinarũ. Vtrobiq; fiunt tuta, iucunda, cita. Ratio est: quia excedens temperamentum, sapor ingratus, & cacoethia tollũtur. Proba; quia *sic chymice parantur, ignis natura omnem noxam auffert, relicta tãtum cœlesti essentia purgatrice.* (a) *Sin*

officina-

officinarum arte, compositio idem præstat additis mitibus, quibus feruor reprimitur: astringentib. quibus celeritas retardatur: alexiteriis, quibus cacoethia compescitur, suauibus, quibus ingratus sapor corrigitur. Omnia experientia comprobauit. Herculeum scilicet, & adamantium argumentum. Nos inuertimus:

Cathartica Parisiana Galenochymici Palmarii non sunt artificiose præparata:

Non ergo potiora Libauianis.

Probamus disiuncto: Aut n. chymice aut vulgari modo officinarum præparata sunt. Chymice ex sententia Palmarii nō possunt. Est n. figmentū vanum cōuersio ista per ignem naturæ sine accessu, decessu, & cæteris. Vulgaris modus, quem Palmarius describit, est ridiculus. Nam volebat medicinam cirum reddere: at addit styptica, quib. retardatur effectus, cumq; negare cacoethiā medicamēti nō possit efficit, vt spacium habeat ad nocēdum. Dum moles crescit, hac ipsa pōt esse molestum. Cætera iudicabimus, cum correctoria in specie recensebit. Interim ēt hoc dicimus. Nec consequentiam esse in Enthymemate ab vna specie ad totum genus, *nec omnia cathartica esse cacoethe.* Probatur aliud.

Libauiana medicamenta licet mole minima cacoethia tamen & noxa sunt maxima.

Ergo non potiora ordinariis.

Extractum colocynth. Antecedens probatur extracto *colocynthidis*: quod pilulis, ordinariis vel Trochiscis, vel hieris Diacol. longe dicitur amarius, horridius, nocentius, &c. ꝙ ipsum ēt elicitur ex correctiuis, quæ addūtur. Dicitur violentius, q. a frenantib. ꝑpriis spoliatum. Si dicis: *at desi parua placet*: respondet, atqui eo calidius, amarius, nocentius, ventriculo infestius. (b) Si obiicis: *at ista omnia tolluntur circulatione exaltatoria, & digestione in menstruo conueniente: item extractum primis nova extractione ad essentiam redigitur quæ postea cum spiritu vini, vel simili liquore essentiali, & pro vt cōducit, alterato, in pelicano circulatur, sicq; exuere cogitur syluestrem morem.* Respondet, æque malum ac bonū exaltari. *Si neges, dicasq; separationem fieri puri ab impuro.* respondet id præter artis institutum esse: quia chymica præparatio nec abiiciat quid, nec addat: quia sic non fit magisterium. Si rursus dicas: *at in tres essentias, seu essentialia principia diuiditur*, quorum quodq; per se digeritur, & exaltatur: Et tunc iterum coniunguntur, vt fiat salutaris medicina: Respōdet falsam esse in tria diuisionem, quia *vnicum sit tantum*, ꝙ cum vario vultu apparet, & varie mouetur, diuersa accipiat nomina, appelleturq; *sulphur, sal, mercurius, cum re vera omnia sint mercurius, omnia sal, omnia sulphur.* Hæc ille *pag. 72. & 73.* R. Nos negamus antecedens: & dicimus ad ꝓbationem, quod æquiuoci elencho ludat. Sunt sane extractiones colocynthidis, & ꝑparationes, elaborationesque diuersæ, quarum vna possit esse mole parua, potestate magna: Interim vero non oēs eodem censu sunt damnandæ. Deinde non intellexit iste miser *quid sit potestate maximum in minimo.* Illud magnum intra suæ naturæ limites manet. Deinde cum ad vsum accōmodatur ad effectum in determinato corpore sectitur, nec absolute magnum est, sed relate. Si scrupulari quantitate præbeas *albandals*, extractione eā rediges ad grana tria vel quatuor, q̄ forma pilulari in nebula madida data nō habebunt per se plus vitium, q̄ scrupulus ille, siquidē bene est præparatum extractū & pilulæ submissus haustus decocti cōmunis, aut brodium quoddam, &c. Rulandus sane satis bene vtebatur *spiritu vitæ aureo* qui nihil erat aliud, quam *extractum albandali* cum suo menstruo, &c. Quod si correctiua adduntur, vti concedit Palmarius, quid habet, quod iam possit conqueri? Sophisticum est de solo extra vsum statuere, & *inde* in ipso vsu prudēter datum cum suis correctoriis vituperare. Sed nec in colocynthide sunt omnia Videamus occupationes:

1\. *Prolepses.* *Prolepsis prima* inutilis redditur vsu petito, cum his, quæ vim frangunt, mulcent, dirigūt. Deinde 2. veris exaltationib. eliditur. *Secunda* calumniā habet. Nam ista circulatio digestoria est, & simul bonū 3. à malo separat beneficio ignis artificiosi, & menstrui cœlestis. *Tertia* est mendax. Quomodo spagiricū 4. extractum possit fieri, si nihil abiiciatur: Eiusdē iudicii est & *quarta.* Nota iā versutiam.

Extractum sine abiectione. Quæ philosophi *de lapide*, cuius materia iam studiosissime præparata est & superfluis abiectis ex integro mercurio extracta, *abiectoq; binario vnitas duntaxat seruata*, differūt, hæc calumniator ille transfert ad extracta omnia. *Lapidis phil. præparatio.* Certe aliud sal esse, aliud oleum, aliud liquorem sensus testantur. Quod si tamen placeat aliq̄ essentiam iam ab elementaribus sordib. liberatam exaltare ad modum lapidis, fieri possit, vt sola digestione per ignis ingeniose adhibiti calorem decoquatur, digeraturque sine abiectione, aut accessione molis. *Exaltatio essentiarum.* Ita se habet & hoc argumentum. Aliud:

Qui tollit relinquendum, is non facit potius medicamentum sed deterius.

Libauius tollit relinquendum. Ergo.

Venenum medicinis nō debere adimi iudice Palmario. Assumtio probatur, quia *venenum adimit catharticis* quod erat relinquendū: Probatur: *Theriaca non esset Theriaca, si opii venenū tolleretur: Ergo nec colocynthis catharticum, si venenū eius deleretur.* Ex cōsequēte *impurum à puro non est separandum, sed totum vna relinquendum.* R. iniustus est sophista: qui *p. 71.* volebat malum cum bono non debere exaltari, sed separari: ab hoc illud: iam a separationem veneni prohibet. Negamus minorem, & dicimus ad probationem, quod petat principium. Exemplum Theriacæ sophistice accommodatur. Neq; n. venenum in ea relictum est: sed virtus iuuans oppressa deleteria frenata, & exaltata. Aliud

Qui ignem vnicum ignorat, non potest meliores præparationes dare.

Libauius ignem vnicum ignorat. Ergo: Et ex consequente, mauult Palmarius omnium dogmaticorum vulgari, a quam Libauiana.

Notent hoc Verifices Palmariani & applausores. Maior probatur, quia sine igni isto parata sunt venena. Resp. si de igne Palmariano fictitio, quem Elixyr & lapidem vocat, intelligitur maior: falsa est: & probatio eius mendacium. Si de legitimo igne, minor est falsa. Probationem maioris vertimus in ipsum Palmarium.

Quæ sine igni Palmarii Galenochymici parātur, sunt venena Dogmaticorum vulgaria medicamenta parātur omnia sine illo igni. Ergo venena. Sic Palmarius ex dogmaticis fecit veneficos.

Aliud

Aliud: *Quæ non sunt elaborata philosophice, non sunt præstabiliora.*
Libauiana non sunt elaborata philosophice. Ergo.

Assumtum probatur: *quia non exaltatum in eis est bonum, sublatum autem destructumque malum*, ve fetuor, acrimonia amarities, cacoethia, seruata vi purgante: *In igni natura sunt operchymica.* R. Delirauit disputator. Prius volebat venenū cum bono relinquendum: iam contendit separandum per ignem suum fatuum.

Aliud: *Qui in suis medicamentis retinent formam propriam, meliora parant non retinentibus. Parisienses in suis medicamentis retinent propriam formam; Libauius non retinet. Illi ergo hoc melius parant medicamenta.*

Maior probatur: *quia omnia debent elaborari cum forma conseruatione.* Minor confirmatur. *1. quia igne natura, qui solus potest conseruare formam, Parisienses vtuntur: 2 formæ physicæ sunt à materia inseparabiles, earumque actio est corporea. Itaque non possunt sine corpore consistere. Non separantes ergo formam retinent, &c. Contra Libauius non habet ignem naturæ. 2. Dum separat quintam essentiam à materia, formam corrumpit. 3. Impossibilem in tria separationem instituit. 4. Quinta essentia à creatore primitus omnibus est indita. Ergo & elementis, à quib. ideo est inseparabilis. 5. Si separatur, cœleste separatur, quod nec debet, nec potest separari. 6. Vna natura requiritur. Separatione fiunt multa* 7. Si dices, *at redeuntur*: respōdet: *non datur regressus ad habitū. & nec eadē, nec similis forma redit: quia nō accedit talis, nisi sub tali materia. At materia talis esse desijt, elaboratione extractoria,* 8. *Natura dedit nobis, vt talia, tanta qua in medendo sint satis. Ergo nihil demoliendū. 9. Deus fecit omnia in pondere, & mensura, & numero. Qui separat, Dei mensuram destruit. 10. Natura nec deficit, nec abundat in necessarijs. Temeraria ergo est separatio. 11. Corruptione in tria principia non solum res naturæ perit: Sed & contraria reponitur: quia mutatio est ex contrario in contrarium: à bono in malum*: vt: ea vino fit acetum: ea semine, & sanguine fiunt morbi venenati. *12. Si natura de industria ex plurib. voluit constare medicamentum, nulla separatio debet fieri. Illud est. Hoc ergo.* Assumtio probatur: *1. Ignis, qui vt sit moderatus, contrario moderandus est: Et sic miscendus: 2. Humores synceri exeuntes, & separati signum sunt pessimum. 3. Corpora cōsulto iuncta sunt essentijs subtilia crassis, vt mutuo se iuuent in actione.* Hæc Palmarius fœcunda Minerua in hoc argumento. R. Primo omnibus his vti possumus contra præparationes omnes, quib. inutile ab vtili secernitur, & eligūtur conferentia, etiam in culinis, nedum in officinis medicamentarijs: Deinde totam naturam digestorium alimenti in plantis & animalib. his argumentis damnate. Tertio Palmarius arietes istos excogitauit contra omnia sua chymica Hermesian & Spagirian, atq; adeo omnia extracta, olea, sales, aquas, essentiam quintam, Lapidem, Elixyr, decocta, infusa, expressa, sublimata, aurum potabile exuberantum, antimonium Suchten, ignem naturæ Pontani, & omnino omnia sic sunt in vsum medicū transferenda, vt nascuntur, intra, & extra terram: quæ responsio satis est ad stultam istam molem conterēdam. Verum ne ab igne naturæ Palmarianæ consumti videamur, Salamandræ nostræ succum instillemus & pauca qdā ad rōes dicamus. Primum inuertimus ratiocinationē à parte Libanii (Nam Parisienses pridem responderunt *Palmarium errare, mentiri, calumniari, &c.* *Qui in medicamentis retinent formam propriam medicamenti, qua est medicamentum, is bonum parat medicamentum.* Nam medicamenti forma ꝓpria est nō esse radicem, herbam, arborem, lapidem & similia, q̄ natura edit, sed virtutem & potentiam habere qua ad bene medendum vnumquodque est instructum. Assumimus. *Libauius & cæteri boni chymici retinent formam medicamenti propriam.* Ratio est: quia quod natura catharticū peperit, id purgatiuum relinquunt, quod nutritiuum, id nutritiuum; Et sic de Bezoardicis, confortantib. &c. Palmarii vero ignis non relinquit, quia vertit venenum & pharmacum in cibum: item tollit amaritiem, aliosq; sapores. *Libauius ergo bonum parat medicamentum: Palmarius malum.* Iam de rationibus. Maioris probationem admittimus si intelligitur nec forma, qua vnumquodq; in natura viuit: nec species externa: sed facultas medicamentosa, aut aliter iuuans. Si enim non relinqueretur: Cadauer conderent Medici, non medicamentum. *Ad minoris prosyllogismos:* Parisienses quo igne vtantur in præparatione ipsi sciuerint. *Supra* Palmarius eis tribuebat ordinaria. Vsurpabunt ergo & ignem ordinarium. Deinde certum est, eos nec externam speciem seruare, nec formam, qua planta, aut animal viuit. Seruant ergo interiorem, quæ est medicæ facultatis principium, quam & Libauius. Argumenta contra separationes. *1. Formas physicas* excepta sola humana, à materia *inseparabiles* esse credimus: verum non sensu Palmariano. Nam ita sunt inseparabiles, vt solæ extra materiā non subsistāt: alias separantur & intereunt in materia succedenre alia. Id probat tota classis generationum, & corruptionum. Et si sunt inseparabiles, quomodo ignis Palmarii separat sapores, & alia? Quando etiam Libauius separat crassa & inutilia ad medicandum, *non totam tollit materiam.* Alias incorporea faceret medicamenta: sed in interiore eius essentia corporea vim comprehensam colligit, & vna cum essentiali subiecto transfert: siue id fiat igne naturæ, siue analogo instrumento. 2. Falsum est corrumpi formam medicamenti, qua medicamentum, dum separatur essentialis pars à fecib. 3. Falsa est & impossibilitas separationis in tria. 4. Quis id negat factum suo modo? At non sequitur in mistis coactam non posse separari à sterilibus partib. Vbi coagulata est, inde potest separari. In simplicibus elementis non est coagulata. E fecib. a. ipsa natura fecit separabilem. vt in omnibus succis expressiuis, & similibus. Et quorsum decocta, infusa, exprimenda, imperantur? Fatuum est logicis, & metaphysicis ratiunculis euertere vella euidentem naturam rerum, sensibus & experientia comprobatam. 5. Cœlestem essentiam debere & posse separari in medicinis, Palmarius contendit *duob. capitib.* 11. & 13. Secum mer ergo ipso pugnat. 6. Verum hoc est in Elixyre in principio & fine: In medio est falsum. Deinde in cæteris chymicis, pro arbitratu medici, vna vel plures naturæ fiunt ex misto. Quinq; naturas inclusit Palmarius. Si omnes essent instructæ potentijs salutiferis separari possent, redunirique, vel etiam simul elaborari. Confundunt miserum casearie Thestilides, Oenopolæ, coci, &c. 7. Quod attinet axioma

Contra separatorem Alchymiam seu Spagirian.

Inuersio rationis Palmarianæ.

Pro separationib.

Forma quo modo separetur, & sint inseparabiles

illud *à priuatione non dari regressum ad habitum*, eundem scil. numero, (non specie, vel genere) id sane in plærisque locum habet. At quis est Medicorum qui in suis pparationib. id spectet? Separet aurifex diuersa metalla. An non possit redunire? separet lecticam scriniarius: An impossibilis sit restitutio? Separet quis fecem à cereuisia, vino & similib. quã facilis est remistio? Stultum est naturæ motum cum artis rationibus confundere, & formas, vnionesque naturales pro artificiosis proponere. Quod si tñ artifex semine naturæ vtatur, & specie simile per naturam ex priore corrupto pducat, idq; & viribus & numero melius, num absurdum quid tenet? Nosse debuit ille *lapidis dogmatici faber totum studium philosophorũ esse ad exemplum naturæ elixyr suum perficere*. 8 Errat à dicto secundum quid. Si nihil in naturæ operib. est immutandum, vorare debuit cum vngulis, corio, cornibus & ossibus boues. Ipsa in animalib. nutritiua potentia separationes suas habet, *nec quicquam facit ex toto*, vti & artes plæræq;, vt scripsit Aristot. Eadẽ responsio est ad 9. Crases tamẽ interiores, quib. inest medica facultas, non destruũtur, argumento virium. Itaq; *extractum, oleum, aqua cinamomi adhuc sapit, & olet cinamomũ, &c.* 10. Aliud est de natura per se loqui: aliud de ea ad finẽ certum relata. In nutritione esse superflua, res loqtur. *Philosophi mystici* in ppatione materiæ ad Elixyr *duas agnoscunt, & tollunt superfluitates*, &c. 11. Ridiculum sophisma. Tollatur vnũ, & introducatur contrariũ Si ergo malum sublatum fuerit, bonum sequet. Ex semine & sanguine fieri possit venenum: At fieri põt etiã animal: & medicina, prout est semen; vt ex semine fœniculi, oleum, &c. 12. Negatur cõnexum. Natura ex plurib. fecit mistura, in quib. quædam partes sunt inutiles ad medicinam: quædam vtiles. Vtræq; mistæ. Non desinit mistio inutilibus ablatis: Non petit Rhabarbari purgatiua, etiãsi herba, scapus, flos, cortex detrahãtur. Probatio de igni stulta est. Nam alio modo graduatur. Ridiculum & nihil ad rem, quod ait de humorib. excretis. In tertio actiones sunt diuersæ In extractis vero satis est præsidii ad medicas actiones. Tandem, ne logicus iste nugator credat, omnia se chymica decoxisse, pugnat contra sua ipsius argumenta, laudatq; *Sales Spagiricos, & olea*. Sed ne quid dicat sine vituperio, negat vires similes habere integris. Cur quæso? Fac ex tritico sal, oleum, aquam: atque ita ex pane. *Ex coniunctis nunquam denuo effeceris nutrientem: similiter panem*. Certe mi Palmari. Si te tanquam ptisanam in mortario contudissent Parisienses, nunquam reparassent Palmarium sapientem. Si panem & triticum petimus, nõ opus erat chymico labore. At ex illis medicinam volumus, quæ prius sic in pane actu non erat. Cur a. oleum tritici non habeat maiores ad sanandum id, cui destinatum est, vires, quam triticum ipsum? Nimis patientes in his deliramẽtis sumus. Veruntamen fieri id oportet studiosorum iuuentutis causa. Notetur, quod scribit *vinum apte diuidi in phlegma, Salem & spiritum*, licet ex redunitis non restituatur vinum. Disputat itaque contra proprias rationes. Argumentum nouum:

Ex principiis panis non posse restitui panis Ergo separatio est inutilis, &c.

Essentia cœlestis est ἄποιος, laudatissima, mitis, blanda, &c.
Libauiana essentia non sunt ἄποιοι, vt oleum cinamomi, sales caustici, Ol. Caryophyllorum, Thymi.
Ergo non sunt essentiæ cœlestis.

Essentia cœlestis carens qualitatibus.

Imo dicuntur deteriores integris: quia integrum cinamomum poterat bona quantitate masticari, quod nõ licet in oleo. Re. maior ... est falsa. De miti, & blando respondemus, non desiderari omnium graduum essentias: quin & validas posse remitti vario ingenio. Collatio cum integris est aniculæ potius, quam medici. Cur laudat olea, si integra sunt mitiora, & ad vsum medicum habiliora simpliciter? Cur tantopere extractam quintam essentiam commendauit?

Stoliditas Palmarii putantis lapidis præcepta omnibus esse communia.

Repetit postea fabulam suam de integrorum elaboratione per ignem suum sine separatione *in vnico Hermetice obsignato vase*, &c. quo ipso infantiam suam prodit. Nam præceptiones *de mercurio philosophorum* transfert ad omnia: quasi vero omnia eandem præparationẽ paterentur. Ita se habuit *c. 12. 6. 13 supra* excussimus, *c. 14.* nihil habet, nisi mera nugamenta: vbi primum ex lapide stolide intellecto iudicat de omni quinta essentia: postea de quinta essentia pueriliter garrit, & calumniatur, q̃ de cœli fece erant per quandam comparationem dicta: Inde imperite fabulatur de quinta essentia immista, qui ne quid cœlum quidem sit, & quo modo sit, vnquam intellexit: Et si sit plane immistum, blaterat Chymicæ artis essentias non posse esse quadamtenus compositas, & implicatas elementis. Omnino *toto isto capite* nihil profert nisi anile & nugatorium. Optamus vt rectius sapiant Palmariani, q procul dubio sunt multi, & Libauio inuideant gloriam informatæ artis: sed eos sua inuidia, vt multos consumet.

Cœlum immistum.

(a) *Quercetanus, qui Parisiis medicinam fecit ignorat illam chymiam Palmarii. Nam separationibus vtitur in colocynthide, Ellebore & similib cum digestione adiectis aliquando menstruis & aliis: aliquando transplantationib. ad astruit, quod Pal. igni naturæ, vide p. 460. pharm. restit.*

(b) *Vt non rationibus sed exemplis refutetur nugator: repetimus extractum colocynthidis, vti id descripsit Quercet. Pulpa colocynthidis comminuta maceretur in aqua stillatitia succi cydoniorum in B. M. Facta digestione exprimatur, seruetur q; succus: Reliquiis noua affundatur aqua & facta digestione fiat fortis expressio, idq; repeti põt, donec omnis vis sit exhausta: Expressiones commista digerantur in balneo, donec sedimentum sit factum. Liquor purus decapuletur, & in nouo vitro circuletur, donec & his feces ponat. Repeto laborẽ, quousq; cessent feces, & liquor rubescat. Hũc lentissimo igne balnei destilla. Relinquetur extractum purissimum, iucundũ, consistentia mellis Hac nos accurata elaboratione, non negãtes esse alias minus præstantes, id quod arti, quæ omnib. consulit, non dandum est vitio. Facit, vt solers natura apud Aristotelẽ, quæ omnia membra nutrit: sed præstabiliore alimento partes principales. Sic aquam mellis, vel succi rosarum extrahere possumus Elleborum nigrũ: aqua lactis vel rosarum, aut Altheæ esulam, &c. pro omnibus est quinta vini essentia nõ ex fecula, sed ex vino ipso in aliquibus vtimur aceti spiritu: in aliquibus propria simplicis cuiusque aqua, aut phlegmate aut aquis Theriacalib & Elixyrib. &c. Cum succos extrahimus ex recentibus, vtimur defecationibus pluribus, quæ transferuntur etiam ad infusiones, & decoctiones. Aliter procedimus in extractis aliis, vt scilla, viperina carne, &c. apud Quercetan. Item in feculis & gummatibus, Theriacalis, &c.*

CAPVT

Caput XXVII.

De vniuersali Galenochymico Palmarii ex cap. 15. pagin. 85.

CVm Palmarius Libauium Paracelsicum probare vellet, & simul Galenicum p. 16. repræsentabat ipsum *vniuersalis cuiusdam medicinæ* assertorem, quo nomine esset paracelsista: deinde eiusdē explosorem, qua ratione Galenicus audiret, vt sic hoc argumento duæ factiones discerni eodē viderentur. Peccabat quidem tunc ille, Paracelso ascribendo id, quod multis seculis ante Paracelsum inuenerant, explicaueramtq; & commendauerant antiqui, & Libauio inconstantiam obiiciendo ex apparente contradictione, quasi suo modo generalem medicinam approbando, & alio modo panaceam Ambaldinam reiiciendo ventosus esset, incertusq;, quid statueret: Sed quid iam de Palmario dicendum? Is sæpius ante vniuersale prædicauit, & præparationi eius tantum tribuit, vt putauerit *nullam aliam esse chymicam, & veram, volueritq; omnia ad suum modum per ignem quendam naturæ citra notabilem molis deminutionem, aut accretionem* elaboranda esse: tam etiam proprio capite ex professo id docet, & Galenochymiæ, lapidisque dogmaticorum caput statuit: nec hoc solum. Eandem sententiam Scholæ medicæ Parisiensis Academiæ, in qua tamen id non didicit affinxit. *Schola ipsum* omnibus calculis nigris *compendio damnauit*, mendaciumq; recantare iussit: quæ est breuis quædā examinandi via. Nos videamus, ecquid solidi, & synceri protulerit. 1. Ex veterum sententia minerales medicinas interno & externo vsu salutares ponit; quod suo modo non improbamus, 2. Concludit ex posito: *Ergo vniuersale minerale non reiiciendum*. Hoc quoq; tolerabile, si vsus prudens assit, & verum istud priscorum vniuersale; non a. *falsa* impostorum *panacia*: vera quoq; eius præparatio, adhibita sit & non ambitiosa ad omnia omnino commendatio cum repudio, & infamia aliarum medicinarum, quo modo agyrtæ Paracelsici suum vniuersale iactant, quod tamen minime verum vnquam sunt consecuti. 3. Statim post hæc *Paracelsissat*, & fanaticos fumos proflat commendator. *Mineralia*, inquit, *omnino maiores & constantiores vires habeat*, scilicet, *quam vegetabilia, & animalia*. Imo, inquam etiam perniciosiores, quanquam in quolibet genere non desint nocentia, vt napelli, thoræ, toxica: scorpii, aspides, buffones, &c. 4. Cur autem maiores habent vires mineralia? *Quia artem chymicam sunt experta*, nempe illam igneam Palmarii. At eadem promittebat etiam colocynthin, Elleborum, & omnia venena tam mista, quam quisq; sibi possit fingere, deleta omni Cacoethia, seruatis tantum cœlestibus virtutib. qualis erat purgatoria. (a) 5 *Mineralia possunt ascendere in classem alimentorum*, ait. Mirum, inquam, si hoc vlli persuaserit Galenico, nisi prius transmutato in Galenochymicum Palmarianū, qui per suum IGNEM ex summis venenis alimenta & ex medicamentis catharticis nutrimenta conficere posse sibi finxerit. Non negandum tamen, aliqua in ista quoque classe esse, quæ tandem veniant in vsum ciborum, vt *aqua*, & quæ per plantas & animalia præparantur. De *sale* putant Palmariani, quod possit à calore naturæ intra nos in escam mutari: Sed cum condimentum sit ex prædominio, cessat inter alimenta esse. Hoc modo & alia præparata industriæ cibis immisceri possunt, aut etiam pro medicina adhiberi, veluti quæ ex ferro auro, argento, gemmis, coralus, vnionibus, &c. fiunt: Sed per se non nutriunt homines, nec immediate. Remittantur tales cibi ad bestias & plantas. Serpentibus dictū est, *terra vesceris*: Ita viuere & Buffones aiunt, licet magis succi causa: *Anatulæ lapides atterunt* in ventriculis, vt & *pisces* nonnulli arenas ingerunt. Sint aliquatenus nutrimenta: Humana non sunt simpliciter, & absolute, vel immediate. Consentiunt etiam sacræ literæ, *diuinæ voluntatis indices*, & experientia in magna fame. 6. Præfert Palmarius similiora alimenta, & durabiliora: Nempe sic philosophantur *de auro poculento* etiam Paracelsici. *Sanguis vltimum nutrimentum est*: & adhuc dissimilis membris. Cæteri gradus sunt remotiores. Quicquid potest fieri essentialis pars chyli, possit in sanguinem mutari segregatis excrementis & coctione naturę debita. Mineralia remotissima sunt, & dissimillima, cum etiam aqua, licet succis mista homini, non sit satis conueniens, si sola offeratur. Alia ratio est, si nutrimento siccо iungatur, vel à piscibus, plantis, &c. sorbeatur.

Palmarius damnans Paracelsum fit Paracelsista suo consilio argumento

Examen vniuersalis Palmariani.

Mineralia medicamenta probata.

" Mirum ac " gum enim & efficax. si hominibus esset mineralis & similis similis tunaretur, & aleretur.

Mineralia alimenta.

Aliqua mineralia cibis idonea

Salē aliqua nutriuo cum cæteris cibis. Gen. 3 14. Es. 65 25. Serpētis puluis panis erit.

Aqua sola hominis non est congruum alimentum.

Quidam aliquo vsque vrina sua se sustentauit cum in specu subterraneo repentino superiorum casu conclusus esset. Est autem vrina valde mineralis. Sed tandem tamen neque hæc iuuat. Alias nemo fame moreretur. 7. Quæ vero sint ista similiora & durabiliora, prolixe describit, vt viam muniat magnis ampullis ad suum vniuersale. Marginales notæ rem compendio explicant: *Mineralia quia fortiora, elaborationem sustinent perfectiorem, & longiorem, vt possint exactius permisceri, augeri, multiplicari viribus, & quantitate*: Itē *vita principia* eis tribuit, calorem, spiritum, humidum radicale, &c. *Animat* quoque ea quinta & diuina essentia multiplici coctione: multiplicat spiritum vitali, naturali, animali. Omnino tam multa in subsidium vocat, vt mineralis natura plane desinere videatur, quod tolerari potuisset, modo præstitisset tam præclara. Forte aliquis Galenicus compendiosiore via istud consequi tentet. *Anas quadam syluestris capta in ventriculo habuit sabulum, & cum hoc duo auri purissimi grana.* Quid si tales; aureolas auro pasceremus, & postea his vesceremur? Auro vero non mero quidem: attamen tanquam basi. Si mineralia præparata animantur, spiritu intra nos animantur,, & non in ollis chymicis. 8. Promittit tāta sanitatis dona, vt ēt hydropici possint conualescere, & putrefacta Elephanticorū iecura restitui.

Vrina seruatus.

Similiora nutritiua.

" Mineralia " dotes.

Aurum nutrimentum facere.

Hydrops & Lepra.

Ista magnifica quis non Paracelsicum liberalissime promittit, & ad nauseam vsque inculcat? Si viueret Palmarius, interrogamus eum, num, quam curasse gloriatur auro potabili supra sphæram exaltato & antimonio

Vniuersale naturæ.

timonio Suctenii, habuisset epar puttefactum? Glorias immensas audimus & legimus. Vbi modò experientia infallibilis? Credimus tamen libenter præclarum medicamentum esse id vniuersale ex auro, atque adeo generalem vim ad multa habere posse, cum non ignoremus in vegetabilib. quoq; eiusmodi ancipitia inueniri, & mercurialia q̃ se accōmodant specialib. medicinis. & earum vires assumunt. Videndum a. *utrquis ex mercurio & auro medicinam facturus venenum paret*, quod supra Palmarius fieri posse docebat. 9. Ex quo vero minerali est illud catholicum? Gradatim ad Thesaurum accedit. *Quæ lucent magis*, inquit, *cæteris præstant*. Si Plinius adesset, de argento potius, quam de auro assumeret, doceretq; ẽt *venena quadam splendere*: sed ideo non esse præstabiliora. De *Gemmis nobilibus* nihil dicitur ab fucdi; sed quæ non sua luce iuuant. Imo præparatione lux perit. 10. *Melancholicos sapientes putas propter humorem lucidum, quo gaudeant Dæmones*. Ridete. *Diabolus dux tenebrarum est*: Melancholicus succus ater, & caliginosus: Caliginosi spiritus attabilariorum. Vnde ergo lux irrepsit? Si Diabolus est princeps & dominator tenebrarum, & gaudet capitib. melancholicis tanquam balneo, consequens est, humorem istum minime lucidum esse: aut si est lucidus commendationis gloriam perdere lucida, aliqua ex parte. Si n. & malū lucidum, non magni momenti est argumentum à luce. Sed *sacra litera lucẽ & tenebras opponunt*, & Deum luci, Diabolum tenebris ascribunt. 1. *Tim* 6.16 *Colos*. 1.13. *Eph*. 5 8. c. 4. 18. 6.6.12. vbi Diaboli rectores tenebrarum, &c. 2. *Pet*. 2. 4. *Iudæ v*. 6. 11. Multus quoq; est *de spiritib. & organis sensuum* animiq;, roboratis per vniuersale. Vnde concludit *p*. 89. *Hæc ergo diuina & cœlestis substãtia, magnum Elixyr philosophorum sapientum magisterium, multa & maxima potest*, vt purificationem spirituum, perfectionem humorum, caloris fomentum, &c. Si quæras, vnde hoc sciuerit, cum manifestū sit nec scientiam rei nec experientiam habuisse: dicẽdum est, Palmariū primo loco sibi finxisse suos spiritus & reliqua: Deinde commentum esse spiritualem lapidem spiritib. plane familiarẽ: indeq; deduxisse ista magna *solis λόγοις* absque omni sensibili experimento. 12. Adeo conuenit cœlo hic *liquor*, vt nō solum cœlestis, sed & *cœlum ipsum* dicatur. Sic quidem *Lullius* quintam vini essentiam appellabat, vt & *Vlstadius*: Sed de lapide minerali fuit modestior. Neq; n. in hunc implantat stellas, vt in illā. Cōmittit itaq; Palmarius metalepsin quandam Rhetoricā, dū ex minerali genere delabitur ad vegetabile. Deinde si cœlo conuenit liquor seu mineralis, seu vegetabilis; q̃a comparatum argumentum debet aliqua notius esse, vnde didicit cœli naturam? Quam pridem è cœlo venerat? Chymici nostri *cœlestr* vocant alio quodam modo, nempe q̃ vltra Elementorum sortẽ ascendit, etiamsi mistum sit, & elementis neutiquam totaliter liberatum. Quæ vero in natura quinti elementi, vt ei tanquam oœæ comparati liquor aliquis mistus possit, *ne Aristoteles quidem scivit Paruas u. demonstrationem de cœlo habuit, quia id à sensib. nimis est remotum*. Conclusio est: *Magnum elixyr philosophorum est liquor non tantum cœlestis dictus, sed & cœlum. Ergo cum cœlo concordat viribus & operibus*. Antecedens probatur, quia Palmarius dixit. Respōdemus: à dici ad inesse non valet consequentia.

Elixyris vires.

Q. Vini essentia.

Cœleste chymicum.

(a) *Est stulta opinio Palmarii, quod sapores tollantur seruata cœlesti purgatoria. Nam cum illis & hæc damnum sentit. Hoc solum beneficii est, vt ex gradu nocentr, deminutis virib. & subtractis his, in qaib. valebat, fit blandior & repressior, quod fieri & extrahitur infusione aceti, circulatione & aliis modis potest.*

Capvt XXIIX.

Quid ignis iste naturæ in alimentis efficiat & saporibus, ex cap. 16 p. 90 & c. 28 p. 138.

Sapores alimentorum quales esse debeant.

De alimentis disputatum satis est ex Hippocrate, cōiq; experiẽtia. Agitur de saporib. eorū: debeãt ne esse sapida, an insipida? dulcia an aliter affecta. Diuersæ sunt opiniones. Plæriq; *dulcia debere esse alimenta* pronunciãt, seu q̃ rectius dicitur, nutriendi substantiæ, & qualitatib. ita familiaria, vt in eandẽ homogeniam abeant, fiantq; numero idem. Hinc primum requiritur mistio. *Simplici n. solo mistum nutriri non potest*. Deinde quia in animalib. & plantis diuersimode affectæ sunt partes, opus est, vt ẽt *affectiones* induat nutrimentum. Melius hic indicatur *insipidum*. Hoc n. oẽs sapores recipere potest. Hippocrates tamen terræ includebat varios succos, vt quælibet pars inde sibi cognatum eliceret. Ita vteris animalium, & chylis diuersitas erit tribuenda. Alii *dulce* volunt esse omne nutrimentū: quod aliqui interpretãtur de *grato*: aliqui de *dulci gustu humano*: quasi vt suis, vel capræ est gustus ita ẽe humanus & contra. Quidam docent omne genus alimenti, q̃ vim euidentem naturæ nō infert, posse gradu temperato saporis assumi: sed tutus postea partim separationem fieri partim transmutationem. Palmarius tam bonum ignem naturæ proponit *p*. 92. vt nihil fingi possit aptius ad quiduis edẽdum. *Omnes natura functiones calore obeuntur*, inquit: *Est* NATVRÆ IGNIS, *qui sapores infestos* (Ita n. debebar scribere) *dulcedine permutat: Coctione dulcescunt amara, salsa. acria: Sed a calore non quouis*: (neq; n. salsa, & amara igneo) *verum natiuo, qui mitificat omnia. Ignis arte adhibitus ingratos medicamentorum sapores tollit, quod certo experimento est comprobatum, &c.* Primum dubites, de qua dulcedine loquatur: num quomodo aquã insipidã dulcem vocant, an quo modo mel, & saccharũ an quo modo familiare, & gratũ. *Calor n. mitificat omnia*, inquit. At mite potest esse cum acido tẽperato cum salso, cum suauiter misto, cū saporibus mistorum, vinoso & sapiẽte poma diuersa, pyra, nuces, &c. Relinquit ergo lectorem incertum. Postea comparat calorem insitum naturæ, & artis externum. *Si hic potest mutare sapores malos in gratos, multo magis ille At artificiosus potest*. Argumento est experientia certa. *Multo ergo magis ille*.

Ignis natura in saporibus virtus.

Si credere volumus, artem præparatoriam ex officina, & culina expellamus, nec amplius quicquã cōdiamus sale, aceto, saccharo, melle, aromatibus, &c. Cur? Quia lõge melius ignis naturæ in nobis mutare sapores horridos pōt, quã cocus. Atqui hoc nondū persuadere potuimus neq; sanis, neq; ægris. Nescimus, an in Gallia quisquã sit, q̃ vel expertus sit, vel credat. *Vtinam vero ars ista superesset, quæ mortem in olla colocynthidis pomis impleta possit tollere.* Esitaremus in fame fel terræ, absynthium,

Helle-

Hellebor um,consiliginem,napellos,Thoras,& quid non ? *Salsa* posse fatoascete, sen dulcescere essentia salis separata nouimus: At id non est pro arte Palmarii, quæ oihil separat. Aodiamus argumentum mitificum: *Qua manum vrunt,ore centinentur innoxie*, inquit. Tam crasso ergo fuit ore Palmarius? Non prunas neque ore, neque maou toleramus, nisi forte molta salioa extinctas. Putat autem, *calorem natiuum* caussam esse,cur ora non vraotur. Imo,inquam, Palmari si crassum toum sputum non restiogua: fetuotem, calor iste non impediet, quo minus totum os vesicis exasperetur, & vlceretur, qood meminimus cuidam nobili coenisse qui *placentulas complicatas incta debat, & vorabat*. Ignem ille tamen multum babebat, vtpote iuoenis alacris, & tobustus. Schola Parisiensis negabat, te id ex se didicisse: quia *omne tale additum tali facit, vt magis sit tale*. Nouimus à magno igni minorem dissipari. Sed id aliam habet causam. Magnos enim pabulom sussutaiut. Nom Palmarius habuit os Draconioum Cati ? Num ignem sternotauit, vt Behemoth *Hiob* 41.9. Non si aliqoando bolos manum vrentes in os translatos ferimus, simplicitet vrentia ferimus: Imo ne ore quidem ferremus nisi versatione, humore, & aeris attractione vteremut. Sed inconstans valde est. Nam nimiom acria, quæ bene possumus mano tenere, adeo non corriguntur à calore oostro, vt etiam interficiant consitente factum Palmatio. Idem experiuotur qui causticas aquas, vitriolum, euphotbium, ranonculum minorem, coccognidium, & similia masticant. *Hydropiper & folia Ari recentia* nō poterat nostri oris calor sic demulcere: neq; fauces *cantoris cuiusdam, qui volent sibi grauem vocem conciliare, chalcanthum sorbuerat*, periclitatus de vita. Secus iudicat de salsis. *Quo quod salsius est*, ioquit, *eo melius erit alimentum. Credat Iudæus Apella*, inquit Horatius. Non ego: Et ne credidit qnidem Palmarius, nisi quod somniis suis deceptus sic deblateret. Iam obliuiscitur sui ignis naturæ, cum *pag. 93.* scribit *sanguinem sanorum omnino dulcem esse*: multiplici coctione bilem atram & flauam separari. Quid opus, O Palmari? An ignis iste felix iam non alterat tantum, sed & separat? *cap. 5. pag. 25.* Ignis iste alimenta non dulcia sed insipida faciebat. Tam vertumnus erat Palmarius. Illud quoque paradoxum est, quod ait, pisces in mari salso, seu altro, ibi est salsissimum, sicubi non subsunt fontes dulces, nutritos esse insulsiores viuentibus in aqua dulci. Scribebat boc etiam *cap. 5. pag. 25.* Sed quod semel mendacium est, teperirum non fit veritas. Non si forte in aliquibus hoc sit, in omnibus est. Deinde pisces in mari versantes non omnes sunt pelagii. Pletique sunt littorales, & cibum in dulci quærunt. Temerarium ergo est pronunciatum. *De plantarum alimento* non etibuit Hippocrati obloqoi. Deinde commentum affert, amaras, actes, salsas esse earum partes, quia non sit secretrix valida: vnde in ipsis maneant excrementa. O te Sapidolum Palmari. Fatendum est excretricem tuam oon validam fuisse, nec ignem mirificum. Alioquio tam salse & amare non scripsisses. Quorsum separatio excretricis, si inest ignis naturæ? Deinde an non natura sua & temperamento absynthium, & fel terræ sont amara? Non ergo mistione excrementi. Quin & vbi nullus humor amarus terræ subest, absynthium nihilominus oalcitot amarum. Io Lupinis & salsis plantis metamorphosin calide statuit. *Alimentum*, inquit, contra Hippocratem, *Initio est dissimile. Ergo salsa planta & amara non trabit salsum aut amarum succum*, sed alium. Si enim salsum, & amatum: non posset transmutari. Scilicet fatendum est, sapores istos ex naturæ proprietate rebus suis inesse, & non ex relictis excrementis. Veruntamen ignis naturę nihil tale pati debebat, quia sapores homini horrificos blande mutat. *Dulcia negat manere, sed bilescere.* Vide calorem mirum. Ex gratis facit succos ingratos, & naturæ aduersos. Ad anticyras ergo cum tali igni. Fructus huius capitis est vt Palmarium Palmarii argumentis refutemus. Logicum est: *si id, quod magis inesse poterat, non inest, multo minus id inerit, quod minus poterat inesse.* Hinc nos ita: *Si ignis natura insitus viuentib. non potest sapores acres, salsos, amaros, &c. mutare*, q̃ tñ magis facere posse dicebatur, *multo minus id poterit ignis externus ab arte adhibitus*, qui à Palmario pro minore agente habebatur. *At ignis insitus non potest.* teste Palmario de variis plantis: Imo ille ignis ex dulci melle facit aduersam bilem. *Multo minus ergo poterit ignis ille artificialis.* At Galeoochymicus Palmarii: & ex cōseqoente, qoo experimento se iactat, illud aut mendax est, aut fortuitum, aut aliena potestate peragitur. *Cap. 18 pag. 138.* De magisterio saporis disputat. Id huic capiti est domesticum. Vna ergo opera videamus, quid & ibi monstri peperit.

Quidam placentulas incensas vorat non absque noxa.

Acria periculosa esse.

Salsius melius nutrire.

Pisces.

Plantarum sapores.

Examen capitis 18 Palmariani lapidis de magisterio saporis.

1. Agi dicit de sapore ingrato *aut tollendo, aut corrigendo* in medicamentis, inoiolata purgatrice. Glaucoma tunc habebat Palmarius. Non enim de medicamentis tantum in eo magisterio agitur: sed indefinite de omnibus, in quibus moratio magistralis requiritor, & fieri potest. 2. Fieri id docet sine molis deminutione & incremento, per fictitium ignem naturæ. (*a*) Sed de hoc iam satis molta. Fabolam enim & vmbræ somnium audimus. Quercetanus qoadem *pag. 239 pharmac.* similia promittit: Sed oon sine putrefactione, sepatatione, digestiooe, mistione, &c. 3. Polchram paralogiam videte. *Sanguis est talis, qualia esculenta, & potulenta: Quales sunt humores*, (saognis) *tales sumus nos. Et tamen sanguis est dulcis ex alimentis cuiusuis saporis: Debebamus omnes esse dulces, excepto Palmario, qui nimis fuit amarus* Ex istis nos hæc. Agitur de sapotibus: Pooitur tale axioma: *Ignis Philosophicus extra nos id facit in medicamento, quod calor natura intra nos circa alimentum*: Assumimus: *At intra nos separat essentiam alimentariam ab excrementis, nec quicquam in totum mutat. Ergo & extra nos in medicamentis*: & ex cooseqnente falsum est Palmarii dogma de alteratione sine auctione & deminutione. Deiode: *Si talis est sanguis, qualia sunt esculenta, & potulenta.* (Nota de saporibus, & qoalitate sermonem esse.) *cibis salsis, acidis, amaris, vineis, triticeis, carneis, pipereis, &c. necesse est sanguinem quoque esse talem. At hoc non est*: teste Palmario. *Non ergo verum est, quod in sapore & qualitatibus aliis conueniant cibi & sanguis.*

Tertio: *Si talis est sanguis, quales cibi, necesse est omnes cibos esse dulces, gustu nimirum humano in hominibus.* (Nam iterum ootare conuenit de saporibos, & qualitatibus agi.) *At non sunt dulces omnes cibi: Ergo nec sanguis oaimt.*

4. Verum ille vertumnosus disputator à saporibus & qualitatibus deficit ad rerum *essentiam*,

 quam

CAPUT XXIX.

Quid Chymia pharmaciæ conferat: Vbi ignis naturæ est instar omnium cap. 17. pag. 95.

Titulus distinguit Chymiam, & pharmaciam. Illa composite appellatur etiam pharmacochymia, proculdubio pars Galenochymiæ. Hæc est officinarum trituratio, coctio, lotio, infusio. Thema est: *Chymia longe præstat pharmacia Galenica*: (quæ est dogmaticorum:) quo Themate Hermeticorum præparatoria præfertur officinarum Hippocraticarum laboribus. Argumentum primum: *Quia Chymia progreditur vltra tritionem, coctionem lotionem & infusionem*, donec in præsens inutile sustulerit; *Et malignam qualitatem salutari permutauerit*. Nos quidem hanc litem non multum litigabimus. Etenim contra Riolanum & scholam directa. Veruntamen quædam portenta opinionum notare conuenit. *Dum purgare est animus*, inquit, *inutile est astringens*. Male memor erat Palmarius *capitu 12. pag. 69.* Ibi enim contra Libauium scholæ institutum laudabat, quod catarthici celeritatem astringentibus siue stypticis retardarent dogmatici. At hic audimus plane hoc in purgantibus inutile esse, quia purgare, & aluum sistere se mutuo impediunt: Et cum alterutrum volumus procurare, alterum prius tollimus in Rhabarbaro. Respondebit proculdubio schola Logicum hûc blateronem desipere. Nam *Rhabarbarum in substantia datum non implicat se in intestinis*. Deinde idem fit Cydoniorum mistura, qua corrigitur Diagridium, & Elleborus niger, nisi forte quid occultius sit considerandum. Nouimus enim hominem, qui siue ante, siue post cibum edat Cydoniorum succum, purgetur, adeo indomitis Cydonis vt odor in fecibus maneat. Ipse Palmarius *pag. 114. cap. 21.* ex Mesueo astrictionem in cathartico probat, vt suum stibium defendat. Sed hoc transeat. Quo modo vero Chymia superat officinæ præparationem? An non separat? Non, inquit: *Sed exaltat, sublimat, propriam substantiam viribus multiplicat: saporem ingratum cum Cacochylia tollit: Vt RESTET amicum, tutum, facile, genuina virtutis.* Quo præsidio, & auxilio hoc diuinum consequitur? *Inuentio* (inquit) *mirabili ignis Philosophici Chymica est. Is perficit omnia etiam integra, & quacunque ratione composita. Defectus omnes supplet, redundantias tollit. Hoc vno, si non alio, superat pharmaciam vulgarem chymia. Ea & mineralia industriè scit tractare. Nam aurum nec foliat, nec puluerat, sed liquat, seu soluit competente liquore: Vitriolum NON INTEGRVM, sed arte in dulcedinem adductum addit, &c.* Hæc esset vnum magnum, si verum esset, scribebat quidam ludens. Sed metuimus, ne schola Parisiana his ipsis argumentis suam pharmaciam anteferat chymiæ, vt volebat Riolanus. Ita enim ratiocinari potest:

Pharmaco-chymia.

Palmarius sibi aduersus in purgantibus.

Ignis vis mira.

Aurum quo modo chymia præparet.

Verum semper anteponi debet, mendacium postponi.

Pharmacia dogmaticorum continet verum: Galenochymia Palmarii mendacium. Ergo. Puta maiorem sic enunciari debuisse: continens verum debet anteponi continenti mendacia. Minor probatur, quia quicquid ille fanaticus de igne naturæ suo garrit, verum non est. Pharmacia vero Galenica ratione & experientia munitur. Deinde iste ignis seipsum implicat contradictione. Si ita præparat, vt aliquid restet, necesse est, separatum esse aliud, ea quo restet. Deinde si iste fictitius ignis integra, & quacunque ratione composita emendat, quid caussæ est, vt tantum bonum adhuc lateat? Tertio si defectus supplet, redundantias tollit, quo modo relinquit integra? An non *pag 96.* scribitur in plantæ nutritione non excludi reliquias nutritionis, & inutile excrementosum, vnde infusionũ magmata veniãt, saporesq; ingrati, & malignæ qualitates genuinæ facultati obstantes? Si ignis seruat tantum genuinũ essentiale, an non integra dissoluit, & separat inutile ab vtili? Imò & vitriolum non integrum relinquit. Quid opus erat Galenochymia noua, si furta pro suis inuenis, & Alchymiæ surrepta pro propriis, nihilque aliud vendit? An ista ante Palmarium ignorabant Chymiatri? Verum libuit autori nugatum non vna stultitia desipere. *De correctoriis censet, ea sæpe contrariam facultatem occultare in profundo*: quod est secundum argumentum, q. d. *Quod facultatem noxiam in profundo relinquit peius est eo, quod tollit. Pharmacia corrigere volens relinquit eam facultatem; Chymia tollit. Illa ergo peior, hac melior.* Assumtio ita simpliciter ponitur de pharmacia. Sed de chymia probatur figmento ignis. Sed primum *pag. 69.* Scholæ correctiones mirifice commendabat: quia tollerent componendo ea, quibus nocent integra. Ita *pag. 72.* Parisienses, quod nocet, corrigunt meliorum additione. Si hæc vera sunt, pharmacia non relinquet prauum. Deinde marginalis nota ait: *Metalla vulgo nec rite nec recte* (quasi *Rite* aliud quid esset quam *recte*) *parantur*: quod & ipsum tollitur fœditate contradictionis. Tertiò: *ignis Palmarii est fatuus. Nihil ergo vtile probat.* Dum ait, *vegetantia multas ignis gehennas* (Ita enim ineptit de more) *& primos artis labores* (qui in mineralibus alias vsurpantur) *respuunt; cuiq; sunt labores sui*, &c. obliuiscitur *recti*. Nam in ignis naturæ operatione tantum est vnicus labor, vt *cap. 5. pag. 27.* & eiusmodi. Non ergo cuiq; suus. Sed in purgatorium mittatur & hoc caput, præsertim cum in auro non foliato, nec puluerato, & in vitriolo non integro (quod tamen requirebat ignis ille sapiens) sed arte ignea in dulcedinem adducto, suam inscitiã prodat, suaq; placita euertat ipse. Quæ *cap. 18.* de subiecto purgantis potestatis declamat, non placet examinare. Alii aliud dicunt. Palmarius negat Catharticam esse à qualitate elementari, vel temperamento (contra Hippocratem, & Galenum:) vult à cœlesti & diuina essentia esse, quæ in domesticõ hospitetur subiecto. Itaq; & igni naturæ eam vim tribuit, vt hac seruata omnia cætera tollere possit, licet mole non deminuta. Sed contremuit eius sententia, quanquam forte non differt à Galeni etati interiore. Illud saltem hinc elucescit, cum scribat, facultatem purgantem esse in interiore, & proprio subiecto, quod est quinta essentia, impudicam, & ferocem habuisse frontem tam pertinaciter abnuendo integrorum separationes. An hoc est integrum, si abiectis pluribus partibus tantum paruam serues, quam postea citra imminutionem elabores?

Cathartica; Nota Sophisticum integrum Palmarii, quod non est simplex totum, sed extracta ex eo essentia.

5. *Si quædam è natura poßibilitate eruuntur, vt aurum & argentum, nusquam artificialia, sed pure naturalia sunt. Ars NIHIL quicquam addit, vt nec tritici cultura artificialis est.* Respondete ad obiectionem volebat talem: *Cui, vt actu sit, ars adhibetur, id est artificiale.* Nam cum in potentia esset, nondum erat absolutum. Quod vltimam perfectionem affert, id nomen operi ex se potest imponere. *Iam vt sit argentum viuum, & alia multa mineralia actu, ars conflatoria efficit. Ergo.* Negat Palmarius propositionem. Etiamsi enim arte perficiuntur, tamen sunt naturalia. Sed veritas est, quod *aliqua sint naturalia; aliqua artificialia.* Duo enim principia concurrunt, vnum *internum*, quod est natura, quæ multa in mineris imperfecta reliquit: alterum *externum*, quod est *metallurgica*, chymia mineralis & similes elaborationes industriæ. Argumentum à tritici cultura ignorat Elenchum, estque ridiculum & falsum. Omnino enim quia triticum non sponte nascitur, sed opere coloni, ipsum quidem naturæ vi ex semine prodit, & perficitur: sed cultura tamen eius est artificiosa? *Negat Coloni artem esse artem.*

6. *Dioscorides pronuncians argentum viuum venenum, aut sublimatum intellexit, aut ex aqua forti præcipitatum.* Mirum vero, si chymicus fuit Dioscorides. Quid ni & Plinius, eum de vulgari inartificioso scribit esse venenum omnium rerum? Dioscorides ignorauit ignem naturæ Palmarii. Alias non tantum innoxium medicamentum esse dixisset, sed & in alimentum mutasset, sicut Palmarius aurum potabile, vniuersale lapidis, gemmas & similia. Dioscorides *lib. 5. cap. 60. prima* proponit artem, qua ex minio (non illo, quod Quercetanus ex plumbo coquit, quodque Dioscoridi est sandaraca, vel sandix, aliis syricon: sed natiuo, quod ἀμμίον vel μίλτος, vel κιννάβαρι de quo Plinius *lib. 33. cap. 7.* quanquam & hic videatur perplexe scribere. Nam ex argentario lapide argentum viuum excoqui bene quidem dicit, sed in minio secundario, quod fiat exusto lapide, obscurus est. Aliud enim est id minium, ex quo hydrargyrus extrahitur: aliud sandaraca & sandyx plumbi seu cerussa, de qua *lib. 35. cap. 6.* quale fieri potest & ex lapide plumbario. Illud concedi Plinio potest, postquam iam extractum est argentum viuum, siue lapis fuerit argentarius, siue plumbarius, siue vena hydrargyri, vstione confici minium secundariū) conflatur argentū viuum: Rem ignotam Palmario. Addit *secundo nocuum*: Hoc solum nouit Palmarius. *Tertio* tradit *seruari plumbeis*, stanneis aut argenteis vasis, quia omnem aliam materiam exedat. Deceptus est relatione mercatorum. Nam ista metalla dissoluit. Vtribus, vesicis ligneis, seruatur. *Quarto sit potum habere vim pernicialem.* Quo modo? *Pondere*, inquit, *interna excedit.* Imò si ea est, non pondere id facit, sed acrimonia, & vi destructiua, quam bene sentiunt aurifabri, fossores minii, vncti & vaporati hydrargyro. Si Dioscoridea sublimatum intellexisset aut præcipitatum, quo modo potuisset vim exitiosam & erodentem ponderi asscripsisse? Non bene Sobrius erat Palmarius cum id scriberet, aut non habebat ad manum Dioscoridem, vel non vacabat inspicere. Præceps scilicet ferebatur in repræhensiones Libanii. *Capite 28. lib 6.* scribit Dioscorides *argentum viuum inter mineralia venena*, aitque *potum eadem inferre, quæ lithargyrus*, eademque proponit remedia. Nimirum intelligit crudum, liquidumque, quale ex officinis venit multis sordibus infectum, quæ sordes etiam emergunt in superficiem ex recessu, si seruetur aliquandiu. Adhæret sulphur impurum, & spiritus Cobaltici, seu cadmiosi, vnde recte dicitur venenatum. Si parem lithargyro habuit effectum plumbo vitiatum intellexisse censeri potest. Artifices multo sale & aceto eluunt, detergentque; Et tamen adhuc impurum, & crudum esse dicunt, quod terrestritatem, & aquositatem perniciosam adhuc contineat, quæ acri balneo est tollenda. Veruntamen minus nocet postquam impuritas est detersa. Mittebatur nobis hydrargyrus ex terra aduocatorum, quam varisciam appellant, seu Vogtlandiam. Is ex minera erat exhaustus citra omne artificium. Purgatus sæpe traiectione per pannos, nihilominus nigritiem perniciosam & scorias exhibebat multas. Non mirum, si quis talem venenum pronunciet. Longe ab hoc differt Hispanicus, Indicus, Tirolensis, Vngaricus, & quicunque circa mineras auri, argentique inuenitur non corruptus plumbo & similibus, in quo natura seminale principium coctione meliore elaborauit. *Talem assumunt ad suum magisterium sapientes*, & in aquam primordialem conuertunt. Sed ad Palmarium. *Hydrargyri impuritates.*

7. *Argentum viuum rodere, nunquam fuit obseruatum*, inquit: Paucos ergo vel nullos audiuit de noxa argenti viui querulos. Mortui post vnctiones, habuerunt corrosa ossa, (a) in quibus & argentum viuum inuentum aiunt. De sublimati in dentes iniuria norunt, quæ faciem mercuriatis aquis liniūt. *David Rungius* scribebat quoties tractaret argentum viuum, aut cinabarim, se molestiam, vel solo halitu sentire. Amicus noster *Doldius* non ita pridem significabat, *quendam chirurgum* sæpe sumtis mineralibus medicinis, quarum peritiam sibi arrogauerat, mortuum *habuisse ossa friabilia.* Indicabamus mercurialia nō fuisse medicamina, nisi fumādo ægrotos ipse quoq; fumos corrosiuos hausit, aut Gallicus fuit. Calcinat aurum, argētum, plumbū, stannum: ferrum molle reddit, &c. Sitne hoc corrodere, an quid aliud, videre debuit Palmarius, ante quā iudicaret. *Putauit* .n. (ita scribit) *eius ope metalla durißima in calcem*, puluerem, atomos *abire, non aliter ac stygia.* Mirum: Si non aliter ac stygia; eodem fane modo. *At stygia est corrodere. Ergo & hydrargyri.* Sed ille falsum hoc indicium arbitratur. Cur ergo dixit *non ALITER*? Iuniores norent corrosionem illam per accidens tribui argento viuo propter adhærentia corrusiua, vel quia frigiditate labefactat solida, quæ postea cum nutrimentum receptum non possint conuertere, id corrumpi & acre fieri sinunt, ipsaque etiam per se fathiscunt. Si purum est, metalla in eo soluuntur non corroduntur: licet vocetur interdum corrosio extra relatione. *An argentum viuum corrodat.*

8. Verum vertumnus iste à corrosiua transit ad calorem, negatque argentum viuum calore calcinare. Sed & falsum dicit stygiam vrere calore. Et est tamen caustica. Quo argumento negat? *Si calore, ignis deberet aurum calcinare. At non calcinat. Non ergo calore.* Atqui nunquam calcinatio est opus caloris ignei. *Solo salium spiritu*, inquit, *aqua fortis momento soluit argentum.* Non quidem momento, inquam, veruntamen si spiritibus salium (aluminis, & baloniтri, vel etiam salis) erit non calore? *Spiritus salium sunt caustici.* Ideo & cum argentum in cucurbitulam aquæ fortis

fortis iniectum est, vtrumque actu quoque incalescit, vt non semper, vel diu possit nuda manu contineri. Erat autem nimis obliniosus, philosophiæque suæ immemor Palmarius. *In initio capitis* ex magistris Eliaytis Philosophici adduximus sententias, quibus *argentum viuum IGNIS* pronunciatur, qui ignis licet sensibus non appateat in crudo (Est enim potius *frigidus tactu hydrargyrus*) tamen intus eastit, & cum committitur ei dispositum patiens, emergit, sicut fit, cum aqua fortis frigida actu stibio, vel ferro, &c. affunditur.

Ignis in hydrargyro.

An aqua regis soluat aurum calore.

9. Vt neget adhuc calore soluere stygiam, producit regiam. *Si calore solueret, etiam aurum: At non aurum. Ergo non soluit calore.* Item *si solueret calore, aqua regia, quæ fit aqua forti adiectis sale ammoniaco, esset calidior omnibus aliis, & solueret alia maximè. At non facit: quia non soluit argentum. Ergo non calore, non frigore ista peraguntur, sed certa rerum proprietate.* Sane confitendum est, quod aqua fortis communis non soluat aurum. Est & hoc dandum, quod aqua quædam conficiatur, quæ vnum metallum soluat, alterum non: Aliam esse quæ omnia soluat: aliam quæ non soluat nisi in argentum viuum. Agnoscimus dispositiones inter agentia, & patientia. Agnoscimus & hoc Platonicum, quod solutio sit penetrantis, & diuidentis, quod est acutum & tenue ad instar ignis, vel aeris, vel cœlestis essentiæ. Virgilio & frigus est penetrabile, quod alias cogit, & constringit. Verum & in aceto animaduertitur igniculus quidam. Vnde ipsum attenuatum & acre redditum fit soluens lapidum. Acidus spiritus separatus ab eo, vel etiam acetum integrum acutissimum margaritas non segniter soluit, vt est in historia Cleopatræ & filii Æsopi, &c. Interim vero fallit iudicium Palmarii in negatione caloris, & ignis. Omnia ista peraguntur igne essentiali, & calore non quouis, sed certi generis. Sic Aristoteles in plantarum, & animalium procreatione negabat quidem rectè ignem, aut talem calorem, vel vim igneam generationem procurare: Interim alium ponebat calorem cognatum elemento stellarum. Ita debuit disserere de his quoque Palmarius. Fit istud *calore*, sed *proprietatis*, & *certarum essentiarum, certæque materiæ.* Norunt & aurifices Mactobiani non omni igni flammeo, vel elementari calore omnia fieri rectè: Nam alius est ex paleis, alius ex carbonibus mollibus, alius ea duris, alius ea flamma surgente; alius ea lithanthrace: alius ex spiritu vini; alius ex solis radiis, &c. In omnibus tamen est calor, quo valent spiritus certarum materiarum. Quilibet agit sibi analogicè & determinate.

Aq. soluentes variæ.

10. Quæstio de calore salis Ammoniaci (*b*) nunc fit omnibus aliis vehementior, facilis est expeditu. Nullus sal acriores habet spiritus, præsertim si exaltati fuerint. Prope tamen accedit sal Tartari: Halonitrum; sal vrinæ, qui est pars artificioli ammoniaci. Illi spiritus calore valent. Hinc consequens est salem ammoniacum esse validum causticum. Si addas aquam argenti viui sublimati, validissimus fit ignis, quem magicum & essentialem vocant. Qualis etiam sit ille ignis, quo aurum breui spacio, atque pene oculi ictu in argentum viuum, & sulphur dissoluitur, cogitare licet. Auri calx per regiam facta tantùm concepit igniculum, vt leui motu, vel calore externo concalefacta *cum magno crepitu fulminet.* Si in regiam infundas oleum vel liquorem tartari, nisi cautus sis, cum tuo periculo ignis vim senties. Ista omnia considerasset Palmarius si vel sciuisset, vel calumnia non abreptus fuisset, vt studiose aliorum iudiciis se opponeret. De vi ignea *mercurio Philosophorum* inclusa, quam etiam ignem appellant, suo in loco dictum est. Notetur autem hic obiter, quod *Palmarius dissoluat* salem ammoniacum aqua forti; aurum argento viuo: argentum stygia. Nam *cap. 24 pag. 127. ista negabit.*

Ignis magicus.

Vide Basilicum Croll. pag. 211. 212. 213.

11. De *Hamalgamate* Palmarii. Argutus homo fuit Palmarius, & Græce Latineque doctus.
„ Quo modo argentum viuum calcinat metalla? *Si plurimum*, inquit, *superat metallum, in atomos innumeras & minutissimas* (ita solœcissare solet) *deducit pro certa proportione, qua illi maritatur.* ἀμάλγαμα nominant Græci, quasi *matrimonium*. Non necesse est plurimum superare. Nam sufficit proportio vnius ad quatuor, vnde tamen exprimitur, quod superfluum est. Aurifices vocant *molire*. Græcis pulticulam, seu massam, quæ inde fit, vocare μάλαγμα. Nam malaxando, & remolliendo conterendoque fit, sicut officinarum famuli pilularum massas subigunt. Imperiti corruperunt vocabulum, & transtulerunt in officinam aurifabrilem, *amalgama* enunciantes, quasi Arabes essent *amalagma* dicturi. Palmarius *matrimonium* fingere arbitratus est ridicule. Infidum certè matrimonium. Nam non multo igni vapor deserit v am, nec est ista *philosophica coniunctio*, de qua vsurpatur matrimonii terminus. Sed cur dissoluat metallum, quæritur. Non debebat dicere, DISSOLVIT. Id enim *infra pag. 127.* negat. *Habet id*, inquit, *à substantiæ identitate.* Mirum. Idem ergo dissoluit Idem? Fors scribere volebat *proprietate*. Ratio est, quia *multa dura soluuntur liquoribus.* At, inquam, hoc non fit ob substantiæ identitatem: sed ob poros, in quos admittitur humor, qui vinculum, & terminans tollit. Ita disserit Aristoteles de solutione mistorum. *Nulla id fit acrimonia*, inquit, sed *sola liquoris proprietate*, quæ *symbolum inuenit in congelatis & induratis.* Fiat sane hoc in aliquibus. Num *quicquid recipitur secundum modum recipientis recipitur.* Alicubi tamen requiritur acumen penetrans, & acrimonia, quæ ligaturas, & seras potenter soluat, vt fit aceto, aquis acutis, fortibus, salsis, spiritibus & pluribus eiusmodi menstruis. Galenochymicus debuit agnoscere etiam terrarum, & glebarum solutiones: Item succorum coagulatorum aluminis, attramenti, salium, item sulphuris, resinæ, succini, &c. Ex Aristotele potuerant disserere περὶ τήξεως; Deinde de putredine, cum per circumstantem calorem insitus cum terminante, & continente humido educitur, posteaque intrat peregrinus, qui gluten soluit, & humidius facit mistum; vnde putrescit, & diffluit, fitque fimus & tandem terra. Poterat & περὶ ὑποστάσεως dicere. Diuisibile enim quid est argentum viuum, & spiritus. Itaque per omnes partes symbolici metalli se insinuat, & sua diuisibilitate compagem molis, seu crassitiem & continuitatem corporis vel integram am quantitatem distinet, & disiiciat substantiæ vnitatem non soluit. *Chymici ergo negant veram solutionem esse, sed calcinationem appellant*, In qua licet sensibilis ignis non sit, nec acrimonia

Calcinatio per mercurium. ἀμάλγαμα q. simul dolium: ab ἅμα simul & ἄλγημα dolor: Fors à γαμέω deduxit ut sit simul nubere, quod connubium vocat. Decti à μαλάττω subigere malaxare derivant.

monia tactui humano molesta, tamen spiritualis, & *sui generis corrosio* non possit negari. Ignem autem produnt effecta. Nam metallum aliquando à mercurio receptum adeo aduritur, vt *specie nigri fumi redeat*, quod facile probabit is, qui argentum amalgamabit. Suctenius documentum habet de ferro, argento, stella teguli, venere. Notabile est, quod *nigritiem à regulo ex argento viuo redditam in regulum reduci tradat*. Alia documenta occurrunt aliis.

12. Negat vnquam obseruatum, *quod vegetabile aut animal ab argento viuo mutatum sit in substantia*. Quam mutationem ille velit, diuinandum forte est. Id constat, quod hydrargyri fumo ossa corrodantur, plantæ necentur, pediculi, vermes, muscæ, &c. occidantur. *Datum est*, inquit, *argentum viuum verminosis pag.* 108. Cur autem datum? an non vt vermes necet tam in pueris, quam equis? Metallorum scrutatoribus & fossoribus ea in re plus est experientiæ, quã fuit misero isti Palmario, quem & Veterinarii possunt explodere.

An mercurius mutet Plantas, & animalia in substantia.

13. Sed audiamus sapientem rationem *ptyalismi* & purgationis à mercurio. *Frigore*, inquit, *mitigat ardores*. Nempe sic volunt quidã *Elephantiasin* sanari ab argento vino, quia *summe calido morbo opponatur summe frigidum remedium*. Frigus id elementare est, & habet coniunctam humiditatẽ tantã, vt etiam *ossa flexilia* efficiat, vti putant, quanquam hoc reiici possit *in pituitam*, quam colliquando efficit. Alii volunt aëreæ subtilitatis esse. Qua ratione purgat, *si purgat? Humores* (inquit) fluxiles, *aberrantes in viis communibus euacuat ex Accidente*. Quo modo? *Propria frigore calorem* partium infirmat: pituitam prouocat *è partis substantia* manantem caloris natiui impotentia: *qua facit quatenus frigidum & catharticum*. Num ergo aliqua facit frigore, aliqua purgatiua facultate? Vbi ignis naturæ, qui illud malum frigus enecet? *Omne purgans calidum*. Si purgat pituitam, non prouocabit ideo, quia pituitosum temperamentum habet, vt simile trahat simile: sed ideo, quia calidam vim, qua resoluit & colliquat humores, quos postea ad emunctoria sua ablegatos expellit natura. Nec tantum id operabitur in humoribus, qui in viis hærent, verum etiam in penitioribus. Maximè enim cum senrit focum naturæ in corpore, inde fugit ad frigidum cerebrum, vbi colliquando, vti volunt, catarrhum mouet; & in nucham, neruos, articulos, aliaq; loca magnam copiam frigidorum humorum immittit, vt inde impotentia in viribus animalibus tremores, articulorum dolores, graues anhelitus, &c. excitentur. Illi humores num in viis oberrauerant communibus? Cum foris illinitur idem peragit. Quid de cinabari, & præcipitato? Num & in his frigore agit? *Miraculo* quasi discutit collectiones phlegmaticas, & plegmonas, item nodos duros mollit. Vnde *emplastrum Iohannis de vigo, & vnguentum ex plumbo* cum hydrargyro felicissimè adhibentur. Num frigore & cathartica hic iuuat? Palmarius ait etiam *scabiem siccare*, &c. Nimirum erit in mercurio aliquid abstrusius, quod quærunt sapientes. Et quod ipse Palmarius agnoscit *p.* 111. 112. 113. &c. vt insisse videatur in prioribus.

De ptyalismo. Elephantiasis.

Purgandi vis hydrargyri.

Hydrargyrus calorem fugit.

Hydrargyri vis discussiua.

14. De *anatomia argenti viui*. Non potest mirabilia effecta hydrargyri explicare frigore. Irrepit in chymiam; & inde duas correctiones protrahit, quarum vna est *spagirica*, seu distractoria: altera *Hermetica* (sic enim vult nos loqui Palmarius) per ignem naturæ. Consideremus ista peculiari capite:

(a) *Vide hac de re Alexicacum Rulandi pag.* 49. *vbi in vitiosos humores corrosio transfertur.*

(b) *An sal ammoniacus sit calidissimus. Vbi ratio dubii est ex acido liquore, qui ex eo cõficitur, vnde Quercetanus acidos spiritus ammoniacas esse censet. Acida vero iudicantur frigida. qualis & nitri spiritus. Alibi dicitur sal ignis naturæ. Sed in quo diuersæ sint partes. Vide Quercet. de medic. prisc. cap. 3 p. 20.*

Caput XXXI.

De argento viuo Palmarii per sublimationem & ignem naturæ, aliisque modis præparato ex pag. 111. 112. 113. &c.

Spagiria Palmariana in argento viuo hæc est: *Vna*, inquit, *sublimatio, mercurii, qui ab Alchemistis, sanitatis caussa mercurium colentibus, serpens dicitur, caput & caudam, in quibus venenum latet, à ventre, qui media est substantia vtilis, & medicamẽtosa expers malorũ, qua tribuuntur integro, & imparato, secretas exhibet*. Tandem ergo & illi sunt Alchemistæ qui segregant, & inutile ab vtili, impurumã puro separant, quod *supra* suauiter admodum irridebat, *ioci*, vt apparet, *causa* Palmarius. Deinde in autem poteramus insusurrare homini, si aures habuisset, *id non medicinæ humanæ tantum causa facere Alchimistas, sed & magni magisterii*. Nam quos *Hermeticos* Palmarius vocat, quorumq; artem *Hermesian*, hi quoq; separãt inutilia; vt sic separatio tam sit in magisteriis, quam extractis, licet diuerso modo. Tertio *caput & caudam veneni accusat* sapientulus Palmarius. Quid ergo est, quod magistri dicunt: *Res, cuius oculi nigri, pedes albi, caput rubeum, est magisterium?* Vbi sane nec pedes seu cauda, nec caput abiicitur. Verum hæc sunt *mysteria*. Dum ait caput, caudam tanquam inutilia abiecta esse, seruato ventre innoxio, num in argento viuo agnoscit *duas partes venenatas*, tertiam salutarem? Galenicus & Dioscoridæus aliquis cerebrosior diceret, quid, malum conatus es nobis persuadere argentum viuum *venenum non esse*, cuius tu ipse duas partes, salua tertia, venenum dicis? Dic modum secretionis? *Cauda in fundo vasis subsistit adiuncta corpori fixo: Caput per summa volitat, vt puluis tenuissimus, qui in crystallum vix cogitur, media substantia vasis lateribus adhæret, neque ascendit altius quantumuis ardente igne adhibito. Crystallina est solida & maligna illius aura vacua, qua NVNQVAM proferet enumerata accidentia*; Hæc ille. O male peritum veri magisterii. Nam Chymici non caput sublimi capitello seu alembico tribuunt, sed caudam. Nam respiciunt ad *draconem Apocal.* 12. *& Genes.* 3. 15. ad serpentem, cuius caput calcatur pedibus. Nos vidimus multas picturas sapientum, in quibus cauda volatica semper se surrigit: sed caput

Alchemista separatores impuri à puro.

Palmarius videtur contra se agnoscere venenum.

Secretio argenti viui in sublimatione.

Mercurius dulcificatus; quem aliquando male cessisse Quercetano; indicat Riolanus in Antiturquoto pag. 75. de Gavorrhad.

Draco.

in imo iacet, prostratusque est in tergum draco, qui ex alembico reuersam caudam deuorat, alasque suas depascitur. Deinde fundo ascribit corpus fixum. At hoc non inutile est; sed ex volatilitate noxia coagulatum. Palmarius audiuit aliquid: (a) sed totum ignorat. *Fundalia proiiciantur*, inquit Lullius. Hæc non sunt corpus mercurii fixum; sed superfluitates, vel in substantia vel qualitate: Et, in sublimato, feces salis, & vitrioli, quas multas collegimus, si cui libet inspicere. Hæ vero primis quatuor sublimationibus solent remanere, nisi valde impurus est mercurius; vbi tamen cauendum. Nam *Alexius* monet sublimationibus posterioribus singulis figi aliquid essentiale; Et nos hoc ipsum scimus, præsertim si velimus menstruum adhibere arcanum. Cum per candefactam ollam *in aquam resoluitur* hydrargyrus, volatica pars partim seruata natura in conceptaculum transit, partim in aqua resoluta. In fundo restat nigrities mortua, qua abluta habemus medium. Sed de hoc alias. Puluis, qui in alembico primis sublimationibus concrescit pruinæ instar (vidimus etiam sordes nigras) fugacissima, & spirituosissima pars est. Sed non semper. Nam demum & crystalli nascuntur in alembico, id quod oculis nostris vidimus; Et verum est, quod artifices scribunt *de NOSTRO mercurio, quod in altissimis montibus nascatur; Et non in medietate sublimatorii*, quanquam mystico sensu velint etiam quintam essentiam cœlestemque puritatem vltra elementa euectam designare. Quocirca falsa est opinio Palmarii, licet ardenti igni, tamen non ascendere altius crystallinā partem. Si viueret, interrogaremus, num pro salubri medicamento haberet sublimatum, vitri, vel crystalli æmulum? Non, opinamur, affirmaret. Superbiit vnico modo sublimationis, quem putauit Libauio ignotissimum esse, de quo *infra*. Auscultemus alteram præparationem, quam *vere Magistralem* appellat. *Tota*, inquit, *argenti viui substantia fit benefica, & ex summo VENENO summum venenorum, & omnium Magnorum morborum remedium. Id vnum & VERVM est magisterium.* Itane? Si hoc modo ex summo veneno fit summum alexiterium: Ergo argentum viuum fuit *venenum summum* ante istum apparatum. Si hoc, quorsum totis viribus *pag. 109. & 110.* veneni ignominiam ei detrahere studuisti? Vt Galenicus aliquis magis venenum esse credat, adiicit exempla similia, de quibus nemo peritus dubitat, quin sint venena: Vt *sandaracam* Græcam: & alibi *Realgar, arsenicum*, &c. Verum nimis properabat in vituperia Libauii Palmarius. Nam non hydrargyrum Dioscoridis, Plinii, Galeni, volebat dicere, sed *argentum viuum vitreum ex sale & chalcantho* sublimatum, quod iam non est hydrargyrus, sed *mistura ex tribus*, & sic alienum quid. Confundit miser materias. (b) Istud autem *sublimatum sine molis & ponderis diminutione fieri medicamentum ex veneno* etiam Quercetanus scripsit. Ne sit graue transscripta ex Alexicaco audire: *Alia*, inquit, *methodo hydrargyrum præparatur: quando octo partes mercurii* (à vitriolo & sale) *sublimati, & sex vulgaris* (liquidi argenti viui, vt in officinis vulgaribus habetur) *accepta comminuuntur:* (Teritur sublimatum cauta nare: Deinde in vitrea concha stilo eburno, vel spatha lignea argentum viuum commiscetur celeri manu vt puluis fiat. Sublimatum autem facile agit in argentum viuum, idque mortificat; sed spiritum exhalat, qui dentes nigrat, & catarrhos prouocat) *& ad integram vsque hydrargyri liquidi mortificationem permiscentur. Omnia deinde in matratium* (cucurbitam sublimatoriam) *iniici debent & ignis sublimationis* (per gradus) *sex horis adhibendus vt TOTA materia sublimetur & in formam crystallinam reducatur* (Quercetanus non astitit operi. Melius & cum Gebro conuenientius Palmarius loquitur, nisi velit tam diu sublimari & tam sæpe, donec nullæ feces remaneant)

Hydrargyrum nam est Venenum summum Palmario.

Palmarius sublimatum & Hydrargyrum confundit.

Præparatio sublimati Quercetani & argenti viui.

Reiterata sublimatione habebis mercurium dulcem purgatiuum, dosi gran. 20. vel amplius. Addit, se non solere sumere hydrargyrum ex mineris vulgaribus, qui sit crudus nimis. Ideo *alibi* dicit ex cinabari reduci, &c. Elaborat autem etiam perfectius mercurium communiter sublimatum, ita vt non assumat talem, qualis vulgo prostat titulo Venetiani: Sed toties sublimat, donec quintæ essentiæ puritatem sit adeptus, clarior & purior crystallo, quo modo Arnaldus eum præparauit *lib. de perfecta lapidis inuestigatione cap. 3.* Hæc ibi Quercetanus. Nos *in syntagmate nostro* de eodem disseruimus plano modo. Anno 1160. in Ianuario Martinus Rulandus Iunior, archiater Cæsarius, sic explicabat artificium: *Cæsari* (inquit) *ist puluis Mercurii Panacea dictus vsu mihi tuto probatus. Exhibetur ad scrupulum vnum. Exigit blande omnem superfluam materiam lentè, nec ciet vomitum. Fit facile ex mercurio sublimato, & argento viuo inuicem mistis, & sublimatis vase amplo & tertio ignis gradu. Abluendum postea aqua dulci sæpius, quod sublimatione est eleuatum, & crystalli specie adhæret parietibus vasis.* Hæc Rulandus. Vultisne audire, quæ *in Tetrade* scribit Quercetanus? Date aures quæso. Simul enim furta Palmarii cognoscetis. Est enim edita tetras an. 1606. Sed Lapis Palmarii 1609. Quæ ergo de igne naturæ habet tam magnifica, Quercetani explicationi debentur: quanquam Quercetanus nihil dicat de Realgare, arsenico, colocynthide, &c. Nihil item, quod medicamenta & alimenta per ignem naturæ commeent, aut ex veneno fiat nutrimentum vnius & eiusdem. Vide *cap. 6. medicina priscorum*, & in *syntagmate Libauii lib. 2. cap. 18.* Item in *alchymia pharmaceutica.*

Arnaldus lib. 1. Rosarii. cap. 9.

1606. Imperatoria Panacea ex M. Rulando.

Quercetani mercurius ex Tetrade.

Ignis natura Palmarii est furtum ex Quercetano.

Addo (inquit Quercetanus *pag. 459. exemplaris Marburgici*) *internum illum NATVRAE ignem in illo mercurio essensificato latentem.* (De essentificato Paracelsi habes *pagina præcedente*: Estque nihil aliud quam argentum viuum septies, vel nouies sublimatum à sale, & vitriolo, donec perspicuitate sit crystallina, siue reductiones interponas, siue non) *sistere posse, coagulare, conglaciare & in crystallinam duriciam VNO MOMENTO propria sua aqua metallica, ac fluentis iustum pondus aut circiter* (Intellige hydrargyrum liquidum, vt est in officinis. Pondus ante nominatum est octo sublimati, sex crudi) *compingere, à qua vicissim ille sic extinguitur, ac contemperatur, vt ex contrariis vtriusque effectis ne minima quidem de substantia illorum portiuncula depereat, aut diminuatur: Ita vt hoc artificio, qui ante Draco erat omniuorus, lenis ac suauis columba reddatur, aquilaque cœlestis cœlestium ac admirandarum virtutum ferax*, &c. Hæc ibi. Scribit autem, se magis probare argentum viuum ex cinabari artificiali reductum, quam plane crudum: Item id, quod omnes planetas habet, hoc est ex stibio, quod matrix metallorum dicitur, & magnesia, &c. Pondus non certo definit: sed tantum ponit, quantum potest sublimatum bantire. Vide ibi & reli-

& reliqua ipso sono verborum cum Palmarianis conuenientia, quanquam & in istis sit, quod desiderari possit, Quercetano hyperbolicis locutionibus assueto. Eadem habet *pag.* 481. Alexicaci, nempe ita præparatum sublimatum nullum vomitum, nauseam, aut stomachi perturbationem mouere, etiamsi detur scrupulari, vel semidrachmæ pondere ad omnes humores sufficienter, potissimum venenatos exturbandos; in præparatione de pondere nihil decedere, &c. Animaduerte simul sophisticam Palmarii, qui omnibus persuasum cupit, beneficio ignis naturæ (Is est in sublimato ex sale, vitriolo & hydrargyro) ex argento viuo nihil deminui, &c. Nimirum iam duæ partes in sublimatione decesserunt remanente tertia. Dum etiam liquidus hydrargyrus cum sublimato miscetur, nos experti sumus, quid exhalet; & dum sublimatio fit ex nigro puluere, quis credere possit, nihil decessisse? Hinc in secretiora artificium penetra. *Lapis philosophicus fit ex aqua gummosa sublimati, & auro. Quæ si is proiicitur prima vice in argentum viuum liquidum, id vertit in medicinam momento absq; iactura ponderis, adeo, vt etiam crescat.* Verum ad Palmarium. *Eadem mira arte*, inquit, *duæ substantiæ mercuriales vnius radicis componuntur*: Ita quidem loquuntur magistri in praxi lapidis, & intelligunt *ex glutinosa aqua mercurii* decenter *sublimati* fieri res duas mercuriales, vnam aquam primam, alteram Elixyr: sulphur, merc. marem fœminam, quæ duæ partes iterum sunt coniungendæ, & coagulandæ. Sed Sophista ille hoc secretum nunquam intellexit. Hoc sentit ex argento viuo crudo, & sublimato fieri medicinam istam, quam ex Quercetano & Rulando descripsimus. Rursus:

Lapis Philos. ex quibus.

Eadem arte (garrit) *Mercurius per mercurium extrahitur*, NON EX AVRO, *non ex argento, sed ex corpore magnesiæ, quæ est regina minerarum.* Hæc ex Suchtenio transtulit, qui ex stella antimonii per argentum viuum mediante argento extrahit argentum viuum. Sed primum neque Suchtenius, neq; Palmarius persuadebit, argentum in illa extractione nihil contulisse. Secundo dum imperitæ nugationis Palmarius accusat Libauium, certo documento indicat, se nunquam intellexisse artificium Lapidis, quod omnino prima vice præparationem aquæ viscosæ mercurialis per sublimationes & alias operationes multas requirit; deinde Elixyris solutionem per aquam propriam, & si ad rubeum paratum est, calcis auri adiectionem; si ad album, argenti; vtrobiq; mediante spiritu. Hæc sunt adeo vera, vt sine eis essentia lapidis sit nulla. Magnesia, quam appellat, est stibium, & eius corpus, regulus, seu stella: Alias magnes noster, vel exaltatus mercurius, &c.

Arg. viuum de argento viuo.
Veræ partes lapidis.
Magnesia.

Ridiculum est, quod *pag.* 112. scribit, Medicum istas præparationes scientem esse *Fere omnipotentem.* Magna latitudine oportet esse illud FERE. Alias tam breui mortuus non esset Palmarius. In Laude argenti viui, quæ dicitur contraria posse, & præstare fidem superantia, ipse laudator vltra omnem fidem est gloriosus. Ait *menstruis nobilibus vegetalium, & animalium feritatem omnem deponere.* Credemus id, cum artem videbimus. Proprietatem ei tribuit, *qua ad vniuersalis naturam ascendat.* Imò sit ipsum vniuersale & panacea, quatenus se extendit horum terminorum vsus licitus. *pag.* 86. & 87. innuebat, *Crystallinum* esse, quod alludit ad essentiale sublimatum: Sed *pag* 89. *Liquor est.* Non quidem hoc reiicimus suo sensu: Sed num intellexerit Palmarius, dubitamus. *Adeo natura placet* (inquit) *vt nihil moueat, si nihil oberret in viis communibus excernendum.* Si hoc verum est, quomodo omne superfluum tollit? Num omnis superfluitas hæret in communibus viis? *Quæ sunt illæ communes viæ? Sed vnde quæso fit tam salutaris? Paratus cum sale communi calcinato*, inquit. Sed interrogari debuit, quæ sit calcinatio salis communis? Nos scimus, salem in calcem redigi non posse, sed potius fundi, & in vitrum verti. *Sublimationis à sale & vitriolo est opus istud.* Sale solo detergetur rectius, vel acida muria. Porro omne malum, quod sequitur hydrargyri vsum, reiicitur *in imparatum; in vsum diuturnum, in frigus & caloris nostri infirmitatem*: Sed procurator non credit. Nouit enim temeritatem Paracelsicam sic non excusari: monet, sæpius errari in præparatione, vt cum debeat *mercurius vita* esse, *sit mortis.* Nec absq; caussa monendũ, *vt in mineralibus ex stibio, argento viuo præsertim vitriolato & similibus simus cauti.* Proiiciunt multi maximas ampullas, vt sua medicamina faciant vendibilia: sed non semper respondet exitus. Μηδὲν ἄγαν.

Arg. viuum vltra fidem potens.
Modus quò hydragyrus fiat salutifer.
Mala hydrargyri vnde.

(a) *Notabis aliud esse de magno magisterio loqui: aliud de particulari medicina ex mercurio sublimato solo, vel cum aliis. Vide arcani corallini apud Crollium confectionem: Et apud Quercetanum de arcano simili, de quo nos alias In his abiiciuntur fundalia, & quæ in alembico consisterunt. Alia ratio est lapidis, vbi quando præparata materia est, nihil abiicitur.*

(b) *Sublimati ars à Quercetano proposita De hac sensit Crollius in Basilica pag.* 130. *in fine, arcani corallini: Aliquid habet pag.* 277. *in cosmetico.*

CAPVT XXXII.

De stibio nonnulla, in quo ignem Mercurialem inesse supra ex Suchthenio & aliis dictum est.

VAtis de stibio, quod Chymici antimonium, & Magnesiam vocant, est opinio. Multi, ex quibus & Quercetanus, putant esse *metallorum omnium veluti primam matricem*, & seminarium, aut Ens primum, vel primam destinationem; argumento, quia non tantum ex eo aurum excoquitur, verum etiam regulus eius omnis generis metalla per eorum spiritum induit. Itaque & *Suchten* & *Basilius Valentinus* eum per *salem saturni* in plumbum mutant per stanni spiritum in stannum, & sic deinceps. Argentum viuum sane ad eius primam constitutionem concurrisse, testatur reductio, quæ non solum per argentum viuum fit, sed & alio modo, de quo *in triumphali curru*, *& aliorum autorum commentariis.* Hinc inter semimetalla refertur. Tribuitur tamẽ ei *crudius argentum viuum*, quã est seu hydrargytus, seu metallorum mercurius. Alii dissentiunt, dicuntq; per salem esse fixius, & magis coagulatum: Esse vero quasi abortum plumbi aut plumbum degenerans. Vnde & Regulus eius parum dicitur à plumbo differre, in quod & transit accepta humiditate mercuriali ex plumbo. *Alexander Conthonius* vt plum-

Stibium matrix metallorum.
Antimonii in metalla varia.
Hydrargyrus ex stibio: Regulus stibii plumbeus.

bum in aurum mutauit, ita & stibium. *Bismutho* adeo affine est, vt reguli pene sint idem, excepto, quod stibium nigro plumbo, & auro sit vicinius, Bismuthum (Agricolæ plumbum cinereum) argento, & stanno seu plumbo albo. (*a*) Dioscorides quoq; in plumbum abire crematione vberiore stibium tradidit, & vim habere vsto plumbo similem. Quæ etiam noxæ ex spiritu plumbi, & bismuthi contingunt, eædem ex stibio. Colores in potentia habet eosdem, vt & argentum viuum. *Galenam*, quę est plumbi vena, inuenias indiscretam ab albo seu nitente stibio crudo. Sæpe etiam in vno lapide metalli & vena est vtrumq;. Sed excoctores frequentius plumbo inuenerunt. Nam sicubi ipsum est, aut sulphur, aut arsenicum, aut cadmia venenata, auertenda vis est in ferrum. vel medicamina ex ferro, & plumbum præmittendum, vt argenti liquor ad id confugiat. *Basilius vult ab astris esse in terra destinatum & per archeum in Elementis coagulatum fumum, qui modo plus mercurii habeat, vt qui auro est affinior: modo plus sulphuris, qui mas vocatur. Paracelsus docuit*, (inquit *in Tetrade* Quercet.) *antimonium ex purissimis, perfectissimisq; mercurio & sulphure prognatum sub vitrioli genere in metallicam formam, & splendorem.* Sed iudicium hoc refutant tot scoriæ & feces separandæ cum halitibus venenosis, arsenicalique sulphure, vt *cap. 25. tetradis & alibi* Quercetanus scribit. Esse venenum summum ante separationem, *pluribus pagellis* affirmat Basilius vt 34. 42. 44. 54. 65. 95. 97. 101. 105. 107. 125. *&c. editionis Germanicæ Tholdenii.* Id experiuntur, qui in fumis eius laborant. Vix est aliud minerale, quod Paracelsum, & eius sequaces adeo exercuit. Itaq; & infinita ferè medicamina ex eo conflarunt. Est enim veluti vertumnus quidã, & *miraculum naturæ*, vt loquitur Basilius, vires q; varias accipit non tam ex ortu, quam ex varia elaboratione, euidentissima demonstratione, quod aliud possit aceto, aliud vini spiritu, & pro vt acetum vel spiritus præmittitur, aut succedit, extractum. Laudatur euehiturq; vltra omnia medicamenta *exceptis tribus, vniuersali scilicet lapide, astro Solis, & spiritu mercurii*, ex quibus tamẽ duobus vniuersale cõflatur. *Greuerus* id recenset inter materias vniuersalis: sed non intrat essentialiter, *recteq; negat Basilium fine lapidem ex eo fieri, siue hydrargyron eius esse mercurium philosophorum.* Parant alia miracula ex vino, tartaro, vrina, sanguine, sulphure, chalcantho, &c. sed ista omnia nihil ad stibium. Aiunt esse *minerale, in quo sulphur sola potentius inueniatur, quam in sole ipso.* Credunt Antimonium notari, Basilio scribente paria ex eo fieri ac ex Sole & mercurio. Hinc Panaceæ tam variæ quam varii penè sunt artifices: Imo Quercetanus, qui copiose de chymia & spagyria antimonii scripsit *in Tetrade & Alexicaco*, non vnã exhibuit, modo per se elaborando, modo cum argento viuo sublimato, aut tartaro, aut sale ammoniaco, aut halinitro, aut vitriolo, aquis fortibus, aceto, spiritu vini, &c. operationibus multis, vt calcinatione sublimatione, reuerberatione, circulatione, putrefactione, digestione, destillatione ascensoria, descensoria, in latus: fixione, &c. in quibus oportet ignis regiminum peritum esse artificẽ vt materiæ, agentiumq; modum & scopum teneat. *Basilius tanquam claues commendat putrefactionem, & digestionem*; alias etiã calcinationem, reuerberationẽ, & sublimationẽ in præcipuis habens. Incredibile est, quanta varietas medicaminũ inde conflетur. Vulgares artifices calcẽ non vnã conficiunt, vt quæ modo purgans sit, modo diaphoretica: ex quo genere fuit *terra quædam sancta Rulandi, & crocus metallorũ*, qualem docuit apparare etiã Quercet. Sane *pater Rulandi archiatri mittebat nobis aliquando puluerẽ cinereum nomine terra sancta*, quiã ab effectu mirabili in febribus putridis sic appellabat: aliquando *obscurũ vitrum*, aliqua ex parte metallinã repræsentans, & ascribebat fieri arte Matthioli. Filius archiater paulo ante mortẽ hęc perscribebat: (*b*) *Sulphur anodynũ Quercetani fuit vitrioli, & basis Nepentheos eius. Antimonii sulphur seu tinctura non est eius virtutis, suius est illud. Hoc* (antimonii) *mihi vt olim, ita etiam nunc Diaphoreticum est, non narcoticũ: Et Aqua benedicta parentis est rutia Ex Regulo calcinato his terue coq; reuerberato, & abluto probè, quandoq; & primis annis facta est eadẽ aqua & vsurpata magna vtilitate* Hæc Rulandus: vnde patet, alias calcem, alias regulũ; alias vitrum, alias sulphur stibii materiam fuisse aquæ Benedictæ. Quod autem de Nepenthe Quercetani scribit, habetur *in Pharmacopœia pag. 536. Parisiis an. 1607. in quarta edita*, vbi præter opium mentionẽ facit extracti sulphuris dulcis vitrioli. *in libro de materia vera medicinæ priscorũ, pag. 429. & 430. Vignoniæ editionis an. 1603.* non quidẽ omnino repudiat opium: Veruntamen *negat Laudanum suũ recipere seu opium seu vim eius*: sed pro certo affirmat præcipuam *vim narcoticam* (at hanc in Laudanis opiatis non agnoscit. Ideo & ex opio remoue: *in Pharmacopœia pag. 553. & seq.*) quam Nepenthes possidet, depromtam esse *ex vitrioli sulphure dulci*, sulphure argenti, tinctura coralli, essentiis croci, & caphuræ. (*c*) Hæc tunc ille. At in *Pharmacopœia sua* Laudanum ex opio facit: ℞ *Essentia opii ℥ij. Ess. croci cum aqua limonum extracta ℥j. magisteriorum Gemmarum, Hyacinth. Corallorum an ʒj ß. terræ sigil. veræ, ʒj pul. Bezoar veri, vnicornu, Ambræ grisea an. ℈ij Misceantur.* Ita theriaca summa *pag. 374.* Alex. Sed nec in sequentibus descriptionibus est illud sulphur. Rulando vero quidam hanc misit: *Vitrioli Vngarici quantum vis solue aqua aliquoties, & per filtrũ traiice. Sine iterum consistere, vt euadat mundum. Calcina moderato igni ad summam rubedinem. Salẽ separa aqua pluuia destillata. Relinquitur Colcotar seu puluis ruber. Hunc include matratio seu phiola longicolli tantum tertiam partẽ eius implendo.* (Duæ vnciæ sumi iubentur) *Affunde olei rubei vitrioli spissitatum, quantum ad madefactionem videtur necessarium. Signatum Hermeticè pone in arenarium acedia per duos menses. Videbis terrã cum oleo interdum eleuari, & vicissim sidere, tuq; fiat inseparabiliter commisceri. Ita habebis vitriolum narcoticũ & tenax*, quod in loco humido in oleum resolui potest. *Odore somnũ suauem inducit*: Est basis triplicis laudani, quorum duo posteriora ad curandam epilepsiam cum ol. caphuræ, & ad suffucationem matricis cum extracto ficuum in tibiis equorũ repertorum summa sunt. *Quercetanus olfecit tantũ, non vidit.* Posthæc irridetur *sulphur Thaleri* medici Augustani, & *Petri Montani*, quorũ præparationes vocantur *culinaria*, &c. *Dosis grana ij. vel iij. ad sedandos omnes dolores*, & quietem afferendam *tam corpori quam morbo.* Hæc & alia ille ad Rulandum: qui tamen quod parat, sulphur rectè non dicitur; sed potius Elixyr vitrioli ex terra eius & oleo per digestionem, qua se attenuant mutuo, præparatum. *Sulphur* tamen *aliqui vocant oleum rubeum*: Sed nec hoc est syncerum, si est corro-

Stibii laudes.

Lapis non fit ex stibio.

Panacea stibiata.

Claues seu modi elaborandi stibii.

Terra S. Rulandi & crocus metallorum, de quibus exactius in Hypomnematicis.

Sulphur anodynum Quercetani.

Crocus metall. Rulandi est sulphur antimonii: sed vide Hypomnema de antimonio.

De anodyno soporifero sulphure vitrioli.

Corrosiuo. Nomen illud iustius vendicat sibi oleum dulce sine additamentis peregrinis à vitrioli Elementis, & sale mercurioque separatum. Non male *Rupescissa subtilissimam essentiam*, quæ cum argento viuo in sublimatione euehitur, certoque modo segregatur, *sulphur vitrioli vocat*. Ille quidem sua vtitur industria: sed vis syncerum? *Sublimati crystallos purissimos reduc in mercurium.* Hunc pone in Athannorem ad putrefactionem. *Emerges spumæ nigredinis pinguis, quam collige: & per vini spiritum nobilem digere, tandemque mollissimo igni ad rubedinem perducito.* Hoc verum sulphur est vitrioli, quod quidē secretum appetamus. Nam cum sublimatum fiat ex sale, vitriolo & argento viuo; reductio salem sustulit: vitrioli sulphur inclusum hydrargyro manet, indeque per putrefactionem segregatur. Rulandus misit nobis sui sulphuris specimen, quod est tenerrima rubedo, vitrioli acorem & acrimoniā sapiens. Nos tincturam ex colcotare per sp. vini extractam vocamus. Alii aliud moliuntur. Sed ad antimonium redeamus. Est apud Quercetanum *Bezoardici Diaphoretici* nomen potius, quam integra descriptio. Ille *ex sublimato & subduplo reguli stibii*, vel ex regulo & stibio simul fieri docuit *pag.* 470. & 488. *alexic.* Destillauit ex retorta. Liquorem gummosum rectificatum in cucurbitam satis capacem immisit. Instillauit caute liquorem salis ammoniaci (aut halonitri, vel tartari;) vnde efferuescunt. Digestione facta in puluerem facessunt, qui datur granis 5. vel *6. cum Hyacinthina confectione*, vel conserua cordiali forma pilulari ad sudandum in lecto contra venena pestilentiæ. Mire vel potius hyperbolicè (cuiusmodi est Bezoardicum, quod dandum est cum cordialibus;) prædicat Quercetanus, refertque acceptum *Iohanni Hartmanno*, qui tamen ad Rulandum scripsit *suum Diaphoreticum esse Crollii ex Basilica.* Hoc libet paulo liquidius describere, ne quis in medicina ad salutem humanam comparata temere, vt fieri ab agyrtis solet, erret. *Fiat sublimatum ex argento viuo, sale, & vitriolo secundum artem. Placet id studiose elaborari sublimationibus repetitis, donec fecibus nullis relictis splendidissimi purissimique crystalli instar ascendat. Tunc enim perdidit malignitatem. Huius libra vni adde tres libras antimonij Vngarici.* (Mallemus stellam vel regulum) *seorsim autem vtrumque in puluerem redactum esto. Post veloci manu in porphyrite sunt commiscenda. Nam solent humescere, & incalescere. Include retortæ vitreæ luto armatæ. Appone conceptaculum amplum. Claude rimas. Destilla in arena obseruatis ignis gradibus de more. Solet butyrum quoddam in collo consistere. Id liquato Crollius iubet prudenter admota pruna per forcipem. Alii cauent facta capsa ex luto, adiectaque rostro, & imposito cinere calente. Destillatione absoluta, egressum liquorem iterata destillatione rectifica semel.* *Deinde calore liquefactum* (nam concreuit) *effundo in cucurbitam capacem longam. Instilla modicis guttis aquam regis, vel solum halonitri spiritum, seu liquorem. Efferuescent cum tumultu, & soluentur inuicem. Caueto prudenter quantitatem. Nam cum instillata aqua non amplius tumultuatur, satis est. Tunc relinque in digestione, donec materia tota quiescat, & soluta appareat, forma olei, potes in Acedia detinere. Hoc dicitur oleum. Id pondera. Interim vero dum in digestione stant, para aquam regiam ex forti, & sale ammoniaco. In hac solue aurum vt est artis. Si olei fuit selibra, in eam guttulatim & prudenter instilla auri soluti semunciam. Sic mistura erit clara, non turbida, & rubicundissimi coloris. Si enim copiose affunderes, turbaretur, nec aurum vere incorporaretur, quia abstracto menstruo scintilla auri emicarent. Claram illam & rubentissimam solutionem include alembico bene lutato. Digere in acedia furno, vt omnino se penetrent, & alterent mutuo. Hoc facto iuncturis recte obturatis destilla gradatim duodenis horis ignem augendo, vt 48. horis absoluatur opus. Cum humiditatem eliciuisti, intendo ignem ita, vt cucurbita fundus excandescat. Quod volatile est, tollitur in sublime: sed Crollius id contemnere iubet. Frigefacto opere vas rumpitur, vt decet; inuenietur in fundo, & circa latera substantia fixa, coloris flaui instar terræ siccissima, insipida, fixientis. Lingua si admoueas, adhæret sorbendo humorem. Fixionem hanc vocant. Ex libra vna olei, dimidia terra restat. Ea est calx fixa. Hanc in catino aurifabrili per mediam horam candefacito, vt spiritus infesti melius secedant. Non fugiet ex igne, nec vlla corrosiua vis restabit. Vsus est à granis 3. vsque ad 8. cum aquis conuenientibus* (*Scobiosa, Cardui benedicti, fumaria, &c.*) *in peste, lue venerea, podagra, hydrope, febribus, obstructionibus splenetica, epatica, calculo,* &c. Ita est Antimonium *Crollij*, & Bezoardicum Diaphoreticum *Hartmanni* ex argento viuo sublimato, auro, & stibio, quibus non inuenitur minerale efficacius. Non debebamus plura adiicere de Antimonio. Quid enim possumus post Rubeum, Seuerinum, Dornæum, Paracelsum, Quercetanum, Renealmum, Suchthenium, Basilium, Tholdenii collectanea, & similia? Paracelsistæ summo studio Antimonii naturam excusserunt. Nos multa ex eo fecimus, calcem, vitrum diuersum, colorem flauum, cinereum, flores, oleum rubeum, &c. Alii adhuc plura. Vt Quercetanus, Matthiolus, Penotus, &c. Quæ tribuuntur monacho Basilio, magnam habent varietatem. Ille ex stibio facit *acetum philosophicum*, adiecta aqua pluuia stillatitia: quanquam alii vtantur alio modo: facit argentum viuum, & ex hoc præcipitatum, & oleum, &c. Facit tria principia, salem, mercurium, sulphur: Et nomine sulphuris tincturas, oleaque varia sine, & cum additamentis. Ex oleo conflat lapidem ignis: Ex principiis iunctis essentiam compositam: Alia arte, calces, flores ascensorios, descensorios, rubeos, citrinos, albos: vitra variorum colorum, vt omnis generis gemmas mentiantur. Sulphur inflammabile: Arcanum: Elixir: Magisterium: Lilium (tincturam rubeam ex rubro vitro per acetum, & vini spiritum extrahendo ordine.) Facit plumbum, regulum, stellam: puluerem fixum: calcem deliquio soluendam: florem purgantem rubrum à colcotare eleuatum: Extractiones mirificas: Balsamos vulnerarios, & alia, quæ Tholdenius edidit præfante Tanckio, & auxit. Extrahit ex vitro essentiam per acetum stillatitium fixatorium non purgantem, sed diaphoreticam. Non inutile quid faceret aliquis Chymiatrus, si verbositate contemta in compendium redigeret istum currum triumphalem, & aliis quoque linguis communicaret. Videamus, quid Palmario placuerit.

Verum sulphur vitrioli.

Bezoardicum Diaphoreticū Quercetani vide in pharmacopœia pag. 532. de qua nos latius in appendice de mercurialibus medicinis Quercetani.

Antimoniū Diaphoreticum Crollii confer cum Quercetano Bezoardico.

Basilius monachus stibiatissimus.

Lilium.

Id factum infra studiosorum Latinitatis causa.

(a) *Wimandus de Bismutho: marcasitha vulgariter dicitur* Wismath. *Stridet & liquescit vt stannum. Ludit in testa vt argentum: sed auolat. Miscetur pars eius quatuor partibus stanni. Mistura*

 fit ar-

sit argenti amula: sed fugax est. Fit ex caper se argentum fulminatum. Elicitur ex eadem etiam tinctura, quæ sit sol & lunæ: & coagulatur hydrargyrus ad album, vel rubrum perpetua coagulatione. Nihil differt à stanno, nisi quod sit ponderosior, fugacior, malleum non sustinens. Quædam est aurea, quædam argentea.

(b) *Oberndorferus obiecerat Rulando aquam Bened. fieri ex antimonio vitrificato. Hoc negat Rulandus pag. 24. Alexicaci, & chymia triam Rulandinam, in qua explicetur diserte, premittit.*

(c) *Nota, quæ in reformatione Theriacæ in pharmacopola pag. 513. scripsit Quercetanus: Ex vitriole Hungarico, Romano vel Cyprio elicerent sulphur dulce, quod verum anodynum & narcoticum ceteris, atque adeo opio longe præcellit. Huius sulphuris extrahendi modus perspectus est plerisque Hermeticis. Cum vero id basin sustineat in meo Nepenthe, secretorum meorum facile primi, id mihi restituo, &c. His verbis duo indicat. 1. Esse extractum. 2. fuisse sibi notum quidem, sed in arcanis retentum. In electuario de ouo in Alexic. pag. 370. ponit anodynum minerale, & docet esse salem prunella, nempe lapidem illum, qui fit ex halinitro per sulphur purgato. Alia sulphura anodyna proponuntur pag. 213. Tetradu. vide pag. 628. pharmac.*

CAPVT XXXIII.

De stibio Palmarii ex cap. 21. pag. 114.

Gallorum medicina chymica minerales.

GAllorum noua medicamina plæraque sunt ex vitro antimonii, calce, floribus (quæ per acetum, vinum sublimatum, halonitrum, aquas acres, &c. varie præparantur, & vt vites, ita nomina fictitia accipiunt varia) tinctura, oleo, sale, mercurio, stella, scoriis, terra, & aliis: Deinde ex compositione cum argento viuo, metallis, sublimato, colcotare, &c. Vnde mercurius ille vitæ, præcipitatum aureum, puluis angelicus, &c. Præterea ex sublimato refecto cum suo hydrargyro: Interdum commista solutione auri, &c. Regulos quoq; conficiunt varios, & lapides ex metallorum calcibus. Si aurum, argentum viuum, stibium, vitriolum adimeres, euanescerent gloriationes istæ mirificæ & panaceæ, quarũ fiducia triumphant plærq;: Palmarius autem etiam *igne suo* est insulentissimus. Ille vero viuere debuisset diu. Nam per IGNEM NATVRÆ tot labores Seuerini, Paracelsi, Rubei, Quercetani, Basilii, Tholdenii & aliorum in ventum vertisset, & facilima opera totam stibii substantiam absque accessu, & decessu mutasset *vel tacibum* Est tamen, de quo conqueritur. Primum *defensor est stibii accusati veneni.* Negat vel integrum, natiuumque esse venenum, vel præparatum Nos in *præcedente capite* Basilii repertam confessionem produximus. *Alibi* monuimus *videndum esse, quomodo adhibeatur* fumo volatico, an coagulata substantia, correcta, incorrecta, &c. Multum interest, quomodo in vsum vertas. 2. *Stibium & plumbum differunt sese cœlo, nec possunt permutari.* Ridiculum vniuersali cœlo differre. Quid si in terra, & in eadem minera, lapideq; conuenirent? Nos cum Quercetano libenter fatemur, omnis generis metallis associari posse, auro, argento, plumbo, æri, &c. & maxime conuenire cum Marcasitha, quæ bismuthũ, & plumbo nigro. Ideo & Dioscorides, Plinius, Auicenna, Suchthen, Basilius & alii in plumbum mutant. Si Galena, & lapis plumbarius, imò plumbum ipsum multum exhalat realgaris venenati, quid ni & stibium, præsertim nigrum? Ideo miser ille etiam hoc scabiosum enunciat: *Eius regulus non potius plumbum est, quam auripigmenti, & Sandarachæ metallina* Imò inquam magis, adeo, vt *plumbi nothus filius* iudicetur stibium, qui & patri similis breuiatte fieri potest, sicut marcasitha stanni. 3. *Videe,* (inquit) *intrepide datum à Dioscoride, Plinio, Galeno Græcis, Arabibus* ad externos, & internos affectus. In Dioscoridis *cap 49. lib. 5.* nihil est tale. Tantum enim externis accommodatur. Ita apud Plin. *lib. 33. cap 6.* vide Matthiolum in locum Dioscoridis, qui & Galenum citat ex *lib. 9. simpl.* Auicenna *lib. 2. canonis tract. 2 cap. 7.* *Antimonium* ait *esse substantiam plumbi mortui,* & tantum foris vsurpat, posito succedaneo stanno vsto. Vbi ergo sunt illi interni affectus? Vbi est intrepida propinatio? Auicenna metuit, *ne exulceret,* quia carnes superfluas eadit. (a) Sed hoc linquamus.

An stibium sit venenatum. Quercetanus in Tetrade cap. 31. eadem fere habet quæ Palmarius.

4. *Borax ex benignis est,* inquit, *pag.* 115. Benignum sane, quod est ἰκανὸν ἢ φθόριον. Sed tamen in stibio, quod in album vitrum Monachus ex calce vertit Borace, valeat. *Boracis compositio non est vna:* nec satis tuta, quæ constat sale communi, tartaro & lacte. 5. *Quanquam venenatus esset borax, non manet cum metallo:*) Qui fit ergo, vt vitrum album exeat adiecto borace sæpius? Temeritatis est paucis inspectis facile pronunciare. Quis nescit sales lapidescere ignium vehementia? 6. Quid sibi vult, quod ait: *Omnia vasa aurifabrorum borace funduntur, ferruminantur, solidescunt.* Fluere enim facit mediũ vnionis. Si omnia, num etiam lapidea? Lingua effrenis argentea, & aurea Chrysocolla, borace & similibus ferruminari voluit dicere. Vt tamen diu defendit præparatum antimonium, *Vitro vulgari cacoethiam* ascribit. Nos nolumus artis opus vituperare, nec imperitiæ patrocinari, multo minus audaciam agyrtarum commendate. Vnumquodque suo loco bonum est. *Vitrum rectè paratum arti bene obedit*, vt & alia ex eo medicamina. *Quo melius & nobilius, activiusque quid est, eo circumspectiorem vsum desiderat. Ideo antimonii medicinæ non sunt puerorum, non barbitonsorum, anicularum, & impostorum ex Paracelsia, sed peritorum Chymiatrorum. Syrupum è stibio* Palmariano optamus bibisse Palmarium nostrum. Fors adhuc viueret ab apoplexia immunis. 7. Docet *præparationes, quibus eadem operetur, quæ mercurius.* (b) Quæ ista? Sine, & cum aliis calcinatur igne, regia, halinitro: quibus spiritus vomitiuus expirat. Calx digestione (spiritus vini) fit Diuretica & Diaphoretica, præcedente scilicet maceratione in aceto. Est & oleũ multiplexa Producit tincturã Panaceæ nomine iactatam. Citatur Rulandus: Sucten: ex quo didicit medicinam contra Elephanticã suã; sed tamen singularis modi. Non debuisti, Palmari, istũ mum tacere. Sed magnificentissimum est: *Totus figitur & perficitur in medicamentum innocentissimum πολύχρηστον:*

Cur

Cur hoc posteris non relictum est? Proculdubio ignis naturæ vi tam bellum & probum TOTUM euadit. Nam, si non mentitus est Palmarius, eo ex venenis fiunt medicamenta, ex his alimenta sine accessu, & decessu. Verum illud credibilius, quia comprobarius, quod *ex stibio, auro & argento viuo sublimato* conferunt *medicinæ nobilis Flores vomitiui circulati vini spiritu, & mellis, vehementiam vomitii deponunt.* Sit sane istud: Monachus vtebatur aceto: nisi quod neque deiectoriam relinqueret, sed simul perderet cum vomitiua, cum illum Palmarius reseruet. Vnde fit autem, vt vomitiua pereat? *Quia*, inquit, *flores adhuc crudi erant. Coctione & nobilitate menstruorum mitescunt.* Errasti Palmari. Illi enim flores, qui ignium sint vehementia, sulphurei sunt, & spiritibus realgaricis, & vitriolaris adversi ventriculo. Hi spiritus occiduntur digestione menstruorum, sicut tu solebas duobus ignibus confusis medium elicere. Partim vero etiam euanescunt. Verum paras & *crystallos ex stibio.* De his tacuit monachus. Tuum erat eos explicuisse, vt haberemus ad tertianas, & quartanas remedium. Habes & *regulum, ex quo addito sulphure fiat bona cinobaris*, cuius dotes innumeræ. Fallor, an Panaceatius eras? Nam & Ambaldus sulphure, argento viuo & regulo videbatur Panaceum cudere, sed quæ in *Panaceam* exiit. Ita est caput de stibio. Sequens 22. cur *Hippocratis* temporibus salubrius sit victitatum, & nunc morbi funestiores, probrum habet Hippocratis, qui *supra* totus erat spagyrus, & chymicus. Iam ætati eius tribuitur ars inabsoluta, egena, manca, sterilis in præparatione medicamentorum. Quod ergo consilium? *Ars chymica* in auxilium vocanda. *Hæc enim*, vt inquit, *medicamentorum naturas non solum auget: Sed sæpe permutat noxias salutaribus; dum alimenta, medicamenta, & venena ipsa mutuo permutat.* Proh hominum fidem. Quid opus est ex venenis, & medicamentis facere alimenta arte, cum materiæ satis sit vbinis, sicubi habitare possunt homines? An tantam famem speramus? Quid si chymia, cum indigemus medicina, cibum faceret? Nempe ὁ μὲν ἰατροχυμικὸς (Galenochymus) est πανδύναμος: quanquam non sit Iupiter ille poeticus. Ille est Hippocratis Medicus ἰσόθεος, & tamen Hippocrates ignorauit chymicas præparationes. Vnde suum ἰσόθεον inde non potuit definire. Verum Palmario licuit singulari esse, & de Tantali fonte soli bibere.

Totum stibium figi: (quod Rogerius sulphuri ex stibio tribuere videtur, cum aut totum in oleum verti, sed hoc non est figere.)

Crystalli stibii.

Cinabaris ex stibio & sulphure.

Vide cap. 12. pag. 61. cap. 13 pag. 79.

Dsior.

Potestas artis chymicæ vltra fidem.

Medicus chymicus omnipotens, si fas est credere.

(a) *In Myrepsi antidoto 470. è zingibere, habentur lapidis antimonii, Lazuli, armeni terna drachmæ: Dioscor. lib. 4. c. 149 miscet id elaterio & duplo salis: sed non maiore quantitate, quam vt coloret ad catapotia erui magnitudine aluum mouentia conficienda. Certum autem est crudum si purum sit, ne maiore quidem, nedum tantilla dosi purgare, & ideo non nisi nigri coloris gratia, ad occultandum elaterium & salem, additum esse. In myrepso lapis antimonii videtur aliud esse quam stimmi, quod cum crudum non purget, neque melancholiam expellat, quorsum addatur electuario fortificante, & corroborante? Terris quoque rectius accensetur, quam lapidibus, aut saltem succis mineralibus, ob facilem fluxum. Metallici semimetallis apponunt, quia metallinam reddit, argentumque viuum & plumbum. Dicitur & spiritus, & marcasitha, &c.*

(b) *Pag. 100. Vitrum antimonii inexhaustam ostendit vim purgantem. Ita de mercurio. Quid mirum, cum sint spiritus?*

CAPUT XXXIV.

Diexodus ad plura ex Antimonio arcana dilucidius paulo quam extant apud auctores exposita.

IOsepho Quercetano Tetra suncta Rulandi, Crocus metallorum, aqua benedicta, &c. adeo placuit, vt à filio manifestationem expetiuerit, nec quieuerit, quin simile quid excogitaret. Eius, titulo *Croci metallorum*, & inde factæ *aqua Benedicta* pluribus locis facit mentionem, veluti *in Tetrade cap.* 25. vbi de clysteribus loquitur, vulgoque Hermeticos (nescimus quos. Vix enim vllus est præter ipsum, aut paucos alios) præstantius longe medicamentum purgans in suis clysteribus substituere reculsoriis pilulis, hieris, &c. nempe *crocum metallorum, qui fit quadam species præparationis antimonii*, cum NITRO parati (balnitro, sale Petræo) à quo figatur, & ARSENICALI sulphure spolietur, vt sic citra vim, & corporis perturbationem vsu interno sumi possit, multoque minus exagitet corpus clysteribus iniectum. Admirandos ei effectus ascribit. Hæc ibi. Anno 1607. quo edidit *pharmacopœiam dogmaticorum restitutam*, meminit *aqua vomitiuæ, & purgatiua simul in febribus admiranda*, item in pleuritide, & morbis popularibus. Vocat remedium metallicum, & chymicum. Parat hoc modo: Cape *magnesia saturnina opalina & pellucida* (vitri ex stibio, quod opalum gemmam imitatur) *& lapidis vel salis prunellæ* (halonitri per sulphur purgati, & effusi lapidea consistentia. Germani vocant *Breunstein*, quia *Angina* prodest, & bruno Vngarico) *pares misse. Calcina philosophice* (Germanus diceret: *laß verpuffen*; Igne circulari calcina, vel incende pruna aut candente ferro, vbi tamen non lapis pruni fumendus, sed halonitrum inflammabile, nisi ille adhuc sit crudior, vt incendi possit.) *Magnesiam* (stibium) *inuenies calcinatam & coloratam instar Eparis.* Hanc dulcoratam vsui seruabis (Basilius monachus Epar facit addito pari tartaro crudo ad crudum antimonium, *pag. 161. & 162. Triumphalis currus Toldenis*) puluis erit instar croci: vnde nomen croci metallorum: quia *magnesia est radix & primum Ens metallorum. Croci cape* ℥j. *aqua cardui benedicti lib. ij. vel iij. Cinamomi* ʒß. *macerentur biduo, aut triduo. Aqua colata seruetur.* Dosis tescuncia ad vacuandum sursum, deorsum, in febribus & peste, &c. Dubitat, an sit æquiparanda aquæ Rulandinæ benedictæ. Hæc ibi. Quid Rulandus paranerit, ex antecedentibus liquet. Non errauit Quercetanus in materia. Rulandus autem quemlibet liquorem competentem assumsit, & & quidem non *Epar* illud, sed tamen *calcem, vitriue stibii puluerem*, aut etiam *ex regulo extractum*, quanquam *in Alexicaco* studiose neget ex vitro antimonii confici, quod suo

Crocus metall. Quercetani.

Aq. Benedicta Quercetani.

Croci metallici Querc. modus primus explicatus.

Nomen croci metallorum vnde.

modo & tempore potest esse verum. Commendat Rulandus etiam *Ophthalmicam*. Hunc quoque studuit antimonii croco imitari Quercetanus, quanquam ex missa nobis non vsque quaq; videatur congruere. Cape *croci istius ex stibio drachmam vnam vel duas*. Infunde *in aq. Euphrasiæ fœniculi, &c. sel libra, vel circiter. Fiet aqua ocularis, quæ instillatur guttatim, vel per splenia foris apponitur.* Putat Quercet. applicatu externo aluum mouere posse: (quod nobis minium opus videtur, ipsaque tentatio aut persuasio mirabilior.) Non tamen audet magnifica Rulandina suæ ascribere. *Aquam antepilepticam* item ex stibio facit: *Ex dicta*, inquit, *magnesia multa addita præparatione alia*, (ex stibio crudo) *& crusta panis detrita per retortam elicio igni satis magno aquam antepilepticam*, quam in puero probauit præmisso panchymago, datam per *dies* 40. indies mane, bis aut ter aluum absq; molestia deiicit, & vermes deturbat. Hæc in illo loco: Vbi minetis puero indies per tot dies datã esse aquam Catharticam. *Cap.* 16. vbi de vomitoriis, *aqua Benedicta Rulandi* iterum facit mentionem, *& aqua terra sancta*, quam diuersam ab illa arbitratus est. Addit *de poculo chymico*, quod putat ex *vitro Antimonii* conflatum fuisse, vel *calce plumbi cum silicibus vitrificata* & in typũ fusa; in quo per noctẽ detentus liquor, si hauriatur manu, vomitũ cieat. Addit & de croco metallorũ vomitiuo cuius in vino infusi colatura detur, vt sit *pantagogum. Basiu aqua benedicta* esse conicit: *argumento, quod & suam benedictam ex eo fecerit. Vomitiuam terra sancta* opinatus est fieri ex mercurio & antimonio, quasi mercuriũ vitæ Paracelsi designaret. Tandem *circa finem operis pag.* 621. compositionem *croci metallorum* reponit: *Magnesia saturnina & halonitri pares mistas in catino incendito, & detonare sinit, et relinquatur ipar, quod puluer atum sit rubicundum instar croci martis*, ablutionibus dulce reddendum. Purgare vomitusque ciere ait dosi gr. 10. vel 12. cum vino aut alio liquore. *In Alexicaco pestis cap.* 7 *pag.* 475. primum nusquam potest antimonii vitiũ probare, quod & in defensione scripserat *pag.* 406 Crocum metallicum vnum Diaphoreticũ ex *magnesia saturnina* (antimonio) *conficit ita vt cum tartaro & halnitro pars mercurialis a cæteris prius separetur* (nempe per speciem quandã calcinationis, quam detonationẽ vocant, vel cremationem in igni roræ, seu circulati, quo modo solet vulgariter fieri. Sed Quercetanus aliud innuit, vt sequitur) & seorsim seruetur ad remedia quædam ex eo præstantissima conflanda: Ex fecibus autẽ lixiuium rubicundissimum sola aquæ ebullitione comparetur, in quod lixiuiũ si acetum guttatim instilletur, *sulphur salare* secernatur, quod sæpius ablutũ ad ignem siccetur, & dosi ℈j. cum aq Bezoardica sudorem moueat. Alium describit purgatiuũ crocum *pag.* 407. ex eodem stibio: *Capit stibii puluerem. Miscet aquale halonitro. In olla posita incendit, finitq; deflagrare Fit opatissimilis massa.* Puluis eius granis 6. vel 7. ex vino datur ad purgandum. Excitat tamen & *suauem vomitum* in peste necessarium. Hæc terra quædam est antimonii à spiritibus arsenicalibus, & mercurialibus venenosis separata, & abluta. Possis calcem dicere. Si eam nouo halnitro misceas, deflagrationem repetas, abluas, idemque tertio facias, *calendula colore* medicamen *Diaphoreticum* dosi granorum 20. vel 30. tradit fieri. *Purgatiuum* autem denuo *pag.* 477. commendat, quod infusum eius ad 7. vel octo grana quosdam magis vomitu, alios magis aluo vacuet, vtrumque *absque natura perturbatione*, quod innumeris exemplis sibi spectatum affirmat. Hæc de croco suo metallico *istis in locis* Quercetanus. Vides crocum metallorum duplicem habere: vnum *purgatiuum*; alterum *Diaphoreticum*: Illud vel ex *vitro* conflat, vel ex *crudo*: Vtrobiq; adiecto halnitro. Hoc ex calce post flores per sublimationem detractos, ex qua per lixiuium acre ex cineribus clauellatis & calce viua, tincturam elicit, hancque per acetum præcipitatam & dulcoratam commendat. Iudicium eius de vitro alicubi suspenditur, nisi velis ita intelligere, improbari vitrum in substantia citra repressionem (nam vel aceto reprimitur, vel nitro sæpius addito, & incenso) datum, qua in re sæpius peccatum nouimus ab agyrtis, & turba Paracelsistarum.

Quomodo vero differat crocus ipsius à Rulandi, *supra* est expositum. Ideo & sequentes infusiones aliquam differentiam admittent. Veruntamen radix est eadem. Aqua ocularis à *D. Paulo Simlero* per nos à viuo patre Rulando aliquando petebatur ad obtusum, hebetemque visum. Sed nihil profuit. Quam anno 1597. septimo Iulii accipiebamus, *erat perspicua, inodora, sapiens solutionem vitrioli albi inerat ista quasi alba nubecula. Suberat & acrosum quid, quod linguam vellicabat.* Coniiciebamus extinctione stibii, & æris factum esse adiecto vitriolo albo. Quæ prius mittebatur, quasi *extincta calcis stibii in aqua rosarum erat.* Alia *olebat nigellæ semen*, eratque subpinguis, cum albo sedimento, quasi Thimallorum pinguedinem adiecisset aquæ nigellæ & rosarum, in quibus maceratus fuisset crocus metallorum. Nos similes fecimus *extincto lapide calaminari candefacto, & calce stibii feruente in aquis ocularibus, ex calendula*, fœniculo, ruta, rosis eufrasia, chelidonio, saluia, &c. Interdum Thutiam & vitriolum album addidimus, acrimonium temperantes sacharo crystallino. Sunt, qui nonnihil salis ammoniaci, & aquæ albuminum adiiciunt: & est quidem Ammoniacus efficax etiam ad vngues, si quis recte temperet. Ex Rulando non potuimus explicari, qui etiam varietate se obscuriorem fecit. Videtur obiter incidisse in Ophthalmicam. Nam si stibii regulum & vitrum conflare velit, sæpius extinguenda feruefacta materia est aquis. Hinc alteratio prima, cui postea accessere augmenta. Extincto Orichalci, vel si aqua extinctionis in pelui ex Orichalco detenta fuerit, vim inde acquirit ærea, quæ oculis singulariter conducit. Barbitonsores talem efficiunt cæruleam, missa in pelues suas *aqua calcis extincta cum pauco sale ammoniaco*. Ita æruginis tinctura iucunda visu extrahitur, estq; & propter cadmiam glebosam, vel fornacariam, quæ pompholygem reddit, ista aqua non contemnenda. De aqua antepileptica ex stibio & crusta panis absq; alia præparatione quid statuendũ sit, non habemus. Poculum chymicum purgatoriũ potuit fieri è regulo, vitro, calce, &c. Fusio vitrea calida super modiolum calidum non repugnat. Alias dissilit. Sed & partes possunt componi. Quid si vitrum luto figulorum immisceas, vel calcem, iubeatque tibi fictile forma poculi conflari? Sic habes iudicio Quercetani crocum metallorum duplicem, terram sanctam, aquam vel alium liquorem benedictum, antophthalmicam, antepilepticam [?] imo & antipodagricam, quæ item capit crocum metal-

Ophthalmica.

Medicinam oculis applicatam aluũ mouere.

Aq. destillata purgans.

Poculum chymicum.

Pantagogum.

Aq. terra sancta vomitiua.

Crocus Metal. Querc. II.

Crocum metallicum Diaphoreticum Quercetani III.

Sulphur solare ex stibio.

Crocus Purgatiuus Quercetani vide cap. 5 p. g. 51. prima defensionis.

In croco metallorum altius colorando opus est repetitione calcinationis per halonitrum.

Quercetanus vitrum stibii probat & improbat. Vide Alexicacum Rulãdi pag. 25. 26. & 27. vbi de Quercetani industria. & multa pro vitro Antimonii contra eius vituperatores.

Aqua ophthalmica Rulandi.

De aquis ophthalmicis. Vide Quercet. pharm. pag. 73.

Aq. carulea chirurgorũ.

Rulandina & Quercetana ex imitatione [illegible] lura.

metallorum, additis decoctis flor. meliloti & chamæmeli: aliquando & solutione argenti vivi sublimati: & aqua præcipitatoria auri fabrorum ex solutione argenti. Habes & poculum crapulæ expurgatiuum. His adde D. Hartmans Speywaßer, hoc est, aquam vomitiuam Ioh Hartmanni apud Marburgenses chymiatri, cuius meminit Rulandus *in Alexicaco pagin.* 29. ne desit cornu copiæ ex Antimonio.

In Tetrade post explicatam ex Antimonio panacæam, antidotosque varias, Panchreston, Pantagogon ζωήφιλον, Soterion, Lysipyreton, Theosdoton, Theopempton, Panareton, Polychreston, Isochryson, Lysiponon Canodynum diaphoreticum) *pag.* 417. promittit adhuc 40. præparationes, & cõpositiones Antimonii in antidotarium peculiare comportandas, in quibus sint tinctura ex toto stibii corpore, arcana, magisteria essentiæ, olea, balsama, aquæ vitæ variæ, cumque mercuriis eductis & regulis, sulphura, salia, flores, &c. ad omnis generis vsus. Sed autor morte præventus illud antidotarium conficere non potuit. Scripsimus successori eius *D. Mosi Quadrato*, viro doctissimo, regioq; medico, cui commendatum intelleximus nonnihil arcanorum Quercetani, daret operam, ne posthuma illa pereant, qui quantum fieri potest, promisit facturum, & amicis nonnulla seorsim communicaturum. Quoniam autem Basilius Valentinus, quem Quercetanus putat ante 200. annos vixisse, licet *Stylus suus non sit alius a Paracelsico*, vt vel Paracelsus ab ipso didicerit, vel aliquis Paracelsista spuria sua interposuerit, pleraque ex istis, quæ Quercetanus coniectutus erat, in suum antidotarium describere, nosque ignoramos, aliane lingua, quam Germanorum sit excusos, sumemus hanc operam & omnia in compendium redacta transscribemus. Ita & his consulemus, quibus deest liber, & quibus otium ad reuidendum.

De antipodagrica vide de gladiatione acerbam in Alexicaco Rulandi p. 31. & seq vbi habes descriptioné quandam, quam Rulandus suam esse negat: quippe qui diuersas habuit. Tanckio viuens oblatus est liber Secretorũ Quercetani, & audiuimus qui diceret Laboratorem eius multa vẽdidisse precio

CAPVT XXXV.

Præparationes Antimonii a Basilio Valentino Monacho Germano descriptæ, & ex curru triumphali collectæ.

Hic quoq; labor pertinet ad inuestigationem Ignis naturæ, quo Palmarius putabat se vniuersam chymiam absoluere solo posse. Non enim vetustos illos Germanos *non aliam* habuisse *Alchymiã*, quam ex illis à Libauio descriptam, & igni quidem sua opera perfecisse, sed non illo fictitio, omnino Palmariano. Materia, ex qua interna externaq;, vniuersalia, particularia medicamẽta parantur, est *Stibiũ ex venis Hungaricis in ortum tendentibus*; atque hæc quidem communis. Sed cuius quædam præparationes vlterioribus arcanis, vltima destinatione perfectis, materias reddunt nouas, quales *calx, vitrum, flos, Regulus, stella, Epatica massa, mercurius, sal, tinctura, &c.* quæ tamen & suum per se vsum habent. Præparatio fit *per ignem elementarem* artificiose accommodatum, vt artificis scientia, propositum, & Volcanus in idem conspirent. *Operationes superius* sunt commemoratæ. Non desunt *instrumenta* quoq; alia, soluentia, extractiua, sublimatoria, circulatoria, &c. cuiusmodi sunt *menstrua*: *Acetum stibiatum* ex pluuia: *acetum vini stillatitium*: *Spiritus vini* optimus: Spiritus *salis*: Succus *acerba vua*: *aqua mercurii* per se facta: *Pluuia destillata* ad dulcorandum: Oleum seu *spiritus iuniperi*: *aq. fortis*: *Lixiuium* ex cinere fagi: Vulgaris *aqua dulcis*: &c. Adhibentur & additamenta sine ad opus promouendum: siue exaltanda medicamina: vt *Sal petra*: *Sal Gemma*: *sal communis*: *sal Armenum*, *sal vrina*: *sal tartari*: *Tartarum* ipsum: *Borax* Veneris: *argentum viuum sublimatum*: *sulphur*: *sandaraca* Græcorum, quæ *rubrum sulphur* alias: *Crocus martis*: *sal saturni*: *saccharum clarificatum*: *Tinctura coralliorum*: *Qu. Essentia Rhabarbari*, *colcotar*: *Butyrum* ex vitriolo & sale: *Liquor ex capite* mortuo eiusdem destillationis. *Calx auri*. *Limatura chalybis*: *Oleum rubeum vitrioli*: *calx viua*: *argentum viuum*: *terra Tripolitana*: *arena*: *arida testa* ex crudis figulorum vasis, &c. quę omnia non tantum varie misceri possunt, & elaborari, verum etiam augeri, vt facile infinitæ stibii p̃parationes exoriantur, vti & videre est apud Quercetanum, Seuerinum, Dornæum, Sucteo, Tholdeum, Zuingerum, Bononum, aliosque plurimos, quos adeo contemsit Palmarius, vt cruci quoq; cum Libauio adiudicauerit, simulq; ignorati ignis naturæ contumelia implicauerit. Hæc merces est virorum doctorum, qui suo talento publicæ saluti, & communi vtilitati inseruire studuerũt, ne quod scire viderentur, soli scirent, & vsurparent, sed societati humanæ, qua fide acceperunt, relinquerent. Primum medicamen ex stibio calx est. *Fornacula ventosa, vel alteri calcinatoria accommodatur scutella fictilis fundo plano cum margine sextantem alta. In eam stibii Vngarici pollen grauiter* (ad culmi altitudinem transuersi) *immittitur, suppositaque pruna modica crematur. Cum fumum emittere incipit sedulo versatur furcula ferrea, cui præfixa lamella rasoria transuersa.* Rotabulum dicunt culinarii. *Cauendum, ne tantus sit ignis, vt colliquescat. Quod si nihilominus euenit, opere frigefacto redeundum est ad contritionem, & versionem, donec nec habet amplius, nec concrescat. Coloris erit cinerei.* Ita plærique stibium præparant vitri causa, vt & Matthiolus *li. 5. Diosc. cap. 59.* Sed habet etiam per se vsum suum, in exiccandis vlceribus: Calx ista candefacta, aquisque ocularibus extincta sæpius, anophthalmicas præbet. Bononus coquit aqua ad tertias remanentes: & ex his cum Sach. rosaceo purgans facit, de quo *alibi*. Terræ speciem dicas cuius generis fuit sancta Rolandi quædam febrifuga infusione & antepleuritica. Secundum, quod ex stibio conflat Monachus, est *VITRVM triplex. Vnum ex calce prædicta, duo ex crudo.* Illud sine additione simplexque vocatur: *hac cum additamentis, & aliqua compositione.*

Basilii Valentini Monachi de Antimonio libri si extarunt antepl[us] quã 200 annos, sunt illi ipsi ex quib. Paracelsus potissima sua medicamenta hausit, quippe cum quo & modus loquendi, conuenit.

Præparata.

Instrumenta.

Additamenta.

Autores à Palmario contenti.

Calx stibii.

Anophthalmica aqua.

Vitrum purũ antimonii.

Vitrum purum ita conficies: *Calcem in catinum terreum, qui ignem magnum ferat, immitte, & ante folles, vel in anemia magni ignis violenter colliquefacito vt fluat instar aquæ, fitque purum & translucidum. Rape vero experimentum immisso bacillo ferreo frigido, quo portionem extrahas, & ad lumen iudicis fine satis pellucida, & pura. Si ad votum est, coxisti ad regulam: Sin minus amplius fundere oportet. Vitra enim ignibus maturescunt validis, nec prius purgantur.* Ita liquefactam & perfectam offam effunde in peluim ex orichalco planã, concalefactam, ne dissiliat. Vide, vt non crasse, sed tenuiter fundas, ne lamellæ sint spissæ & densæ. Colore erit *citrino*. Dicitur *purum*, & optima virtute esse: quanquam nec *Quercetanus*, nec *Seuerinus*, aliiq; multi eius vim purgantem commendent, non rei vitio, sed ægyrtarum. *Matthiolo*, Rulandiis, & aliis multis non sorduit, in febribus præsertim & peste, in quibus decoctum, vel infusum sine substantia dari potest. Quidam gr. iij. iiij. aut vj. etiam in substantia dederunt. Clysteribus quoq; inditur, & foris adhibetur in discussoriis tumorum, & fluxionum fomenti forma. Quidam restringi posse vomitiua putant, si maceretur stillatitio aceto, quod figit vim eius, vt scripsit Monachus, postea dulci abluatur. Alii id consequi student nouis calcinationibus, & expirationibus, quo artificio etiam flores fixos promittunt. CROLLIVS multa expertus, nunquam id potuit obtinere, quanquam mitius euaserit medicamentum. Et sane non temere est, quod de aceto dicunt. Hoc n. extractorium est, & frenatorium nimis ferocium. Ne tamen refractum quoque sursum tendat, addunt deiectoria, cathartica, vt Rhabarbarum, &c.

Nota fusionis artificiũ. Nos calcem iam fixam fecimus & catinus primus fluores & vitrescerét, quam ipsa, licet halonitrum & alia adhiberẽtur

Vitrum stibii 2. Basilii

Vitrum secundum paratur non ex calce, sed crudo stibii puluere adiecto duplo Borace, seu chrysocolla Veneta. Exacte commista conflatur vt prius. Colore vitrum est rubro: Et vel per se in vsum venit, dato sex granorum in vino infuso per noctem sine substantia, quæ colando separatur: vel fit materia extractionis tincturæ per vini spiritum, aut alia menstrua commoda. Pro chrysocolla sumitur aliquando sal gemmę, vel fossilis, aut halonitrum. De hoc, quod scilicet paratur cum istis additamentis siue rubeat, siue aliter sit coloratum, sunt pugnæ illæ feruentes inter Galenicos, & Paracelsicos, de quibus alibi sat copiose.

Tertium vitrum est album (Assumit enim colores varios, vt *opalus* gemma. Vnde Quercetanus sæpe *opalinum* vocat) *fitque eodem modo, sed cum quadruplo boracis crystallini, primum flauente offa, post vbi in igne morata fuerit diutius, albente.* Exploratio perfectionis ad regulam fit filo ferreo immisso, vt ante. Quod adhæsit decussum iudicatur. Istæ quatuor (*a*) stibii elaborationes ab omnibus sapientibus habentur pro chymicis. Sed in nullis operatur ignis ille fictitius Palmatii. Quoniam autem, vt *Seuerinus* loquitur, altior est antimonii prædestinatio, quam catharticum esse: ideo vitrum elaboratur amplius, proponunturque à Monacho viæ duæ: quarum prior triplici elaboratione triplicem etiam vsum habet.

Elaboratio vitri per extractiones.

Vitrum purum in pollinem redactum in cucurbitam immittitur affusoq; aceto stillatitio ex arte depurato in calore leni maceratur, indiesque bis commouetur. Interim acetum colore extracto flauescit instar auri perspicui: quo signo apparente transfunditur, redditurque pulueri nouum, omnino ea industria, qua fieri solet tinctura. Extractiones collectæ per colum traiiciuntur, ne quid fecum resistat. Inde per balneum elicitur liquor, vt restet puluis siccus ex flauo rubens. Huic affunditur aqua stillatitia dulcis: maceratur: destillatione reuocatur, affusaque alia idem labor repetitur, donec eluta sit aciditas & acrimonia, remanente essentia dulci. Ista est puluis: quem si acetabulis ouorum digestum in cellam inferas in farinam tactum non offendentem detritum, deliquescit, diffluitque sudore. (Liquescit autem, quod salis instar est: Ideo & *salis* nomen meretur) quem pennis illinere vulneribus, vlceribusque sanandis inducto emplastro punctorio iubent. *Si denuo coagulaueris, salem stibii nancisceris.*

Liquor antimonii ad vlcera. Sal stibii.

Sed preciosior est eiusdem pulueris anatomia. *Exiccatum ergo, & in pollinem inpalpabilem deductum super porphirite, include cucurbita, & spiritu vini optime elaborato ad tres digitos affuso extrahe, qua arte tincturæ solent. Reuocato ex extractionibus spiritu essentiam rubeam habebis.* Venit tamen in vsum etiam extractio tota. Grana iij. vel iiij. essentiæ pdicant ad *Elephantiasin, luem veneream, melancholiam, venena, asthma, pleuritin: non inusitata istis artificibus grandiloquentia: de qua si experientiam quæras tot leprosis, Gallicanis, melancholicis, &c. passim obambulantibus, nihil responsi quod satisfaciat, acceperis.* Et vnde quæso ille Monachus argumenta virtutum sumsit, nisi ex superstitiosa opinione, quia *sicut aurum mundificat antimoniũ, ita etiam corpus hominis?* At, inquam, aurum etiam deterius, & asperius, duriusq; reddit, cum corporis humani salus sit in mediocritate.

Tinctura rubea, qua alii sulphur. Magnifica promissa de antimonio: sed hyperbolica.

Iam fit LILIVM *ex ista tinctura*, in qua fortasse aliquid de igne naturæ Palmatii olfeceris. *Extractionem istam totam non separato spiritu include Pelicano. Circula per mensem. Deinde transfusa in destillatorium primo loco spiritum elice: postea oleum rubrum, idque cum ingeniosa operum adaptatione sine additamentis. Accipies partem Lapidis, qui ignis appellatur,* quo dicunt metalla particulariter transmutari. Est *forma olei*, cuius grana acto contendunt veteres, *pilos*, & *vngues, cuticulamque* deiicere, vt homini accidat, quod aquilæ, serpentibus, aliisque pluribus. Omnino *Panacæa* prędicatur, idque absque vi cathartica, An vero plane nihil exigit ex corpore? *Diureticum* est, inquiunt, *Diaphoreticumque*, & *saliuam mouet*. Aluo parcit. Galenus diceret ad eam tenuitatem redactum esse, vt distribuatur in corpus. Vocant Quintam essentiam *ignem medicum, sulphur antimonii*: (In rubedine enim esse sulphur perhibent.) Paracelsus tincturam parabat ex rubea calce.

Lilium ex stibio. Nouatoriũ hominis. Sulphur stibii. Ignis medicus.

Nam alcool stibii in clauso reuerberio detinebat per mensem vt euaderet leue, & volaticum, primo album, inde luteum, ex quo rubrum, & tandem violaceum (quod *Lilium antiquorum* alii nuncupant) ex quo per vini spiritus ad XX. digitos affusum tincturam extrahebat, separatoque postliminio spiritu *nobilissimam Lilii essentiam paratam esse dicebat*, in omni morbo curando præstantissimam, præsentissimamque, *nisi quod ista essentia videantur odisse suos autores, quos raro sic curatos audias.* Monachus

Tinctura Paracelsi ex stibio. Essentia Lilii præstantissima. Paracelsicũ

nachus alias veram tincturam non ea calce, aut puluere, sed ipsa minera stibii exculpsit, an eqyam sit excocta. Eam in vitrum conflat, & postea elaborat ex mente tincturæ & essentiæ quintæ. Sed variant in talibus artifices. Oleum rubeum ex vitro cum sacharo sic faciendum. *Ex vitri farina tactu indepre hensa, inque cucurbitam illata, succoque omphacitidum vuarum expressitio sit infusio vase clauso per aliquot dies. Destilla postea succum, ne quid tum maneat. Puluere relicto admisce duplum sachari clarificati* (vel crystallini) *instillando interim non nihil de spiritu aceti. Ita irrigatum adhibitis ignis gradibus per retortam destilla donec ad-piscaris oleum rubrum, ex quo extrahe tincturam per vini spiritum.*

Huiusmodi oleum ponebat inter sua medicamenta etiam Penotus. Sed asscribebat SACRA SACRIS. Præceptio est: *Cum Sacharo candi ex antimonii vitro fit oleum rubicundissimum seruatis gradibus ignis. Id postea circulatur circulato maiore.* (Ita cum Paracelso nominant vini spiritum cum proprio sale aliquoties destillatum vt sal volaticus factus, intercedentibus tamen digestionibus suis, vna cũ spiritu per alembicum exeat) *fitque dulce & medicamentum intus forisque præstantissimum.* Sed Monachus in descriptione fidelior fuit Medico. Ille etiam ad vsum habiliorem componit. Facit *calcem ex auro*, quam cum aqua certa in alembicum, indeque per rostrum in receptaculum agit. Huic affundit oleum suum antimonii mistum spiritu salis. Extrahitur *tinctura* relicto corpore. Tinctura porrigitur *cum tinctura coralliorum ex quadam aqua cordiali confortante, idque in hæmorrhagia, Dysenteria, Melancholia.* Quercetanus *in sua Tetra.* antidotum habet *Panaretton ex antimonio & sacharo.* Sed operatione, & electione variat. Calcem mineræ antimonii Vngarici albam arte paratam, miscet duplo Sachari candi *cum circulato minore* (vini spiritu circulato super tartaro calcinato,) in syrupi consistentiam redacti, ita vt calcem sensim indat. Deinde digerit offam quatriduo, aut quintiduo in balneo vapido: Digestam destillat per gradus ignis, elicitque *triplicem liquorem* separato vini spiritu, qui primus transiit: Primum *album ad vlcera cancrosa*: Secundum *flauum catharticum per os & aluum*: Tertium *rubicundissimum* instar sanguinis, quem vocat *balsamum dulcem*, ter quaterue repetitis destillationibus attenuandum abluendumque aqua rosacea vel buglossi aut endiuiæ, qua separata *admirandarum curationum* instrumentum haberi ait, datis sex guttis ex aq. fumariæ contra *Morpheam* & affinia mala. Tribus quatuorue guttis ea aqua minoris centaurii *Apoplexiam & epilepsiam* oppugnat; pestem autẽ guttis septẽ ex aqua theriacali, quæ fortasse sola quoq; prodesset sudorẽ promouendo, pertinaxum habuit Paracelsum eodem oleo suum *Laudanum Diaphoreticum*, & *solutiuum* præ aliis omnibus (chymici tales nihil habent, nisi *summa*, vt quibus, sicut Poetis, nõ datum est esse mediocrib.) commendatissimum confecisse, adjectis effectis *omnem fidem excedentibus*, si fas est credere. Si hæc medicina est Panaretus quorsum laboriosa illa, sumtuosaq; panacea imperatur.

Arcanum antimonii Basilii. Salis armeni, & pollinis detriti stibii commisceantur in porphyrite. Misturam retorta inclusam more aquarum fortium destilla. Liquori, qui igniam vi proflatus est, affunde aquam pluuiam destillatam calentem, & præcipitabitur puluis, quem amplius edulcorabis. Is est candidus plumularum, seu amianthi specie. *Huic resiccato leuigatoq; adde spiritum vitrioli bonum. Digere, vt soluatur, seu potius atenuetur amplius, quomodo fieri soleant incerationes, & imbitiones, immittendo guttatim. Tandem coagula. Arefacto pulueri infunde spiritum vini optime correctum. Stent in digestione per aliquot dies. Destilla spiritum, & submitte nouum. Circula iterum. Tunc separabitur arcanum à fecibus & manebit cum spiritu vini & vitrioli. Separationem destilla, & relictam offam cum nouo spiritu circula, obtinebisque virtutem altiorem. Debet tandem forma liquida asseruari. Datur gutta cum aq. Rosacea ad robur ventriculi procurandum; suffocationem matricis tollendam, & colicam.* Hoc quidem Monachi arcanum est: Sed Paracelsus *lib. 5. de long. vita cap. 6. aliud* proposuit. Iussit *caueri, ne forma antimonii destruatur*, vtpote sub qua lateat arcanum. Ideo totum, quantum est, integrum manere voluit, & per retortam sine omni capite mortuo propelli, idemque tertio repeti: Dosin esse gr. iiij. ea essentia melissæ.

Formam, quam velit, merito interroges. Si cum Mesue locutus est, essentialem partem, in qua virtus hæret, intellexit: ea erit cum menstruo suo toties propellenda, donec caput mortuum restet nullum, semper separatis fecibus. Sed est tamen & alius modus, quo *calx* efficitur *alba*, aut *rubea*, vt in febrifugo Basilii, de quo *infra*. Albæ sceuasiam exhibuit Hieron. Rubeus, & Tholdenus. Quidam *flores* vocant.

Elixyr Antimonii Basilianum: *Purum ex vena antimonium cum dimidio sale ammoniaco contritum, commistumque in sublimatorium inferatur, & sublimetur. Sublimatum in vitream cornutã congestum destilletur. Destillatum secundo, & tertio destilletur fecibus semper sepositis. Hinc eluatur, vt sal decedat, maneatq; essentia stibii solam inclusam catino absq; spiraculo mediocri igni reuerbera, donec colore rubicundo minium natiuum æmuletur. Ex hac calce mixtata aceto stillatitio forti tincturam extrahe. Aceto in balneo retracto puluerem habebis rubrum quidem, sed subtiliorem. Hunc vt exaltes, & ab omni fæce separes, extrahe denuo per vini spiritum artificio tincturam. Extractiones collectas infunde in cucurbitam, & addita pauca coralliorum, Rhabarbarique tincturã serua.* Guttis iij vel iiij. purgabit leniter, *corpusq; humanum sic mundabit, vt aurum stibium.* Paracelsus obscure admodum iubet resoluere antimonium cum sale ammoniaco: solutionem dulcorare per aquam pluuiam: In marmore resiccatum puluerem in liquorem deducere: Hunc iterum coagulare, & soluere, donec humor rubeus perspicuusque euadat. Vocat *Balsamum antimonii dulcem*. Non quidem Oedypi sumus: veruntamen destillandum vtromq; instar aquæ causticæ censemus; & quod magna vi ignis prolicitum est, aqua dulci affusa coagulandum, coagulatũ sæpius abluendum: Inde reuerberandum, soluendumque in marmore repetitis crebris solutionibus & coagulationibus. Vel vna sublima, sublimatum solue deliquio, coagula: dulcifica, reuerbera, solue, &c. Sunt & processus alii. Sed audiamus *puluerem fixum antimonii*, tripliciq; menstruo aqua forti, spiritu vini, & aqua elaboratum, & ad hominis RANOVATIONAM inuentum:

Essentiarum felicissimarũ iactatores vano ad senectutem permouent.

Digestum vitrum contra catharticam O.cum.

Tinctura.

Circulatum maius alteri in Tomo 1. syntag pag. 396.

Compositio ol. rubri stibii.

Puluis auri volatilis.

Anima auri.

Panaretos Quercetani.

Liquor purgatiuus stibii.

Balsamus dulcis Querc.

Laudanum Diaphoreticum Paracelsi.

Arcanum antimonii.

Arcanum stibii Paracelsi.

Elixyr antimonii: Est cõpositio quadam ex tinctura triplici.

Tinctura à lia stibii.

Balf. antim. dulcis Paracelsi.

Puluis stibii fixus ruber: Est species tinctura elaborationis.

Stibio

Stibio vulnerato, & in cucurbitam amplam coniecto paulatim affundatur aqua fortis, donec semiss exuperet, seu sex digitorum altitudine pulverem excedat. Claude cucurbitam, & in calore leni to decendium digere, ut extractio fiat. Aquam postea effunde, & per filtrum traiice. Destilla in cinere, vel arena usque ad siccum. Remanebit pulvis citrinus, cui affunde stillatitiam pluvialem. Digere calore blando continuo, ut extrahatur rubedo. Extractione collecta cola, & in balneo aquam destillando separa usque ad siccum. Pulveri rubro affunde acetum vini acre, & tincturam extrahe, manentibus albis fecibus. Acetum separa destillando per cineres. Tincturam triduo reverbera igni flamma sine intermissione, ut penitus rubescat, & figatur. Extrahe iterum per vini spiritum, ut feces penitus secedant. Extractiones destilla in balneo. Habebis pulverem rubrum fixum. Datur semidrachma ter die, vel sæpius concretum in corpore sanguinem. Dicitur *rumpere apostemata interna, luem veneneam* sanare; *novos pilos* gignere, & omnino renovare.

Flores Stibii. *De floribus antimonii. Quidam per descensum agunt,* inquit Monachus, *admisto sale ammoniaco seu per oeturā.* (Nam & hoc descensorium quodammodo est, licet vasorum dispositio, ut in syntagmate præfiguratum, possit esse etiam vere descensoria) *prostant. Salem abluunt aqua dulci. Alii per tubos sursum in galeas, aliias aut ventricosas ampullas agunt, relicto alicubi spiraculo, ut ascendere fuligo possit. Alii albos, citrinos, rubeas ex sb. diversis galeis, ollisve mutuo impositis conficiunt eodem igne & labore.* Basilius rubros assumsit, mercuriiq; colcotare, & ter cum eo in sublime egit, una elevata vitrioli essentia, & flores efficaciores reddenite, qui spiritu vini extrahuntur industria tincturarum. Spiritu separato pulvis remanet siccus, qui *leniter purgare fertur,* & febres *tertianas, quartanasque* auferre. Feces *Sal* exhibent. Notare convenit, extractioné per spiritum vini, aut urinæ movere alvum: Sed per acetum vini potius astringere. *Sal stibii. Purgatricis in stibio repressio.* Quod si præmissa extractione per spiritū aceti sequatur p spiritum vini, purgatio inanis reddi dicitur, ut sic *Crollius* non debuerit de arte vomitiuā reperiendi dubitare, *nisi forte dum per expuitiones vacant*, etiam vomitū movet. Apud Crollium eundem invenire est *flores per ascensum, aut retortam,* ubi stibium arena pura mistum ignis violentia, ppellitur, q̃ porro elaboratur sale tartari aceto stillatitio nutrito & aqua vitæ. *Lysipyretos Quercetani.* Quercetan. titulo *Lysipyretu* medicamē facit ex *fl. rub. antimonii partib. quatuor, & duab florū sulphuris ad perfectam albedinem sublimatorum admisto duplo colcotaru ex vitriolo Ungarico vel cyprio.* Inde flores conficit rubicundissimos, quos primum acido *vitrioli ex venere spiritu* exaltat, postea vero *Saturni æthereo,* seu aqua plumbi, quæ per destillationem ex oleo eius inflammabili secernitur, ut ipse scripsit c. 16. de fensionis medicinæ Hermeticæ. Commendat autem *ad febrium ardores extinguendos* datis 4. vel 5. guttis ex liquore competente.

Acetum stibiatum. *Extractum crudi antimonii.* Hic aceto quodam peculiari opus esse indicat Monachus. Id fit in hunc modum: *Vena antimonii in subtilem pulverem redacta inditur phiola prolixi colli. Affunditur pluvia stillatitia ad dimidium vitri, quod clausum in fimum immittitur ad putrescendum, donec incipiat fermentari, & in spumam attolli. Effunditur in cucurbitam, & iuncturis obstructis aqua elicitur destillando, quæ erit subacida. Cum humor separatus est, auge ignem, sublimabitur quæ nonnihil. Id remisce cum fecibus, iterumque affusa eadem aqua digere, & destilla. Opera hæc repetenda est, donec destillatum tam acre sit, quam acetum ex vino, & sublimatum subinde appareat minus. In illud acetum detritum novam stibii venam immitte, ut quadrante* (tribus digitis) *exuperet acetum. Digere in Pelicano mediocri calore per dies duodecim. Acetum inde rubescet, fietque acrius. Id decapulatū pure in balneo destilletur, ut manente rubedine acetum solum extillet. Si rubedinem per spiritum vini placebit extrahere, habebis tincturam & medicinā bonam. Acetum renova ad balneum & phlegma separa* (destilla denuo) *Quæ feces supra in digestionibus remanserunt, postquam reverberata fuerint, salem præbent, qui usitato more est colligendus, per solutiones, filtrationes, & coagulationes iterum, aut deliquium calcis. Salis istius partem unam adde trib. aceti. Destilla fortiter in cineribus. Ita parasti acetum antimoniale, cuius usus etiam in medicina esse potest. Imponitur enim ambustis* (cum ovi candido.) *Ad inflammationes exeo & anima saturni conficitur unguentum. Anginæ & faucium, linguaque ardoribus medetur adiecto balaustro per sulphur purgato, & aqua Endiviæ. In peste cochlear unū potatur, & foris imponitur apostemati addita tertia parte aquæ ex ranarum spermate.* *Tinctura obiter emergens. Sal antimonii.* Hæc Basilius de suo aceto. Alii pro extrahendis tincturis ex stibii floribus, vitro, &c. parant menstruum ex fortissimi ē vino aceti mensura una, cum quarta parte, & libra tartari calcinati. Mistuam ex retorta in receptaculum, in quo item est tartarum, propellunt. Repetita quater destillatione acetum est paratum. *Acetum tartarisatum.* *Acetum aūt terebinthinatum* Huseri ad lapides solvendos describsit Crollius *in Basilica pag. 167.* Sunt, qui dolium terreum transversum imponunt fornaci, ita ut à sinistris prominens collū committatur cum vitro, in cuius ventre est tubulus deorsum in excipulū tendens: deinde cauda, quæ ampullæ iungitur. Dolium autem in parte superiore excisum mediocri est ventre. Per ostiolum itaque immittitur antimonium: Affunditur pluvia. Digeritur modico calore. Deinde destillatur, cumque humiditas desiit, profluunt & sicci spiritus. Digestio vero pluviæ repetenda est cum destillatione, donec acetum voto respōdeat.

Aceta Quercetani p. 407 Tetrad. *Acetum philosophicum Quercetani* legitur *in tetrade,* ubi notatur discrimē inter diversa genera aceti, ut *acetum vulgare,* quod vinum est: *acetum destillatum* simpliciter. *spiritum* eius, *forte,* cum & sine phlegmate; (adde & cœleste redditum exaltationibus) *Rectificatum & alcalisatū,* acetum *radicatum: philosophicum,* cui summum præstantiæ gradum ascribit, *facto ex proportionali commistione, fermentatione, & unione aciditatis animalis, & mercurialis acoris aquei cum vegetali terrestri, ut tinctura extrahatur ex antimonio,* ubi si quæras, quæ ista vocabulorum monstra, quæ in nulla arte, extra figmenta Quercetani, sunt usitata, respondemus, nos quidem Davos esse, sed tamen posse termino *aciditatis animalis* accipere ex melle factum acetum, sive post destillationem phlegma sumas, sive hydromeli, sive rorem mellitum, quem apes comportant, ut mel inde fiat: unde animalis aciditas nuncupatur, &c. *Explicatio aceti philosophici Quercetan.* Per *acorem aqueum mercurialem* intelligere acetum ex phlegmatica parte vini post spiritum destillatione separatum reliqua: per *vegetabile terrestre*, vitrioli spiritum acidum

In Zoe-

In *Zephilo* medicamento aliud parat ea liquore roris, seu mannæ cœlestis cum eadem minera per digestiones, & fermentationes philosophicas, quasi putates fieri ea rore maio mellito affuso pulueri venæ antimonii, digestionibus Valentini adhibitis: quanquam pro rore melleo etiam possit esse pluuialis aqua, vel melicratum. Aliud longe esse *acetum acerrimum*, quo in magno magisterio vtuntur philosophi, vel semiphilosopho notum esse debet. Libenter concedimus hoc recte dici posse etiam NATVRÆ ignem: Est enim de rei substantia: At non illud Quercetani, Crollii, Basilii. Est enim artificiosum. *Ari autem principium externum est.* Nimirum magni isti chymici cum Libauio desipuerunt, Palmarius autem sapuit solus, vt qui citra ambages solo igni naturæ antimonium iam mite reddit, quam est panis. Sed *extractum* ipsum videamus.

Aliud acetũ stibiale.

Crudo de minera antimonio in leuorem detrito acetum affundatur, digeraturq́; donec rufescat. Fiat hoc iterato in extractionibus de more. Extractiones per papyrum crassum traiecta depurentur. destillenturque in arena per alembicum, per quem miri exibunt calores, sed qui omnes tandem in sua rubedine quiescent, relictis fecibus multis. Facile est intelligere acetum abstrahi, & peculiari vase excipi rubeum oleum, quod denuo rectificetur. Potest tamē in balneo vsque ad siccum destillari, & puluis solui deliquio, quod exhibebit oleũ citrinum ad *uulnera*, & *vlcera* sananda. Alias oleum per alembicum extractum, si denuo extrahatur vini spiritu, & rectificetur, dari dicitur contra *lepram* & *luem Neapolitanam*.

Oleum tinctura antimonii.

Albertus Boronnus stibium ex minera terebat in marmore cum simplici oxymelite: Deinde stillatitio aceto extrahebat in balneo, vel loco calido per mensem. Hinc transferebat in destillatorium & aceto per alembicum prolicito, tandem aucto igni oleum emungebat sacharo, melleque dulcius, purgandis corporibus scrupulari dosi vsque ad drachmam aptum, ita vt sine noxa à longinquis trahat, vt in seipso sit expertus. Eadem scripsit Penotus, cuius tamen aliud catharticum est, quod *p. 179. de med. chym.* dosi gutt. 8. 9. 10. sursum deorsum mouet.

Ol. dulce purgans Boronni & Penoti in spetificis pag. 72.

Hieronymus Rubeus *Sect. 2. de destill. cap. 23.* eiusdem meminit extracti, eiusdemq; fere artificii, sed num eius modum intellexerit, dubites. Ita enim habet: *Stibium è minera detractum, inque puluerem tenuissimum redactum aceto stillatitio perfundatur, dum acetum prunis candentibus appositum calorem contrahat:* (Pro: calore moderato digeratur, donec rubeat.) *Ista detracto nouum apponitur, fiuntque more solito extractiones, quæ (digestionibus præmissis, vt separatio fiat) vitreis organis destillantur:* (ille coloratum acetum destillari posuit) *separata aceta, sequetur auctiore igne tinctura aurea, primum colorum mistione* (venulas ponit mille sanguineas) *tandem guttis sanguineis.* Tincturam hanc (vocat aquam) asserunt, *mellis dulcedinem superare*, parem non habere, *omnia vulnera sanare. Vt excellentior fiat, fimo abrutam 40. dies putrefaciunt.* (Circulant dicere voluit.) Opinatur falli magistros, quia acriore aceto, quam stillatitio eam ad rem sit opus veluti eo quod sale ammoniaco fuerit confortatum, &c. aut debeat stibium nō crudum, sed calcinatum sumi: item non ascensum sit stibium ista ratione: Sed tantum acetum calce resistente, quæ loco humido possit deliquescere. Hæc Rubeus. Sed primum acetum verum videtur ignorasse, nempe philosophicum, quod ea proprio stibii corpore est desumtum, & ideo philosophici nomen habet. Deinde si omnino exasperandum est: non sale ammonio, sed antimonii acui debebat: quanquam & elaboratione, & proprio sale poterat. Tertio oblitus est interpositam putrefactionem. Enimuero si extractionem statim velimus separare, fortasse etiam alio modo eam consequemur: Sed philosophi prius in digestione relinquunt, donec primum fiat materiæ secessus; postea fermentatio, in qua extracta tinctura, magis, magisque attenuata in sublime contendit relictis grauibus: tunc opportunum est destillationi tempus. Volatilis enim euasit tinctura alis acquisitis. Alius etiam spiritu vini extraheret. Ita est arcanum.

Extractum stibii descriptione Rubei.

Tinctura.

Quercetanus Ζωογιαν suum videtur ad sententiam Rubei excogitasse. Nam *calcinat mineris detractum stibium, & cum floribus salis ammoniaci, loco exasperationis aceti per istum salem, sublimat: sublimato salem aqua dulci demit: post extrahit id aceta antimonii iuxta Valentinum detinendo in balneo vsque ad floridum rubotem. Extractiones separat destillando ad siccum. Puluerem pluuiali stillatitia dulcem reddit. Deinde extrahit denuo per aquam vitæ ex corallis prolectam: cohabat, circulat attenuat, tandemque vehementissimo igne vrget etiam statim in initio, vt cum aqua vitæ coraltarum oleum antimonii extrudatur, quod sit rubrum, suaue, verum balsamum vitæ, &c.* quæ sunt verba eius, qui in Tantali hortulo iucunde somniauit, nec vnquam est assecutus forte, quod quæsiuit. Non exibit oleum ante procuratam volatilitatem facile. Sed tamen fides sit penes istos ingentes præcones, quibus persuasum est in ollulis & furnulis speculatorum posse gigni verum vitæ humanæ balsamum.

Quercetani Ζωογιαν idem est arcanum ex Rubei mente correctum. Stultum est in ollis artificiosis verũ vitæ balsamum coquere velle.

Extractum stibii cum Tartaro mediante Epate: *Stibii, & tartari crudi paria contrita in ollam fortem infrantur. & in reuerberium clausa alla immittantur. Reuerberentur ardente pruna, donec tartarum sit combustum. Deinde postquam refrixit apm, aqua dulci salsilaginem ablue. Massa erit specie Epatis: quod arefactum, inque leuorem detritum, & in cucurbitam missum perfundendum est spiritu vini. Digere: Destilla. Redde spiritum. Digere iterum, & destilla, idemque fac tertio. Tunc per chartam emporeticam transce. Spiritum abstrahe destillando ad tertiam vsque partem. Abstractũ potes vti ad nouum epar digerendum. In vitro vero relinquitur pinguis quidam liquor, in vlceribus, & vulneribus efficax.*

Extractio Epatis stibiani chirurgica.

Si velis ad siccum destillare, reliquiæ diffluent loco humido in aquã eiusdem vsus. Alios modos habet Paracelsus *in Tom. 6. pagin. 212. 213.* editionis Basiliensis ann. 1590. vbi de præparationibus agit.

Liquor balsamicus.

Calx alba cathartica alterius generis. *Cum aquam fortem ex vitriolo, & sale communi destillas, elicita aqua igni valido proflatur olei viridis aut butyri subtilis instar materia, qua potes si vis, ex croco martis per sulphur facta, tincturam martis demere. Sed caput mortuum deliquio soluendum est in acrem spiritum. Liquorem salsum filtra, & pulueri antimonii in cucurbitam ingesto affunde.*

Cathartica calx ex præparatione arcana.

Stent

Stent in sua digestione, donec fixum fiat volatile. Distilla. Elicies liquorem amethistizontem, seu violaceū. Aucto igni Caruleus seu Zapharinus profluit. In hunc si aquam communem immittes, pracipitabis puluerem album, quem edulcorabis. Vsus *ad purgandum* instat vitri. Liquor capitis mortui *ex ferri laminis facit venereas.* Ideo & secundo vsu non erit temerarius.

Ex ferro cuprum.

Ad vlcera compositio quædam: Dictum est de extracto rubro antimonii, & tinctura ferri per butyraceam materiam vitrioli & salis. Scis etiam, quo artificio argentum viuum crudum in aquam, dum per chymicum Moloch (Saturninum Catinum) in igni feruentem traiicitur, fathiscat. Satis autem est, rudiore Minerua tincturam antimonii parasse, nempe stibium mistum halonitro in ollis cremando per modum deflagrationis, & detonationis; deinde per spiritum vini extrahendo, & vsq; ad oleitatem destillando. *Cape ergo Extractionis sanguinea martis: aqua mercurii an. p. j. Extractionis rubra antimonii, p. iij. Solutionis calcis auri per aquam mercurii p. ß Misce. Digere. Effunde, quod purum est. Destilla id in arenario igni mediocri, vt liquor decedat. In fundo residebit calx rubra fixa. Postquam effudisti purum humorem, feces relictas soluere deliquio potes. Fiet liquor aqua caustica conferendus.*

Moloch chymicus.

Calcis rubra fixa ad Vlcera modus.

Quoniam autem diuersi sunt modi *antimonium per salem petra praparandi*, Monachus suum tanquam sibi arridentem ita descripsit: *Purissimum, ex Vngaria mineris antimonium cum ter purificato halonitro commisce. Immissa in nouam ollam include igni rota (circulari) ita, vt partem post partem inicias per cochlear longi manubrii, vt ona deflagrent. Aura fumum à te auertat. Iudo tecum relinquitur. Hoc contritum & aqua calente communi perfusum ablue, quo sal decedat. Post arefactum puluerem nouo halonitro misce, & procede, vt ante, idemque repete & tertio. Tandem in lauorem super marmore redige, & affuso vini spiritu circula per mensem in cucurbita bene clausa loco calido. Spiritum postea effunde, cape alium, qui ardeat bene. Adde de cononuibil. Incende & sine deflagrare. Repete id decies vltimo resiccatum puluerem probe cremato in reuerberio in suo catino, vt percandescat.* Iste est puluis fixus, quem pro libitu resoluere potes deliquio, iterumque coagulare, donec placeat. Datur *ad apostemata interna* cum vino puro, vel vini spiritu quinquies vel sexies die, dosi gran. xv. Dicitur & *venena exarmare, & renouare.*

Liquor auris ex fecibus.
Medicina antimon. per halonitrum, Renouatoria; Alexicaca, &c.
Epar.

Hæc descriptio *Quercetani* genio peperit *Lysiponon Recipit pro antimonio de minera reguli p. j. pro halonitro communi purissimo, eius lapidis per sulphur preparati p. ij. Includit igni rota, & paulatim admouet propius, donec os calore fluat. Tunc immisso ferro candente vel pruna detonare facit. Epar tundit abluit, siccat, & cum aquali halonitro remiscet, repetitque opus vt ante, idque etiā tertia vice. Addit fixationem in clauso fixatorio per quinq; dies adhibito graduatim calore, donec candefacto catino calx ex albo rubescat instar florum calendula. Interim suspensa mansit digestio per spiritum vini, in cuius locum is substituit spiritum ardentem baccarum iuniperi. Circulat clauso vaso per aliquos dies. Post exemtam materiam noua iuniperina aqua perfundit: Incendit: denuo addit aliam, incendit, repetitq; idem tertio.*

Lysiponos Quercetani ex Epate stibii.
Calx rubra seu aurea, alias Crocus.

Tandem exiccatæ grana 10. vsque ad 20. præbet ex vino vel aqua conueniente, *ad omnes dolores ventris imi, & exulcerationes. Mensibus* quoque mouendis admirandum prædicat, vt & ad *pestem* per sudorem deiiciendam. Nimirum ingenioso facile est augere inuenta, & sua industria excolere, quod cum magna sui laude facere studuit Quercetanus. Idem aliquando *crudum antimonium, & halonitrū* permiscet, & incensa detonare sinit, vt *Epar* fiat, ex quo rubicundum puluerem præparatum *Crocum metallorum* appellat. Vide Alexicaci *p. 407* & *477.* Eiusdem vlterior elaboratio, qualis scilicet in Lysipono describitur, *pag. 409. Alexicaci* dicitur *Bezoardicum metallicum*, vtpote excellens sudorificum in *peste*, dosi 20. vel 30. granorum.

Regulum Monachus ita conflat: *Stibii Vngarici, Tartari crudi, an. p. j. Halonitri p. ß. Iniecta in catinum, & in anemiam illata colliquescant probe. Miscere autem initio exacte conuenit Cum prorsus fluunt, effundantur in calicem, fiatque pro rege impulsio. Postquam refrixit, decussis scoriis, regulus cum nouis medicaminibus contritus iterum liquetur, & segregetur ab excrementis, idemque repetatur tertium & quartum, donec argenti instar niteat. Iste est regulus multorum arcanorum veluti capsa*, quanquam & ipse pro se veniat in vsum catharticum, globulis eius aut nodis in vino aliaue materia liquida infusis, quo modo idem sæpius in vsum venire potest. Suptus posuimus modum Alexandri Sucten.

Reguli confectio.
Globuli ex regulo cathartici.

Alius est:

Cape antimonii, halonitri, Tartari an. lib 3. vel q. s. sigillatim trita commisce. Deinde ollam firmam in igni rota, seu circulari statue, & paulatim feruefacito. Tunc ferreo cochleari cū satis prolixo manubrio haustam partē pulueris immitte, cumq; deflagrauit, aliam, insuperq; aliam, donec tota quantitas detonuerit. Tunc ferreo rutabulo bene misce, vt regulus probe subigatur. Inde sine refrigescere, detractamque ex igni ollam frange. Inuenies regulum, quē si libet amplius potes purgare.

Penotus *in suo medicamentario, pag. 77.* eandem proponit præceptionem. Iubet autem cauere fumum: mouere materiam baculo, & cum bene fusa fuerit, in calicem proiicere, & feces incūbentes tollere. Addit & alia de antimonio, quæ ibi vide.

Regulus hic mutatur *in stellam*, si accipias *stibii Vngarici p. ij. chalybis comminuti p. j. Tartari p. iiij. Commista, colliquefactaque effunde in calicem. Regulo adde triplum tartari vsti. Contrita, commistaq; funde & effunde, vt prius idemque fac tertio.* Si recte rem tractasti, stellam adipisceris nitentem argenti instar. *Ex hac cum sale ammonio per sublimationem flores rubri fiunt*, qui dicuntur MARTIS *tinctura*, & soluti deliquio *oleum* reddunt vlceribus sanandis vtile.

Stella antimonii.
Flores stella.
Tinctura martis stibiati.

Quercetanus ex eis suum *Panchrestum* concinnauit reuerberando quatriduo & per acetum radicatum tincturam extrahendo prima vice, & secunda per Sp. vini alcalisatum more Basilii. Paracelsici immensa gloria istam stellam deprædicant. *Fit aliter regulus absque additamentis*, dum ipsum per se funditur sæpius vt vitrescat. Apparent *nodi argenti* etiam cum addito halinitro in vtrum conflatur. Hi reguli collecti conteruntur, & cum calce plumbi (*salem Saturni* vocant) misti cæmentantur per

Ol. Martiū stibiale.
Alius regulus.
Metalla ex stibio.

tres

tres horas, deinde valido igni liquantur. Effusi io formam sen caoalem *in plumbum* transisse inveniuntur. Si cœmentes cum calce stanoi, fier stannum, & sic de cæteri s. *Nam compertum est in metallis esse spiritum, quis symbolicas materias bismnthi, & stibii,* (calaemi qoðque & cobalri, &c.) *in sui naturam vertit: quod est fundamentum chrysopœia.* Sic *ex ferro fit crupeum mediante spiritu cupri,* qui est in calcantho. Sine illo oon fit.

Metalla ex stibio.

Verom enimuero ex *Regulo* suo Basilios adhuc plora medicamenta, eaque perqnam nobilia docet comparare. Primom est BALSAMVM ad affectus quosdam internos. *Regulus in pollinem redactus in cucurbitam mittatur, & affuso imperi oleo, vel Terebinthina spiritu clauso vase lenti calore digeratur.* Dicitur colorem assomere. *Cum spiritus iste satis rubet, coniungitur cum optimo spiritu vini, & digestionibus præmissis, aliquoties inde destillatur semper reposito nouo. Ita uidorosus odor, tollitur, & transit tinctura in oleum spiritus vini. Tandem destillatur spiritus vsq; ad olei consistentiam, cuius tres guttæ ter in septimana exhibentur asthmaticis, pulmonicis, phthisicis, pleuriticis.*

Medicamina nobilia ex regulo.
Balsamum antiasthmaticum.

Penorosalio modo tincturam ex eo facit. *Reguli p.ij. mercurii p.j. ol. vitrioli p.iij. coque, donec rubeant. Ex rubeo magmate separa tincturam per vini spiritum. Dicitur incredibilium virtutum esse.* Quanta vero Quercetanus ex eo policeatur, & quo modo præparare iubeat, cognosce ex ipso.

Tinctura Penoti ex regulo.

Medicamentum 2. Basilii ex Regulo fœcuodum quidem est arcanorum, sed immodicè peue temporis. *Pollen reguli inclusus rotundo vitro, aut globo fictili lapideo, aut matrici in arenario cum mediocri igni detinetur. Id dum fit, nonnihil in sublime scandit, adhæretque. Id penna detergendum, vel inuerso vitro imum reddendum. Coquitur denuo, sublimatque aliquid finitur: sed eadem arte deturbatur. Id longo tempore, repetiturque, donec in imo fixus maneat puluis, colore rubeo. Hunc deliquio solue in cella marmorea in semiuatum per totum semestre. Defluet sudor rubeus, à quo in cucurbitam immisso per destillationem phlegma abstrahe vsque ad oleositatem. Oleum repone in cellam. Ibi consistit exhibebitque crystallos pellucentes cum rubedine.*

Præcipitatū stibii seu fixū per se ante monium.
Crystalli stibii.

Hos denuo solui, & coagula, habebisq; albos, qui sunt verum sal Antimonii. Crystallis his tandem in oleum album redigantur, si misceas triuisque cum triplo terra Venetorum, quam Tripolitanam vocant, & destilles per retortam igne valido cum vi exit primo albus, secundo rubeus spiritus, qui tamen & ipse euadit albus. Hunc destilla lenissimo balneo. Accipies oleum antimonii album, quod in quartana datur, lapide vesica, dysuria, podagra, &c. Illinitur & vlceribus antiquis. Verum hoc oleum vix quisquam effecerit, nisi qui luxoriari & abundare possit mirandâ naturæ varietate. Nam sunt alia minoris temporis, & impensæ, virtutis autem maioris.

Sal antimonii verum.
Ol. album antimonii.

Medicamentum 3. Est mercurius per salem circulatom, vt Paracelsos vocat. *Cape salis sublimati ex vrina, quem ammoniacum artu alias vocant; Armeniaci, Tartari æquales. Irriga commistos aceto forti ex vino, & in vitrum immitte, aucto aceto clauso vase per lutum sapientia digere materiam calore continuo per mensem. Deinde in cineribus destilla ad siccum vsque. Huic trito admisce tres partes terra Veneta, quam Tripolim vocant. Destilla ex retorta gradibus seruatis. Exibit spiritus. Hunc redde regulo prudenter. Repone ad putrefactionem per bimestre. Vltimo destilla, & abstrahe acetum leni igni. Quod restat in cucurbita, misce cum quadruplo limatura chalybis. Redde igni, & pello fortiter ex retorta in ampullam qua contineatur aqua frigida, confugient mercurii feruentis.*

Sal circulatus Paracelsi.

In eo opere spiritus salium, & argentum viuum specie fumi proуolant, & in fundo ampullæ excreptoriæ consistunt. Iste est Mercurius Antimonii. Effusa aqua collige mercurium, & exprime per corium. Ex eo facies *oleum mercurii* in hunc modum. *Parti eius vni in phiolam illata affunde quatuor olei vitrioli rectificati quam optime. Digere: destilla: spiritus vitriolati manebunt cum mercurio iam præcipitato. Auge ignem fortiter. Ita nonnihil in altum scandet. Id deterge, & remisce cum inferioribus. Affunde oleum vitrioli nouum eadem quantitate. Digere: destilla: sublima. Repete opus tertio. Quarto quod sublimatum est abrade, & tritum cum terra in fundo hærente, eritque mercurius purus, nitidusq; speculi instar, vel crystalli. Hunc in Pelicanum immitte. Affundo iterum tantum vitrioli oleum, & triplum spiritus vini. Circula donec appareat oleum quod innatabit. Oleum hoc separatum transfer in aliud circulatorium. Affunde acetum stillatitium acre. Digere diebus 20. Tunc oleum, quod prius natabat, ad fundum secedet. Acetum autem fit turbidum. Separa oleum; & ablue stillatitia dulci.* Datur *Elephanticis, apoplecticis, lue Venerea* infectis. Est *renouatorium*, si indies vsurpetur. Ita est 3. arcanum ex Regulo antimonii.

Mercurius Antimonii.
Ol. mercurii stibialis.
Mira vis olei.

Quartum est *mercurius vitæ*, coios duplicem dedit descriptionem Basilius: vna capit stibium crudum: altera regulum. *Pares stibii & argenti viui sublimati per se cõtrita commiscentur in porphyrite. Deinde ex retorta destillantur tertia vice, vt oleum fiat. Hoc rectificatur spiritu vini. Primo est instar albi butyri.* Glaciat enim seu consistit frigore. *Postea rubescit* (resolutione) *ve sanguis. Si regulum accepis, primo vtrumq; sublima simul. Postquam sublimasti, destilla, vt plane vnum fiant. Tunc igneam medicinam nancisceris, nempe concretum humorem vnctuosum. Hunc solue in oleum calore, & destilla ex retorta. Destillatum rectifica maceratione cum vini spiritu, & destillatione, qua spiritus sæpius ab eo renouatur.*

Mercurius vita seu oleum ex regulo & sublimato.
Igneum oleū reguli & sublimati.

Primo processu factum commeodatur ad *Herpetes, cancros, phagedænas, fistulas.* Posterioris oleum datur etiam interno vsu triom guttarum quantitate ex vini sextante bis io septimana. Sed prudenter dandum est. Est enim valde acre. Nam si id tritis in puluerem crystallis affundas, triduo soluuntur. Solutio destillatur per retortam, daturque ad lapides vesicæ.

Crystallos soluere.

Hæc ille.

Crollius Flores Butyri antimonii simili artificio compositos concinnat. *Recipe* (inquit) *Antimonii Vngarici, & mercurii sublimati an. libr. 1. Trita diligenter commisce, & in retorta vitrea luto munita ex arena mediocri igne destilla. Exit liquor butyri instar, aut glaciei, summe corrosiuus, qui in collo concrescens admota circumspecte pruna est soluendus: collige ex receptaculo, & in mundam retortam transfer iterũq; destilla: quo facto*

Flores butyri antimonii h.e. puluis præcipitatus: vulgo mercurius vitæ:

facto infunde aquam calidam, coagularique flores albi ad fundum concedent. Decapulata aqua repone nouam: & sæpius fac quam diligentissime, vt puluis bene dulcis reddatur. Tunc siccatum serua. Commendatur in peste, febribus, lue venerea, lepra, hydrope, vlceribus malignis, capitis morbis dosi gran. ij. vsque ad 4. Est vomitiuum & alui motiuum. Vide *ibi* plura.

Polychrestū oleum Quercetani. Hoc artificium Quercetano peperit antidotum Polychrestum, quem in *Tetrade* describit pag. 412. faciendum *ex reguli stellati libr. 1. & argenti viui in purum crystallum redacti sesquilibra: qua mista destillantur: Gummi crystallinum inde collectum iterum atq; iterum destillando rectificatur & tandem spiritu Hydromelitis vinosi perfunditur, abluiturque, donec dulcescat* (spiritus manet super eo in digestione: Deinde retrahi potest destillatione, vel depletione, & sæpe mutari) *id est oleum antimonii preciosissimum:* datur ad sex guttas in febribus: Vomitu & secessu purgat.

Diaphoreticus liquor. Spiritus ille œnomelitis vel vinosi hydromelitis potest oleo vitrioli misceri, & dari dimidio cochleari pro *Diaphoretico.* Inde sumtum est & *Isochrysum* furma præcipitati, ex quo *tincturam* elicit, quæ cum aqua vitæ ex iuniperi granis circulatur ad *apostemata interna* rumpenda, & *hominem reuocandum*, dosi à 6. ad 10. guttulas.

Isochrysum Quercetani: Tinctura stibii & sublimati, &c. Tetrad. pag. 407. Sicut autem *Basilius* in altera descriptione regulum & sublimatum côiunctim sublimat, ita & Quercetanus. Sed postea fit pro destillatione per *aquam regiam ex halonitro, & sale ammoniaco* solutio, digestio, præcipitatio, ex qua puluis factus reuerberatur in aureum colorem, ex quo tinctura elicitur per acetum philosophicum Quercetani. Omnia sunt liquida intelligenti processus artis, & Encherias.

Merc. vitæ Penoti forma olei rubei. *Penoti vitæ mercurius fit ex septies sublimati mercurii parte vna, & dimidia stibii: quæ mista destillantur ex retorta de more. Gummosus liquor soluitur in cella in oleum, quod ex humili cucurbitula destillatum in cineribus primo reddit liquorem clarum, deinde aucto igni oleum medium inter rubrum, & citrinum quod in aliam cucurbitam inditur, & destillatur vt oleo rubeo manente phlegma separetur.* Vocat *febrifugum* dosi dimidii aut vnius grani cum aliqua conserua.

Oleum ☿ vitæ. Iacobi Zuingeri catharticum. Iacobus Zuingerus *in examine principiorum chymicorum pares reguli & sublimati destillat. Humorem in collo concretum seorsim legit pro diaphoretico: Glaciem crystallinam repetita destillatione redigit in oleum, quo possumus vti pro caustico.* Verum factus est in *catharticum* vertere iniecta aqua calente vt puluis præcipitetur. Decapulata aqua lului possunt *coralia.* Puluis spiritu vini affuso, sæpeque mutato abluitur, quem *spiritum, qui hausit, vomit.* Sed vltimo tandem *oleum* ex spiritu coniungit se cum essentia mercuriali. Igitur destillatione reuocato spiritu & phlegmate, remanet *liquor purgans.* Quidam addunt & *auripigmentum*, ne quid deesset mordacitati adiucere, & quod mirū, non alium vsum ponunt, quã *verrucarum sublationem* quod fieri poterat vel *tela araneæ*, aut *spiritu sulphuris*, aut *liquore cochlearum*, &c.

Oleum verrucarium. Praxis est ista: *Stibii & auripigmenti pares colliquant, vt fiat lapis purpureus, quem cum pari sublimato argento viuo agili manu commiscent & per retortam distillant, dando lenem ignem supra, & infra, sed remouendo superiorem cum incipit destillare, ne vas dissiliat. Cum vero sistitur destillatio, iterum admouent ignem paucum ab vtraq; parte oleum purpureum exire dicunt.* Hæc id. o collecta damus, vt studiosus defectum, vel obscuritatem in vna praxi occurrentem sarciat ex cæteris.

Balsama chirurgica Basilii. Nunc ad Basilium. Is facit Balsama chirurgica variis compositionibus.

1\. *Prima est: Stibii electi pars vna: salis comm. tosti, vel gemmæ dimidia: pulueris ex testis ollarum fictilium crudarum p. vj. vel quinque. Destilla per gradus fortiter & diu, donec oleum citrinum exstillet, à quo separa phlegma repetita destillatione ad siccum. Fiat puluis ruber, qui soluitur deliquio in marmore.* Liquor illinitur *vlceribus & vulneribus.*

2\. *Fundum in vlceribus facere.* Secunda: *Stibii sulphuris an. p. j. salis ammo. rectificati p. j. salis viui p. ij. Destilla ex retorta per gradus, & vltimo fortiter. Si quid sublimatur, id remisce cum fundo harenti, & destilla iterum, atque iterum.* Vsus in *vlceribus* contumacibus. Facit *fundum vt oleum vitrioli.*

3\. *Lapilli rubentes chirurgici. Modus soluendi per deliquium.* Tertia: *Sulphuris trientem in olla liqua, & immisce argenti viui selibram, vt fit in cinabari. Massa frigefacta, & contrita adde stibii, sandaraca Græcorum, an. ℥iiij. croci martis ℥ij. farinæ lateritia ℥viij commista sublima. Ascendet cinabaris, & lapilli rubentes. Neglecta cinabari hos collige, & tritos perfunde aceto vini acri destillato. Extrahe, vt solent tinctura. Extractiones collectas separa à tinctura per destillationem. Puluerem remanentem tere, & secundo extrahe per vini spiritum. Extractiones digere per mensem in vase clauso in balneo. Abstracto postea spiritu essentia soluitur deliquio in vapida cella ita vt in pollinem impalpabilem redacta ponatur in hemisphærium ex fundo cucurbitæ factum, & hoc in aqua sinatur natare.* Liquor erit pellucidus, vetustis vlceribus illinendus superposito Emplastro punctorio.

4\. *Liquor campanarius.* Quarta: *Stibii, sulphuris, halonitri pares exacte miscentur. Sit autem capax alembicus rostratus cum recipiente ita positus, vt halitum subtus incensæ misturæ possit excipere, vt fieri solet in spiritu sulphuris per campanam. Mitte portionem in catillum suppositum. Incende, vt deflagret, submitte alium, donec tota mistura sit combusta. Ex fumo colligetur liquor, qui virtute vincit spiritum sulphuris.* Datur cum vini spiritu asthmaticis dosi trium guttarum. Foris illinitur vlceribus superposito punctorio. Hæ sunt compositiones chirurgicæ.

Sulphur ex stibio. Liquor sulphur. antimon. *Sulphur stibii* dicitur quidem tinctura eius rubra, & oleum: Sed Basilius etiam illius habet modos certos: *Stibii triti pars vna, miscetur cum quarta salis ammoniaci (stibii libra 1. salis quadrans) sublima modico igni. Ascendit rubedo. Hanc collectam redige in pollinem. Si stibii fuit libra, iam adde vncias quinque stibii noue, & denuo sublima.* Hoc sublimatum potes deliquio soluere si lubet. Valet enim *ad scabiem*, præsertim liquore tartari adiecto. Ita & Achores tolluntur, & serpigines. Si non vis in liquorem soluere, ablue sublimatum stillatitia dulci. Calcem relictam leni calore exicca.

Habes

[illegible] sulphur quod incensum ardet. Si placet, *extrahe tincturam eius per spiritum aceti ex vino.* [illegible] *in aceto, tincturam pelle per alembicum, aut retortam vt oleum exeat dulce*, cuius vsus est ad pul- [illegible] atum, asthma, dyspnoeam dosi gr. ij. ex vini spiritu mane, & vesperi sub introitum lecti. [illegible] procedet, si prius tincturam deliquio solues, aut oportet crebris cohobiis vti. Aliud sul- [illegible] od extrahitur ex *antimonio crudo per coctionem in lixiuio fagino. Coctio filtratur: & precipitatur aceto.* [illegible] *effusa sedimentum exsiccatum extrahitur per acetum stillatitium, vt fiat tinctura. Hæc soluitur deliquio, & destillatur vt oleum exeat.*

Tinctura sulphur antimonii.

Sulphur aceto stibii.

[illegible] habet *sulphur tertium*, nigritiem scilicet pinguem, quam expuit amalgama ex argento viuo, stella & argento. Quercetanus *in suo Soterio* id sulphur elicit ex *Regulo, quem tritum miscet cum halonitro, & detonatione facit Epar. Hoc absq; ablutione puluerarum coquit lixiuio ex aq. cinere faginæ, & calce viua. Decoctum transfusum præcipitat aceto. Separato liquore sulphur edulcorat: Deinde tincturam extrahit aceto ex œnomelito*, hoc est, hydromelite vinoso; quod fit hydromelite condito in vase, in quo fuit vinum generosum, *adiecto spiritu vitrioli, & proprio sale istius aceti* (vel tartari) *vt fit menstruum satis acre. Tincturam separato menstruo perfundit spiritu iuniperi, & circulat. Deinde destillat per retortam vi ignis, sæpe repetitis cohobationibus. Demum modico igne destillat vsque ad oleositatem.* Balsamus est pulmonis à 3. ad 6. guttas ex competenti liquore in morbis pectoralibus. In *Alexicaco* non virtutum laboriosa operatione. *Nam crocum metallorum facit ex stibii regulo addito tartaro, & halinitro per detonationem* (verbüsfdett) *Epar terit: coquit lixiuio: præcipitat aceto sensim infuso: separato lixiuio, abluit omnem acredinem: ablutum sulphur siccat.* Calx quasi *aurea* est: quam exhibet dosi scrupulari cum aqua Bezoardica ad *sudores* mouendum.

Sulphur solare stibii iuxta Quercetanum in Soterio.

Aliud Basilii ad febres fugandas: *Stibii tenuissimus puluis ter, quaterue forti igni ex retorta proflatur in ampullam magnam, donec rubei flores existant. Ex his extrahitur tinctura per acetum. Extractio circulatur leni igni per decendium. Separato per destillationem aceto, quod remanet, singulari industria in nouum receptaculum propellitur, vt oleum fiat* (cohobia adhibentur: vel tinctura reuerberata soluitur deliquio, moxque destillatur: vel cum spiritu vini prolicitur. Volatilis enim debet esse) *Oleum in Pelicano circulatur ad siccum.* Daci & olei forma potest guttis 4. ex aq. cardui benedicti ad sudandum. In peste datur cum aceto Bezoardico, si febris adest: Cũ spiritu vini alexipharmaco, si frigus. Duo adhuc restant præ cæteris fere omnib. commendata: *Sulphur verum antimonii* sine additionib. pparãdũ forma olei: & *Elixyr seu Lapis IGNIS.*

Hydroticum Febrifugum Basilii. Flores rubei per incinerationem seu destillationem.

Sulphur verum ita docet:

Antimonium in exactum leuorem super marmore perductum, & in cucurbitam immissum perfunde aceto suo (de quo *supra*) *alcalisato, hoc est propriis corporis sale exasperato. Clausum detine in fimo vel balneo diebus 40. Acetum euadet sanguineum: quo effuso, repositoque affundatur aliud eiusdem generis, & sic porro lege tincturarum iterum aliud. Acetum totum postea sic tinctum per chartam traiice, vel pannum, vt si quæ feces adessent, secedant. Deinde in vitro nouo, mundoq; apte clauso in balneo digere alios dies 40. quibus materia euadet atra quod est signũ solutionis per putrefactionem. Nigrefactam istam solutionem in cucurbitam transfusam imposito alembico destilla modico igne.* (Nota, quod Rogerius monet, si aliquid de sulphure vero per præparationes & adustionem perdas, id, quod in igni facile fieri potest, spiritum verum penetrantem esse amissum, per quem *totum Antimonii corpus* (b) *verti in oleum debebat rubrum*, perfectum vt per Alembicum exire posset.) *Relinquetur in fundo tinctura, quam contritam elue, vt dulcescat aqua pluuiali stillatitia. Exsiccatam porro include*

Sulphur verum Antimonii Basilii.

circulatorio triuentri cum longa fistula. Circula per menses duos leni calore, perfusam prius vini spiritu optime præparato ad altitudinem trium quatuorue pollicum seu vnciarum. Vas clausum esto Hermetice. Interim spiritus transparente rubedine inficietur. Effunde: cola per filtrum: nigras feces abiice: spiritum tinctum per alembicum in arena destilla igne mediocri, vt vna exeat tinctura, fiatque oleum rubrum. Ita elementa separantur. Conceptaculi parietes veluti auro obducti apparebunt, verum inconstanter. Quod destillatione collectum est, circuletur ad lenem calorem per decendium. Tunc oleum ad fundum concedet. Liquorem effunde, & ab oleo seiunge. Id erit valde dulce & suaue. Hoc dicitur renouare hominem, si misceatur cum *tinctura sanguinea* coraliorum. Tunc enim *sanguinem purificat, scabiemq;* omnem & *Elephantiasin* sanat. Cum magisterio perlatum *cor confortat, melancholiam* discutit, *memoriam* firmat. Cum aqua cinamomi datur ad *syncopen*, imponiturque dosi sex guttarum linguæ allita simul naribus essentia croci. Hæc magnifice Basilius.

Oleum essentiale sulphuris stibii.

Eadem fere leguntur apud Penotum. Iubet enim primum conterere antimonium irrigatum aceto stillatitio. Deinde pulticulam in vitrum conicere, affusoque aceto copiosiore in fimo digerere per dies 20. aut plures. Liquorem tinctum filtrat, separatq; acetum destillatione. Rubedinem relictam extrahit denuo per vini spiritum. Extractiones circulat, tandemque oleum separat, cui dicit inesse vires secretas. Consentaneum est ista ansam dedisse Quercetano, vt *Panaceam* excogitaret nonnihil mutatis rebus, & quibusdam adiectis. Pro mioculi antimonio assumit rubros flores ex stella antimonii per chalybem facta. Sed si Rogerii præmonitionem audire volumus, non satis circumspecto consilio. Nam sulphur verum antimonii violentis ignibus oportet ingens damnum cepisse. Notum enim est, quanta vi opus sit, antequam stella euadat. Deinde vt ex ea conflentur flores rubri, opus est tertia sublimatione per salem ammoniacum prius ter ex sale communi sublimatum.

Tinctura sulphurea antimonii iuxta Penotum.

Panacea Quercetani.

Flores isti iam tertium eleuati, & eloti ad dulcedinem vsque, iubentur denuo ex colcotare sublimari, opinione, quod tunc *spiritus martis & veneris* (ferri & æris) communicentur, floribus stibii ex stella per chalybem concinnata. Tribuitur talibus floribus *vis purgatrix, febrifuga*, & aliorum morborum sanatrix.

Flores ex stella antimonii cum marte & Venere.

Soluens. Sal ammoniacum fixum.

Verum excusatur Quercetanus. Neque enim sulphur respexit in sua panacea, sed totum corpus florum. Ita enim procedit. *Primum praeparandum est menstruum soluens commune: Cape salem ammoniacum q. v. commisce cum pari calce viua, & in reuerberio calcina intensissimo tandem igne. Calcinatam massam ex reuerberio extractam perfunde multa aqua destillata dulci. Elice salem, vt est moris. Filtra, coagula. Coagulato sali adde nouam calcem viuam. Crema secundo in reuerberio. Extrahe iterum salem, vt ante: quem denuo cum calce viua reuerbera, extrahe, filtra, coagula & vide num in igni liquescat instar metalli. Tunc enim est fixus. Hic soluatur deliquio. Recipe liquoris huius purificati partes tres: argenti viui pluribus sublimationibus ad crystallinam perspicuitatem redacti partem vnam. Fiat solutio, quam excipe charta Emporetica absque glutine confecta, quam bibulam vocant. Debet illa omnem humorem combibere. Deinde in cucurbitam coniecta destilletur ex arena per alembicum. Destillatum rectifica, vt euadat purum, & mosc..um oleat.*

Hoc est menstruum, quod Quercetanus non dubitauit commendare *malo Venereo laborantibus ad sudandum. In eius menstrui parte vna seorsim soluuntur flores isti ex stella, (circiter ℥j.) saepeque mutatur, donec totum corpus in menstruum sit consumtum. In alia eiusdem parte soluuntur perlae (℥j.) in alia coralia rubentissima (℥ß.) Solutiones tres confundendae sunt, & digerendae per 4 aut 5. dies: Deinde destillanda: Destillatum reponendum ad reliquias: Iterum digerendum, & destillandum tam saepe, donec omnia in subtilissimum puluerem redacta inseparabiliter sint vnita. Huic pulueri adduntur tinctura solis (c) duae drachmae: totumque perfunditur spiritu vini perfectissimo: Circulatur, & destillatur tandem pure, vt antimonii Panacea sola relinquatur, admirandis virtutibus praedita*, de quibus consule Quercetanum ipsum: Res certe laboriosa, & preciosa. Quantum enim auri insumetur, vt obtineas drachmas duas tincturae? Quis & quantus labor est regulum, & stellam facere? Ter sublimare salem ammoniacum: ter aut quater flores: septies sublimare argentum viuum: figere salem ammoniacum? &c. Manna nimirum molae multa possunt. Verum de lapide IGNI audiamus. *Cape vena stibii Vngarici versus aurum natam. Adde aequales balonitri. Contere vtrumque & diligenter commisce. Deinde in igni circulari fine deflagrare, vt iam saepius dictum. Massam, quae inde fit, puniceam liqua, vt vitrescat. Ex vitro extrahe tincturam per acetum stibii. Tinctura separata ab aceto denuo extrahatur per vini spiritum perfectissimum.* Hoc est *purum sulphur antimonii* iudice Basilio; rubens, dulce, vtile ad medicinam. Manet autem iam cum spiritu. *Cape extractionis istius quae ex tinctura & spiritu vini conflat, libras duas. Adde salis ex antimonio (de quo supra) vncias quatuor. Misce. Digere per mensem vase clausa. Si feces apparent, separa eas. Deinde spiritum abstrahe per destillationem in balnea vsque ad siccum: tunc igni valde intensa proliciendum est oleum dulce, quod dum exit, varicolor est, sed cum constitit, seu coactum est, rubet.* (Vide an non opus sit cohobationibus, seu spiritus destillati ad reliquias refusionibus & digestionibus, item translatione vasis ex balneo in cineres, vel arenam)

Lapis ignis seu Panacea Basilii. Similem lapidem docet facere Penotus in chymico med. ex Marcasitha saturnina, seu lapide minerali antimonii p. 79. 80.

Hoc oleum rectifica in balneo, vt quarta parte minuatur phlegmate secedente. Porro cape mercurium ex regulo antimonii extractum. Affunde oleum rubeum vitrioli ex ferro facti, summe rectificatum. Digere in calore, vt mercurius praecipitetur. Proculdubio opus erit pluribus affusionibus, antequam totus corrodatur. Tandem separa oleum per destillationem ex arena, vt praecipitatum solum relinquatur (quod mirabilium est virium in in vlceribus antiquis.) *Praecipitati huius & olei antimonii, quod paulo ante iussi es praeparare, pares coniunge, & in phialam immitte. In hac clausum maneto, & digeratur.* Oleum aget in praecipitatum, ipsumq; soluet, & vtrumque tandem continuato calore figetur.

Purum sulphur stibii ex vitro. Praecipitatum ex ☿ antimonii.

Ignis enim natura intus aperitur & phlegma consumit, vt tandem relinquatur puluis fixus, & fusilis, qui non fumat super ignita lamina. Haec est medicina ad homines, & metalla, suauis, absque periculo, penetrans non purgans catharticorum ritu. Dosis gr. iij vel iiij. obseruatis circumstantiis. Datur in omnibus morbis tanquam *Panacea.*

Ignis natura in ol. antimonii (alias etiam in balsamo vitae, sale ammoniaco, auro arsenico, sulphure, &c.)

Hactenus descripsimus labores Basilii, & illustrauimus, quantum potuimus. Inquisiuimus autem diligenter in omnibus istis operibus IGNAM NATVRÆ Palmarii: Sed Rogerius procul aliquid ostendit, nihil vero comprobauit. Basilius alium non potuit praebere, quam insitum iam extractis & puris essentiis, quae dum committuntur absque omni accessu & decessu, amice conquiescunt, & in vnum homogeneum mutantur.

Palmarii ignis nusquam apparet.

At inquam, hoc non est ad immensam illam iactationem, qua integra solo igni naturae absque separatione tota mutantur, adeo vt venena, medicamenta, alimenta (vt stulte loquitur) mutuo commeent. Quid ergo aliud dicemus, quam dementem illum Galenochymicum fumos vendidisse?

(a) *Est quidam vitri modus, in qua calx & crudum commiscentur. Si libet, voca hoc quartum, fientq; ita cum calce quinq; medicamina.*

(b) *Nata, si totum stibium est sulphur quoddam, nihil noui fieri in certo oleo totum, si oleum vertitur, cum & vulgare sulphur per terebinthinam possit: & similiter, succinum, arsenicum, cera, &c.*

(c) *Tinctura ista apud Quercetanum fit per reuerberationē cum pul. pumicis, qui dicitur assumere colorem ex auro. Inde extrahitur per acetum stillat. (vel philosophicum Quercetani) Hinc separatus puluis vltimo extrahitur per vini spiritum, & edulcoratur. Vide alium modum in pharm. pag. 535. & 436. Tetrad. De medic. spag. p. 81.*

CAPVT

Capvt XXXVI.

De reprehensione informationis & terminorum artis ex capit. 23. Galenochymiæ Palmarii.

CVm ad artis chymicæ comprehensionem accingeremur, desiderantes, vt cæterarum, ita & huius scientificam methodum, & informationem, ne in particularibus schedulis & præceptiunculis dispersa iacens, omnium libidini exposita esset, ita vt quicquid quicunque quacunque seu fortuna seu arte fabricaret, statim pro legitimo opere esset recipiendum, agnoscendumque & commendandum: optimos quosque veteres, & recentes autores euoluebamus, & ex vnoquoque quod constans & vtile esset excerpebamus, propositaque generali chymici operis idea, *Chymicū* (a) id iudicabamus; *quod tum sapientes chymici fieri iussissent, tum consuetudo mundi pro tali agnouisset, tum chymicā operationibus & forma, sine qua constaret.* Adhibebamus in consilium viros ea arte pollentes, & scriptis epistolis ad varios, quid quisque sentiret, explorabamus, *non conditurī NOSTRAM ARTEM*, vt sæpe stultissimus ille conuiciator Palmarius de nostro instituto scribit, *sed communem omnium chymicorum professionem*, eamq; non particularem, quomodo vnus de lapide, alter de destillationibus, tertius de extractionibus, aliique de aliis particulis commentarios ediderunt, sed *vniuersalem*, ita vt omnem rationem elaborationis chymicæ ad plenum complecteretur, quanquam partim impossibile erat omnia singularia exempla comportare, partim inconsultum, quod quidam nollent arcana reuelari, quidam etiam putarent vberiori experientiæ aliquid relinquendum. Mittebamus Diagraphen operis Norimbergam ad Camerarium illum tunc temporis tanquam alterum *Aesculapium*, eumque rogabamus, vt inito cū collegis & aliis sapientibus consilio nobis quid fieri oporteret, significaret. *Nullus fuit, qui institutum improbaret.* Videramus quidem etiam aliorum methodicas adumbrationes: sed eas vniuersali artis intentioni satisfacere minime reperiebamus: quanquam *in commentario chymico* etiam has non præteriremus, vt si cui omnino sic videretur faciendum, is non neglectus, sed pro particulari proposito acceptus intelligeretur. Prosiluit *quidam vitulus* anti faciendi inhiator, & omnia nostra, quæ tamen nostra nulla alia ratione erant quam collectionis & methodicæ informationis studio, reprobabat. Contendens chymiam totam nihil nouisse præter vnicvm vniversale titulo Medicinæ vel Lapidis Sapientvm. Hoc solum esse de essentia artis: Cætera (b) nil, nisi vitia abortus, aberrationes, decessiones, quanquam alicuius in variis rebus vsus. Illi tunc temporis pro stultitia respondebamus, donec Riolanus exurgeret, *qui vno halitu putabat, se non Quercetani, sed Alchemiæ causam subruere*, pessundare, & prosternere posse. Sed hic non multum luctatus obiit. Successit *M. Petrus Palmarius* rabie & dementia omnibus superior, qui reuocata *Muchtlii* de medicina phantasia conatus est omnia Libauiana euertere, atque insuper etiam nouam plane artem cudere, quæ sit Galenochymia: seu Lapis Philosophicvs dogmaticorvm, positis principiis duobus Catholicis: *Est in humoribus quicquid quærunt Medici: Est in mercurio quicquid quærāt sapientes.* Vt hinc medicinā exsculperet cōmentus est Ignem quendam Natvrae omnivm chymicarvm operationvm verum Avtorem, et solvm Dominvm sine qvo irrita omnia, vt est titulus c. 5. Nos sane aliam Alchemiam ignorabamus, præter eam, quam Oriens Meridies & Occidens mundi iam multis annis exercuerāt; quam item tota Europa aliquot centuriis annorum erat professa: quam *Hermes*, *Geber*, *Auicenna*, *Mesues*, *Bulcasis*, *Rhases*, *Serapio* & alii innumeri sapientum magisterio asscripserant: quam *Arnoldus*, *Raimundus Villadius*, &c. ab omnibus agniti chymici explicauerant, quam reposuerat *Paracelsus*, & excoluerat cum suis asseclis Anglis, Germanis, Italis, Gallis, Hispanis, &c. quæ recepta erat à Regum & Principum familiis: quæ Medicorum libris aliqua ex parte comprehendebatur: quæ pharmacopoliis concredita erat: quam etiam præceptis exponebant scholæ, & discipuli affectabantur; quæ placebat matribus familias, & hortulanis & botanicis. Illa lippis & tonsoribus iam innotuerat, vigebatq; in vstrinis, tonstrinis, aurificum officinis, in conflatoriis, & vix locus erat vbi non aliqua eius portio inueniretur. De *Galenochymia* Palmarii nihil in vniuerso mundo erat auditum. Non ergo debuit furere ille homo, quod non descripsissemus artem ad saliuam suam. Nondum illa ex Morouia (vbi est scientia sine scire, & ars sine arte & exemplo) ad nos peruenerat, cumq; eam videri voluerit transtulisse Palmarius, mortuus est, & secum sepeliuit. Facile possumus ferre, vt quilibet sibi sapiat, & fingat pro arbitratu. Nostra modo à principibus excultæ artis, & spectatæ, accepta, nobis non inuideat. *Sali cuiq; pulchrum: sua sunt suis labris lactuca.*

Verum enimuero cuius Natvræ Igni nostram descriptionem afflauerit, consideremus. Diuiseramus *Alchemiam in Encherian, & Chymian. Encherian, quæ de instrumentis & operationibus tractat*, compendio reiicit Palmarius, vtpote refutaturus eam in exemplis partis secundæ. Si quæras, qua fiducia, & quibus quæso argumentis? Nos sic argumentamur: *Quæ de re præcepta condiderunt sapientes, comperta vsu, & vtilia chymici, ea certe est chymicæ professionis, seu scientiæ & artis*; pro vt nunc chymicam pro Alchemia vniuersaliter accipimus. *De instrumentis artis* (igne & vasis) *item variis operationibus præcepta sapientia, comperta & vtilia* (Imo & necessaria, perpetuoque constantia καθόλου πρῶτον, καθ' αὑτὸ ϗ, κατὰ παντός) *condiderunt chymici. Quo modo ergo potest pars illa artis à professione abscindi, & repudiari?* Verum dementatus est miser ille Palmarius *lapidea phantasia, & somnio ignis cuiusdam naturæ*, quo solo omnia suauissime

Chymicum quodnam censendum

Alchemiæ diuisio.

Encheria. Encheria vindicata.

uissime peragentur *uno opere, uno vase, uno igne, uno momento*. Fatendum est, si Deus vellet, ictu o[illegible] mnia nobis ad sententiam confecta fore in omni arte, in qua ratio & experientia regnat: at ideo [illegible] intercidunt artis præcepta. Finge ad votum adesse lapidem & ignem: Num ideo nulla esset destil[illegible] tio, sublimatio, nulli gradus ignis, nullæ fornaces, nulla vitra & cætera? Qui docent lapidem facere, quam solicite *de externo igne* præcipiunt? Quam de *vase*? Imo quanti laboris est *præparare materiam*, quæ cum *ex natura* sumenda sit, superfluitates inutiles habet, cum quibus fieri non potest, vt in essentiale opus veniat? Ipse Palmarius probat *olea, sales aquas, essentias quintas, extracta*. Nullisne indiget ad hæc instrumentis, & operationibus? Volunt aliqui præcipiendum esse de istis in genere, sed in singulis exemplis totam rationem operis sigillatim repetendam. Sed illi ducent, se auriculas asininas habere non sententiose Palmariano, & ignorant artificum morem. Cum iubent destillare, circulare, extrahere, putrefacere, digerere, &c. præcognita iubent. Hæc didiceris apud magistros vsu, oportet vt Mesues monet, aut præceptis, & aggressione operum. Mittamus tales censores cum Palmario ad Cynosarges, aut si libet ἐκκόρακας vt melius iudicare discant. Ita est prima accusatio.

An opera chymica sint diuidenda in metallica & chymica.

Secunda est: Libauius in parte secunda Alchimiæ, quæ est de operibus chymicis, sine ordine metallica medicis miscuit, & sine arte artem anatomatis est. Resp. Apud Paracelsum, & in libellis veterum Germanorum sæpe legimus diuersitatem operum, quorum quædam proponuntur ad Alchemiam: quædam ad medicinam. Et sæpe vnum idemque diuersis scopis conficitur, vt crocus martis pro Alchemia: Et alius pro medicina. *Per Alchemiam intelligunt principaliter magisterium lapidis vniuersalis*: Deinde varia particularia, quorum plæraque sunt sophistica, vt *augmenta, tinctura, pars cum parte, &c.* omnia vt plurimũ ex metallicis & aliis mineralibus conflanda, quanquam aliquando & vegetalia, cum animalibus assumantur.

Non ignorabat hoc Libauius: sed cogitabat simul non essentia, sed vsu distingui, & id quod factum erat metallicæ rei causa, etiam inseruire posse medicinæ. Quo circa essentiale discrimen in hoc ponere non poterat, neque tamen adeo oscitans, aut negligens erat, quin moneret sic magis ad artificia mineralia parari: alio modo magis ad medicinam: Et aliter ad externam: aliter ad internam. Idne est confundere? Agito aliquis Palmarianus, & nobis iuxta istam distinctionem artẽ informet. In quot classibus erit repetendus *Crocus*? In quot *calx*? In quot *Liquor* & sic de cæteris? Quando satius & methodo catholicæ conuenientius *generalia generaliter* dicere, *& specialia specialiter*, & *vno titulo agere de oleis, vno de salibus vno de aquis* &c. Siue ea mineralibus vegetalibus, animalibus fiant, siue ad metalla, homines pecudes, plantas & alia? Pudeat stultos istos sapere velle in arte, quam nec didicerunt vnquam nec præ fumis insani cerebri possunt intelligere. Fortasse (diuinandum enim est) nõ hoc voluit Palmarii sagacitas, sed id erat in oculo vnguis, quod de metallis & mineralibus variè purgandis, excoquendis, transmutandis, componendis, probandis Libauius præcepta & artificia congessit. Sed eat anticyras, quisquis in hoc nos culpat. Melius scimus instituta chymicorum circa metalla & alia mineralia quam isti sapientuli. Olim quid erat Alchymia aliud, quam circa metalla potissimum exercitatio? Quid Geber tam frequens habet? Quid Rogerius & cæteri?

Magisterii.

Accusatio tertia: *Nomen magisterii* (inquit) *gloriatus à diuina arte ad suam impostoriam transtulisse*. R. Errasti mente Palmari. Libauius nec agnoscit imposturam, nec ad eam transtulit nomen magisterii. Nouit vsurpari à latinis Arabum interpretibus non tantum de lapide, sed & de oleis, aliisq; per chymicam solutionem factis, vt est apud Mesuen. Sed tunc ea vox est vsus latioris. Vt contraheretur, nõ fuit nulla causa, de qua *infra*.

Num arcanum mysterium. &c. repudiata.

Quarta: *alibi tenuit portenta ista, mysterium, arcanum, &c.* R. Fallis Elencho ad dicto secundũ quid. Nam vt Libauius indicat in *commentario*, isti termini vel in sano Hermeticorum sensu vsurpantur: vel in insano Paracelsistarum. Hic repudiat vsum; ibi statuit, sicut cum *suum ignem natura suum monstrum & somnium vocat*: sed non *ignem naturæ sapientum*.

Libauius nõ indiguit Paracelsianorum monitu ad statuendum rectum.

Quinta: Manuli pharmaceuticis retinere, vt monitus à schola scripsit: R. Recte dicit schola Palmarinum mentiri. Nam falsum est Libauium à schola monitum mutasse sententiam, cum ista diu ante litem scripsisset. Falsum est enim pharmaceuticos terminos maluisse, cum in eo loco agat de Elemẽtis chymicis, & principiis sale sulphure & mercurio, &c. siue seorsim elaboratis, & in vsum per se adhibendis, siue per se quidem præparatis, verum postea per circolationes, & digestiones philosophicas denuo coniunctis, & in Elixyr moratis. Hi non sunt pharmaceutici termini, si quidem isti chymicis o[illegible] conueniunt. Si olea, aquas, sales nominauit, non accepit officinæ tantum olea, sed & soluta mesuæ & alcalia, & destillatas aquas, quæ itidem sunt res & termini chymici.

Licentia Palmarii fustib. digna.

Tandem bellus ille calumniator concedit *Licere CVIVIS pro arbitrio abuti nominibus*, & artem hieroglyphis obscurare. Itane? *Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt* Si tam amplam donas licentiam omnibus, cur Libauium accusabas? Imo non liceat cuiuis. Quid enim aliud leter hac in herba, quam perniciosissima illa Paracelsia, qua quilibet bipedum nequissimus quicquid coxit arte, forte, inertia, id aurum potabile vocat, & aliquid de auro, aut rebus preciosis, sicque pro stercoribus suis lucratur prædam petitam. *Quodlibet opus chymicum certo constet elaborationis modo, certis notis, & nominibus.*

(a) *Cum Paracelsici interrogantur: quadam res sit chymica respondent, purum ab impuro. Purum autem censent quicquid ipsi suo iudicio depurarũt, nec possunt ferre exquisitas artis censuras. Chymicũ i.e. quod arte sapientum chymicorum, & experientia vel magistraliter vel essentialiter elaboratum est cõprobatum, in virtute propria ad vsus salutares exaltatam, & ab alienis admistionibus liberatum. Chymicum est, quod arte chymica sapienter & perite est confectum ex mistu optimarum virtutum.*

(b) Hoc

(b) *Hoc iudicium etiam nunc haret apud quosdam, arbitrantes chymiæ essentialem esse vnicum lapidem ad omnia vota humana tam in metallis transmutandis, quam morbis extirpandis sufficientem: cætera artificia extraacta esse & obiter inuenta, possequem illum defecta in medicina qualitercunque substitui, cum tamen omnia simul sumpta non assequerentur vim lapidis. Sed hoc iudicium non hominu sapientu & peritis, verum pene lapidei esse manifestum est ex Arabum & Saracenorum aliorumque veterum & recentium commentariis: Deinde ne ipsi quidem lapidem possunt exhibere, & qui habuerunt, vix ad morbos pro vniuersali accommodarunt, & si accommodarunt, ne assecuti quidem sunt tertiam iactationum suarum partem, ne dum totum. Fit ergo isto iudicio stante, vt chymia ad inane nomen recidat.*

Caput XXXVII.

Num opus chymicum recte sit in magisterium & Extractum diuisum, & quæ sit Galenochymiæ Palmarii distributio.

ALiquoties dicendum fuit, in certaminibus Chymicis rebus debere verba accommodata esse quantum fieri potest, meritoque à sapientibus odio haberi malitiam illorum, qui cum in re qnod carpere queant, iure non inueniant, verborum pugnas exordiuntur, id quod etiam Galeno euuisum fuit, ne quid de S. Paulo dicamus. In antiquorum autem & recentiorum commentariis chymicis terminum *Magisterium* vsitatissimum esse, quis ausit negare? Mesueus artifices vocabat *sapientes,* 1. Tim. 6. 4. 20.
quos, quod in rebus occultum esset, manifestarent, formamque à materia expedirent, quorum professionem aliquando vocat *artem magni magisterii.* Magisterium autem vel opus magistri esse, vel professionem 2. Tim. 2. 14. 16.
lus Palmarianus stultus negauerit. Vtrumque vero vel generale est, vel speciale. Nam ad magiste- *Magisterium.*
ria sapientum pertinet omnia occultarum potestatum in mistis reuelatio, & ex lambolis seu potentia in corticem, & actum protractio, adeo vt & oleorum per solutionem confectionem ad magisteriorum classem referant. Deinde proterium est illud: *Res, cuius pedes albi, oculi nigri, caput rubeum, est magisterium:* Vbi non est ipsa magistri operatio, vel studium, nec quoduis opus, sed determinatum & certum, nempe quod Lapidem philosophorum, *Tincturam physicorum, Elixyr sapientum.* &c. appellitant estque inter omnia opera magistrorum, seu sapientum excellentissimum adeo, vt propter præstantiam *Magnum magisterium, & medicina* sit nuncupatum. Hoc ergo primum & summum est, continens *Ideam quandam omnium operum chymicorum*, quæ inde *philosophica* appellantur possuntque distribui *in primum*, & ea, *quæ ad exemplum primi elaborantur* in triplici mistorum naturalium genere. Elaborationis philosophicæ ratio est. 1. *Rem seu subiectum ex natura sumere:* 2. *Separare superfluitates:* 3. *Essentiam pu-* *Elaboratio-*
ram reducere ad principium: 4. *In vase artis per calorem naturali analogum resoluere, quod putrefactionem appellant:* *nis philosophica modi.*
5. *Resolutum reducere, & perficere coquendo figendoque:* 6. *Exaltare rem eadem opere* ad carceres reuocato sæpius, donec vires summas acquirat, possitque gignere sui simile, &c. Separatio, coniunctio, digestio, percoctio in totam circumacto labore præstant absque vllius peregrini accessione; imo nec decedit quicquam postquam alienitates sunt detractæ, & materia ad suum primordium redacta. Ob hanc quasi integri in se, vel partibus, elaborationem factum est, vt *magisteria dicerentur quæcunque impuritatibus detractis elaborarentur perfectiua operatione, siue omnino, siue in aliqua prærogatiua.* Inde dilatata vox est, & pluribus ob similitudinem communis facta, adeo, vt etiam ipsas depurationes receperit, & tum in substantia tum in qualitatibus mutationes artificiosas. Opponitur magisterio *Extractum:* Hic enim non seruatur integritas rei, siue in toto simul, siue in partibus: Sed maiore mole contemta, abiectaque minima portio secernitur, & elaboratur; quæ cum nec vno vultu sit, nec gradu, nec affectionibus iisdem semper, neque etiam careat pluribus elaborandi modis: *Species* diuersas pepetit, easque vel *simplices* vel *compositas*

Hanc chymiæ nostræ distributæ rationem non erubescimus apud tribunal sapientum reddere. Obscuros istos, scabiososque sophistas non arbitramur curandos esse. Non cogimus quenquam nobiscum sentire. Finge tibi aliam artem, si nostra displicet, & lurido tuo veneno parce. Quam vero Diagraphen nobis Palmarius proposuit? Id primum colligamus ex ipsius decretis. *Va-* *Chymia*
na, inquit, pag. 71. est boni à mala. puri ab impuri separatio: Et alibi exemplo Theriacæ probare nititur, *ve-* *Palmariana*
nenum non esse separandum sed in medicinam salutarem sit mutandum, vt omni cacoethia, omnique sapore alieno *descriptio.*
sublato, seruata sola purgatrice cælesti, ex pharmaco fiat medicamentum, aut etiam alimentum, id, quod SOLO *Chymia*
igne natura putat, fieri debere & posse: Sine illo esse irrita omnia. Si hæc recipimus, *chymia tantum est alte-* *Palmarii*
ratio quædam, qua virtute operantis in materiam integram ignis naturæ fit medicamentum salu- *quid.*
bre ex veneno vel alio horrido, aduersoque naturæ; Et porro etiam alimentum. Verum enimuero alibi (pag 61.) scribit *chymiam docere facere vniuersale medicamentum, quo sufficiente ios particularia cessent, cuius beneficio Medicus emergat, fiatq; honorabilis & isótheos;* & quæ sit *sola* MEDICINA: Vide cap 15 & quæ supra sunt disputata. Illud autem *vniuersale* Elixyr ex nulla alia re existit, quam *ex mercurio sapientum*, qui est *Vniuersale*
metallicus. Efficitur hinc vt chymia omnia alia subiecta repudiet, omnia vegetalia, omnia animalia, *ex quo.*
omniaque mineralia, seruato solo mercurio. Destruitur ergo chymia prior, quæ omnia venena &

 natu-

naturæ humanæ aduersa elaborare sic docebat per ignem naturæ, vt venenum, m[illegible] alimentum mutuo commearent, id quod fieri dicebatur in *Colocynthide*; *Ellebor*, *Sandaraca*, *Ar*[illegible] *Sublimato*, *Realgare*, &c. quæ certè non sunt ille sapientum mercurius. [illegible] enius ex Palmario [illegible] *duas chymias pro vna*. Sed accipite & *tertiam*, cuius fundamentum est: *Est in humoribus quicquid quærunt Medici*. Hæc ergo versabitur circa sanguines rerum, & phlegmata, & biles, atque adeo quatuor F[illegible]menta. Vultis *quartam*. Probat Palmarius *extracta, olea, sales, aquas, essentias quintas, argentum viuum sublimatum* & similia, tanquam res diuersas, quanquam alicubi tam vesanus sit, vt audeat nobis persuadere *OMNIA ista esse vnum mercurium* propter diuersas dispositiones diuersa nomina sortitum. [illegible] la vero facere nullus potest, quin impurum à puro cogatur separare, sicut ipse à suo sublimato feces segregat, & pulverem quendam aridum in summo capitello collectum. Hanc à prioribus aliam esse chymiam, manifestum est; Sed cui nulla relinquitur autoritas, quia in mercurio est sapientum quæstus, & sine igni naturæ quicquid fit, tanto deterius pronunciatur, quanto est elaboratius. Audite *Quintam*. *Pag* 95. scriptum est; *Pharmacia vulgaris tota est in medicamenti electione, & præparatione per coctiones, lotiones, infusiones, expressiones, &c. Pharmacochymia* (quæ pharmaca, quæ sunt aut venena, aut purgantia, leui omnino medicamenta) *probat vtramque: Sed modos imperfectos statuit. Ergo tollit omne inutile, & malignam facultatem salutari permutat, exaltat, sublimat, viribus multiplicat, sapores & cacoethian tollit: Id facit in medicamentis, quod natura in alimentis, &c.* Ecce tibi Pharmacochymiam, quæ est quædam mistura ex pharmacia Galenica, & duplici chymia Palmariana, quarum *vna nihil separat: altera contrarium facit*: Et tamen omnia repudiantur, & è ciuitate chymica in exilium mittuntur quæ non parantur *SOLO igne naturæ*, qui solus Rex, & imperator chymicus. Ne vero erremus & Magistrum Palmarium perfunctorie agentem, aut somniantem, vel feruore, & desipientia disputandi raptum putemus partes integræ appellatione designasse (Forte enim vna pars chymiæ circa integra simplicia, vel, vt loquitur, quouis modo composita, occupatur, eaque elaborat: Vna facit vniuersale: Vna separat & purgat: Vna humores considerat: Vna pharmaciam vulgarem perficit) ex professo propositam descriptionem contemplemur. Magistrum & omni fide maiorem (scabiosiorem, stultiorem, sordidiorem) autorem Paracelsi iuratum discipulum Suchtenium producit. Quid is autem? *Magisterium dixerunt Philosophi*. Quid? *Promtitudinem operis, quasi momentaneam & in ictu oculi factam* Vt hoc intelligas, interpres Palmarius ait esse *natiuitatem lapidis, decem, horarumque partus, in qua sint duæ operationes, prima & secunda, quæ immediate alligetur primæ: cuius ignoratione opus destruatur* (hoc est, qui lapidis artem ignorat, non potest facere lapidem acie) *hoc magisterium* dicitur fieri *in vno vase: ex vna materia* (mercurio) *in qua nihil redundat: nihil desideratur*. (*Nam in mercurio est, quicquid quærunt sapientes.*) *Nulla ergo adiectio, nulla detractio necessaria: nulla est separatio: nulla est Spagyria, pure est Chymia*. Belle. Habemus ergo aliquam Chymiam esse puram: cui proculdubio aliqua impura, vel mista opponetur. *Nam diuiduntur est differentiis contrariis: Contrarium autem vnum vni. Et contrariorum vno dato, datur & alterum. Sunt enim* λόγῳ *simul, nec est contrarium nisi contrarii*. Ita ergo nobis architectus ille fabricauit, seu duas artes oppositas, seu vnius duas partes, vt sit vna purè chymica, altera impure, vel mistim, quæ fortasse est illa *Pharmacochymia* seu *Galenochymia*. Ad rem quod attinet imperitissimus ille vt cæcus de coloribus garrit. *Falsum enim est philosophos materia sua, quam ex natura sumere coguntur, nihil detrahere, & nihil addere*. Certum enim & constans artis scitum est, duas adhærere materiæ superfluitates, vnam foris, quæ versionibus & similibus purgationibus potest remoueri, quomodo metallurgi argentum viuum separant à venis, deinde abluunt, exprimunt per colatoria, detergent sale & aceto & c. alteram in radice, quæ non potest, nisi magno artis studio per valida medicamina, quæ totum mercurium penetrant, auferri. Quando vero iam ille mercurius præparatus est, & in sentinalem essentiam redactus, tunc nihil amplius de mole eius demitur. Coquitur autem per conuersionem Elementorum, vt fiat elixyr album vel rubeum, calore duplici, externo & artifici subiecto vno, naturali & interno altero, qui sulphuri, & masculæ virtuti comparatur, valens in spiritu & humido radicali. Accedit corporis perfecti fermentum, & vlterior elaboratio, donec in momento proiectionis medicinæ ex argento viuo, vel imperfecto metallo fiat aurum, vel argentum natiuo, vt aiunt melius. Hoc esse *magisterium* non simpliciter, sed *magnum*, noueramus diu ante cognitum Palmarii nomen. Esto vero hæc *pura puta atque essentialis chymia*. Dicimus Palmarium nostræ Alchemiæ reprehensorem neque habuisse, neque sciuisse chymiam, & nec artificem chymicum fuisse, nec medicinam veram vnquam cognouisse: Argumento, quia artem lapidis ignorauit, neque etiam lapidem vnquam possedit: Et ex consequente neque ignem naturæ sciuit, tantumque alienas voces, instar corui crocitauit. Qui principalem artis partem, & quæ solius artis autoritatem sola sustinere potest, non habet, artem totam habere negatur, vt Palmarius. Verum ille nihilominus gaudet sua inscitia, & phantasticis somniis. Informat ergo Alchemiam & partibus distinguit. *Placet Alchemiæ diuisio*, inquit, *in Hermeticam, & Spagiricam*. seu vt *pag*. 124. habet. Hermesiam & spagiriam. Quæ est ratio distributionis?

Magisterium Suchtenii.

Palmarius blaterat de re ignota.

Mercurii impuritates.

Magisterii magnus summa.

Palmarius chymiam veram nullam habuit nec sciuit.

Palmarii Galenochymia.

Quia vnio diuisioni est opposita. Ergo *Hermesia* tractabit *vnum*. *Spagyria multa*: An potius Hermesia simplex: sed Spagiria compositum? Nihil est. *Hermesia tractat integrum: Spagiria extractum*. Itane? At Palmarius sic affinia fit Paracelsiæ Libauii, qui & ipse suo magisterio integrum corpus homogeneum (tollit enim tantum heterogenea foris adiecta) adscribit; Extractumque ei opponit, quanquam vnice, & resoluere, contrahere vt integrum fiat, & distrahere, vt existant partes, vti fit in physicorum mistione & putredine, neutiquam faciant duo Alchymiæ totalis membra. Sed singulare est Palmarii iudicium. Exprimatur ergo euidentius: *Hermesia est prima pars Alchemiæ de Hermete*. Quid Hermes? An non ille pater Alchemiæ, qui seipsum in *Smaragdina* appellat Hermen TRIS megistum? Non: sed *Hermes est nomen materiæ*, quæ dicitur mercurius, in quo quicquid quærunt sapientes, inest. Quid autem quærunt? Id, quod habet. Quid habet? SVVM IGNEM: suum vas, suas alterationes, quas sibi

Quid Hermesia.

Quid Hermes.

infert

infert ipſe: ſe ſoluit, ſe gelat, ſublimat, figit, & alia. Hoc eſt magiſterium ſapientum. Imo ſapiens, inquam, ſi iſta omnia per ſe ſine vllo miniſterio facit. Accedit tamen fortaſſe aliqua aoicula, aut puſio, qui balueum calefaciat, & omnia adaptet. Mirum enim eſt ſi in ſe & vas ſuum habet. Sed ad ſtulta ſufficiunt pauca. Mercurium Græcè dici Hermen nouimus, iſta tamen voce non ſunt vſi noſtrates philoſophi de materia: ſed omnes *Hermetis nomine patrem artis accipiunt*, à quo etiam ars ipſa *Hermetica* dicitur, & adeo dilatatur, vt totum complexum chymicum contineat, atque inſuper etiam modum medendi per medicinas Hermeticas, & philoſophandi, quod fit per hieroglyphias & parabolas. Si ergo Hermetica diſciplina, vel vt Palmariano verbo vtamur, Hermeſia non tantum Alchemiam complectitur, verum etiam philoſophiam & medicinam, peccauit ille bellus digeſtor in legem ſcientificam καθόλου, & in alteram καθ' αὐτὸ. Verum donemus id Palmario. Eſtne magiſterium lapidis ſic oppoſitum extracto, vt in hoc ſeparatio locum habeat, in illo non habeat; & in magiſterio omnia integra ſeruentur, tantumque exaltatoria arte per ignem ad eſſentiarum nobilitatem perducantur: in extracto ſeparentur ſuperflua, & eliciat partes eſſentiales aut eſſentia tota ſimul tantum aſſumatur? Non eſt. Nam *ſi id eſt integrum, quod in lapide elaboratur: omne extractum eſt integrum.* Sicut enim in lapide *non* aſſumitur *totum argentum viuum* (niſi cum lauandum eſt) *Sed eius quinta eſſentia*: Ita in extracto; nec vlla eſt differentia ratione electionis materiæ circa hoc. Vt etiam *in lapide ex vna eſſentia fiunt duo, indeq; tria, & tota Elementorum conuerſa tandem* iterum vnum, iuxta illud: *Omnia ab vno: Omnia ad vnum*: Sic, cum placet artifici, procedit etiam in extracto. Nam per putrefactionem ſoluitur integrum (pro putrefactione ſunt in aliquibus analogi modi pro natura cuiuſque.) Solutione facta impuris ſeparatis eſſentia aſſumitur. Hæc digerendo fatiſcit in oleum, & aquam. Sal ineſt fecibus, & non ſoluitur, niſi ignium violentia. Oleum ab aqua ſeparatur, & elaboratur per ſe: Ita & aqua. Interim extractus ſal etiam ad opus venit. Hæc poſtea cõiunguntur denuo, (*a*) fermentantur, digeruntur que, donec vnum euaſerit Elyxir. Iſta vero, vt diximus, fiunt ad placitum artificis, vel pro vſu vario. Hac ratione ſi extractum eſt ſpagyricum, etiam Lapidis magiſterium erit. Quod vero ſibi imaginatus eſt magiſterium Palmarius, aut nuſpiam erit, aut in materiis Libauiaris. Mirè vero obliuioſus fuit Ariſtarchus ille. Quod enim magiſterium *pag. 123. & 124.* ea Suctenio definiebat tam ſapiente mercurio: id *pag. 126.* auxiliares copias non recuſabat. *O Sucten, inquit, quantum tuo igne Solem Lunæ iungis ſine tactura, dum momento lunam philoſophicam facis ex Antimonio tuo, vt ſit RERVM MAGISTERIVM?* Ita argumentamur: *Si hoc eſt verum magiſterium, quo ex antimonio fit luna philoſophica, cui in momento per ignem Suctenianum ſol iungitur: Illud prius neceſſe eſt eſſe falſum & ſophiſticum.* Non enim poſſunt eſſe vnum: ſtibium ſcilicet & mercurius philoſophorum: argentum ea ſtibio ſociato ſole; & ille mercurius, qui omnia in ſe habet citra proiectionem illam momentaneam; Quod ſi & hoc eſt magiſterium verum, & illud, an non delirabat Palmarius, cum *omnia ſoli mercurio* aſſcriberet, & pro magiſterio nihil niſi vniuerſalem lapidem agnoſceret? An non delirabat, cum mutationem per proiectionem momentaneam produceret, quaſi primam partem Alchemiæ ſtaturus? Cum tam futilis, & vana ſit Palmarii diſtributio, maneat Libauii Alchemia diuiſa in Encheireſio, ſuis præceptis ſcientificis conſtantem; & chymiam, cuius duæ ſint functiones, quarum *vna* in toto elaborat, nulla parte homogeniæ eiuſdem (nam ſordes vel metallurgus, aut Rhizotomus aut Pharmacopœus vel quiuis purgator tollit) neglecta, ſiue elaboratio fiat circa qualitates, ſiue circa ſubſtantiam, mutando, ſeparando, congregando: *altera* abiicit *binarium* ſeruata *vnitate*, quæ vnitas amplius elaborata varia parit arcana, & eſſentias, ſimplices, compoſitas, &c. quæ omnia & rebus ipſis reſpondent, & artificum experimentis.

[Margin: *Elixyrium faciendorum modus.*]

[Margin: *Aliud magiſterium Palmarii.*]

[Margin: *Tertium magiſterium Palmarii.*]

(*a*) *Exemplo lapidis elaborantur maxime mineralia: vt ex antimonio extrahitur oleum, & tinctura terrea. Hæc coniuncta digeruntur in lapidem, cui aliquando adiicitur ſal proprium, vel auri fermentum, &c. Ex vitriolo fit oleum rubrum, & tinctura item terrea, quæ coniuncta in vnum elixyr abeunt. Vide infra in ſequentib. libris.*

Capvt XXXIIX.

De igne calumniatorio Palmarii in iudicio ſpecierum chymicarum, & magiſteriorum qualitatis occultæ.

Libauius, vt obſeruatis methodi inſtar legibus per diſtributionem ſuperiorum in inferiora vſque ad exempla deſcenderet, ſubiectum chymiæ ponebat *ſpeciem chymicam*; quæ & *opus* dici poteſt, (artis enim finis eſt opus:) Non ſuccurrebat tunc commodior terminus, qualem ſi quis inuenerit, ei gratias debere nos profitemur. Quid eſt ſpecies chymica? Eſt *opus Encheiremati Alchemiæ perfectũ*. Quotuplex eſt? Duplex: *ſimplex*, & *compoſita*. Quid ſimplex? *Simpliciter perfecta*, quæ vno continuo proceſſu proxime ex imperfecto ad ſuam in ſe perfectionem perducitur: eſtq; *magiſterium & extractum. Magiſterium eſt ſpecies chymica ex toto impuritatibus ſaltem externis ablatis, citra extractionem elaborata.* Id ſic declaratur maximè ſeruari molem, licet in nonnullis aliquid diſcedat, aut etiam concurrat aliqua eſſentialis elaboratio pro vſu conueniente, & arbitrio magiſtri: ſeruari & homogeniam miſturæ, quanquam totum in partes integrantes, quæ chymicis dicuntur *elementa*, & *principia*, ſed nullũ ea iſtia immiſtum, diſcerpatur, vt fiant idonea ſubiecta eſſentiarum, &c. Hæc in *qualitate* & *ſubſtantia* patere magiſteria aſſeritur: Qualitatis eſſe *manifeſta*, vel *occulta*. Hæc tunc Libauius digerebat, & expoſita ratione ſimplicium, procedebat ad *compoſitas*, *quas volebat fieri ex ſimplicibus inter ſe certa ratione compoſitis*, ita ſcilicet, vt vel magiſteria magiſteriis, vel hæc extractis miſcerentur, vel diuerſorum generum extracta, aut etiam vnius generis diuerſæ ſpecies. *Alia compoſitio eſt, in magiſteriis, vbi non diuerſa magiſteria* elaborata fine ſui vltimo iunguntur, ſed *ad idem aſſumuntur*

[Margin: *Species chymica quid.*]

[Margin: *Magiſterii definitio.*]

rei

res plures, sicut & compositio est in extractis, quæ pluribus simul mistis fiunt, vt in *balsamis, aquis cordialibus compositis, &c.* Imo ipse Palmarius quouis modo composita integra in magisterium suum includebat. Ista ergo qua arte purgatoria, & quo igne studuerit examinare Palmarius, videndum est.

Examen indicis de magisterio.

CALVMNIATORIVM inuenietnus. Primum irridet, quod magisterium diximus speciem sine extractione factam. Ridiculum caput. Si magisterium est pure chymicum, & opponitur extracto, quod est spagiricum, quæ cæcitas & dementia est, non posse videre *Magisterium fieri sine extractione?* Fiat cum extractione. Desinit ergo magisterium esse. *At*, inquit, *exempla et aduersantur.* Ne cum Palmario (qui mortuus apud manes cum Riolano disputabit de qualitatibus, transmigrent ne sine an cum subiecto) agamus, assit aliquis ea Palmarianis (Sycophantas enim tales multos restare non dubitandum est) & ad formam Ghesuitice se sistat:

Quæ exempla addunt & demunt ad placitum, non sunt magisteria.

Olea scorpionum, catellorum, & similia occulta qualitatis addunt & demunt ad placitum. *Ergo.*

Maior probatur, quia ista fiunt cum, & non absque extractione. Minor augetur ad rabiem vsque: *Facit*, inquit, *magisteria sine detractione, aut additione qualitatis occulta, manifesta, vitiis, nocitura quæ tollit, occultat, diluit, vt sub boni specie VENENVM deuoretur.* R. Negamus propositionem. Ratio est; *Non additionis, aut detractionis opus magisterium tollit, sed EXTRACTIONIS.* Aliud est addere, & detrahere: aliud extrahere. Hoc nondum intellexit Palmarius, & tamen sibi visus est adeo sapientulus? Deinde non, iuxta sensum Palmarianum erat de extractione loquendum, sed iuxta eum, quem artis informator est secutus. Is *segregationes* habebat *plures*, sed quas omnes in *distractiones*, & *extractiones* diuiserat, & extractionum nomine proposuerat *expressionem, prolectationemque* & hanc in *destillationem, & sublimationem* diuiserat, quanquam vtraque ex accidente etiam aliis inseruiret. *Expressio* facit extracta crudiuscula, succos, olea, &c. *Destillatio* parit aquas, olea, sales (vt in filtratione, laciniis, &c.) spiritus & alia: *Sublimatio* essentias, & flores, &c. Inseruiunt extractoriæ tamen etiam alia artificia, vt *infusiones, circulationes, putrefactiones, &c.* Nã chymicus adeo dexter est, vt per se per accidens, vniuocè, æquiuocè, analogicè laborare possit. Probatio propositionis ignorat Elenchum. Nam *addere & demere*, est *augere & deminuere*; Et vtrumque fieri potest sine extractione, vt in compositionibus. Minoris ampliatio est Diabolica calumnia. Nam *Libauii magisteria omnia comparata sunt ad finem vtilem in vita.* Quanquam ergo proponuntur exempla olei scorpionum, buffonum, viperarum, &c. non ideo proponuntur, vt deuorentur, sed vt foris adhibita sint remedio. Et quid est notius, quam oleum scorpionum vulnera scorpionum sanare, vt similiter statuere possimus de viperino, buffonino, canis rabidi, & similium? Venenum deuorare sub boni specie Libauius nunquam iussit. At quis erat ille examinator, *qui volebat venenum separari, vt in Theriaca?* Vide totum *cap. 28.* de saporibus & *p. 112.* Item *cap. 17 p. 96.* maxime *cap. 12. pag. 72.* vbi hæc: *Magisteria vera habebis totum purificando, totum perficiendo. Si venenum tollis, quo modo inde summum construes medicamentum?* Cur *dicetur Theriaca, si non affuit venenum? Vbi serpens, vbi basiliscus, vbi buffo, si separetur purum ab impuro? venenum ab alimento? Quid si omnia medicamenta habent aliquod cacoethes?* Ita ille bonus Palmarius ibi delirabat. Hic in contrarium morbum incurrit, Libauium reprehendens, quod oleum scorpionum titulo magisterii proponat, & vinum viperinum Galeni, quas tamen res ille venenari putat, & non salutares reddi. Sed iam Lethen bibit Palmarius.

Falsa definitio speciei.

Definitionem speciei · *species est compositio ex essentiis pluribus iam elaboratis, & non ex rudibus rebus confusis & ad vnam formam vno processu elaboratis*: in quibus furnulis, & caminis viderit ipse Plutonicus famulus, cogitet iam in purgatorio. Libauius eam non agnoscit. De *qualitate perniciosa* mirabilem

Ridiculus Palmarius.

parturit paralogismum: *In magisterio occulta qualitatis*, inquit, *est ridiculus.* Cur? *Quia dicit perniciosam qualitatem ex toto aboleri.* At o mi spiritus (iam enim non amplius es homo) & tu cum homo esses, dicebas tuo igne naturæ tolli omnem cacoethiam? Num ergo & tu ridiculus? Argumentare:

Si qualitas perniciosa aboletur, nullum fiet magisterium, nec exaltatio.

Atqui fieri debet magisterium. *Ergo non abolenda.*

Palmarius veneficus.

R. Quantum hic Palmarius distat ab illo paulo ante præcedente, qui Libauio impingebat crimen veneficii, vt sub boni specie venenum deuoretur? Si venenum non est abolendum magisterio, sed exaltandum, ibi non potuit culpari Libauius. Verum si Gallorum magistratus hæc bene perpendisset, non Libauium cruce sed Palmarium igne affecisset; quia hic *veneficus* est, vultque *venena non aboleri, sed exaltari debere.* Argumentare iterum:

Si & mala pharmaca suos vsus habent, & sunt in venenis quoque magisteria, ita vt possint metallicæ inseruire, non sunt abolenda, sed exaltanda.

Est aut prius: Ergo & posterius.

Hic est doctus ille quondam Palmarius non cruce dignus, sed purgatorio in inferno. Ad connexum dicimus, si vlla magna vtilitas est veneni, qua venenum; nos non negare exaltandum esse, vt sit venenum in summo gradu, sed non arte chymica, quæ non nisi salutaria promittit. Aliæ sunt disciplinæ venenandi: vt cum parantur toxica contra nocentes bestias: contra mures, serpentes, &c. In assumtione est elenchus accidentis, & secundum quid. Nam non qua venenum est quid, ideo inseruit metallicæ. Deinde vsus venenorum est amplissimus apud veneficos, & barbaros: sed eius gratia non instituta est chymia. *Iubeatur ars talis ire ad eos, qui gloria venenandi iam diu male audiunt, & Germanos venenis delibutos domum remittunt.* Germanorum Alchemia minuit, non exaltat venenum.

Quæ attexit de mercurii purgatione, stultitiam hominis detegunt.

CAPVT

Caput XXXIX.

Lepidus ignis naturæ Palmarianæ de auro potabili Cap.24. pag.127.

QVi semper circa seueta occupatus est, non potest diu durare. Voluit ergo Palmarius *fabula de auro potabili* tanquam γελωτοποιὸς quidam nobis delicias creare. Hæc cuiusmodi sint, agite cognoscamus. Primum confundit suaui quodam delirio definitionem auri potabilis eum suis consectariis, *ignorans miser essentias definitionum, & consequentia.* Id transeat tanquam in somnio visum. 2. Ex Libauii magisteriis lepide architectatur *Iatrochymiam*; quasi iste vnicum saltem vtum spectasset, licet nominarit eum, quem autores exprimunt. 3. Artem Libauii pronunciat *crapulam in summis chymiæ delitiis.* Est autem crapula affectio quædam, aliquando & morbus ex luxuria molti vini. Talisne sit ars Libauii, cui ne micas quidem in chymico apparatu potest tribuere, iudicent quibus libet. 4. Iam argumentatur:

Iatrochymia. *Crapula.*

Aurum potabile est delitiæ sapientum & artis decus. Id quod Libauius proponit, non est delitiæ & artis decus.
Ergo non est aurum potabile.

Est tamen potabile: quia liquidum est, quod potari vel à crasso possit. Minor probatur: *quia est sophisma, & venenum; Et si reductum sit, inefficax est, vt & primum, ex quo soluebatur.* R. Maior loquitur de auro potabili arcano: Libauius in præsens magisteria, non arcana describebat. Errat ergo magister Palmarius *æquiuoco*, & *quatuor terminos* fabricat. Errorem auget *calumnia*; cum in margine scribit, *aurum potabile pro medicamento vniuersali poni.* Si foret arcanum, & non magisterium, non absurdus fuisset Libauius, etiamsi vniuersale vocasset ex autoritate. At arcanum nondum ponebatur. An autem *solutum regia aurum sit sophisma*, quod non veritatem, sed apparentiam duntaxat habeat, iudicent hi, qui sunt cerebro saniore, quam Palmarius. *Sophismata fiunt decipiendi caussa. Aurum potabile per regiam solutum, non fit caussa decipiendi*: Sed est pars magistralis chymiæ. Venenum sit, an non, parum interest ad Palmarium, qui etiam venena in suis magisteriis habet, veruntamen ita elaboratur, itaque circumspecte adhiberi iubetur, vt nocere non possit. Si quis Paracelsicus agyrta ægrotorum ventres inaniauit, ipse viderit. Tertium esse inefficax, vt primum, Palmarii Galenism offendit. Ista enim recepit *aurum primum inter nobilia roborantia. Si ergo tam efficax est solutum, quam integrum, non erit inefficax.* Veruntamen Libauius ab ea lite est immunis, quia tantum posuit aliena. Quantum autem ipse rei tribuit, *in tertia parte commentarii* legetis. Tunc non suam, sed artificum chymiam meditabatur & proponebat. 5. Audite vero exactum physicum. Aurum negat dissolui posse regia. Argumentum:

Naturæ est dissolutio Ergo non artis, & ex consequente non est magisterium dissoluti
Antecedens probatur: *Eius est dissolutio, cuius est mistio.*
At hæc est natura. Ergo & illa.

Stultitia Palmarii in rebus Physicis. Aurum non soluatur regia.

R. Negamus sequi. Nam ars vsa adminiculo naturæ etiam dissoluit naturalia, vt in putrefactione. Hinc *Mesues* olea per solutionem. Aristoteles vellicare poterat autem Palmario, cum inquit, quædam etiam vi corrumpi, vis autem opponitur naturæ. Aliter:

Fortis regia diuidit metallum in ramenta solum.
Ergo non soluit.

Ratio consequentiæ est; *quia dissolutio est vnitorum diuisio; at regia reliquit vnionem corporis essentialem.* R. Est elenchus æquiuoci in termino *Dissolutio.* Hæc enim non opponitur hîc mistioni naturali, sed compagi corporis solidæ, atq; adeo πῆξις est, quæ Aristotelis συμπῆξει aduersatur, vt glaciei concretæ aqua ex glacie soluta. Sic niues soluuntur: Sic saccharum Palmarii; sic metallum à mercurio: Sic Stygia Palmarius soluit argentum, & salem armeniacum: vide *pag.108.109.&c.*

Solutio explicata.

Aliter:

Atomi, quæ descendunt addicto mari (id est aqua salsa) *retinent nomen metalli.*
Ergo non sunt soluta.

R. Iterum peccas Elenchu æquiuoci. Deinde *si aurum debet esse potabile, non debet eius mistura destructa esse.* Nam si perit crasis ita, vt aurum sit irreducibile, aurum esse non potest. *Vt ergo sit reipsa, quod dicitur, reductile esse debet. Forma dat esse rei. Si perit forma auri, fuit aurum, non est amplius.*

Aliter: *Si solutum esset aurum, non reduceretur.*

R. Negamus sequi ob Elenchum secundum quid. Nam quædam etiam in aquam limpidam soluta reducuntur, vt sales, atramenta, calces metallorum, &c. Quædam duntaxat non reducuntur, quæ scilicet simul sustinuerunt transmutationem in aliud. Aliud:

Ad potabilis conditionem non satis est liquoris specie deuorari. sed debet à calore nostro si non vinci, saltem alterari, vt salubriter hauriatur.
At quandiu aurum erit in natura metallica, tamdiu eludet caloris nostri conatum; vim inferet naturæ: Spiritus manebit sepultus: vires in magnis affectibus nullæ erunt, &c. Ergo potabile Libauii non est potabile.

Aurum destruitur, non est amplius aurum. Ergo nec aurum potabile, quia rei non existentis nulla sunt adiuncta: quod argumentum Crollio & similibus Paracelsi gregalibus opponitur.

R. Scilicet ita ludunt logici imperiti. *Potabile est, quod ad potandum est aptum.* Si aurum solutum tale est, vt potari possit, licet non amystim, est potabile. An Palmarius nesciebat Latine? Vinci à calore, commune est omni cibo: Alterari, cibo conuenit; aliqua etiam medicamento propter reactionem. Alias *omne medicamentum alterat magis, quam alteratur.*

Idem iudicium est de veneno & antipharmaco. Quod negatur aurum solutum efficax esse, quia spiritus sit in substantia ligatus: dicimus non totum ligatum esse. Deinde nō semper necesse est, solutionem totalem fieri, vt spiritus agant; argumento est *magnes, vitrum stibii, regulus, argentum*

Spiritus agere etiam non soluto corpore.

viuum & alia id genus: Tertio: *Si solutio totalis facta est, perijt Crasis.* Ergo *aurum totaliter resolutum non amplius habebit spiritus auri:* quod est argumentum Galeniæ. Chymicus tamen id non curat, modo præstantius quid fecerit, & ex natura reserata, quod occultum erat, detexerit. Aliud:

Verum aurum potabile deposuit omnem soliditatem, crassitiem, & ductilitatem materiæ metallicæ, ita vt ne potentialis quidem dispositio reductionis restet:

Libauianum non est tale. *Ergo.*

R. Maior conceditur de arcano: non autem de magisterio. Illud autem aurum dicitur æquiuoce. Libauii magisterium retinet aurum vniuocum, etiamsi in calcem & liquorem perductum esset. Est hic prolepsis: *Si enim verum aurum potabile est irreductibile, qui fit aurum per ipsum?* Respondet: *Satis est metallicam formam conferri à patiente, quod transmutatur. Elixyr philosophorum, quod est verum aurum potabile, non debet habere metallicam formam, quia est ignis purus.* Verum de hoc non est quæstio. Palmarius philosophatur de pagis Bohemicis in media Gallia, & nescit, quid garriat.

Elixyr ignis purus.

Aliud.

Palmarii aurum non aurum.

Aurum vulgare non intrat magisterium.

Libauii ergo Potabile non est verum potabile.

R. Suaui somno correptus Palmarius somniat. Vnde est aurum potabile, si nullum aurum naturæ ingreditur? Quale tu nobis aurum in lapide minerali vendis, quod tamen nec sit, nec fuerit aurum? *Si Palmarii aurum potabile non est de auro populariter noto, non est verum aurum. Si non verum, quid aliud, quam falsum, & impostorium?* Sed tamen nugas facit. Philosophi negantes vulgare aurum intrare, non negant aurum naturale nullum accedere, sed fabrile, & monetarium, excoctumque iam multis ignibus abnuunt. Deinde etiam purum putum aurum non prius suum dicunt, quā ad seminale primordium, & fœcunditatem perductum quod & viuum dicunt. Si Palmarius magisterii tam rudis fuit, quæ dementia ipsum ad disputationem pertraxit? *Non metes, nisi quod seminabis: Non facies aurum, nisi semine auri.* Alia vero ratio est auri æquiuoci & Solis astralis de quo parabolici disserunt in lapide vegetabili, & animali; tum in cordi appropriatis tincturis confortantibus. Si de hoc sensit Palmarius, lusit ambiguo: quanquam in omni auro potabili sit aurum, siue vniuocum, siue æquiuocum.

Quod aurum Philosophi assumant.

Aliud:

In vero auro potabili soluens & solutum sunt vnius natura, & vna manent, conseruantque se mutuo.

In auro potabili Libauii soluens & solutum non sunt vnius generis, & natura; nec conseruant, sed destruunt se mutuo. Ergo, &c.

R. Maior loquitur de lapide arcano: minor de magisterio manifesto. Quatuor ergo terminorum sophisma committitur. Aliud:

Si adhibetur materia aliena (menstruum) *non est vera & philosophica solutio:* Ita enim clangor tubæ clangit: *In aqua philosophorum latet spiritus quinta essentia, cuius est magistraliter dissoluere.*

R. Æquiuocatio est in philosophica solutione. Ita nominarim vocant eam, quæ fit per mercurium philosophorum. Sed hæc non pertinet ad nostra magisteria. Sunt & aliæ solutiones philosophicæ, in quibus non est necesse menstruum manere cum soluto, vt cum per acetum, spiritum vini, & alia soluuntur coralia, perlæ, gemmæ, &c. Appellantur & ista aquæ soluentes, nec id ignorabat Palmarius. Calumniandum ipsi erat potius, quam philosophandum.

CAPVT XL.

De sacharo potabili, & puluere sublimati ignis venenatus Palmarii, ex cap. 25.

VEnenis enutritum Palmarium putes; adeo pestilentes efflat ignes. Solutum sachari ex quibusdam libellis chymiatricis proposuerat Libauius duplex; *vnum*, quando vel vini, vel Iuniperi spiritus incensus in seminato puluere sacharis crystallini restinguitur, & simul ignis beneficio fit attenuatio succi & vnio, qua industria Quercetanus *in lib. 1. de prepar. medicin. cap. 7. circa finem* Iulepum cinamomi, quem aquam vocat, aliorumque aromatum concinnabat: vide & *Pharm. cap. 12. p. 256. Alterum* cum oxysachara quædam paratur per spiritum aceti iuxta descriptionem Bulcasia destillati, cui potes addere succum granatorum acidum, aut potius spiritum destillatum, vt parum absit ab oxysachara Nicolai simplici, nisi quis malit limoniorum, vel vitrioli, &c. De illo iustitiam aecular iniustus magister: De hoc dicit ex sua phantasia corruptum esse sacharum, & euasisse acerrimum: quia scilicet acetum stillatitium sit acerrimum. Primum non cogitauit de suo igni, & duorum acrium (vt olei tartari, & spiritus vitrioli) commistione, quodque *contrarium fiat mitius appositione contrarii.* Deinde stultus & imperitus rerum omnium arbitratus, vel potius calumniatus est, acetum radicatum, & soluens imperari, cum scriptum sit simpliciter *stillatitium*, quod sachari est solutiuum, cuiusmodi est spiritus solus, vel spiritus cum phlegmate. Midæ præmium debent manes spiritui Palmariano. Reiicit postea Libauium ad *subsellia sua scholæ*, quasi in magisterio liquorum, & artificio deliqui ignorasset solutionem *salis*, & similium in acetabulis ouorum coctorum: *scamnaque scholæ* consulere debuisset, quid rei? Palmarianis autem nos respondemus, *magisterium liquoris non confundendum fuisse cum præsente* quod solutione fit potabile. Suo in loco sciuisse Libauium *solui deliquio saccharum.* Deinde sciant principem suum non fuisse sanæ mentis in artificio isto sachariuo. Cum enim in cortice

Ridiculus liquor Palmarii ex sacharo.

citri

citri *sub scamnis schola* docet facere magisterium sachari, delirum & fœdum præceptum condidit. *Neque enim chymica magisteria inter pedores & pulueres subselliorum schola fiunt.* Talibus magisteriis, in quæ ignes, flatusque subselliorum scholæ halant, parentandum est Palmario. Præterea cum sacharum potabile deliquio eonficit, dicit quidem, id fieri nulla additione, & detractione: sed mentitur. Primum enim si quæ *sordes calcosa* adhærent *ex decedunt*: Deinde vt liquescat, opus est *vapido aere*, qui se insinuat, & coagulans in aquam soluit sachari, diluitque concretam succaginem, vt sit & io salibus, & calcibus. Ideo cum volumus istos liquores *essentialiter* elaborare, *phlegma* subducimus. Id autem erat magna ex parte ex vapore concreto. Cæterum, ne Libauii solurum solum irrideatur, non ita ptidem *autor Tyrocinii chymici* simile proposuit. *spiritus vini octo vnciis incensis inspergendo trientem sachari albi crasse tusi, & per spatham continue agitando, donec flamma cesset, quo facto additur aqua ros. vncia vna:* vocant *oleum. De hydrargyro* ingens crimen ignorantiæ impingit Libauio, adeo vt etiam asinum, stupidum, bardum, &c. vocet. Mirus mentis morbus est insania eum calumniandi studio. Nouerat Libauius, quid sibi artifices policerentur ex sublimato argento viuo cum hydrargyro minerali, seu vulgari agilima manu contrito, deque hoc pridem contulerat cum Dauide Rungio Pomerano. Reliuque sic puluerem, quid aliud miraculi erit, quam etiam purissimum sublimatum expirare, hærefque & cerebrum vellicare: deinde nigrescere, & humefieri; in versatione hydrargyrum velurl aconito tacto obtorpescere, & q. cute metallica indui? Quid vero ex ista mistura facere possint magisteri arcanorum, de hoe non opus erat verbis. Iam satis aperte scripsetar Quercetanus, quid rei esset, cum nondum natus foret infelix ille Palmarii partus. Scripserat & Crollius *in sua Basilica pag. 277. de cosmeticis*: Erat in Tyrocinio chymico. O grande mysterium, quo sibi isti deliciti placeant. Si ignorasset Libauius, potuisset inde discere. Verum non scribebat tunc artem omnibus exemplis instructam. Sufficiebat in methodum redegisse.

Quorsum porcu margarita?

Puluis sublimati cum argento viuo mistus.

Cetera secuta sunt in commentariis. Finge vero Libauium de arrogante quodam Paracelsista, qui sibi mirifice placeret notitia istius artificii, atq; ideo omnes præ se contemneret, scripsisse, NESCIO quid miraculi sibi somniet in isto puluere, num falsum scripsisset? Num ideo impetitus operis fuisset? Quātum quæso est miraculum, contusum sublimatū miscere cum crudo, iterumq; sublimare, idemque repetere, donec purgans medicamentum euaserit purum? Iam erat ademta ei malicia præcedentibus præparationibus. Mirum est fuisse, qui inexperto medicamento ausus fuit credere. Nescire vero aliquid, philosopho turpe non est, nō tamen vsque adeo grande est illud arcanum Panacearium, vt ob id Libauius à scuria sit irridendus. Fatetur Libauius, se nondum omnia secreta chymicorum euoluisse. Itaque etiamsi adhuc ignoret aliquid, non tamen putat hoc sibi dedecori esse, quod scit sibi cum *sapientissimis hominum* esse commune. Verum ita *rabiri* voluit Palmarius, & suis lactucis beatus esse.

CAPVT XLI.

De igne infernali Palmarii quo adurere conatus est figendi argenti & alia nonnulla magisteria. cap. 26. p. 131.

INuenta, tentataque ab Alchemistis, & iam ptidem non tantum in libris eorum perscripta, verum etiam in publicum cum imperatorum, regum & principum priuilegiis edita, vti exstant apud Gebrum, Lullium, Paracelsum, Mizaldum, Weckerum, I. Baptistam Pottam, Cardanum, Isaacum Hollandum, aliosque auctores multos, dum colligit Libauius, & locum in arte eis tribuit, non autem ipse nec inuenit, nec exercet, sed tantum docet *operationis fixatoria*, quam chymiæ deberi nemo peritorum diffitetur, esse: Clamoribus Palmarii *in crucem tollitur*, falsarius audit & impostor nefarius: *incendio* quoque cum suo libro *dignus* iudicatur: *Vtinam periret, & tua & tui libri memoria*, scribit bellus ille Christianus, qui nesciuit tamen, *cuius spiritus filius esse* ex professione *deberit*. Verum non mouerunt quenquam iniqua ista iudicia, neque etiam mouere debent, cui constat ab omni æuo circa perficienda metalla varie elaboratum esse à professoribus artis chymicæ, quietiam liberaliter & ingenue philosophando sedulo in naturas singulorum inquisiuerunt, & quæ essent tum imperfectionum, tum perfectionum notæ, & examina, docuerunt, non intermittentes, si quæ excogitari possent, emendationes, quas etiam metallurgi, & aurifices, & excoctores indagare solent. *Geberus*, cum contemplaretur metallorum naturas cogitationes mentis suæ in librum coniecit, quem *de inuestigatione perfectionis inscripsit*, proposita arte *quomodo imperfecta corpora mineralia perfici deberent*. Deinde cum cogitationes exercitatione & experientia confirmasset, *summam perfectionis* & alia scripsit, in quibus *triplicem perficiendi ordinem* per medicinas certas diligenter explicauit. *Primi ordinis medicina est*, inquit, *omnis præparatio mineralium, quæ proiecta super imperfecta corpora imprimit alterationem quidem, sed non adducit complementum sufficient quia in examine alteratum mutatur, & corrumpitur, veluti cum sublimatione as dealbatur, vel ferrum citra fixionem dealbatur, aut colore aureo inficitur, quale quid fit in camentatione cum ærugine*, &c. *Medicina secundi ordinis est, qua aliquam perfectionis notam infert constantem quidem, sed alias relinquit imperfectas: vt cum calcinatione inducitur fixio, & color aureus, vel argenteus constans; ast in cæteris manet defectus, & corruptio. Medicina tertii ordinis est præparatio, quæ cum aduenit corporibus, proiectione sua tollit omnem corruptionem, & perficit complete: quæ est vna sola medicina, cuius beneficio effectum est, vt prioribus duabus possimus carere.* Hæc postea Geberus pluribus persecutus est, non studio quenquam fallendi, sed naturas rerum

Ordines medicina Gebri.

mineralium declarando, vnde non tantum ex scientia, & contemplatione potentiæ naturalium oblectamentum existit (Est enim desiderabile, & iucundum scire varietatem operum diuinorum in natura) verum etiam in vsu ciuili,& variis fusionum,contemperationumque artificiis experientia,& circumspectio. Nam *magistratum inde accepit docimasticum: Statuaria* magnam varietatem mistutarum pro variis ornamentis & vtensilibus,adeo placente ingenio artificum, vt in thesauris regum Persiæ *æs adeo industrie tinctum inuentum sit, vt ab auro nulla nota, nisi odore discerni posset, ipsumque opus etiam summi fani Hierosolymitani gloria dignum existimaretur*: Inde *pictoria* profecit,& omnino varia genera artium mechanicarum. Quippe natura in illis ipsis similiter lusit, & non tantum metalla *mineraliaque* variè mista, perfecta, imperfecta procreauit, verum etiam *gemmas*. Non est impostura vlla, nisi eius, qui fallendi animo eiusmodi res male collocare velit, & illiberaliter mentiendo simplices decipere, atque adeo æs aureum vel argenteum pro auro argentoque perfectu vendere. Hoc etiam est, quod leges damnant: Hoc est, quod redarguunt tam acri inuenta explicatione. Nulla lex prohibuit metallorum misturas, & tincturas pro statuis, campanis, vilibus ornamentis, crepundiis, phaleris, &c.

Leges non artificia damnant sed nequitiam per artificia.

Itaque videmus in publico circumgestari impune variam supellectilem ex ære argentato, auratoque: variam ex orichalco, annulos, cultros, manubria, cingula, bullas, lalina, cochlearia, fibolas, torques, corollas, imagunculas & alia etiam templorum anathemata, & pictorum, notatiorumque aureos, & argenteos colores, nec lex vlla in hæc animaduertit, etiamsi imperitis persuaderi posset vere aureum esse & argenteum, quod aurum, argentumque mentitur, vel aliqua similitudine refert. Philosophis chymicis, & contemplatoribus naturæ deberi illa inuenta, negari non potest. Si quis Alchemiam scribere, & opera eius recensere velit, non potest de illis tacere, interestque rei publicæ nosse tum perfecta, tum imperfecta, posseque examinibus iustis, si quis imperfectum pro perfectu vendere, & circumscribere quemquam velit, refellere, & artis commentum quidem ostendere, sed impostorem siue fallendi proposito nisi uerit, siue mistum in fraudem conuerterit, redarguere, & legibus castigandum sistere. Hanc *iustitiam* sciebat Palmarius: nec poterat clam ipso esse in Gallia, Italia, Germania, &c. magisteria huiusmodi publicè tolerari si absque fraude in vsu essent, & vnumquodque quid, & quanti esset, diceretur. Licitam rem, licitam, permissamque artem, magisteria ingeniosa, publicique iuris negotium in Libauio tam acerbe damnauit, vt non potuerit acerbius: nimirum Diabolus ex inferno hunc ignem in ipsum inspirauit, quem postea tanto cumulo euomuit. Videamus argumenta. Scripserat Libauius chymices proponere *magisterium fixionis* argenti. Nam hoc quanquam perfectis metallis annumeretur, tamen aliquas imperfectiunis, si cum auro, *in quod omne argumentum perfecti metalli congestum est*, conferatur, notas habere constat. Eæ sunt ponderis defectus, color, dilatandi potentia, spissitudo, fixio, &c. quæ vt ad perfectionem adducerentur, studuerunt artifices. Consecuti quidem aliquid sunt particulariter primi & secundi generis medicinis: Sed totaliter non potuerunt nisi vna tantum *vniuersali* ob id dicta, quæ est operis maioris, seu *magni magisterii*. Iam putauit Palmarius, licere quidem argentum artificiose sic mutare, vt nulla prærogatiua auri ipsi desit, atque adeo auri locum pleno iure occupet. Hoc ipsi non erat res cruce, flammis & delenda memoriæ digna, sed immensa gloria, præmiisque maximis compensanda, etiamsi quis publice diceret, illud sic factum argentum, esse aurum, idque melius natiuo. At si magister tantum figere velit medicaminibus fixatoriis argentum, quod postea coloret, & ad auri præstantiam ingeniose perducat, *si possit*, iam nulli laquei, patibula, corui, ignes, aqua ad è medio tollendum sufficiunt, quanquam nihil machinetur fallendi animo, nec dicat, id aurum verum, & melius natiuo, sed tantum factitium esse eius generis, ex quo *Darius* sibi curauit fieri pocula templis digna, quanquam hæc ea ære & non ea argento essent. Stultum quidem & temerarium, iniustumque & calumniosum fuit iudicium Palmarii: Sed in Libauium eo atrocius peccauit, quò ille syncerius non suum inuentum recensuit, nec pro auro vendendum argentum, aut adulteranda metalla esse scripsit, sed tantum quid machinarentur innoxii huius caussa chymici recitauit. Stulte quærit, *cui bono tot metallorum adulteria, nisi ad fraudem*: Erratti mente Palmari, si rem non intellexisti. Si intellexisti, calumniatorem egisti, cum vocas *adulteria*. Ars liberalis chymia mitas naturarum contemperationes, & potestates exponit, quæ primum à Deo in ipsis mineris sunt digestæ, postea ad imitationem naturæ à magistris elaboratæ, atque etiam mirifice auctæ, & in melius perductæ. Si tibi ista artificia sunt adulteria, adulterum omnino animum, & in omne scelus procliuem habuisti. Si autem ignorabas vtilitatem artificiorum talium, cur non discebas ex tabernis tuorum Gallorum? Sed contra fixionem specialem argenti argumentatis:

Argentum imperfectionis notas habere.

Si mistura metallorum sunt adulteria natura adulterata est qua variè miscet metalla.

Mistura artificiosa adulteria non sunt nisi apud animū adulterantis.

Contra fixationem argenti.

> *Si nulla alia est fixio, nec vlla alia tinctura, præter philosophicam. fixationis argenti, & metallorum tincturæ aliæ, nihil sunt nisi adulteria cruce digna:*
>
> *Est autem illud:* Ergo & hoc.

Minor illustratur: *Natura est*, inquit, *quæ figit coquendo, & fixando q. maturando tingit. Solus naturæ ignis id potest, adiutus tamen externo igni.* Deinde ille ignis vocatur *Elixyr philosophorum, qui momento possit figere, & tingere. Item vocatur externum agens. Additur consectarium: Ergo quia Libauius ignorat ignem naturæ, vanitas, impostura, & deceptio sunt eius magisteria.* Hæc Palmarius: qui nullibi magis ridiculos, & fatuus apparet, quam cum argumentatur. In cæteris est insanus & furiosus conuitiator.

R. Conneaum melius totoari poterat, si sensum suum sanius proposuisset argumentator. Nam si sola Philosophica fixio, & tinctura est artificiosa, quæ aliæ proponuntur, non eiuot artis philosophicæ; sed alicuius alterius officinæ illiberalis, & sordidæ; quæ respectu Philosophicæ, etsi per se non sint, tamen haberi possint pro adulteris, & sophisticis in veri speciem compositis, cum veri in se habeāt nihil. Interim autem nihil obstat, quin licita esse possint & concessa opera, vt etiam

inane-

inauiata, inargentata, stanno obducta; æs album ex argento viuo fixo, vel talco: æs aureum ex cadmia, vel lapide calaminari: æs coronarium; corinthiacum, campanarium, &c. vnde contrafinium aureum & argenteum, variæque misturæ monetales, & fabriles sunt publici vsus. Sed misso connexo, de assumto videamus. Negamus solam illam fixionem & tincturam artis esse, quam Palmarius vocat *Philosophicam*. Ratio negationis est, quia Pater artis Geber etiam primi, & secundi ordinis medicinas proposuit, quibus artificiose possimus aliquam perfectorum metallorum notam consequi: Ideo & tam multa de diuersis spiritibus figendis tradidit, non vt quod aliqua ex parte assequitur perfectum, id statim pro perfecto venderetur; vt adulterandi cupiditate falleodique animo se laborasse suis accusationibus ostendit Palmarius: sed suo saltem ordine æstimaretur; interim ad multa opera vtensilia, & ornamenta non incommodum. Perfectio per lapidem est omnibus quidem numeris consummata; sed ideo non tollit perfectiones inferiores. Illustrationes minoris, sunt plenæ imperitiæ, & fatuitatis. Primo: *Si natura figit & tingit, non ars. Opponuntur enim hæc, estq; natura internum, ars externum principium.* Quomodo opus ergo artis erit? Fatuus ille dicere debebat, artificem vti naturæ potestate, cum artificiose disponit, regitque artis opus. Is *natura ignis rectè dicitur ab externo iuuari*: quod cum sit maximi in arte ponderis inde fit, vt effectum magis arti, quam naturæ asscribatur. At hoc non est SOLVS naturæ ignis. Qui enim solus possit, qui sine socio nil potest? Hoc secundum est.

Publicè venduntur cingula, salina, cochlearia, variaque supellex alia, quæ redimitur auri, argentique impensa, mistionis artificiosis, & inductionibus, quas artificia chymica ingeniosa parat. Non est maleficus istorum faber, sed qui imponit aliis persuasione veri.

Tertio delirat, cum illum ignem vocat philosophorum Elixyr. *Si Elixyr est ille ignis internus, non potest esse externum agens. At est externum agens. Ergo ignis internus non est philosophorum Elixyr.* Maior patet. Aliud enim est insitum; aliud accessorium, & foris circumstans. Minor est ipsius Palmarii; Et sane ipsa quoque veritas. Nam qua medicina argentum viuum, stannum, plumbum, stibium, æs, ferrum in aurum, vel argentum mutantur, cum fixione, & tinctura certa, ea foris immittitur, nec insita est plumbo, & cæteris.

Quartò attexitur consequens: *Si illud tingens, & figens foris immittitur in momento proiectionis, quòmodo verum esse potest, quod solus ignis internus coquendo & maturandò figat, & tingat?* En tibi acutum Palmarium; qui si viueret, discere ex Libauio posset, Elixyr illud proiectione quidem tingere; sed hunc tantum vnum modum esse, qui violentiæ, quam naturæ affinis sit magis: Alium modum aliunde existere. Nam *vt tingat & figat Elixyr, prius tingendum, figendumque est ipsum.* Ideo primo sumitur ex natura, & reuocatur ad statum imperfectionis metallaris primæ, in quo erat tanquam *semen*, & *conceptus*. Hinc caloris artificiosi in sua matrice artificiali ope maturatur, coquiturque paulatim; donec igni assuescat, & ex nigro in album, tandemque in rubeum mutetur. Hæc est illa maturatio, & fixatio ex principio interiore quod iuuatur igne artis: Sed nondum tamen potest & alia figere, tingere, & perficere. Ideo fermento certo certa vi instruitur, & tunc tandem exaltatur, vt non tantum fixum sit, sed & figendi potestatem multiplicem habeat. Ecce Palmari; sic erat philosophandum, cum inter viuos existeres. Quæ de *magisterio ponderis*, & aliis porro in *eo capite* sequuntur, pura puta sunt deliramenta, & furores. Ergo ad Diabolum mittantur.

CAPVT XLII.

De cholera Palmarii in magisterio gemmarum cap. 26. & 27.

IN magisterio ponderis Libanius monuerat id *magisterium non proponi studio, aut animo nocendi*: neque enim ars condi pro sceleratis: sed viris bonis indicium dari, vt qui vitia ignorarent, hinc discerent, non vt facerent ipsi, sed iudicarent; quomodo Plinius scripsit *in vna arte probatoria vitia, & adulteria monetarum disci.* Qui scit, quibus technis vtantur mali homines, eo facilius sibi cauere potest; Et *vtile est Reip. vitia esse nota.* Quod si philosophus quis est, *illi satis est scientia potestatis naturæ, & artis.* Ad praxin non accedit. Palmarius tam mali fuit genii, vt non crediderit eiusmodi indicia sine studio fraudandi fieri, & scribi posse: non posse fieri, quin inueniantur, qui se istis artificiis patiantur corrumpi. *Nequam certè animus est, qui tam male sibi temperare potest à vitiis, quin lectis statim ad ea prouolet.* Si de ebrietate scripsisset Libauius; si de speciebus furtorum, de modis calumniandi, de hæreticorum penè innumeris gregibus, Palmarianus quispiam lecta scriptione, è vestigio euasisset fur, ebrius, calumniator, hæreticus. Quid enim ni euasisset? Protestatus quidem esset Libauius se bonis, vt canerent, indicium fecisse; at improbus iste nihilominus artes furandi; & calumniandi; cæterásque arriperet? Bene mortuus es Palmari. Si enim tam male conciliatum animum habuisti; fieri non potuisset, quin in cornos aliquando incidisses. Et quorsum adeo debacchatus es in Libauium, non autem in eos, qui priores ista dederunt in publicum artificia, quid ars per naturam posset docentes, non autem iubentes tale quid fieri animo fallendi? Quid de Anshelmo illo nobili scriptore sentiendum, si qui artificia describunt, cruce sunt digni? Is fecit præstantes Smaragdos ex crystallo, vitro, silicibus calcinatis & modico minio, ostenditque varia variarum Gemmarum adulteria. *De gemmis rabidissime declamat.* Tincturas artis vocat adulteria. Palmariano sane animo sunt adulteria. Chymico sunt iucunda opera artis qualia & in natura inueniuntur. Hæc exhibet *gemmas perfectas: exhibet imperfectas*: Exhibet & *nothas*, atque adeo *simulacra gemmarum.* Si quis vitrarius similia ex naturæ materiis facit; iam est adulter, iam omnibus diris laceratur. Noli furere Palmarii genie improbe. *Ornamenta gemmarum æmula* conflare docet chymicus suo modo, & quidem ea, quæ publici sunt iuris, & recepta etiam in sacrarum vestium, sepulchrorum, cæteræque supellectilis vsum. Alio modo vitrarios informat: alio gemmas medicas facit: alio crepûdia puerilia, & ædium priuatarum, mensarum, grabatorum, &c. decora; qua ratione magnates naturæ nothos quoq; lapil-

Non arti magisterii suo genere & fine bonis culpanda, sed animus improbus, & abusus ad fallendum.

los vsurpant. Cui vnquam vendidit Libauius magisteria gemmarum pro orientalibus,& veris naturæ? Nouimus etiam magnos Principes,qui arte ista sibi conflarunt magnos Rubinos & alius generis gemmas. Num & hi improbi? Imo improbus & barbarus erat ille apud Cardanum qui articiulam gemmam Germanis pro vera obtruserit, & venditurus erat. An vero tacuit redargutiones & gemmarum verarum examina? Imò & publicè constant indicia. Sed recense peccata Libauiiais: *Exhibit gemmas omnis generis,quas velit naturalibus succenturiare.* Finge hoc Libauium fecisse: tamen non fecit. Nihil enim protulit, nisi quod prius *Thomas*,qui geminum rubinum maximi precii e sanguine humano docuit facere: Nihil,nisi quod Liber artis & naturæ pridem editus: Nihil, nisi quod omnes philosophi per suam tincturam perfectam duplicem: Nihil,nisi quod ante Cardanus, *Dornam, Paracelsus, Iohannes Baptista Porta, Isaacus Hollandus, VVeckerus, Lullius* & alii multi: post etiam Anshelmus de Bood Imperatoris Medicus. At,inquam,ars non tantum æmulatur in his naturam, sed aliquando etiam superat,vt omnes Philosophi scribunt vno ore de *rubinis & Smaragdis* ex Elixyre albo, & rubeo, quibus diuersimode temperatis etiam fiunt *adamantes, opali, Carbunculi, granati, Hyacinthi, amethysti*, &c. Omnium enim tincturæ potentia sunt in metallis. 2. *Asserit Libauius, pares habere vires cum naturalibus.* Respondeamus pro Libauio; imo minus dixit Libauius, quam res ipsa demonstrat. Nam ars vel vitia ex metallicis aliisque mineralibus facit omni lapide pretioso in medendo efficaciora. Credisne? Consule Lapidis scriptores, & Thomam cum Lullio: Imò *vitrum antimonii* falsem inspice, si non vis id, quod ex plumbo, argentu, ære, stannu, ferro, conflatur. Quæ apud *Albertum, Plinium, Democritum, Marbodaeum, Encelium, Cardanum, Cæsalpinum* & alios Gemmarum historicos habentur, grandia quidem sunt præconia; sed quæ ab ipsa mundi experientia quotidie refutantur, adeo vt pharmacopoliorum gemmæ pene in contemtum abierint. Aliqua tamen vis inesse deprehenditur solutis, & ad essentiam redactis, verum non illa magica declamatorum. Quidam *hieroglyphemata* in naturales virtutes transmutarunt, cum sæpe in vitris artificialibus maior efficacia sit, quam in istis gemmis. Alios iuuit Phantasia. & fides vti vocant. Sed his etiam artificiale obiectum satisfacit, sicut nobilibus illis, qui ex vario *smaltho* politam gemmam habebant pro *corona serpentina* mille aureorum precio æstimatam, tanquam venenis singulare alexiterium. At erat vitrum Veneris conflatum, & in mola gemmariorum politum. Si scripsit Libauius, posse arte fieri gemmas illis naturalibus in medendo efficaciores, cum illa præconia non sint ex natura, sed auaritia gemmariorum, & superstitione magica orta, laude digna scripsit, nec debuit à virulentissimo isto calumniatore traduci, qui vt eo magis inuisum reddat opus, fingit, Libauium etiam *puerilia opera; & simulacra gemmarum veris substituisse.* Sed mendacii iam pœnas luit.

Vitra artificialia gemmis aliquando præstantiora in medendo.

Amausum Varium politum pro corona serpentis.

(a) *In magicis vanitatibus nihil esse certum est: malorum geniorum ministerium nihil ad naturam. Deus quoque libere per gemmas agit præter naturam. Ex imaginatione & fiducia quod contingit, per se inesse non potest, multo minus id, quod plane fortuitum est. Istis sepositis in natura per se medicas vires inuenias paucas, nisi ars accedat, & aliquas potentias actuet.*

CAPVT XLIII.

Num ignis Gemmarum artificialium sit excellentior igne naturalium: vbi de Palmarianis contra Libauium argumentis p. 136.

TRactemus argumentum de gemmis aliquanto vberius, non vt cum laruis luctemur, sed viuentium vtilitati, & disciplinæ naturali consulamus. Sit prima quæstio, *sintne artificiales gemmæ pro nothis & adulterinis habendæ, naturales autem pro genuinis.* (a) Plinius sane *lib. 37. cap. 12. veris* gēmis opponit *falsas*, magna difficultate has ab illis discernendi, quippe cum inuentum sit *ex veris gemmis in alterius generis falsas traducere, & Sardonichas è ceraunii glutinare arte indeprehensa*: Imò ex crystallo, quæ & ipsa mater gemmas est, Smaragdos tingere aliasque tralucentes, quæ est vna ratio gemmas imitandi, quo pertinet illa Democriti apud Senecam, qua inuenit ille sapiens, quo pacto *Ebur molliretur, & calculus decoctus in smaragdum verteretur*, quod *Ludibrium* vocat Scaliger. *De crystalli tincturis* singulare caput conscripsit Iohannes Baptista Porta *lib. 6. magiæ cap. 7.* Suntque exempla plura, quibus siue arte siue natura gemmas in mutuas transire comprobatur. Alia ratio est apud Plinium *de vitris lib. 36. cap. 26.* alia *de Succino lib. 37. c. 3.* Alia *de dupletis*: alia de *amausis* siue smaltis: alia *de crepundiis* gemmas mentientibus, &c. Iohannes Baptista Porta sane pro adulteriis habere non erubuit, vtpote *in præfatione* professus *multiplex artificium adulterandi gemmas*, quo refert illud Plinii scribentis *nullam fraudem vitæ lucrosiorem esse.* Sed si syncerè æstimare volumus *fraus & adulterium nec in arte est, nec in natura*, sed in gemmariorum prauitate, & fallendi proposito. Inuenimus in natura gemmas imperfectas; Inuenimus earum simulacra. Innocens per se natura est. Quod si quis falsarius velit fluores, rudimenta, & ludibria gemmarum, nodosque marmorum, & ignobiles lapillos paulò pulcriores pro preciosis vendere, non naturæ adulterium ascribendū est, sed venditori iniquo. Beryllus, Adamas, crystallus, &c. magnā inter se habent similitudinem. Naturane ergo adultera? Imo is, qui pro cognatis exhibet cognatas studioq; decipit: Sicut & is, cuius Garzias meminit, qui ex *lagena vitrea partibus crassioribus smaragdos finxit*, quas pro veris venderet. Interdum tamē hac in parte peccat imperitia: veluti cū qui *Chrysopatium* vel Topasius est, cū *Chrysolitum* dicunt; Et Plinius pro *Saphyro* habuit, qui est *Cyanus*. Ita ex occidentalib. regionib. mercatores gēmas transferunt, venduntq; titulo orientaliū ipsa natura nō rea sed negotiatorū fide mala: de quib. omnibus eruditè & luculentè monuit Anshelmus. Sic ars

fac-

facit lapides verios ex naturæ materiis simplicibus, vel mistis, eosque non alio, quam operum suorum iudicio: vt in vitraria, & officinis chymicis ad ornamenta puerilia, ad anathemata templorum, ad medicinam, & alios vsus. Num ista opera sunt adulteria? Per se certè neutiquam; sed tum, cum studio imponendi aliis, & veras gemmas mentiendi, mentitasq; pro illis vendendi conflatur. *Si vitrum* suo iudicio & æstimatione vendis, nec adulter es, nec impostor. Es autem adulter, si etiam naturæ gemmam ignobilem nobili substituis. Non potest artificiale pro adulterino haberi, naturale autem pro genuino, præsertim cum in multis ars superet naturam. *Gemma artificialis* non quidem est naturalis, nisi materia: Sed nec ideo adulterina, licet gemma dicatur: Vox enim hæc vtrique principio est communis. Qui artificiale adulterinum vocat, naturale genuinum & germanum, is perinde fit ridiculus, ac si vellet ædem, sedile, ollam & similia artis opera notha & adulterina appellare, sellas autem ollas, & lustra naturæ genuina. Errauit Palmerius, cum chymica ista *καλλοβώματα* per se innoxia spuriorum infamia notare studuit. Ex Sapphiro & amethysto ignium vi adamanti similes adeo faciunt præsertim ex Amethystho, vt sint indiscreti aspectu. Magna quæstio est, sit ne hoc adulterium & an gemmæ tales alio modo differant, quam coloribus. Nam quæ de interiore forma, efficiente, matricibus, &c. afferunt, debiliter arguunt, nec demonstrant quicquam scientifice. *Altera quæstio est*, quanti tandem sint æstimandæ illæ gemmæ naturales, quas tanto studio admirantur, & petunt; vnde item æstimationis nata sit origo, vt si argumentum istud non inuentum sit in artificialibus, hæ sint adulteriis & lege prohibitis operibus accensendæ. Garzias ab horto *lib. 1. hist. arom. cap. 46.* scribit, *gemmarum precia aut ex raritate earum aut hominum affectibus & cupiditate intendi* Nam quæ naturis facultatibus prædite inueniuntur, vt *magnes & Ischamos alaqueca* minimo æstimari precio; quasi ex disiuncto argumentatus fuisset: *aut raritas, aut affectus hominum, aut virtus precia constituit gemmis. Non hoc: Illa itaque duo.* Ita Plinius docet ab initio parui fuisse æstimatas; sed luxuria, & insolentia principum cupiditateque in immensum euectas. Adiuuit lucidus splendor, color, gratia aspectus. Accesserunt magorum vanitates, & opinio ex syderum vi orti tanquam *stellas terrestres a cœlestibus efformatas, & donatas virtutibus secretis.* In aliquibus deprehensa est quædam vis medica; sed quæ longe illustrior, copiosior, & melior inuenitur in herbis, animalibus, aliisque mineralibus, & quæ inde fiunt, pane, vino, elixyribus & similibus alexipharmacis, alimentis, catharticis, roborantibus. Et quæ gemma est, quæ assequi vim cornu monocerotis, vel Rhinocerotis, vel Bezoar, vel auri soluti possit? Margaritæ quoque & coralia adimunt gloriam istis stellulis. Si precium esset ex virtute medica, quis non vel Rhabarbarum imperatricibus istis adamanti, smaragdo, carbunculo, præferret? Quis non exiguum poculum maluatici: Laborabat inter gemmarum pondera *Zenobia Syriæ & Arabiæ regina* cum ab *Aureliano* caperetur. *Indorum reguli* gemmas in omni corporis penè parte gerunt. *Cleopatra* luxum descripsit *Lucanus*, vt & *Plinius Caij & Neronis* Imperatorum. Vbi tunc illæ immensæ ex astris vires, quæ dicuntur omni ferè infortunio aduersari? Adde signacula magica constellata, naturalia: Si qua vis apparet, ea vel dæmoniaca est, vel phantastica. Nouimus gemmas existimationem trahere etiam ex vsu in sacris. Moses Orientem commendat onychis nomine, & auri, & margaritarum. In cultu sacerdotali variæ erant gemmæ. Apocalypsis quoque honorem eis addit ex hieroglyphia. *Apoc. 18.* Romæ, Europææ Babylonis gloria etiam argumento gemmarum illustratur, vt *Ezech. 27.* Tyri felicitas. Sed nihil in illis est vltra ornamenti laudem, quæ ab aliis benè, ab aliis malè adhibetur. *Iohannes Langius* quædam ex Elementis deducebat, vt frigiditatem, astrictionem & alia, quæ atte possunt iuuari: quædam ex commentis magorum, quæ pro fabulis habet, vt & Plinius: nonnulla medicæ experientiæ esse dicebat, quæ commendantur, & ex astris pendere dicuntur, vt *venenis aduersari, aciem oculorum roborare* (quod *smaragdo* propter virorem laturum ascribitur) *cordis vires, & spiritus reficere, Fluxum coercere: Ventriculi os roborare*, quod *smaragdo* seu *iaspidi* viridi ascribitur: *Intestinorum vlcera, oculorum pustulas, scorpionum ictus, &c. sanare*, quod *sapphyro* tribuunt, & alia, quæ cum Galeno ad effluuium tacitum referuntur. Sint ista omnia vera. At quanto præstabilior est chymiæ labor, qui tum æquipollentes præbet lapillos, tum etiam longè medica facultate pollentiores, & præterea etiam vilioris precii: Quis ex India *Adamantem, quem Garzias negat venenum esse, aut quicquam in medicina vtilitatis memorabilis habere*, expectet, aut smaragdum optimæ notæ, aut sapphyrum lectissimam & cæteras, vt aliquis inops valetudinem recuperet, præsertim cum illæ gemmæ, nisi sint omnibus numeris absolutæ maturitatis, omneque argumentum bonitatis habeant, nequaquam pollere viribus credantur, & sint viliores longè frequentiores imò & viribus sæpe pollentiores optimis? Quis gemmatus securus est à morbis, & si ægrotet omissis gemmis non potius alias medicinas quærit?

Gemmarum æstimatio.

Lapidum vires aduersa gestatores gemmarum plenos occiderent, si adsint alicuius momenti in medicina per influxum spiritales.

Eat nunc aliquis Palmarianæ nequitiæ successor, & clamet tanquam absurdum: *Sic erit apud nos oriens:* (quasi solus oriens optimas gemmas haberet) *Iò nauta indico vobis quietem, & quæ alia* stulta, malitiosaque temeritas homini illi improbo excussit. Sed argumenta ponderemus: Ita Libanius scripserat *lib 2. Alch. tract. 1. cap. 34 de gemmis ex mistura: Mistura euadunt gemmæ primum adulterina* (nempe sic dictæ respectu genuinarum ad vsum puerilium crepundiorum, &c.) *Seu potius ludicra gemmarum idola, qualia vitrarii ex vitris varie tinctis constant, in quibus est vix externa species simulacrum quoddam, &c. Sed nobilior & chymico dignior est conflatura secunda*, in qua *non tantum facies externa ad viuum tentatur, sed & virtus interna.*

Argumenta recensentur hæc: *Metallorum & gemmarum seminaria ferè analoga esse cognitum est. Ergo ex illis gemmæ per artem elaborata possunt naturalibus analogas vires obtinere.* Antecedens illustratur: *1. quia sæpe in iisdem inueniuntur mineris. 2. aliqua gemma in se metalla continent. 3. Circa metalla inueniuntur gemmarum rudimenta, seu simulacra & abortus*, quos flores appellant, qui à gemmis sæpè sola fixi-

rate distant, adeo colore & puritate placent. 4. *Eadem crescendi ratio est in gemmis, floribus, metallis.* Videntur enim rudimentum seminalis virtutis in se habere, quasi plantale quid referent; quod indicat etiam libera efformatio. 5. *metalla in gemmarum materiam facile vertuntur, vt & marcasitæ*; quod probatur auri pyropo, cyano argenti, &c. Ergo compositio talis non habenda est pro impostoria, sed pro proxima naturæ imitatione. Aliud argumentum: *Quorum principia sunt analoga, ea analoga quoque sunt virtutibus. Metallorum & gemmarum principia sunt analoga. Ergo* Maior illustratur modo analogiæ tali, vt videantur materia esse eadem, sed distare affectionibus. Minor probatur artis industria: Nam ex metallorum calcibus depuratis conflantur gemmæ à naturalibus ferè indiscretæ: quo accedit opinio, *materiam crystalli* esse omnium gemmarum communem: eam autem in metallis inueniri quis nescit? Si ergo ex maturis metallis sumitur forma, & color, seu tinctura; ex crystallo, vel silicibus & quæ alia crystalli vices sustinent, materia, quid ni conflentur artificialis gemma, cuius formam sequatur virtus ex natura metalli? Nemo negare potest, calces metallorum sine viribus esse. His tunc argumentis vtebatur Libauius. At non cogitauit aliquem tam imperitum naturæ, & potentiæ artis aduersarium fore, vt ista negaret. Alias non pro ista thesi dixisset, sed pro longe nobiliore. Vt Palmariani ad insaniam redigantur, dicimus:

Artem etiã meliores ad rem medicam gemmas facere, quam naturam.

Si arte fiunt gemmæ naturalibus ad ornatum & medicinam longe præstantiores, pro magno Dei munere ars est habenda, tantoque ei maior honor debetur, quanto per eam Deus maius beneficium confert mortalibus.

Est autem illud. Et hoc ergo

Minorem probamus testimonio *Thomæ Aquinatis*, quem Catholici quidam negant errare posse. Is *in secretis Alchymiæ cap.* 2. inter alia hæc quoque habet: *Quidam lapides congelantur virtute mineralis cooperante natura.* Nam vt Aristot. dicit, *quidam faciunt quandam aquam ex duabus, quam lac virginis appellant, cum qua imbibunt quod coagulare volunt, velut calcem argenti vel alterius corporis, quod postea in elibano perficiunt. Videmus etiam ex sanguine, ouo, capillo, cerebro, &c. fieri lapides mirabilis efficaciæ, & virtutis*, &c. Vide ibi ex sanguine lapidem clarum, rubeum, valentem stringere fluxum sanguinis, & multas infirmitates expellere. Vide lapides ex cineribus, plantarum efficaces, & alios in omni probatione similes naturalibus, ex crystallo tanquam communi materia. *Separaui, inquit, porro à quibusdam corporibus quatuor elementa: Depuraui & depurata coniunxi: venit mihi lapis* TANTÆ EFFICACIÆ *& virtutis, vt esset natura mirabilis, contra quem non habebant potestatem Elementa grossa inferiora, de quo* HERMOGENES: *Fuit mihi gaudium, quale nunquam, videns quintam essentiam, sine elementali natura de virtutibus inferioribus. Propter quod euidenter apparet, quod aliqui lapides aliquid habent de quinta essentia & plus & manifestè est notum: Ratio est operantis hanc hodiernam artem.* Hæc & alia multa sanctus ille: Argumenta sunt. 1. experientia propria. 2. Quod ars potentior sit in gemmis, arguitur *materia.* Nam natura etsi etiam in animalibus gignat lapides miros, vt est *Bezoar duplex ceruus & caprorum orientalium*: Item, *lapis Equi* &c. tamen tam puros non generat, adeoque nobilibus prærogatiuis. Ars etiam ex plantarum cineribus lapides præclaros facit, quod non natura. 3. Ars separatis elementis maxima ex parte quintam essentiam nobilissimam specie & virtute in lapides compingit. 4. Si velis dicere, arti deesse influentiam: respondet Chymicus, quamuis gemmæ à Deo sint factæ ante sydera, vt sic temerarium sit incerta phantasia niti (probo facta esse ante sydera. Nam post sextum diem nihil nouarum specierum fecit Deus: sed perfecti sunt cœli & terræ omnisque ornatus, & exercitus eorum. Ergo iam gemmæ quoque erant. At virtute astrorum vix 1000 annis perficitur aurum, vti sapientes censent. Adamantes non citius quadriennio nascuntur, vt docet Garzias. Quomodo ergo potuerunt generari ab astris biduo? Terra vero à Deo elaborata est tertio die, quo *plantæ* fuor creatæ, & cum his *metalla & alia mineralia*, quæ vno terræ partu comprehenduntur. Antecessit ergo generatio mineralium stellas ita, vt ab his temere petatur eorum origo) tamen si ita sit, vt vult aduersarius, chymicus syderibus sua opera tam bene, vel etiam melius potest accommodare, quam natura bruta. Nam huic naturæ plura impedimenta à turbis elementorum esse possunt, quam eligenti certas positiones & influxus astri. Hæc ex Thoma. *Ex Cratone* aliquid. *Cæsar.* inquit ille *Epist. 121. In Epilepticis hoc remedium pro maximo secreto habuit, quod recipit crystalli præparati* ℈j. *Coral. rub. præparat.* ℈ß. *margarit. oriental.* ℈j. *smaragdi orient. prap.* ʒß. (addidisset & *adamantem*, ni lethalis esse existimatus fuisset, ne in regina gemmarum desit opinio veneni) *misce.* Dicit Crato, se ex aq. Taraxaci media parte data bis fecisse periculum: ægros liberatos esse paroxysmo Epileptico, sed postea tamen obiisse. *Crystallum* negat vsu tutum: *Smaragdum* vulgarem reiicit, quia non sit verus, sed magni lapidis Peruani, qui *Prasius* sit, fragmentum: quanquam Gemmarii ex oriente allatum dicant, & à Garzia prima gemmarum appelletur *smaragdus*, à Plinio *lib. 37. cap. 5.* tertia gloria, vbi & plures recensentur, & *adulteratio* per *crystallum* indicatur, etsi ista adulteratio in hoc remedio, quod maxima parte crystallum recipit, non sit multum cauenda. *Garzias Peruanas smaragdos* negat suspicione adulterii carere, vel *Indicas ex vitro* mentitas. At tam ambiguas, plenasque suspicionum gemmas ars magni magisterii non facit; sed virium admirandarum non tantum in *Epilepsia*, verum etiam in omnium aliorum morborum sanabilium generibus. Loquamur ad eos, qui Libauio lapidem philosophicum dogmaticorum, & Galenochymiã opponunt. Auscultate *Arnoldum*, quem vester Palmarius magni fecit. *Lapis noster* (Is est alias forma pulueris, alias olei, alias carbunculi, seu Rubini præstantissimi) *virtutem habet effi accus omnem sanandi infirmitatem super omnes alias medicinas Medicorum*, &c. *In hoc completur secretum naturæ maximum, quod est super omne pretium preciosissimum, Thesaurus incomparabilis*, &c. Addite *clangorem buccinæ* Palmario item notum. Lapis, inquit, *vitrum reddit malleabile, si immisceatur liquato. Hæc medicina est conuertibilis in omnem colorem.*

Albertus lib. 2. de rebus metallicis c. 2. tractatu 3.

Lapis mirabilis Thomæ.

Albertus lib. 2. tract. 3. cap. 3. de metallicis. Gemmas factas esse die III. mundi.

Antepilepticum Cratonis.

Adamas naturæ pro lethifero habitus à Paracelsistis, qua de re vide Anshelmi Gemmarium. Smaragdi iudicium.

Adeste Galenochymici Palmariani, & pro duce Palmario respondete. Lapis aureus preciosissimus.

Hinc

Hinc colligitur: Ars mediante lapide gemmas malleabiles, vitraq; potest efficere: Et quidem si prius tingantur omnib. coloribus plusquam perfecta, & virtutibus vniuersalib. lapidis donata. Hoc Deus naturæ non concessit. In aurora consurgente c. vltimo eadem leguntur. Lapides ignobiles (inquit) potest in gemmas quasdam preciosas mutare, & vitrum ductile, seu malleabile facere, quam artē Tiberius princeps, referente Plinio, noluit vulgari, ne auri & argenti precia perirent. Exurgat quidam Palmarianus & ex natura probet similem efficaciam. Eadem autem scribunt plures alii, quos recensere piget. At, tu, inquiunt, non debes ista credere, vti neque cum artificium promittunt. Ego, inquam, quid credam aut non credam, non laborandum, aut inquirendum censeo. Nihil enim hoc ad rem. Palmarius vim lapidis commendauit tanquam vniuersale in morbis. Si hoc verum est, ipsum oportet non negare maximam efficaciam lapidis in gemmam conuersi, siue cum, siue absque aliis. Aurum posse fieri per lapidem tam proclamatum est, & confirmatum exemplis, itemque argumentis comprobatum, vt qui contra sentit, fatuum esse oporteat. De vi in morbis ea audiuimus, quæ gemmarum totius mundi virtutem naturalem longe superant. Isaacus Hollandus ait Lapides ex vitro conflati & effigiati decies sunt speciosiores & lucidiores orientalibus. Vitrum ex metallo simile est corpori glorioso. Penotus: Fit lapis quidam optima virtutis & efficaciæ pro planta viribus, & diuersitate. In libro de veritate & antiquitate artis chemicæ circa finem hæc leguntur ex Alberto: Lapis philosophorum lapidum preciosorum ægritudines, seu imperfectiones diminutionesq; perspicuitatis, coloris, duritiei, pōderis curat, & perficit, & ad virtutem naturalem, imo perfectionem reducit, ac vnum in alterum transmutat. Arte chemica perfectissime componuntur smaragdus, Carbunculus, Adamas Berillus, Palagius, Chrysoprasus, chrysolithus & alii. Lege Lullium in Theoria, & praxi sui lapidarii. Plures chymicos non adducimus. Si Palmarius tam bene nouit IGNEM NATVRÆ & vim eius, contra animum suum calumniatus est gemmariam Libauii. Reperamus argumentum à cognatione cum metallis: Hæmatiten nasci in metallis non tantum Plinius tradit, sed & experientia constat. E ferrariis eruitur tum ipse, tum schisti nodus, & aetites, nec raro magnes quoque Principi gemmarum smaragdo Scaliger Exerc. 108 4. principia ex ære assignat, argumentis duobus, 1. quia ærugo viridis: 2. quia smaragdus eo indicio certissimo probatur, si Lydio lapidi affricatus reddat æris colorē, quo modo mercatores Indorum veritati consulūt. In metallis auri, æris, ferri repertos alicubi adamantes esse, Plinius tradit cap. 4. lib. 37. Plato auro cognatos fouebat. Vsus docet ex auro resoluto, & minera eius pura conflari lapides Rubinorum & carbunculorum æmulos, quam tamen artem norunt Philosophi interiores, vulgaribus negantibus sua peritia posse aurum lapidescere, aut vitrescere. Ex argento alba fit gemma, & cærulea: Ex ære viridis, & cœlestis, vt & vitriolum: Ex ferreo rubens: Ex stanno alba: Ex plumbo citrina, quanquam in his colores varient. Mater metallorum creditur magnesia, & bismuthum In his omnium colorum principia insunt, quanquam Cæruleus magis enitescat ex Bismutho: & ruber ex stibio. Sic & sulphuri & argento viuo mutabile est ingenium. Fiunt inde lapides non quidem argumenta soliditatis, puritatis, & aliarum dotium semper assecuti: neque enim ars semper id spectat: Veruntamē ad medicinam longe vtiliores, quam vniuersi Indorum regulorum thesauri. Assumit ex natura ars materiam: sed eam coctione perficit, & cæteris partibus industria elaborare amplius potest, quam natura, quanquam non semper eodem scopo; cum ars non tantum, vt fit lapis, spectet, sed & vt medicinæ inseruiat. Si possumus metallis, auro, argento, ferro, hydrargyro, stibio, &c. eam vim tribuere, q̄ in omni ex medio oriēte, Scythia, Thracia, Aethiopia Peru, &c. gēma frustra q̄sieris: quid ni artis, naturam ex mineris metallicorum, metallisque ipsis seligentis, & tincturam, animamque stellarum elemento analogam extrahentis, & aptiori subiecto immittentis, essentiæ? Resistit autem Palmarius primum hoc argumento: Si metalla gemmis sunt affinia, quia calcinata abeunt in vitra, omnia, quæ vitrescunt, erunt gemmis affinia. At hoc statuere est alogi philosophi. Ergo; Minor probatur; quia cum calces non sint sine viribus, omnia sublunaria habebunt vires gemmarum, quod est falsum. R. Negamus connexum. Non enim quiduis abit in quiduis, sed determinatum in determinatum. Deinde calumnia committitur. Non ideo cognatio colligebatur, quia in vitrum conflarentur: Sed ideo, quia in vitrum efficacia etiam maiore, & gemmarum naturæ, si vera sint attributa, minime cedente. Improuidus erat disputator, cum scriberet, calcinatione omnia in vitrum abire. Calcinatio calcem facit, non vitrum, eamque non ex omnibus sublunaribus, sed ex aptis. Falsum quoque est rigore ignis nihil non vitrescere. Quis enim ex butyro, oleo, aere, aqua glacie. &c. igni rigido vnquam conflauit vitrum? Aliud quoque est vitrescere, aliud in vitrum gemmæ æmulum conflari. Neq; tamen etiam generale argumentum à vitro vsque adeo est alogon, vt visum est Palmario. Gemmæ enim lapideæ translucida, quid aliud sunt, quam vitra quædam à Vulcano natura conflata? Ex succo vitreo sic prodeunt, vt silices pellucidi, crystalli, Berilli & similes lapides, quasi lachrymæ essent minerarum lapidearum, ad imitationem plantalium, quas succinum sane multum refert. Secundo: Si ex metallis possunt fieri gemmæ, Anaxagoræ sententia omnia erunt in omnibus. At hoc absurdum putauit Palmarius. Ergo. Verū ille bellus chymicus non intellexit illud principium chymicum, omnia in vno (vel ad vnum) omnia ab vno: Et tamen multa nobis de igni naturæ, & lapide philosophorum verba fecit. Panspermian Anaxagoræ esse Platonis & Aristotelis primam materiam aut potentiam eius non negabat Riolanus. In natura minerali etiam propinquioris materiæ conuenientia est, & analogia. Tertio: Quæ Libauius nugatur de principio seminali, vana sunt omnia. Ratio est: quia crescunt appositione, vt possit aliena materia comprehēdi: 2. non idem habent seminarium metalla & gemmæ, quia differunt: & in eodem loco, eadem minerali; & formante virtute opus varium emergit. 3. à materia illecebris emergit varietas, non à principio seminali.

Resp. Vana esse, quæ de seminali natura in mineris dixit Libauius, nullus concesserit philosophiæ chymicæ peritus: nec dictum erat, eandem esse cum plantis, sed analogam, erantque eius rei certa documenta data à forma mirifica, quæ non fit fortuita mistura, vt & artificium magnum lapidis docet.

Gemma ex lapide philos.

Vitri ex metallis reductum.

Smaragdus princeps Gemmarum.

Probatio Smaragdi.

Adamantes.

Metallorum mater.

Lapides artificiosi ex metallis.

Palmarii ridicula assertio de vitro.

Argumentum primum à chymico contra chymicum non debebat proferri. *Principium enim disciplinæ læditur.* Vulgares physici volunt protrudi successu humorum gemmas & metalla, sicque incrementum capere.

Adamantes à natura effigiati.

Sed vnde quæso & qua vi protruduntur, & tam constantes in Adamantibus, crystallis, fluoribus & similibus formæ etiam in liberis cauernis? Refert Garzias in Indiæ rupe veteri inueniri Adamantes à natura ipsa elaboratos, qui ideo, secus ac Lusitani sentiunt, pro optimis habeantur: addit *miraculi instar sibi videri* huiusmodi gemmas, quæ altissime in terræ visceribus inueniri debebant, *in summo fere solo generari*, & duorum, aut trium annorum spacio perfici.

Rubini.

De *Rubinis* scribit Carbunculos esse summi coloris: ab eis deficere *Balasios*, inde *Spinellos*: Inueniri & candicantes: ex purpura candicantes, seu cerasum maturescens referentes: media parte rubentes, altera candicantes: *Media parte saphyros, & rubinos*: qualia Plinius scribit de *Iaspide*, & aliis.

Sapphyrus varia.

Ita *Sapphyrus* alia est coloris intensi, alia aquei, aliquando vix discreti ab adamante (vnde & arte extincto colore pro adamante se gerit.) Caussam differentiæ affert ipsam *Rubini originem*, vt qui *recens albicat*: *Maturescens ruborem acquirit*.

Gemmas maturescere instar fructuum plantalium.

Ideo qui ante maturitatem decerptus est, minus tinctus est; Et quia *Sapphyrus & Rubinus in eadem fodina nasci creduntur, hinc accidere dicitur vt ex vna parte Sapphyrus, ex altera Rubinus oriatur.* De his, qui sic philosophatur, an non concedere cogitur subesse *seminale* quoddam *principium*, quod ex immaturo, agente calore naturali, & spiritu formante, paulatim coquatur, & maturescat, quale quid fit etiã in lapidis absolutione? Oblitus est Palmarius ignis naturæ: alias Libauio tam temere non contradixisset.

Seminarium minerale & plantale analogum.

In ratione secunda *vrgatur idem seminarium esse gemmis & metallis.* Quid tum postea, modo detur *analogum*: Sunt tamen, qui idem seminarium genere fateantur licet duc͡tio specifica non sit eadem. Ita omnia metalla communem habent materiam & corpus genituræ: sed vis formatiua diuersa, quam sulphuream dicunt, affert diuersitatem. Aristoteles simile quid scribit de auibus. *Si enim diuersus mas superuenerit, ante quam ouum absoluatur, fieri genus diuersum asserit*; qua de re *in nostra dissertatione de ouo* actum est.

Auium trãsplantationes.

Gemmæ arborum, quas lacrymas, & gummi dicimus ex eodem certe humore radicali prodeunt, licet forma arboris non crescant. Quid si & gemmas in metallis ita fieri dicamus? *Tertia ratio varietatem asscribit materiæ dispositioni*, in quam eadem vis formans dum agat, efficiat diuersa. Si hoc verum est, necesse est aut metalla, aut gemmas per accidens nasci, & non habere peculiarem formatiuam. Alterum nascetur per se, & ex suo principio, iuxta similitudinem naturæ prodibit; alterum erit per accidens, sicut *Aegyptia illa vela apud Plinium diuersicolora euadebant vnica tinctura.* Sed qui hoc de gemmis credat, vix inuenietur, præsertim in eorum numero, qui earum ortum certis stellis asscribunt.

Lib. 35. c. 11. circa finem.

Nam materiam quidem includunt terræ tam metallorum, quam gemmarum: sed vim efficientem & informantem metallorum à Planetis defluere dicunt, gemmarum à stellis fixis. Ab horum argumentis quomodo se liberent Palmariani videant. Si quid credimus astrologis, & aliquid tribuimus isti opinioni, magnam necesse est cognationem esse metallis & gemmis, quia vix vlla stella fixa est, quæ non participet alicuius Planetarum naturam, maxime solis, & mercurii.

Argumentum hoc:

Calces metallorum non sunt sine viribus

Ergo nec gemmæ, quæ inde prodierunt:

Putat multa habere contraria: volens significare, posse ex virtute prædito fieri rẽ virtutis nullius. Sed cogitare debuit homo stolidus, *simile gigni ex simili: & effectum non esse toto genere deterius efficiente*: Et: *determinatum fieri ex determinato*: quin & *in lacte superesse vim cibi*, Et *in cineribus aliquam naturam combusti*, vnde diu illras salem. Cogitent versifices Palmariani, quanto portento suas musas maculauerint. Sed attendite versifices etiam aliud vestri idoli crimen. *Sit ita*, inquit: *At non facultates similes aut easdem his & illis.* Cur quæso non? *Quia*, inquit, *vitrum antimonii aliquando ad rubinum, aliquando ad Topasium accedit. At non habet illorum vires*: Item. *Si ita esset, viridis smaragdus deberet bilem purgare, quia vitrum stanni viride purgat. Item crystallus mineralis deberet saliuam mouere, quia crystallus hydrargyri ptyalismũ mouet.* Insuper: *Si vitra ex metallis vires gemmarum haberent, ex vnico metallo possent fieri vitra omnium virtũ, quia pro modo præparationis atterso ex vnico metallo vitra fiunt æmula omnium: vel vnicum vitrum deberet habere efficaciam gemmarum omnium, quia in omnium formas potest transmutari.*

Contra Palmarium ex Palmario de vi gemmarũ artificialiũ.

Hæc ille.

Accipimus, quod gemmis artificialibus ex metallis vim aliquam donet, quæ nec in smaragdo, nec in rubino, nec cæteris, quæ in precio habentur, inueniatur. Hoc nobis argumento est, Gemmas naturales ob pulcritudinem, puritatem, raritatemq; cum mole parua coniunctam esse quidẽ in precio, & pro ornamentis adhiberi posse: at *nihil aut parum valere in medicina*: Potiores autem ferre factitias ex metallis, licet non semper ex calcibus eorum, nec pro gemma habeatur sublimatum crystallinum.

Quæ ratio tã si est vt naturales lapillos gemmas vocare debere persuadeat, non autem artificiosos, cum & arborum nodos primos gemmas dicamus, & elaboratas marmorum particulas. & succina, &c.

Deinde Libauius ex vi calcium ad gemmas ex illis argumentum duxerat, sicut quis posset ex vi cinamomi ad extracta eius salem, aquam, & oleum: aut ex vi cicoris ad salem. At Palmarius transiliit scopum, & ad naturales lapillos petulanter satis sophistice.

Tertio cum Libauius non de vitris loqueretur, sed de gemmis, calumniator ille quasi idem esset vtrumque assumit, si vitria purgant etiam gemmas ex calcibus metallorum debere purgare. Non ita Palmari. Genius tuus diabolicus te decepit. Libauius aliud gemmas esse dicit, aliud vitra ex quo genere tamen ars quædam tam affabre elaborat, vt gemmarum gloriam obscuret, quod facile probat Muranum Venetiarum, si ad eius vitra nobilia adhibeas gemmas naturales inferioris notæ. Dictum autem ante est, argumentum per se non esse nullius roboris. Si enim quæ in metallis inueniuntur gemmæ, cognationem habent cum succo essentiali, qui in metallorum materia continetur, &

super

super assatione, vel cœlesti extractione sic efflorescunt, vt lacrymæ ex arboribus, quibus respondent quodammodo resinæ factitiæ, & balsama: consequens est, ear gemmas, quas ars per industriam ex materia eadem extrahit, nonnullas virtutes habere, quæ sint naturalibus analogæ. Verum *non opus est multis ad stulta sophismata verbis.* Vnum addimus: Fiant vitra ex calcibus metallorum, & silice perspicuo, vel crystallo: Si quid veri est in promissione lapidis magnificentissima, quam & Palmarius est amplexus, qui *ignem naturæ vocante Elixyr* illud ipsum, cuius vi putauit se omnia posse obtinere, & Medicum *ἰσόθεον* reddere, quandocunque vitra tinguntur, albo lapide, necesse est fieri gemmas albas, cæruleas, hyacinthinas, &c. non tantum præclaras & omnino preciosas: Verum etiam in medicina efficaces: Quando vero rubro, cõsequens est nasci carbunculos, rubinos, balasios, spinellos, granatos naturalibus longe meliores: Quando vtroq; tunc optimi euadent medii. Id autem fit, cum crystallus, arena pura, vel silex præparatus funditur ad purum, & excoquitur ad regulum: Deinde tingitur, & tincturæ admiscetur Elixyris portio, quanta opus est. Hæc res olim inuisa fuit Tiberio principi, vt annotauit Plinius: Sed hodie inueniret amatores summos principes, si vellent artifices vitris tingendis pro deliciis poculorum magis, quam in sanitate defendenda elaborare.

Argumentũ quod ars chymica longe perfectiores Gemmas dare possit quã natura minerarum.

(a) *Vide tractatum seu historiam de gemmis Anshelmi de Bood, vbi multa habentur de hac quæstione, & simul etiam de artificiosis gẽmis, quarum aliquot rationes declarat. Dum autem naturales aliquot prærogatiuis aliquibus (non omnib.) artificiosis præferre studet, sane leuo. Conferendæ vero ea gemmæ sunt cum natiuis in medica virtute, quas non oculis, sed sanitati præcipue facere docent chymici, quanquam adiuncta habeant etiam sensuum quædam oblectamenta. Hic verum est Garziæ iudicium etiam de naturalibus, scilicet fere contemni pretiosissimas & euidentissimas virtute (magnetem, Lazuli lapidem, armenum, Iaspidem sanguineum, Hæmatiten, &c.) In admiratione vero esse illas, quæ nihil possint, nisi oculos pascere, & superbiæ fomentum esse, nisi quid fides, vt aiunt, aut causa metaphysica efficiat.*

CAPVT LXIV.

De igne Diabolico, quo afflantur transmutationes argenti viui, cinabaris, stibii, capit. 29. pagin. 141.

LIb. 2. *Alchemiæ cap. 21. tractat 1.* Libauius differebat de transmutatione argenti viui in metallum, & addebat artificium cinabaris factitiæ, & stibii, in quibus item est argentum viuum. Collegerat autem ex artificum commentariis viam duplicem: *Vnam per Elixyr, quæ est philosophica: alteram per medicamina alia,* quæ pro Elixyre aliqua esse possunt, & à Gebro referuntur ad primi & secundi ordinis medicinas. Non inuenit istas artes Libauius: sed Inuentas in chymicis recensuit. Quis enim ignorat plenos istiusmodi policitationibus circumferri libros, ex quibus Libauius selegit, quæ reponeret, tanquam cæterorum exempla? Idne flagitium est, attribuere ea, quæ amplissime profitentur artifices? Verum calumniator Palmarius caninum dentem etiam in ista impegit.

Primum donat, *veram esse transmutationem, quæ fit proiectione Elixyris.* Recte. Donat ergo arte aurum, & argentum fieri posse, quod tam feruenter negabat *Riolanus*, vt *Quercetanum* quoque percelleret, adigeretque, ne vellet pro chrysopœia dicere. Si donat, qua fronte alibi negat aurum, & argentum ingredi Elixyr? An non *id, quod metitur, seminatum est?* In arte magna sine auro non fit aurum, nec sine argento argentum. Vide in *Denario* Penoti *pag. 92. & pag. 109.* ex Arislao, qui loquitur cum Thoma de Aquino. Licet autem Arislaus aliquoties ex solo mercurio phil. fieri tincturam asserat: tamen non excludit, sed includit aurum non argentum.

Palmarius concedit trãsmutationem metallorum.

2. Fatetur, *Philosophos priscos veritatem multis falsis citra crimen inuoluisse.* At erga Libauium tam iniquus est, vt secunda artificia adiicientem primo ferre nequeat. Quid tum autem postea? Rumpantur Palmariani. Quæ scripsit Libauius, non confinxit ipse, sed ex chymicorum voluminibus transscripsit. Hi sine falsa, siue vera aliquo consilio posuerunt, quandoquidem, *indice Palmario,* in hac arte licet falsis populum abigere, quod illis licuit, Libauio non fuit prohibitum.

3. Negat Libauius *vel intelligere, vel celare verum.* Respondemus: nihil interest siue intelligat, siue non. Non enim sua artificia proponebat. Si autem *verum non celat,* quorsum insanis? An in tua officina non licet verum palam dicere? Quæ ista est lucifuga veritas? Nec sapientia diuina, nec humana talem agnoscit.

In Palmariana officina veritas odit lucem, amat tenebras.

4. Libauius non celat verum: Et tamen pura mendacia indicantur, quæ non celat. Ridete *vestrum Deum Palmariani* versifices. Quo modo puta mendacia sunt, quæ scripsit Libauius, qui verum non celauit?

5. Hoc quoque perpendite: *Verum falsitates sunt innoxiæ,* inquit: *Libauii errores sunt capitales.* Mirum autem. At Libauius recensuit verera. Si sunt falsitates: sunto sane: si vero innoxiæ, qui fiant Libauii transscriptione capitales? Nempe non boni spiritus istud est indicium.

6. Accusant Libauius, quod *Elixyr falsum substituerit vero:* vel, vt delirat *in margine,* veri loco DEMONSTRAT. Si falsum Elixyr ponit, quo modo potest VERE dixisse proiectione fieri transmutationem? Quid proiicitur, nisi Elixyr? vera transmutatio sine vero Elixyre non constat.

7. Analoga

7. Analoga quædam medicamina collegerat Libauius ex artificum monumentis, de quibus ipsi promitterent nonnihil simile. Palmarius sine calumnia & mendacio non potest hunc locum transmittere. Ait enim Libauium *pares vires esse affirmare*. Hoc qui potest verum esse, sine omne quidem Elixyr pares habere docet? Modos *alios* nominauit Libauius non *pares*. Ita fiat illis verum aurum & argentum, an vero simile tunc non curabat.

8. Citabat Libauius autores Mizaldum, Paracelsum, Lagnonerum, Rubeum, Picum, Iohannem Baptistam Portam, Euchyonem, Dornesium & alios, poterantque plurimi vetustissimi inter quos & Geber annumerari. Palmario sunt *autores sine autoritate*. Hoc si verū est, quicquid illi de vero

Palmarii an toritas.

elixyre vniuersali affirmarunt, itidem carebit autoritate. Quanti vero precii erat Palmarius? Audite scholam omnium doctissimam: *Libellus Palmarii est plenus erroribus, fraudibus, imposturis & mendaciis, quæ scripto publico agnoscat & abiuret: quod ni faxit omnibus scholæ ornamentis & emolumentis priuetur & è Doctorum regentium catalogo expungatur*. Ecce tibi, quis autores Libauii exautoras.

9. Ne parum mentiatur, scribit, Libauium asserere, *Labores Mizaldi valere vbi ignoratur veritas*. Non ita scripsit Libauius, sed tantum parum operæ precium esse dixit absque fixione. Recensuit opus chymici magistri: & addidit præmonitionem. Quid hic peccati? Ita lo Paracelsico: *si non nouisti artificium veræ transmutationis (& vna adhibes) mutationem in metallicam substantiam, vel in metallum sui generis pstim, quam in aurum, vel argentum*. Libauius noluit ista repudiare rigide. Cur? Quia non omnem fenteotiam, & arcana autorum habet explorata. Itaque maluit modeste ponere, & quid sentiat citra iniuriam dicere, quam furore Palmariano ignota ruertere.

Non est temere pronunciandum contra chymicorum praxes.

10. *In margine* citatur Muffetus. Stultitia Palmario putanit enim adhiberi ad confirmandum mysterium: cum tantum adducatur præmonitionis caussa. *Si enim fixio vera non veniat in magisterium, oleum & operam perdis*, quia etiam vicies sublimatus, & præcipitatus mercurius reduci potest, quanquam Alexio Pedemontano, Paracelso, & aliis nonnullis secus videatur, qui fortasse Enchiresin nouerunt non omnibus obuium. Ideo & chymica arcana suspendunt iudicia censorum, quorum est sedulo cauere, ne quid temere pronunciem. Nam artifices sæpe prætereunt scitu maxime necessarium, est que aliud ad literam laborare & censere: aliud ad sensum. Crollius scribit, vti & ad

Litera chymica fiducia

nos *Rulandus* aliquando, multa se secundum literam frustra tentasse, quod & Anshelmo in aurificio contigit, vt refert *Barnaudus*, idque sedulo monent omnes chymici.

11. Artificium *cinabaris* cuius pene sunt infiniti assertores impetitissimus omnium Palmarius impossibile iudicat, & opera ista *maledicta* pronunciat. Certe satis pro imperio. Cur impossibilia, &

Cinabaris chymia. Sap.1. & 4.

maledicta? Num Palmario constat infallibiliter de artis vanitate? Quid isti calumniatori constitit? *sapientia non intrat in animam malignam*. Qua fiducia ergo damnat? Autorum fine nomine, quos *probatos* vocat. Libauium non puduit prodocere chymicos; cur idem non fictitatum à Palmario? Nesciuit vllos probatos.

Pag. 145. Negantur metalla in mercurium fonti ab imperitissimo rum Palmario.

Capite 30. impetitiam, & stultitiam prodit eruditiator. Libauius erat admodum concisus *in isto capite*, citabatque tantum Iohannem Baptistam Portam, Paracelsum, & Penotum. Palmarios *Impossibilem esse metallorum in mercurium reductionem* ait: Et cum per mercurium vulgi suscipitur, vocat *calcinationem* vel *corrosionem*, multisque vano studio logicis argumentis persuadere annititur, id fieri non posse; autores autem cum de mercurio ex metallis dixerunt, intellexisse *volatilem partem*, & mutationem elementorum, &c. Sed negatur.

Nos exemplo *Diogenis*, ambulatione argumenta *Zenonis* contra motum refutantis, Palmarianū istud acumen retundere poteramus. Sed sufficiat monstrasse modos verissimos apud indubiæ fidei, atque adeo oculatos testes. *Penotus* de Kellæo narrat ex auro fecisse argentum viuum sine argento viuo per puluerem: Idem vidit *Nicolaus Maius*. Penotus descripsit aquas mercuriales aliquot: Et nos ex vetustis admodum libris plures modos annotauimus. Vidit *Erastus* apud *Stabelinum*, & credere coactus est.

In libro, cui titulus *Elias artista*, artificium integrum proponitur, & synceruum esse ostenditur *Quercetanus* ab illustrissimi Hassiæ principis Medicis accepit artem mercurii veneris, quæ etiam est Heliophili. *Suchten* quidem mercurium ex stibio elicuit per hydrargyrum, nec aliam viam sciuit: Sed bene aliam nouit & descripsit Basilius *Valentinus Monachus*: Docet & *Lullius* ex argenti calce argentum viuum factitare: & sunt in hunc finem *sales resuscitatiui* chymicorum, & *circulati*.

CAPVT XLV.

De mistura metallorum & mineralium, quæ afflatur igni inscitia & virulentiæ, cap. 31. Palmariani lapidis pag. 145.

C*Aput* 31. lapidis dogmaticorum Palmarii afflat *caput* 31. *lib.* 2. *tractat.* 1. de magisteriis in Alchemia Libauii, præteritis intactisque rabie capitibus multis vt de vitris, lapidibus, calcibus, cineribus, croco, liquorum, solutorumque artificiis, de transmutationibus promiscuis: deque metallis commiscendis. *In capite* quoque 31. nihil habuit, quod diceret de ære Babylonico, Caldario, Orichalco, argyrochalco, speculari mistura: donec ad *chymicorum ingeniosiora* peruenitur, quæ tamen non pro auro, argento vero habentur, sed pro mechanematis ex metallis & mineralibus per coontemperationem ad similem argenti & auri speciem, qualis erat & in ære Babylonico, Orichalco, argyrochalco, &c

uo,&c. Libauius appellat, *delicias chymicorum*, cuiusmodi proponuntur *Experimenta Gebri*, & *Ludi mercuriales*: Et *tinctura per medicinas primi, & secundi ordinis*. Venerat ad manus nostras liber SECRETORVM veterum & recentium Philosophorum, scriptus manu *Parochi Beiersdorpiani Henrici Erkoltzheim* anno Christi 1513. atque adeo ante Paracelsum. Is autem in *calce istius libri* narrat, collectum esse *ab artificibus quinque & triginta veteribus & recentibus*, continentem modos triginta septem auri, & argenti artificiose faciendi, qui liber anno Christi *millesimo trecentesimo primo*, Venetiis in Germaniam venerit, diuque latuerit, donec ante paucos (respectu 1513. anni) annos astute in lucem sit protractus. Addit *se multa in eo comperisse & vera inuenisse*. Opus autem esse *studio diligente & exercitio*, quod quædam nudis verbis *non tota* sint exposita. Hæc ille. Deinde *ex Bibliotheca cuiusdam Episcopi multa volumina ad nos mittebantur* etiam pluribus eiusmodi artibus referta: Multa leguntur in typis expresso *Gebro*: Aliqua apud *Albertum Magnum. Iohannes Fr. Picus Mirandula, & Concordiæ Dominus lib. 2. de auro cap. 5.* quinque modos ostendit auri faciendi, qui & *cap. 10.* nostris temporibus artem faciliorem esse muniet, & *cinabaris cum hydrargyro* defendit. *Libro tertio cap. 2. experimenta auri facti plurima* enarrat, partim auribus cognita, partim visa oculis. Meminit cuiusdam *Apollinaris* qui *20 modos sibi notos professus fuerit*: & alius qui non vno modo *plus sexagies ex rebus metallicis aurum & argentum conflarit*: Vidit quendam, *qui duobus modis ex hydrargyro argentum* auro mistum confecit, & ex cinabari sine auro & argento vtrumque. Legantur ibi & reliqua. Similia inueniuntur apud Ioh. Baptistam Birellum Italum: Lennhardum Fioriouantum, Basilium Valentinum qui de lapide igni: Isabellam Cortesiam, Iohannem Isaacum; Carauantẽ Hispanum, & alios seu scriptos, seu excusos autores, quorum quamplurimi ad nostras manus peruenerant, etiam cum certorum experimentorum sponsione, & precii magni destinatione. His documentis commotus Libauius cum in omnibus commendari videret chymicorum ingenium, scripsit de DELICIIS CHYMICORVM, ob quod verbum hypocrita ille impuritissimus Palmarius adeo concitatus est, vt Libauium diris execraretur. Sed bona verba. Mittatur istud tonitru. Mox succedet lepida fatuitatis pluuia.

Ridiculum iudicium Palmarii de modis misericordiæ chymicæ metallicis & mineralia.

Vt enim modos Libauianos redarguat, attendite quæso Palmariani, quam peritum & sapientem se probet vester patronus. Ita descriptum erat artificium quoddam ad aurum deliciarum, vel si placet æs Darianum & Babylonicum conflandum: *Calx ferri, & cupri* (Martis, & Veneris) *per sulphur facta reuerberetur per octiduum: Reuerberetur cementetur cum duplo Lunæ, stratu mutuo facto. Regulus cementationis soluatur aqua forti. Quod integrum manet, pro auro habetur.* Hæc ibi.

Quid de istis Palmarius? Primũ falsi crimen committit. Cum enim scriptum esset calx ferri & cupri per sulphur facta: recitat tanquam iuberetur calx ferri PER CVPRVM fieri. Istud certe erat Libauium sapienter refutare. Secundo addit calumniam. Artificium vult, vt *calces illæ cum argento alterius dispositæ cementeutur in suo catino, quo facto argenteum regulum oriturum qui sit tinctus aureo, & aliqua ex parte aurum factus*: re non absurda. Nam & Plinius dicebat in omni argento esse aliquid auri, & vicissim: quod chymici metallici dicunt aliquando *immaturum esse, & posse igni naturæ per artem excitato maturescere*, sicut & Rubini, & aliæ gemmæ ex albo, vel translucido procedunt, paulatimque tincturam natiuam adipiscuntur re satis comperta in fructibus plantarum. Siue iam separetur, siue percoquatur, siue transmutetur, siue tinctura & fixione aureæ affini aurum euadat, siue etiam ex ære & ferro segregatum sit & in argentum translatum aurum, nunc quidem ad rem nihil interest. Palmarius autem tam fatuus fuit, vt putauerit ferri calcem reuerberatam & cæmentatam regulum ponere debere, id quod artificium non requirit, & per se constat isto modo fieri non posse. Itaque ridiculæ sunt rationes quas comminiscitur: *Impossibilem esse redactionem: quia ferro insit humidum paucum, quod reuerbero depopuletur*, &c. stulte: Ferri calx reuerberata, vti & æris colore exaltatur, & simul attenuatur, fitq; subtilissima & maxime fixa, vt quasi spiritaliter tingere possit argentum, & figere quo modo *Aristoteles* scribebat de stanno & ære absque augmento ponderis quasi formaliter coeuntium, ære se habente *vt* materia, stanno vt forma. Non necesse est reduci ex calcibus æs, & ferrum. Tinctura inde quæritur. & fixatio cum cæteris auri dotibus. Tertio pueriliter quærit iudex noster: *Quorsum argenti cæmentatio?* Laborat autem phantasia quadam, argentum figi non posse nisi vno solum modo, vti dicebat etiam *cap. 26. pag. 131.* vbi volebat naturam coquendo figere, & fixando quasi maturando tingere, id quod possit *solus natura ignis*: Ita & *pag. 145. Argentum vno solum modo figitur*, totum coquitur, tingitur, perficitur. Hinc argumentum:

1. de ortu tex. 89. & 90.

Si vno solum modo figitur argentum, non cæmentatione.

Est autem prius: *Ergo posterius.*

Assumtum probatur, quia sola natura & natura ignis id potest.

De fixione argenti.

Blande decipit hic Palmarius. Quid n. si concederemus totum, & diceremus in ista cæmentatione esse illum naturæ ignem ex ferro? An oblitus erat Palmarius qualem ignem nobis ex *Marte Suctenii* fabricauerat? Idem ignis adhuc abundantior est in ære. Est enim *feruentius ferro*. Veruntamen grande postulatum est, argentum vno tantum modo per suam naturam, qua coquitur, & maturescit, figi. Argentum sic fixum nihil habet vltra argenti naturalis dotes. Si ars nihil amplius quærit, frustra laborat.

Lapis albus.

Si viueret Palmarius, cogeretur confiteri, artem *ex mercurio & argento facere lapidem album*, cuius fixio est longe altior quam naturalis. Ideo & imperfecta corpora cum hydrargyro potest sic figere & mutare, vt & ipsa fiant argentum. Ita præter naturalem fixionem habemus duas artificiales, *vnam lapidis albi, alteram per illum effecti argenti*. Est & tertia, nempe *fixio argenti in aurum per Elixyr auri*. *Quartam* promittit magisterium fixionis *per* varia artificia & *medicinas fixatorias*, quarum quædam recidunt etiam ad magisterium compositionis quod in præsentia tractamus. Hæc si sensisseris, versifices Palmariani, Poesin vestris insanis versibus non contaminassetis.

Fixiones artificiales.

Quarto

Quarto in separatione partis fixæ à non fixa per aquam fortem (cum vel sine quartatione) iterum mirificus est index noster. Dicebatur pro auro haberi quod non soluitur forti caustica seu chrysulca. Palmarius negat, argumento, quia *multa non soluuntur forti: quæ ideo non sunt aurum.* Sed irrident hunc *Midam* aurifabrorum carbonarii. Quod enim ex argento separatur, cum inesset specie homogenea, id non solutum aqua chrysulca, *prima censura est aurum.* Neque vero in hoc quiescunt. Addunt eluto fluxus vel plumbum, vel quæ quisque comprobauit medicamina: eliquant, fulminant, cæterisque examinibus subiiciunt. Si iustum inuenitur, & respondet auri probi argumentis, iam aurum pronunciatur artifice censura.

Separatio per causticã.

Misochymi volunt sine cura discerne.

Libauius scripserat quidem *pro auro haberi:* sed non satis est illud *haberi*, si maneat in restitante portione. Facile est intelligere, examina cætera non debere omitti. Quid si addidisset *repetito sæpius opere totum fieri aurum*, quod Hieron. Rubeus & alii multi per cinabarim effici tradunt? Ringuntur hostes chymicorum, quod artificia describantur quidem, sed non ita, vt omnia præmansa in os ingerantur, & experimenta vel dormientibus respondeant.

Quartatio-nis inscitia.

Sequitur *Quintum* Palmarii *flagitium* in eodem iudicio. *Multa resistunt quartationi*, inquit, *Crocus, Regulus, Minium, Berillus, talcus certo tque purpuratus.* Mirum vero. Cur non addebas etiam arenam, aquam, silicem, & similia? An vester Patronus, versifices, etiam intellexit quid QUARTATIO? Quis vnquam quartationi subiecit Crocum, Berillum, Talcum, Minium? *Quartatio est cum mistura ex auro & argento, tantum argenti additur vt triplum sit ad aurum.* Hoc deinde aqua chrysulca spectatum, creditor omne argentum deposuisse, & syncerissimum permansisse. Vide *Budelium lib. 1. de re monetaria cap. 12. & capit. 20. lib. 2. docimastica nostra.* Adhibetur tunc cum massa abundat auro, ita vt aqua caustica nil in ipsam operetur. Primum excoquitur per plumbum in *cineraceo*, vt secedant imperfecta cum impuritatibus. Deinde verisimili indicio tantum illiquatur puri puri argenti, quantum efficit, vt argentum sit triplum, aurum autem simplum, faciantque hæ partes quartationem. Inde fiunt *granalia* vel *fistulæ* per malleum, & inditur in cucurbitam, affunditur chrysulca vt digito transuerso emineat, idque fit etiam secundo, & tertio. Calx reliqua edulcoratur triplici dulci calida, & eiiceata in aurea concha, adiecto borace, vel plumbo recoquitur in massam. Hæc est quartationis procuratio. Crocus Martis, Berillus, Talcus, & similia non misceri possunt ita simpliciter aureæ massæ. non enim ingrediuntur: Imo ne tentatur quidem talis mistura. Itaque censor ille nasutus non habitabat domi, aut delirio Melancholico in diuersum trahebatur, vel potius rabie & furore criminandi præter scientiam vehebatur, cum in isto iudicio versaretur.

Quartare est argentum ad ratiũ adproportionem vnius ad tria perducere, vt fiant partes quatuor toti us, quarum tres sunt argentum vna aurum quod ab illis per causticam separatur.

Est *sextum crimen* in eodem. *Regulum putat in quartatione resistere.* Tametsi non soleat simpliciter regulus in quartationem venire: tamen de quo regulo sentiret nugator videre debuit, ne inconsulta temeritate ad censendum raptus esse iudicari potuisset. Cum ex venis excoquitur mistura auri & argenti fertilis, aliquando vtimur modo Reguli. Et sane quid aliud est aurum argentatum in cineraceo excoctum quam regulus? Si separatum ab auro argentum volumus pure, opus est quartatione. Simile iudicium est de similibus.

Regulus an quartura resistat.

Septimum carcinoma Palmarii in iudicio eodem. Arripit iam *cuprum*. Id dicit *annihilari, si semel aut bis iungatur sulphuri: reduci non posse* Quam stulte ille homo ausus fuit ad iudicandum prouolare, cum ne loqui quidem chymice, & perite possit? Non annihilatur cuprum semel atque iterum iunctum sulphuri: sed si cum eo reuerberatum, crematumve fuerit, vritur, tandemque in calcem redigitur. Id vel ex Dioscoride, & Galeno discere potuit, qui de ære vsto præcepta condunt, id *cum sulphure solo, vel sulphure, & sale, aut alumine in fornacibus ad rubrum cinabarinum cremari*: vel clauos æreos aceto respersos etiam terrium vri. Non fit inde nihil. Cogitauit fors ille ineptus de examine per antimonium, sulphur, plumbum, &c. in quibus in fauillam, aut scorias fatiscit. At & aqua forti soluitur: sed nihilominus per ferrum ex hac, ex illis alia industria potest colligi, & restitui in integrum, quanquam cum iactura. Ita & *ex calcantho æru, & ærugine aliqua reducitur.* Sed nostrum illud artificium reductionem non requirebat.

Solœcismi Palmarii.

Cuprum per sulphur calcinatum.

Illis septem turpitudinibus bellus iste Palmarius prodidit, publiceque testatum reliquit, qua facultate instructus ad iudicandam Libauii Alchemiam accesserit, atque ita cæteros suo exemplo cautiores fecit, ne facile in aliena artificia inuolent, & præcoci quadam temeritate de illis censum agant. Nunc accedamus ad considerationem sophismatis, quod quintum est ab illo primo magisterio. Descriptio eius hæc est:

Palmarius stultitia sua cæteros à iudicandi temeritate debet absterrere.

Calcis solis sublimata cum sale ammonio, & reuerberata: calcis Veneris: Croci martis: Colcotaris singula vncia, mista incerentur cum liquore salis ammoniaci sublimati, vt fiat massa (offa) quam siccatam (arefactam) cere, iterumque eodem liquore incera: quod repete quoad non exiccetur amplius. Solue per deliquium: solutum coagula: puluerem coaguli imbibe liquore salis ammonii vt ante. Solue & coagula denuo, idque quousque libet, repete. Quo sæpius hoc fit, eo nobilior euadit medicina. Huius partem vnam proiice super liquata Luna partes decem, vel plures prout videbitur. Misce bene, & postea fulmina. Aurum artificiale videbis.

Iudicium Palmarianũ de sophistica quadam tinctura.

Ita habet magisterium istud. Quid in hoc vidit vindice dignum Palmarius? Libauium imperitiæ conatur conuincere. Quibus quæso argumentis? Attendamus. Primo *negat calcem solarem posse sublimari.* Ridete versificatores vestrum regem. Quod & lippis & tonsorib. chymistis notum est, quodque multi cum suo damno experti sunt, id negat ille vester sapientulus. Herbipoli quidam volebat mercurium figere adhibito auro. Sed cum incautius egisset, pauloque diutius ab opere abfuisset, rupto claustro mercurius aurum in fauillam vertit, & in caminum sustulit: quod ipsum conqueritur & Falloppius cum aliis. Si auri corpus amalgamatum cum argento viuo potest in caminum vsque volare, quid ni calx eius per mercurium facta sublimari, si addantur alæ per volaticum salem ammoniacum

Palmarius imperite negat calcem auri posse sublimari

Vide Ioh. Isaacum lib. 1. operum mineral. c. 117.

niatum, sæpius ipsi resistenti reduuitum, & in sublime compulsum? Tam iners etas, Palmati, vt hoc nescires? Tam imperitus rerum vt etiam per alembicum educi posse non crederes? Quid si Penotus cum aliis peritis tibi dicerent calcem per regiam factam & liquore tartarei salis repercussam exilire magno tonitru? *C. 111. & 112. ubi præparatio per regiam ad fulminandum ita Basilius. Querentanus & alii.*

Erkerus mouet calcem ex separatione per aquam fortem collectam diligenter debere ablui, & teficcari: alioquin fore vt propter salem excutetetur. Sed transeat ista inscitia. Quid præterea? Secunda inscitia est, negare sublimatam *calcem posse reuerberari*. Dicite versifices ctiminatores Libauii, num Pattonus vester (forte cliens dicendus) etiam sciuit quid sit *reuerberare*? Quæ calx attenuata erat per salem ammoniacum eo vsque, vt cum ipso in alembicum consurgeret, mox à sale segregatur per ablutiones diligentes, & prudentes, ne fulminet. Deinde per se exiccatur in aurea concha. Hinc transfertur in pyxidem reuerberio aptam: & per gradus ignis paulatim crematur quousque ad summam rubedinē perueniet, id quod alii cæmentando consequuntur. Reuerberationis administratio hic potest esse singularis. *Palmarius reuerberatio-onem non intellexit.*

Ita Philosophus Hermeticus facit fixum volatile, & versa vice volatile fixum. Putauit fortasse Palmarius aperto igni vrendam esse, quo modo aliqui crocum Martis parant. Sed Elleborum sapienrulo erat porrigendum. His flagitiis duobus nobilitauit se censor in sophismate: neque tamen vult eredere fieri aurum sophisticum, vti neque experiri. Fidem remittit ad autorem; apud quem etiam per nos maneat, qui proculdubio porcis & asinis Palmarianis non omnia tam liquida & aperta dedit, vt somniantibus respondeant. Ita nihil interest etiamsi homo fatuus tepudiet magisterium cinabaris, in quo nuuimus multos quidem laborasse, sed propter defectum quorundam Enchiretmatum, & adiumentorum oleum & operam perdidisse. Non est hoc studium pro quibuslibet labris. Malo accepto stultus debet sapere. *Magisterii cinabarinii requirit peritum hominem.*

Caput XLVI.

De igne insano in magisteria commistorum succorum glutinationum, repurgationum, ex capit. 31. pagin. 146.

Defetta commistione minerallium cum metallis prætervolat Palmarii spiritus cinabaris magisterium, & sublimati. Nihil enim habuit in his Harpyia ista fœda quod contaminaret. De gemmis supra exercuit rabiem, & rerudit. Omittit & varias mineralium compositiones: In *tract. 1. lib. 2. cap. cap. 36.* laureolam in mustaceo inuenit. Itaque est quod hic eornicetur. Dicebatur chymicos habere etiam *magisteria commistionis LIQVORVM* sen rerum liquidarum, quanquam non sint in illis frequentes, tantumq; studeant suis operibus necessariis. Palmarius vt stercore suo hoc caput pollueret, *negarit chymicum quid hic esse: quia nihil non pharmaceuticum, & quia integra omnia.* A gi m nto vlus est con tra seipsum. Nam *cap. 17. pag. 95. Pharmacochymiam* ponebat, *qua pharmacia vulgaris præparationem, & correctionem admitteret probans triturationem, coctionem, lotionem, infusionem, & progrediens vlterius.* Si ergo pharmacochymia in complexum suum recipit pharmaciam, cur magisterium mistionis liquidorū ex chymia expungitur? De magisterio *cap. 23.* tumultuabatur, volebatque *integrorum alteratorum esse, sine spagyrica separatione.* Iam clamat integra omnia, non esse magisteria. Quæ intemperiæ agitarunt istum vertumnum? Nolumus tamen cum quoquam rixari. Nostra sententia est, Galenicam & Hippocraticam *pharmacorum*, seu medicinarum præparatarum cum separatione inutilium, *contemptratiorem artificiosiorem ex chymia acceptam esse.* Nam constat artem in varias officinas, & opificia dispersam tandem olim bæsisse in metallorum metamorphosi, seu vera, seu apparente. Verum nos membra dispersa colligere oportuit, & homogeneis associare iuxta legem κατ' ἀνὰ. *Liquorum mistura sui chymica.*

In *ferruminationis arte* dolet homini, quod veneficorū maleficia sint à Libauio perstricta. In editione prima Alchymiæ Mastiches & Tragacanthæ gummi dicebantur testæ ouorum glutinari, & chartulæ. Id suum vsum habere potest, sicut & bibliopegæ laceras papyros iungunt, idque olim in sarciendis ex papyro membranis necessarium erat, licet maltha peculiari. Oua casu rupta sie pollunt redintegrari. Verum non deerant, qui ea arte abutebantur ad veneficia, quibus potissimū *Germanorum capitibus, & saluti* insidiantur. Vt notius esset maleficium, illeuerant id chartis, simulque docuerant qua ratione illæsis sigillis literæ possent aperiri, id quod per ceram Hispanicam etiam inobseruando dolo contingit. Scripserat Libauius in præmonitionem suorum Germanorum, neque expresse artem venenandi posuerat, contentus generali mentione, quod intererat etiam medicinæ. Nā in veneficio prima quæstio est de modo infectiouis & genere veneni, vt remedium inueniri possit. Palmarius cum furore in Libauium inuehitur, exclamatq; cum *oua intoxicare cum Italorum* infamia, *quorum secretum commune fiat ceteris, &c.* Ecce hominem stultum, & extreme insanum. Quod Itali iu publicum dederunt, vt legi ab omnibus possit, an id non debebat tangere Libauius? Num hic commune fecit, quod prius aliorum studio erat publicatum? Non lupus scilicet accusatur, sed molossus, qui suo latratu insidias lupi patefacit. Calumniator Palmarius monitionem Libauii & iudicium habet pro intoxicatione. Ita sane omnes docimastas, & vitiorum tedarguotes in crucem agat, vt eo liberior sit exercitatio veneficorum, & mouētas adulterantium ex sententia & præscripto Alexii, & aliorum, quos nullus Palmarius infestauit. *Palmarius dolet veneficia tangi. Vide I. Bapt. P. lib. 16. magia c. 4. de charta eius includenda: & c. 11. de episto lis aperiendis: V Vecke. rum de Secretis lib. 14. c. 1. Oua intoxicari auctor secretum Italorum.*

De Quartatione auri argentati.

Transfiolat postea à *cap.37.ad 40.* in quo *modum purgandi aurum per Quartationem* Libauius quasi quam mutilatum (debuerat enim massa auri argentati prius cæmento, vel cineritio exenti, vt imperfecta metalla secederent) proposuerat ex sententia cuiusdam artificis sic præcipientis: *Aurum argentatum tribus argenti partibus confusum, AQVA REGIA purgatur. Quicquid in eo est alienum soluitur solo auro resistente.* Hæc erat præceptio. Libauius adiecerat, si regia opus procurari debeat, non oportere esse nimis acrem: alias & aurum corrodi. Nolebat nimirum Libauius in os contradicere artifici: argumento: quia vel regiam pro forti posuerat: vel eam ita attemperare nouerat, vt citra auri periculum solum argentum corroderet. Scimus regiam seu imperatoriam dici fortem, & fortem regiam si qua est paulo acrior: qualis est quam *Erkerus* destillat ex aqua forti communi adiecto sale fuso sine ammoniaco. *Neque enim verum est quod illa aqua sola aurum corrodat* Faciunt idem & aliæ fortes si quæ sunt paulo acriores. De Regia quoque dissentiunt autores. Alius dicit per eam tantum aurum & sublimatum argentum viuum solui: alius aurum & æs tantum, vt in auro fabrili, & monetario: alius omnia: Et est fortasse cuique sua experientia. (*a*) Nam *in graduationibus* ars est mirabilis. Sed finge Regia tantum solui regem solem, seu aurum. Quid diceret Palmarianus quidam versifex, si autor Libauii responderet *suam quartationem alium sensum habere quam vulgarem*, vt quæ aurum in amplum diffusum liberius posset aggredi adhibita regia, quam forti communi? Libauius fatetetur se non assecutum esse dictum, neque ideo tamen abnormiter errasset. Sed Palmarius etiam sapientiam ipsam ausus fuisset censere, & iam fortasse in purgatorio omne aurum suo iudicio excoquit: nullo chymico audente vel mussitare. Libauio viuus impegit notam inscitiæ, quasi ignorasset *Regiam dictam, quod SOLVM REGEM vulneret.* Suaue delitamentum. Imo legerat Libauius Erkerum qui tum omnia metalla, tum aurum & æs eius virtuti subiecerat: Idem nouerat alios argentum viuum sublimatum quoque ei obnoxiũ reddere. Ipse vero aurum monetale per regiam totum soluerat. Id autem ex ære simul & auro conflatum erat. Insuper *Regia eneruata vix aqua fortis communis vim assequitur, sicut vicissim chrysulca exasperata non cedit cæsaria.* Hæc cogitare poterat Palmarius, & à temeritate reprehensionis abstinere, si sapere quam criminari maluisset.

De nigredine ex auro in putrefactione physica.

Addiderat Libauius eos, qui tenentur LAPIDIS aurifici studio aurum purgare *cæmento*, postea *antimonio*, tandem *Regia* vt calx fiat, qua scilicet vtuntur pro *fermento*: Sed prius per alcahsatum vini spiritum præparata, & aquis dulcibus abluta: quanquam etiam satis possit esse antimonium & cineraceum, vnde raptum aurũ ab adhærentibus sordibus, & fauilla detergi liquoribus salsis, & ablui porro dulcib. possit. Ita paratum facilius fatiscere in *sulphur nigrum* quod artifices in mystica sua putrefactione & solutione spectant, cuius rei specimen ipse Libauius viderit suis oculis, vtpote qui periculum secundum literam facturus, aurum præparatum in mercurium detersum ex alme, & septies per alembicum traductum immiserit, & calore modico multam nigritiem elicuerit, cum tamen tam aurum, quam argentum viuum studiose essent præparata, & purificata. (b) *Animi gratia id tantum machinabatur*, ita ratiocinatus: *Si quid solidi est in arte: saltem aliqua nota emerget ingenium naturæ, & sui veritatem comprobabit.* Dictum, factum, atque insuper etiam conspectum nigredinem illum erubescere.

Sciebat Libauius *tam crasso apparatu artificium istud non constare: Veruntamen gratum erat etiam illud qualecunque signum.* Quid de hoc Palmarius? Non potest ferre scilicet Libauium id vidisse, quod vidit, cumque non possit efficere vt visum sit non visum, vituperat materiam, & studium circa auri. *Cedo autorem*, inquit, *qui pro materia aurum, pro igne Reuerberium, pro dissoluente regiam proponat.* Age dubitur: ita Lullius in clauicula de materia: *Quando argentum nostrum viuum corporale, quod est fixum & calidioris naturæ quam vulgare* (Ea est descriptio auri naturalis, quod nihil est aliud quam argentum viuum optime coctum in natura.) (c) *est conuersum in argentum viuum currens non tingens digitos, & commistum vulgari* (magno artis studio præparato) *iunguntur, & amplexantur se vinculo amoris vt nunquam separentur, veluti aqua mista cum aqua, &c. Argentum viuum nostrum est calidum siccum acti a: vulgare est frigidum humidum passiuo sicut fæmella.*

Palmarius de lapide sine auro.

Hæc *capite* 1. In 2. modum docet calcinandæ lunæ, & soluendæ per aquam fortem ex vitriolo, & halonitro cœlesti puritate donatam. *Cap.12. Addenda est aqua prima solutionis: qua solutione facta addatur aliquod citrinum, quod est AVRVM per modum coniunctionis cum destillatione totius animæ, &c.* Huius auri purgandi præparandique caussa menstruum descripsit ex colcotare, halonitro & cinabari: Item oleũ Tartari: *quorum omnium sensus filius doctrina patet.* Et si omnia excussa fuerint, paret tandẽ ex *natura sumi materiam duplicem, vnam argentum viuum, alteram aurum minerale vel argentum: illud pro rubro fermento, hoc pro albo: sed argentum viuum vt in natura est & vulgo prostat, nondum esse mercurium: ipsum tamen in suo ventre gerere: sicut & aurum populare nondum est aurum philosophorum: sed tamen est materia.* Quod seminabis illud metes. Metere vis aurum. Ergo. Geber: *Solue aurum in aqua sua coque & prepara*, vt in argento dictum est: *& habebis fermentum solis. Ita dissolue argentum in aqua sua corrosiua, & fac oleum argenti, &c. Stude argentum, vel aurum resoluere in aquam suam siccam quam vulgus vocat mercurium, & hoc vt duodecim portiones contineant partem vnam corporis perfecti. Nam si cum igne lento bene rexeris, inuenies per 40. dies corpus illud in meram aquam conuersum, cuius signum est nigredo, &c.* Omnino Geber medicinam extrahit ex corpore perfecto per mercurium, qui actu substantiam habet, estque corpori perfecto adeo cognatus, vt intime cohæreat, & inseparabiliter, modo duæ superfluitates per sublimationem ab eo sint separatæ. Si de *igne* q̃ras *interno*, Sedinuogius cum aliis Philosophis expresse scribit esse *in sulphure corporis perfecti.* In processu *Anshelmi*, recipitur *aurum obrizum & mercurius magno artis studio preparatus decuplus, & vtrumque simul lento Vulcano coquitur donec solutio & coagulatio peracta sint, &c.* Omnino omnes philosophi nullam aliam materiam habent nec nouerunt, nec inuenire potuerunt vnquam, in minerali lapide. In vegetabili quid requiratur, vide *cap.18.lib.2. syntagmatis* ex Lullio.

Vide horum explicationẽ infra in tractatu AZoc[?] chi & Riplai &c.

Fermentum solis.

Aqua sicca est mercurius.

Aqua nigra

Ignis internus.

Non

Non dixit Libauius solum aurum esse materiam. Stolidus iste conuitiator sententiã eius benè potuisset ex aliis colligere, si noluisset turpissimo calumniæ vitio se contaminare. Ridiculum autem est dum exigit vt demonstremus philosophos pro igne reuerberium istud vehemens purgatorium requisiuisse. Quis hoc vnquam dixit? Libauius scripserat quosdam suum aurum ita præparare. Quem ignem in opere adhibeant magistri, potest quidem Reuerberii dici, sed mystici. Neque enim in coctione opus est tanto calore quanto cum aurum repurgatur cæmento. Calor mitis reuerberat in Athannore. Hac ratione reuerberium est: sed cuius calor tantum est insiti prouocatiuus, qua de re alibi. Cum iam fixus lapis est, non negandum est etiam validum reuerberium adhiberi, vt vltimam rubedinem consequamur. Ita delirat miser ille conuitiator de soluente regia. Hæc in præparatione mercurii & auri postquam crebris destillationibus, & circulationibus cœlestem naturam est adepta, à multis vsurpatur: In ipso vero opere locum non inuenit. Alii vero fermentum per argentum viuũ præparare malunt quam antimonio, cæmento, regiis, quia per hæc aliquid peregrini inducitur, & humiditas radicalis viriatur: Imo vis seminaria corrumpitur. Verum de his omnibus alibi prolixe & perspicue tractauimus. Palmarium istum miserum ignoratio rei, & stulta persuasio decepit. Dum ait: *noruat omnes, quam pie talia reiiciant philosophi, & iurent à talibus abstinendum esse:* nescit quid garriat. Philosophi suum habent aurum, suum argentum: suum mercurium, suas aquas, suos ignes: quæ, quo modo à vulgaribus sint distincta, sciunt artis gnati: Et tamen id quo vtuntur est, argentum viuum naturale, aurum, & argentum naturale, ignis naturalis, & opus quod procurant fit naturæ gestu, regimine artis in vasis artificialibus, reuerberio mystico, vt tandem euadat medicina quæ ex hydrargyro, & imperfectis possit facere non tantum aurum natiuo æquipollens, sed & altius graduatum. Cogitate de his amplius vos Sorices Palmariani, & inuectiuis vestris Libauium lacescere abstinete. Iam ad puluerem descensorium.

Reuerberiũ sapientum mite generatiuum nõ destructiuum.

Aqua regia cœlestes ante opus in præparatione locum habere possunt, non in ipso opere.

Capite 46. lib. 2. tract. 1. Alchymiæ docuerat Libauius ex aqua forti posse argentum reduci absq; affusione salsæ aquæ, & destillatione, *iniecto puluere descensorio qui constat ex arsenico & halnitro calcinatis.* Palmarius primum irridet artificium. 2. *absurdum putat* esse: quia nec *halonitrum nec arsenicum possit metallum deprimere:* Ratio est: *quia halonitrum iam est in forti aqua, in qua dissolutũ, non separat: Arsenicum vero soluit duo luminaria. Deinde talem aquam, qua istum puluerem reteperit, negat amplius visilem esse ad quartationem:* Tandem *videtur artificium admittere quidem, sed non per arsenicum:* Vnde concludit Libauium talia audisse, non fecisse. Hæc ille. Nimirum arrodere potuit artificium: experiri non voluit: Et vtinam id fecisset sobrie, & cum aliqua industria. De Libanio certum est, ipsum non suam artem scripsisse sed sparsam collegisse. Itaque artifici credentem istud artificium proposuisse, quod non tantum in solutionibus per aquam fortem adhibent magistri, sed & in eliquatis, quod Germani vocant im Fluß oder Gußscheiden/ hoc est, separare metalla in ipsa eliquatione, vel fusione, quando scilicet iam fusæ in catinis massæ inicitur puluis segregatorius cuius vi repercutiente & detrahente alterũ ab altero secedit & graue sidit, fitque regulus, leue natat. Vide de hac arte docimastas & metallorũ segregatores, qui etiam aliter artificia sua industrie procurare norunt. Pudor hic vester est, versifices Palmariani. Consulere debuistis vulgares Docimastarum libellos, & in illis circumspicere num vester ille cleus, seu patronus (vtrum vultis eligite) ex arte contra Libauium scriberet, an inertia, ne vestro calamo venenato hominem innocentem læderetis. Quid diceret ille vester si viueret ad artificia longo vsu comperta? Conuocate metaphysicos vestros meteorolechas & logicos iactatores. Quærite ex illis num fieri possit separatio talis: *Puluerem Chelidonia maioris* (Quære mineralis sit an vegetalis) *misce cum stibio. Proiice misturam in æs auratum in catino fusorio. Stent tres horas in fluxu. Effunde ad regulum. Hunc decussum cum plumbo & borace purga.* Quæ hic ratio separationis? Cur stibium non coniungit vires cum ære, & aurum iugulat, inque fauillam vertit, præsertim cum eius sulphur, & mercurius sit rapacissimus? *Cape stibium, sulphur & boracem. Coque ex vrina horis quinque, coagula. Huius pars vna proiecta super decem æris aurati eliquati, præcipitat aurum in regulum: vel: æs auratum cum duplo plumbo in cineraceo fulmina, vt spuma abstracta metallum sit purum. Cape salem, sulphur, halonitrum, arsenicum, nempe singulorum trientem: Contusa, mistaque proiice super offam liquefactam. Sidet aurum. Aes poterit per canalem, aut oculum subtracto cono deriuari. Regulus recoquatur cum plumbo. Massa solis & lunæ fixians addito æris Sisilico, & stibii purgati drachma granulantur. Cum granula humectata commiscetur sulphuris ex lixiuio cocti vncia. Fit camentum relicto in apice spiraculo. Datur ignis per gradus. Tandem emerget regulus in quo didrachmum auri, quod per salmera nitescit, si in fluxu stilo ferreo bene misceatur. Si argentum ex plumbo segregare vultis modo eodem: scobem ferream vel arenam puram cum plumbo argentato alternis disponite. Illata in ventosam eliquate. Miscete bacillo ligneo. Si ferrum deficit, submittite. Argentum colligetur in regulum: ferrum cum plumbo natabit. Si hoc cum sublimato ferro & sale excoquatis recipietis plumbum.* Si tam sapitis: agite, expedite singulorum rationes. Id erit ingenio vestro honorificentius quam virulentis satyris in Libauium debacchari.

De indiciis pulueris descensorii in soluto argento per aq. fortẽ.

Contra stultos logicos & metaphysicos qui ratiunculis suis phantasticis experimenta conantur euertere.

Aurum & argentum segregare ab imperfectis commistis.

Argentum à plumbo segregare.

Sed & hanc artem omissis inuectiuis excutite: Fuit in Germania, qui ditesceret separatione argenti ex stanno nobili, quale est Anglicanum, Caballinum, Hubanum. *Liquauit massam, & iniecto medicamine regulum argentatum sidere fecit. Illum excoxit.* Nostri metallurgi ex amplo in angustum sic cogũt aurum, & argentum. Itaque sæpe fit vt ad regulum trium bessium requirantur aliquot centum pondia.

Argentum ex stanno.

Fit fluxus ex arsenico, & sale. Hic in fusum stannum argentatum proiectus præcipitat argentum, natante stanno. Vel: *Cape sulphuris libram, salis communis selibram. Fiat puluis. Huic adde parem granulam ex stanno aurato, vel argentato, vel etiam duplam. Excoque in anemia pro regulo.*

Alii ex calce tartari & viua colligunt salem, cui addunt parem ferri scobem. Misturam eoquunt ex quindecim mensuris lixiuii facti ex cinere clauellato, & calce viua, præmissa maceratione

dinma. Coctam cogunt in alcali, cuius sextantem proiiciunt super librã granulatum stanni. & in æ-nemia fundunt. Sol & luna est in sedimento, igne desuper adhibito. Aurum aũt ab argento separare in fluxu sulphur alcalisatum (coctum forti lixiuio donee non amplius fumet super prunis) optimum est. Aurum secedit in regulum: Luna est in scoriis, quæ recoquuntur in argentum super testa vel cineraceu addito plumbo.

Alii Tartari triplum ad vnam partem stibii ponunt. Misturæ duplum iniiciunt in metallum. Sulphur cum tertia parte salis separat argentum & aurum monetale in fluxu. *Sulphur, plumbum, sal ammoniacum & argentum viuum mista segregant argentum à plumbo, ferro & stibio* Quis ista inuenit? Aut quod ingenium est, quod horum queat exactam rationem reddere? Ex aqua forti separare calcem lunæ per aquam dulcem & salem in vase æreo, vel cum lamina æris (*at ad se rapit argentum: plumbum assumit calcẽ auri; ferri lamella allicit cuprum*: aut destillatione abstrahere, vulgaris est artificii, quod Fachsius, Erkerus, Agricola, & alii probatores diligenter describunt. Sed non nihil est in *medicaminib. præcipitatoriis*, quorum aliqua etiam vrinas, murias, diluta, &c. separare possunt.

Nota etiam superiores pulueres posse in liquores solui. Crollium præcipitationem salê vocat repercussionem, cuius exempla ex ipso Penoto, Quercetano, &c. proferemus in Alchemia pharmaceutica.

Halonitri & æruginis pares commistas in porphyrio incende vt deflagrent, fiatque puniceus puluis. Hunc solue deliquio. Liquoris inde facti si vnam atque alteram guttam immiseris in solutionem argenti, p[er]fundabitur, & sidet calx eius. Id autem repetitur. Aqua denuo in vsum reuocatur, & si debilitata est, affusa integra, vel noua materia restituitur. Si aurum est in regia, iniectum argentum viuum id colligit. Cum *mercurium vitæ* ex regulo stibii & argento viuo sublimato conficiunt, in ampulla recipiente *liquamen* consistit. Si huius pilulam pisi, vel fabæ instar inieceris in argenti solutionem bessium quatuor: aut auellanæ magnitudinem solutioni bessium octo commiscueris, turbabitur & sidet calx argenti. Repete id donec turbari desinat. Aqua decapulata reficitur noua forti, aut spiritu ex vitrioli cremati *lib. 2.* & salis *lib. 1.* si eius cochlear inuciatur.

Argentum ex solutionibus repercutere. Reficere aquam repercussionis. Pecus Palmarii misellum: versificus improbi.

Nouumne fuit Palmario medicaminibus turbari, & secedere solutiones? An ille vnquam cremorem sulphuris fecit, & lactis virginei, similiaque multa? Num vnquam vidit *liquorem plumbi spiritu sulphuris repente coagulari, & per acetũ ex lixiuio reduci stibii sulphur*? Abundat ars chymica experimentis: quæ cum Libauius reponit, iam ad rationis delirę tribunal cogitur, & à stolido Palmario irridetur: à sorteribus eius (tanquam Diogenis muribus parasitis) vestibus ignominiosis per iniuriam læditur. Belli sane estis Gallorum Basilisci. Ad iudicium quod attinet, indignum quidem id est reuisione: Veruntamen propter artis studiosos nonnihil dicatur.

Negat halonitrum efficere vt metallum descendat ex aqua forti: quia inest. Stulte: non inest halonitrum sed eius spiritus. Aliquando & salis spiritus inest: & nihilominus per salem cum aqua dulci præcipitatur metallum. Cum soluitur aceto lithargyros, aqua quidem cogit solutum: sed sal additus melius. Nã *acria agunt in acria & finiunt ea seu determinant, sicut cum decoctum sulphuris ex lixiuio liquore tartari præcipitatur aut aceto.* Multa verba fecit ille blatero de *igne suo natura*; multa de *sublimato* per contrariũ venenum iugulando, aut etiam per proprium mercurium domando. Idem inculcauerat Quercetanus. Tam stupidus erat in artificio hoc descensorio? Vt autem acrius esset medicamen, nec nitrum, nec arsenicum integrum inniciтur, sed calx salsa vtriusque. Itaque temere garrit, dum contra arsenicum verba facit, quasi adiecto sale nitroso non possit descendere calcem Lunæ, *quia soluit vtrumque luminare.* Et soluat sane, atque etiam corrumpat, liguriatque, & in fauillam vertat argentum in cineraceo, vel conflatorio: Num ideo calx eius nequeat ex aqua deprimere calcem lunæ? Nõ vult cum arsenico. Sed in Nolle aut velle Palmarii ne γρὺ quidem est, vtpote cuius autoritatem sapientes ne rancida quidem nuce redimendam censeant. Adhuc de hoc iudicio.

(a) *Vide Fachsium de probatione chrysulca: Agricolam libr. 7. de re metallica, vbi de quartatione seu ☉ à ☽ separatione: & lib. 10. in principio, vbi quædam fortis etiam salem ammoniacum recipit, &c. si in aquam fortem communem inicis salem vulgarem, negatur amplius adoriri argentum, sed tantum cuprum. Sin autem salem armoniacum, tunc aurum inuadit. Verum est temperamentum, quo & auro parcit: Est gradus, quo nullum metallum inoffensum relinquit: & tales aquæ parari possunt etiam sine ammoniaco. Singulare est, cum argentum viuum sublimatum accedit: & cum paratur ignis gehennæ. Vide quæ Dornheuserus de metallorum resolutionibus prodidit, vbi in argento soluente non omittitur ammoniacum, vt & in sulphure Veneris, &c.*

(b) *Nota, quod hoc experimentum etiam ab aliis fuerit allatratum: sed qui scopum nostrum minime sint assecuti putantes vmbram rei esse rem ipsam. Quæ vero sit interior sententia, aliis libris aperitur, Ne tædeat inquirere. Quod in vno non inuenis, occurret in alio. Talem vmbraticam nigredinem habes etiam in Suetonianis de antimonio: Vnde disces homonymiam capitis coruini. Quæ de auro ponuntur, vulgaria sunt: suo loco disces, quodnam aurum sit assumendum.*

(c) *Palmarius c. 30. p. 144. Metalla sunt fixus & congelatus mercurius, supra ex Penoto & Arislæo, qui sentit cum Thoma & cæteris, aliquid dictum est: & hoc quidem de minerali lapide. In vegetabili & animali est quidem aurum sui generis: attamen vt potabile minerale fiat, hic quoque assumi potest de mysterio vero, quod amplius subest istis verbis, inuenies infra in septade termetica. Satis est aurũ natiuum assumi docuisse.*

CAPVT

CAPVT XLVII.

Declaratio & repetitio doctrinæ de Elementis & principiis pro luce veritatis in hac parte Alchymiæ.

ITa contra Libanium de Elementis & principiis disputat, vel potius garrit Palmarius, ac si contra alphabetarium pædotribam, qui præter Elementa Grammatica ad quæ discenda crustulis inuitat puetos, nulla vspiam putaret esse, ageret. Coxit tam sæpius, & recoxit cramben istam Libauius, nec potest à scurrili ista, & vesana Palmarii disciplina expectare aliud, quam quod vltimam nauseam moueat. Legat Aristotelis metaphysica, qui, quoties accipi soleat vox Elementum, cognoscere cupit, vbi inueniet *vniuoca, æquiuoca, analoga*, atque adeo in omnibus disciplinis sua Elementa & principia. De physicis communibus constat vetustissimos sic appellasse *quatuor mundi naturas simplices*, & pro igne cœlum posuisse, vel calidum, vt Hippocrates cum Platone, & Poetis, qui in antiquitate iidem erant cum Philosophis vt ex Horatio & Strabone disci potest. Aristoteles *quintam* adiecit incorruptibilem & inalterabilem, cum *Elementa alia quatuor* inter se transmutabilia esse cognosceret. Quintam illam non tantum in locum *ætheris* euexit, verum etiam in *semina nascentium* inclusit, vt videre est, in *2. de Gen. an. 3. & alibi*: quanquam in *1. phys. text. 56. tria* tantum ponat, *Principia sua* isto termino designans, vt & in *12. metaph. text.* 28. aliter vero in *1. de cælo text. 9 1 c.* 8. vbi vnum Elementum cœlum, alterum globus medius, tertium intercedens corpus. In *2. de part. an.* primam compositionem ex quatuor quidem Elementis, seu primordiis extruit, sed dubitat an melius dicatur *ex virtutibus Elementorum*, dum humiditatem, caliditatem, siccitatem, & frigiditatem vocat materiam corporum compositorum: In meteoris vero à motu, & immobilitate qualitates illas in materiam communem inuehit, eamque ita distingui docet vt sublunaria quatuor exoriantur.

Physica Elementa scholarum veterum.

Natura quinta in cœlo & seminibus viuentium.

Elementa Arist. variè censa.

Ista Aristotelem varie pro suo ingenio differentem non curant hi, *qui quod arcanum in rebus est manifestant*, quos Arabes vocant *Philosophos & sapientes*, quorum est, vt Mesnes loquitur, *formam à materia separare* seu *essentiam, quæ est potestatum specificarum in mistis sedes*, primumque subiectum, ab Elementarib. partibus, quæ præter primas qualitates vix quicquam memorabile in se habent, segregare. Ex hoc instituto nata est quædam proprietas disciplinæ chymicæ, quæ relinquit quidem Peripato, Academiæ, Galenismo, suum elementarium, finitque in eis doctos abundare suo sensu: Ipsa vero suo more iudicat, & loquitur, appellando *Elementa matrices & capsas*, seu *inuolucra essentiarum*, non nouo, sed antiquo & Hermetico vsu, qui etiam apud Platonem, & Timæum Locrum inuenitur: *Essentias* vero ipsas. *naturas cœlestes, formas, & quintas substantias*, quandoquidem quæ separantur à proprio potestatum subiecto duo sunt inconspicua, vt igneus & aereus spiritus: duo conspicua, & crassa, videlicet aqua, quæ & phlegma, & terra, quanquam nullum ex his vltima constet simplicitate, quod & Aristoteles in suis agnouit, & illi, qui disserunt de resolutione mistorum per putredinem, aut violentam corruptionem, resolutas partes ἐντελῆ accipiunt. Ita quatuor partibus matricis primæ remotis, *quinta natura* est in qua virtus misti, & vt loquuntur quidam crasis essentialis specifica. Verum enimvero quia hæc natura non vna comparet forma, sed diuersa, idque siue per se, siue per singularem elaborationem: vtrumque autem non sine qualitatibus, & affectionibus Elementaribus, quippe cum Deus tam arcte commiscuerit omnia creando, vt penitus diuelli vlla vi mortali nequeant, atq; adeo cum quinta illa natura semper maneat aliqua Elementalis portio, quanquam exaltata pro instituto artis gradibus inferioribus, superioribus: hinc euenit, vt non tantum illa separata acceperint nomina Elementorum, quæ sunt analoga mundanis physicorum: Verum etiam essentiæ diuersæ. *Ignis* enim dicitur, quæ tactilibus qualitatibus igni est affinis: *aer*, quæ aeri, vt spiritus igneus, & oleum aereum: *aqua*, quæ communi aquæ, vt sunt stillatitiæ vulgares: *terra* quæ terræ, vt sales, seu coagulati, seu resoluti. Ex omnibus autem elaboratis, & tevnitis fit Elixyr, & variæ plurium compositiones; aliaq; multa pro vt elaborantur, siue tincturæ sint, siue essentiæ, & spiritus cœlestes, flores, fixa coagulā & similia.

Chymia Elementa & principia.

Essentiæ.

Essentia Elementorum nominibus appellata.

Elementa chymica triplicia.

Varium enim est ingenium artis. Ita est duplex ratio Elementorum in Alchemia; *vna* essentialis, vel formalis: *altera* excrementitia, & materialis. Accedit *tertia* quæ est rudimentum vtriusque, & vocatur *magistralis*, seu magisteriorum, quando mistum in quatuor partes diuersas dissoluitur, quarum quælibet essentiale quid, & Elementale, quæ postea separantur elaboratione essentiali: quanquam aliquando id, quod vsu rerum, longaque experientia excellere in corpore misto animaduersum est, solum petatur, reliquis neglectis: Interdum duo, quibus valet, spectantur. Est & cum tria: Et tunc coincidit ratio principii & Elementi, diciturque Principium respectu *essentiæ formalis*, quæ triplici vultu in separatione, elaborationeque essentiali exit, nempe *olei, liquoris aquosi, & salis*. Hæc tria cum adhuc sunt cum suis fecibus: nihil sunt amplius quam *magisteria catalyseos*: Cum vero separata & exaltata abiectis fecibus elementaribus, transeunt in familiam essentiarum, fiuntque etiam *quinta* sublimatione artificiosa. Est autem aliquando in arbitrio artificis, velitne totum in quatuor Elementa dissoluere: an in tria principia magistralia, & postea elaborare essentialiter: aliquando trahitur à natura rei. Ita se habet tertia significatio Elementorum apud chymicos. Superest quarta, quam mysticam maximeque philosophicam appellamus, vt quæ non sit diremtio in quatuor partes, sed *vnius per quatuor dispositiones mutatio*, quæ fit in magisterio magno lapidis philosophorum, & his quæ ad similitudinem eius

Quarta significatio Elementi.

nem eius elaborantur. Hic igne externo in præparata materia vna, eademque industrie procurato in suo *Athanore & tripode nouoque arcanorum, internus ignis* gradatim facit mutationes, quæ à frigido humido, quæ est dispositio aquæ, paulatim progreditur in siccum calidum grossum, quod est terreum (*Terra* enim in hoc magisterio non est frigida, sed *calida*: qualis est & terra mundi non illa quam fingunt in scholis garrientes philosophi elementales, sed quam sensus docet esse intus plenam igni, idque fateri coactus est Aristoteles & agnouit Hippocrates cum illis qui ignis potestatem magis valere in terra, quam sub luna iudicant, quandoquidem in terra est actu, & potentia: In sublunari regione tantum potentia, nisi quid halituum ibi concrescat, & motu accendatur, quo modo & alias vult Aristoteles inde calorem existere.) E terreo reuocatur ad aqueum, inde que transit in aerium corpus, oleo comparandum. Ex aereo transitus est in igneum fixum, si placet artifici, idque non alio artificio, quam ignis externi continuatione, vt internus plane producatur, seque etiam colore rubro prodat. Terra enim alba est, aer candidus, & splendens: aqua pura, & translucida: quanquam non diu. Nam in principio operis dum calor agit in humidum frigidum, tenebræ ex abysso emergunt, & super aqua diu manent donec lux oriatur. Postquam autem igneum elementum apparuit, id quod fit in solifico tantum, totum opus reuocatur ad carceres iamque addito fermento denuo soluitur, & coagulatur, in quo iterum apparent signa Elementorum, & colores cum dispositionibus, sed modo essentiali. Est & rota quarta. Nam ignis iste per fermentum auctus, resumtis vitiis denuo elaboratur, & ad quintam naturam adducitur propius: indeque iterum propius donec ad summum subtilitatis, & nobilitatis in qua ars acquiescit peruenerit.

2. De ortu. c. 3. tex. 23. 2. meteor. c. 3. Terra calida ob ignem contentum. Arist. de mũdo cap. 4. De sensu c. 4. Meteor. c. 3. Hip. in lib. de natura pueri. 1. Met. 4. Item 3. c & 7 Nigredo in lapide.

Solent illi pro optimis conflatorib. haberi qui possunt Elementa temperare in excoquendis venis: hoc est, ignẽ & flatus accõmodare metallis in fornace tite instructa, iuxta naturam cuiusque mineræ (neque enim est vniformis:) Deinde lutum mistum carbonibus industrie apponere, quæ est terræ adhibendæ solertia: tandem etiam affusis aquis ignes excitare, vel excucta restinguere ne exiliat ex catino offa, &c. Loquuntur nimirum metallurgi de Elementis suo modo, ita & chymici, qui *totam artem nihil aliud esse dicunt quam Elementorum procurationem & mutationem.*

Elementa temperare.

Hoc autem dum hæc enunciant, non euertunt artificia superiora: sed ipsi prose loquuntur in suis mysteriis: aliis nihil præscribunt. Itaque & cæteri magistri habent Elementa sua, & hi qui essentias ex mistis colligunt sua. Ita est & de principiis. Inde factum putamus vt *Michael Sedtiuogius in nouo lumine chymico* (vt appellatum est postea) seu *tractatibus 12. de lapide philosophorum*: item *Cornelius Drebelius* Hollandus, & alii magisterium lapidis pene totum sermone de elementis expediuerint, qualẽ quid & *Rosinus ad Sarratantam* Episcopum scribit. Et *Aristoteles chymicus* ait: *Conuerte Elementa, & quod quæris inuenies. Nostra enim compositio est naturarum mutatio, & earum calidi cum frigido, humidi cum sicco admiscibilis connexio: quippe aquæ frigiditas, & ignis caliditas, aeris humiditas, & terræ siccitas ad inuicem concorditer ligata integrum primum constituunt generatum, &c.*

Conuerte Elementa & quod quæris inuenies.

Nunc videamus, quibus arietibus, aut machinamentis Palmarianus genius istam, quam Libauius sæpius inculcauit, doctrinam subruere, & euertere sit conatus.

CAPVT XLIIX.

De argumentis Palmarii contra Principia & Elementa chymica ex capit. 32. pagin. 148. Vbi 45. deliramenta Doctoris Parisiani demonstrantur.

DE principiis & Elementis Palmarius ad tatim declamauit *capit. 7. pagin. trigesima quinta, & cap. 8. pagin. 41.* quibus conatus est chymicorum assertiones fundit us euertere, & conculcare. Ipse vero opposuit *quatuor Elementa mystica* in artificio lapidis & *quatuor humores Hippocraticos cap. 9. pag. 48.* iuxta medicorum mentem: vnde regula: *Est in humoribus quicquid quærunt medici*: quæ tamen euertitur decreto sapientum: *Est in mercurio quicquid quærunt sapientes*, nisi forte probatum fuerit 4. humores Hippocraticorum esse idem cum mercurio Hermeticorum sapientum.

Elementa & principia Palmarii vnum.

Agnouit & *principia mercurium & sulphur*: sed vt Elementa magice exposuit: ita & principia, *quasi vna eademque rei aliter, atque aliter se habens modo hoc, modo illud nomen acciperet*: *salem* ad Paracelsum reiicit, quasi non aute ipsum hunc quoq; agnouerint, & proposuerint chymici, qui & interdum nihil tam requirunt in suo artificio quam salem fusilem, & fixum.

Sal.

Non autem potest carere resolutionibus & resolutorum partibus. Ideo *pagin. nonagesima sexta*, Reiectanea habet, quæ itidem ponenda sunt, cum extracta laudat, vt *capit. trigesimo tertio*. Est autem aliud *extractum*, aliud *relictum*, *capit. 10. pagin. 54.* disputat *de matricibus communibus omnium*, & Elementis, aqua, terra, sulphure & mercurio, quod & *capit. septimo, pagin. trigesima sexta, & trigesimo septimo, &c.* licet ibi *duo nomina* doceat esse *rem vnam*. *Capit. trigesimo, pagin. centesima quadragesima tertia.* mista simpliciter & artificialia vult redire in sua prima: non autem generata, quæ irresolubilia putat per artem, vt disputat *pagina centesima vigesima septima, capit. vigesimo quarto, & capit. 10. pagin. 56. & sexagesima*. Vnde concludit *alia esse naturæ, alia artis principia & Elementa, pagina quinquagesima septima.*

Matrices rerum.

interim

Interim *vinum resoluit in 4. Elementa pag. 97. cap. 18.* & insuper etiam *quintam essentiam* mirifice commendat *cap. 13. pag. 76. & cap. 14. pag. 83.* mundum consuit *ex 4. Elem. & quinto cælo: artiq;* itidem tribuit quatuor ista cum quinto. *cap. 15. pag. 87.* essentias mineralium astris comparat, docetque fixas & immutabiles esse, cum fixitas ista retineat latitantem essentiam *cap. 18. pag 98.* Spiritum soluit à corpore; & modo dissoluit, modo dissolui negat *pag. 108. & 127. mercurium pag. 111. in tria* dirimit, *florem venenatum, mediam substantiam medicam, & caput mortuum impurum:* duas extremas partes repudiat; mediam seruat. Hæc & similia pro libitu ponit, reiicit; laudat essentias quintas, extracta, olea, aquas, sales, &c. & horum gratia spagyrian, seu pharmacochymian comminiscitur. Humanum erat inconstantiam, & contradictionem æstu disputationis acrioris rapto condonare: sed ille non humanitus se gessit. Itaque *mentis quidam morbus est non videre quid agas*, & an non tu ipse ponas quæ in alio ferre non potes: *Sathanicum est furere contumeliis, & maledictis eam ob rem, quam & tu ipse profitearis* non parum similiter. *Primum* accusatur Libauius, quod *caput de principiis & Elementis purè Paracelsica* habeat, atque adeo non possit se liberare à Paracelsismo, quasi medium quid teneat. R. Mirum istum blateronem ausum fuisse vel hiscere qui nunquam quid sit Paracelsicum purè intellexit. Si enim intellexisset, nunquam Paracelsicam Suctenii fuisset amplexus, nec vnquam commendasset ea quæ perditissimus quisq; Paracelsistarum *de igni quodam qui*, vt Gramanus loquebatur, *solus omnia optimè peragat;* qui etiam in corpore humano tantum malum seruato bono persequatur, vt cum alii Paracelsistæ scribunt, tum *Ambaldus* omnibus neruis obtinere contendebat. Ita cum Medicos, & medicinam *infelicitatis* sine chymia accusat, quid aliud facit quam Paracelsistæ? Non obscuræ Paracelsiæ notæ sunt in dedicatione. *Capite 6.* vbi naturā & chymiam comparat *Gramanum ad viuum reducit*, atq; arti etiam vltra naturam facultatem asscribit. *Quæ Libauius bona in Paracelsicis inuenit, ea tanquam gemmas selectas in arte collocauit, sciens non Paracelsica inuenta esse, sed superiorum chymicorum*: quos à se consultos & adhibitos fuisse ne ipse quidem Paracelsus negat.

Vini resolutio.

Palmarius Paracelsista in pluribus culpat Libauium alicubi veniam istis terminis quibus & Paracelsus.

Non ita pridem Bernhardus à partu Aquitanus *edita Theoria Isaaci Hollandi ad calcem eius* de Paracelso hæc adiecit: *Si extarent opera Isaaci, & in lucem mitterentur, Paracelsi opera sepelirentur, in cuius librum de opere vegetabili* (opus minerale editum est *in tertia parte Theatri chymici* Zetzneri an. 1602) *cum inciderem, reperi de verbo ad verbum doctrinam de TRIBVS PRINCIPIIS, & de separatione IV. Elementorum ab eo desumtam, vt de gradationibus medicinarum ab Arnaldo, ar[t]bidoxa à Lullio: de arcanis à Rupescissa taceam. Nihil prorsus à se ipso præter vitia & maledicta: Synonyma ab Harlando Anglo tenet: à Tritemio varia. Si quis attente Arnaldum legerit & Raimundum in arte operatiua animaduertet Paracelsum istorum virorum scripta truncasse & sibi vendicasse. Legite Lanfrancum. Animaduertetis ab ipso Paracelsum suam chirurgiam sumsisse. Cur non citat Arnaldum capite de Paralysi, de Galbaneto, libro de morbis Tartareis?* Hæc Penotus; quorum similia etiam CRATO dixit, & res ipsa docet. Conferat aliquis cum Paracelso Basilium Valentinū: semitam rectā Philosophorum: Nicolai Schattensteteri collectanea circa an. 1442. 1511. &c. Certè *quæ de Elementis & principiis habentur, longe ante Paracelsum in arte fuerunt*, quanquam ab isto agyrta nonnihil deprauata. Si Libauius repudiata saltua Paracelsi studuit tersam, nitidamque de elementis chymicis, & principiis doctrinam exhibere, num iure Paracelsista audit? *Secundo*: Scripserat Libauius *alia esse elementa chymicorum ab Aristotelicis & Galenicis*. Id ferre Palmarius non potuit; sed conclusit: *Ergo sunt spuria.* R. Erras Elencho non sequentis. Cuique arti sua sunt principia, & proprietas terminorum. Non fit spurium quod artificiose transfertur. Palmarius ignem naturæ, & astra agnoscit. Num ista sunt spuria, quia non Aristotelicum sensum habent? Num olla chymica notha est, quia nō est culinaria? Imo arti suæ quodq; est proprium & homogeneum, quod & lixis, & calonibus notum Anno 1525. cum nondum in publicum prodiisset Paracelsus Philippus Vlstadius collegit cœlum Philosophorum seu secreta naturæ ex Iohanne de Rupescissa, Raimundo Lullio, Arnoldo de villanoua, Alberto Magno: quos autores nec Paracelsicos vllus Palmarianus forte iudicauerit, nec contemnendos Alchemiæ Doctores. Ille quid de quatuor Elementis & esse Q. chymicis sentiat, legere est capite statim primo. *Quintam essentiam* (inquit) *scito esse quintum ESSE rei cuiuslibet habentis formam, speciem, & animam subtilissimam extractam à corpore suo tanquam à materia crassiori & superfluitate IV. Elementorum per subtilissimam & extremam destillationem. Ea res elementaris non est, sed seu anima quadam à suo corpore secreta ita vt nulla in ea remaneat qualitas frigida, aut calida, humida, vel sicca, quas habent in se IV. Elementa, reliquaque omnia mixta, &c quanquam aliquando habeat complexionem rei sibi adiuncta, cum cuiq; rei complexionata* (crasin, & temperamentum elementare habenti.) *adiungatur & eius complexionem ad se trahat. Non habet aliquid de Elemento terreo frigido, sicco: Et quanquam non sit Elementum: Est tamen res temperata, per elementa ipsa purificata, & extracta à fecibus IV. Elementorum, quæ sunt corruptionis caussa potissima Separantur igitur illæ feces, sicut corpus grossissimum à sua forma, tanquam ab anima subtilissima: quæ essentia, vt vocabulū commune omnium rerum quæ formam habent. & speciem ad extrahendum ab ipsa re, licet potissimum de vino intelligatur: tamen etiam ex metallis omnibus, fructibus, carne, ouis, radicibus, herbis, &c. extrahitur.* Vide *cap. 9.* eius autoris, Item *cap. 10. & seq.* vbi exemplis ars probatur. Ista iam per centum ferè annos potuerunt tolerari, visaq; sunt veritatem naturæ nō læsisse. Iam cum Libauius non scribit ad saliuam Palmarii, exardet violentia Gallorum, ex quibus quidā Basilisci prodierunt, qui virulentissimo halitu, & versibus Diabolicis in ipsum tam Sathanicè ignecti sunt, vt non putemus ex inferno cerberum posse pestilentius. Nimirum Libauius cum vetustis ignorabat igni naturæ absq; omni separatione hic posse coqui integra, vt perinde sit, alimentum, pharmacum, venenum, porrigas: quia ista commeant arte Palmariana: scilicet. Non tamen possunt illi Diaboli negare elementa succorū, & substantiæ. Excerpunt quod vellicent calamoque virulento. Palmarii scribunt Libauium de principiis chymicis delirasse. Sit ergo hoc TERTIVM Palmarianorum flagitium.

Paracelsi furta.

Propriis artium terminis ipsis nō sunt spuria etiam si aliter quam vulgo vsurpentur.

Separatio in Elementa & V Ess. antiquorum est chymicorum professio.

Quid sunt principia? Respondet in arte chymica, non in caussis, & acroaterio Aristotelis Libauius: *Principia sunt quibus primis res in quolibet mistorum genere est facta quæ cum insint, certam quoque materiam*

substratam habent, in qua vigent, & cum qua educi possunt. Ita Libauius qui etiam declarationem adiecit, estque res manifesta. Nam per terminum FACTA EST, intelligitur absolutio, quam cum consecutum est mistum à natura procreatum, perfectum dicitur, & fit artis materia. Per terminum, MISTORVM, Paracelsica simplicium dissolutio repudiatur. Per terminum IN QVOLIBET GENERE, remonetur materia communis, & non tantum genus minerale, vegetabile, animale accipitur; sed & genera specialiora, quæ subalterna vocant, vt genus auri, stibii, sulphuris: Rhabarbari, sennæ: vini, frumenti & si quæ sunt huiusmodi: ex quibus ars assumit singularia sensibilia, eaque in principia quoque sensibilia diuidit iuxta Aristotelem: *Sensibilia sunt sensibilium principia: 3. de cœlo tex. 61. cap. 7.* In his dicitur inesse, quod segregatur: in seminibus scilicet & imperfectis potentia remotiore: in perfectis vero vel actu, vel potentia proxima quæ in ipsa segregatione actuatur: quanquam ista omnia sint intelligenda iuxta genus Magisterii. Sunt enim principia quæ hic considerantur magisteria, quæ sunt materia extractionum, & essentiarum. *Id quod segregatur non est separatim existens forma, anima, qualitas: sed est potestas rei propria in interiore totius essentia materiali per crasin suam quæ Elemento stellarum est analogos, habetque calorem, spiritum & humidum primigenium, consistens.* Ideo sine illa extrahi & separari non potest: sed nec sic explicari ex Elementis, vt horum nihil retineat, ne quidem cum essentialiter elaborata est. In magisterio tamen adhuc retinet grossitiem in partes diuisam: sed in essentia eam exuit maxima ex parte. Hanc explicationem, & sententiam Libauii ex phrontisteriis veritatis interioribus tractam quis non iustam, & sanam appellet? Mures Palmariani, & basilisci nihil bonum probare possunt. Ideo per halitum magistri Palmarii, qui magisterii dignitatem dedisputauit, sic anhelant: *An res facta est chymicè ex his principiis, vt chymicè in eadem redeant?* Quasi sorices isti sic argutarent:

Forma ab Elementis separata.

Si in principia res facta potest redire chymicè, etiam chymicè ex eis debet esse facta.
At non est chymicè ex eis facta. Ergo.

Minor facile probatur: quia *natura res assumuntur. At hæ ab arte originem non habent, cum natura res suas faciat modis arti incompertis.* Maiorem iam aliquoties voluit probare LATRATOR; Putabat enim *nihil quod natura miscuisset posse ab arte dissolui: Arte composita sola, posse arte reduci.* R. Negatur connexum: Et dicitur ad eius probationem, quod eam nec Aristoteles, nec Galenus concedant: Imo ne sacræ quidem literæ. In terram resoluitur & congenea corpus Palmarii, poteratque etiam ignibus feralibus resolui, & arte computrescere, aut comburi: sed ars id non composuit. Legatur Galenus de lacte, vino, sanguine, &c. Quanta vero etiam malitia fuit Palmarii, qui sibi potestatem segregandi stibium, argentum viuum, vinum aliaque, & extracta faciendi concessit, cum ista omnia non ars sed natura integrauerit? An Palmarius potest soluere, Libauius cum suis autoribus non potest? Neque tamen omnia quæ ars miscuit, potest restituere suæ simplicitati. Nam mercurium philosophorum mistum vulgari, non potest reddere primæ simplicitati: vt ait Lullius: Ita aurum eodem mercurio solutum tam non potest separare quam aquam fontanam à commista fluuiali. Dicant Palmariani sorices, num possint Elixyr, Theriacam & similia ab arte mista restituere: num liquorem tartari commistum cum aqua forti? Mirum si farinam & aquam fermentumque ex pane reduxerint: *Quartum.*

Non sunt Alchemiæ principia, quæ Libauius proponit: Sed Paracelsi. R. Delirabat scriptor. Longè ante Paracelsum posita sunt sal, liquor, oleum, syncera quidem inter essentias; insyncera inter magisteria. *Mercurium vero & sulphur in lapide esse rem vnam dispositionibus discrepantem, aliqua verum est*; aliqua non. Sed inde non sequitur in aliis similiter esse; Et iis sane res vna materialiter: at forma, quæ dat esse rei, re vera sunt duo, etiam sensu. *Oleum vini* sulphur eius est; idque quinta essentia, & spiritu ardente continetur, qui ne fecibus quidem abest. Num illud ipsum etiam sal, & liquor? *Quintum.* Pudorem hic vestrum reponimus Palmariani Attendite: Negat Palmarius *humana membra dissolui in Elementa.* Est quidem hoc Deo in faciem contradicere. Humo enim decreto diuino transgressionis luit pœnam solutione sui cadaueris: Verumtamen ex ipso sic argumentemur:

Sulphur & merc. aliquando tantum ratione differunt.

Palmarius negat membra solui in Elementa.

Solum mixtum dissoluitur:
Membra humana sunt mixta:
Membra ergo humana dissoluuntur.

Maior est Palmarii, qui etiam tanquam dubium probat. Inquit enim: *Quia mixtioni opponitur dissolutio:* Generatum vero corrumpitur, &c. Minorem negabit stultus. Est tamen quod in maiore notandum veniat. Nam quæ hic ponitur, negatur *pag. 108. 109. 129. 132.* *Sextum. Non dissolui vult membra humana, sed corrumpi:* Argumento, *quia sunt generata.* Hinc consequens colligitur; *Cum sal, sulphur, mercurius sunt; tum oleum, sal, aqua non segregari, sed vno corrupto gigni:* Item, *ait fuisse in mistis potestate: de nouo emersisse actuata.* Hoc vt studiosi iudicare possint liquido, in syllogismos compingamus:

Arist. simplex & naturalis generatio est trãsmutatio à virtutibus Elementorũ primis, &c. Ei contrariũ maximè cõmune est putrefactio, quæ humida primum, post ea sicca sunt quæ ex his sunt primum facta, &c. 4. Meteor. 1. Ecclesiast. 12. v. 7.

.I *Quod generatum est, cum destruitur desinitque esse, non dissoluitur, sed corrumpitur.*
Membra humana sunt generata. Ergo.
Maior probatur: *quia generationi opposita est corruptio, non autem misti dissolutio.*

R. Dicimus ad maiorem concedi eam de simplicibus elementis ratione simplicis corruptionis: non concedi de mistis, quæ simul mista sunt & generata. Ideo corruptio eorum non est simplex transmutatio, sed solutio simul; quæ si est naturalis, ab Aristotele dicta est PVTREDO, quam chymici exactius procurant arte. Apud Aristotelem enim nisi nouum comprehendatur (Nam corruptio aut aliud facit, aut materiam; neque tamen quicquam fit ex toto) partes nobiliores aereæ, igneæ, aqueæ fere totæ pereunt, & remanet vltimo nihil nisi fimus & terra. At chymici elementis analogas partes custodiunt. Sin est violenta, vt cum aliquid comburitur, scimus vim ignis resolutiuam: qua & ipsi chymici vtuntur aliter quam Vulcanus liber. Nam illi partes excipiunt.

II. *Quæ*

II. *Quæ corruptione mistorũ fiunt, non segregantur, sed ex potentia in actum educuntur per transmutationẽ.*
Sal, sulphur vel oleum: mercurius vel aqua corruptione mistorum fiunt (non dissolutione.)
Ergo.

R. Maior falsa est. *Nam mistum, qua mistum, cum corrumpitur, in mistilia resoluitur, qua resolutione fit, vt sublato terminante, & continente partes discedant.* Solent autem naturali probare maiorem; *quia si segregarentur, actu in eo fuissent. Sed hi naturam habent pro opifice quodam cæmentario aut alio opus tessellatum, aut mures compingente.* Vtamur hac sapientia in hunc modum:

Vide 3. de cœlo tex. 32. & seq. In 1. de ortu cap. 10. tex. 84.

Quicquid per corruptionem non separatur, id non fuit actu in toto. Si enim actu fuisset, separari posset.
Humores quatuor Palmariani, in quibus est, quicquid quærunt Galenochymici, per corruptionem non separantur. Ergo actu non fuerunt in corpore hominis toto.

Finge potentia inesse, & per corruptionem de nouo gigni; Ergo corpus hominis in initio ex istis non est factum, quod Palmarius probare voluit contra eos qui omnia in humoribus quærunt. At damnatus est. Discat ergo ex Aristotele *ea quæ separantur ex misto non necesse esse actu in eo esse*; sed satis est si potentia insint, ita, vt intelligatur res ex iis esse per naturam composita, non quomodo ex puluere & aqua fit lutum: Sed generatione naturali per successiuam ex seminibus perfectionem. Lege Arist. *in 2. de ortu cap. 7. tex. 46 & seq.* Item *in 1. de ortu cap. 10. tex. 83. 84. & seq.* In *4. meteor. cap. 1.* Vtebatur isto argumento & Riolanus, idq; fiducia disputationis Libauianæ contra Gramanum. Sed bonus ille Riolanus non inspexerat scopum disputantium. Quo modo enim Paracelsici suas segregationes fieri volunt, nempe quo sal aquis solutus inde reducitur, aut vt mel inest aquæ mulsæ, & rursus separatur, confusorum sunt non generatorum. Quæ ex vere mistis naturaliter fiunt solutiones; respectu Paracelsicarum magis sunt generationes ex corrupto. Quod si extra priuatam pertinaciam rem intuearis, aliqua est generatio; aliqua segregatio. Nam segregari dicuntur & ea quæ insunt quidem, at non forma sua, sed aliena, vt terra in homine. Quod non possit ad vltimum simplicitatis perueniri disgregando, nouimus, neque in hoc vel schola, vel Palmario doctoribus indigemus. Ex terra factum est corpus hominis, & in terram post corruptionem redit; sed *neutra est* ita *simplex* vt fingunt potius quam demonstrant, aut persuadent elementarii Philosophi. Quoniam autem mentionem fecimus segregationum secundum opinionem Paracelsi & quorundam eius sectatorum, repudiantium Aristotelis philosophiam de mistione & in ea contentis, hoc quoque subiicimus fuisse olim *Empedoclem*, quem inter chymicos ponunt, qui voluit *non aliter constare mixtionem quam compositione*, ita vt in misto sint elementa saluata quidem, secundum parua autem inter se composita, quasi murum faceret ex lateribus, lapidibus, arena & calce: qua de re vide Aristot. *in 2. de ortu cap. 7. tex. 46.* Hoc *interest inter Empedoclem & Paracelsum*, si quidem illius sententia est recte proposita, quod Empedocles ex atomis elementorum fortuito concursu mista confecerit; vnde & ipsa elementa per putredinem, aut violentam resolutionem eadem numero redirent, quibus affinia sunt ea quæ *Democritus & Plato* habent *de atomorum turba prima*, primaque corporum creatione. Paracelsus autem quandam *quintam naturam à Vulcanis cœli factam, per elementa dispergit, quam postea gremio seu matrice sua terra exceptam foueat, & archæo quodam præside digerat*, atque ita mistueas faciat certo modo composita cum elementis essentia, quæ successu & continuatione coctionis, naturalis paulatim ad maturitatem perueniat, indeque à chymico excipiatur, & elementis denuo separatis solitariam se sistat artifici. Ita tria principia putant segregati ex misto qui Paracelsum sequuntur, & sic quoque elementa secedere. Sed nos generationes *ex seminibus propriis* fieri non ex astris defluente essentia sed cum ipsis rebus creata dicimus.

Empedoclis mistio.

Paracelsi mistio, cuius semina sunt apud Basilium Valentinum.

Nam cum in principio Deus verbo omnipotentiæ suæ mundum conderet, eumque exornaret, *ipse mistiones peragebat*, & *naturam singulis indebat suam cum proprio semine in vnivocis*, ex quo postea nascebantur primordiis similia per benedictionem diuinam. Seminium autem illud iudicamus à Deo mistum esse certo modo ex elementis transmutabilibus, & quintæ naturæ principio, ita vt postea in terra matrice facto conceptu, omnibus adminiculis externis confluentibus paulatim ex nõ Ente fieret Ens per naturalem generationem, cuius vis etiam in *æquiuocis* obseruatur. *Alia* sunt quæ *quocunq; modo*, quasi fortuito, *componuntur* vt quæ imperfectè mista dicuntur, & concreta ex sicco & humido; vt cum fit arenarius lapis, aut gleba, aqua glutinante puluerem, & continente. Dicamus liquidius: Empedocles quatuor elementa (cœlum, terram, aerem, aquam) sic commiscuit vt esset compositio secundum parua toto quidem sensibili, sed mistilibus per se non apparentibus ad eum modum quo quis faceret lapidem ex puluere, oleo, resina & aliquo liquore (vino, vrina, aqua, &c.) Huius resolutio plane simplex est, vti fuit etiam compositio: Posses tamen dicere generationem ex toto corrupto, illam ex occulto in manifestum productionem; vt si alumen, sal, nitrum; vel sal, alumen, & attamentum aqua diluisses, & coagulasses; fieret inde lapis, aut concretum quoddam, cuius partes per se non apparerent. Hæc esset mistio Empedoclis. Si iam addito humore resolueres coagulatum, aquea pars (quam inesse facile probat destillatio si velis per eam elicere; sed tunc synceritas solutionis corrumperetur igne aliquam mutationem inferente) aquæ immisceretur: Sal ad fundum concederet (sicut solet fieri in Halonitri confectione) alumen cum chalcantho esset, quod & ipsum norunt separare artifices. Hoc postea vocaretur reductio, dissolutio, & propter latentis manifestationem, extractio, facilè concedente Empedocle etiam Generationem ex corrupto dici, quia totum dissoluendo perit; partes manifestatæ quasi pro recens natis habentur. Sed hoc aduersari veritati naturali facile est videre. Paracelsici supponunt quatuor elementa, tanquam capsas. In ea, simul maxime in terra existentia, ex cœlo vi astrorum conflatas essentias per modum conceptus immittunt; quo modo ferè loquitur etiã Aristoteles de æquiuocorũ generatione (libi

Vera rerum procreatio.

Diuersitas sententiarũ Empedoclis, Paracelsi, & naturalium de mistione.

Empedoclis.

(*lib.2.Gen.an.c.3.Ignis nullum animal generat, neque quicquam confluxi densis, humidis siccis videtur: At vero solis calor, & animalium non modo quæ semine continentur verum etiam si quid ex reminis sit, quanquam diversum à natura, tamen id quisque principium habet vitale*, &c. vide & *cap.11.lib.3.de Gen.an.*) In matricem autem cum veniunt non perfectæ, & absolutæ, sed per modum principii: dicuntur in ea crescere, & augeri Elementis subinde itidem auctis, & se cum essentia contemperantibus agente calore loci & archæo, seu natura primordiali, donec maturitatem assequantur. Tunc si chymicus accipiat, dicunt dispersam, & inconspicuè latentem inter Elementa essentiam reseratis claustris educi, Elementa vero segregari, & auferri; quæ est *extractio*. Quod si elementares partes ita separentur vt vnaquæque suam ex quinta natura portionem adhuc habeat, tunc tantum est magisterii procuratio, quæ essentiali elaborationi præmittitur. Naturalium sententia est non subinde vi cœli fieri naturas essentiasque singularium in loco generationum; sed eas in principio terræ & aquæ sic insitas esse vt postea simile ex simili existere possit per veram generationem, in qua est *semen vniuocum*, vt in regularibus & ordinatis: vel *æquiuocum* in irregularibus, in quibus principium seminale existit non per modum conceptus ex cœlo, vt aliqui vetustiorum & Aristoteles senserunt, sed per benedictionem adhuc in aqua, & terra, tanquam duobus rerum naturaliter orientium locis, residuam. Constat enim stellas nihil contulisse ad ortum Plantarum & mineralium, quia ante stellas ista sunt creata tali verbo: *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum*, &c. vide *Gen.1.vers.11. & seq.* Ita neque de animalibus dixit: *cœlum demittat animas & essentias*: neque sic mistionem Deus instituit vt somniauit Empedocles, aut quomodo putant adhuc hodie per mistionem separatorum coalescere ea quæ nascuntur, sed cum Deus simul creando terram & aquas miscuisset pro sua sapientia, in illis postea singulares commistiones iussit existere, quæ se non per nouas mistiones propagarent, sed per modum generationis ex principio seminali. Ideo dixit *vers.20. Producant aquæ reptile*, &c. *vers.21. creauit Deus cete & volatilia*: ver.24. *producat terra animam viuentem*, &c. ver.27. *creauit Deus hominem*, &c *cap.2.vers.7. Formauit Deus hominem de puluere*, &c. Rursus cap.1. ver.22. & 28. *crescite & multiplicamini*, &c. Hæc sunt vera vniuoce mistorum primordia, vbi essentialia principia & elementa primum erant in seminibus sub forma corporis genituræ, inde vegetatio, attractio similiaris, conuersio, augmentum, percoctio, & maturatio naturaliter vsque ad vltimam perfectionem succedunt; vbi in felici generatione sæpe euenit, vt principiorum vbertas etiam seorsim efflorescat, & coalescat in rimis natorum, vel etiam ruptis corticibus sotas prodeant vt fit in arboribus, & lapidibus gemmarum specie succos nobiles emittentibus. Hæc contra Gramanum disputabat Libauius in secretione, seu dissolutione in principia, & elementa non peruenire posse ad vltimum simplicitatis, & separari extraliique quidem naturaliter inexistentia, & in mistis generata; sed cum in vniuocis, & perfectis (exceptis vbi vbertas essentiæ efflorescit, & tam copiosa est vt etiam possit exprimi, sicut oleum ex seminibus) partes segregandæ sint potentia, quæ in actum non potest venire sine abiectione formæ prioris, & successione determinatæ per naturam: hac ratione scripsit, *chymicos etiam ex corruptis producere, non artificialia, sed naturalia, prius à natura generata, & sub alia forma in misto conseruata*: neque tamen posse negari istas esse essentias, & vera principia à natura destinata, & ex seminiis simul nata nascente toto quod ab ipsis & elementis integratur, quia nihil in indefinito regulariter nascitur, sed omnia determinatè & numero, mensuraque sua dispensata. Ideo & ista principia crasin, virtutemque rei repræsentant, aliud vberius, aliquid parcius, pro vt res hoc vel illo excellit. Num hæc schola intellexerit an non, iam non disputamus. Illud certum est nec Riolanum, nec Palmarium saltem potuisse iudicare à se intelligi. Ideo & Riolanus ab Alchymia triumphante redarguebatur, quod nimio peccaret, arbitratus *omnia à chymicis per violentiam fieri, oleaque, aquas, & sales vsu natura inesse, sed per * corruptionem produci*; in quo maxima ex parte errabat, quanquam non negemus chymicos in aliquibus etiam *violentia* vti, id quod tamen naturam non totam destruit, quia semper fit determinatum ex determinato, & saluti humanæ etiam per vim sunt facienda adminicula conseruantia, quo ipso etiam videmus naturam absque omni arte nobis consulere. Quam multa enim vi corruptionum violentarum generantur, quæ postea cedunt in vsum nobis proficuum? Hæc studiosorum gratia prolixius paulo descripsimus, vt ex collatione sententiarum iudicare possint, quid sentiat Libauius, sitne inconstans, an aliud quid quod illi iniuste ascribunt hi, qui in rerum natura, & dissertationibus philosophicis ferè sunt infantes, meliusque facerent, si digito ori appresso à Libauio discerent, quam ipsum nugis inutilibus onerarent. Nunc ad Palmarium. Is in scutram versus cum nihil habeat solidi quod contra doctrinam de elementis chymicis dicat, nugatur. Libauius distinxerat separationes succorum spontaneas quales fiunt in melle, sanguine, musto & similibus multis, ab illis quæ interiorem misturam soluunt; veluti: *Mustum tam separatum est per se in quatuor analoga elementa*, quod Galenicorum nullus ignorat: Ex eo vna pars *vinum* euasit. Ex *vino* vero ipse Palmarius *c.18.p.97 noua elementa* quatuor, *ignem ardentẽ, aeremue* ignescentem (Its enim indicauit) *aquam* phlegmaticam, & *salem* tartarinum procudit, parte subtiliore, quam alias quintam essentiam vocat, in duo elementa distributa. Nam vero ille bellus Galenochymicus abnegauit quæ Galenus scripsit in *2.de elementis*, vbi *quædam communia. quædam propria*; illa calidum, humidum, frigidum, siccum, hæc sanguis, pituita & duplex bilis: vel quæ sunt in *2. simpl.cap.17.de oleo* vbi omnibus plantis *geminum excrementum* tribuit, *crassius* vnum, vt amurcam; *tenuius* alterum, quod & ipsum compositum ex seri essentia & tenui serosa, quæ est coloris rufi, & ab oleo candido dif-

Paracelsica. Hæc & Paracelsicam Quercetanus in aceto aquosis in defensione prima cap. 20 pag. 203. qualia tribuuntur & patribus nonnullis, cum caussam reddere volunt plantæ ranunæ, & ludibriorum Sathanæ quibus creationem imitatur.

Sententia naturalium.

Stella iam creatis plantis possunt in subsidium venire, facere vero nullas possunt.

Libauii contra Paracelsicos sententia.

Ecclesiastici 39. Sapient. 11. ver 21.

Riolani sententia de chymicis dissolutionibus.

** Corruptionem.) Corrumpitur quidem semen Lauri cum ex eo excoquitur & exprimitur oleosa pinguedo, sed de tali corruptione non sentiebat Riolanus, putans sic ex vo*

V I.

sa aquam stillatitiam fieri, & spiritum cum oleo & sale sicut ex aqua fit aer, ex ligno cinis &c. violenta transmutatione quasi essentia non fuerit aliqua pars rei sub communi misti forma latens.

De octo elementis.

Secessus partium in succis Elementa analogica parit, alia ab his quæ interius educuntur arte.

Vini segregatio.

De vino in 4.simpl.cap.2. Vbi & de oleo, lacte, succis, & excrementis.

crepat:

etepat:vel quæ de *acete* & *sanguine*, aliisque succis & tam alimentis, quam medicamentis non vno in loco posuit: quæ de *lacte cap.16.lib.4.simpl.* Num ergo Galenus quatuor communia elementa in *succis* expressis, lacte, aceto, musto, massa sanguinis, &c. ponens, & quatuor propria, *octo* statuit, vt ideo à Palmario sit explodendus? Assit quis & vinum Palmariano modo disgreget, iam erunt *duodecim*. Quod si resumat *Tartarum*, quod erat pars vna compositionis vini, idque denuo in elementa secet, eruntne *sedecim*? Septimum. Irridet & *mixtionem duplicem*, vnam leuiculam qua lactis & aliorum succorum partes in homogeneo consistunt: Et deinde interiorem, quæ est crasis butyri, casei, seri; olei, aquæ, amurcæ, &c. Rideret & naturam Deumque ipsum & omnes eorum interpretes si adhuc viueret. Ideo bene *in* purgatorium detrusus flere discit, si quidem Romano senlu mortuus est.

De mistione duplici.

IIX. *Licet Theologis*, inquit, *animam à corpore, & formam à materia separare. Medicis non licet.* Ridicule. Num ergo Theologis licet homines occidere? Quod si alium sensum habet, cur non & Philosophis, & Physicis, & medicis? Imo cur non laniis quoque & coquis? Cur Mesuæo & chymicis non licet separare essentialem, formalemque partem à materiali si id licet officinis?

Num medicis sit formam à materia separare.

IX. *Homo sanatur, non corpus, non anima, sed vtrumque*, &c. Suaue delirium. Num anima sanatur cum vlcus, aut vulnus corporis? Cum lentigo detergetur, & vitiligo? Cur medicinam animæ profitentur Theologi & Ethici, corporis, Medici? Veteres Philosophiam animæ medicinam dixerunt. Corpus ægrotum medicis curandum commiserunt, quanquam vt Plato dicebat, anima sit principium interium sanationis corporeæ, vt naturæ Hippocrati.

X. *Quasi cortex (inquit) aliam haberet misturam à nucleo*: &c. His nimirum argumentis voluit præclarus ille magister Libauii diuersa elementa euertere? Si viueret, iuberemus eum pasci putaminibus auellanarum, & nucum iuglandium: nos comederemus nucleos. XI. *Non est ex aliis Elementis cortex: ex aliis nucleus.* R. Deliras. Non est ea aliis genere: at ea aliis propriis, inquit Galenus, aliamq; haberet alin. XII. *Medicamentum non est organicum, sed similare.* R. Ergone saltem organica (stultè ponit pro dissimilaribus) sunt ea diuersis Elementis: Si hoc, quid fureris? At de similaribus quoq; melius Galenus.

XIII. *Non laudatur illa mixti separatio in 4. Elementa.* Cur non? *Quia quinta essentia certis delectatur, nec promiscuè omnibus sociatur: Cum vini volatico spiritu volat: in salis fixitate aceti sedet.* R. Magistri ratio non est domi. Nam argumentum caret Elencho, & contrarium potius conuincit. Si enim *quinta natura, quæ est potentiarum essentialium vehiculum*, in vna parte magis est quam in altera, vt in succo, oleo, sale; cœteris sublatis ista est seruanda, vt faciunt officinæ coctionibus, infusionibus, expressionibus: chymici extractionibus, quas operationes Pharmacochymia Palmarii commendabat.

XIV. *In corpore Physico similari vnicum est custos totius thesauri. Ergo non tria.* R. Illud vnicum est essentia tota; sed quæ nihilominus diuersas partes habet, quæ separari, elaborari, iterumque, si placet, coniungi possunt. Fit istud triplici forma, vti liquet. XV. *Satis est de toto corpore vnicum habere totius virtutum potens.* R. At hoc non obstat separationi. Elementis inanibus separatis fit extractum. Id vel sponte discedit in diuersas partes, vt Galeni oleum, & lac, aliique succi. Hic Galenus amurca, & sero tenui segregatis oleum album, & dulce retinet. At erat oleum totum ex oliuis extractum. Chymici insuper etiam salem ex fecibus colligunt; & omnes partes elaboratas iterum, si consultum putant, côiungere, vt fiat Eliayr, possunt. XVI. Accusatur postea Libauius *superfluitatis*; quasi quod vno capite expediri potuisset, secuisset in plura. R. Errabas Palmari. Nam diuersitas elaborationum diuidebat operas chymicas in plures, quæ non poterant simul, & semel confuse tradi. Quanquam autem contenditur gradatim ad vnum vltimum: tamen via ista plures formas imperfectionum partim, partim perfectionum quoq; subordinatarum iuxta artificis arbitrium exhibet, quarum singulæ et iam per se possunt in vsum venire. XVII. *Si essentia solitaria non venit, nec nascitur, nec extrahitur, nec est insepa-abilis ab elementis*, &c. quorsum *tot capita tradita sunt*? R. Propter sordes & inania corpora, quorum quædam penitus inhærent. Ideo opus est etiam pluribus segregationibus. Hæ dum peraguntur, elementorum radicales partes simul extolluntur, & in essentiæ censum assumuntur. Itaque si cet in totum secludi non possint: crassamenta tamen separare etiam officinæ est vtile. Non intellexit Palmarius artem magni magisterii. Si vna operatione absolui posset Eliayr, non opus foret pluribus, & quidem in præparatione laboriosissimis: Inde in oleo, rubino, puluere aliisque formis pro artificis placito. Si in officina catharticum vna forma pilularum fieri satis furet, quorsum Iulepi, syrupi, electuaria, pulueres, succi, & formæ aliæ satis multæ? XIIX. *Fernelius demonstrauit in omnibus* (mistis perfectè) *esse aliquid elementis præstantius, quod nesciat corruptionem. Ergo* (vult inferre) *id solum factum est effecisse.* R. Et efficiatur sane. At id sine separatione crassamenti elementaris non potest: cumque Fernelio non displiceant aquæ, olea, sales, quibus formis essentia ista se manifestat pro cuiusq; natura, quid ni modo Eliayr vnum, modo tria illa principia ars Fernelio astipulante seorsim expediat?

Olei expressi secessio.

Palmarius methodicam tractationem reprehendit cum tamen ... de se ... informatione ... quantum ... quisque. Vide de his separationibus chymiæ Pharmaceuticam de depuratione per circulationes & digestionem.

XIX. *Si quinta essentia facit, vt communia plus possint quam solitaria, & ea virtute orbata essent, frustra distinguuntur elementa à principiis.* R. Apparet Palmarium omnis informationis artium, & alchemiæ rudem fuisse. Quis enim alius sic argumentaretur quam imperitissimus methodi & magisterii? Ponit elementa virtute orbata. Id de essentiali concedimus, quando scilicet essentia separata est à vacuis elementis. At nostrum magisterium adhuc est cum illis in certas partes pro dominio separatum. Singulas postea spagyrici elaborant, & ab omni alienitate liberatis essentias colligunt; Veruntamen est, vt & sic in vsum veniant. Propter hunc ponitur magisterium elementorum. Quod si mistum siue consilio, siue natura, magis tribus partibus videtur iuxta tria principia elaborandum esse: per principiorum operationes (nam differunt non nihil ab elementorum) mistum in tria principia diuiditur, quorum vnumquodq;, nisi sic vti volumus, postea essentialiter elaboratur. Quis vero donet in misto quintam essentiam efficere, vt communia elementa vel totum plus possit quam liberata ab impedimentis partes?

XX. *Vna*

XX. *Vna essentia est ab astris. Vnum subiectum est ab Elementis. Ergo non est causa vt tam varie enuncientur.* R. Sit illa essentia ab astris. Sed in misto non est pura: Deinde cum extrahitur, non habet vnum modum, nec formam. Hinc diuersitas. Interim *de astris* quod dicit, Paracelsicè dicit, & tamen non vult huius fecis esse. Sic est de elementis modo purè acceptis, modo cum essentiis. Est & illa mira locutio, subiectum essentiarum esse ab Elementis. An non essentiæ etiam per se subsistunt? Veruntamen id toleretur.

XXI. *Elementa quæ describis, eadem sunt cum principiis alterius capitis. Ergo frustra duo capita ponuntur.* R. Erras. Alia ratio est Elementi, alia principii. Cum misti distractio sic fit, vt magis 4. Elementorum notas habeant partes distractæ, atque adeo in eis elementa dominentur, tunc elementa vocantur. Cũ ita fit, vt magis essentiæ conspiciantur quam Elementa, licet vtrumque adhuc vnà sit, tunc appellamus principia magistralia, quæ facili labore in essentias perducuntur. Quod autem vtroque modo elaboretur mistum, id Libauio non debetur, sed naturæ, & artificum consilio: Non potuit Libauius eam Alchemiam condere, quæ elementis, & principiis careret, quia autores iam pridem de illis præcepetant magistraliter, & essentialiter.

Pag 48. in fine cap. 8. quinta essentia partes sal & oleum negantur sic magni & aqua ex misto elicta, & oleum aeri, sal terra datur.

XXII. *Sal, sulphur, mercurius, corpus habent ex Elementis communibus: Et in ea resoluuntur, vt sal in aquam; sulphur in aerem & ignem: Imo potius sulphur est aëreum, quia est alimentum ignis. Ergo non distant ab Elementis.* R. Antecedens negat ipse Palmarius, qui essentiam, quæ est in principiis magistralibus ex ipso cœlo, quod TOTO GENERE diuersum ab Elementis ponebat, deducebat. vide *cap. 15 & 13.* vbi magnifica: Ita paulo ante scribebat ex astris essentiam oriri. Putabat autem ea esse vnius rei diuersa nomina, quod in Lapidis causa concedi potest: at non alibi Si ex cœlo sunt, & non ex Elementis, quomodo corpus habent ex Elementis? Quomodo sulphur est aëreum, sal aqueum? Imperito homine ad calumniandum procliui nihil pestilentius. Magisteria ista, antequam essentialiter elaborentur, sunt cum Elementis: Sed & ab his non penitus liberantur iam exaltata, quanquam exaltatio efficiat vt elementaris portio pro essentia computetur. Peccat prætereа argumentum elencho non sequentis. Omne mistum dicitur corpus habere ex elementis: Et tamen aliud sunt Elementa, aliud mistum.

XXIII. *Fingit obiectionem: Sed quam præ stultitia non potest sanum verbum proferre:* quasi Libanius illa principia neget ad mistionem concurrere suo modo. Dum autem non materialia, sed formalia dicuntur, non amplius sunt in censu magisteriorum, istaque nomina habent in arte mystica, ex disciplinæ consuetudine. Logicos, & metaphysicos Phantastas chymicus contemnit, si velint suos Logos eorum arti opponere.

Palmarius: Est in humorib. quod quærunt medici. Humores sunt medicorum elementa. Ecquid est id quod eis inesse dicitur? Tantumne qualitates primæ?

XXIV. *Galenus & Aristoteles elementum non dixerunt inefficax cui non sit sua essentia.* R. Garris. Vterque Elementum primis, seu tactilibus qualitatibus definit. Essentias Galenus propriis cuique elementis, vtpote crases singulares, inesse largiri potest, sed tunc aliud quid sunt quam Elementa. Sanguis pro se mistum corpus est, vt & reliqui succi. Elementariter considerati distribuuntur per tactiles affectiones.

XXV. Grandis ille academicus magister quasi cum pueris luderet, ædificando casas, plostello adiungendo mures & equitando in arundine longa temporis fallendi causa fingit obiectionem nouam: *Elementa sunt materialia, principia formalia compositi, vtraque diuersis modis ab arte exhibentur: Ista externa sunt mistionis; hæc interna.* Finge pro lubitu. Quid inde? *Ergo, inquit, formæ trium erunt ex pluribus: non simplices, sed composita.* R. Ergo tu ad anticyras ire debebas cum tuis stultis argumentationibus. Notum est aliter de formis disserere logicum, metaphysicum, Theologum: aliter chymicum Mesuen cum sequacibus Legat quis, quæ ille fabulator *cap. 13.* de quinta essentia narrauit. *Alia sunt formæ extracta, & formalia principia chymicorum: alia est caussa formalis.*

Si essentia est vna & simplex, vnicum tantum est elementum. Non sequitur.

XXVI. Nugas multas præterimus hominis ad miraculum stulti. Illud tamen haud grauate videamus, quo *ex Libanio vult confutare Libauium. Si essentia ista* (quæ principii nomine appellatur, atque hæc ne quinta: Miscet enim homo vanus cœlum terræ) *est simplex & vniformis: est vnica & vnicum principium. At est simplex: quia forma: Forma vero omnis simplex. Ergo:* Et *ex consequente non est principium triplex Est vnicum tantum elementum.* R. Est vt dicatur simplex, & vniformis: Est vt difformis. In assumto de forma negatur vt ante dictum. Quis vero est ille chymicus qui *vnicum Elementum, & vnicum principium posuit?* Delirus Palmarius fabulam de lapide, quem nunquam intellexit, narrauit, & inde omnia Elementa, mercuriumque & sal in vnum compegit. Sed bene iuit ad purgatorium.

XXVII. *Libauius coactus respondit Riolano, non esse quintam essentiam cœlestem.* R. Mendacium est: vt & illud quod in examine & Triumpho nihil agnoscat cœleste. Quorsum adduxit Hippocratem, si nihil agnouit? Mirum Parisianum aerem, qui scholam doctissimam fouet, impurum istum spiritum, tam impudenter mendacem potuisse tolerare.

Analogum Elemento stellarum corpus.

XXVIII. Discerat ex Aristotele Libauius *essentiam mistorum referri ad illud de calore, spiritu & insito humido*, de quo corpore toto simul Aristoteles pronunciat, quod sit *analogum elemento stellarum.* Illa analogia quæ sit, explicari aliter non potest, nisi dicas esse singulare corpus quod nec cœlestem essentiam participet, nec elementarem, quod tamen & impossibile est, & multiplicat rerum Entia præter necessitatem. Non est vniuocum; nec æquiuocum; sed analogum, quod necesse est aliquid cœleste esse, & simul elementare in vno. Alias nec superare elementa posset, nec cum eis coire in misturam.

XXIX. *Analogia nõ potest mutare genus, vt nec artificiũ,* inquit. R. Si intellexisses aliud esse genus vniuocũ, aliud æquiuocum, aliud analogum; stultitiam istam non effutiuisses. An autem ars ex vno genere possit quid in aliud cogere, vide Aristotelem, cum ex misto putrefacto facit terram; & ex elementis medium, quod vt natura fit; ita & arte mediante natura. Palmarius sane ex auro faciebat exuberatum

tum aurum potabile vltra ſphæram exaltatum: ex ſtibio vitrum: ex argento viuo medicinam cryſtallinam, &c. Genus corporis, & ſi quod eſt aliud remotum mutari non poteſt; at ex vino & pane fit ſanguis, ex quo caro, Os, &c. Et hæc quidem ſunt trita. In magiſterio lapidis præceptum eſt: Fac corpora ſpiritus, & ſpiritus corpora: quod forte perinde eſſet ac ſi quis in ſcholis Phyſicorum diceret: Fac ex terra (quæ maximè eſt corpus) ignem, (qui maximè eſt formæ, & ſpiritus) & ea igni terram. Chymici ſuo modo corpora vertunt in incorporea, ſentientes cum veteribus, qui ſpiritualia inuiſibilia incorporea dixerunt.

XXX. *Negas quicquam à cœlo deuenire*, inquit: *Ideo rides Riolanum & Fernelium*. R. Ad eſſentiam quod ſpectat, iure negamus, & in hoc nec Riolanum, nec Fernelium, nec vllum alium curamus. Ratio ſupra dicta eſt. Interim tamen à cœlo eſt calor ſolis, licet ſapientuli Ariſtotelici comminiſcantur neſcimus quem affrictum, ne cœlum elementaribus qualitatibus inficiant. Cætera ſunt nugæ Palmario dignæ, qui in tenebris per ebrietatem aut delirium garrit ſtulta. Deſerta iam quinta eſſentia, quam inter principia & elementa interiecit pag. 154. redit ad *elementa*, vt ſe plus quam phreneſi laboraſſe eo tempore quo vomuit ſtultitias, non ſcripſit, conuincat.

XXXI. *Reiicit à magiſteriis reſolutionem miſti in elementa* argumento, quia *ſolutio pertineat ad ſeparationem, & non ad magiſterium*. R. Palmarius erat in methodo aſinus ad lyram. Si magiſterium eſt compoſitionis, cur non & ſeparationis? Contraria vnius ſunt generis. Iam compoſitionem etiam in lapide eſſe ſcimus, vtpote matrimonium. Eius artem dici magiſterium non eſt vt doceamur à fatuo Palmario.

XXXII. *Qua analogia ſucci cum elemento*, inquit ſtultus. Reſpondeat Hipp. & Galenus: quæ analogia elementorum cum ſanguine, & cæteris humoribus?

XXXIII. *Soles humores reiicere*. R. In chymia non opus eſt de Hippocraticis humoribus loqui. Relinquantur in corporum anatomia locali, & medicina, cum ad chymiam ventum eſt, ſunt materia elaborationis chymicæ. Aliquando tamen ex æquiuoco phlegma, & ſanguinem agnoſcunt chymici. Ridendus eſt, quod cũ ſalem in aquam ſolueret, & ſulphur aereum corpus eſſe diceret; hic non poſſit ferre vt partes ex miſto eductas elementis comparemus. *Pag. 152.*

XXXIV. *Redit ad ſcomma octo elementorum*, cumque Libauius dixiſſet in illa præceptione *chymicos habere aliquid ſingulare, & diſcedere à Phyſica vulgari*. quærit homo lepidus *quo autore diſcedatur?* R. Autore eo quo Galenus ab Ariſtotele, qui cum 4. haberet tantum elementa omnibus communia, adiecit quatuor propria: Item eo autore quo Lapidis magiſtri longè alia profitentur elementa quam Ariſtoteles: Item his, qui ex Chelidonia, & aliis quatuor eliciunt diuerſe affecta medicamenta eſſentialia, atque inſuper etiam capita mortua, & feces abiectaneas, elementis inanibus comparatas habent. Si ſapiunt Palmariani, agnoſcent autoritatem Libauii.

Ridicula quæſtio. Cum Phyſicis ſcholaſticis non loquuntur metallurgi, ſutores, coqui, efficina & omnes opifices. Quo autore diſcedunt? Propria profeſſionis autoritate.

XXXV. Proſilit iam in arenam alacris ille Pancratiaſtes. *Cedo* inquit, *in VNICO indiuiduo 4. El. & tria principia*: cumque putet Libauium dare non poſſe, aſſumit *vinum* idque ſecat 1. In *ſpiritum* puriſſimum: 2 *Phlegma* aquoſum. 3. *oleum* aereum. 4. *cinerem* terreſtrem Negat plura pauciora. (b) R. Quatuor ergo elementa analoga habemus in vna parte muſti. At hoc prius ſeparatum erat in alia quatuor, quæ Galenus humoribus comparat. Nonne? Ecce tibi in vno & eodem ſimplici octo elementa. Si ad communia redeundum eſſet, quodlibet iſtorum in alia quatuor fatiſceret. Nonne & hoc verum? Reſpondete Palmariani? Videte vero num hæc quatuor conſentiant cum illis quæ *cap. 18. pag. 97.* enarrabantur; quorum primum erat *ignis* ardens, ſeu aer igneſcens: (Eſt ne hic idem cum puriſſimo & ſimpliciſſimo ſpiritu? Qua ratione vero ardet, & diſceſſum facit, quin & fuliginem reddit? Flamma eſt corpus imperfectè miſtum. Sed ſt') ſecundũ *aqua* phlegmatica. Tertium *ſal* tartarinus, ſeu portio terreſtris. Præterea inopiam veſtri magiſtri, & inſcitiam contemplamini. Nam chymicus cum vinum maturum deſtillat, primum extrahit partem ſubtiliſſimam, cum tenuiore phlegmate, & oleo. Ideo ſtatim primo opere prodeunt tria, quæ etiam ſeparantur induſtria. Deinde reliquiæ pro conſilio poſſunt tractari. Si enim ſinas aceſcere: ſeparatione excipies ſpiritum aceti; phlegma, & acetum radicatum. In fundo erunt feces: Et eſt nullum horum prioribus idem. Rurſus ſi feces velis arte tractare, igneum oleum vnum, alterum aerium elicies: Vtrumque eſſentiale. Sal erit in cineribus, qui à ſale ſeparati ſunt terra, ex qua forte vitrum confeceris. Inſuper ſi ſalem reducas ad artem, quot res inde feceris? Si non libet in acetum mutare, poteris diminuta copia humoris, putrefactionem inſtituere, quæ rurſus diuerſa exhibebit. Poteris & cryſtallos conſequi, ex quibus iterum alia atque alia. Si frigori vinum commiſeris, glaciem & eſſentiam obtinebis. Si abſq; deſtillatione putrefeceris, alius erit labor. Dicite iam Palmariani quot fuerunt elementa, & principia in vino: annumerate vero halitus & vapores qui inter laborandum inſenſibiliter aufugerunt! Sit *phlegma* aqueum: *Spiritus cœleſtis* per circulationem elaboratus ſeu quinta natura; *Sal* in tartaro, cum *terra*; *oleum*: ſeu ſulphur: & vnus *ſpiritus aëreus*, alter *igneus*. In phlegmate eſt *mercurius*. Hic habes tria principia: Habes 4. Elementa: Habes V. Eſſ. Quæ aliis modis elaborata prodeunt, ſymbolica ſunt, & tranſmutationem quoque habere poſſunt, vt cum fit *acetum*. Ita *Tartarus* & *fex* ſunt ſymbola terræ & ſalis ex prædominante; at non ſine cæteris principiis, & elementis. Notare iubemus, elaborationem non rato inſtitui ex conſilio. Ideo fieri poteſt vt aliquibus neglectis vnum aliquod intendatur: Et ſi vna operatione ex vna portione non poſſunt fieri omnia: plures aſſumtæ diuerſimodè elaborantur.

XXXVI. Sed mirum audite ex Palmario iudicium. *Alcalia*, inquit, *ad ſpiritum, & aquam pertinent: Pinguedo ad oleum*. R. Erras magiſter. Alcalia Ariſtoteles referebat ad terram; Et ſunt reuera principia plus materialia quam formalia. Si ex eis ſpiritus elicitur, ſeparatio eſt: Si volatilia fiunt, in

Alcalia cui elemento analoga. Ar. 4. meteor. c. 7.

flores mutatio: Ita si ex eis ascensu, descensu laterali, deliquio, fiunt spiritus acres, quos comitantur phlegmata, & sal resolutus, non sunt vniusmodi: Si figuntur, aliud nomen accipiunt: Si funduntur, fusiles appellantur: Si separantur, alius sal est volaticus & essentialis: alius fixus qui terrenus, fo- cumque habet calcem dulcem, seu terram. Tam vertumnus est natura cum arte tractatus, idque ipse Palmarius fatetur *pag. 156. in fine capitis 32.* Ridiculum est dicere: *Pinguedo pertinet ad oleum.* Dormitauit magister. Voluit enim dicere oleum pertinere ad pinguedinem tanquam generaliorem. Mirabilius est quod *in tartaro agnoscit salem spiritum, aquam* (quæ omnino sunt res diuersæ) præterea; *oleum*; & quærit vbi elementa interna & externa. Non cogitabat melancholicus cum tartaro esse terram: & ex eodem elici phlegma: interim euaporante tenuiore portione. Non quidem dicebat Libauius in omnibus esse interna, & externa elementa; sed tamen non tam imperitus est quin tes octo possit ex fecula elicere. Priora quatuor elementa dederat mustum: Posteriora vinum, & vel sola fex tartarea promet, si velis feras resoluere.

Sales duplices.

XXXVII. *Ridicula sunt principia*, inquit, *si seipsis habent priora.* R. Palmarii hæc ratio valeret, si chymia de logicis, & omnium vniuersalibus loqueretur. Sunt scientiæ primæ: sunt sequentes, & subalternæ; & vnaquæque tamen habet sua principia. Ita in ipsis est quidam ordo methodicus. Ridiculus foret & Galenus cum suo Hippocrate si humores elementa communia, & omnium prima diceret. *Est primum simpliciter: Est & primum in qualibet scientia, & quolibet genere.*

XXXIIX. *Principia sunt inutilia si nihil diuersum ab elementis habent*, inquit. Assumimus: *At habent aliquid diuersum ab elementis. Ergo non inutilia.* Sane etiam pro se possunt in vsum metallicum, medicum, vel alium venire: possunt & essentiatum materia esse. Additus est vsus etiam in descriptionibus quidnam præstent, si miscere velis, vt natura miscuit, postquam arte sunt elaborata.

XXXIX. Ridet, imò ferè insanit cum scriptum est, *illa principiis aliquatido dari nomina elementorum*, vt cum sal vocatur terra, mercurius aqua & phlegma. *Deliria non ferenda* appellat. Sed nos bono animo simus. Palmarius tunc laborabat phrenitide. *Stultus est, qui quæ relatè & æquiuocè dicuntur, accipit absolutè & vniuocè* Quod si facit ex proposito traducendi, etiam calumniatori iniurius.

XL. *Principia tandem legibus Aristotelicis iudicat.* Libauius alicubi concedit, principia chymica in chymia quidem esse simplicia, sed non in natura vniuersali, si velis respicere ad omnium prima componentia. Acutus homo Palmarius ita arguit:

Si principia sunt mista, ex mistilium vnione constant & sunt qualitatibus contraria.
Ergo vniuntur, cum qualitates inter se mutuo pugnant.

Quid tum inquimus postea? Nouimus ita philosophari Peripateticos: Sed *sacra scriptura de prima rerum creatione de his nihil nouit.* Nam Dei verbo omnia fic è vestigio constiterunt, vt tunc sunt facta, & postea sui similia procrearunt. Temeraria verba fudit Palmarius.

Mira mistio Palmarii.

XLI. Rursus: (Est enim copiosus in delirando) *Mistio non est substantiarum sed qualitatum. Si ergo principia Libauii sunt mista, sunt qualitates* Antecedens probatur: Quia *substantiæ expertes qualitatum tantum vniuntur.* R. Iucundius est hoc deliramentum. Quæ enim sunt illæ naturales substantiæ qualitatum expertes, vt vniri debeant? Num et naturaliter vniri possunt non actiua & passiua mutuo? Imò, mi Palmari, illa vnio est mistilium. Si vnio est substantiatum: Mistilia etiam sunt substantiæ. Deinde mistio est alteratorum mistilium, quæ sunt elementa apud omnes physicos.

Corporibus actu formam potentia. Sunt enim materia misti.

Miscentur enim ea quæ & per putredinem vicissim separantur, suntque in misto potentia sub generali forma misti. Qualitates non alterantur, nec eædem eaeunt ex mistione soluta. Non ergo mistio est qualitatum. Vt paucis dicamus, *audisti sonare, sed non consonare.* Cum quæritur de mistione prima corporum, ea quæ miscentur sunt quidem elementa, sed rationes mistionis constant qualitatum conflictu, vnde elementaris crasis emergit. Deinde, cum intertogatur num tota totis misceatur, id quod homogenia absoluta videbatur requirere: respondetur id quidem fieri in qualitatibus ad vnionem eraleos: Sed in corporibus non posse, quia deberent in infinitum diuidi, quæ diuisio actu est impossibilis. Ita differebat Arist. *lib. 1. de ortu cap. 10.* vide *tex. 84. & 86.* maxime *tex. 80. & 2. de ortu tex. 48.* Chymica principia si reuocate velis ad generica physicorum, sanè facile patientur vt de iis sic philosophetis, tanquam perfunctoriè, & animi gratia. Sin autem respicias ad originem vetam, & quintam naturam in ipsis coorientam, vide vt te explices. Alia est longè ratio creationis primæ incognitæ omnibus Philosophis ab Ecclesia alienis (Galenus legit Mosen, sed irrisit) & post institutam secundum naturam generationum, quam Philosophia Aristotelica, & Galenica mistionis.

XLII. *Vnius rei vna mistio est*, inquit, *non plures. Ergo non potest esse mistio duplex interna & externa.* R. Vna res æquiuocè dicitur. Certè mustum erat res vna. Habebat ergo vt mustum vnam mistionem. At cum mistura ista soluta exiret spuma, fex, vinum: horum quodlis suam habebat crasin. An non meminit Palmarius Galenum medicamenta & alimenta ex variis componere, & in ista varietate aliam crasin tribuere toti, aliam extracto succo, aliam crassamento, vt in Rhabarbaro? Si vna vnius omnino mistio, cur pronunciatur acetum ex parte calidum, ex parte frigidum? An est vlla crasis quæ ex frigido, & calido coaluit? Si tibi venam metallicam, & integrum animal, totamque arborem offerrem, quid hic diceres? Quid de officinæ tuæ electuariis? Quid de Cramatibus? vnum tolstum qua vnum habet vnam rationem & formam. At sub vnitate generali potest esse multiplex.

XLIII. *Non est mistio vna substantia, altera qualitatum: Sed vnica consummata amborum.* R. At ante paucas lineas mistio minimè erat substantiatum; quia nihil habebant contrarietatis. Morpheus scilicet tunc agebat Palmarium.

XLIV. Con-

XLIV. Concluditur hoc caput Epiphonemate, quod *Libauii principia, & elementa solo nomine differant*. Id quidem Palmarius ipse dicebat *pag. 71.* sal non est nisi ignis: non ignis nisi sulphur (*pag. 152.* sulphur est aereum) nec sulphur nisi argentum viuum: At definitiones, explicationes, & labores aliud ostendunt cum autorum iudicio, quanquam interdum nomina permutent. In lapide quoque longe aliud est sulphur, sal, mercurius; aliud elementum.

XLV. Vt seipsum redarguat, concedit *varios labores ostendere varia opera*. Bellè inquam. Ergo & labores, & opera in arte sunt discernenda, si sunt artificiosa. Hæc studiosorum caussa scripsimus, propter Palmarianos, alias ne manum quidem versuri.

(a) *Id corpus diuinum est subiectum facultatis animalis: Ita enim loquitur Philosophus: πάσης ψυχῆς δύναμις ἑτέρου σώματος ἔοικε κεκοινωνηκέναι καὶ θειοτέρου τῶν καλουμένων στοιχείων, &c. 2. de gener. anim. cap. 3.*

(b) *Vitæ anatomia Palmariana Libauianam ex Lullio vide cap. 28. lib. 2. syntag. Eam describere voluit & Quercetanus cap. 6. medicinæ priscæ: sed non integram est persecutus. Vide & Vlstadium de secretis naturæ cap. 10. 11. 24. Item 33. 41. 42. 43. Lullium lib. 1. tract. seu parte 2. Nota, nos in manuscripto quodam libro eundem tractatum inuenisse, sed nonnihil mutatum ab impresso. Erat liber vetusta monachorum scriptura ex bibliotheca episcopi cuiusdam Neidhardi, &c. de quinta essentia, quæ & lapis vegetabilis philosophorum, vel potius per quam ille paratur ex eiusdem natura & radicis rebus. Spiritus enim vini mercurialis medium est coniunctionis tincturarum. Aurum ibi dicitur tinctura ex fecibus elicita. Ex calce vini seu alba terra extrahitur ignis specie crystallina, &c.*

CAPVT XLIX.

De iudicio extractorum ex cap. 33. Palmarii pag. 156.

EXtracta Palmarius iudicabat pertinere ad *Spagiriam*, alteram scilicet partem Alchemiæ, quam & *Pharmacochymiam* vocabat, recipientem officinarum Hippocraticarum *electionem & preparationem* medicamentariam per *coctiones, infusiones, expressiones, correctiones, contemperationes, triturationes, lotiones*, &c. quanquam omnia elaboratius promittat. (*Pag. 95. & 123. 160.*) Hic extracta olea, sales, aquas, succos non repudiat, vt vt integris per ignem naturæ perfectis, totum quod est chymicum, tanquam proprium, & essentiale, quasi extracta sint fœtus suppositi, vendicet. Habemus confitentem hostem; *Extractionum doctrinam esse secundam partem Alchimiæ, quæ vtilia sanitatis instrumenta gignat medico extractoris solertis ingenio & laboribus*: vnde *spagiriæ* definitio sumi potest, quod sit *altera pars Alchemiæ de extractis*. Capite superiore addebat *separationes*, quas negabat esse magisterii. Sed non intellexit vim vtriusque membri. Neque enim magisterium carere potest vnione, & separatione, si est Hermeticum. Nam in eo iubemur SOLVERE ET COAGVLARE, ita vt omnis vis magni operis sapientum in TVRBA ad hæc duo reuocetur. *Spagiria* vero tales vult distractiones, quæ iterum coniungantur, (*Spagiria.*) vt si vim vocis attendere velimus, non sit de extractis, sed *DISTRACTIS*, quæ purificata & ab elementorum inquinamentis liberata, denuo coniungat, & in Elixyr compingat. *Pag. 40. cap. 7. Spagyriam* vocabat eam *preparationem medicamentorum quæ reddit meliora & morbis expugnandis vtiliora*, cuius principia sint artis, quæ pendeat ex pharmacia, cuius principia siue prima opera sint *oleum, sal, essentia*: tametsi extracta, qualia Libauius ex suis chymicis descripsit *pag. 70 & seq. cap. 12.* reiecerit, & officinarum vulgarium medicinis postposuerit: & *pag. 160.* explodere voluerit tam extracta, quam magisteria Libauii, vt sic *totam Alchemiam* quantum in se fuit prosternere sit aggressus. Vidimus de magisteriis. Iam consideremus EXTRACTORVM examen. Primo loco conuellit definitionem. (*De extracti definitione.*) Scripserat Libauius: *Extractum est quod è corporea concretione relicta crassitie elementari extrahitur*. Definitio essentialis est ex coniugatis, quæ essentiam comprehendunt, vt cuilibet logico perito patet. Palmarius quasi cum ἀλόγῳ ageret stultitiam suam egregiè manifestat. Accusat primum generis sumtionem. Quod nam quæso illud esse putant? TRANSSCENDENS. Vbi vero illud? Libauius posuit nullum, eo quod facilè intelligi posset *extractum esse artificium* vel *opus chymicum*. Id enim in superioribus dictum erat ex operationibus artificiosis existere, vt & in commentario. (*Arist. 3. de cœlo tex. 61. Finis effectiuæ scientiæ est opus.*) In schemate artis *species chymica* (quæ eadem cum opere chymico) erat commune genus magisterii, & extracti. Patet inde vel ignauum, vel obliuiosum, vel calumniosum fuisse Palmarium, cum *Transcendens genus* affingeret Libauio. Esse autem istam definiendi formam vsitatam apud artifices vel cum genus artis deest, vt cum summa genera sunt definienda: vel cum facile ex antepositis patet, aut etiam nomine proprio enunciari nequit, exempla docent; vt: *Genus dicitur cui supponitur species: Genus est quod de pluribus specie differentibus in quid est prædicatur: Species est quæ ponitur sub genere*: Ita substantiam definiebat Aristoteles: Ita Relata; ita Quale, &c. Sic argumentum Ramus, &c. (*Doctor Palmarianus nescit definire, multo minus definitiones iudicare.*) Si ergo viueret Palmarius, *ferulam logicam* per manus scholasticorum in subselliis triuialibus ei destinaremus. Interim videant eius applausores, & versifices Satyrici, quæ toto *Beauo* astipulati sint. (*Ad ferulam.*) Deinde postquam genus scurriliter irrisit, tanquam relatiuum *QVOD* transcendenter positum esset; *tautologiam* fingit; quasi Libauius scripsisset, *extractum est extractum*. Sed delirat. Tertio cum extractum diceretur extrahi è corporea concretione relicta crassitie elementari: rudissimus omnium indicauit ista ταυτόλογα esse, quasi concretio corporea nihil distet à crassitie elementari. Discite Palmariani, *concretionis corporeæ nomine designari mistionem cum termino*, in qua humida & sicca coaluerunt ita vt siccum humido ter-

minaretur agentibus actiuis, istaque terminatione comprehenderentur cœlestis natura, & elementa à chymicis sic appellata, hoc est, partes excrementitiæ & potestatibus essentialibus vacuæ, simul. Ita de concretis philosophatus est etiam Philosophus cap. 5. meteor. vbi *coagulationem chymicorum* simul attingit, quæ tamen nobis à concretione elementari & quintæ naturæ in mistione est diuersa. *Crassities elementaris* est ista quam supra Palmarius vocabat *μάγμα*, alii crassamentum quod relinquitur succo elicito; chymici caput *mortuum*, *λείψανα*, sordes, reiectanea, elementa vacua, fundalia, &c. An vero hoc nesciebat Palmarius? Imo sciebat. Sed placuit calumniatorem agere. Sit hoc primum de definitione.

Pag. 96. c. 17. Rosellanæ sunt infusio. nũ magmata inutila excrementosum, &c.

Secundum flagitium est *de Tota substantia, & medulla substantia.* Scriptum erat, *quod extractum sit QVASI medulla & pars nobilissima totius substantiæ in elementis producta, & veluti seminata, in quorum sinu quoque sit conseruata, & ad nobilitatis suæ perfectionem nutrita.* Quid hic commentatur cauillatorque Palmarius? » *Dixit Libauius totam substantiam tribus illis principiis, aut elementis designari: nunc aliam habet huius* » *substantiæ medullam. Tota substantia habet indumenta, & partem nobilissimam, &c.* Iudicat autem hoc esse deturpare artem nobilissimam. Argumento: *quia octo superioribus elementis iam adiciuntur alia octo, illa externa hæc interna, &c.* Quis potuisset melius delirum Palmarium depingere, aut sculpere quam ipse seipsum tanta vesania? Sed studiosorum causa placide dicamus, non esse absurdum TERMINVM TOTA SVBSTANTIA diuersimodè accipere, & nunc *totum mistum* cum omnibus partibus facultatibusque sic vocare (Conspirant enim aliquando omnia in idem vnoquolibet agente quod suum est) nunc *crasin & formam*, vt Galeno & medicis passim mos est. Chymicus ad istorum imitationem *totam naturam* & substantiam appellaret *totum cinamomum totum Rhabarbarum, &c.* aliquando *tantum interiorem essentiam* in qua vis principalis radicata est, vt succum Rhabarbari purgantem, cinamomi oleum, extractum, aquam, salem, vel ex his elixyr concinnatum. Præterea cum elaborationes gradibus differant, & quod est in magisterus elementum, vel principium segregatione factum, id in essentiis eliciendis sit materia: Et rursus *extractum hoc iterum extrahatur subtilius,* donec ad summum subtilitatis vtilis, & quintam naturam peruentum fuerit, quomodo *vinum septena*, aut etiam frequentiore destillatione elaboratur, & philosophi præparant *argentum viuum* etiam pluribus vicibus: num absonum ab arte est diuerso respectu substantiam diuersam ponere? *De Antimonio Basilii* supra produximus exemplum. Palmarius habet suum *sublimatum, & aurum potabile exubtratum & supra sphæram exaltatum.* In elementorum ratione semper à terra succedens est formalius, & proximum à quo sequitur materialius, vel ipso Aristotele iudice, donec desinatur in igni: In mistis vero, in *corpore illo elementis nobiliore*, quod proportione respondet elemento stellarum. Semper autem his, quæ non sunt summe purgata, aliquæ adhærent feces reiectiles, quæ inter *elementa vacua* computantur. Fiat iam septies ista secretio & purgatio: Quot hinc erunt elementa, si stultitiam Palmarii sequi velimus? Narrat de cortice externo, & essentia interna. Sane vtrobique sunt elementa: Et nihilominus etiamsi radices, cortices, folia, ramos, medullas, fructus, flores, nodos, succos, resinas, & quicquid potest in arbore esse enomeres, toties elementa separabis, quoties extrahes; Et tamen quaternarius numerus primus nunquam exceditur, nisi quod affectione differant diuersarum partium, & elaborationum elementa. Vident itaque studiosi quanta fuerit malicia istius Galli.

Extractorũ extracta.

Arist. 4. de cœlo c. 4. tex. 35. Item c. 3. tex. 23. 2. Gen. an. 3.

Dum Libauius dicit, *extractum ex crassitie elementari esse quasi medullam & partem nobilissimam totius substantiæ productam in elementis*, seu inter elementa, cum quibus etiam in vnum corpus per naturam coaluit, per totam substantiam intellexit TOTVM MISTVM quod constat ex elementis, & essentia. *Alibi* vero istum terminum vsurpauit formaliter, seu essentialiter de extracto quod elaboratum secretumque præbet oleum, aquam, salem, tincturam, & alia pro modo elaborationis: Et est hæc idem cum extracto: quod rectè comparatur *medulla*, hoc est, interius *in penetralibus rei contentis.* Nam *medullam* per metaphoram solemus appellare quod in re optimum est, quod Psalmus vocat in frumento ADIPEM. Deinde fingit quod substantiam totam semper appellet essentiam; quia essentiæ inter se nobilitate differunt, adeo vt simplici modo extractus succus sit materia Tincturæ, vel essentiæ quintæ, quæ forma olei, aquæ, salis, potest esse, Libauius nihil peccasset si extractum declarasset nobilissima elaboratissimaque natura. Sed veremur ne dum multis hæc explicamus aliquis cerebrosior dicat, quid isti hirco scabioso responderis? Cui vesana ista cauilla verba dignamini? At nos studiorum caussa non dubitamus vel hoc quoque venenum concoquere. Tertio Libauius scripserat: *Extra-* » *ctum habet quidem radicem quadamtenus ab elementis: Sed principaliter à creatoris Dei, & per cœli oculos in-* » *fluxus porro etiam in natura conseruantis dependet.* Hic Libauius ordinem caussarum, & media seu subiecta attigit. Extractum dicitur ab elementis radicem habere QVADAMTENVS: quia *Deus elementa in prima creatione sic commiscuit, vt cœlestis essentia in illis esset, nascerentur successiue, & conseruaretur*: Id autem non *καθόλου*, sed *κατά τι*. Ita arbores radices habent in terra: ita mineralia ex ea oriuntur. Animalia quoque Deus ex terra, & aqua creauit; in eadem reducit eorum corpora, ex eorum prouentibus pascit. Verum ratio mistionis, & distinctionis iam diuersorum generum, & specierum neque ex casu est, vt Democritus & Empedocles disputarunt: neque ex natura bruta. *Deus erat qui verbo potente sic miscebat, & singulis naturam similis procreatricem in sua matrice indebat, vtrobique simul complexus essentiam facultatum & proprium subiectum*; postea etiam externa adminicula corporis, & variorum accidentium causa. Hæc ita esse, quis non pius confiteatur? Impius Galenus negabat Dei istam omnipotentiam, & naturæ vim faciebat superiorem, quasi *Deus ex priorum natura potestate tantum optima, quæ fieri possent, eligeret, non autem ipse sit prior creator & Dominus, mutatorque pro libera voluntate naturæ.* Palmarii desipientia quid in tam piis reprehendit?

Vide destillationem Gi. in apud Libauium, Vista dium, &c. De medulla totius substantia. Vide Palm. Pag. 79. & 13. Tota rei Substantia est spiritus vnde occulta omnis proprietas, &c.

Ps. 146. 14. Medulla terra Gen. 45. 18. Num. 18. 12. medulla olei, vini, frumenti, Deut. 32. 14. medulla tritici.

Primum per calumniam omittit illud Quadamtenus. Secundo putat elementa cõmunia hausisse

tacul-

facultates non aliunde quam à Deo, vt sic Libauius inscitiæ sit reus, cum radices quadamtenus in elementa infixit. Si vltimus alphabetariorum esset Libauius, reformidare debuisset ille magnus Parisiensis scholæ Doctor tam pueriliter & cauillatoriè nugari. Num quid ignorabat Libauius ordinem causarum? Discite Palmariani Libauium ex sacris literis SCIRE *somnia esse, & vanitates, quæcunque scholæ vulgares de mistione ex elementis stultissimè deblaterant, & inter se ob id digladiantur tanquam de summa salutis ageretur.* Contra istam stultitiam (cur enim non sic appellemus cum S. Paulo 1. *Cor.* 1. 20. Et cum Ierem. 10. *cap. vers.* 3. vanitatem, quo nomine & Ecclesiastes mundanam subtilitatem indigetat; Paulus iubet cauere ne decipiamur Philosophia, quam & falsi nominis scientiam, si Sophistica sit, vocare non dubitat) Libauius ponebat Deum in initio mistiones instituisse, & aliquo modo elementis essentias illigasse, vt in illis crescerent, & conseruarentur addita facultate cœli, non à priore, sed à posteriore, à qua & post conditam naturam Aristoteles pronunciauit inferiora regi 1. *Met.* 2. *&* 3. 2. *de Gen. anim.* 3. *&* 3. *Gen. an.* 11. *&c.* Ecce ignarum Libauium: Imò delirantem, & cauillantem vesane Palmarium.

Mistio Galenica.

Quartò auscultate *logicam ratiocinationem*: *Sic delirant*, inquit, *qui à veterum præceptis discedunt.* Nos Libauii nomine concludimus: *Ergo iuxta Deum sapiunt.* Quia scriptum est *Ezech.* 20. 18. *In præceptis patrum vestrorum nolite incedere*: 1. *Cor.* 3. 19. *Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum. Coloss.* 2. 8. 22. *Si Libauius ad Deum retulit quæ Plinius, Galenus, & alii Ethnici ad naturam, aut Parcas, non delirauit, sed sapuit. Retulit autem ad Deum,* idque iuxta modum creationis, & prouidentiæ conseruantis. *Ergo.* Speramus scholam Parisiensem rectius sapere Palmario, quem & iure damnatum esse persuasum habemus.

Qui iuxtà veterū Philosophorum abnormes normas delirare iudicātur, Deo sapiunt. Ier. 10. 2. iuxta vias gentiū nolite discere, quia leges populorum vana sunt.

Quintò: *Quasi Deus* (ait) *tuam medullam, tum extractum solum creauit: Elementa sint increata.* R. si viueret tabula fortassis confiteretur cum Platone primam materiam, essentiam, & locum esse Deo coæterna, & sic increata elementa. Cum Plinio, Aristotele, & Galeno poneret æternitatem naturæ, cuius fatalibus decretis ne Deus quidem posset derogare. Num si vult *Thesin seruare de non discedendo ab Hippocraticis, Platonicis, Galenicis, Plinianis*, cum ipsis cogetur sentire. Deinde vbi dixit Libauius, aut saltem principium posuit ex quo logicè sequatur, *Deum essentiam, non autem elementa creasse?* Si habet radicem ab elementis, per Deum creantem habet: Sed elementa non constituerunt ea se mistiones, vti multi de concursu & contemperatione in horas somnia miscent. Potentiæ Dei est hoc præ cæteris admirandum. *Dic quid velis*, inquit ille stultus. Si ergo ignorabat quid vellet Libauius, cur obloquebatur tam proterue?

Sextò. Sequitur medulla sapientiæ Palmarianæ tanquam e tripode Phœbi. Loquere: 1. *Elementa vires suas obtinuerunt à Deo benedicente*: R. Imò & creante. Nam aquam fecit, & terram, primò vacuas & inanes. Postea benedictionem addidit: Verum non tanquam simplicibus, sed mistis, ex quibus plantæ, animalia & mineralia extiterunt non natura, sed Dei verbo. Si de tuis physicis loquendum esset, aqua fuisset frigida humida, terra frigida sicca, aer cal. hum. Ignis cal. sicc. non operante Deo, sed cœlo iuxta motum inde, & motus desertionem. Ita enim Aristoteles philosophatus est. Quid quæso ex istis contemperatis iuxta Galeni naturam fieri potuisset, si Deus nihil vltra naturam tribuisset? Nempe vanissimæ istæ crases medicinarum, alimentorum, & aliorum mistorum, nihil habentes interius, quam qualitatum primarum combinationes, & commistiones. Cum ad occultas vires peruentum est, quam ludatur in ponte asinorum, & asylo ignorantiæ, vti appellabat Erastus? 2. *Paracelsista absolutissime.* Ita vocat Libauium homo nec Paracelsi, nec aliorum sententiam intelligendo assecutus, & nesciens quodnam animal sit Paracelsista, cornutum, an excorne. 3. *Elementa sunt communicata creatis, & generandis omnibus, nomine, & munere elementorum.* R. De elementorum nomine nihil est in creationis historia. *Terra, aqua, spiritus, lux* nominantur. Sed hæc non sunt Aristotelis, & Galeni elementa. Veruntamen sit ita: quid tum postea? *Munus elementorum proprium dicitur esse partem mistilem esse & mistiones conficere qualitatibus actiuis, & passiuis primis*, id quod quadamtenus tantum verum esse patet, quia tertiæ qualitates ab illis primis toto cœlo discedunt. 4. *Obtinuerunt elementa vt ex illis mutuo coeuntibus hoc, & illo modo hæc & illa nascerentur.* R. Si nihil altius habes, non potest ex illis quicquam aliud nasci quam quod ex aqua & puluere accedente aere, & aqua fieri videmus. Si itē ista vis in ipsis fuisset, quorsum opus fuisset mandare terræ & aquis, addereque benedictionem procreationis iuxta similitudinem substantiæ & virtutum? 5. *Naturæ, sed Dei fuit imperium, datum* " *his generalibus mundi parentibus.* R. Phy fœtorem stultitiæ. Naturæ nullum fuit imperium: Et si contra " distinguitur Deo imperanti, quorsum apponitur affirmare? An vtriusque fuit? Deinde quo autore sciebat Palmarii sapientia, elementa esse mundi parentes? Quo autore sic loqui didicit? Num ex schola audiuit? Non: Sed per febrim malignam delirauit. Nam materiales partes non possunt esse causæ procreantes.

Quomodo Palmarium putauit res creatas esse.

1. Meteor. cap. 3.

Quatuor prima mundi iuxta Theologiam.

Elementorum efficiū.

Elementa mundi parentes.

Sacræ literæ testantur in principio Deum creasse cœlum & terram, quæ fuerit inanis & obscura, super facie abyssi se motitante spiritu. Elementa non pepererunt mundum: neque mundus est elementorum partus. 6. *Deus fecit elementa αὐτοκίνητα.* Mirum. Ergo non potuit moueri aqua, & lux, & ignis sua vi? Attamen Iobi 38. 8. Deus dicit mare erupisse. Interrogandus erat Aristoteles quoque, cuius vi moueretur sursum ignis, terra deorsum. Num alius? At sic violentè mouerentur, non natura. Pingite Palmarii imaginem facie Mydæ. Dignus enim fuit. Nam ne putemus fortuitò dormienti excidisse vocem addit: *vt non agerent nisi concitata: & ab alio impulsa.* Sane si ille alius esset Deus, tolerabilis vox esset. At non ita accipit. *Vult à cœlo agitari.* Quæsumus o Palmariani; vt ignis exiccet, & calefaciat, aqua madefaciat cum frigore, quo cœlo habent opus? Ante cœlum factum erat terra, & aqua. Quid ea mouebat, si Deum creatorem seponas? 7. *Deus cœlum fecit αὐτοκίνητον.* R. Credimus si ita lubet. Sed tamen quid dicendum his qui sphæras mouent per intel-

An elementa vim motus in se habeant.

Cœlum quô sit mobile.

intelligentias? Deinde quid secundum mobile contra motum primi ab occasu in ortum trahit? Tertio qua ratione mouentur astra? Per se, an per orbes? 8. *Ex cœlo & elementis fiunt sublunaria.* R. Mirum. Supra audiebamus vtraque plus quam genere distare. Quo compactore conglutinantur? Sed concedamus id, quanquam non ex fundamentis Palmarii: Quid præterea? 9. *Ex cœlo & elementis fiunt sublunaria, quorum natura est potens vtriusque* (cœli & elementorum) *pag 82.* Forma dicebatur esse à cœlo, non ab elementis, quorum nec substantia nec qualitates possent formam producere: Item inferiora regi à superioribus motu, influxu, lumine: Formam ab iis esse quæ semper mouentur: materiam sublunarium ab elementis, &c. Similia & alibi leguntur, ex quibus cognoscimus *FORMAM & Q. Ess. Palmario esse vnam eandemque rem*, quæ & spiritus, & tota substantia appellatur. Nos primum quærere poteramus, num etiam ignis, aeris, aquæ & terræ, vtpote elementorum formæ essent à cœlo, quia sublunaria? Cœlum autem factum est die secundo, illud scilicet in quo sunt stellæ. Terra & aqua in principio ante cœlum illud condebantur. Fortasse iuxta Seuerinum, Paracelsum, Angustiuum, &c. *in elementa dissiminat essentias immaturas, aut earum rationes.* At hæ non forent formæ elementorum. Intellexerit ergo mistorum genera tria perfecta; quibus aditi possunt & imperfectè per turbam coëuntia.

Pag 47. & cap. Cœlum non debet igni substitui, quia differt toto genere.

Forma vnde.

Forma & Q. Ess. idem.

Secundo non patet quomodo sublunaria ex cœlo & elementis fiant. Num vt mista ex mistilibus alteratis? Nam ex Palmario audiebamus *mistionem esse mistilium* (alteratorum) *vnionem.* Si hic est modus, cœlum erit alterabile, & ex consequente non formam solum dabit, sed & materiam. Illud explicet nobis aliquis Palmarianus seruans Aristotelis & Galeni placitis.

Tertio. Quæri potest cum iuxta pag. 46. cœlum non moueatur vt elementa, sed in orbem: Est autem omnis motus à forma, quam dicitur cœlum conferre, si inhærendum sit decretis Aristotelis, quæri potest, an non omnia sublunaria debeant in gyrum agi: Sin autem id non est, quæ caussa cur non?

Ignis causa existentium.

Quarto cap. 8. pag. 42. legimus: *Ab vno igne omnia sunt nata* (ignis est anima mundi.) Nam Trismegistus ait: ὑπὸ πάντα πυρὸς ἐγγεγαῶτα. Si forma dat esse rei: quodcunque est in natura, esse suum habebit ab igni. At cap. eodem pag. 47. non potest cœlum igni substitui. Alibi in chymia omnia potest ignis naturæ. Hæc & similia Palmariana versutia opus habent vt declarentur. Nos Daui sumus, non Oedypi.

Quinto expediendum & hoc est, *quomodo natura sublunarium sit potens cœli, & elementorum*, cum tanta sit varietas? Cœlum autem vnum vniuersale est. Respondebunt de astris Palmariani. Sed non ita erat ante astra, nec postea res nouæ sunt in mineralibus, & vegetalibus conditæ. 10. *Cœlum est principium actiuum, & passiuum motus & quietis.* R. Istud sane erat ex quisquiliis subselliorum scholæ Palmarianæ. Alias schola Parisiensis *cœlum tantum actiuum principium* cum Aristotele ponit. Si & verum est, quod Palmarius suprà disputauit de cœlo formam conferente, elementis materiam, quis videat cœlum posse esse passiuum principium? 11. *Sublunaria nihil habent præter quatuor elementa, & hoc quintum*; cœlum scilicet. R. Ergo habent vtrumque principium & nihil indigent influxu, motu, lumine, quæ supra ponebantur. Quomodo vero si cœlum & elementa habent non habent omnia? Num & in igni, aere, aqua, terra simplicibus sunt 4. El. & cœlum? Nam & hæc sunt sublunaria, ne quid dicamus de animabus qualitatibus, & huiusmodi. Si ista sunt in sublunaribus libenter fatemur à Deo esse: Sed non Palmariano discursu. 12. *Autor naturæ Deus iam non creatione sed generatione singula perpetuat* R. At & creatione. Alias Palmarius non fuisset Dei creatura. Deinde conseruat, non perpetuat. Nam & singularia intereunt in elementis, & elementaria; & tandem totus mundus destruetur. Nihil mundanum perpetuum. Sed mittamus nugas pluribus persequi. Septimo: Repetit fatuitatem, quod *vegetabilia non pellant ad extra inutilia nutrimenti excrementa.* Geberus cum cæteris chymicis tres superfluitates agnoscunt in mineralibus, vegetalibus, & plantalibus: Quædam excernuntur dum vigent in natura, quanquam magis in vegetalibus & animalibus. Galenus ponebat excrementa vtilia & inutilia: Et hæc vel naturalia, vel præternaturalia. Alterum genus est connatorum, extra radicem mistionis, Ideo paruo labore possunt secerni, qua ratione metalla purgantur excoctionibus, & aliis operibus. Tertiũ est in radice cohærentium, quæ non nisi maximo labore, & industria auferuntur. Si quis hîc ignem naturæ verum habeat, possit quidem mala bonis æquare, vt fit in transmutatione. Veruntamen is difficillimus inuentu est, nec in omnibus æquè felix. Vegetalia ex se emittunt multa inutilia quædam etiam vtilia in corticem: multa consumuntur in comas; multa expirant. Connata duo retinent, quæ chymicus separat, & cum exhausta sunt, vocat *Elementa artis Superuacanea.* (Alia enim sunt adhuc prægnantia) succos vtiles, & lachrymas, (resinas, liquores) etiam redduntur: Sed non sine essentiis Ita se habet natura rerum. Quod autem dicit Palmarius, retenta obsistere genuinis facultatibus, non est καθόλου verum. Nam naturaliter concreta sunt nascentium adminicula, & propugnacula Ideo *Rhabarbarum integrũ non minus* purgat quam vulgari decocto, aut extracto: Imò plus efficit in tota substantia datum, quam per officinas extractum. Aliqua tamen, & certo respectu ante legitimam exaltationem possunt rectè dici obsistere: quod Libauio non poterat concedere ignis Palmarianus, qui venenum cum salubri, bonum cum malo, astringens cum purgante seruatum cupiebat. Octauo: *Feces & crassamenta ponit.* R. Bene. Ista erant inanis chymicorum elementa, & capita mortua. Quod autem ista naturæ, & artis coctionibus secernantur, de arte concedimus, de natura putamus magna parte hallucinatum Palmarium, qui tunc impuriè philosophabatur, quanquam quando purè? Nono: *Non habent alia nobilia, alia ignobilia elementa* R. Attamen differunt corpora cruditate, coctione; perfectionis gradibus, & exaltationibus. Elementa illa quæ diuelli ab essentiis non possunt, sunt certè nobilia. In spiritu vini destillando, reliquiæ, quæ dicuntur elementa, sunt imparis virtutis. Vah putum philosophari Palmarii. Decimo: *Non habent aliam mistionem.* R. Si de excrementis

Cœlum principium duplex.

Sublunaria ex cœlo & elementis; quod iam contra Riolanũ aliquoties confitetur Palmarius.

Num Deus adhuc creet. Ps. 102. vers. 19. Ps. 104. 30. Sap. 19. 11.

Superfluitates mistorũ.

Rhabarbarum integrũ purgat efficacius extra-cto officinarum.

Elementa nobilitate & ignobilitate differre.

loque-

Inquæris cur non, si modo sunt res mistæ? cogita de resina, lacbryma, succo: bile, pituita, lacte, semine, &c. Dicimus terram quæ vltimo restat esse mistam Aristotelice. At suam habet crasin, vt & phlegma suam. Vndecimo: *Vnus & idem est ignis elementaris foris, & intus.* 2. De ortu & 3 sex. 20.

Resp. Cur non insitus est naturæ, & calidum innatum Fernelii, & spiritus Aristotelis? Verum tamen si de diuersis partibus Totivs loqueris, genere potest idem ignis esse corticis, & nuclei, specie non idem. Nam Elementum ignis differt ab igne cœlesti specie. Si vellemus audire Palmarium plus genere distaret. Sed de diuersitate caloris Elementaris & innati, &c. alibi. Duodecimo: *Non est quidam ignis substantia, quidam qualitatis.* Resp. Et tamen calor quoque ignis dicitur: Dicitur spiritus: dicitur calidum insitum: dicitur febris, &c. Alius ignis est flamma, alius vaporosus, alius cœlestis, alius Elementum, &c. Ignes misti differentes.

Decimotertio: Postquam miscuit extracta Elementis, aggreditur *Ens primum*. Id negat extrahi. Cur? Quia *est proximum cuiusque generationis principium*. Sit ita. At in matrice sua est, nec nude subsistit in natura. Cur non ex vena metallica & aliorum dum adhuc nascuntur, suntque in matrice tanquam conceptus extrahantur? Indigebat Palmarius Elleboro cum de Ente primo cogitaret. De Ente primo.

Decimoquarto: *Tractatum de succis extractis reiicit ad pharmaciam*, dicitque purius describi apud autores proprios. R. Nimirum Libauio nihil potest puri tribuere, quanquam non scripserit sua. Est autem telum datum contra Palmarium: De extractis succis.

Si pharmacochymia complectitur pharmaciam, excepto, quod omnia solertius elaboret, extracta Libauiana sunt pharmacochymia. Cap 17. p 95 & 160.

Est autem prius iuxta Palmarium. Ergo.

Decimoquinto: *Omnia reliqua: Ens primum, Arcanum, Essentiam, vno halitu proflat & loco mouet, quia Paracelsica delenda cum memoria sui autoris.* R. Disces in purgatorio leuius insanire. Exempla secus docent. Arcani (occulti secreti) terminum non debemus Paracelso, vti nec reliquos, sed chymicis prioribus. Et quorsum repudias essentias, cum quintas tantopere celebratis? At anreuertis obiectionem: *Habent aliquid boni.* Respondes: Detur id *pharmaciæ*. Imo inquimus *spagyria*, quæ sales, olea, tincturas & alia multa præparat.

(a) *Hac forma alias in modis rerum est vsitata: vt, quid efficiens procreans? Est causa efficiens procreando. Quid est longitudo recta. Est longitudo (seu qua) recta linea protenditur, &c. Nasus curuus est in situm curuum inflexus: scil. Nasus, seu qui est, &c.*

Capvt L.

De Alchymia Libauiana abolita Palmariana introducta.

Lex abrogationis his verbis concipitur: *Explosis duobus fundamentis Libauiani artificii* MAGISTERIO *&* EXTRACTO, exempla eorum nihil rectius poterunt: q. d.

Tota Libauii Alchemia constat magisterio & extracto.

Vtrumque est explosum.

Ergo tota est explosa, & ex consequente exempla vtriusque simul sunt damnata. Nihil enim rectius poterunt.

R. *Si explodere suffi.it, quiuis nebulo & scurra optimas artis potest damnare.* Sed explosionem Palmarii explosam, damnatam, abrogatáq; vicissim non ab vno homuncione, sed *à tota Schola medica Parisiorum fuisse*, ipsumq; terram momordisse, & in purgatoriũ suum (cũ indignatione forte) descendisse diploma & euentus contestantur. Est hic quæstio: *Si extractum cum magisterio reiicitur, num nihil est boni in Libauii Alchemia?* Item an ergo Palmarius omne damnat extractum? De priore dictum est præcedente capite: de posteriore respondet: *Chymicum extractum nolim reiicere, si sit chymicum, non adulteratum, non ementitum: quod habeat id quod pollicitur, & polliceatur id quod potest: si demonstretur tale: si sit certum, verum, iucundum:* cuiusmodi nõ sunt Paracelsica & Libauiana. Cur? *Superant n. cacoethia & immoderata omnis generis qualitate. Pereant ergo illa*: Nec posthac observentvr. Dixit Palmarius. *Ite: Declamatum est.* R. Libauius suam Alchemiã extruxit ex Hermete, Auicenna, Gebro, Bulcase, Mesue, aliisque Arabib. Aegyptiis, & Saracenis, &c. apud quos inuenta est, & viguit primum. Deinde deduxit per exempla omnium gentium, Italorum, Gallorum, Germanorum, Asiaticorum, Europæorum, Chinensium, &c. Qualem apud hos inuenit: talem dedit. Si de extractis quæstio est, talia fuerunt ab initio quale *Extractum Rhabarbari apud Mesuen de simplicib. c. 5.* vbi *Magni reges* Rhabarbarum dicuntur *aqua macerasse succumq; sic extractum in trochiscos coagulasse.* Istum modum *Andreas Marium* vocat *Elegantem*, & non tantum in *Rheo* commendat, verum etiam in aliis rebus similis succi, etiamsi siccæ fuerint, testaturq; se sæpissime visum fuisse. Non autem integrum aquis meisisse, sed tusum, & pulueratum, ex quo per modum Tincturarum extraxit essentiam. Hunc modum autem chymicum esse, patet ex descriptione *chymicorum sapientum, qui dicuntur olea facere per dissolutionem, & id quod in rebus occultum est manifestare*, item *formam à materia separare*. Ad extractum a. faciendum Mesues proponit *infusionem* Hinc ergo omnis artificii extractorum præceptio nascitur, quã præterire Libauius non potuit. Idem Mesues *de succo rosarum* scribit, quod sit à substantia terrestri, & frigida secretus: quod & ipsum est chymici artificii. C. 10. *de rosa*, Tinctura exemplum habet. *In abscissione rubedinis (inquit) non est plus rosa quam homo mortuus.* Vbi recrementum est *caput mortuum* & cadauer: rubedo q. *anima rosa*. Ibidem rosæ tribuit *diuersarum naturarum substantias*. Eas chymici vocant Elementa, & principia, magistralia, essentialia, prout elaborata fuerint. Extracta Palmarii. Alchemia extractoria apud magnos reges. Extractum Rosarum. Rosa anima.

Aq. Rosacea vesica extractio. Ext. & aqua absynthii. Tinctura Sarici coccini. Nitrum artificiale, Borax

Habet & aquam rosaceam per sublimationem factam, quæ rursus nouum exttahendæ : ssentiæ artificium, quod similiter se habet in aliis, proponit. Martinus depinxit *extractiue* totamque artem scholiis illustrauit. *In absynthio* mentio est *extracti succi* vsurpandi cum suo extrahente: item aquæ ex eo sublimatæ: *Cap. 14. de lapide stellato tincturam ex Seta Kermes* extrahit per stillatitiam rosarum & succum pomorum. *cap. 17. Artificiale nitrum* appellatur, quod item est chymicæ tractationis si fiat accuratius: *Cap. 17.* habetur *aqua & succus rutæ: & aqua Enulæ: colocynthidis* & mirobalanorum, quanquam quidam etiam decocta intelligant, ex quibus facile est aquas extillare, vt & ex succis. *Cap. 22. de Mezereo* sunt aquæ alkekengi, solatri, sonchi, Berberum: Extractum *mezerei*: eq. Endiuiæ. Longe manifestius loquitur in tractatu *de oleis* per dissolutionem *à magistris Alchemiæ* factis.

Aqua pro decoctis ex quibus aqua possunt destillari.

Hic exempla sunt *oleum ouorum per elixationem & expreßionem* è vitellis ad modum olei amygdalini: Item *per destillationem*, quo modo fit oleum philosophorum. Præterea oleum ex fermento per vstionem inter laminas ferreas per expressionem: vel per destillationem: quo modo chymice fit & *oleum sinapis*. *Oleum iuniperium descensorium* ex lignis: vbi *Syluius* annotat eo modo extrahi *oleum ex pinea* nucleis, *Guaiaco, palo sancto*, aliisque lignis, fructibus, & seminibus pinguibus, & succulentis: Ita *fraxinium*, & ex lapide *Gagate* vtrumq; descensorium sicut artificium descriptum est in iuniperino.

Olea Chymica Mesues.

Est vero alius modus *per sublimationem, seu destillationem* cuius item meminit Mesues, vbi legatur annotatio *Syluii*, qui ista *chymico studio* ascribit, vt & *corporum in Elementa solutionem*. In *oleo philosophorum*, quod & *sapientiæ*, Palmariana censura inuenit quo erubescere debeat. Bulcasis vocat *oleum de lateribus*, eiusque Encherian & vasa cum dispositione expressis verbis ascribit his *qui occupantur arte ALCHIMIAE*, additque esse de *SECRETIS Philosophorum*.

Ol. Philos.

Secreta Philosoph.

Interpretes apponunt oleum balsami stillatitium Petri de Apono: Item oleum tartari per deliquium: oleum sulphuris per campanam, vel destillationem: vel solutionem. Apud Auicennam est *Argentum viuum & Arsenicum sublimatum* cum *mentione aquarum per sublimationem seu destillationem*. Bulcasis etiam plura recenset, præsertim præparationes mineralium, quibus vti Alchimistas nemo doctorum ignorat, cuiusmodi sunt *Cerussa calx antimonii, ærugo*, (ZinIar) *auripigmentum sublimatum, arsenicum sublimatum*, cum sale; *argentum viuum sublimatum cum vitriolo septem vicibus* aut pluribus: *Causticum* sublimatum ex arsenico, calce viua, argento viuo, sale armeniaco: *Cinabrium* (Zinziphur) ex argento viuo & sulphure: calces variæ: *Crocus* martis: Puluis auri, & argenti per frictionem asperi panni: *Extractio aloes, scammonii*: Tithymalli: Tapsiæ: cucumeris asinini: absynthii & aliorum quorum præparatio nomine chymico *EXTRACTIO* vocatur, licet aliquibus addatur expressio. In scilla meminit *Athanor* furni scilicet philosophorum: item destillat *aquam ex scilla* per descensum in igne rotæ seu circulati. In destillatione *aceti* Athannorem instruit ad similitudinem *Ergaliæ aquæ rosaceæ*, destillatq; per alembicum *spiritum aceti album*. Eodem modo facit & *vinum destillatum*. Oleum vel *aquam camphoræ* destillat ex lignis pineis cum aqua rosacea: Vbi proculdubio oleum innatans aquæ est colligendum. Ex aqua quoque stillatitium dulcem parat, & describit opus *aquæ rosaceæ* variis modis etiam *regum Abarach*. Sed non est vt plura congeramus.

Quam autem Geber, Lullius, Albertus, Rupescissa, Arnoldus, & alii infiniti sint professi, & quæ hodie per totam Europam & Asiam habeatur pro *Alchemia*, & *chymia*, notissimum est non tantum medicis, & medicinæ studiosis: Verum etiam officinis, suntque libri pene infiniti in publicum quoque dati, ex quibus *Philiater*, seu *Euonymus Gesneri* etiam Academiarum quarundam commendationē meruit, scripsitq; Riolanus *medicam scholam non damnare Alchemiam Libauii*, quanquam is generalitate nimia postea peccaret, & *Alchemiæ caussa* simpliciter agi ostenderet, in quo ipsi etiam est obuiam itum. ;

Alchemia Sophistica.

Augustinus Pantheus nomine *Alchemia*, vt & alii *Alchemistarum* notarunt impurissimos istos, & sceleratissimos nebulones, qui titulo isto passim ad fallendum abutuntur, quorum culpam sustinent alii, qui simplicitate quadam & imperitia peccant, vendicantes sibi *artificium lapidis in schedulis* quibusdam descriptum, quas tamen vel non intelligunt, nec opere demonstrare possunt, vel ignorant sophisticas esse, & impostorias, aut quasdam colorationes æris, ferri, argenti, &c. habere, quas ipsi errore quodam credunt veram tincturam, qua simul peragitur transmutatio, policeri. Horum deceptio & infelicitas facit artem apud populum, & imperitos inuisam totam: quo modo consentaneum est Palmarium quantum in ipso fuit, in Gallorum schola Parisiense fecisse. Sed peritorum & prudētum est virtutes à vitiis discernere, & vnumquodque opus sic iudicare, & commendare vti ab artifice vero elaboratum est, & ex natura sui æstimari debet, sicut videmus antiquos æs Babylonicum, Orichalcum, argirochalcum, &c. non pro auro, argentoue proclamari, licet pene ad amussim ista æmulentur.

Auri examina discernunt inter veros & falsos chymistas

Aurum id est, quod examinibus omnibus, maxime acrioribus respondet: argentum quod argenti, siue natura, siue arte sint facta. Ideo Geberus & alii diligenter etiam Docimasticam descripserunt, & medicinas medicataque metalla distinxerunt. Sed quænam est Palmarii chymia, vt inde quid ipsi chymicum & magistrale intelligamus? Dictum de his quidē supra est: sed vt de veritate per collationem constet, non pigeat hic in synopsin conferre.

Alchemia Palmarii.

Palmariana *Galenochymia* est *Hermesia*, & *Spagyria*. Illa tractat magisteria vera: hæc extracta. *Magisteria* vera sunt duorum generum: Vnum *vniuersale*, quod vocatur *Lapis* philosophorum Elixyr, ignis naturæ, &c. ex Mercurio: iuxta axioma: *Est in mercurio quicquid quærunt sapientes*. Id nullum capit aurum naturale: & quanquam mercurio, & sulphure dicatur constare, tamen ista non differunt re ipsa.

Sunt enim vnius aliter dispositi nomina. In eo quoque Elementa habentur, non diuersa alio modo

modo quam conuersione dispositionum in re vna: de quibus videndum *Cap. 7. pagin. 35. & sequ.* vbi
principiorum & elementorum nominibus materia, & labores intelliguntur. De vniuersali agit *c. 15.*
p. 85. Reliqua magisteria vera sunt integra per ignem naturæ sic mutata, vt omnis sapor malus, & ca-
coethia discesserit, & venenum cum iuuante sit retentum tam feliciter alteratis omnibus vt cito, tu-
to & iucunde iuuent, fiatque ex veneno, & pharmaco alimentum: qua de re legendum est *cap. 12. p.*
72. & alibi per totum libellum. Ita Realgar, arsenicum, sandaraca Græcorum, colocynthis, ablynthiũ
elleborus & similia in medicinas optimas mutantur nullo addito, aut subtracto. Ita se habet magi-
sterium Palmarii, in quo *vniuersale Elixyr est somnium: reliqua fucus & inanis ostentatio.* Extracta vulgaria,
cuiusmodi in omnium chymicorum libris passim leguntur, non agnoscit. Reiicit n. ad Galeni Phar-
maciam. Nominat quidem olea, aquas sales. Sed cuiusmodi hæc sint, nemo potest dicere: quia nul-
lam *Eucheriam* enarrat, nec vllum exemplum veræ apud ipsum elaborationis. Vnde nescimus puterne
illa olea & aquas pharmaciæ esse, an chymiæ. Quædam sunt de quibus dubites quonam referantur
in Galenochymia. Ex hoc genere recenset *vitrũ antimonii inexhausta virtutis*, quod ipse sic posuit præpa
rate vt non sursum, sed *deorsum tantum* moueret, quamuis Crollius chymicus frustra in huc desuda-
uerit. *Pag. 115 c. 21.* vulgo præparatum vitium non repudiat. Forrasse id ad pharmaciam spectat, præ-
sertim cum *syrupum patrii* recenseat, quo adiuti sunt innumeri *constante ex vini albi selibra aqu. ros. sextã-*
te vitri puluerati drachma, cinamomi sesquidrachma, omnibus infusis, colatis, & saccharata. de quibus semuncia, Syrupus ex vitro stibii.
vel vncia data paralyticis iaminens coacta sit fugere, & apoplexia etiam solo puluere fumo facessere: vt mirum sit
cur in Palmario non fuerit adhibitus. Verum hoc medicamentum non est chymicum, quia vt scri-
bit *pag. 116. si chymica arte diligenter elaboraretur, ipsissima ederet quæ mercurio* (vniuersali lapidi) *tributa* Antapoplecticum: Antiparalyticum.
sunt, siue sola ai daretur, siue cũ sociis. Ex antimonio parat etiam calcem triplici modo, 1. igne solo, 2. aqua
regia (licet fortis possit subiicere) 3. sale petræ, cuius vi vomitiuus spiritus expirare dicitur. Quod si
calx eadem diutius digeratur, sudorem & vrinam fertur mouere vt sit diaphoretica & diuretica. Præterea idem Calx stibii Palmariana
stibium Palmario efficacissimum *oleum* sudat, & *tincturam Panaceam* præbet: id quod infinitis exem- Ol. & tinctura stibii.
plis *Martini Rulandi* probatur, & *Alexandri Suchteni* scriptis, licet non cuiuis pateant forrasse *clauem* te-
nente Palmario, qui tamen Paracelsista nunquam fuit, si fas est credere.

Quanquam autem ista sic se habeant narrante Palmario, & *Panaceam* consecutus non debeat
quicquam amplius scrutari, ni temere, & animi gratia velit manus fuscare & faciem inquinare, fu-
mosque amaros sorbere: tamen modum sciuit Palmarius *quo totum stibium figi queat, & perfici in medi-* Stibium polychrestum totum fixum
camentum innocentissimum & πολύχρηστον, quæ fors ratio sola chymica est, & per ignem naturæ procura-
tur, vt in magisteriorum censum veniat. Si auro iungatur, sudorificum fit. Sed hoc non est chymicũ
magisterium in quo nihil debet addi: Ita cum *hydrargyro adiicitur, & destillatur vt mercurius vita* (mor-
tis) euadat, cuius facultates sint *vitales vere* (scilicet ad exemplum spiritus & caloris vitalis) & morbi-
cidæ. Componitur etiam amplius. Nam *ex stibio, hydrargyro, & auro sic pharmacum specie florum, qui* Circulatio in igne naturæ. Sp. vini & mellis.
mouente calore fiat vomitiuus quidem: sed si circulentur spiritu vini & mellis, omnem deponunt vehemen-
tiam.

Hæc fortassis est ista ars IGNIS NATVRÆ, quo tuta vertuntur in exoptatissimas medicinas.
Solum hoc erit magisterium Palmarii. Nam *solam desiciendi* facultatem retinet, quam alibi *cœlestem* Ars magistra Palmarii.
vocat, quæ persistat omni cacocthia, & sapore horrifico demto: si fas est credere mendaci homini.
In posterum ergo cum volemus medicinas vertere in alimenta, & omne ingratum tollere, non vta- Chymia inuersa.
mur *sale Elia*, sed *spiritu vini & mellis*.

Sic enim extrahemus *omnia aduersa*, & cadauer quod caput mortuum appellant chymici, pro
medicamento, & alimento porrigemus vt iuuet iucunde, cito, tuto. Ita arsenicum, sublimatum, Re-
algar & alia venena euadent innoxia: Et est bonum consilium. Nam *spiritus vini & mellis extrahit essen-*
tias siue bona sint, siue mala.

Cum ergo venenum ex Thora, elleboro, napello, scorpio, vipera, &c. extraxerit, quod reliquũ
est, non poterit lædere. Hæc est chymia inuersa, quæ vt verisimilis appareat, argumento magno effici-
tur. *Violentia est à cruditate.* (Suchtenius tamen scribebat purgationem sursum, & deorsum esse à corpo-
re non ab essentia, ita vt corpus separandum sit, si quis velit vitium operari placide.) *Cruditas quo tolli-* Violentia medicamentorum vnde:
tur? Coctione, & menstruorum nobilium clementia mitescit, inquit. At coctio non est absque igni.
Hic ergo *ignis naturæ* Palmarii ea campo Elysio adductus. Num etiam aliud quid ex antimonio sup-
petit? Imo aliud Nam ex eo fiunt *crystalli*, qui nulla vacuatione *tertianas, & quartanas* expediunt: quod Crystalli antimonii.
est mirum. Necesse n. est tunc bonum & malum; simul mutari, & medicamentum cum alimento ve-
neno q; conuerti Quo modo enim alias materia tertianæ, & quartanæ fieret innocua? Sed hi crystalli
sintne Hermetici, an spagyrici, autor non expressit. Est & *Regulus ex stibio*. Qualis iste? *Ouo* cõparatur,
Ergo *stibium* erit pro *Gallina*. Veruntamen non perit gallina cũ ouũ punit: stibium vero in excremẽta Regulus Palmarii ouum.
ex parte vertitur, nec amplius manet id quod fuit. Num ad Hermesian, an spagyrian istud ouum per-
tineat, quæri posset, si viueret Palmarius. Quæ *virtus Reguli*? vtilissimus est ad ea quæ cõmendatur mer Tres panaceæ Palmarii.
curius. Num ergo his minus est vtilis? An non in mercurio quicquid quærunt sapientes? Habemus
ergo iam tria vniuersalia, *Tincturam* antimonii, *Regulum*, & *Elixyr* ex mercurio sine auro. Nondum sat
est. Ex *stibio regalato adiecto sulphure* per sublimationem *cinabaris* fit rubicundissima, cuius dotes innu-
meræ. Mirum, si & hoc est chymicum. Dotes a. istas innumeras qua experientia cognouerit Palmari-
us, extare debuit. Ita est antimonii anatomia. Non solum autem istud oua parit, verum etiam *arseni-* Ouum Sandaraca & arsenici.
cum & sandaraca. Verum quæ neq; Hermesiæ sint, neq; spagyriæ, quia nõ sunt vera magisteria, nec ex-
tracta, iuxta Palmarii sensum. Ex *argento viuo* quam multa constituunt? Primum caput & cauda ei am- Argenti viui medicina.
putantur tanquam serpenti: & solus venter seu media substantia commendatur.

Non

Noo placet integrum. Sublimatione elaboratur vt *cryſtallus* fiat, ſecedente in capitellum volatico polline, & in fundo ſidente capite mortuo, medias vias obtinente ſolidu cryſtallo. Hic *expers eſt veneni*, & ſoporis adverſi. Fortaſſe ad extracta referetur. Nam vere magiſtrali modo, ſi Palmario credimus, tota ſubſtantia mercurii fit benefica, vt vorari poſſit ſerpens cum capite & cauda, quia ex ſummo veneno fit omnium morborum alexiterium: Et eſt hoc VNVM & VERVM magiſterium. Aliud eſt quod eadem arte mira ex *ſandaraca Græcorum* elaboratur. Quæ vero ata iſt ?compoſitiua eſt. Nam vt ſublimatum fiat, *minimum argentum viuum & atramentum requiritur*. Interdum *ſal* additur. Deinde per eam duæ *ſubſtantia mercuriales vnius radicis* (ſublimatum vulgare, & argentum viuũ mercatorum) componuntur.

Quarta panacea.

Ars mira Palmarii.

Serpentis ſeu Baſiliſci occiſio per proprium halitum in liquorem verſum.

Tertio per eandem *mercurius per mercurium extrahitur*, vt faciebat *Sucten*, cum regulum conflaret ex antimonio, eumque argento miſtum amalgamaret cum hydrargyro, poſteaque diceret ſic argentum viuum extrahi ex metallis. Hoc erit exemplum extractum chymici. Extrahitur enim: ſed neque ex auro, neque argento, licet id & ſæpe factum ſit, & præcipiatur fieri à philoſophis: Verum ex *corpore magneſia*, h.e. regulo ſtibii, quę *magneſia eſt regina minerarum*, ſeu omnium metallorũ matrix, vt loquitur Quercetan. Hoc ſcilicet eſt medicamentorũ chymice præparare, quod eſt in calce curæ Elephanticæ *ex veterum præceptis* præparare Bene monuiſti Palmari. Ergo *magiſteriũ* erit cum effecerimus, vt ſine additione, & detractione totum corpus ſic alteretur, vt venena & medicamenta mutuo permeent tum vſu, tum præparatione: *Extractum* erit, cum mercurium per mercurium ex ſtibio elicuerimus, vt *Medicus* iſta arte pollens FERE ſit *OMNIPOTENS*, quam omnipotentiam tamen exilem fuiſſe in Palmario cognouimus. Sed ſi mercurium extraximus per mercurium ex magneſia, quid hinc commodi? Tacet de hoc Palmarius. Argentum autem viuum vulgare quod metallurgi (fors & bi ſunt chymici) excoquunt, aut ſaltem ſeparant à ſua vena, aſſumit, & de eo ſcribit grandia. *Omnem chymia laborem recipit, inquit?* Quinam ſunt illi LABORES? Libauii *Enchiria* repudiabatur. Neque enim erat ad ſaliuam Palmarii. *Nouem* recenſentur Palmariani, 1. *putreſcere*, 2 *diſſolui*, 3 *diſtillari*, 4. *calcinari*, 5. *ſoblimari*, 6 *figi*. 7. *erubeſcere*, 8 *albeſcere* 9. *ſolui*. Putemus dictum eſſe, putrefacere, diſſoluere & cætera actiue. His laboribus adduntur inſtrumenta *ſtygia* communis, *regalis*, *oleum ſalis*, *oleum vitrioli*, *oleum ſulphuris*. Opera emergunt inde, *aqua mercurii*, *olium*, *butyrum*, & alia multa.

Argenti viui ex metallis extractio Suctenii.

Medicamenta chymice præparare quid ſit.

Ars Laborãdi chymica.

Menſtrua Palmarii.

Medicina chymica.

Quod ſi chymicus eſt, qui facit ſtygiam, regiam, ſpiritum ſalis, vitrioli, ſulphuris, pluribus eſſentiis ars Palmarii locupletabitur. Imo vt mox addit, argentum viuum *mirabilem habet proprietatem, vt ad VNIVERSALIS naturam aſcendat*, ad quam tamen nec auro, nec argento eſt acceſſus. Facit etiam mentionem plurium *menſtruorum nobilium ex animalibus* (forte ex vrina, lacte, caſeo, carne, ſanguine, &c.) & vegetabilibus (vt ex vino, tartaro, Guaiaco, aliiſque lignis duris quæ nitro abundant) quæ ſi & ipſa ſunt non cerdonum, & olitorum, ſed magiſtrorum Alchymiæ, cieſcere magiſteria, & extracta neceſſe eſt.

Menſtrua animalia & vegetalia.

Inſuper *mercurius* aliquando *ſolitarius* in vſum venit, aliquando cum *mineralibus maioribus & minoribus*: aliquando cum *ſemimineralibus* & ſic ea præſtat quæ *omnem fidem* ſuperant. Nam ſublimatur à ſale & vitriolo, fitque *ſublimatum* varie graduatum: Item ab arſenico, & ſulphure, & croco martis, efficiturque *cinabaris*: ſublimatur & cum regulo: Et deſtillatur. Quod ſublimatum eſt porro in alia mirifica transformatur, iterumque ſublimatur cum argento viuo.

Sublimatũ.

Cinabaris.

Sal commune calcinatur (fortaſſis nouà chymico, ſed calcatio oppidano.) Deinde cũ eo mercurius ſic præparatur, vt nihil moueat ſeu purget, ſi nihil oberret in viis communibus, vt inteſtinis, pelui cerebri, palato, naribus, oculorum canthis, anibus, veſica, &c. Iſta omnia complectitur Alchemia Palmarii, niſi reiiciantur ad culinam, aut officinas pharmaceuticas, quod veriſimile eſt ipſum feciſſe, quia vt capitis quinti titulus habet: *IGNIS philoſophicus omnium operationum chymicarum eſt autor verus, & SOLVS dominus, ſine quo irrita ſunt omnia.*

Iam autem igne philoſophico multa non fiunt ex commemoratis, vt ſtygia, regia, ſal calcinatus, oleum vitrioli, ſpiritus ſulphuris, liquor ſalis (qui vel ſine igni parari poteſt) & alia. An ſunt parachymiæ, vel metachymiæ, quo modo Ariſtoteles dixit paralogiſmum, & metaphyſicam? *De auro potabili* quid dicendum? In cura Elephanticæ, hoc eſt ſcabie Gallica infectæ, dicit ſe vſurpaſſe *aurum potabile exuberatum, ſupra ſphæram exaltatum, non reductiue.* Id erit metachymicum, quia eſt vltra ſphæram. *Pag. 127. & 128. cap. 24.* de eo ſic diſſerebat, *quod aurũ natura à ſola natura diſſolui poſſet, & non ab arte*: quod *aurum vulgare non intraret magiſterium*, hoc eſt, *Elixyr, lapidem metaphyſicum* (ſtultorum ideale medicamentum) *verum aurum potabile ſapientum, ignem ſere purum, ignem expurgatorium quaſi* FORMAM SEPARATAM.

Metachymia.

Aurum potabile ſine auro vulgari.

Eſt ergo aurum potabile ſine auro, quod ex quo vbere ſit expreſſum dicendum erat Palmario, ne mundus tanto bono careret. Eſt & *aqua philoſophica*, quæ cum eo quod ſoluit, eſt vnius & eiuſdem naturæ (vt hydrargyrus cum argento viuo ſoblimato) & conſeruat ſolutum, non deſtruit, quæ eſt *VERA & philoſophica diſſolutio*, licet neget *pagin. centeſima vigeſima ſeptima*, artem poſſe vere ſoluere. In aqua philoſophorum latet ſpiritus quintæ eſſentiæ, cuius eſt *magiſtraliter ſoluere*, inquit ex *clangore Buccinæ*.

Aqua philoſophica.

Magiſtraliter ſoluere.

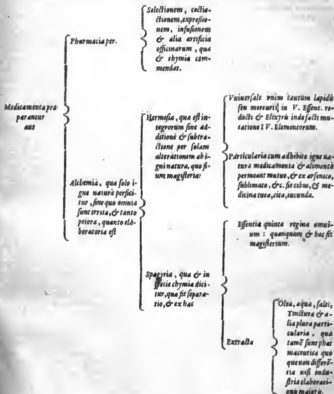
Ergo magiſterium etiam ſolutionis eſt, quanquam *pag. 154.* ſeparatio à magiſterio diuellebatur. Præter aquam philoſophicam, quam oportet igne naturæ fieri, ſi debet eſſe chymica, citantur etiam *aqua ſalium*, & *aluminum*: Præterea *liquor ſachari ſub ſcamnis ſchola Pariſienſis: non vulgare antimonium Alexandri* Suctenii: *Elixyr* Palmario ignotum: *Vera correctio ſublimati* per hydrargyrum: *Exaltatio liquoris ſachari: Quinta eſſentia* miris modis laudata *pag. 63. & toto cap. 13.* ex qua *pag. 63.* paratur *vniuerſale*, quo ſufficiente particularia omnia ceſſant: *pag. 132.* habetur *ignis externus & internus*, quanquam *pag 159.*

Medicina plures Palmarii.

vone

Vnus & idem sit foris & intus ignis elementaris, nec differat externus ab interno: quod Palmario est *pure philosophari.* Quid opus multis? Magisteria habet Palmarius, & extracta, nec refert ad chymiam hæc reiicias, an pharmaciam, quia vt scribit *pagin.* 160. differunt non specie, sed accidente, secundum magis, & minus.

Dicet aliquis, si talis est descriptio Alchemiæ Palmarianæ, & opera commemorata, quid fuit quod in Libauiana desideraret, cum & ipsa habeat labores, magisteria, extracta, nec desit quicquam eorum quæ posuit Palmarius: sic item veterum præcepta obseruata? Si Libauius nihil operæ posuisset in elaboranda arte, num etiam sciuisset illa Palmarius? *Michelius* nihil chymicum admittebat, nisi *vnicum tantum lapidem* iuxta definitionem Rogerii, cui *alchymia est scientia docens facere & generare quandam medicinam, quæ nuncupatur Elixyr, quæ cum proiicitur super metalla, perficit ipsa complete in momento proiectionis*: qua habita etiam Palmarius pronnnciat cessare particularia. Studeamus schemate proponere mentem Palmarii: *Elixyr ab ἀλέξω quod est sano.*

Si quæras de laboribus, respondet Palmarius, nõ opus esse singulari descriptione, quia suis artificiis sint appositi, vt cũ iubemur destillare, sublimare, &c. At quid est, & quotuplex sublimare, destillare, &c. R. *Disce apud artifices.* Ergo bonus dies. Quorsum referã calces, crocos, sublimata & alia multa chymicorum opera? Fiunt multa compositione. R. Si deest locus, trude in officinam Galeni. Ita absoluti sumus. Si quis est, qui velit interpellare de metallorum iudicio, excoctione, purgatione, metamorphosi, &c. quæ Geberus diligenter descripsit in sua Alchemia: Si quis de *vsifur, Zimiar, ære babylonico, orichalco, ære argenteo, speculis*, & aliis pluribus, iubeatur adire metallurgos, & aurifices. Si de *Principiis & Elementis & Ente primo*; partim rideatur, partim ad Magos, & Platonem aut Aristotelem mittatur. Quid de *liquoribus*?

Relegetur ad subsellia scholæ Palmarianæ, sub quibus tam crassæ sunt quisquiliæ vt pro cella esse possint in qua sacharum liquescat.

Quorsum

Lepra quarta species (Tres enim sunt: Leuitica seu Iudaica, Arabica, & Græca.)

Quorsum autem ista omnia? vt *Elephantiasis* Gallicana curetur, ea cum insulentia, & iactatione, vt omnes Paracelsici procaciter pronoceutur ad imitandum, & false irrideantur: Præsertim autem Libauius vexetur, qui sapientum magisterium, lapidem philosophorum, Azoth, mercurium, &c. descripsit, & habet (vt Palmario placet) qui est caput Gymnasii, & propriam professionem in Pædagogiam (sic enim mentiri libuit Palmario: qui optare debuit vt Pædagogus fuisset mortuus) mutauit, quem collegæ tanquam *νεκρώσει* infectum à medico corpore resecuerunt (Ita enim charitas Palmarii Christiana iuxta octauum præceptum dictitat, quanquam Libauius adhuc medicinam faciat, iamque fecerit per annos triginta apud superiores inferiores, medius, multaque collegerit in sanationibus obseruata) cui proponitur Elephantica Gallicana curanda, cum tamen, vt Palmarius ulfecit, semel in anno vnicum fortasse morbillum curaturus non vocetur, quæ Elephantica ex venere, postquam à M. Palmario sanata est, auro potabili scilicet exuberato, hoc est, ex vberib. meretriculæ emulcto, sanguinem habuit admodum purum, & TANTA SOLIDITATE, vt *vix ac ne vix quidem dissolui potuerit*, sicut Plamàrius *propriis oculis* vidit & experimento suo comprobauit. O præclarum sanguinem post exuberatum aurum, & stibium Suctenii. Eadem venerea post interiorum sanationem habuit multa & *prægrandia tubercula in partibus nobilibus*, quæ fortasse Elixyri philosophorum, sananda reliquit. Non enim scribit sanasse. *Si decantatum lapidem haberemus Palmarius fieret vel in sepulcro aureus*, vt *Midas*, Tantum de igne naturæ, & Alchemia Palmarii.

Ecce solidissimum sanguinem.

Deo Soli honor & gloria.

D.O.M.A.

D. O. M. A.

SYNTAGMATIS ARCANORUM CHYMICORUM,

Tomi II.

TRACTATUS SECUNDUS DE Alchymia pharmaceutica.

Præfatio.

DE Alchymia præcepta seu condere, seu colligere res adeo difficilis est, vt etiã ingeniosissimos, peritissimosque possit absterrere. Nam *primum materia*, vtcunq; de forma methodica aliquid explanari,& certi tibi promittas, tantis est immersa, tãque profundis tenebris, vt de luce desperes: tantis item inuoluta est perplexitatibus, vt è labyrintho Cretico citius te expedias quam ex illa. Accedit experimentorum difficultas, vitæq; nostræ breuitas, & adminiculorum, sociorumq; fidelium sæpe defectus. Non est vnius hominis per omnia experimenta scientiam venari, & indubitatam consequi: & si partem quandam studio indefesso, laboreque difficillimo sis adeptus, aut per oracula Delphica cogeris eam concipere,& nulli reuelare, nisi parabolice,& ænigmatice: aut vna tecum in sepulchrum inferre. Negant enim mysteria esse prodenda. *Mysterium* a. vocat & *arcanũ* vnusquisque, quod ipse à se inuentum scit cum nullo esse commune. Et quemadmodum Hesiodus de cantoribus, figulis & fabris narrat, ita vix est Alchymiæ iactator, qui non alterum cum suis formulis contemnat, solusque videri velit arcanorum monarcha esse. Vnde nascitur *secundum difficillimæ constitutionis argumentum*, opinionum nimirum diuersitas in materia, & eius elaborandæ describendæq; modo. Quidam *vnam* tantum esse contendunt, in qua tanquam in subiecto proprio elaboret chymicus: Et dum vnam in genere agnoscunt, in specie tamen quænam illa sit, maximus est dissensus, dũ hic *salem* fusilem, ille *aurum* minerale, alius *mercurium*, alius *antimonium*, alius *plumbum*, &c. prehendit, & per capitalia quoque dissidia defendere conatur. Quidam chymiam ducunt per *omnia sublunaria*, atque etiam *in ipsis elementis principia & Elementa quærunt*, quam esse vnicam chymiciatrem opinantur, posse nimirum *Elementa mutare*,& in illorum complexu formas rerum, essentiasque cœlestes in vestigare,& tanquam cerberum ex inferno vi Herculea producere, & vt in manifesta luce per vomitum reddat quod aluo recondidit, cogere, vnde *artis effata* nuncupatio.

Mesues de veteribus scribit quod *arte magni magisterii*, quam & *philosophiam* per excellentiam appellarunt. quod esset quædam sapientum professio,& exercitatio, *ea quæ in rebus occulta sunt, tanquã formas materiæ immersas, manifestarint*, veluti videre est in exemplis extractorum, aquarum stillatitiarum, oleorum per resolutionem,&c. quibus Auicenna adiicit sublimatum argentum viuum: Bulcasis etiam crocum martis & alia. Apparet hos *Alchymiam medicamentorum causa coluisse, eamq; pharmaceuticæ adiecisse.*

Aegyptii,& Saraceni in Africa & Hispania, indeq; egressi insulani, & qui per Italiam, aliasque regiones vagati sunt, magis, imo præcipue & vnice *in metallis* elaborarunt: vnde nata est opinio de *Alchymia quod sit ars faciendi medicinam, quæ diceretur Elixyr*, cuius proiectione super mercurium & imperfecta metalla aurum melius naturali fieret. Hoc magisterium ab *Hermete* autore ducunt. Geber Saracenus videtur id primus forma artis complexus esse, qui etiam scribit se *sua inuestigatione in notitiam medicinæ transmutatoriæ incidisse*, quanquam per multas ambages, & studiosissima mineralium indagine, quam etiam describit, & secretiorem Elixyris artem vna inuoluit, pluribus particularib. artificiis adiectis, quæ postea pepererunt *sophisticam quandam Alchemiam*, in qua tam impudenter, & veteratorie versati sunt impostores quidam, vt totum magisterium ceperit male audire, quanquam videantur aliqui simplici credulitate & persuasione potius quam malitia seducti, quod tum Gebrũ & alios qui Gebrum sunt imitati, duces haberent, tum Aegyptiorum, hanc professionem fuisse arbitrarentur, prætereaque maximis formularum præconiis in spem amplissimam erigerentur. Sed damnatum est istud magisterium totum ob promissionem fallacem auri, cui omnes inhiant, quanquã *Sophistica damnata.*
pulcherrimis naturæ variæ in mineralibus exemplis,& artificiis non inutilibus, si suo nomine proderentur,& recte collocarentur, abundet.

Adeo inuisum passim factum est nomen *Alchymia*, vt sit in ore & fabulis vulgi, idque etiam odio habent magnates,& qui alias studio sapientiæ sunt dediti. Hinc *Augustinus Panthe* damnatæ Alchymiæ opposuit *Voarchadumiam, Archimiam,& sophiam*, detestatus nimirum per Alchymiæ iugulum

& nomen impostoriam illam quandam sophisticum pro vero exhibetur, nihilominus artificia separatoria, & purificatoria metallorum perfectorum, item transmutatoriam aliis titulis professus. Nã *Archimia* ipsius nihil aliud est quam magnum & perfectum magisterium Gebri per medicinam ordinis tertii complendum, vt & inscriptio operis habet: *Ars & Theoria transmutationis metallicæ, cum Vaarchadumia, seu metallorum Cabala, vt appellat, in qua auri per cæmentationes, & alios modos exaltationes, & resolutiones proponuntur. Alchimia*, ab *Alchimo* dicta, inquit, est *modus quo aurum & argentum per varia tincturarũ genera, & sophisticationes finguntur ex imperfectis in sua substantia manentibus. Archimia* est modus *seu professio metallica per elixiria ex variis materiis concinnata & ad summam subtilitatem deducta aurum & argentum facta proiectione efficiendi, id quod diuina gratia quis potest consequi, vt & multi sunt consecuti* qui artem quoq; descripserunt, cuiusmodi recensentur Hermes, Geber, Alphidius, & cæteri, Arabes, Chaldæi, Græci, Hebræi, Indi, Latini, quorum scripta parabolica, & ænigmatica qui inuestigat, laude afficitur, & *naturæ arcanorum indagator appellatur*, in quo studio dum multi fuerunt, quanquam ad veri Elixyris notitiam non peruenerunt, tamen alia præclara opera (vitrorum artem, aurichalcum, &c. inuenerunt. *Vaarchadumia est ars auri duarum cæmentationum perfectarum qua aurum purificatur. Sophia est ars auri argenti cæterorumque metallorum facultatem multiplicandi*, quæ tamen ita describitur vt facile intelligas esse Archimiæ, seu Alchymiæ, sensu vero, partem quandam qua metalla nobilitantur.

Archimia.

Sophia.

Si ergo veterum institutum suspicimus, *duæ sunt factiones Alchimiæ laudatæ: vna medica:* altera *metallurgica*, inter quas illa per omnes materias mistorum, animales, vegetales, minerales decurrit, & occulta manifestare studet: hæc in mineralibus subsistit. Opponitur autem illis *sophistica* quædam & impostoria machinatio, quæ nomen veræ professioni debitum (ita enim capi esse nominat *Bulcasis, Suidas* & alii) ad se rapuit, & infame fecit; Sed quod studio recentium suo honori est restitutum. Quod autem in istis professionibus magna sit difficultas facile est demonstrare, nec opus est verbis de Alchymia metallica, quæ solis scientibus, & filiis doctrinæ patere perhibetur, multique putant aut magistri informatione præsente, sensibilique disci artem aut diuina reuelatione, quod impossibile sit ex tanto ænigmatum pelago enarare etiamsi Delia industria sis præditus. *Pharmaceutica* est aliquanto dilucidior, & planioribus verbis descripta apud antiquiores. Sed recentiores eam metallicæ seu iungentes, seu miscentes, seu confundentes perplexitate videntur cum antiquis de Elixyre minerali, seu lapide philosophorum certare voluisse.

Alchymia genuina partes.

Lullius quidem de quinta essentia elicienda ex mistis per modum *affixionis stellarum ad cœlum* satis est perspicuus: sed quo modo istud cœlum vegetabile esset præparandum adeo obscure prodidit vt nec Vlstadius, nec Quercetanus, id satis assecuti esse videantur, qui & ipsi non carent obscuritatis obiecto. Paracelsum studio quoq; se immersisse in caliginem notum est, eumq; sequuntur discipuli Seuerinus, Dornæus, Dornheuserus, Querceranus, Suctenius & alii. Solus *Crollius* post Andernacũ, Gesnerum, Philiatrum, & paucos quosdam pharmaceuticos, qui de vegetalibus maxime commentati sunt, se candide aperuit, exceptis nonnullis abstrusioribus. De *Rulandina* chymia adhuc inquirũt etiam docti, cum ne precibus quidem, & multis admonitionibus potuerit à iuniore, nuper mortuo, obtineri reuelatio. Multi ex proposito dant operam vt videantur singulares esse, cumq; nullo consentire. Ideo & obloquuntur omnibus, omniaque aliorum scripta dicta, facta damnant. Id nobis cõtigisse, & adhuc contingere palam est omnibus. (a) Magno studio artificia ea vetustate, & posteriorũ commentariis collegimus, & vt aliquam artis formam haberent dispositione methodica eaornauimus data opera ne quid homogeneorum omitteremus. Erant informandi tyrones de Enchereticis, quæ etiam à Gebro, Pantheo & quibusdam aliis exposita videbamus, quibusq; ignoratis nemo posset quicquam in ea arte laude dignum consequi. Opera vero chymica duorum generum esse deprehendebamus. *Quædam* enim *fiebant sine extractione* & separatione essentiali: *quædam pura erant essentia*, eæque aliqua varietate & gradu perfectionum, item simplicitate, & compositione distinctæ. Singulis attribuimus suum locum, & ne essent res sine nominibus, classes titulorum diuisimus, appellauimusque terminis in chymica professione vsitatis; quam commodissime fieri posset vocabula rebus applicantes.

Optassemus quendam ingeniosiorem apparuisse, & in ista methodo feliciorem; peritioremq; rerum. Sed euenit quod vulgo solet. (b) *reprehensus est labor noster à multis, superatus à nemine.* Michelius volebat in tota Alchymia nihil esse, nisi rem vnam, quam lapidem philosophorum appellant, & Elixyr, aut medicinam vniuersalem: cætera in parachymicis habebat, quæ in defectu illius quomodocunq; substitui possent.

Quid *Palmarius* requisiuerit, in præcedente libro diximus, & indicauimus. *Quercetanus* videbatur aliquid exactius daturus, cum scripsisset olim de *præparationibus spagiricis*, & non ita pridem præter *prisca medicina materiam ex sale fusili*, (vnde cum Crollio Halchymiam appellatam putabat) etiã de *signaturis rerum* (quasi ars Paracelso signata dicta esset chymicæ professionis pars quædam) & dogmaticorum medicamentorum restituta præparatione disseruisset, submissa noua pharmacopœa, in qua, vt & alibi, promittebat quandam *aliam spagyricam contemplationis sublimioris de salibus in olea transmutandis, & è fixis volatilibus reddendis per salium propria aqua mercurialis additionem: de potentissimis remediis ex iisdem ad varios vsus educendis: de admirandis metallicorum salium viribus, è quibus aquæ ardentes eliciantur: de sulphuribus & oleis præstantissimis quæ aqua in mineralibus, ac vegetabilibus delitescant: de spiritu vegetante in mineralium corporum interiori parte potentissime vigente, &c.*

Verum ille aut non incepit, aut inchoatum opus non perfecit, vt expectandus fortasse sit *Elias* ille, quem ex Paracelso ARTISTAM vocant, tametsi *Penotus* putauerit eum esse *Isaacum Hollandum* Paracelsi temporibus in obscuro latitantem.

Quid

Quid Suinus, & Dornæus, cum Gesnero Philiatro, & Andernaco, aliisque multis in artis cultu præstiterint notum est. *Dornheuserus* magnæ Alchymiæ bullam potius proflauerat, quam solidam scientiam. *Palmarius* Corrector deleta Encheiria spagyriam & chymiam, seu Hermesiam & spagiriam nominat quidem, sed non elaborat, eumque omnia ad finem medicum referat, metallurgicam, & mechanicam partem elidit. Imo eum *Hermeticus* simul & *Galenicus* esse velit, lapidem dogmaticorum, & *Galenochymiam* comminiscitur, sed quam ii idem inelaboratam reliquit: nimirum saxum hoc sisyphium mordere tentant multi, sed mouent, permouentque pauci. Maximus numerus est eorum, qui aliorum labores vituperant, sed absolutius quid, & præstantius edere nequeunt, suo exemplo confirmantes id quod vulgo dicitur, facilius esse μωμεῖσθαι ἢ μιμεῖσθαι. Nos quicquid in lucem emisimus de arte, vbi non respondendum aduersariis fuit, vel consulendi proposito, sciscitandique edidimus, vel vt Tyrones, studiososque arcanorum chymicorum iuuaremus.

Nostri labores quid ad tumidissimos istos sapientes, qui Pragæ, Tubingæ, in Saxonia (vbi pestilens quidam scriptor Paracelsicus nescimus quid ingens parturire fertur) & alibi dicûtur in nos spicula parare, seneśque da ponte deiicere velle? Dabimus etiam nunc Alchymiam elaboratam quodā modo, & quidem *pharmaceuticam* tantum seposita illa parte quæ metalla, & alia nonnulla extra vsum medicum tractat, vt illis inseruiamus, qui *chymiatrian* malunt, quam metallurgiam & extranea pharmaciæ.

(a) *Alchymiam sui Professores faciunt inuisam. Quæ liquide exposita sunt partim spernuntur, videnturq́ʒ arrogantia nouorum, partim mancipiis officinarum committuntur, à quibus præparantur negligentissime: quæ ambagibus & labyrinthis verborum occultata, toties nouantur, quoties libet, totque accipiunt ex opinione cuiusq́ʒ formas, quot sunt ardeliones chymiæ notitiam sibi ampullose vendicantes. Quæ nec aperte sunt tradita, nec perplexe, seruantur in cryptis & moriuntur cum suis autoribus. Quod si aliqua occasione in lucem protrahuntur, nihil sunt nisi fraudum materia. Non igitur nulla causa est Academiis Medicis cur malint in antiquorum constantibus tam præceptis quam medicinis permanere, cum fortuita istius & omni imposturæ obnoxia professionis nulla possit esse scientia. Riolanus potuit hac in parte laudem mereri, si modum non excessisset, & omnia chymica vno impetu cū suis Professoribus damnasset.*

(b) *Gratia quæ Libauio contigit pro labore fere Herculeo, inuidia, contemptus, vituperium, &c. tā ab Hippocraticis, quam Paracelsicis & aliis chymiæ supercilio superbientibus: etiam studiosuli, qui vix manū luto ac fuligine polluerunt, Libauio insultāt, tanquam crassa Minerua, & nullius peritiæ homini. Hasso cuidam est culinarius scriptor, qui scilicet populo vendit aquas vomitorias & cacatorias, &c. quali mercimonio suam famam non vult contaminare Libauius. Soli Petro Amelungo videtur methodus Libauiana placuisse, quem tamen alienatum suspicantur Tanckii suasionibus: sed qui nihil melius dedit, & multa promittere visus est, verum pauca præstare meminit Libauius, cum Rameam Logicam profiteretur, ibi dicit, illud Act. c. 28. περὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. Idem fere contigit circa chymiam.*

Capvt I.

De summaria artis descriptione.

ALchymia pharmaceutica medicinis Hermetico more præparandis addicta, elaboratione ingeniosa, adhibitis artificiose instrumentis *docet efficere* (Est n. ars effectiua operis chymici pharmaceutici) *magisteria*, & *extracta*. *Magisteria* fiunt vel in *substantia*, vel *accidentibus*. Quanquam enim vtrūque sæpe coincidat, nec fieri possit, vt quod in substantia elaborationem sustinet, non simul in accidentibus aliquid patiatur: tamen à potiore fine, quem artifex spectat, ita possunt distingui. Parantur a. vel *propter se*. vel *aliorum* vt essentiarum, aut vltimorum magisteriorum, quandoquidem interdum altera alteris sunt subordinata, *gratia*. & quæ substantiam attinent, vel in *manente* consistunt, vel *trāsmutata*. Manenti conuenit repurgatio per detractionem alienarum foris adhærentium, vt cum per alueolum contritæ venæ eluuntur, &c.

Huius loci sunt quæ à sordib. adhærentib. purificantur, vt fiant q̃ purissima, quamuis generaliore significatu tota chymia dicatur esse impuri à puro secretio. Deinde fit ēt cum aliis cōferētib. coniūctio, quo modo alterum alteri apponitur, agglutinatur, affunditur aut aliis modis vnitur, componiturque, vel vt maneat cum eo, vel ad tempus inseruiat, postea iterum secernatur, cuiusmodi multa inter operandum eueniunt, suntque interdum etiam necessaria. *Transmutatione* magisteria abeunt vel in *aliud genus*, vel genere manente in *aliam speciem*, quod physici dicunt fieri *generatione*, vel *corruptione*: Generatione quidem in *nobilius & formalius*, vt cum ex plumbo, & aliis metallis quæ imperfecta dicuntur, fit aurum aut argentum: ex ferro æs, &c. vbi idem genus metallicum manet: vel ex argento viuo, stibio. bismutho, cadmia argentaria, quæ proprie metalla non sunt, efficitur metallum, vt ex stibio & marcasitha plumbum, stannum, aurum, argentum, &c. vbi genus asciscitur aliud: *Corruptione* vero, (quanquam hæc non artis respectu, vtpote cuius intentio est opus procreare quod naturali ad vsum medicum sit excellentius, sed naturæ communis dicatur) vt cum in cineres, aut calcem violentia ignium sæpe reiterantium, aut flammarum quid deducitur, siue fine *primario*, siue *seruili*, vbi tamen non semper ad vltimum gradum proceditur, sed aliquando citra subsistitur, vt in tostionibus, vstulationibus, cumque fiunt carbones. Huc artificio parantur *croci metallici* varii, *cerussa*, *ærugines*, aliiq; colores, & calces mineralium, metallorum, gemmarum, lapidum, vitrorum, &c. Ista vero porro pos-

sunt esse *materia magisteriorum altiorum*, aut *essentiarum*, veluti cum ex calcibus parantur vitra gemmæ, liquores, &c. Hic fieri non potest quin aliquid discedat vt soluatur simul continuitas quæ erat ab humido continente siccum. Aliquando seruantur diuulsæ partes, vt cum elementa, aut principia non essentialia, sed magistralia tantum facimus, quæ tamen deinceps essentialiter & laborari solent, & abiectis inanibus, inutilibusque ad cœlestem puritatem perduci. Ita separantur succi, vt vinum, mel, & qui exprimuntur ex recentibus. Item vrinæ, muriæ, &c.

Cæterum magistralibus istis modis, vt & sequentibus, sæpe elaborantur etiam *extracta*. Nam tunc integrorum rationem sustinent. *Magisteria secundum accidentia* magnam habent varietatem; & *quædam obiter contingunt* nec sine principali proponuntur, vt: cum quæ soluuntur in tumorem fatiscunt, vel alia vicissim sidunt; cum feruor, & strepitus exoritur quando acria committuntur: cum in fermentatione fit motus, &c. *Quædam* vero *sunt* argumenta *perfectionis*, parantur que intentione primaria, vt *magisteria in quanto & quali*, quæ possunt *magis formalia* dici: Et alia quæ ad *consistentiam* pertinent, suntq; *magis materialia*. In quanto consideramus *pondus* graue vel leue: estque *grauitas* in metallis perfectionis signum, vt in auro: *Leuitas* in puluesibus, crocis & similibus exquisite elaboratis spectatur. *Qualitas* magisteria præbet vel *manifesta sensilibusque* distincta, vel *occultis potestatibus*. In manifestis sunt *magisteria coloris*, vbi simul *perspicuitas*, vel *opacitas*, incidit, estque *colorum vltimus rubedo pura*: intra vltimum cæteri quoque iuxta naturam vniuscuiusque: quorum quidam sunt *constantes* quidam *momentanei*, & euanidi ex quibus tamen magister aliquid carorthomatis colligit, qualis est nigredo, albedo, citrinitas in lapide aurifico. Deinde est *sonus*: vnde argumentum perfectionis in metallis: quorum quædam *tinniunt*, vt æs, argentum, ferrum. Stannum etiam stridet. Verum quæ in his sunt notæ perfectionis vnius cuiusq; per se, respectu auri, fiunt imperfectionis documenta.

Tertio sunt *magisteria odoris*, vel eiusdem *exaltati*: vel in alium meliorem *mutati*, & quidam etiam obiter contingunt quidem: Veruntamen etiam perfectionibus accensentur: vt cum violæ odor spiritui vitrioli per circulationem conciliatur: aliis odor moschi, quanquam nihil tale sit additum. *Excellentiam odoris in spiritu* seu quinta essentia *vini* Lullius mirifice deprædicat, quam si non habet, perdit iudicium absolutæ perfectionis.

Saporum versio.

Quarto est *saporis* itidem eiusdem *seruati* quidem, sed ad gradum altiorem perducti: vel *mutati* ex ingrato in iucundum, aut saltem non molestum, qua de re scribit Quercetanus, quod *maiores digestionum, coctionum fermentationumq; cura & molestia impura defæcata reddantur, maligna corrigantur, amara dulcescant*: id, quod immodice in suis magisteriis iactabat Palmarius, contendens id opus esse *ignis naturæ* etiam in integris materiis sine vlla separatione mali à bono.

Quinto *qualitates tactiles* primæ & secundæ etiam augent magisteria. Nam est vt calorem remittamus, vel intendamus, sicca vel humida reddamus. Quin & materialium rationem habentes *magisteria* nostra varie *figuramus*, quædam explanantes (quod *tabulare* vocant) quædam *rotundantes*, vnde pilulæ: Alia excauamus, & sculpimus, quo modo fiunt *amuleta & pentacula* certis figuris, quas *constellatas* vocant, exornata. Qui Paracelsiæ magiæ, & astrologiæ multum tribuunt faciunt ita *Gamahuias, constellata specula, grossos*, aliaque effigiata, ne quid de *homunculis*, & *alucombus* dicamus. *Magisteria occultarum qualitatum* sunt quando sublata malignitate res fit benefica per alterationis modum, cum q[illegible] ex immatura, & cruda per coctiones, & digestiones artificiosos fit medicamentum aut alimentum maturum, vt in succis, maximeque melle, vino, & similibus spectare est. Qui *in lapide* elaborant perfectiuam coctionem vnice commendant.

Condiabolata Paracelsica, qualia innuere est etiam in Arnaldo Cardani, Arnoldo, Corn. Agrippa & similibus magis vnde translata Paracelsus illustrauit.

Nam *in primam materiam reuocant suam minerale*, indeq; percoquunt donec etiam vltra vim naturæ ascendat, euadatque *plusquam perfectum*, quod pollit imperfectioribus dispositis, seu symbolum habentibus perfectionem sui generis conf. rre: Atque ita se habent magisteria accidentium magis formalium.

Quæ magis respiciunt materiam, & consistentiam, sunt primum *volatilia*, & *fixa*, continentq; in medicina magisteria magis volatica esse debere, quam fixa: Et vbi hæc quoq; ponuntur, non intelligi absolutam fixitatē, nisi tale sit vt non debeat à naturali calore solui, cuiusmodi externa esse possunt. Postea habentur ex quantu continuo discretā, vt quæ in *pulueres* & *granula* diduruntur: aut rursus in vnum continuum reducuntur, quæ *coagulata* nuncupantur aut *colliquata* vel *redacta* pro commoditate ad vtendum, aut seruandum varia. Huc pertinent *præcipitata* quoque appellata, & *repercussa*, si non sint in numero essentiarum. Præterea mutatur consistentia ex sicca constanteq; in humidā & fluidā; vnde nascuntur *magisteria soluta* (vt cum sulphur oleo soluitur, vel camphora aqua, &c. vbi plærunq; simul fit compositio exceptis paucis quæ calore solis vel simili colliquescunt, quod de Epate pinguis piscis cuiusdam, & floribus nonnullis refertur) & deliquio in *liquores* redacta, vt quæ *salis* conditionē sequuntur, aut alias aere vapido mollescunt & diffluunt, vt *myrrha* cum similibus. Ita *sublimatum* argentum viuum, & *calces* reuerberatæ in sudorem abeunt, aliquando *oleorū* titulum adeptæ maxime si quid pinguedinis assit, vt *in oleo tartari*. Ad hoc genus referuntur *potabilia* appellata. Habent n. formā soluti, vel liquoris, vt siue per se, siue cum aliis bibi queant: per se, vt *solutum sachari crystalli*: cum aliis, vt *aurum, argentum, gemmæ* liquefactæ humidi aeris ingressu: quorum quædam prius essentialiter elaborantur vt nō sint amplius id quod in integritate naturali fuerant, & tamen seruent nomen integri, vt *aurum philosophorum potabile*, & *salium, calciumque essentialium liquores*, veluti *crystallum potabilis, sapphyrus potabilis*, &c. qui & liquores crystalli, vel olea sapphyri, &c. Quædā non sunt actu liquida, sed *coagulata*, q̄ ideo pro consistentia possunt ad diuersas magisteriorum classes referri. Multi sunt hic chymici de *sale fusili*, & *medicina* ita *incerata* vt paruo calore soluatur diffluatq; instar ceræ, quæ in magisterio trāsmutationis etiam alia perfectionis argumenta habet: Sed propter elaborationem extractoria inter essentias à corpore elementari separatas reponitur.

Ita se

Ita fere se habent magisteriorum varietates de quibus si interroges, *num omnia sint pharmaceutica*, quid debent esse, siquidem sunt chymiæ pharmaceuticæ, cuius vltimus finis est *medicatio salutis humanæ, valetudinisq; causa*, opera: respondemus vnius rei esse fines multos, & non vnam dispositionem, siue accidentalẽ, & quæ obiter contingat quidem, sit tamen nota iustæ præparationis, siue primariam. Sunt volatilia, fixa, soluta, liquefacta, &c. etiam in vsu extraneo: Verum nec ex medicinarũ generibus exclusa.

Hactenus fuit digestio magisteriorum specialiter dictorum, quæ etsi non inuenitur vsq; adeo exacta, vt plane congruat iudicio secundum leges scientificas, non tamen morose erit reprobanda, sed aliquid condonandum tum humanæ imbecillitati, & impotentiæ; tum rerum ipsarum varię naturæ, ob quam modo huic ordini accenseri possunt, modo alii, ne quid de ipsorum artificum peculiari consuetudine, quæ se non patitur alienis regi legibus dicamus. Si Palmarium auscultare vellemus, vnica specie magisteriorum tota expleretur Hermesia, quam appellat. Nam *hic nihil esset aliud quam integrum mistum, absque omni separatione notabili relictis veneno simul cum essentia, ex malo in bonũ traductum vnico solo instrumento quod ab ipso ignis natura dicitur.* Ita integra mineralis, vt arsenicum, antipigmentum, sandaracam Græcorum, cadmiam argentariam, marcasitham, stibium, &c. tantum calore ignis naturæ alterata: ita vegetabilia, herbam, sardoam, Thoram, napellum, aconita, elleborum, Esulam, Iridem, Sambucum, Hermodactylum, mala insana, solanum syluaticum, &c. ita animalia aspidas, scorpios, viperas, ruberas, Tarantulas, Salamandras, basiliscos, canes rabientes, feles, &c. in pharmacopœa magisteriorum haberemus nulla ne impura, & venenata abiecta, quod non possit efficax medicamentum esse non seruato veneno, vt in Theriaca. Sed his ad cynosarges ablegatis Extracta videamus.

Extractorũ tabula.

Hæc *spagiris* subiiciunt nonnulli, quanquam hoc artificium, *à solutione, seu distractione, & vnione cum coagulatione appellatum*, singulari extractorum speciei conueniat. In extracto respicimus, requiritmusque essentiam specificam, seu formalem ex latibulis materiæ Elementaris, quæ vacua est, caretq; potestatibus essentialibus, protractam, & ab ea diuersorum modorum industria separatam. Hæc *essentia* vel *simplex* est: vel *composita*. *Simplicem* appellamus ex vno simplici naturali collectam, siue forma vnica, siue pro partium diuersitate, diuersa. Quando ad vnicam essentiam fit elaboratio, nascuntur extracta duorum generum. Quædam enim *affinia magis sunt elementis: quædam ætherea, seu cœlesti naturæ*. Illa in officinis solent *simpliciter extracta* dici, fiuntque dupliciter: *Decessu & excessu*. *Decessum* intelligimus eum essentia extracta circa fundum vasis colligitur; qua arte fiunt primũ *succi*, *iuuales* liquidiores, spissiores, pro vt vtendi ratio, & conseruandi postulat: Secundo *resinæ & gummi* [illegible] multa etiam natura sine arte procreat: multa etiam profert solicitata & adiuta terebrationibus, [illegible] sionibus, rupturis, &c. Ars vero vel tostionibus, vel menstruis euocat, ad exemplum *gummi Guaiaci*, lauri & aliorum lignorum pinguedine lenta abundantium. Tertium locum obtinent *fecula* dicta, quas ex corticis, vel maceratis, frictisq; farinaceis extrahimus, vt in radicibus Bryoniæ, Ari & frumẽtis speltæ, tritici, &c. vnde dictum *amylum* paratur: quod & medulla, & flos frumenti Officinæ vulgares appellant *farinas*, quæ cum alias molarum ope fiant, hic chymico artificio paratæ transeunt ad artificia spagirica. Quatto per decessum concrescunt etiam *lapilli*, & *crystalli* artis ex dilutis, & lixiuiis per modum consistentiæ coagulantis, vel congelantis, vt videre est in speciebus *calcanthi*, *halonitro*, *aluminæ*, *sachars*, & quibusdam talibus. Accedit nonnunquam proflatio violenta vt in *destillatione argenti viui sublimati*. Variat tamen hic modus & aliquando congelata nascuntur etiam in partibus superioribus, & lateralibus, vt in sublimatis, & *pruina*, *butyrive* forma consistentibus. Quinto in mineralib. fiunt etiam *Reguli*, vt in separatione argenti, auri, aliorumque metallorum per antimonium, & alia medicamina. *Stibium* quoque ipsum *regulum & stellam* exhibet: Sic *arsenicum*, *sandaraca* & alia nonnulla: vbi scoriæ & impuritates, quas spumas, plachmalia, recrementa, &c. nũcupant, enatant, essentia extracta ad fundum concedit. Sextus modus est in *pulueribus* extractis quos & *calces* aliquando vocant. Sic acetum ex lythargyro extrahit essentiam, quæ postea præcipitatur vt sidat: Ita & ex antimonio, &c. *Alia extracta* ad regionem superiorem feruntur, & impuritates ad fundum demittunt: ad quæ referimus etiam ea, quæ spumam quidem impuram in superficie habent; sed illa abstracta nihilominus extant, & infra se feces habent. Id fere fit in succorum digestionibus putrefactionibus, fermentationibus: aliquando & coctionibus, vt in oleo laurino, ebulino, aliisque pinguedine natante constantibus. Nonnunquam *tabulantur essentia* in superficie cum cocta materia & resoluta in liquore frigescit, vt in *cremore tartari*, vbi tamen *grumi* ẽt circa latera consistũt: Ita q̃ ex sacharo vel sacharina, aut salsa efflorescentia candisantur, vt *halmiruga* naturalis, *halsnitrum* in salice syta: *Sacharum* in nodis arundinum Sacchar præbentium. Sic *aquæ mercuriales* gelascunt. Mirum hic contingere Quercetanus tradit, nempe *glaciem usu solius frigoris esse, verum etiam caloris*, vt in argento viuo sublimato, & a qua de te alibi.

Lapilli crystalli.

Pruina & butyra chymica.

Essentia simplex.

Extracta per descensum.

Fecula vel potius Amyla.

Pulueres repercussi.

Crustata extracta & glaciata.

Glatiem chymicam fieri etiam in calido aere

Extractis simpliciter dictis opponuntur *essentia quinta* ad cœlum philosophorum relatæ. Modus hic est duplex: Vnus quidem: *cum extractum crassius menstruo cœlesti denuo extrahitur*, vt fiat purius & formalius, hocque iterum & sic tertio vel quarto elaboratum tandem cum spiritu vini æthereo circulatur, tum quæ spirituale & æthereum redditur: Altero vero modus est, cum vel elaborata prius magisterialiter, vel omnino rudis materia repetitis operationibus *exaltatur*, vt item *quinta natura* argumentum & iudicium sustineat.

Quinta essentia.

Hac arte parantur *cœlestes spiritus ex vino nobili* & aliis rebus, titulo *spirituum ætheriorum*, vt distinguuntur à *spiritibus materialioribus*, quales sunt *vitrioli* non circulatus, *sulphuris*, *descensorii*, *&c.* ita vt *spiritus essentiales* sint *duplices*: alii *perfecte* elaborati: alii *inferiore gradu*, qui tamen & ipse ad medicinam est vtilis, relicti. Quædam fiunt *per sublimationes sæpe reiteratas*: vnde nascuntur *flores quintessentiales*, & *sub-*

 limata

Sales arcani. *limata dulcia crystallina*, quanquam raro absque compositione. Ita *sales* per se possunt perfici, vt fiant lucidi, fulgidi, fusiles, tenerrimi, & volatici: post enim fixi, id quod *ex secretis interioribus est artificium*, de quo Quercetanus, Penotus, & alii scribunt fuisse *præcipuum philosophorum propositum*. Sed si ea diuersis fit sublimatio, transit essentia ex classe simplicium in genus compositarum. Quanquam a. dictum sit hoc arcanum fieri ex toto, & continere quoque vim totius misti essentialem: tamen etiam partes separatæ sic elaborari solent, quæ tunc pro totalibus habentur siue sint aquæ, siue olea, siue sales vnius in natura mixti. Ita *assumuntur loco integrorum etiam magisteria & extracta*: & ex vna q. colonia in aliam mittuntur pro vt diuersis legibus adstribuntur. Ista est designatio essentiarum quintarum ea totis sine separatione. Eis opponuntur essentiarum partes segregatæ, quæ modo nomine *Elementorum* nuncupantur; modo *principiorum*, quos terminos ea his esse quæ πολλαχῶς dicuntur, iam sæpe est proditum, nec obsecuant autores id discrimen exacte, vt qui Elementa *actiua* intelligant principia siue magisterialiter tantum præparata, siue etiam essentialiter: *Passiua* vero vocent, quæ alias *reiectanea* & *sterilia* corpora quibus inclusa erant essentialia: cuius generis maxime est *phlegma*, & *terra damnata*, seu inanis, quando Elementum aereum quatenus vacuum est potestatibus, insensiliter euaporet: & ignea pars inutilis diffletur, remanente parte essentiis alligata cum ipsis. Nomina specialia istorū seu principiorum, seu Elementorum sunt *mercurius*, *sal* & *sulphur*, quæ primum in mineralibus agnita, postea translata sunt ad animalia quoque, & vegetalia: Imo in metallicis tantum duo à vetusti magisterii interpretibus ponuntur, *mercurius* scilicet & *sulphur*, tanquam *fœminea* & *mascula* naturæ ad generandū filium artis. *Isaacus Hollandus*, & qui eum secuti sunt, *salem* adiecerunt quanquam alias non ignoratam philosophia, qui & *totum opus in salis fusilis apparatu industrio posuerunt*. Hactenus fuerunt extracta simplicia: sequuntur composita.

Elementa actiua passiua.

Mercurius, sal, sulphur.

Principia, & torum chymicorum duo.

Hæc *speciebus* distinguere difficile est. Itaque *modos* tantum proponemus. Quæ componuntur aut homogenea sunt, aut heterogenea. Homogeneorum compositio appellatur *via philosophica*, siue sit *humida*, siue *sicca*; siue vtraque concurrat. Quæ sic fiunt fere *Elixyria* dicuntur, ea quibus excellit *Elixyr metallicum vniuersale* ad morbos humanos, & mercurialium imperfectiones tollendas. Hic *omnia sunt ex mercurio qui sapientum* nuncupatur quanquam *duplicis naturæ, masculæ, fœmineæ, volatilis fixæ; humidæ sicca*. Si de sulphure quæras, inclusum audies. Ita *spiritus, anima, corpus*, quæ tria in fermentatione coincidunt, omnia sunt nihil aliud quam diuersa affectione mercurius. Præter Elixyr illud nobile sunt alia quæ ex vnius simplicis principiis coalescunt per modum *imbibitionis*, *& coagulationis*, vbi *sal* vel *terra cœlestis* (aliquando & succus inspissatus, vel arefactus inque puluerem redactus) Primū est fundamentum, quod potatur proprio spiritu & oleo, donec coalitio fiat in essentiam formæ lapidis, vel alteriua coagulari. Interim elementalia vehicula ea aere, vel igni, vel aqua paulatim discedunt, fitq; terminus humidi à sicco, & contra, agentibus actiuis. In his Elixyribus non semper summam subtilitatem spectamus, quod vsus medicus etiam minus elaborata admittat. Ideo *graduata Elixyria* habentur, sed in quibus sæpe impostura, & in aliis, eueniant. Nam pigerrimi & improbissimi, iuxta ac rudissimi *nebulones ex Paracelsia*, quomodocunque conuasata pro summis & elaboratissimis Elixyrib. vendunt, cum non raro sint elixyrium excrementa. Peritus artifex vera agnoscet ex viribus essentialibus, puritate, & aliis prærogatiuis. *Heterogenea* componuntur pluribus modis. Vnus est *sublimatio*, quæ tamen & ipsa gradus habet pro vsu diuerso. Summus est *crystallina puritas* cum essentiam sequentibus coloribus, odoribus, saporibus, in qua tamen finis sit aliquis, ne nimia volatilitate medicinam noxiā faciamus. Sic fit *crystallinus mercurius philosophorum* qui continet quintam essentiam & semen argenti viui magno studio à coniunctis separatum, vna cum proportionali sulphure: Item alius crystallinus medicorum, quem *panaceam* vocant: Ita & *sal armoniacus cum sale vulgari*: *Arsenicum cum eodem*: *argentum viuum cum sulphure*, &c. essentificatur: quæ essentiæ postea aliis formis donari, atque etiam elaborari vlterius possunt.

Extractorū compositorū digestio.

Elixyria.

Mercurius sapientum Διπυής.

Incerata & nutrita.

Modus secundus est præcipitationis, seu *repercussionis*, quę tamen etiam fiunt simplicia. Huiusmodi est *tartarum vitriolatum*: *Mercurius vitæ*, &c. *Tertius* perficitur per destillationes. Hac ratione *Balsama* artificialia. *aquæ confortantes*, quæ & *Elixyria* & *aqua vitæ*, *carbunculares*, *cordiales*, *aurea*, &c. *Aceta* & *aqua Bezoardica*: *menstrua cœlestia*, *soluentia*, *aqua fortes*, *regia liquores alcalizati*, &c. parantur. Est & cum olea facimus sæpe destillato aceto, vel vini spiritu, aut similibus à calcibus nonnullis. Nam est in illis insita pinguedo quædam, quæ assumitur à calcibus, quæ sic incerantur & diffluunt in oleum. *Quartum* præbet *infusio*, *maceratio*, *digestio*. *circulatio*, seu *pelicanatio graduata* pro scopo artificiis. Fere a. hic relinquuntur *menstrua*, vt in Lullii stellatum ad cœlum affixione: aliquando ad mediocritatem rediguntur. *Quinto* chymici interdum vtuntur officinarum *coctionibus*, *& compressionibus*, aliisque vulgaribus artificiis cum quibus simul est extractio. Hoc volebat & Palmarius scribens chymiam suam Galenicam laudare Electiones, fusiones, coctiones, infusiones, expressiones, &c.

Iam autem notum est sæpe simul coqui duo vel plura: simul etiam exprimi plura, vt in oleis amygdalinis, vbi *amygdala cum aromatibus strata & fermentata*, *aut alterata vi eorum* exprimuntur. Sic Quercetanus, & Penotus docent facere *hydromel* simplex, vinosum, & alteratum, &c.

Ad *Sextam* modum referimus *contemperationes extractorum* simplicium plurium: vel essentiarū quintarum diuersarum, aut ea diuersis generibus magisteriorum, & essentiarum, fitque sæpe, vt mista mistis cumulentur, & liquida liquidis, sicca siccis, vel sicca liquidis, quocunq; ingenio artis iungantur, forma potionum, pilularum, rotularum, tabularum, linctuum, puluerum, &c. Hac arte fiunt balsama ex oleis & manna purgata, vel cera cocta, vel liquamine muscato, &c.

Magi simul & chymici. Chymici constellati, hoc est, *pentacula*, *amuleta*, *specula* & similia miris modis contemperant, colliquant, conglutinant, & aliter miscent: Alii *laudana* sua, & *Electuaria*, & *Emplastra*, &c. conficiunt

clunt, quorum omnium artificia exemplis amplius innotescunt: Atque hæc est tabula chymiæ Pharmaceuticæ, quæ nec abondans, nec deficiens esse videtur. Omnes enim necessariæ formæ operum ista continentur, nec licet mirificissime nonnulla fingi possint, plura inuenimus vsu sapientum, rationeque, & experientia comprobata. Et quid opus est plura excogitare? Abondantia potius suspecta est, quam defectus. Sed vt in medicina vulgata variæ formæ, & elaborationes partim necessariæ sunt, partim arbitrariæ, & in euentum singularium affectionum comparatæ: ita & in Alchymia. Si omnes pilulis purgari possent, non opus esset electuariis purgantibus, & ita si omnes potionibus pulueribus, & similibus. Multitudinem peperit tum natura rerum varia, variæque dispositiones, tum vsus, & affectus earum qui se singulariter habent. Accessit artificis industria, & libera electio medici: quorum quædam etiam indicationibus medentium inseruiunt: quædam obiter eueniencia ob commoditatem in artem recepta sunt: quædam aliunde translata.

Varietas operum chymicorum.

Capvt II.

Digressio cur quidam chymici vel potius Laborantes artistæ, Paracelsistæ, &c. ægrè includi se septis methodicis patiantur.

ARtem iactant Alchymistæ: iactant scientiam, sapientiam, physicam, philosophiam, magisteria & præterea omnia sublimia, & magnifica verbis ambitiosissimis. *Ars autem est præceptorum scientificorum methodica comprehensio ad opus certo fine faciendum, vt sit vtile vitæ humanæ adminiculum.* Propterea enim sunt artes inuentæ, & magno Dei munere miseris mortalibus concessæ vt sint calamitatum, quas per peccatum incurrerant, quoddam leuamen, & afflictis rebus subsidium. Vnde veteres *Promethei* furtum excogitarunt, qui ignem ex solis curru ferula absconditum detulerit, vel ex *Vulcani* & *Mineruæ* officina igneam illius, huius aliam artem ad ciuiliter viuendum, farciendumque defectus ex Epimethei improuida largitate profectos, rapuerit, vt est apud *Platonem in Protagora*, quanquam in *politico* dicatur à Prometheo ignem (quam *Dialecticam* aliqui vocant, *igneam* nempe *ratiocinandi & bene disserendi industriam*) à Vulcano & consorte artes (alias *experientiæ & rationis filias*) inuentas esse. Hæ ex rudibus primordiis progressæ experientia procedente subinde excultæ sunt, & incrementum ceperunt, etiam in sua ruditate non carentes certis terminis, & ambitu suis limitibus incluso, vt constaret semper quid esset *ad regulam, & legitime* factum, quid secus & perperam. Quid ni ergo Alchymia quoque, si quidem est id quod prædicant eius professores, habeat, & habuerit ab initio suas metas, carceresque quibus inclusum, & determinatum quodque artificium incensum iusti, vel iniusti, legitimi vel illegitimi, veniat, præsertim cum velint eam esse *inuentum sapientum, & studium, exercitiumque philosophorum*? Num philosophia, & sapientia sit ἀμέθοδος, tamque vaga & interminata vt nullis claustris coherceatur, nec vllas sibi præscripserit leges, data licentia tam laxa, vt *quod quisque fingit, siue arte, siue fortuna, perite, imperitè, si dicat chymicum esse arcanum, statim fit chymicum*? Antiquissimam eam faciunt. Tantis mundi spaciis nemo fuerit sapiens, qui septis eam circumdederit propriis, & non tantum ab aliis siue artibus, siue scientiis separauerit; verum etiam eius partes sic digesserit vt suis articulis, tanquam in humano corpore membra, distingueretur?

Alchymiam certis regulis constare, nec vagari in infinito prolubitu cuiusque.

Sanè qui antiquitatis monumenta consulunt, non nullam fuisse apud eam huius artis descriptionem legibus, præceptisque certis comprehensam animaduertunt, quando & *Auicenna* de Alchymia commentarium edidisse perhibetur, & *Geber* artis formam sequi voluerit, nec desint vestigia apud *Mesuen*, *Seruitorem* & alios, quanquam non vsque adeo obseruatæ sint *leges scientifica*, quas ab Aristotele propositas non ita pridem adeo excussit, nudauitque Ramus, vt si eas stricte sequi velis, perplexitates delphicas potius, & fumâ Phœbæi antri caliginem gignant quam mineruæ, vulcaniq; lucidum ignem à Prometheo delatum. Sed chymici posteriores licentia sumta ruperunt vincula, maximeque *Paracelsus* adeo immutare voluit artem, vt prorsus nouæ persuasione *monarchiam* sibi arrogauerit, iusseritque *se sequi omnes veteres & recentes*. Nouam artem Alchymiam vt & medicinam cæterasque condere fuit ausus. Vetum adeo non condidit vt potius conditas pridem dissipauerit in uexeritque temeritatem fingendi quiduis quouis modo, quod postea pro chymico, & medico arcano proclamet. Hinc fit *vt vix vllus cum altero consentiat*, singulique videri velint *aliquid noui* peperisse, cuius scientiam & artem sibi soli vendicet, quanquam non desint interdum *furta Promethei* inducto nouo colore aut additis, subtractisve nonnullis. Componuntur farragines rerum: elaborantur ad libitum, & non ad præscriptum artis. Coniiciuntur artificia illa arbitraria in schedulas. Præfiguntur nomina monstrosa monstrosiorum autorum: interdum & principum, & celebrium medicorum, sed sub titulo arcani, secretique aliquot talentis auri, redemti, aut singulari astutia, & ingenio comparati: cumque multi sint seu repertores, seu immutatores & iactatores talium secretorum, plaustra conficiuntur commentaria, & aduersaria infinitis penè pagellis implentur: cumque beneficio typographicæ artis longe maior numerus in publicum prodierit, quam requirat hominum salus, aut legere, nedum intelligere & elaborare possit vel diligentissimus: tamen neglectis istis omnibus noua recepta quæruntur. Eo tandem peruenerunt studia chymiattica, vt in academiam missus adolescens non curet philosophiæ & medicinæ decreta perdiscere, & exercere: Sed *nouitates receptorum inquirat*, sæpeque ab impostoribus magno redimat. Domum reuersus ostendit *indices* ponderosaque monstrat Sympegmata, quæ tamen vix limis inspici à latere patitur, scilicet ne col-

Legis axiomatis necessario mali ad omnia artium præcepta transferri & Ramistice obseruari.

Paracelsus postquam expilauit veteres, iubet eos sequi: sed quis affectatum vicissim expolians & in risum vertunt.

Vafricies Parachymicorum.

Medicina studiosi recepta mirifice aucupantur pro sapientia.

ne col.

ne coll:&ta peregrè arcana, quispiam auaris oculis suscipiat, & cupidè vnico intuitu prærepta vulget, & sic peregrinæ sapientiæ pereat supercilium, *nec sit amplius arcanum, quod arcani titulo emerat*. Liberales autem admodum sunt catalogorum seu indicum titulos miros & inauditos habentium communicatione. In illis videas ingentia nomina, & spes auidissimas, promissionesque plus quam aulicas. Legitur *spiritus Saturni verus. Remedium optimum millies expertum: Crocus martis essentificatus: Crocus metallorum verus: Crocus metallorum Quercetani singularis: Puluis benedictus: Mercurius vitæ optimus: Aquila alba vera: Aquila nigra Hermetis: Auis Hermetis: Aquila cœlestis & Panacea imperialis: Nitrum singulari modo fixum ad omnes febres, & hydropem verissimum remedium: Laudanum opiatum sine opio Paracelsi admirabile*: Nepenthes Quercetani verum: *Sulphur vitriolatum verum Quercetani*: Sulphur vitriolatum Hartmanni: *Doctoris Hartmanni* Speywasser/ id est, aqua vomitiua: *medicina Del oro* (quæ nobiles facit vomere, & ventrem vacuare plus quam flores & vitrum stibii) *Mercurius dulcis Mauritianus: Oleum Mercurii Diaphoreticum*: Corallinum Paracelsi secretius: *contra cancrum* aliquot comprobata, certissimaque remedia: *Singulare præseruatiuum luis venereæ*, ne quis etiamsi plusquam Hispanicè scortetur, tamen inficiatur: *Contra omnes febres intermittentes generale*: Antimonium Diaphoreticum aureum: *Aurum antimonii*: Mercurius antimonii verissimus, & ex eo præcipitatus fixus: *magnum magisterium sapientum*: Ignis philosophorum: *Ignis natura*: Lacerta viridis: *Leo viridis*: Sanguis rubri leonis: *Aquila albæ gluten verum*: Vitrum mercurii: *Glaciatum Corneoli alcool Quercetani verum*: Vniuersalis medicina Phædronis ex Tartaro: *Mercurius absque corrosiuo sublimatus*: (a) Processus auri potabilis verissimi, & mercurii philosophorum: *Verum sulphur antimonii*: Vitrum stibii tantum deorsum purgans. *Flores antimonii per spiritum solis fixi*: Theriaca Theriacarum arcana: *Mysterium vrinæ nulli reuelandum*: Singulare arcanum ad vertiginem: *Vera corallorum tinctura*: Q. Essentia ellebori suauissima etiam infantibus, & puerperis tuta: *Rhabarbarum antimonii*: Senna mercurii: *Agaricus reguli martis*: Magnesia Saturnina vera: & quis omnia queat recensere? Vidimus, & collegimus valde multa. Sed nostri tyrones vel plaustris subinde aduehunt plura, eaque noua, vel nouo modo præparata: vel si ex veterum secretis sunt, arcani intellectus sensu illustrata. Vnde scit ille bonus iuuenis etiam qui sint *duo dracones* se mutuo conficientes, & *concordiam ignis cum aqua*, qui tamen nondum didicit quæ sint pilulæ pestilentiales *Ruffi*; aut *Theriaca* Diatessaron: quid possit *polypodium*, quid *senna*: quomodo præparanda *Esula*, *scammonium* & similia. Hæc artifici experientia longis seculis comprobata ignorat: Ignorat *chymiam Auicennæ, Mesuæ, Rhasis, Serapionis, Bulcasis*, &c. nouitates illegitimas, & vix heri inter fumos fornacum obiter natas admiratur studiose indagat, discit, laudat. Libauio studium erat *in artis formam redigere totam Alchymiam*. Commota est tota *Paracelsistarum lerna*, & superciliosi nouitatum sectatores nasum crisparunt irriseruntque operam totam. *Nolunt in ordinem redigi, & ad vlla præcepta, legesque constantes, & perpetuas alligari?* Quid? Si hoc fieret, perirent arcana. Nullus esset singularium inuentorum admirator: nullus redemptor. Præterea quid ille Libauius? *Nihil habet suum; nullum scit arcanum, omnia collegit, eaque pridem contempta, & obsoleta. Non est astrologus. Nulla scit, nec curat constellata* Paracelsi, cuius etiam est osectator. *Non intelligit Sactenis arcana de antimonio: De lapide philosophorum somnia narrat sua. Vult eum fieri ex auro, & argento viuo: Caput corui ponit, id quod est impuritatum, & sordium excretio. Creditur de sale vellecam lapidem interpretatur. Nolo istum auctorem. Non est laborator, nec habet laboratorium. Nihil potest præparare. Omnia ex aliis describit, vel audita tantum recenset*, & hæc non vera. Nos non tantum vera, sed & verissima habemus quæ ille nunquam olfecit. *Apage cum ista arte. Hac artificiosum est quod nos manu nostra parauimus, & vidimus. Nos ex basilisco venenatissimo facimus beneficentissimum remedium secreto nostro magisterio, nulli patefaciendo. Nos arsenicum Realgar, & omne venenum igne nostro natura solo mutamus absque vlla detersione & additione. Ignem illum ignorat Libauius. Ergo nullus est in Alchymia.* Hæc & similia multa ogganiunt nostris labutibus, & vt inertissimi sint, repudiant artem longa experientia, & ratione inuentam, & comprobatam, tantumque fortuitis suis experimentis, quæ plus quam insana audacia, & temeritate explorant, nituntur medicinas petentes ex hominum miserorum suppliciis, & portentis terræ: nec iam satis est serpentes, viperas, rubetas, buffones, lacertas, salamandras & similes bestias in materiam medicinæ, præteritis vetustatis benignis, vertisse: quo peius est minerale, & nocentius, hoc præstantius medicamen inde magno cum periculo, & labore conficiunt, cumque omnem operam consumserunt, *vix Rhabarbari, aut mannæ benignitatem* sunt consecuti, nullo alio argumento quam iucundæ sumtionis in parua dosi. Nam vires æquant benignis vetustis: Et tamen si interrogentur ex quare parent suum medicamentum, non audent disertè dicere, sed monstru vocabulorum proferunt, esse *Rhabarbarum minerale*, quia flauet, & Rhabarbari instar aluum moueat. Si quæras, quando primum est inuentum, & quam diu comprobatum remedium? Antiquum clamant, & ex priscorum Hermetica erutum, non veriti impudentissimè mentiri: Nam nihil præter sua inuenta vix heri fortè fortuna cognita producunt, eaque vel iurant Libauio non reuelare, quia omnia publicet lucifugarum arcana. His de causis potissimum (sunt enim & aliæ plures) odio habent ostentatores chymici legitimam artis descriptionem, maximeque Paracelsici impostores non possunt ferre, *vt alia fiat arcana quam sua; vel alius sciat item aliquid singulare, ne ipsorum technæ in aerumnum erumpant*. Nos quantum possumus studiosos adhortamur, vt cum se ad medicinam conferre volunt, præ cæteris animum ad discenda præcepta & demonstrationes Physicæ legitimæ adiiciant; & his benè cognitis transeant ad medicinæ theoremata. Ita rectè percepta doctrina naturali, & anatomia humana, quæ est quædam specialis Physica, scient modum & rationem sanæ constitutionis, à qua si decessio facta fuerit, hanc eò facilius deprehendent adiuti sedula cognitione Pathologiæ longo vsu collectæ, & exemplis declaratæ; postquam peruenient ad Therapeuticam, Diæteticam, chirurgicam, pharmaceuticam, in quibus dum leges & historias sanationum peritarum cognoscunt, simul materiæ offerentur, quæ eos adigent ad sensitiuam contemplationem. In præparatione vero remediorum non vetanda sunt

Paracelsistæ nolunt scire ex principiis, sed pro arbitratu & fortuito laborare.

Conuitia in Libauium coniecta.

Mineralium chymici magno periculo & labore student Rhabarb. & mānam aquare medicamentis. Stulti. Quid opus erat tanta mole Rhabarbari vim quærere, cū natura dederit sufficientem?

Vbi desinit Physicus ibi incipit Medicus.

ista

ista ambigua agyrtarum & empiticorum arcana, sed cognito Pharmacopœæ communis more, panlatim adeondnm *laboratorinm chymicum*, & io hoc prius discenda artis præcepta vera, longo vsu, & consensu sapientum confismata. Ad illa si nouæ præparationes congruant, sane commendari possuot: Sin mious, caueodæ, donec à sapientum concilio explotatæ, & comprobata in arte lotum inueniant. Quid quæso nona arcana inquiritis? *Laboramus in vniuersali priscorum intelligendo, & ex tenebris eruendo.* Cur non bunc laborem absoluimus? Quid tamen intermissum est ab *Andernaco, Gesnero, Walsio, Quercetana, Crallio, Penata, Cratone, Rulanda* & aliis, qui sua inuenta scriptis communicarunt publico? *Si vnum saltem vniuersale. sin Panaceam veram verè sic dictam & deprehensam haberemus: Si vnum panchymagogum: & pauca quadam particularia, instructa foret officina medica.* At illi plures Panaceas describnnt, & magnificentissimè commendant multa ex *auro, argento, gemmis, stibio, ferro, Tartaro, sulphure, vino, mumia, vitriolo, Marcasitha* & aliis. An ne hæc quidem sufficiunt? Nimirum non putas tuum esse, quod scit etiam alius singulares cupimus videri omnes. Scribat Crollius, Penotus, Quercetanus, quid velint. Nos habemus secreta nostra illis longe præclariora, si fas est credere.

Sed inuoginus, de hoc argu-to: Id quod Veteres scio-uerunt nescimus, vt sciamus ipsis ignota omnibus neruis contendemus, &c.

Antiqua videtur ista à Paracelsis, & similis fecis iactatoribus vsurpata gloriatio. Legimus in Plauti Pseudulo coqnū gloriosum planè ingenio Paracolsico primnm contamnere, & exibilare populares escas & ex plantis sumta condimeota, dum inquit:

Non item cœnam condito vt alii coqui
Qui m. bi condita prata in patinis proferunt:
Boues, qui conuiuas faciunt, herbasque oggerunt,
Eas herbas herbis porro aliis condiunt.
Indunt Coriandrum, fœniculum, allium, atrum olus;
Apponunt rumicem, brasicam, betum, blitum
Eo laserpitii libram pondo diluunt.
Teritur sinapis scelerata cum illis qui terunt, &c.
Non condimentis condiunt sed strigibus
Viuis conuiuis intestina, quæ exedunt
Hoc quidem homines breuem vitam colunt
Cum hasce herbas huiusmodi in suum aluum congerunt:
Formidolosas dictu non esu modo
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.

Hæc de vituperatis vulgatibus, quæ si ad medicinam transferas, viuam habet imaginem Paracelsistarum improborum, qui peoè iisdem conuitiis Galenicarum officinarum medicamenta proscinduot, & veneuum dari cum salubri essentia clamant vnde vtentibus breuior vita. Opponunt autem sua plusquam diuina, barbaris vocabulis ita obscurata & magnificeotissimis præconiis adeo exornata vt nihil cedant Plautino coquo, qui apud Leonem diuina sua iactat condimenta, quæ vitam prætogare hominibus possint vel in ducenos annos (Ecce Paracelsicam vanitatem) cuinsmodi sint pro piscibus, cicilendrum, macis; sanraptis seu sancapsis (pro quo capsicum dicunt piper rubrum) quæ condimenta cum in patinas indantur, efficiant vt ipsæ se feruefaciant illico (non aliter scilicet aceum ampullosi chymistæ faciunt ol. vitrioli dulce affuso liquore tartari, aut tartarum repercussum, Bezoardica & similia de quibus nos suo loco. Nam hæc confusa incalescunt sine igni, effcruescuntque) Pro bestiis terrestribus dicit se adhibere Cicimandrum, Happalopsin, & cataractriam, quasi Paracelsicus quidam nominaret Cachniam, Haurocb, Botarxi Kipsis, Kabrackel, &c. De promisso longæ vitæ nemo dubitat qui Paracelsi libros de illa ipsa legit, & caussas longæuitatis patrum ex lapide philosophorum, quem etiam mirificentioribus vocabulis quam coquus sua condimenta nominant, vt in Turba philosophorum, apud Pantheum & alios chymicos de lapide scriptores videre est, cogoouis. Eodem tendit & hoc coqui:

Vbi omnes patinæ feruent, omnes aperio.
Is ador demissis pedibus in cælum valat.
Eum odorem cœnat Iupiter cotidie.

Quid enim aliud profetnnt isti chymici gloriosi præsertimque Lullius de quinta vini essentia? Cum etiam aurum resolutum aquis regis repercutitur tartari liquore, fetuor fit ingens, surgitque vapor & halitos din ilsis vel potius promissis pedibus capite maoente in imo. Istum hal tum si cœlo sen alembico excipias, liquorem ad soluendum Ionem chymicum seu nutriendum colligeris. Aurum vero relictum specie pulueris porro conuertunt in nectar, sen aurum potabile, cui vitæ longissimæ procuratio ascribitur, simulque omnium morborum, præsertim pestis, & venenorum depulsio, vt sit vniuersale illud ambitiosissimè decantatum. Ista igitur suis temporibus non minus quam nostris iactata reposuit in Comœdia Plautus, vanitatem iactantiæ Comicè irrisurus. De renouatione quoque tandem satis Paracelsicê prumittit idem coquus cum ait: *Sorbitiane faciam ego rè hodie mea:*

Item vt Medea Peliam concoxit senem
Quem medicamento & suis venenis dicitur
Fecisse rursum ex sene adulescentulum.
Item ego te faciam &c.

Vnde se hominum seruatorem appellat. De suauitate chymicarum medicinarum per ignem natoræ, quam prolixus fuit Palmarius? Ecce tibi coquum Plautinum qui policetur conuiuis cœnam tanta suauitate conditam, vt quisque quicque conditum gustauerit ipsius sibi digitos prætodat suos: Satis palmatianè & paracelsicè. Nam & hic ex horridis saporibus fieri dicuntur suauissi-

ſuauiſſimi. Porro, vt coquus iſte ſe cæteris omnibus præfert, eoſque vocat ſcelcratos, ita Paracel[illegible] cum Palmario ſe ſuamque ſcientiam omnibus medicis & medicinæ Hippocraticæ anteponunt, [illegible]que ſolos conduci volunt non paruo ære, ſed vt coquus iſte, magno precio. Locum Plauti in ſuam Rebeccam tranſtulit Friſchlinus *act. 4. ſcen 6.*

(a) *Stultum aliquis fors in ſpecu Platonis, audiuit dormiens eſſe ſublimationem ſine corroſiuis. Vt primum putat ſe euigilaſſe, fingit ſublimationes, & poſtea iactas ſe veras ſcire. Cur? Quia ſub pulpito vel in aliqua ſordida officina à carbonario audire ſibi, aut ſomniare viſus eſt, ſic eſſe. Ideo nares corrugor, & Libauium cum omnibus attanis irridet. ô miſeram medicinam ſi huc delabitur.*

Capvt III.

Introductio in Laboratorium.

Alchymiam pharmaceuticam non tractare verba aut characteres, neque etiam adiurare ſpiritus, vt medico ſint præſto, aut ex aſtrologicis commentis petere medicinas, ſed circa præparationem Pharmacorum, hoc eſt, omnis generis medicamentorum ea naturaliter exiſtentibus, naſcentibuſque *miſtis* aſſumtorum verſari non opus eſt demonſtratione. Quanquam enim in adiumentorum naturalium genere ſint etiam tum cœli, aſtrorumque virtutes, tum elementorum corruptibilium poteſtates; tamen in his elaborare ſtudio chymicus non poteſt, vt inde ſalutiferum auxilium arte ſua conficiat, cum non obediant, nec ſubiecta ſint eius potentiæ partim propter vagam naturam in ſpirituali, eaque vacua viribus interioribus ſubſtantia partim ob ineptitudinem ad tractandum arte, & ſimplicitatem interminatam. *Quis enim æthereos ſpiritus, & afflatum radiorum ſolarium aut cæterarum ſtellarum ollis ſuis, aliiſque inſtrumentis includat*, vt eos à contagio elementari expediat? Quis igneum halitum, & aërium ad eſſentiam conflaudam comprehendere, vel ventos manu capere conetur? In aquis & terris aliquid eſſe momenti putes. Hæc enim elementa corpulenta ſunt, & paſſiua, videnturque poſſe exaltari, attenuari, diſtillari, componi, transfigurari, &c. verum neque ſimpliciſſima ſi ſunt, operæ precium reddent, neque ſi inania formalium cœleſtiumque virium potentiis, chymiæ intentiones explebunt. Quæ circa nos aquæ ſunt, & terræ, miſturam habent, & inquinamenta, à quibus aliquando ſunt repurgandæ, ſicut &, ſi craſſiores ſint, quam pro ſcopo medendi, attenuantur, inque vſus ſeruiles veniunt. Non deſunt qui etiam *auras ampullis ad magiſterium Philoſophici lapidis captandas, ventoſque includendos cucurbitis vitreis putent*, vt inde conſiſtens humor veniat in vſum artis. (Ridicule *orificia vaſorum in altum ſpeculis*, facto per feneſtras foramine, inque ortum ſolis directo *ſic adaptant vt Eurus impingat*, ibique coagulet: alii *ſuppoſita ardente pruna ſuſpenſam cornutam excalefaciunt, poſteaque ſublato igni in aere relinquunt, qui attractus refrigeſcente vaſe in eo coaguletur*, atque ita liquorem concretum exhibeat. Paracelſus docuit etiam flammas vaſis excipere, & deſtillare.) Quidam ex antiquis, vt Plinius refert, (de Nicia *lib 37 c. 3.*) *Solis radios circa occaſum vehementiores in terram actos pinguem ſudorem relinquere, atque in ſuccum euadere, qui ſuccinum, vel electrum dicatur*, voluerunt. Sed noſter chymicus in his operam luſerit, & vt vt ſimplicia elementa adorni velit, & in eorum expoſitione vel tranſmutatione deſudare, præter materiales qualitates tamen, & quas tactiles primas vocant, nihil obtinuerit, idque temere cum natura iis per ſe abundet. *Triplex miſtorum genus eſt, quod ſit artis materia*, nempe *minerale, vegetabile, & animale*, idque omne perfectè miſtum, quod, vt Hippocrates tradidit, *In lib. de carnibus.* *cœleſtem naturam ſuo complexu continet*, & facultatibus medicis abundat, quanquam ea iſtorum ex ſolutionibus non nihil capiant etiam imperfectè miſta nonnulla quæ propterea etiam aſſumuntur aliquando. Hoc aptum eſt ad hominem conſeruandum, & ſanandum, cum eius corpus ſimiliter ſit miſtum, atque itidem eſſentialibus poteſtatibus præditum. Simili conſeruatur ſimile, aiunt vulgo eſtque ſolenne apud Phyſicos nos nutriri his quibus conſtamus. Cum itaque medicatio ſit ſpecies quædam conſeruationis, vt quæ ruinoſum fulcit, ſuſtentatque, & reficit quod deperditum eſt, quantum poteſt; noxium vero abigit oppoſito inſtrumento in contrarium ducente: liquet materiam Pharmaceuticam chymiatri ea triplici iſta claſſe rectè peti. Læſio ea ſimplici non eſt operoſæ depulſionis, ſi quidem ſit à qualitatibus ſimplicium elementorum citra diuulſionem continui. [illegible] contrarium autem imparatum opponi poteſt, ſufficiente alteratione. Quod ſi noxa ea compoſito eſt, aut compoſitioni vim attulit, vt in miſti membri aduſtione, aut ſolutione continui, propter affectæ partis miſturam, non ſufficit ſimplex elementum adhibuiſſe; ſed accommodandum eſt compoſitum naturale, vel artificiale, quod cum elementali materia comprehendat cœleſtem, hancque magis quam illam, vt ſubiecto ſimiliter conſtituto conueniat medicamentum cum efficaci poteſtate ex analogia cum elemento ſtellarum, vt loquitur Ariſtoteles. Quoniam autem non omnia omnibus conueniunt, quanquam non deſint generalia quædam, πολύχρηστα dicta; quidam etiam *Panaceas* cudant; natura exhibente variarum rerum inſignem farraginem, experientia cognitum eſt quæ quibus vſibus poſſint ſalutariter adhiberi. *Experientiam dicimus ſymbolum ſenſuum & intellectus ſeu rationis in hominibus*: In beſtiis ſenſus, & æſtimatiua, atque etiam naturalis quædam ſympathia, vel antipathia, cuius vis occulta appellatur, electionem facit, vnde Galenus naturam αὐτοδίδακτον eſſe comprobauit. Hominea induſtria etiam affectiones vegetalium, nedum beſtiarum, in argumentum proficui traduxerunt, idque poſtea vberius excoluerunt ſua facultate, vt conſtaret hominis noxium, vel innoxium; nec homini tantum; verum etiam ſingulis hominum diſpoſitionibus certiſque membris, vnde factum vt quædam ſint *cephalica, cordialia, epatica, ſtomachica*, &c. quædam *vulneraria, ſolidantia, extergentia, catagmatica*, &c. dicta. Chymici etiam amplius ſtuduerunt in electionis campo de'u-

dare

dare, quanquam studiosius hoc, quam certius. *Botanici est* legere herbas quo tempore ad vsum destinatum sunt paratissimæ, siue maturas respicias, siue immaturas; in quo etiam est cœli quidam, & aeris, regionumque & naturæ loci respectus. Sed chymicus venari conatur notas quasdam, & signa virtutum prædestinatarum. Vnde extruxit *artem* illam quam *signatam* appellant, quasi σημειωτικὴν dicas, & *naturalem* quandam *rerum brutarum chiromantiam*. Multum operæ circa hanc scientiam consumsit Paracelsus cum sequacibus, scripsitque de ea copiosius *Ioh. Baptista Porta, Crollius* & alii. Verum nondum ad exquisitam certitudinem est peruentum. *Maculas habet Persicaria pulicaria*, inquit *Paracelsus*. *Ergo facit ad sanguinem sistendum in vulneribus*: sed fallaci argumento. Multa enim sunt maculosa, sed quæ sanguinem nequeant sistere: Multa *sanguinem* inueniuntur absque maculis. *Nux moschata capiti confert, inquiunt. Cur? Quia cranii est forma, & cerebri.* Imò inquimus, eadem nux etiam lædit caput, quod cognitum est in ea muliere, quæ cum estis aliquot delitauit. Et cur tantum de moscata quæruut, non autem de cæteris similis figuræ, vt iuglandibus, indicis glandibus & aliis, atque adeo omnium partibus quoque? Ex ista signatura caput simiæ esset optimum adiuuandum caput hominis. Verum hæc cura physicis, & medicis relinquatur. Tyro chymicus collectionis debitæ argumenta studeat in explorato habere, ne in vacuo laboret, ignemq; & operam vana spe perdat. Ad materiam elaborandam requiruntur *Enchiremata*, & *Synergasmata*. Enchiremata vocamus *operationes manuales chymicorum* quas alii *claues*, alii *portas*, alii aliter appellant. Per Enchireses enim & notitiam benè laborandi in Alchemia aditus fit non tantum ad essentias, & magisteria, verum etiam intelligenda veterum sapientum præcepta, & experientiam. Operationes quædam sunt propriæ, quædam communes. Propriæ sunt quas *Georgius Riplæus* suis *duodecim portis* ferè est complexus in opere lapidis philosophici, quod est quasi *Idea & exemplar cæterarum elaborationum chymicarum*: nempe *calcinatio, dissolutio secreta, separatio elementalis, coniunctio matrimonialis, putrefactio, congelatio* seu *coagulatio, cibatio*, seu *imbibitio* & *inceratio*: *Sublimatio: fermentatio, exaltatio, multiplicatio, proiectio*: quas operas alii sola *coctione*, cuius istæ sunt quasi gradus quidam, & *vsu* comprehendunt: alii *solutione*, & *coagulatione*. Additur *Destillatio, Extractio, filtratio, cæmentatio, circulatio*, & alia artificia de quibus nos satis superque in *Enchiresibus Alchymiæ*. E communitate petuntur *purgationes, tritiones, incerationes, coctiones, assationes, Elixationes incinerationes, tostiones, exiccationes, irrigationes, colatura, euaporationes, depletiones*, & similes opellæ. *Synergastica* sunt *quæ ad operationes perficiendas laboranti inseruiunt*, quorum quædam efficaci vi prædita sunt ob id ἐνεργητικὰ dicta; quædam ad σκευασίαν pertinent, σκευαστικῶν appellatione designanda. Illa sunt artificium *temperandi elementa*, & *menstrua* vocata. In temperatione elementorum excellit *regimen ignis*, vnde nata est *Pyrotechnia* seu *Vulcania*, de qua consulat Tyro quæ circa hanc artem in Alchymia conotauimus, vbi etiam de fomentis, & nutrimentis ignium, & calorum industriè legendis, & adhibendis instructionem inueniet. Riplæus in Porta terria: *Aqua tua debet septies esse sublimata Quatuor sunt ignium genera*, quæ scire debes: 1. *Naturalis* (Ignis naturæ tertium menstruum, qui naturaliter inest cuique rei, & in nostro opere secretus ignis philosophiæ, oleum nostrum, &c. 2. *Innaturalis* (occasionatus: vt calor balnei, fimi, cinerum) 3. *Contra naturam*: (Draco qui cruciat corpora, & comburit violentè, vt ignis inferni) 4. *Elementalis* (flammeus, qui lignum accendit.) His ignibus vtimur, & non pluribus. Opus est præterea interdum etiam *frigore*, modo gelante, modo simpliciter refrigerante: aliquando & *humectatione vapida*; nonnunquam *siccitate*: Item *aëris flatu tranquillitate*, & similibus, quæ vt metallurgum bonum faciunt, si rectè accommodentur, ita & chymicum peritum, & prudentem. De *menstruis* agemus sequente capite. *Vasa* & descripsimus, & vti potuimus, depinximus variè in Alchymia: Vbi & ædificium certo modo dispositum chymico assignauimus in quo cellæ, & cryptæ: Carbonaria, lignaria, apothecæ materiarum, solarium, laboratorium cum suis instrumentis, ollis, ahenis tripodibus, cucurbitis, alembicis Phiulis, Pelicanis, ampullis, circulis, canalibus, vasis, cupis, calicibus, patinis, alueolis, conchis, pyxidibus, matricibus, &c. Item fornacibus, follibus, pyragris, cineribus, arenis, carmis, &c. Ibi est balneum aquæ, & vaporis; fornax vesicaria, catinaria, acedia quadruplex cum Athannore; Anemiæ, seu ventosa, reuerberium, cæmentatorium cum sua supellectile, descensorium, focus conflatorius, circulatorium, prætereaque *argillæ*, lutamenta, pastæ, plagulæ, vesicæ, sales, & huiusmodi alia, quorum materiam, & formam debitumque situm, apparatum, & accommodationem discere conuenit chymico discipulo, qui filius doctrinæ & futurus. Idem his quasi initiatur, & paulatim chymicorum disciplinæ, & sermoni assuescit, dum iam *non audit culinaria, & coquinaria vocabula*, sed *sapientum* quasi *oracula* ex adytis, & mysteriis professionis chymicæ, quæ est secreta, depromta, quibus tamen ex vsu populari asciscuntur nonnulla, sed quæ sine studio publicè sunt nota.

Porta Alchymia & claues.

Communes operationes.

Synergasmata chymica.

Instrumenta seu supellex.

CAPVT IV.

De menstruis.

TErminus artis chymicæ *menstruum* est, & significat *liquorem quendam in operarum quarundam subsidium ab artifice assumtum, & per mensem philosophicum in opere detentum*, non illud excrementitium mulierculartum *Zenith*, vt appellat Crollius, seu singulis mensibus apparere consuetum in dispositis fluxum. Inuenias tamen per Catachresin etiã ad alia accommodatam appellationem. *Tres sunt mercurii*, inquit Riplæus, *qui sunt claues scientiæ*, quos Raimundus *sua menstrua* vocat, & sine quibus nihil fit rectè. *Duo sunt superficiales: tertius essentialis Solis, & Luna*, vbi tamen non est conspicuus visui, nec apparet nisi per effectum: Hoc *menstruum est de natura lapidis*, & paulo post dicitur *ignis natura* vnicuique rei insitus: quæ significatio à communi vsu discedit, & nihil setuile habet.

Menstruum. Zenith muliebre.

Tres mercurii menstruales & claues.

Potest tamen fieri vt quod initio inseruiuit operanti magistro, postea concedat in essentiam elaborati artificii, atque ita non re sed ratione differat. *Claues* appellari solent *menstrua*, quia *claustra mistorum aperiunt, & ad interiora viam parant*, quod tamen non est solorum menstruorum, cum

aliquati-

aliquando etiam ignibus, & putrefactione artificiosa naturas conclusas, & elementis veluti incarceratas liberemus.

Auri potabilis menstrua.

Magna est enim earum varietas, sæpeque non tam necessaria, quam arbitraria, adeo vt apud insolentes artis iactatores aliquando sit argumentum magni supercilii, & vanæ gloriolæ. Sunt enim qui sibi *solis verorum menstruorum scientiam* arrogent, *clausique* penetralium naturæ notas esse glorientur. Si quid proponat alius corrugant nates, nauseantque: *Et est sane non parua gloria vera menstrua, & rebus accommodata in parato habere.* Sunt qui *aurum potabile* efficere conantur, per *spiritum salis* vulgarem, aut *vinum alcoholisatum*, aut *acetum radicatum*, aut prius per sales corrosiuos, postea per *spiritum Terebinthinæ*, vel *olea aromatica*. Verum his se opponit nauseabundus quidem, & quanquam ipse quoque *aquam regiam*, & *oleum salis* ducat adhiberi, tamen *deliramenta appellat*, iracundius fortasse quam iustius, cum in Alchymia constet *non vnius generis, aut modi esse aurum potabile*, & id quod ipse cum aliis quibusdam nimis delicatis censoribus *verum potabile* vocat, hoc nomen ex translatu habeat. Nam *oleum illud magisterii secreti ex lapide seu tinctura sapientum non est tam auri, quam mercurii ex duobus mercuriis compositi, & licet aurum accesserit, tamen non amplius est aurum, sed aliquid ex auro, nempe prima eius materia, & mercurius essentialis, per mercurium ex coagulato corpore resolutus.* Verum de hoc alibi. Porro *quædam menstrua sunt generalia, vt cælum philosophorum* Lullii, quod omnibus stellis est commune, & quasi receptaculum vniuersale, si tamen prius apiæ inferi euaserint, cum non recipiat absque discrimine quoduis. Ea est *aqua vitæ* aliquibus dicta; alias *quinta vini essentia, vinum alcoholisatum* (ad cælestem puritatem, æthereamque nobilitatem perductum) vel *alcalisatum*, quod proprium ex suis fecibus salem exacte elaboratum assumserit, itaque vniuerit, vt nequeat postliminio separari. Ista vero *generalitas vel simpliciter consideratur, vel respectu certi generis rerum*, quo modo *aquam* dixeris commune menstruum omnium elixabilium. *Acetum terebinthinatum* omnium lapidum soluendorum. Quædam sunt *specialia*, vtpote determinata, certisque speciebus addicta, vt cum *aurum* tantum *aqua regia*, vel harum vim habentibus *calcinari* perhibetur: Et metalla solis mercurialibus in mercurium reduci, ex specialibus quædam sunt *specifica & appropriata.* Ita vero appellant cum non tantum materiis elaborandis propriè sunt addicta: vt cum sales suarum herbarum per aquas eliciuntur proprias, & mercurialia per mercurios soluuntur, sicut aqua congelata, seu glacies & nix per aquam solutam: verum etiam simul respiciunt finem & vsum, *vt cum res cephalicas extrahimus per liquores eandem vim habentes*: Epilepticas per aquas item Epilepsiæ aduersas: gemmas, & aurum cordiale non per venenatus latices spiritui vitali, caloríque aduersos, sed familiares, quomodo præparatam *auri tincturam sic vt liquescat instar extracti ex croco, quinta vini generosissimi essentia dissoluunt*, aut si hæc propter ægrotantis affectum, vel conditionem morbi locum non habeat, quinta essentia stillatitia melissæ, florum cruci, Borraginis, Buglossi, rosarum, pomorum fragrantium suauium & similium. Si virtutem respicias, quædam sunt *soluentia* tantum, quædam etiam *extrahentia*: quædam *corrigentia* si quid incommodi assit: quædam *calcinant*; sunt & *corrosiua*, & *non corrosiua*, quo termino sibi interdum mirificè placent Paracelsici iactatores, qui vt aliorum magisteria explodant, quod per corrosiua videantur parata esse, ipsi plenis buccis profitant *non corrosiua*, quæ tamen si iudices, non minus corrodunt quam ista, vt spiritus vitrioli, sulphuris, halonitri, Guaiaci, aliorumque lignorum nitrosorum, atque etiam salis communis, & aceti, quorum vim si in os immittas neutiquam toleres, inque ipsis dentibus maximè animaduertas. Possunt tamen aliqua non corrosiua dici, quia scilicet minore sunt malignitate quam vulgares regiæ, & causticæ, seu fortes quibus metallica calcinantur. *Quæ correctiuam potestatem cum solutoria & extractoria coniunctam habent*, ad pharmaciam sunt præstabiliora; qualis est *succus rosarum* pallidarum, aut syluestrium *ad scammonium*, quem aliqui vitrioli spiritu exacuunt; ita menstruum cydoniorum ad Diagridium. Talis est & *quinta vini essentia* in multis, quæ aliquando etiam animatur *ambra*, vel aliis. Sic *oleorum ex aromaticis destillatorum aqua* commoda fiunt menstrua: vt & alia quæ attenuant, exaltant & odores, saporesque corrigunt. Est & *alia differentia*, nempe cœlestium, & elementarium: formalium, & materialium. *Cœlestia* vocantur quæ laborando ad æthream præstantiam sunt perducta, quod ferè fit crebris destillationibus, & circulationibus donec omnis feculentia decesserit, & subtilitas cœlestis sit acquisita. Ab hoc gradu quæ declinant, magis sunt *materialia*, seu elementaria. Lullius (a) *cœleste & simul fœtidum menstruum* ponit, quæ duo tamen non possunt vna esse, cum quicquid fœtet, sit impurum, sordidum, & putridum; cœlestia vero vel nullo sint odore, vel suauissimo. Sed ille terminis vtitur parabolicè, & symbolicè de more philosophorum. Proposuit quidem descriptiones materiales in sua clauicula, sed Riplæus interpretatur formaliter & mysticè, vti apparebit suo loco de triplici menstruo in opere secreto. Sunt præterea quædam *pinguia* seu *sulphurea*, vt olea, & liquamina: quædam *mercurialia*, cuiusmodi sunt aquæ, liquores per deliquium facti, spiritus descensorii, &c. *quædam mediam naturam* habent, vt spiritus cœlestes suntque omnino magis, minusve elaborata. Quædam ministerio peracto separantur ab essentia, aut magisterio; quæ oportet talia esse vt non adhæreant in profundo, nec relinquāt post se notabile vestigium, seu qualitatem, quæ essentiam vitiet: Et sunt huius generis quædam quæ facile abstrahuntur; quædam opus habent *dulcificatoriis*, & elotoriis submittendis, aut etiam *reuerberio* deleuntur, vt fit in acribus, quibus calces fixæ parantur. In quib. multa ordine quodam adhibenda sunt, in illis prima præparant; sequentia perficiunt, & corrigunt si quid inductum est labis operibus primis. Hinc fit vt cum per *soluentia* compagem aperuimus, *digestoria* apponamus; inde *elutoria* crebra, atque insuper etiam *inflammatilia* quæ super calcibus incenduntur. Nonnulla post macerationem destillando sæpe abstrahuntur, mutanturque. Sunt alia tanquam *virtutum vehicula* vt in *imbibitionibus elixyrium*, quæ essentiam concreditam reddunt suæ terræ, sali, calci, &c. deinde solitaria, & vacua abscedunt. *Quædam non separantur*, sed relicta simul veniunt in vsum medicum. Talia sunt quæ vim essentiæ

Verum potabile aurū vnus hoc, alius illud iudicat.

Verissimum aurum potabile habitū.

Menstrua Generalia.

Vinum alcolisatum.

Menstrua specifica & appropriata.

Dilutum tinctura auri.

Non corrosiua menstrua.

a In apertorio cap.15. menstruale fœtens, & cap.2. vbi iubet destillare septies & bene rectificare feces seponendo vt totum sit essentiale.

ſentiæ etiam in effectu iuuant,ſuntque & ipſa per ſe eſſentialia. *Quædam non tota ſegregantur*, ſed aliquo vſque,vt ad conſiſtentiam ſyrupi, iulepi, ſapæ, mellis, &c. Nonnulla poſt vſum primum ſunt inutilia; alia in vſus ſeu eoſdem,ſeu alios proficuos reponuntur,ſiue tota,ſiue aliquatenus,quomodo aquas, per quas olea aromatica ſunt parata, deſtillant, & *tenuiorem partem elicitam pro aqua iſtius aromatis reponunt*,reliquam,vtpote elementarem, & craſſam profundunt. Quædam menſtrua ſunt *commiſſoria*, quæ rebus deſtillandis committuntur; quædam *præmiſſoria* quæ in conceptaculum infunduntur,vt ſpiritus excipiant,& conſiſtere faciant,vt fit in aquis fortibus,reductione argenti viui, & ſimilibus. Alia diſcrimina obſeruabit laborans in praxi, & autorum monumentis vbi & hoc notandum *ſæpe poni nomen menſtrui,ſed eius elaborationem, & gradum diſſimulari, ſicut & apparatum materiæ*. Hoc malè habet quoſdam parachymicos. Itaque ni ad literam reſpondeat magiſterium, emittunt rhonchos,& indignantur,ſtatimque accuſant deſcriptionem falſi,& autorem inſcitiæ. *Id nobis dicitur Pragæ eueniſſe in auro potabili*, quod cum ſtolti quidam & ſupercilioſi ſeu nauſeabundi Paracelſiſtæ ad literam parare ſtuderent abſque ſucceſſu, non nos tantum irriſerunt, verum etiam ſapientes illos à quibus acceptas formulas repoſueramus. Neſcimus an non Crollius quoque in reprehenſiones valdè procliuis ſibi nimium hac in parte indulſerit,non perpendendo artifices gaudere breuitate,& plura in receſſu habere,quam fronte proponant; nonnulla etiam omittere,vel inuerſo ordine deſcribere. Non facile culpandum eſt quod non intelligas primo ſtatim aſpectu. Multa in myſterio ſapientum,ab indignorum oculis ſunt remota. Suſpendendum potius iudicium eſt,quam properandum,ne videatis abeſſe à cœtu filiorum doctrinæ,& ſapientum,quibus ſolis ſunt mentis & experientiæ oculi ad introſpiciendum,& iudicandum,pronunciandumq;. Atque hæc in genere de menſtruis,& eorum varietate. Si quis diuerſitatem ſpecierum,& exemplorum deſideret, ſequente digeſtionem incipere poteſt. *Menſtrua ſunt vel ſimplicia, vel compoſita* Simplicium quædam dicuntur *elementalia*, quædam *eſſentialia*. Exempla elementalium, quæ pro integris vt vel in natura,vel populari vſu inueniuntur,habentur,ſunt Aqua fontana,pluuia,fluminea,&c. Ros,phlegmata deſtillationũ, acetum varii generis,quod tamen non ſit eſſentialiter elaboratum: vinum; muſtum: cereuiſia, mulſum, ſeu hydromeli, œnomeli, *hydromeli vinoſum*, ſeu alteratum ſapore vini, qui in doliis remanet: ſucci pomorum (pomatium) pyrorum (pyratium) & horum aceta; item Lorum: Succus citri, Limonum, berberum, aquæ effluentes ex vitibus, Betula & aliis arboribus, vel herbis: Serum lactis per lacinias depuratum: interdum & mel, & reſina liquida; & oleum oliuarum, aliorumve fructuũ, quæ ſunt *menſtrua ſulphureorum*, ſicut & adipes eliquati, in quibus coquuntur & expoliuntur nonnulla, vel molliuntur, aut figuntur qua arte veteres *ſuccinum* expoliebant, & *gemmas nitidas* reddebant. Innumera poteſt eſſe talium multitudo. Eligat ſibi chymicus ex his conuenientiſſima. Notandum autē *quædam omnino cruda aſſumi poſſe*, vt in operibus materialioribus, & quæ craſſa minerua præparantur: *quædam vero colari*, attenuarique deſtillando per alembicum: aut depurari ſubſidentiis, ferueſcentia, coctione, laciniis. Inde ſæpe pluuiæ, & aquæ aliæ deſtillatæ aſſumuntur, aut quæ inter coquendum velleribus, aut aliis inſtrumentis colliguntur. Quædam alterantur incoctis, aut commaceratis nonnullis. Ideo & decocta, quæ pro integris habentur, nec ſunt eſſentialiter elaborata, vtpote culinaria, huc referri poſſunt, vt & vrinæ animalium, lac, butyrum, & ſimilia. Medici facilè videbunt quodnam præſenti inſtituto ſit neceſſarium. Non enim omnia menſtrua habent finem vltimum in adiumento elaborationis, ſed quædam ad vſum temporaneum aſſciſcuntur, vt lac muliebre, & rores herbarum ocularium ad oculorum mala, &c. Si quis velit iſtorum claſſes conſtituere, poteſt ea diſtribuere in animalia (Lactis ſerum, lac, vrinam, &c.) vegetalia (vinum, ſuccos plantarum) mineralia (argentũ viuum, muriam, &c.) Quercetanus *mel, & quæ inde fiunt vegetali, & animali generi ſimul aſſcribit*. *Eſſentialia menſtrua generis ſimplicis* illa dicuntur, quæ eſſentialiter ſunt elaborata, aut ex elleoriatũ claſſe ad vſum ſeruilem traducta. Quanquã enim ſui gratia parentur eſſentiæ, tamen interdum etiã ſeruiunt, & quæ meliores ſunt, cætera ad parẽ nobilitatem perducere ſui communicatione iubentur. Sunt autem & hæc magno numero, qui tamen diſtingui poſſit in ordines quoſdam. Deprehendimus enim *quædam certis materiis eſſe deſtinata: quædam cõmuniter, & indiſcretim inſeruire multis*. Illa *vel eiuſdẽ ſunt generis*, ſeu homogenea: vt cum *ſales* miſtorum propriis aquis eſſentialibus extrahuntur, ſoluuntur ſæpè, atq; etiam vnà per alembicum, aut retortam exire coguntur, de quo artificio aliquoties monet Quercetanus. Eodem modo ſucci quoq; præparantur: Et ipſi quoq; ſucci eſſentiales adhibentur: *vel ſunt analogi*, vt quæ *appropriata* appellantur ſeu materiæ, ſeu affectui & omnino vſui præſenti quaſi propriè dicata: variare vel in vna re poſſunt pro natura ægrotantis, vel eius qui velit vti, & morbo, aliiſque circumſtantiis. Ita in *Catholico morbo, quem & Hiſpanum vel venereum* vocant, aqua, vel ſpiritus, aut oleum *Guaiacinum*, commodè ad mercurium præparandum admouebitur. Nam alterando ſimul vim quandam ipſi imprimit, cumque in mercurio & Guiaco ſint virtutes eſſentiales ad profligandum & iugulandum iſtud venenum, non ſine ratione coniunguntur. *Calces metallorum* pro diuerſo vſu fiunt variis menſtruis. *Aurum* aurifabrili quidem modo argento viuo amalgamatur: Sed philoſophi aſſumunt quintam eius eſſentiam in qua eſt principium ſeminale generieum, quod ſpecialia ſemina ex ſingulis extrahere poteſt. Alia ratio eſt per ſpiritum ſalis. Calx quoque quouis artificioſo modo facta, porrò elaboratur acetis, vino alcaliſato, &c. Sic *mercurius* metallorum ſtibii & ſimilium non vno menſtruo præcipitatur, ſed analogis naturæ, & vſui: Sed nec vno omnino extrahitur, & exaltatur. Qui per ſolutiones, & filtrationes repurgantur *Sales*, non viui ſpiritum, aut olea & ſimilia requirunt ſed aquas ſtillatitias. *Sulphuris balſamum* ſpiritu Terebinthinæ, oleorum, aliorumque ſtillatitio paraueris melius, quanquam ſolui poſſit ſulphur etiam craſſis oleis, & pinguedinibus. Huius loci poteſt eſſe *aqua vitæ ex hydromelite, aqua mellis, & ſpiritus ardentes*, quos ſæpe ſuper rebus accendimus, vt ſuper præcipitato, ſuccino, & aliis. *Spiritus aceti, vrinæ, lactis*, &c. item analogiam habent cum

Aqua aromatum.

Sæpe nomina rerum & menſtruorũ poni omiſſo præparationis gradu.

Reprehenſores ſtulti alienorum operum.

Tabula digeſtorum menſtruorum. Elementa menſtrua.

Morbus Catholicus.

Auri amalgama philoſophicum.

Purgantium menstrua. certis materiis. *Purgantia extracta* exaltantur aquis stillatitiis purgantium competentium, equidem si proprii spiritus, aut aquæ alcalisatæ adsciscuntur, ad genus homogeneorum pertinent menstrua; sin autem ex genere diuerso, Analogo succedunt; vt cum *senna extrahitur* per aquam cassiæ fistulæ, vel florum Persicorum, aut prunorum syluestrium: cum *succo rosarum* purgante *præparatur scammonium*, &c. Quæ ex communitate petuntur essentialia menstrua promiscui sunt vsus, ita vt electionis arbitrium in his aliquando valeat. Huc referuntur tum superiora aliquando (Nam & specifica menstrua possunt fieri vsu communia: nec est absurdum vnum idemq; ob diuersas affectiones ad diuersa genera accedere: vt cum in logicis ignis modo caussa est, modo effectū, alias subiectum adiunctum, simile, definitum, distributum, &c.) tum generalia, vt vini spiritus, & quinta essentia; aqua pluuia stillatitia; acetum radicatum, spiritus acetorum, vrinæ, vitrioli, nitri salis marini, salis cōmunis, salis ammoniaci, Tartari: ol. Terebinthinæ: ol. commune destillatum: Spiritus lignorum nitrosorum descensoriu: & succorum acidorum: sp. mellis: sp. iuniperi ex ligno & baccis, & omnino variæ aquæ: quæ non tantum suis specificis, & analogatis conueniunt: Verum etiam in aliis multiplicem

Rhabarbari menstrua. vsum habent, quanquam non indefinitum. *Neque enim artificiose exercebit chymiam tyro si velit acetum radicatum vsurpare in extractione Rhabarbari*, & similium, cum hic prosit potius vini spiritus, vel aqua stillatitia endiuiæ, aut succus colatum dilutus, &c. *Alcen* si præparare essentialiter cupias, non assumes oleum Terebinthinæ; vt nec *si tincturam sulphuris*, conueniet aqua rosacea. Ita *vbi pluribus o-*

Sulphuris menstrua. *pus est menstruu, non præpostere est agendum*, vt in elaborando sulphure, primum spiritum oleosum accipies; deinde spiritum vini qui ea soluto per oleum stillatitium alliciet tincturam, quæ tandem cum aqua rosacea ambræ vel croci viribus alterata amplius elaborabitur. *Argentum viuum* non præcipitatur vini spiritu, vel aqua rosacea: Sed acribus menstruis, & his variis pro vsu vario, vt *spiritu vitrioli, salis*, succis acidis, ol. descensoriis, aciditate sulphuris, &c. ad interiora; sed aqua forti ad chirurgiam; post vero corrigitur aq. dulci stillatitia, spiritu vini, & tandem rosacea. Hæc autem occurrent singulariter in praxi. Hæc de simplicibus menstruis tantum quam in Synopsi monuisse sufficiat. *Composita sunt*

Menstrua composita. quæ secundum naturam materiarum, & vsum variè componuntur, siue id fiat ante præparationem, siue post. Nam quædam statim ex compositis tanquā elementis simul mistis parantur decoquendo, destillando, &c. quædam cum iam sint menstrua, possentq; etiam singula ad vsum accommodari, postea commiscentur confundendo, instillando & aliter temperando. *Compositio* fit vel ex meris vel mixtis, seu coniunctis. *Mera* dicimus sola vel elementalia, vel essentialia: *Elementalia*, vt cum aqua miscetur vino: *Essentialia*; vt spiritus vini alcalisatus: acetum tartarizatum, vel alcalizatum: aquæ stil-

Menstruum purgantium. latitiæ alteratæ spiritibus, vel succis acidis, vitrioli, sulphuris, limonum, &c Sic *exprimuntur facci ex pomis redolentibus* suauiter vt *Borsdorpianā*; ex illis destillatione fit aqua fragrans, cui adiicimus nonnihil aciditatis mineralis, atque hoc menstruo postea sennam, Agaricū, & similia cattahimus, aut eorum extracta digerendo corrigimus. *Spiritum* quoq; vini *spiritu sulphuris* aliquando diluit Quercetanus, vt in extractione *Granorum actes*. In *tinctura florum pæonia* vtitur aqua pæoniæ acero montano diluta. Eodem referas ex compositis aquas, vt *Theriacalem*, quam in *Nepenthe* suo extrahit idem *confectionem*

Auri menstruum. *de granis Kermes. Ad aurum* parat menstruum ex *crystallis salis marini & oleo tiui*: ad alia miscet spiritum aceti ex reliquiis destillati vini: cum spiritu aceti ex hydromelite vinoso, & spiritu vitrioli. De aquis mercurialibus, fortibus, regiis, aceto terebinthinato, aquis Bezoardicis & similibus, testabuntur singularium essentiarum exempla, variæque in his iudicia autorum sæpe ad prodigium vsque, & insolentiam, dum *certant inter se multi inuentione, & prærogatiua menstruorum mirificorum*, quorum formulas legimus apud *Penotum* in chymicis, *Quercetanum, Crollium. Misceatur* tandem, componunturque *essentialia, & elementalia* inter se; vt cum *aqua, vel vinum aceto montano miscentur*: quidam vinum & acetum inelaborata miscent, sed postea destillant. Huc referri possunt multa decocta, &

Aquarum ex herbis menstruum. cremata. Item *qui ex herbis aquas eliciunt, affundunt aquam spiritu tartari, vel atramenti alteratam*, & peracta maceratione liquorem prouocant. Penotus miscet *vrinam sale colcotaris ad soluenda coralia, & v-*

Solutiuum vnionum & coraliorum. *nionei*. Miscet autem per modum imbibitionis, qua tertium facta, destillat oleum, cuius vsus est in istis soluendis separato phlegmate. Sunt & *lixiuia* huius loci, & *vrinæ* ipsæ: Item *phlegma vitrioli suo spiritu remistum: Decoctum tartari ad sennam: Vinum adiecta aqua cinamomi*, aut aquis ea oleorum aromati-

Purgantium menstrua Cassia ex tractiuum. corum menstruis segregatis ad faciendum extractum ex *Rhabarbaro* & similibus. Vt *cassiam extrahant*, aquam capiunt nonnulli quæ tum foliorum sennæ essentia est perfusa, tum tartari solutione, vt fiant flores cassiæ cum foliis sennæ tartarisati. *Ad soluenda gummi*, non tantum acetum & vinum per se sumi potest, sed & vtrumque mistum. & præterea vinom & aceti spiritus.

Gummata soluere. Tacamahaca. Qui *Tacamahacam, carannam*, & similiter affecta soluere volunt, miscent *ceram spiritu terebinthinæ*: vel Terebinthinam oleo ceræ. Sed hic relioquendum soluens est com soluto: fitque perinde ac cum *balsamum sulphuris* conficimus soluta caphura Terebinthinæ spiritu, vel oleo omphacino adiecta rosarum essentia. Qui industrius est, cognitamque habet rerum naturam, nec destitutus est experientia, non opus habet enarratione exemplorum. Potest enim ipse commoda menstrua inuenire, præsertim cum electio non sit tam immota quin deflectere alicui liceat, Ipsique artifices sibi multum indulgeant, nec raro dissentiant iidem à seipsis. Auget varietatem *patientum palatum*. Sæpè enim coguntur medicum, sacharo, melle, aromatum extractis, acidis succis, &c. condire medicamentorum seu parandorum, seu sumendorū vehicula, quæ cum & per se sint medicamina, aut eorū cor-

Oxymeli. rectiua tanto melius procurantur. Ita *mellitum acetum* facimus addito melle puro ad spiritū aceti, seu acetū album (non radicatum) Bulcasis Sic *spiritum vini* sacharo candi temperamus vt fiat menstruum pro essentia Mechiocanæ, vel pectoralibus. Nā in tali spiritu commodè macerantur semina anisi, fœniculi, flores sulphuris, Hyssopus, Tabacum, &c. fitque expressione liquor vel per se sumendus, vel destil-

destillatione balnei rotidi ad linctus consistentiam reducendus, vt aliqua pars menstrui reuncata quantitatem relinquat minorem. Hoc modo *expectarans praclarum efficies*. Si in eiusmodi menstruo maceres *radiculas ellebori nigri* prius pomo asso correctas; vel saltem adiicias extractum essentiale ellebori cum essentia croci. Vbi calor est, aut crassitiea phlegmatis incisionem detersionemque requirit, aceti scillitici spiritus lenior, sacharo candi temperatur, & postea diluitur in eodem extractum tabaci cum aliqua portiuncula essentiæ ellebori. Verum hæc iam perdunt rationem menstrui, transeuntque ad genus medicaminum compositorum. Si *Glycyrrhizam* extrahas aqua Theriacali mellita, & hanc postea maiore parte separes; nomen & rem menstrui retinebit. Misce *oenomel vini spiritu*: vel in caussa calida hydromel spiritu aceri non radicato; & habebis commodum liquorem ad varia præparanda; & tantum quidem de menstruis. Expectorans.

Caput V.

De magisterio præparatorio purgationis.

AGgredimur iam diagraphes, seu digestionis superioris membra, eaque explicare ordine instituimus. *Magisterii* nomen vnde traductum sit ad certam operum chymicorum classem designandam alibi diximus. *Palmarius volebat id esse integrarum natura vel artu simplicium*, quæ citra omnem separationem mali à bono, per ignem naturæ sic perficerentur vt malefica saltem qualitate mutata maneret, persisteretque benefica, & cœlestis, conuersis saporibus ingratis in iucundos ad citò, tutò, & suauiter sanandum: hanc esse *Hermesian* contra distinctam spagyriæ, &c. Nouimus in natura per modum coctionis naturalis, & maturationis ex crudis, acerbisque fieri poma & alios fructus maturos, & secundum cuiusque naturam affectos, dulces, amaros, acidos; & terminum alibi felicius, alibi minus contingere, eundemque diuersis temporum dispositionibus, & aliis circumstantiis mutari: Ita enim *alcam, vinum*; imò & *gemma, aurum, argentum* in mineralibus; & in genere animalium homines & bestiæ variant: Sed in arte chymica *ex pomo colocynthidos integro facere salutare pharmacum, quod omni posita virulentia, & amaritie & iucunde posit comedi, & vel in cibum verti perducta coctione vltra terminum natura, nullus adhuc quem nouimus chymicus seu tentauit, seu promisit*, fuitque ista chymia *Elisei* miraculosa 4. Reg. 2. 20. in aquis Hierichuntis, & cap. 4. vers. 41. in colocynthidis fructu, illis per salem, hoc per farinam alteratis, qua virtute *Mosei aquas amaras mediante ligno à Deo ostenso* Ex. 15. cap. 5. *mutauit in potulentas dulces*, & Christus Ioh. 2. 8. ex aqua fecit vinum. Nouimus in magno magisterio sapientum præcipi ne quid addatur alieni, neque quicquam subtrahatur, sed totum conuertatur in medicinam: Verum non simplicia naturalis integritatis ista sunt, sed iam elaboratarum essentiarum, quomodo circulatione perficimus, & exaltamus essentias, neque tamen id semper sine separatione, vt cum ex succo ellebori, esula, & similium semper ablatis sedimentis extracta facimus vsus innoxii, & iucundi. Artifices veteres & neoterici, qui latine scripserunt, aut ex alia lingua in latinam sunt translati, *magisterium indiscretè vocant, quicquid chymicus elaborauerit, & absoluerit ad vsum sanitatis, vel transmutationis & correctionis mineralium, præsertim imperfectorum metallorum*: Vbi tamen *magnum magisterium* & perfectum appellarunt medicinam tertii ordinis cum complemento omnium argumentorum perfectionis aurificam & argentificam. *Magisterium vitrioli* Penotus in chymicis scripsit pro oleo, quod etiam arcanum nuncupauit *Quercetanus*. Extracta dixit eodem vocabulo, vt & Crollius de extracto florum sulphuris loquens. Quercetanus ipse *in Pharmacopœa pag. 614. 617 618. &c.* Vbi *exemplum, essentia, Arcanum, tinctura, magisterium parui, vel parum nullius sunt discriminis*, quanquam *pag. 619.* artificium repercussionis, seu præcipitationis per liquorem tartari *magisterium* vocetur distinctum à calce, & sale perlatum. Promiscuus autem ille vsus inde est, quia istorum autorum nullus methodo scientifica comprehendere opera chymica, & forma artis excolere, digerereque attentauit, in quo si fuissent, proculdubio cognouissent, vt locis singula genera & species distinguendæ essent, ita & nominibus discerni eas debere, quæ nomina quantum fieri potest homogenea disciplinæ, & propria artificum, filiorumque doctrinæ esse oportet. Hæc necessitas coegit non confundere terminos, sed sapienter distinguere & accommodare, vt vel *sola voce* constaret generum specierumque differentia, & methodica collocatio. Nos non inuidemus cuiquam felicitatem suam, optamusque vt prodeat tandem, qui omnia dexterius, quam nos digerere possit: Sed si quis id attentauerit proposito magno rerum cumulo, experietur, quam arduum sit, suum cuique genus, & titulum proprium assignare. Bellè ordiebatur Palmarius ponendo *Hermesiam circa magisteria, & spagyrian circa extracta*: Sed vbi horum generum species? Diuisimus magisteria in ea, quæ substantiam, ipsumque corpus attinent, & ea, quæ [illegible] accidentia contingunt. Cum corpus alicuius simplicis (Ita vocamus iam materiam vnicam & singularem, etiamsi alio modo sit composita, vt lapidem mineralem, semen, adipem, carnem: item [illegible] artis cereuisiam, panem, massas pilulares, &c.) in manus chymiurgi peruenit, prima consideratio est, quam purgatum sit, aut surdidum, seu foris adhærentibus stipatum: (Impuritates esse duplices vel etiam triplices, prout subdistinguuntur vel considerantur) adhærentes superficie tenus, & penitus in radice inhærentes pridem docuit Geber.) Neque enim minus ingenii habet, quam plebei opifices & pharmacopœi, cum metallurgis & aurificibus vel etiam coquis, & laniionibus, qui vellera, co[illegible]a, plumas, excrementa, &c. studiose detrahunt, sicut molitores glumas, Rhizotomi Sabulum [illegible] & corruptas partes cum membranis & corticibus externis. Cogitur autem nonnunquam

Nomen magisterii.

Colocynthidis chymia.

Magisterii.

M 2 alte-

alienam operam assumere, & si quid neglectum est à rhizotomo, metallurgo, pharmacopœo, lanio, &c. Curare, & emendare: per se vero etiam suum studium in repurgandis materiis sequitur, propriumque exercet laborem. Assumit *Encheiremata separationis*, de quibus in Alchemiæ descriptione prolixius est actum. Segregat, auellit, abstrahit variis modis. Maximè *purgatorium est ignis* modo decenter adhibeatur: Deinde *aqua*: aliquando, & *terrea* conueniunt, & *aër*. *Ignis purgat* vel solus, vel cum medicaminibus; solus quidem, vt in *Asbesto, auro*, & omnino fixis: Exemplo sunt quoque *sales* apud Quercetanum. Vult enim hos, quos perfusos adhuc aliqua sorditie, quæ exactæ albedini obstat, ignium reuerberantium vi purgari debere, *quod tamen non placet*, nec consentaneum est magisterio artificioso. *Neque enim in albedine exquisita summa indicii est*; sed in virtute secundum cuiusque simplicis naturam, quantum attinet ad genus vegetabile, & animale. In minerali calces, & sales fixos ita purgare nihil prohibet. Sed sæpius *medicamina* adiiciuntur, vt cum aurum & argentum ope plumbi, & stannum in cineritio, vel testa, aut catinis aliquando & cementis cum suis offis excoquuntur, vbi sales detersiui, aliaque adiumenta præclaram opem præstant. Ita exuuntur venarum recrementis, & alienitate metallorum commistorum, arsenicalibus halitibus cadmia, & similibus. In his quidem debebant metallurgi desudare quam diligentissimè: Sed illi suum pedem, & modum perfectionis habent, quo non contentus chymicus, si non potest vti aliena opera, ipse aggredi rem debet, atque ideo magisterii repurgationis non ignarus esse: Imò si nolit manu operari, præscribere tamen modum laboranti vt medici solent chirurgis, ipsius est munus. *Chymicus est æstimator operum naturæ, & artis*, seu suæ, seu alienæ. Exemplo sit *aurum*, ex quo tincturam vomitiuam, vel aurum potabile, aut calcem, &c. sit facturus. Si ex natura sumit, perfectumne, an sordidum, & alienis mistum sit, inquirendum est: Et si est impurum, idque ad lapidem asciscitur, cum non omnem purgandi modum sustineat, quo nam debeat *salua virtute seminali* præparari, non est ignorandum. Quod si vel natura vel arte mistum sit plumbo, argento, ære, &c. aurum potabile syncerum non faciet, ni repurgauerit.

Repurgationes chymicæ.

Salium purgatio.

Dices, at *chrysoplectæ vtuntur mundissimo, & coloratissimo*: etiam mollissimo, inquam, vt eò latius possit extendi. Illam *molliciem sæpe procurant fumo plumbi, seu spiritu: vel argento viuo sublimato.* Color autem exaltatur coloratiorum, & similium viribus. *Chymicus ad rubrum tendit, neglecto colore politico.* Cum idem aurificam facit medicinam, de huius puritate debet esse certus. Alias qua fiducia pollicebitur aurum plusquam perfectum, & vltra.

XXIV. Caractas exaltatum? Simile iudicium est de cæteris in quolibet genere. *Χρυσοχόος* est ab adhærentibus fauillis, & ramentis halitibusque aut concretionibus falsis calces fixas separare, vt fit in calce auri volatica & inflammabili, quæ adiecto sulphure vritur, & sic purificatur. Super præcipitato solent præter expirationem etiam aquas ardentes incendere, & edulcorationibus vti. *Vitra* purgant vitrarii *sale alcali, & magnete*. Si chymicus seu facere, seu indicare vitra ad medicos pulueres (vt contra vermes, & lapidem; vel vt liquorem ex eis eliciat) velit, & impuritatem deprehendat absente vitrario ipse laborem aggredietur, vti & cum *ex massa siliginea, aut crystallina beneficio pulueris aurifici & argentifici adiectis tincturis gemmas* cordiales velit *conflare*. Qui natiuam muriam excoquunt, salesque conficiunt, *sanguine, albuminibus, ceruisia*, &c. ad repurgandum vtuntur. Ista enim viscida sordes attrahunt, quod sciunt etiam pharmacopæi in suis *clarificationibus*, & œnopolæ in *turbato vino defæcando*. Si chymico quidam talis necessitas incumbat, ipseque cogatur sales, halonitrum, alumen, chalcanthum purum facere, non erit imperitior. Sed hic purgandi modus non solo constat igni. Crollius cum *vitriolum* vult defecare, soluit id aqua, & digestione lenta, sinit spumam eructare, & limum deponere. Sublata spuma, claram aquam per colum effundit relicta feculentia. Illam decoquit ad coagulationis potentiam. Ita possumus omnia in humore solubilia emundare. Alias aquis, vel similibus, adhibita simul coctione, aut digestione purgamus adipes, ceras, tartarū & alios succos, quanquam non semper sine filtratione. Ita cum *Balsamos* instituimus per olea, sales, & tincturas simplicium, sæpe mutata aqua rosacea, aut dulci stillatitia coquimus ceram albam, vt à sordibus liberata non facilè contrahat rancorem. Simile iudicium est similium. Omnino *aquæ purgatoriæ vel communes sunt, vel humores aquea consistentia.* Communibus (fontana, fluminea, pluuia, rorida, &c. integra, vel stillatitia) metallurgi purgant metalla ex specubus cum terra, & lapidibus eruta, admoto artificiose alueolo, cribro, & aliis præmissa tritura. Id attentare & chymicum res ipsa cogit. Non enim semper metallicum habet à latere. Liquoribus aliis siue essentialibus, siue mistis vtimur ad varia. *Metallurgus facit lixiuia ad detrahendam cutem argenti, & auri ramentis.* Horum locum obtinent etiam aquæ fortes dilutæ, seu debilitatæ sale, & aquis communibus. Vino & aceto soluimus *gummata*, filtramus, coagulamus, idque, si opus est, repetimus. Innatantia inutilia, & feces elementales, mortuasque seu damnatas tollendas esse semel sit dictum. *Aloën* purgant aqua endiuiæ, rosacea, sero lactis, aut conuenientibus aliis. Mentionem facit Quercetanus *Balsamorum* pro vnguentis essentialibus *per mannam*. Sed hæc est repurganda à succis glutinosis. Itaque vel coqui, & colari sæpe potest aquis, vel extrahi vini spiritu. Conducit autem annosa, & alba veluti adiposa, vt possit olea & tincturas puras recipere. Volumus balsama eadem cum corpore ex reliquiis *expressi olei nucistæ*. Si quis ita simpliciter procedere velit, actum egerit. Recrementa ista sunt studiosissimè præparanda. Nam & alias si velis vnguentum essatum facere expressum oleum conducet. Melior modus est si expressam pinguedinem leni destillatione cogas oleum liquidum fundere, perinde ac cum cereo oleum paramus. Deinde relictum vnguentum elutum pro materia, seu corpore balsami vsurpes. Si te tædet destillationis, cape oleum nucis moschatæ vel macis expressitium inueteratum, quod ferè exhalauit spiritus oleosiores. Laua id sæpius coquendo cum aqua rosacea, vel alia pura sicut ceram solemus, aut pro coctione tantum aqua mediocriter calente mollescat, vt elui possit.

Vitriolum purgare.

Ceram purgare.

Aqua purgatoria.

Metallorum purgatio.

Cutem detergere.

Gummata purgare.

Manna ad balsama repurganda.

Magmata olei nucis mosch. paratio pro balsamis vnguentis.

Balsami medici corpus est vnguentū à destillato oleo nucistæ remanens, insolatum.

Corpus

Corpus ablutum & incola tu dealbatum erit bona materia balsami. Ita & manna est tractanda si cui placet laborare. Alias albacera cocta sufficiet ad omnes tincturas & olea assumenda, vt & Seba duriora eluta & purgata. Verum ista sunt in arcanis nulli reuelandis, vt inuidi loquuntur. Est cum *vrinam pro lixiuio* ad repurgandum adhibemus. Quæ purgantur putrefactione sapientum, vel efferuescentia, mustum, cereuisiam & similia pro exemplis habent. *Destillatione per lacinias* purgatur acetum, vbi diligentiæ est tegere conchas, ne spiritus exhalet. *Argentum viuum* acida mutia tam nitidum reddimus, quam vix est speculum. Sed et discrepans ratio. Nam vel cum multo sale puro (deputato solutionibus, filtrationibus, & recoagulationibus pluribus) perfricamus & contundimus argentum viuum, postea affuso aceto, tandemq; aquis abluimus, vel vtrumq; simul mistum adhibemus, quæ est ista *oxalme* in chymicis decantata. Qui *metalla* superficialiter purgant, coquunt ea *aquis tartarisatis*, & æneis scopis perfricant. Tyro chymicus remittetur etiam ad aurificum *toleritia* soluta, & famulatum loturas, quod euenit non raro etiam pharmacopœorum discipulis in purgandis vasis, & Medicorū amanuensibus, qui inbentur vitra diluto cinerum, & aquis scopisq; emundare. Tenuia hæc sunt: attamen in artis vsu necessaria. Cum terra, & terrea assumuntur ad purgandum, frictio, vel concussio & agitatio adhibetur, quale quid deprehendimus in his qui nitorem excitant affrictu pannorum laneorum, lineorum, herbarum, cinerum, cretæ, tripolitanæ terræ, punicis, glebæ luteæ, & cōsimilium. Seruile hoc est, vt & phiolas intus mundare extergereq; arena arida, & calcine sæpe, diuq; circumagitata, & crebro mutata. Atti conuenientior est *hydrargyri à sulphurea nigredine, aliq; sordibus* *Purgatio argenti viui.* *extersio* per commistionem cum tartaro, & calce viua, à quibus per destillationem reuocatur. Quercetanus putat *summam eius purgationem fieri per sublimationem à sale & chalcantho*: vel sulphure: vel sale, & sulphure, aut etiam arsenico, ex quibus postea reducitur, iterumq; sublimatur quousq; septem, aut nouem ignes sublimatorios, & reductorios sustinuerit. Alii septem sublimatorios, & totidem desce̅sorios, insuperq; septem ablutorios per aquas cœlestes, aut tartarum requirunt. Sed hæc purgatio est essentialis, exceditq; finem magisterii. Geberus à Talco, Gypso, lapide speculari similibusq; fixis quæ sordes in fundo retinent, & humiditatem superfluam distrahunt, integrius sublimat; vt alii caphurā à commista argilla, &c. Incredibile est quid in purgando argento viuo non tentatit industria humana. Nam & sordes stabulorum equilium & bubilium modo arena absit, & saltem lotio animalium saturata terra, colligunt aqua diluunt, destillantq;, vt habeant, quo argentum viuum abluant, quod quater mutata aqua fieri asserunt: melius & compendiosius forte vsuri soluto balinitri aut salis ammoniaci factitii liquore. *Aër, & halitus ad purgandum* accommodatur ratione motus, aut qualitatum, vt cum cera, mel & similia aeri, radioso solis lumine interno, & tarefacto exponuntur, vbi dum attenuatio fit, & diuaporatio, sordes simul decedunt: sed nihilominus postea etiam ablutio concurrit. Distillatores ab aquofitate suas aquas insolatu conantur expedire, sicut pharmacopæi conseruas. Sed potissima vis est in calore, qui disgregat, & concoquit. Si aquæ postea sedimentum accipiunt, filtro separantur, donec omne corruptibile secesserit. Ex dictis potest descriptio omnium repurgationum peti, & modi exemplis pluribus passim in arte occurrentibus declarari. *Cum balonitrum purgatur sulphuri per detonationem, ignis medicati purgatoris est exemplum.* Fit inde quem *praxilla mineralis lapidem* vel salem appellant. Similiter purgant *stibium.* Aurifabri & chymici *aquas fortes purgari* dicunt, cum aliqua portio argenti in ea soluitur. Nam sic nimium volatiles spiritus feruescendo discedunt, & impuritas ad fundum trahitur. Quomodo *balinitrum* à contuncto sale, & fece liberetur, docetur in eius confectione. Passim autem exempla occurrunt in artificiis. Quapropter ad ea tyronem ablegamus. Quod si chymicus paulisper velit laboratorio suo excedere, seque ad communitatem, cuius & ipse natus est iuuandæ, conferre, poterit agricolis ostendere modum purgandarum aquarum, vt ex duris, & difficilibus fiant latu faciles concoctilesque, velut cum minerales, quæ gypsi, aluminis, alabastritæ aut aliorum lapidum. Calces incouspicuas secum vehunt, iubet decoquere adiectis *amaris amygdalis* nonnullis, & postea ad sidendum reponere: quod ipsum Ægyptii in suis lutosis & nitrosis etiam sine coctione (a) assequuntur. Aliquando per glaream puram, & arenas monitu Virgiliano decurrere facit, vt labem omnem inter arenas bibulas exuant: ad quod non deerit inuentio instrumentorum forma colatoriorum, Arenariique. Silicum sane puluis elutus, & stanni granula, item sal, & calx concharum etiam *vina defæcata* reddunt. *Aquas marinas* olim cereis vasis demissis à salsedine separabant, vt potus conferrēt. Chymicus monstrat destillationes, & si alembici desunt, vtitur velletibus, iuncis, foliis, lana cum ahenis.

(a) *Iohan. Helfrich: Nilus nigram terram vehit. Aquam eius vt bibant incolæ in vllas duarum aut circiter amphorarum infundunt: Ibi biduo aut triduo limus sidit. Qui citius puram volunt, aliquot amaras amygdalas eam putaminibus tenuibus suis contritas iniiciunt, & 24. horis aqua fit limpida.*

CAPVT VI.

De magisteriis auctæ substantiæ.

QVod Hippocrates in lib. de flatibus medicinæ asscribit dum inquit: *ἀφαιρεῖ ἐκ πρόσθεσις τῶν ἐλλείποντων, ἀφαίρεσις τῶν ὑπερβαλλόντων*: Id traducere ad magisteria nostra possumus. Manente enim substantiæ puræ integritate, abstrahuntur aliena paulo ante dictis modis: Conferentia vero siue ad vim medicam, sine cognatos vsus adducuntur sequentibus, quos esse pharmaceuticos, nec à chymia alienos, quanquam videantur aliqui accommodatitii esse, & ex publico accersiti, facile constabit. Est autem *magisterium προσθέσεως duplex.* Nam vel *homogenea* sunt quæ componuntur, vt cum ar- *Magisterii appositionis.*

 gentum

gentum viuum vnitur argento viuo: *vel heterogenea*; veluti cum aquæ miscentur vinum vel contra. Ita ex vino & melle vulgò paratur *oenomeli*; ex aceto, aqua, & melle *oxymeli*; ex *melle* & aqua *Hydromeli*, quæ & mulsa aqua & mulsum: &c. In quibusdam tamen non fit coalitio *sine medio*, vt: cum Suchtenus vult stellā antimonii cum hydrargyro iungere per modum amalgamationis, id non potest sine argenti interuentu. Ita aliqui sacrbatum, sal, & similia acribus liquoribus, & causticis commiscere non possunt, absq; præmissa per aquas solutione, quandoquidem in forti muria sal non liquescit, nec in dilutis, lixiuulq; validis & crassis. Fiunt autem multa *fercula* in magisterio additionis, quod non rarò etiam pro arbitratu, nec vlla necessitate adhibetur, modis ferè iisdem quibus etiam extractæ essentiæ solent inter se vniri. Aut enim *superficie tenus tantum committuntur, aut interius per minima*, quantum fieri potest, coniunguntur. Illo modo rarius vtitur chymicus, eumq; in pharmacia sua plerumque foris petit, veluti *cum auro inducit massas suas*, & *pentacula*, vel *amuletis*, quæ & Crollius Basilicæ suæ chymiæ inseruit, *gemmas agglutinat* vt vim medicam ad arcendum contagiū pestilens augeant. Euenit item aliquando vt *integrare diuulsa* habeat necesse, & suas tabulas fractas glutine, mastiche, gummi arabico, Tragacanthæ, &c. iungere, quod si nesciat imperitior vel officinarum famulis habeatur. Magis vtitur *interiore commistione*, quam possis distribuere in *concorporationem*, & *contemperationem*. Illa magis respicit corpulentiam; hęc crasin; illa appositionem; hæc mistionem verā, quanquam vtrobiq; possit esse vnio mistilium alteratorum artificiosa. *Concorporatio* est vel *aridorum* vel *humefactorum*. Arida componuntur forma puluerum, vti solet fieri in officinis dogmaticorum, in quibus *species aromaticas* conficiunt, aut alios pulueres (Tragæas, catagmaticos, catharticos, cordiales, &c.) Chymicus ferè hos in proparasceuosticis habet: aliquando etiam ad arbitriū medici principali ad medendum scopo concinnatos reponit. Si vult *mercurium vitæ* præparare, vel *aquilam cœlestem*, aut aliud *sublimatum* ex duob. vel pluribus, oportet vt simplicia conterat, & sigillatim contrito committat in mortario, aut tabula lapidea, quod *non semper fit populari modo*, vt in sublimato cōponendo cum regulo, vel stella antimonii. Si his vtrumq; velis simol in mortario metallico contundere, periculū sentias. Sed nec *hydrargyrum ad sublimationem* isto modo coniungas, quanquā & tunc puluis requiratur. Nam primum salem & chalcanthum oportet conterere; posteaq; aceto leuiter irrigatis inspergere per modum irrorationis exprimendo ex colatorio, argentum viuum & manu ministri continuè subigere, donec exactè commisceatur, fiatq; massa, quæ exsiccata conteritur in puluerem. Addere aliquid humoribus in contundēdo, conterendoq; etiā officinæ quandoq; solent, vt nouimus cum cornu ceruinum, coralia, gemmas, vniones, &c. præparant. Cum *cinnabaris* est facienda, sulphur liquari quodammodo, posteaq; hydrargyru immitti & subigi tantum satis est. Massa frigefacta postea conteritur. Qui vult *Panaceam mercurialē* facere ex *argento viuo sublimato*, & *crudo*, illud prius cautè in alcohol terit; deinde celeri manu immiscet hydrargyrum quantum combibere potest, proportione fere sesquialtera. Ista autem vsu & notitia simplicium potius constant quā præceptis. Proponuntur autem Tyroni, vt exempla diuersitatum habeat, ad quæ possit de cæteris æstimare. Alius modus incorporationis est *subactio*, non ad puluerem siccum, sed massam, vbi vinculum vnionis est humidius aliqua glutinosa. *Malaxationem* appellant officinæ à Græcis accepto, & paulo immutato vocabulo, q. μάλαγμα ἀπὸ μαλάσσειν (τὸ φυρᾶν, ἀναμάσσειν τὰ ἄλευρα, μάττειν, μάζαν ἀναμιγνῦναι, subigere, mollire, &c.) dicere vellent, ex quo postea artificū

Malagma. Amalgama. tabernæ, aut chymicorum metallicorū vulgus fecit suum *amalgama*, quod *est pasticula ex metallo & argento viuo*. Fatendū est quod hoc opus nō sit admodum nobile in chymicis magisteriis: Veruntamen nec omittendum in integra artis descriptione. Prima rudimēta disciplinæ Tyroni hic proponuntur, quibus iubetur miscere pulueres & liquores varios ad sigilla, & lutamenta vasorū, tametsi hoc fortasse cōmune habeat cum figulina, liquatoria metallica, & aliis. Singulare est q. non semper aqua subigit suas massas sed aliquando et mulsa, vrina, ouorū albuminibus discussis, &c. Cum iubetur formare *pentacula*, assumit *mucillaginem gummi arabici*, vel *Tragacanthæ*. In sacharatis, imitatur officinas pharmaceuticas, *vt* & in *pilulis, electuariis, conseruis, emplastris punctoriis, oppodeltoch* paracelsi, &c. chymici

Succi medicati ex cydoniis, &c. parant etiam *succos inspissatos* purgantes magistraliter; ex quo genere est *Diacydonites*, & alia quorum exempla in pharmacopœia Quercetani, apud Rulandum & alios qui chymica artificia exercuerūt, occurrunt. Non quidem semper integra exripiuntur succis pomorum: sed & extracta cum essentiis ingrediuntur, vt sic magisterium compositionis, & extractum essentiale interdum concurrant. Veruntamen ideo hoc modo concorporationis hæc pars artis non caret. Qui *tabulas* faciunt *ex cremore crystallino tartari*, puluere sennæ & similibus, ex quibus *Diatartarum Rulandi*, vel *Panchymagogum* Quercetani constat; item qui *rotulas ex puluere marchionis* antepileptico cum sacharo appropriatis aquis soluto, possunt etiam officinarum industria, qua sacharum solutum super prunis coquitur, & cum pulueribus miscetur, vti: sed cum facile fieri possit vt pulueres adurantur, vt & cum *placentas purgantes ex massa cogunt*, interque tabulas ferreas percoquunt; Chymicus tyro artificium mutari posse, & *pro coctione exiccationem substitui* iudicabit. *Subactione* vti cogitur etiam in opere reductionis argenti viui, quando *ex tartaro, farina & puluere sublimati adhibita aqua facit pastillos*: nec raro occurrit eadem in destillationibus vbi luto immiscetur *Sal*, aut alia materia destillanda. In Docimastica tyrones exercentur primum confectione *catillorum* quos *copellas* dicunt, neque id omnino contemnenda pars artis est, vt & in argenti & auri *cæmentatio* parando, quando sæpè magistri in apparatu materiæ subactæ errant, & refingere opus suum coguntur. Dictum autem de his est tum in Docimastica, tum Alchymia copiosius. Hic vero recensentur, ne putet tyro nihil sibi rei esse cum

Cramata. talibus concorporationibus. Modi *contemperationis ad temperamenti simul mutationem*, (nam hæc maximè in hoc genere spectatur) non sunt pauci. Vnus est *confusio liquidorum* actu, quamuis prius erant sicca.

Chymici, hunc esse, conspicitur ex præcepto magni magisterii: *Argentum viuum argento viuo sui generis*

generis iungite, & arcanum habebitis. Hoc quidem suum seosum habet, sed tyroni vltra literam non sapienti subiicit cogitationem contemperari intime homogenea ita vt nequeant separari, sicot cum aqua fontana pluuiæ, vel flumineæ confunditur. Quis vinum maluaticum à Gallico commisto separare ausit? Quis duas cereuisias confusas? Ita sæpe duo liquores acres cootemperantur, qui inter se etiam agunt fortiter, tandemqoe amice acqniescont. Ita explicatur arcaoum artis *indissolubili vinculo debere vniri spiritum, animam & corpus.* Lullius ait. *humidum sicco inconstanter iūgitur: sed constanter humidum humido homogeneo* & familiari, qood & Aristotelea in modis mistionū agnoscebat. Nihil a. refert si dū per se extra misturam est alterum actu sit siccum, modo statim liquescat com cooiungitur, vt nix arida aquæ calori addita: vel glacies io ea liquata, qnibus similitudinibus vtuntur magistri etiam in declarando suo mysterio. Vt enim butyrum additum pinguedini fusæ colliquescit: & plumbum coagularum inditum plumbo feruenti: ita debet *aurum colliquescere mercurio philosophorum, eiq; intime iungi.* De *salibus*, & quæ sunt similis naturæ controuersia est inter Paracelsicos, & peripateticos, quo modo & de toto genere mistorum. Illi n. volunt taotum delitescere in Elemeotia, tanquam io capsulis: hi contendunt veram fieri mistonem. Si vera est sententia Paracelsicorum, *ars escata est nudum nomen.* Nam non assurgit vltra magisterium quo integra cōtemperantur. Sed de hoc alibi. Ad pharmaceuticos non spectat Alchemistarum institutum cuius meminit Geber, *quo nimirum in liquores redacta metalla confuderunt, indeque reduxerunt putantes sic per minima commista* perfici posse. Huc tamen ex illo artificio notasse conuenit, quod & in essentiis, spiritibusq; causticis vsu venit, si eiosmodi commistio etiam medicinæ gratia requireretur, non confundi liquores confertim solere, sed quo sunt acriores, eo prudentius in vase capace & alto, aliquando etiam argilla munito, vel in cineres imposito *constillari* debere, vt guttatim illapsus alter liquor eo minus exciet turbarum.

Sales num vere soluantur & misceantur aquis.

Commistio per minima an sit liquorum.

Liquores acres confundere.

Confusione exactior contemperatio censetur ea quæ fit *per modum halituum & fumorum*, qoa ratione Aristoteles in fine III. meteorum *fossilia*, & *metallica* censuit nasci: illa quidem exhalatione prædominante (neque enim satis est simplex halitus:) hæc vapore: vt ignea, seu fumosa exhalatio lapides & colores constituat: vaporosa vero (certi nimirum generis) metallica fusilia, & ductilia. Nuo paucis chymicis (ex qnibus est *Michael Sedinuogius* de lapide philosophorum. *Albertus ait in metallis esse quatuor Elementa naturaliter, eaq; nihil aliud esse, quam fumos subtilissimos per decoctionem naturalem in suis mineris congelatos, fixos, & in metalli naturam conuersos*, qua de re *alibi*) illud astruit. Ita n. ainot mercurium specie fumi passim vagantem, & pro natura locorum varie affectum, consisteotemque, à similiter vagante fumo sulphureo metallico, calido, sicco, formam accipere, & euadere pro dispositiooe hoc vel illud metallum, io quo plurimum valeat vis loci: vt Sedinuogius & Drebellius arbitrantur. Hoc philosophema instruit nostrum Tyronem, vt qood natura, per se facit, arte imitari studeat: Et est sane in halabilibus, & vaporabilibus nonnihil acquisitom, quanquam ex non metallo metallum isto modo efficere hactenus potuerit nullus, vt facile appareat non esse scientificam istam de metallorum generatione opinioaem. *Duæ vero sunt operationes* quibus talis vnio procurari potest, *sublimatio* scilicet, & *destillatio*, sed quarum vis in essentiis maior est, quam in magisteriis, cum raro tam homogenea sint halabilia, & vapida vt tota resoluantur, fumorumque specie coeant. In *auro & salib.* quæsitum maxime est hoc magisterium. Nam *volatile* certis modis factum *aurum* studuerunt *suo liquori ita vnire* vt in spiritum resolutum, totaliterque commistum cum spiritibus menstrui in alembicum indeque in receptaculum ferretur, idemque fieret in salibus quoq; volaticis. Sed liquor hic plærumque est essentialis, vt magisterium sit mistum. Alias duæ vel plures aquæ itidem iunguntur exacte digestione, & destillatione: Item olea, & quæ soluuntur soiicem, vt *camphora & oleum Terebinthina*, vbi adhibenda sont cohobia.

Metalla quid.

Philosophi in magisterio etiam *coctionis* faciunt mentionem. In magisterio, inquit quidam, *duplex est compositio, vna in humido, altera in sicco: cum prudenter coquuntur, fiunt vnum:* &c. Si hæc ad pharmaceuticam transferuntur late accepta voce coctionis multa possunt isto modo præparari. Ita fiuot *saccharata & mellita potiones*: Ita *olea* molta, & *vnguenta* quæ cum coincidant cum officinarum arte, non indigent pluribus, si notes in *balneo*, vel *diplomate* adhibita ante & post *digestione*, alicubi & *fermentatione* vnionem absolui perfectius. Tali arte sæpe opus est in extractionib. per menstrua, sed rudius, vt separari iterum menstruum queat. Penotus solntiones compositas sic docuit fieri exemplo *balsami sulphuris ex oleo seu spiritu Terebinthina, caphura, & sulphure mundo* vel *florib. eius.* Est & cum colliquantur nonnulla, vt adipes, medullæ, seba, sulphur, & cera aliquando miscentur colliquefactione ad obturanda vasa, quo modo & pix, bitumen, cera, vernix & alia confunduntur in vsus obturandi, iocrustandi & similes. Verum id populare est. Quædam ignibus, vel liquoribus soluuntur, solutis ingeruntur pulueres, succi, & alia, indeq; facta coagulatione exit cōpositum. *Chymiam magis attingit cum vtrumq; per se solutum confunditur*, posteaq; in corpus reducitur. Exempla habentur in *Electro* ad redarguenda venena faciendo ex auro & argento. Vnde postea pocula, patinæ, & cochlearia principib. conflantur, & anouli in annulari digito, vel pollice gestandi. Chymici magici multum tribuunt metallis certa cō stellatione sydetum commistis. Sed remittimus Tyronē ad Alchymiam, ex qua exempla suppetunt plura. *Cibationem* nomioat in magisterio sapientū Riplæus, quam alii *imbibitionem, nutritionem, inceratione.* Est *nutritio* (inquit) *nostra materia sicca lacte & cibo, vtriq; moderate datis, donec reducatur ad tertiū ordinem* (possit motare pleois argumentis perfectiooıs metallicæ ad exemplū auri & argenti absoloti.) Ter cibandom est (iuxta seriem triom operationum, seo *reuolutionum*, quas & *rotas* vocant.) Nūquam tantum dandum vt suffocetur. *Argumentum perfectionis est si medicina in igni super tabula ferrea candefacta fluit vt cera, absq; fumo, cum ingressu. Iunge humidum* (spiritum) *sicco* (corpori) *& lætabitur, &c.* Hæc compositio etiam in aliis magisteriis est artificiosa. Dogmatici medici sic *nutriunt sarcocollam* cadmiam glebosam seo lapidem calaminarem, Thutiam, &c. lacte muliebri: alia aliisquantum possuot combibere donec nihil amplius assumant:

Obturatoria.

Electrum.

Compositio per cibationem.

Medicina aurifica perfecta.

Interdum diuersus est qui combibendus datur humor; quomodo *Hollerius Sarcacollam* prius *aqua rosarum* macerat (succedit aliquando maceratio imbibitioni) triduo: deinde pluribus diebus resiccatam in *succo rubi* detinet: tertio infundit *lacti muliebri*, quæ chymicus exequitur per artificiosam nutritionem, vt & *succum mororum* inspissatum & comminutum primo potaret albuminum discussorum liquore: Deinde resiccatum lacte muliebri pasceret. Modus debet esse vt resiccari possit semper & coagulari interim crescente pondere, mole, & qualitate, quanquam quædam molliore consistentia, quædam duriore requirantur.

Lapis sali comparatus. Halchemia.

Lapis inceratus comparatur sali in igne fusili. Vnde magister artis dicitur *ex metallis facere sales fixos quidem*, sed tamen in igne diffluentes, vt eius artificium à fine appellerut *Halchemia*, q. d. salem fusilem præparandi rationem, παρὰ τὸν ἅλα χέειν, vt aiunt: Et sunt in perfectu magisterio salis commendationes maximæ, quanquam non intelligendus veniat ille sal quem Quercetanus ex armoniaco naturæ, vel artis, aut balinitro fusilem facit, aut quem fundunt ignibus validis ex muria vel metallorum fodinis, aut mari extractum. Sal dicitur mystice per Hermeticum parabolismum.

CAPVT VII.

De magisteriis substantiæ mutatæ ratione Geneseos.

DAbunt veniam magistro chymico morosiores methodorum sectatores, censoresque nimium rigidi, quod non ὡς ἀκριβέστατα incedamus in scientifica operum chymicorum digestione. Tyronem nostrum παχυλῶς instruxisse, & pingui minerua per operum seriem duxisse sufficiat, modo quo contendimus, perueniamus. Mutatæ substantiæ magisterium in synopsi diximus considerari posse ratione physicæ generationis, vel corruptionis, quanquam finis arti hic propositus non sit, vt *cuius studium est gignere, seu producere opus vtile & bonum, pulchrumque*, in quo dum est, fieri non potest quin aliquando pereat id quod prius in natura fuerat, cum *generatio vnius sit corruptio alterius*. Sed ita in præsenti accommodentur termini, vt doctrinæ cursum sequamur. Cum chymicus ad *Ens artis ex non Ente* aspirat per modum generationis physicæ, poterat animum vertere ad distinctionem peripateticam, qua naturæ fines discernuntur, præsertim cum *principale sit magistro laborante ad imitationem eius respicere, & cum illa agere ad præstantius naturali*. Est in peripato *generatio simplex: Est secundum quid*. Simplex naturali motu, & violento distinguitur. *Naturaliter quod fit aut transmutatione simplici fit*, vt cum Elementa ex mutuis generantur simpliciter: *aut mixtione* in qua fit vnio mistilium alteratorum: qua vnione iuxta Aristotelem coeunt Elementa, & in his simul natura caloris, spiritus, humidique radicalis, omnino corporis, quod nec Elementum est, nec Elementare quid, sed natura proportione respondens elemento stellarum, modo non sit rudis appositio, & conglutinatio absque mutatione. Hic simplicibus manentibus secundum potentiam fit mixtum, de quo nos in præcedentibus. Simplex *transmutatis* secundum Genesin, *vniuoca* est, aut *æquiuoca*. In illa *simile nascitur ex simili*: Et *hanc respicere in magno magisterio philosophorum omnes iubent artifices* metallurgi, & irrident, improbant, reprehenduntque eos qui cum aurum aut argentum adiumento artis per naturam sibi proponant, assumunt oua, spermata humana, capillos, radices, alumina, sales, hydrargyrum commune, arsenicum, stibium, auripigmentum & similia, in quibus, nisi sint venæ auri per naturam iam in illis effecti, naturæ fundamenta, & semina perfectorum sunt nulla.

Chymicus boni medici causa destruens non sit bonus natura, vt à Rolano ridicule accusabatur.

Generatio lapidis philosophici.

Explicant generationis huius modum aliquando per *matrimonialem agentis & patientis fumi & aquæ coniunctionem*: aliquando per conuersionem elementorum, quæ apud ipsos est symbolica, seu mystica. *Gasto clauæus arripuit literalem mistionem physicorum, & medicorum*, qui Galeni autoritatem in Elementario sequuntur, putabatque *Palmarius* ille noster, se recte istum fecisse: Sed quæ elementorum hic ex separatis mistio intelligitur, non fit in generatione, cum semel vi diuina peracta sit in creatione. Quæ post nascuntur regulariter, omnia *ex semine* prodeunt, si quidem de perfecte mistis loqui volumus. *Semen* illud aut *vniuocum* æqualiter est, aut *analogicum*.

Gastonis clauæi de lapide sententia.

Regulares generationes mistorum perfecte.

Aristoteles συνωνύμως quædam fieri tradit, quædam ὁμωνύμως: Illa ex semine vniuoco oriri scribit: hæc ex æquiuoco per conceptionem ex spiritu viuifico, & principio vitali per vniuersum diffuso in genere animali, & vegetali. Sed *si creationis vim nouisset, potius dixisset ea quæ sponte in aqua & terra generantur, existere virtute prima insitum, cuius potentiam non omnino exuit vtraque pars natura*, eamque in actum, quantum post maledictionem, & mutationem primam potest, aliquando producit si adiuuetur calore, & humore ad generationem apto, quæ est veterum procreatrix *Venus in Oceano, & Isuis in Iunonis sen aeris, indeque in gremium terræ descensus*.

Generationes vniuoca æquiuoca. Spontaneorum ortum.

Operatur autem artifex chymicus secundum analogiam naturæ. Ideo & cum medicinam transmutatoriam vult efficere, assumit in natura latitans principium seminale, idque studio artis non principaliter efficientis, sed naturam excitantis, & dirigentis, sic elaborat, vt dispositam materiam, in quam debito modo proiectum fuerit, perficiat momento, & procreet tale quale ipsum primo, deinde quale fuerat ex quo est sumtum, cuiusque formæ potentiam in fermentatione accepit. Si semen sumtum est *ex auro cum mercurio metallico seminali*, fiet tandem aurum: si ex argento, argentum: si ex aliis metallis, existet speciei suæ conforme, quod probant transmutationes.

Chymicis opus imitatio naturæ.

Aurum quando fiat. Aes fateri.

Nam vt æs faciat ex ferro æris principium in aquis ærosis ex chalcantho haberi necesse est. Vin probare? *Cape aquam fortem soluti æris, tamque reprime affusa aqua per modum descensionis aurifabrorum.* Fit

ferra-

ferramenta immitte, & aliquo vſque relinque. In æs tranſibunt. *Quod ſi non ſolutum fuit æs in aqua iſta, minime ſit mutatio*, id quod mirabatur aurifabecille, qui admonitus, in ſolutione argenti æroſi ferrum cum cupro debere adhiberi, vt ad ferrum ſe reciperet cupri ſpiritus & ramenta: ad cuprum vero calx argenti: Ille quidem ſpe huius ſic agebat. Sed eueniebat ſimul ferri *transſmutatio, qua omiſſo cupro non contingebat*, adeo vt is cum *Erkero* putaret calcem cupri à ferro tantum receptam eſſe. Verum ignorabat tandem totum mutari, quod poſtea coactus eſt agnoſcere, & fateri etiam *Erkerus* ipſe. *Sal enim non poteſt ex regulo ſtibii plumbum vel ſtannum efficere, niſi anima alterutrius Baſilius Valentinus vt ex plumbo ſtannum faciat, ſalem & ſulphur ex ſtanno prius elicit, idque in plumbum immittit per fuſionem.* In iſtis autem eſt principium ſeminale ſtanni. De his vide noſtram Alchymiam cum commentariis partis tertiæ. Quid hęc, inquiet aliquis, ad chymiam pharmaceuticam? *Chirurgiam*, inquam, inſtruunt & materiam præbent tum magiſteriis aliis, tum eſſentiis. Deinde in aliquibus eſt etiam copia medicinarum interiorũ, maxime cum fit *Elixyr ex ſemine mercurii, & auri*: Et *æs ex ferro*, quod æs poſtea aſſumitur, fitque materia plurium medicaminum, potiſſimum autem *vitrioli, & ſpiritus* hinc parandi. Sed & ideo de modo trãſmutationis hic aliquid dicendum fuit, vt Tyro chymicus intelligeret ſcopum [illegible]etum ſapientum in magno magiſterio. Is non eſt alius quam *ſeminis maſculi & fœminei magno artis ſtudio ex corporibus naturalibus extracti, coniunctio & coctio perfectiſſima, adiecto ſuis temporibus nutrimento commodo, quo vires & corpus augeſcit, plane ad eum modum quo conceptus in vtero muliebri perficitur.* Si hoc ſciuit diſcipulus, multos ſcopulos in hoc mari occurrentes poteſt vitare. Porro huius tranſmutationis exempla abunde ſuppeditat natura. In arte quænam excellant, inuenies in Incubationibus noſtris de Alchemia, nec opus eſt repetere. Imo videtur ſuperuacaneum eſſe in ferro in æs tranſmutandũ medicinæ cauſa, laborioſam operam ſumere. Nam fit vulgo circa Goslariã, & in Hungariæ ſpecubus æroſis: poteſtq; fieri forte diluũ ex vitriolo Hungarico, in quo ſcobs, ſquamæ, ſtricturæ, aliaque ramenta, & fragmenta ferri promtæ in æs abeunt, quod ad regulam excoctum fit cuprum. Aliquando iſta ferramenta plane *in limum viridem* convertuntur: aliquando etiam ſine reſolutione integra tranſmutantur, *ſpiritu æris, qui eſt in aquis chalcanthoſis penitus ſe inſinuante per ferri poros.*

Anima metallis opus eſt in quod fieri tranſmutatio debet.

Scopus ſecretorum in auriſicio.

Ferri in transitum.

Iſtud cuprum comparare potes, cum vis ex eo vitriolum pro ſpiritu chalcanthi facere, quanquam adhuc ſub iudice lis ſit, *meliusne ex adulterio martis & veneris nata prolei aſſumatur, an natiuum cuprum*, quod ad regulam ſit excoctum: item *nam maius operæprecium ſit ex Vngarico vitriolo, aut cyprio*, in quibus eſt ſpiritus, anima, & vis cupri, *ſpiritum vitrioli elicere, an ex hoc quod laborioſe ex ære exculpſimus.* Si verum fatendum eſt, Paracelſici ſupercilii iſtud inuentum eſt, vt ſit aliquid ſingulare, quo gloriari oſtentator Paraceliſta poſſit, & aliorum opera explodere: quaſi ipſe veriſſimum faciat ſpiritum vitrioli, cæteri adulterinum. Cum non tanti ſit vitriolum quod natura, aut ars popularis metallurgica dedit ex aquis atramentoſis, quanti cum labore, & impendio ex ære, quod ferrum fuerat extractum? Si res ad tribunal veritatis exquiſitæ adducenda eſt, vicerit natura.

Spiritus vitrioli meliusne ex natiuo cupro atramento fiat, an ex facticio: ex natiuo chalcantho, an ex artificiali.

Hæc enim (ſiquidem probatum vitriolum aſſumatur. Nam eſt & hoc varium, nec omne omni cuprum) ſeminis æroſi copiam in ſe ex fundamentis primis habet: ars cogitur quaſi abortum naturæ per à natura ſumtum inſtrumentum corrigere, & in melius refingere. Quicquid chalcanthoſi & æroſi habet ferrum tranſmutatũ, id à vitriolo æroſo naturæ habet. Cur non aſſumimus hoc ipſum, quod & anima, & viribus æris valet? Num a. ferri materia ſit melior æris natiui? Policentur tamen ſibi aliquid præclari ex matris corpore, in quo dicunt eſſe, quiddam auro analogum. At idem inquam nobilius eſt in ære, vnde & ſæpe aurum, argentumq; colligitur magis quam ex ferro: Et eſt multorum opinio æramenta vetera ignibus, aut ſolibus diuturnis excocta in aurum vi inſiti ſeminis quadamtenus mutari. Aliqui argumentantur ex coctione naturali & artificiali ferri, & æris, qualis non ſit in atramento natiuo ex aquis vel dilutis collecto. Verum quid hoc refert, ſi æs & ferrum ope vitrioli officinarum eſt reducendum, aut violentis ignibus cremandum vt totam ſui formam exuat, & corrũpatur? Sed abrumpimus diſputationem.

Aliud exemplum nobile eſt tranſmutatio ex vno genere in diuerſum, vt cum *ex argento viuo & auro corruptis generatur Elixyr, quod vniuerſalem panaceam* eſſe contendunt, *& materiam veri auri potabilis.* De huius præparatione quantum potuimus ex pluribus ſcriptis, impreſſiſque atque etiam ex arcanis ſcriniis ſtudioſiſſimorum huius magiſterii productis: item multis exercitiis inueſtigatoriis, & quadamtenus etiam potentiæ naturæ Enchiretica exploratione, conſequi, publicæ vtilitati cõmunicauimus Sed malum fatum exercet multos, & occæcat adeo, vt ſuis ſomniis plus credant, quam liquidæ aliorum traditioni. Riſimus quemdam ſciolum ſibi perquam in chymicis etiam vltra Crollium, & Quercetanum placentem, dum legimus, ſcribentem, *AVT SALEM AVT ROREM videri eſſe materiam lapidis apud Libauium.*

Belle diuinaſti vir acutiſſime. Aut muſca eſt, aut Elephas: vel quod magis ridiculum; aut aſini crepitus, aut pulex. Quomodo potuiſſet Libauius philoſophorum decreta ad ſalem ſimul & rorem applicare? Salem tamen ſapientum ſcias Libauio non aduerſari, ſed quem tu ponis, materiam eſſe nẽgat. Palmarius quoque valde ſapiens erat inficiendo ad lapidem, & aurum potabile accerſiri aurum natiuum. Faciunt iſtiuſmodi ſapientuli nimium intelligendo vt nihil intelligant. *Libauii materia eſt duplex mercurius*: quod ſic intellige. *In natura eſt quoddam minerale, quod in ſe habet ſemen argenti viui metallici nempe paruum mole in corpore ſatis grandi.* Id ſemen laborioſe admodum extrahitur, habetq; ſe vt *fœmina*, quia calidum humidum cenſetur ſemen fœmineum.

Notabis idem etiam *metallum* dici, licet actu metallum non ſit, ſed tantum potentia: Dici etiã *mortuum* dum eſt in multitudine ſui corporis, ſicut & granum tritici, ſemen quaſi mortuum paruæ molis habet, antequam in agrum immiſſum, accedentibus adminiculis vegetationis, viueſcat.

Deinde

Deinde, cum non satis sit ad generationem prolis semen fœmineum (quod ad quemvis virum per se periode habet, potestque cuiusuis fœcundi viri semini iunctum in fœtum euadere) sed requiratur etiam *masculum*, idque non indeterminatum, verum *determinatum*, vt generatio procedat secũdum similitudinem substantiæ non *viri* indiscretim, sed *singularis alicuius*: aliud minerale eadem natura dedit, in quo est *semen masculum iam proportionatum*, *& in materiam fœminæ inclinans*, seu affectum ad eum appetitu quodam & familiaritate naturali. Id ex fine colligitur. Homo generat hominem. Si ergo intendis hominem, coniunge mulieri fœcundæ, virum aliquem certum, cuius similem prolem quæris. *Si vis argentum, argenti semen capi a: si aurum, auri*, si stannum, stanni, &c. Non autem id est alibi quam *in suo corpore* secundum naturam, vbi iam constitit, & actum habet. Frustra quæris *prima Entia*, *marcasitibus* dispositas ad aurum, sed nondum actu aurum habentes. Millies dissipareıur semen tuum etiamsi inesset antequam extrahi posset. Nondum enim foret maturum, & fixum. Frustra etiam assumis *aurum priuatum naturali sua fœcanditate*, & sterile effectum, vt fit ignibus conflatoriis. Temere affectas elaborare in auro & argento fabrili iam vitiato, & deminuto fœcunditate.

Semina, quibus ars vtitur sunt ex fructibus naturæ colligenda.

Lege ergo id aurum quod vim & potentiam seminalis principii in se habet, quod *viuum*, & *ἄρρεν* vocant: *Viuum* quidem, quia *potentia & vitali semine dotatum est*: Et postea quia etiam actu vegetatur cum committitur fœmineo semini *in vtero artis* ad similitudinem vteri naturalis composito: *ἄρρεν* vero, quia nondum amisit spiritum vegetantem, qui petit vi ignium. *Aurum excoctum*, & *antimonio* alii sq; medicamentibus *excruciatum* perinde est ac *tostum triticum*, vbi corpus seminis est, sed non semen. Corpus sane fixum perstat in ignibus; sed femineus spiritus, calor, humidum primigenium & proportio dissipatur. Si velis resuscitare: laborabis: Sed hoc labore potes supersedere, si ex natura leges aurum, *quod viuum est*, loquendi more chymico, licet is non placeat peripateticis, quos finimus iudicio delectari. Nostra sacra non aliter constant. Debes *semina resoluere, vt fiat humor quidam volatilis*. Nam alias non potes exuscitare potentiam vegetatricem, & perficere. Id vocant in primam materiã reducere, & ex coagulato solutum, simulque extractum facere. *Materia proxima*, hoc est, *argentum viuũ minerale fœcundum*, primum sic elaboratur per sublimationes à rebus detergentibus, & sine damno impuritates detrahentibus, vt fiat pura, munda, & cœlestis, vacans humiditate superflua, & terreo inquinamento substantia. Dum sic est præparata, abit in *humorem viscosum*, quem alii vocant *vactuosum*. (Quidam discernunt. Nam *viscosum* appellant ex quo lapis est: *vactuosum* ex quo metalla.) Posse vero argentum viuum in talem deduci, probatur artificiosa hydrargyri sublimati destillatione vt fiat *mercurius vita* dictus.

Aurum ad lapidẽ vide. Aurum viuum.

Viscosi & vnctuosi discrimen.

Aqua nostra.

Hic *viscosus* humor ad putrefaciendum in balneum roris debite est inferendus, ibique studiose fouendus, vt non redeat in argentum viuum vulgare, sed in liquorem clarum mutetur. Alius modus est per destillationem. Ideo irridet Sedinuogius subtiles illos disputatores qui negant aquam in arte esse, euolantes ad sua somnia sublimia, & non manentes intra naturæ cancellos. Hoc postquam es consecutus, diuide istum liquorem, in duas, vel tres partes pro arbitratu, & coniectura sequentis operis. Vnam coque medico igni magna cum industria. Tunc *lumen clarum mutabitur in tenebras*, fietque primum quasi *crepusculum*, inde nigrescunt omnia magis magisque, vt possit constitutio comparari *mediæ noctis*. Ex hac caligine paulatim fiet mutatio in albedinem, quæ *ortui solis* confertur. Inde si adhuc vna fiat reuolutio, potest transiri ad clarum solis, igneumque iubar, vt sic in *Meridie* fias compos voti, ad quem tamen Meridiem non fit progressus in opere albo: Sed satis est auroram lucidam, puramq; obtinuisse. Ita præparata est fœmina, (*a*) in qua si calorem legitimum excedis, omnia perdis, oleique, & operæ precium amittis.

Occasus solis. Nox media. Ortus solis. Meridies.

Fœmina coniunge virum, *quem etiam fermenti* nomine honestant: sed non coniunge corporaliter, verum spiritualiter. *Mediũ coniunctionis est spiritus, seu mercurius.* Accerse ergo iam in frigore hactenus seruatum *liquorem*, & *eo solue corpus fœmineum. Solue & masculinum per modum amalgamationis. Coniunge vtrumque sua proportione, qua potest esse trium ad duodecim, seu vnius ad quatuor. Spiritus corpori mortuo inuehit animam. Solue in clauso ventre seu vtero, qui est phiola Hermetice signata, ibique perfectiue coque, donec ex nigro per album & citrinum exierit puluis ruber, si quidẽ rubeum opus præ manibus habeas. In albo subsiste, si album: Et potes vno eodemq; labore vtrumque tractare diuersis vasis, ita vt albam ex Athannore extrahas iam perfectam albedinem obtinuisti.* Ibi videbis *Ecclipsin* seu *caput corui*: videbis *Irin* & *caudam pauonis*; Item *ascensum in cœlum*, seu *ambitum vasis*, & *descensum per modum pluuiæ*, vel potius nebulæ reflexæ super corpus in fundo, donec quod solutum erat, coaguletur.

Nota hanc *tertiam esse rotam* in præparando lapide: quam vel solam describunt aliqui artifices, vel præmittunt cæteris, vel de hac principaliter dicunt, obiter quasi inspersis reliquis. Ita natus est *infans*, qui vt *viribus* & *corpore* crescat, *denuo soluitur*, *& coagulatur*. *Inde inceratur*, seu *nutritur proprio liquore*, *donec in lamella ignita intret & fluat sine fumo*. Sequitur *multiplicatio & proiectio* quam satis aperte descripserunt artifices, *salem* autem vocant *fusilem* dum incerata est *materia*, quia proprietatem salis elaborati imitatur.

Infans philosophorum.

Sic enim & halonitrum, & sal ammoniacus potest præparari, verum non est sal vulgaris, sed metallicus. Videat iam ille Hassus scopticus, num Libauius in magisterio sapientum salem, aut rorẽ intelligat, & dum se magistrum magistrorum putat, discat nondum principia veri magisterii cognouisse. Plura specimina huius magisterii omittimus, cum ea alibi proposuerimus: Et si hoc vnum cõsecutus erit discipulus materiam habebit *auri potabilis* philosophorum, quod si nuncupant, tametsi non amplius sit aurum.

(*a*) *Quæ fœmina dicitur, alias est etiam corpus imperfectum, & sane sic appellatur, vbi solum accipitur: vt actu sit semen fœmineum, resoluendum est sua aqua spermatica. Deinde fœmina etiam virtualiter de*

dispositione

dispositione calida humida accipi solet, vt mercurius de humida frigida, sulphur de calida sicca: quæ sunt notanda propter magistrorum sermones, qui ad varia respiciunt. Vir est mercurius calidus siccus, qui & sulphur: materialiter auri vel argenti fermentum aqua spermatica solutum. De anima inuectione habes alium sensum in septade Hermetica.

Capvt VIII.

De magisterio Elementorum & principiorum.

ASciscit chymicus ad magisteria præparanda etiam corruptionem physicam misturum, ex qua tamen procedit in generationem arti propositam.

Cum corrumpitur quid, inquit Aristoteles, *aut materia fit, aut aliud:* Corrumpitur autem mistum vel naturali dissolutione, quæ *putredo* dicitur, vel violenta destructione. Quæ sine arte fit putredo in naturæ mutationib. indifferens & vaga est, imo negligitur, dissipanturq; partes, & fit quod Ecclesiastes scribit: nempe *spiritus aggregatur spiritibus. terra terræ additur.* Artifices chymici procurant quidem *putredinem*, quam *putrefactionem suam* dicunt, sed arte sic gubernant, vt partes seruentur, neq; perueniant ad vltimũ corruptionis, neq; etiam contaminentur fœtore, aut transeant in aliud, vt fit in stercorib. & aliis putridis, ex quibus animalia nascuntur vlgo. Finis est vt reseratis claustris naturæ, separentur eæ partes in quibus sunt potestates medicæ, ab iis quæ nihil habent virium, sed in generatione naturali corporis saltem integritatem constituerunt, fueruntq; quasi custodia essentiarum & capsa. *Elementa* vocantur partes separatæ, de quibus multum nobis negocii facesserunt *Sophistæ, qui cogitare in nostra arte nihil possunt quam illa Aristotelis & Galeni*, quæ etiam sunt mundi, vel humores Hippocratis. Sed nos sequimur institutum artis nostræ, vel rumpantur ipsis ilia, & in insaniam vertuntur capita. Palmarius chymicam scientiam sibi vendicans non debuit nostra hæc allatrare. Multum valet odiũ, inuidentia, & religionis dissensus quo putat quilibet sibi liberum esse in quemque impune debacchari, eumque atrocissimis conuitiis vltra omnem modum lacerare. Sed valeant criminatores isti aniles, qui pro argumentis calumnias, mendacia, crimina, cruces afferunt. Tyro noster sciat terminum Elementvm in chymia esse æquiuocũ. Mittimus illa Aristotelica, vbi magni mundi simplicia corpora quatuor, vel addito cœlo, quinq; Elementa dicuntur: Mittimus Hippocraticos humores: Elemẽta artiũ & scientiarũ: Elemẽta vocũ: Elemẽta causas, &c. In arte nostra primũ Elementa dicimus *corpora ex mistu segregata expertia virtutum medicarum cœlestium, seu formalium:* vt: cum *cinamomum* resoluitur, quicquid ex eo soluto prodit non sapiens cinamomũ, nec virtutem formalem habens, id dicitur Elementũ. Melius hoc intelligis in *succo*. Cum ex vua exprimis succũ, relinquuntur racemi, & vinacea cũ glumis. Si in cineres hæc redigis, & ex cineribus *salem* elicis: quod residuum est terram simplicem sapit, nec vires habet essentiales. Dicitur ergo Elementum *terra*. Huic accedit quicquid ex fecibus vini, & musti extractis resultat itidem inane virtutibus formalibus. Dum mustum feruescit, expirat vapor ex aquositate resolutus. Hunc si chymicus suis instrumentis separaret, aquæ elementari parem deprehenderet, id est Elementum secundum. Duo enim conspicua maxime sunt: *Aqua*, quæ & phlegma vocatur: & *terra*: quæ non sunt simplicia naturæ (vtrumque enim adhuc mistum est) sed artis, atque adeo symbolica. Hæc est vna Elementi significatio.

Elementa.

Stulti Elemẽtorum chymicorum allatratores, qui stulta sua somnia putant regulam esse disciplinarum.

Elementi significationes

Altera est cum partes totius misti inter se quidem separatæ, sed tamen nondum depuratæ à sterilibus accipiuntur. Hæc pars dissolutio in putrefactione nostra. Accensemus hæc magisteriis ideo, quia integrum in ea dissoluuntur: Et quia non nullum etiam sic vsum habent, si quis velit accommodare, sicut & *musti spuma, vinum, fex* etiam queunt ad commodum aliquod transferri. Eisdem inhærent etiam essentiæ triplici forma elaborandæ. Cum ergo diuisio fit non in quatuor; sed in tria. (Nam aer & ignis sæpe coincidunt: vel aer & aqua) tunc appellantur *principia* magisterialia, quæ si placet etiam in vsum medicum sine separatione essentiali trahi possunt. Ista est significatio secunda: eaq; fere proparasceuastica quia essentiarum gratia ista separatio instituitur principaliter.

Tertia est cum ex his partibus segregantur essentiæ seu tres, & vocantur *principia essata*: vel quatuor, quæ sunt *Elementa essentialia*, Lullio, Vlstadio & aliis destillatoribus familiarissima ad exemplũ chelidoniæ, vini & aliorum corporum mistorum.

Principia & Elementa essata.

Quarta significatio est mystica in lapidis artificio, quod dicitur esse *conuersio vel destillatio Elementorum*: solet q; ab Arnoldo, Rupescissa, Lullio, &c. non vt per se est, sed vt in vino, & aliis, quæ destillatione elaborantur, proponi, maxime in *lapide vegetabili, & animali* vt cum videaris tibi mineralis lapidis disciplinam legere, legas animalis, vel vegetabilis, ad quorum tamen exemplum debet procedi etiã in minerali, sed absq; manuaria opera, totum peragente natura per ignem artificialem recta. Hic *dispositiones* & qualitates monstrant *elementa*, non separatæ partes: vt *in maritatione, cum duo semina sunt cõiuncta, quia totum frigetr. spellitur, & humidum est, dicitur Aqua*, primum Elementum. Huic inclusa est terra potentialiter. Iubent destillare aquam, vt terra prodeat, quasi præ manu haberes vrinam, acetum, vinum, aut similem liquorem. Sed sensus est, *coagulari illam aquam vt ex humido frigido, fiat corpus concretum calidum siccum*, qualis est terra. In hac latet adhuc *aer & ignis*, nec potest separari nisi per aquã propriam *Solue ergo terram in aqua sua. Digere: Destilla: Et exibit aer cum aqua.* Sepata vtrumq; si ad literam velis procedere, falleris Tu pera tibi dictum esse: *Corpus coagulatum resolue in aquam. Hanc digere coctione physica artis, & paulatim abibit iterum in terreum corpus, quod tamen vi caloris interni & externi longe est nobilius prioris*, atque adeo *aeris & olei & sulphuris alibi* nomine appellatur.

Lapidis artificium quid.

Aqua

Aqua ab hoc aere separata intelligitur, cum consistentia aquea desiit, & factum est coagulatum. In *aere est ignis*. Sed hic, quia symbolum habet cum aere, estque proxime affectus ad illum, non opus habet noua destillatione, licet eam præcipiant symbolici: Sed *tantum calore aucto, seu perseuerantia in calore externo ex aere fit ignis, rubeum Elixyr* pro rubea medicina. Ita habes elementorum conuersionem, quæ vt exaltetur lapis, iterum atque iterum instauranda est, & ingeniose prosequenda. Eant nunc sophistæ & ex suo Aristotele nugas, quibus nostram disciplinam perturbent, afferant. Nostra Elementa non sunt alia. Si alia quæritis, ab arte hac abstinete manus. Quod attinet exempla specialia, præcedente capite Elementa lapidis, liquido posuimus.

Qui Elementa analoga in cæteris concupiscit, adeat nostram chymiam, vbi inueniet Elementa succorum per digestiones secedentium, & alia destillationibus putrefactionibus, &c. paratorum, nec ideo octo, duodecim, aut sedecim Elementa profiteri necesse est, quanquam Palmarius sic deliraueris.

Aqua separatoria Elementorum: & puluis similis Kellai ad metalla in ☿ & sulphur soluenda.

Apud *Penotum* in tractatu specificatum receptarum sic legimus: R. *mercurii purificati vncias quatuor*: lapidis arenosi lib. ij. primo fundatur Iupiter (stannum) Fuso iniciatur mercurius mundatus. Fiat amalgama bene commiscendo. Postea diligenter aceto destillato cum aqua feruente lauato. Deinde colloca hoc amalgama in retortam intra cineres in furnello in quo possis ignem administrare, & sit vas bene lutatum luto sapientiæ. Cum videris liquorem destillare in forma aquæ, ignem continue indesinenter, donec tota aqua destillauerit: Et cum ex illa massa habueris trientem, seu vncias quatuor, diligenter custodi. Dicitur *aqua Alkali secreta*. Vsus *ad febres, fœtum mortuum* & alia. Inter hæc est etiam separatio succorum. Nam si tantum vna gutta proiiciatur in vrinam ægroti, *statim fieri dicitur elementorum separatio adeo vt predominans elementum aperte in conspectum prodeat, & caussam morbificam manifestet.*

Febres: Fœtus mortuus. Vrinam separare. Occulta manifestare in mineralibus

Eadem aqua si proiecta fuerit super corpora mineralia, dicitur *manifestare occulta*, & separare aquas minerales, in quibus imperfecta mistio aliquid metallicum complectatur, parte minerali ad fundum secedente. Valde commendat hanc aquam Penotus quem dum legimus, recordati sumus factorum *Eduardi Kellæi qui puluere quodam asperso aureis numismatibus dato calore, potuit ea momento in sulphur, & mercurium dissoluere*, cuius rei specimen in Bohemia apud Rosembergium edidit, & Rhudolphopoli Thuringorum, quantum nobis est cognitum. Descriptio est sophistica. Quid enim per lapidem arenarium intelligat diuinandum est. Putes alkali seu sodam esse. Fors aqua luxerit ex *aquila cælesti, &* *solato hydrargyri sublimati*. Scimus cum sublimatum suo hydrargyro committitur, quod alterum in alterum sic agat, vt *oleum tartari in spiritum haleniteri, vel vitrioli*, & fiat ex duobus inimicis amica medicina. Fac ex stanno liquato, & argento viuo calefacto amalgama. Hoc ablue diligenter. Deinde in tabula ex lapide arenario, compone, & extende, vt fiat quasi lapis deliquii, in quo deliquescunt in aquam pulueres, sales, calces, in loco frigido humido. Esto tibi etiam sublimatum argentum viuum septem vicibus. Hoc pulueratum inspergе ad dimidii culmi triticei altitudinem. Colloca in cellam. Supposita vitrea concha liquorem excipe. Si prima vice non accipis sufficientem, repete laborem, donec multum liquoris habeas. Hunc destilla per retortam. Rectifica destillatum, quod tunc dari potest ad *febres materiales*. Imo si ex sublimato per violentum ignem *vnctuosum humorem* eliciss, cumque præcipites liquore salis ammoniaci septies sublimati, vel tartari, vt fiat album medicamen, eo potes vti ad metallicam separationem.

Liquor sublimati.

Oleum ea eo dissoluere poterit lac, mustum, *vrinas, murias*, & similia, vt tanto minus dubitandum sit de lapidis philosophici virtute, qua dicunt eiidem proiectione *vnius guttæ proportionalem quantitatem muriæ* segregare. Est & hoc inde argumentorum, ex eodem fonte tam hanc Penoti aquam emergere, quam lapidem philosophorum. *Aqua alcali* dicitur, propter sublimatum, quod habet naturam salis, aut si assumtum lapis est ex herba kali, patet ratio nominis ex ingrediente.

Capvt IX.

De magisterio calcium.

CAlces effici vi ignium actualium, aut potentialium in genere minerali, vel analogo ex metallis, lapibus, & quæ ad horum naturam accedunt aliis, per reuerberia, cæmenta, infusiones, & similes operationes, in chymicis expositum est. Quanquam autem videantur magis externorum operũ caussa, & metallurgicæ gratia quæsitæ initio: tamen postea etiam ad pharmaciam medicorum sunt adhibitæ. In hac *aut per se spectantur, aut aliorum gratia petuntur*, nempe vt per calces obtineamus *sales liquores, vitra* medica, atque etiam *principia, & essentias* extractas: aliquando & *croces*, ex quibus porro fiunt *tinctura flores, olea*, & compositiones variæ.

Excellunt autem *calces metallorum* ad vsus internos, externosue, vt Solis, Lunæ Martis, Veneris, Iouis, Saturni, Mercurii: Deinde *Gemmarum* pretiosarum, vt: Hyacinthi, smaragdi, sapphiri, &c. quibus adiiciunt quasi mineralia *vniones, coralia*. & lapidi facta alia ex vegetalibus & animalibus: vt: ouorum testas, conchas, lapillos in cauitatibus animalium concretos: Item vitra, crystallos, atque etiam lapides ignobiliores, præsertim saxifragam vim habentes, cuiusmodi est *lapis Iudaicus, Belemnites, Ebur fossile, &c.* Præterea *lapidem specularem, Gypsum, calcarium*, marmora Talcum, concretiones thermarum aliquarum aquarum mineralium, & quæ ex fodinis colliguntur, varias *marcasithas, antimonium*,

pyriten

pyriten, lapidem plumbarium, Galenam, &c. quæque inter constratas metallorum fiunt, *pyrimachum, diphryges, scorias, lythargyrum, cadmiam, &c.* Insuper quos colores vocant, *minium vstum, cretam, ochram, rubricam* cum similibus, quorum omnium calcinatoria præparatio iuuare potest medicinam, estque hinc magna copia medicaminum, quando ne succis quidem in humore solubilibus parcant. Nam & *vitriolum calcinant, & alumen, & sales, concretosque ex muria inter coquendum lapides.* Calces petimus etiam ex ardentibus & pinguibus, vt *terra ampelitide, lithanthrace, lapide thracio, auripigmento, arsenico,* &c. Quas calces quoque prius natura fecit, aut ars opificum, eas assumit chymicus & amplius elaborat, vt fauillas montium ardentium, Aetnæ, Vesuuii, &c. quæ resolui etiam per se in agris solent, vt lapides minerales fissiles, vsti & ex quibus crematis excoquunt alumen, aut chalcanthum.

Quoniam autem tantum naturæ istarum rerum differunt, licet generali affectione calcinationis conueniant: verum etiam scopi artificum, & vsus, mediaq; quæ adhibentur varia, variis gradib. præsertim potentialibus ignibus assumtis: tyronem in hoc magisterio circumspecte versari oportet. *Omne calcinatum impressionem violenti agentis sensit, indeque empyreuma contraxit*: aut etiam in potentia latitantes succos acres in actum dedit, qui & separari possunt. Hinc *menstrua* eliguntur & correctiones adduntur. Nonnunquam calcinata amplius reuerberantur vt calx fiat subtilior. Nam non sine gradibus est calcinationis opus. Inde & differentiæ quædam calcium oriuntur, vt sint *aliæ elementariores aliæ essentiales magis: quædam ignium actualium vi factæ: quædam causticis* potentialibus: quarum iterum quædam dicuntur *corrosiuis procuratæ*, quædam *sine corrosiuis*: Quædam calces & ipsæ sunt causticæ, & catharticæ: quædam mites: Correctæ, incorrectæ: reductiles, irreductiles, volaticæ fixę, vsus interni, externi seu chirurgici, qui & ipse varius, dum modo saltem siccare volumus sine morsu, modo corrodere superflua, & mortificare, item absumere & comprimere luxuriantia aliquanto validius: nonnunquam in altum penetrare & incidere calcibus dilutis, de quibus omnibus vsus medicus admonebit. Quod si calces petuntur elementorum, principiorum, liquorum, croci, & aliorum operum vlteriorum causa, processus faciendorum non raro item variant. Quare Tyronem non pigebit artificum præceptiones diligenter seruari, & quia modus cui calci conueniat animaduertere. Synopsin hanc nostram paucis exemplis illustrasse sufficiat. *Calcem auri* per aquas regias, aut regiarum vim habentes fieri iubent plærumq;. Nam actualibus ignibus resistit eius compages propter humidum tenacissime fixum. Sed quæ regiis conficitur non est ad omnem vsum apta. Quidam *auri potabilis causa*, *Calx solis.*
quanquam etiam per se dari possit in medicinis, ita parant: *Fac regiam ex aqua forti & sale ammoniaco*: (pro qua liquorem istius salis sublimati capere potes, vel alium causticum auri solutiuum, vt suo loco dicetur.) *In eam immitte auri folia*, vel lamellas, vel ramenta aut fistulas more aurifabrorum ex diluto auro factas, aut granulam. *Fiat solutio de more, donec totum corpus ab aqua sit absumtum*, quæ inde flauescit colore auri. *Separa aquam à calce* per decensionem, aut dinaporationem, vel destillationem. *Si oleum tartari guttatim immiseris, propter salis ammoniaci potentiam ingentem feruorem excitabis.* Itaque tunc vas capax debet esse, & circumspecta irroratio. *Calx sidit*, seu ad fundum concedit: aqua recuperat suam albedinem, quæ si non rediret, nondum satis descensum est, si quidem velis vti *oleo descensorio*, *vtue* simili medicina acti secessum facere, aut per aquam salsam præcipitare. Ideo adhuc tincto menstruo plus medicaminis descensorii adiicitur. Cum recepit aqua suam puritatem, & calx descendit, collectaque est circa fundum vitri, separa menstruum per lacinias, vel depletionem, aut alium modum ex segregatoriis. *Si vsus es descensione per oleum tartari, caute tracta calcem.* Nam est *fulminea* postquam aruit. Abluitur primum aqua stillatitia calida sæpius donec acrimonia sublata dulcescat. Caue *Calx ceraunobolos.*
inter decapulandum ne frigefactæ aquæ innatet, & simul profundatur. Si fulminea est, quidam vtuntur ea *ad florem medicum* comparandum, de quo nos in hypomnematibus. Prius tamen exiccanda est circumspecte in concha lapidea, vel vitrea lenissimo calore per se in hypocausto. Deinde spatula lignea colligitur, & in vitrea capsa aut aurea reponitur ad vsum medicum. Non est periculum in siccando vel colligendo, si descensionem peregisti per *aquam salsam*, & non per *oleum tartari*. Quantum autem *Flos medicus calcis fulminantis.*
sit, si hoc fuisti vsus, leges apud *Crollium*. Ideo & tunc solet *misceri sulphuri, & cremari*. Nam quia in aqua regia, *salis ammoniaci* corpus fuit, & *in oleo tartari solutio salis eiusdem*, duo isti inter se agentis impulsu facto imperum in aurum verterunt, sicut *antimonium relicto argento in ferrum impressionem facit*. Ita vero se infixerunt eorum spiritus vt ne crebrioribus quidem ablutionibus, & coctionibus ex aqua pluuia stillatitia possint tolli: cumq; sint actu primo, seu potentia proxima inflammatiles, vel solo motu per instrumentum ferreum accenduntur efferunturq;, & secum excutiunt omne aurum cum magno fragore. Cogita tamen *nonnihil esse etiam in ferri contactu.* Si enim solus motus inflammaret, nō tota esset per ligneam spatham collectio. Ferrum autem vt primum sentit ille salsus spiritus ex ammoniaco, & tartareo concretos, quia dispositum est ad patiendū, statim feruor oritur perinde ac fit, si affundas aquam fortem: cumque omnia sint sicca, halitus fulmineus efficitur. Idem *ferrum quam prompte patiatur ab acribus*, alii quoque sales ostendunt, & in primis argentum viuum sublimatum. Veruntamen quia accensio non fit tantum à potentiali calore, vt in calce & similiter affectis; verum etiam ab actuali: *eadem excussio contingit si in exiccando modum excessisti.* Suas rationes attulit Crollius in *Basilica*, quem videre potes. Cæterum *calx ista per se in medicinam venit, sumendo grana duo ex maluatico, vel aq. cinamomi, aut simili liquore*, etiam cum decoctis caponum, vel aliis, longeque rectius adderetur cordialibus speciebus, confectioni alkermes, de hyacintho & similibus, quam folia auri. Aliquando tātum est materia aliorum arcanorum. *Causa fragoris ex fulminifico puluere.*

Nam *solui potest spiritu salis, & Elaborari vt in spiritu vini liquescat*: vel *in oleum abeat*: vel *tincturā reddat*, de quibus alibi præcipitur, nosque aliquid ponemus in collatione *varii auri potabilis*. Summa magisterii est: *aurum fixum attenuatum aqua regia solue: solutum descende, seu præcipita aliquo ex descendendi modis*, attendendo tamen ad eum qui fit per oleum halonitri aut tartari, vel spiritus eorum. *Calcis aureæ vsus in medicina.*

Liquorem à calce per lacinias auffer. Calcem edulcora aqua pluuia stillatitia calente crebriore, Et si placet,
vna coque in phiola, ant cucurbita caleotibus cineribus imposita. Cum rel edit decapula aquam, &
opus repete ad persectam dulcedinem. Dulcotatam arefacito in concha margaritarum, aut vitrea
patella (autea quoque argentea, marmorea ex ophite, maiolica vel simili) aduertendo ad *fulminitam*
ne exardescar Resiccatam collige spatha eburna, aut è ligno solido & læoi: Tandem repone. Hæc
Calx auri essentialis. calx magis est materialis p 6tq; reduci. Sed *eff. ctialis fit elaboratione per sulphur,* quo soluitur eius corpus
vt in tumorē fathiscat, fiatq; plus volatile, & tam imbecillū vt vini spiritu alcalisato facile obsequa-
tur, & se victam præbeat: quin & educi per alembicum possit, & in oleum mutari n reductile. *Calx Lu-*
na quot modis fiat, dictum est in Alchemia. Argentum fulminatum solue aqua forti communi. So-
lutionem descende per aquam sale mistam. Liquorem decapula, vel laciniis abstrahe, calcem pluuia
Calx Luna. stillatitia edulcora: Deinde arefactam sale puro quadtuplo permisce, & in reuerbetio crema. Ablue
salem, & reuerberationem, si calx nondum fat attenuata est repete.

Calx martis: Ferri scobem diligenter ablutam (conuenit sumere limaturam, aut stricturas cha-
Calx martis vel crocus. lybis) misce floribus sulphuris. Reuerbera dum sulphur sit con.bustum. Adde nouum, & repete cre-
matutam. Hioc in pyxidem aut patinam ferream impone, iterumque solam vre per horas 24. vt fa-
thiscat io læuotem volaticum: quem edulcoratum, & resiccatum recondere potes. Solet alus plurib.
modis fieri, & propter colorem croceum, *crocus martis* dici. *Quercetanus iubet* crocum elicere igne re-
Nota perfecti croci martis. uetbetante ex limatura chalybis *argumento perfectionis. si leuissimus fit,* & dum cultello versatur non stri-
deat, neque palpando tactum offendat, & rubore florido placeat. *Parat item cum sulphure* per colli-
que factionis, & reuerberationis modum. *Calx Iouis* fit in patella fictili igne reuetberii sine additumē-
tis. Ea amplius elaboratur attenuatione per *acetum stillatitium,* per modum extractionis. Eduleotata
calx, & resiccata seruatur ad vsum *in vteri strangulatu* de quo vide Crollium in Basilica. *Calx saturni* ex
Calx saturni Lithargyro paratur per acetum. Pro ea est *cerussa, & cremor lactis virginei*: aut cinis per sulphur cremati
plumbi. Fit *liquoris* causa, & chirurgiæ. Magnum enim vsum habet in vlceribus corrodentibus, tu-
Calx Veneris motibus, phlegmonis, &c. Pro *calce mercurii* est *præcipitatus* eius puluis, quanquam variis prætcrea mo-
dis in cinerem redigi possit. *Calx veneris* fit ex squamis, yel flore metallico cupri dum ad regulam co-
quitur per mutua strata cum puluere sulphuris in olla vel vase cæmeotatorio fictili disposito. Olla in
focum circularem imponitur, & circum accenso igni paulatim cremantur in ea contenta materia, sul-
Calx martis & Veneris pro Vitriolo. phure flammam corripiente, & secum inuoluente strata cupri. Cum deflagrauit, infertur in reuerbe-
rium, ibiq; penitus vritur, cauendo ne colliquescat. *Crollius* qui vitrioli gratia calcinat, mittit in ollā
orificii latis patentis, non vitratam: quam in latus stratam imponit compositis in formam fornaculæ
laterculis, & subiecta pruna cremat, semper versando æreo versorio, vt citra fusionem sulphur absce-
dat penitus. Cum adhærere instrumento incipit, desinit, materiamq; frigefactam in puluerem redi-
Calx stibii. git, quem nouo sulphure miscet, crematq; denno ad sextam vel septimam vsq; vicem. Eodem modo
ferrum tractat assumto versorio ferteo. Inde elicit *vitriolum* per aquam. Id a. est loco *salis*. Calces n.
sicut cineres, si perfectæ sunt, salem, vel quod est pro sale reddunt. *Calx antimonii* conficitur simplici
Calx Vitrioli modo per cremationem super tabella marginata imposita furnello ventoso, continue versando: Et
si concrescat, extra ignem terendo, reddendoque igni donec non amplius fumet, aut fœtear. Pro ta-
Atramentorum purgationes: supra 289. bella potest esse olla in latus strata:
Lege de hac *Matthioli* In vitru antimonii. Venit quidē in vsum ēt per se siue ipsa, siue Infusum eius
daturq; p diaphoretico: Sed plærunq; paratur vitri ca. sa. Ex regulo item fit calx, quæ porro elabora-
tur, vt per destillationem in oleum abeat. Assumitur & vena stibii pro calce. Plura alibi. Eadem est ra-
tio calcinandi cæteras *marcasithas, scorias, panes metallicos, seu diphryges,* & similia, quæ abluta foris adhi-
bentur ad siccandum per se, aut in emplastris, vel aliis medicaminum formis. *Vitrioli calx rubra* dici-
tur *colcotar.* Sed amplius elaboratur per acetum, & alia menstrua. Est a. cū eo sal qui ablutione dece-
dit, aut in peculiares vsus studiose extrahitur. *Vitrioli album* solutū aqua pluuia filtratur (solent omnia
chalcāthi genera repurgari per solutiones in aqua, & digestiones donec spuma sordida ad superficiē,
fex ad fundum decedat. Spuma ablata, purus liquor extrahitur laciniis, vel caute effunditur per fil-
trum, finiturq; consistere, & densari; coagulatur, crematur, fitq; puluis albus: quem si igne modera-
tiore calcines, potes ter, quaterue soluere, filtrare, & calcinare, tandemq; ter aqua rosacea rectificare,
quem modum *Penotus* descripsit in chymicis, & *Crollius* in Basilica. Vtuntur pro leni *vomitoria.* Penu-
Vomitorium lene. tus dari posse ait *dimidiam drachmam solutam aqua Bethonica sacharo candi diluta.*

Calces omnium *lapidum* artificio chymico *fiunt per reuerberium* primū, postea per *acetum*, iterūq;
reuerberium, & ablutionem. Sed pparatio in plærisq; est adhibenda: Silices, crystalli, vitra, hyacinthi,
Calces lapidum & lapideorum, quæ si elaborantur vt liquescant sales di cuntur. rubini, granati, topasii, amethysti, &c. postquam in puluerem sunt detriti, miscentur sulphure, & i-
gne circulari in catino operto per gradus calcinantur ita vt vltimo carbonis prunis sit obrutus, & sul-
phur totum conflagrauerit. Frigefacto opere halitus sulphurei abluuntur (potest & in aquā frigidam
adhuc feruens materia præcipitari, vt lucta qualitatum & feruentium spirituum cum aqua eo magis
frangat lapides) additurq; calci par halonitrum. & in catino tecto redditur igni circulari, crematurq;
donec materia colliquescat. Sale abluto affunditur acetum terebinthinatum, q nomine *Husers in basi-*
lica proponit Crollius: Sed extat etiam apud Penotum inter aquas mercuriales, quas adiunxit suo denario. Ace-
to affuso mouenda est materia ne lapidescat. Ita corroditur penitus in calcem, quæ abstracto per de-
stillationem aceto edulcoratur, *Fit liquorum gratia,* licet & per se vsurpetur. *Penotus* in læuorem redigit
super marmore lapides crematos: quos etiam potes ignire, & in *acetum* immergere, vt eo facilius pul-
uerentur: (pro aceto *muria* esse potest, vel etiam vrina hominis, aut hirci, si velis ad lapidem frangen-
dum parare.) Læuorem miscet halonitro, & sulphure (quod Crollius separatim non coniunctim in-
tellexit) misturam in catinum illatam comburit. Deinde in reuerberio calcinat horis 24. Tandem ab-
lutam calcem infundit aceto terebinthinaco in cucurbita, quam obturatam in calidis cineribus re-
linquit per noctem vt soluatur puluis. Quod solutum est, cum menstruo effundit.

Reliquiis apponit nouum, itemque soluit, repetendo operam donec totum corpus sit resolutum. Solutiones filtratæ in cucurbitam inferuntur, & in balneo acetum à calce abstrahitur. Hæc *sal* vocatur propter liquescendi potentiam. In descriptione medicinæ contra calculum *Crollius omnes lapides vitream naturam habentes iubet calcinare cum sulphure* primum, postea cum halonitro, indeq; per acetum terebinthinatum resoluere. Quercetano tamen in gemmis placuit flos sulphuris, pro sulphure simplici: sed non nobis. Sulphur n. integrum impressionem facit firmiorem, nec opus est sumtus perdere in floribus. Eodem modo & Iudaicus lapis, Lyncis, spongiarum, aquilinus & similes præparantur. *Lapilli cancrorum*, testæ ouorum, & qui lapides ex animalibus sumuntur, calcinantur aceto, vel spiritu vitrioli, sulphurisue, aut purissimis succis limonum, Berberumq; : vel descensoriis spiritib. lignorum nitrosorum, aut spiritu halonitri, vel salis, &c. *Calx perlarum* spiritu vitrioli fit, aut *aceto destillato* Menstruo abstracto puluis dulcoratur. Quercetanus perlas integras ignitas aqua vitæ valida extinguit: Et hanc vocat ipsarum calcinationem: Sed hæc calx subtilior redditur per succum limonum in quo aliquandiu maceretur, posteaq; separetur, & edulcoretur. Ita tractantur & coralia prius per tritionem comminuta. Crollius coralia, perlas, conchas margaritiferas, lapides cancrorum aliorumque crustaceorum in vnum confert, omniaque eodem aceto calcinat. Abluit a. aqua stillatitia pluuiali, vel rore maio destillato, aut super tritico collecto. Quidam prius coralia cum halinitro reuerberant: Alii aliud excogitant, præsertimq; qui tincturam venantur studiose cauent ne eam perdāt. Putant autē à pumice seruari si vna calcinetur. De *calce marmorum*, lapidis calcarii, gypsi, specularis, & similium, vt & concharum marinarum, molarum & cæterorum non solicitus est multum chymicus, cum eam à vulgaris opificibus petere possit. In conchis & testis, crustisq; aquatilium notatur, quod quibus crusta sordida est, ea prius aceto debeant macerari, vt decedat Aliquando tamen coquuntur lixiuio crustaq; mollefacta abraditur, aut lima deteritur. Purgata concha postea reuerberatur ad albedinem putam. *Alumen* calcinare vel barbitonsores possunt. *Talcum* inferunt in fornaces vitrariorū, ibique per mensem relinquunt. Est n. fixum, nec facile humidum eius soluitur, vt & asbesti, seu amianthi, cui Talcum est cognatum. Quidam sæpius vrunt cum halonitro, & sulphure. Aliter fit per vaporem aquæ in qua sal vrinæ, & ammoniacus soluti, de qua vide tertiam partem Theatri chymici *p.* 80. *in libello perfecti magisterii ad Aristotelem relato*. Aliter *infra p.* 354. Verum huc vsq; de calcibus. Qui de vsu singularum plenius quid scire desiderat consulat Crollium, Quercetanum, Penotum, qui sedulo de eo sunt locuti, nec est nostrum in Epitomen omnia conicere.

Sal gemmarum.

Calx perlarum & coralliorum qua & magisterium vocatur.

CAPVT X.

De imperfecte calcinatis.

PErfecta calcinatione fieri calcem perfectam: imperfecta vero tum imperfectam, tum aliquid aliud quod nomine *vsti*, vel *cremati* appellatur, vulgare est. Id autem non in calcinabilib. tantum locum habet, verum etiam in aliis nonnullis, vt salibus (vnde *sal tostus*) terris, luto, argilla (vnde *lutum vstum*, quod detrahitur fornacibus hypocaustorum, & clibanis pistorum) & aliis, sylua quædam horum est apud Dioscoridem, Galenum, & sequaces, qui de medicamentorum materia libros condiderunt. Neque tamen vnus est seu omnium, seu eiusdem modus. *Phrygius lapis* vino maceratus cremabatur: inde iterum potabatur vino, & reuerberio reddebatur, idque etiam tertio repetebatur. Aliquando viua pruna sepultus siue potu vini molliebatur: nonnunquam in foco follib. perflabatur donec erubesceret. Inde veniebat in medicum vsum lotus, illotus prout conferebat Nonnunquam isti modi ordine seruabantur. 1. *nutriebatur optimo vino*: 2. *sub carbone viuo vrebatur*: 3. *in foco exercebatur follium flatu donec igniretur*, 4. *immergebatur vino vt restingueretur. Hinc reducebatur ad reuerberium, iterumq; ad viuum repetito tertium labore*. *Pyriten* cremabant similiarte, sed non vino, verum melle satiatum. Finis vrendi sub molli pruna cum aspiratu follium erat rubedo. Quidam iterabant opus, donec perustus posset friari. *Hamitates, & magnes* absque illitione per se vrebantur. *Alabastrites, terra Eretria*, & similes propius calci elaborabantur. *Ochram* vrebant donec rubrica fieret. *Lapidem calaminarem* nostri quoq; cādefaciunt, moxq; oculari aqua vel vino, aut conueniente liquore restinguunt, donec fatiscat, possitque in exactum læuorem pro collyriis redigi. Sic tractatur *Thutia Alexandrina*, & *cadmia* nonnullę fornacariæ ex focis æris, & argenti. Olim & *nitrum* vsserunt. Nos hodie *halonitrum* figimus ignibus, & fundimus sicut & *salem communem*, quem veteres melle mistum ollis tectis, ne exiliret, includebant & torrebant, qua de re Dioscorides est consulendus. *Pumicem* flagrantissimis carbonibus ignitum in vinum præcipitant, idque ter repetunt bis cum vino, tertio sine. De *diphryge* & *pantibus metallicis* ex lapide ærolo: *ære quo vsto* vsq; in cinabaris colorem cum additamentis sulphuris, & salis, cum quibus mutuis stratis componitur, tametsi aliquando alumen substituatur, aliquando solum in ignes inferatur, lege autores vetustos, qui etiam de *chalcitide* torrenda, & *ærugine*, & *ceruss*a, & *minio natiuo* nonnihil commemorant. *Plumbum* vt comburerint Dioscorides monet *c.* 48. *lib.* 5. vbi, quod hodie quoq; factitamus, sulphur adiectū fuisse docet, quo vel plenius, vel minus vri potest. In chymia nostra animaduertet Tyro esse quoddam artificium *plathmaliorum*, vti vocant officinæ, seu scoriarum, quæ aliorum gratia instituuntur, suntq; huius magisterii.

Lapis phrygius tostus.

Pyrites vstus

Ochra.

Lapis calaminaris.

Halonitrum vstum.

Sal tostus.

Aes vstum.

Plumbum vstum.

Neque enim sordes tantum in *spumam metallicam* inter coquendum abeunt, sed & tota corpora. *Scoria* sunt diuersorum generum. Quædam natant leuitate: quædam sidunt: quædam medium seruant. Primæ *spumarum* nomine ab excoctoribus appellantur, siquidem ex venis maioribus fornacibus fit excoctio. Nam in cineratio non spuma tantum, sed & lythargyros natat, & per canalem de-

ducitur: In catillis cinereis, seu cupellis absistunt partim partim irrepunt in cineres, quod fit & in fulminatione maiore. Media recrementa nuncupant, *lapidem, panem ærosum, pyrimachum, diphryges*, imo *Enneaphryges* aut *decaphryges* iostius apud nostrates conflatores di etes. Sidunt reguli dictis seu succi, apud veteres diphrygis nomine comprehensi, idque in fornacibus. *(a)* Dum ferrum conflatur, aut repurgatur itidem pumicosa absistunt recrementa. Chymicus assumit spumosa æris, & ferri: & ex his facit medicamina, qualia & ex panibus ærosis poterant, solentq; fieri & ex lithargyro, & plūbagine. Exemplo sit illud Crollianum. Elige *scorias chalybis ex officinis* laminariorum: (Ita n. leuaris opere seruili) vel conflatoriis venæ martis. Pulueratis affunde acetum acerrimum, vt corrodantur in farinam, reddantq; tincturam, qua à menstruo separata, & abluta sæpius, aut etiam reuerberata nonnihil & eluta vtetur medicus ad *fluxiones ventris, hæmorrhagias, albos mulierum menses* & alia. Si non vis foris petere scoriam ipse facito. *Squamas chalybis optimi*, vel stricturas misce puluere stibii, & in catino ante folles colliquatas effunde in conum, seu calicem pro regulo. Adiicere potes facilioris fusionis causa halonitrum, aut boracem. Est quidem hæc scoria coniuncta cum spuma antimonii: sed non minoris vtilitatis, si eam cremes, vt stibii volatilitas decedat, ferriq; calx [illegible]litaria maneat. Inde vero aurū medicum, & liquorem conficere solēt, rem magnæ gloriæ in Paracelsi chymiatria. Si vis panes ærosos similiter præparare: tritis misce tartarum calcinatum, & halonitrum. Habebis materiam pro calce & oleo veneris. *Regulus stibii* totus abit in spumam beneficio adiecti tartari: sed non simul. Semper enim effusio regulum ponit, donec totum corpus sit absumtum. Ideo toties mistio est repetenda, quo ad nullus supersit regulus. Adiiciunt & hic aliqui squamam chalybeam, aut fragmenta laminarū, vel loricarum annulos. In ferro enim sese exercent spiritus stibii, atque ideo eructant spumas. Spumæ hæ porro elaborantur donec in oleum diffluant, aut essentias, aliaue magisteria præbeant.

Scoria martia chymica.

Scoria stibii ferrosa.

Huius loci est & *Epar antimonii* quod Basilius, Valentinus, & Quercetanus ope halonitri parāt, vel ex ipso crudo stibio, vel vitro eum pari sale petræo remisto, & pruna, vel ignito ferro in catino vel olla ampla incenso, donec deflagret, & detonet halonitrum. Epar contritum abluitur & per se in substantia in vino, vel tabulis sacharatis datur, vel infusum eius *ad purgandam pro aqua benedicta Rulādi*. Solui tamen & in oleum potest, & *amplius elaborari pro tinctura*. *Oleum plumbi* vt absque magno sumtu cōsequaris, *saturnum*, vel *Galenam* puluerataam misce cum triplo tartari, & colliquatum vtrumq; effunde in calicem. Scoria natabit: regulus sidet: quem repetito labore totum in spumam diduces. Hanc tritam ablues, vt tartarum secedat. Inde reuerberabis in calcem, quæ in humore salia modo diffluat. Qui properant, salem tartari assumunt, & relictum cum scoria simul deliquio soluunt. Ex scoriis talibus facies *crocos & tincturas* per menstruum, quod fit *ex halinitri lib. 3. calca vitrioli lib. 1. quibus contritis affunditur acetum stillatitium optime rectificatam, vt tribus digitis sea vinctu exedat. Digestione in loco frigido per horas 12. facta destillantur ex retorta*. Hoc menstruo scoriæ attenuantur in crocum. Sed Crollius, vt *supra dictum*, aceto stillatitio absque illis medicaminibus contentus erat.

Epar antimonii de quo vide in Hypomnematibus.

Nihil est aliud quam stibium cum halonitro ustum.

Scoria saturni pro oleo.

Crocum plūbi

E scoriis, Epate, tostis, vstalatis & similiter præparatis, si quis velit ad vltimum calcis procedere illi via est aperta. Calces autem aliquam latitudinem habere, & plus minus attenuari, item suo fine, aut aliorum gratia fieri, *superiore capite* monuimus, quandoquidem in *liquores*, seu *olea* (vt appellant nonnulli, præsertim si pinguedinem habeant) Plinio *sudores*, deliquescere possunt elaboratiores; aliquæ præbent *mercurios*, vt metallicæ: aliquæ *crocos*, vt cum ex calce plumbi, vel plumbagine, aut cerussa fit minium seu sandyx: ex ferrugine martis & recrementis crocus eiusdem: ex ochra combusta rubrica, &c. quædam *salium*, & extractorum causa parantur: aliæ vitrorum, gemmarum, metallorum repurgandorum, aut miscendorum sunt præparationes de quibus omnibus vberius cognoscet tyro si per chymicum laboratorium non oscitanter ibit, & in eo sedulo attenteque versabitur. Iam non expectabit peculiarem de mercuriis, liquoribus, crocis, coloribusque commentationem, vti nec de essentiis, floribus, tincturis, elixyribus, spiritibus, aliisque extractis per calces obtinendis. Occurrent illa suis in locis, sæpeque contingit vt etiam obiter describantur, & nos de illis in Alchemia disseruimus, in qua si quid deerit ad pleniorem cognitionem, id vel alii magistri (scripserunt enim plures de iisdem) suppeditabunt, vel labor industrius, modo ne pigeat laborare, & eandem rem sæpe ad incudem, donec respondeat, reuocare, & experientia commonstrabit.

Illud tandem monendus quoque est discipulus noster, *vt in lectione autorum sit circumspectus*, & *non tam vocabula æstimet quam rem ipsam*. Calx fit calcinatione vera & vniuoca, vel analoga, vel æquiuoca. Si per vniuocam calcinationem opus paratum est, *proprie calcem dictam* intelliget. Sin æquiuoce, quod sæpe fit, (nam indifferenter loquuntur aliquando autores, præsertimque sophistæ nuo patiuntur se ad leges astringi) proprium nomen occultari feret, vt cum calx dicitur per argentum viuū factus *auri puluis*, qualis etiam ex foliis auri, & argenti per *mel* aut similes succos parator: Quercetanus calcinationem nominat pro cinefactione in puluere serpentino. Analogismos, symbolismos, & parabolas sequuntur Hermetici, apud quos *calx viua, cinis terra*, & similes termini sunt promiscui. Agnoscet hinc etiam *catachreses*, & *inscitiam* nonnullorum, *qui quod calcem appellare debuerant, essentiam, extractum, sulphur, &c.* esse mentiuntur nullius commodi, sed tantum ostentationis causa.

(a) *In conflatoriis æris fiunt etiam Thutia, & spodos sen cinis, alimia Arabum, qua versa est in [illegible] corrupta voce. Thutia est fuligo cāmtuarta, aliis Pompholyx dicta: sed nō omnino illa, quæ gignitur in orichalci coctura ex æris galari & lapide calaminari, vel cadmia fornacum. Illa est alba, viridis, rubescens, citrinaa: crassa alia: alia subtilis. Oritur Auicēna ex climia, qua residet in imo: Tatia vero sublima petit, ibiq, concrescit.*

Plinio cadmia est ærosus lapis, & simul recrementum in officinis ærariis & argentariis varii: Vide li. 34 c. 10. Dioscor. lib. 5. c. 46. 47. Gal. li. 9. simp. Alia cadmia est apud Agricolam li. 11. de re metallica

si pur-

si purgamentum, quod detrahit ærarius ex ære, dum coquitur, ex quo postea panes æreos facit, quorum panum fragmenta etiam sunt cadmia. Est & cadmia glebosa, lapis scilicet calaminaris, &c. Est cobalsum argentarium.

Caput XI.

De cineribus quos vel facit vel usurpat chymicus.

ETiam cineres (qui incinerationis Enchiria efficiuntur: Quercetano, qui calcinatione, fieri tradit, vocabulo abutête) sunt magisterium corruptione, quanquam non causa corrumpendi, sed perficiendi, natum Terminus ipse non semper est vnius usus. *Cinerem ut vilipendas* inquit arcanorum Doctor. *Est enim corona capitis tui*, &c. At ille cinis non est is, quem populus nouit ex cremiis per combustionem ignis actualis ortum. *Cinis de cineribus* tum in lapide minerali, tum vegetabili, & animali auditur: Et sane in his propius accedit ad cineris synonymian. Metallicus chymicus aliquando vocat *cineres plumbi, & favillas* aliorum metallorum: sed & officinæ *cadmias fornacum*, Thutias & similia ita nuncupant, sicut Græci σποδὸν vnde *spodium metallicum*, aut *vegetabile*. Ex quibus patet non carere Alchymiam suis cineribus, quanquam non omnes paret artifex chymicus, sed quosdam foris petat, quos tamen si aliunde non suppetant, ipse quoque conficere dextre nouerit.

Materia vaiuoci cineris maxime est combustile cum flamma concepta, quod abundat in vegetabili & animali genere. Sunt & aliqua mineralia, & mista huiusmodi: vt: sulphura, bitumina, realgaria, dorsenæ, terræ ampelitides, lithantraces, succina, cum affinibus. Consistentiam quod attinet, vt *non omnis calx in atoma statim fatiscit*, vt lapis calcarius recens, marmor, gypsum, conchæ, &c. quæ sæpe titionem, quædam etiam humidi ingressum, vt lapides fissiles, aluminosi, calcanthosi, calcarii similesq; cremari expectant: ita *nec omnis cinis statim est dissoluta consistentia*.

Excellunt autem in Alchymia pharmaceutica illi cineres ex quibus *sales essentiales* extrahimus, quos chymicus non ita fortuito parat, vt famula in suo foco, quanquam & hæc studio cauet ne nimis combutantur. Hoc enim si factum fuerit, sal spiritualis dissipatur, & relinquitur elmētaris quædam terra. *Chymicus suas herbas*, spissamenta, feces, ligna, ossa, cornua, coria, & quæcunq; cinerati possunt, *includit ollis, hisq; tectis, & in* calcinatorium *furnum*, reuerberium, aut olibanum *illatu adhibito viuo igni, cineres procurat*: qui si non vna combustione fiunt, plures adhibet. Sic præparatur *cranium hominis, cerui & vituli*, aliorumque: *Sic cerui cornua, alcis, platycerotis, Rangiferi, &c.* Item *dentes apri, castoris, &c. mandibulæ equorum, Lucii piscis*, &c. ossicula piscium & lapilli: *Pils leporum & pelles*: Ita *Erinacei toti, talpa, lepusculi, vipera*, scorpionum, buffonum, lacertorum, ranarum, asellorum, cicadarum, locustarum, &c. *Spongia* quoque in cinerem rediguntur. *Struitor* chymicus pharmaceuticus in sua officina habet cinerem fecum vini, & aceti. *Cineres medicati & ossa cornuaque usta.* *Diosc. lib. 5. c. 79.*

Alias *tartarum calcinatum vocant cinerem tartari*, qui non vno modo parari solet, vt est in Alchymia. Cineres *alkali*, & *sodæ* sunt frequentissimi, vt & quos *clauellatos* appellant ex cōbusta abiete, vel quercu, vel fago in syluis super scrobibus, quibus cineribus tamen implicant etiam terras, & lapillos. In alcali quod Bulcasis ex kali fieri docet, & soda, abundat sal. Ideo non tam inter cineres refertur, quam inter sales, quasi combustionis recrementum, quanquam impurum. Quapropter & modum repurgandi, seu dealbandi proposuit, sicut in libro ipsius videre potes, vbi ex huiusmodi salibus combustis etiam amplius quid facit, quod possis seu ad cineres seu calces, aut tosta referre. *In tractatu tertio suæ pharmacopœiæ* tam calces, quam cineres describit ex testis *conchylium, corticibus ouorum, cornu ceruorum, seta*, seu serico, aut folliculis sericis, qui tamen *assantur* duntaxat, vt loquitur: *Lana* quoque, & *cancrorum* ad morsus canum rabientium cinis proponitur, præterea que scorpionum *ad lapides frangendos*: *Serpentum* pro Theriaca, vbi non completur incineratio: *Capitum viperinorum* Saltorum: *Leporum, Ericiorum, rannlarum, hirundinum*, & similium, vt picarum, ciconiarum, regulorum, &c. de quibus & Galenus lib. 8. simpl. vbi calcem cinerem quendam esse dicit, definitq; τέφραν λείψανον τῶν κεκαυμένων ξύλων οἷόν ἐστιν ὑπάρχον ἐξ ἐναντίων … ἔχον ἐν αὐτῷ τι γεῶδες, καὶ αἰθαλῶδες, ἢ λιγνυῶδες, fuliginosum cuius partes tenues aqua diluta abscedant, relicta parte terrea: aqua vero cum separata parte *lixiuium* est. Addit non omnem cinerem habere eandem crasin, seu temperamentum quia variet iuxta combustæ materiæ differentiam: quæ sunt veluti *chymicorum principiorum hypotheses physicæ* tyroni nostro nō aspernandæ. Alia crasis est cineris sarmentitii, alia Tithymalli: alia ficulni ligni, &c. Et tamen si pars tenuis separata fuerit, in omnibus relinquitur *terra Elementalis*, cuius vnica facultas dicitur esse sine morsu siccatio, nisi recepetit vires tempore, vt fit cum halonitrum instauratur, quod notandum. Nā sicut in metallis cumuli crematorum lapidum: vt chalcanthi, aluminis, bismuthi & similium fauillæ, scoriæ, & recrementa longo tempore sub dio seruata, & complura recipiunt vires, & veluti reuiuiscunt: (qualis natura est & antimonio, & chalcantho. Item ferri metallis, &c.) ita cineres quoque nitrosi ex solidis lignis, fagi, quercus, coryli, &c. qui miscentur vsualibus, fimis animalium, terris, salsuginosis, & calce viua, aut resuscitata. Fimi animalium feruentiores pares reddunt cineres, potissimū columbarum, anserum, & aliarum auium, quæ lapillos & arenas ligurimnt, & calore ventriculorum consumunt.

Cinis clauellatus. *Cinis Galeni* *Crases cinerum diuersa.* *Cinerum sales resuscitabiles.*

Apud Arabes est spodos, vel antispodium ex crematis arundinibus, quas tradunt collisu per ventus incendi. Dioscorides etiam ex aliis conficit quem vide *lib. 5. c. 46.* Ex dictis patet *vsum cinerum* *Auicen. li. 2. tract. 2. cap. 617.*

N 5 præ-

præstantem esse in eliciendis *salibus* ex materiis diuersis, qui sales naturam suorum integrorum resipiant, quo ipso docemur, *vt ignium non totas crases dissipari, destruique, & sales esse aliquam partem totius in qua eadem potestas medica resideat*, quanquam si in coagulando peruertantur, spiritualis pars, quæ volatica est, abscedat maneatque terrestris. E cineribus lixiuia medica parari multa, quorum quædam etiã bibuntur vt ab hydropicis lixiuium cineris iuniperini per vinum factum: Item Ebulini, Sambucini, &c. officinis non est incognitum nectaro ad tumores, vlcera, vulneraq; petit lixiuia apta chirurgus. Alias etiam integri cineres in vsum veniunt medicũ, vt cornu cerui vstum, Ebur vstum, & similia. Extra medicinam docimastæ. & fulminatores suos catinos cinerarios, quæ *cineratia* dicuntur, item *capellas & lauorem* formare: vitrarios vitreæ materiæ immiscere: chymicos lutamenta, & ignes cinerum cõficere: & ad smegmata cineres fecum vini assumi, aut pro oleo fieri, &c. alibi exponitur, vnde constat non temerarium esse magisterium, quod ẽt *infectura* commodare potest In præparatione notandum est quod Galenus monet de *confectione salis viperini*, nempe, *fumo exitum permitti debere vbi venenati spiritus res cremandæ sunt coniunctæ*. In cæteris claudere ollam solent peritiores: vulgus a.fusq; deq; operatur etiam apertis focis, ollis, scrobib. vt constat de *clauellato cinere, alkali* & similibus. Medicæ obseruationis est, si cineres proprietate aliqua & virtute singulari effectos volumus, aut etiam auctos potentia, nos posse res cremandas prius præparare infusionibus: vt si cornu cerui vstum aut cranii, aut ossiũ humanorum, vel ventriculorum ciconiæ, &c. de quib. habes apud Crollium, medicamen efficacius ad Epilepsian requiris, præmacera ea *spiritu vitrioli temperato aqua pæonia aut simili antepileptico*: si contra vermes: *dilue spiritum sulphuris acidum aq. hyperici, & cornu immitte vt satis bibat*, quanquam hæc corroborario, & directio virtutis possit fieri etiam inter vrendum, aut postquam iam vstum est, si scilic. adhuc feruens os, vel cornu in illis liquoribus extinguatur, & aliquandiu relinquatur: post exemtum exiccetur. Olim *qui salsiorem cinerem petebant, in ardentes rogos infundebant murias*. Hoc medicus ad medicam virtutem augendam potest imitari. Dum *iuniperi* vruntur, affundi, vel aspergi *decoctum eorum* potest: sicut qui *salem Guaiaci efficaciorem* petit, itidem *urotabit decoctum sive eiusdem, siue buxi*, & aliorum. Quercetanus vt cranii vstio sit ad institutum efficacior, prius selecta olla vino exterget, deinde bis aut ter vino aromatico, seu herbarum infusatũ macerat ad satietatẽ: postea cariis, aut ollis fictilib. nõ vitratis inter prunas flagrãtes absq; fumo in Athannore reuerberante vrit: q̃ ratio in multis põt obseruari meliusque fuerit si ẽt extinctio, & nutritio post vstionem accedat. Nã priorum vis igni labefactatur. Si quis *coralia* aut *vniones* velit comburere (calcem siue cinerem dicas quod inde fit, non refert) aut *mumiam* transmarinam, vel quodcunq; tale: præmacerare ea poterit conuenientibus liquoribus, & decoctis, infusisue, & præterea etiam istarum rerum ex quibus decocta fuerunt facta sales dum vruntur inspergere, ad quam rem vas cinerarium apertum esse debet, aut mobili operculo rectum. Hæc est quædam species tum correctionis, tum cõpositionis, qualis fieri potest etiam cum res variæ simul cremantur, aut variorum cineres miscentur. *Stercus canis*, quod *album Græcum* vocant, officinæ imparatum seruant: q dam contritum saliẽ, & in marmore læuigatum reponunt. *Rectius vriretur, vt ossa attenuarentur, & vim melius redderent. Vstum conteretur cum oxymelite scillitico, inq; pastillos diuisum reponeretur. Inter cremandum sæpius aceto scillitico posset restingui, quod solemus alias tentare in lapidib. & vitru frangendis*. Eadem præparatio conuenit lupino stercori, & fimo columbino lapidoso. Succurrit ẽt hic alius cinerum vsus. Nam qui silices, crystallos, vitra, & similia contra calculum præparant, in promtu habent *vas quoddam cinere saxifrago* (vt ex ononide, iunipero, &c.) plenum. *In hoc candefactum lapidem aut vitrum nouies deorsus immittunt, sinuntq; refrigescere, iterumq; candefactum intrudunt donec placeat compagis infirmitas, & friabilitas*. Placeret hic fimum columbinum combustum sumi. Qui *cinerem cancrorum ad morsus canum* expetunt, suffocauerint eos prius aceto infusionis Gentianæ, & inter vrendum paulatim idem acetum inspersérint. Martini Rulandi iunioris ad morsum canis rabidi antidotus hæc fuit: R. *cinerum cãcri Sole exsiccato in cancro factorum: cinerum talpæ: bufonum ana pares* Misce. Merlum ablue vrina hominis œnopotæ, in qua æquales æris & ferri elimatorum triduo vel quatriduo sint maceratæ: postea insperge puluerem. Similia excogitauerit ingenio sus multa.

Vide Galen. de Theriaca ad Pisonem c. 18. Vbi apologia est combustorum. Aetius serm. 13. cap. 97.

In retorta pag. 131.

Cranii præparatio ad Epilepsiam.

Stercus canis album.

Alius vsus cinerum ad saxifraga.

Antidotus contra morsum canis rabidi.

Non a. vanum, & temerarium esse hunc laborem, patet ex Galeni argumento *Si enim non quiuis cinis fit ex quouis cremio, sed determinatus: Determinatio vero est à principio insito, vel foris inducto: consequens est alterarum, & penitus satiatam medicatis liquoribus materiam comburendam easdem vires diuersas cineribus suis communicaturam*. Sic picibus, resinis, sulphure, bitumine oblita ligna, & vna combusta vim inde aliquam trahunt, & cineribus tradunt. Idem melle, cera, propoli fieri potest: potest & pastis variis. Com animus est ex ipsis lamentis, magmatibus, seu fecibus succorum, & herbis cinerem facere, has arefactas in foco incendemus, particulatimq; submittemus succos, vt vno eodemq; labore comburatur vtrumque. Qui *picarum, hirundinum, ciconiarũ, &c. cineres contra Epilepsian*, vt inde fiant cũ reliquis aquæ Epilepticæ, faciunt, earundem auium stercora non inepte submitterent, aut dum vruntur colaturã aspergerent. Quod si quid aduersæ potastatis subest, vt in *scorpiis, rubetis, gryllis, cicadis*, &c. quanquam ignis per se est correctiuus, tamen vt maior fides sit medicamini, instillabimus inter flammas Theriacales aquas, aut Theriacæ dilutum, vel antidotos ipsas nisi placeat salium extractorum ex ipsis nutritio & sublimatio, de qua *infra*. Cæterorum dum cremantur incinerantúrque materiæ *fuligines* oriuntur partim tenues, pinguesque vt è succino, caphura, thure, &c partim spissæ, vt caminaria, cuius etiam liquor, seu acidus, salsusque spiritus, tanquam *cedria* quædam qualis dum *carbones* fiunt, excipitur vt medicis prosit exedatq; *verrucas*, quod facit & *liquor ex tela aranea* combusta. Quin ne carbones quidem & titiones negliguntur à medico, quamuis ista sint tam publicæ officinæ quam laboratorii chymici. *E fuligine caminaria* adlectis cæteris chymicum facere *salem suum armoniacum* constat Medici iubent medicamenta ex illis externa parare contra *bubones pestilentes, & notum est Emplastrum nigrum de fuliginibus*.

Cineres antepileptici.

Inter cinerandum nata fuligines cedria, carbones.

Carbones & Titiones.

Titisnes

Titiones extincti aquis fluuiatilibus in cupis, aut labris, eas alterant, vt *scabiosis* vtilia præbeant *balnea*: præsertim autem tunc conducunt lignea pinea, & nitrosa, vt betulacea, Guaiacina, saligna, fagina, quercua, &c. Chymicus facit carbones aliquando obiter artificio descensorio, cum ex ligneis olea & spiritus elicit. Illos medico præbere potest ad suffumigia, emplastra, &c. Igniario ad puluerem pyrium, aut fomitem, &c. *Prunas* quernas commodant *lienosis*. Ideo infundunt eas *vino chalybeato*. Sed nec contemnenda est *extinctio titionum in vino* tum *ad lienes*, tum alios morbos, quomodo consueuimus *ardens succinum, Gagaten, saphuram*, &c. *maluatico restinguere, & postea vinum ad palpitationem cordis propinare*. Præterea cum non placet ad finem cinerationis procedere, sed citrà subsistere, tostorum pulueres, quos aliqui etiam *sales*, si sal adiectus fuerit, vt in *sale Theriacali seu viperino* Galeni, appellant, conficimus. Apud dogmaticos sic placet tum memoratus *sal Theriacalis ex viperis in olla cum sale tostis*: tum *reguli*; Item *pulua asellorum* ad calculum, *sericum tostum* (quod tamen torrere non conuenit, cum id nullam aliam ob causam fiat, quam vt teri possit: hoc autem assequi possimus *calente mortario, & pistillo*, vel *extracta materia serici ex ventribus bombycum iam satiatorum*, & se condere volentium, quæ materia arefacta ad sententiam potest comminui; aliqui laboriose terunt eum margaritis & similibus asperis) *Rhabarbarum tostum* & similia. Quercetanus in sui *opii* præparatione quam & aliqua Martinus Rulandus in suo laudano imitatus est, insolationi substituit tostionem *pag. 554. pharmacopœa*, vbi sub camino segmenta eius in lamina super prunis cogit sulphur maleficum exudare, & expirare, quod facit etiam *pag. 559. in opio & hyoscyami succo simul mistis*: quanquam ista correctio non careat suspicione deprauationis nec arrideat omnibus, cum sulphur illud maleficum debeat tolli alio modo, nempe solutione opii in liquore competente, & digestione, donec spuma enatet, quæ tollitur cochleari; pura vero pars à fecibus abstrahitur laciniis. Quod si opium ipsi ex succo liquido faceremus, ante coagulationem eadem separatione vteremur, quam in Hyoscyamo facilius præstamus.

Tosta.

Sericum tostum.

Opii correctio per tostionem.

Talis tostio in patellis, tabulisve fictilibus, aut metallicis fieri potest; aliquando & ollis, & veruculis, super foco. Bulcasis in fictico vritur olla, & foco prunarum, vel clibano pistorum post extractum panem, qui modus etiam nostris placet in multis. *Scillam* assat Dioscorides inclusam crustæ ex massa frumentacea vel luto. Chymicus sæpe suum *tartarum* panno inuolutum argilla incrustat, & inter prunas torret. *Theriacam* torrent super patella vt puluerari possit ad inspergendum morsibus. *Leporem* vrunt in olla, suffocatum aceto. *Capillos* leporinos & pannos hactenus vitulasse sufficit, vt item in puluerem abeant, quod & *sanguini* contingit, & *croco* & *spongia betulæ, cerasi, nucis*, &c. cum *ischæmum* medicamentum desideramus. Natura rerum docebit quænam magis, minusve torreri debeant, cum quædam (vt coria, lintea, panni, &c.) non vincantur, nisi in carbonem redacta. *Lauam* Bulcasis incinerat vt setam, postcaque lauat, apud quem vide & de lepore, scorpiis, cancris, ericiis, ranis: nec male quis etiam scincos, & lacertos sic præparauerit.

Capvt VII.

De viperis & colubris tractatio quædam Parodica, & primum de caussa virium veneni & antipharmaci in eis.

Viperam Andromachus in vsus medicos ad Theriacam (παρὰ τοῦ θηρίου, hoc est, *bestia*, vocatam à *Crusone*, quo vocabulo quasi κατ' ἐξοχὴν, quod videatur basis esse compositionis illius, *vipera* intelligitur, Bulcasis *Thiros* appellat: vnde videtur nata opinio quæ & Paracelsi fuit, *Thirum* esse nomen proprium serpentis tanquam dipsadis, ob feruentissimum, seu igneum venenum, quale & habebant serpentes deserti *Num. 21. vers. 6.* quod genus voluit esse in lacu *asphaltitide*: & apud Lucanum *in desertis Lybiæ*, quæ Cato perambulauit cum exercitu; fors etiam circa *turrim Babylonicam Nimrodi*, vbi *Rhauvvolfius* scribit esse multa venenata, inter quæ & *triceps bestia* lacerta maior virulentissima: alii Aegyptios *aspidas* substituunt, putantes eò fortius alexipharmacum inesse, quo venenum præsentius, *cum viuere bestiæ ipsæ non possent nisi veneni sui remedium secum haberent*, argumento scorpii, qui se suo ictu perimit, innoxia citra ictum virulentia, quod tamen etiam aliter disputari potest. Non enim mori debebat etiam à suo vulnere si tanti esset latitans in ipsa antidotus: Venenum à *sanguine* seu naturali succo qui est vice sanguinis, naturali vi per suos canales in sua receptacula secretum ibi fit nocentius: Et si postliminio denuo misceatur succo vitali, membrisque principalibus communicetur, deleterium est etiam suo animali) adhibuisse legitur. In aliis etiam antiquiorem fuisse ex eadem, & similibus medicinam, ex *Nicandro* patet arguitque *Galenus* ex fortuito euentu vini, in quo vipera suffocata perierat (dicuntur *vini* auidæ esse viperæ præsertim *Græci*; quod in Italia tentatum ab aliquibus non respondit, cum inclusæ ne attigerint quidem vinum: quod tamen experimentum fallit accidente. Nam neque cibum admodum gustant captæ, imò & alias serpentum genus diu abstinet cibo, Arist. 8 *hist. c. 4.* Plin. *lib. 10. c. 72.* suleutque ferocia animalia excessum committere, vel omnia obiecta vorando, quod in aquilis, aue Moluccana *Eme* apud *Clusium, struthio, vulturibus*, &c. patuit, vel nihil, quasi consternatione ob captiuitatem vel parce aliquid gustando. Vipera Galeni libera vinum liguriuit, quod etiam in Italia compertum teste Baldo Angelo Abbatio.) contra *Elephantiasin*, atq; cognatos morbos eximiam vim habere. Audaciores fuisse necesse est *ophiophagos*, psillos marmaridas, marsos, Arist. *lib. 8. hist. c. 29.* & Buffonivoros, qui ista, nobis venenata, etiam in cibum vitalem verterunt. Quidam contendunt non vbiuis locorum istas bestias esse venenatas. Sicut nec scorpii: quod quidem non difficile est creditu. Sed & aliam rationem habet. Quam nocentes morsu sint viperæ experientia cognitum est.

De serpentib sacro Arist. in 8. hist. c. 29 qui videtur seps esse, licet & aspides sint septicæ, vnde medicamentum septicum ibidem altero indicum paruus narratur contra quem incola remedium habeat nullum.

Plin lib. 10. cap. 72. Gal. lib. 11. sim. pl. & de antidotis: Quercet. in phar. pag. 450. Arist. 8. hist c. 4. idem de serpentibus dicit.

At separatis bilioso veneno, ichoribus excrementitiis, & excrementorum vasis, carne tosta impune vescuntur aliqui, qui etiam affirmant esse cibum gratum, quod verisimile est cum vsu tuto quoque esse coniunctum, nisi affectus, & valida alienatio aliquid moueat; vt in illo, qui cum *serpentem pro anguilla* comedisset, nihil passus est ante quam cognouisset colubrum fuisse, quo comperto adeo animo commotus est vt in morbum illapsus obierit: alios *felem assam pro lepore edit* inscius sine damno; sed iudicio facto tota natura eius coborruit, ita vt omnia ingesta vomitu redderet, sicque euaderet. Angues in cibo sumi contra lendes anguillarum modo Plinius docet *lib.29.c.6.* Aristot. *in mirab. sect.23.* Gal. *lib.3. de aliment. facul.* Plin. *lib.7.c.2.* Volumus chymicum pharmaceuticum non tantum genera medicamentorum, & eorum præparationes perspectas habere, verum etiam liberali caussarum scientia instructum esse, posseque philosophari, vt titulum *philosophorum*, qui hermeticis ab antiquo, vt & honoratum nomen *sophorum* seu sapientum, tributus est, inde aliquo sibi possit applicare. Quæritur ergo *vnde serpentibus, viperisque sit illa facultas alexipharmaca, & quam ob caussam senectam exuant autumno & vere potissimum*, quam quæstionem mouet Quercetanus *in pharmac. pag. 470. & seq.* Cur venenati sint, & alexiteriam vim contra venena simul habeant, *duo fundamenta, tanquam principia*, proponi possunt. Natura scilicet, & *assuetudo ex victu*. Natura, si quidem eam respicimus quæ à prima creatione ante lapsum fuit, non videntur venenati esse vlli serpentes: Imo familiares homini extitisse, atque etiam collusisse. Cum vero postea maledicto ob peccatum omnia deteriora euaserint, consentaneum est serpentes hoc maximè passos esse, vt quibus etiam in specie est maledictum, & posita ipsis, hominique inimicitia spiritualis & corporalis; vnde fugiunt se mutuo, nisi quid audacia, & præsumti alexipharmaci conscientia moueat. Illam accessoriam maliciam auget *victus*. Deus quidem serpenti iubet *terra vesci*; sed experientia testatur esse etiam *carniuorum*. Arist. ait: *Serpentes accipiunt vndelibet quod datur, siue auis, siue belua est, oua etiam deuorant. Succum exugunt Reliquum per membrum sui secessus emittunt.* Magoos Africæ serpentes etiam boues & homines venari pridem didicimus. *Viperæ* comedunt quoque *scorpios*; vnde virulentiores dicuntur euadere. Quod ergo ad venenum attinet, id *partim est ex maledicto* & degeneratione, versioneque in contrarium homini naturæ, *partim ex victu venenato*, quod comprobatur etiam *Rege calecuthico* apud Ludouicum Barthemam, & *puella Indica*, quæ Alexandro ad intoxicandum missa scribitur. Plus autem videtur esse in victu quam natura; quia dum cibus alteratur, simul alterat, efficiturque vt minus malum sit, quod bono cibo nutritur, *quæ potest esse caussa vt scorpii, & angues non in omni loco sint virulenti*, possintque serpentes impune in cibum verti, quod de Indis quibusdam etiam recentibus historiis narratur. Virtus alexipharmaca & aduersa veneno serpentino etiam per naturam non deesse homini videtur, quando *sputum eius pluribus serpentum aduersatur*, vt inquit Arist. *lib.8. hist.c.29.* Plin. *lib.28. cap.4. & lib.7. cap.2.* vbi ait, *omnibus hominibus contra serpentes inesse venenum quod dicantur saliua icti, vt feruentis aquæ contactu fugere, & mori si in fauces penetrauerit; vel si masticata anchusa rubri floris sputum inieciatur.* Refert idem Plinius lib.29. cap.4. ex Marco Varrone *aspidum ictus efficacissime curari, si morsus bibat suam ipsius vrinam, quam necesse est aut natura veneno resistere, aut aduentitia immutatione ex veneno accepto:* Et sane idem sibi ipsi posse esse quadamtenus remedio discimus (a) natura *argenti viui sublimati*. Si enim hoc poteetur hydrargyro ex quo est factum, & postea sublimetur denuo, omne venenum ponit, adeo vt hinc argumentum capi possit remedii dandi aduersus assumtum sublimatum, quanquam alias lac, decoctum maluæ, althææ & similia item corrosiuis opponantur. Idem probant *scorpiis, rubetis, phalangiis* & similibus suo vulneri impositis. De *psyllis, marsis, ophiophagis* supra dictum; Et apud Plinium alicubi *indigenis non nocent serpentes, sed tantum peregrinis*, quod secus in *Caria* monte scribitur à scorpionibus fieri. De *Mithridate* diuersæ sunt sententiæ. Quidam volunt vsu mithridatii effectum esse ut perire posset veneno: ... qui contendunt sæpius epoto veneno, quod verisimile est historiis eorum qui consuetudine veneni comesti nihil ab eo passi sunt iuxta principium physicum: *à consueto nulla passio: & actio est inter contraria specie.* Ita multæ bestiæ venena concoquunt, præsertim aues (ibides, ciconiæ, gallinæ, anates, &c.) & pisces, quod & de viperis dictum. Verum hic quæritur potius vnde vim illam accipiant serpentes, qua carnes eorum perhibentur homini sic prodesse, vt venenum non tantum serpentinum, sed & aliud quoduis minerale, plantale, animale assumtum vetent nocere, atque etiam præseruent à læsione venenatorum, quandoquidem negant eum, qui serpentes comedit, ab illis morderi, aut sauciatur, periculose habere. Nulla est in victu, & assuetudine ratio. Neque enim antidotis viuunt viperæ, & scorpii quos Plinius scribit *lib.10.c.72. terra victitare*, vt scriptura sacra serpentes. Confugiendum ergo ad argumentum *proprietatis ex crasi*, aut ad quandam duorum venenorum pugnam quam caussam paulò ante attigimus, eaq; illustratur etiã *amuleto arsenicali, & buffonino*. Prius dogmatici plærique accipiunt, & ad totam rei substantiam referunt: Posterius chymici declarant suis experimentis. Nam *multa habent, quæ singula sunt venena, sed coniuncta se mutuo sic afficiunt, vt venenositas in salutare adiumentum transeat.* Num ergo vt paulisper de crasi sententiam seponamus, statuimus carnes, & quæ alia ex viperis, colubris, rubetis, lacertis. (Nam hæ bestiæ eundem habent vsum) assumuntur, tum præparatione, tum alteratione siue per correctoria addita, siue calorem nostrum immutari vt repugnandi suæ bestiæ ichori, & bili venenatæ, in qua Plinius scribit; venenum esse, principium acquirant? Etenim id non videtur fieri posse simplici modo. Nam *omne tale additum tali, facit vt magis sit tale*, & arsenicum arsenico simpliciter additum non agit in ipsum. Actiua & passiua effici debent si duo einsdem speciei se mutuo destruere volumus, quod etiam fit in analogis: vt *sublimato & regulo stibii: oleo tartari, & spiritu sulphuris*, &c. de quibus alibi. Verum hanc rationem statim euertat diuersitas præparationis, & tamen vis eadem. Nobis crasis arridet, qua immutatur homo qui edit serpentum carnes, vt veneno eorum aduersam vim accipiat. Quercetanus nuper *singularem produxit opinionem in pharmacopœa pag. 470. 474. &c. vbi de viperinis Trochiscis* agit. Ponit inter

Vnde venenum viperis, & senectæ abiectio.

Arist. lib.2. hist.c.29. Plin. lib.10. c.72. omnia in genere serpentum magis exitialia, sed si sui generis edere antequam noceant.

Vide Angelum Abbatiuum de vipera natura cap.20. & 30 sed & indica.

Saliua hominis aduersa veneno serpentum: quod alii non inesse omnibus volunt, sed tantum his qui similes sunt Psyllorum, aut viperinas carnes comederunt. Quidam ieiunis eam tantum tribuunt. cum & aranea conspuata male habeant.

Vrina morsi sanat morsum.

Venena vincunds sespsis aut propriis succis.

Plin lib.7. cap 2. & lib. 8.c.59. nat. hist cap.30.

Galenum de Theriaca ad pis. narrat. trifolium hyacintho simile morsibus viperæ illatum eos sanare, integris impositum nocere.

Arist. in mirab. narratione 22. de ciconiis: De Ibide Plin. lib.10. cap. 28. Pierius lib.17.

Lib.29.c.6.

...ter serpentes tantum duos, *colubrum** (qui aliis est aquaticus Plin. *lib.* 32. 4. Virg. *lib.* 3. *Georg.* de Calabro piscivoro) & *viperam* exuvias statis temporibus, vere, & autumno, ponere: Deinde istis tempo- ... bus mutationem fieri in terra, exurgente calore, & spiritibus balsamicis fœcundis sese ad plantarum radices extollente, easq; novo succo induente ut vegescere queant, idq; provocante calore solis, & naturæ sulphur exuscitante, qua interior sinus terræ irrigetur pretiosæ, & vivificæ aquæ vitæ, & ...ctuis naturalis saluberrimo liquore, quæ sublimatio fiat etiam æquinoctio autumnali, sed calore paulatim decrescente ob solis digressionem, & balsamicis spiritibus retrocedentibus in suum chaos, seu matricem. Hinc postea colligit bestias istas isto balsamico spiritu, sulphure, liquore vitali, & quibus aliis nominibus pro sua grandiloquentia vocat, pastas eatem exuere, & tincturam antipharmacum accipere. *Naturali quodam instinctu* (ait) *exugunt, & in alimentum alliciunt cibum aethereum, qui tam insigni vivifica, & specifica facultate pollet adversus venenatam, & deleteriam ipsorum naturam, ut si eo satu refi-ciuntur, & restaurentur, non solum vim acquirant spolia sua utroq; tempore exuendi, & se renovandi; sed ob exuberans illud balsamum instar medicinæ universalis sunt ad omnem cutem leprosam vel quavis alia labe fœdatam. Itaque, sunt eiusdem balsami virtute alexiterium summum contra omnia venena lethifera & præsentissima.* Argumenta ducit *ab effectu*, quasi alia de causa exuere senectam, & lepram sanare, fierique antidotus non possint, quam ea radicibus & principiis *magni istius*, & *universalis medicinæ*, cum qua participent: (Alludit ad *lapidem philosophicum ex metallis* tractum, seu primordiis seminalibus corporum perfectorum & argenti vivi, quasi ea analogia argumentaretur; *Ubi paria effecta, ibi pares caussæ. In elixyre sapientum & antidoto serpentum sunt paria effecta: Verumq; enim universale ad medendum vim habet: Ergo & pares caussæ sunt.*) Aut *scientia naturali* vult bestias istas attrahere terræ balsamum; aut hunc dum tendit ad radices, carum corpora pervadere, & tingere, ut tum sibi ipsis contra suum venenum sint remedio, tum aliis contra quævis, si obiicias *idem debere evenire etiam cæteris sub terra viventibus* (serpentibus, talpis, muribus, cuniculis, formicis, lacertis, buffonibus, &c. de quibus vide Agricolam in libro peculiari de animantibus subterraneis.) Respondet proprietatem hanc viperis, & colubris solis à natura inditam esse, ut *tora*, iuxta quam nascens *antitora* spiritus alexipharmacos trahit, illa nullos assumente. Ita apem solam dicit *mellificam* esse, licet plures muscæ eundem rorem lingant. Si obiicias rursus: *At debebat omne venenum serpentibus isto balsamo tolli*: respondet negare, exemplo apum, quæ mel sugunt optimum, licet interim venenum maneat in aculeo, cui veneno cœlestis & balsamicus liquor in cœ-terο corpore aptissimum sit remedium. Illustrat rem *fabula horti Hesperidum*, ubi fingitur *Draco aurea poma custodire*, ut discamus *medicinam universalem quærendam esse in rebus extrinsecus venenatis*, & *arcanum eruendum ex nucleo interiore*: sicut in dentibus serpentum est venenum, sed in interiore corpore alexipharmacum. Concludit locum admiranda Dei providentia, quod est argumentum generale: *Ideo sic esse, quia Deus sic fecerit, & conservet*: quod elucescat etiam in aliis, ut Dracone marino, cuius spina in dorso venenata, &c. (Posset adiici pastinaca cuius radius item virulentus: imò & homines, aliaque animalia quorum morsus virulenti sunt, carnium esu salubri, &c.) Hæc Quercetanus: Cuius sententiam non aliter possumus intelligere, quam non naturæ proprietate & crasi substantiali inesse serpentibus alexiterium, sed acquisita, & foris superveniente virtute. Non autem repetitur à Paradiso quæstio, qui factum sit ut serpēs homini ab initio familiaris, evaserit ei perniciosus veneno, quod ea accidente maledicto, & mutatione utriusque naturæ in deterius esse, libenter concedimus: Sed de facultate, quæ iam inesse deprehenditur toti generi noxiorum, agitur. Hæc itaque quæ Quercetanus statuit, amplius sunt consideranda.

Arist. lib. 8. hist. cap. 14. 15. & seq.

* Natrix, hydrus, chersydrus in aqua, & terra vivens.

Universalis medicina inter venena quærenda.

Primum, quod adversatur, argumentum, est quæstio de loco latibuli viperarum, quas Aristot. lib. 8. *hist. cap.* 15. scribit *non subire terras*, sed *sub saxa condi*. Hoc si est (asserit autem etiam Agricola, & Matthiolus, qui Plinium non Aristotelem lapsum esse scribit) debet ille balsamus non terras tantum, sed & saxa penetrare. Plinius quidem *lib* 8 *hist. nat. c.* 39. *solas terram subire narrat*; atque ideo contradicit Aristoteli Sed *Angelus Abbatius & terras & saxa pro latibulo habere asserit* (b) observatumque esse sub terra latere. Hæc dissensio saltem incertum facit argumentum Quercetani. *De colubris aquaticis* maius est dubium. Nostri Germani quosvis serpentes pro pulvere viperino perunt, non curantes etsi quidam eligant *sub corylis latitantes*, quidam venenatissimos. Quidam serpentes, inquit *Agricola*, in cavas arbores secedunt, qui & saxorum cavernas subeunt: imò & in muris latitant inter rimas, ubi non tam sunt balsamici illi halitus, quam fetales quidam vapores, ut habet & historia mortis Nimrodicæ, circa quam magna sterilitas est, & solitudo, ut nullum sit indicium vivificorum spirituum à Sole qui perpetuo incumbit interdiu locis earum actorum. Sint ergo colubri non hydri, sed angues terrestres qui ubivis ponunt senectam, at cum non appareat ille balsamus, leniculum esse fundamentum elucescit. Alterum argumentum suppeditat experientia. Licuit Quercetano à simili effectu, eventuque ad similem causam argumentari. Eo argumento & nos utemur. *Si coluber & vipera vi balsami istius exuunt senectam, etiam stellio, eruca bombycum, blatta, culex, scarabei, cicada, locusta, Gammari, astaci, cancri* (qui & sæpius anno crustam mutant) *lacertus*, &c. quorum nonnulla item latitant hyeme. *At hæc non exuunt vi balsami*: ipso Quercetano asserente. *Neque ergo illa.* Quod si vi balsami hausti non exuunt, neque inde alexipharmacam sibi & aliis potestatem capiunt, ea hypothesi *utrunque ex eadem caussa esse*. Tertium sumi potest ex auctore de Theriaca ad Pisonem, *qui cap.* 13. sic scribit: *Capies viperas pro pondere totius compositionis, non quolibet tempore sed veris initio captas quando desertis latibulis suis foras sub divum provenunt, neq; venenum, sicut prius* (dum scilicet latebant, & nuper etiam progressæ sunt) *habent. Nec ipsum enim tempore cum nihil veneni per occulta spiracula digeritur, perniciale continent virus; quo tempore omnis serpens senecta vestitur: hæc est spississima membrana* (Aristoteli cutis ultima & primi ortus operculum *lib.* 8. *h.* e. 17.) *quæ latibulis, non æstate accepta refertur. Propterea non oportet statim insidias ipsis tendi, sed permittendum ut ad tempus aura vescantur, & naturales pastus capessant, nempe buprestas, cantharides, pinorum erucas,* Senecta quid.

aliasq;

aliaſque huius generis eſcas. Hæ enim ſunt accommoda ipſis tibaria, &c. Plures rationes habet hæc ſententia: 1. adeo non excipi balſamum illum viuificum à ſerpentibus, & viperis, ex terra, vt potius venenum in illis fiat auctius, quia tunc ſunt venenatiſſimæ; & ideo prohibentur tum extrahi ex latibulis, tum ſtatim ab apparitione aſſumi. At tunc debebant eſſe pleniſſimæ balſami alexipharmaci: 2. Senecta non exuitur vi iſtius ſulphuris, ſed ſordium in latitando contractarum, & æſtiui paſtus. Fiunt autem concretiones etiā remedium contra vim frigoris. Frigore albeſcendente, & natura ſe reſuſcitāte abiicitur id quo non amplius animal indiget: Et eſt etiā vis quædam inſita carnibus ſerpentum, qua ad ſuperficiem pulſę impuritates præter naturales ſeparantur. Ita nimirum euenit etiā in non latentibus, vt ouibus, ceruis, auibus nonnullis, &c. quæ calore veris abiiciunt veſtramenta, pilorum, lanarū, plumarum, vt aquilæ aquarum frigidarum lauacris. 3. Non iſtos halitus familiaritate naturæ liguriunt,
Captura viperarum. ſed alios cibos quibus delectantur, & mutant ſimul torporem hybernum; Imò *quarto quoque loco*, dum cutem abiiciunt, quid ni exhalent ſimul illum ſpiritum conceptum? *Quinto:* citius prodeunt quam vt ſatiari poſſint iſto balſamo: diutius ſinuntur, quam vt idem non diuaporet, & exudet. Addimus *ſextum*, quod ruſtici viperas æſtate quoque capient, poſitis in orbitis, aut fiſſuris agrorum quibuſdam fiſtulis ex arborum corticibus obſtructo altero foramine. Has diſponunt non ita procul à conſpecta vipera priore aditu patente. Viperam poſtea paulatim propellunt vt per orbitam, vel fiſſuram procedat. Hæc cum ad fiſtulam peruenit, irrepit periculum effugitura; ſed captator ſtatim etiam hoc foramen occludit, & ſic viperam captam ad pharmacopolas deportat, qui eam etiam diu-
Vnguentum viperinum. tius ſeruant. Vbi tunc iſte fictitius balſamus? *Iohannes Anglicus* ad tineam, puſtulas, morphæam & alia mala facit *vnguentum viperinum* non ex iſtis balſamo terreſtri turgentibus, ſed diutius nutritis loco ſicco. *Angelus cap. 12. de viperis* vult venandas eſſe eo potiſſimum tempore, quo exuunt ſenectam, vel paulo ante: quod propius accedit ad ſententiam Quercetani, ſed longius abſcedit à Galeni. *Maranthæ cap. 9. de Theriaca tam ſtupidas in cauernis eſſe ſcribit vt vix ſe moueant.* Nequeunt ergo animali facultate ligurire balſamum. Si de naturali contendas, & ſubeuntibus halitibus, Galenus potius venenum, quam balſamum antipharmacum tunc concipi, & inualeſcere tradit, quia latitantia intus excrementa mora fiunt malitioſiora. Lege illud caput Marantæ qui nihil aliud affirmat quam Galenus ad Piſonem, & *lib. 1. de antidotis*, quæ Quercetani opinioni aduerſantur. Tantos autem autores reiicere, & vnico ſingulari adhærere non facile quis ſapiens velit: Et eſt Italis iſtis potior fides in re patria quam peregrino. Si circa finem veris, ante initium æſtatis ad Theriacam ſunt commodiſſimæ: Initium autem hoc incidit in tempus Iunii: Intelligitur in Maio eſſe legendas, quo tempore in calidis regionibus pridem fuerunt extra cauernas, vt interim omne balſamum hauſtum ſimul cum vetere cute exuerint, & exudauerint. *Famelica* ſunt *venenoſiores*, quod probat *Maranta* morſu hominis ieiuni. Quæ venenoſiores ſunt, minorem habent vim balſami, ſuntque bilioſiores, ichoroſiores, & excrementoſiores. *Critonis* iudicio venandæ ſunt & in autumno. Si & tunc bonæ ſunt, vnde hauſerunt iſtud ſulphur balſameum antipharmacum? Ita quas *Andromachus* vindemiæ tempore, (medium autumnum eſſe vult Abbatius) iuſſit comprehendere, non poſſunt ſe illo halitu viuifico imprægnaſſe. Verum in per ſe imbecilli cauſa non opus eſt plura argumenta comportare. *Hypotheſes Quercetani* conſideremus. *Prima* de exuuiis ſane hiſtorica eſt, ſed non ſolis viperis competens, vt ſi ſenectæ deiectio ſerpentibus fit ex halituum illorum ſuſceptione, debeat ea magis competere animalibus aliis itidem latitantibus, atque etiam vrſis, qui non minus ſunt ſpirituum capaces quam ſerpentes. 2. mutationem fieri ſole arietem, & librā petente concedimus; ſed non ea cauſſa quam adducit Quercetanus. Viuifici illi halitus ſunt primum in plantis. Hæ ex terra niuibus ſolutis (imo & nondum ſolutis vt in genere arborum apparet, & herbis quibuſdam veluti Elleboro nigro noſtrate, Elleboraſtro, narciſſo, &c.) & pluuiis irrigua extrahunt ſibi conuenientem ſuccum, qui per coctionem immutatur in naturam plantarum quibus ſe accommodat. *Falſum eſt ſolem ex imis terræ balſamum vitalem extrahere*, cum eius radii iſtis temporibus non tam altè penetrare poſſint, nec tam validè agere vt diſſoluere internam pigritiam queant. Quid quod beſtiæ prius procedunt quam iam profundè incaleſcat à Sole terra? Autumno coagulatum iſtum balſamum iterum deſcendere, figmentum eſt. Et ſi deſcenderet, non tamen conſiſteret, quia terræ interiora hyeme & autumno frigido ſunt calida. Si autem foris eſt calor, non congelat balſamus. Si item in Italia vindemiæ tempore eruuntur viperæ, non poſſunt ſatiatæ balſamo eſſe. Quid de noſtris dicemus, qui ſerpentes ex fimetis captant, & rimis murorum? Non ſemper latitant viperæ ſub locis frugiferis, vbi balſamus ille fictitius efferatur; ſed ſæpe ſub ſterilibus, vbi neceſſe eſt nihil viuifici liquoris eſſe. Quæ ergo ex hypotheſibus iſtis extruuntur, ſunt parui momenti. Quod aliam ob cauſſam non poſſint ſanare viperæ, falſum eſt. *Congenita eſt cuique vis ſua, quam aliunde non accipit.* Ideo & viperæ iuniores æquè petuntur, ac ſenes, licet hæ plus carnis reddant. Eſt aliquid in victu: Sed inſitam naturam & craſin in viperis fundamentum eſſe certum eſt ſicut & in vrtica vt vrat. Si vno genere alimenti vterentur ſerpentes Germani, Galli, Itali, Luſitani, & aliorum locorum, eſſet aliqua vis in illa ratiuncula: Item ſi vno eodemque halitu in ſuis cauernis vaporarentur. At quantum eſt diſcrimen ſpirituum ſubterraneorum? In metallicis adeo non ſunt balſami, vt etiam arborum ſuccum vitalem corrumpant, & marcorem inducant. In *Campania Italiæ, Paduano* & ſimiliter affectis poſſunt quidem halitus ſulphurei, nitroſique exurgere: Sed quid de non ſulphureis Germanis, Gallis, Scythis, &c. dicemus? Quam multa vero ſunt quibus alexipharmaca vis itidem, & quidem etiam potentior ineſt, num & his exhalationes tales conferemus? Si nulla alia cauſſa poteſt eſſe, vnde hæc vim hauſerunt, quæ tamen non dormierunt ſub terra? Ex principiis *elixyris philoſophici* dicere iſtam virtutem eſſe, fortè concederemus Quercetano, ſi vel oſtendere liquido potuiſſet iſta principia, vel elixyr illud habuiſſet, & vini experimento comprobaſſet. Quæ ex Eccleſiaſtico proferuntur de medicina ex terra producta friuolum habent petiti principii

æqui-

æquiuoci,& ignorationis elenchum, de quo alibi. *Palmarius* gloriatur de lepra per aurum potabile, & antimonium à se sanata, si credimus. Principia auri adeo in natura non sunt medica vt etiam interimant, vitamque destituant, ni arte præparentur. Et quid est ille *lapis Philosophorum initio aliud, quam venenum vitæ?* Argentum viuum est radix eius prima. Hoc vbi halat copiose, ibi nulla est vitæ ratio: nec est sub terra magister chymicus, qui elaborare possit, & aurum admiscere, reddereque plusquam perfectum. *Bestias attrahere spiritum scientia*, id est, familiaritate naturæ falsum est. Debet enim simile esse quod attrahitur. At quæ similitudo tam variorum halituum ex tam variis locis, vbi latitant bestiæ, exurgentium? Si etiam solis data est ista proprietas vt *Thora, & Antithora*, debent alimentum commune attrahere idque intra se conficere, & in sui naturam mutare, vt euenit etiam in illis. At hoc non est balsamum in terra natum liqurire, sed intra se gignere. Scimus quid de succis terræ scripserit Hippocrates. Sed is non potest exponi nisi de potentia. Serpentes latitantes media inter mortem, & vitam sunt constitutione, & nec mortui sunt, nec dormiunt, adeoq; nihil attrahunt vt etiam detrimentum patiantur; vnde laxatum corium fathiscit, & decedit de corpore subnascente noua cute. Reliqua sunt indigna, vt operose confutentur. Quæ diximus non in ignominiam Quercetani, cuius ingenium & experientiam admiramur, sed pro veritate protulimus, quæ etiam amicitiæ, quæ non est in opinionum verum animorum consensu, est anteferenda, parati redargui & redarguere ingenuè.

(a) *Est & contra, vt idem suo generi sit perniciosum. Nam viperinæ carnes si viperis viuis aut aliis serpentibus dentur, eos interimunt, atque ideo etiam hominibus dicuntur virtutem aduersam talibus conferre. Mures fugiunt murium occisorum & putrefactorum etiam halitum. Lumbricorum puluere lumbrici occiduntur aut ex corporibus puerorum expelluntur.*

(b) *Cap. 13. de Vipera. Maranta sentit cum Plinio in libro de Theriaca. Abbatii verba: Nos scimus ex rusticorum obseruatione, terra etiam condi, & cum hyeme altius effodiunt, stupidas glomeratas terra circumamplecti.*

Capvt XIII.

De modis conficiendi pulueris ex viperis & serpentibus.

Nicander in descriptione *antidoti suæ* iubet immiscere *viperam*: quod videtur de carne, carneisque intellexisse. Cum *de ranis* differit, Schedio cum vino etiam *Epar* temperat, & *malum caput bestiæ*, quæ verba aliqui item de vipera accipiunt: Sed interpres de rana, quæ iure, iecore cum vino, & capite ex vino vel aqua dicitur prodesse. Andromachum probasse *carnes*, iam tot seculorum consensu post Galenum constat, mirumq; abiecisse *epar & cor*. Eas dupliciter pararunt, coctione pro *trochiscis*, & tostione pro *sale Theriacali*, quanquam admistis pluribus. Plinius lib 29. cap. 6. scribit: *Viperā viuam in fictili nouo comburere, addito fœniculi succo ad cyathum vnum, & Thuris manna vnà, atq; ita suffusiones oculorū, & caligines inungere vtilissimum est*: qui & collyrium describit ex *vermiculis viperæ* in olla putrefactæ cum croco tritis, & illitis. *Salem* quoque *viperinum* habet ex *Echide* cum sale in olla cremata, qui lingatur ad claritatem oculorum, & pro antidotis *contra serpentes*. Quidam & viperis vtuntur in cibis, quos ita præparari docet: *Primum omnium viperà occisa salem in os addunt donec colliquescat in humorem: Deinde quatuor digitorum mensura vtrinq; collum & caudam abscindunt, & interaneis exemtis discoquunt in aqua & oleo, sale, anetho*: qua mistura vel statim vescuntur, vel in pastillos redactam cum pane seruant ad vsus crebriores. *Ius decoctionis pediculos è toto corpore expellit, & summæ cutis pruritum tollit.* Effectum ostendit per se *capitis viperini cinis, quo oculos vtilissime* inungunt; item *adeps viperinus*. Hæc ibi Plinius. Noster Tyro tantum ad hunc locum excerpat *puluerem ex carne, & capite tostis*: Et si velit etiam *ad cinerem* pergat, quo vel per se vtatur in medicinis, vel ad salem extrahendum. Idem autor *cap. 4. lib. 29.* meminit etiam *pastillorum ex viperis*, & quomodo *caput morsibus impositum eos sanet*, vt & combustæ cinis illitus. Addicit *eos qui aliquando* viperæ *iecur coctum ederint, nunquam postea feriri à serpente*: Item *omnium serpentum extra auxiliari contra omnium ictus* quamuis insanabiles iudicatos. *Anguem* negat esse venenatum nisi per mensem luna instigatum: Si momorderit, viuum comprehendendum esse & in aqua contusum morsui imponendum: *Aesculapio* esse sacrum propter vim medicum. Commendat & *Hydri* nulli serpentium veneno inferioris *iecur* aduersum percussos. *Lib. 30. c. 3.* ad *strumas* remedium proponit ex vipera: *circa canis ortum* (aduersus Quercetani rationes) *viperam circumcidunt* (capite & cauda ad tres digitos.) *Deinde mediam* (quod est inter caput & caudam) *comburunt. Cinerem dant bibendum septenis diebus, quantum prehenditur ternis digitis*. Ibidem vipera, porcelli modo, inassata *iecoris doloribus* præberi traditur, & cremata cum sale in olla noua *podagras* iuuare. *Cerebrum, & dentes* adalligati *cap. 5. lib. 30.* perhibentur *dentitionem* promouere: Cinis senectæ præsentissimè *alopeciis* succurrit, referente eodem Plin. *lib. 29. c. 6.* plura legere potes apud ipsum: nos ista recensemus vt postea causæ perspiciantur qui factum sit vt tam studiose serpentum pulueres præparentur. *Bulcasis* proponit item modum comburendi *Thiros*, seu *viperas Theriacales*, & alios serpentes. *Capit serpentes Thirias fœminas rubei coloris capite extento hyeme in locis prope aquas & arbores* inuentas, (ex latibulis scilicet extractas) *easq; includit noua olla, quam argilla pilis mista armatam, obturatamq; in furnum imponit, & per noctem, vt in cinerem abeant, cremat.* Vsus ad *scrofulas*. Caput quoque viperæ ad eundem modum præparat. Statim ac abscissa sunt capita absque sale fictili vitrato immittit, & rectum operculo inuoluit pasta. Postea super prunis vstulat, donec carbonum instar fiant. Neq; enim perficit combustionem, sed aliquid humiditatis relinquit, contentus hactenus torruisse vt teri queant. Externi vsus duntaxat fuisse istos pulueres apud medicos verisimile est. Audaciores etiam in corpora ingesserunt. *Salem* mirificè commendat *Aetius Antiocheum serm. 13. capit. 97.* idque ex *Martiano*. In eo capite mentionem facit integrarum quoque viperarum com-

Rana medicina. *Carnes viperinæ.* *Collyrium ex vermibus viperinis.* *Cibus ex viperis.* *Pediculos tollere.* *Oculos iuuare.* *Ad ictus serpentum.* *Anguis veneni expers.* *Struma.* *Iecur dolens.* *Caput viperæ vstum.* *De sale quē Aetius habet transferi. psit Abbatius cap. 29. de nat. vipera.*

combustam, quæ vstione deponant intensionem, & vim malignam. Addit quosdam viperas totas extendere, siccare, tritasque in poto contra *arthritin* exhibere. Galenus ait se non ipsas bestias exurere (Quercetanus vocat calcinationem *pag. 467. pharm.*) sed pastillos ex ipsis reliquis, quæ sali adducuntur, admiscere, & semel exurere vt vstione amarícies abeat. Quantitas pastillorum est ad modum iii. viperarum. Non contemnenda hæc præparatio est, si modo sapientiæ & experientiæ priscæ aliquid tribuimus, quanquam Aëtius theriacam præferat salibus. Sed omissis veteribus, recentiorum medicamina exentiamus. *Baldus Angelus Abbatius Eugubinus* diligenter scripsit de admirabili viperæ natura adductis vndiquaque ex tota vetustate historiis, consiliis, sententiisque. Inter alia cap. 28. ponit etiam *puluerem ex carnibus viperinis* in clibano post percoctum, extractumque panem tostis, qui autore Gabriele Zerbo possit dari *senibus* in electuario, aut antidoto instaurativo, quo modo possint etiam Trochisci in vsum venire, si quidem cum accommodatis porrigantur, vt & carnes in veru, vel crate ferrea torrefactas, quanquam tunc minus sint *instaurativa* propter siccitatem, quam habent etiam in sale viperino. In præfatione dedicatoria ait *carne viperina ab omnibus gravioribus morbis & venenis homines curari, & continuato vsu etiam præseruari.* Verum de cocta potius intelligit, quam tosta, nec videtur imbutus fuisse opinione vulgari nostratium, quibus persuasum est, puluere ex carbone viperino semel sumto omnem metum morborum abigi, ita vt nisi grandi mutatione facta non opus sit repetitione. Hinc colligitur Baldum istum pulueris de more nostro parandi rationem ignorasse. Osvvaldus Crollius in sua basilica chymica (ne forte putes alienum esse à chymia medicamentum) tam θεραπευτικὸν scribit esse, quam *προφυλακτικὸν contra omnia venena* Alcahol serpentum, præcipuè viperarum. Abiectis intestinis, ablatoque capite, cauda, & pelle, pinguedinem pro ophthalmico seruat: carnem, cor, & iecur abluit, lenteque arefacta, seu resiccata siue per se, siue in B. M. in *alcohol* redigit, atque ita præparatum puluerem arbitratur venenum ex corpore ad cutem propellere abigendo nimirum quemadmodum Theamedes ferrum à se auertit, de quo nos *infra*. Dosin præscribit à ʒß. ad ʒj. ex maluatico, aut alio vino generoso. Ideo vero alexiterium esse putat, quia *natura ita sit comparatum, vt vbi summum venenum est, ibi etiam sit summum alexipharmacum, & mala maiori bono copulata inueniantur.* Quæ sit ratio per balneum maris alcohol efficiendi diuinent sapientuli illi qui halitu suo venenato commentaria nostra afflant, quibusque nihil probatur, nisi quod ipsi vomunt. Nostram sententiam si quis postulet, quia à chymico magistro, & non ab homine imperito id scriptum est, arbitramur duplex Alcohol intelligi, vnum siccum, alterum humidum: siccum quidem, quando tostæ carneæ partes in puluerem conteruntur: humidum autem, quando optimo vini spiritu affuso in balneo digeruntur, donec tanquam ex mumia, serpentina extracta sit essentia, seu tinctura, quæ postea ad consistentiam sapæ, vel succi inspissari eodem balneo redigi possit, & si quis velit, arefieri, & puluerari. *Alcohol* tamen etiam ipsa extractio appellatur, tum quia vini spiritus exsiccatus, hoc est, ab omni aquositate phlegmatica exutus, id nomen habet; tum quia atomorum inuisibilium modo essentia in spiritu latet. Ista de Crolliano modo, quem ideo transcripsimus, quod vt nos calumniantur alastores quidam viperini, nostrum studium sit nihil scire, aut laborare (putant enim stulti Libauium nescire enchiremata, & tantum ea aliis referre magisteria) sed omnia ex pridem editis, tanquam cramben coctam, recoctamque reponere; verum vt iudicemus & cum aliorum artificiis collata artificia ad vsum conuenientem accommodemus. Liberalissimum illum Quercetanum (quales sunt omnes liberaliter, & sine inuidentia vt Deum, qui solem suum malis, & bonis immittit, & nullo liuore tactus mundum condidit, quia vt Plato ait, BONVS erat, quam proxime referant, philosophantes & scientes quod sapientia non intret in animam malignam) item audiamus, & cum liberali Crollio conferamus. *Tres ille descriptiones proposuit compositionum viperinarum,* mirabili subtilitate excogitatas. *Prima* legit viperas quamor recens captas; quo ipso repudiantur diu asseruatæ, quas quidam enerues fieri putant, alii venenosiores, ambiguis te oriente ex cibo & abstinentia, &c. *Abiicit capita, caudas, viscera*: quod mirum. Crollius cor & epar retinet, tanquam principia vitalia, & naturalia, vnde potissima vis alexipharmaca. *Lauat vino.* *Concisis addit aromata* ibi descripta: quod temerarium alicui videatur duas ob caussas vel etiam plures. Nam si verum est quod Baldus Angelus Abbatius aliquoties scribit, & historiæ veterum, recentiumque confirmant, carnes esse innoxias, quorsum additamenta aromatica? Deinde quanta farrago eorum est in Theriaca, siquidem pro Theriaca parantur? Præterea methodo veterum ea res obstat, cumque Theriaca à Nicandri, Critonis, & Andromachi temporibus satis fuerit valida ad destinatos vsus, non debuit experimenti temperamentum temeraria augmentatione mutari. Ad compositionem insuper per se multiplicem, pene simplex quærebatur basis. Composita simplicem mutare, videtur inconueniens esse. Nam virtus simplicis mistura desinit. Hæc posset aliquis de Quercetanæa farragine dicere, etiam negando venenatissimum esse animal viperam, quod scribit ille *pag. 489 cum nihil veneni habeat nisi in excremento ichoroso ex bile circa dentes, & gingiuas collecto, quod abiectum est.* Armauit quidem se autor *pag. 493.* putans *ne momum quidem aliquid dicere posse contra confectiones priores*: Sed bene ille contra momum: at non contra amicos, qui amicitiam non in opinionum consensu ponunt, sed in animorum amicè affectorum concordia, harmonicaque conspiratione. Quod si velit irasci, dicet Aristoteles *1. Moral. c. 6. rectius esse & oportere videri, vt pro veritatis salute vnusquisque, & præsertim philosophi sua quoque propria refutent. Nam licet amici ambo sint, sanctum est tamen veritatem ipsis in honore anteponere.* Sed mista sint aromata quid præterea? *In vitro capaci affunditur excellens aqua cinamomi, vinum canaria, vel hydromel vinosum,* quantum ad coquendum suffecerit, quanquam istis postea substitui posse dicat *elixyr vitæ magnum* pag. 50. descriptum. Hæsitet etiam hic aliquis acutior rerum æstimator. Quorsum enim hoc, nisi vt vis viperina plane exolescat? *Quod fortius est, imbecillius in sui naturam conuertit.* Desinet esse extractum viperinum toties mutatum. Iam *affusis menstruis vas clauditur ne possit* quic-

Venena omnia soluens.

Puluis serpentinus Crollii.

Accusatio[illegible] sciolorum.

Viperinæ compositiones Quercetani.

Aromata an viperis addenda in præparatione.

Vipera venenum vbi sit.

Quercetanus minimum sibi consistit.

quicquam expirare. *Coctio fit in balneo luculentissimo per trientem diei naturalis: vel quo ad resoluta videantur carnes. Effusa ossa in patinam vitream aut fictilem vitratam à cartilaginea spina segregatur.* Crollius hanc non videtur neglexisse. *Semota spina reliquum colatur cum expressione: Deinde cum sacculo per setaceum transmittitur:* in quo est obscuritas quædam. Quorsum enim attinet per colum exprimere si per setaceum ius cum spissamento est traducendum? Potestne setaceum densius esse colo? Alias decocta carneorum per cribra setacea fricando traiicimus: deinde colamus: ni desessu vti placet. Quod *traiectum est essentia vocatur. Ab ea per destillationem separatur liquor*, de quo scribit ut, quod sit *summum alexiterium & præstantissima aqua Theriacalis.* Fit autem separatio in vaporoso balneo. Vide quid sumsesti. Si elixyr magnum; aliquid addis: Si cætera, dubites. Sed mos est Quercetano grande loqui, & res suas verbis ambitiosis ornare; vitio tracto ex Paracelsi officina cui nimium adhæsit.

Spina viperæ non abiicienda, vt fit pro cinere.

Alexiterium summum.

Quid si coquerentur viperæ purgatæ menstruo olei Caryophyllorum, aut simili; & renocato post colaturam liquore, extractus succus vini spiritu seu alcohole ad essentiam redigeretur? Inde faceremus postea pulverem, trochiscos, electuarium, sapam, &c. aut statim venderemus eam Theriacæ. Hæc est prima Quercetani; quam tamen nolumus indicatam; sed tantum cũ Crolliana, & aliis collatam, data ansa peritioribus ad exactè iudicandum. *Secunda* adhuc est mirabilior. *Carnes selectæ in patina argentea coquuntur igne æthereo ex vini spiritu puro ad 4. vel 5. digitos affuso, accensoque & aliquoties mutato donec carnes sint percoctæ; quo facto tota aqua vitæ deflagrare sinitur.* Quid hic non momus, sed amicus admissus diceret? Nempe extractoriam esse aquam ardentem, non fixatoriam isto modo. Ignem talem haurire, & conflagratione sui dissipare spiritus in quibus hæret proprietas alexipharmaca: meliorem esse assationem, & coctionem. Nam *illa facit vt res assa suum humidum essentiale reassumat*: hæc cogit in liquorem effundere: Imò melior est Crollii arefactio, & extractio per alcohol vini: de quo quidem nos itidem iudicare nolumus, sed hanc facultatem peritis, & ingeniosis relinquimus. *Coctæ carnes à spinis separantur: tunduntur in marmoreo mortario; affuso paulatim proprio liquore, qui ideo prius per colum debet esse abstractus: tandem puls facta per cribrum traiicitur, quæ leni igni inspissatur.* Si cupis rotulas, gummi tragacanthæ addno malaxabis, fingesque, & siccabis. Indicat Quercetanus gummi istud aqua cinamomi solvendum esse in mucillaginem. Forte dicet quis, meliorem esse aquam propriam. Verum ille etiam olea oucistæ & caryophyllorum addit. Ingeniosi hominis ingeniosum inuentum; licet fortasse omnes malint antiquum obtinere.

II. Præparatio viperina.

Estne assatio, an coctio, an vtrumque illa spiritus vini super carnibus incensio? Videtur neutrũ.

Tertius modus. Caro viperina condiatur sale marino, vel spiritu eius, aut spiritu halonitri, quem pag. 532. commendare creditur: *Concisa inferatur in cribrum sericum, quod tegatur operculo non transmittente halitum, quale est ex linteo cerato, aut ligno. Crebrum accommodetur Thuribulo, vt fumum ex iuniperi baccis, laurique, myrrha, caryophyllis, &c. apto recipiat. Fumo isto durantur carnes ter quaterve diebus singulis recepto vsque in diem quintum donec odor probet perfectionem. Exemta inde includuntur globo fictili bipartito seu bivalui vitrato. Hic argilla inductus ne possit perspirare in clibanum post coctum ad regulam panem immittitur, ibique relinquitur donec caro cum spina tosta in pulverem possit comminui.* Pretiosissimus vocatur & vel ad Theriacam adhiberi idoneus, vel per se aduersus venena, dosi scrupulari. Ex hoc puluere *Bezoardicum animale* facit pag. 532. *per menstruum sulphur, & ignem natura seu spiritum halonitri* per quem etiam calcinauit viperas. Putat sic in *infinitam virium potestatem* excrescere: Sed non satis probato fundamento, & citra experientiam, vt fatetur pag. 490. Ex magisterio Bezoardico porro extrahit *tincturam pag. 536.* assumto spiritu ex baccis iuniperi pag. 504. longissimo ad eam tempore opus esse ait, & affirmat se illam *vidisse: minime vero parasse.* Arbitratur illum pulverem esse minimè contemnendum argumento *primo*, quia viperæ in suis latibulis balsamum naturæ assumant: *quod tamen non credunt plerique:* Secundo à minore: *Si Trochisci vulgares virtute substantifica* (vti opinatur) *per coctionem fere orbati habent eximios effectus: magis essentia Quercetanæ modi:* Tertio: *Ex solo communi serpente pulvis absque additamento incredibilia*, & tamen certa specimina *edidit*, testibus *Anhaltino illustri*, & aliis quos pag. 491. commemorat, inter quos est *Ioh. Hartmannus Mathematicus*, qui se oculatum magni alexipharmaci *contra OMNIA cuiuscunque generis venena* (recenset napellum, arsenicum, sublimatum) assumta, & cum *admiratione admirabilis astantiis* paulo post sine noxa expulsa, adeo vt nullum venenum tam graue sit, quin statim abigatur, &c. testem sistit. Hæc si necesse est credere; credantur. Nos de magnalibus istis suo loco. Defendit autem istum pulverem viperinũ *autoritate salis viperini veterum*, de quo *pag.* 494. &c. Ita se habent Quercetani cogitationes: in quibus *cor & epar* desideramus. Cæteri scientia, arte & experientia pulveris certant, mirumque est quanto cum supercilio alteri despiciant, & suggillent alteros, præsertim hi qui sibi videntur totam sapientiam cum ipsa vipera (ophitæ hæretici, ex qua fece fuit etiã Paracelsus, vt colligitur ex libro de mysteriis vermium *Tomo* VII. sapientiam, & discrimen bonorũ & malorum primo serpenti, & adhuc aliis acceptum per se, non per accidens ferunt) devorasse. Etiam in aliis contentio est de medicamine. Quidam enim volunt *viperas* capiendas esse: quidam *serpentes nigros: alii ferocissimos*, argumento, quia hi habeant plus alexipharmaci, secus ac prisci cum Baldo Angelo sentiebant: nonnulli *iuuentos sub corylo, albosq;* eligunt. Agyrtæ *quoslibet* venantur, in muris antiquis, fimetis, cauernis, & vbicunq; inuenire possunt hos, quos angues & colubros dicimus. Erat eques in terra aduscatorum, qui quosvis obuios collo, caudaque comprehendebat: Interdum collum pede premebat: nonnunquam colludebat. Tanta erat devorati pulveris fiducia. Inde excoriabat truncatos vtrinq; mox exenteratos in olla super prunis assabat, donec ferè carbo euaderent. Hunc tritum offerebat omnibus, contra omnia venena quam audacissimè. Relatum nobis est inueniri qui præter carnem, & cor cum epate assumant & linguam viperæ: alios adiicere spinam. Quidam flagellant serpentes vt exudent, expirentq; ichores noxios: alii concisos stringunt, vt omnis sanguis decedat; *pinguedinem, caput, & pellem* in alios vsus servant. *Abbatius* facilè persuaserit *bilem* quoque reponendam esse, quia recens data canib. tantò eos occidat; sicca nunquã: Imò imposita morsibus viperæ venenum fami-

III. Præparatio. Pulvis viperinus.

Bezoardicum animale.

Tinctura viperina.

IV. Præparatio Serpentini pulueris. Grandia ingentia.

Aliorum de puluere serpentino opiniones.

Lis de genere serpentum assumendo.

Vulgaris apparatus pulueris.

Bilis viperina nõ venenum.

familiaritate naturæ euocet. Plinius quidem & alii, inter quos videtur esse etiam Spiritus sanctus *Deuter. 32. vers. 33.* damnant fel virulentiæ detestandæ: sed iste tantum mat etiam, aut vehiculum veneni, quod circa dentes gingiuasque in vesiculis, inque ipsis dentibus formam acquirat, fiatque spirituosum, esse contendit. *Vidimus pulueres varios, nigros, fuscos, flauos, epaticos, cinereos* : Et sane fit varius pro gradu assationis, & mistura. *Pro summo secreto descriptionem talem accepimus*, titulo: TINCTURA HVMANA: *Plena luna inter D. Iohannis Baptistæ & Iacobi esse de magistrantiam syluestrem, non hortensem, in summis alpibus inueniendam*: Item *radicem saniculæ rubræ*, quæ raro occurrit, estque inter multas plantas quærenda, vt aiunt. *Cape & viperæ cor, cum iecinore ex viua extracta postea que dimissa.* Nemo autem viuæ demere cor, & epar potest nisi prius viperino puluere alteratus, ne eum mordere possit bestia. *Cor & epar leni calore super prunis in sartagine munda torre, vt in puluerem deteri queant. Radices arefacere debes, & conterere. De radice vtraque tantum cape, quantum de corde & epate. Misce. serua, & caue ne humescant. Non potes in sole exiccare Nam spoliarentur humido insito cum virtute alexipharmaca. Dosis quantum apice cultri potest prehendi.* Ita immutari hominem vnica dosi dicunt, vt totus per omnem vitam à venenis sit tutus *Est secretum secretorum.* Probatum contra *serpentes*, & *araneas*, quibus & plantago aduersatur. Qui schedam descriptionis communicabat Natrices scripserat. Natricem autem esse hydrum, vel etiam chersydrum, serpentem in aqua rânas venantem, & in terra alios cibos, notum est. Quidam *lacertarum carnes, corda & epata* eodem modo præparant, & prædicant. Alii sectantur *Buffones*, & epar cum ossibus in medicamentum admirabile assumunt Ita dum alter alterum scientia & arte vult vincere, *portenta terrarum vertuntur in medicinas*, quo ipso necesse est per motus agi experimenta dubio medicamine imo naturæ humanæ horribilibus monstris in vitæ aleam quæsitis.

Tinctura humana.

Puluis lacertarum.

Buffoninus.

CAPVT XIV.

De viribus & vsu pulueris serpentini.

PErtexenda est hæc tela, & medicamentum illud Theriodes etiam ad vsum transferendum. Plæ tique agyrtarum nostri temporis (Est enim ille puluis à plebeis hominibus, & empiricis, mirabilium mysteriorum iactatoribus in vsum introductus & ne à Paracelsicis quidē, quamuis hi ingentia ex Paracelso ophite de vermiū miraculis proferre soleant, & suum album in Germania serpentem immodicè deprædicare *a*) persuaserunt hominibus, *puluerem serpentinum vel semel duntaxat in vita exigua dosi sumtum, totos sic immutare, & tingere vt de cætera non tantum à nullo serpente sibi metuere debeant*, quandoquidē à nullo etiam virulentissimo seu morderi, seu lædi perniciose, atq; ita omnes securè tractare queant: *verum etiam à veneno nullo siue illud sit animale siue minerale, siue plantale*, à quibus transitum est ad mercurium quoq;, *& pestem*, qua dum ante annos non multos montana, vbi est *Biruthum Marchionum*, infestarentur, non defuit qui puluerē anguium vulgarium omnibus offerret, & sumto arsenico, argentoque viuo sublimato vim antipharmacam in se ipso, & canibus comprobatam reddere studeret. Peruasit eius rei fama celebres vrbes, & aulas nobilium principumq;, adeo vt quidā ex nobilitate, quod nobis à fide dignis relatum est, atq; etiam ab ipso N bilem .. emoratum, non dubitaret illustrissimo Georgio Friderico, qui in beatis, tanquam pretiosissimum alexiterium offerre, licet ab eo repelleretur, iuberetúrq; suo puluere beatus esse. Hortuerunt tamen etiam priuati potrectum potare. Itaq; serpentis nomen fuit supprimendum, & aliud medicamini vocabulum prætexendum. Nos re maturè cognita interrogati de vsu & materia, respondebamus tunc *satius esse ignoratum puluerē cum fiducia, seu firma salutis persuasione bibere, quam solicitē, quid esset, scrutari*, *quandoquidem in simplici ista infestia cum credulitate tantum esset, vt vel sola multum valeret, & rei natiua plus nocere posset, quam prodesse.* Narrabat eques ille grandia, quomodo tum ipse in inuiso sibi cane vim medicinæ explorasset, cumq; postea vellet veneno aucto sine puluere eum è medio tollere, non potuerit: tum quam promptè & innoxiè in pharmacopolio publico circulator, à quo notitiam cenium florenis redemerat, arsenicum album deuorasset, ita vt paulo post venenum cum breui tormine decesserit: præterea etiam ipse ab assumto posset serpentes impune capere, & pro libitu tractare. Interim infectione aerea serpente, & altero alteri medicamen cōmunicante, potissimumq; captatoribus bestiarum materiam vulgantibus effectum est vt *doliola serpentum* in celebria emporia inserrentur, venumq; ea merx exponeretur, quas alias homines natura abhorrent, confluentibus ad rem nouam pueris, qui à mercatoribus istis bestialibus animati discebant, audebantq; cum anguibus, tanquam Heraclidæ, aut psylli, maiorumque progenies essent, colludere. Multi re perspecta tunc arbitrabantur serpentes Germanorum non esse venenatos, & erant sane illi de genere domesticorum, ex ædium cauernis, & sterquilinio extractorum, quales in fenis circa *Burgbernhemium* abundare, & nonnunquam lauantibus arrepere, & iacere quam murea Diogenis parasiti esse solent, & quales *Matthiolus* in Italia quoq; *domorum incolas mitiores* esse scribit. Addebant aliqui aliquid ad carbonem serpentinum, aliqui nihil, incipiebatq; vt fieri solet, res abire in factiones diuersas, & *qua quis impensius lucra inhiabat ea fortius sibi VERVM pulnerem esse attestabatur*, & audacius venena gluttiebat. Non opus est verbis multis. Quid tributum sit medicamini in *Bohemia, Germania, Gallia*, habemus *Crollium*, & *Quercetanum* cum suis testibus. Crollius quanquam aduersus omnia venenorū genera Mumiæ extractum, mox etiā arcanum ex sanguine ciconiæ, potissimum contra mercurium sublimatum, arsenicum, napellum, puluerem *adamantis* (quem teste Garzia immerito venenis ascribit) virus aranearum buffonū, phthoræ, cerebri felium, *menstruorum* mulierum (quæ & ipsa extra cacocbymiam negantur venenata esse, nisi corruptionis gradum deleterium & pestilentem quodammodo sint consecuta) proponat: tamen de viperinum fo serpen-

Alexipharmacum vnica duntaxat vsum.

Serpentum dolia venalia.

Serpentes domestici minus venenati: adde ferocia animalia capta placeta quo esse blandiora.

Agyrtarum certamen super verum habeat puluerem.

Vis antipharmaca pulueris serpentini.

serpentinum alcohol *contra omnia* describit, vt præcedente capite relatum est, quanquam vt medicamenti vim commendet non satis firmum argumentum *à populari carnis viperinæ in cibo vsu* producat, quasi necesse sit eximiam vim medicam habere id quo impune vescuntur populi, quo modo quidam etiam suas *Panaceas, terras sigillatas*, & similia prædicant, quia vel inter pocula securè bibi cum vino queant. At *non potest multum potens contra abnormia venena esse id quod cum cibo, aut potu vsuali etiam loco sumtum hominem vti est relinquit, & non valide immutat*, quale debet esse quod exigere ex corpore venena proprietate antipathias ingulata debet. Paracelsici tamen putant argumenti vim solidam esse, quia *medicinæ scientiam ascribunt, & prædestinationem singularem*, quasi non agant, nisi in homine inueniant inimicum, sicut nec magnes trahit vbi non est ferrum, & stibium peculiariter ferrum adoritur. Verum non esse huic ratiunculæ confidendum eadem monent exempla. *Magnes* enim assumtus non quidem ea vi agit qua ferrum attrahit: at interim alia corpus fatigat: *Stibium* si ferrum non inuenit, inuadit argentum & aurum: *Aqua caustica* efferuescit iniectis metallicis, & *spiritus salis* in soluto metallico, aut oleo tartari commissus ebullit, quod non fit si scobi ligneæ addantur, & ossibus: interim autem nec his parcitur. *Ignis* non consumit aurum, sed argentum & imperfecta, comburitque cremia, non asbestum & lapides firmiores: at quæ vis illi sit in calcaria saxa, inque hominum, bestiarum, plantarumque & plurima mineralium corpora, scimus. Quod si & amianthum, aurum, magnetin seu talcum, adamantem, aliasque gemmas solidas non destruit, sed integra compage relinquit; non tamen omnino immunia ista dimittit. Quod *Quercetanus cum suo Hartmanno anguino medicamenti plus quam hyperbolica attribuat*, ex magnificentia ampullarum in pharmacopœia est cognoscere, quanquam bonus ille Quercetanus amore potius peccet, quam per experientiam propriam, syncereque iudicatam verum profiteatur. Nobis Hartmanni exempla valde sunt suspecta. Scimus enim esse quoddam hominum genus audacissimum, quod nulla naturæ vi, sed tantum audacia, & fortissima imaginatione naturam cohibet, vt calor natiuus, virtusque ventriculi leuiter saltem in medicamentum agat, idque ad actum non admodum promoueat, quo modo nouimus etiam purgantia assumta, imaginatione vel cohiberi, vel promoueri. Horum audaciam nemo temere imitetur. Est *aliud genus* quod *vsu quodam venenorum surdum callosumque reddidit ventriculum*, vt veluti Turcæ suum Maslac, ita ipsi venena pati possint, & sane ea quibus adiunctum est alimentum (sunt enim mista ex partibus diuersis) facilius tolerant, etiam crebrius ingesta: Sed mineralia, (arsenicum, auripigmentum, sandaracam Græcorum, &c. quibus mures occidimus: Cadmiam venenosam, quæ muscas, canes, hominesque interimit; argenium viuum à calcantho sublimatum, Misy, sory, &c.) incorrecta, nulloq; prægustato antipharmaco, aut liquore præmisso, crebrius, & maiore copia neutiquam possunt ferre. Est & *genus quoddam impostorium, quod butyrum, lac, cereuisiam butyratam, oleum & similia in ventrem demisit*, vt submissum medicamentum diluatur, nec possit vim in partes corporis exercere. Canes, gallos, feles, & suea aliasque bestias in experimentum producere parum fit ad securitatem. Aliter istæ sunt affectæ ac homines; & vt singuli horum, ita & istorum magnam habent differentiam, vt concludi non possit, si aliqui singulariter dispositi sine læsione euaserint, omnes euasuros. Baldus Angelus Abbatius in descriptione viperæ Palmarianum repræsentat ingenium. Vt enim contra nos scribebat Palmarius de igne naturæ, huius ope effici vt venena & alimenta mutuo commeent, possitque fieri ex præsentissimo veneno (realgare, arsenico, sublimato, cadmia muscaria, &c.) absque vlla notabili additione & subtractione salutare medicamentum, atque etiam nutrimentum: ita *Baldus de vipera differit, ea sanari morbos in intemperie occulta, manifesta: cum vel sine materia; organicos, communes: ea nutriri corpus humanum & non tantum pasci, verum etiam recuperare statum, & calorem, coloremque iuuenilem & in longum æuum conseruari*, cui operæ vt nihil edat nisi viperas, præsertim cum harum carnea ab omni nocumento absoluat, & naturæ id tribuat, quod Palmarius atri per ignem naturæ. *Ista si vera essent, quorsum opus foret tantos aceruos vniuersalium medicamentorum et magno sumtu molestia maiore, clamoribusque & iactantia maxima comminisci, & parare?* In vna vipera habemus vim omnem nutritiuam, præseruatiuam, sanatiuam, si iactatoribus credimus. Temere tota pene vetustas *Elixyr* suum per multos menses præparauit, & studiosissimè occultauit, si in vipera sunt omnia. Quorsum Quercetani *Panacea ex stibio*? Quorsum *Aquila cœlestis, altera ex sublimato Panacea*? Quorsum *spiritus ille plumbi Catholicus*? Quorsum gloria *auri potabilis*? Quorsum *mumia microcosmi*? Quorsum tot *compositiones alexipharmaca* vniuersales apud Crollium, Quercetanum & similes? Quorsum *vniuersale ex vitriolo*? Ex *tartaro*? Ex *tartari oleo cum spiritu sulphuris*? Ex *chelidonia* apud Quercetanum? Ex *oleo auri* apud Penotum? Ex *oleo salis* contra infinitos morbos apud eundem? Ex *quinta essentia marcasitha saturni*? Ex *vino & tartaro* per lapidem vegetabilem? Ex *sanguine hominis* per lapidem animalem? Ex tot *gemmis*? Imò & ex monstris naturæ? Qui fit vt non respondeat euentus, vel in sola vipera? Plærumque vero istos *gloriatores propria confundit experientia. Nullum* enim *iuuentuti* restituit, & *ab omni morbo defendit suum medicamentum*. Plærique non attingunt annum septuagesimũ, terminum illum Mosaicum; *pauci* etiam *quinquagesimum transeunt*. Deinde Baldus ille, & quicunque alius immodicarum laudum ferè oblitus, suis dictis fidem *diuersa scribendo* demolitur, quod facile probare possemus Abbatii libello, in quo sunt multa inscitè, incauteque scripta. Crollius tanquam arietinũ, aut adamantinum eo auctore reposuit: *Admirandum, serpentis astum in orbem terrarum intrasse: & mirum ex vipera necem, eiusque carne ab omnibus grauioribus* (multo magis leuioribus) *morbis atque venenis curari*, & *in pristinum restitui: Et continuato viperinæ carnis esu, ab OMNIBVS morbis præseruari, quod etiam omnem admirationem superat*. Ita ille. Quis quæso Theologus non istam comparationem strideat? Quis vel vulgari mundi experientia non conspuat, & mendacium vocet? Quis logicorum ferat? Serpens non suo astu, verum Diaboli, decepit Euam: at vipera dicitur sua vi morbos tollere. Num & hic Diabo-

Non sunt magnarum virium medicinæ quæ indiscretim sine noxa comeduntur.

Scientia medicinarum apud Paracelsistas Sympathia quorundam.

Hartmanni historiola suspecta.

Venenum in bestiis probare dubia est fides.

Omnia vniuersalia Paracelsica per vnam viperam abrogari si vera sunt attributa.

Cumulus Catholicorũ apud gloriatores.

Vniuersaliũ iactatores ferè non sunt diuturnæ vitæ.

Argumenta logica de vi pulueris viperei.

licum quid ſubeſt? Deinde ſerpentis, hoc eſt, Diaboli inſidiis in mundum intrauit mors duplex, maximeque ſpiritualis: Vipera facit contra morbos, vt aiunt: Sed non contra mortem, & ſic neque contra omnes morbos, neque ſemper, niſi fortè adhuc in ſeculo ſupereſſe putamus viperarum helluones priſcos. Præterea quis curatur nece viperæ? Alius eſt qui nos ſua morte à nece liberauit, de quo legimus Ioh. 3. cuius typus fuit non vipera, ſed ænea ſerpentis in deſerto ſuſpenſa imago. Omnino analogia iſta eſt alogia. Neque enim par ratio eſt peccati, & per hoc mortis duplicis introductæ, & carnis viperinæ ad morbos corporeos. Apud Plinium plurima antiquitatis remedia leguntur contra morſus ſerpentum: o imperitam antiquitatem ſi carnes viperinæ ſanant non morſus tantum ſed omnes omnino morbos. Stultitia iſta in Paracelſi deliramentis legitur, non in ſanorum hominum commentatiis ſanis. Ecce vero incedentem ſuperciliosè illum pomposum? *Magnum pollicebor alexipharmacum contra OMNIA cuiuſcunque generis venena.* Mirum. Num etiam contra dipſadem, ſerpentem ſacrum, & Indicum illum apud Ariſtotelem? Quid ſi tu ne noſſes quidem omnia venena, nedum expertus eſſes? Nimirum facilius eſt polliceri quam præſtare. *Vidi, inquis, contra grauiſſima venena arſenici, ſublimati, napelli tribus diebus continue ab experto medico aſſumtorum intra corpus, ſed paulo poſt ſine omni noxa ab adhibito puluere expulſorum, cum magna & admirabili admiratione aſtantium, δοκιμασίαν.*

Mendacia iactatoris cuiuſdam de puluere ſerpentino, ſi ille ſeruator ſyncere non prægustato antidoto egit, aut alia vſus eſt techna.

Legimus ſane hoc cum magna & admirabili admiratione in vulgus editum. Quis credat *continuè* aſſumta? Non eſt iſta continuitas neque Phyſica, neque mathematica neque medica: neque philoſophica aut Ethica, imò via Grammatica. Fors enim continuis voluit ſcribere iactator. Deinde ſi expertus fuit medicus qui aſſumſit, vide ne aſſuetudine venenorum callum contraxit, aut aliquid tacitè præmiſit. Vulgares agyrtæ aiunt, ſi quis ſemel vſus eſt ſerpentino puluere, eum poſtea impaſſibilem à venenis eſſe. Cur non periculum factum in ægroto? Cur non in eo qui ante non ſumſit neque venena, neque ſerpentinum remedium? Egeſta dicis à puluere paulo poſt iſta venena. Nimirum & hoc ſuſpectum. Nam ſerpentum puluis non purgat ventris ſordes, & camarinam, per aluum; ſed mouet à centro ad ſuperficiem, quod veterum experientia in viperis probat. Deinde alexipharmaca iugulant ſaltem non expurgant venenum excepta ad cutem profligatione. Imo *ſi quis bonam Theriacam prœbeat, inhiberi debet purgantis aſſumti effectum.*

Serpentum puluis etiam purgat.

Qui ſuum ventriculum prius butyro, vel oleo vel lacte, aut ſimilibus obleuit, in eum non poteſt eroſiuum venenum agere; ſed natat, læuoreque vaſorum adiuta natura facilè ſecedit. Alias cogita, ſi nudum ventriculum contingeret ſublimatum non correctum, aut arſenicum, quam firmiter ſe infigere, & hærere poſſit adeo vt à puluere non tam breui queat liberari, & exigi. Qui ſapiunt magis, dicunt *ſpiritum ſpiritui obuiam ire*; & poſtea corpora mortua non poſſe noxia eſſe, ſicut fit cum ſublimatum occiditur hydrargyro, & liquor ex antimonio & ſublimato ſtillatitius, vel deliquio factus, ſpiritu halonitri, vel ſimili: Illa vero occiſa corpora ſi à natura non abiguntur debere carthartico euacuari. Hoc vero ſimilius: Incircumſpectè ergo ſcriptum eſt à policitatore. *Nullum CERTE tam graue venenum EST, quia eo STATIM abigatur. Quid temerè iuras ſi non omnia tentaſti?* Tua illa δοκιμασία ex quibus profluat principiis?

Quæſtiones tres de puluere.

Num vnius medici adamantinus, aut affectus medicamine, vel vi naturali, aut imaginatione valida ventriculus ſatis eſt ad decretum vniuerſale? Philoſophus ex accidente euenire vult, ſi quid non καθόλου, aut ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. Vnum oppidum non poteſt omnibus in toto mundo cauere. Antidotorum exceſſus æquipollent venenis. Num & tuus puluis anguinus? Quæſitum à nobis eſt quid ſentiamus de popularibus circumforaneorum, & plebis variæ promiſſionibus: 1. quod ſemel ſumtum puluerē per totā vitam ſecuros à venenis reddere perhibeant: 2. quod dicant non tantum contra aſſumta venena, verum etiā peſtem ex aere & æthere, aquis, locis, &c. Item morſus, ictuſq; venenatorum ſeu animalium, ſeu telorum facere: 3. quod aſſerant nullum præterea medicamentum in eo efficax eſſe qui ſemel ſerpentinum comederit. Reſpondimus *vanas iactantias eſſe, & vbi FIDES illa Paracelſica deeſt, imo ne præſente quidē aliquid memorabile contingere.*

An ſemel ſumtus puluis ſerpentinus ſemper caueat de venenationis metu.

Primæ quæſtionis aſſertio iugulatur adhærentibus. Si enim ita tingitur & firmatū corpus, ſpiritus, humoreſq; hominis vt in totam vitam impaſſibilitas à venenis redundet: debere etiam firmari contra omnes alios morbos, morborumq; cauſſas iuxta Catholici prædicationem. Ita enim argumētantur: ſi maiora depellit pericula, magis minora. At hoc refutat experientia. Hoc: *Si à maximo malo, cuſtodit, magis à minoribus*: inuertitur: Ille puluis non poteſt arcere mala ex errore diætæ, & non efficere quin corpus cibis, potibus, aere, affectibuſque & obſtructionibus, integrique ſolutionibus lædatur: quid poterit in magnis? Si qua ſecuritas eſt, ex perſuaſione, & fiducia aut prægustatis, præfirmataque natura eſt, nō ex vi medicaminis, quod cum & ipſum alterabile, & concoctile imò & putredine corruptibile ſit, à validiorib' pati cogetur. Quæ vero ſtultitia eſt affirmare à tantilla particula aſſumta tātam, tamq; firmam eſſe immutationem? *Alteratum ſequitur naturam alterantis.* Ergo comeſtor ille viperinus vipeream induet craſin. *Viperas viuas vipera mortua carnibus interfici tradit Baldus.* Benè tibi à ſecundo vſu pulueris cauiſti, ne intereas vt vipera, modo etiam ab humano ſputo, & aliis ſerpentum deleteriis poſſis eſſe tutus. Veruntamen ſi tam innoxia eſt caro ſerpentum vt ſcribit Abbatius de vipera, non reformidandus erit repetitus eſus. Aliqui concidunt eſſatū iſtud genericum, & dicunt *ſingulis menſibus repetendam eſſe*: aut facta grandi mutatione; vt ſi vir aliquis ſtrenuè potauerit, aut excanduerit, aut inhorruerit: vel in coitu fuerit: Si mulier paſſa ſit menſes, *quos tamen pati non debuit, ſi, vt Crollius dicit, ſunt venenati.* Nam ſerpentinus puluis venena interimit. Sed neq; in iſtis eſt aliquid momenti, debentque illi iactatores prius ſua enunciata conciliare, & inter ſe conuenire. *Secundam quæſtionem diſcuſſit experientia. Falſum enim eſt non interire peſte eum qui puluere ſerpentino eſt præmunitus.*

Serpentinus puluis peſtē ex aere & cōtagio nec arcet nec curat.

Imò tam fortiter experientia refutauit iſtud mendacium, vt magnum pondus detractum ſit *de iſto OMNI.* Etenim naturalium animaduerſores, & ſynceri experimentorum iudices deprehenderunt *contra aërea & ſpiritalia venena nec præſeruando, nec curando quicquam proficere.* Ergo nec contra contagia. (*b*) Si non præſtantius munimentum principum aulis & regum decernis, actum erit cùm illis in peſte. Bonus ille Quercetanus, qui laborioſiſſime in pharmacopœam & alexicacum, quicquid vſpiam eſſet

cor-

contrasit (pepercisset labori fiducia vnius serpentini si non dubitasset) alexipharmacorum,& aliorum medicaminum quæ pro probatis habuit,simplici credulitate, cum nullam ipse haberet experientiam, pro sua grandiloquentia scripsit *vnicum serpentis puluerem.* (Ita loquitur in alexicaco pag. 82. sicut Baldo sæpe particula SOLA excidit) *esse præstantissimum OMNIBVS ALIIS postpositis* (At nondum vllus pharmacopola clausit suum pharmacopolium) *alexiterium, & vere regium remedium,* (At Marchio nolebat tale regium) *siue res sit cum venenis assumtis quibusuis.siue cum pestibus & omnibus epidemica,& pestilentialibus ad vindicandum,& præseruandum.* Hæc Quercetanus: qui si vita diutius frui potuisset,proculdubio hoc magnificum correxisset,aut etiam ex suis libris expunxisset, detestatus fidem nimis citam.In Gallia sane Quercetano defuit experientia.In Germania nihil præter auditum habet.Germani vero falsum experti sunt alexiterium.Quamuis mirè prædicent aliqui(scribit amicus quidam noster medicinæ peritissimus)corda serpentum & puluerem,non tamen facilè fidam,cum nuper apud nos qui innoxiè araneos deuorarat sæpius, febre pestilente correptus interierit biduo: alii duo à serpentibus læsi decubuerint lethaliter, periissentque nisi alexipharmacis eis subuentum fuisset,&c.Hæc historica multum derogant prædicationibus istis ingentibusq; promissis. Nos subsumere volumus sæpe Trochiscos viperinos ex Italia recens petitos, idq; etiam amicis suasimus, si fortè in his foret maior fiducia.Sed neque in his, neque in Theriaca est totum. Vide ergo cui fidas. Nos, qui consulimur in eiusmodi morbis,multa respicere oportet, & in primis veneni morem,seu crasin diligenter explorare.Non possumus omnia vnico isto & solo puluere amoliri. Illud ipsum suboluit proculdubio etiam Quercetano,qui ideo,viperis suis tantum cumulum aliorum antipharmacorum addidit, quod absurdum & temerarium est, si serpentis sola caro omnia potest. Imo sub iudice lis est,sitne caro viperina venenum,an non.

Cardanus,Palmarius,Paracelsus(c)& asseclæ contendunt venenum esse,& inde trahi Theriacæ vim principalem:quo ipso exemplo etiam se tuentur,cum volunt in lapide Philosophorum ex atrocissimo veneno facto esse simul vim summam alexiteriam. Ideo alii tot Bezoardica pro correctione addunt:alii putant magistrali præparatione per ignem naturæ fieri alterationem.Baldus scit & nescit omnia.*Sola vipera*(inquit)*est antidotum omnium venenorum;eamq; 12. modis venire in vsum asserit,nempe toto corpore:carne:pelle:oleo:ossibus:pinguedine puluere sen cinere:laqueo:pastillis:antidotis vino:salibus.* Idem, vt dictum est,*nutrimentum,& medicamentum vniuersale lex sola* facit.*Venenum* vbi ponat,via inuenit. Modo enim est *in dentibus* per se,adeo vt etiam extracti è vipera,si quis eis pungatur, possint mortem afferre.Modo in *gingiuis & vesiculis.Bilis* dicitur esse non venenum,sed materia,& tamen ea imposita morsui viperæ creditur venenum ad se trahere similitudine naturæ Iohannes iuuenis scholio in c.9.Gal. de Ther.ad Pis. scribit in capite quidem confici venenum; at in cauda eius per conuolutiones & contorsiones plurimum cumulari,quod Galenus dicebat τὸ ἐν ταρώτερον τῆς οὐσίας. Aliis *sanguis & sudor* cum halitibus est suspectus,*Spirituale venenum dentibus;corporale gingiuis & vesiculis asscribitur;* Qui tutissimè agunt stringunt serpentes,intestinis spoliant & cute:abluunt carnem,assant, coquuntque vt ne mica quidem veneni possit subesse:Imò ne sic quidem acquiescunt.Nam corrigentia addunt,præsertimq; antipharmaca,non cogitantes fieri posse,*vt duo antipharmaca se perimant.pereatque salutaris essentia.* Si non venenum subesse putarent, in quod alexicaca illa agant,non apponerent quicquam. Si carnes sunt venenum esu non sunt tutæ, vt nec aspides contra sententiam Plinii *lib.29.c.4.*& aliorum experimenta.*In capite tantum resideт venenum*, inquit, Baldus. Si hoc verum est, frustra accusatur cauda,cutis,intestina,&c. Gal. *de Theriaca ad Pisonem cap 9.* ait in capite elaborari venenum vt in parastatis semen,& lac in mammis.Caudam, quia excarnis,abiici volunt,non quia venenata. At hæc ratio petit apud eos qui etiã ossa legunt pro medicamine.Paracelsus scripsit ad Theriacã legi Thirũ, quia minus tabificæ potestatis habeat:Alii putant in venenatiore esse plus alexipharmaci. Vnde alii imi aiunt viperas,quia harum venenum satis est atrox. Lege argumenta Abbatii cap.11. de natura viperæ.Sit non venenum:Ergo aut nutrimentum aut medicamentum,aut mistum. Nihil magni faciet seu nutrimentum sit seu medicamentum alimentosum. Medicamentum ergo purum,& quidẽ antipharmacum.Si hoc,temerè assumtum tam lædet quam venenum. Istis dissensionibus nonne fit res incerta? Si venenum ideo tollitur à viperæ & serpentum carnibus, quia contraria genere conueniunt,& sunt ipsæ venenatæ: vnde & vipera à sui generis carne interficitur:insciuè negantur veneno delibutæ esse. Deinde si sunt venenatæ,quis credat carum crasin, quæ est singularis, & potest fieri vt etiã in singulis,ætate,sexu,cibo,locis,&c. sit discrimen,omnibus simpliciter venenis oppositam esse? *Massaria temperamentum viperis attribuit frigidum siccam:* vetustas *calidum siccam.* Verum sit, *quomodo potest iuxta Baldum esse optimum nutrimentum,& simul summum contra pestem,aliaq; venena præsidium?* An etiam sapiunt qui tam delira hominibus persuadere conantur? Maiorẽ vim Scorzoneræ,contrayeruæ,Rhinocerotis ossibus,Bezoari,&c. inesse & credi & tuto comperiri potest,quam istis ambiguis carnibus quas oportet etiam in Theriaca pluribus alexipharmacis stipare vt sint vtile antidotum. *Quæstio tertia affirmata nihil habet veri.* Ex hypothesi sanè si puluis serpentinus adeo mutat corpus vt contra omnes morbos,pestẽ,venena & alias caussas morbificas sit quasi adamantinum,ἀπαθὲς;nihil debent in id posse purgantia,& alia valida actiua.Sed hoc falsum esse docet euentus.*Nam etiam sæpè comesta viperina carnes.& serpentum Germanorum puluis non potuerunt inanem reddere vim etiam leniter purgantium.* Nos ipsi vidimus febre,scabie & aliis malis laborare eum.qui gloriæ sibi ducebat comedisse serpentinum.Eũdem purgantibus & aliis medicinis restituimus. Mortuus tandem est peste patria. Præterea variant præcones in hoc quoq;.Etenim quibusdam asserentibus nihil posse post sumtum puluerẽ alias medicinas,se opponunt qui statuunt,non esse sumenda alia illo præmisso:argumento,*quia vis eius tunc euanesceret.* Habeto tibi lector,ex his πόρισμα;*non vtendum omnino esse serpentino;quia si necessitas aliqua te in morbum conuceret*(id quod fieri posse experientia cognitum est) *nihil tibi prodesset ex aliis medicatio, nec iuuaret etiam resumtus puluis.* Præterea.*Si vis eius euanescit alio sumto antidoto,falsum erit quod omnibus venenis*

& pesti posit resistere. Si item affectu, mœstitia, ebrietate, magna cõsternatione &c. vitris abolescit, quãto magis contagio, & pestilentia? An vero nullo morbo moriuntur viperæ? Debent nullo mori quia in se habent antidotum. At qui fit vt torpescant frigore? Atqui vetustas tamen viperarum vsum egregium esse annotauit. Egregium inquam, sed non hyperbolicum si quidem aorum verba ex principiis æstimes, & non dilates in ampla vltra cancellos veritatis. Auicenna, Galenus & Aëtius, &c. monuerunt non temere vorandas esse carnes viperinas, quia *Phthiriasin* (d) inducant, quod Dioscorides tamen absurdum iudicat. Illi vero rationem addunt, quia *excrementitiam materiam ad superficiem pellant, ex qua in cute nascantur vermes: Inde euenire vt cutis quoque deglubatur vtentibus, sicut viperis detrahitur senecta.* Si quis ergo velit salubriter vsurpare serpentes, eum oportet ab impuritatum lerna expurgatum esse. Ad *Lepram* valdè prædicant: Et quia pellem deiicit illud edulium cum sordibus, ideo *renouare* asseritur. Magniloqui id extenderunt ad vitæ mitandam protogationem, & iuuentæ conseruationem, confortationem, & robur sensuum abutentes verbis Auicennæ ad maxima quæque. Hinc illa Paracelsicorum commenta. *Fernelius* negauit sanatam esse vsu viperino aut Theriacali lepram: neque id immerito, si *Elephantiasin*, quam morbum calidum siccum esse dicunt. & ob id *argento viuo frigido humido* sanandum, intellexit. *Plinius* refert *Antonium Masam insanabilia visa vlcera isto medicamine curasse*: Vnde Cardanus argumentum sumsit ad *phthisin*, & *tabem* ex pulmonis vlcere curandam. Si hoc ita est, non citra rationem ad *lepram* & *cancrum*, & *elephanticam* traductum est. Ita Iohannes Anglicus vt lepram, morphæam, aliasque cutis impuritates tollat *serpentem nigri dorsi è loco sicco capit, & caput, caudamque abscissa in fictili nouo comburit pro locis depilatis crine vestiendis* inuncto melle, puluereque inseminato: quod etiam de *cinere capitis marini* legimus apud Galenum *cap. 9. de Theriaca: medium flagellat donec sanguine exoneretur: Deinde decorticatum lauat aqua calente salsa; hinc vino calido; tandem coquit cũ vino, nuce moschata, zingibere, tormentilla, & cinamomo, atque ita carnes abiectis intestinis laborantis prabet.* Aliquando præsectas partes butyro incoquit, & linimentum facit ad *tineam, pustulam, morphaam*. Serpentem coquit cum hordeo, vel tritico, hisque pascit *gallinas* donec plumas abiiciant. Post has assatas offert *leproso* comedendas quousque vertiginem incurrat. Addit aliquando *Theriacam* ad cutem, & carnem *renouandam*. Pinguedine inter assandum exeunte linit cutem, & faciem, eaque omnia, vere & autumno præmissis vniuersalibus. idq; iuste. Nam quod *ille cibus cutem mutet*, non tantum apparet ex serpentum puluere comestu, & auibus (gallinis, falconibus, &c.) pastis, verum etiam *vino viperino poto*, cui creditur quoque si feculentum sit puritatem & diuturnam durationem afferre, vt obseruatum scribit Abbatius. Cutis & pennæ ideo defluunt, quia proprium est huic medicamini, superfluitates ad pellem protrudere seu vt Aetius loquitur sudorem, ea quo consistente circa cutem pediculi nascuntur in his qui sunt impuriores, donec tota camarina propulsa simul cessent & pediculi, efficaciter mouere, (de salibus potissimum ei sermo est) vnde necesse est pilos, plumas & epidermida separari. Si foris imponitur, attrahit, vt in depilatis. Alias promittunt veteres etiã *claritatem oculorum, arthritidis dolorumque podagricorũ solatium*, remedium ad *strumas*, & *scrofulas*, item *neruorum vitia, otalgiam, odontalgiã, morsus viperinos* externo appositu, &c de quibus vide Auicennam, Galenum, Dioscoridẽ, Aetium, Plinium & alios qui etiam *quartanas* appensu capitis, & vsu salis tollere posse confidunt, estque in laude salis prolixus Aetius sermone XIII. cap. 97. vbi vsum salis viperini commendat propterè in affectionibus cutis, *Leuce, Lepra, impetigine fera, elephantiasi, alpho, scabie fera, defluuio capillorum*. Addit quosdam *sputa pituitosa reiectare propediculis*: quod est argumento cum hydrargyro quandam affinitatem habere viperas. Idem præbet salem ad *suffusiones* incipientes, *menses nimios, venena, & ictus venenatorum*, tanquam prophylacticum, & alexiterium exemplo Mithridatis: cum myrica herba sales istos opponit *constitutioni* pestilenti: Item *morbis omnibus*, maximè *renum*, vt *calculo*, *iabr*: &c. Item *cephalaa, vertigini, epilepsia, arquato chronico, spleneticis, colicis, hydropi, bulimia, tussibus, rigoribus, tabidis, resolutis* seu *paralyticis, podagricis*, &c. Nullus est profusior ex veteribus quantum cognouimus, in salium Theriacalium præconiis autor, vt videantur recentiores ex Auicenna & Aetio sumsisse encomiorum materiam. Verum is diuturnum admodum, & *quotidianum, ad prandium, & cœnam, vsum præscribit*, iubetq; liberatos à podagra continuè eos vsurpare adeo vt liceat vsque ad XIII. cochlearia per diem sumere. Quæ de quotidiano vsu salis, qui est cõposita quædam medicina & nõ immerito suspecta tali vsu, Aetius commentatus est, ea à nostris trahuntur ad carnes, easq; non continuatas esu, sed vix semel atq; iterum sumtas parua dosi per totã vitam, *ad omnia omnino mala*: cum veteres ne Theriacæ quidẽ tantam vim adscripserint, multo minus comprobauerint indubiis experimentis, vt vt etiam hnic legimus *diuina, & qua nec fides nec experientia satisfaciant* attributa esse. Quantum confisum sit ei ab Antonino Imperatore, & Cæsaribus, indicat Galenus: verum id non semper ratione viperarum, nec opinione catholici medicamenti. Etenim compositio illa *aduersus venena tantam* ab initio sine viperis fuit parata. Habuit ergo vim antipharmacã ante receptas, quæ procul dubio etiam fuit comprobata experimẽtis sontium. Sic euasit *vniuersalis medicina* post admistas imitatione Nicandri ab Andromacho, qui temporib⁹ Neronis vixit, cur id nõ fuit nec agnitũ ab autoribus, nec compertũ exemplis, neq; etiã contra omnia mala proclamatũ? Imò cur apud posteros, atq; etiã gloriosos nostros iactatores verius verborum ampullatione, quã experientia asseritur? *Interpres Latinus* Galenici ad Pisonẽ libelli *hyperbolicus est* contra fidẽ translatoris. Vbi enim Galenus Græcè scripsit: ἐπ' ἄλλων ζώων πολλὰ τῶν μερῶν οὐκ ὀλίγα τῶν παθῶν ἀγωνιστικῶς θεραπεύεσθαι, οἴδαμεν: Item τῶν μερῶν πολλάκις μόνα τὰ μέρεα τινὰ τῶν παθῶν ἰᾶσθαι δύναται: ipse transtulit: *neq; ignoramus aliarũ animantiũ cõplures partes nõ pauca morbis imprimis opitulari: Sape numero partium ipsarũ momenta quadã contra infinitos morbos pollent*, &c. Hęc si quis nõ cõsulto Gręco idiomate legat, possit induci, vt autoritate loci catholicum medicamentũ ex Theriaca, atq; etiã particularis membrorum quorundam in animalibus constituat. Sed hyperbolismo interpretis non autoritate principis medicinæ peccauerit. Ita sentiendũ est de his qui Auicẽnæ & Aetii encomia viperina nobis opponunt, nempe verba latius extendi ipso sensu, & experimentis, principiisq; artis medicæ. *Verum*

De vetustatis attributis.

Purgationes pramittenda vsui viperino.

Lepra: Morphaa, &c. per serpentis melanoti confectionẽ curanda. Gallina medicata. Cutis à cibo serpentino mutatio. Vinum defecato.

Sycalismus à sale viperino: alias etiam ab antimonio. Pestis prophylacticũ. Salis viperini vsus quotidianus. Theriaca Encomia nõ respondere experientias nostras, vt videantur veteres quoque immodice fuisse in laudandis medicinis, quod patet & ex myrepso. Veteres medicastores Theriacam contrarium venenis opposuerunt, nõ omnibus omnino morbis. Interpretum additamenta gloriosa, ex quibus postea catholici opinio.

autem possit esse vniuersale contra omnia mala medicamentum naturale, alibi disputatum est, & forte tota nobis occasionē dabit Crolliana affirmatio. Est aliquid in vsu artifice, & fiducia ægroti præsertim adhuc nouo, & ignoto medicamento: Sed fama cito exolescit non constante medicinæ virtute.

Produci potest etiam *cap. 15. de Theriaca ad Pisonem*, vbi Latinus interpres scribit: *Præterquā quod serpentum plagis, cæterisq; venenis aduersatur, etiam aliis pluribus pro præsentaneo remedio accommodari experientia docet.* (οὐ μόνον πρὸς τὰ θηρίων δήγματα, καὶ τὰ δηλητήρια φάρμακα βοηθεῖν ἡ ἀντίδοτος πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς Galenus.
τὰ μέγιστα τῶν ἄλλων παθῶν ἀλεξιτήριον φάρμακον ἐκ τῆς ἐν πείρᾳ χρόνων ὑφ᾽ ἡμῶν ἦσα εὑρέθη.) Andromachus eam in suis versibus *Galenen* vocauit, ἐπειδὴ ὥσπερ ἄνεμος ὁ κατὰ τὰ πάθη χειμῶνος καθάπερ τινὰ γαλήνην τὴν ὑγείαν τοῖς σώμασιν ἐργάζεται. Imo tandem Theriaca appellatur πῦρ καθάρσιον ἐν τῇ λοιμικῇ καταστάσει, &c. Ita vt tam sanis præseruandis commendetur, fiducia scilicet viperarum, (e) vt est *capit. 17.* Ignis purgatorius.
(διὰ τὴν τοσαύτην δύναμιν τῶν θηρίων) quam curandis ægrotis, *exceptis pueris, qui abstinere in totum iubentur & æstatis tempore, & his qui ætate florent, quibus parcius vsus permittitur*, &c. Si cum salibus Theriacalib. cōpares, Galenus & Aetius inferiores his vires asscribunt: at si percenseas illa magnifica, quæ salibus tribuuntur, facile à minore argumenteris, *Si salibus imbecillioribus tanta est potestas, quanta Theriaca ex viperis potentiori?* Quid ni ergo sit Catholicum medicamentum, præsertim cum vix vllum morbum grauiorem in Catalogo adiumenti prætereat Galenus? *Etiam animum sanare traditur*. Vide Aetium serm. 13. cap. 96. vbi Galenica ista transcripta ex Pisoniano libello inueniuntur. Si transcripta, cur non & credita, & posteris commendata? Verum nos dicimus *etiam veteres interdum hyperbolis vsos esse*, vt patet ex Nicolao qui recenset *athanasias* multas, cum satis esset vna: Item *Eclogas, plures archonticas, mirabiles, soteras magnas, Theodoretas, Panchrestas, Panaceas, Zoarithias, Sanitates, Panaretas, Atharistas, Pantagathas Isotheas, Aphrastas, Argyrophoras, Desmoterias, Soterias, Philanthropas, Mysteria, Zoopyrias* & alias summis titulis exornatas antidotos: sed tituli non faciunt ad virtutem, sæpeq; minime inuenitur in re, quod inscriptio promittit. Superciliosi Theriacæ propter bestiam admiratores legant Plinium *lib. 29. cap. 1.* vbi luxuriosam compositionem vocat ex rebus externis, cum tot remedia dederit natura, & perfidiam appellat congeriem Mithridatii, quod non minoribus foliis ornatur quam Theriaca & tamen bestias non habet, vt & Antiochi medicina contra omnia venena *lt. 20. c. 24 Plinii.* Deinde aliud est loqui *de veterū Theriaca*, aliud *de posterorum*: Et si veterum prædicationes Auicēnæ fuerunt suspectæ adeo vt *Galenicas laudes multum circumcidat* in antidotario vbi de theriaca agit, (Notent hoc caput illi qui serpētes *Napillo* (f) tam fortiter opponunt. Auicenna parum valere contra hunc arbitrator Theriacam) quid de nostris temporibus sentiendum, quibus astipulator experientia ipsa? Frustra accusatur defectus aliorum ingredientium, si modo *veras viperas* habemus. Nam his totum tribuitur. At habemus Leoniceni iudicio, quod ab omnibus est receptum. Cur ergo ægrotamus? Cur morimur peste, hydrophobia, quartanis & aliis morbis? Sapite tandem o gloriatores stulti. Solent ampullatores etiam ex micis vetustatis, & reliquiis inanibus nominum extruere magnas cœnas, & ex vnica musca mille facere Elephantos. Quorsum? Non scilicet rationis & experientiæ firmæ argumentis, sed mercimonii, admirationis & auræ popularis causa. Plin. *libr. 29. capit.* 1. ostentatio artis & portentosa scientiæ venditatio manifesta est: ac ne ipsi quidem illa nouere, &c. Vt cæteri chymici nihil videantur scire, ille aulicus subsannator omnia suo sputo conspergit, & naso contorto ridet etiam Crollianos. Sic Paracelsus monarcha est, sic Sucten, Dornbeuserus, Dornæus, Seuerinus, Palmarius, &c. sunt omnia. Cæteri sunt vmbræ. Sed ad magisteria nostra redeamus.

(a) Magi, quos Paracelsus est secutus, quærunt in syluis corylum cum visco colurno, quo tempore potißimum viret. In hoc diligenter explorant num habeat ambesa folia, quod est indicium serpentem album sub corylo stabulari, & meridianis horis eius folia pasci. Animaduerso qui ibi sit, assumen sociis, quod debeant esse participes remedii, aliis a. nullis, quia omnia debent summo silentio peragi, nihilq; proferri, ne in cassum cadat labor, incipiunt per instrumenta fodere aream circulo inclusam, ita vt in medio eius sit corylus, terraq; ad genua circum circa effossa, satisq; amplus circulus, terra procul abiecta. Hoc facto excātator rem aggreditur dicitq;: Ego N. (nomen n exprimi debet) præcipio tibi Ossy Ossy Ossy albe serpens & vipera. &c. vt omnem virtutē tibi per creationem concessam tecum retineas, & vna efferas, Ossy essy, ossy: quod mando tibi, &c. (Horrenda hic nominis diuini additur abusio) vt in hoc circulo compareas, &c. Ad iuro te ossy ossy ossy, per &c. & per stellam cados cados cados vnde vim, robur, & potestatem habes. Cape rastrum, & quære tellurem in circulo quam celerrime, dicens ossy, essy, ossy, præcipio tibi vt prodeas cum reuelatione omniū creaturarum sub cælo, &c. omnium thesaurorum absconditorum, omnium herbarum, omnium vocum auium, omnium creaturarum virium quas ina sapientia intelligis, nec harum virtutū & sapientiarum vllam post te relinquas, & nobis aperias omnes occultos thesauros omnium herbarum vires, omnium auium cantus, vt nobis omnia mysteria sub cælo & in terra pateant, & his fruamur omnes deputati. Deinde prope lasibulum fode vt conspiciatur, & dic: Albe serpens ego N. præcipio tibi, vt sis mihi subiectus, &c. Tunc veniet q. supplex & humilis. Cape eum manu dextra, & duc sub dextrum pedem, ter traiiciendo Sine in circulo currat. Age eum huc illuc bis terue, & euomet aliquid albi. Tunc caput abscinde & caudam spithama longitudine. Exentera munde, & venam cæruleam extrahe. Reliquum seca in partes. Cape herbam & radicem serpentariæ. Coque ex aqua. Decocto laua partes, vt bene purgentur, atque etiam eodem feruente vstula semel atq; iterum. Deinde coque ad libitum Est sine noxa. Cum ederis, intelliges omnia mysteria, scies q; vbi thesauri sint, quid galli & aues cantillent, &c. Si super foramen albi serpentis in circulo posueris coronam ex foliis Betbonica, manet in eo, & seipsum occidit. Hoc dicitur probatum per nobilem quendam. Credat Paracelsus ineptus. Non ego. Not abs fabulam. Dicitur nobilis famulus ligurisse reponendum ferculum serpentinum, & cum aliquādo cum ipso proficisceretur, quæsiuisse cur non eo in loco absconditū thesaurum asportaret: tunc herum interrogasse vnde isti scientia, coegissq; minis vt fateretur factum, tandemq; gladio confodisse.

Hac fabula redarguitur virtus medicaminis. Si enim ex eo comesto est omnium secretorum scientia, debuit eum nobilis praecognouisse seruum ligurriturum esse ferculum, atque etiam postea ligurrisse, ne opus fuisset expressa vi veritate, eum seruum cognito se interemtum iri ab hero, non vna profecisci, quo argumento Mossolamus Iudaeus apud Iosephum lib. 1. contra Appionem, augures irrisit. Si enim auis superuolans euentuum conscia fuisset, etiam sciuisset se occidendam sagitta Iudaei, nec in illum locum venisset, &c.

(b) *Meminimus aliquot contagiosos morbos & pestilentes annis proximis. Medici libros & pharmacopolia non serpentibus & viperis impleuerunt, sed longe aliis antidotis, vt Quercetanum. Debuit saltē & Zwingerus noster isto puluere seruari.*

(c) *Paracelsus D. in lib. de morbis Tartaricis, c. 17. Tiros in theriaca est venenum, non vt curet, sed vt penetret, & deducat reliquorum vires. Alibi tamen ideo vult adhiberi, quia annos entior ceteris serpentib. Vtitur carne, adipe, senecta & lingua, quam viuis detractam vult gestanti esse amuletum contagii per oculos immissi.*

(d) *Plinius li. 7. c. 2. scribit, Anthimontis incolas viperinis carnibus viuentes, nequi capiti neque vestibus innata sentire corporis noxia animalia. Alibi contra lendes dari narrat. Nempe cognoscimus ex accidenta in impuris corporib. gigni pediculos propulsa materia: Expurgato vero corpore, eos nec nasci, nec immorari posse. At vulgus ista non considerat.*

(e) *Nota: Est quidem aliquid occulti in vsu medico, quod est causa, cur omnibus similiter adhibitis quoque tamen non semper respondeat euentus, siue id sit fides patientis, siue Dei voluntas: Veruntamen medici noua sua inuenta etiam vltra fidem commendant, & inter se certant aemulatione.*

(f) *Theriaca parum ad napellum verum, qua debebat facere plus, quam serpentes Germaniae, cum quibus pueri ludunt. Matthiolus in 6. Dioscor. c. 40. multum tribuit bene paratae theriacae, sed contra venena, pestem, sublimatum fluxus, &c. non contra omnia, nec solis viperis ascribit.*

Capvt XV.

De magisteriis accidentium secundum rei corpulentiam.

DVo sunt insignia rerum materiatarum accidentia, quantum, & quale. Non sit inconueniens iuxta hęc magisterium accidentium digerere. Quod in quanto est consideratur in physicis magno, paruo, aucto, deminuto, continuo, discreto: Sed nos oportet respicere ad haec, quae arti nostrae subiacent, quae quidem ad corpulentiam referri possunt, non qua corpus est longum, latum, profundum, solidum, cauum, &c. vti id Geometrae considerant: Sed vt est *Fixum, volatile: Graue, leue: Fusile, non fusile: concretum, solutum*, in quo genere & *potabilia* sunt, & *liquores*: Insuper *continuum, ductile, dilatabile, molle, durum, &c.* Nam qualitates materiales hic coincidunt: Tandem *discretum*, vbi sunt *pulueres* per comminutionem & tritionem variam: Item *praecipitata* quae ex liquidis, aut resolutis nascuntur. *Fixum & volatile* esse chymicae contemplationis in magisterio, notum est his qui vtramque affectionem *argento viuo* accidere norunt, sicut & his quae ex illo generantur. *Fac volatile fixum, & fixum volatile per conuersionem Elementorum*, solenne est philosophorum, professorumque perfecti magisterii oraculum. In nostra Alchymia ad hanc classem reiecimus *Turpetha mineralia, Arcanum corallinum, aurum vitae* & similia, quibus cognatae sunt variae argenti viui indurationes. An autem ad pharmaceuticam pertineat hoc magisterium, dubitari potest. Nam *quod omnino fixum est, à calore nostro natiuo in actum duci non potest, nec resolui.* At oportet solubilia & volatica esse medicamenta, quod & Crollius scripsit. Sed gra-

Fixa varia. dus, & respectus sunt fixitatis. Quaedam sunt fixa secundum quid; vt aurum, quod ignibus externis

Purgantia perennia. non cedit, at ventriculorum virtute domatur, quod deprehensum est in eo qui numisma aureum deuorarum post aliquot menses reddidit adesum, & detritum. Quaedam sunt vsus externi, Quaedam fixa sunt *corporibus*, sed non *spiritibus*, & virtute medica, vt *calx auri, talci, adamantis, martis*, & similia po-

Aurum corimmans. tissimum cum fixitate relata, vt cum *globuli purgatorii fiant ex regulis & vitris, quorum corpora in vsu non consumuntur, & tamen vires operantur non segniter.* Sic integrum aurum spiritali & magnetica virtute prodest in corde à fumis mercurii & sulphuris tuendis: Ita *Gemma* appensu quoque roborant praecordia.

Aurum posse per alembicū educi. *Volatilis artificis & simul fixi*, diuerso scilicet respectu, non melius exemplum habes quam *Elixyris*, & *olei philosophorum*, quod verum aurum potabile vocatur, & ad medicinam summe praedicatur. Non credidit Palmarius *aurum posse in alembicum eleuari*, aut inde purum in receptaculum deduci. Sed artem descriptam saepius habemus, nec eam ignorauit Crollius, quem in Basilica vide *pa. 215.* Et Penotus in

Magisteriū margaritarum. chymicis *p. 15 t. & seq.* Fit & volaticum cū vehiculis, praesertim floribus salis armoniaci. Vin' *margaritas ex alembico? Lotas diligenter aceto terebinthinato, aut alio menstruo perfunde, & repone in triduum. Tunc depleto aceto, aliud substitue, donec totas solueris. Solutiones dae per alembicum. Si quid remanet in cucurbita, ei cōtritio adde nouum soluens. Destilla iterum, atque ita repete laborem donec totū carū corpus volatile reddideris*, Penotus ad destillati mensuram adiicit semunciam *caphura*, & vna per alembicum agit. Nam camphora assumtam essentiam secum euehit.

Vltimo calore leni sinitur diuaporare acetum, donec vicesima tantum pars restet, quae denuo per alembicum destillatur ita vt pura limpidaque pars primum excipiatur: flauescens postea seorsim atque sic *tota essentia* eliciatur, quae mitis modis ad varia mala commendatur: potissimum autem ad *exolutionem virium cordis in constitutionibus Epidemicis.*

Hic

Hic incidit simul magisterium solutionis, ad quod si post acetum assumeres *spiritū vitrioli subtilissimum*, & per circulationem ita rectificatū, vt violam oleret, nostra opinione rectius faceres. Potes & substituere caphuræ vini quintam essentiam. Iam enim solutum corpus est aceto, & præparatū ad volatilitatem. Igitur eo facilius à vini essentia assumetur. Sed caphura in pestilitate melior est, vt & spiritus vitrioli circulatus. *Soluta gemmarum & lapidum* facies eo artificio quod Penotus in chymicis descripsit *pag.* 167. & reposuit Crollius *in Basilica pag. item* 167. *Totam tartarum* calcinatum in solutum transferes hoc modo: *Tartarum calcinatum solue deliquio super marmore. Quod resistit, nec in sudorem abit, calcina denuo. Calcem priore liquore perfunde. Digere in phiola clausa, aut cucurbita. Mox destilla in balneo. Quod elicuisti repone super feces tritas & à vase liberatas, Pone ad digestionem. Destilla. Si quid non exit ex alembico, id reuerbera in calcem. Hac deliquescat fac in porphyrite. Liquorem coniunge cum priore destillata. Si quid nondum traductum est per alembicum: id calcina denuo. Calci adde liquores. Redde digestioni. Destilla vsque ad oleitatem abstracta aquositate. Si nondum solueretur, feces contumaces in calcinatorium reducere debes, & calcem miscere sua liquore, digerereq; donec totum in oleum facessat.*

Syncope & virium cordis exolutis.

Pestis.

Solutum Tartari.

Liquor crystalli ad calculum. 1. in catino reuerberatur sex horis. 2. conteritur. 3. pari halinitro miscetur. 4. cremantur horis 18. 5. Igne valido funditur. 6. proiicitur in aquam pluuiam. 7. Quod non solutum est, exiccatur, teriturq; in farinam 8. coquitur cum eadem aqua ad pultis consistentiam. 9. Hæc in offas digesta exiccatur, teriturque in læuorem, qui deliquio soluitur. Quod non liquitur denuo calcinatur per salem petræ, & tractatur vt ante. *Alii crystallum candefactum aceto restinguunt*: postea cremant cum halonitro. Sale eluto terunt in læuorem, quem spiritu vini amplius attenuant digerendo horis 24. Destillant ex retorta: quod non exit calcinant denuo donec totum prodeat. Tandem separato spiritu, calcem soluunt.

Hac diligentia potes vti in aliis pluribus donec voti compos fias. Neq; enim vnica opella dissoluuntur rerum omnium compages, quanquam artifices interdum tantū vnicam ponant, quo ipso stulti decipiuntur, putantes eos mendacia narrare. Fit a. hoc *solutum essentiale* per crebras calcinationes, digestiones & destillationes. Quæ calcinata non facile in liquorem abeunt, sæpe reducenda sunt ad carceres, donec liquescant ex parte. Volatica coges fixam item solui. Est enim illi familiaris. Alias despiciendum tibi est de menstruis competentibus. Verum cum hæc difficulter separentur, proprius liquor est melior. *Per menstruum solutionis exemplum est in sole. Aurum* fulminatum, & antimonio repurgatum, inq; granalium, aut fistulas redactum, vel aliter comminutum, (optimus esset puluis auri puri puti ex chrysoplysis) perfundatur regia, donec totum liquescat. Solutio præcipitetur oleo tartari. Calx colligatur exiccetorq; caute, ne inflammetur. Deinde spiritu salis calx perfusa in aquam abibit, " quæ est auri solutum, & aliqua *aurum potabile*, quanquam Crollius id præ philosophico altero repu- " diet non satis circumspectu indicio. Neq; enim *illud philosophicum, vti appellant, est syncerum aurum, sed Elixyr, idque iam non aurum, sed ex auro medicina.* Auri potabilis appellatio aurum in sua essentia requirit, sed quod accidente soliditatis mutatum sit, possitq; in potibus dari; vbi gradus sunt quidam resolutionum quarum vna subtilior est aliis. Cæterum *pro salis spiritu aliquando rectius acceperis Elixyr vegetabile ex vino*, eiusque tartaro, aut soluto salis, quod habea apud *Penotum in chymicis pag.* 192. & Quercetan. *in pharm p.* 625. *& de prisc. med. c.* 6. *p.* 38. aut *animale ex mumia microcosmi*. Interdum conducunt *gemmarum liquores*. Delectum præscribet medicus, modo *sic sit preparatum aurum, vt liquescat in humoribus congruis*, in quo ipso peccant stelliones Paracelsici, putantes, cum scribitur, *aurum in liquores immissum solui debere*, id de quouis modo, atque etiam integro ex officina fabrorum intelligendum esse.

Solutum auri per menstruum.

Aurum potabile. Vide Penotum in chymicis p. 92. & sequ. præsertim 96 vbi auri Diaphoretici veram descriptionem proponit, simulque solutionem solis.

Argenti seu *Lunæ liquorem* consequeris calce eius ad naturam salis perducta per solutiones in aquis soluentib. & reuerberationes crebras cum salibus. Ita fiet *solutum* quoq; assumta calce subtili, & potata liquore tartari puro, totiesque resiccata donec nihil amplius cōbibit. Inde facile resoluetur. Qua arte Penotus vtatur vide in chymicis *p.* 105. *Talcum* Scaliger (a) in oleum sine alembico se deducere posse iactabat. Eius descriptionem alibi dedimus, & modo calcem veram habeas, facile liquorē efficies. *Penotus oleo caphuræ calcinatum talcum diluit*. Oleum a. illud non vno paratur modo. De destillatione quidem alibi locuti sumus: aliqui *solutum faciunt adiecta aqua caustica*, sed non ad quemuis vsum, Dentibus dolentibus & putridis solet hoc adhiberi: verum quos simul corrodit. *Aliter includitur vasi sublimatorio* quod verti queat, & igne lenissimo sæpe sublimatur, donec p se diffluat. *Nonnunquam toties ab eo spiritus vini abstrahitur*, donec liquescat, in qua destillatione ne vna scandat accurate videndum: Et si etiam ascenderit, (Est n. materia valde spirituosa & volatilis) reddenda est his quæ manserūt, donec figatur quodam modo olei specie. *Solutum sulphuris* fit per oleum, vel spiritum terebinthinæ: aliquando ol. rosaceo, aut conueniente alio. Ex eo extractum, seu *rubinos sulphuris* parare potes. Vide " Penotum *in chymicis p.* 176. 178. *Solutum mercurii*: Fac amalgama ex hydrargyri per oxalmē bene purga- " ti sextante, & stanni sescuncia. Vtrumq; a. calefactum melius coniungitur, in stannum liquatum scil. " calefactum argentum viuum immiscendo. Pulticulam inde natam aceto ablue frequenter, vt tota " nigrities abscedat. Mitte in acetabulum, seu concham auream, aut argenteam auro oblitam. Colloca hanc in patinam aceto plenam, ita vt conchæ marginem acetum attingat. Affunde aquam ardentem ex vino optimam. Accende per chartam ardentem. Sine deflagrare. Repete hoc septies, vel donec argentum viuum in oleum fuerit solutum, cuius vsus est *in morbo venereo, podagra* & similib. exhibendo guttam vnam, atq; alteram, vel granum aut sesqui *ad sudandum*. In hypomnematibus nostris *solutum argenti viui sublimati* attingemus, quod huc referri potest. Interim videat acutus chymicus, quod sibi voluerit *Penotus in chymicis p.* 51. *vbi totum salis corpus in oleum reducturus iubet sumere corticem maris*, & non alterius, inque vitrum cum nostro aceto ponere per dies 15. in ventre equi sepultum: quo facto oleū destillare, idque repetere donec *Leo viridis* fiat, quo arcano *podagra radicitus* tolli queat.

Solutio Lunæ

Talci solutū.

Solutum caphura.

Solutum sulphuris.

Solutum argenti viui, quod oleum vocant.

Totum salis corpus in oleum.

Vide oleum salis viride in auro potabili Andreæ à Plauen apud Matthiolum, quod & Heroldi dicitur.

Loquitur

Loquitur ille in præcedentibus de brodio salis communis, & coniunctione salis præparati cũ sue agente incombustibili: Item de *sale fusili per se penetrante, cuius totum corpus in Leonem viridem, & oleum permanent conuertatur*, cuiusque spiritus omnia soluat corpora. Si verba respicimus, sal marinus solutus, repurgatusque filtrationibus & coagulationibus repetitis erit aceto stillatitio diluendus, & in fimo per dimidium mensem digerendus. Inde destillabitur cum cohobiis donec totum eius corpus in conceptaculum exeat. Separato postea aceto remanebit *alcum salu viride*, quod videtur *Leonem viridem*, translata ex perfecto magisterio voce appellare. Inde fit etiam *sal fusile*, nonminus ac ex *halonitro & sale ammoniaco*, imo ex *vini fecula*, aliisque omnibus salibus per sublimationem & alia artificia, de quibus legi potest Crollius, & Querceranus. Adhibent autem ad *podagram* istud ex sale marino oleum. Varie fieri solet *oleum & spiritus* etiam ad aurum, gemmasque soluendas. *Quidam aceto saltem imbibunt salem*, & postea mistum argilla, vel silicibus, vel glumis aut puluere frumentorum (Nam sine additamentis non facile reddit spiritus nisi exactissimo ignis regimine, & præmissa putrefactione) destillant, de quibus modis nos *alibi*. Si *sensum mysticum* in Penoti præscripto sequimur, per acetum nostrum accipimus liquorem quendam mercurialem, &c. Aliter exponi potest de sublimato cum sale. Sed non est nostrum diuinare.

Crol. in Basil. p. 149.

Soluta salia.

Quorumuis salium soluta industrie præparabis, si deliquio solutis affuderis spiritum vini, & postquam digesseris in loco calido, eundem abstraxeris per destillationem lenem, vt sal coagulet, quem iterum solues, & affuso vini spiritu digeres, spirituque elicito coagulabis, repetendo laborem hunc, donec non amplius sal concrescat. Ita se *aleum vini immiscet salium essentiæ*, prohibetque coagulationem. Eodem modo *gemmas, vniones, & coralia* spiritu salis resoluta elaborare poteris affuso vini spiritu, fiuntq; adeo *volatica* vt etiam per alembicũ propelli queant. Qua arte *sales* elaborentur vt fiant *fusiles*, nempe crebris solutionibus, filtrationibus, coagulationibus, tostionibus adiecta aliquando calce, item sublimationibus, vt fiant essentiales, alibi exponitur.

Fusilia.

Luna fusilis.

In mineris inuenitur aliquando *argentum rude quod ad candelam liquescit*, cuiusmodi fit etiam cũ argentum viuum sæpius ab eo destillatur. Calx quoque eius cum halinitro iuncta, vel ex aqua forti extracta per præcipitationẽ facilis est fusionis. Crollius iudicat ea liquata *cornu formam exprimi*, quod ad candelam facile fundi queat. Metallici habent suos *fluxus* de quibus alibi.

Non autem fusilia per se spectat pharmaceuticus, sed aliorum gratia. Interdum & vna inter elaborandum alio fine contingunt, coinciduntq;. *De pulueribus siccarum, vel humidarum* abunde disseruimus in chymia, ex qua patet quædam facile conteri, & in læuorem duci, vt ossa, coronaque combusta, calx viua, &c. quædam mẽstruis corrosiuis opus habere aut aliis additamentis: quædam fathiscere candefactionibus & testioctionibus, vt Tutia, lapis calaminaris, & similia cum ad collyria parantur, candefacta in catinis solent in aquam rosaceam, fœniculi & similium præcipitari ad alios vsus etiam vino, aceto, lotio, &c. Quomodo item docuimus serieum crudum, nempe per mortarium & pistillum calefactum, in puluerem conterere, ita comminuitur & talcum, quod aliqui calcinationem vocant.

Puluerare res humidas.

Qua arte præcipitetur argentum viuũ, [a] notum est etiam officinis barbitonsorum. Sed chymicus noster peculiaria habet secreta, quibus non tantum *in puluerem* redigere potest argentum viuum, verum etiam artificiose & cum delectu singulari ad singulares vsus internos, externos, vbi etiam correctiones ingeniosas adhibet. Potest cum, vel sine medicamine præcipitare, vt *infra in Hypomnematibus* videbit. Solent interdum & *salata præcipitari*, vt cum *salutum tartari* descenditur per spiritum halonitri: *salutum plumbi* per spiritum sulphuris, aut vrinæ: Liquor sublimati vnctuosus aqua puluerescit: Sic soluta metallica alia, & salium Præcipitata ista si non sunt pinguia, exiccari possunt, inque subtilissimum alcohol duci, vt videre est in *tremore lactis virginei ex lithargyris per acetum facta*, & præcipitato aqua salsa. *Resinæ* torrentur, & postea friantur, inq; farinam rediguntur. Exemplo est *Terebinthina*, quam aliqui super lamella vrunt: aliqui rectius destillatione oleum subducunt, & colophoniam exuccam instar picis aridæ terunt. Aetius *sermone 13. cap. 99.* terebinthinæ in ollam coniectæ affundit triplum, aut amplius aquæ. Postea coquit ad huius consumtionem, eamque tandem fracta tenacitate redigit, vt digitis confringi possit, & friari.

Pulueres resinarum.

Terebinthina tostio.

De *alumine, vitriolo* & similibus dictum est in calcibus: Et fortasse quæri potest an non terebinthina ista fricta debeat accenseri cineribus imperfectis ad exemplum adipis tosti, succini, sulphuris, & similium. Respondendum censemus annumerari istis posse, si mero igne fiat frixio: Sin autem addita aqua vt compagis saltem tenacitas soluatur, huc pertineret, quanquam nihil obstet quin vnum idemque ad diuersa genera ponatur propter affectiones diuersas, nec in his scrupulose versandum.

(a) *Scaliger. exerc. 104. sect. 7. ex Talk oleum extrahendi artem habemus nos sine alembicis, scil. per calcinationem, & deliquium vel emulsionem, &c.*

CAPVT

Caput XVI.

De magisteriis circa qualitates manifestas.

Quæ sint manifestæ qualitates Tyro noster ex physicis, aut etiam ex Categoria Aristotelis afferre debet, vt sciat discrimina magisteriorũ suorum, nec vt vagabondi impostores solent, omnia cõfundat. Neque tamen ratione pharmaceutices multum solicitus est de omnibus. *Graue, Leue*, coincidunt aliquando cum magisteriis fixis & volatilicis, vt cum ex grauissimo auro, argento viuo, plumbo, &c. calces volaticas, aut flores efficit, vna est leuitas: sed in glaciato mercurio simul grauitas apparet, etiamsi sit pene vsque ad summum eleuatus. Calidum, frigidum, humidum, siccum, rarum, densum, subtile, spissum, asperum glabrum, & cetera fiunt principali fine. Cum *ex frigido humido argento viuo facit calidum siccum*, vertit quidem naturas & quod intus, h.e. in potentia erat, trahit in extem seu actu donat, quæ est etiam *Elementorum in magno magisterio conuersio*: Sed ille contendit ad *Elixyr catholicum*, quod licet calidum siccum, sulphureumq; ex aqueo euaserit, tamen non his potissimum qualitatib. operatur, sed virtute astrali, seu cœlesti, & occulta. Ita indicant etiam de quinta essentia vini, & aliarũ rerum. Ex siccis fiunt humida per resolutionem: sed & hoc accidenter. Aliæ qualitates manifestæ aliis occurrunt sensibus, vt color, odor, sapor, sonus. In *colore* sæpe argumentum perfectionis est ex comita ... Alias quanquam visum oblectet si gratus sit, tamen medicæ potestatis per se nihil habet. *Andreas Gallus* in fasciculo quinto de peste vt sulphur sit ad vsum bene præparatum, ex rubedine argumentum capit. *Soluit id duplo cera citrina. Solutionem in aquam frigidam immittit. Natante cera crystalli sulphuris sidunt. Hos collectos exiccatosque denuo liquat adiecta cera, agitq; vt prius quoad rubescat.* Id porro miscetur *cornu ceruino & rad. Dictam ni parte vna ad horum binas quibus additur aliquando myrrha, crocus, sanguis taxi, &c. Mistura datur cum Theriaca ante somnũ.* Chymicus rubedinem ex sulphure, oleo Terebinthinæ soluto, per spiritum vini extrahit, & vel ad siccum coagulat, vel crebris spiritus digestionib. & destillationib. oleum parat. Sed illa pertinẽt ad essentias. Alias extractorũ succorũ *colores* mutantur circulationib. diuturnis, & purificationib. *Spiritus vitrioli illitus florib. rosarum* rubrarũ, tunicis, pæoniæ, papaueris Rhœadis, &c. colorẽ exaltat & simul odorem suauem proiicit. Hinc postea fiunt bonæ *tinctura pro balsamis*. Ita conseruas, succosq; eorum florum colorat altius. Violas, fl. cichorii cæruleos & similes mutat in *rubrũ*. Apud *Bulcasim* habes modũ *dealbandi sales* per solutionẽ in aqua pura, destillationẽ per lacinias & coagulationẽ, quod est repetendum. Alii alcalia dealbant solutionib. filtrationib. per chartam, coagulationibus, & vltimo reuerberio. Quercetanus post crebras solutiones in aqua communi destillata filtrationes, & coagulationes in catino vrit donec rubeo colore, vel puniceo effulgeat, à quo frigefacti redeunt ad albedinẽ, sed cũ iactura virium. Aliter sales soluuntur deliquio. Liquor colatura purgatur: postea; reducitur in salẽ. *Tartari cremor coctura* & colatura frequẽte candidissimos efficitur. *Acetũ* dealbat Bulcasis destillatione, qua impuritas segregatur: *Oleum* oliuatũ mistum aqua insolat, vel agitatũ cum aqua calida abluit. De *cera* & similib. alibi dictum est. Coctionibus & maturationib. mutari colores, odores & sapores ex natura cõstat. Vbi ergo in his aliqua pfectio est seu per se, seu cõcomitanter, chymicus nihil negligenter agere. Rõe *saporu* chymici exempla proponont in tollendis ingratis. Palmarius sibi hic Palmarium putabat esse in *igni natura*, quod vel rusticis notũ est, & coquis, & cellarios. Poma, pyra, mespila, grana halicacabi vesicarii, sorba, &c. fieri mitia spatiis suæ asseruationis: quædam etiam *mustea* euaserunt, certum est apud matres familias. Videbit chymicus quando ista pfessionib. sint legenda. Coctio, vaporatio, tostio & similia artificia item conferunt saporib. *Chymicus digestionibus, & circulationib.* gaudet. Vulgus misturis quoq; vtitur. Vbi id opus erit in chymia, non minus perspicax erit noster. Omnia *atra & corrosiua* metallicam seu mineralẽ naturam habentia *oleo plumbi dulcescunt*. Ideo hoc additum solutionibus ex acrib. reddit mites. Solue sublimatum, arsenicum, realgar & similia in liquores. Adde eis liquorem plumbi, aut tartari: Dulcia omnia efficies. Id consequimur ẽt aliis nonnullis. *Oleum vitrioli dulcescit* tum aliis modis, tum oleo tartari addito. *Sublimatum* ponit suam acuitatem per argentum viuum admistum, aut substratum puluerato in amalgamate cum stanno. *Liquor tartari & arsenici se iugulant mutuo*, & ex acrib. balsamea reddunt. Ex *sale tartari oleum dulce* destillationib. putrefactionibusq; cum acero, argilla & similib. Quid de dulcorationib. per elutiones dicamus? Verum vsus horũ copiam monstrabit. Penotus scribit *de secreta Alcali aqua in Denario pagin.* 70. quod si eius gutta vna proiecta fuerit in vini mensuram *acetum acerrimum* efficiat vno die. Alias multi sunt secretorum scriptores de aceto quo chymici carere nõ possunt ex vino, cerеuisia, pyrario, pomatio, œnomelite, hydromelite, apomelite, pluuia & antimonio &c. parato, ne quid dicamus de *aceto montano* ex chalcantho, sulphure, salib. &c. *Odoru magisterium* elucescit in fœtoribus tollendis per ablutiones, rectificatorias destillationes, & alterationes per additamenta, & similia artificia. *Spiritus vitrioli* post primã rectificationem circulatus *violæ odorem* accipit, quo qui gaudet in destillatis aquis sicubi id conuenit, is põt dum fiunt aut rectificantur *radicẽ Ireos* imponere cucurbitæ, aut alẽbico addere, sicut solemus moschum, ambrã, crocum, &c. quib. ẽt colores mutantur vt in alembico triũ vel quatuor rostrorũ: si vni apponas crocũ, alteri extractum santalinum: tertio succum petroselini, aut similẽ. &c *vna opera destillabis colores plures.*) *Ne oleum succini* graui halitu sit molestum, statim à destillatione abluendum est aqua calente artificio secundo Bulcasis: Deinde affusa rosacea, vel Iasmini, aut alia per destillationem in balneo conuenit rectificare. Si nondum placet odor, iterum abluetur rosacea, idq; aliquoties repetetur.

Sulphur rubrum facere.

Pastis antidotus.

Colores mutare.

Sales dealbare.

Tartari cremor candidus.

Acetum album.

Saporum magisteria.

Sublimatũ dulce.

Acetum.

Viola odor.

Impostorum elementa.

Quidam initio statim in aquam præmissam destillant, postea que ex rosacea rectificant. Vulgus apertis orificiis in aere detinet, donec spiritus ignei exhalauerint. Sed hoc non est chymicum. Quomodo *spiritus vrinæ, & tartari fœtores suos seu ponant, seu mitigent*, vide apud Crollium *pag. ducentesima decima quarta, & 159*. Vbi illũ corrigit destillatione cõ aqua: hũc sale ex capite suo mortuo adiecto

Fœtores corrigere.

eum

Oleum mumia graueolens.

cum quo digeritur, & destillatur, quanquam moneat *non totum fœtorem esse tollendum*, cum in *peste* fœtidus sudores propellat: quod ipsum in *oleo mumia humida* item est obseruandum, si quidem grauem odorem inter præparandum contraxerit, qualem nos in quodam misso tolerare non potuimus. Cætera exempla in Alchymia posuimus, confidimusque plura occursura sese exercitanti laboratori.

Magisteria soni & motus.

In motu & sono etiam sunt quædam notabilia: sed quæ obiter contingunt, nec à pharmaceutico spectantur principaliter. Quid enim ad medicinam si acres liquores confusi strident, & ebulliunt? si auri puluis tonat & martis: si halonitrum & sulphur, aut etiam antimonium incensa tumultuentur? si de omnibus accidentibus vellemus præcepta & admonitiones condere, etiam de vaporantib. halituosis & fumosis dicendum esset. Adhuc de magisteriis qualitatum manifestarum.

CAPVT XVII.

De magisteriis qualitatum tertiarum, quæ sunt occultæ.

QVomodo Palmatius hoc magisterium exagitauerit, in superiore libro de igni naturæ cognouimus. Non sane negamus chymicos magia respicere ad extractiones in quibus menstrua infusionum, coctionum, digestionum, macerationum, & circulationum assumunt, sibiq; implicant essentiis, quib. ista tunc impraegnari dicuntur: Veruntamen contingere simul alterationem in nonnullis nemo negat, nisi qui manifestæ veritati bellum indicit. Populare exemplum est *in magnete, qui spiritum suum transfert cum attractoria in aciculam*, quæ insuper et vim accipit qua se ad polum suum conuertit, nec cito eam perdit. In chymicis sunt *aquæ* quibus olea ex herbis radicibus, seminibus extrahuntur macerando, & destillando per refrigeria. Hæ aquæ nullo succo præsente, & oleo quoq; abstracto nihilominus vim infusorum, & commaceratorum retinent. adeo vt essentialiores partes ab illis separatæ pro rerum ipsarum aquis habeantur. Vt methodo noster Tyro incedat, possitq; prudenter respondere cauillatorib. distribuimus hoc magisterium in purum, & quodammodo mixtum. Inter *pura magisteria*, quæ ideo vocamus, *quia nihil corporalis attrahunt, & tantum alterantiū naturam assumere spiritaliter perhibētur*, ponimus vomitiuam Ioh. Hartm. Speywasser, vti ex literis ipsius appellat in Alexicaco Rulandus. Ita n. est in literis: *Aquam benedictam possideo, cuius dosis est* ℥ij. *qua in singulos annos insumitur mihi ad libras aliquot: repetitur à variis locis, & variis hominibus, ac propter blandum vomitum, quem plerumq; creat, vocatur nostris hominibus vulgo*: D. Hartm. Speywasser. Hæc ille: q̃ Rulandus reposuit. Quam aquā sumat, Rulandus indicauit, nempe stibio infectum: seu croco, vel epati antim. puluerato infusā. Multa vero sunt quæ *vomilia* vocantur, & vim spiritalem menstruis communicant, vt *medicina del' oro*, vt Itali vocant, quę creditur fieri sublimatione ex marchasitha aurea, aut vena stibii auri ferace: vitrum stibii, calx regulus, stella, flores. argentum viuum præcipitatum, mercurius vitæ, cum aqua dulci ficatoria eius: aurum vitæ: Turbith minerale, aceti destillati phlegma, puluis ex oleo sublimati, crocos Epaticus stibii, crocus ruber, vitriolum album, extractum vitrioli albi, & alia de quibus passim in chymicis: Rulandus olim fabricabat crocum metallorum, terram sanctam, poculum purgans & similia, quibus quemuis liquorem (vinum , aquam , cereuisiam , aquas stillatitias , oxymeli, hydromeli, &c.) infundebat, & noctem, vel vlterius relinquebat. Post ea habebat ad vomendum, cacandum, sudandum, vt est in *centuriis*. Quercetanus Rulandi æmulus alium concinnabat crocum ex stibio, aut ejus vitro, vel regulo additaq; aqua cardui benedicti similem effectum policebatur. *Legep.* 107. *pharmacop.* & 108. sunt & multa *in alexicaco & alibi*. Egregium est quod de *arsenico preparato* sublimati instar habet *pag.* 482. Eius grana 6.7.8. infundit. Infusum colatum præbet ad expurganda *venena*. Ne hic quidem substantia transit, vt sit verum qualitatum specificatum, seu astralium, h.e. occultarum, & totius naturæ magisterium. Aliud mirum: *Ex calce antimonii* cinerea cum halinitro, & limatura martis fac vitrū. Si posses concaue & maioribus laminis fundere vt concham vel patellam referret, melius esset. Hoc vitrum ad aerem colloca, vt allapsus in eo concrescat: quod hyeme facile fit in hypocaustis vitro fenestris incluso. Sudorem collige: Et habes *arcanum antimonii*. Sume hinc exemplum quo modo possis aerem purgatiuum reddere pro delicatis: Imo & pauimentum purgans, per quod aqua irrigatum undipes quis ambulet qui sit teneræ naturæ. *Pag.* 110. *pharmacopœia* est *aqua ophthalmica* ex eodem croco (Epate stibii ex vitro per halonitrum) aquis ocularibus macerato. Mirum est, quod *p.* 111. ait: *eam aquā oculis foris applicatam alvum solicitare posse*: quod si est, de mercuriali proprietate cogitandum est: Quid dicendum de eiusdem *antepileptica p.* 111? Elicit eam ex panis crusta, & magnesia saturnina seu antimonio, omnibusq; aliis præfert. Sed hæc iam attingit essentias. Rulandus etiam *antipodagricam* habuit ex spiritali tinctura. Sed variauit in confectione, vt & in aliis. De *aquis extinctionis plumbi, chalybis, argenti vivi*, &c. tantum spiritaliter alteratis passim legimus, quas si chymicas pharmaceuticas esse negas, fatere te ignorare quod sit chymicum. Licet n. à fabris fiant, non ideo fiunt quasi fabrorum, aut fabrilis artis sint propriæ, sed chymicus vtitur fabris tanquam seruis. Extingue candefactam Thutiam, & lapidem calaminarem, vel æs, panes ærosos, scorias, &c. aquis. Accipies spiritales aquas ad oculos. *Ramenta cotium* ex attritis ferramentis macerata vino, *spleneticū* potum præbent. *Minus syncera exempla sunt* eorum in quibus fit simul aliqua translatio succi resoluti. Talibus abundat etiam dogmaticorum officina. Narrat exempla Galenus de *vino viperino in lib. de antidotis & Theriaca*. Vinum fuit alteratum vt acceperit viperinam proprietatem, integro manente viperæ corpore. Simile exemplum recitat Baldus, Angelus, & addit vinum inde euasisse purius, & diuturnius Sicelta *viperina, (a) scorpionum*, buffonina,

Magisteria occulta pura

Speiwasser h. e. Aqua Benedicta.

Vomilia.

In Alexic. p. 476. 477. 408.

Ocularè remedium.

Spleneticum

Vinum Viperinum.

nina, ex salamandris, araneis, lacertis, ranis, canibus, felibus & aliis parantur, de quibus multi sunt Paracelsici, quos nō facile chymicos esse neges, nisi crabrones excitare velis. *Andreas Gallus* fasciculo quinto de peste describit *oleum Carauita*, quod & Matthiolus recensuit. In eo basis est scorpius mulrus. Est aliud simplicius *ibidem* descriptum, quod itidem *astrale* dicas. Aliud ex *aspide viuo & stellione* suffocato. Sic *vina abstemios reddentia* conficiuntur dato in quo viua anguilla perierit, aut pulicies ranatum. *Oleū viperinum* commendant Mesue, Baldus, Massaria, Andernacus, &c. Ita alretantur *Gallina* hordeo vel tritico cocto cū viperis. Istæ postea accipitrib. & leprosis datæ sine substātia alterantis vim huius magisterii declarant. *Manardus* nō viuas, integrasq;, sed concisas & assas elegit. Iohannes Anglicus *butyrū ad lepram* coquit cū serpentib. nigri dorsi, & vnguento expresso leprosos vtiliter inungit. Mirum est in *vegetabilib.* similia inueniri. *Elleborū album* radice integra infundunt per noctē vino, aqua, zytho, &c. mane bibunt liquorē, & purgantur. Radix extracta exiccatur, reponiturq; in nouus vtus, nec vel plus quā decies vsurpata deficit: Ita senna & alia. Omnino, vt Mesues ait, ex multis reb. fiunt olea secundū modum ranini, & serpētini, quæ rerum infusarum virtutē habent de quib. multi ex SAPIENTIB. scripserunt: quo sermone indicat Philosophos dictos, seu Alchimistas, vti in præfatione de oleis eos appellat, & postea sapientes interprete Syluio qui rerum occulta manifestant, talium oleorum inuentores, & præparatores esse, ne Palmarianus quidam nos accuset quasi aliena, & heterogenea contra legem ... in Alchymiā intulissemus. Sed & si cui libuerit, is poterit pro materia, & subiecto occultæ virtutis, non vulgariter expressum sesaminum, aut oliuarum, &c. petere, sed stillatitium, aut saltem eo modo purgatum quem Bulcasis in dealbatione proponit. Ita namq; vnius effectum totum iniectorum corpus penetrabit, vimq; penitus hauriet, quæ causa est vt Carauita & Matthiolus vetustissimum pro scorpiis elegerint. Id enim ætas reddidit acrius. Tantum de magisteriis.

(a) *Nota hæc olea aliquando cum bestiis coqui aliquando tantum insolari, vt est apud Mesuem Chymicus suum Athannor acediosum & digestorium arripiet. Non a. fiert olea ignaua, satis docet oleum scorpionum etiam vulgare, quod scorpionum ictus potenter sanat. Manardus recitat exemplum eius, qui solius olei scorpionum, quo se & famulū vnxit, fiducia sæuissimam pestilentiam contempsit. Addit aliquos sola inunctione liberatos esse. Si telas aranearum cum ipsis araneis oleo amygdalarum amararum, aut iuniperino stillatitio, maceraueris, medicamētum contra buffoninum venenum obtinebis: Nam aduersantur sibi natura istæ bestiæ: cumq; quoduis sit sui vulneris alexiterium, inde pariter argumentum talium medicaminum capies. Contra Varenas ex vermibus Maiis, & oleo nucum iuglandium stillatitio efficies vnctionem.*

CAPVT XIIX.

De genere & appellationibus Extractorum.

Extracta vocantur, *quæ non tantum virtutem per naturam singulis rebus inditam secum vehunt, verum etiam sunt aliqua pars substantiæ corporeæ ideo Extracta dicta, quia cum intus lateant, & per totā molem corporis sint dispersa, foras in manifestum, relicto spissamento inutili tanquam carcere, aut capsa quadam, producuntur*, atq; ita separantur, quod in aliquib. facili fit elisione & expressione, aut ēt sola vulneratione vt in succis, oleis, lacrymis, &c. in aliis operosioris est studii. Notare vero initio conuenit appellationes quasdam, qb. in hoc artificio vtuntur autores. Quæ scientiæ, aut artes legitime docentur & digeruntur tanto fiunt illustriores, quanto diligentius termini distinguuntur, & studiosius suę classi, seu generi & specieb. suis accōmodantur, vt quantum fieri pōt ppria sit locutio, possitq; discipulus statim ex vocabulo rem & modum rei intelligere. Id a. neglectum à chymicis hactenus est, q nō admodum soliciti essent de forma cōprehendēdorum, & methodice tradendorum ad consequendam sciētiam pceptorum. *Vago ergo modo & indiscreto appellant extractum, purum ab impuro, Essentiam, Essentiam quintam, formam & speciem à materia, arcanum, secretum, magisterium, cœlum, astra, &c.* Quæ res Paracelsicis tenebrionib. est accommodatissima. Quicquid n. ex eorum qualicunq; laboratione exit, artificiose, inertee, perite, imperite, oscitanter, studiose, statim nominatur quoduis illorum, atq; ita sub scientia latitat inscitia, & sub artis honorifico titulo inertia, synceritatisq; & veritatis nomen sæpe sibi rapiunt imposturæ, mirumq; est peritos quoq; & sapientes magistros in hac re nimium sibi indulsisse. *Mesues* producit, allegatq; autoritatē veterum sapientum, quos *Alchimistas*, & eorum studium *magnum magisterium*, (vt in extracto Mirobalanorum) *Bulcasis* Alchimiam, vt & *Sorsanus* Auicennæ vocāt. *Hoc dicit ea quæ in reb. occulta sunt manifestare, & detegere: item per resolutionem virtute caloris disgregare, & separare in concreto occulta.* Aliquādo ad eosdem refert ēt *exaltationē*, qua q crassum & ignauum erat, tenue fit & subtile ad instar aereæ, igneæ aut cœlestis naturæ, secundum q̄ veluti ex materia egredi, & formale fieri videtur, vt in oleo Philosophorum. Idē sapientib. tribuit & hoc studium *quo aliquid materiale suscipit id quod in alio est secundum speciem*, vt in oleo viperino, canino, scorpionum, de quib. pcedente capite. Hinc patet, cum chymico non vna res sit ppositia, tamen *Extractum tunc potissimum appellari, cum ex concreto seu mixto artificiose elicitur ea pars essentiæ in qua radicaliter hæret occulta proprietas quo sensib. non est manifesta:* fit n. arte ista vt non amplius latere possit, idq; nō tm virtutis merito accipitur, verum ēt substantiæ interioris in corpore, & mole integri inclusæ, quanquā in aliquib. magis, in aliquib. minus in conspectū pdeat, sæpeque ex matrice sua per se copia sui, & turgente spiritu fractis claustris erumpat. Dum latitabat, nomen occulti, seu secreti & arcani obtinebat. Hinc euenit vt terminus *ARCANVM*, eidem rei sit cōis, q̄ post separationē EXTRACTVM dicitur; cui ēt nomen magisterii accommodarunt quia & operatione magistrali perficitur, & est effectu quoque opus magistri. Nam & vox *magisterium* tam de operatione, quam de opere vsurpatur. Sed posteriores liberius & indulgentius longe vsi sunt vocabulis. Nam magisterium non tantum extractum nuncuparunt, sed quoduis chymicum etiamsi non

Extracta quid.

Extractorū nomina indistincta.

Extractum propriè dictū.

Arcani significationes.

Magisteriū quod dictū.

fieret extractoria separatione. *Arcanum* dixerunt secretum ab aliorum scientia:aliorũ a.non tantũ extraneorum, verum ẽt eiusdem artis professorum, vt esset id *quod vnus saltem tanquam sibi soli notum & singulare facere sciret* Hinc *arcanum Paracelsi*, quod etiam ipsa artificii ꝓpositione est ab aliorum scientia seclusum, vt si quis id scire velit, ei opus sit Oedypo, aut Delio natatore, vel Iano Parulcio, qui clauem ad apertionem mysterii afferat, qua in re fere quilibet Paracelsista sibi propriam clauem fingit. Alii *nomenclaturas* scripserunt, quibus tamen ne ipsis quidem sibi & aliis satisfecerunt, vt sic maneát clausa

Clauis Paracelsica sunt cuiusq; impostoris somnia

& arcana, quæ primus inuentor voluit esse in secretis. *Penotus* oleum antimonii appellabat *maximum arcanum lepra:* & Quercetanus aquam vitæ tartarisatam, *arcanum non reuelandum*: Crollius Arcanũ tartari, coraliorum, &c. Penoto ergo iudice *arcanum est quod reconditam vim habet, & occultam, specificamque ad morbum sanandum proprietatem*; Quercet. quod *nulli reuelandum sed sepeliendũ*, contra omnis boni morem, quæq; videatur tantũ externarum artium sectatores, non a. chymiæ studiosos excludere, sed q. bus & ipsis sæpe perplexitatib. suis, *& plusquam Delphicis ænigmatib.* viam interclusit, quod alias ꝓpriũ

Quercetani arcana.

est lucifugarum, & eorum qui *inuentiunculas suas maximi æstimant & plurimo venales exponunt, cum cognita vix sint vantida nutu*. Croll. ꝑ *arcano habet quicquid est chymicum*, & se ab aliorum operib. seiungit, maximeq; ꝙ discedit ab officinarũ vulgariũ præparationibus quo respexisse ẽi *Mesues* videtur, dum olea quædã fieri tradit per *expressionem*: alia per *impressionem* (*generale scil. significatu, vt coctitia, & infusoria simul comprehendantur, in quib. tamen ẽt est extractio quadam & translatio virtutis cũ parte materia, quod probat coagulatio*) nonnulla per *resolutionem*, quorum hæc *reuelatoribus occultorum* sapientib. non exclusis tamen etiam aliis nonnulles per impressionem spiritalem, & exaltationem præparatis tribuit. Id a. quod extra

Maximi æstimata, nauci inuenta.

ctum est FORMAM & SPECIEM ore sui interpretis appellat, non quod sit nuda forma, aut transiuerit qualitas ex subiecto in sobiectum, *sed quod se ad reliquias habeat vt forma ad materiam*, quæ ratio ẽt est inter elementa Aristotelia, semper n. quod in eodem ordine nobilius est, item superius & actuosius, se ad ignobilius & inferius habet vt forma ad materiã, ita vt *cœlum* maxime formæ esse tradatur, atq; etiã *formarum locus*. (a) Hinc ortum est & *essentia* nomẽ, & *essentiæ quintæ*: sed discretim. Nam *essentia* dicitur extractum κατ᾽ ἐξοχὴν propter virtutes & actus earum, q̃ formæ quæ est essentia principalis ascribitur: sed *quinta* nuncupatur, quæ elaboratissima nobilissimaq; est vt ad cœli & astrorum naturam accedere videatur. In horum tñ duorum cõparatione ASTRVM & ASTRALE est idem, ꝙ extractum verum non quis, sed *exaltatum in sublimitatem sydtralem per menstruum, quod ob subtilitatem & nobilitatẽ vocatur*

Materia.

cœlum, & debet cum extracto manere sicut stellæ à suo cœlo non discedunt. *Materia* est alias subiectũ patiens, & ignobilior pars substãtiæ cui potius frigus, & priuatio, passioq; competit, q̃ calor, habitus, &

1. Meteor. c. 2 & 3.

actio, quæ est formæ: Et cum *elementa* ad cœlum relata *sint materia expers potentiarum actiuarum*, quæ cogitur à cœlo impressionea capere, quomodo & Aristot. omnem vim ex cœlo petit, cũ calore, & motu subiectis elementis inde contributis: Ideo chymici materialia ista concretorum corporum, vt pore passiua, cumq; frigore, priuatione, & potentia ad patiendum, suscipiendum que formam coniuncta

Elementa extractorum

appellarunt ELEMENTA, vt videre est apud Lullium, & Vlstadium in præfatione in libr. de secretis naturæ.

Hanc nominum rationem non absurdam esse, nec absurde à chymicis ad suum studium translata, imo nec sine autoritate veterum, quilibet non contentiosus videre potest Ideo & cum Rinlano ineptiebat Palmarius qui tum vocabula, cœlum, astra, quinta essentia, essentia, arcanum, tinctura, elementa, &c. repudiabat, tanquam in nostra arte Imperator esset cum ea plenitudine potestatis, vt mutare formam, & sermonem disciplinæ posset: tum nos accusabat Paracelsicorum deliramentorũ, cum manifestum sit *ante Paracelsum in vsu apud Latinos fuisse istos terminos, & ex physicorum scholis traductos*, nec difficile sit Aristotelis illud *corpus magis diuinum quam dicta elementa, & analogum elemento stellarum, calorem* scil. cum *spiritu & humore primigenio*, qui vere est substantialis, huc quoq; referre. Cum a. artis leges requirant, vt quæ re, & modo præparandi sunt destincta, etiam vocib distinctis declarentur: cõsulto factum est vt turba synonyma in classes digererẽtur. Ideo vox EXTRACTVM opposita est MAGISTERIO quod elaborationem chymicam sine extractione notabile haber. Deinde generaliter accommodatur omnibus siue simplicibus, siue compositis quæ ex misti corpore toto sunt secreta. *Distinguitur autem* singularitate, & coniunctione, seu simplicitate, & compositione. *Extracta simplicia Essentia simpliciter* dicuntur: sed *composita*. *Elixyria*, traducto nomine, à tege *Elixyrium* in perfecto magi-

Extractorũ distinctio.

sterio, vbi *compositio fit duorum mercuriorum, masculi & fæminei, animæ, spiritus, corporis &c.*

Simplices Essentiæ item habent sua discrimina, nominatimque astra, & astralia: Item specifica & formalia appellantur quintæ essentiæ subtilitatem consecuta, quæ & *mysteria* seu *arcana*: quæ vox

Astralia.

morosulis Aristarchis non debet inuisa esse quando & apud Nicolaum extat *antidotus ad pleuritin* ex styrace calamite, castorio, pipere, croco, hyosciamo, *mysterium* dicta. *Marinus* in expositione Mesuæ

Mysterium.

negat recens esse *speciem à materia separare seu essentiam quintam* (quo termino laxe vtitur de quouis extracto) *cœlestem virtutem, & formam*, hoc est, succum quendam melleum vel oleosum (quæ sunt extracta materialiora iuxta rudimenta priscæ artis) per menstruum aliquod ex corpore concreto euocare, & segregare: quando & Dioscorides exemplum habeat in *succo gentianæ* qui extrahitur macerando in liquore, coquendo, exprimendo, colando, diuaporando, aut si nobile est menstruum, destillando.

Succus gentianæ.

Fatetur nos ob istud studium chymicis multum debere. Verum de his ẽt alibi disputatum est. Illud notabit Tyro, *non semper crassamentum elementare tantum separatis essentiis remoueri: sed interdum etiam spiritus, & liquores noxios*: vt in oleo vipetino per coctionem spiritus venenati emittuntur: In arsenici butyro difflantur iidem quanquam etiam hi suam crasin occultam habeant. Reliquæ distinguuntur iuxta analogiam quam habent cum elementis & humoribus, quanquam neutiquam sint simplices. *Attendendum autem est vbi menstruum sit adhibitum, & vbi suppetat propria rei humiditas.*

Hic enim

Hic n. elemento aqueo proportionale inuenitur, quod *phlegma*, nomine humoris frigidi humidi in animalibus, appellatur. Quod terram refert, tum hoc nomine profertur, tum fecis, & capitis mortui: Veruntamen cum discrimine. Fex n. dicitur post separatã essentiam succulentam licet adhuc habeat salem, nec dũ sit omnino res mortua. Quod vero sale quoq; priuatum est, *mortuũ* vere audit, quanquam aliquando reuiuiscat, aut ẽt in vitrum, aliasue formas transmutetur. *Phlegma* non vsq; adeo contemnitur, vt ab omni vsu excludatur. Nam sæpe partibus essentialib. extrahendis famulatur, maxime salibus, & oleis: quorum omnium exempla in sequentib. occurrent. Notandum & hoc est, quod *Extracta* aliquando diuidantur in *vniuersalia, & particularia*, quodque Paracelsici obnixe contendant, *vnicum tantum chymicum per essentiam vniuocam esse*: Cætera omnia esse particularia, & analogica, vtpote quæ in defectu chymicæ vnius soliusque medicinæ, tanquam secundarii quidam & vicarii seu optiones affluant. Ideo Palmarius & Michelius pro suo lapide, quẽ vterq; ignorauit, nec vnquam habuit, tanquã pro aris focisq; pugnarunt: Imo VNIVERSALIS illa medicina potius opinio q̃dam esse videtur, & nomen literale sine re & sensu. Si quæras cur? Infra quidem responsum copiosius accipies: nunc tantum hoc argumento contentus esto. Multi nostro æuo & patrum sunt, & fuerũt Lapidis præparatores & possessores: vt Paracelsus (Ita enim habetur) Kelleius, Sedinuogius, Alexander Scotus, & quos Barnaudus recenset, quorumq; aurum vidit Anshelmus, Penotus & alii: Sed *nullus eorum vniuersale comprobauit sanatis omnibus in vniuersum morbis*, quando & Paracelso necessitas expressit varia alia, vt *arcanum corallinum spiritum vitrioli, laudanum opiatum, mercurium vitæ, antimonii præparationes* & alia. His est Paracelsista medicus, quicunq; hodie medicinam Paracelsice facit. Lapidem quis profitetur? aut si ꝓfitetur, qñ & vbi seu facit, seu vsurpat: Crollius, Quercet. & olim ẽt Penotus: Item Sucten, Dornæus, Dornheuserus. Scuerinus, &c. nihil habuerunt lapidis Philosophici, & desperatione eius veterum præceptiones in alia quæuis transmutarunt. Si ergo quis illam essentialem & vniuocam Alchymiam desideret, is nullam aut esse aut fuisse sciat nisi in vocum inanibus figuris, & temeraria persuasione, etiam si lapis aurificus non sit commentum.

Fex. *Caput mortuum.* *An chymica essentia sit eã tum una & sola vniuoca* *Vniuersale medicum est vox sine re. Vide libellũ Hoghelandi. Multi aurifices nulli omnium morborum sanatores.*

(a) *Aristoteles li. 2. de ortu tex. 50. solus ignis est & maxime ipsius forma, quia natus est ferri ad terminum. Forma & species omnium in termino est. In 3. Gen an. vlt. Ignis semper formam non propriam habere videtur, &c. qui ignis est alius ab illo elemento, qui inter elemẽta est formalissimus, quia ad locum formarum, vbi sunt formæ cœlestes, fertur.*

CAPVT XIX.

De extractis sapalibus & affinibus, quæ simpliciter extracta dicuntur.

EXtractorum quædam simplicia esse quædam composita in synopsi patuit. Inter simplicia quædã ex totis absq; separatione diuersæ formæ essentiarum simul concinnantur, eaq; rudiora sunt, & magis materialia, adeo frequentia in tabernis partim mercatorum, partim pharmacopœorum, & vsu populi vt pene vbiuis sint obuia, quandoquidem multa fiunt etiã sponte naturæ (vt resinæ, lacrymæ, gummi, aliiq; succi) multa matres, & coqui in vsus familiares parant. Aliqua ẽt studio quodam plebeio fiunt, vt opium, succus cyrenaicus, sagapenum, galbanum, euphorbium, giti haiemoum, lac scammonii, &c. *quæ nihil aliud sunt quam extracti ex plantis, & inspissati succi*. Officinæ *extracta simpliciter* vocãt, quæ chymici pingui Minerua docent ꝑparare ad eum modum, quem Mesues proposuit in *rhabarbaro & mirobalanis*, quiq; *alibi* ẽt sine nomine extracti sæpe occurrit, cuiusmodi sunt officinarum *succi liquidi, & inspissati, sapa apochylisma ta seu rhobub* (cerasorũ, berberum, ribium nostratium, & Syricarum: ... ororũ, nucum: Item cydoniorum, pomorum redolentium, pyrorum dulcium & mitium, mespilorum, sorborum mustaceorum, granorum cynosbati mollefactorum, halicacabi vesicarii, solani syluatici, ebuli & sambuci baccarum, granorum iuniperi, vitis ideæ, ericæ bacciferę, spinæ ceruinæ, & omnino plurium aliorum) ostendunt & *salsas suas* pro condimentis, *& muccagines, glutinas, iuscula, brodia, emulsionesq;* cum similib. quæ omnia extractorum speciem habent, de quib. ꝑcipere, esset ligna in lucum ferre, seq; ridendum mulierculis exponere. Debet tamẽ Tyro chymicus ista saltem non ignorare. *Materia extractorum simpliciter dictorum* fere sunt res animales, & vegetales; raro minerales: Interdum ẽt officinarum cõposita, vt electuaria antidoti, conseruæ, pilulæ, &c Ex quib. extractum pilularum cordi, diacatholicum colatum, extractum diaphœnicon, de succo ros. Aloe rosata, &c. apud plęrosq; instructiores extare solent. Modi operationum in aliquib. sunt plures, in aliquib. pauciores, vt cõtusio, tritio, coctio, infusio, putrefactio, expressio, filtratio, digestio, coagulatio, &c. *In digestione* notandum est, sicubi adhibetur, vt *caueamus corruptionem, situm, acorem, &c.* Itaque tunc reliqæ expressę possent in cinerẽ redigi, & inde *sal collectus iuri digerendo addi*. Quod si impuritates cõiunctæ sunt, q̃ filtris & colis, atq; etiam clarificationib. non possunt omnino tolli, impfecta quædam fermentatio, vt in mustis etiã ꝓcuranda: & spuma innatãte abiecta, succus purus, si quidem est liquidus & sequax, lacinitis, vel decapulatione transferendus. Inde coagulabitur, adiecto aliquãdo sacharo crystallino, aut mastiche, aut tincturis, siquidem placet succos ornare, vt matres familias faciunt in cydoniorum succo, quem variis coloribus varium reddunt, & postea coloratis portionib. translatis possunt *imagines insignium herbarum, florum, hominum, bestiarum mirifice suis colorib repræsentare*. Alumen illustrat colores.

Extracta materialiora *Gitihaiemoum.* *Extracta officinarum.* *Materia extractorum sapalium.* *Modi extractionum simplicium.* *Digestio.* *Coagulationis adiumẽta.* *Succorum tinctura.*

 Ideo &

Ideo & huius nonnihil aliquando addunt. Sales proprii faciunt ad diuturnitatem si immisceantur. Qui succos purgantes reddere volunt, vt qui *diacydoatum catharticum* moliuntur, extractum scammonii adiiciunt, aut etiam aliquid occultius ex magisterio occultatum qualitatum. Sic cũ succo cerasiorum, pomorum, rosatum vel alio miscent *essentiam mercurii vitæ*, cremorem tartari, & similia, fiuntq; *succi purgantes iucundissimi vsus*. Imo talia sæpe *includuntur cerasiis conditis*, & masticari iubẽtur. Cydoniorum succo aliquando *manna repurgata* additur, suntq; artifices hac in re valde industrii, nec possunt omnia literis concredi. Studiosus chymiæ vno atq; altero exemplo admonitus facile ad imitandum se componet. *Quædam extracta* habent menstrua vel sua, vel aliena, vt vulgarem aquam vitæ, &c. Et vel relinquuntur cum istis tantumq; indigent accurata purgatione à spuma, & fece per clarificationem, digestionem, &c. vel coagulantur menstruo reuocato. Si id alienum est & inutile, satis erit expiratio in ollis, aut patinis, vel vitris lati orificii, siue ad solem placeat coagulare, siue lenem ignem cinerum, vel hypocaustorum. Vtile menstruum destillatione separatur. Hic non indignum est obseruatu quod *officinæ sæpe peccent in extractis suis*, quæ neglectim admodum parant adeo vt cum ad vsum transferuntur, minime respondeant expectationi medicorum. Aliquoties purgandis patientib. *rhabarbari extractum, aut esula, aut Turpethi, aut Agarici* (hæc enim familiaria sunt pharmacopoliis) obtulimus. Sed etiam drachmæ pondere vix quicquam mouerunt, cum tamen integrorum dosis tanta, sæpe satis ducat. Causa istius ignauiæ est, quod terendo coagulandoq; peccent, & infundendo. Est quidem alius essentialior modus, quo efficitur vt paruæ moli virtus insit magna: sed nunc de materialiore sermo est. Qui ergo vult suum extractum efficax esse, selecto vtatur menstruo & materia: Deinde res siccas non nimium contundat. Nam spiritus & succus subtilior dissipatur, & aliquid atomorum in extractum succum per colatorium transit, (& sane aliqui inertiam emendaturi etiam studiose immiscent integrorum pulueres) quod non poterat fieri in extracto rhabarbari Mesues, non trita, sed integra radice assumta.

Extracta officinarum neglectim facta.

Præterea calorem, quo adiuuatur extractio, materiæ compagi conuenientem adhibeat, & in diplomate clauso operetur. Firmior materia, vt acrius menstruum requirit, ita & calorem auctiorem, sed non dissipatorium. *Colatorium* quoq; non debet transmittere integra ramenta: neq; *expressio* nimis violenta esse. *Liquor filtratus*, aut quod in fluxili melius per lacinias translatus, siquidem est coagulãdus per destillationem ex alembico ad mellis consistentiã redigatur. *Feces* expressionis aut post translationem residuæ incinerentur. Ex cinere *sal* extrahatur, non per alienum menstruum, sed per proprium, quod à succo est per destillationem separatum. *Vtile hic foret prius illud menstruum in duas partes diuidere.* Nam *purgans vis plerumq; est in spiritu, aut cum subtiliore parte.*

Salis extractio.

Quocirca destillandum est ita vt vna parte in balneo extracta, duæ restent: Et illa seruata, has possumus adhibere ad salis extractionem. Dilutum seu lixiuium quod salem exhausit ex cinerib. leni calore diuaporandum est, & tandem sal colligendus, qui miscebitur extracto melleam consistentiam habenti. Spiritus autem seorsim sub titulo *spiritus vel aquæ Rhabarbari*, &c. seruandus est. Nam in vsu, extracto iungetur adiecto sacharo pro iucunditate. Memineris autem hæc dici de blandis & benignis purgantibus: non de his quibus spiritus & halitus est venenatus. Hæc adeo de modo talium extractorum, si qua expetantur. Facile foret eodem processu *essentialia facere*, nempe *procurato sedimẽto per circulationes, & postea artificiose coagulato puro liquore, iisq; per q; fecibus, & reliquiis calcinatis: perq; separatam liquorem elicito sale, qui cum spiritu proprio sæpe solutus & sublimatus ad parum succo essentiali immisceretur per modum imbibitionis.* Sed hæc peculiarem habent classem.

In extractione rhabarbari spiritus non negligendus.

Extracta essentialia facere, seu formalia.

Menstruorũ delectus.

In Electione menstruorum pinguia pinguibus debentur: cæteris familiaria, cõmunia, vel propria. Sed attende vt sicubi sunt separanda, non talia sumas quæ intime adhærent. Difficulter enim recedunt tota. Est tamen aliquod artificium in talibus quoq; veluti *si extractum sulphuris facere velis per spiritum terebinthinæ, spiritus vini separationem procurabit.* In multis possunt chymici essentiam extractam leui opera à mẽstruo separare vt *per oleum tartari, halonitri, acetum, salem*, &c. quibus præcipitatur quod assumtum est. Sed id in acribus vsu venit. In aliis *oleum ortorum vel sal vrinæ, aut arcanum alcali* commodatet.

Hæc enim sunt *repercussiua, seu desiccatoria*. Verum non possunt habere generalem præceptionẽ. Dictum est, coagulationem fieri ad consistentiam mellis, vel sapæ. Sed *interdum ẽt vsq; ad siccum* progredimur, idq; vel molle, quæ est *mannæ consistentia, vel durum*, q̃ est picis, vt friari vel puluerari extractum queat. *Molle* sæpe datur *forma pilularum: Durum pulueris*. Chymicus scite debet quæ consistentia quibus sit apta. Sic in naturalibus, & popularibus crebro occurrit duricies puluerabilis, vt *in scammonii succo, diagridio, gitthaemos, &c.* Aliquando & mollicies, vt in *Galbano, styrace liquido, ambare liquido, &c.* Aliquando extractioni præmittenda est *correctio*, vt in foliis, & corticibus *mezerei, esula, &c. quæ aceto præmacerantur. Elleborus niger* coctione ex aqua lactis corrigitur: In quibus quia virulenta quædam est sanies, vtile est digestionem instituere post coctionem, & expressionem. Chymici interdum imitantur coquos, qui prima brodia raparum, caulium, cynaræ, ranarum, cochlearum & similium abiiciunt: secundaria vero in mensas inferunt. Si qua materia est virulenta, vt Ellebori nigri, Esulæ, Hermodactylorum rad. Ireos, sambuci, &c. (a) eorum primum decoctum abiici profundique potest, & deinde ex contusis aliud procurari.

Extractorũ consistentia.

Correctiones ante extractionem.

Fiunt autẽ variis scopis *communia extracta*, nempe *vsus interni vel externi causa*. Hic habemus nutrimenta (Extractum panis, phasianorum, caponum, ranarum, cochlearum, &c.) Habemus & *condimenta* (vt ex petroselino, nasturtio, lepidio, &c.) Item *alterantia primis, secundis, (b) tertiis qualitatib. purgantia, confortantia, alexipharmaca*, & multa certis membris morbisq; *appropriata, diaphoretica, diuretica, bechica, lithontriptica seu tecolitha, vulneraria*, & similia. Præceptionibus cognitis, procliue est exempla in praxi inuenire, modo electio rerum, & menstruorum non vacillet.

Abun-

Abundat a.exemplix Quercetaous. Multa habet Crullius, multa Penotus, nec est fere studiosis medicinæ, qui non copiosos indices deferat in censum. Nun pauca nos quoq; *in commentariis, & Alchymia* congessimus ad quæ studiosos ablegamus. Ne desit exemplum: *Scammonium fractum, non tritum solue spiritu cydoniorum stillatitio, vel aqua rosarum: vel spiritu, aut aqua malorum fragrantium ex succis eorũ distillata. Solutionem detine in balneo tepido, donec feces ad fundum secesserint. Purum liquorem, que albus erit, defunde seu decapula in cucurbitam mundam. Repone aliud menstruum, idemque repete, donec nihil amplius eliciatur. Extractiones collectas in patinam vitream infunde, & per noctem induto operculo relinque. Deinde destilla per lacinias, ve purus liquor transferatur. Ab hoc separa menstruum per destillationem lenem. Feces combure, & salem extractum per separatum menstruum essentia adde.*

Extractum scammonii.

Si pro aquis & spiritib. succos (c) seu vina sumsetis (vt pomatium frangrans, succum rosarũ, vinum cydoniorum, succum purum citri, vel limonum, &c.) extractum compositum facies, quod absque sæuitia purgat, dosi granorum trium, quatuor, aut sex in vna pilula, quanquam augere e an pc ssis pro modo succi adiecti, & conditione vtentis.

Quia *studiosis, non autem omnisciĩs & tumidis chymosophistis* prodesse volumus nostris monitis, *σαφέστερον, καὶ ἀμαθέστερον* scribendum est. Si quis ergo suo pharmacopolæ præscribete velit modum extrahendi Rhabarbari, hac forma vti potest. *R. seri lactis vaccini lib. 3. aut circiter: Zingib. caryophill. contritorum an. ℥j. spica Indica ℥j cinam. ℈j Ebulliant semel atq; iterum in diplomate. Deinde relinquantur per noctem in calore miti. Mane destillentur.*

Extractum Rhabarbari legitimum sapale.

Recip. segmentorum Rhabarbare vel lamellarum (neque enim terere aut radere sed concidere minutim oportet) *℥j. Affunde destillati seri tãtum, vt tres digitos exuperet. Macera horis 12. Exprime. Expressum serua. Reliquiis affunde menstruum nouum. Colloca itidem in locũ calidum, aut balneum tepidum in cucurbita clausa, vt prius. Expressum liquorem adde priori: Et si adhuc aliquid essentia inesse deprehenderis, repete laborem tertio.* Poteris iubere, vt tincturam attendat. Nam Rhabarbari essentia crocea est. Vbi ergo nihil tincturæ restar, signum est, exhaustam esse essentiam. Si etiam abundates Rhabarbato, iusserimus vltra primam vicem non progredi.

Separa menstruum distillando per balneum, postquam extractiones per filtrum seu colum traieceris. Reliquias à qoibus extraxisti tincturam, nempe magma crassum, *combure, & per separatum menstruum elice salem. Hunc adde extracto. Caue vero ne dum destillando segregas liquorem igni auctiore vtaris. Nam spiritus vna manere debent. Ideo & aliqui eos figere tentant addito in ius expressum pauco spiritu vitrioli.* Quod si peccatum esse senseris, poteris menstruum abstractum seorsim titulo *aqua Rhabarbari* retinere, & addere nonnihil *de aqua cinamomi*, vt in vsu vtrumq; coniungas, apposito *sacharo* pro saporis iucunditate. *Pro sero* lactis destillato, vti possumus *aqua stillatitia roris maie*, aut *hydromelitis*, *apomelitis*, aut *pluuia stillatitia*, in quam tamen aliquid *tartari albi* contriti sit immissum: nec opus est adiicere aromata. Satis erit si in vsu aquæ cinamomi nonnihil apponas.

Si vis de *mechiocana* præcipere, propone *vini*, vel *ceruisia* spiritum pro menstruo. Oportet a. eam crasso modo contusam esse. *Elleborum nigrum* si præsentem modum, sapalem scilicet, seruare velis, œnomelitis, seu hydromelitis vinosi, vti apud Penotũ & Quercetanum describitur, spiritu extrahes: *Sennam* spiritu vini tartarisato. *Quia vero Elleborus halitibus virulentis non caret, ideo radices prius nomihil coquuntur sero lactis addito zingibere:* aut in pomis assantur. Verum suo loco melior modus sequetur. *Extractum Tamarindorum extemporaneum. R. seri lactis lib. 2 fumaria m. j. zingib. ℥j. coquantur in diplomate. Decoctum per filtrum traiice, & si opus est, per lacinias destilla. R. huius lib. 1. Tamarindorum sine nucleis ℥iij. coque in diplomate ad solutionem succi. Cola. Liquorem abstrahe per lacinias. Extractum adiecto pauco tartari cremore, aut sale proprio reliquiarũ repone, si non sit vsus præsentis.* Si iam vti velis, non opus est separatione menstrui. Interdum tantum aqua fumariæ discoquimus: vt: *R. aqua fumariæ ℥iiij. Tamarindorum ℥j. Iniecta in cucurbitam coquantur leni balneo imposito alembito clauso. Cum solutus succus est, fiat colatura, cui addatur nonnihil aqua cinam. aut aliqua pars Syr. rosati solutiui, cum cremoris tartari portiuncula.*

Extract. mechiocana simplex.

Extractum tamarindorum.

Ita fiet haustus (d) *Extractum sapale Theriaca* eodem modo paratur, assumto menstruo appropriato, quale est *aqua angelica*: siue ex ipsius herbæ succo extracta, siue ea, cum qua ex radice extractũ est oleum, postquam subtilior pars à crassiore phlegmarica est separata. *Confert & aqua olei corticum & seminum citri* (hoc est, cui os qua extractum est oleum horum.) Item *aqua Valeriana*, scordii & similium. *Helenii & Ireos* radicis extractum fit cum *spiritu Iuniperi* alterato infusione baccarum lauri. Eodem modo & *Extractum craui* de quo vid[e] Quercetani pharmacopœam p. 615. *Extractum cinanomi, caryophyllorum* & similium spiritu maluatici, aut vini Gallici, melius facies quam aqua ex fecibus vini ardente. *E granis halicacabi succum extrahes*, si contusis affundas vinum decoctionis radicum testæ bouis, aut Herniariæ, &c. coquere oportet in diplomate, & colaturam inspissare.

Generale est, vt *in omnibus studeas appropriata menstrua sumere*, respiciendo ad materiæ compagẽ, essentiam morbi, dispositionem vtentis (quod tamen medici magis est, quam chymici, nec præparationis, sed vsus singularis) & membrum cui consulere velis atq; etiam effectum in vsu. Ita *cephalica parabis cum menstruis cephalicis, hysterica cum hystericis.* Si res sunt succulentæ & recentes, vt herbæ, radices, fructus, cortices & alia nuper ex hortis, locisq; natalibus lecta, hoc modo procedes: *Cape absynthii recentis quantum vis, contuso affunde aquam stillatitiam eiusdem*, si præsto est: *aut aquam saluia vel mentha.* Sed propria congruit magis, quæ si deest, sumere oportet *rorem lectum ex absynthio*, aut *pluuiam destillatam in qua aridum absynthium per noctem sit maceratum. Tantum a. trito affundere oportet, quantum satis sit ad irrigationem paulo liquidiorem*, vt commode exprimi succus qoeat, veluti si vnum atque alterum digitum excedat contritæ herbæ pultem. *Expressio affundatur absynthio nouo itidem contrito. Agitetur bene in mortario lapideo, & exprimatur per colũ. Idem fieri tertio, quartoue potest, donec sufficiat quantitas succi.* Iam delibera sapaline modo vti velis, an essentiali, & pores vtroque.

Extracta succulentorum.

Absynthii extractum.

Diuide ergo succum in duas partes. Vnam mitte in cucurbitam, & destilla vsq; ad spissum. *Seruas vtrumq; tam destillatam scil. aquam, quam succum.* Alteram pone ad digestionem: Et si non satis liquida esset, adde rorem destillatum, vel pluuiam stillatitiam infusionis absynthii, vel quod melius est, illam aquam, quam ex priore parte separasti. Sed miscere & subigere exacte oportet, vt vnum homogeneũ fiat. Dum in digestione clauso vase (putrefactionem vocant) est, adhibito modico calore balnei, fimi, vel cinerum si iste apparatus difficilior occurrit (Hyeme vti possumus etiam vaporario: æstate solario) secedent partes, quas separabis modo essentiali de quo paulo post. *Sales* ex reliquiis combustis extrahere ne obliuiscaris. His n. integritas extractorum conseruatur. Apud *Penotum* legimus modum quẽdam alteratiuum qualitate astrali in eiusmodi extractionib. *Radicem Bryoniæ excauatam implet argento viuo sublimato subtilissimi laboris. Relinquit in cella per dies decem. In arenam collocari humidiusculam potest vt erectum situm seruet. Cum diffluxit in sudorem hydrargyrus, ipse quidem separatur, sed radix tunditur, exprimiturq;. Succus per splenia:* imponitur *nodis, tophis, strumis, scrofulis* : Et cum maturuerit, illinitur vnguentum ibidẽ descriptum ex ceræ ol. still. chamæmelique & struthii adipe, quorum loco satis fuerit ol. chamæmeli stillatitium, & adepe equinus cum ol. plumbi. Vt reponi possit iste succus eo commodius, separetur aquositas à spissamento: & sal ex reliquiis addatur vtriq;. Id mirabeis *sale plumbi*, pro sublimato: Et nullis calcibus in humore liquescentib. Pro *bryonia* capietur *radix* gentianæ maioris scorzoneræ, scammoniæ cyclamini, ari, symphyti maioris, cepæ, Helenii, pæoniæ, Iridis, Brassicæ, Allii, porri, Hermodactylorum, scillæ, *Raphani, rapa,* & aliæ carnosæ prout conuenire videbuntur. *Cape pomum fragãi, aut citrium, aut arantium & similia. Factis foraminib. immitte sales ossium, coraliorum, gemmarum, &c. cumq; diffluxerint, exprime contusa. Succum si ingratior ist, tempera puluere manus Christi perlata alba, vel santalina.*

Extr. Bryoniæ externi vsus.

Extr. pomorum alterata salibus.

Aliud purgatorium: Pruna dulcia macerentur sero lactis calente, aut coquantur donec intumescant: aut si tẽpus suadet, recentia cape (potes & Persica, & Armeniaca) immitte singulis grana aliquot cathartici mineralis quod aquila cœlestis & panacea dicitur. Pone in setaceo super vaporem aquæ, vel in balneo rorido dispono industrie, donec solutum puluerem, aut saltem alteratum pomum perceperis.

Pruna purgantia.

Est quidem, vt detur vnumquodq; integrum pro dosi pulueris: *Veruntamen etiam expressum succum porrigere poteris:* Et melius est fieri alterationem, vel solutionem extra ventriculum, quam in ipso. Idem modus est alterandi ceralia, & vuarum carnearum maiuscula grana: Neq; id dulci mercurio tantum, sed & multis aliis cathartieis mineralibus perfici potest, ita vt plane lateat vis medica. Medicus assumtis iubebit addere nonnihil vini albi, aut iulepum rolaceum laxatiuum, vel similem liquorem, cum pauca aqua cinamomi, ne metallica qualitate nobilia membra offendãtur, quanquam *ista propinari sub noctem fere soleant, ne in siccum ventriculum impingant:* Cæterum huc referri possunt *duo modi extractionis herbarum apud Quercetanum* in pharmacopœia p. 584. *& seq.*

Modi Quercetani illustrati.

Prior est: *Imple cucurbitam vitream magnam concisa herba, quando est integra viribus (siue totam sumeris velis, siue certas partes totius.) Comprime, ne quid hiet. Affunde hydromel (aquam mulsam) vt irrigentur. (Verum satius fuerit stillatitium rorem, vel pluuiam arefactis herbis eiusdem speciei prius alteratam accipere, nisi vsus mel postulet.) Cucurbita operculo conueniente tecta exponatur calori solis, aut hypocausti, aut balnei tepidi, quod est artificiosius per dies quinq; vel triceter. Prohibenda corruptiua putrefactionis gratia aliquid salis ex cremata herba sicca: aut communis addi potest, sicubi res est in putredinem procliuis, quanquam tunc tempus macerationis debet esse breuius, vt si grana caprifolii, fraga, vitis Idea fructum, aut persica, sic extraheres. Peracta maceratione transferatur materia in colum, & prelo succus enecetur. Si quid virtutum restat in reliquiis: contritis affunde aliquid menstrui prioris: aut aqua potius, quam prior expressio destillata reddidit. Exprime denuo, idque si opus erit etiam tertium repete. Extractiones vel simul omnes, vel præmissa prima, submissis posterioribus, vt aquam prosequentib. habeas destillentur. Sal ex reliquiis crematis adiiciatur succo sapali, & aquis, quæ separata sunt destillatione.*

Neque enim hæ sunt abiiciendæ, sed vel cum suis succis in vsum venire possunt: vel in nouos extractionum reponi.

Aqua extractionum.

Pharmacopæi solertiores flores rosarum vineatum, seu rubrarum fragrantium contusos, aut sectos *solent in cupas inferre,* & sedulo comprimere ne sirui sit locus. Aspergunt aliqui guttolas *spiritus vitrioli, vel aciditatis citri vel limonum* per lacinias exacte purgatæ: aut si sal est ex magmate ante annum collectus, hunc inseminant. Cum dolia impleta sunt, imus diligenter eum orificio claudunt, atq; ita in semestre, aut trimestre seruant.

Extractio rosarum simul cum separatione elementorum.

His consultum foret ex eadem materia, *succum & aquam* & si velint et *salem & oleum* facere. Sed cum tantum operæ non sumant nostrates, saltem exprimerent partem aliquam istius conseruæ addita vetere rosacea. Expressum balneo rorido, aut marino destillarent: Et succum cum aqua vno eodemque opere adipiscerentur.

Eodem modo pergerent cum portionibus relictis: & vt aqua eo fragrantior fieret, semper posteriori parti aqua prioris adderetur. Verum illi copiæ student. Ideo & sæpe fontanam addunt. *Alia industria.* Quando partem seruatarum rosarum expressisti, recrementis expressionis in cucurbitam aliquam aut dolium inditis affunde stillatitiam pluuiam: Et sic relinque donec expressum succum in suam aquam, & sapam diuiseris.

Interim aqua assumet si qoid reliquum est in rosarum strigmentis seu magmate. Expressam affunde alii portioni seruatarũ rosarum: Et sic procede exprimendo, & destillando per totum. Succos collectos addito sale proprio repone.

Aquas vero, si non vis fallere, *omnes in tres partes diuide.* Prima quæ leuissima destillatione exibit, erit *spiritus rosarum:* Secunda, *aqua:* Reliquum repones pro *menstruo* ad rosas nouas extrahendas, aut etiam externis epithematum vsibus.

Modus posterior Quercetani.

Posterior modus Quercetani. Magnam ampullam terream, vitream, aut dolium, in quo vinũ fuit, aut mulsum (siquidem rei natura patitur odorẽ & saporem talẽ) *quod diligenter aqua feruente eluere oportet prius tamẽ* in co-

incocta herba eiusdem speciei arida, implendum est planta comminuta (tusa, vel concisa) quasi non succulenta est, irrigabitur aqua sua propria, vel stillatitia pluuia infusionis eiusdem plantæ siccæ. Peracta commaturatione in portiones diuisa materia destillabitur in balneo vsque ad siccum. sed cauendo adustionem. Debent enim herbæ quasi arefactæ tantum esse. Hæ extractæ ex cucurbita in puluerem crassiusculum friabuntur, & postea suo liquore perfusa ad digerendum reponentur. Fiet extractio ad instar tincturarum, aliquoties mutata aqua. Extractiones destillatæ exhibebunt sapam, & aquam, cuius vncia cum illius drachma integra, vel dimidia, adiectis paucis granis propriæ salis dari potest quibus mederi volumus. Hic modus videtur subtilitatem inutilem habere si herbis abundamus. Cur enim non potius ex recentibus contusis exprimimus succum dilutum, & huius destillati aqua infundimus puluerem non iam ignibus fatigatarum, verum integrarum? Congessit autem Quercetanus varia exempla, pluresque modos in totum cap. seu librum 25. suæ pharmacopœiæ vnde plura petet, qui plura desiderat. *Succi ferè iubentur extrahi per spiritum vini*, quo Crollius etiam *elleborum*, & *colocynthis* elaborat. In quibusdam tamen conferunt proprii succi & aquæ aliquando acidis liquoribus aut salibus alteratæ. Nimirum vbi densior est consistentia & compages spiritus conueniunt. *Penotus elleborum suum aqua anisi*, quæ scilicet superest ab oleo anisi præparato, extrahit: & aquam ad mellis consistentiam destillat. Ita *sapale extractum* foret. Pergit autem ille & *essentiale facit*, de quo nos *infra*. Habet modum alium, qui in similibus multis obseruari potest. *Cortices radicum ellebori nigri mense Octobri collectarum vino optimo abluantur. Deinde concisi contusique maluatico conspergantur, & blando calore resiccentur. Satius fuerit prius arefactos tusosque maluatico irrorare. Nam exsiccatione spiritus virulentiores euocantur. Siccati iterum maluatico potentur, & siccentur. fiatque idem tertio. Postea contriti perfundantur syrupo rosato solutiuo, quantum potare possunt. Resiccentur. Repete hoc quinta vice, dum nihil amplius bibant, fitque pulis conseruæ instar.* Hanc Penotus quidem itidem arefacit, & pulueratam recondit pro vsu per grana 8. aut 12. Sed chymicus conuertere in materiam extracti potest, si vel adhuc humidam conseruam aqua rosacea, aut cinamomi, quæ superfuit ab oleo præparato, extrahere velit, vel arefactam vini spiritu.

Extr. elleb. Penoti.

Puluis elleb. nigri præparatus.

Is modus accommodari potest etiam ad *Radices Esulæ*, si scilicet eas ablutas vino odorato, contritas & loco maluatici, aceto rosaceo potes. Inde arefactas contundas: Contusas saties, seu imbibas succo rosarum multiplicis infusionis, vltimoque extrahas aqua stillatitia seri lactis, vel pluuiæ, & ad sapalem consistentiam redigas. Alias Penotus in radicibus talibus & herbis seu integris plantis etiam modum superiorem seruat; quo recentes vino emondatæ conquassantur & addito vino nobili (ad excessum trium digitorum, aut aliquanto minus: Ille octo manipulis affundit duas mensuras) macerantur in balneo per diem naturalem. Si quid interim spumæ emersit, id auferendum, & abiiciendum est. Ex reliquis expressum ius & per filtrum traiectum nouis affunditur herbis, quantas scilicet capere potest cum excessu trium digitorum. Proceditur vt prius, donec satis succi est elicitum. Iubet tamen Penotus secunda vice radices tantum capere, præscribitque mensuram manipuli vnius, cui addit rosarum rub. M. v. caryophyll. ℥vj. Contusa digerit horis 24. & tandem addita octaua parte vini spiritus post digestionem tridui, exprimit, filtrat, destillat ad mellis consistentiam. Aqua stillatitia salem ex cineribus reliquiarum extrahit. *Ista* per vinum præparatio paulo alienior est à synceritate extracti, præsertim adiecto rosarum seu succo, seu magmate. Itaque accenseri potest compositionibus.

Præparatio rad. esulæ.

Herbarum præparatio & extractio.

(a) *Qui folia sambuci tenera ad aluum laxandam adhibent, aqua feruente ea perfundunt, vt virus deponant. Postea frigefacta oleo & aceto condiunt, dantque pro lactucario. Ista combustio est correctiua.*

(b) *Hoc absurdum est in astrali Paracelsica chymia. Essata enim debebant elementaribus qualitatibus carere. Sed nos de materialibus agimus. Astra quod attinet, scimus ea à veteribus secundum qualitates elementares digesta esse in trigonos igneos, aereos, aqueos, terreos, ne delicatuli Paracelsistæ absurdum putent etiam in cœlo locum habere elementa. Si placet, explica id ex meteoris Aristotelis.*

(c) *Quercetanus in pharmacop. pag. 290. veram præparationem scammonii vult fieri per succum limonum purum solutione in balneo facta & filtrata. Commendat & phlegma spiritus vitrioli, seu aquam, in qua phlegma & spiritus simul est: quasi acida, frigida sint feruentium simul correctiua. Sed tu vtere nostro modo cautius.*

(d) *Aliter: Tamarind.* ℥ij. *soluantur aq. endiu. & cassuta, vel fumar. q. s. soluto colato adde oxymel. elleb.* ℥j. *cremoris tartari* ℈j. *Da ad præparandum. Si velis purgare, soluto Tamarind. admisce essentialis ellebori nigri extracti dosin cum aliquantula aq. cinamomi: vel sennæ extractum &c. In biliosis adde extractum elleb. de succo ros. aut alterius rosati cum chymico syr. ros. sol. & pauca aq. cinam.*

Caput XX.

De modo extractorum quæ Gummi vel resinæ dicuntur.

INter sulphurum species habentur resinæ, succi nimirum pingues & viscosi quales constat esse resinam abiegnam, larignam, terebinthinam, vernicem & similes, quas etiam sponte sua profundit natura, & artifex chymicus porrò elaborat. Gummi appellant lacrymã item plantalẽ, & concretam quidem, sed minus pinguẽ, vtpote cõtinentem cũ parte oleosa etiã aliquam phlegmaticã, cuiusmodi est quã spina Arabica (a) reddit, *Gummi Arabicum* inde dictũ, quanq̃ de hoc varient iudicia, sintq; qui cõpositum arte velint: Ita est Galbanum, ammoniacum, cerasinũ, prunorum & similium. Quædam ad resinas accedunt propius, vt mastix, iuniperinum, &c. Præsens tractatio *de resinoso quodam*, & *gummoso*

Gummi.

extracto est, quod inuenitur in lignis & corticibus oleo & pinguedine tenace abundantibus, ita vt simul sit resinosa viscidítas & essentia cum tinctura, quale quid in Lacca fermè contingit. Extractum dicas, sed oleosum, gummosum, aut resinosum, abundans adeo sulphure naturali, seu balsamo sulphureo, vt etiam inter sulphura chymica recenseatur. Materia est excellens præ cæteris. *Lignum & cortex Guaiaci*, similiumque ex Indiis simplicium. Quercetanus cortices & lignum sassafras, seu fœniculinum, quod tamen minus est resinosum, item assumit. In Europa habentur Larix, Terebinthus, abies, picea, tæda, pinus, iuniperus cum baccis, viscum quercuum, colurnum, pyrorum syluestrium, pinaster, cerasus, prunus cum similibus. Sunt & herbæ ferulaceæ, aliæque resinosæ ad id extractum aptæ, vt radix Petasitæ, Angelicæ, Leuistici, Ostrutii, &c. quorum *omnium vnus extrahendi modus potest esse per infusionem menstrui penetrantis suppinguis*, quod naturam habeat sulphuream, simulque spiritum resoluentem, & tincturam cum essentiali resinosoque succo assumentem. Notum enim est, *pinguium essentiarum menstrua debere esse pinguia*. Cæterorum minus, pro cuiusque natura. Assumatur ergo in talium extractione *spiritus vini*, vel *iuniperi*, vel *œnomelitis*, item *aqua mellis* aut *hydromelitis* apud Penotum & Quercetanum vinosi dicti: *aqua ardens polentæ*, fermenti; *Spiritus aceti* ex vino generoso; vel *aqua herbarum spirituosarum*, quales Quercetanus posuit *vlmariæ, cardui benedicti, agrimoniæ, fumariæ*, adiecto *succo limonum* vel *spiritu sulphuris acido*, aut *vitrioli*, quanquam istæ aquæ in prima extractione minus sint commodæ vbi firma est compages. Aptissimum menstruum est *cuiusque spiritus proprius*
Manna Guaiaci. vel *aqua cum qua oleum fuit ex ipsis extractum*: vel ita fiat: Si consilium est *gummi Guaiacinum*, seu *mannam* (Nam & sic ab aliquibus vocatur) efficere, *rape scobem ligni tantum. Coque in diplomate ex rore stillatitio, vel pluuia destillata. Decoctum transfer in cucurbitam & destillando aquam spirituosam separa, qua postea vteris in extracto Guaiaci ex corticibus & lignis simul praparando. Pro rore & pluuia destillata poteris medonem, aquam mulsam, vinum mulsum, vinum, aut etiam minus crassam cereuisiam, qualis triticea est, aut Sirueslana, &c. substituere, siquidem conditio ægroti, tempus, & morbus id requisiuerint. Aquam ex viridibus iuniperi lignis, aut ex petasite aut iuglandibus, vel corticibus iuglandium, aut ligno coryli vsurpabis in pestilente constitutione.* In simplici vero *lue venerea* conferet spiritus ille ex decocto ipsius ligni, vel etiam chinæ, aut sarsæ parillæ. Si grauior est, vt ad *lepram* accedere videatur, pluuia illa prius alteretur *antimonii infuso* secundum modum *quo ex eodem fit acetum*. In magna virium imbecillitate, vbi æstus non obstat, *hydromel vinosum* conferet; quod tamen spiritu aceti, aut stillatitia limonum aciditate temperasse conueniet, sicubi res postulabit. Quod etiam *Quercetanus adiicit vitrioli vel sulphuris acidos spiritus*, ipse quidem suo vsus est consilio: sed nobis commodior videtur *spiritus descensorius ex reliquiis decocti factus*, & sal ex cineribus extractus: aut sicubi purgationem promouere volumus, *cremor tartari resolutus*, aut *sal fumariæ*. Inde menstruis accedet fortius reserandi claustra compagis potentia. Fieri etiam aqua potest ex aliis eiusdem plantæ partibus si haberi possint; vt *ad gummi corticis Guaiaci, destillatum decocti ligni conferet: ad gummi visci quercni, aqua florum quercus* adiecto sale ligni aut acido spiritu: *ad lignum iuniperi & radicem, aqua foliorum tius*: ad corticis, aqua granorum viridium: *ad corticem & radicem iuglandis*, aqua nucum immaturarum: ad gummi oleæ, aqua foliorum, &c. quomodo Quercetanus *ex radicibus pomi extractum facit per aquam fructuum eiusdem*. Eligat ergo chymicus ad præscriptum medici Guaiacum, aut lignum sanctum cum suo cortice: Eligat & menstruum ex dictis idoneum. Ligni corticique raso (quidam *Limam* probant: alii improbant, quod spiritus dissipet. Vide de modis *conficiendi santali* apud Bolcasim, vbi & cos adhibetur, & resta; vel ferramenta, vel asperi lapides, aliquibus inter deterendum aspergentibus aquas, quale quid in elimata ligni scobe, aut serratura non incommodè imitari possis) affundatur in magna ampulla, vel cucurbita suum menstruum ad excessum palmi. Fiat maceratio vase clauso in balneo roris in cupa procurato super aheno aquæ feruentis per dimidium mensem pro firmitate compagis, & menstrui penetratione, aut virtute. Cum animaduerteris menstruum assumsisse iustam partem: effuso submittes aliud. *Vix enim tota resina poterit ex tam firmo ligno simul elici*. Quod si imbecillius, & rarius sumseris, etiam vnum menstruum poterit sufficere. Meminetis aliquando aperto vase materiam esse mouendam, & quod transfusum est reponendum, donec extractiones omnes collegeris. Tandem forti prelo reliquiæ calentes exprimantur: Expressum extractionibus adiiciatur. Ideo vero expressio hîc proponitur, quia oleum, quod tenacius adhæret, exire cogit: quod videmus fieri in his quoque quæ vaporibus duntaxat mollita, posteaque expressa succum oleosum reddunt. Feces reponantur vt inde *spiritus descensorius, & sal fiat ad acuendum menstruum*, vel *ipsum extractum aut aquam tius*. Extractiones autem destilla ad consistentiam mellis. Destillatum per se repone ad vsum suum, vbi manifestum fiet quod rectius pro menstruo elegeris destillatum decocti, quam aliud. Mannam melleam, quæ in fundo cucurbitæ erit, effunde in aquam frigidam, fietque instar *visci auiarii*; quanquam hoc non sit necesse. Nam sic aliqua portio secedet & aquæ miscebitur. Consultius est vt in lapideam vel vitream pyxidem translata seruetur, nisi velis non in aquã simplicem effundere, sed frigidum ligni decoctum, quo alias patiens vtitur pro potu. Neque vero ista ratio vniuersalis est, cum non conueniat nisi viscosis & glutinosis, vt Guaiaco, visco, abieti, tædæ, &c. Quæstio est, *num vtile sit lignum iungere cortici, idque quantitate dupla*. Melius videtur vnumquodque per se extrahere, & postea extractiones coniungere. Est enim dispar compages ligni & corticis: atque etiam in ipso ligno est differentia. *Pro resina interior pars Guaiaci gummosior assumi potest*: Exterior rectius inseruiet decocto, cuius destillatum pro menstruo volumus. Si item ob copiam pro libris nouem (sex ligni, tribus corticis) plures cucurbitæ sunt vsurpandæ, cur nõ seorsim in vna corticem, in altera ligni ramenta infundimus? Tandem in vsu medico concurret destillatus liquor, & manna Guaiacina, vbi certè non semper vini, aut iuniperi spiritus conuenient. *In ipso iuniperi ligno, vel cortice* extrahendo, fac similiter decoctum ex rore destillato & ligni scobe: aut etiam hydromelite, vel vino albo: vel vt dictum est, vtere aqua ex foliis, prius stillatitia hydromelitis, vel turis, infusis. Decoctum dupli-

duplicem præbebit vsum. Aqua enim destillatione euocata menstruum erit extractionis ex ligno, cortice, foliis & baccis nigris. Succus qui in fundo restabit, suum vsum inueniet, siue per se dando, siue essentialiter elaborando. Salem ex recrementis, & spiritum accommodabis vt in guaiaco est dictum. *Pro extrahendo ligno sassafras* & cortice eius, quia vtrumq; raræ compagis est, faciet aqua radicis petasitæ & fœniculi nostratis: aut quod melius, aqua per quam oleum ex radice, semineq; est extractum. Quod si oleum Guaiacinum & sassafras fecisti per vesicam, menstruum hinc residuum ad visci extractionem vtiliter adhibere potes. Cæterum *extracta talia fiunt extemporanea* per decoctionem validiorem ex pluuia stillatitia, si adest; aut vino & aqua mistis, vbi aqua fœniculi, fumariæ, endiuiæ, agrimonii, limonum & similes locum habent. *Decoctum colatur & exprimitur valdè; indeq; ad sapalem consistentiam deducitur destillando*, quod tamen nulla fit necessitate. Si enim postliminio partes in vsu sunt reuiscendæ, cur non vna relictæ sunt in decocto, saltem clarificato, aut per lacinias repurgato? Sed suadet id fieri aliquando diuturna repositio, aliquãdo patientis appetitus, qui in pilulis, aut electuario, seu bolo, mauult, quam multum decoctum simul bibere, licet nihilo magis immunis sit à liquoris haustu, qui bolo, vel pilulis est submittendus. *Ex resinosis gummata eliciuntur etiam tostione* opere descensorio in igne rotæ seu circulari. Ramenta seu bacilli olla superiore contenti diriguntur in inferiorem, quæ debet aquam plantaginis maioris, aut fumariæ, aut cichorii habere. Inde simul alteratur & ipsa, fitq; ad eosdem vsus commoda. Excipit enim aquositatem ligni, & spiritum acidũ simul. Sulphur tamen separatum ablui rosacea conuenit. Est & *modus tertius eiusdem manna.* Cape scobem ligni. Include sacculo lineo. Suspende super decoctum sui ligni quod erit in olla magna, vel aheno; vndiquaque clauso aditu, vt vapor sacculum bene verberet. Si huius non datur copia; est autem ad manum dispositio balnei toridi, hac vtere. Sic vno eodemque igne & labore decoctum & resinam parabis: quia & aquam stillatitiam pro menstruo, quod procurabis hac industria. *In aheno ligni ramenta sunto* cum aqua sufficiente decoctioni. Cupa vero quæ vaporem debet excipere in medio habeat sacculum vndiquaque fultum segmentis eiusdem ligni, aut corticis raro situ dispositis vt penetrare vapor possit. Scobs in sacculo probè macerata, & potata exprimetur valido prelo: vel etiam si opus sit, vt quando nondum satis mollefacta est, immittetur in decoctum, & aliquandiu in eo bullire sinetur, tandemque exprimetur. *Radix petasitæ; bacca iuniperi*, cum ligno & cortice, & radice, similiaque sic bene cogentur suum succum reddere. Similiter statuendum de aliis, hoc saltem obseruato, vt resinosæ partes sint in sacculo, sed reliquæ in aheni aqua; vt radix *Petasitæ, Angelicæ, Ligustici, magistrantiæ*, &c. in sacculo: Sed herbæ in aheno. Si decocto postea voles vti, destillando ex eo proliciés partem subtiliorem, eamque pro aqua seruabis. Quod si etiam vaporem coagulatum excepisti, spiritum eius separabis à phlegmate, ipsumque seorsim repones.

II. Modus resinosæ mannæ.

III. Modus.

De Guaiaco ex aduersariis nostris notamus, destillari scobem prius vino maceratam vasis vitreis ex cineribus vel arena per ascensum. Prodit aqua & oleum simul, quæ sunt separanda. Aqua datur circiter cochlearibus duobus. Caput mortuum agitur per descensum, excipiturque spiritus descensorius, & residuum olei. Ex carbonibus cinefactis per aquas scolopendrii, endiuiæ, fumariæ, vel ex decoctu ligni stillatitia extrahitur sal, qui cum suo menstruo relictus, mundatiuus est cutis: coagulatus autem sumitur cum aqua primulæ veris, aut decocti sarsæ ad articulorum morbos. Si lacrymam petis, insulatione eam ex ligno fisso & surculis euocabis. Succum lentum instar gummi per spiritum vini ex scobe extrahes macerationibus iustis, & vini separatione posteriore. Gummi istud ferè nigrum est & amarum. Soluitur aqua stillatitia eiusdem Guaiaci, & datur ad sudandum. Si libet, formantur ex eo, & præcipitato dulci sine causticis facto, correctoque, pilulæ in Gallico. Vel dilue decocto corticis sacharato, & præbe bonum haustum ad sudandum. Destillatione ex lib. I. scobis extrahitur vncia olei.

Nota de guaiaco.

(a) *Gummi simpliciter dictum: Matthiolus Gummi Arabicum aliud quid esse vult, quam Acacia Aegyptiaca, cui aduersantur Prosper Alpinus, Lobelius, Bauhinus, &c. vide lib. I. Dioscor. c. 115.*

Capvt XXI.

De extractis farinaceis, quas feculas vocant.

Feculam Latini appellant vini præsertim fecem, seu sedimentum, quale exiccatum Plinius flagrare incensum scribit. φέκλαν vel φαίκλαν enunciant Græci, vt est apud Galenum *lib. I. de comp. secundum locos. Fundanius* apud Horatium *lib. 2. Sat. 8.* inter condimenta appositi apri meminit etiam feculæ Coæ, cum inquit: *Acria circum*

Rapula lactuca, radices, qualia lassum
Peruellunt stomachum, siser, alec, fecula Coa.

Fecula.

Videtur embamma intelligere ex vino Coo crassiusculo, quasi feculento, nisi velis sapam. *Chymicis fex inter abiectanea est*, quæ à puris essentiis separata seponuntur, nisi populariter dictũ integrum sit, quod nondum passum est vim artis, vt fex vini, oleæ, quę amurca, Tartarũ, &c. *Fundalia* dixit Lullius, nempe circa fundum vasis collectas sordes, quæ desessu à pura essentia sunt separatæ, quod fit etiam inter circulandum, dum quinta essentia elaboratur. Interdum etiam relatè ponitur vocabulum, aut tropicè, *cum id quod sidit feculam vocamus*, vtpote simile sedimento feculento, quanquam per se sit essentia vt præcipitata & fixa, quæque coagulata præ grauitate non fugiunt, inque altum volant. Sed iste abusus vocis est cum maiore artificis licentia quando ad populum loquitur, alias essentias extractas minimè polluturus lutulenta dictione. Apud Quercetanum legimus FECVLAS appellari extracta farinacea, quæ ex natante humore ad fundum concedunt ad instar fecum: Sed in despectum artis

Fex.

Fundalia.

Fecula Quercetani.

assumta

assumta vox est, quasi liceat chymico extra septa euagari, & quid vis quouis nomine appellare. *Farinaceum* id *extractum est*, & potius *cremor, aut flos quidam scissilis* ex leminibus & radicibus molendo, terendoque, seu fricando per humorem extractus. Sacræ literæ *adipem & medullam frumenti* vocant in hoc genere, quæ cum alias molis & incerniculis angustia secernatur, in arte chymica etiam liquoris beneficio, quod metallurgi in suis metalloplysiis itidem factitant tum molis adhibitis, tum alueolis & cupis, vt apud Agricolam est cernere. Ita fit *amylum* vulgo, & *emulsiones* in culinis, & officinis, quas *Lac* quoque appellamus, quod quiete florem deponit, vtpote grauitate ad fundum labentem ad instar fecis, *cum minime fex sit, sed interior rei medulla.* Si operationem quoque spectes, in idem recidunt Amylum, sedimentumque omnium emulsionum, quorum scopus est extractio purissimæ partis à furfuribus, & fibris reliquaque crassitie. Quando ergo emulsionem amygdalinam facimus, item pinearum, seminumque carnosorum aliorum, item nucum iuglandium, castanearum, &c. Item intrita radicum Althææ, Bryoniæ, Ari, Mechiocanæ, scorzoneræ & similium, sedimento ex humore facto fecula ista nascetur, id quod aliquando fit absque igni maceratione, & frictione manuali adhibito colatorio, & humorem transferentibus laciniis, spongiisque vel depletionibus, & aliis modis abstractoriis: aliquando detritione & affrictu ad cotes; nonnunquam molis cum aqua detritum deuehente, vt in metalloplysiis trusatilibus: non raro etiam elutione sine molis: aliquando coctio accedit, vt cum *semen cannabis aut hordei decoquitur ad crepaturam*, deinde *fit contusio vt medulla comminuta in aquam secedat, & lacteum efficiat liquorem*, qui quando per manicam Hippocratis, aut linteum in nodum coactum emulgetur, quomodo solent chymici *Talci calcem adhibita glacie facere*, & officinæ cum coquis lac amygdalarum dulcium, amararum, fœnugræci, &c. *Emulsio* nuncupatur. Si velis eodem referre quoslibet succos per liquorem proprium, vel alienum extractos, & quiete sidentes, quo modo *Feculam scillæ* parare iubet in pharmacopœa Quercetanus, etiam *Aloë* ad hoc genus recidet. Sin autem necesse est *amyli* speciem habere, vt sit farinæ & pollinis instar, cur feculam potius vocant, quam *amylum* & *medullam* carnosorum farinaceam? *Bulcasis* recitat *modum lignorum* (santali, Aloes, & similium densorum) *in pollinem redigendorum* adhibita lima, cotibus & similibus, pro quibus officinæ aliquando vtuntur mortario, & porphyrite ad læuorem exactum faciendum, quod fieri item colatorio cum aqua subtilissimos pulueres læuoremque transvehente par erat: sed ea res non est huius loci, vbi extractum proponitur. Sit ergo *primum artificium Amyli conficiendi ratio*, quam chymicam esse, docet homogenia exemplorum: Imo & *maiore iure amylum chymicum est, quam fecula scillæ, Bryoniæ*, Ari, &c. Id inuentum Chiensium insulanorum esse Plinius tradidit. Dioscorides videtur ad Cretenses, & Ægyptios referre commendatione amyli illorum lucorum. Ponit vterque descriptionem penè eandem, à qua nonnihil decedit Bulcasis. *Sine mola fit amylum* argumento nominis. Materia est *Triticum* omne & *silige*: apud Bulcasim etiam *Hordeum* & *oriza*. *Triticum* assumitur *trimestre*, seu vt Bulcasis habet, *nouum*, purgatum, graue, coloris ad ceram inclinantis, & subrubentis vbi dissidium est cum Plinio, qui minimè ponderosum poscit (λεῖον læue glabrum, non κοῦφον Leue) *Hordeum* quoque debet esse recens seu propinquum suæ messi, graue, & læue, seu lene. Id in ligneas cupas congestum dulci aqua perfunditur vt tegatur, seu aqua excedat grana. Quinquies die & nocte mutanda est, ne videlicet vitium contrahat super tritico incalescendo & fermentando, quod tamen non metuit Bulcasis, qui frumentum suum crasso modo tritum, seu fractum aqua ad excessum duorum, vel trium digitorum perfundit, sinitque ita in maceratione per noctem. Dioscorides & Plinius volunt madescere debere, donec fuerit emollitum, seu tumefactum fatiscat. Tunc aqua sensim effunditur, ne quid cremoris vna transeat, miscetur que prius quam acescat, seu cum mollissimum esse videtur, mutata aqua pedibus calcari oportet, rursusque infusa teri, vt furfures secedant, qui natantes cribro exhauriuntur. Balcasis post macerationem nocturnam manibus perfricat, premitque, donec furfur decedat. Inde sublatis illis sinitur farina expressa sidere & descendere ad fundum. Aqua cautè abstrahitur, atque etiam spongiis, vel laciniis exhauritur, vt eo citius exiccari queat medulla extracta. Tempus æstiuum esse oportet, vt flagrante sole queat perarescere citra acorem. Sportis siccatur inquit Dioscorides. Plinius etiam lintea proponit. Bulcasis vt in vase vitrato terreo mundo opus incepit, ita in eodem siccat instrato linteo mundo, ne quid alieni illabatur. Siccat in Sole, vento, vel ad ignem, & si hyems sit maiore diligentia vtitur in exiccando. Dioscorides ait tegulis nouis confestim torreri flagrantissimo Sole ne acescat. Plinius tegulæ illitæ fermento infundit & in Sole densat. Quorsum fermento? Vult non acescere. At fermentum ad hoc habet quandam procliuitatem? Et qui fieri potest vt non molliatur remittaturque fermentum etiam arefactum, si farina humida, seu offa infundatur? Exiccatum colligitur, & in vase angusti orificii ne vermes irrepant occlusi reponitur. Ita est *amylum Auicennæ frigidum & siccum* in primo, quod *calidum* potius pronunciandum ex tritici crasi, quæ extractione neutiquam est soluta. Galenus vt *nec frigidum sit, nec calidum* exactè lauat. Et cur lauatur vt non sit frigidum? Comparatur lotis panibus, vt astrictio & asperitas minuatur. Fit & *amylum ex orobo* apud *seruitorem*. Grana pinguia recentia, non foruta, franguntur crasso modo per trituram. Cortex proflatur seu euentilando excutitur, vt tantum medulla maneat. Hæc aqua infunditur horis senis, & abluitur ter, quaterve mutata, donec clara decedat, & corpus mundum maneat, absque acumine, & furfuribus. Inde per noctem aqua immaceratur. Manè fricatur, subigiturque manibus, donec in lac soluatur. Hoc per colum traiectum sidere permittitur. Aqua per spongias, aut lacinias exhausta sedimentum exiccatur. Cum hoc artificio extractorio conferamus exempla fecularum apud Quercetanum. *Cor scillæ minutim concisum in vitrum longi colli (cucurbitam, ampullam,) immitte vsque ad medium implendo, coque in balneo feruente per biduum, aut donec in liquorem spissum resoluatur, quem adhuc calentem per setaceum transcola, & lento calore cinerum vel solis exicca ad instar amyli, quod etiam addi potest, & cum mucilag. Tragacanthæ in pastillos diuidi.* Hæc præparatio loco

Marginal notes:
Emulsiones.
Lignorum derasi pollines.
Amylum: fecula frumenti si ita loquendum.
Amylum Orobi.
Fecula scillæ.

loco assationis,& coctionis est,qua amariciem eius tollere studeut. Biduana coctio in suo succo abigit spiritus noxios,& quasi *maturat,inque dulcedinem mutat fuscam*,quæ est eius *correctio chymica*, quam igni naturæ ascribunt. Sed quæso te quid habet simile feculæ? Fecula est sedimentum ex liquore ad fundum vasis decedens ad similitudinem veterum fecum vini , cereosiæ similiumque succorum. Offa scillæ coctæ, tale sedimentom non est, cumque inaruit, farinam non feces imitatur. Cur *Indi* istis rudibus,qui ea radice sua *yuca* non feculas,sed farinas, hincq; pastillos factitant, sumus in iudicando & loquendo impudentiores? Si id fecula est, vocemus feculam etiam sulphuris, & Tartari cremores,& florem lactis virginei,item tinctoram antimonii,& similia. Quercetanus ait *feculam dictam esse quasi minimam seu exiguam fecem separandam*,vsuique aptandam pronuncies. Imo inquam *non fecem,sed essentiam*: quæ si mole parua est,non ideo fecula est appellanda , quanquam qui possit eaigua vel minima esse,cum totam medullam materiarum exhauriat? In *bryonia iubet rasuram minutim concidere & contundere*. Improuidè. Contundatur sanè rasura,radicula,seu rasorio instrumento, quali coqui radices raphani maioris comminuunt, facta, concisio qualis est? *Deinde in linteum sacculum coniecta fortissimè exprimatur prelo. Succus in vitro conseruatum, aut concha tectus inferatur in frigidarium figulinum, ibique quiescendo sedimentum facere sinatur. Aqua depleta prudenter fex in trullas vitreas diuisa locis non calido opaco reponatur,vt arefiat,instar amyli*:quod tamen tali loco acesceret. *Digeritur in pilulas* semiscrupulares admisto pauco castorio, adiectaque mucillagine gummi Arabici, vel Tragacanthæ, *in vsum hystericum contra suffocationes matricis*. Essentiam etiam hoc extractum diceris,licet segregatione ea liquore per descensum fiat. Si sic loquendum est,quanquam non probemus (malumus enim Amyla, medullas,essentias farinaceas,&c.dici) age amygdalarum lac eodem modo tractemus: Eodem semin um melonis,cucumeris,cucurbitæ,citrulli,napi,sinapis,papaueris,citri,cardui benedicti, cannabis,& reliquorum: Eodem modo lac nucum Indicarum,iuglãdium,punicarum,&c. Eodem Cydoniorum ea ramentis expressum succum cum multis pari artificio paratis. Feces quidem etiam in his possumus nancisci vt officinæ in succis liquidis & aquis destillatis: Sed aliud fex est, aliud extracta essentia. Si eiusmodi extracta facere volumus, videndũ proprione res succo abundet, an alienus liquor sit asciscendus, siue ex toto, siue ex parte; & quidem alienum oportet eligere qui vel adiuuet vim rei,vel nihil deroget eidem. Interdum adiicitur coctio: aliquando satis est maceratio,frictio,vel contritio,& colatura: quæ pro vt tenuem volumus & subtilem , aut crassam essentiam, accommodata erit seu colatorio commodo angusto,mediocri , laxo procurata. Memineris etiam aliquando tantum subtilissimã partem peti,interdum quicquid emulgeri potest , idq; non sine ratione : vt in amygdalis. Si feculam subtilem volumus,quæ aluum molliat potius,sitq; pro succo & oleo amygdalarũ, satis erit tritio lenicula,& expressio prima. Si aluum fluentem retinere consilium est , quicquid transmitti potest , atque etiam crassior pars adiecto cornu cerui vsto,vel terra sigillata (quæ nihil aliud est quam istiusmodi extractum, sed male appellaretur fecula) lacti immiscebitur. Ita in similibus procedere possumus. Fomentorum materiam totam in farinã vertisse nihil attinet. Et talia relinquuntur cum suo menstruo,siue proprium sit,siue alienum. Quæ vero reponuntur ad vsum,separantur exiccanturq; optimè ne mucescant. Hoc vitabitur melius si gummi admisceamus quod non vitiet potestatem insitam,quale est Arabicum,& Tragacanthinum. Tandem sunt quædam in quibus parui est momenti per liquorem exugere essentiam subtilem , aut mola vti , vel præparatione marmoris,& tritione mortarii,quo modo gemmas,lapides cancrorum & similia multa præparant officinæ,transcolantes subtilitatem. Faciunt & molitores subtilissimum pollinem molis,sed mutatis incerniculis. Hoc modo tollitur metus acescendi,& labor siccandi. Quæso te, si quis pugnare velis , assumamus radicem Aronis siccam. Tu quoque aquis macera,frica,cola,aquam abstrahe , sicca iterumque irriga,& pilas,vel pastillos facito. Ego vtar mola,vel mortario lapideo,incerniculoq; angustissimo, & farinam efficiam tam subtilem, quam fortasse tu nequeas. Sit materia cornu cerui vstum,aut lapidifactum,ebur fossile vniones,crematorum ossium pulueres,coralia,gemmæ & quæ alia oportet læuigare in marmore; Sint & terræ illæ,& cineres,calcesq; ex quibus fiunt sigillati pastilli. Quando separaui impurum à puro,& adhibita aqua læuorem per linteum spissum , rarum rarius , aut amplius pro natura rei,traieci; lacteũ liquorem effeci,indeq; sedimẽtum quiete obtinui in patinis vitreis, vel cõchis,ex quibus spongiarũ,aut laciniarum ope abstraxi humorem superfluum; concham transtuli in cineres calentes; vel exposui soli radianti,aut etiam in vmbra,leuta mora,siccitatẽ procuraui; postea vel farinam ex concreto sedimento feci, vel auiculas cyprias,pastillos,pilulas, &c. num feculam istam tuam assecutus sum? Simile quid inquies. At inquam artificio & genere idem, specie & natura diuersum, quod fit & in croco martis,cerussa,& aliis multis. Profligemus istam feculam ex area chymica, & essentias extractas, aut magisteria retineamus. Amyla,& farinæ essentiales audiant, quæ ex radicibus,& fructibus sic fiunt, non feculæ: Ex cæteris læuores dicantur aut calces , aut generis sui nomini accedant, perinde ac sunt magisteria perlarum, coralorum , similiumq; aut etiam sales nominamus. Vnicum illud est notandum in amylis & farinis via humida,& sicca comparandis, nempe *sicca tritione vim fieri; humida blande euocari essentiam*: Illa spiritus petire subtiliores: hac seruari & quasi figi. Ita mola pollinem multum dissipat, quem *ἀμυλία* seruat. Sic attende coctionis vim,& adiectorum menstruorum, omniaq; ad vsum accommoda præsentem, futurumve. *De nocentibus quoq; seu succis, seu spiritibus solicitus esto*. Neq; enim pari securitate in omnib⁹ vteris. Indi succum *yuca* prius tollunt; postea radicem tractant impune.

Idem in Hermodactylis attendendum, qui cum recentes sunt, exprimantur prius quam farina colligatur. Monuimus autẽ simul de extractis pulueruleutis, quæ & ipsa sunt quadamtenus materialiora,& propius ad magisteria accedunt , veluti si velis *ex plumbo* extrahere *dulcedinem* forma candidi sedimenti, per acetum id consequeris assumto *lithargyro*. Fit *lac* quod *virginis* appellant, in acetum

quod

Amaroris correctio.

Non fecula sed extractũ scillæ dicendum.

Affectatores nouitatis, vt videantur aliquid singulare nosse, vocabula etiam absurda rebus imponunt.

Bryoniæ fecula.

Hermodactylorum amylum.

Dulcedo plumbi.

quod essentiam ex lithargyro assumsit, iniecto sale, &c. Sedimentum farinaceum deplero humore edulcoratur, & siccatum reponitur. Huius loci est & extractum *tramiremati*: Extr granorum & rad. pœoniæ: sem. fraxinellæ: Milii Indici: Frumenti Saracenici, &c. Hac arte fiunt & misturæ, vt *Cosmeticum Crollianum ex sublimato argento viuo & crudo* ad modum Mercurii vitæ. Vide *pag. 277 Basilicæ*. Sunt & præcipitatorum exempla de quibus suo loco. Lactea enim ista affectio communis est cum multis rum magisteriis, tum essentiis.

Capvt XXII.

De extractis Crystallinis.

INter extractos succos quidam post concretionem lapideam sortiuntur consistentiam, propter terream quam habent naturam, idque maximè in genere mineralium, vbi etiam sponte natura segregantur, consistuntque interdum puri, interdum impuri. *Lapillos* ferè dicunt, cum sunt alicuius excellentiæ: *Gemmæ* vero appellantur nobilitate, & precio insignes, ex quibus vitrea illa translucida & pura, glaciem frigore concretam repræsentans Græco glaciei nomine *crystallus* dicitur, vnde suis extractis artifices chymici, si quæ essent simili habitudine, nomen crystallorum imposuerunt, quanquam vsu ampliatum. Gemmarii crystallum non vocant, nisi glaciei puræ similem lapillum aqueæ perspicuitatis, aut aëreæ. Chymici vero etiam quosvis succos & essentias lapidea forma consistentes, nec raro alias quoque gemmas aut succinum referentes, siue perspicuæ sint, siue opacæ, crystallos nuncupant, qui cum terream naturam habeant, aut succinam, teri, inque puluerem redigi possunt.

Sunt autem crystalli non vniusmodi. Quidam fiunt sublimatione, & referuntur inter essentias quintas, si quidem penitus elaborati fuerint. Sunt enim spiritus quidam vi ignium prœflati, & compulsi ad superiora se conferre, ibique vel pruinæ instar, vel corticis glaciati concrescere. Exemplo est argentum viuum sublimatum essentiale. Quidam prodeunt destillatione, vt *glacies illa mercurialis*, quam Quercetanus vult non frigore, sed calore nasci, quanquam calore resoluatur. Concrescit non tantum in mercurio vitæ, sed & aquis mercurialibus cæteris, annumeraturque etiam aliis extractorum generi. Quidam tamen sunt materiales, vt *grumi salium*, & *crystallus* seu glacies *tartari* quæ in decocto eius frigefacto cogitur in tabulam, & lapillos asperos adinstar salis marini. Quando sal grumosior, crassiorque est, ita vt paruos adamantes imitetur, punctimque consistat, itidem crystallis accensetur. *Alii densantur in fundo* vasorum, aut annascuntur bacillis, aut etiam à lateribus porriguntur, nec raro figurantur admirabili specie ad instar *cuborum* vel *pyramidum sexangulorum*, quales videmus nonnunquam crystallos veros esse, & fluores crystallinos. Sic cubi formam imitantur *fluores aurei & amethystini*: Et in arte *vitriolum veneris* interdum; interdum etiam *Rhomboide* specie. Sicuti autem etiam est in artifice, velitne hanc formam, an massalem, qualis in alumine, chalcantho, halinitro, apparet varietas. Sic concrescit & *sacharum*, quod *candi* appellant, rubrum vel album, forma quadrata, pyramidali, glaciata, aspera, vt circa aromata; tabulata vel crustata, vt in conditis nonnollis, quæ sacharo sic obducuntur, vt vitrea, vel speculari glacie tecta esse videantur. Qui vero crystalli ad præsens caput pertineant, facile est videre, quando hactenus de illis extractis egimus, *qua secessu fiunt* plærumque, quanquam diluta eorum aliquando sic densentur, quæ etiam in superficie conglacient, & lateribus vasorum assistant. Quocirca huius loci erit, *artificiosum vitriolum, alumen, halinitrum, Tartarum, grumi salium crystallum glaciem concretam aut gemmulas imitantes*, item *glaciatum sacharum*, omnia ex genere mineralium primum; postea etiam ex vegetalium. Nec vero omnia sunt naturæ salinæ: Sed quædam etiam *sulphurea*, vt in *sulphuris lapillis, succino, arsenico*, &c. videre est. In *halinitro* etiam

Halonitrũ.

multa est mercurialis essentiæ portio, & aliqua *sulphurea*, vtpote quod ex naturis contrariis coaluit, complectens igneum spiritum, calidum siccumque, & frigidum humidum, aqueum, terreumque siccum, sicut resolutio eius anatomica euidenter monstrat. Fiunt autem crystalli isti *vel principali fine, vt purissima habeamus extracta*, veluti in tartaro, sacharo, & halonitro, quod per sulphur potest in lapidem perspicuum purumque redigi, quem vulgus *lapidem Bruni*, *chymici salem prunellæ* mineralem appellant: (mirifice enim confert linguæ & faucium ardori puniceo in causo Vngarico, seu febribus ardentibus, & anginis, quos affectus Germani Brunum vocant) item in aliis salibus crystallinis conspicere est: *vel seruili*; quo modo ex ferro, & ære elicimus vitriolum, vt ex hoc porro spiritum & oleum paremus: Item ex lapidibus crematis alumen, vt & hoc porro tanquam aliorum operum materia vtamur. Ipsum quoque *halinitrum* vel per se medicamen est, vel aliorum, vt spiritus, aquarum fortium, &c. materia. Cum fine principali præparantur, studiosius repurgantur: Cum seruili, satis est etiam mediocris depuratio. Exempla proposuimus in Alchymia, vbi de crystallis, & vitriolo egimus, item de salibus glacialibus, & homogeneis. Vnum saltem atque alterum reponere placet, ne studiosus quid desideret. Ex *succis vegetabilium crystalli* fiunt ad exemplum sachari: vel ita: *Cardui benedicti magna quantitas contusa in mortario ligneo vel lapideo coquatur in magno vase aqua multa ad medias. Decoctum exprime fortiter. Colaturam coque ad spissitudinem mellis liquidi. Hunc succum in vase vitreo loco frigido stare sine per aliquot dies. Fient lapilli instar salis gemmæ. Effuso liquore lapilli propria aqua abluuntur & siccantur.* Hi lapilli ex carduo bened. dantur gr. ij. ex spiritu cardui ben. ad *pestem*. Eodem modo cæteras herbas potes extrahere. Adiicimus decoctioni *Tartarum album*, sicubi id conuenit. *Ex aceto crystallos colliges*, si postquam ex vino extraxisti spiritum, residuum phlegma in acetum conuertas, & hoc decoquas ad spissitudinem mellis, aut sapæ. Decoctio fit per destillationem, qua excipitur *aquositas phlegmatica*, per-

Salprunella.

Crystalli Cardui benedicti.

Crystalli aceti.

quam

quam redditam proprio suo succo, extrahitur salsilago. Extractiones decoquuntur ad iustam spissi-
tudinem, in qua postea per quietem consistunt cristalli, non aliter, quam in lixiuio seu diluto halini-
tri. *Quidam non phlegma proprium accipiunt pro menstruo extractionis, sed dulcem aquam destillatione, aut per la-
cinias, vel arenam puram repurgatam.* Idem fit in *vrinu*. Opera danda est, vt in spissamentis talibus pin-
guis tenacitas resoluatur, diluaturque. Alias non crystalli consistent, sed succus glutinosus. Sic *cum
resoluitur cupram aceto*, nisi diluas aqua pura resolutionem, vix assequeris lapillos, qui etiam vbi con- *Crystalli Veneris.*
stiterint, postea dulci aqua sunt à sordibus abluendi, soluendi, filtrandi, denuoque congelandi, repe-
titis laboribus, donec placeat puritas. Modum pulchrum habes apud Crollium in *Basilica pag. 218.*
Lamellas cupri sextantales aut circiter in catino vicissim cum sulphure disponit, & igni circulari graduato cremat, *Æs vstum.*
*vt fiat as vstum ex nigro cinereum. Hoc in puluerem redactum in olla strata super lateritia fornacula subiectis
prunis versat, donec sulphurei halitus sint dissipati, iamque calx versorio instrumento incipit adhærere. Tunc frige-
facta pondo adiicit noui sulphuris sescunciam, iterumque cremat in olla, vt prius; Repetit laborem sextum aut septi-
mum insumens totidem hora quadrantibus, paulatim vrendo, donec sub finem olla ferè candeat, calcemque semper be-
ne siccando. Hanc porro in laeuorem detritam perfundit aqua feruente, soluitque. Cæruleam factam aquam filtrat:
Filtratam coquit, donec in crustam incipiat cogi. Tunc fœcunda est chalcanthi. Itaque reponitur loco frigido, vt con-
sistant lapilli. Ius seu dilutam, quod non cogitur, recoquitur ad priorem consistentiam, denuoque reponitur pro lapil-
lu, & sic vsque ad finem.* Lapilli à sordibus mundati transferuntur ad vsus destinatos. Facilius nascun-
tur ex ærugine per acetum, aut alias aquas soluentes parata, si modo viscositatem pinguem possis
tollere. Cauebitur hæc aceto stillatitio accepto. Eadem arte etiam *ferri laminas* tractat Crollius. *Crystalli*
Ex plumbo crystallos nancisceris, si minium, vel puram cerussam aceto stillatitio acri extrahas, vt tota *saturni.*
dulcedo sit exhausta, quod sæpius mutato menstruo continget. Extractiones collectæ in ampullam
mittuntur, & in fimum equinum illatæ per mensem putrescere sinuntur. Hinc fit decoctio ad con-
sumtionem tertiæ partis. Reliquum in loco frigido densatur in lapillos de more. *Isti lapilli olei, spiri-
tus Saturni & aliorum operum causa fiunt*, vt suo loco cognoscitur. *Sulphuris crystallos* vocant, cum solu-
tum eius per spiritum Terebinthinæ factum extrahitur spiritu vini: Extractiones destillantur ad *Crystalli*
quantitatem minorem, quæ reposita lapillos præbet. Hi fiunt etiam crassiore Minerua, cum sul- *sulphuris.*
phur cera mistum liquatur, & in aquam frigidam effunditur: Imo & alius oleo solutum sulphur,
moxque, dum adhuc calet, per colum traiectum, postquam refrixit, in lapillos abit magna ex parte,
modo non sit percoctum, & totaliter ab oleo solutum. Simplicis industriæ est *crustam, grumos, la-
pillosque Tartari efficere*. Selectum album tartarum conteritur, vel saltem confringitur: Coquitur a-
qua pura, vt dissoluatur: mox, dum adhuc feruet, decoctum colatur. Inde in ollam transfusum,
cum refrigescit, crusta inducitur, & grumi lateribus accrescunt. Lapilli cum crusta exemti ex aqua
(quæ inde medicam vim acquisiuit, potestque *quartanariis* vtiliter dari.) Soluuntur denuo, filtran-
tur, & consistere sinuntur, idemque repetitur, donec respondeat puritas, quæ ferè seruatur forma
farinæ candidissimæ, cuius drachma ex brodio datur ad purgandum phlegma in ventriculo, aliis-
que primæ regionis viis hærens. *Quidam crystalli pro gemmis habentur vt lapis ille*, quem Thomas docet
facere *ex mumia liquida microcosmi*: Imo ex nulla non herba & aliis in salem potum solubilibus tales
gemmæ fieri possunt: sed quæ inter elixyria referuntur nobiliora, de quibus infra. Plura de crystal-
lis alibi etiam obiter occurrunt.

Capvt XXIII.

De regulis & similibus extractis.

Reguli vox æquiuoca est. In conflatoria metallurgorum aliquando *fex ipsa metallorum* a (diphryâ-
ges tunc vocant cum *Lechum, seu lapa arosia, pyrimaibus, panis arosius, Lech*, vel *Stein* Germanorum,
fecem metalli secum ad fundum traxit, & cum ea coaluit; quanquam alias purus lapis proximè spu-
mam fit.) sidens in catinis, siue dum venæ excoquuntur, siue ad regulam æra recoquuntur: aliquan-
do metallum ipsum purum, vt in docimastica, cum aurum per stibium purgatur; aut dum alia me-
talla medicaminibus certis ad imum facta solutione à cohærente sorditie & alienitate, astipulanteq;
grauitate, & pulsu deferuntur. Sic in *antimonio* nonnunquam totum purum, & à scoriis liberatum
atque adeo *plumbi vel marcasitha excocta* instar, intelligimus: nonnunquam *extractam essentiam*, quæ
tandem speciem *stella* induit: Inde fit, vt vel magisterium sit, vel extracta essentia. Est autem tantum
mineralium, idque in genere metallorum, *marcasitharum* (quarum variæ sunt species; vt stibium, bis-
muthum, cobaltum, Zinckum, Lechium, Gelfum, stannum malabaricum, & alia etiam generali no-
mine venæ vel lapidis metallici designata) Arsenici sandaracæ salis fusilis (qua ratione aliquando
attingit etiam vegetalia) & similium. Procuratio est, vt *metallum cum purgatorio quodam medicamine in
catinu fundatur, & percoquatur; mox in conum, seu calicem ferreum, aut oricbalceum immittatur, cuius margo non-
nihil tunditur*. Medicaminis vero hanc vim esse oportet, vt non tantum fluxum facilem præbeat, ve-
rum etiam purum ab impuro separet, & hoc quidem secum in parte superiore detineat, illam vero
dimittat. Exemplum liquidissimum habemus in *regulo argenteo stibii*. Hoc enim pulueratum miscetur
halinitro, vel tartaro, aut etiam vtroque simul; quibus vis est detersoria, & separatoria. Deinde adii-
citur nonnihil ferri, quod attrahit ad se sulphur impurum, & cadmiosum, seu realgaricum propter
familiaritatem naturæ, quæ igneum igneo habenti symbolum sociatur. Sic ferrum resoluitur simul, &
in spumam abit, quod dum fit, subducit se pura essentia stibii, & sidit, si detur locus secessus tanquam
panis arosi[illegible], qui secum suffuratur argentum, & defert ex fornacibus in catinos. Prima vice fit regulus

vtcunque purus. Si repetas liquationem per halinitrum, aut tartarum, magis depuratur. Vide quæ de stella *in tractatu de igni natura, & in Alchymia commentario partis tertia pag. 253. scripsimus. Arsenicum* quoque, *auripigmentum* & *Sandaraca* Græcorum cum halinitro liquata, effusaq; similiter, itidem regulum reddunt. Impuritates per fumum secedunt. *Halinitrum* sulphure mistum incensumq; paria facit, & fit regulus purior, magisque fixus si repetas. Crystallis accedere perspicuitatem & consistentiam crystallinam adeptam *ante* dictum est.

(a) *Diphryges putant aliqui dictum lutum primo sole, post sarmentis crematum, quasi bis tostum. In metallurgia Dioscorides & Plinius duplex habent pyriten scilicet ad rubedinem vstum, & caminorum æris sedimentum. De pyrite non sentimus, nihil aliud eius diphryges esse, quam lapidem apud Agricolam, à Noricis Lechum dictum, cuius vsus in coctu æris & argenti excoquendis. Plinius lib. 34. cap. 13. Dioscor. lib. 5. c. 100. & 83. obi Mattheoli commentarius quartum genus ponit ex æris materia in area assata & in scrobibus perusta. Id est Lechum seu lapis ærosus: Pyrimachius Matthesii: Panes lapidis ærosi vel fissilis Agricola in fine lib. 8. de metallicis. Conflatores æris sedimentum cœna æris excocta, & id quod remanet post fissionem æris regularis, appellant suem ærosam* Kupfferfaw / *& fere est mistura ferri & æris, vel æs in ferream materiam coactum.*

Caput XXIV.

De extractis emergentibus.

MOdos essentiarum extractarum sidentium, quæ circa imum vasis, aut ad latera consistunt, hactenus explicauimus. Nunc dicendum est de emergentibus, vbi essentia non decedit ad ima, sed natat super in imo contenta feculentia, aut spissamento. *Modi excellentiores sunt duo; vnus fit per proprium succum,* quo materia abundat; *alter per menstruum*, quod tamen vel ex ipsa re paratum prius est, vel aliunde sumtum, commune, aut appropriatum. Prioris extractionis Quercetanus proponit artificium duplex *in sua pharmacopæa.* Primum est: *Materia succiplena, dum recens est* (vt herbæ virides, flores, radices, cortices, vel etiam integræ plantæ, & fructus, &c.) *Contundatur: Contusa in pultem immittatur in sacculum setaceum, vel lineum, & prelo fortiter exprimatur, eaque fiat subinde nouis, donec quantitas succi quæsita placeat. Succus per manicam traiectus in cucurbitam infundatur, & in balneum mediocriter calens illatus ibi relinquatur, donec feces deponat. Ab his vel decapuletur, vel abstrahatur lacinia, iterumque purus liquor sedimentum facere sinatur, donec nihil amplius crassitudinis abscedat, totaq; matrix,* vt vocant, sit sublata *Deinde imposito alembico fiat destillatio in balneo vaporis, ad consistentiam sapalem, aut spissiorem, prout durare posse confidis, aut etiam breui in vsum velis assumere. Aqua abstracta per se seruetur titulo iuris simplicis.* Hic est modus primus. Secundus est, cum digestione alteratiua coloris & saporis. *Leguntur radices succi plenæ, vt Hyoscyami, esula, ellebori nigri, Hermodactylorum, iridis nostratis, satyrii, &c. Imo & herbæ, cæteraque plantalia, & animalia recente succo abundantia, vt folia aloës, cortices sambuci, radicum ebuli, mandragora, Hyoscyami, papauer, &c. Mundata optimè, ablutaque vino, vel hydromelite, aut alio conueniente liquore, contundantur in mortario ligneo, vel lapideo. Succus expressus valde prelo nullo alio liquore addito in cucurbitam oblongam, aut Pelicanum infundatur, digeraturq; in fimo, vel balneo vapidi,* (Hoc enim magis placet, quam Marianum) *donec colorem, & saporem mutet, fiatque ex albo, siquidem talis fuit, vt in succo radicum albarum, rubicundus, instar vini rubicundissimi, inquit Quercetanus, aut sanguinis, ad similitudinem succi chyli coctione animali in sanguinem abeuntis, qui sit gustu dulcis. Aiunt rubedinem esse perfectionis artificiosorum extractorum signum cum insigni dulcedine & puritate. Inter digerendum autem oportet crassamentum sidens separare & postea rubeum succum per destillationem aqua albæ, qua cum ipso est ad sapa modum perducere: Quod si diutissime seruare consilium sit, in balneo vaporis exsiccetur, vt pilula formari queant.* Hæc est summa huius artificii, vt à Quercetano exponitur, sed in quo non pauca notanda veniunt. Primum enim quæritur *sitne essentia salua mutato colore & sapore*, cumque his proculdubio etiam odore. Non videtur rei essentia esse, quæ virtute naturali, quæ fuit argumentum perfectionis naturalis, est spoliata, sed mutata in aliud quiddam. Sicut enim sanguis ex chyli parte tenuiore factus non est chyli extractum perfectum, sed ex eo transmutatus succus, ita nec ille sanguis chymicus. Essentia certè absynthii, Aloes, cardui benedicti, centaurii minoris, colocynthidis, debet esse amara, quia hæc est nota perfectionis, consummationisq; naturalis, adeo, vt aqua quoque ex absynthio elicita, si amara non sit, sed dulcis, pro cadauere habeatur, & corrupto liquore potius, quam pro essentia absynthii. Consequens ex dictis est, si quidem ille sanguineus humor chymici extracti species est, per corruptionem prioris & generationem noui aliquod determinatom successisse, & sic concurrere hic extractum & magisterium transmutationis. Deinde ratio huius artificii indicat, per diuturnam circulationem in Pelicano, & non simplici digestione fieri mutationem. Ideo debuit describi enchireticis circulationis. Quod de colore rubro monet Quercetanus, ex sententia eorum profluit, qui hunc, vt pute ignei elementi, quod maximè est formale & perfectum in genere corruptibilium, argumentum ad exemplum lapidis philosophici, vltimum in transmutationibus statuunt, quasi tunc perfectionem summam consecuta res sit, cum rubedinem habet absolutam Sed naturæ hoc quoque repugnat. *Sydera enim cum rubent, non edunt signum perfectionis sua, sed cum pura albedine, luceque syncera splendent.* Est autem æther & astrum longè perfectius elementis, imò etiam *philosophorum perspicuum & translucidum est, quoque in aqua colore caret, eo perfectius iudicatur.* Ita nimirum affecti sunt spiritus optimi. In mercurio quoque crystallino non rubedo sanguinea, sed pura perspicuitas probatur: vt & in adamante. *Non ergo si in vino placet rubedo signum est perfectionis vltima in omnibus:* Et multa rubent, sed non ideo sunt perfecta. In lacte certe rubedo vitium est, &c.

Duo modi Quercetani illustrati in extractis emergentibus.

Extractio cum mutatione coloris & saporis.

Rubedo signum perfectionis.

Non esse idem rei extractum sed nouum genitum si succus proprius transmutatur.

Color ruber.

Palma-

Palmarius ille dogmatici lapidis insanus scriptor, fiducia huius rubedinis volebat *sanguinem non rubere propter officinam epatis*, sed transmutatione per dispositionem interioris potentiæ, quo ad perfectionem aspiret ille succus, ex quo fit sanguis, quasi nihil sit aliud, quam chyli essentia vltimo fine cocta. At, inquam, cum in lac, ossa, cartilagines, neruos, semen, &c. abit, vlteriorem finē petit, atq; ita conuincit rubedinē illam nō fuisse perfectionem vltimā. Nam in hac status & quies est. Dispositionē vero aliquam in humore esse, nemo negauerit: Sed nec hoc negandum est, quod alterarum sequatur naturam alterantis, quodq; succus alimentarius etiam colorem membri, in quod transmutatur, assumat, vt in lacte, semine, & pinguedine ossium alborum videre est, quæ in rubentibus non omnino albifacta inueniuntur. Præterea contendebat, mutationem istam fieri per ignem naturæ, qui citra additionem & subtractionem omnem noxam cum colore, & sapore ingrato tolleret. At non ita fit in circulatoria digestione Quercetani, in qua spissamēta abiiciuntur. Deinde alba aqua, quę item erat pars essentiæ, separatur singulari destillatione. Est & aliud in illo opere notandum, nempe *non totum extractū transmutare ista circulatione, sed tantum partē succulentiorem*. Nam mercurialis aquositas exaltari quidē potest, sed nō immutari, vt & ipsa rubescat, quo ipso redarguitur sententia de rubedine, *quasi sit in omni extracto summa absolutionis signum*. Si esset, foret & in ipsa aqua, quæ nō minus est pars essentialis, quam sal, & sulphur. Non si in sulphurea parte, sanguinea rubedo perfectionem notat, etiā in sale & mercurio. Magia refutatur Palmariana *saporum mutatio citra separationem*. Sal dulcescere potest spiritibus salinis dissipatis, aut abstractis: potest & mercurialis aquositas insipida fieri, & sulphur etiam ad dulcedinem perduci: sed crasin & spiritus illos perire necesse est, quorum præsentia res erāt acida, amara, salsa, &c. idque non ex immaturitate aliqua, sed destinata naturæ perfectione. Verum hæc mittamus. Excusare se Quercetanus poterat, in arte nō intelligi naturalem semper perfectionem; sed aliquando etiam artificialem, quæ naturalem mutet, & ad vsum altius euehat. Notabit Tyro, eadē arte separandatum matricum & puræ essentiæ seruandæ officinas posse vti, vt aquas & succos seruent eo integrius, & diuturnius, in quo sæpe magna incuria reperitur. Exactius elaborabis hoc extractum tali modo: *Cape chelidonium maius recent cum suo succo lectum. Contunde id in lapideo vel ligneo mortario, ne aliquam maliciam trahat à vasis imperfectorum metallorum. Traiice per colum. Quod non transit, exprime prelo. Expressum liquorem sepone. Reliquias perfunde aqua propria, qua ex chelidonio prius per se sit destillata. Pone ad putrefactionem chymicam per diem vnum, atq; alterum. Deinde cola rursum, & exprime. Si adhuc aliquid succi deprehenderis in reliquiis, postquam expressum succum adiecisti expressioni priori, poteris denuo aqua infusa putrefactionem instituere. Extractiones omnes coniunge in cucurbita. Digere in tepentibus cineribus, donec sedimentum sit factum. Clarum liquorem effunde, vel abstrahe spongia, aut lacinia. Sedimentum sepone. Abstractam aquam denuo digere, vt feces secedant. Deinde iterum separa purum. Feces adiice prioribus. Repete digestiones, donec nihil matricu feculent a appareat. Tunc liquorem syncerum in balneo destilla ad consistentiam sapalem, vel sacci inspissate, vt possit seruari. Aquam destillatione abstractam affunde collectis fecibus, vt videas, num in illis sit adhuc aliquid essentia. Digere. Parum abstrahe. Destilla ad consistentiam priorem sapæ. Inde vero æstimabis, quantum in fecibus restiterit essentia. Extractum adde priori, & aquam serua titulo aquæ medicaminis simplicis. Feces & expressionis reliquias comburе, & per propriā aquam elice salem secundum artem lixiuiorum, qua filtrantur, coagulanturq;: Deinde sal factus sæpius soluitur, & coagulatur eodem menstruo proprio: Et cum ad purum elaboratus fuerit, vel per se reponitur, vel miscetur aqua & succo.* Hæc ratio non volaticam tantum partem, sed & fixam exhaurit; nec est vt *chelidonia* tantum animum adiicias; omnes succosæ plantæ similiter possunt tractari. Si dicis: quid attinet in herba vili tantum operæ consumere: satis forte fuerit contentum esse prima expressione: respondetur de parte fixa, quod, cum tenacius adhæreat, laboriosius sit abstrahenda. Si autem fixum nihil est, fieri potest vt vna expressione absoluatur artificium. Quod si defecerit humiditas, quæ vehiculum est essentiæ, ex communitate petenda est, vt *ex rore maio destillato*, vel *aqua pluuiali*, &c. Sic & composita potēs elaborare: Exempli caussa: *℞ El. Catholici, aut confectionis Hamech; lib. I. affunde aquam stillatitiam seri lactis ad excessum trium aut 4. digitorum. Misce probe & digere in calore leni. Puro liquore effuso, aliam eiusdem menstrui aquam appone, & similiter procede, idque repete, donec nihil amplius possit extrahi. Extractiones immitte in pelicanum. Circula: Et feces semper separa, donec nulla amplius appareant. Tandem liquorem purum in balneo destilla per alembicum ad consistentiam mellis puri. Ita habes extractum. Quod autem destillatum est, id serua, vt in rsupossa adhibere cum extracto ipso. Feces si habent adhuc aliquid virium; vel denuo extrahi possunt, vel loco rudioris extracti reponi. Si nihil inest, calcinentur omnia simul, & sal extrahatur.* Hic est secundus modus extractorum per emersionem, itemque habet *duplicem formam*, nempe *rudiorem*, qua extractum fit materialius, & *elaboratiorem*, qua magis accedit ad formalia. *Vulgus pharmacopolarum omnia sua extracta per vini spiritum* præparat pingui minerua. Sequitur enim modum Lullii de quinta essentia, quanquam non assequitur. Debebat sumi quinta vini vinosi essentia pro menstruo: at illa ne vini quidem capiunt, sed aquam ardentem ex polenta & fermento; vel vini fecibus bis saltem destillatis: raro quæret, vt sit spiritus vini. Deinde Lullius circulat suas extractiones, ad simplicissimum, purissimumq;, & cœlum cum stellis relinquit. Officinæ vel eodem die, vel paulo post sine digestione, & circulatione aquam ardentem reuocant, & faceum sordidum in imo pro extracto habent. Sed relictis illis, quæ se coguntur hominum sordibus polluere, & vtcunque medicinas iuuare, quando plærique popularibus gaudent, nec chymica redimere aut curare solent, ita vt sæpe artificibus diligentissimis operæ & impensæ pereant, ad alia accedamus. Notamus primum in huius generis extractionibus *menstrua mutari aliquando*. Nam primo aqua propria potest adhiberi, postea vini spiritus: Ita sulphur primum extrahitur terebinthinæ oleo, postea vini spiritu. (*a*) *Secundo:* Cum color sequitur essentiam, vt in croco, santalo rubro, rosis rubris, &c. TINCTVRA vocatur; *Et solet hic aliquando studiose intendi color* (vt vitrioli spiritu) *vel ex potentia in actum maturatione, reverberio, & similibus produci*, quin & reserari, seu compages recludi ignibus, vt postea obediat menstruo.

Stultitia Palmarii in æstimandis talibus extractis.

Extractio exactior.

Aqua still. & Sal.

Secundus modus extrahendi per emersionem.

Tinctura coralliorum.

Tincturarum in vegetabilibus & animalib. exempla si quidem color est stabilis, & menstruum tale vt cum non offendat sed illustret potius, sunt officinis nota. *De coralliis dubitant etiam artifices non pauci.* Ideo vt colorem rubrum ex eis obtineant eligunt quam recentissima ex mari; Minus recentia miscent pumice, & calcinant ad rubedinem, arbitrantes ex coralliis ruborem transire in pumicem, qui postea eum facile deponat in menstruum ex vini spiritu, vel simili. Laboriose alii sic procedunt: *Scobs quercus, Guaiacina, iuniperina* &c. destillatur ex retorta Prodit ol. & aqua illo separato per filtrum hæc cineribus sui ligni miscetur (vel colcotare, sale marino & similibus.) Digeritur: destillatur Phlegma ab acido liquore blanda destillatione separatum. Liquor hic affunditur coralliis lectis puluerisatis. Digestione octiduana in fimo coloratur. Tincto liquore transfuso, alius item ad digitos duos additur & proceditur eodem modo, donec coralia fuerint dissoluta. Dissolutiones per chartam colatæ destillantur ad siccum. Essentia hæc extrahitur spir. vini optimo maceratione octiduana, donec vt sanguis tingatur. Perge more consueto. Tincturas collectas filtra, & renouato spiritu ad consistentiam quæ placeat, essentiam serua. *Si vis syrupum*, solue eam succo limonum puro, aut berberum, aut citri, &c. addita aquæ rosaceæ parte, cumq; sacharo redige in syrupi vel iulepi form. an: quale n. syr. *aliæ faciunt ex coralliorum* ℥ij *succi limonum*, vel berberum lib. j. per octiduum in balneo solutis filtratio, clarificatis albumine, & sach. bene mistis. Syrupum corallinum vocauit Langius, & Quercetanus, quem alii sic describunt: *Aquæ stillatitiæ tepentis lib iiij. spir. vitrioli* ℥j. *misce, & affunde rosis rubris fresis citer vacuatibus. Pauca horu tinctura in aquam distribuetur. Hanc nouis rosis affunde, atque ita exalta. Tandem filtrata adde soluti coralliorum per saccum berberum* ℥j. *vel q. v. sachari candi lib j. Fiat iulepus.*

Ad tincturas extractas referri potest etiam imperatoria hæc preciosa valdè: *Ambræ bonæ* ℥j *moschi* ʒj ß. *commisce & frica in concha, vel tabula marmorea vt puluere iustar fiant. affunde spiritum (non aquam) rosarum ad ij. vel iij. digitos in cucurbita munda. Locetur in balneum vapidum exacte clauso orificio tribus quatuorue diebus. Spiritus attrahet tincturam rubicundissimam. Effusum in aliud vas repone, & alium repone. Fac, vt in tincturis solet. Tandem spiritum lenissima balneo reuoca vsque ad mellis liquidi consistentiam. Tunc, si placet potes addere magisterium hyacinthi orientalis, & aliarum gemmarum, aut tinctura coralliorum, calce auri solubili, & sacharo candi, aut extracto alkermes.* Est insigne cordiale, & conducit impotentibus propter defectum spirituum. Id autem Rulandus beatæ memoriæ Cæsareæ maiestati parauit. Si det stinctura aut sal auri, vtere ceraunochryso, seu auro fulminео vti describitur à Crollio, Quercetano, Penoto & aliis. Pro aqua regia, aliqui philosophicam capiunt ex sale ammoniaco, & halinitro. In affectibus cerebri calx Lunæ prodest, quæ primum colligitur ex aqua forti de more: deinde cum duplo sale præparato & quarta parte ammoniaci reuerberatur per octiduum: Extrahitur per spiritum vini alcalisatum, circulaturque, & deinde extracto superiori miscetur.

Ad coralia quod attinet, quidam promittunt tincturam ex rubris per spiritum plumbi, qui per se creditur esse Panacea, & febres compendio iugulare. Aliter: *Tartarum calcinatum solue in liquorem. Hunc colatum destilla ad siccum. Cape hoc, & misce cineribus, adiecta puluere filicum trimatorum. Destilla, vt stygiam. Exit spiritus Tartari, quem rectifica.* Hoc potes non tantum ex coralliis tincturam extrahere, verum etiam ex metallis. *Coralia rubra calcina. Affunde spiritum Tartari. Digere & aliquantulum rubescat. Effuso isto, alium infunde, qui relinquet puluerem puniceum post destillationem.* Ex hoc tincturam elicies per alios quoque liquores. Iam enim corpus eius est solutum & reclusum. Qui præclara de coralliis & eorum tinctura, essentiaque nosse cupit, legat nobilem gemmarum historiam Anshelmi *lib. 2. cap. 154.* ne cogamur omnia transscribere.

III. Interdum hic modus est separatorius, non propriè extractorius, vt cum olea natantia colligimus. IV. Aliquando totus liquor siue proprium, siue alienum menstruum vsurperit, pro extracto habetur, & poterat etiam sic in vsus venire. Sed repositionis diuturnioris gratia, duæ partes per destillationem segregatæ seorsim seruantur: tertia pars spissior propriè vocatur extractum, & sigillatim reponitur. Maxime vero id fit, cum non alienum sed proprium vsurpamus menstruum, vt aliqua portio aquæ propriæ cum suo succo seruetur. V. Diminutæ sic extractioni si addimus sachatū purum & coquimus eam ad perfectionem, filtratumq; vel clarificatum decoctum reponimus, interim si quid secum apparet remouendo, *syrupum* aut *iulepum* chymicum habemus. (b) VI. *Præparatio aloes officinarum*, & *solutio gummatum* in aceto, vel vino dum abiiciuntur feces, pura vero paro allumitur filtratur, coagulatur, extractionis quandam speciem habet, quæ perfici posset repetitis laboribus. Est aliquid etiā in resinis, & melle depurando per putrefactionem chymicam, quamquam adhibeatur etiam separatio per rara ligna, in quibus hæret crassior fex; transit liquor purus. VII. Dum officinæ reponunt aquas stillatitias, & succos liquidos, sedimenta fiunt crebra. Hæc si tolluntur per colum, rudimentum præstabunt extractionum, seruabunturq; puri, & imputribiles liquores. Id nos transtulimus etiam ad iudicium aquarum mineralium, studiose procurata secessione per putrefactionem; qua facta, filtro separauimus purum ab impuro. Vulgus idem posset in aceto, musto, vino, cereuisia, & aliis potibus obseruare. PharmacopϾ ordinariæ extractionum talium genus adaugent *inuento syruporum plurium infusionum*, & est in officinis bene instructis syrupus rosaceus solutiuus & violaceus, ad quorum imitationem fieri possunt etiam alii, vt *florum papaueris rhœados*, *Tunicæ rubræ* & similium. *Menstruum* infusionis crebræ ad combibendam tincturam plenam plærumque est propria maceratarum aqua, vel succus, aut pluuia rorisve aut seri lactis stillatitia. *Franciscus Alexander in Apolline suo* ad libras 6. aquæ calentis lib. 25. capit, aut rorem detersum rosis, aut super foliis caulium inuentū, infunditq; septies, aut nouies recentes horis octonis, vel denis in vase angusti oris, quod diligenter est obstruendum & in balneo vel loco calido detinendum. Peracta maceratione liquor decapulatur, rosæq; leuiter exprimuntur. *si quidem purgantem salinam facultatem relicta portione terrea expetimus*, id quod

Chymici syrupi.

Mucharia officinarum esse extractorum rudimentum.

in cmu-

io omnibus talibus extractionibus, etiam in *Rhabarbaro* est notandum, quanquam aliquam reliquiſſe nihil officit, cum etiam integrum Rhabarbarum vacuet. Prima colatura & expreſſio impregnatur ouuis ad ouinerum præſcriptum. Addunt tandem ſacharum, & coquunt ad ſyrupi conſiſtentiam adhibita clarificatione. Nihil aliud hoc eſt ſi ſacharum demas, quam eiuſdem menſtrui fœcundior locupletatio. Si itaque reponatur ad digeſtionem, aut circulationem, poterimus extractum eſſentialius obtinere, ſemper ſeparato ſedimento, ſed quod non abiiciendum, verum denuo extrahendum per eandem aquam quæ à claro fuerit per deſtillationem reuocata. Si tincturam cōſeruatam volumus, fixa ea ſit oportet. Neque enim durauerit violæ color. Querceetanus *triplex genus nouorum ſyruporum putat hac arte extractoria eſſe inuentum*, quem videas licet in pharmacop. pag 129. Sibi vero attribuit *mucharum* (c) in quo aſſumitur *roſarum ſuccus* pro menſtruo, fitque infuſio longior, ou ies vel ſæpius repetenda. Tandem expreſſio in digeſtione ſinitur craſſiorem ſuccum deponere vt rubicundus liquor ſeorſim appareat, qui decapolatos in alio vaſe ſimiliter digeritur, depletur, atque ita crebriore digeſtione in totum depuratur. Liquor purus deſtillatur per alembicum: Extracta aqua pro roſacea reponitur: reliquus ſuccus ſeruatur pro ſyrupo. In vſu ad purgandum vtrumque coniungitor. Si nolis ſeparare, poſſis cum ſacharo ſyrupum vſualem facere, qui ob id in longius tempus queat durare; quæ ratio tamen chymicis promiſſis non eſt conſentanea. Nam *pag.* 576. ſcribitur *ſine ſacharo, & melle poſſe diutiſſime iſtum digeſtum & ſeparatum ſuccum ſeruari, atque adhuc diutius ſi inſpiſſetur pilulari conſiſtentia*: Et pag. 228. *tantam vim eius digeſtionis eſſe dicit, vt ſola ea & putrefactione cruda concoquantur, amara dulcorentur, acidaque & acria contemperentur ſine ſachari adiectione*; quod ſi verum eſt, non patet iuſta cauſa cur poſtea ſacharo adiecto velimus ſyropum facere. Nam aqua quæ ex digeſto ſucco deſtillatur, & ſuccus ita præparatus per ſe & ſeruari diu, & miſceri commodè cum grata ſuauitate poterunt. Videndum ergo an iſti promiſſores vndiquaque ſibi conſentanea dicant. Imo & hoc ſubolet, quod iſtis frequentibus digeſtionibus, & ſeparationibus poſt vnam atque alteram ſubſtituitur clarificatio per ouorum albumina. *Quæ erat ergo illa inſana ignis naturæ iactatio, ſi pariter potens eſt ad puritatem vulgata officinarum clarificatio?* Monemur addi poſſe poſt primas infuſiones *ſpiritum acidum chalcanthi, aut ſulphuris, vt color fiat rubicundior, guſtus ſeu ſapor ſuauior, & maior virium præſtantia*, etiam ad corpus purgandum. Hæc vera eſſe, non eſt dubitandum. Quo veriora autem ſunt, eo veniora inueniuntur quæ de circulationum, & digeſtionum ad perfectam rubedinem, abſolutamque ſaporum correctionem efficacia narrantur. Rubicundior fit ſyrupus ſpiritu vitrioli.

Syrupi chymici Quercetani & Mucharum roſaceum.

Grandiloquus Quercetanus de vi digeſtionis.

Contra hyperbolicam laudem digeſtionis ſuccorum extractorum.

Non ergo finis rubedinis erat in digeſtione. *Aciditas* procuratur. Non itaque debet digeſtio propriam tollere ſuauitatis maioris cauſa: quin & *pro ſecreto habetur adiicere aciditates citrias & limonum* vt iuuent attractionem proprietatum & tincturarum. Si ergo fieret extractio ex acidis pomis, citriis, limoniis, medicis malis, cidoniis, &c. per illam digeſtionum viam non tantum feculentia abiici deponique deberet, ſed & color, ſaporque tranſmutari, aut, ſi non: imperfectæ coctionis apparatuſque deficientis artificium argueretur. Vbi tunc illud ſecretum, & tam præclarum adiumentum? *Non ſi in eſula mutatus color & ſapor eſt ſignum perfectionis, vt eſt pag. 605. pharmacopœa* Querceet. *in omnibus eſt.* Adde eſulæ etiam Lathyrio, elleborum nigrum Germanorum, Thymelæam & ſimilia, in quibus ſeruata purgatoria ſapores mutatos volumus: At generale dogma hinc colligere non licet. Conſideranda ſcilicet exactius eſt rerum natura, & non introducendo eſſentiarum vtilium deſtructio, vbi conſeruatio earum inſigne adiumentum præſtat. *Amarus ſapor vt & ſalſus in terrea portione eſt*, quæ cum ſedimentis tam crebris abire poteſt, ita vt qui reliquitur humor ſit reſpectu prioris pro dulci habendus: Et hoc quidem in illis procurandum erat, in quibus amaricies eſſet cum detrimento & noxa coniuncta: *In omnibus autem ſaporibus generalem legem condere, quaſi dulcedo eſſet finis & argumentum perfectionis in medicinis, ſtultum eſt, cum acrimonia, aciditas, & amarities aliquando in medicamentis non parum præſtent, quandamque natura ea delectentur, imo & morbi deſiderent iſtum ſaporem*, vt experimur in vino abſynthite & ſimiliter amaro: *In nonnullis etiam placeat ſaporis priuatio.*

Digeſtio non affert ſinalem rubedinem, nec ſaporem.

(a) *Exempli gratia: Flores ſulphuris perfuſi duplo ſpiritu Terebinthinæ, & in cucurbitam immiſſi bulliant in arena horis circiter 8. lento igne. Vide, vt bene ſint ſoluti, & liquor ſanguineus. Effunde in aliam cucurbitam, & aquam ſtillatitiam communem adde. Deſtilla ex alembico aquam cum ſpiritu ſuperfluo. Balſamus manebit in fundo. Ex hoc porro per vini ſpiritum extrahe eſſentiam, reuocatoque ſpiritu accipiet tincturam, quam ſi puriſſimam velis, denuo extrahe, & in rubinum coagula.*

(b) *Formæ poſſunt eſſe multiplices. Conſerua roſarum vitriolata multa aq. roſ. diluatur, exprimatur, clarificetur, & auctо ſacharo, additaque coraliorum tinctura reponatur. Ita contuſi flores alii propria aqua macerantur, & colatura ſacharo conditur.*

(c) *Muchara videntur dicta ἀπὸ τῦ μύχυς ab arcana & penetrali intuſque recondita eſſentia: ὡς ἄῤῥητον τὸ ἐν ᾧ: q. ſit arcanum exaltatum frequentibus infuſionibus. Langius adiicit aromata, Rhabarbarum & Agaricum, &c.*

CAPVT XXV.

De extractis elemento stellarum analogis, quæ astra & quinta essentiæ dicuntur.

DVo extractorum genera recensuimus, *vnum per submersionem*, seu descensum, *alterum per emersionem* seu excessum, extantiamque, quorum hoc cum illo collatum subtilius quidem est & elaboratius, sed nondum attingit excellentiam *exaltationis* in arte chymica *suprema, qua ita extollitur, depuratur, & ab elementorum inquinamentis destructiuis separatur essentia mixtorum, vt fiat quasi siderea, seu astralis, vtpote proportione respondens elemento stellarum, vt loquitur Aristoteles de eo corpore, quod primum & proximum subiectum est potestatum vitalium in planta & animalibus*, quarum inde primordium inuenitur etiam in genere minerali. *Quintam essentiam* vocant plærique: alii etiam *arcana, mysteria, astra*, &c. (de quibus stulta Paracelsus in præfatione *Paragrani: Cœlum facit medicos alios, qui 4. elementa cognoscent cum Magica & Gabalistica: Erunt Geomantici, Adepti, Archæi, Spagyri: habebunt quintum esse, arcana, mysteria, tincturas* &c. Verum id nomen sæpe est æquiuocum, vt etiam videre est *in quarta Archidoxeos* Paracelsi, vbi licet quintam essentiã describat, quod sit *materia corporaliter extracta ex vegetabilibus & omnibus vitam* (vim aliquam & potentiam actiuam ex proprietate naturæ) *habentibus, separata ab omni impuritate, & mortalitate, purissime subtiliata, & ab omnibus elementis segregata: analogon spiritus vitæ spiritui, puta latens in suo corpore*, &c. tamen inconstanter de ea loquitur, & exemplis declarat etiam *materialia extracta quintis essentiis annumerari: Negat esse supra elementa, quia sit elementum quod tamen primis qualitatibus careat*: quæ suæ opinioni relinquatur, vt possint Paracelsici quidlibet de quolibet pronunciare, & in philosophia chymica ad miraculum vsque tam delirare, quam gloriari. Hippocrates *nomine calidi cœlestis vitæ procuratoris* iam intelligi voluit, cum scripsit, *in mundi ordinatione id quidem ad superiora concessisse, sed nihilominus multam sui vim reliquisse in imo, qua de re alibi a spiratam est*. Lullius propter excellentiam nobilissimo, æthereoque vini generosi spiritui id nomen accommodauit, qui etiam *materia est lapidis vegetabilis* appellari. Et quia ex mistis resolutis assumit sibi similiarem naturam, vt videatur veluti genetale subiectum esse, in quod implantari specialium mistorum essentiæ possint, ex analogia quam tunc accipit cum cœlo & astris, etiam *cœlum philosophorum* nuncupatur. Sicut enim Deus firmamento cœlo affixit ætherea corpora, luceique conglobatas, ita quintæ essentiæ vini inseruntur mistorum interiores substantiæ totam eorum proprietatem, formalesque potestates continentes, vt sint pro astris in suo cœlo lucentibus. *Penitus vocem transtulit ad aurum philosophorum*, sine quod similiter de minerali cœlo disserendum putaret, quo modo quis posset etiam *animalem lapidem ex mumia liquida microcosmi* appellare: Siue quod AVRI terminum extenderet, vt sit *aurum vegetabile, minerale, & animale*, omne generali quadam potentia ad specificas rerum naturas suscipiendas instructum, quanquã in minera metallorum potius mercurio illa aptitudo adscribatur, quàm auro propriè dicto. Quercetanus cum *Aloen* præparare docet, ipsum *succum* vt est in officinis vocat *extractum*. *Medicinam* vero chymicè *per aquam endiuiæ* vel oxalidis *ex eo* extractam, *essentiam* dici, procul dubio quintam innuendo, cuius materia est materiale extractum, quanquã mox in Rhabarbaro *nullum discrimen inter essentiã & extractum* ponat, qui etiam alias de quinta essentia contra Riolanũ multa indiscretim protulit. Sed omissis vocabulis rem ipsam videamus. *Quintam essentiam dicimus esse extractum formale ita elaboratum, vt ad cœlestem nobilitatem quam proximè accedat sitque a prædominio actiuum in parua mole corporis, vtpote potestatibus specificis rerum in proxima potentia ad efficaciter agendum cum subtilitate spirituali summe penetrante per naturam additam arte a Deo donatum*. Id quidem alias ob spiritualem puritatem (Est enim spiritus quidam purissimè coagulatus, cum in sua forma soluta seruari, & ad vsum accommodari non posset) colore intensiore caret, aut albedine perspicua, vt crystallus, translucet: aliquando tamen etiam colorem simplicis retinet, aut si non hunc, ad altiorem tamen, candidum, citrinum, rubeum, perductum ad instar planetæ cœlestis resplendet, & tunc solet TINCTVRA formalis, seu ætherea dici, quanquam id nomen etiam generaliter omni quintæ essentiæ efficaciter immutanti corpora, & sua virtute imbuenti, quod & ipsum *tingere* vocant (vt cum aurea seu aurifica medicina mercurius tingitur seu immutatur vt fiat & ipse aurum, argentifica vt fiat argentum) assignari consueuerit. *Materia quintæ essentiæ* est vel rudis, vti ex natura, abiectis tamen heterogeneis, suppetit: vel iam elaborata aliquo artificio chymico inferiore, vt magisterium iam sit, vel extractum materiale remotius à forma, aut ipsi propinquius. *Elaboratio est exaltatoria & extractoria*. Extractio fit per modos excellentiores crebrius repetitos, vt sublimationem, destillationem, infusionem, & vicinos. Exaltatio tum iisdem peragitur, tum etiam digestione, & circulatione, in qua vt plurimũ cœleste menstruum adhibetur, nisi ipsa res sit sibi sufficiens. Sed & statim cum extractionem per infusionem & macerationem procuramus, aliquando menstruum adhibemus, quod & solutiuum sit, & extractiuum, exaltatiuumque.

Medici Paracelsici quales.

Quinta essentia.

In lib. de carnibus.

Contra Riolanum.

Aurum triplex.

In pharm. pag. 603. & 289.

Materia Q. Essentia.

Q. Ess. definitio.

Tinctura formalis.

Hoc secundum rectam rationem non potest aliud esse quam *cœleste*, quanquam Paracelsistæ, & impostores alii, item laborantes nequam & oscitantes, nec raro medici negligentes putent substitui posse etiam minus elaborata, & materialiora, non cogitantes simile simili amicum esse, & eo gaudere; naturam natura lætari, *simile gignere simile, & agentis naturalis finem esse similitudinem sui, vt passum agenti respondeat*, adeo vt per quintam essentiam actiuam, & penetrantem essentia subiecti patientis debeat item quinta natura fieri, imò nihil assumi aliud quam quod sit de eius substantia. *Natura etiam natura lætatur; natura naturam perficit*, &c. vt habet sapientum axioma.

Hoc

Menstrua extrahendæ quintæ essentiæ.

Hoc consilio ex vino rubro nobili per destillationem, & circulationem quintam essentiam alij fecerunt, eaq; sic vsi sunt ad *rariora vegetalia, & animalia*. In firmiorib. ei addiderunt *salem propriũ* ex fecibus per proprium phlegma extractum; Deinde potatum proprio spiritu, & solutum: à solutione destillatum, & sublimatum, tandemq; quintæ vini essentiæ adiectum per alembicum elicitum, & vna circulatum, vt alibi docetur, quanquam non omnes vnam secuti sint methodum. *Inter vniuersalia habetur etiam chalcanthum.*

Ideo ex hoc præparato alij destillant aquam cum spiritu, idq; cum rectificatione. Rectificatũ circulant ad quintæ essentiæ sublimitatem. Hoc mẽstruum vtile item est in vegetalib. Si cum *sale coctarus* vniatur, etiam ad firmiora conducit. In magisterio metallico summæ perfectionis, *mercurium in primam materiam soluunt*, sed ante solutionem quintæ naturæ puritate & viribus donatum. Ad lapidea & gemmas *quinta essentia fit ex aceto siue minerali, siue vegetabili.* Omnino cõmune aut proprium assumseris menstruum, *non efficies quintam essentiam nisi per quintam essentiam*, si quidem per menstruum sit ꝓcedendum. Quercetano ad scammonium, euphorbium, myrrham, gummata, &c valde placet *vitriolatum menstruum*. Hoc communi modo præparatum essentias præbuerit: vt quintas quoq; eliciat exaltandum erit ad illam dignitatem. Si quis exempla requirit, quanquam passim occurrant multa, & in Alchymia quoq; nostra aliqua legantur, tamen huc quoq; aliqua transferamus.

Qu. Essentia aloes.

Quinta Essentia Aloes: *Ex magisterio aloes fac extractum per aquam enduiua, aut rosaceam. Ex hoc elice porro subtilissimam partem per quintam vini essentiam veram, per modum tincturarum. Cum semel extraxisti, mẽstruum lens balneo reuoca vsq; ad consistentiam mellis. Hanc extrahe secundo per spiritum aut quintam essentiam rosarum. Circula semper separando spissamenta, donec nihil amplius ex cœlesti rosacea secedat. Tunc lentissime destillãdo ad sapam, vel gummi perducito.*

Si quæris, quodnam magisterium, & extractum sumere debeas, ostendimus aloen lotã in pharmacopœiis, vel rosatam Cratonis. Extractum habes apud Quercetan. *in pharmacop. p.* 289 Estne vero etiam consultum extractum illud tantæ commẽdationis vlterius extrahere? *Si verum est, quod iactatores digestionum prædicant, debet malignam, acrem, & amaram qualitatem ponere, tantumque astralem purgatoriã retinere, quando elaboratur per quintam essentiam vini, & porro cum spiritu astrali rosarum circulatur.* Si non est vetunt, (fieri aũt potest, vt sit, pro præparationum varietate, quas non omnes possumus experiri: Nobis *aloe semper est aloe*, ni cadauer velimus) saltem in parua dosi vim magnam, eamq; cœlestem consequetis. Si displicet tædetq; operæ, vtere extracto.

Quinta Ess. sulphuris seu rubinus.

Quinta essentia sulphuris est eius rubinus. *Flores sulphuris spiritu terebinthinæ soluantur in balsamũ. Huic affunde quintam vini essentiam, & extrahe tincturam. Circula extractiones, donec nihil sedimenti appareat. Tandem spiritu per destillationem blandam reuocato, essentiam relictam paulatim coagula. Hac vtere ad phthisicos, aliosq; morbos, quibus nosti destinari flores sulphuris, præsertim in peste vtilissimum est medicamentum.*

Qu. Essentia Guaiaci.

Quinta Essentia Guaiaci: *Cape gummi per spiritum vini ex Guaiaco elicitum. Si siccum est, redige in pulverem. Extrahe per modum tincturæ non spiritu, sed quinta essentia vini. Circula extractionem, vt dictum est in præcedentib. Vltimo abstracta vini essentia coagula. Pro vini quinta essentia substitues rectius quintam essentiam ipsius Guaiaci forma aquæ ex decocto vini destillatam, & exaltatam. Cum hac post circulationem tanquam astrum cum suo cœlo permanere, & simul ad vsum transferri potest.*

Idem modus est aliorum gummatum balsameorum: Et sane *laccam & myrrham* sic præparatam eximie poteris commendare.

Qu. Essentia antimonii.

Quinta Essent. antimonii. *Elice ex antimonio rubeum sulphur* (de quo sulphure vide hypomnemata nostra) *per acetum proprium, aut vinum Penote, aut lixiuium vel aliud menstruum. Separa ab eo aquam. Destilla hanc & circula vsq; ad sublimitatem cœlestem. Adde postea suo sulphuri, & extrahe id denuo. Extractionem digere in Pelicano, donec esseruet sedimenta. Tandem abstracta aqua tincturam coagula in lapidem. Si deest propria aqua, cape acetum eiusdem elaboratum eodem modo: vel substitue quintam essentiam aqua Guaiaci, aut iuniperi.*

Qu. Essentia lapidum.

Quinta Essent. gemmarum aliorumq; lapidum, quos elaboratione dignos propter specificam virtutẽ putamus, *fit ex magisterio salis vel calcis ipsorum duplici potissimum modo, nempe solutione per deliquiũ, & deinde soluti destillatione tam crebra, donec tota essentia in olei formem liquorem se efferit*, qui addita quinta vini essentia circulatur ad perfectionem, & reuocata vini essentia per se seruatur: *Alter modus* est solutio per acetum stillatitium: Et quidem prima operatio potest fieri per *Terebinthinatũ Huferi*, vt à Crollio & Penoto describitur; sed sequentes peragi debent *spiritu aceti* ad subtilitatem cœlestem exaltato, vt ex lapidib. assumta essentia nobilissima per alembicum vna exeat, deincepsq; vel separetur, vel vna maneat: vbi *verum spiritum aceti, qui acidus est*, intelligimus, & non corrosiuum illud acre, quod radicatum appellant. Si acetum separauimus, possumus circulationẽ eam quinta vini essentia procurare, & vel totum simul conseruare, vel vsq; ad olei consistentiam destillare. Est *alius modus per camphoram* & additamenta, quib. in alembicum specie florum impelli potest essentia. Sed si quis illos assecutus fuerit, sufficit. Multis a. cohobiis opus esse, res ipsa admonebit. Apud Croll. legimus processum *Quint. Essent auri*.

Q. Ess. auri

Præparanda prius est duplex quinta essentia menstrualis: *vna ex vrina*, & dicitur *spiritus vrinæ*: altera ex sale cõi, & vocatur *spiritus salis. Aurum soluitur regia*, solutio præcipitatur per oleũ tartari, porroq; fit *calx fulminea.* Hæc in oleum soluitur per spiritum salis, qui abstrahitur post solutionẽ vsq; ad oleitatem, & refunditur sæpius, vt auri solutum eo fit constantius. In hoc solutũ guttatim infunditur vrinæ spiritus, quo fit præcipitatio, seu repercussio calcis solaris. Deinde totum in forti cucurbita in balneum bene occluso vase ponitur ad digestionem mẽstruam, qua peracta destillatio ꝓcuratur in arena ex retorta per gradus ignis ita, vt vltimo excandefacta retorta puluis auri & fundo sursum eleuetur, vnde sedulo colligitur, & porro quinta essentia perfunditur, vt *tincturam* extrahat mutatis vicib. vt solet fieri in tincturis. Essentia vini tandem magna ex parte reuocatur, vt maneat olei consistentia, quod *aurum potabile* dicitur, quanquam Crollius non perfecerit.

Aurum potabile.

Penotus per acetum alcalisatum ex auri calce tincturam elicit, reuocatoque tandem aceto, illam *aqua vitæ ex stibio calcinato* operosa admodum industria confecta soluit digestione clausa 40. dierum mutata aqua donec calx tota sit dissoluta. Solutiones destillat ex retorta, oleumq; auri innatans aquæ colligit, & asseruat. Vide *in chymicis* Penoti *p.* 151. *cum seq.*

Spiritus chymici.

Capvt XXVI.

De spiritibus.

Aut ipsæ quintæ essentiæ sunt, aut quam proxime ad eas accedūt, quos *spiritus & flores* dicimus: *illos* quidem *liquida forma, hos sicca* elaboratos, quanquam pro vsu interdum absoluātur, interdum in aliquo gradu citra relinquantur. Spirituales autem esse quintas essentias, non opus est demonstrare, cum ipse locus ætheris, ignis, & aeris, naturæq; horum corporum nos sufficienter moueant. Nos autem spiritos nostros vel in quintas essentias conuertimos, vel igni aut aeri proportione respondentes efficimus. Licet & aqueas naturas spiritus dicere, verum relare. Nam qui vniuoce ex illis spiritib. fiunt, vel potius in arte nostra separantur, non amplius sunt de natura aquæ, qua de re *alibi* exactius philosophandum est.

Physicus aliquis possit totidem spiritus ponere, quot sunt natura simplices, siue per se consideratæ in sua simplicitate, siue vt sunt in mistis & aliquam ea quinq; naturis simplicibus referunt. Sed *chymiatria* vnum habet terræ respondentem, quem *floris* nomine appellamus: alium, qui *Elementis nobilioribus*, igni vel aeri: Et *tertium*, qui cœlo seu ætheri assimilatur, qui potest esse forma humida, vel sicca; sed humidam consistentiæ liquidæ iam *peculiariter spiritum* dicimus. Neque enim in forma soluta ab arte comprehendi, elaborari, seruari, & ad vsus omnes accommodari potest, sed vasis artificiosis includēdus, capiendusq; & coagulandus est, qui tamen si recte elaboratus est, leui calore soluitur. Verum *nec nimis volatila esse debet.*

Subtilitatis debet esse modus, qui sit intra commoditatē vsus.

Talis n. neque artem patitur, neque asseruari potest, nec in vsu aliquam stabilem impressionem facere. Vnde non tantum in magisterio sapientum de lapide philosophorum imperatur *modus subtilitatis*: Sed & in vini quinta essentia, & aliis, quæ ad ipsius exemplum elaborantur. Sit ergo, de quo in præsens agimus, *spiritus essentia liquida, pura, volatilis, ex mistu elicita, ordineq; elaborationum & exaltationū chymicarum vltra vulgarium extractorum conditionem ad sublimitatem cœlo analogam perducta secum habens potestates misti specificas ad salutem humanam iuuandam, beneq; medendum comparata.* Essentiam dicimus, nō adiecto termino *Quinta*, quia non semper cœlestem nobilitatem affectamus, sed aliquando citra subsistimus, vt vel essentia saltem nobilior tamen superioribus, esse possit, vel etiam quinta. *Liquida* voce intelligimos consistentiam fluidam, & meabilem, qualis maxime est coagulata aquæ specie, licet & aer, & ignis, & æther idem sibi epitheton vendicent. *Fluidam* autem, quæ aspectu sit aquæ, vel olei, volumus propter ante dictas caulas. *Volatile* quoque reuocamus ad modum explicatum, vt alia ratione sit coagulata quædam natura, alia (potentia scilicet) volatilis, & in actualem spiritum, seu halitum resolubilis.

Facetæ quorundam de simplici terra responsio, eam in cētro haberi, quo fiunt non posse perueniri.

Quintam essentiam ex mistis elici, ideo ponimus, quia licet fanaticus ille Paracelsus etiam elementa attenuet, destillet, & exaltare nitatur, tamen actum agat, aut potius æthiopem dealbet. Sit sane, quod & Aristoteles scripsit, *humor in terra, spiritus in humore, calor animalis, quem lib. 2. Gen. an. 3 spiritum vocat, & naturam, qua in spirita est, analogos Elemento stellarum, seu cœlo, in vniuerso*: aut quod Platonici cum suo Virgilio proclamant, *spiritus intus alat omnia, igneus nimirum ille vigor, & cœlestis origo in corpora immersa, vnde vita omnibus, & vitalium facultatum potestas*: at non coagulata ita est in aere, igne, aqua, vt possit comprehendi.

Spirituum distinctio.
Materia spirituum.

Terrā simplicem imaginamur, non tenemus, longumque erit, ante quam ad centrum fossores perueniant, & nobis elementum Aristotelicum eruant. In mistis autem inuenimus subiectum æthereum æthereatū facultatum. Inde *spiritus nostri quintessentiales* exculpantur. Id fit *ascensu, descensu: ad latus*: vnde *spiritus ascensorii, descensorii, laterales*: fit rudius, elaboratius: Vnde spiritus gradu exaltationū differentes, adeo, vt materialiores sæpe liquoribus, & aquis vulgarium officinarum accenseantur. Aliqui inflammatiles sunt, aliqui non admittuut flammas. Parantur ea pinguibus, aut macris: iuxta principiorum discrimen, aliqui sunt sulphurei, aliqui mercuriales, aliqui salini. Si ad elementa respicimus, terreos, aqueos, aereos, igneos, cœlestes habemus: sed aqueos reiicimus ad aquas: terreos ad flores: aereos gradu inferiore locamus, indeq; tendimus ad *ignes æthereos*. Poterant & simplicitate, & compositione discerni: sed compositos attingemus in Elixyribus, extractisque compositis. Materiatione ea pinguibus eliciuntur quorūcunque generum, vt oleis, adipibus, resinis, sulphure, gummi, &c. Deinde ea liquoribus, vino, aceto, vrina, cereuisia, & aliis decoctis, melle, oxymelite, œnomelite, pyratio, pomatio, &c. additis aliquando fecibus, aut fermento. Præterea ea variis plantarum partibus, vt ea floribus rosarum fragrantium, cerasorum nucleis, amygdalis amaris, granis sambuci, iuniperi, lignis iuniperi, buxi, sassafras, guaiaci, &c. corticibus citri, pomorum aurantiorum, &c. variis seminibus fœniculi, carui, anisi, coriandri, &c. ea salibus: vt Tartari, ammoniaco, marino, communi, halonitro, vitriolo, fuligine caminorum, cedria, &c. metallicis, vt argento viuo varie affecto, plumbo, antimonio, marcasithis, &c. quorum omnium in plurium chymicorum libris exempla occurrunt, nec refert, etiamsi nos nulla describamus. Nam qui Galliam, Italiam, Bohemiam, &c. vix

Syr. 30. 18. bona abscondita in ore clauso quasi appositiones epularum circum sepulcra. & c. 20. 32. sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas est in vtrisq. Ita c. 41. v. 17. 18. melior abscondens stultitiam quam sapientiam.
In pharm. p. 625.
Spiritus æthereus plumbi iuxta Quercet.

vix limis aspexerunt, inde plaustrales titulorum formulis ipsis vsque in foueam cælatis libellos referunt.

Sed propter simplices Germanos, & libris ampullosis carentes studiosos aliqua saltem proponemus. Liberalissimus ille Quercetanus promisit *pharmacopœian spagyricam*: in qua vellet tractare *de admirandis viribus salium metallicorum*, è quibus *aquæ ardentes* eliciantur.

Sed vnicum duntaxat specimen reliquit, *plumbi* scilicet, cuius spiritum vel aquam inflammabilem explicauit *in defensione prima cap. 16. Plumbum vel aceto vel sale calcinetur, aut minium assumatur. Extrahatur ex eo sal per acetum hydromelitis. Iste soluatur deliquio, filtretur: coaguletur, iterumq; soluatur, filtretur & coaguletur tam sæpe, donec relictis fecibus sal subtilissimus exierit, dulcedine etiam saccharum superans, aut saltem æquans. Hoc vti in febribus potes & ophthalmiis, & phlegmonis. &c.*

Soluatur deliquio: Liquor per retortam destilletur per gradus ignis in capax receptaculum, ita vt halitus totum impleant, tandemque sequatur liquor rubeus, quem vocant oleum fixum Saturni. Separa ab hoc aquam, (seu spiritum æthereum, & remanebit tinctura sulphurea inflammabilis mere spiritus vini. Hic est modus Quercetani, ad cuius imitationem potes stannum, ferrum, æs & similia elaborare.

Quidam malunt ex *lapide plumbario. Galena*, aut alia plumbi vena per *spiritum vitrioli* extrahere, extractumque vini, aut tartari spiritu corrigere. Ita tractant & *venam Iouis*, facta calce per vitrioli spiritum, quam reuerberatam deliquio soluunt vel in aqua communi. Solutionem filtratam coagulant, & repetitionib. crebris cœlestem factam tandem ex retorta destillant, vt oleum & spiritus simul prodeant.

Crollii processus hic est: *Minio vel cerussæ in marmore læuigata affundatur acetum destillatum ad 3. vel 4. digitos. Digeratur in calente cinere per biduum, indies ter, quaterue agitando in vasis vitreis extra habitacula. Acetum flauitie quadam & dulcedine tinctum effunditur, seruaturq; reposito alio de more extractionum per tincturam. Tandem in balneo separatur acetum. Essentia nonnihil torretur, denuoq; extrahitur aceto, vt prius. Feces abiiciuntur seruato sale fluxili, qui vt amplius attenuetur, frequentius soluitur, filtratur, coagulatur, donec crystalli sine sordibus consistant, solue hos deliquio, & destilla iuxta Quercetanum, accipiesq; duplicem spiritum, vnum mercurialem æthereum, alterum sulphureum inflammabilem.* Magni momenti res est. Nam pro *catholico, thesauro medico summi precii, & Panacea habetur:* Dicitur etiam *menstruum esse ad tincturam coraliorum, solis, & aurum potabile irreductile*, quod & Crollius monuit de calce fulminea solis, quanquam non sit expertus. Diligentissima descriptio hæc est: *Saturno calcinato vel minio in exactum læuorem detrito affunde acetum stillatitium acerrimum ad sex digitos. Pone per aliquot dies in digestionem lenem, dum dulcescat acetum (ne obliuiscere agitationis quotidianæ.) Effunde in cucurbitam, & repone. Calci adde nouum, & procede, vt prius, donec inanis terra relinquatur, ex qua acetum nihil dulcedinis offuntere queat. Ita impragnatum indicatur acetum. Extractionis per filtrum transmutte, & in fimum equinum in quinque hebdomadas ad putrescendum impone. Abstrahe postea tertiam partem destillando. Residuū in loco frigido humido coge in crystallos. Hos extractos perforato cochleari repone. Liquorem denuo diminue per destillationem, donec videris superficiem concrescere velle. Redde loco humido frigido, vt consistant lapilli noui. His quoque exemtis, dilutum tertio coque & destilla, & tertios crystallos procura, idque si opus fit, continua, donec omnes lapillos coegeris.*

Hos contusos perfunde optime rectificato vitrioli spiritu Digere per dies aliquot. Deinde leni calore destilla, & phlegmatica poris hærente essentiali abscedet. Istud acetum essentiale vitrioli, præditum soluttiue potentia, corpus lapillorum Saturninorum exactius penetrabit, & resoluet. Facta abstractione, repone spiritum vitrioli nouum, affundeque tuo Saturno. Digere: Reuoca. Repete idem aliquot vicibus. Quo enim crebrius, hoc melius. Recluditur ita interior compages, quam acetum prius non poterat reserare. Minerale acetum minerali Saturno est familiaris. His peractis essentiam Saturninam misce argilla pura, vt fiat massa quadam quam in globulos conforma. Nam ex ea spiritus est eliciendus, quod non bene fiet ex sola.

Colliquesceret enim, & spiritus secretus retinebitur, qua arte etiam ex sale spiritus est extrahendus, adiecta scilicet figulina, vt fluxus prohibeatur. Globulos inijce in retortam luto bene armatam. Destilla per gradus. Leni igne procedet phlegmatica humiditas, quæ est mercurialis Igne aucto sub finem prodibit aleum sanguineum, quod mutato receptaculo est colligendum. Ex fecibus calcinatis salem per phlegma proprium elicies, quem salem fixum pronunciant. Mercurialem aquam infunde in cucurbitam. Circula. Destilla. Idem fac cum oleo rubro. Postea huic affunde mercurialem spiritum nuper rectificatum. Digere. Destilla in balneo. Reaffunde. Digere iterum & destilla, idque octies aut nouies, donec quicquid essentia est, in aqua maneat cum oleo sulphureo, cumque eo vniatur. Vltimo ter destilla per cineres, sub finem dando ignem validum, potestque tertia vice arena adhiberi. Destillatum immitte in phiolam. Claude Hermetice, ne quid spirituum subterfugiat. Hoc quoq; facto adhuc semel destilla in balneo feruente, vel cinerib. Habes Panaceam, Thesaurumq; preciosissimum. Vsus ad calces metallorum philosophice præparatas soluendas, & in liquorem potabilem irreductilem dissoluendas. Custodi diligentissime. Huius beneficio tincturam corallorum procurabis. Est omnium morborum, etiam astralium, qui fixas in agro radices & indomitos fomites habent, verus & Herculeus clypeus, nullum heterogeneum in microcosmi firmamento astrum admittens, sed inimicas, & hostiles omnium morborum impressiones depellens: Imo est verum illud spiritus vitalis, totius œconomiæ humanæ solius moderatoris, restaurantissimum medium. Deo Laus in æternum. Ecce tibi ampullas Paracelsicas. Cur morimur, si tantum habemus mortis depulsoriuo? Ille bonus vir, qui hæc à Paracelsico iactatore accepta in scriniis reliquit, mortuus est paulo post quadragenarium. Cur non fieri curauit hanc Dei manum, & sibi dari? Descripsimus autem, non quod ista grandiloqua vera putemus: nihil enim aliud habent, quam fastidiosissimi laboris condimentum, & hederam amplissimam nouæ mercis emendæ: sed vt chymicus noster non nesciret *plumbeum spiritum*, possetque ad eius formam vel simili, vel eodem modo operari in conuenientibus. Ridiculum est, quod autor iste ampullosus panaceian hanc in cœlum euectus addit, *nullum aliud astrum in cælo microcosmico tolerari à Saturnino isto sydere.*

Panacea, Thesaurus metalla potabilia.

Laus hyperbolica spiritus Saturnini.

Paracelsistæ mature moriuntur inter sua plus quàm diuina remedia.

Quid?

Quid? Num ergo ægroti in Satutninam naturam sunt transmutandi? Vbi Sol, Luna, Iupiter, Venus, Mars? Num hi planetæ cedere regnum suum Saturno debent? At pessimus vitæ autor Saturnus, stultus Paracelsista audiuit aliquid *de plumbo philosophorum*. Ideo credidit omnia esse in Saturno illo, ex quo fit cerussa, vel minium. Erat apud nos quidam Gallus, qui simili dementia occupatus nō poterat à vulgari plumbo abstrahi. Itaq; dicebat, & patrem suum in eo laborasse, & se in imperfectū patris laborem successisse, nec posse absistere. Quid ni pergeret?

Artus est hominis, quem sex tenuere figura
Cui P. si addideris, S. in M. bene vertere si sis:
Hoc as est nostrum, constansq; aqua Philosophorum.

Lumbus est membrum humanum. Præfige literam P. fit *plumbus*. Muta S. in M. erit *plumbum*: Et sic bonum habemus artis principium.

Quinta essentia stibii, & spiritus. Spiritus Antimonii: *Calcem reguli aut stellæ antimonii proprio extrahe aceto, quod Monachus Basilius descripsit. Salem collectum solue deliquio. Filtra. Coagula. Solue denuo, & procede pariter, donec subtilissimam habeas essentiam. Hanc in retortam immitte, & destilla instar aquæ fortis. Primo exibit spiritus mercurialis: vltimo sulphureus. Misce vtrumque. Digere. Abstrahe phlegma, & tandem fortiter destilla Oleum rubrum, si placet, in lapidem coagula. Ita tracta calcem bismuthi, cadmiæ argentariæ, Iouis & aliorum ad exemplum plumbi.*

Sp. Mercurii. *Argentum viuum* per se spiritus quidā est. Sed *vt pelluceat, æthereamq; nobilitatem accipiat, oportet vt primū à chalcantho septies, aut nouies sublimes singulis vicibus reducendo per calcem, iterumq; per vitriolum sublimando. Cum vltimo reduxeris, iniice id in ignitam ollam paruis portionibus eo modo, quo aqua mercurii vulgaris solet fieri, & resoluitur in halitum, qui in frigido receptaculo coagulatur in liquorem. Hunc adiecta vini quinta essentia circula, destilla, atq; ita elabora, donec summam puritatem, & subtilitatem fueris consecutus.*

Sp. Sublimati. Fit alius ex sublimato. *Eliquati stanni libræ immisce argenti viui calefacti quadrantem, diligenterque subige bacillo ligneo, aut stylo osseo, vt fiat amalgama. Hoc extende, & explana super lapidea tabula, cui in cella disposita insperge parem quantitatem argenti viui septies sublimati, & in subtilem puluerem redacti. Soluatur ibi per deliquium. Solutionem, quæ iam dulcis euasit, coagula, iterum solue. Tandem destilla, & rectifica oleum per destillationem confectum, à quo separabis spiritum cælestem, quanquam totum nihil aliud sit, quam spiritus æthereæ subtilitatis, qui cum vini spiritu circulari potest.*

Nouus modus Sp. halonitri & Tartari. Cæterum eo modo, quo hydrargyrus mutatur in spiritum pellucidum, etiam *spiritus halonitri, & Tartari* fieri potest. *Cura tibi fieri cucurbitam ventricosam ex argilla firma, vt lapideam soliditatem habeat. In eius latere sit fistula, seu tubus prominens, sursumq; porrectus ut immittere puluerem possis. Collo adapta alembicū capax, cum ampulla ampla, in quam dimertas halum cum liquore. Colloca in fornacem aptam, vt vndiquaq; à prunis contingi possit eminente sursum collo. Supposito igne paulatim incende, cumque iam excandescere incipit, iniice per tubum vnam atque alteram prunam flagrantem, & mox cochlear halonitri contriti. Claude statim tubi foramen panno madido, & cono, assurgetque spiritus in alembicum, & ibi in aquam mutabitur: quo facto nouum puluerem per tubum infunde, iterumque vapor in alembicum illatus consistet, quod toties fieri curabis, donec copia placeat.* Si ex tartaro velis: *per halonitrum & tartarum contrita misce, vt exquisitus puluis fiat, quem ordine iniice in ollam candefactam, vt dictum est. Liquores autem digerendo, destillandoque vlterius elaborabis, donec ad æthereem naturam eos perduxeris.*

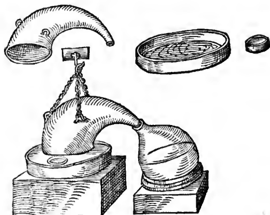
Sp. Coral. & perl. Ex vnionibus, & curaliis per magisterii modum calcinatis, inque salem redactis destillantur itidem spiritus ardentes, & perficiuntur in Pelicano.

Sp. Sulph. De *spiritu sulphuris* multa diximus in *syntagmate*, vbi etiam ἐκτύπωσιν proposuimus, sed quam sculptor non vsque adeo est assecutus, nec satis dextre repræsentauit. *Vt ex libra vna excipias spiritus sulphurei tres aut quatuor vncias, elige primum cælum humidum. Deinde retortam vitream amplam ansatam reciso fundo hemisphærice suspende super parapside, vel concha vitrea capaciore, vt in eam difluere gutta in retorta concreta possint. In medio huius parapsidis stet testa vel vasculum terreum, in quod sulphur pulueratum immittas, vt incensum ardeat, spiritumque in retortam submittas. Rostro vero retortæ adiaceat vasta ampulla, cum foramine paruo in ventre, vt halitus intrare, ibique colligi in aquam possit. Ita compositis vasis, sulphur incēde, semperq; combusto nouum substitue, donec spiritum sufficientem habeas. Si retorta interior superficies rosacea, vel phlegmate vitrioli, fuerit madefacta, citius concrescunt fumi. Spiritum porro rectifica per destillationem, & in Pelicano circula, quousque cælestem puritatem, & excellentiam obtinueris.*

Dispositio

Dispositio vasorum sic habet.

Capvt XXVII.

De floribus.

Floris appellationem accommodati variis ostendunt exempla *halosanthi* in nitrariis, *salis* in salinis, *Asiæ* petræ apud Diosc. & Galen. *æris* in ærariis, *farina* in molendinis, *lactis*, qui & cremor, in pecuaria, *spuma* se expurgantium in his, quæ efferuescunt & fermentantur. Solent & *metallorum efflorescentia* sic dici, vtpote quæ ex crusta efflorescunt, veluti ex cute humana exanthemata, vt *ferrugo*, *ærugo*, *situs* & similia, quæ alias sunt sordium exuperantiæ, alias abundantis essentiæ *gemma*, & germinationes, vt in arboribus resinosis, & gummosis, quomodo *lacca*, *camphora* & similia per naturam protruduntur. In chymicis præsentibus intelligimus *extractione subtili factam essentiam*, *qua cum volatilis fit*, *ex fixa parte in superficiem*, *atque altum extitur specie sicca*, interdum puluerea, interdum glaciata, aut etiam pruinosa, & lanea instar pompholygis, quæ ex cadmia ærosa proflatur. Spiritum siccum ex halitu consistente in summo ignibus suppositis *proflatum* appelles vt distinguatur ab *emergente in res superficie efflorescentia*, quæ aliis modis procuratur. Vt plurimum compellitur in altum prouolare. Interdum tamen etiam in latus per vim canalium ducentium, & sequentium spirituum protruditur. *In syntagmate* proposuimus exempla florum *antimonii*, *æris*, *arsenici*, *Iouis*, *Saturni*, *Martis*, *vrionis*, *perlarum*, *sulphuris*, *tartari*, *vitrioli*, & aliquot *salium*, quorum artificia in similiter affectis sequi non est difficile. Verum vt hic quoque inueniat aliquid industriæ studiosus arcanorum inuestigator, non pigeat aliquid exactius de *floribus Tartari* proferre.

Tartarum misce fecula, quæ in destillatione spiritus vini, separato etiam phlegmate, & seruato, reliqua est. Calcina vtrumq; secundum artem. Ex calce per phlegmaticam aquam in destillatione residuam extrahe salem. Debet autem phlegma summa puritate esse, & volatile. Extractiones filtra: coagula per destillationem. Solue iterum per phlegma, & coagula, idque repete tertio, aut quousq; solutio nullas relinquat feces, quod deprehendes, si singulis adiecris suas digestiones. Nam non prius debes filtrare, quam sedimentum sit factum, & tunc purus liquor etiam lacinis potest segregari. Verum sæpe non relinquitur spacium digerendi. Itaq; contenti sunt laborantes filtratione per chartam rudem non glutinatam. In hac cum non amplius vident sordes, satis purgatum salem putant. Hic vt animetur quasi, & nobilissimus euadat, ponitur in cucurbitam. & perfunditur quinta vini essentia seu spiritus vini (nō n. elaborator summo grado) *quatuor partibus* (*salis est pars vna*; *quinta essentia quatuor.*) *Digerantur vase clauso. Deinde leni igni abstrahatur humiditas per destillationem*: *sique gradum debitum obseruas, exire debet humiditas aquea, & insipida. Nam corpus suam animam recepit, retinuitq;, vt nihil de ea nisi violente possit recedere. Postquam humiditatem aqueam separasti, sali animato in cucurbita affunde nouum vini spiritum secundum proportionem. Digere. Destilla vt prius, repeteque istum laborem, donec spiritus aquæ fortis prodeat, quam est infusus. Hoc enim signum est; quod corpus non amplius sitiat, neque indigeat potione vlteriore, cum non recipiat plus quam natura sua requirat. Impone tunc alembicum, & in cineribus sublimationē institue. Ascendet flos salis tartari ad similitudinem caphuræ, quem collectum diligenter custodi. Nam conducit ad aurum potabile per menstruum vegetabile faciendum*, qua de re habes *in syntagmate* ex Lullio de auro vegetabili, quod proponere volebat etiam Querc. *c.* 6. *de prisca medicina philosophorum materia*, & Penotus *in chymicis* titulo magisterii tartari, cuius ope putat *aurum in primam materiam reduci* posse & datis tribus granis ex conueniente liquore *omnes ægritudines sanari*, si quæ huiusmodi medicamine vinci possunt, ne hyperbolen Paracelsicam te audire credas. *Flores tartari quintessentiales.* *Catholicum hyperbolicum.*

Quer-

Quercetani supplementum de salib.

Querectanus voluit hoc quoque artificium *in sua spagyrica pharmacopœia* declarare. Ita enim loquitur *in pharm. p. 625. Quomodo salia in olea transmutentur, & e fixis volatiles per solam propriaaqua mercurialis additionem reddantur, & potentissima remedia ad varios vsus educantur, requirit sublimiorem considerationem, &c.*

Quod ergo ille reliquit, hic exemplo Tartari tibi scito esse repositum. Nominat quidem aquã mercurialem: Sed tu intellige primum phlegmaticam, per quam fit extractio salis: Deinde essentialẽ, quæ animam simplicis auexit, cogitorq; eam postliminio suo corpori reddere, vt & *in magno magisterio sapientum*. Quando de compositis essentiis agemus, recurret hic modus perfectius. Nam omnes partes extractæ ex simplici ibi denuo copulantur, vt fiat Elixyr, quem Ardernacus *Clissum* dicebat: Philosophi vero & arcanorum Professores *ex triade vnitatem fieri dicunt: alii circulum ex quadrato* propter elementa quomodo in istis floribus *monas ex binario homogeneo* nascitur.

Clissus. Monas ex ternario & binario. Circulus ex quadrato. Flores marcasitharum.

Porro *flores* etiam dicuntur *fumi metallorum* concreti, solentq; *ex marcasitbis duæ species* elici; *vna sulphurea*, quæ igni mitiore proflatur, altera *mercurialis*, quæ flamma violenta surgit. Sed hi flores vt assequantur nobilitatem essentiæ quintæ, amplius sunt elaborandi, abluendi nimirum vini spiritu & denuo in sublime cogendi, sique aliquid impuri vna esse deprehendimus, retinacula fixa adiiciemus quale est *talcum, seu magnetis, asbestus* & similia. Aliquibus addendæ sunt *alæ, seu vehiculum*, quo facilius eleuetur flos essentialis, quo artificio geber *ferro*, ferrique lapidi apposuit *arsenicum, aris vstam seu cadmiam. Et cum sales volaticos adiicimus*, qui facili arte possunt separari, vt cum *calcem stibii* miscemus *sale ammoniaco* sublimato & vna in altum scandere compellimus.

Ex cadmia arosa veteres florem elicitebant coniectis fragmentis in concameratas fornaces. Multa in florem violentis ignibus rediguntur, etiamsi is non alte ascendat sed superficiem non excedat prima opera, vti fit *flos martis, Iouis, lithargyri, lapidum* in thermis, aliisque aquis feruidis concretorum, quorum florem conspicimus etiam ahenis innatare, & spumæ instar à scaturigine profluere. Cum quibus floribus sunt spiritus turbatores, nimiumque ignei, illos abluere rolacea conuenit, iterumq; atque iterum sublimare.

Floc Lochi & spuma martis.

Quosdam figimus lentis ignibus, veluti cum *flos marcasitha, aut calaemi* spiritu vini ardente perfunditur aliquoties, & incensus restinguitur. Est & *aceto* tum ablutoria virtus, tum fixatoria. (a) Vt *contra hæmorrhagias, & fluxiones* præter naturales *remedium* præclarum habeas, *cape lapidem metallicum quod enneaphryges dicimus. Calcina in reuerberio: vel etiam aqua caustica. Calcem adiecta cadmia arosa sublima. Sublimatum extrahe per spiritum aceti, præmissa tamen ablutione, vt spiritus nimium volatici deterguntur. Extractiones coagula, & addito sale ammoniaco sublima. Sublimatos flores elue, vt dulcescant, exiccatosque repone. Ferri vero spumam contritam crema in reuerberio ad rubedinem. Deinde extrahe per acetum stillatitium per modum tincturarum. Extractum ablue aqua pluuia stillatitia. Exicca. Misce cum vehiculo aliquo, vt sale tartari, vel vrina vel ammoniaco. Sublima. Sublimatum rectifica, & in reuerberio vre. Cum vsseris, elue aqua stillatitia: quod per aquam non segregatur, denuo vre atque ita perge, donec sufficientem florem habeas, quem poteris amplius elaborare extrahendo per quintam vini essentiam, & extractiones in Pelicano circulando, donec quicquid terreum & graue est secesserit, manseritq; sola essentia quinta, leuissima, subtilissimaq;.*

Tales flores etiam cum naturalibus aquis sæpe protruduntur, sed rudiores: quos si elaborare velis, essentiales feceris. Simili arte tractatur *ochra, rubrica, bolus, terraq; sigillata* cum affinibus.

Flos magnetis & similium.

Flos *magnetis & hæmatitæ & schisti nodi. Lapides hos crema in reuerberio, vt calcinentur probe. Extrahe partem subtilissimam per acetum terebinthinatum modo tincturarum. Filtra extractiones & coagula. Coagulatum misce halinitro. Pone in ollam, super qua pendeat campana vel galea ferrea. Incende halonitrum, vt deflagrans secum in altum vehat florem lapidum, qui adhærens galeæ postea detergatur. Potes & cucurbitam ventricosam cum tubulo inter prunas collocare. & particulatim iniectam misturam in halitus resoluere. Sed oportet collum eleuatum esse, & firmo capaceque alembico rostrato instratum. Si libet, in ouo philosophico idem procura, relicto exili foramine ne spiritus disrumpant compagem. Hi flores collecti abluuntur, & per spiritum vini etiam in alembicum cogi, aut per retortam prolici queunt.*

(a) Fixio ista alias fit crebra sublimatione, vel artificiosa reuerberatione per leuem calorem lento progressu, donec spiritus volatiles abscesserint.

Capvt XXIIX.

De aqua, oleo, sale & terra virgine, quam alicubi foliatam dicunt, primumque de aqua stillatitia.

INtentus fuit hactenus chymicus, quo modo omnem vim aut saltem præstantissimam essentiæ vna extracta omnibus elementis, & cohærentibus præstabiliore comprehensam ex materia mista eliceret, & Medico ad bene medendum sisteret. quanquam aliquando occurrerint etiam partes distinctæ. Nunc ex professo suscipit diuulsionem, intenditque *ex vno misto tres essentias discretas*, licet non omnes pariter efficaces, nec iisdem omnino qualitatibus affectas parare, atque insuper etiam *quãdam terram virginem, a terra damnata* differentem producere.

Diuersitas materiarum in reddendis essentiis trib.

Non tamen semper ex vna materiæ portione efficit omnia, nec æquali in omnib. mole. Sunt.n. quædam magis mercurialia, in quibus parum sulphureæ naturæ inuenias: quædam cõtra magis sulphurea,

phurea, minus autem mercurialia: aliqua salis vim maximã habẽt. Quædam et per se reddunt totidẽ essentias: quædam propter commodiorem præparationem & vsum opus habent externo adiumento, tanquam vehiculo, aut corpore, vt quæ aresacta sunt, in quibus coagulata est essentia propter cõgenitum humorem exiccatum. His instaurare conuenientem oportet, vt resolutam essentiam suscipiat, deuehat, & custodiat, donec ad vsum transferri possit, in cuius electione requiritur industria, & experientia, per quam constat, quæ quibus sint familiaria, vt pinguia pinguibus, mercurialia mercurialibus, ita comparata, vt excessu virtutis propriæ aduenientem non destruant, estque consultissimũ curare, vt sic se habeant, *vt materia nuda potentia: aut vt intellectus, qui est instar tabulæ nudæ*, vt possit omnia fieri: aut vt oculus & speculum coloribus priuatum, quod tamen omnium sit susceptiuum: aut vt aqua simplex per se quidem actu insipida, omnium tamen saporum capax, qualem suam quintam essentiam iridem proponunt Lulliani. Est autem illa materia in plærisque nominatim expressa: Et si cubi non est, chymicus Tyro iam nouit *mercurialia mercurialibus, sulphurea sulphureis substernenda* esse, quæ, vt materia nuda, formam suscipiant: vel vi sua vim accessoriam non lædant, sed potius augeant, & iuuent. Siue ergo iam per se sufficiens est materia, siue auxiliaribus copiis indiget, quæritur in ea *vna pars essentialis, quam* SVLPHVR *vocant essentiale*: alia, *quæ essentialis* MERCVRIVS: *tertia, quæ* SAL *essentialis, tria nimirum principia potestatum efficacium* iuxta artificum sapientium distributionem & censurã. Non enim plures, aut alias essentias in virtuoso misto inueniuntur, quibus inesset aliqua pars proprietatis formalis.

Tria principia essentialia.

Qui salem, sulphur & mercurium elicuit, omnem vim essentiæ exhausit, nec superest, nisi *Elementa vacua*, quorum duo duntaxat magistro se sistunt. *terra*, *& aqua, passiua* scilicet *& materialia*, reliquis duobus in conspicuo euanescentibus. Terram simplicem Falloppius negat à Deo creatam esse. Quæcunque enim ostenditur, aut occurrit sensibus in natura & arte, mista est, aut ex mistis destitutis prodit. Chymici tamen hanc quoque distinguunt. Nam impuram vnam & sordidam deprehenduntur: alteram puram, & elaboratam, *(a)* quam cœlo comparant, atque etiam cœlestem vocant, Lunæ maxime conferendam. Nam & illa TERRA cœlestis vocatur, & *virgo*. Hæc terra postea fit primum fundamentum, stabilimentumque essentiarum cæterarum, cum sit fixa & amico quodam appetitu, familiarique affectu recipiat iterum, quæ non ita dudum essentialis elaborat oniscausa dimittere ad tempus tanquam corpus animam fuit coacta. Quidam chymici ista nominibus elementorum declarant, maxime qui in Platonis schola & Hippocratis educati *quatuor tantũ rerum materiatarum primas naturas agnoscunt.*

Terra duplex.

Quatuor naturæ essentialium mistorum.

Terra virgo, quæ fixa est, cum suo sale infimum locum obtinet. Inde sequitur *liquor aqueus*, quem mercurium appellant alii: Post hanc est *oleum aereum* purum & perspicuum, quod & *spiritus*, sicut aer vocatur, quanquam alii eumætheri comparent: *Vltimus est ignis*, non ille elementaris flammeus, sed cœlestis, quanquam incensus in flammam euadat, sicut olim cœlum ipsum inflammabitur, id, quod & aereus spiritus aliquando patitur. Verum hi analogismi nihil adimunt rerum naturæ, *liceto; chymico vel per astra loqui, vel elementa, vel nomina illa symbolica metallorum mercurium salem, sulphur, terram virginem*. Vt supra dictum est, *omne inflammabile* appellatur *sulphur*, etiamsi alias ætheri, aeri, vel igni comparetur & vocetur spiritus inflammabilis, oleum aereum, oleum igneum, aut æther, aer, ignis. Quod virtutem essentialem ter habet, estque aquæ simile, nec inflammatur, *mercurius* est, non illud argentum viuum metallicum intelligendo, sed liquorem essentialem purum, qualis est mercurius philosophorum ex vnctuosa humiditate resolutus in putrefactione physica. Quicquid concretum est, & in humido soluitur, *sal* audit. Quæ vero coniunctim elaborata sunt, citra diuisionem partium essentialium, prout accedunt ad aliquod istorum, ita in censum veniunt: vt spiritus mercurialis, sulphureus, salinus: flos mercurialis sulphurens, salinus, & sic de aliis. Vulgares officinæ relictis nominib. symbolicis, quibus delectantur Hermetici, *aquas, olea, sales* nuncupant: Et aquas quidem cum adiectione *stillatitiarum*, quæ fere per destillationem separantur. ascensorie, descensorie, lateraliter: Ita *olea stillatitia*, ad differentiam aliorum, quæ fiunt expressione, infusione, coctione. Sales nomen acceperunt ab herba kali, & vulgo quidem suum vocabulum retinent. Hermetice vero nuncupantur *Alkali*. De his omnibus consule Alchymiam cum commentariis, & Quercetani disputationes: Item Zuingerũ de de principiis, Alchymiam triumphantem & alios libros, quorum multi passim extant. Iam satis sit paucis instruxisse pharmaceuticum chymicum, ne disciplinæ obseruationes & proprietatem ignoret, aut otiose præteruolet.

Sulphur essentiale.

Mercurius.

Sal.

Aquæ stillatitiæ.

Aquas stillatitias parant vulgo per vesicam affundendo herbis & plantis aliis, earumq; partibus fontanam, aut pluuialem aquam, aut quamcunque elementarem: etiamsi recentes sint. Siccis aliquando aquam, aliquando vinum, aut succum quempiam apponunt, quæ non liber repetere. Quam inertes, inefficaces, & breui putrescentes aquas parent, notum omnibus & lippis est, & tonsorib. soleotque officinatum aquas irridere, & explodere vel coqui, & balneatores. *(b)* Nos *tria genera rerum mistarum ponimus*, ex quibus aquas mercuriales petimus: *Humidum, aridum, mediocre*. Humidum intelligimus, vel quod liquidum est, vt vinum, mel, sanguis, oleum, vrina, hydromel, &c. vel quod succuleotum, vt sunt herbæ recentes, flores, fructus, cortices, radices, &c. quæ succum abundantem habent. *Aridum* dicimus aut arefactum, vt herbas siccatas, aromata, &c. aut sua natura exuccum, vt est sericum, concha, cortex, metallum, lapis, gemma, &c. quorum tamen quædam concretam humiditatem includunt, possuntq; eliquari calore, vel vaporibus resolui: Illius generis sunt adipes, succinum, sulphur, cera, &c. huius sales & salium naturam habentes. Liquantur & metalla & lapides quidam, sed humidum separabile destillationibus non habent.

Ideo potentialibus ignibus fundontur. Sed & pinguium quædam resoluũtur oleis, vel liquaminibus, vt butyro, &c. Alia aceto, vino, aqua, vt gummata, &c. quorum omnium naturas chymicus

R debet

debet exploratas habere, vt sciat ex quibus, & quomodo aquas possit elicere. *In mediocrium censu sunt, quæ viscosum habent humidum*, vt ligna, præsertim firmiora, quæ siue recentia sint, siue arefacta, per se parcum habent humidum.

Aqua liquidorum.

Ex liquidis mercurialibus, aquam destillatu euocare facilis est operæ. Ex sulphureis, vt oleo amygdalino, oliuarum & aliis recentibus expressis item non arduum, modo scias separare, si quid olei spirituosi prodit. Talium aqua ante elaborationē fere *phlegma* dicitur: separata vero aquositate, iam est essentialis. *Humidæ herbæ, & succulentæ radices*, conterendæ sunt: succus exprimendus. Hic succus porro nouis contritis additur, & vna denuo exprimitur, quod fit etiam tertio, pro vt succus est aquosus. Cum satis habes succi, destillatio aquam à spissamento, quod seorsim elaboratur, separat, & rectificatio per repetitam destillationem elementarem aquam ab essentiali dirimit. *Sparciores est succi res*: vt ruta, saluia, &c. ex contusis elice aquam, quæ vt eo promtius decedat, irrigatio ex rore destillato, aut pluuia stillatitia incocta eadem herba, aut saltem infusa, facit. Si ad manum est stillatitia annosa adhuc tamen incorrupta: hæc adiicitur, & commaceratur. Interdum vini aliquid addimus. *Aqua destillata infundenda est noua herba, & in digestione aliquo vsque relinquenda. Tunc destillanda, fitq; auctior virtute.* Cauendum autem sedulo *Empyreuma est, vt & mala vasorum qualitas*, quam sæpe attrahunt res acres, quæ etiam ramenta, & calces à dispositis, vt metallicis, abstrahunt. Ideo in vitreis organis, & balneo roris, vaporisue procuratur destillatio.

Phlegma.

Succulentorum aqua.

Alius aquarum modus.

Alius modus est, cum contusas materias, & si parcius habent humidum, commodo liquore irroratas includimus doliis exacte claudendis, & in putrefactione aliquandiu relinquimus. Peracto iusto tempore vel expressum succum destillamus, vel totum. Destillatum rectificamus elementū aquosum separando. Conuenit tunc aliquid spiritus vitrioli addere, aut aquam vitrioli ex phlegmate & spiritu vt in floribus rosarum rubrarum. Alii tartarum aut salem paucum propriæ herbæ addunt, ne destructiua putredo oriatur. Etenim chymica putrefactio debet esse tantum solutiua, & perfectiua, vtpote cum maturatiua coctione coniuncta. *Hic modus potissimum valet, cum tria principia ex re vna aut elementa quatuor extrahere placet.*

Plures sunt rationes & modi, quos *alibi* attigimus, quique in vulgatis libris copiose occurrunt. *Sit res, ex qua aquam petimus, arefacta*, vt cinamomi cortex & alia aromata: item lignum sassafras, radix sicca ebuli, cortex guaiaci, absynthium, ruta, ocymum, &c. sicca: modi sunt aliquot pro aquis artificiose educendis. *Primus est* descensoria destillatio, qua *oleum, aqua & spiritus* simul fiunt, potissimum in lignis & corticibus commodus: sed quo propter ignis violentiam in aquis non vtimur: nisi præmissoria in ollam recipientem indita: quæ recipiens, cum tertius gradus instat, sit euacuanda. Postea aqua à phlegmate separatur. *Secundus est* maceratio in accommodato menstruo, vt vino, aquis stillatitiis cōpetentibus: aquis aromatum, & seminum, quibus mediis olea elicuimus: Et hæ sunt optimæ, si propriæ: vt *si aquam ex guaiaco cupimus, rasura vel limatura eius affundimus vel decoctum guaiaci, vel aquam separatam ab oleo eius, cum fieret: vel stillatitiam ex decocto.* Maceratio pro firmitate materiæ ordinatur: Et additur in festinatione coctio proportionata. Alias sola infusio melior est, si fiat iusto tempore, & nihil maligni halitus in materia. Vbi suspecti sunt spiritus, coctio præfertur infusioni. Ad oleum autem & decoctum eligitur pluuia stillatitia, vel ros destillatus, vt possit, quod φλεγματικώτερον est, post destillationem in rectificatione separari.

Hic habere simul succum potes, cuius gratiā etiam maceratum valide exprimitur. Tertium ponimus decoctionem in diplomate (c) si res sint coctiles. *Ius expressum destillatur* ad succi spissitudinem. *Aqua*, quæ destillatione exiit, rectificatur destillando ad tertiam, dimidiam, vel duas partes, pro vt spirituosus est liquor, vel non aut etiam pro tempore conseruationis. *Quartus* naturæ respondet estq; duplex: Aut .n. *per vaporationem* humectatur conglutinatus & exiccatus in simplici balsamus in diplomate grosso modo tusam materiam suspendendo super menstruum bulliens: aut contritum mediocriter corpus irroratur non nihil aliquo liquore: maceratur: versatur, subigiturque atque iterum relinquitur in digestione, donec coniicimus humidum radicale resolutum esse. Deinde sine expressione in cucurbitā iniecta materia modico calore destillatur vsque ad siccum. Non quidem est ea res pro fraudulentia officinarum: Veruntamen artis decretis satisfacit: Ita possumus aquas ex aridis animalibus & vegetabilibus elicere, propter vesicatium illum modum & infolatorium muliercularum. *Quintum numeres illum, qui obiter accidit oleis*, qui & ipse est duplex. Verbi gratia: *Ex amygdalis amaris*, aut dulcibus, aut baccis lauri, similibusque, præcedente tritione, calefactione, interdum & coctione colligitur, exprimiturue oleum. Hoc secū habet humiditatem mercurialem. Separa eam primum maceratione, seu circulatione, deinde destillatione, cauendo rancorem, quod vt facilius fiat, nihil oberit spiritum nitri, aut vitrioli adiecisse.

Aqua ab oleis expressis seruna.

Aqua guaiaci.

Aliter ex siccioribus oleosis: *Limatura guaiaci perfundatur pluuia stillatitia multa. Digeratur, aut coquatur bene. Deinde destillatio fiat in vesica, adhibitu serpentinu. Destillatum separato prius, si quod exiit, oleo, reddatur reliquiis in vesica. Maceretur iterum per noctem. Destilletur secundo. Oleum separa* (quāquam tunc aliqui non destillent, sed tantum colent & exprimant fortiter) *Feces sepone pro calcinatione ad salem. Aquam, à qua oleum separasti, funde super nouam rasuram, & procede, vt prius. Tandem totum menstruum in cucurbitam cum alembico immitte, & tertiam duntaxat partem elice. Hæc erit aqua guaiaci.*

Phlegma reserua pro nouis infusionibus, vel eiusdem ligni, aut corticis, vel sassafras, sarsæ parigliæ, chinæ, &c.

His quinque modis potest chymicus contentus esse in parandis aquis stillatitiis: & frustra fit per plura, quod paucioribus potest bene procurari. *Vulgarem herbarum ex vesica destillationem, nisi diligentius fiat, quam officinæ consueuerunt, expungendam censemus.*

Sit res

Sit res dura, qualis fere mineralis, vt quæ salis naturam habet:& quæ succi concreti:& quæ lapidum: aut metallorum. *Sales,& calces solubiles deliquio diffluere in sudorem in vapidis cellis, aut vesicis super aqua vapore, vel in fimo, aut vapore ario chymico ex herbis, &c. sinuntur. Destillantur liquores cum cohobiis. Fit inde essentia olei, aut spiritus, aut quintæ naturæ merito: Phlegmaticus liquor pro aqua est.* *Durorum destillatio.*

Nam vim aliquam in opere assumit, quanquam tales aquæ sæpe negligantur. *Calces & sales aliquando raphanis, bryoniis, cochleis, limacibus, &c.* soluuntur. Inde postea aquæ destillantur. *Tartarum, sal tartari, alcali,* & alii sales, item halonitrum, alumen chalcanthum, quæ aquam suo complexu continent, sæpe numero miscentur argillis, & destillantur sicce. Spiritus, oleum, & aqua fere simul exeunt, quæ separatione facta rectificantur. *Gemmæ* aliique lapides per sua menstrua soluuntur, aut calcinando in naturam salium transmigrant. *Spiritus* est cum aqua. Separati quidem solent, sed magis spiritus vsurpari. Pinguia, vt sulphur, succinum cum similib. oleo amygdalarum dulcium eliquata, aut per se quoq; addita argilla, calculis, testis, vel grumis lateritiis aut silignis destillatum oleum, spiritum, & aquam præbere potest: sed aqua plærumque non curatur, licet & hæc vim simplicis sui attraxerit, maxime si destillatur cum rosacea, vel rore, aut pluuia stillatitiis, vt est apud Euonymum, & Crollium in *oleo succini, vbi rosaceam & aq. de Bethonica adhibet.*

Metallicorum aquæ vel ex mercuriis eorum per detonationem in cādefactis ollis fiunt, qua ratione argentum viuum in aquam mutatur: vel ex venis: vel calcibus, & salibus. &c. Quæ sublimantur à sale, alumine, chalcantho, destillata etiam peculiares exhibent aquas. Sed nolumus ista prolixius prosequi, cum sæpe spiritus vicem aquarum suppleant, præsertim cum non sunt à phlegmate omnino separati, vt spiritus vitrioli phlegmaticus: spiritus sulphuris vapore aquæ aut cellarum ex sua campana, aut galea resolutus, &c. Experire iam exempla singularia. *Aqua metallicorum.*

Aqua spermatis ranarum: gerynorum, ranarum ipsarum, lumbricorum terra limacum, &c. Cape ista. Contunde, addito pauco tartaro repurgato, aut spiritu salis petræ. Cola. Colatum destilla. Destillatum rectifica. Habes aquas istorum. Si diuturnitati vis consulere: expressum succum ad purum elabora per digestiones semper crassas feces amouendo. Liquorem purum coagula in gluten per destillationem abstracta aqua. Hanc spiritu vitrioli misce, & circula, vt diu possit durare. Gluten arefactum serua, sed cauendo verminationem, quod assequeris, si allines nonnihil olei sulphuris, vel abiegni, aut cedrini. Si vti velis, resolues gluten propria sua aqua: aut si hæc periit, competente. *Aqua animales.* *Gluten.*

Aqua alkekengi, cerasiorum, periclimeni baccarum, fructuum vitis idæa, fragorum, &c. Ex contusis exprime succum. Cola per filtrum. Purga per desidendi modum, vt semper fex auferatur. Cum nihil sidit: destilla, habesq; succum, & aquam simul. Tantum de aquis. *Aq. Vegetabiles fructuum succi planorum:*

(a) *Hæ duæ terræ ex comparato sic dicuntur. Possis & vnam elementarem, alteram cœlestem appellare, vt vtraq; quodammodo simplex, vti occurrit sensibus, intelligatur.*

(b) *Officinæ cum habeant dispensatoria sua, Matthiolum, Euonymum, Brunfelsium & fere infinitos monitores, tamen aquas stillatitias faciunt negligentissime, estque id opus plerunque puerorum & ancillarum tyrocinium.*

(c) *Hanc Quercetanus in tract. de lue venerea, vbi de guaiaco agit, nonnihil reprehendit, quod spiritus perdat: & videtur alicuius momenti esse argumentum, de quo alibi.*

Capvt XXIX.

De oleis.

OLei termino chymicorum *sulphur* intelligitur. Sed illi dilatarunt vocabuli significationem, & *dicta vocant etiam liquores* per resolutionem calcium, aut salium: item *spiritus densatos in olei formam; quas oleitates* dicunt (ἐλαιωειδῆ, seu ἐλαιώδη) quanquam sint mercuriales, salinæ, vel etiam succi totius naturæ. Ita *spiritus descensorios* nomine olei comprehendunt. Sed cum sulphuream essentiam velimus, liquidam eam esse & fere pinguem, inflammatilemque vel per se vel cum ellychnio, oportet, vt sit oleum. Alias enim *resina* est. aut *balsamum* coagulatus, vel *vnguentum, vel butyrum*, quibus appellationib. *olea concreta*, vt macis, nucistæ, anisi, & quæ frigore coguntur, designant.

Materiam suppeditat triplex rerum mistarum genus copiosam. Nam *in animali* variæ sunt partes humido balsameo pingui, & caloris natiui subiecto, pabuloque refertæ, adeo, vt ex ossibus quoque olea suppetant, nedum ex carnib. medullis, adipe, lacte, vrina, stercore, sordibus & aliis excrementis. *In vegetabili* sunt radices, cortices, ligna, flores, fructus, semina oleosa, &c. ex quibus nonnunquam etiam efflorescunt oleosæ quædam consistentiæ, vt gummata, lacrymæ, succi. *In minerali* etiam fontes olei reperiuntur, & scaturigines, vnde petroleum, naphtha, halosanthos, (*a*) ambra liquida, sulphur liquidum, bitumen liquidum, & similes pinguedines, quæ etiam concretæ inueniuntur tanta copia, vt harum merito flagrent montes, nec non maria aliquando arserint, & mundus tandem sit in fauillam, lacumque sulphureum abiturus. Magna pars etiam inclusa est mistis, vt venis metallicis, metallis ipsis, marcasithis, marmoribus, &c. Imo ne calces quidem & cineres, salesq; sunt sine sulphurea portione: cumque iuxta chymicorum placita *nullum sit mistum absque sulphure*, erit & in mercurio minerali, gemmis, silicibus & cæteris.

Non tamen etiamsi potentiam artis habeat, in omnibus elaborat magister, sed adhibito iudicio medico eligit materias necessarias humanis vsibus, & ex aliquibus facile oleum elicit ex aliis difficilius, nec nisi præparatione conueniente præmissa.

Non legit elementis mundanis simillima, vt nec ipsa elementa simplicia, nisi forte aquis, aut terris innatent, aut contineantur confluxu fortuito citra mistionem naturalem pinguedines, sicut

per toleum innatat aquis, aut combibitum est terris, arenisue, vnde separatio facilis esse potest etiam inartificiosis modis, nisi cum calcibus, cineribus, fauillis, arenis, &c. haustum est oleum, vt opus sit separatiooe destillatoria, habeaturque materia pro misto. *In crudu* & adhuc aquosis plantis immaturisque earum partibus non nisi laboriose tandem inuenetis oleosam naturam. *Matura & cocta, viribusque efficacia sunt assumenda.* Iudicium odor, sapor, visus & experientiæ argumentum cum ratione cõiunctũ informant, *cum multa sint, in quibus sensus externi deficiant: sed ratio & experientia sulphur inesse persuadent.* In quibus oleum cum multo humido elementali est, procuratur huius deminutio: Mercurialis liquor prius euocatur, & deinde phlegma, & mercurius possunt esse pro menstruo. *Ad actum aliquem latitans oleum perducendum est, ante quam segregari* commode queat. Ideo & comminuuntur solida, vt aditus sit ad latibula per aliquod menstruum, nisi ex se copiam reddant, vt liquabilia. *Lignea, aromatica & similia halitaosa nimium teri vetamus.* Nam oleositas in halitum consumitur. Inutilis est contusio pulnetu[illegible]ta: Conducit fractio (vt corticum) & sectio cum mediocri contusione: Item rasio per scalprum, &c. de quibus consule syntagma nostrum. In metallicis & lapideis, fractionem peragunt aquæ solnentes, si res non fluit ignibus, nec per se halabilis est. Ibi tritio quoque locum habet, quia non est dissipabile, & nimis volaticum sulphur, sed bituminosum, & tenax. In aliquibus studiose cauendus confluxus (b) est, & fixitas, vt in salinis, & metallicis, quanquam non omnibus. Alias nõ halant; si non halant, nec oleum reddunt. Potest autem præparatio, & additamentum ex non halabilibus per se, halabilia reddere. Quorum oleum fere in propatulo est, vt aliquando etiam exprimi possit, iis substernitur vehiculum additis aquis fontanis, pluuialibus, decoctis vel stillatitiis competentibus, satisque est aliquando vel sola vaporatio. Verum non instituimus hic prolixam omnium enarrationẽ, quam & *in syntagmate* inuenies, & in pluribus artificum aliorum etiam specialibus commentariis.

Formalem causam oleorum postquam natura potentiam dedit, procurare in chymia artificem chymicum constat. Ea consistentiam habet olei ex oliuis expressi, si est actu oleum, & non ex accidẽte aliquid passum est, vt coagulata frigore, & quæ nondum penitus sunt elaborata, sed butyracea spectantur: Item quæ non liquata sunt caloris excessu, quæ licet specie fluxus, & pinguedine gustus, tactus, & visus oleum referant, sicut argentum, & stannum fusum repræsentat argentum viuum: tamẽ olea actu non sunt. Ab olei oliuarum forma, & habitudine per se etiam aliorum succi pingues, si similiter se habeant, dicti sunt olea, quibus accesserunt quædam analoga. Dum in forma elaborat artifex vtitur suis instrumentis, vt vasis destillatoriis, prelis, colis, calore resoluente, &c. de quibus *in syntagmate.* Vtitur & menstruis, quorum *paulo ante* facta est mentio, separabilibus quidem, si purum velit: Inseparabilibus, si mistum. Non contentus est prima opera. Quem consecutus est oleosum humorem, à menstruo colligit, si aliquandiu facta quiete sua sponte secessit: cum opus est, vtitur cohobiis, & reliquum quoque exhaurit, aut menstruum noua materia imprægnat macerando, infundẽdo in suum mensem, coquendo, pro vt expedire iudicat, idque etiam in principio procurat, maxime instituta putrefactione cum vno opere plures essentias venatur. *Olea collecta corrigit, seu rectificat,* velo-

Rectificatio oleorum. ti *si Empyreuma contraxerunt,* aquis rosaceis, stillatitia pluuia, vel simili perfundit: *abluit,* quo modo Bulcasis oleum suum album, purumque reddit: vel post competentem macerationem destillat vnà cum menstruo, & si opus est, nouo addito denuo digerit, destillat, quo ad satis. Quædam, quæ omnis validos & fugaces spiritus habent, etiam dispirare in aere libero sinit. Si forte euaserunt nimis crassa, & resinosa, aqua fontana vel, quod melius, ex recentibus aqua separata, vel etiam oleis ipsis dilutis iungit & pro re nata ebullire sinit, iterumq; destillat & separat. Si aquositatem, aut spiritus secũ habent, destillatione segregat. Si tincturas habent preciosas, per vini quintam essentiam eas exhaurit, & separatim elaborat. Si vult exaltare, & ab omni feculentia purissima reddere, circulat in Pelicano vel per se, vel cum aqua commoda. Ex crassamentis combustis, vel calcinatis cum proprio phlegmate, aut menstruo salem extrahit, eumque suis legibus absoluit. Vtitur destillatione ascensoria descensoria, vaporatione, & prelo item extinctione, infusione, coctione, circulatione, colaturis, vstulatione, deliquio, atteonatiooe per ignitas testas, calces, conchas, & aliis operationibus conuenientibus efficitq; olea varia.

Quoddam est *exaltatum* ad naturam cœlestem: quoddam *rudius relictum,* estque hoc *materiale,*
Varietas oleorum. illud *formale.* Ceoletur aliud *æthereum,* aliud *aereum,* aliud *igneum,* pro vt cum his habet analogiã. Est *pingue* gustu & tactu: Est *acrius,* quod pinguedinem occultat; Vnum *volaticum* alterum *fixum: liquidũ, coagulatum: expressum, excoctum,* infusione, & putrefactione elicitum; deliquio factum: vstulatione separatum, insolatu productum, stillatitium: seu vt Mesue loquitur: vnum *solatum,* quod essentia ipsa chymicum, & per resolutionem seu ex occulto manifestationem & extractionem fieri dicitur: *alterum per expressionem,* quod officinale, & plebeium; *tertium per impressionem,* quod commune est chymiæ, & officinæ vulgari.

Quod *philosophorum* appellant, communiter lateritium nominatur, & à Mesue ad *sapientũ magisteria* refertur: vnde intelligimus, essentialia olea etiã fieri combibitione ignitorum, & reuocatione per validam destillationẽ. Talia olea fiunt *Naphtha* similia. Quædam olea miscentur suis menstruis, nec secedunt, nisi digestione, vel insolatione, aut crebra destillatione. Ita *vini spiritui, & aliis ardentibus suum oleum inuisibiliter inest:* Aquæ cinamomi innatat partim, partim specie alba commistum est. Descensoria, & per vstulationem seu anthracismum facta, sunt cum spiritibus descensoriis, & liquore acri, qui exit, cum carbones fiunt. Similiter se habet fuligo, & humiditas caminaria: Item quæ assatione eliciuntur ex animalibus & eorum partibus. Omnia ista partim cõmentariis comprehensa sunt, partim vsu discuntur. Ad singularia quod attinet, inueniuntur copiose apud alios descripta. Tyronem saltem vno atque altero exemplo exercuisse sufficit.

Oleum

Oleum Ebulinum.

Oleũ Ebuli

Semina Ebuli perfecta maturitatis mediocriter confringe. Perfunde aqua calente decupla addito pauco fermento. Digere per octiduum. Destilla per vesicam cum serpentinis, & cupa refrigerante. Oleum natans separa. Aquã redde reliquiis in vesica. Macera. Destilla denuo. Aut vt compendiosius procedas, affusa parte aqua contunde & exprime. Expressum digere, & oleum collige. Aquam spirituosam iterum imponere vesica iam mundata potes, aut cucurbita vitrea includere, & spiritum leui destillatione separare. Iterit pars decima, vel septima, vel pro viribus etiam tertia. Residuum phlegma seruiet tibi pro menstruo ad nouum semen, seu ebuli, seu sambuci. Crassamentum in cineres redige, & adduto cinere ex aliis ebuli partibus salem extrahe per phlegma idem. Ita habebis principia tria. Solent & grana matura exiccataq; coqui multa aqua: Inde oleum exiens separari: Et quod restat, exprimi. Quidam contusa vapotaut, exprimuntque. Oleum rectificant. Similiter pergere potes in similibus.

Spiritus Ebulinus.

Oleum Ceræ.

Oleum ceræ.

Ceram rasam vapora fumis seu resolutioni petrolei aut butyri eliquati, aut olei amygdalini, aut spiritu vini, aut iuniperi, &c. in diplomate, ita, vt cera sacculo raro inclusa vndiquaque penetrari possit, neque tamen calor tantus sit, vt liquescat. Euadet instar butyri. Tunc adiecto silicum puluere, & particulis nonnullis plumbi ex alembico destilla. Pix butyro solet includi, & aliquandiu macerari, donec mollescat. Inde destillatur.

Oleum Picis.

Oleum Tartari.

Ol. Tartari.

Crystallos tartari misce silicibus, & destilla, vt oleum salis per gradus ignis. Spiritum & oleum simul accipies. Oleum separa, quod potest etiam inter destillandum fieri mutatis receptaculis. Spiritum per se rectifica, addita parte aliqua spiritus acidi sulphuris. Primumq; fige in cella, ponendo in arena humida, deinde bis ter ve destilla. Oleum miscetur aceto stillatitio: digeritur: destillatur ex retorta cum aceto quod, vt Crollius loquitur, *Empyreuma recepit:* sed oleum aureum sine fœtore sequitur. Alias *liquor calcinati item oleum vocatur. Hunc liquorem perfunde vini spiritu, & aliquoties destilla.* Nancisceris oleum præclarum. *Si scis calcinare* Tartarum sine igni, vt in offam pinguem mutetur, (quod fieri poterit aceto acerrimo sæpe addito & reuocato à tartaro crystallisato: & aliis menstruis, vt terebinthinato acero, &c.) iridem bonum oleum adipisceris. *Vel cremorem tartari diu digere cum quinta vini essentia sæpe mutata* (si placet imbibe calcinatum vini spiritu.) *Deinde destilla: destillatum rectifica.* Hic non formidandus est fœtor ille, qui ex per se destillato ex igne nascitur, si quidem non vtaris igne adustiuo.

Alius modus: *Fecula & tartarus proprio aceto, quod fit ex phlegmate destillationum, macerentur in mensem suum adhibito calore vapido, vel fimi, donec in offam soluantur. Hunc destilla cum cohobiis.*

Plures modos inuenerit ingeniosus, cui Enchiriæ cognitio perita claues ad varia artis arcana porrigere potest, vt & hanc, cum super calce tartari frequenter accenditur spiritus vini, siniturq; conflagrare. Tunc enim oleum spiritus actuat oleum tartari, vt etiam exprimi possit, & per destillationem porro in balneo rectificari.

Oleum vitrioli Melleum.

Mel vitrioli seu sacharũ solutum vitrioli: quod est verum eius sulphur.

Solue vitriolum Vngaricum aqua pluuia stillatitia. Colloca ad putrescendum. Natantem spumam, quam vocant sulphur impurum & destructiuum, auffer. Purum liquorem caute effunde in vas aliud, aut laciniis trãsfer, vt feces maneant. Liquorem hunc denuo pone in digestionem, & si quid fecum apparet, aut spuma, separa. Repete hoc, donec nullas sordes videas. Coque in vase mundo fictili, donec incipiat crusta consistere. Sine crystallos nasci. Eos exime & repone. Coque dilutum iterum vsq; ad crustam apparentem, & denuo crystallos procura, repetendo hanc operam, donec totum vitriolum coagulatum sit. Si quid sordium adhuc adest lapilli, id ablue. Crystallos in olla ferrea clausa calcina vsque ad rubedinem, vel quod conducibilius est, destilla, vt phlegma & spiritum excipias. Rubeam calcem immitte in cucurbitam vitream luto armatam, & in fornace destillatoria sitam. Suppone ignem lenem, donec vapidi spiritus exierint. Deinde adapta alembicum rostratum & conceptaculum, ignemq; paulatim auge vsque ad excandẽtiam catini. Procedet liquor quidam crassus. Tunc viuum ignem lignorum admoue & potenter propelle, & profluet oleum. Sine sponte refrigescere. Destillatum liquorem in concham, aut oblongam cucurbitam infunde. Instilla paucas guttas spiritus salonitri, iterumque paucas olei tartari. Fit repercussio, & præcipitatio. Sine desidere. Liquorem effunde. Sedimentum destilla per retortam. Destillatum rectifica, & habet oleum Sacharinum vitrioli præclarum in vlceribus corrosiuis, & vulneribus. Aquam effusam poteris addere phlegmati, & spiritum inde proiicere. Ex residuo vero colcotare per phlegma salem extrahes, atque ita oleum, aquam & spiritum cum sale obtinebis.

Oleum rubi Idæi, Periclymeni, & similium ex baccis.

Oleum rubi Idæi cum aqua.

Baccas rubi Idæi iusto tempore collectas, contusasque include putrefactorio, addita aliqua portione spiritus vitrioli, aut salnitri, ne fœtorem contrahant, quanquam & aquam rorella, aut mellis, aut, qua contra terminationem facit, sulphuris posis apponere. Macera per octiduum in fimo, obstructo probe vase, ne exhalare spiritus queant. Post transfer in balneum & destilla primum aquam. Reliquiis immisce baccas siccas contritas mediocriter. Affunde aquam abstractam, & si non sufficit, auge eam pluuia stillatitia: aut si placet propriam aquam integram seruare, tantum pluuiam destillatam affunde. Macera denuo & destilla ex cineribus, aut vesica. Exibit cum aqua oleum, quæ destillatione in balneo leniter separabis. Abstracta enim aqua, oleum in fundo manebit. Notandum, fieri posse etiam expressionem, si post macerationem oleum apparet, & rectifa-

lignorum firmiorum quercus, fagi, buxi, Guaiaci, &c. quorum sales nitrosos Plinius pronunciauit: Et Buleasis sal alkali vocauit sal oritum: Alias sal à nitro separari potest, vt & à sale petræo, qui proprio signo dignoscitur (*cum in igni non salit, sed diffluit, & conflagrat; vel si super lamina ignita incensus, totus sine vestigio salis abscedit, nisi sit fixus*) sal fossilis, sal ammoniacus natiuus & factitius, qui rex salium est: Sal Tartari: Sal vrinarum, affinis petræo, sal marinus, sal de kali & aliis herbis, &c. De quo nos *præsente capite* intelligimus, *tertium est principiorum chymicorum*, ex potentia in actum per calcinationes, & cinifactiones productum, extractum per sua menstrua, filtratum, & coagulatum caloribus siccis, vt plurimum forma crystallina, vel pruinosa, aut puluerea, si quidem humiditas tota exhausta sit, cum salsedine ad gustum in animalibus, vegetalibus, & quibusdam etiam mineralibus, nisi aliquid sit passa. Satis patet ex superioribus modus comburendi, vt cineres vel calces fiant: Et hæ, cum principaliter sal instituitur, ex integris simplicibus seu materiis petuntur. Si etiam reliquæ partes essentiales spectantur, assumuntur reliquiæ expressionum, excoctionum, infusionum, & aliarum extractionum, item feces & spissamenta, quæ inter purgandum secedunt. *Vruntur apertis ignibus*, si quid spirituũ infestorum habent, vt viperæ, scorpii, buffones, herbæ, & ligna venenata: animalia tamen ollis immissa patentibus spiraculo, vt post egressum fumum claudi possint: herbæ & ligna etiam in foco, quanquã vulgus non curet inclusiones, sæpeq; nihil interest. Calx quoq; ignobilium lapidum, item marmorum, concharum, cornuum, ossium, &c. solet patentibus fornacibus vt plurimum fieri, qua de re vide enchiremata chymica. Ita cinis clauellatus, kali, soda & similes herbæ super scrobibus sub dio vruntur, nec egent inclusione. Cum autem *duplex sit sal, volatilis & fixus*, opera danda est, ne ignis violentia excedat modum rei, & spiritualem dissipet. Ignem validiorẽ tolerant metallica & lapidea, quibus sæpe etiam sulphur adiicimus, vt ferro & æri, vtimurque crebriore crematura, sicut & in lapide ærosa, diphryge, scoriis, &c. Quædam calces & cineres obiter fiunt, vt in fornacibus & præfurniis metallicis: sed nihilominus vt salem reddant, sunt calcinandi. Succinum, sulphur, bitumen, & homogenea salem vitriolatum, & nitrosum habent: Sed qui ipsis conflagrantibus magnam faciat iacturam. Solet ferè, cum ex illis oleum destillatur, in aquam præmissoriam forma spirituum intrare. Inde reduci potest.

Menstruum salium extrahendorum communissimum est *aqua dulcis pura*; apud artifices stillatitia: Et in singularibus salibus, proprium cuiusque materiæ phlegma, aut aqua ex decoctis destillata leni balneo, ne quid oleosi aut viscidi insit. In metallicis acetum stillatitium conducit. Quod si sal sapescit, & non in grumos, crystallosve cogitur, sed puls, & offa manet, subinde nouis aquis dulcibus diluitur, & tenacitas tollitur. Dilutum factum aquis popularibus in ahenis, vel ollis coquitur, dum densescere animaduertimus. Reliquum seponitur, vt crystalli vel grumi nascantur, & si aqua pauca est, sinitur lente expirare: Si multa, recoquitur. Interdum decoctio statim fit ad siccum: sed quod non in omnibus conducit propter difficultatem collectionis. Aliquando nulla fit coctio, sed tantum in loco calido aprico, vel opaco disponuntur vasa cum diluto modico: Et sal absq; damno emergit. Nõnunquam copiæ priori absumtæ submittitur nouum dilutum, vt eo fortius euadat, magisq; sal grumescat. Cum alicuius momenti est menstruum, destillatione abstrahitur: Ita tractatur & muria, vrina similiaq; salsa, nisi coagulationem vulgarem malumus. *De arte præcipitandi sales* verba potius, quam rem possumus promere. Tribuunt tale quid lapidi philosophorum: Sed iste sal nimio constaret, nec dum factus, vllus hoc artificio creditur. Paracelsus ex stibio aquam alkali voluit talem vim habere. Est aliquid perspecti in spiritu salis petræi & oleo tartari, similibusque: sed eo modo sales non facimus. Quacunq; vtaris industria, *sal noster interdum rudior est, interdum elaboratior*, prout materiali, vel essentiali, volatili seu spirituali, aut fixo & corpulento indigemus. *Purificatur solutionibus per aquam stillatitiam dulcem*, filtrationibus, & coagulationibus crebris. In mineralibus (vt qui ex calcibus fiunt) aliquando & crematura inter calces aliquoties repetita accedit. Ita colligitur sal subtilissimus, & purissimus Essentiales maxime fiunt etiam sublimationibus, donec crystallina perspicuitate placeant, & nullas amplius feces seponant. Sic etiam extrahitur *sal cælestis* à sale terrestri, & euenit, vt fixa pars redigatur in *terram dulcem* omni salsedine subtracta: quod contingit etiam in destillatione spirituum salis, vt *suo loco* dictum est. Nonnunquam fixo sali additur volaticus, vt ille eo facilius reddat subtilem spiritum, vt fit, *cum à sale communi sublimatur ammoniacus*, quale sublimatum aliqui *aquilam albam* vocant, qua vtuntur ad mercurium & calces metallorum in alembicum euehendas. Sed exempla nonnulla apponamus. Sal antimonii: *Calcina antimonium cum halinitro, vel etiam per se. Calcem reuerbera. Extrahe per proprium acetum. Extractionem coagula. Coagulatum salem solue aqua dulci stillatitia. Filtra; coagula, idq; repete ad placitum: vel calcem extrahe per acetum stillatitium: coagula: solue dulci stillatitia. Filtra: coagula quo ad satis. Tandem sublima.* Sal antimonii. Sal metallicus: *(a) Saturnum & Iouem* in cineres redigere facile potest *siue igni, siue aceto destillato, siue vtroq; siue etiam addito sulphure. Martem & venerem* oportet sulphure aliquoties Sal metallorum. medicari, & factis stratis alternis cremare in reuerberio, donec fatiscant. Inde colliges salem vitriolatum. Si purum cupis, destilla spiritum. Ex colcotare per aquam dulcem conficies salem, quem iuxta artis præscriptum repurgabis: Ex Saturno vero & Ioue expeditius paratur. Nam calces extrahuntur aceto: Extractiones coagulantur, sublimantur: sublimatum soluitur denuo, colatur, coagulatur, sublimatur, idq; prout cupis salẽ subtilem, sæpius repetendo. Aliter fit *sal metallorũ ex vitris* eorundẽ: Et sic melius parabis *salem auri & argenti* quàm ex metallis puris, q̃ non facile destruũtur. *Salem ex argẽto viuo* Sal mercurii. variis pollicentur modis: Et sane *ex sublimato* sal extractus nomen mercoriale habet ab alteratione per consortiũ. Tunc reducere oportet mercurium: salẽ ex aqua coagulare: Coagulatũ reuerberare: ex reuerberato salem extrahere. Tale iudicium est *de sale ex præcipitato* per aquas fortes, aut spiritus acidos minerales. Alii promittunt *salem ex capite mortuo*, quod in fundo ollæ, cum in aquam soluitur, inuenitur, aut ex per se præcipitato: qui sane esset syncerissimus, si res procederet. Quidam per aquam fortem soluunt argentum viuum. Solutionem destillant per gradus, vt relicta calce spiritus in aquam omnes agantur. Hac aqua digesta leni calore sal concrescit, qui colligitur,

soluitur pura aqua, filtratur, coagulatur. *Aurum soluunt in aquam*, quam in cucurbita operculo cœco tecta digeruut vsque ad medium. Deinde destillant per alembicum, cauendo fugam spirituum. Destillatum coquendo coagulant, & puluerem siccum in balneo mediante vesica, in liquorem soluunt. Hunc coagulant, soluuntque tertium. *Ex argento* capiunt calcem cæruleam, & extrahunt aceto stillatitio. Extractiones coagulant: Soluunt vel extrahunt denuo & coagulant, additis semper filtrationibus: Tandem deliquio calx soluitur, coagulaturque; & sic pro sale habetur. Omnino apud plærosque calces in humore solubiles pro salibus habentur. *Sales tamen veri sunt pars essentiæ*, nec possunt redire in metallum, vt quædam calces. Qui vrina, vel lixiuio sales extrahunt, alienos genuinis substituunt, ni destillatis simplicissimis vtantur.

Sal satyrii.

De salibus vegetabilium, & animalium, etiam ossium & cornuum non indiget res verbis; Patet enim totum artificium ex superioribus. Memorabilis est *sal satyrii* apud Crollium *in Basilica*, tametsi compositus. Nam *plenas radices contundit cum mica panis similaginei candidissimi in mortario marmoreo affuso spiritu vini ex maluatico propter lentorem. Deinde offam sub cœco alembico in lenissimo balneo digerit per vnum, atque alterum mensem. Expresso succo, colatoque & per circulationem ab omni sedimento depurato, reliquias expressionis (quibus addere feculenta sedimenta potes) in cinerem redigit, ex quo per aquam stillatitiam* (vel etiam propriam, si velis succum depuratum destillare & aquam abstrahere; vel etiam ex tota herba aquam elicere) *salem iucundi saporis colligit, eoque condit extractum succum, cuius vsus est restauratiuus, & confortatiuus lumborum ad exercitia fœcunditatis.*

Sal animalis ex ciconia.

Idem ex *ventriculis ciconiæ combustis per aquam stillatitiam sanguinis earum salem* elicit, quem sanguinis pulueri adiicit, vt fiat *alexipharmacum*. Similiter de aliis statuendum.

Sales ad reuerberandi ad albedinem.

Quercetanus monet *salibus istis vltimam manum addi per calcinationem vsque ad albedinem*, qua simul odor lixiuialis seu vriniformis abit. Sed fit iactura in viribus & essentia cœlesti, latius est crebris solutionibus, & filtrationibus repurgare, quantum fieri potest, & odores ingratos tollere circulationibus, aut additamentis placentibus.

(a) *Sales metallorum plerumque appellantur eorum calces in liquorem resolubiles ad instar salis. Aliquando & vitriolum ex eis sal dicitur: Exempli gratia. Fiat menstruum ex aqua communis partibus duabus, & vna acidi spiritus ex sulphure per campanam facti. In hoc coque limaturam chalybis, aut acuum Hispanicarum detrimenta lenissimo igne circiter vnciam per sex horas. Potes adhibere cinerarium. Decoctum sine per se refrigescere. Apparebit sal viridis splendens, qui & vitriolum martis dicitur. Liquescit autem calore; frigore gelascit, quod quidem etiam in aliis chalcanthi generibus euenire quodammodo cernimus: Sed hic sulphuris & mercurii nota quadam coincidit.*

Sal plumbi: Ex minio extrahe essentiam aceto stillatitio, aut phlegmate eius secundum artem extrahendi. Extractiones filtratas coagula in cineribus, vel arena. Essentiæ relictæ affunde acetum stillatitium. Digere. Destilla. Fac idem tertio. Postea infunde essentiam spiritu vini. Macera. Destilla. Fac & hoc tertio. Dicitur sal saturni, cuius gr. vj. dantur ex vino albo in peste ante 24. horas. Grana tria dicuntur hydropem sanare si per 4. dies dentur. Colicis, & leprosis destinantur sex grana.

Sal iouis. Angliei stanni synceri pondo circiter 4. liquentur in olla, & à scoriis purgentur. Deinde immisce sensim salis ammoniaci, paulatimque auge ignem, donec olla candescat. Immitte salis præparati sesquilibrã. Moui per spatham ferream, vt in calcem fatiscat. Ablue salẽ calcem igne violento & subito reduc in corpus. Hoc liquato, eiq; immisce iterum salis præparati lib. 1. calcina, vt ante. Calcẽ ablue, & reuerbera octiduo, vt in puluerem impalpabilem vertatur. Huic affunde acetum alcalisatum. Digere per dies aliquot, & extrahe Extractiones filtra & coagula.

CAPVT XXXI.

De terra virgine.

Terra Galeno duplex.

TErram Galenus in *IX. simplicium* duplicem habet, *Georgicam vnam, philosophicam alteram*. Illa admista aqua fit lutum pingue, vel friabile: Hæc elementum est, & non potest in simplicitate sua ostendi, sed in lapidibus & aliis ex prædominio terreis. *Cineres*, & *calces* aliqui producunt, quod ex resolutione mistorum prodierint, tanquam elementa componentia. *Ex terra vulgari medicata* docet Galenus per ablutiones & separationes *sigillatas* efficere ad instar Lemniæ: quæ ratio est species extractionum apud chymicos. Nam ex sordibus & impuritatibus essentialis quædam terra elicitur, quanquam non simplex, & quæ adhuc inter magisteria manet. Qui Mosen interpretandum suscipiunt, *horum aliqui in mundo intelligibili, quem dicunt primo die factum*, TERRAM ponunt, regionem nempe elementarem, in qua quatuor elementorum congeries: *In mundo visibili*, quem à condito firmamento incipiunt, *ARIDAM*, hoc est, elementum terram agnoscunt. Num ista se ita habeant, Mosaicus textus facilè docere potest, in quo ARIDA dicitur, quod ex aquis digressis siccum apparet, & in quo viuunt plæraque animalia, crescuntque plantæ, vtpote quæ etiam ex ipsa sunt creata, vt & homo primus, qui in eundem post peccatum morte temporali & corruptione corporis remigrat; quæ omnia non conueniunt elemento simplici, vt nec terra, quæ colitur ab agricolis, & qua iubentur vesci serpentes.

Terra Dornai.

Dornæus terram non habuit inter principalia elementa, *quia sit tantum aqua densata, & exiccata*, sicut aer creditus est ipsi esse aqua resoluta, vt sint duo per se elementa tantum ignis & aqua: quasi non possit quis eadem arte dicere, ignem esse aerem rarefactum, & exiccatum, aquam vero terram resolutam & humefactam.

Terra centralis.

Terram in simplicitate creatam negabat Fallopius: Sed alii contrarium dicunt, & creatam esse, & alicubi sitam, nempe prope centrum mundi *specie purissima crystallina, quod tales fine maximè depurata terra* vt gemmæ, sales, vitra, &c. & *in Apocalypsi 21.* scriptum sit de *noua ciuitate, fore eam perspicuam, gemmeam, vt aurum vitreum*, &c. Hanc terram appellant

Terra virgo.

VIRGI-

VIRGINEM, *quia in nullum venerit cum vllo eltraente matrimonium, aut societatem.* Clangor Buccinæ ait: *Terra, quam calcamus, non est elementum, sed elementatum: quia in eius centro inuenitur terra virgo, verum elementum, perspicuum, resplendens, vt crystallus, &c.* Hanc in mistionem assumtam Aristoteles tradit, vt terminum acciperet mistum, qui accedit ab humido operantibus actiuis. Imo terminatur & terminat vicissim, coercerque cæterorum elementorum fluxilitatem. *Terra Virgo.*

Terram hanc virginem num etiam Chymici philosophi agnoscant, videndum est. Habent illi terram philosophicam, quam & *sapientiæ* appellant, opponuntque *terræ vulgi*, & *terræ damnatæ*. Clangor: *Terra calcinata ponenda est in vase vitrato vel vitreo: affundenda aqua munda, feruentissima. Immitte bacillum vitreum mundum. Agita, vt dissoluatur. Quod in ea bonum est, soluitur efficiturque aqua lactea. Hac effusa mediæ, submitte aliam feruentem aquam terræ relictæ. Versa, agita, tere cum bacillo, vt aqua lactescat, effusam haac ad se priori, & perge denuo eadem arte, donec nihil amplius soluatur. Vt scias omnia solubilia extracta esse, pone terram relictam in ligno sicco: & arefacta non haribis. Deinde in lamina ignita, neq; fuadetur, neq; vretur. Hanc ergo pro fece, & scoria abiice. Aquas autem lacteas coagula in vase vitreo. Cum bene fuerit ficcata, tunc assa eam. Est terra alba philosophorum munda*, quæ & terra FOLIATA dicitur, *in quam seminandum est aurum nostrum.* Ea per calcinationē fit aerea, ignea, subtilis, accipitq; animam & virtutem tingentem, quæ dicitur *fermentū*, & *aurum philosophorum*, & non aurum vulgi. Vide *in aurora consurgente cap. 5.* Quæ sit illa aqua feruens, qua soluitur terra, & quæ ratio calcinationis, intelliges *in magisterio sapientum reuelato. Terra alba*, inquit Arnoldus, *est lapis albus perfectus, qui ignis continuatione transit in terram rubram.* In illam seminatur argentum, vel potius *semia & virtus argeatr* in hanc *semen auri.* Tunc appellatur etiam *terra viua*, & *animata*, quia animam accipit à corpore perfecto, cum prius esset *corpus mortuum*, & *terra mortua*, vel *cinis*. Hæc terra antequam in rubram abeat, conditiones tres accipit, à quibus & triplex dicitur. Cum enim nigrescit, vt in putrefactione, est *terra nigra*, quæ etiam in ecclipsi Solis & Lunæ apparet, & vocatur *Latou*, qui igni & aqua permanente abluitur, ex nigredine transit in *pallidam*: Ex pallida iterum per solutionem & putrefactionem *nigra* euadit, hinc perfectam albedinem acquirit coctione perseuerante, vlteriusq; pro rubro lapide vsta *rubra* exit. De his terris mirificè loquuntur philosophi parabolici. Nigram vocant *plumbum, magnesiam, æs vstum, &c. albam, arsenicum, calcem albam*, &c. aiuntque eam fieri ablutione, & cum oleum destillatur, ibi in fundo maneat, id est, cum lapis secundo solutus eoquitur, vt fiat aereus albus, quo in statu oleo aereo comparatur. Manet in fundo, id est, coagulatione perfecta exit. Eadem est *terra foliata*, in quam oleum fixum inseritur, vt germinet. Ex coniunctione hac procedunt dispositiones & *signa elementorum*. Ideo dicitur *matrix feminum*, & *mater elementorum*: *nutrix lapidis philosophici; quia in suo ventre portat filium*, quia cum aqua spiritualis fuerit, per coagulationem fit id, quod filius dicitur, à similitudine nascendi. *Filius* enim corpus est: nutrix pura substantia menstrualis, ex qua fit filius, & qua nutritur diuersimode se habente. *Virtus eius integra est, cum versa est in terram*: quæ terra differt à priore, quæ huius respectu erat materialis. Hæc autem posterior iam formata est & animata, iamque actu lapis sapientum, cum suo humido radicali. Alia ratione *sulphur* quoque dicitur *terra*, quia siccum est & calidum: & *terra à sapientibus non frigida ponitur, sed calida.* Ideo vna pars est constitutionis metallorum: altera est *mercurius*, qui tamen & ipse terra nuncupatur, quando in putrefactione nigrescit. Ideo & *patiens* & *fœmina* dicitur. *Terra damnata* & abiectanea *in Hermeticis tantum est qualitas*, in qua non manere debet lapis, quia tunc sordidus & impurus vide tur. Nihil abiicitur corporale post legitimam præparationem. *Abiectanea* tantum sunt spiritualia, donec perfectio succedat. In aliis operibus chymicis sunt sordes proiectiles, quanquam itidem in præparatione: non autem in exaltatione perfectiua. Quoniam autem illa philosophemata de Lapide transferuntur ad analoga magisteria, similiter artifices solent de ipsis loqui. *Lunam* & *Dianam* nonnulli appellant: alii *argentum philosophorum* cum est *alba*: cum *rubra, sulphur, solem*, & *aurum*. Penotus medicamentarium suum chymicum Petro Wintzio chymiatro Olmuzensi commendaturus, & de viribus occulti spiritus nonnulla prolaturus, *TERRAM matricem, & receptaculum omnium elementorum nominabat*, in qua rerum abditarum vires occultentur, & possint erumpere in formas specificas. Ita *terram VIRGINEM ait in centro mundi medii delitescere*, quæ summo studio sit inuestiganda, cognitaque à peccato originali seu sordibus in mistione prima acceptis per ignem & aquam liberanda. Talem terram Lullius in lapide vegetabili ostendit, vt & Vlstadius, quem legere potes *in secreto cap.* 10. vbi tamen & *sterilem terram virgineam* habet, nempe *argillam puram* ad vitra obturanda: Sed philosophica longè est alia, oriturque post vini quintam essentiam extractam, & phlegma separatum e fecibus nigris similibus pici liquidæ, quæ destillatione ab omni humiditate aquea sunt liberandæ: Deinde spiritus segregatus septies affunditur, iterumque destillatur, vt fiat *aqua animata*, quam aeteam, & *sanguinem humanam*, propter analogum temperamenti, appellat. Hoc facto relicta materia ignibus vrgetur citra sublimationem, vt oleum euomat: vnde empyreuma contrahunt feces, fœtentq;: Sed abluuntur suo phlegmate quod particulatim affunditur, digeritur, & destillatur. Tunc redditur ei aqua aetea, eumque ipsa maceratur, & destillatione reuocatur, vt virtuosa omnino euadat. Sic *aqua vitæ dicitur per terram iustificari, seu animari, & fortis reddi.* Tandem infertur terra in calcatium furnum, ibique diebus XII. relinquitur, vt ad plenum calcinetur, quod catino clauso fieri debet: Et si non perfecta esset calcinatio, in reuerberio absoluitur. Postea eluenda est, vt acrimonia à leui fauilla, terraque virgine abscedat. *Hæc est illa terra, de qua potes intelligere literam in clangore Buccinæ*, quem *supra* proposuimus. Disseruit de ea & Quercetanus *in libello de medicina prisca materia cap. 6.* vbi *crystallum Tartari* suo modo nuncupat, & *feces, quibus spiritus animatur*: Item *terram niuis instar candidam, calcinatam, fixam, quæ vt spiritum animatum recipiat, volatilis redditur*, adeo vt in lamina candente tota in fumum abeat. Vocat & *sal fixum*, *talcemque viuam philosophorum*, quæ in alembicum sublimatur, & potatur spiritu suo animatu. Cum sublimata est, *crystallo* & *puro Talco* assimilatur, dicitur que *materia perlata*, *mercurius Philosophicus*, *balsamum radicale*, *ignis naturæ*, *medicina vniuer-*

Terra philosophica. *Terra foliata.* *Aurum philosophorum.* *Terra alba philosophica.* *Terra viua & animata.* *Vide infra in heptade Hermetica, vbi habet interpretationem alid.* *Terra damnata.* *Terra Virgo philosophica analoga.* *Terra philosophica vegetabilis.* *Nota analogam terræ clangori Buccinæ.* *Vide syntagma nostrū de auro vegetabili.*

Terra foliata Saturnina.

uniuersalis. Animaduerte Quercetani dictionem esse ambiguam. Ea enim *de terra foliata philosophorum scribit, quæ sali conueniant*, vt videatur vel non satis attentus fuisse, vel vtrumque miscuisse. *In defensionis cap.16.* postquam ex *sale sachariao saturni spiritum candidos & rubeum sanguinem, sulphurisve liquorem inflammabilem extraxit, feces nigras*, quæ circa fundum retortæ substiterunt, *in calcem redigit*, & ex hac *salem fixum* elicit, qui solutionibus & coagulationibus crebris cum proprio phlegmate factis crystallinus tandem euadat. Hunc spiritu suo æthereo potat, donec pondere fiat duplus, triplusve, atque etiam volatilis ita vt super candente lamina liquescat, & in auras euanescat. Inde sublimat, sublimatumque dicit esse TERRAM FOLIATAM philosophorum, *vnione orientali puriorem, magisque perspicuam; Mercurium philosophicū* admirandarum facultatum, &c. Si hæc pro veris habemus, iam secūdo communicatum nomen TERRÆ philosophicæ videmus, quod *primum* competit terræ in lapide *minerali, postea* translatum est ad *vegetabilem*. Iam fit *plumbeum*, & quidem non essentia terrea, sed

Terra virgo Thomæ.

salina, coniuncta cum spiritu proprio. quod in lapide minerali non est ita. Thomas de Aquino *in lib. de secreta cap.1, & 2.* scribit, se à quibusdam corporibus separasse 4. Elementa, singulaque repurgata iterum vniuisse acceptis æqualibus terræ, aquæ, aëris, sed ignis decima sexta parte. Quam TERRAM ibi nominat, proculdubio itidem est VIRGO, quia pura ad similitudinem cœlestis naturæ, quæ dicitur esse aquea, & crystallina, & materiam habere aquā grossam, agente calore, & frigore, vt scribit *cap.2.* Sanè ia *vitrum conflari posse terram synceram, constat*, quanquam non sine sale. Ideo intelligimus, cum terra Thomæ salem esse coniunctum, quod apparet etiam ex praxi de lapide ex sanguine microcosmi, quem putrefactum in fimo destillauit aqua lactea producta, mox oleo, & tandem capite mortuo seu fecibus ad niueam albedinem calcinatis, ex quibus coniunctis lapidem sanguineum construxit. Idem in praxi herbarum conspicitur. Verum de qua terra virgine nos loquimur, ea iam omni essentia est exhausta, vt verè mortua possit dici, & simplicissima terrarum omniū, quæ haberi possunt. Huius praxis, & processus omnino idem est cum eo, qui *in claagore* ponitur. *Extractis enim essentiis omnibus terra fœtida, & impura calcinatur ad niueam albedinem. Deinde volatilis pars à fixa per elutionem separatur: & arenis fixa neglectis colligitur subtilis fauilla, quæ cum proprio spiritu cœlesti circulata euadit purior & nobilior, atque apta porro ad cæteras mistionis suæ naturalis partes recipiendas*, quas etiam auidè amplectitur, & post fermentationem non amplius dimittit, vti in magno magisterio docemus.

Alia est terra apud Isaacum lib.1. miner. cap. 26. & seq. 28. vbi pauca terra magnam vim tribuit.

Habet autem illa terra per se nullas potestates specificas & essentiales actu. Omnes enim eum essentiis abierunt; vnde & *mortua* dicitur: sed *potentia* tamen *omnium est capax*, tanquam prima materia per se informis, omnium autem formarum materiæ inhærentium susceptiua. Vt ergo nostrum compositum rectè faciamus, ideo de terra virgine in chymia philosophandum est, primum quidem ratione lapidis philosophici, qui cum vnus idemque homogeneus totus sit, tamen rationibus, & dispositionibus distinguitur, vocaturque mineralis, animalis, vegetabilis; quæ nomina postea etiam totidem differentibus lapidibus sunt accommodata, porroque ad alia multa deflexum est, de quibus cum similiter disserent laborantes, factum est, vt secundariò TERRA VIRGO in omni misto quæratur, & agnoscatur. Adhoc de extractis simplicibus. Sequitur de compositis.

CAPVT XXXII.

De Essentiis compositis per viam lapidis philosophorum, quam philosophicam dicunt.

QVæ de simplicibus essentiis tradita sunt, principaliter cò tendunt in Alchymia, *vt tota rei virtus*, quem natura per diuersas essentiæ partes distribuit, *ad vnam homogeneam* in vno cœlesti seu essentiali subiecto separato ab omnibus sordibus, & adiacentibus nascendi caussa, *redigatur*, id quod fieri non potest (extra *vniuersale*, quod omnia simul sine separatione exaltat, & purificat, inque æthream sublimitatem, & nobilitatem euchit) nisi per separationem partium, & singularium per se elaborationem, ita, vt mox ad vnitatem redeant, omnem vim substantiamque interiorem complexa, quod cum modo per quaternarium, modo ternarium peragatur iuxta numerum quatuor elementorum, & trium principiorum, appellatur *quadrati*, vel *trianguli in circulum*, Geometrica parabola: *aut quaternarii sacri, & ternarii in monadem coactio* Pythagorica per numeros philosophandi consuetudine.

Symbolum Geographicum Penoti.

Hinc illud *apophthegma chymicum & hieroglyphicum Penoti, pingentis circulum includentem triangulum & quadratum*, in cuius centro punctus est vnitatem simplicem repræsentans, asscripta gnome: *Omnia ab vno; omnia ad vnum*. Natura enim dat TOTVM compositum seu mistum, quod Aristoteles *prius ad sensum, & prius nobis* vocat: cumque vnum sit, ad quod naturalis mistio contendit, circulo amplo comparatur. In hoc inclusa sibi priora gerit natura numero ternario: Tria enim principia, seu tres partes essentiales in illo circulari chao, seu sphæra mundana latent, sensibus nostris per se incognita. Inde triangulus æquilaterus angulorum apicibus circulum tangens pingitur, isque ideo tangens, quia virtutes essentiales alicubi emicant, & per gustum, olfactum, & visum, sapore, odore & colore omnibus innotescunt. Interius paulo est quadratum. Nam essentiæ istæ dispositiones elementares habent, cumque elaborantur ex vno elemento in proximum vsque in vltimum cœlo finitimum transire, & conuerti iudicantur. Interim alia elementa, quibus natura in generando, crescendo, perficiendo, & defendendo nutriendoque adminiculis est vsa, intelliguntur in vacuis spaciis fuisse, sed in elaboratione essentiali iam remota. Tandem tum triangulus tum quadratum in vnum punctum parum non mathematicum, sed physicum coeunt, atque ita *omnis potestas & essentia ad mo-*

ad monadem redacta exigua mole magnas vires continet. Ista, inquam, principaliter intenduntur in chymicis extractionibus; sed interim etiam *singulæ partes per se possunt aliquid ad humanam salutem præsidij, & adiumenti conferre.* Ideo & sigillatim seruari in apothecis chymiatricis solent. Cum autem, dum ad vnionem ex ternario & quaternario procedimus, variæ possint esse viæ, seu methodi, chymici quidem *vnam sibi essentialem & vniuocam habeant*: verum ne deesse humanis commodis vllo modo videantur, etiam alias nonnullas, siue ex operationibus domesticis petitas, siue foris accersitas admiserunt. Eæ distinguuntur formis; *mistione, appositione, confusione, colliquatione, insinuatione* per halitus, *coctione, infusione* cum *impressione*, seu *commaceratione, ingressu, imbibitione, proiectione, destillatione, sublimatione, incorporatione, malaxatione, amalgamatione*, &c. Distingui & materiis possunt. Nam aut rudia componuntur, posteaque simul elaborantur, vt fit in sublimationibus ex pluribus, in aquis vitæ, fortibus, balsamis, & similibus: Aut iam elaborata, eaque vel magisteria tantum, vel extracta tantum, vel hæc illis coniuncta, quanquam aliquando & rudia quod dantur ex natura sumta, quæ tamen elaboratis debent esse affinia. A fine discernuntur, quod alia fiant medicinæ internæ, alia externæ causa; (metallurgicum finem, qui alias alchymisticus, & mechanicus, seponimus.) Fit & compositio separabiliter, inseparabiliterve, quarum *hæc genuina chymia est.* Istis ergo compositionibus nascuntur *elixyria, clissi, aquæ cordiales, alexipharmaca, balsami, potiones laudana, sublimata*, & varia alia à forma externa, fine, vel basi, aut alio argumento dicta. Iam *de via philosophica* aliquid profeeamus.

Modi compositarum essentiarum

Philosophica via dupliciter consideratur; vniuoce, vel analogicè. Illa est in magno magisterio sapientum, seu lapide metallico philosophorum: Hæc instituitur ad illius imitationem & similitudinem etiã in aliis materiis, mineralibus, vegetalibus, animalibus. In vtraq; compositio fit iuxta proportionem vniendorum. Ea aut nota nobis est, aut ignota: Nota vero, aut absolutè, aut per artificiosam, sapientemque coniecturam. Absolutè notam dicimus, cum lege artis per experientiam expressa est ratio proportionis, siue strictè sit vna, & simplex: siue varietatem admittat. Ita se habet compositio in matrimonio, & fermentatione lapidis, vbi animam corpori incorporari necesse est, mediante spiritu, vt restituat ei naturalem odorem, saporem, & colorem per naturalem inspissationem, rerum separatarum debita redintegratione; vnde corpus à spiritu recipit impressionem, vt alterum possit inuare alterum ad ingressionem conciliandam: sicut fermentationem definit Riplæus. *Materia hic sunt mas, fæmina*: Hi iunguntur mediante *Mercurio*. Dicuntur & *anima, corpus spiritus*. *Solem* (terram purgatam, elixyr rubeum) *debes cum Sole* (auro) *& propria sua aqua* (mercurio) *fermentare.* Terra est aurum, non commune, sed nostrum elementatum, seu per conuersionem elementorum natum *elixyr rubeum*, quibus tamen Sol debet adiungi, vt possint alterari. (a) *In albo opere terra est elixyr album, cui anima & fermentum datur ex Luna naturali mediante mercurio.* Hic proportio exprimitur, vt *Solis* sit *pars vna; Lunæ dua, mercurii tres. Vna terra tres spiritus*: vel quod eodem redit: *terra 4. spiritus 12. Tres fæminæ: vna viri.* In quo tamen regula datur, *quo minus spiritus est, eo citius perfici calcinationem seu coagulationem.* Alias proportio est alia. Nam in materia prima debet *anatica proportio esse sulphuris & Mercurii*, & *terra cum aqua æqualiter proportionari. In putrefactione aqua dominatur: in coagulatione terra sicca.* Aliquando ponuntur corporis tres, spiritus quatuor: aut corporis vna, spiritus tres: vbi nihil interest, quam proportionem sequaris. Tu vero *vide, in qua parte operis physici istæ proportiones allegentur*, ne eam, quæ fermentationis est transferas ad imbibitionem; & proportionem virtualem mutes in corporalem. Quando ergo de *fermentatione* & *matrimonio* sermo est, expressam singulorum quantitatem statim assumere & committere possumus; totamque misturam includere vasi hermeticè claudendo, vt ibi per internum ignem ab externo prouocatum decoquatur; quod dum fit, surgunt vapores & nubes; apparentq; ascensiones & descensiones, *donec tandem producatur vnio indissolubilis*, & *medicina, forma olei sanguinei, vel pulueris vel lapidis in aurifico opere*; Similis ratio est in analogicis. Hinc Thomas scribit, *se separasse repurgasseque elementa, cumque iterum coniungere vellet, accepisse partes terræ aquæ, & aëris: at decimam sextam ignis, vnde euaserit confectio ignea natura excellens, adeo vt vna pars proiecta in mille hydrargyri, eas conuerterit in rubram coagulatum corpus*, quod sit argumentum, *ignem istum esse instar formæ & agentis cœlestis*. Hæc ille quidem indefinite. Sed pertinent ad magisterium philosophicum tincturæ secundum analogiam fermentationis, imo virtualem proportionem magis attinent, quam corporalem. Experimento didicit proportionem. Ideo potuit certum numerum ponere. Ante experimentum, probabilis coniectura valet ex argumentis naturæ, & operationis. Nullus magister ante experientiã potest scire, quanta vis sit lapidis sui. Est & oculus intendendus in augmentationem, multiplicationem, primamq; proiectionem, qua fit medicina. Præterea *coniecturalis modus* est in primis duabus rotis, seu operationibus, aut omnino præparatione ante fermentationem, atque etiam in repetitionibus solutionis & coagulationis. *Sapiens coniectura est à fine.* Cùm volo coagulare. Ergo humor debet esse minor. Infans discernitur temporibus. Recens natos minus consumit, quam adultior, volo putrefacere. Debeo ergo plus aquæ ponere. Volo cibare. Ergo particulatim per modum nutritionis debeo ingerere lac oustrum. Nam multitudo vomitum parit, aut submersionem. Hic *quinquagesimam* partem vtcunq; ad primam nutritionem proponunt. Sed te oportet gradus lapidis respicere. *Si Leo sitit, vt bibat, donec corpus eius rumpatur*, inquit Riplæus, quod etiam insinuatum est in *apologo regis peregrinaturi* ad bellum inferendum nonnullis, vt est *in Allegoria Merlini*, quæ habetur *in primo volumine artis aurifera*. (Voluit aquam suam bibere rex, quam oblatam bibit tanta quantitate, vt omnia eius membra implerentur, venæque inflarentur mutato colore, à quo potu fuit in camera quasi mortuus, tandemque etiam est defunctus: sed ille per medicamen recepta anima reuixit: quo figmento indicatur regimen earum operationum, quibus multum aquæ confertur in lapidem, adeo vt pro frigido, & mortuo habeatur: sed fermentatio calorem reportat, & mortuum animat exulcitato igni interno, quo superat omnia cætera elementa.) Verum hæc non sunt cuiuslibet captus.

Methodus philosophica compositionis.

Via philosophica in analogia.

Hydrargyri transmutatio.

Ignis agens cœleste.

Coniectura: hic proportio mistilium.

Rumpatur.) donec liquefiat, seu fluat vt cera super lamina candefacta: vel alia potatione donec resoluatur, & quod intus est in visceribus foras vertatur.

Leo modo est elixyr rubeum, modo tinctura rubea adhuc imperfecta: modo in vitro virtus sulphurea & ignea, &c.

Via philosophica secunda.

Ideo

Via philosophica secunda.

1 Meteor. 3.

Ideo veniamus ad alteram viam philosophicam, in qua quantitas proportionum ignorant. Hæc generalior est illa priore. Non possumus scire proportionem, qua natura sua mista composuit à priore. Num ergo & à posteriore? Quidam dicunt à posteriore nos scire: Et ex hoc regulam fecerunt Aristotelis opinione, qua *se elementa decuplo superent*, quasi *aqua sit decupla ad terram, aër centuplus, ignis milleuplus*, sed *æther infinitus*. Hinc philosophi lapidis sui proportionem in augmentatione & multiplicatione sumserunt. Ista autem ex compositorum resolutione innotuisse aiunt: vt: *in auro inuenta est terra vnius ponderis, aqua decem, aër centum, ignis mille*. Ergo eadem proportio seruanda est in compositione. Hinc regula *Quota portione extracta sunt ex misto essentiæ, tot a iterum sunt coniungenda siue virtualiter siue corporaliter*. Sed multa possunt accidere, quæ scientiam istam in specie mutent, incertamque reddant, cumque simul in elaboratione particulares essentiæ nobilitentur, quis exacta mensura dicet, talem omnino fuisse naturalem proportionem, qualis apparet in arte? Elementa inania sunt remota. At & hæc aliquid ad temperamentum afferebant. Non desunt, qui omnia ignea, & cœlestia velint, perinde ac in tinctura philosophica nihil nisi formale, & de igni cœlesti deprehenditur. In via igitur analoga philosophicæ absolutæ consilium hoc sequamur, vt *de cæteris elementis tantum apponamus terra, quantum possit assumere, idque per imbibitiones particulares experiamur*. Persuasum enim est, non plus assumere, quam quanto indiget. Quare sufficientis appositionis, seu nutritionis & imbibitionis (ita enim vocant) signum est, nil amplius assumere, nec iam coagulare vt ante, sed humidum manere in digestione calore operante. Duplici hic vtimur imbibitionum, seu nutritionum modo. Nam *vel totum succum paulatim instillamus, vt totus coaguletur: vel succum vehiculo concreditum & dilutum irroramus, & paulo post quam assumta & deglutita essentia est, vehiculum insipidum reuocamus. Quod si pari valore exit, quo fuit additum, satis potum esse iudicamus, indeque ad coagulationem perfectam pergimus*. Ista exemplis nonnullis declaremus, quorum quædam rudiora inueniuntur, quædam perfectiora. De lapide minerali suo loco multa diximus, & nonnulla etiam alias reponemus. *De lapide sanguineo* Thomas ait: *Accipiatur sanguis humanus, & putrefiat in fimo calido. Inde transferatur in destillatorium. Destillatione educatur aqua lactea. Aucto igni oleum destillitur. Feces calcinentur ad niueam albedinem. His postea reddatur oleum, fiatque lapis clarus, rubeus, admirandæ efficacia ad sistendum sanguinem & multas infirmitates expellendas.* Hæc ille breuiter: sed quæ explicanda sunt. *Aquam lacteam rectifica, & separa ab ea phlegma, idemque fiat in oleo. Per phlegma ex calce extrahe salem, quem seorsim purificabis solutionibus, filtrationibus & coagulationibus, tandemque sublimatione, vt fiat crystallinus. Terram quoque purga calcinando ad niueam albedinem, à qua separabis arenosam superfluitatem. Capeiam spiritum, eoque solue oleum tuum. Terra iunge salem, & hæc duo vnita imbibe spiritu oleoso, vt terminetur humido siccum, & contra, fiatque lapis quem quæris. Interim si humiditas aquosa sit cum spiritu & oleo, eam leni destillatione separabis vt ad modum termini veniat coagulatio in digestione, quæ non peragitur breui.* Hæc de sanguine Thomas. Addit *de plantis*, sed *artificio alio*, nempe per cineres, sales, deliquium, & coagulationem, qua de re vide ipsum.

Lapis sanguinis. Penotus in chymicis pag. 116. edit. Franc. an. 1594.

Processus Quercetani per viam philosophicam.

Quercetanus *de medicina prisca materia cap. 7.* generalem modum proposuit. Primum iubet extrahere *aquam passiuam* seu phlegma: 2. *liquorem essentialem*, qui mercurialis dicitur: 3 *sulphur* seu oleum. 4. *cinerem facere*, & salem cum proprio phlegmate separare, eumque repetitis solutionibus colaturis per manicam & coagulationibus depurare. Huic sali in alembicum immisso affundit totam suam aquam Mercurialem acidam: Digerit in leni balneo per vnum atque alterum diem. Deinde aquam in cineribus abstrahit ea prudentia & moderatione, vt tantum aquositas insipida relicta potentia essentiali exeat, persuasione hac, salem volaticum corrotum cum sale fixo. Monet mercurialem aquam etiam transcolari per salem fixum posse, & sic quoque hæsurum. Cum salis volatilis portio exuperat portionem fixi, quod pondere explorari dicitur (si scilicet sal fixus duplo triplove auctus est pondere) sublimare iubet, vt fiat *sal armoniacum philosophorum perlatum*. Huc puluerat, & perfundit oleo suo purificato: Coquit, putatque sic figi, sed manente fusilitate cerea. Ita *ex ternario fallam monadem* exhibuit. Sed nihil habet de terra virgine, quæ tamen est primum corpulentiæ fundamentum. Quod etiam totam aquam mercurialem semel affundit, id alias declarationem habet ex philosophicis axiomatibus, *cauendum esse, ne plus iusto humoris vna vice affundas, quia sic suffocetur, & mergatur ysir*. Satius erit imbibitiones per vices procurare, donec qui liquor abstrahitur, æqualis sit colore, odore, & sapore, illi, qui affundebatur. In defensione habes *exemplum metallicum de plumbo, ex quo per destillationem calcinati fit spiritus & oleum inflammabile: Ex fecibus vero calcinatis sal fixus colligitur, qui crebro per proprium phlegma soluitur, filtratur, coagulatur donec crystalli instar perSplendeat. Et sensim affunditur spiritus plumbi mercurialis, in quo est sal volatilis, & vna coagulatur, coagulum sublimatur: coagulato particulatim additur oleum: Digeritur, destillatur ita, vt exeat tantum aquositas manente sulphure. Ita proceditur, dum totum sit consumtum, & euaseris elixyr saturni ingenti laude ornatum.* Hic quoque terra virgo deficit. Sed putandum est, in metallicis & lapideis eam coincidere cum sale. Calces enim istorum fluxiles in humido, sales dicuntur.

Sal armoniacus perlatus.

Lapis Saturninus.

Elixyr vitrioli.

Vide tincturam vitrioli in Tetrade Querc.

Sulphur vitriolatum anodynum falso dictum.

Elixyr vitrioli. *Vitriolum Vngaricum vulgare, vel Martium, venereum, aut quodcunque aliud destilletur, vt prodeat phlegma, spiritus, oleum. Colcotar primum perfundatur phlegmate rectificato, & sal extrahatur, qui item purificetur crebris solutionibus, colaturis, & coagulationibus. Deinde calx relicta redigatur in terram virgineam extractione per acetum stillatitium, aut vini spiritum. Hanc terram arefactam imbibe prius spiritu suo particulatim, & reuoca insipidum humorem lenibus destillationibus, aut euaporationibus, interposita semper sua circulatione: Cum spiritum combibit, adde salem & oleum: vel etiam prius salem cum terra misce, & spiritum cum oleo, sicq; vnionem instituet compendiosius. Oleum autem* (cum vel sine spiritu) *potes totum semel apponere, & in vase clauso Hermetice inferre in digestionem calidam per vnum atque alterum mensem. Ita vicissim in se agent, & tandem in vnitate quiescent.* Hoc elixyr à quibusdam appellatur *sulphur vitrioli Anodynum & narcoticum*, de quo alibi dictum est. Sed non est sulphur. Quercetanus descriptionem in Hassiam misit, verum crassioris Mineruæ, quæ tamen videtur satis esse pro *Nepenthe* ad somnum conciliandum in dolori-

bus

bus. Vide Hypomnemata de chalcantho. Penotus eodem artificio usus est in *elixyre mellis*. Mel aqua ter destillata solvit, coagulat, iterumque solvit & coagulat filtrationibus intercedentibus, idemque repetit tertio. Sæpe vero per filtrum solutio traiicienda est, ut tota sordicies decedat. Hinc includitur Pelicano, & digeritur per mensem. Sidit pars crassior: purior natat. Hæc est decapulanda. Crassior vero ex cineribus destillanda usque ad siccum. Feces calcinatæ solvuntur aqua stillatitia, & colantur: post coagulantur, denuoq; lento igne per horam quasi cremantur, (calcinare it iubet) vel potius exiccantur, ut fiant siticulosæ. (Nos salem extrahere iubemus iuxta regulam: & ex terra reliqua virginem facere.) Exiccata calx imbibenda est succo decapulato sensim, abstracta semper, aut divaporata humiditate elementali. Hoc peracto affunditur aliqua pars olei. Digeritur, donec sit assumta & incorporata. Submittitur alia portio, idque donec tota quantitas suo corpori sit restitura, evaseritque quasi spissum gummi, cuius usus est *conservationi integra sanitatis*. His exemplis studiosus chymiæ potest praxin in cæteris quoque assequi. Est autem & *alia imbibitio* vulgaris officinæ quam *nutritionem* vocant, ut cum sarcocollam nutriunt lacte prius triduo aqua rosacea, & post succo rubi pluribus diebus maceratam, ut Hollerio visum fuit. Bulcasis albam crassamque sarcocollam in patina vitrea lacte asinæ, aut mulieris conspergit, ne liquescat tamen, seu solvatur, sed quasi sicca maneat. Statim autem in Solem transfert, ut cito lac inarescat antequam acorem contrahat. Repetit aspersionem quater, vel quinquies. Ita præparati iubentur & *myrobalani emblici* per lac acetosum. Verum hic est alius modus à nutritione illa Philosophica, cum non propria essentia, sed aliena, vel etiam succus inelaboratus, idque non compositionis potissimum consilio, sed correctionis studio ingeritur. Usi tamen hac quoque arte sunt aliquando chymici, ut Penotus in *radicibus ellebori nigri*, quarum *cortices in Octobri lectos & vino mundatos, vino malvatico irrorat, aprícatque & arefactos iterum madefacit, & siccat, idque repetit tertio. Post hac tritos in pulverem saturat succo rosarum solutivo quinquies per vices arefaciendo & humectando. Ultimo contritos reponit dandos à gr. 8. ad 12. ex aliquo syrupo.* Crollius *pulverem Ischæmum ex myrrha thure, croco, camphora, aqua spermatis ranarum vicies aut tricies imbibit interpositis semper reficcationibus.* Commendat etiam ad internas hæmorrhagias, quem vide in *Basilica p. 276.* Eodem artificio tractat etiam contritum *scammonium*, toties id *imbuendo succo rosarum pallidarum*, aut sylvestrium addito spiritus vitrioli momento, aitq; sic lentam & viscosam eius humiditatem dissipari: Succo vero rosaceo posse addi mediam partem cydoniati, ut fiat catharticum excellentius: loco cuius correctionis *Bulcasis assationem* in ollis tribus quatuorve sibi mutuo impositis, agglutinatisque & ultima operculo clausa, alternis stratis ex malorum fragrantium segmentis aut rasura & scammonio factis instituit. *Aliis placet extractio per succum rosarum*, adiecta aqua earundem per spiritum chalcanthinum alterata. Esse autem hunc modum à magisterio philosophico traductum, speciemque compositionis, manifestum est. Uniuntur enim nutriens & nutritum, ut fiat una quædam substantia, sicut in coagulatione sapientum rore Madian potatur terra, irrigaturque quasi imbre: Et postea natus infans eorum seu lapis nutritur lacte virgineo, seu aqua sua mercuriali, donec fluxilis fiat ut cera, & liquescat sine fumo, irrepatque in imperfecta, quam rem etiam *incerationem* appellant. Huius *magni, perfectique magisterii* istæ imbibitiones sunt quasi *umbra quadam*, tunc usurpandæ, cum totam copiam humoris semel, simulque non potest subiectum suscipere, nec sibi coniungere, quin corruptio aut aliqua depravatio ante perfectam unionem interveniat. Prudentiæ hîc est, ut initio parum irrores; successu temporis crescente mole plus, sicut & puer parvus parum lactis admittit, auctus requirit alimentum amplius & fortius. Est huius artificii industrius usus, cum semina, aromata (ut Zingibet, cinamomum, galangam, calamum aromaticum) radices, poma & similia volumus purgantia reddere. Nam *extractis purgantium similiter imbibuntur, & leniter exiccantur*, quo ad satis combiberint. Penetrat autem essentia purgans ope vehiculi ad interiora, atque ita totum corpus facit purgativum. Sic semen anisi, fœniculi, cynæ, anethi, &c. catharticum redditur, sic & *sacharum granulare*, quod *corpus sine anima vocant*. Nec in purgandi scopo tantum valet hoc artificium, verum etiam in roborandi, & malignitatem arcendi consilio. Qui ergo velit *terram sigillatam*, aut *cornu cervinum* ustum, contritumque, aut *coralia*, aut *margaritas*, &c. *alexiteria virtute augere*, aquam Theriacalem, vel acetum bezoardicum potandum eis præbeat. *Lapides cancrorum*, leporis combusti pulverem, & similia sic aptè spiritu vitrioli potes *contra calculum*. Sic margaritas & conchas purgatas eodem *contra febres*. Potatum sacharum aspergine extractionis croci fit *cordiale*. *Pulvis succini* albi extracto macis, toris marini & similium nutritus aptus fit *ad cerebrum corroborandum*, sicque melius miscebitur tabulatis, tragæis confectis, &c. Qui industria valet, semel monitus talium compositionum numerum & augere admodum & variare potest.

Elixyr mellis Penoti. — *Imbibitio per succum alienum.* — *Sarcocolla nutritio.* — *Ellebori nigri corticum præparatio.* — *Ischæmus pulvis.* — *Scammonii præparatio.* — *Purgantia per imbibitiones.*

Diasenuc.

Senna coquatur ex sero lactis. Brodio abiecto ipsa exiccata in pulverem mediocrem contundatur. Extrahatur essentia per spiritum vini, vel aquam ex decocto anisi seminis destillatam, aut menstruum olei anisi, aut caryophyllorum. Extractiones ad iulepi consistentiam redigantur. Hoc imbibe passulas maceratione vini, vel aqua cinamomi tumefactas, iterumque nonnihil exiccatas, quo ad satis. Da cum sacharo.

Diasenna passulatum;

Diazingiber.

Zingiber conditum lava, ut viscositas brodii abeat: Fora aliquot locis. Positum in patina vitrea nutri extracto scammoniato adhuc liquido. Si liquidum deest, resolve id aq. cinamomi. Cum satis potasti, induc crustam ex saccharo, & serva.

Diazingiber.

Cerasia laxativa.

Cerasia condita exime ex suo succo, & nonnihil in umbra reficca. Deinde aliquot foraminibus pertunde; & nutri ea infuso aquila cælestis: vel croci metallorum. Si pruna laxativa cupis; extractum scammonii solve aq. cinamomi, vel si odor & sapor patienti displicet, rosacea, aut stillatitia decocti cydoniorum. Pruna dulcia, ablata, & nonni-

Cerasia laxativa. — *Pruna purgantia.*

S bil vi-

hil vino macerata, perfossa, & iterum aliquantulum resiccata solutione dicta imbibe ad saturitatem.

Sacharum crystallinum laxatiuum. Rhabarbarum correctum. Flores sulph. correcti. Tartari crystalli purgantiores.

Sacharum purgans.

Flores vena aurea stibiata per sublimationem factos correctosque matera aq rosacea, aut vino, aut hydromelite. Liquore consperge sacharum modice contritum. sicca: consperge iterum, donec satu.

Cremorem tartari

Si solueris aqua Eudiuia, & cinamomi: soluto imbueris Rhabarbari puluerem incisione, non tritura factum: corrigetur ad meliorem vsum. Ita *sulphuris flores* potare potes aqua Theriacali, elixyre vitæ & similibus. Tartari *crystalli* sicut purgantiores, si potes eos infuso sennæ, scammonii, aquilæ cœlestis, &c.

(a) *Tria sunt in fermentatione pater Sol: mater Luna, mediator mercurius seu spiritus. Pater confert animam, estque aurum. Luna est corpus & materia animanda, vt in hoc opere elyxir rubeum. Mercurius est aqua, per quam ista duo copulantur, natura vtrique familiaris.*

Caput XXXIII.

De compositione formali per proiectionem, & analoga.

PRoiectionem vocant Philosophi Hermetici, cum medicina formalis super materiam dispositam proiecta eam transmutat, vel in medicinam similem, vel in determinatum corpus, de cuius natura fuerat tinctura, quæ est in medicina. Quæritur num ad compositiones referenda sit. Thomas *in suo capitis 1. de secretu* de suo experimento scribit, quod confectionis suæ ex elementis compositæ vnam partem super mille argenti viui proiecerit, conseritque quod eas coagulauerit, & argentum rubrum effecerit: Ex quo apparere dicit, illam naturam seu tincturam habere aliquid de natura corporum cœlestium, quia in transmutatione habeat se per modum formę vel agentis potentissimi. Magis hoc iudicabit aliquis, si consideret medicinam cō sublimitatis, & potentiæ perduci, vt vna pars non mille, sed decies mille partes tingat. *Hanc esse* non quidem simplicem, sed tamen *aliquā compositionem, negare non possumus. Non est simplex; quia sit simul transmutatio. Compositio* vero est, *quia transmutans cum transmutato coalescit in vnum corpus*, cui etiam affert omnes illas dignitates, quas habuerat id, vnde erat transsumtum. Talis autem compositio est, qualis caloris cœlestis cum elementaribus apud Hippocratem, aut qualis ætherii spiritus cum mistis sublunaribus, qui etiam per artem chymicam separari potest. Attigit hanc Aristoteles in *1. de ortu tex. 89. Quando alterum solum passiuum erit*, inquit, *aut vehementer: illud autem valde remisse: aut nihil amplius fit, quod mistum est ex ambobus, aut parum, quod quidem contingit circa stannum & æs. Stannum enim vt passio aliqua existens siue materia æris pene euanescit, & mistum recedit, cum colorauerit solum, quod contingit etiam in aliis balbutientibus inuicem & quasi ancipitibus, vt sint miscibilia remisse, & alterum quidem susceptiuum* (δεκτικὸν) *alterum autem vt forma.* Agnoscit mistionem aliquam Philosophos, sed formalem magis, quam materialem, quanquam materiæ coniungatur formæ perfectiua & essentiali, non mixtili vnione. Putat autem stannum ab ære consumi vt euanescat corporea moles, manente saltem tinctura. Verum hoc iudicium est ad oculum. Nam & corpus stanni manere, indicat separatio, licet adeo dilatetur & extenuetur, vt magis pro tinctura formali habeatur, quam pro parte materiæ. Sic cum fit *orichalcum aureum* ex cadmia & ære; vel *album* ex magnetide aut mercurio aut arsenico, & cupro. Verum proiectio Philosophica exemplo simili caret, adeo nimirum spiritualis, subtilisque est tinctura, vt cœlestem formam in materiam immissam esse putes, quæ mole minima virtutem habeat maximam, sicut etiam magni halitus coagulatione in paruum corpus redire possunt. Neque vero dicendum est, euanescere tincturam aurificam, & argentificam, cum hydrargyrum aut imperfectum aliud metallum transmutat, nisi ad eam tenuitatem sit perducta vt ad tingendum sit inutilis. *Fixa est.* Quomodo ergo dissipetur? Validissimum est immutans. Parum itaque parietur à materia. Et tamen cum nō rubrum colorem & sanguineum quādo metallum facit, conciliet materiæ, sed aureum, in quo & ipsa constanter permanet; aliquid vicissim pati necesse est, vti apparet cum forma olei adhibetur. Neque enim omnino impassibilis est, vt & aurum quod Spiritus sancti iudicio per S. Petrum prodito est corruptibile. (*φθαρτὸν 1. Pet. 1.*) Magis passiua est tinctura argenti. Hæc dicimus, non quod ad praxin chymicam pertinere velimus: sed vt occurramus scholasticis, & scopticis istis, qui proculdubio nares corrugabunt, viso, nos proiectionis modum compositionibus apponere. Qui Philosophicas dissertationes amant, his non ingratum factum esse speramus. Exempla huius commistionis vera non extant in arte nisi tria tantum. Primum, est medicinæ proiectio super argentum viuum, vt fiat medicina, siquidem est perfecta: Secundum, medicinæ medicatæ rubræ proiectio super argentum viuum vel imperfecta metalla, aut mercurialia (stibium cadmiam, marcasitham, &c.) vt fiat aurum: Tertium, albæ proiectio super eadem ad argentum. Posset & tinctura fieri ex cæteris metallis: sed cum iis abundemus, nemo laborem in eis suscepit, nisi quod Geber monuit, negligentia vel imperitia quosdam spe perfecti metalli imperfecta obtinuisse. Excogitata sunt & *particularia duo*; sed quæ non fiunt per proiectionem. Quædam tincturæ discrepant tantum gradu elaborationis, referunturque ad perfectas. Sophismata vero multa iactata esse quis ignorat? Valentinus Monachus *lapidem ignem ex antimonio parare docet*, cuius proiectione spectat iidem metallum perfectum. Alia alii protulerunt, quibus vix aliud consecuti sunt quam Alchemistarum infamiam, vt vt Mirandulanus, & Clauæus, cum multis artificia multa sunt professi. Id tamen non dissimulandum est simile quid fieri tincturis apparentibus, quas sceleratum hominum genus pro veris & perfectis vendidit, perinde ac si quis orichalcum pro auro, argyrochalcum pro argento vellet venundare. Ars in istis colorationibus innocens est. Finem enim honestum habet in statuaria & vtensilibus, picturisque ædificiorum: sed permutatio fraudulenta

Tinctura æris ex stanno.

est in

est in culpa. Nos in exemplis vniuocis nihil habemus nisi vniuersale magisterium.(a) Analogismos descripsimus in colorationibus, & conflaturis. Hi autem ad corporalem mistionem iam propius accedunt, cumque alibi sint declarati, non opus est vt pluribus de eis disseramus. Præterea non multum facit hoc totum negotium ad pharmaceuticam. Nam sophisticum aurum & argentum vt vt possint in externis vsum habere, ab internis excluduntur. Non autem verum aurum & argentum proiectione occulta factum exulant à medicina, nisi quis forte putet tincturam ipsam esse vniuersalem & panacæam, non autem gemmam & metallum perfectum per eam factum vel particulare saltem.

Quæstio de corporis ægri in sanum mutatione proiectione medicinæ.

Illud inquisiuerit Chymiatriæ studiosus, num sicut proiectione elixyris & tincturæ mineralis fit medicina & tandem aurum ex argento viuo, & omnibus mercurio minerali constantibus, ita etiam in pharmaceutica possint parari elixyria, efficacesque tincturæ, quibus proiectis in disposita subiecta euadant medicamenta ex imperfectis leprosisque metallis microcosmicis facientia aurum & argentum parabolicum, hoc est auream & argenteam sanitatem. Ad hanc quæstionem explicandam experimenta naturæ inspicienda sunt. Scorpium, viperam, aspidem, araneum, phalangium & huiusmodi venenata, vt & canem aliasq; bestias rabidas: Item ex plantis phthoram, napellum, &c.

Vide Plinij lib. 24. c. 17. de magicis, quorum quædam sunt naturalia: & lib. 20. cap. 4. vbi æthiopide herba coniecta stagna siccari traduntur, hoc est, hydropes euanescere.

tincturas habere potentissimas adeoque spirituales, *vt minima mole corporis succo per morsum punctumque communicata totum immutent*, & rabientium virus etiam specificum quid, & sui simile excitet dum à *cane morsi mores canis imitantur*, à fele, mores felis: Imo qui *sanguinem & cerebra istorum animalium comederunt, gestu & clamore tandem ea imitantur*, vt verè sicut prima tinctura ex mercurio facit sui similem tincturam, ita etiam virulentia ista dispositos spiritus & succos in huminc tales reddat, qualis est ipsa. Hoc & de alexipharmacis deprehensum esse iudicant multi, arbitrantes corpus hominis alexiteria vsurpantis tincturam potentem contra venena accipere, vti de *Mithridate* sentiunt nonnulli, quod Mithridatio suo se immunem à vi venenorum reddiderit. Et de *puluere serpentum* ea scribunt, quæ supra recensuimus, estque opinio passim vulgata. Hinc concluditur, posse & præseruari vi talium medicaminum hominem; & sanari. *Posse vero* etiam *alia medicamenta per tincturas tingi, vt postea fiant salutaria homini*, id quoque est in historiis, & experimentis. Qui enim *vinum, in quo vipera viuens perit*, potauerunt ægroti leprosi, salutem sunt consecuti.

Tinctura alexipharmaca quid possint.

Possunt infici fontes & alia, quod à Iudæis aliquando, & vespillonibus tempore pestis factum, fierique posse subtili arte à veneficis & apud veteres, & recentes legimus, vt porro sint hominibus deleteria: quid ni hoc quæat procurari etiam tincturis salutificis? Imitetur ergo chymicus Pharmaceuticus metallurgicum, & tincturas potentes arte philosophica procuret, quarum in liquorem dispositum proiectione efficiat medicinam porro tingentem spiritus, humores, membraque solida corporum. *Harum tincturarum multas iam experientia cognouimus adeo spirituales & efficaces, vt sola impressione formali absque corporis communione catharticas potiones præbeant*, quibus omne genus impuritatum ex corpore humano possit expelli;

Cathartica formalia qualia veteribus fuerit. Lapis Lazuli (ex quo vltramarinum) Armeno, Molochites, Chrysocolla natiua; æris squama. &c.

eiusmodi sunt *vitrum antimonij, calx* quoque, & *regulus*, & *flos* eiusdem, cum tinctura *sulphurea* & aliis *ex stibio* artificiose paratis, qualia sunt quæ Rulandi & Quercetanus deprædicant *crocus metallorum, terra benedicta*, & plura alia de quibus supra. Aliud fit ex *argento viuo sublimato*, quod *aquila cœlestis & panacæa* audit: aliud ex eodem sublimato & regulo vel puluere stibii, quod appellant *mercurium vitæ*: Ita habentur medicina *de auro seu flos ex antimonio aurato*, aut etiam *calx* ex eodem: *Aurum vitæ: præcipitata plura, corallina, Turbith minerale: marcasitha*: & similia alia, quæ proiectione & maceratione quemuis liquorem patienti gratum ita tingunt, vt etiam per colaturam remotis illis, obtineantur perinde ac si ipsa essentia esset assumta. Illud ipsum etiam in *alexipharmacis & confortantibus* tentatum est, conatique sunt aliqui etiam ascendere ad *nutrimenta*. *Ex auro* sane *tincturam & oleum* promittit chymia, cuius exigua portio iniecta in vinum hoc sic tingat, *vt omnes vires corporis, præsertim autem calor vitalis & spiritus humidumque radicale insigniter roborentur, quando tinctum vinum assumtum præmissa catharina expurgatione fuerit*.

Cathartica vel insipida vel iucunde saporis spiritualia.

Eius vim dicunt esse etiam in *antimonio*, ex quo *igneum lapidem & tincturam* similis efficaciæ procurant. Accommodat autem se Sol mineralis Soli vegetabili; & quod fit ex vtrisq; porro soli animali hominis propter familiaritatem naturæ se iungit. In *vino est potens nutritiua: in auro & aureis mineralibus potens alteratiua*.

Virium animium instauratio.

Ergo medicamentum illud proiectione hac pharmaceutica tinctum euadit rationabiliter commodum ad nutriendum primum, & ad roborandum. Pro vino sumere potes *liquorem nutritiuum ex carnibus optime nutrientibus*, quale fuerit decoctum caponum, & similium. Hoc si tingas aurea tinctura, quis neget te præclarum adiumentum præparasse, cum etiam vulgarium officinarum sententia eiusmodi *carnes cum auro cocta*, vel *ius earum ab ipso destillatum*, aut *extinctione candefacti* alteratum credatur principium vitæ cor excellenter recreare, & totum corpus præclare nutrire, spiritu & sanguine vitali optimis procuratis? Sit ergo hæc *nostra proiectio compositiua ad medicinas nutrientes, & alterantes potenter faciendas, quarum tinctura quidem quæruntur principaliter in auro, argento, antimonio, sanguine humano, vino* (vnde auri potabilis varietas) *sed postea etiam in gemmis ex lapide philosophico artificialibus, & naturalibus hisque quæ inueniuntur in matricibus potentibus, quibus adduntur coralia, & margaritæ*: Item *lapides Bezoardici, ceruina & ossa Rhinocerotis, monocerotis, cerui*: Item *moschus, ambra, tinctura Kermes*, & multa huiusmodi, cum his quæ nutritiuo succo pollent ex genere animali, & vegetabili. Horum ergo præsentia ne sit destitutus chymiater, si velit professionem suam ornare.

Chymiatria Catholica & specifica habet tum purgantia, tum alterantia alexipharmaca, appropriata, confortantia, nutritionem iuuantia.

Sunt autem *quædam vniuersalibus affectibus*, quos astrales & occultos dicunt, *quædam specialibus* accommodata. *Quædam fiunt ex multis coniunctis*, vt in illa *tinctura quæ omnes planetas continet: quædam ex vno simplici* potestatum multarum. Nec *Catholica* ista oportet à chymiatria abesse, *nec specifica*, qualia deprehensa sunt. *Mercurii*, præsertim ex sole & venere, *tinctura*; item *ligni Indici*, ad morbum Neapolitanum: *Viperæ, & hydrargyri debito modo præparati ad lepram*: *Nitri* ad *febres*, succini albi, visci querni, Alces, cranii humani, &c. *ad epilepsian* & sic de cæteris. Debent in promptu esse etiam ad *chirurgiam* vulnerum, vlcerum, fracturarum, tumorum, &c. tam generalia quam specialia, quanquam in his magi-

stralis saltem, aut materialis extractionis elaboratio suffecerit. Ita demum consequemur illud *magnificum pro Dei benedictione Catholicum*. Quod autem istæ medicinæ non debeant in corpora sine præcedente proiectione in competentem succum immitti, satis patet arte proiectionis mineralis. Nam si quis hi. velit puluerem, vel oleum aurificum statim ac paratum est in metalla imperfecta liquata inticere, is non consequetur optatum. *Nam enim spiritualis est tinctura, & corpora elementaria impura non ingreditur: nec vnitur eis*, nisi fortasse quis ea purificauerit studiose. Ita si velles in corpus hominis scatens excrementis immittere auream medicinam absque medio, plus nocumenti, quam adiumenti conciliares. Ideo *meminerit & prapurganda esse corpora, & proiectionem in liquorem commodum præmittendum*: Liquorem inquam magis actualem quam potentialem, quia is est distributiuus. Si corporalius medium sumeres, id impressionem multo maiorem faceret in solida membra quæ primum impetum eacipiunt.

Liquor, distributiuus est, & se iungit nostris liquoribus, proximeque & spiritus, & solidas partes, tanquam medium inter vtrumque tangit. *Quidam spiritualia spiritibus statim iungi volunt*. Sed violentia committitur si absit medium. Neque potest spiritus in fornaculis chymicis paratus proxime dispositus esse ad spiritus nostros augendos, roborandosque nisi prius aliquam immutationem intra nos sustinuerit. Nam nutritio roborantium similitudinem accipit per immutationem in membris naturæ Non autem potest alterari, quod ne momento quidem expectat vim agentis. Sustinere vero potest liquori iuncta, & quasi corporata tinctura cœlestis. Vt cœlum sine media natura nobis inutile est, ita & cœlestes tincturæ. Quare hanc proiectionem sibi commendatam habeat chymicus.

De Catholica sola quæstio.

Quæritur autem iam pridem, *cur plurimis medicinis instruendum sit chymeium pharmaceuticum cum à Lullii, & Arnoldi temporibus tantopere prædicata sit, & inculcata TINCTVRA quædam vniuersalis omnem vim ad omnem ægritudinem natura & arte nacta, ita vt facile tuto, & iucunde omni scopo votoque medendi sola sufficiat?* Quorsum purgantia generalia & specialia præscribuntur: Quorsum nutrimenta per extractiones ingeniose parata, vt simul medicam vim habeant? Quorsum alexipharmaca catholica, & specifica? Quorsum roborantia communia, & appropriata, si omne votum explet vnicum *καθόλου*? Nam etiam tale datur in omni natura? Et si datur, num etiam subiacet arti, & obedit tractatione chymiatricæ?

Negatur catholicum istud hyperbolicum.

Nos *supra nec materiam arti cognitam esse, nec elaborationem inuentam, nec exemplis constantibus comprobatam istam vniuersalis assertionem* scripsimus & contra *Panaceatum iactatorem* abunde disputauimus, & adhuc negamus, Paracelsicum vniuersale dari posse, etiamsi Paracelsus, Ambaldus, Gramanus, Suchten, Palmarius, Quercetanus, Crollius Lullius. & alii plurimi id pertinaciter pro gloria suæ scientiæ,

Promissores vniuersalis chymici omnes mendaces.

vel notitiæ, & iactantiæ potius, quam scientiæ ex principiis experientiaque & arte, asseuerauerint, & sequaces adhuc affirment, adeo profuse & hyperbolicè, vt cum veteres, nimirum pudentiores modestioresq; de vno duntaxat *ex auro, & mercurio* (siue vegetalia intelligas, siue animalia, siue mineralia) spoponderint, (vnde & Michelius cum Quercetano *in lib. de materia prisca medicina Philosophorum*, illud *Syracidæ 38. ver. 4. altissimus de terra creauit medicinam, de vnica & sola principali. cui aliqua secundaria particulariter possent substitui, si deficeret, intellectum*, expositumq; voluit:) recentiores liberaliter plura iactitent Catholica, cuiusmodi est *Panacea stibiaria* Quercetani, *Aquila cœlestis imperatoria* ex argento

Panacea plures, qua cum ad inquisitionem ventum est, re sunt inutiles, verbis autem vendi. quaque confusis, & infinitis limitationibus defenduntur.

viuo duplici. *spiritus plumbi* Rulandi, eiusdemq; *aqua benedicta ex terra sancta vel croco metallorum*. Penotus *salis olim* infinitis morbis opposuit vt & medicamentum *ex vitriolo antimonio, martasitha. De auro potabili* quanti sunt fumi gloriantium? Et additur *Lapis aurifitus, oleumq; auri*. Quidam ex *sulphure antimonii* sperat Catholicum; Ambaldus primo habebat *terram sigillatam* quandam: mox vendebat *puluerem panacearium ea cinabari*, croco, & conchis: Vtrique vero tribuebat eadem, nempe omnem vim medicam: nec omittebat ad fidem plenam argumenta. Alii moliuntur vniuersale ex *Tartaro*; alii ex *rubino sanguinis microcosmici*. alii *ex vitriolo*, & *stibio*: Quercetanus tum ex istis, tum ea *chelidonia* iuuata Lullium, Vlstadium & alios. *Ex vini quinta* essentia, & lapide quis nun paulo iactantior? Quid non tribuitur *mercurio vitæ*? Ex Paracelso producitur *specificum Catholicum* iuuata planetas, seu septem membra principalia: Et sane non opus erat singulatiter ista colligere, cum Quercetanus & alii velint, omnium radices esse *in vno antimonio, cuius crocus pulvis ideo nomen trahat metallorum*, & Basilius *lapidem ignem* paris virtutis inde fabricare doceat; Suchtenius autē omne metallum ex eo promittat, nec Seuerinus, &

Contra Catholica assertiones confidentes.

similes in gloria antimonii tardi inueniantur Duo admirari hic contingit; *Prius, quà experientia tot, tantiq; viri, quos non facile accuses vana assertionis, si Paracelsistas mendacissimos excipias & cognoscere, & constanter affirmare potuerint in vna re tantum esse omnem vim sanatiuam*, quæ res tamen non sit extra naturam, sed intra eius complexum, non omnem naturæ potestatem, verum determinatam sortita, quæ item, licet artem experiatur, tamen nihil ab ea vltra suam primam destinationem accipere possit: Posterius, *quo argumento ab vnitate ad multitudinem sit deuentum.* (b) *enim de illa vna præter verba vix quitquam habeamus, & inter opiniones incertas hæreat prima.* Cogitandum forte est, *noluisse quenquam videri aliquid ignorare*; eumq; varia nomina legeret apud priscos, vnumquemq; arripuisse rem sibi visam, quam autoritatis argumento putaret vniuersale esse, persuasum, *esse quoddam*, licet, nec experientia cognouerit, nec quid apud priscos esset vllo modo, nisi diuinando, sciret. *Accessit arrogantia temeritas.* Cum enim quilibet

Studium gloria & certamen vniuersale inuenit. Sal vniuersalis.

sibi tribueret possessionem vniuersalis, nec posset permittere, vt alius eandem sibi vendicaret: euenit, tot statui vniuersalia, quot capita sophistica, & persuasiones singulares inueniuntur. Nuper prodiit, qui artem *Halchymiam* ideo appellatam censeret, *quia illud vniuersale sal* esset, non in vna quadam singulari re contentus, sed in omnibus, tanquam spiritus mundi coagulatus, *sal Armoniacus acidus philosophorum dictus*, qui sit in re omni iuxta sententiam eorum, qui asserunt, *mercurium* (qui tamen à sale multum differt) *sapientum esse vbique* & inueniri in sterquiliniis, in lapidibus, plantis, bestiis,

bestiis, homine diuite, paupere, cum sit rerum vilissima, quanquam ad elementa, non ad salem respexisse videatur in ista enunciatione veteres, qui suam artem dixerunt esse elementorum conuersionem. Si hoc indicium verum putamus, *quælibet obuia herbula erit vniuersalis medicinæ materia*, quæ, vt volebat Palmarius, modo sulphur, modo mercurius, modo aliter diceretur, nominum turba, non rebus distincta. *Idem sulphur*, inquit Quercetanus *cap. 7. prisca med. extrahi potest ex omni corpore misto*, in quo inuenitur primum *phlegma*, deinde *liquor* virtualium qualitatum impressionibus præditus Mercurialis, tandemque *oleaginosus*, quibus extractis cinis relictus *salem* præbet cum proprio phlegmate eliciendum, & coagulandum: postea aliquoties iterum soluendum & coagulandum præmissa filtratione, donec purus & clarus euadat, quo facto liquor virtualis, in quo sal volaticus dicitur esse, per partes sit affundendus, digerendusque per vnum atque alterum diem: fore enim vt sal fixus assumat volaticum; aquositas autem recedat omni virtute spoliata: Hoc quoque peracto sulphur similiter reddendum sali putat prius sublimato; vt *perlarum instar* transpareat, quamuis non multæ perlæ sint pellucidæ. *Omnino effici debet res fluens calore instar ceræ*, & per consequens facillimè communicans cum spiritibus & naturali nostro balsamo, vtpote liberata *à passiua aqua & terra*, constans *tribus principiis hypostatiis, sale mercurio & sulphure*, in quibus etiam elementorum virtutes. *Sulphur* enim igni analogum est (simplici nimirum verè, & elementari) *Mercurius* aeri, & aquæ itidem simplicissimis & verè elementaribus; *Sal* terræ puræ, simplici, elementari, viuæ calidæ, actiuarum & vegetabilium qualitatum plenæ, &c. (c) Quid iam quærimus vniuersale? Non opus est in auro illo difficilimo elaborare, non in mercurio exactissimæ mistionis: *gramen quoduis obuiam capiamus*, & destillatoria nostra anatomica vexemus: Imo quorsum & hoc, cum vrinas iam extractas habeamus, vel quid vrinas? Est *halonitrum*, in quo omnia. Hæc nec sentire, nec scribere, nec dicere nos pudet. In ò addimus *magnificentissima plenis buccis præconia*. Interim *cum dens dolet*, tota pharmacopolia vertimus, & inter ambitiosissimas, spatiosissimasque pyxides aut pharmacorum formulas vix inuenimus *opium* aut *laudanum mille modis operosissimè compositum*, atque etiam tanto cum supercilio iactatum, vt *opiatum sit sine opio*, & *sulphuratum sine sulphure*, per medicamen quoddam chalcanthinum. Vbi vero experimentum gloriæ istius vniuersalis? *Temerè vtimur logica in rebus sensibilibus*. Sensu probandum euidenter est quod scribis. Audimus argumentum illud magnum:

Resolutio rerum Quercetanæa & reductio.

Vniuersale Quercetani. Principia hypostatica. Principia elementis implicata.

Ridicula iactantia Paracelsistarum.

> *Quod facilimè communicat cum spiritibus & naturali nostro balsamo, id ab omni ægritudine & seruare nos potest, & captos liberare.*
>
> *Medicina ex sale, sulphure, mercurio cuiuslibet misti facillimè communicat cum spiritibus & naturali nostro balsamo.* *Ergo.*

Minor probatur, quia fluit vt cera: quia constat tribus *principiis hypostaticis*, atque insuper etiam vexissimis simplicissimisque, & *viuis elementis* est analoga. Hanc ampullosam argumentationem vel suppositorium refutat. Aliud:

Argumentum magnum pro vniuersali: sed morbi non cedent ampullis verborum.

> *Quod roborat naturam, & instaurat balsamum nostræ naturæ redditum spirituale & animatum, auctumque viribus, id exigua dosi potest nos conseruare ad vltimam vsque periodum vitæ.*
>
> *Aurum roborat, &c. Ergo. Ex consequente est vniuersale contra omnes ægritudines.*

Simplex quispiam responderet, non esse, vt de auro diceretur, cum sal cuiuslibet rei tantum valere assereretur, & in vno tantum esse perhiberetur, quantum in altero: Item quæ de familiaritate dissererentur, potius debere esse intra nos, quam extra. Idem enim sibi ipse familiarissimum. At nec quæ intra nos sunt, nec qui foris petuntur ex quouis misto balsami id vnquam effecerunt, quod affirmatur debere. (d) Neque aurum ergo.

Aurum vniuersale esse: nempe quia omnia auro venalia sunt.

Rursum:

> *Quod magna adæquatione temperatura adeo communicat cum balsamo nostro radicali, vt impediat dominium phlegmatis, bilis excandescentiam, & melancholiæ adustionem; conseruet etiam sua incorruptibili virtute, sanguinem à putredine, balsamoque nostro manum præbeat, vt non tantum naturam nostram præseruare, sed maximos etiam corporis nostri morbos superare possit, id est vniuersale remedium.*
>
> *Id autem potest auri essentia, seu tinctura.* *Ergo.*

Hîc quoque deficit experientia, abundant verba. Si eadem vis est essentiæ cuiuslibet misti, quod non potest essentia panis & vini, multo minus poterit auri. Aureas nobis spes faciunt boni illi promissores, quia *sciunt, non esse, qui nobis illum aureum lapidem facere possit, aut factum virtute sanandi catholica comprobare*. Si non de tribus principiis, & elementis Hermeticis dicendum est, sed de humoribus Galenicis temperandis, non opus est aurum assumere: temperantia in victu temperamentum humoribus optimè præstabit, si vis externa absit. Ita magnificè sonant ista: *Spiritus innatus; balsamus naturæ est omnium operationum, actionum, & motuum præcipua caussa. Essentiæ balsamicæ sunt spiritui & balsamo adeo familiares, vt eos roborent, &c. Ergo sunt catholicæ medicinæ.* Quid opus verbis? Factis demonstranda est veritas Neque enim medicina est in ampullis verborum: *Ars est, cuius finis opus sanitatis. Si omnia sanat & præseruat vna res chymicè elaborata, efficite gloriatores otiosi, vt id credere possimus euidentibus sensui experimentis.* Multa habet pro catholico Quercetanus *in libello de prisca medicina materia*, præsertim *cap 8.* vbi *argenti viui* caussam agit, dicitque, *balsamum ex eo medicinale esse naturæ æthereæ, sine igne cœlestis, quia viuificet, non vrat aut consumat*: & ideo ceu *aquam quandam vitæ permanentem, vnire cum nostro spiritu, eumque propter sympathian, & symbolum commune restaurare, & vegetare*, quod *fiat non alia de causa, quam ex amica conuenientia, quam habeat cum balsamo nostro radicali*. Addit præter naturæ similitudinem, *ob quam catholicum* remedium dicitur, virtutes quoque alias particulares habere, quia sit præditum *magna actiuitate*, spirituale, & summè penetrans, attenuans, digerens, dissoluens, infarctas expediens, &c. *Balsamus noster solus est rector & conseruator vitæ nostræ, solusque infirmitatum auerruncator.*

Laudes argenti viui inanes, quarum argumenta peiunt principium & ignorant elenchum.

Catholicum vnde dictū.

Balsami nostri virtus (Si vera. Quis enim demonstret.)

Ergo symmista quoque & coadiutor eim ex argento viuo.

Morbus est affectus contra naturam actiones lædens

Ergo est contrarius balsamo, qui actiones procurat, estque vel natura ipsa, vel instrumentum proximum.

Quercetanus grandiloquus. Sed bonus ille Quercetanus nimium suis ratiunculis tribuit, atque etiam alias est grandiloquus. Fingere balsamos procuratores actionum omnium in homine: Affingere ei balsama medicinalia familiaria, coadiutores, symmistas, &c. facilè est speculatori otioso: Sed demonstrare, & effectu comprobare, hactenus potuit nullus Crollius ægritudine Paracelsica occupatus in eundem impegit lapidem. *Crollii Vniversale.* *Sanationes sunt duplices*, inquit, *in Basilica: vniuersalis vna, altera particularis. Illa est ablatio impuritatũ morbidarum vel ab ortu contractarum, vel post acquisitarum: Et perficitur balsamo naturali remediorum humanæ naturæ consentaneo consumente tincturas seminarias impuritatum, & corroborante custodienteque innatum balsamum, quod iuxta Paracelsum* (præclatum scilicet autorem) *quamdiu manet in sua quantitate, non sentitur morbus. Absoluitur vno remedio, quia particularitates & indicationum pluralitates hic non habent locum.* Item: *omnes particulares medicinæ (e) reductæ sunt ad vnicam vniuersalem.* Item: *sapiens natura dedit ei per suum instinctam virtutes curandi omnes infirmitates naturales, & rectificandi seipsam, vt non opus sit cognitione infirmitatum seu pathologia medica.* Item: *Ad epilepsiam, podagram hydropem,* & *lepram omnes inferiores morbi tanquam ad principia referuntur. At isti morbi curantur per vniuersale: Ergo omnes curantur.* Ita ratiocinatur quidem Crollius pulchre in suo cerebro Sed cum quæritur de isto vniuersali, & per id sanatione; *optandum id dicit, paucosque haberi dignos hoc munere.* Ea erat etiam summa votorum Palmarii. Quorsum prædicatur id, quod facilius optatur, quam habetur? Lullius iubet quærere. Cur ipse inuentum non liberaliter ostendit, & fideliter aperteq; docuit? In vniuersali medicina dicitur facta esse coniunctio omniũ operatiuarum virtutum totius medicinæ (diæteticę pharmaceuticæ, chirurgicæ) realis, & vniuersalis naturæ cursu. Diuinam scilicet medicinam: Ideam autem, fingentiumque aut somniantium Paracelsistarum spectrum audimus, quod non argumentis, sed contemtu, & risu est confutandum. Mirum est, vel sperasse, autores istius commenti vllam apud sapientes fidem. Quis enim tam plumbum sit, aut truncus, vt ista νεωτερίσματα recipiat? Humana impotentia aspirat ad diuinam omnipotentiam, & pomo Paradisi comesto similis esse Dei concupiscit. Sed magna spe & promissione decipitur.

(a) *Vide Thomam de secretis cap. 4. vbi ex mercurio & argento facit argentificum; ex mercurio & auro aurificum lapidem: sed artificio generali. Habet & sophisma ex hydrargyro sublimato admisto argento super cuprum proiiciendo ad argentiforme metallum. Et aliud ex auripigmento sublimato ad aurum. Item ex proiectione super cuprum, suntque tot sophistica proiectiones, vt enumerari & sciri omnes nequeant.*

(b) *Apud Myrepsum & magos Plinianos sunt plus quam* θεῶν χεῖρες. *Paracelsici & similes genii chymistæ noluerunt videri inferiores esse, vt eo studiosius ad merces occurreretur, insaniam istam inuenerunt.*

(c) Nota *argumentum.*

In quo sunt omnia cœlestia & elementaria, in eo omnes virtutes sunt sanatiua:

In Quercetani composito sunt omnia:

Ergo. *Ratio militat, sed experientia claudicat.*

(d) *Inimicos sui oportet esse Paracelsistos, qui cum tot habeant præsidia, morbis conficiuntur. Respondent de termino destinato, sed* χρονοθύγετον *est. Nam sine morbis instante termino debebant expirare vt lampas oleo consumto.*

(e) *Particulares vocat vomitiuas, catharticas, diureticas, diaphoreticas confortantes, anodynas, odoriferas: Item, appropriatas capitales, ophthalmicas, odontalgicas, pectorales, cordiales, stomachicas, vterinas, febrifugas, pestilentiales, podagricas, nephriticas, hydropicas, dysentericas, ventricas, venenatas, vulnerarias: quibus addenda sunt & diætetica, siquidem omnis vis medica est in vno Lullii & Paracelsi vniuersali. Bona verba: sed nos rem ipsam desideramus, & adhuc quærimus in mineralibus animalibus, vegetalibus, & cœlestibus, nec inuenimus In elementis simplicibus esse nequit: nec est in mistis.*

Caput XXXIV.

De compositione extractiua per destillationes.

QVæ per destillationem fit compositio, variari ingeniose, quantum patitur rerum natura, potest. *Quædam simul destillantur ex vno vase*, prius contrita, si sunt arida, aut commacerata, si humida, siue suo, siue alieno succo: aut vnà fermentatà vt in electuariis, similiterque concorporatis cum subactione & malaxatione: aut vna cocta, vt in caponum destillato. *Quædam postquam elaborata semel sunt*, siue destillatione, siue aliis modis, iunguntur, vtque vniantur penitissimè, præmissâ digestione destillantur sæpius; vt *cum spiritum vini alcalisatum, acetum tartarisatum* & similia facimus: quod interdum etiam præparatorium est, vt cum *sales cum suo spiritu mercuriali per alembicum aut retortam trahuntur*, vbi cohobia fieri necesse est, antequam volatilia fiant: Idem fit in auro, argento, margaritis, coralliis, croco martis, &c. adhibito menstruo commodo: Sed quod ferè iterum separatur. Fit & vt *vnum ponatur in cucurbita destillatoria, alterum in ampulla recipiente: vel in margine alembici: vel collo cucurbitæ*, vt ibi pendeat feriatutq; vaporibus prætetlabentibus & secum trahentibus resolutum rei succum.

Potest & *rostro alembici* adiici, quod validiorem calorem ferre nequit, vt moschus, ambra, cinamomum, Rhabarbarum crocus, &c. (a) Fiunt autem hac industria variæ medicinæ, & aliis vsibus destinatæ aquæ, olea, spiritus, cuiusmodi sunt *elixyria* & *aqua vitæ* (quas & *aureas*, & *carbunculares*, & *cordiales* vocant.) *Acetum Bezoardicum*, *balsama* chirurgica,

appro-

appropriatæ aquæ, vt *antepileptica, autapoplectita, ophthalmica, nephritica, &c.* menstrua varia soluentia, aquæ causticæ, seu fortes, regiæ, gradatoriæ, mercuriales, theriacales, antivarolicæ, &c. quatũ omnium magna est passim copia, soleotque artifices, & quicunq; confidit se destillare posse, etiam agyrtæ, & perditissimi Paracelsistæ cum mulierculis, tonsoribus, officinis certare, & cum contemtu alterius suas destillationes iactitare. Itaque non opus est multitudine exemplorum hunc componendi modum declarare. Vide Euonymum, dispensatorium Norimbergicum, Langium, librum VVittembergicum, Crollium, Quercetanum, Andernacum, VVeckerum, Rubeum, Vlstadium, Dornerelliũ, & alios autores passim inter manus studiosorum tritos, qui cupis copia compositorum destillatorum abundare. Nos saltem paucis viam ostendemus.

Balsamum Sulphuris.

Sulphur citrinum coque ex rore maio aliquoties, aut lixiuio per lacinias destillato diligenter frica. Deinde misce cum tartaro crudo, & salis puluere, vel colcotare. Sublima, vt fiant flores: quos iterum croco, myrrha & sacharo crystallino stipatos sublima. Cape postea spiritus terebinthinæ partem vnam: & olei aamygdalarum dulcium partes duas. Adde sulphur sublimatum. Coque donec soluatur. Solutum destilla. Ita poteris vti ad morbos pectoris, apostemata pulmonum, pleuritin, Empyemata, &c. Si vulnerarium balsamum mauis, pro amygdalino oleo & spiritu cape oleum Hyperici. Ita potes *oleum Carauitæ* præparare citra centum annorum oleum. Nam destillatio attenuat, præstatque id, quod ætas, melius. Si libet amplius attenuare, modum olei philosophorum intueri potes. *Balsamum sulphuris.*

Oleum Mercuriale.

Argentum viuum purgetur per calcem & tartarum, (cum quibus puluerati conteritur probe, iterumque separatur ablutione, vel destillatione per retortam in aquam frigidam recipientis: aut reducitur ex cinabari) sublimetur que cum vitriolo baluistro, & alumine, donec crystallinum fiat. Deinde in puluerem redactum perfundatur vini spiritu, & digeratur, quovsque in viscosam substantiam perueniat. Destilla ex arena per gradus more aquarum fortium totum quicquid destillari potest. Destillatum redde fecibus. Digere iterum & destilla, quousque oleum album bene olens accipias, quod separatum ab abundante humiditate per se destillando rectifica. *Balsamum mercuriale.*

Vsus eius est varius, præsertim in *peste.* Si scis rationem, qua paretur mercurius vitæ, etiã hac potes obtinere *oleũ ex butyro mercuriali*, spiritu vini sæpe perfuso, macerato, & destillato. Si enim sæpe ab eo destillaueris vini spiritum, oleum vini ei vnitur, fitque balsamum mercuriale, quod per se destillando poteris rectificare. *Oleum mercuriale.*

Antasthmaticum.

Rasuræ cranii humani mundi, cornuque cerui, & sarsaparillæ segmenta coquantur pro more. Decocto colato adhuc calenti adde ligni fœniculini, radicis bryoniæ, chinæ, tabaci, scordii, botryos, origani albi, seu hyssopi veri, & rosollæ pulueres. Item theriacæ Andromachi nonnihil. Macera. Deinde immitte in cucurbitam, in cuius medio pendeat, vel super linteolo raro extensus sit crocus, vt spiritus perlabentes vim exhauriant, assumtamque secum vehant. In conceptaculo sit nonnihil extracti radicum ellebori nigri dulcis. Destilla. Aquam destillatam super sacharo crystallino rectifica. Si libet, poteris addere rubinum sulphuris. *Contra Asthma.* *Dulcis d. præparationem supra habes ex Penoto.*

Elixyr Catharticum.

Rasuram guaiaci, Soldanellam alpinam, epaticam nobilem, flores saluiæ, melisso Turcicæ, Persicorum, pruni syluestris, rosæ rubræ vel pallentis, ex aqua coque in diplomate. Decocto colato solue lac scammonii. Mitte in cucurbitam. In recipiente sit nonnihil aquilæ cœlestis, vel croci metallorum, vel pulueris angelici albi vitæ. Destilla. Destillato vtere cum aq. hordei, vel Syr. rosato solutiuo. *Elixyr Catharticum.*

Elixyr vitæ.

Species Diambræ, diamoschu dulcis, diaxyloal. plerisque rebontici: Confectionem alkermes: El. de hyacinth: flores & surculos roris marini, Flores ros. rodolentium fl. Tunicæ: Schœnanthi summitates, infunde vino Gallico, vel Maluatito. Macera vase clauso in mensem. Destilla. Destillatum misce Syr. de corticibus citri, Mixta cydoniorum & Syrupo de cinamomo. Macera. Destilla iterum. Serua in ampulla, in cuius medio pendeat nodus continens Bezaar orientale, & confectionem alkermes cum calce auri solubili, si præsto est: Item magisterio vnionum, & corallorum, aut etiam gemmarum cæterarum, vt paulatim tabescentia se committant Elixyri, fiatque confortatiuum excellens. *Elixyr vitæ.*

Doses singulorum ideo non ascripsimus, vt sit compositio in arbitrio artificis periti, qui eas accommodabit suis necessitatibus pro locis, temporibus, personis, constitutionibus. Ita si fœminarum, vteri suffocationibus obnoxiarum, ratio est habenda separatim pars quædam sine moscho parabitur. Potest etiam portio succis rosarum, limonum, citri: aut conseruis horum addi, & post macerationem destillari, vt temperatius fiat medicamen. Tempore pestis addentur aquæ alexipharmacæ, quanquam Elixyr per se vim ad venenata contagio & spirituales infectiones habeat. Eo ipso conficies *laudanum opiatum* adiecto vel elixyre vitriolato, vel succis papaueris (opio) & hyoscyami depuratis per modum extractionis. Menstruum relinqui cum extracto debet, & non separari propter nobilitatem.

Balſ. Terebinth.

Balſamus Terebiotbioatus.

Reſinam Terebinthi (vel abietis) laua ex roſacea, donec perdiderit odoris vehementiam: vel digere cum roſacea, & hanc ab illa ſæpius deſtilla. Potes & aceto roſaceo vti. Deinde adde aloen, myrrham. flores ſulph. cer ſublimatos, oleum liquidambaru, ſuccinum album. ſtyracem vtramque, opopanacem, gummi iuniperi, ſarcocollam, ſuccum cabaci, vinum Creticum. Macera, & deſtilla vt balſamum. Memioeris tamen, non ſemper eſſe io copia ſummam virturis.

Contra dolores. Etiam ſimpliciora poteris parare, vt: Antalgicum: *Laudanum opiatum ſolue ſucco limonum vel citri. Deſtilla.*

Antipodagricum externum.

Ad podagrã. *Ranas arboreas, & limaces ſyluaticos miſce cum alumine & pauco ſale prunellæ mineralis. Affunde aquam ſtillatitiam ex ſpermate ranarum, & lumbricis terrenis, item decocto meliloti & verbaſci addito caſtorio. Digere. Deſtilla.*

Ad Catarrhos ſubtiles.

Ad catarrhos ſubtiles. *Decoctum ficuum, iuiubarum, ſem. papaueris albi & rad. Ireos, deſtilla ex alembico, cui adiaceat laudani opiati nonnihil. Loco ſeminum papaueris Diacodium ſumere potes, aut Syr. de papauere.* Deſtillatum dabis cum Syr. violaceo tiocturam propriam habeote. Idem faciet ad inducendũ ſomoum.

Ad febres & ſitim.

Ad febres & ſitim. *Aquam ſemperuiuii maioris miſce cum ſale prunella mineralis, & ſacharo cryſtallino. Deſtilla. Spiritus ſalis reſuſcitati transferentur per alembicum. Si libet, pro ſacharo cryſtallino conſeruam citri, & violarum cape: Et aquæ ſemperuiuii adde aquam taraxaci ex toto. In alembici margine pones nonnihil ſpecierum Diatrion pip.*

Io febribus purgatiuum efficies, *ſi ſuccum roſ. pallidarum, & aquam miſceas croco metallorum, & deſtilles poſt macerationem: vel in recipiens ponas aquila cœleſtis puluerem, & in eum pellas aquam ex ſucco taraxati, roſarum, endiuia, cum aliqua parte cinamomi.*

Ad Epaticos, lienoſos, cachecticos, ſcorbuticos, &c.

Cachexia. *Para vinum chalybeatum ex Cretico, limatura chalybis præparata, caryophyllis. Huic colato infunde crocum ſcoriarum ferri vel chalybis: Soldanellam alpinam: Epaticam nobilem, flores ſchœnanthi, cappares, aſplenium. Digere. Deſtilla per confectionẽ alkermes collo cucurbitæ, vel alembici, aut recipienti adiectum. In deſtillato ſolue calces eſſentiales corallorum, & lapidis Lazuli: vel etiam hyacinthi violacei orientalis, & vnionum.*

Saxifragum.

Ad calculũ. *Succi limonum, berberum, granorum ſolani veſicarii, rad. ononidis: herba herniaria, lycopodii cum oxymelite diuretico componantur: & digerantur. Deinde deſtillentur per alembicum in ampullam, in qua ſit calx ſolubilis lapidis Iudaici, & cryſtalli: vel per cineres aſellorum, leporum combuſtorum, ſalem theriacalem, theriacam aquila cœleſti affectam Vel decoctum iſtarum rerum colatum miſce ſpiritu vitrioli, & fimo columbarum agreſtium. Macera. Deſtilla.* Da deſtillatum cum aq. vel ſyrupo de althæa.

Contra vermes.

Ad vermes. *Succus hyperici. ſpiritus ſulphuris, & aquila cœleſtis vna digerantur, adiecta aqua ſcordii, & ſi ad manum eſt, ſucco galega. Maceratione facta ſuper cornu ceruinũ deſtillentur.* Deſtillatum detur cum aqua florum perſici, vel emulſione ſeminum ſacharata.

Ad narem putridum. Compoſitio per deſtillationem deſcenſoriam erit, ſi ex ligno & granis iuniperi, additis foliis & baccis lauri deſtilles oleum & ſpiritum diſpoſitione deſceoſoria. Ideo vero lauri additur, vt capiti ſuccurratur, quod alias vſu ſpiritus & olei iuniperini læditur. Virtus facile iotelligitur ex ſimplicibus. *Calculo* inſeruiet remedium, ſi ſalem ex prunis in cinerem redactis adieceris, aut ſalem ſuccini apud Crollium in olla ioferiore præmittas. *Ex Guaiaci ſegmentis*, coryli, & viſci quercini ramis alternis compoſitis deſtillando per deſcenſum elicies ſpiritum & oleum *antepilepticum*, quod roborare proprio ſale potes.

Ad epilepſiã.

(a) *Apud I.B. Portam lib. 8. de deſtill. c. 9. eſt de clyſſo, quando vnius plantæ diuerſæ partes ſeorſim ſuis temporibus elaborata, & in tria principia redacta inſunduntur diſtinctis cucurbitulis, & ex diuerſis catinis, diuerſis etiam ignibus in vnum Alembicum communem eleuantur, vt ibi coeant & vniantur, quæ res figmento ſimilis eſt. Vtendum potius via philoſophica, de qua ſupra. Quam ſceuaſian icem pinxit, ſui ineptitudine ſtatim diſplicet, & cogitationes ad alios modos acuerit, vocetur ſane ea res clyſſus ἀπὸ τοῦ κλύζειν, fortaſſe à colluendo: ſed modus vniendi poteſt eſſe artificioſior.*

Capvt XXXV.

De compoſitione extractiua per ſublimationem.

QVæ ſit diſpoſitio ſublimationum ex Eochireticis diſcis. Eas autem eſſe extractiuas, patet, quia in fuodo reteotis fecibus & imputitatibus eſſentia eleuatur & ſeparatur. Feces aut per ſe fixæ ſunt, aut retinaculo aliquo fixo, ſcil. amianto, talco, ſilice, gypſo, grumis laterum, &c. deprimuntur. Eſt quidem & ſimplicis eſſentiæ per ſoblimationem effectio, vt io floribus ſulphuris ſimplicibus, flor. ſtibii & ſimilibus marcaſithis, videre eſt: Sæpius tameo adhibetur in compoſitionibus, quarum exẽpla paſſim extaot apud Hermeticos, vt: *ſal ammoniacus* cum ſale commuoi ſublimatus: *argentum viuum ſublimatum* varie, nempe 1. cum vitriolo: 2. cum vitriolo & regulo antimonii: 3. cum vitriolo & hali-

Sublimata varia.

nitro

nitro: 4. cum iisdem, sed addito alumine & sale communi: 5. cum vitriolo & sale muriæ: 6. cum sale tartari ammoniaco alumine: 7. cum sulphure solo: 8. cum sulphure & sale, quod tum sæpius fit, euadit cinabaris perspicua: 9. cum arsenico sublimato, vitriolo & sale. 10. sublimatum quoq; iam compositum denuo componitur vel cum regulo stibii, vel cum hydrargyro: vel auri calce, vel croco martis, quibus duobus modis fit *aureum, & croceum.*

Sublimatum & crystallinum sublimatum denuo cum floribus sulphuris à colcotare sublimatis. Iam quam varie componuntur *flores sulphuris*: Primum à colcotare sublimatur sulphur: deinde miscetur myrrha, aloe, croco & iterum atque iterum sublimatur. Crollius salem, sulphur & vitriolum calcinatum miscet sublimatque tertium. Inde flores simplices ipsi dicti fiunt. Hic componuntur dupliciter, quos vide *in Basilica p. 232.* Obiter inde nascitur *Ens seu lac balsami sulphuris.* Quercetanus sulphur pari colcotare mistum sublimat, iterumque sachato crystallino concorporatum. Idem in Alexicaco primum *Arsenicum* per se sublimat: Deinde coquit aceto albo per horas duas, vt nigredine & fatina corrosiua spolietur. Tertio sublimat ab æris squama, quæ putatur retinere venenum eius nigrius & crassius: sed videtur in id agere, sicut sulphur & antimonium in ferrum: actione vero consumere maleficos spiritus, vt fit in sublimato, & proprio hydrargyro, similibusq; aliis. Quarto miscet cum sale communi præparato, cumque eo bis aut ter sublimat, & edulcorat, vt dari possit ad *octo vsque grana in infusione ad venena expurganda.* Attendere autem oportet, vt sicut in sublimato, media tantum pars, neglectis halitibus in capitellum illatis, & capite mortuo abiecto, ad vsum medicum assumatur & ab adhærente alluuione halituum abluatur, quæ de re etiam alias. Arsenicum album natiuum, non artificiale, aut pro eo auripigmentum vel sandaraca Græcorum rectiua assumitur. Ablutio & edulcoratio primo per succum rosaceum, deinde per aq. fl. cynosbati: Infusio quoq; bene fiet in aqua lactis & Syr. rol. sol. Dari potest sub noctem ituro cubitum cœna mediocri præmissa. *Lapidem mirabilem ex alumine,* vitriolo, lytbargyro, calaminari, &c. mistum, vti nos docuimus *in libello de fonte Casimiriano,* & Croll. *titulo lapidis medicamentosi* descripsit, si sublimes, in parua quantitate essentiam nobiliorem consequeris.

Flores sulphuris varii.

Ens & lac sulphuris.

Arsenicum salutiferum Quercetani.

Ad oculos.

Cadmiam fornacariam: lapidem calaminarem panem arosum metallicorum: in catinis candefacta perfunde vrina pueriti, aut aqua vitrosa, & sine bibere quantum possunt. Deinde destilla humidos spiritus, quos seorsim repone. Cum sicci scandunt, clauso destillatorio fortiter propellantur, vt flores fiant, quorum ex aq. chelidonia decocto addita rosacea & pauco vitriolo albo pro collyrio vteris. Temperamentum acrimoniæ, ex sach. crystallino petitur. *Ita ex osteocolla,* ebore fossili, terra sigillata, sulphuris floribus & caphura sublimatum osteocollum facies. *Salem cibarium misce bis sale theriacali, tranii, & cornuum cerui, & phlegmatico vitrioli spiritu aliquoties misturam nutries, tandem spiritu humido separato siccos sublimabis quantum satis.* Iste sal proderit *epilepticis, & veneno infectis pestilente,* vbi sudor requiritur. *Si secundo sublimabis, crocum poteris addere, & species liberantis. fietque medicamentum efficacius.* Si ingratior est, *tempera cum crystallis sachari. Salem vitrioli ex colcotare, & spiritu collectum contempera cum calce solubili margaritarum, coraliorum, sale ruta, sale pæonia, &c. adiecta aliqua parte laudani opiati soluti aqua picarum vel hirundinum suis salibus delibuta.*

Accipies item antepilepticum. De borace crystallino ad depellendos fœtus mortuos alibi legis. *Cape boracem hanc: solue aqua melissæ. Adde aliquantulam partem aquilæ cælestis. Digere: Destilla: Sublima. Sublimatum dabis parua mole cum aq. cinamomi & pulegii vel maluatica. Ex antimonio & sale petra conflatis, & calcinatis extrahe salem. Adde par sacharum crystallinum & sublima.* Habebis *diaphoreticum.* Omnes simplicium sales possunt sublimari ad instar salis tartari in lapide vegetabili. Hi sales si misceantur commode, compositionem sublimatoriam præbebunt variis modis.

Diaphoreticum.

Caput XXXVI.

De præcipitatoria, seu repercussoria compositione.

Quid sit per descensum excoquere, reducere, destillare, apud Gebrum, Agricolam & alios legere est, nosq; cũ Alchemiam artis forma exornaremus, omittere non potuimus. Alia ratio est *præcipitationis,* quæ et aliquando *descensio* dicitur (chymici vtuntur verbo descendendi actiue, non curantes Grammaticorum vulgarium consuetudinem) & à Crollio *repercussio. Præcipitatur argentum viuum aqua fortis,* vel alia soluente dissolutum aqua salsa, vel dulci submisso sale. Vnde licet & aliis modis liquor subtrahatur, tamen præcipitati nomen retinuit, quia ex corpore liquoris ad fundũ cadere cogitur. Idem est descendere, seu descensum per medicamen descensorium procurare, & in præceps agere, vt circa imum sidat. Docimastæ & segregatores metallorũ habent suos *fluxus, & pulueres descensorios,* quib. *regulos* dictos in calicib. aut catinis, concilıant: Aurifices salem & aquam dulcem, quib. adhibentur sæpe laminæ ex ferro & cupro. Rusticis sunt *coagula* lactis descendendi. Zythepsis & œnopolis nõ desunt seu sales, seu granula, silicum, stanni, &c, quib. descendunt feces. Omnino latus vsus est huius segregationis. Sed non omnis descensio est compositiua. Quando solutio lythargyri per acetum facta descenditur sale & aqua dulci, non fit commistio, nisi ad tempus, sal n. paulo post ablutionibus tollitur. Ita in similibus exemplis, potissimum argenti apud Erkerum, qui diligenter descensam argenti calcem edulcorat, ne sal adhærens exactum examen corrumpat, licet id vulgares aurifices non curẽt. Cum fit descensio per menstruum acre, feruor, ebullitio, & strepitus excitatur. Nobilis Ansbelmus Boetius *in Gemmario scribit: Vidi multoties salis spiritu spiritum corallorum margaritarum, oculorum cancri & aliorum mineralium etiamsi vini essentia soluta essent, paucis guttulis iterum coagulari & in corpus redigi.* Crollius vocat repercussionem ideo quia ex colluctatione fit actio, & reactio, vnum percutit, alterũ repercutit: patitur patiens, & repatitur agens, atq; ita fit, vt vtrumq; percussum ad fundum cadat.

Exem-

Exemplum primum est in *communi præcipitato*, siue fiat per aquam fortem, siue spiritus salsos, aut acidos. Compositionem hic fieri, indicat examen. Nam si alluuionem salis concreti tollas elutionib. crebris, aut etiam reductione per calcem & similia, viuum argentum sublato vinculo redit. *Secundum habemus in auro*. Id soluitur aqua regia, quæ ex impraegnatione tota fit citrina. Solutio in cucurbitam altam, & capacem immittitur angustiore orificio, per quod guttatim sensimque instillatur liquor, *aut* spiritus tartari, subitoq; occluso orificio sinitur deferuere, stante cucurbita in cineribus, aut super tripode brachiato, ne commota cadat. Cum feruor cessauit calx sidit. Quod si adhuc citrina est aqua, plus olei tartarei dimittitur, atque ita, donec tota calx secesserit. Quiete factu, effunditur liquor & calx prudenter exiccatur, vti legere potes apud Crollium. Est enim fulminalis, si corripiat flammã, quod motu fermenti fieri potest, aut calore sicco. Esse vero in hac calce commistionem coagulatorum halonitri, salis ammoniaci & tartari spirituum cum auro factam, tum fulmen ex incensione indicat, tum etiam separatio per sulphur, qua tollitur inflammatilis concretio. Soluitur postea eadem calx etiam spiritu salis, & descenditur spiritu vrinæ. Sed neq; hoc sine subtili agentium, & patientiũ vnione. quæ sane est vna ex penitioribus, cum totum corpus auri sic penetretur, vt in impalpabilem farinã fathiscat. Eluitur tñ alluuio quantũ potest, vt vsus calcis sit tutior. Quando *spiritus halonitri, aut sulphuris confunditur cum oleo tartari*, tertium commistæ per descensum essentiæ exemplum habemus. *Quartum est*, cum sulphur lixiuio decoctum descenditur oleo tartari. Ibi visus docet, in vnguento inde nascente esse diuersas portiones, *tumenta* scilicet sulphuris, & tartari, quorum illa citrina sunt, hęc cinereũ & alba.

Varietas cremoris sulphuris.

Hoc exemplum subtiliorem habet praxin, qua *lac, cremorem vel butyrum sulphuris* efficimus. Eius non est vna descriptio. Quercetanus ex calcinati tartari sale oleum facit. Hoc soluit flores sulphuris per coctionem, vbi pinguedinem esse necesse est, vt & in lixiuio. Alias non soluitur sulphur, & parum differt oleum tartari per deliquium calcinati, seu cinefacti, & lixiuium. Solutioni affundit acetum album crudum, seu non destillatum, nisi per lacinias. Feruor hic excitatur, vt in solutione auri. Cum vero requieuit, ad fundum vitri farina concedit alba, à qua liquor decapulatur, vel laciniis abstrahitur. Cremor relictus abluitur diligenter aquis cordialibus, quibus Quercetanus putauit curari posse omnes *pulmonum, & thoracis affectus*, sed quæ opinio fere in vsu occidisset quendam. Modus alius: R. *florum sulph.* ℥j. *salis tartari* ℥iij. *aq. lib. 3. mista coque in arena horis 24. vt sub finem aqua fere bulliat. Decoctum filtra. Affunde vini albi (vel aceti still.)* ℥vj. *Fiet cremor siue subsidat. Liquore effuso ablue sedimentum aqua stillat et ia vsque ad dulcedinem. Tandem digere cum aqua rorella & elenii ex radicibus destillata.*

Crollius quoque sic procedit. *Puluis puri sulphuris, vel florum miscentur cum triplo sale tartari. Mistura perfundatur pluuia destillata ad sex digitos. Coquantur, donec sulphur fit solutum, & si deficeret aqua, submittatur noua. Solutio adhuc calens coletur per filtrum chartaceum, infusoq; vino descendatur. Tandem liquore effuso cremor sæpius abluatur.* Quæritur *quid intersit inter solutum aqua stillatitia salem tartari, & oleum eius per deliquiũ factum, & depuratum?* Vapor irrepens salem, & coagulans, ipsum in sudorem soluit, estque pro aqua stillatitia. Vide Basilicum *p. 199. & 200.* vbi tantis ornatur pręconiis, vt *vniuersale* æquare videatur. *Balsamus est humidi radicalis*, inquit, *& morbum consumit instar ignis occulte, non aliter ac vulgaris ignis lignum.* At *supra* argumentum ex Quercetano & Crollio productum eam vim tribuit vniuersali. Dicitur *confortare vires naturales & ab omnibus impuritatibus sanguinem mundare, catholicos morbos arcere, &c.* Ego crediderim potius calorem natiuum & spiritus destruere, humidumque radicale exiccare, si vsurpetur crebrius. Modestior est Quercet. *in fin. c. 5. Alexicaci*, vbi *germanum pulmonum balsamum* appellat, *& excellens præseruatiuum putredinum, quod non parum prosit in epidemialibus morbis, & febre pestilente.* Sunt qui descensionem faciunt acero stillatitio: sed Quercetanus improbat, si quidem intelligas acre illud & corrosiuum, non a. spiritum acidum. Pro eo posset esse vitrioli, vel sulphuris spiritus per campanam factus. Sed dulcoratio debet fieri diligens. Dant dosi *drachma vnius pro cathartico*, quæ dosis suspecta. Crollius definit quantitatem pulueris in vsu, albicante colore eius liquoris, quo temperatur ad potandũ, vt aq. cinamomi, aqua epileptica, melissæ, spiritu vini, &c. Mirum est, quod scribit, *phthisicos oculariter iuuare, agendo in humidum radicale testimonio ægrotantium: Effectum tandem in conspicuum prodire in his, quorũ vlcera, vnde erat tabes, balsamo sulphuris consanescunt:* Sed quo argumento constat agere in humidum radicale, quod tabidis est admodum paucum? Si insuper etiam in id agit, pati ipsum necesse est. Quo modo magis perfectiue seu instauratiue, quam destructiue? Humidi radicalis non potest *alia* esse instauratio, quam ex cibis bene tam in generalibus organis, quam in quolibet membro concoctis, *alteratis* & assimilatis.

Si vera sunt laudes Crollianæ de butyro sulphuris pro integro fere pharmacopolio est.

Hyperbolica encomia pro more Paracelsistarũ. Vide paria de elixyre propriætatis Paracels. p. 171. Basilica Crollii: Apud Penotum in chymicis extractum ellebori item immodice laudatũ vt & magisterium tartari cum aliis.

Hecticis & aridis quoque commendatur cum *aqua* cinamomi ad lactis instar. Si hi alii sunt, quã phthisici, necesse est febre tabifica, quæ est trium graduum, consumtos esse. At his tam ignea non conducunt. Fors Paracelsicus ille fumus erit comparandus igni magno, qui surripit pabulum, & materiam minori: Itaque eum extinguere dicitur, quandoquidem *morbum consumere perhibetur instar ignis occulti*. Sed væ tunc hectico, si materia & subiectum febris est comburendum. *Meminerint nostri Tyrones, & studiosi, abstinendum esse istiusmodi hyperbolis in virtutibus medicinarum commendandis. Neque enim ratio admittit insanas istas prædicationes, neq; experientia comprobat, faciunsq; eadem, vt circumforaneus potius iactator videaris & crumenis insidiari, quam medicinam competentem polliceri.* Suum cuiq; tribuendum. Cæterũ quæ vis est cremori, lacti, seu butyro isti, eam melius asscripseris *medicamento ex Rubino sulphuris. Rubinũ sulphuris ex florib. per spiritum terebinthinæ, & vini paratum solue liquore parato ex spiritu vini & sacharo crystallino: Et vt salinum quoque balsamum è tartaro habeas, ante solutionem spiritus vini sit alcalisatus artificiose.* Ita habebis *ad vlcera phthisica præsidium* ex sulphuris essentia, aucta balsamis earum rerum, cum quibus flores erant præparati: deinde ex spiritu terebinthinæ, sale tartari, oleo vini, & sacharo quo acrimonia temperatur. Quod si *capburam* adieceris in rubino perficiendo, etiam contra *febrim & malignitatem occultã*

Medicamentũ ex sulph. rubino antiphthisicum & theriacale.

ut multi

armasti remedium, poterisque patienti fidelius auxilium promittere. Sunt, qui sulphur tritum cum arena pura, vel vitreo puluere pari misceant & ex retorta igni moderato in recipiens, in quo sit acetum stillatitium, pellant. Inde exit *farina alba*, quæ *abluta contra pestem* datur. Alii sulphur & arenam paribus miscent cum aq. vitæ, & eodem modo destillant in cineribus ad *cancrum & vlcera* alia. Verum hac ratio oleum rectius præbuerit aceto omisso.

Lacti sulphuris tartarisato apponere conuenit affine medicamentum, quod *diatartarum essatū, tartarum fixum, tartarum vitriolatum, sal tartari vitriolatum*, & rectius *cremorem tartari* nuncupauetis, q̄ tartarum coctionib. repurgatum ad crystallini salis modum. Id scripsit Penotus *in suis chymicis & specificis. Tartarum calcinatum de more & contritum soluitur super parphyrite in cella, vel alio modo deliquii (manica suspensum, vesica inclusum & vaporatum, &c.) Solutio filtratur & coagulatur. Sal inde existens soluitur, filtratur, & coagulatur denuo. Idem repetitur tertio. Solue vltimū salem deliquio in oleum. Huius librā immitte in cucurbitā iustæ altitudinis & amplitudinis cum angustiore orificio. Instilla guttatim, sensimq; spiritus vitrioli partem tertiam, nempe trientem si libra fuit olei. Vterq; liquor in se mutuo aget, fietq; late antium partium definitio, & ex liquore separatio descensoria, seu* vt loquitur Penot. *fiet coagulum albissimum, à quo humiditas per balneum mariæ abstrahenda est. & cremor relictus dulcificandus ablutionib. competentibus, si quidem mitius medicamentum petimus. Dulcificationem* a. eam intelligimus, *quæ fit spiritu vini aliquoties affusa, vna digesto*, iterumque reuocato per destillationem. Tunc etiam tartarus vim aliquam ex ipso assumit, & longe fit nobilior. Alias non abluitur, ne vis salina pereat, quæ tum ex tartaro est, tum vitriolo, duobus salibus essentialibus, & oleositate in vnum coeuntibus. Hoc compendio sic describitur: *ol. tartari ℥iij. sp. vitr. ℥j. Instilla guttatim in vitro capato. Coagulum fidat. Aqua abstrahatur lacinia: Cremor leni igni exiccetur. Affuso spir. vino radice Elenii tincto digeratur. Destilla. Ter idem repete aut sæpius.* Vsus *in calculo* cum aqua saxifraga dosi à ℈j ad ℈ij. datur & cōtra *pestem* ex aq. cardui ben. & ad *obstructa* cum aq. petroselini.

Tartarum Vitriolatum Penoti.

Vsus singularis medicaminis est *contra calculum* experientia Penoti, qui drachmam dimidiam eius misturæ, *quæ quatuor partes habuit spiritus vitrioli & quintam olei ex tartaro calcinato, seu sale eius, contemperauit cum iulepi rosacei sextante, & semuncia aquæ cinamomi, propinatoq; expulit lapidem.* Dicitur renes efficaciter detergere, quod alias de sale nitroso, & spiritu vitrioli iridē salem suum secum vehente est cōpertum. Misturæ vero alterius, quæ olei tres, spiritus quartam partem continet, dosin definit à semiscripulo ad integrum *in calculo cum aqua petroselini: pro diaphoretico* ad sudores mouendos proponit scrupulum ex aquæ cardui benedicti sextante, & vncia vini: *ad purgādos hydropicos* capit eiusdem scrupulū, miscetque mellis rosati (Syr. rosati solutiui) sescuncia & vini inulati sextante: *In retentione mensium & vrinæ* præbet cum vnciis duabus vini albi. Hæc Penotus. Crollius fere omnia in suam basilicam trāstulit, voluitque videri correxisse.

Calculus.

Diaphoreticum.

Anthydropicum.

Salem tartari iubet aqua agrimoniæ aliquoties soluere, filtrare, & coagulare. Deinde trientem deliquio cellæ super porphyrite, vel in manica in oleum reducere, & per filtrum traiicere; inde in capacem ampullam immittere, & guttatim seu paruis stillis instillare olei vitrioli rectificati sextante: quo facto post ebullitionem & feruorem desessura fit *farina candidissima*, à qua abstrahenda fit humiditas per destillationem in balneo mariæ. Monet *non nimium vitrioli oleum addi debere*, quia nimis acescat sal, nec purget.

Menstrua retenti.

Tartarum Vitriolatum Crollii.

Vnde constat, Crollio propositum fuisse *purgandi scopum*, quem expedite dicitur quatuor modis, *vomitu, secessu, sudore, vrina*: Vomitu a. tantum, si vitrioli spiritus sit parcior, seu nimis parua quantitate. Propter saporem nauseabundum ex hydromelite rectius præberi arbitratur. Commendatur *mirabiliter in quartana.* & omnibus aliis *febribus, quod tartarum harenem in corporibus resoluat*: Præterea etiam *in hemicrania, calculo, renum obstructionibus, infarctu venarum, contractura, hydrope, mensibus retentis, melancholia splenis* duritie: quæ & ipsa non satis prudenter prodidit. In *omnibus febribus miranda* præstare dicebatur. Hoc præconium visum est hyperbolicum nimis. Ideo versa pagella, conciditur diciturq; in febrib. vtiliter exhiberi. Multum autem distant *dari vtiliter, & miranda* præstare.

Hæc quæ audacia quis ausus est expertis

Purgare fertur per quatuor emunctoria: Et tamen *catharticum est addendum*, vt per inferiora moueat: Imo cum adhibetur digestiui loco, submittendum ipsi est panchymagogum: ex quibus intelligimus catharticum esse generale & incertum, vt & antimonii purgantia medicamina: vt a. certo modo vacuet, dirigendum esse, quod fit dupliciter, mistura scil. & additamentis. *Vomitiuum* per se esse, facile æstimes ex sapore nauseabundo, & acrimonia qua ventriculum stimulat. Deinde si non datur via sursum, natura malum hospitem vndiquaque expulsura secessum molitur, aut si hic quoq; interclusum iter est, diaphoresin, vel diuresin. Non itaq; proprietate aliqua, sed *irritando purgat.* Deterget vi salium, & impetum humorib. addit inciditq; crassa, quod & alii sales facere solent, & ideo ventrem, renesq; commouere. In *febrib. melancholicis & phlegmaticis* non male commendarunt, potestq; tūc dari cum *oxymelite helleborato*, & aqua, vel diluto buglossi. In febrib. biliosis non multum ei videtur tribuendum. *In calculo* sal vterq; vitriolatus, & tartareus præclarus est. Verum melius poterat tunc parari medicamentum *si sales puri soluerentur aqua saxifraga, aut vino albo, aut iulepo vinosa, vel oxymelite scillitico, &c.* Vt contemperentur rectius, solue salem crystallinū tartari (qui colligi facile pōt si oleum tartari diluas aqua pluuia, vel alia cōi destillata, sæpeque per filtrum traiicias vt pinguedo lixiuialis, & nauseosa secedat cum ramentis fauillæ: Deinde aqua ad paucā redacta crystallos consistere sinas, vt in halinitri diluto & aliis) spiritu vini correctissimo, vel menstruo cœlesti alio ex simplicib. saxifragā vim habentib. contemperatis vini spiritu, qui est familiaris tartarico sali: In alia parte solue salem ex colcotare, vel quod melius ex ipso vitrioli spiritu simili artificio crystallorum collecto; Solutiones commistas circula aliquandiu, vt sales bene vniantur, & simul à spiritu vini cœlestem qualitatē nanciscantur. Tunc reuocato spiritu sales coalescent, consistentq;, quanquam ad vsum satis sit, si tantum fiat destillatio ad oleositatem.

Laudator hyperbolicus se ipso pudefactus.

Quo modo vitriolatum tartarum elaborari rectius possit.

De hac

De hac addere potes iuſtam doſin aquæ ſolani halicacabi ſacharatæ, vel ſyrupo ex floſculis hyacynthinis violarum confecto temperatæ, vt ſimul acrimonia leniatur: vel vtere aliis pro re nata ex magno talium cumulo electis. Eadem miſtura ex eodem ſyrupo cum aq. meliſſæ vel bugloſſi dabitur ad *effectus melancholicos*: Ad *Epilepticos* autem cum decocto guaiaci & cornu ceruini: Poteſt & *laudano opiato* adiici omnimoque varie accommodari. Hoc itaque eſt, quod monere poſſumus in illo medicamento. Paretur ſane per repercuſſionem ex ſententia Penoti & Crollii: Sed porro per vini ſpiritũ extrahatur eſſentia ſalina: aut ſi ſalem cryſtallinum volumus, per aquam ſtillatitiam dulcem, ſæpius filtrando & coagulando arte cryſtallorum.

Ita secedet fauilla, quæ ſit in lixiuiis, & oleis combuſtorum. Si placet: ex cinere a iſta farina potes *terram virgineam facere*, eamque per ſe elaboratam ſali ſuo denuo coniungere: quæ erit elaboratio ingenioſior.

Aliud repercuſſiuum.

Diurium alkaliſatum.

Oleum vrinæ per deſtillationem elaboratum, miſce cum liquore ſalis alkali ſeu ſoda, qua ſimiliter ex repurgato ſolutionibus filtrationibus, & coagulationibus ſale ſit per deliquium factus. Hanc miſturam repercuſſam primo deſtillare ad ſiccum, poſt ſublimare potes, & ſublimatum corrigere vini ſpiritu particulatim ſæpius affuſo, vna dig ſto, & leniter reuocato. Hoc medicamentum vſum magnum habet *in impuritatibus & obſtructionibus meatuum vrinariorum, in febribus phlegmaticis, & melancholicis, in oculorum affectibus nonnullis*, ſiquidem induſtrie adhibeatur, & ſimilibus.

Vnguenta deſcenſoria, quæ fixa d… cuntur.

Liquamina quoque & vnguenta fiunt eadem arte ex pinguibus, vt *oleo vrinæ cætera oleo coagulātur*. In mineralibus *oleum mercurii ſublimati deſcenditur liquore ſalis petræ*, & fit medicamentum quod catholicis æquiparant: *Liquor plumbi* vnguentum fit *liquore martis* ad vulnera & vlcera; Poteſt & parari cum *liquore veneris*, vel *antimonii ex calce*, quæ in antimonio fit regulo in ſcorias corrupto, per ferrum & tartarum, aut etiam halonitrum. Si *extractionem lithargyri per acetum fixeris oleo antimonii, vel arſenici*, accipies liquamen contra *cancrũ, & vlcera cacoethe*: Ita dum liquores *arſeni* ſcilicet & *plumbi* ſe mutuo deſcendunt, fitque *dulcedo* quædam ad *corroſiua vlcera* felix. Dabit autem experientia talium non paruā copiam ſtudioſo arcanorum chymicorum, liquoribus calcium & cinerum, ſaliumq; contemperatis. Vires æſtimantur ex natura rerum, & qualitate per artem acceſſoria.

Liquamen arſenicale ſaturninum.

Quercetanus *circa finem ſuæ pharmacopœa reſtituta* vocat *elegans, magnum & non contemnendum myſterium*, (a) ſi quis *lapides cancrorum*, teſtas ouorum, concharum, cochlearumque operimenta, perlas, coralia & quæ iſtis ſunt ſimilia (adde varios lapides ex hominibus & aliis animalibus, nec paucos minerales quos aceto terebinthinato ſoluimus) vel aliis modis in calces ſolubiles redigimus ex quibus poſtea olea ſeu liquores deſcendendos paramus, *aceto vini*, hydromelitis vinoſi, berberum, limonũ, &c. *ſoluerit, & ſolutioni filtrata inſtilles guttulas liquoris tartari*: quo efficiatur medicamentum ad *calculos, ſtrangurias,* [illegible] *&c.* Imo ſi elaboraueris eſſentialius iſta coagulata, vt paulo ante admonuimus, pro rerum natura etiam vtiliora obtinebis.

Myſteria fixa ſolutorũ lapidum.

Calcem perlarum per acetum terebinthinatum factam, & edulcoratam ſolue deliquio per ſuos menſes. Liquoris guttas aliquot inſtilla in ſpiritum vini optimum. Euadet coagulum quod Crollius vocat *butyrum ſciſſile*, viribus roborandis & *tabidis* vtile ex capi deſtillato datum. Sic *liquor arſenici* commiſtus cum *tartareo* prius *ſulphurato* (incocto ſcilicet ſulphure) *oleo*, laudabilem medicinam ad externa mala exhibebit: Et ſi eſſentialiter præparaueris, etiam ad interna, temeritate tamen vitata.

Thomas *in ſecretis cap. 2.* alium *vſum lactis ex repercuſſione* nati indicat. Acetum extractionis Lithargyri coagulat liquore ſalis alcali. Lacte hinc facto calcem argenti aut aliorum metallorum & lapidum imbibit, & in Athannore torret donec lapis exiſtat, qua ratione poteſt fieri *lapis chirurgorum*.

(a) *Nihil aliud hoc eſt, quam calcis à ſuo liquore menſtruo ſeparatio, qualis fit etiam in ſolutis metallorum. Si aceto ſtillatitio ſoluas perlas, vel coralia & ſimilia: ſolutum filtres, & mox inſtilles ol. tartari, efficitur ſedimentum, quod ſeparato liquore edulcoratur. Fac aquam valde acidam ex phlegmate vitrioli & oleo acido ſulphuris. Solue hac margaritas & ſimilia. Solutioni filtrata inſtilla liquorem tartari. Fiet cremor. Affunde aquam ſtillatitiam dulcem. Digere. Abſtrahe à ſedimento per lacinias. Affunde aliam, idemque fac quartum. Sedimentum tandem vini quinta eſſentia perfunde & circula. Abſtracta eſſentia habebis ſubtile medicamentum. Aliter: Margaritas in porphyrite in farinam, ſeu lauorem tritas mitte in cucurbitam. Affunde menſtruum acidum ſoluens (acetum hydromelitis, vel aliud acre, aut ſuccum limonum ſpiritu vitrioli acutum, &c.) vt duobus digitis excedat. Claude vitrum exacte. Colloca in cineres calentes, vt ſoluantur perlæ. Si vna vice id non fit, muta menſtruum, donec tota ſubſtantia delicuerit. Solutiones deſtilla ad ſiccum. Affunde aq. ſtillatit. dulcem. Macera: Deſtilla, quod ter repete, aut donec acrimonia abierit. Calci huic affunde optimum ex maluatico vini ſpiritum. Digere. Deſtilla blande. Redde alium. Digere, deſtilla, idque repete donec oleoſitas ſpiritus perlas in oleum mutauerit, quod cum nouo ſpiritu digerere & per alembicũ extrahere queas, tandemq; abſtracto ſpiritu per ſe dare. Si tabulas vis, cape quantum vis. Affunde ſpiritum vitrioli, & fiet lac. Ex hoc ſecedet calx candida. Abſtrahe humorem, & cum ſach. cryſtallino q. ſ. aqua roſacea ſoluto fac tabulas perlatas.*

CAPVT

Caput XXXVII.

De compositis per infusionem & coctionem.

VT simplicia extracta fiunt infusione,& coctione cum proprio, vel alieno menstruo,quod aut analogum est virtuti rerum,aut correctiuum alicuius nocumenti: Ita & composita,quorum quędam cum suo menstruo in forma liquida relinquūtur,quædam coagulantur ad medias, tertias, ispā, aut etiam siccum: vt quoq; ibi erant quædam extemporanea formaliora, quæ *per impreßionem virtutis* fieri dicuntur,quædam magis materialia: sic & in hac extractorum commixtorum classe mercuriali, sulphurea,salina,minerali,vegetabili,animali. Maxime vero huc referimus vel *succos diuersos confusos, & coctione perfectos: vel res aridas suis menstruis infusas,coctasue*, quarum liquor à fecibus separatus filtratur diligenter,& circulatur , siue vt integer seruetur, siue ad modum aliquem reuocetur, vnde postea nascuntur itidem *iulepi & syrupi chymici*,plane vt in simplicibus. Diuersorum a.sunt generum non tantum ratione principiorum,elementorum,& discriminis mistorum: Verum etiam virtutū & effectorum,ne quid de gradibus exaltationum dicamus. Coquuntur,infunduntur q; ad commiscendū vel *integra sola*,vbi tamen postea fit segregatio fecum:vel *integra & extracta*: vel *mera extracta*: Item *magisteria sola*, vel *extracta & magisteria*,pro scopo,consilioq; Medici. Formulas paucas ponemus, cum res non sit difficilis intellectu. Quercet. *in pharmacopœa oleum sulphuris in crocum conuersurū promittit.* Parat spiritus acidi ex sulphure & vini confundit, inq; cochleari ferreo super lenta pruna coqt ad cōsumtionem (spiritus videlicet vini, aut humiditatis.) Sinit residere postea per aliquot dies, donec *in crocum pulueream conuertantur*, qui in aere humido solet liquescere. Putat esse *instauratitium epatis propter chalybem*, & ex cōsequente remedium *cachexia,epatica,hydropis*,&c. Ne Paracelsicum spiritum omittat, vocat, *magnum secretum* & admirandis virtutibus præditum. Non est simplex arcanum : sed oleositate salina,& ferrugine mistum. Eodem modo posset quis procedere cum vitrioli spiritu ex marte, vel venere adulterio martis affecta.

Crocus martis spiritu sulphurei sale & oleo vini confectum.

Substituimus essentiam ex Elixyre colcotaris,& croco martis. *Cape colcotar. Extrahe terram virgineam decoctione cum spiritu vini in diplomate vitreo. Et adde crocum martis vel ex limatura chalybis extractum, vel scoriis chalybis. Mistis affunde spiritum chalcanthinum ex vitriolo chalybis. Digere per aliquos menses,donec vniantur philosophica via. Ita habebis medicamen pro vino chalybeato essentiali.*

Medicamen pro vino chalybeato ad cachecticos. Diacolcotar.

Cura vis vti,cape vinum infusionis alkermes, vel melissæ,vel rorismarini & caryophyllorum, similiumue. Adde essentiæ quantum decet,vt ad libram vnam drachmæ quantitatem, quam augere potes. Bibe tribus vicibus præpurgato corpore. Oportet a.in vsu perseuerare,& in nodis lunæ vacuationem repetere. Quomodo lapidem suum medicamentosum conficiat Crollius, videre potes apud ipsum in *Basilica* p. 270. Tu sic age: *Cape vitrioli Rom. vel Vngarici lib. 1. Aluminis: Boracis Veneti (aut spumarū vitri, aut alcali) an. ℥iiij. halonitri ℥ß. soluantur lixiuio ex cineribus sarmentorum (vel vino per cineres millefolii, consolidæ,alchimilla,&c. transcolato: vel vrina.) Adde aceti decoctionis lithargyri colati partem tertiam. Commisce & coque in lebete ferreo (vel olla operculata in cuius operculo sit spiraculum, & foramen per quod possis spatham immittere & materiam versare.) Cum tertia pars liquoris est consumta, misce misturam ex pulueribus vitrioli albi (quod fieri ex viridi Germanico facere per tostionem) selibra pondere: lapidis calaminaris exacte læuigati: Boli armeni in farinam impalbabilem redacti an. duabus vnciis: Croci ex scoriis ferri, ferruginis ex batillis vstorum ferramentorum, aut croci martis, thutiæ Alexandrinæ itidem in pollinem deducta, singulis vnciis, cerussa plumbea triente. Misce sedulo,& coque ad lapidem.*

Lapis mirabilis chirurgorum.

Hæc compositio crassior & rudior est quam pro chymica arte. Qui ergo intendit huius ductum sequi,omnia ad medias cocta,cum adhuc feruent, per manicam traiiciet,& postea leni igne dinapotare finet vsque ad sapæ consistentiam, ita vt offa adhuc madeat. Hanc diuidet in capsulas igneas & in loco sicco,calidoq; plenius coagulabit, ibidemque reponet ne humore diffluat propter sales. Cū vti voles ad *Erysipelas*, particulam resolues aqua spermatis ranarum, aut semperuiui, aut succo lumbricorum terræ cum aq. sambuci extracto: Deinde splenia imbues, iterumq; nonnihil exprimes,& calide impones. Ita & *phlegmonas* curabis. *Doloribus articulorum* insigniter prodest itidem calide per linteа applicata eius solutio, quæ aqua, vel vrina, pro qualitatis primæ concursu potest fieri. Reliqua vide apud Crollium. Vbi *tofi* sunt dissoluendi, addi potest *sal ammoniacus*: In *strumis* argentum viuum: In *Gallicis* gummi guaiaci: In *scirrhis*, ammoniacum gummi, galbanum, & similia, cauendo ne inter coquendum exurantur. Ita de hoc lapide succi compositi exemplum huiusmodi proponi potest: succus cydoniorum rasura & expressione ex pomis factus: *Succus malorum fragrantium & dulcium: succus citrosiorum: cum aliqua portione aciditatis citri, vel limonum, vel berberum: vel etiam spiritu vitrioli adiecto contemperentur probe, & per colum traiecti includantur cucurbita vitrea. Digerantur, donec secessio fiat. Fecibus abstractis, & si quid spuma erit, sublato, iterum digerantur. Sedimentum tollatur, itaq; pergatur, donec purus liquor maneat. Hunc decoque ad modum pro arbitratu. Ita mustum & succum pyrorum adiecto syrupo de cinamomo potes tractare.*

Erysipelas.

Succus compositum confortans.

Chymicum decoctū purgans.

Si vis purgans: *Sennam. turpethum, hermodactylos, &c. coque ex aqua solutionis tartari tertium quartūue repetita. Decoctum colatum coagula ad mellis consistentiam. Tunc potes succo rosaceo solutum, colatumq; digestum immiscere, vt non sit opus vna coquere. Quod si placet purus liquor, digere, seu circula in Pelicano, vt prius dictum.*

Per infusionem Rulandus *spiritum aureum purgantem* fecit, *trochiscorum albandali, puluerem spiritu vini*

Spiritus albandali.

T

Infusum compositum purgans aquas. Compositio Cathartica cœlestis seu hydromelis purgans. cathartica formalis supra 445. Antasthmaticum.

vini perfundende, extrahende, filtrande, digerenda ad puritatem quasitam. Hanc artem componendo sic imitaberis: *Cape succum radicis esula & rad. ellebori nigri. Cola ad purum: Digere, donec dulcescant, rubescantq, amne sedimento deposita. Caque ad spissitudinem sapa. Affunde spiritum vini infusionis caryophyllorum, macis, & cinamomi. Digere, & procede per modum tinctur arum. Illum spiritum postea in suo vitro repone. Vt arcanum cœlesteq, purgans consequaris, hydromeli vinosum ab omni feculentia repurgatum affunde pulueris ex salio Indo, maci, sem. anisi, rad. Elenii. Sexies in infusione, quo ad hydromel vim attraxerit Deinde per filtrum traiice, & include ampulla addita certa quantitate mercurii vito, vel auri vita, vel pracipitati, vel arsenici essentificati vel florum antimonii, vel croci metallici: vel calcis antimonii: vel reguli: vel aquila cœlestis, vel vitri stibii: vel vitri ex plumbo, aut marcasitha,* vel *turbith mineralis* & similium, quæ iam certatim à chymicis elaborantur.

Ad *asthma* ex obstructione à phlegmate, *cape vini Bryonia partes duas. spiritus vini, vel iuniperi partem vnam: theriaca Andromachi partẽ actauam: aqua cinamomi partem dimidiam. Omnia commista digerantur, donec vnio essentiarum facta sit. Postea cola: circula ad purum. Ex collectis & ciursactis sedimentis, fecibusq, salem per aquã sc orpis collige & circulato liquari adde. Vt magis placeat, misce solutionem sacchari crystallini, & margaritarum.*

Balsamus ad vlcera pectoris & pulmonum ex Rorellis herbis: *Rorella libras ij. collige puris manibus, & à sordibus purga.* (Loco eius cabucum Americanum, aut hydropiper potes sumere.) *Huic quam recentissimo, nec lota affunde quinta essentia vini maluatici lib. 6. Digere per mensem vase clauso, vt tingatur rubro. Tunc exprime fortissime. In expresso macera per dies xx. glycyrrh. frm. anisi an ℥ß. cinamomi ℥j macis, zingib. an ℥ß. caryophyll. ℈j. rad. elenii, symphyti maioris an. ʒij. coriandri. cal. aromat galanga an ʒi j. nucis mosch ʒv. varnis dactylorum ʒiiij Hac concidatur minutim, illa pulverentur. Macera per dies 20. in superiore extracto vase clauso. Tãdem expressum serua. Cum vti voles, adde sacch candi ad placitum: vel hoc extractum: Sach. albi pulverati lib. j. aceti stillatitii ʒij. Digere super cineribus calidis per sex horas Deinde affunde aq vita rectificata tantum, vt duobus digitis exuperet. Digere, donec coloretur. Effusa tinctura affunde aquam nouam, idque repete, donec cesset tingere. Separa spiritum vini balneo. Essentiam circula cum aq. rosacea.*

Pro hac erit Mellis essentia, quam sic faciunt: *Mel pulueri silicum bene lota immiscetur, vt pasta fiat. Huic sp. vini affunditur ad duos digitos. Digere horis 5 vel. 6. vt coloretur. Collige & reliquas tincturas, & destillato spiritu ad consistentiam sapalem redigo.*

Dolores dentium. Ophthalmicum digestũ.

Ad *dolorem dentium*, puta infusum ex Laudano opiato, caphura, & vini spiritu. *Ophthalmicum* sic efficies: *Aqua rosacea discute albumina ouorum quanta vis. Adde succi chelidonia ad purum filtrati & digesti partes duas, & vnam succi cancrorum contusorum cum pauco vitriolo albo, & momenta salis prunella seu balonstri puri. Include vitro & digere. Sedimenta tolle. Purum liquorem serua, quem per puluillos applicare potes, addita aliquando aqua fœniculi, vel euphrasia, in qua sit extinctus lapis calaminaris, & calx antimonii. Si calor maior est, potes rosaceam camphoratam adiicere.*

Epithema ad caput.

Eadem arte consequeris digesta ad vsus externos: veluti ad *dolorem capitis: Cum aqua fœniculi, ruta & verbena fac emulsionem ex semine fœnu Graci, adiecto pauco albi papaueris, & napi. Adde succi recentis florum rosarum rubearum partem tertiam, aut si hac deest, decocti florum eorundem ex aceto vini quartam: caphura drachmam: sique non sumsisti decoctum rosaceum ex aceto, appone acetum rosaceum. Digerantur omnia simul per noctem. Post fortiter exprimantur. Expressio circuletur ad purum, & seruetur. Si ex tempore parare velis, non opus est digestione & expressione.*

Ita cape aqua rosac. libr. mediam, aceti rosacei sescunciam, succi ruta vnciam, mithridatis semunciam: Laudani opiati dimidium scrupulum, caphura scrupulum. Catera potes in vitro clauso digerere, colare, & perpurgare circulando, si velis reponere: caphuram autem in nodo demittere, & sic relinquere.

Pectorale.

Epithema cordiale infusum.

Maluatici libra dua aceti rosac. libra media: aqua rosacea sesquilibra, trochiscorum de caphura drachma; specierum diaxylaaloes, latificantis rasis, cardialium temperatarum singula media drachma. sp diarhod. abbatis sesquidrachma: solutionis coraliarum in succo berberum: solutionis margaritarum in succo limoniorum singula semuncia. Stent in digestione, & postea sic maneant sine separatione, saltem ad fundum sidente crassamento. Potes tincturam rosarum, santalique rubri & caphuram noda includere, & in liquorem demittere. Si calor non obstat, crocum adde, vel tincturam eius.

Si omnino separare feces placet facta digestionibus, id age: sed oportet salem ex combustis elicere, & liquori addere. Alias vel purum, vel remistum licet pectori, ventriculo, carpis apponere.

Capvt XXXIIX.

De compositionibus promiscuis.

PRæter hactenus commemoratas compositiones essentiarum, sunt & aliæ nonnullæ communes cum officinis.

Est enim & *expressio compositiua*, & *confusio*, qua *Cremata* conficiuntur, iulepi, potiones nonnullæ, &c. Est *amalgamatio*, & officinarum *malaxatio*, seu *subactio*, qua massæ fiunt, & inde porro pilulæ, boli, placentæ, turundæ sacharatæ, panes martii, trochisci, auiculæ, & aliæ medicinarum formæ, quo pertinent & *pentacula* Crollii & *Xenechdon* Paracelso adscriptum, seu *tabula arsenicales* contra pestem: Item *poma ambra* cum similibus.

Quædam commiscentur per *colliquationem & illiquationem* vnde fiunt vnguenta, & tabulatu ex sacharo

facharo varia: Accedunt & aliæ *concorporationes* ad formas electuariorum, pulverum, emplastrorum, & quæ sunt huius generis. Neque enim à chymico alienum est suo modo parare *emplastra sparadrapa, telas. Embammata, collyria, massas, epithemata, emulsiones, succagines, linctus* & similia, quorum forma ad medicandum pridem est comprobata. Idem habet suas salium compositiones, ex quibus alcalia varia, *anatran, armoniacum factitius, &c.* Ita *laudana* sua parat, & *elixyria*, quorum omnium frequentia, ingenio-saque exempla habes passim, præsertim apud Penotū, Quercetanum, Crollium & q̃ transcribere sine causa nihil attinet. Ne quid desideret studiosus, tanquam ad officinam nonnulla describamus, & primum per *expressionem: Amygdalarum dulcium decorticatarum libram: pistarum mundatarum selibram, auellanarum seu nucum Ponticarum nullo vitio corruptarum & purgatarum quadrantem, macera aliquandiu aqua rosacea. Deinde contunde, & exprime succum valido prelo, quem cum sacharo crystallino, aut manibus Christi cum magisterio perlarum confectu, aut penidiis dare potes contra raucedines, & asperitates pectoris.* Si placet *emulsionem* facere, *aquam tussilaginis stillatitiam, aut althaa, &c. quantitate sufficiente addes. Si catarrhi tenues* simul molestant, *seminibus dictis unciam papaueris albi admisceb.*

Expressio amygdalina ad raucedines.

Emulsio.

Gelatina fiet, si emulsionem parαueris cum aqua decoctionis vesicæ Husonis, eaq; conditi potest penidiis & succo citri, vel limonum: Item colorari crocea tinctura, aut radice anchusæ, vel rubia tinctorum, &c: vtilis est *tabidis, & dysentericis*, potestque fieri perspicua si sæpius per colum mittas.

Gelatina.

Emulsio antipharmaca.

Semina citri decorticata: sem. limonum: cardui benedicti, Napi: contere, vel mole, vt decet: & addita aq. rosf. & succo citri per lacteas depurato exprime simul, auctiq; liquoribus consistentiam lactis procura. Huic adde soluti perlarum, & sachari crystallini quantum placet, vt & acidinatum mineralium quid, si opus sit. Quo modo *olea expressitia composita* fiant, expositum est in *Alchymia*. Exempli loco erit: *Cinamomum confractum minutim, non contusum, in lineo sacculo suspende ab operculo diplomatis, quod inferius contineat aquam, seu simplicem, seu aliam stillatitiam. Coque, vt vndiquaque permadescat vapore, iamque incipiat in succum resolui. Tunc præsto sit pulticula vel massa ex contritis amygdalis dulcibus ad eum modum, quo solet oleum exprimi cum irroratione vini, vel aliis liquoris. Fiant strata mutua, vel etiam commisceantur, & inclusa setaceo calefacto prelo fortiter exprimantur.* Ita cōficies *oleum amygdalinum cinamominum*, aut potius succum, qui tamen, quia pinguescit, digestione facile fit oleosus.

Emulsio contra contagia.

Ol. cinamominum ex amygdalis.

Sic coniunctis, *amaris amygdalis, & semine citri*, aurantiorum, limonum, rutæ, itidem oleum compositum expressitium facies, idque etiam validius, si cortices istorum pomorum adieceris: aut quod magis facit ad vnionem, si pultem ex contritis ista consperseris *oleo stillatitio ex corticibus limonum*. Si *rosaceum* cupis, asperge spiritum rosarum: si *croceum*, misce tincturam croci spiritu vini extractum & pulti contritæ instillatam.

Oleum alexiterium.

Omnino *oleum amygdalinum potest esse communis materia omnium aromaticorum*, si offam contritam stillatitiis imbueris, & post vna expresseris. Sed non oportet mutare titulum, & pro oleo syncero aromatum vendere. Id enim est impostorium.

Ol. Amygdalinum aromatizatum

Eadem amygdala minutim concisa solent per mutua strata cum floribus verbasci, lauendula, spica, rosarum, & omnino quibus placet, disponi. factaq; digestione in balneo vapida contundi, & exprimi. Humiditas aquosa postea vel digestione consumitur, vel leni destillatione abstrahitur. Ita fiet & *oleum camphoratum* medullis nucis Indicæ, camphoraque coniunctis, tusis & expressis. *Semen sesami* cum vaporata maci contusum expressione *macinum* reddet: Et potest addi nux moschata: vt *sesami farina libr. 1. nucis moschata* ℥iiij *macis* ℥ij. *vaporentur in diplomate maluatico, aut vino albo bono: post translata in prelum exprimantur. Expressum oleum, si non sat sit aromaticum, affundatur nouis aromatibus contritis, & vaporatis, atq; vna denuo exprimatur.*

Neruinum.

Lumbricos terræ, pinguedinem castorii recentem, adipem vulpinum recentem, medullam nucis Indicæ: nuces iuglandes mundatas: omnia suis portionibus contrita, conspergantur vini spiritu per crocum alterato. Macerentur aliquandiu. Postea exprimantur calide. Fiet vnguentum. Vbi conueniet, adicies ol. succini albi, vel sperma ceti aqua rosacea bene lotum: vel expressitium nucistæ: Item ambram, & moschum, aliaque pro præsentate necessitate. Sic potes facere *pomata* varia.

Vnguentum neruinum.

Expressitium pectorale.

Radices Ari recentes, mundataq; segmenta scillæ succo limonum macerata: semen anisi maceratum hydromelite: radicem enulæ: singula iuxta proportionem contrita commisce: (adde pineas, amygdala dulcia pro libitu, si placet.) Asperge nonnihil vini Helenitis, aut spiritum iuniperi. Digere. Exprime calefacta, calente prelo. Expressum succum amplius elaborare, & condire potes. Aliud: *Pomum dulce excauatum imple croco & thure cum pauco gummi ammoniaco. Assatum decenter exprime. Succum da cum sacharo pro linctu: vel cum aqua mulsa: aut emulsione seminum & radicis altheæ additis penidiis, ad infantum tussim. Ita scillam exemto corde implent theriaca & caphura cum pauco croco. Assatam contundunt & exprimunt & in peste foris, intusque adhibent.* Pari modo potes procedere cum *cepa alba*.

Pectorale.

Ad tussim validam.

Ad pestem.

Allium contunditur cum opio & castorio. Digeritur, exprimitur. Expressum datur cum iulepo violato, aut rosaceo, aut si non impedit calor, cum maluatico ad somnum conciliandum. Ex omni porro planta succulenta, aut si fruit, recentata vaporationibus, vel macerationib. aut coctionibus in proprio succo potest fieri *vnguentum*

Ad vigilias.

Vnguenta.

guentum contusione *cum butyro eluto*, vel adipe recente, coctione, cui additur aliquando aliquid vini, hydromelitis, vel aceti, prout conferre arbitramur (si adest proprius succus aut decoctum, melius est ad virtutem internam) & demum expressione super aquam frigidam in patina contentum. Congelata pinguedo colligitur, & si adhuc humiditatem aqueam inutilem habet, digestione perficitur, reconditurq; Si libet, addes olea aromatũ, faciesq; balsamu. Verum de expressis satis. De *compositione per confusionem* nihil attinet dicere modo symbolum inter confundenda obseruetur. Vnum tantum atq; alterum proferamus.

Confusum pectorale ad dyspnœam.

Crystallinum sacharum solue spiritu iuniperi quantum solui potest. Id fiet per coctionem in diplomate. Solutionem confunde cum *aqua hedera terrestris* cui immista sit pauca cinamomi vel Langii, aut alia aromatica aqua. Confunde vero ex diuersis poculis more officinarum. *Da asthmatico & dyspnoico ex obstructione.* Eiusdem scopi est, si *amylum Bryonia & Ari misceas* cum aqua ex radicibus & floribus Helenii hydromelite macerati destillata, & postea aceto scillitico pendiis alterato confundes.

Ad Nephritin.

Nephritis.

Decoctum tartari. Confunde cum aqua althaa & alkekengi. Adde iulepum violaceum. Si dolor ingens est, aliquid laudani chymici dissolue aqua aut iulepo.

Ad Dysuriam.

Dysuria.

Tartarum vitriolatum solue œnomelite, Confunde cum oxymelite scillitico, & prabe haustum. Aqua saxifraga alba & herniaria misceatur cum spiritu vitrioli ad aciditatem. Deinde fiat trama cum iulepo violaceo ex purpureis flosculis. Addi potest emulsio althaa ex aq. chamameli, si dolor vrget animum.

Ad febrium ardores & sitim.

Ad sitim & ardores febriles.

Lapidem prunella aqua fontana solue, dum incipiat sapor animaduerti. Tempera eam iulepo rosaceo, aut violaceo. Si placet aciditas, *cape aq. oxalidis ex succo destillatam. Adde succum limonum per lacinias depuratum, & param tartari crystallini.* Si ventriculo & epati times, ne nimium frigescant, *adde tertiam partem vini albi non sulphurati.*

Refectiuum dilutum.

Oxysacharum ex succo limonum, citri, granatorum & berberum confectum misce cum vino albo oligophoro. Da ad reficiendum vires. Si est tinctura ex rubris florib. tunicis, aut santalo, vel rosis, vinũ prius bis afficere potes: Et si grotu est dulcedo patienti, crystallinum sacharum rosatum, aut violarum admisce. (Vulgaria sachara sunt suspecta propter *ignicalum calcis*, quo solent sacharum affinare, id est, ad finalem albedinem perducere.) Dilutu purgantia facies *ex infusione croci metallorum, vel mercurii vita &c. cum iulepo rosaceo contemperata*: aut vino absynthite si hoc placet. Omnem gustum sic potes obtinere. *Incorporationum exempla insignia sunt in laudano opiato* & similibus Electuariis. Variæ fiunt purgantium mostæ, quibus abundant libri chymicorum. Materiæ sunt extracta. Monet Crollius *in suo Panchymagogo* ex colocynthide, agarico, scammonio, elleboro nigro, aloe, sp. diarhodon per spiritum vini extractio, solere in extrahendo vim purgantium debilitari: & ideo *quosdam addere dimidiam partem puluerum crudorum*.

An extractis ex purgantiũ essentiis compositis recte addantur cruda.

Sed hoc parum est chymicum, arguitque artem defectus. Promittit enim illa exaltationem non deminutionem virium, nec vult perdere, vel destruere essentias, sed in paruam molem totam vim misti contrahere. Videant ergo illi, quorum extracta sunt eneruia, quam caute eu parent. Est *compositio quadam Pauli Simleri in nostris officinis titulo ex tracti diacolocynthidis, & mechiocana.*

Eatractum diocolocinthidis Simleri.

R. Sp. Diambr. ℥ß. *diarrhod. abb. diatrion sant. an.* ℈iiij. *diaxyloal. Latific. Gal. an.* ℥ß. *pul. piperis longi, nigri, cinam. interioris acutiss. an.* ℥j. *croci spica celt. an.* ℈j. *sibœuanthi* ℈ß. *incidenda incide, contundenda tontunde. Super has species funde vini sublimati quater vel quinquies destillati q. s. vitrum sit crassum, & ne spiritus exhalent, oblinatur Hermetice. Ponatur supra fornacem calentem, vel ad solem. quotidie aliquoties agitetur, quoad liquor colorem rubeum induat. Tunc in aliud vitrum placide defundatur. Affunde vinum aliud. Digere, vt prius. Repete id, donec non amplius coloretur. Extractiones tractas sepone in vitro clauso exacte. R. Poma colocynthidis vehementer amara, super fornace arefacta, leuissima, enucleata num. 6. vel 7. vsque ad vncias quinq. Incisa cultro in tenuem puluerem redigatur. Adde huic agarici trochisc. molliss.* ℥ix. *vel* ℥x. *cortic. Elleb. nigri iusto tempore collecti & preparati* ℥ijß. *cocognidii* ℈ijß. *salis Indi* ℈ij. *myrrha selecta* ℥ß. *fol. chamadryos vera absq. stipitibus & floecbados Arab. an.* ℈ij. *gr. v. cortic. mirobal. cheb. citrin. an.* ℈ijß. *gum. sagapeni* ℥ß. *Euforbii albiss.* ℥ß. *comminuantur in puluerem omnia coniiciatur in cucurbitam ampli fundi & stricti orificii. Affunde extractionem superiorem ad digitos 6. vel 7 si non sufficit extractio, adde aq. cinam. Vitram Hermetice obsignatum parte ima in vas ficulnam ponatur, & fimo equino circumdatum maneat in loco calido, vt frequente agitatione color augeatur. Id absolui potest mense vel circiter. fitque digestione tali, vt qualitas furebunda mitescat & acrimonia desinat. Si diutius etiam in digestione permaneat, essentia extracta dulcescit, & iucundior redditur.* (Nota ignem naturæ Palmarii) non labefactato purgatrice. Poteris addere vnicuiq; morbo appropriata & preciosa. *Coletur per setaceum. Abundantior liquor per destillationem abstrahatur. Extractum denuo extrahatur per omni spiritum addita aq. cinam. Tandem redigatur ad consistentiam sapalem, qua circulare cum aq. ros. fragrantissima potest. Reliquia omnium extractionum comburantur, extrahaturq; sal ex illis per menstruum separatum.* Preciosa additamenta sunt hæc: *R. marg. prapar.* ℈ij. *coral. rub. prap.* ℥ß. *hyacint. prap.* ℈j. *ol. mastich. still.* ℈ij. *ol. matis still. caryoph. still. an.* ℈ß. *ol. nucis istastill gut.* viij *ol. cinam gut.* vij. *moschi gr.* iiij. *ambra gr.* ij. *salis ex capitib. mortuis huius compositionis* ℈ijß. *aut absynthii tantundem. Misce & serua.* Dosis à gr. x. ad xii.

Eatractum Mechiocanæ parum differt. Si hoc vis, *pro colocynthide Mechiocana duplũ sume:* Cõcisus: *Primum species aromatica per se extrahantur. Deinde per se et colocynthis: Et si Mechiocana extractum facere vis, cape huius duas partes, colocynthidis vnã. Fiat extractio secũda per modũ tincturarum, vt est artis. Tertio extrahe separatim etiam catira purgãtia cum suis additamentis. Tres extractiones cõmisce. Digere in cupa fœni vaporatis, seu balneo vapido per mensem. Operante calore agent in se mutuo & attenuabuntur, quaq; immitia sunt transibunt in mitia positis syluestrib. morib. Tande abstrahe spiritum destillatione vsq; ad consistentiam sapa.* Hoc sic vti potes adiectis correctiuis. Sed si ustrulius vis medicamentũ, nouo spiritu eoque cinamomi misto potes denuo extrahere & extractiones digerere, donec nullas feces ponant adiectis semper si quæ subsederint inter digerendum.

Tandem diuide in duas partes: vnam serua liquidam cum suo menstruo toto, vel deminuto. Alteram destilla ad succi spißi consistentiam, dumq; adhuc sapida est, immisce correctiua. Magisterii perlarum ℈j. magist. coral. hyacinthi, ol. macà, caryophyl. cinam. nucista still. an. ℈ß. *ol. still. macis* ℈ij. *mosc. bigr. iiij. ambra gr. vj. m. & repone.* Eadem potes & liquido extracto addere.

Hoc dosi granorum XII. satis purgat. Aliud: *Cape extracti essentialis ellebori nigri: Extracti essentialis esula ana gr. quinque vel sex. Contempera cum aq. cinamomi & vaica gutta spiritus vitrioli. Fac pilulam.*

Aliud: *Conseruam radicū esula diluc aqua decoctionū à crystallini tartari. Exprime. Expressum leniter coagula, cumque iam inspissari incipit, immisce olei cinamomi guttam vnam. Fiat massa dosi scrupulari.*

Aliud: *Extractioni conserua florum melissa adde pulueris aquila caelestis grana 12. aut plura, pro vt preparasti & prasens vsus requirit.* Da forma boli.

Aliud: *Rhob cerasorum inspissa leni pruna adiecto diluto ex aq. rof. & conserua rof rub. Cum iam deusescere incipit, distribue in bolos, & singulis immisce dosin essentia arsenici cathartica, vel mercurii vita, &c.* Hoc melius est, quam si tabulata, vel trochiscos cum sacharo faceres. Dosis enim hic non bene potest seruari, nisi quis celeri manu sit promtus, diuidereque simul bolos, & miscere dosos quest. Immisceri istæ essentiæ etiam *manna* repurgatæ, aut *extracto pomorum fragrantium* possunt.

Tabulata fiunt facilius per extracta, puluetes confortantes, magisteria, olea aromatica & alia. Exempli Gratia. *Sacharum crystallinum solue aq. cinamomi. Immisce cum iam ad perfectionem coctum fuerit celeri manu ol. cinamomi, & ambram friatam. Fac tabulas, vel rotulas ad confortandum cor & cerebrum.* *Tabulæ confortantes vitæ animales & vitales.*

Tabulæ perlatæ.

Perlatæ. *Conserua ex pulpa citri vel limonum* ℥j. *magisterii perlarum* ℥j. *salis cornu cerui* ℈j. *Magisterii matris perlarum* ℥ij. *Essentia cranii humani* ℥j. *sachari crystallini aqu. ex succo citri destillata soluti* ℥iij. *vel q. s. Fiant tabula.*

Trochisci pectorales.

Solue sacharum crystallinum aqua theriacali, vel antasthmatica. Adde extracti radicum Ireos partes duas: Rad. Elenii vnam ol. anisi paucas guttas. Formentur rotule. *Pectoralia & sedio.*

Aliæ: *Extracti Ireos: Amyli Aronis an. partes. Sachari candi soluti aq. bryonia rectificata cum tertia parte aq. cinam: q. s. fiant rotula. Potes pendia addere.*

Ad pestem.

Solue sacharum aq. Bezoardica, vel succo acido citri & aq. oxalidis aut rof. Admisce extracti cornu ceruini debitam quantitatem, sub finem addendo solutum perlarum: & aliquot guttas olei ex seminibus & corticibus citri. De Bezaar & caphura adiice quantum placet. Similia obseruari in cæteris possunt. Si Spiritum vitrioli, vel sulphuris placet addere, sit paucus. Alioquin lentescit sacharum, vt & à succo berberum acriore. *Pestis.*

De Balsamicà compositionibus diximus alias. Illud monemus, *industria manuum præparari* debere, si hac volumus pro corpore vti. Præparari potest extractione per rosaceam, vel coctione vel filtratione crebra: aut ablutione, abstracta per destillationem balneatem aqua vsq; ad spissitudinem, quæ postea oleis saturatur, siquidem balsamum roseum volumus, qui fit ex spiritu inflammabili, tinctura, & oleo proprio: si caryophyllatum, aut cinnameum, cum aquis horum, quibus nimirum oleum fuit ex vesica destillatum. *Artis est oleum spissum nucista abluere decoquendo*, donec perdat odorem & saporem nucis moschatæ, siquidem aliud balsamum volumus quam macæs, aut moschatæ ex oleo eius liquido. Deinde erit bonum corpus pro vattiis balsamis. Sumitur & antiquum, ex quo iam spiritus oleosus exhalauit. Hoc curauimus coqui aq. rof. sæpe mutata in qua dissoluitur, sed frigore iterum consistit. Repetito opere perit odor & sapor nucistæ. Si album velis, sæpius laua, vel insola vt ceram. Bibit multum olei, nec rancescit. *Balsama inspissata.*

Est & cum miscemus corpora: vt cape ceræ albæ ex rosacea coctæ ablutæque partes duas: corporis nucistæ præparati partem vnam. Colliquescant in concha stante in cineribus calidis, vel quod tutius est, in aqua satis calida. Commisce diligenter vt corpus fiat homogeneum. Interim salem & tincturā rei, si quidem haberi potest, adde, vt per totum corpus ex æquo distribuatur, tandemq; spiritum & oleum, remoto iam à calore vase, ne inter miscendum euanescant. Ita paulatim fine coagulare, & postea in capsulas diuide. *Balsama ex duobus corporibus mistis.*

Ad balsamum moschatum non opus est eluere oleum spissum nucistæ. Sed ita procede: *Cape ol. expressitium nucista, & macis partibus portioab. (vt an.* ℥ij. *vel q. v.) adde ambra gryse* ℈ij. *moschi* ℈jß *zibetha* ℈ß. *(nō debent hac extrahi, si cum per se sint extracta: si tamen libet, potes eorum olea accipere, quomodo parantur à I. Baptista Porta) adde olei stillatitii macis cautum, quantum satis ad consistentiam vnguenti molli. Misce in aurea concha stantem cineribus modice calentibus.* *Balsamum moschatum.*

Pro vsu extemporaneo accipitur pomatum, aut sebum capellarum rosacea clutum: aut cera alba admysto butyro, quorum illa cocta debet esse ex aq. destillata, & diligenter purgata: hoc aqua rof. ablutum. *Si itaq; hoc modo vis balsamum ex rosis frangantibus rubris*: Primum in parato habebis tincturam quam pauco vitrioli spiritu colore, & odore exaltabis: Deinde oleum & spiritum rosarum fragrantissimum. Cum ergo soluisti corpora, duas sc. partes ceræ & vnam butyri præparatorum, & cōmiscuisti ad linimenti consistentiam, tincturam adde, & subige probe lenissimo calore, cumq; iam coagulare vides, spiritum rosaceum & oleum tantum submitte quātum capere potest balsamus, & omnino caue calorem dissipatorium. Nihil attinet salem addere. Nam spiritus vitrioli sufficit ad rancorem arcendum. *Bals. rosat.*

Tincturas alienas in defectu propriarum, si accipere placet, spissamentum nucistæ vel macis

debet ad exactam albedinem elutum esse, cui possumus ceram albam coctam apponere. Colorem coccineum præbet kermes granum, rubia, anchusa, &c. citrinum fl. genistæ, ligna citrina, &c. rubrum ex Brasiliu, santalo rubro, &c. croceum ex croco, violaceum ex viola martia, viridem ex petroselino, cæruleum ex fl. cyani, &c. habebis. Et hæc quidem de balsamis, quæ declarandi syntagmatis gratia, vbi non omnia ad unguium salsuam sunt dicta, proposuimus. *Salia & calces optime misciebis* in suis liquoribus, siquidem elaboratæ sunt vt possint deliquio solui: *Liquoris perlarum vnciam*, liquoris hyacinthi *violacei duas drachmas*: Liquoris crystalli semunciam: salis cornu ceruini resoluti: salis coralli soluti singulas drachmas. Confunde exquisite & coagula per spiritum vitrioli per modum descensorium. Aut si displicet acor, lenissimo cinerum calore expirare in vitro sine, vel etiam per alembicū abstrahe humiditatem vsque ad eam consistentiam qua nasci crystalli possunt. Si liquorem ex crystallis auri habes, confunde cum cum liquore smaragdi, amethysti, granatorum, & sapphyri. Coagula in crystallos.

Sal compositum confortatiuum.

Crystalli purgantes.

Crystalli purgantes.

Cremorem tartari purissimum solue aqua scammoniata, seu in qua essentia pura scammonii sit diluta. Adde salis antimonii parum. Coagula. Imo cremori tartari aqua endiuia discocto pro certa dosi immisce aquulam cœlestem, vel cæterorum mineralium purgantium aliquod: & postea coagula secundum artem. Istud coagulatum dabis delicatulis, qui omnem fere saporem respuunt, licet & vtrumque seorsim dari queat, vt: *Cape insulum capi alteratū limonis acidis & croco addicto pauco sacharo. Solue in eo tartari cremorem purissimum.*

Sal mirabile

Fateri necesse est infinita posse exempla proponi: singularium enim numerus percurri nequit humanitus, & est artis copia amplissima: Inter ea & *hoc singulare est*: vt *Gallicam melim sanes* per sudorifica, cura tibi perforari lignum & intus excauari ad fistulæ modum, seu cannæ. Hanc cauitatem imple sale eiusdem ligni ex scobe & reliquiis decocti cinefactis per aquam phlegmaticam decocti parato. Potes & salem communem alteratum gummate ligni instrudere. Occlude, & cōbure in carbonem. Sal in lapidem cogetur confugiente ad cū succo interiore, & vna coalescente. Hoc vti poteris *ad sudandum intus decocto guaiaci, aut cornu cerui, &c.*

Ad articulos languidos post curam veneream relictos eodem modo salem parant. *Truncum fraxini, vel iuniperi excaua ad instar tubi aquarii. Farci cauitatem sale cōmuni. Obturato foramine cono ex eodem ligno truncum combure. Fiet item sal lapideus Serua loco calido. Cum vti voles, solue spiritu vini, vel aqua stillatitia guaiaci, aut spuma decocti, & perfrica articulos. & tendines in contractura* ex pleonasmo, adde liquamen taxi, & pinguedinem humanam recentem. Tantum de Alchemia pharmaceutica.

Quoniam autem medicus Hermeticus non semper vtitur operose confectis medicamentis, sed interdum etiam Hippocraticum modum sequitur, videmus huius artis Professores. & celebratores in suis scriptis non omisisse artificiosas compositiones antiquorum quas iubemus Tyronem ex suis autoribus petere & potissimum Cratonem, Langium, Quercetanum, Crollium, Penorum, Forestum, Anglicum, Capiuaccium, &c. consulere. Plurimas quoq; descriptiones in aduersariis habemus: sed corollarii loco tantum de duabus loquemur.

De confectione alkermes.

Apud Mesuen extat confectio Alkermes *ex serici recens succo granorum kermes tincti lib. 1. quæ macerandaest in succi pomorum dulcium & aqua rosacea ana sesquilibra per horas 24. posteaq; nonnihil coquenda, donec tinctura rubea transferatur in liquores, quo facto per colum traiicitur, & seposito serico sachari sesquilibra cum colatura coquitur ad mellis consistentiam, dumq; adhuc calet offa, forsan ab igni subiectur admisceri ambra confracta semuncia, qua recepta submittenda sunt pul. xyloaloes crudi, cinamomi crassi an. ℥vj lapidis Lazuli præparati & loti, margaritarum mundarum, candidarumque an ℥ j sol. auri ʒj moschi ℈j.* Hæc est confectionis vulgata descriptio quam *Sylnius* commendat tanquam efficacissimam, sed *Manardus* & *Dodonaus* improbant propter *lapidem Lazuli* ob quem putant medicamentum *purgare*, aut si non purget, vrere & putrefacere, cum sit magna pars compositionis. *Verum aduertendum est, tanta quantitate non præberi vt effectum istum consequatur*, posteaq; aliorum copia, atq; etiam præparatione reprimi. Quidam mutatam descriptionem in aliam, quæ est huiusmodi. *R. Sp. Diamoschu dulc. ʒiij. diamarg frig. De gem. frig. diacoralium (quod fit ex Sp. diarhadon abb ʒj. coral. rub. ℈ij. gemm. prap. an. ℈j. fiat pollen impalpabilis) an ʒij. fol. auri n. 102. lapidis Lazuli cum aureis punctis optime præparati, quiq; fuerit transparens. ʒj. Lap. precios præpar. an. gr. xv. Eboris rasi ℈ij gr. v. Bezoar orient. xyloal. cinam. ambra syncera an. ʒj. ossis de corde cerui non rancidi, nec exesi ℈j. conserua rosar. rub. Buglossi, viol. Lactuca Hispanica condita an. ℥ j nucesta in India condita. rad. Bugloss condit. cortic. citri condit. myrobal. chebul, condit. an ʒj. cortic. arantiorum condit ʒij. Moschi Alexand. ʒß. Serici crudi succo granorū infectoriorum cocci recens tincti ʒjß. granorū kermes solidorum, contusorum aliquantulum, & laxo nodo inclusorū ʒiij. succi pomorum dulcium aqua ros. aqu. cardui ben an. ℥ j. vel q. s. sachari fini ʒj vini maluatici ʒß. m. fiat Electuarium. (a)* Cum hac confectione comparetur illa, quam *de hyacintho* appellant quæ habet *hyacinthi orientalis, coral. præpar. terra sigillata an ʒß. granorum kermes solidorum: rad. tormentilla. Dictamni albi: sem. citri: croci: ros. rub. omnium santal. ossis de corde cerui: seminis acetosa: portulaca rasura eboris an: ℈iiij. sapphyri, margaritarum, smaragdi, topazii, serici, crudi, auri, argenti an. ℈ij. caphura ℈j. moschi ambra an. gr. xij. sach. soluti aq. cinam. & ros q. s. fiant tabula pondere drachma vnius.* Dantur in *febribus malignis.*

Alkermes improbatum

Alkermes descriptio mutata.

Confectio de hyacintho.

Hæ sunt illæ nobiles confectiones quas in roborando omnibus cæteris antefetunt. Solemus autem etiam *alkermes in rotulas, tabulasue cum sacharo redigere addito elixyre vita moschato quantum* sufficit ad solutionem sachari. Ita fit confectio vsus melioris.

Chymian magis attingit hac nostra.

Elect. cardiacum.

Recip. Extract. Sp diambra: & diatrionsant: per succum citri stillatitium fact: an ʒß. Extracti cornu ceruini: Terra sigillata, vel Melitensis optima an ʒij. Extracti cranii humani lectissimi Cordis ceruini integrū suo

esse

esse torrefacti & contusi, an. ʒij ß. epatum viperæ, & cordium rectè lectorum, & torrefactorum an. ℔. iiij. extracti xyloaloes; cinamomi an ℈j pulpæ sem. citri, carduibeu. succo limonum puro potata an ʒj ß magisterii coral, margar. Amethysti orient. sapphyri, smaragdi, rubini an. ℈ij. calcis auri perfectæ. Lazurii argenti legitimè parati & aq. rosf. sæpe loti: Bezaar orient. an. ʒj. Tincturæ granorum Hermes, fl. Tunicis rubr. Rosf. rubr. an. ʒiij. Ambræ ʒj. ß. caphuræ ʒ. ß ol. cortic. & sem. citri ol. macis stillat spir. rosarum, moschi an. ℈ ß. conserua citri optime præparata lib. j. aq. Bezoardica rubra: & syr. berberum coraliati an. q. s. Si deest aq Bezoardica, cape acetositatem citri tinctura sanitali rubri alteratam. vel syrupum factum ex succo cerasiorum puro & sach. candi. vel succo pomorum Borsdorpianorum & aq. rosacea optima. Potest hæc compositio in duas partes diuide, & vni moschum adde, alteri detrahi. Ita non tantum ad robur medicinam insignem habebis, verum etiam ad malignitatem. Cum vigilanti melancholico dabis, addes ad dosin, quæ erit vnius, atque alterius drachmæ, nonnihil Laudani opiati secundum artem præparati. Cum consulere voles emaciato, & fracto viribus, porriges eum Diasatyrium Crollii. Cæterum conserua citri fieri debet ex pulpa citri & limoniorum succo simul sumto, & addito sacharo crystallino, non illo fino quod calcis lixiuiu dealbant. Syrupus quoque berberum, vti est apud Langium & Quercetanum, non alio debet sacharo constare quam albo candi. Spiritum rosarum sic facito: ℞. fl. rosf. rubrarum optimè fragrantium lib. 30. (vel pluris) contunde in mortario marmoreo. Contusas include cupa ex stanno, vel dolio querno, quod nullum succum, aut odorem peregrinum habeat. Claude exactissime, ne effugere spiritus possit. (b) Ita reponatur vas in cella frigida per semestre, vel etiam vsque in Decembrem & Ianuarium, quia destillatio dubus frigidis est instituenda. Aperto ergo vase exime pro vna vice sex libras. Immitte in vesicam stanno tectam obductam assusa aqua communi quanta sufficit. Digere aliquantulum adaptatis diligenter vasis, alembico, serpentinis, refrigeriis, receptaculo. Tunc supposito igni destilla, vti solet aqua rosacea. Cum libram aquæ extraxisti, semoue receptaculum, & aliud appone. Iam enim spiritus exiit; aqua vero rosacea sequetur, quam destilla, donec odor & sapor deficiunt. Libram autem primam diligenter conclusam serua. Perge eodem modo cum residuis rosis. Cum omnium aquas protropas, seu spirituosas collegisti, mitte eas in cucurbitam eandem, prius mundatam. Da ignem lenissimum. Quod primo loco exit, seorsim excipe, & particulam in cochleari argenteo per chartam flagrantem incende. Si ardet, recte es operatus. Inde etiam coniicies, purusne sit spiritus, an adhuc aquosus. Si ergo purus est, absoluisti opus, si non, ad perfectionem, seu regulam ne destillabis. Reliquum alio vitro excipe, donec odor & sapor desinat. Regula perfectionis est hæc: Mitte spiritum aquosum in phiolam prolixa fistula ad sesquiulnam. Orificium tege duplici charta quæ oleo dulci oliuarum sit imbuta, quam multiplici filo strictè alligabis, ne loco moueatur vi spirituum. Imposito alembico cum recipiente omnibus rimis diligenter stipatis vt fuga occasio spiritibus adimatur destilla leni igni. Ante tres horas vix quicquam solet prodire, donec totum collum Phiolæ incaluerit. Ita spiritus manente phlegmate transibunt. Si rosarum reliquias abstracta omni aquositate citra adustionem exiccabis, & perfundes aqua phlegmatica, macerabis, indeque destillabis, si opus est, etiam cum cohobiis, oleum fragrantissimum, & pretiosum elicies, quo cum spiritu ad balsama vteris: Imo spiritu ros. ex aqua qualibet poteris rosaceam meliorem quam officinarum parare. Cætera chymica vti parare debeas, in chymia habes, atque etiam apud Crollium, Penotum, Quercetanum, &c. abunde inuenis. Si electuarium cardiacum calidius, vt in morbis frigidis, postulas, adde ei plus ambræ, vel ol. cinam. aut macn. &c. vel da id cum nucista in India condita, & corticibus citri confusis in formam pultis. Atque hæc placuit addere chymicis.

Spiritus rosarum.

Ol. rosarum.

(a) Addo iulepum perlatum, si forte ista calida forent inutilia: Aceto acutissimo solue perlas & tertiam partem orient. aliis hyacinthis seorsim. Pro aceto potest esse succus citri, limonum, vel minerale. Fiat autem in vase clauso, ne spiritus effugiant, nec aperiatur ante quietem. Cum prim menstruum soluere desiit, transfunde in vas angusti oris liquorem solutum, & serua. Affunde aliud idque donec tota quantitas sit soluta ℞. solutiones: confunde, confusis cum iam lac euaserunt, adde sequentem iulepum ad partes æquales, vel pro iudicio: ℞. aquæ ros. fragrantiss. aquæ ex fructibus bati Idæi: aq. ex succo citri destillata. aq. ex flor. arantiorum destill. an. ʒiiij aq. cinam. aq. Bezoardica alba an. ʒj. ß. sach. candi q. s. ad dulcedinem. M. & mistura tempera solutum perlatum pro libitu.

(b) Ioan. Bapt. Porta in destillatorio fragrantissimam aquam, cuius vna parte 10 partes fontanæ possint condiri, conficit infusioni frequente. Eligere oportet olentissimas rosas & aquam destillare. Hanc aliis affundere, macerare, destillare: Idem repetere tertio & quarto. Si tam velis, potes ex tot destillationibus spiritum elicere.

D. O. M. A.

LIBER HYPOMNEMATVM ANDREÆ LIBAVII M. D.

Qui est Apocalypsis Hermeticæ pars Prior, de medicamentis quibusdam præsertim mineralibus chymice præparandis, & intelligendis quorundam auctorum formulis.

PRAEFATIO.

VLLAM scientiam, nec artem constantem esse, quin *principiis regulisque rationi* ab occasione aut necessitate inducta *inuentis*, vsuque & *experientia comprobatis sapientumque artificum auctoritate & iudicio confirmatis*, adeo liquidum est, vt quicquid ab istis principiis non dependet, pro inscitia & inertia potius habeatur, quam pro scientia, & arte. *Scientiam autem, dum* dicimus, *contemplatiuam quidem primum intelligimus: Huius enim sunt axiomata & doctrina inuenta, & vsu exculta, veraque semper καθ' αὐτὸ deprehensa, ita, vt nihil aliud sit, quam principiorum per se credibilium complexio:* Sed vnà digitum intendimus in *scientiam conclusionum* ex illis tanquam ex caussis propriis & immotis profectam, cuius merito dicitur *scire esse rem per caussas cognoscere, quæ sunt cuique propriæ & essentiales*, & comprehenduntur descriptione artificiosa, seu methodica in scholis sapientum. *Artem* cum vocamus, ad efficiendi secundum scientiam theorematicam facultatem respicimus, vnde & *veri factiua* perhibetur, vtpote quæ ad opus verum, genuinumque & ex principiis artis ab artifice agnoscendum, iudicandumque tendit.

Scientiam volunt esse *perpetuorum, si vera sit, & vniuoca* (Est enim & æquiuoca, quæ pro notitia qualicunq; habetur.) *Perpetua vero sunt quæ semper se eodem modo habent*, itaq; sunt vera, vt per se nunquā aliter affecta sint, quorumque oppositum est impossibile. *Artem mutabilibus ascribunt*, ideo, quia opus idem potest variæ fieri, & ex aliis atque aliis principiis educi: Deinde quia magis est sensibilium, & singularium, cum illa sit in intelligibilib. & vniuersalibus tantum. (*Singularia & vniuersalia* sic opponuntur vt materialia & formalia, sensibilia, & intelligibilia. Alias in eadem scientia methodicè disposita sunt generalia, & specialia inter se sic affecta vt item vniuersalitate, & singularitate discerni possint, sed aliter accepto termino singularitatis, ita nimirum, vt, cum ad vltima peruentum est, sit exemplum indiuiduum siue in diuinis, siue humanis. Quoniam autem *scientia contemplatiua principiis axiomaticis certa methodo inter se connexis constant*, cuiusmodi illa debeant esse explicanit tribus notis Aristoteles, qui pronunciat omne scientificum & demonstratiuum esse καθ' αὐτὸ, κατὰ παντὸς, καὶ καθόλου πρῶτον verum, quæ tres proprietates in diuinis inueniuntur primum, quæ & primam fidem habent: In humanis magis sunt κατ' ἀναλογίαν. Itaque in his non tam exquisite iudicari possunt quam in illis, quod humana ratio sit imperfecta, & valde impos in cognoscendo & iudicando; diuina verò à Deo omnium perfectè gnaro, & potente producantur. Veruntamen sunt & in humanis nonnulla immota, quanquam in plærisque cœcutiamus; veluti immotum est: *Quodlibet esse, aut non esse*: *Omne effatum aut verum aut falsum esse*, siue contingenter, siue immutabiliter: *Duo non esse vnum*, &c. qualia in mathematicis multa occurrunt. In physicis, quæ ex sensui notis sunt orta, & circa sensibilia etiam occupantur, non occurrunt multa; vnde & Plato incertitudinem sensibus tribuit propter materiæ sensibilis mutabilitatem, quæ & in cœlestibus corporibus, tametsi ab omni mutabilitate, opinione Aristotelis, exemtis, locum inuenit. Si de ratione circa hæc quæras, metaphysici videntur sibi acutissime, verissimeque disputare posse; sed illi eo rem deduxerunt suis dissertationibus, vt sophistæ potius quam sapientes audiant, stultumque iudicetur rationibus argutis loquacem esse, cum sensuum testimonium requiratur. Hinc λόγοι male audiunt, & pro nugis habentur, à S. Paulo etiam stultitiæ damnantur, & ψευδωνύμου γνώσεως, præsertim in diuinis, de quibus Hermes, Plato, imo omnes mundi sapientes falsissima protulerunt, & plane contraria veritati per se diuinæ. Quærimus iam de chymicis nostris, quodnam iudicium habeant. Paracelsici sane sua stultitia effecerunt, vt *Ars sine arte, scientia sine scientia*, Item *scientia sine arte* appelletur, & publice infamis euaserit. Contempletur enim quæso, & cogitet quis, quam misere de ea philosophentur diuersi. Fit hîc, vt verum sit, quod quisq; sibi somniat, quanquam οὐκ ὄντως ἀλλὰ φαινομένως. De effectu & opere si inquiras, nihil nisi fortuitum, aut falsum cognoscis. Quotus enim quisque est, qui eodem modo vel laborandum censeat, vel laborando idem assequatur? *Parachymiam* itaque vocarunt, non chymiam scientiæ & artis insignibus nobilitatam, si qua est apud Paracelsistas adhuc reliqua notitia. Nos huc contendimus & sedulo aspirauimus hactenus, vt, cum sit aliqua *chymia scientia & artis re & nominibus digna*, cuius possit esse in scholis sapientum ratio præclara, quæque inueniat inter physicas disciplinas, & professionem facultatemque medicam locum honestum, ea ea tenebris producatur, liberetурque partim ænigmatica perplexitate, partim immista falsitate: suis autem axiomatibus quoque & Theoreticis principiis ordine legitimo dispositis, elucescat, & constantem vsum, vtilitatemque peritè laborando exhibeat.

Chymia Paracelsica stultitia est.

Ad

Ad hanc rem non vnius Paracelsi vel iudicium, vel labor, vel ætas sufficit: non satis est vna Paracelsistarum factio: non opiniones ventosæ, & ampullosæ iactationes requiruntur: sed consulendi sunt primi inuentores, illustratoresque, & excultores artis, non stolidè de rebus nugantes, sed ea scientificis infallibiliter pronunciantes, non vnius ætatis, sed omnium ad nos vsque. Deinde cum *chymia præmittat generalem naturæ cognitionem, sicut & medicina*: cum sit subalterna, subiectaque physicæ contemplationi: hoc fundamentum omnino est retinendum, & *non prius euertenda natura, deinde chymia producenda*, sed stante illa hæc extruenda. Præterea omnia inter se collata, & syncere iudicata ad conformitatem iustam sunt reducenda, vt principia respondeant scientiæ, & vicissim hæc illi: ex scientia vero per artem sequatur opus vtile ad gloriam Dei, & commoda humana, quod item reciproce ex suis principiis, quibus est essentiale, possit agnosci & iudicari. In hoc studio dum sumus, videmus omnem apparatum & laborem chymicum esse in laboratorio. Postquam enim ex natura (siquidem perfecti chymici esse volumus) didicimus materiam secundum omnes caussas, effecta, subiecta, adiuncta: eam aggredimur ad vsum commodiorem reddere, maxime vt medici instrumentum fiat vtilissimum, cuius præsidio & arceat morbos, & præsentes abigat, sanitatemque incolumem præstet, citò, tutò, iucundè pro gratia diuina, quæ in sanatione est TOTVM secundum formam, & efficaciam salutarem. Hîc modos elaborationum naturæ cuiusque analogos primum scire necesse est. Deinde accommodantur instrumenta, & labor deducitur prudenter peritèque ad scopum arti propositum. Operationes per se & sigillatim scire non sufficit vndiquaque. Neque enim chymicus statim es, si nosti destillare, sublimare, circulare, & reliqua operum manuatio ministerio expediendorum in Laboratorio.

Cum fere nullum Enchirema quo absoluitur magisterium vel essentia ab initio ad finem sit simplex, nosse oportet electionem, & ad res ipsas industriam accommodationem: prætereaetiam in concursu variorum operum, ordinem legitimum, cum vasis, & elementorum moderamine. Ita demum speramus posse artem absolui præmissa operationum scientia, singulari, & postea ostenso ordine in operibus sicubi multitudinem requirit elaboratio. Ita eandem traditam inuenimus: ita excultam à veteribus, & recentibus, atque ita etiam deinceps tradendam, quod & nostris aliquibus experimentis spectauimus. Neque enim vnius hominis est in omnibus laborando sigillatim versari: Est aliquid tribuendum fidei sapientum qui ante nos fuerunt: Est aliquid dandum experientiæ sociorum, & nostræ ætatis scriptorum. Sic in Academias, & Gymnasia tandem potest introduci chymia, & publicè doceri: Sic etiam in palestram sensibilem trahi, & ad iudicandas falsitates & sophismata impostorum applicari. Verum *id minimè placuit Paracelsiæ addictis, qui nihil minus ferre possunt quàm lucem scientificam.* Credunt enim interire suam auctoritatem, & præsumtionem, si in publico ars doceatur scientifice. Mera spirant arcana. Iam quod manifestum fit publico, arcanum non est amplius.

Sentiunt ergo perire sibi, quod aliis communicatur. *Fiduciam*, seu vt appellant *fidem* populi & existimationem occultarum virtutum sibi passim vendicant, etiam per magica tentamenta, *sigilla, pentacula, verba, characteres, attactus, constellationes specula, homunculos, vnguenta, sympathetica, Brasidellam, magurreonem, thesaurinellam*, & quæ alia monstra magicocabalistica, micro & macro cosmica, Triuna, &c. comminiscuntur. Hæc si quis velit propalare, interciderit fides, & existimatio. Sed valeant isti. Hoc iniquum est, nostrum studium etiam ab his exagitari, qui alias medici liberales & philosophi audire, & existimari volunt. Volunt *Libauium irrepere debere in fornaculas & caminos*: Volunt *ciniflonem esse*, & perpetuo *adhærere furnulis* chymicis in laboratorio. Quicquid edit, aliunde acceptum, vel descriptum clamant *non compertum propria chirotechnia*. Cùm limis intuentur habitationem Libauii, & nihil vident vitrorum, prunarum, caminorum, furnulorum, fumi: non plenam essentiis apothecam: statim expuunt, & tanquam Tisiphone afflati resiliunt passim calumniantes *nihil nosse Libauium non habere laboratorium, transscribere recepta, docere pridem docta, aut suffurata, amicisque communicata palam facere*, &c. At o sinistri iudices, olim fuit in laboratorio Libauius, & tum per se, tum per alios multa præclara confecit. Nunc quicquid siue sua, siue aliorum experientia cognouit, complecti scientifica informatione in studiorum adolescentiæ commoda satagit. Idne iniquum? idne nihil laborantis? Si transscribimus aliorum experimenta, id non fit temere? Assignatur enim in arte illis honorificus locus, & simul lux infertur ferè additis interpretamentis, & varietate in qua etiam iucunda est ingeniorum, & solertiæ comparatio. Præterea si Libauius non maculat manus carbonibus, lutoque & faciem fauilla opplet, læditque sensus suos operum halitibus, an id ne possit quidem si velit? Et finge nec posse administrare id quod scientia est consecuens: Ideone erat traducendus? Num medicum reprehendimus, qui non ipse venam secat, non emplastra coquit, non miscet pharmaca in pharmacopolio, &c. sed ministris tantum monstrat, quid & quo modo agere debeant, aut saltem quid paratum velit? Quot formulas extemporaneas mittimus in officinas? Num ideo infames sumus quia non ipsi manum admouemus? Quis herus male audit, cum famulitio imperat agere, quæ ipse seu non possit, seu nolit? Quis dominum ædium increpet, si non ipse ædificet, sed architecti operam conducat? Sapire melius mei homunciones, si stulti esse, & haberi non vultis. Ego tibi, quisquis es, siue meis, siue artificis cuiusdam verbis modum operandi præscribo: Iubeo mundare, putrefacere, destillare, cohobare, sublimare, exaltare, descendere, &c. Tuum est iussa exequi. Non quære de me id ne ego possim effectum reddere. Tu solicitus esto, vt præscriptum assequaris. *Quidam adeo fatui sunt vt in formulis omnia ad amussim quam apertissime exposita desiderent*: cum que ex Tonstrina, aut officina alia in chymiam prouolarint, plæriq; deserto stadio Theologico, iuridico, scholastico (nam ex perditis studiosis, tonsoribus, aurificibus aut calendariographis & perditiores sunt

Stulti homines qui eiero[?] volunt Libauium esse.

Lege vitam Fernelii, ibi inuenies simile quid isti viro à Flexelio quodam amulo contigisse.

Quomodo transscribat Libauius.

De præmanisas sibi escas cupientibus quibus venter equinus & asininus insite satisfacerit.

fiunt Alchemiſtæ) & aliis, arrepto libro *operantur ad verba ſeu literam*, vt cum aurum potabile ex Libauii chymia excatnificant; cum non reſpondet literæ vel potius ſuæ phantaliæ promiſſioni factum; criminantur furmulam cum autore: Plærique etiam ſomnia ſua inferunt, & ex litera extorquere volunt id quod ipſi fingunt, non quod proponitur. His aptandæ ſunt anriculæ Mydæ, aſiniq; furca, & ficus oſtendenda. Artifices ſcribunt ſuo modo? Tuæ inſcitiæ imputa, ſi nō aſſequeris ſcriptum. Qoę re etiam intemperiæ agitant, vt ægrè moleſteque feras, ſi in publicum commodum profero, quæ vel ego vidi, & expertus ſum, vel ab amicis, vt publici iuris facerem, accepi, quorum iuſta volumina à Camerario, Doldio, Herdesio, Brendelio, Schnaxeto, Sappbio, & aliis multis ad me noo typis vulgata, ſed ex ſcriniis monachorum, aliorumque repoſitoriis manu exarata ſunt tranſmiſſa, nec pauca adhuc intra penetralia mea retinentur; vel triginta annorum cura collegi: vel ex impreſſis tranſtuli in ſuum locum eum aliquo additamento: vel multis de arte quæſtionibus, & diſputationibus reddidi lucidiora? Si tu tua ſputa non vis in lucem dare, ſerua ea tibi, ſintque æternum ſepulta, quæ tam mala beſtia ſepulta eſſe cupis. Cum meum ſyntagma Pragam, quo confluere Paracelſicorum impoſtorum turba plærumque ſolet, allatum eſſet, & in bibliopolio proſtaret, relatum mihi eſt, acceſſiſſe

Iudicium ſtellionum quorundam de ſyntagmate Libauii.

duos ſtelliones Paracelſicos, qui naſum ſtatim corrugauerint, additis criminationibus ſolitis, *me nihil ſcripſiſſe niſi prius ſcripta*, & edita: *Deinde me non poſſe laborare, atque adeo neſcire, ſintne ea quæ tranſſcripſerim vera an falſa*. tertio *ſe fuiſſe mecum Coburgi in diuerſorio quodam, ibi me interrogauerint de quibuſdam ad artem ſpectantibus, ſed non potuiſſe reſpondere*. Non curo quidem de me, quid quiſque ſcurra loquatur. Imo puto illos nebulones ideo reieciſſe ſyntagma, quia non intellexerunt neque Latinitatem, neque philoſophiam meam. Si etiam omnibus placerem, hoc primum eſſet inertiæ & inſcitiæ argumentum: Veruntamen quod ad tranſſcriptiones attinet, ſi ſic tranſſcripſi, vt autorum nominibus additis tum induſtriam eorum commendauerim tum Alchymiam artificum (non enim oportet inertium commentis farcire artem) operibus illuſtrauerim, & oſtenderim præceptorum veritatem & euidentiam, quin alicubi adiecerim etiam interpretamenta, non peccatum eſſe confido, niſi ſuo peccant Grammatici, Rhetores, Dialectici, Iuriſconſulti, medici, &c. cum præceptis ſubiiciunt exempla ex probatis autoribus collecta. Noo autem omnia ex impreſſis tranſlata eſſe, cognoſcet is qui comparationem inſtituet. Dic etiam vbi ſic elaboratum ſyntagma, vt à me eſt editum, legiſti? Tam nec gratus pro iſto labore? Poteram allegare ſaltem oun nulla: Sed quam graue ſit allegationes euoluere, cum non raro libris careas, experti ſciunt.

Iniquiſſimum autem eſt à me exigere omnium formularum quæ ab aliis ſunt editæ manuarias elaborationes, & propria experimenta. Si vera ſcripſit Penotus, Quercetanus, Crollius & alii, mea relatione non fient falſa. Si item illos artifices peritos putamus, cur non fidem adhibemus illis, ſiue à me citentur, ſiue ab alio? Et quis hominum eſt, qui omnia vnus poſſit experiri? *Neidhardus à Duagen aſſcripſerat multis formulis ita ſe habere*; multis, non reſpondiſſe. Is autem opibus præditus per multorum manus poterat multa procurare etiam animi duntaxat cauſſa. Omnia vero quæ multis voluminibus manuſcriptis habebat, non potuit imitari. Mihi ſatis eſt artificis celebris fides, etiamſi impoſtor aliquis Paracelſicus modum præſcripti noo poſſit aſſequi. *Fuiſſe illos ſtelliones mecum in diuerſorio Coburgenſi*, mendacium eſt. Neque enim ſoleo conuiuari in publicis hoſpitiis, præſertim cum agyrtis, & nebulonibus. In Gymnaſio vero, vt & Rotemburgi in habitatione mea, adiuerunt me diuerſi, quos non omnes culpo, quanquam neſciam quo animo conuenerint. *Quidam reprehendebat me, quod Lullio aſſcripſiſſem lapidem mineralem, cum de ſanguine tractaret*, cui ob liberam reprehenſionem non ſuccenſebam, ſed iubebam experiri, & ſcriptum cum experimento conferre. *Aderant aliquando duo pannis & ſumu fameque obſiti & fere confecti*. Vnus Italicè ſciebat tantum (ni proditor fuit) alter loquebatur Latine, & Germanice. Hi verba faciebant de lapide philoſophico, quærebantque *an non magna auri multitudo ad eam paucitatem tinctura redacta eſſet, vt millecuplo mercurio, vel metallo imperfecto reſponderet, & tantum tingeret, quantum in natura fuiſſet corpus ex quo extracta fuiſſet*, cum compertum ſit granum vnum ex ſexaginta auri, iterum tingere ſexaginta; vt ſic granum multa millia tranſmutans deberet extractum eſſe ex tot millibus corporis. Sed *reſpondebam tūc paucis negatiuè, quia multiplicatio & proiectio longè aliud euinceret*. Poteram pluribus argumentis ex præparationis artificio, & axiomatica diſciplina ſapientum, ipſoque effectu idem demunſtrare: Sed *quales aues eſſent iſti ſtelliones, ex veſtitu colore & ſermone colligebam*. Itaque in veſtibolo relictis diſcedebam. Si hi ſunt illi, qui in bibliopolio Pragenſi me ſunt criminati, id mihi laudi duco: *quia à talibus nebulonibus laudari eſt vituperari*. Erat mecum etiam *Kirſtenius* cum ſuo comitatu, & aliquid mouebat de *Steganographia* Tritemii, & aliis nonnullis, in ipſo Gymnaſio. Sed non arbitror hunc quicquam animu inſidiandi protuliſſe. Verum valeant maledici.

Clauicula Lullii num de ſanguine ſit.

Sitne tinctura aurifica ex magna mole in minimam contracta: Imo potius ex parua in amplam deducta.

ὑπομνήματα. aperta, tectaque ſcriptura, quando aliis lectis, alia intelligantur, quod ex ſigno manifeſtum ſit.

Nunc cauſſa dicenda eſt cur ὑπομνημάτων libellum inſtituerimus. *Hypomnemata appellantur domeſtica aduerſaria, ſeu commentarii & recenſiones eorum quæ memoriæ cauſſa ſibi quiſque ex lectione auctorum collegit, & ſeorſim connotaunt*. Id in chymicis iam diu à nobis eſt factum, adeo vt luculenta volumina magna varietate ex editis, & non editis, propriiſq; obſeruationibus congeſſerimus. Contigit autem, vt admoneremur Hermeticorum præſertim, & parabolicorum formulas variè exponi, & non deeſſe ſciolos, qui ſibi ſolis arrogarent dilucidum ſenſum eorum quæ Quercetanus, qui ſtudio occultandi poſt Paracelſum inſignis eſt, & alii nonnulli, edidiſſent, cum tamen nihil minus aſſequerentur quam veram traditorum ſententiam: Interim autem iſtis iactatoribus fieret, vt augerentur impoſturæ, & vtcunque eueniret opus, id pro genuino haberetur, qui eſt mos Paracelſiſtarum. *Non quidem Oedypi & Delii natatores eſſe volumus, libenter audituri etiam aliorum eadem de re pronunciationes, & iudicia*: Veruntamen boni publici cauſa non putauimus occultandum premendumque eſſe quod prodeſſe multis poteſt ſiue ad intelligendum, ſiue ad pleniur inueſtigandum, maluimuſque peccare ſtudio iuuandi,

Hypomnemata.

Suggeſtiones ſententia quorundam Hermeticorum.

quam

quam male faciendi, & mentiendi. *Quercetanus* sæpe in animo habuit sua medicamenta liquido exponere: sed prohibitus est infestorum hominum machinationibus. *Rulandus* quoque eadem fuit sententia, qui etiam nonnulla in publicum dedit. Nihil tam bene dici potest, quod non inueniat audacissimos calumniatores, qui vt ipsi in medicina regnent, aliorum medicamenta, & curationes diffamant; & veneni accusant, quasi audito stibio, argento viuo, & similibus debellatum sit, & caussa victa. Quidni vero? Populus vel solis istorum nominibus absterretur, & medicum cum medicamento deuouet. Ita factum est vt Quercetanus cum stibio argentum viuum vulgi declinauerit, vulgares præparationes, quibus imperito vsu multi multis nocuerunt, omnino damnandu, occultiores vero per parabolica nomina philosophorum tradendo. Sed hinc nouus error existit, corruptela scilicet, & substitutio adulterinorum pro veris. Nos quantum possumus medicaminum secretiores descriptiones recensebimus, iudicabimus pro virili, & ab impostutis vindicabimus. Est & aliquid in nostris prioribus dilucidius tradendum, & nonnulla vberius declaranda. In his nos voluisse medicinæ chymicæ & studiis iuuenum inseruire, animaduertent boni. Ne vero inimici chymicorum ob id tripudient, cum viderint omnia apertè tradi, audebimus etiam illis os viulentum obturare, si viximus, efficereque vt maledictis suis apud omnes bonos, peritosque fiant infames. Vulgi iudicia semper fuerũt sapientibus suspecta. Qui populares volunt esse, delirent cum belua multorũ capitum, cumq; illa saltitã tes restim ducãt. Nostra causa agitur apud tribunal sapientũ, & peritorum.

Caput I.

De Argento viuo eligendo ad medicinam.

QVI Hermeticam medicinam profitentur nostris temporibus, omnem ferè vim medicam quæ sit admiratione dignior & efficacior, simulque ad vsum commodior, mineralibus attribuunt, ideoque etiam in his potissimum elaborant. Ex his faciunt *vniuersalia*, & *particularia* medicamenta: Ex his promittunt *vitæ balsamos* non tantum depulsiuos morborum, verum etiam sanitatis integræ vsque ad terminum vitæ diuinitus præfinitum conseruatiuos. His iuuentutem, seu *iuuenilem constitutionem ex senili* promittunt, quod *Renouari* dicunt; His tantum robur & firmitatem corporis, quantam ex aliis nullis, vtpote confidentes argumento quodam Paracelsico, *humidum radicale & calorem insitum, spiritusq;, quæ sunt tria vitæ & fundamenta & instrumenta animæ in corpore potissima, longè validius, durabiliusq; & contra putredines, aliasq; violentas corruptiones, & caussas noxias munitius consistere & permanere posse, quam vsu vegetabilium, & animalium*, quæ ne seipsa quidem à putredine sua ope defendere possint, nedum alia. Ex matre terra primam habemus originem: Quæ nos edidit, etiam conseruationis præsidia suppeditat, quæ licet sint vegetalia & animalia maximè ad nutritionem facientia, tamen ad renouanda instauranda, & confirmanda vitæ primordia tanto minus idonea quanto longius à prima radice discesserunt *Vnde potius peteremus noua iusta quam inde, vnde primum accepimus?* Ita isti argumentiuidentur. Cœlestia tamen non excludunt. Nam & hæc durabilitatẽ habent, formalitate sua ab illis plus materialib. discreta *Essentia cœlestes* licet in omni misto inesse, & capsulis elemẽtariis inclusæ perhibeantur, tamen *in mineralibus inueniri dicuntur copiosius & firmius ob stabiliorem concretionem*. In his ergo habẽt suos planetas, quib. vt magni mundi gubernationẽ in cœlo assignant, ita parui in terris. Ad tria reuocãtur genera medicaminũ, vt & in aliis. Nã in *mercurio, sale & sulphure* omnia esse pinasũ est, Hæc genera distinguuntur diuersitate mineraliũ quantũ attinet ad hanc classem, sicut & in vegetalib. & animalibus. Si omnia percurras, totasq; montium fodinas in vniuerso terrarum complexu exhauriãs, primas asscribi ARGENTO VIVO, quod *Hydrargyrum* certa dispositione, & alia *mercurium* appellant, comperias, iuxta axioma Hermeticum; *Est in mercurio quicquid quærunt sapientes*. Iste vero non vno modo est affectus. Nam aut solutum, viuumq; & fluidum in natura inuenimus, aut captum, seu *Hydrargyri varietas.*
inclusum lapidibus, ex quibus eum expediunt metallurgi. Deinde vel *volaticus* est, vel *fixus*, seu quod euidentius, *crudus*, quem & popularem, vulgaremq; voces, aut *coctus*: vel *solutus*, aut *coagulatus*, qui termini aliquando peculiares habent significationes. Quem *coagulatum* dicimus, is concretus est vi naturæ, idq; vel imperfectè, vel perfectè. Illud vel planè crude, vel cum aliquo coctionis gradu. *Crudam coagulationem* agnoscimus in *Antimonio*, seu stibio, & *marcasitis* pluribus, aureis, argenteis, &c. (Bismutho, Zincku, Gelfo, cadmia argentaria & similibus) Aliquem coctionis gradum deprehendimus in metallis imperfectis, plumbo nigro, albo, ferro ære. Perfectè coagulatus, coctusq; dicitur in luminaribus duobus Sole, & Luna, seu auro, & argento, quæ ob id *perfecta dicuntur metalla*, quanquam argentũ à summo gradu deficiat, nec omnes numeros coctionis absolutæ expleat, vt ita respectu auri quodammodo crudum, & imperfectum dici possit, argumento minoris in igni constantiæ, siue potentialem intelligas, siue actualem, vti apparet in examinibus *copellæ*, aquarum fortium, antimonii, sulphuris, &c. Verum enimuero cum de medicinis ex argento viuo differitur, nõ de coagulato intelligimus; *sed de soluto* seu liquido, siue talis statim ex mineris veniat, siue excoctione lapidũ, siue reductione ex coagulato per artem. Cum autẽ cuiusmodi sit, nõ parum ad vim medicam intersit, prima quæstio est; *quinam sit eligendus*. De hoc multa Quercetanus in libello de lue venerea, in alexicaco, in Tetrade, & alibi passim. Non omnino reiicit *oblatum ex conflatoriis*, & tabernis mercatorũ, qui eum ex natura ac- *Delectus hydrargiri.*
ceperunt siue per se fluentem currentemq;, siue ignibus aut alia arte viuum factum: veruntamẽ magis probat *coctum*, quẽ sic appellat, *quia artis studio per ignem & igneas medicinas iam aliquid est passus, exuit que primum cruditatis gradum*. Non tamen vnus est per eum medicandi modus. Nam aut per se in *Aqua cocta Quercetani.*
vsum venit, aut præparatus. *Per se dico*, cum nulla industria elaboratur, sed vti ex fodinis conflatoriis, vel officinis affertur, vsurpatur, siue solus, siue cum aliis, vti mos est chirurgis, qui eum

tudi

Mercurius occisus. rudi modo occisum (ita enim appellant, cum à cursu & fluiditate nonnihil ad quandam tractabilitatem vt commisceri aliis possit, reuocatur) quod saliua, vel succis, &c. conterere solent) vnguentis, emplastris, & aliis formis medicaminum externorum addunt. Nonnunquam etiam linea & telas eo vaporant: nucibus auellanis extracto nucleo, aut culmis pennarum, similibusque inclusum pro amuleto gestant. Nonnulli medici etiam contra vermes pueris deglutiendum exhibent, quo modo contra eosdem equis equisones, & veterinarii. Eundem etiam assumunt ad præparandum præcipitata, Turpetha & similia agyrtæ Paracelsici. Si ergo de viuo hoc & crudo agitur *primum loca*

Loca Mercurii impura. *generationis considerantur.* Non enim ignoramus alicubi perfectiorem gigni. Qui ex mineris crudis, plumbi, stibii, arsenici, cobalti, &c. primordia habentibus extrahitur, quique inuenitur sub vliginosis, & omnino impuris, non laudatur. Valde enim est leprosus, & non tantum frigiditate & humiditate loci imperfectè elaboratus, verum etiam halitibus vicinorum mineralium, plumbi, marcasithæ,

Hydrargyrus leprosus. cadmiæ, arsenici & similium infectus. *Leprosum* vocant, qualem nos ex Voigtlandia accepimus *adeo indigestum & impurum, vt licet detergeremus sæpe, tamen recuperaret nigrorem*, qui tandem in superficie quasi squamosa fuligo consistebat. Iste vero nigror pro *arsenicali, sulphurea, & saturnina*, imò *cadmiosa & venenata fuligine* haberi solet. Quercetanus vocat *sulphur arsenicale coniunctum cum aquositate frigida*

Loca argenti viui pura. *& vi deleteria.* Purior, nobiliorque est qui effoditur ex mineris fodinis aureis & argenteis vicinis, aut etiam extrahitur ex ipsis. Veruntamen & hic suspectus est. Nam cum fodinæ argenteæ sunt plumbeæ simul, & antimoniatæ, item cadmiosæ, vti inueniri solet cadmia argentaria venenatissima plena argento viuo, quod etiam dum argentum ex tali vena conflatur aliquando in caminis consistit, non habet laudem bonitatis. Eligunt aliqui *Goritiensem* qui ex *Hydria* montis 40000. pass. distantis Goritio, minio natiuo (lapide quem *anthracem* vocant subrubeum ex nigro, qui extracto hydrargyro minium pictoribus crematura exhibet: Est & colore cinabarino; vnde cinabarim mineralem vocant, seu fossilem:) excoquitur. *Hispanicum* probat Quercetanus ob puritatem. Is autem est *tum na-*

In tetrade pag. 464. & 465. cap. 33. *tus in Hispania, tum ex auriferis Indiis inuectus*, qui certè nisi vitiatus est à mercatoribus, puritate exuperat hydricum etiam sæpius lotum. Est enim argenteo splendore; cum hydricus magis ad plumbum decliuet, aut stannum plumbatum, nisi studiose purgatus fuerit. *Vngaricum* quoque commendat. Quercetanus alicubi non reprobat *Hassicum*, vtpote ex lapide rubro excoctum. Videtur enim tam commendare, quam præparatum sublimatione per sulphur. Verum ita & *Goritiensis* placere debet. Cum autem nihil tutum sit ab imposturis, siue ex India veniat, siue Asia, siue in Europa sit colle-

Nota bonitatis argenti viui. ctum, proponitur *generale examen bonitatis, nimirum si postquam totus per pellem leporis transiit sine vllo recremento, includatur retorta, vel cucurbita indeque destilletur item totus sine reliquiis.* Aliqui immistum calci viuæ, cum parte aliqua tartari puluerati, aut similibus destillant, vbi necesse est alienitatem relinqui. *Quercetanus & alii particulam imponunt in cochleare argenteum, & super prunis expirare sinunt.* Si relinquit maculam nigram, vel aliam præter auream, aut argenteam, repudiant. Sed *hoc iudicium suspectum est*, neque potest de tota quantitate concludere, præsertim si stannum, plumbum bismuthum, regulus, non exquisite sint permista. *Satius est per tartarum & calcem viuam bis, terue destillare.* Tunc poterit etiam vulgariter in pilulis, emplastris, vnguentis, amuletis, vaporationibus chirurgicis scirrhorum, ad vulgare præcipitatum & similia adhiberi. Quod si *septies, aut nouies vel etiam sæpius sic repurgetur*, inseruiet essentiis quoque. Amittit crudam frigiditatem, & aquositatem cum aliqua parte terræ. Detergetur etiam ab halitibus cadmiosis & sulphureis. *Qui studiosius in eo velit versari*, præmittat ablutionem. Ita enim nos consecuti sumus in vulgariter obuio puritatem Indici. *Contudimus in ligneo mortario cum ligneo pistillo salem præparatum solutionibus filtrationibus, & coagulationibus, & immisimus argenti viui portiones, donec totam quantitatem præsentem hausisset, interim cum pistillo diligenter subigendo, & lignea spatha à fundo mouendo. Deinde affuso aceto acri per lacinias destillato abluimus, sidenteque argento viuo liquorem nigrum, qui tam salem soluerat, effudimus. Postea aqua dulci eluimus, siccatumque per corium traiecimus. Sæpius idem saxum voluimus, donec speculi purissimi vicem redderet. Postea mistum tartaro & calce per alembicum coëgimus, iterumque triuimus cum sale & aceto, traiectumque corio repurgauimus.* Labor iste satis est molestus. Ideo per ministrum fidelem potest procurari.

Indicus non opus habet tanta cura. Probari tamen debet, num sit viriatus siue metallis aut

Indici mercurii probatio. marcasithis, siue ignobiliore hydrargyro. Probatio fit per corium expressione, & postea per destillationem ex retorta, aut cucurbita per alembicum in aquam receptaculi frigidam: apud Quercetanum per diuaporationem portiunculæ in argentea patella, vel cochleari. Si vero suspecta est mistura argenti viui impuri, color examinatur, cumque adhibitus ad syncerum improbus deprehenditur, prima via est ex calce viua & tartaro septies per alembicum pellere, posteaque abluere, extergere, & per corium repurgare. Recte item *cum sulphure & sale, aut vitriolo & sale quater sublimatur, & redu-*

De lue Venerea pag. 375. *citur.* Quercetanus compendium ostendit, iubens cinabarim artificialem officinarum pari calce viua, vel crusta panis tosta, vel Tartaro ad nigritiem cremato, miscere, & ex retorta in aquam frigidam recipientis agere. Is modus conuenit etiam sublimato Veneto. Sed ablutio per salem & acetum addenda est, sique ignauior euasit, per tartarum & calcem destillatur, & agilis redditur. Et hæc est aqua, quam *in syntagmate pag 253.* ex sublimato dulcem vocauimus, quod notet Lector, ne illam actem sublimationis intelligat, quanquam id etiam *alibi* declaratum sit. Quidam instituto Paracelsi, vt est in *Tetrade* Quercet. *cap. 33. nouies à sale & chalcantho sublimant interiectis suis reductionibus.* Sed detrimentum sentitur, estque is modus non præparatio, qua talem repurgatur, vt inseruiat arti chymicæ, vel medicinis externis, verum vt loquuntur, *essentificatio, qua*, sicut legimus apud Quercetanum, *Philosophicus* redditur, (a) purissimus nimirum omnique pernicie carens, & cum auro familiarissime coiens, quod ab omni cruditate & nigritie fuliginosa liberatus, iam calidus, siccusque sit factus, & igne naturæ sulphureque impregnatus, cuius virtute Sol & Luna in primam materiam reuocentur.

Nos

Nos *quintam essentiam* potius mercurii dicimus, & spiritum cœlestem, qui cum vltimo reductus est. viscosi humoris, seu liquaminis speciem repræsentat, quod si putrefactionibus arcanis in aquam philosophicam resolutum est, *tunc demum est verus philosophorum mercurius, aqua, acetum*, &c. Nostra purgatio de qua hîc loqui instituimus est huius essentificationis quædam præparatio, vt videre est apud Gebrum, qui sublimationi essentiam extrahenti præmittit purgationem per oxalmen. *Cum etiam tincturam augere volumus, non aliter purgatur quam sale & aceto. At cum projectionem facimus, ne hæc quidem necessaria est*: quia *tinctura ignea totum mutat*: Vide ergo quid instituas per mercurium, & hinc modum præparationis æstima. Vt obiter etiam hoc attingamus, quæritur, *num debeat in præparatione argento viuo aliquid adimi*.

An hydrargyro aliquid possit detrahi.

Ratio dubitandi est, *quia ne posse quidem videatur*. Nam totum adeo homogeneum est, vt nequeat in priora separari. *Totum etiam dicitur in igni manere, aut si volatile est, nullo relicto excedere.* Palmarius per ignem suum naturæ absque additione & detractione præparationem eam promittebat ex Pontano, *qua purum & impurum vna maneret*, simulque mutaretur. In epistola Bernhardi ad quendam Thomam *reiicitur purgatio Arnoldi & Gebri* per sublimationem, argumento, quia non debeat ei humiditas natiua detrahi, id quod actium violentia eueniat. Si hoc ita est, videntur falli *qui demtis extremis medium sublimationis eligunt*; item *qui ex frigido humido calidum siccum*, etiam tactu, vt loquitur Quercetanus, *faciunt*. Id enim est naturam hydrargyri destruere, & ex fœmina masculum reddere contra omnium philosophorum mentem, *qui non mutant fœminam in marem, sed conueniente matrimonio vtrumque iungunt*. His arietibus petitur Quercetani hyperbolica de argenti viui præparatione perfectissima iactatio. Agnoscit quidem ille præparationem externam, *qua coquitur cum aceto & balnitro*, posteaque per *coria, vel lintea traiectum* detergetur ad deponendas sordes in cute hærentes: sed in tractatu de lue venerea *Hermeticos philosophos ait non cessare mercurium suis sublimationibus & reuiuificationibus crebris toties & sine omni tædio iteratis purificare donec tandem perfectè purus, aut certè perfectissimo proximus euadat acquisito colore (b) azureo & cælesti*, dissipataq; & consumta aquositate & frigiditate superficiaria, corpori nostro noxia, excitato vero calore, & spiritu igneo, vt ex frigido calidus ex deleterio viuificus, ex plebeio nobilis & Philosophicus ex crudo coctus & digestus fiat. *Reprehendit medicos qui crudum, mobilem & fluxilem vnguentis & emplastris admiscent.* Sublimare iubet, eo scilicet modo quem in Tetrade ex Paracelso describit, & exuere *sulphure suo arsenicali, & aquea humiditate*, &c. Penotus scribit *à mercurio omnem sulphureitatem* seu partes sulphuris cum terreis & plumbeis *auferendas esse*, licet hoc absurdum aliquibus videatur. Terreæ & plumbeæ dicuntur cum capite mortuo manere in fundo sublimatorii: sulphureæ, arsenicales, & venenatæ in alembicum ferri, in medio manente parte pura. Geber tantum *aquositatem superfluam, & terrestreitatem ipsi adimit*. Alii *semen & quintam essentiam*; alii primam materiam exugunt, argumento, quod *aurum non possit in primam materiam, quæ aqua quædam est, reduci, nisi per primam materiam mercurii qua eam sit actu*, quod fieri etiam in aliis necesse est, cum per id quod potentia est, aliud non possit actum ex potentia accipere. Quod autem sublimatio à sale & vitriolo nonies repetita istam puritatem ei conciliet adeo certum fuit Quercetano, vt etiam scribat, id *arcanum fuisse* hactenus miris obscuritatibus velatum, atque ideo reuelari veniam poscat. Hunc esse *vere philosophicum mercurium* nigris fuliginibus & impuritatibus exutum, & *igne natura sulphureque impregnatum*, vnde admirandas virtutes mutuatus *verum acetum metallicum* sit, quod *Solem & Lunam in suam primam materiam reuocet* faciens *ex mortuis vitalia*, ex corporeis spiritualia cum conseruatione *virtutum seminalium & ignis sulphurisque natura*. Hæc ille *in tetrade* Si tanti est sublimatio, inquies, quorsum à Bernhardo repudiatur? Cur & sublimatum ipsum reiicitur, accusanturque impostura, & ignoratæ artis, qui argentum viuum sublimant? Sciendum autem est, quod & ante diximus, *hanc philosophicam purgationem simul esse elaborationem essentialem* ad magisterium lapidis, ad cuius similitudinem cum respicere soleamus, etiam in cæteris ideo commendatur sublimatio. Neque vero putandum est, philosophos in sublimatione subsistere: sed *hæc tantum via est ad gradum vlteriorem*. Ideo si quis contenderet, sublimatum esse mercurium nostrum in forma crystallina, eaque immobili, & lapidea, is deciperetur. Omnino enim *non sublimatum, sed per sublimatum præparata essentia liquida, sub forma & consistentia aquæ est mercurius noster, qui insitam connatamq; humiditatem non perdidit*. Et sic arbitramur accipiendam esse sententiam Bernhardi, errare nempe eos, qui per sublimationem argento viuo humiditatem radicalem adimant, aut putent se iam habere lapidem vel mercurium philosophorum, cum crystalli speciem sunt nacti. Quercetanus cum ex mobili immobilem fieri debere contendit, non vsum magisterii transmutationis, sed medicum intellexit: Et is sane etiam contemsit chrysopœian *in disputationibus cum Riolano*. Vnde porro colligere est, non assecutum esse mentem artificum de lapide, atque ita neutiquam reuelasse, quod se opinatus est aperuisse. Qui vero negant, argento viuo naturali propter perfectam mistionem aliquid adimi, quod fuerit in substantiæ integritate, posse, idque in partes diuidi, contemplentur saltem eius in aquam, & viscosum humorem transitionem. Deprehendent non esse innictam ei naturam vti nec auro, & argento, cæterisque mercurialibus, quæ variè corrumpuntur quanquam Nobilis Anshelmus *in suo gemmario* idem videatur sentire: sed disputans tantum contra apparentem in tria principia solutionem, non omnino negans aurum corrumpi posse.

Contra purgationem per sublimationem.

Præparatio Arg. viui Querc. perfectissima hyperbolica.

Quercetani in mercurio hyperbole.

Quercetano aliquid subolum: totum ignotum fuit.

Mercurius Phil. est sub specie aquæ: id quod vt Sedin Sogue inquit multos ... decepit, non crederent aquam esse in nostro magisterio.

Chrysopœia ignarus Querc. non potuit scire verum mercurium nostrum.

(a) *Vide, ne decipiaris inuolucris verborum, nam sic quoq; tantum est materialis. Apertum sensum inuenies suo loco. Liber librum aperiet.*

(b) *Azureus color est proximus vltramarino, ceruleus & constans in igni minus quam vltramarinus. Reuera est nomen generis, cuius species nobilior vocatur vltramarinum. Nam corrupta vox est ex Lazuli lapide, quem lasurium dicunt vulgo.*

V CAPVT

Capvt II.

De Turpetis mineralibus, potißimumq; Quercetani.

Turbith.

Turbith, vel Turper vox legitur apud Græcos, & Arabes. In Dioscoridis nomenclaturis *Pityusa* sic dicitur. Apud Mesuen Marinus putat radicem *Thapsiæ* à Siculis & Appulis sic dictam intelligi excogitata voce ab aliquo impostore. Actuarius radicem Pityusæ ita appellauit, procul dubio inductus Dioscoridis vocabulo. Aduersaria nomen putant Arabicum, vel semiMautum esse, & *significare quamuis lacteam radicem*, quæ pituitã deturbet. Vnde Tripolio, Pityusæ, Thapsiæ, Alypo, aut alteri ferulæ phlegmatagogæ, vel Tithymallo Myrtitæ, attribuũ, qua de re vide commentatores Mesuæ, aduersaria Anglorum, Mathiolum, &c. apud quos nihil aliud est quam vegetabilis appellatio omnibus officinis ea Auicenna, Serapione, Dioscoride, Mesue, mercatoribus, &c. notissima. Purgat autem per se parum, vt monet Lobelius ea Mesue. Admistis aliis fortius trahit pituitã, & phlegma crassum etiam à remotis. Ita res se habet in vegetabili. Postquam Paracelsus symbolismos reuocauit, & pro sua fatuitate ad omnia applicauit, cœlum miscendo terræ, vicissimq; Item humana microcosmi titulo, macrocosmicis, & macrocosmica inter se quoq; comparando, vt quæ sunt in animalibus, ea agnoscantur simili essentia in vegetalib⁹, & animalibus: vnde tandẽ extitit summa confusio omniũ medicinarum & morborum (Nam quicquid placuit perditissime cuiq; nebuloni, & Thrasoni arrogantissimo, id statim pro regula est: Iam res arsenicalis est, iam mercurialis, iam salina; Solaris, Lunaris, & quid nõ?) inde factum est, vt *herbæ minerales* in officinam veniant, nõ tantum vegetabiles, & vicissim, item cœlũ in terram, & terra in cœlum: Hinc illa: *Prunella mineralis sal: acetum minerale. Turpetum minerale, sol microcosmicus, Sol vegetabilis, sulphur solare sal solaris, sal hermaphroditicum*, & alia desipientiæ potius, quã sapientię nomina, quæ æmulatio partim, partim iactantia peperit, quasi peruersi isti Menalcæ Turpetha Rhabarbara, &c. quoq; haberẽt, sed essara, cœlestia, mineralia. Prætendunt quidẽ illi belli doctores, non esse margaritas porcis proiiciendas: Sed interim suæ lucifugæ impostura quærunt præsidium, quod euidenter patet *fictitio Turpetho minerali*, turbante corpus, & nõ phlegma solum, sed omnes humores turbis suis cõmouente, etiã quando cum correctiuis, alexipharmacis, cõprimentib. impetum, & retinentibus datur. Quidam *Turpethum minerale* ex solo argento viuo parant: *Dornkeuserus tum ex hoc, tum ex metallis singula confecit turpetha* calcinando, soluendo, extrahendo, reuerberando, & aliis modis, donec puluis quidam emerserit. Alii inter præcipitatũ, & Turpethum discreuerunt: Nam *præcipitatum* appellarunt mercurii rubentẽ puluerem volatilem: Sed *turpethum fixum*. Alii Turpethum via sicca fecerunt eleuando id ex acribus specie squamarũ, auripigmenti colore: alii nõ nisi via humida per aquas fortes, quibus submiserunt varias elaborationes per diuaporationes, reuerberia, incensiones aquæ ardentis, elutiones, &c. Maiore supercilio arcanorũ turgentes, aurum immiscuerunt, atq; ita quod olim erat *aurum vitæ*, id postea *in turpetum* transmutarunt, vt appareat, *nihil instabilius, & incertius esse Paracelsia*. Omissis cæteris, duos iam excellentiores inter se conferemus, *Crollium* scilicet, & *Quercetanum*.

Varietas Turpethi mineralis.

Turpethum auratum.

Turpethum minerale Crollii.

Crollii descriptio est *in Basilica pag. 122. & seq. Fiat spiritus sulphuris acidus per retortam fundi expertem de more. Corrigatur destillando. Argentũ viuum quoq; optime purgetur, modis supra expositis siue ex sublimato reducatur, siue cinabari, artificiali vel natiua: Siue hydrargyrus Indicus & Hispanicus, aut istis ablutionib. fit mundatus detersusq;*. Accipitur quidẽ aliquãdo & is, qui ex metallis, aut semimetallis (cobalto, bismutho, antimonii regulo) est extractus; sed in pręsens intelligitur mineralis, siue per se viuus sit inuentus, siue ex anthrace, & cinabari natiua eliciтus. *Sit eius pars vna in retortam immissa. Affundatur spiritus sulphuris duplum. Clauso vase per biduum digerantur in arenario subiectis prunis lenibus. Recluso postea collo admoue receptaculum.* (Crollius monet, retortã debere esse luto munitam: sed si ignis modum tenes, hoc non est, necessarium. Arena enim defendit vitrum) *Destillã paulatim. Spiritum elicitum redde in retorta hærenti mercurio. Digere iterum, & destilla Repete hoc tertio. Spiritus essentia coit ferè cum hydrargyro.* Ideo post cohobium tertium euanidus est, requiriturq;, vt nouus affundatur, qui viribus sit integris. *Digere. Destilla sensim, augeq; ignẽ paulatim, donec excandescat retorta. Hydrargyrus in albam massam vertitur. Opere frigefacto frangitur circulo ignito, vel filo sulphurato retorta, eximiturq; massa. Deinde cautè aure super Porphyrite conteritur, & læuigatur. Inde transfertur in patellas vitreas & pluuiali stillatitia calida perfunditur, subigitur, sinitur in quiete, donec subsederit. Aqua mutatur crebro, donec acrimonia salsa decesserit, & massa flauo colore resplendeat, quod est IV. horarum opus. Hactenus est præcipitatus.* Vt Turpethum fiat, *include pulueratum phiola aut oblonga cucurbita, cuius orificium lana bombycina tantum obstruatur. Infer in arenarium. Suppone ignem per gradus, vt vehementiore vrgeatur in dies octo, descendantq; partes crudæ à coctis, & fixis. Conferent autem se illæ in collum vasis. Obserua interuallum; & vbi confinia sunt, applica fila sulphurea, incende, cum deflagrarunt, guttam frigidæ astilla.* Ita rumpetur, *maxime si prius vestigium smiride feceris. Prudenter autem superiora ab inferioribus adime, ne sublimatum recidat in fixum. Collige sublimatum per se pede leporino. Fixum perfunde aqua ardente vini, vel iuniperi. Incende. Cum deflagrauit, affunde spiritum omni phlegmate carentem. Denuo inflamma, idemq; repete tertio.* Ita Crollius putat præparatum esse, vt intra corpus dari queat. Signum perfectionis est, *fixum auro fortiter contritus puluis, non inficit id albo*, quanquam non extremè debeat esse fixus iudice eodem, *vt possit excitari in actum*. Reduci tamen potest. Ita differt à præcipitato communiter dicto, qui etiam *carbone atratus agnoscitur affrictu auri*. Purgat phlegma & aquas, atque etiam bilem, vt sit quasi *Panchymagogum*. Mouet per aluum, & vomitum à tribus ad sex grana datum. Crollius misturas indicat. Sed ex Medico perito per se patebunt. Negat dari debere *in colica*, contra quam tamen temerarii Paracelsitæ olim maxime commendabant. Prohibet etiam in *pulmonum, iecoris, pectoris, lesionibus*, ne commotio vehemens noceat. Aliquando, *vt in febribus* præmittitur *purgans catholicum*: Et *in vomitu molesto porrigitur in pisorum*, vide autorem ipsum, qui postquam ex conserua datum est, iubet submittere haustum vini. Sed vt purget

Mercurius præcipitatus Crollii.

Turpetum ex præcipitato.

Correctio Turpethi.

Signum perfecti Turpethi Crolliani.

Præcipitatũ vulgaris nota.

Pantagogũ & panchymagogum.

Turpeth in quibus non vsurpãdum. Crollius circumcidit Paracelsicam de Turpeto iactantiam.

à cana

à com... [illegible] potest; & *vt vitetur vomitus,cum trahente in aluum cathartico leuiore* Ita se habet primum Turpethum Crollii,quod non videtur vberiore declaratione indigere: Nisi quod mirum sit, paracelsistam paracelsistas corrigere, & catholico Turpetho præmittere catholicum vegerabile: item illud plus,quam ad cœlos sublatum medicamentum vegetabilibus spiritibus frangere, cum correctius dare,& tamen non penitus domare.

Secundum fit cum auro dupliciter: vnus modus biennium requirens non laudatur. Alter trimestri, vel quadrimestri bono igne adhibito absoluendus, exhibet tantum *præcipitatam*, quod spiritu sulphuris figitur,& in Turpetbum aureum,seu *aurum vitæ* mutatur,qua dictum est prius arte. *Quercetani perplexitates* requirunt Oedypum. Recensetur id inter *angelicas præparationes in tractatu de lue venerea*, vbi etiam excusat *suas obscuritates*, quia dubitet, nuspiam se non à veris philosophis intelligi: *quasi non esset verus Philosophus,qui non sit Oedypus.* Recenseamus id primum,postea iudicemus. *Cape calcis terræ pellucidæ & fixæ: Talci calcinati singulas libras. Fiat ex iis forte capitellum. Ex hoc argenti viui libram coque horis septem: Viuum vero septies sublimati, semperque reducti, vt initium vero fixionis accipiat. Quod si à calcibus quoque istis sæpe sublimetur,putatur tandem figi. Cape illam coctum tum capitello: Solue propria regali fœtido menstruo. Hæc esto vna solutio. Solue seorsim in alio eiusdem menstrui parte metallinæ antimonii bene præparatæ tres drachmas. In alia parte solue auri per stibium vnciam. Solutionibus confusis vas obtenebrabitur. Sepeli in Athannore, donec clarescant. Impone alembicum. Destillo ad siccam. Destillatum liquorem reddes, quod mansit in destillatorio. Digere. Destilla Repete hoc quartum. Hoc facto affunde fixatoriam nouam ad IV. digitos. Digere per triduum. Destilla,ter quaterve à soluto. Sub finem da ignem sublimationis. Quod ascendit,separa à parte hærente fixa. Hanc contere,& in catino plano super prunis cremo gradu ignis secundo per horas XII. interim per bacillum agitando,donec fiat Salamandra rubicundissima.* Aquarum descriptiones hæ sunt: *Phlegmatis vitrioli & aluminis an. lib. ij. ß. aceti stillatitii lib ij calcis terræ nostræ pellucidæ, & fixæ ℥. ß. Salis corneoli crystallini ℨj. albaminis ouorum numero XX. Destillentur bis super feces per alembicum.*

De Quercetani Turpetho, ex hydrargyro, stibio & auro.

Salamandra Turpethum Aqua fixatoria.

Alia fixatoria paratur ex chymia,lapide sedenegi: lapide perlato: Sulphure rubicundo marcasitarum,lacerta viridi,& rubra; halinitro,sale aluminoso. ℞. *aquæ prioris libras tres: Mercurii præparati fixi lib. I. Destilla quater à fecibus. Vltimo pelle ad siccitatem. Massam relictam tere super marmore, & noua fixatoria* (Secunda scilicet) *quater affusa destillo. Tandem vini alcool à puluere destilla quinquies, semper affun...natum.* Iste est præcipitatus, seu Turbith minerale ad *crassum phlegma expurgandum* dosi gr... ex conserua Bethonicæ & aq. Theriacali post purgationes in *morbo venereo*. Ecce tibi. Luctatur c... obscuritate difficultas operis. *Quis propter phlegma tantum laboris sustineat?* Cur non vtimur *Diatartaro phlegmatagogo*, vel *spiritu aureo Rulandi* ex Trochiscis alhandali, quem alterare possumus mercurio vt occultius disponatur ad luem? Crollius ferè secutus est modum Quercetani; sed addita correctione & abbreuiatione. Est & simplicius Crollianum. Primum enim nihil recipit præter argentum viuum: reliqua etiam aurum,omisso stibio. Sane Quercetanus magnum auxilium intendit commistis his mineralibus quibus Paracelsici omnia ascribunt etiam sigillatim præparatis vt tria vniuersalia in vnum cogantur,& nihil non comprehendatur,licet non putemus Quercetanum sæpe vsum esse tam prægnante auxilio.

Terra pellucida fixa si rectè diuinamus, est *lapis specularis*, species scilicet gypsi. Potest tamen & alabastrites intelligi. Talcum per se notum est. *Capitellum* lixiuium est; quod vt forte fiat, sæpius nouis calcibus affundetur. Sublimationem hydrargyri fieri à sale,& vitriolo aliunde patet. *Reuiuificatio* est reductio eius per calcem ex retorta in conceptaculum aquam continens. Sunt & aliæ reductiones per tartarum,crustam panis,sabulum,cineres,argillam, &c. de quibus alibi. *Regale fœtidum menstruum* aqua regia est, quæ aurum soluit cum mercurio, & stella antimonii. Hic refutantur illi qui negant Regia aliud solui quam aurum, (a) & argentum viuum sublimatum, qui & explodunntur à Dornbeusero qui fere omnes suas fortea *sale ammonio* conficit. Dum ait *NOVAM fixatoriam affundi debere*, subolet per regale illud menstruum accipiendum esse vnam fixatoriarum, quas ibi descripsit. *Metallina antimonii* Regulus est, vel stella ex eo cum ferri lamellis & Tartaro facta. In confusione solutionum caute agendum. Nam ebullitio fit. Guttatim igitur in magna ampulla confundantur. Halitibus surgentibus vas fit caliginosum, soletque rubere. Ideo in cinere calente seu cinerario, aut stufa sicca detinetur donec halitus dispareant. Iubet destillatum liquorem *ad caput mortuum, & feces* referre impropriè, cum neque mortuum caput sit in fundo vitri, neque fex vlla, sed *magisterium solutionis*. *Salamandra rubicundissima* intelligitur fixus puluis vel massa rubra. Quæ in aquis fixatoriis ponuntur adbuc sunt obscuriora. Apparet querelam, aut reprehensionem ad ipsum Quercetanum fuisse delatam. Acriter enim inuehitur in Theones quosdam, qui nomina ista *nec gustare, nec conterere*, vt loquitur, potuerunt, cuiusmodi sunt: *Aqua stygia: Muria acida* (acetum salsum, oxalme, qua ablui solet argentum viuum) *Turbith minerale: menstruam fœtidum* (quod sanè apud Lullium legitur de aqua quadam forti soluente, sed alii aliter interpretantur) *menstruum cæleste* (id quoque diuersam habet significationem, cum vel rorem melleum destillatum designet, vel aquam soluentem circulando ad quintæ naturæ puritatem exaltatam; vel vini spiritum summe elaboratum) *calx fixa & pellucida* (calcem terræ fixæ pellucidæ scribit, per quam Talci, aut lapidis specularis, vel gypsi translucidi accipimus, quanquam aliquando in mediis saxis inueniamus *medullam quandam foliatam*, quæ pro talco esse possit, vtpote resolubilis in lamellas perspicuas: item alabastriten & similia astringentia; nec interest ad virtutem;) *sal:a resuscitantia* (resuscitatiua, seu reductiua, vt est sal Tartari, sal ammoniacum, vrinæ, &c. quibus viuificantur calces metallorum, aut reducuntur in metalla, quo pertinent *fluxus* quoque vt Borax, sel vitri, halinitrum, sal gemmæ, &c. Sunt tamen & alia resuscitatiua, vt cum argentum viuum sublimatum, vel cinabarim per Tartarum crudum, calcem, argillam, farinam, &c. reuocamus in viuum liquorem; sicut metalla in mercurium per aquas, & pulueres mercuriales)

Aq. regia etiam alia soluit præter aurum.

De præp. med. ... cap. 3.

Calx in ... forma propria mirum est si pellucet. Sales resuscitatiui.

sal coraceli ry, sal ni (quo termino vtitur in aqua prima fixatoria, videturque vel gemmæ intelligere, vel sublimatum ammoniacum vel halinitri, vel Tartari. Vnde fluxerit nomen corneoli, non satis appatet. Sardam & sardonichen aliqui carneolum appellant à carneo colore: qui cum aliquando *in vitro* antimonii conspiciatur, hoc quoque *corneolam (b)* audit. A cornu corneum & corniculum deriuant grammatici, non corneolum. Hic ergo Daui sumus, non Oedypi) *Kibric* (sulphur) *Terra fœcida, Terra mortua* (exhausta vitalibus potestatibus: & recepto spiritu pure sit in vitam reuocari. Fœtida vero est damnata & abiectanea, vt in præparatione lapidis vegetabilis.) Illa quoque fœtida dicitur quæ post sublimationem restat, item post argenti viui in aquam mutationem uceultiores est in artificiu lapidis. Lapis *Sedenegi* (hæmatites) Lapis perlatus (Talcum, vel specularis. Est enim inter fixatoria & astringentia) *Salamandra* (calx fixa, terra fixa, puluis fixus per igneas aquas, & reuerberium præparatus, plærumque ex argento vino, vel auro, vel vtroque ruber) *Lacertus viridis* (vitriolum viride) *Leo rubens* (Lacertum rubeum, seu lacertam viridem & rubeam ponebat in fixatoria pro vitriolo viridi, & colcotare seu chalcitide. Alias *Leo viridis*, & *Leo ruber* in artificio lapidis non vno modo exponuntur, fereque *viridis* est cum mercurius Philosophicus adhuc est crudus: *Ruber* vero cum in opere rubeo elixyr ad rubeum est perductum, cuius resolutio est *sanguis Leonis* rubri. Alii aliud dicunt pro diuersa consideratione: Et videndum est qua in parte operis, aut quo opere inueniatur terminus) *Aquila volans, aquila expansa* (argentum viuum volatile sublimatum, vel sal ammoniacus sublimatus. Expanditur cum caput est in fundo vasis, alis in alembico: vel cum in liquorem diffluxit: Volat, cum totum est sublimatum) *Acetum montanum* (Spiritus vitrioli acidus, vel sulphuris: Alibi etiam salem armoniacū acidum dicit, vtpote cuius vi putat humores omnes acescere, vt in aceto, succo limonum, citri, berberū, &c.) *Sanguis medasæ* (argenti viui sublimati liquor; vel alius lapidificus quo modo Zuingerus salem urionum, etiam Gorgonium dixisse creditur. Thomas ita vocasset lac virginis lapidificum: Durnæus in gemmis faciendis liquorem fixatiuum. Alias est tinctura coralli rubentis quod cum sub aquis molle sit, in aëre lapidescit. Anshelmu tales plærique sunt lapidifici.) Hæc nomina ibi recenset, atque esse *apprime significatiua*, & tantum ab his intelligi qui *medullam dulciorem librorum abscondita philosophia degustarunt*, &c. Sed nō ignorum est, quam libere & licenter abutuntur terminis Scorici isti Paracelsistæ. Ille quoque absconditā philosophia complexest quotuplica vesanorum Paracelsistarum cerebra, quæ etiam super perplexitatibus Paracelsi immane quantum discrepant, quolibet fingente sibi suam clauem. Antiquitas Hermetica si reuiuisceret, diceret se illam philosophiam Quercetani ignorare. His ita se habentibus, in prima fixatoria iubemur capere aquam stillatitiam vitrioli, & aluminis sigillatim factam: Et licet phlegma sit aquositas separato spiritu relicta: tamen hic vtrumq; simul possumus intelligere, quasi *spiritum phlegmaticum dixisset*. Deinde acetum stillatitium: inde calcem Talci, vel lapidis specularis (*glaciem Mariæ* aliquibus appellatam) salem gemmæ, (vel Tartari, aut halonitri aut similem) & albumina ouorum: In aqua fixatoria secunda recipiemus *Cadmiam*, seu lapidem calaminarem (Quæ Græcis cadmia dicitur, ea à barbaris *climia*, & *cadimia*: Estq; recrementum fornacū dum æs coquitur. Specialius lapis in lateribus fornaceum cum æs ex ærario lapide & diphryge conflatur, concrescens est, quo vtuntur in orichalco faciendo. Idem etiam fit per lapidem calaminarem, quem inde cadmiam terream, vel lapideam vocant. Alias est & natiua cadmia in argentariis fodinis, &c. *Hau atten* (aut Ich stum nodum) *Talcum*, (Hunc enim putamus esse perlatum lapidem, licet & specularis possit accipi vel gypsum album, & lucidum instar conchæ margaritiferæ) *rubeum sulphur ex aurea marcasitha: vitriolum viride: colcotar: Salem petra, & alumen*, destillabimusque aquam more aquæ fortis communis. *Alcool vini* appellant spiritum vini exsiccatum seu ab omni aquositate adeo immunem, vt totus conflagret si incensus fuerit, nulla relicta humiditate, nec macula. Ita liquidior fuerit Turpeti mineralis conficiendi ratio.

Aqua fixatoria prima Quercetani.

Climia.

Turpetum ex Tetrade.

Eandem descriptionem voluit reponere *in Tetrade capitulo trigesimo tertio*, *pagin.* 465. *In eadem aqua philosophica* (inquit) *si alterum duorum luminarium intinxeris, ac dissolueris, eidemque aquæ mercurioi cinnabaris mineralis, aut antimonii seorsim immiseris, ac solueris cum minore elegantiâ nostri reguli stellati portione addita, cuius pondus iam pridem tradidimus: omnibus rectè permistis, & obumbratis sicrebris cohobationibus, ac reuerberationibus exerceantur, & ex arte edulcentur, inde Turpetum nostram minerale nascetur*, vel *Aquila cœlestis Paracelsi, ac Phædronis*: quod 3.4.5. aut 6. grano. pondere vino infunditur, daturque colatura quæ *operatur admiranda* leni vacuatione: quæ grana iterum atque iterum possunt in vsum vocari *ad omnis generis luci, Epilepsias, paralyses, hydropes*, &c. Tria soluta proponit; *auri* vel *argenti* (cuius tamen nulla mentio est in spagyricis): *Hydrargyri ex cinabari minerali, vel stibii regulo*: & stellæ antimonii, seorsim facta per *aquam quandam Philosophicam, quæ in spagyria erat Regia*, vtpote regis solutiua: alibi vt in panacea stibiatie, proponit *aquam mercurialem*, cuius meminit etiam in lue venerea *pag.* 390. & *in Tetrade pag.* 471. hancque misceet cum pari spiritu halinitri, digerit, cohobat, destillet, vt bene vniantur, & aurum argentumque soluant, & calcem efficiunt. Sed non opus est tunc argentum viuum sublimatum addere. Sufficit enim si aquam istam soluentem feceris (c) *ex liquore salis ammoniaci per calcem viuam fixi, & spiritu seu liquore halinitri pari, vel etiam copiosiore*. In hac aqua dum vtrumq; luminare solui tradit, ubi iter refutat item Palmariū & alios, qui aquā salis ammoniaci tātum auro soluendo & sublimato addicunt. Dum ponit hic argentū viuū ex natiua seu fossili cinabari, vel stibio, perinde putat siue ex sublimato quinquies repetito extrahas, siue ex anthrace, siue antimonii metallina. Si hoc ita est, *sumere licet Hassicum, vel hydricum duntaxat purgatam*. Excoquitur .n. is ex minio natiuo, seu lapide hydrargyri. Quorsum opus est sublimationū difficilimarū, periculosissimarumque aleā subire? Quorsum etiā stibium torquemus, vt argentū viuū fudet? Sufficeret tamē modo id facilius assequatis. Quantitas soluendorū iam expressa est *in spagyria, scil. mercurii libra, auri vncia, stellæ tres drachmæ*. Sulutiones sunt rectè permiscendæ, nempe lenim vnam in alteram instillando. Hinc sequitur

Explicatio probabilis mysterii.

Aqua philosophica Quercetani.

fumas,

fumus,& obscuritas in vitro, vnde dicit OBVMBRATIS : melius DEVMBRATIS. Nam supponendum vas est in arenam vel cineres modicè calentes, donec obscuritas desinat, *fiantque omnia clara.* Id non de vitro tantum intelligendum; verum etiam de liquore ipso qui debet esse clarus, non turbidus. Inde fit destillatio per alembicum, ita vt liquor quater extrahatur, totiesque reponatur; Et post hæc affundatur nouus, procedaturq; eodem modo. (*d*) Exercēda materia etiam est reuerberationibus; hoc est, *in reuerberium per catinum inferenda*, ibique *ignium vi vrenda, vt quod adhuc volaticum est decedat*, cuius gratia quidam subinde mouent, vt in auro vitæ. In spagyria retinebatur cucurbita, cogebaturque ascendere volaticum à fixo. Sequitur tandem *edulcoratio* omissa noua fixione spagyriæ. Neque enim ea erat necessaria. *Dulcoratio peragitur per dulcem stillatitiam*, aut aquam ex albuminibus destillatam. *In spagyria* spiritus vini adhibebatur, vt patuit. Addis fieri Turpethum suum minerale, vel *Aquilam cœlestem Phædronis & Paracelsi* : Sed infra audiemus de alia Aquila cœlesti. Paracelsum quod attinet, is *in Tomo V*, ex quo locus de cura hydropis citatur, *mercurium præcipitatum vocat*, cui tribuit vim tantum aquas ducendi. In *lib. 2 de longa vita cap. 7. Tomo 6. de Hydropisi* appellat *Aquilam præcipitatam*, cui vt etiam phlegma trahat, adiicit extractum Alhandali. Opponitur ea *Aquila exaltata*, (*e*) seu cœlesti, quæ est argentum viuum sublimatum, quod elaboratum dicitur *Aquila alba* cuius gluten est pars lapidis philosophici. Dornæus accipit aquilæ vocem de *sale ammoniaco, & mercurio auri præcipitato*: quorum hoc non est admodum verisimile, quando Paracelsus simpliciter *mercurium præcipitatum* ponit, cui & illa vis inest. Crollius quoque Paracelso hunc tribuit, vti & Phædroni & Hutero. Cum item Turpethum Quercetani sit compositum ex argento viuo, auro & stibii regulo stellato, non potest esse aquila præcipitata Paracelsi. Vt autem Paracelsus hydropi remedio esse tradidit in citatis locis, alibi etiam *lui Venereæ* ita Crollius huic ipsi potissimum, postea etiam *Hydropi, Podagræ, Pleurisi, venenis, scabiei, febribus, ictero*, &c. de quibus lege ipsum. Aliud est corallatum & corallinum. In cura *Syronum* Paracelsus *Aquilam fixam, arsenicum fixum, Realgar fixum* commendat. Ea videtur esse sublimatum fixum. In cura morbi Gallici aquilæ rubræ, quæ est præcipitatum argentum viuum, fit mentio. In ictero *lib. 7. cap. 6. de tumoribus* & in catarrhosis pustulis *aquilā non mutatam* proponit: In *Gallica* cum *podagra aquilam Hamatinam*, cuius sex grana cum aq. Hermodactylorum, & fol. elleburi ad purgandum vehementer propinat. Quomodo vero distent ista coniicere est ex descriptionibus. *Aquila præcipitata* eadem est cum *aquila rubra, aquila non mutata: præcipitato hamatina: Aquila hæmatino.* Licet enim præcipitatum damnet in fine lib. 10. de Tumoribus: tamen alibi commendat, & eandem vim *aquilæ rubræ* contra icterum tribuit, quam præcipitato. De corallato & corallino *infra* differemus. Quæ de Turpethis & fixo argento viuo annotauimus, potes *in Alchemia* titulo Turpethi mineralis videre. *Vulgares Paracelsici abluunt argentum viuum aceto, & sale* (Crollius præmittit septem coctiones ex Lixiuio calcis viuæ, & cineris clauellati) *donec omnis nigredo abierit. Deinde aqua forti ex aluminis salis an ℥j. ß vitrioli ℥iij. halinitri ℥v. destillata soluunt; soluta calci affundunt nouam, vt figatur melius. Inde abluunt* io... *aqua dulci, donec acrimonia abeat. Tandem reuerberant in vitro bene clauso per decendium*; sed ignem m... oportet; alias quod volatile est resolutum cum impetu erumpet, aut prius id per sublimationem est auferendum. Reuerberatum irrigant aceto, & in vitro argilla armato digerunt primo ignis gradu per aliud decendium. Tandem in læuorem super marmore redigunt.

Aquila cœlestis Paracelsi.

(*a*) *Erkero aliquando tantum aurum & æs soluit : aliquando aurum, æs, ferrum, plumbum, stannum, sublimatum, arsenicum. Si vis certus esse, ex aqua forti adiecto sale ammoniaco fac regiam, & inice aurum mistum ære & argento, vim videbis.*

(*b*) *Anshelmus indicat Corneolum corrupte dici pro carneolo Italice, Gallice, Germanice. Is autem lapis est semiperspicuus colore lotura carnis, vel sanguinis biliosi. Est tamen quoddam rubentius, quoddam genus pallentius, vt album dici possit. Quercetanus inde nomen transtulit ad salem Petræum crystallinæ concretionis vel similem. Alibi mentionem facit Corneoli glaciati alcool, per quod videtur spiritum salis tartari intelligi: vt sic sal Tartarinum sit pro crystallino Corneolo; si fixatoriam vim respicimus, potius cogitabimus de crystallis aceti & aluminis.*

(*c*) *Aqua philosophica alias etiam fit ex destillatis simul halinitro & sale ammoniaco, idq; sic fieri oportet, & non mistione liquorum, qui se retundunt mutuo, & acres spiritus dissipant, nisi certum modum teneas, vt integris viribus vniantur.*

(*d*) *Opinio est sic magis attenuari & spiritualiora reddi corpora, vt etiam per alembicum duci possint. Est in hoc aliquid : sed id fit quoque, vt altius se insinuent penetres sales, fiantque insolubiles, vt documentum in via componendi philosophica. Suademus ergo, vt ista aqua philosophica non vsurpetur, nisi circulationibus cœlestis reddita, si nolumus sales adhærere, & quid opus est sales infigere per cohobia, si mox volatile totum reuerberando separatur, vbi nec essentiæ parcitur?*

(*e*) *Aquila volans ab aliquibus dicitur oleum rubeum vitrioli, quod primo extrahitur ex cremato chalcantho cum silicibus vstis destillato : mox affusum nouo vitriolo iterum destillatur, quod tandem itidem noue. Tunc dicitur aurum soluere, eiusque partem tinctura. Sed aliter se res habet in vero artificio.*

Capvt III.

De præcipitatis simplicibus variis & eorum iudicio.

Varia iudicia de præcipitato.
Quilibet agyrta suum habet præcipitatum, licet ex officina emerit.

PRæcipitatum vocant *argentum viuum* in puluerem, calcem, vel cinerem (Nam & sic appellat rex Æginetha) genea aliqua vi, potentiali, vel actuali redactum, ita vt non omnino sit fixum, sed reduci queat, atque etiam affrictum auro sui indicia argentea allutione præbeat. Mira tamen est sententiarum varietas, non patientibus plærisq; se legum vinculis contineri, vt semper sit effugiendi rima, sicubi peccatum inscitia artis, aut negligentia fuerit. Cum de *præcipitati noxa* sermo est, quam tergiuersentur plærique dictis, scriptisq; negando pertinaciter suum præcipitatum (*Est enim ferè vnicuiq; suum*) in culpa esse, nouimus: Et tamen non in re, sed mala præparatione vel accommodatione, & vitio crimen hæret. Quod si de ope proficua, auxilioque ex eodem per experimenta quædam verba fiunt vix quisquam est, qui suum non vel parem dicat, vel etiã longis multisq; parasangis meliorem. Qui in

Officinarum præcipitatũ an ex arte eiiciendum.

officinis vulgo prostat præcipitatus, quem q; *chirurgi, balneatores, vnctores, suffitores* & huiusmodi fariœ homines coquere didicerunt, quanquã alias autoritate Nicolai Massæ Veneti medici clarissimi *pulu. angelicum* audiat, & à Paracelsistis olim ferè pro vniuersali vsurparetur, tamen *nostris temporibus damnatur*, & ex arte eiicitur non à dogmaticis tantum Galenicam profitentibus, verum etiam à Quercetano Hermetico, & Penoto, aliisq; nonnullis, (Paracelsus modo commendat modo repudiat prout cerebri inconstantis vento fertur) *quasi non & istud medicamen esset opus artis chymicæ*, aut propter maleuolorum hominũ accusationes, & flagitia male vtentium vel optimis rebus impostorum, & mulomedicorum artificium sit abnegandum, conculcãdumq;. Verum illos contemptores, & repudiatores nec serio, nec ex animo facere, *sed tantum, vt disputationum, obiectionumq; vehementiam vitent*, quasi decli-

Præcipitati vulgaris vtilitas.

nante forum, patet explicatiore sententia, & *laude etiam vulgaris præcipitati* quem cogũtur fateri insigniter, imò *ad miraculum prodesse in vlceribus virgæ* contagio venereo affectæ, & *caruncula* in collo vesicæ enata: In *vulneribus sclopetorum* glandibus tactis: in *spongiosa carne exedenda* auferendaq;: in *fonticulis* deprimendis, eliciendoq; fluxu: *in occulta vlcerum* malignaq; qualitate tollenda: Coercendis etiam *serpentibus vlceribus & gangrænis*, & *tumorib. duris*, *crassoq; pure* dissoluendo, adeo præclare vt par remedium inueniri posse negent. Vide Hieronymum Rubeum *sect.* 2. *de destilla.* 22. Penotum in chymicis *de Argento viuo*, & omnino recentiores autores, qui de lue venerea curanda scripserunt etiam Paracelsum

Præcipitatum in morsu canis.

ipsum in chirurgicis Matthiolus in morsu canis rabidi eximiè commendat. *Vbi e vulnere crusta deciderit* (inquit) *salutiferum fuerit remedium plagæ quotidie puluerem præcipitati* (sic enim vocant chymistæ argentũ viuum in puluerem rubicundum conflatum) *inspergere: siquidem id eximium, præstantissimumque medicamentum præter id, quod vulnus occludi prohibet diuq; patens seruat, attrahit etiam ex alto ad superficiem potenter venenum, quo in re cætera huius facultatis præcellit medicamenta*, &c. Lege & quæ habet *de morbo Gallico melancholico circa finem*, vbi extinctionem vocat præcipitationem, & ex Rasi ad vlcera commendat. Qui

Præcipitatio, extinctio.
Infamatio præcipitati.

id contra dysenterias, colicas, cœliacas lliacas, vermes, luem veneream, arthritin & similia mala in ventrem immiserunt per os cum potionibus vel forma pilularum, aut boli cum conserua aliqua, vel Theriaca demittendo, temeritate sua infame reddiderunt medicamentum; quanquam & Penotus *ad subducenda per aluum excrementa, humoresque prauos per poros expellendos vtile iudicauerit*, sed alio vsu quã imperito, improuidoq; impostorum: id quod semper aduertendum est in iudicio huius, ne videamur, siue Dei creaturam bonam, siue artis opus præclarum inscitè, temereque condemnare. Verum relictis his ad modos præparationum accedamus.

Theoria præcipitati.

Materia præcipitati est argentum viuum cuiuscunq; generis siue per se in natura inuentum, siue ex minio, aut cadmia argentaria, vel marmore excoctum: siue ex metallis & marcasithis elicitum. *Formam* habet pulueris vel calcis rubentis, aut flauentis: interdum & pallidæ seu citrinæ: nonnunquam albæ. *Finis* fere medicus est, potissimumq; *chirurgicus*; aliquando tamen cum secretiore via elaboratum est, etiam interiorem vsum habet in medicina, & metallicæ adhibetur. De *efficiente* dictum est,

Cur aqua ista pulueretur.
Reductio præcipitati.

quod sit *opus artis chymicæ* per igneam potestatem, quæ vel absorpta exiccataq; humiditate in siccum puluerem id redigat, vel saltem definiat, coerceatq; spiritibus salsis ingestis, quorum vi continuitas confluxus disgregatur, & pulueris atoma continentur circumamplexa salsis accretionibus, quibus per ablutionem ablatis redit natura liquoris, fitque denuo viuum argentum, vt prius. Nomen *præcipitati* traxit *à descensione*, quanquam non hac sola fiat. Cum enim ex aqua caustica ad fundum vasis se recipere cogitur, præcipitari dicitur. Subintelligitur argentum viuum, hydrargyrus, mercurius. Itaque & modo neutrali, modo masculina terminatione enunciatur. Apud Paracelsum est *Aquila præcipitata*, qui terminus tamen æquiuocus est, & comprehendit etiam *corallinum fixum*. Ex Matthiolo apparet aliquando & *extinctum* dici. Putat enim præcipitationem esse veram eius extinctionem. Sed la-

Præcipitatũ fixum.

tior est extinctio. Quercetanus *fixationem* esse veram eius præparationem scripsit. Eam autem *stygia*, seu aqua forti philosophica peragi docuit, adeo vt etiã ignit queat. Verum hoc Turbith potius est: quanquam Crollius pro eodem habeat vtrumque nomen præcipitati aliquando etiam *mercurio vitæ* tribuitur, quando ex liquore gummoso per aquã in farinam redigitur. *Pulueris angelici* quoque vox communis est pluribus. *Præcipitatio fit duplici modo: per viam siccam vno, per humidam altero.* De via sicca

Præcipitatus per viam siccam.

supra in lib. de igne natura meminimus quod argentum viuum ex cinabari, vel sublimato crystallino reductum includi debeat phiolæ, Hermeticè signandæ, & detineri in igni cum magna cautione diebus 24. vel per mensem, donec per se in puluerem vertatur humiditate consumta, cuius perfecti signum est in igni non exhalare. Miscetur & silicibus pulueratis, cumque illis agitatus infertur in circulatorium. Alii includunt eum chalybeo canali, & ignibus fatigant: alii paruis portionibus in phiola vel alio vase præcipitant: *Quidam in igneum fict. le, vel ferream ollam iniiciunt, flatimq; clauso exitu*

sic co-

fic cogunt in puluerem abire. Crollius ait, modum secretum esse, quo *mercurius sine vlla additione certis instrumentis per se redigatur in cinabarim rubicandissimam.* Is modus alias dicitur *philosophicus*, fitque cum per sulphur, vel prius sulphur, postea salem more Paracelsico: aut vitriolum & salem nouies sublimatur, reducitur per tartarum, & includitur phiolæ, detineturq; in igni donec coaguletur, & ex albo per citrinum in rubeum abeat. Sunt & alii modi, quos recensere nihil attinet. Vno enim bono & probato cognito contentus debet esse artis veræ discipulus. Si qui alii offeruntur, ad istum collati eo melius iudicabuntur. *Per viam humidam* duo potissimum in vsu sunt modi: Vnus vulgaris & *chirurgicus* dicitur: alter *medicus*, & interdum etiam Philosophicus, Hermeticus, Secretusque appellatur. *Chirurgicus* est quando argentum viuum aquis fortibus communibus præcipitatur in puluerem rubeum: qui tamen initio albet, post flauescit, tandemque rubedinem contrahit, non sola aquæ fortis vi, sed etiam reuerberatione: vnde *calcinatio* dicitur. Aqua illa aliquando semel in iusta copia affunditur, aliquando bis, qua de re in Alchymia.

Præcipitatio per viam humidam.

Ex ea descenditur *mercurii cinis* more aurifabrili, quo calx argẽti separatur à chrysulca per aquam & salem. Aliquando per destillationem reuocatur: aut oleo tartari præcipitatur. Solet & digestione secedere, retracta scil. aqua propter spirituum fugam. *Alio modo argentum viuum* ponitur in conceptaculo, & ea halonitro, sale, alumine spiritus fortes in id aguntur, idemq; reperitur secundo, liquore reddito capiti mortuo, & iterum in mercurium destillato. *Quidam commiscent hydrargyrum* materiis pulueratis & vetere aqua forti, vel aceto irrigatis, atq; ita sicce sublimant. Vsurpant pro præcipitato, & nonnunquam *turbith* vocant. *Corrigitur* ablutionibus per aquas dulces: aliquando & acetum & vinũ ardens, vel alias spiritus inflammabiles, qui super ipso aliquoties incenduntur: Tandem exsiccatus læuigatusque puluis reponitur. Quidam aquis theriacalibus & Bezoardicis in abluendo vtuntur. Peccant hic *officinæ* somnolentæ & inertes dum quouis modo paratam fortem accipiunt, & argentũ viuum imparatum, cum deberent id prius purgare diligenter coctione cum lixiuio ex calce, cinere clauellato & aqua aliquoties repetita: Deinde lotione ex aceto & sale: tertio expressione per coriũ, seu pellem leporinam, quæ & præmitti poterat cum exploratione num plumbum assit aut aliud impurum metallum.

Cinis mercurii.

Hinc Quercetanus *à vulgari præcipitato abhorret cap. 3. defensionis primæ pag. 2 5 27.* Item *in consilio de lue venerea & alibi:* quin etiamsi *duodecies ablutatur*, tamen repudiat, quia arsenicales, plumbei, & realgarici spiritus per aquam fortem vna sint præcipitati, & *quodammodo fixi.* (a) Id eatenus tamen vsum eius relinquit, vt appareat ipsum pugnare contra temeritatem Paracelsicorum, qui eo vtuntur ad expurgandas *hydropicorum aquas, & febrium putredines:* Item *melancholias, epilepsias* & alia, quæ vafsamenta Hermeticis obiiciunt Hippocratici. Sed *nos artificia, non scelera probamus.* Communis ille præcipitatus in vlceribus, vulneribus, *hypersarcosi*, spongiosa carne, tumoribus, *fistulis*, fonticulis, &c. valet, non est catharticum internis, nisi velis *in balano seu glabulo suppositorii instar* adhibere, in quo vsu miscetur materia pilulari, aut oui vitello, & in anum intruditur, cauendo ne exulceret.

Huic vulgari Quercetanus opponit *præcipitata philosophica* ab ipso dicta, quæ & argẽtum viuum optimum, & legitime elaboratum capiunt, & aquis philosophicis præcipitationem debent. Mercurius hic eligitur Indicus, Hispanicus, Istricus ex minio natiuo absque mistura plumbi extractus. Probatur num à mercatoribus sit corruptus. 2. Coquitur ex lixiuiis: vel destillatur ex tartaro & calce viua: 3. per corium exigitur: 4. abluitur aceto & sale: 5. Iterum destillatur ex tartaro & calce viua, & omnino purgatur solertissimo studio.

Præcipitata medica Hermeticorum.

Præparatio mercurii.

Cum ea quisitissime elaborare volumus, sublimamus eum per sulphur & salem: aut solum sulphur: aut vitriolum & salem: aut salem & alumen septies, aut nouies, semperque reducimus per tartarum & calcem: vel tartarum & farinam, aut etiam acetum calidum, &c. *Loco mineralis accipimus etiã eum qui fit ex auro, argento, cupro, ferro, aut regulo, vel stella stibii.* Sed nõ ad alios vsus quam determinatos. Neq; n. quiuis mercurius ad quæuis assumendus est. Menstrua quib. fit præcipitatio sunt ad miraculũ vsque varia, & fere quilibet habet suum. Suum n. cuiq; pulchrum. Contemnitur, & exulatum mittitur *aqua fortis, regia* & omnes quas *corrosiuas* vocant, factas ex alumine, halinitro, sale, vitriolo. &c. more regiarum, & stygiarum cõmunium. Mireris Quercet. plus quam odio Vatiniano prosequi *præcipitatum per aquam fortem, & tamen in tetrade pag. 467. mercurium diaphoreticum Paracelsi probare*, qui fit per calcinationem in aqua forti graduata & quinquies à mercurio destillata donec elegantem rubedinẽ accipiat, qua acquisita edulcoratur, & spiritu vini nouies perfunditur totiesq; destillatione eodẽ priuatur donec mercurius ignem ferat ad excandescentiam vsque. Sed fortasse Quercet. *graduatam fortem, & cœlestis puritatis participem factam* intelleait, vt absq; omni corrosiua sit, qua arte Lullius mẽstrua sua fœtentia parat. Respexit & aliam dulcificationem per aquam *sal taberi*, quæ est *ex calce testarum ouorum, & aqua stillatitia albuminum*, de qua dicit, quod præcipuum huius remedii momentum in perfecta eius dulcificatione cum aqua sal taberi positum sit Sed nostro iudicio plus est in aqu. forti graduata, seu exaltata. Quod etiam dulcificationem velit fieri *in momento*, non cõsentit descriptioni Paracelsi, qui vult sæpe nouã aquam affundendam, & postliminio per destillationem separandam esse. Alias præcepisset Paracelsus, vt solutio argenti viui præcipitaretur per liquorem tartari, (hunc enim Querc. videtur accepisse titulo sal taberi q. sal tartari diceres) vel halinitri, aut similem acrem, vt duo acria mutuo actu se refringerent, & medicamentum dulce relinquerent. *Menstrua non corrosiua* vocãt: spiritum salis ammoniaci fixi: spiritum salis antimonii vel oleum: spir. salis saturni: halonitri: vitrioli: sulphuris: salis communis ex calcinato: salis gemmæ: salis alcali: Aliis placent spiritus descensorii nitrosorum lignorum vt querni, fagini, guaiaci, buxi: vel spiritus lignorum vstorum in carbones, qualis cedria, vel aqua fuliginis caminariæ: Acetum: succi acidi: spiritus ætherei ex aquis fortib. & regiis: vel *ex vitrioli, halonitri, aluminis plumosi* (quod reprimit corrosiuum) *æqualibus destilla aquam fortem, donec desinant guttæ.*

Menstrua præcipitationum.

Mercurius diaphoreticus Paracelsi vt iudicatus à Quercetano.

Aqua sal taberi, de qua vide in corollario infra ex lib. 10. de tumoribus Paracelsi circa finem.

Dulcificatio in momento.

Hanc *ponderatam sepone. Capiti mortuo affunde tantum spiritum vini quanta fuit aqua fortis. Digere triduo. Destilla igne nudo vsque ad siccum.* Hæc est aqua non corrosiua. Faciunt aliam compositam ex spiritu halinitri, & salis ammoniaci: etiam ex tartari. & ammoniaci liquoribus. His opinantur argentum viuum longe rectius præcipitari, quam aquis causticis & mineralibus illis alumine, vitriolo, halinitro, sale ammoniaco: Verum si dicendum est, quod videtur *aqua ex istis ad cœlestem puritatem adacta, non erit inconueniens. Nam copia destillationum, & circulationum salsedinem impetuosam ponere cogitur*, vt nihil contagii relinquere in mercurio possit.

Sunt qui *spiritum sulphuris acidum*, destillatione correctum omnibus aliis præferant: Et hoc quidem Crollianum est. Quercetanus videtur *oleum salis armoniaci* præ cæteris commendare in lue venerea, vbi inquit: *Ab artis peritis solet & aliter præparari mercurius cum oleo salis armoniaci fixi, quod subito mercurium soluit in spiritum*, quem *spiritum mercurii vocant, seu liquorem aqua fontana clariorem, fragrantem instar moschi. vide pag. 390. de lue & 106. de prisca med. mat.* vbi & per *spiritum vitrioli & sulphuris* præcipitationem commendat.

R. *Mercurii purificati* ℥iiij *spir. acidi sulphuris rectificati* ℥viij. *Digere per biduum in arena. Destilla ex retorta. Destillatum repone super reliquias. Digere: destilla. Fac hoc tertio. Tandem valido igni pelle, vt excandescat retorta. Fracta postea hac artificiose exime albam massam, & aqua pluuia dulci destillata sæpe ablue, donec flauescat. Super eo incende ter vini spiritum, aut iuniperi.* Ita præparatus est præcipitatus ille, cuius gr. iij. ad vj. dantur ad purgandum, cum conseruatos, *in hydrope, podagra, & febribus.*

Quantum autem istud præcipitatum deprædicent, videre est apud Crollium *in Basilic. p. 126.* vbi à tribus ad sex grana datur contra infirmitates ex humorum putredine, & vitiis etiam in deploratis, vt *hydrope, pleurisi, podagra, scabie, veneno, lue venerea*, cuius vlcera dicitur radicitus tollere. Quercetanus vere *angelica præcipitata* nũcupauit, quæ pparentur *ex argento viuo è sublimato, & cinabari reducto.* Valore enim vult ad *pestem, lepram, luem catholicã, febres, paralyses, epilepsias, &c.* Vomitus aliquando biliosos, & ardores dicitur concitare, sed qui elutionibus & gargarismis facile cedant. Alias præparatur vt *tantum aluum subducat, vel sudores moueat*, si credendum est his quæ scribuntur. Addunt tamen aliquando *Eccoprotica*, vt adiuuetur deorsum motus & cohibeatur vomitio. Sed de præcipitato plura commentati sumus *in syntagmate nostro.*

Illud quæritur, *qua ratio cogat chymicos talibus abundare, si in vno sunt omnia?* Est *corallinum* sublimatum, est *turpethum, præcipitatum, aquila* angelica, *mercurius vitæ*, & ex eo *præcipitatus* albus: Est medicina *de aurea* marcasitha, & aliis: eaque pleraque ex mercurio, vel mercurialibus, item *ex arsenico, &c. Cur fit per plura, quod paucioribus obtinere possumus?* Quærenti respondere ex officinis vulgaribus licet. Siennis per vnum simplex tollibilis potest, quorsum opus est tam multis aliis simplicibus, & compositis? Quanta copia est aquas traheotium? *Liberalissime autor natura prouidit imbecillitatibus humanis*, vt si vnũ desit, præsto sit alterum, & vt in agris, ita & officinis non sunt omnibus omnia, sæpeque dissentiunt patientes & medicum ad diuersa compellunt. Imo & in rebus ipsis est aliquod discrimen. Sublimatum corallinum certate viribus cum turpetho, præcipitato, aquila cœlesti, mercurio vitæ & similibus potest: fit tamen vt præferatur ex illis vnum. Varietatem præcipitati habes apud Rubeum *cap. 22. sect. 2. de destillatione.*

(a) *Si hoc verum est in vulgari, quis confidat Hassiso ex minio natiuo? Cogita similiter de aliis. Quo vero argumento probaueris hoc Quercetanum de abluto ante & post præparationem? Multa hic poterant dici, de quibus fortassi alibi.*

CAPVT IV.

De præcipitatis metallicis.

DE *vulgaribus præcipitationibus*, inquit Quercetanus *in Alexicaco, nullam facio mentionem, qui licet ab aquis fortibus semel atque iterum abluatur, corrosiuus tamen, & vomitiuus esse non desinit, quod ignei spiritus illius ab aquis fortibus separari non possint.*

Quer. probat præcipitationem absque medio.

Illæ vero præcipitationes mihi probantur, quæ beneficio solius mercurii in vase circulatorio ad id apta concinnantur, vbi diu agitatus ope ignis gradatim accensi tandem in puluerem rubeum mirifica virtutis deducitur. Hæc ille etiam *in Tetrade & consilio de lue venerea* profitetur, quanquam mirere, quid sibi velit, cũ statim postquam vulgares præcipitandi modos repudiarit, *proponat pene eosdem. Mercurius præcipitatus*, inquit, *vel cum oleo solis, & lunæ: vel cum solis auri foliis sine vlla alia additione: vel calcinatus mediante agitatione, quæ fit beneficio silicum alborum fluuiatilium, cum quibus commiscetur in matratio colli oblongi: vel cum simplici aqua stygia dissolutus, philosophice coagulatus, & in salis naturam conuersus: vel cum eadem aqua forti communi modo præcipitatus reuerberatus, dulcoratus & cum aceto destillato essentificatus, atq; ab acetosis istis spiritib. optime spoliatus: vel in puluerem album redactus solo spiritu vitrioli, aut sulphuris. qui postea separatur, ablutionibusq; iteratis dulcoratur atq; fixus redditur: horum mercuriorum vel paucula grana cum rebus conuenientib. commixta nunc sudores, nunc aluum, atque vrinas mouent, &c.*

Querc. dubius in præcipitati iudicio.

Quercetani varia præcipitata

Tria dicit: Vnum vulgaris præcipitati repudium? *(a)* alterum, oppositas veriores præparationes, quæ *alibi* philolophicæ dicuntur: Tertium, quomodo cum auro & argento coniunctis preciosior euadat.

Atqui primum & secundum sibi videntur aduersari. Nam reiiciebatur vulgare præcipitatum argu-

argumento aquæ fortis cuius ignei spiritus nequeant separari. Si hoc ita est, qui fit, vt idem Quercetanus cum Penoto, Paracelso Palmario & aliis, nihilominus *simplicem stygiam*, hoc est, *aquam fortem* in quibusdam suis præparationibus adhibeat? Si ibi spiritus potest, cur non & ibi? Deinde non vsque adeo metuendus iste ignis est, qui & restringitur aquis, aceto, spiritu vini, &c. & mercurii natura assumpta fit innoxius, modo adhibeas medicamentum perite. Peccatum in vsu potius est quam in præparatione. Respondendum videtur. Quercetanum quidem *in Alexicaco* respexisse ad aquam fortem præcipue: sed *in lue venerea* etiam alia considerasse, nempe vlteriorem elaborationem qualis non est in communi, vbi ablutio satis esse creditur. Nam licet aquam fortem in principio vsurpet, vt fiat solutũ: noxa tamen inde nulla potest existere, quia primum non sic imprimitur vis ignea vt in vulgari: Deinde philosophica dulcoratione alteratur: tertio etiam quodammodo transmutatur. *Quæ sit ratio præcipitationis solius argenti* viui per circulationem in igni graduato: vel per agitationem cum puluere crematorum silicum in cucurbita elutiore, facile est intellectu, & nos *præcedente capite* exposuimus. Sed *philosophicæ præcipitationis Quercetani singularis est modus.*

Philosophica præcipitatio Quercetani qualis sit.

Primum aqua forti argentum viuum soluatur, vti est moris. Deinde in solutionem guttatim instilletur seu liquor tartari, seu spiritus balsamici. Inde fiet colluctatio, & in momento simul præcipitatio, & edulcoratio. Nam spiritus ignei se dissipant mutuo, exhalantq́; Relinquitur autem mixtura dulcis, quod fit etiam in mercurio vitæ & aliis. Cum sedimentum factum est, effuso liquore, sol sra calx relicta abluitur stillatitiis dulcibus feliciter, atq́; ita demũ cedit empyreuma ignitum ablutionibus, quibus peractis amplius crematur puluis, vt erubescat, vel etiam spiritu vitrioli perfusus figitur. Ex Penoto aqua forti soluitur: deinde desiccatur aqua dulci, vel etiam exiccatur destillatione subtracta aqua: tertio reuerberatur ad rubedinem vsque ita vt inclusum [illegible] *matorio separetur similiter in volaticam, & fixam partem. Fixa rubedo edulcoratur aqua dulci stillatitia, vel aq*[illegible]*umtaum* (aliquando & vini spiritu more Paracelsico) *quæ est quarta pars operationis. Quinto per acetum stillatitium soluitur denuo, ita vt per partes affusum tandem totam in se recipiat. Solutiones confusæ destillentur si placet ad oleositatem vsq́;, quæ in oleum mutatur sæpe addito spiritu vini, vna digesto, & iterum abstracto: vel si essentia sicca eligitur, vsq́; ad mellis spissitudinẽ, quæ postea in conchas diuisa aquis dulcibus per destillationem repurgatis, dulcoratur vt est artis.* Ita conciliari potest apparens Quercetani contradictio. Sed ad tertium perueniamus; vbi *de metallorum & metallicis præcipitationibus verba* facit. Proponit ea etiam in *Alexicaco his: Citius multo idem mercurius mediante igne* AVRI *interno etiam si eidem materialiter (b) adiiciatur, præcipitari potest. At in momento & velocissime, si cum auro essentificato preparetur.*

Ex illis enim ambobus ad debitam proportionem permixtis *stupenda quædam fit coniunctio, quæ nullis non miraculis scatet, & illustratur.*

Hi sunt illi duo modi, quos attigit etiam *in lue venerea*: quorum primus fit *cum auri foliis*, quem putat minui etiam à Palmario mentione *cathartici metallici ex hydrargyro communi, & auri foliis diuturno tempore absoluendi*: Secundus *cum oleo auri vel argenti* (quod oleum beneficio regiæ, vel ol. vitrioli rer destillati à noua materia paratur) quod quãdo solutioni mercurii cõmittitur momento procurat præcipitationem, vt idem ait Quercet *de præcipitatis catharticis ex mercuriis metallicis*, aut philosophicis, auroq́; in essentiam redacto (c) in modũ arcani, magisterii, tincturæ, liquoris, sulphuris, salis. &c. Aurum n. semel apertum igneæ est naturæ & dicto citius suam exerit actionem, qua de re etiam in *tetrade p. 477. & 432.* vbi de arcanis ex auro. Vt a. totum artificium de præcipitatis metallicis Tyronib. pateat, in tabulam modos nobis compertos redigemus, & quemlibet pro viribus declarabimus. *Fac mercurium per mercurium, aut per aquam mercurialem*, inquit Rosarius. Hoc nos iam accommodamus ad nostrum institutum. Nam *si metallicum præcipitatum volumus, mercurium metallicum habere nos oportet.* Eum aut ex natura petimus, aut ab arte. *In natura inueniri traditur forma viscosa humiditatis* in primo ente, seu minera cruda, in qua nondum adeptus est perfectionem. Separatur autem à montanis impuritatib. per destillationem. Deinde reperitur *forma aquæ nondum coagulatæ*, quæ tamen in metallum abit, de quali mercurio scripsit Mathesius quod *in specu quadam Ioachimica destillauerit ex pendente parte in iacentem, ibiq́; concreuerit.*

De mercuriorum metallicorum præcipitatione methodica tractatio.

Tertio sæpe cum auro, vel argento protruditur impetu riuulorum, inclusaque ista metalla perfert, tanquam matrix: vel vt lapis vesicæ iacet in suo phlegmate, & pullus in liquore oui. Arte quo modo ex perfectis iam metallis fiat, in Alchymia ostendimus, estque is merus. Ad præcipitatum vero etiam facit *metallum cum mercurio mistum forma offæ*, seu pulticulæ quam *amalgama* vocant. Hinc duplex fit hoc artificium. Nam præcipitatum metallicum *vel ex mero metallico mercurio paratur, vel ex argento viuo cum metallo coniuncto.* Vtrobique aut per se sine vllius adiectione præcipitatio procuratur aut adhibitis menstruis. Per se ex syncetis conficitur, cum auri, argenti, ferri, æris, plumbi, stanni, mercurios phiolæ includimus, & lento calore exiccamus: Vnde facilius præcipitatum exit quam ex crudo, qui longum tempus ad sui per se coagulationem requirit. Mirum, quod Quercet. *p. 464. tetradis* scribit *hydrargyrum ex cinnabari artificiosa vel minerali* (minio natiuo, anthrace) *extractum suppletarum mercuriorum metallicorum defectum*: quasi esset vna natura, vnomq́; temperamentum crudorum, & ex coctis reductorum, quod longe secus se habere ars ipsa ostendit, & alias Querc. aquas coctas crudis anteponit. Præclare in hanc sententiam Penotus: *Argentum viuum à mercurio differt plus quam aqua à vino.* Disceptatum est vtrum mercurius arte ex corporibus perfectis extractus suo corpori, aut mercurio vulgi commixtus, *veram philosophicam det coniunctionem* ad generationem lapidis sufficientem: responsum est negatiue. Prægæ *mercurius auri* per Kellæum factus *noluit aurum recipere.* Distant etiam dispositiones argenti viui communis; argẽti viui philosophorum, & mercurii corporum. Lege *Dialogum Arislæi.* Opinio Quercet. videtur inde fluxisse, quia *credidit mercurium mineralem per sublimationem crebram fieri philosophicum*, qui *idem sit cum mercurio perfectorum.* Sed rationes valde differunt.

Ex foliis mercuriis metallorum præcipitatum.

Quercet. non succurrit modus ex natura colligendi argenti viui.

Argenti viui metallici & nõ metallici discrimen.

Tres mercurii discrepantes.

Neque

Neq; n. sola sublimatio arcanum facit quem philosophi desiderant, quanquam *ex sublimato reductus etiam philosophicus possit* dici. Passus enim est vim artis philosophorum: sed vt secretius sit philosophicus: præparatio vlterior, & sublimatio occulta debet accedere.

Solius arg. viui præcipitationes.

Sit ad manum auri mercurius syncerus: *Duæ sunt viæ per se præcipitandi*: vna *cum inclusus phiola*, vel *simili vase diuturno igne exiccatur*: altera, *cum iunctis calcibus silicum agitatur*, & crematur igne graduato. De his loquitur Quercetanus *pag. 466. tetradu, & pag. 468. alexic.* Similiter præcipitatur mercurius argenti, æris & aliorum metallorum.

Præcipitatū mercurii Lunaris.

Qui ex auro tincturam extraxerunt, residuum album corpus *lunam veram fixam* vocant, quam in mercurium reducunt, & hunc porro per se calore lento præcipitant: præcipitati gr. vi i. præbent contra *epilepsiam, febres, hydropem.* Quercetanus hæc præcipitata fere *diaphoretica* esse scribit, tartarumque virium, vt fateatur *ad laudes eorum celebrandas sibi deesse orationem: pag. 466. tetrad.* Est tamen & tertia ratio præcipitandi *per fumum sulphuris*. Sed hoc induratum, fixum, coagulatumque potius vocant, habetque illa vaporatio *vim spiritus sulphuris*, & verius pertinet ad alium modū, sicut & cum *halitu plumbi mercurii coguntur.*

Præcipitatio mercurii metallici per medicamina.

Iam ergo si placet mercurios metallorum *per medicamina* præcipitare, assumitur indice Quercetano *spiritus vitrioli* acidus, aut *sulphuris* per campanam, quem prætulit Crollius. Alias & *salis, gemmæ, communis, halonitri*, spiritus idem efficiunt, vtpote quos Quercetanus putabat eiusdem esse naturæ quantum scilicet hoc effectum attinet. Alias *liquor salis tartari, salis vrinæ, nitr., ammoniaci*, maiorem habent cognationem. Prope accedit *sal gemmæ*. Et sunt sui sales suis metallis analogi, vt *sal ammoniacus*

Sal solaris, lunaris, martius.

auro conuenit: *nitrosus argento, com… n, marti*, &c. Verum elaboratio sæpe multa mutat. Huc vsque de synceris mercuriorum metall… m præcipitatis: sequitur *de compositis*. Componuntur metalla ad præcipitandum duobos modis. Prior est tantum *medicus* seu pharmaceuticus: Posterior etiam *philosophicus, & artis magni magisterii sapiētum. Pharmaceuticus* fere est *duplex.* Nam aut per *amalgamationes* perficitur: aut *solutorum confusiones.*

Aurum vitæ vulgi.

Per amalgama etiam vulgo faciunt, quod AVRVM VITÆ appellant, & tum ab aliis, tū Penoto describitur quod conficiatur *ex sex partibus argenti viui* sæpius abluti, vel cocti lixiuio, & postea eluti per salem & acetum: *adiecta vna auri* in puluerem vel folia redacti. Amalgama fit more communi aurifabrorum calefacto prius hydrargyto. Quidam tamen operosius in eo versantur: vtpote qui *molitionibus frequentioribus toties miscent aurum donec attenuatum vna per corium transeat*; aut etiam per retortam agatur.

Alii postquam diligenter pulticulam triuerunt, separant mercurium superfluum, & quod in corio post expressionem remansit, id assumunt, præcipitantque per aquā regiam, aut oleum vitrioli ter à materia noua colcotaris destillatum aut spiritum salis ammoniaci. Obseruatur deinceps modus tutpethi. Student enim vtrumque simul figere, ita vt *puluis nec halet amplius fisi in catino fumeat, nec aqua albuminum reuiuiscat.* Ideo menstruum sæpius abstrahendum est, & aliquando aquæ regiæ fixatorium vitrioli oleum submittendum. Inde reuerberatur aureus puluis aut pro sublimatione partium volatilium in cucurbita crematur, vt quod volaticum est assorgat. Fixa pars postea etiā per se in aperto catino, vel parella super prunis versatur, & spiritu vini super ea crebrius inceoso corrigitur. Dicitur *mercurius ab auro perfici*, vt Luna à sole. Ideo etiam *luna* appellatur *terrestris*, & *mulier* seu *fœmina cuius perfectio ad generandum vir est.*

Penotus prædicat *ad dolores colicos, iliacos*, & maiora quoque miracula à 5 gr. ad 8. propinando. Est tamen & minor dosis prout præparatum est medicamen, seque habent circumstantiæ. Quercetan. *in Alexicaco* scribit *pag. 500. mercurius solus philosophice purificatus, & mortificatus virtute magnetica potest solis formam & tincturam attrahere. Hunc mercurium sic impragnatum præcipita cum aceto metallico halonitri, vel sulphuris spiritu) fietque hydroticum præstantissimum, dosi gr. 3. vel 4. cum conf. alkermes, vel de hyacintho, &c. Intelligit aureum præcipitatum* per argentum viuum sæpe sublimatum & reductum. Potes tamen etiam solutionem auri per aquam mercurialem, quæ descenditur spiritu halonitri, accipere: de qua suo loco. Vide in notis adiectis modum.

Præcipitata imperfectorū metallorum.

Plura vide in Alchymia. Par ratio potest esse *argenti vitæ ad epilepsias*: nec alio modo poteramus præcipitare *mercurium martis, & veneris ad hydropes*, & varia mala externa. In hoc autem est duplex ratio. Nam *aut vulgaribus amalgamationib.* commiscentur, vbi necesse est martis & veneris scobes prius detersas esse *aquis purgatoriis* acribus: *stannū & plumbū tantum lauari conuenit*, cū facilius cū argento viuo coeant: *Aut per stibium cuius stella vel regulus accommodatur omnibus metallis imperfectis*, eaque vna secum in argentum viuum transfert, quasi materia singulorum susceptiua. Modus potest esse multiplex. Nam

Præcipitata metallorum imperfectorū ope stibii diuersa.

aut stibium in mercurium reducimus, posteaque simpliciter cum purgatis metallorum ramentis miscemus: aut *vtrumque seorsim* seu solutum, seu præcipitatum contemperamus. *Vel capimus* vnam metalli, sex stibii, & commista, eliquataque catinis effundimus pro regulo, qui si non satis impregnatus est metallo, denuo cum eo funditur. Hunc regulum in argentum viuum vertimus, quod est præcipitati materia.

Præcipitatū ex omn. planetarum cōiunctione.

Hac ratione potest fieri *præcipitatum ex omnibus metallis simul*, omnib. nimirum iusta proportione illiquatis. *Alio modo* vtitur Sucktenius, facitque mercurium ex tribus simul, nempe ex *marte luna, & antimonio*, adhibito *hydrargyro* communi. Præcipitationes horum mercuriorum fiunt *per aquas soluentes*, vt in vulgari. Ingeniosior ratio est exercitatiorū. Nam vt aureum p̄cipitatum faciant, prius *per nouē*

Aurum præcipitatum magis philosophicum.

sublimationes & reductiones *philosophicum* faciunt *mercurium*, nempe misceodo argentum viuum cum sulphure, & conterendo misturam cum sale ammoniaco, itaque sublimando sæpius. (Pro sale ammon. potes salem gemmæ, vel communem purgatum capere aut ammoniacum cum communi sublimatum,)

limatam.) Si nolumus sublimatum sulphureum, facimus vitriolatum de more, donec adeo purus & tenuis, subtilisque fiat mercurius inde reductus, vt quam amicissime aurum rapiat, & argentũ. Hinc pulteculam seu amalgama factum etiam per se præcipitant, quo modo fortasse erit exponẽdus Crollius cum *in Basilica* scribit, *se aliquando præcipitasse amalgamata auri & argenti seorsim per duos annos, & pulverem rubicundum, vlterius tamen figendum, nactum esse*: quanquam breuius tempus esse debeat, si assumitur argentum viuum dicto modo elaboratum. *Pag. 125. Præcipitatio biennalis.*

Alias etiam addunt calces silicum, & procedunt sicut cum argento viuo solo. Illa *melior præcipitatio est*, cuius idem meminit Crollius, scilicet *idem præcipitatum ex amalgamatu fieri tribus vel quatuor mẽsibus bono igne, vnde cupressina figura assurgunt*: deinde massam exemtam conteri *sæpius, vt existat materia per oleum sulphuris in puluerem flauum præcipitanda & figenda*. Hæc Crollius, cui lucem afferre potest confectio antimonii diaphoretici *pag. 155*. Si non libet per se præcipitare, facilis, & compendiosa via est per liquorem salis ammoniaci fixi, vel oleum vitrioli solutiuum, & fixatiuum simul: aut per regiam circulando exaltatum. *Præcipitatũ aureum Crollianum.*

Atque hæc est primi modi varietas. *Aliud est cum argentum viuum philosophice per sulphur aut vitriolum sublimando præparatum per se soluitur aqua mercuriali, aut stygia cœlesti*: Deinde aurum item per se spiritu salis ammoniaci, vel regia cœlesti, vel ol. vitrioli aliove menstruo luminarium solutiuo. Deinde vtrumque confunditur, *fitque in momento præcipitatio*. Vel Amalgama ex auro & mercurio solue simul aqua regis circulata: aut vegetabili menstruo ex tartaro & vino: vel spiritu salis ammoniaci fixi: vel aqua philosophica ex ammon. & nitro: vel spiritu vrinæ, &c. Deinde solutionem præcipita per oleum tartari. Præcipitatum fige spiritu vitrioli: Eluc porro, & elabora vt fixum præcipitatum adipiscaris. *Est & cum argentum viuum philosophice præparatum oleo auri, vel argenti præcipitamus.* Paulo occultior ratio est *quando aurum sua regia per se soluimus: Deinde sublimatum essentiale, aut humorem vnctuosum, vel crystallinum ex eo crustam etiam per se: Solutiones coniungimus industrie, & immisso liquore tartari præcipitamus: præcipitatumque ex humore collectum edulcoramus.* Incredibile est, quantum hæc medicamenta commendentur in grauissimis malis, *peste, veneni, hydrope, quartana, melancholia, arthritide, paralysi, apoplexia, &c.* *Secretiores præcipitatiões.*

Tandem *sapientum præcipitatus* in arte magni magisterii pro absolutissimo habetur, & vere catholico. Attingere hunc modum voluit Quercetanus cum *in tetrad. fol. 458.* scripsit: *Ex nouena sublimatione mercurium impregnari sulphure & igne naturæ, à quo cœlestes proprietates, admirandasque virtutes nactus vere philosophicus, & verum acetum metallicum philosophorum appelletur, qui solem & lunam in suam primam materiam reuocet, & ex mortuis viua, ex corporibus spiritualia metalla faciat, &c.* Nos modum apertissime tradidimus *in syntagmate*, vbi de vniuersali disserimus. *Præcipitatus sapientum vide syntag. p. 288. & seq. Item septadẽ Hermeticã.*

Etenim ex cœlesti sublimato per descensum vnctuosa humiditas extrahitur: Hæc per philosophicam putrefactionem in aquam resoluitur, quam si vis incedere via catholica prolixa poteris, vti exposuimus, elaborare, vt fiat Elixyr: Sed pro præcipitato sufficit, illi aqua tripla, aut quadrupla addere vnam partem calcis, vel pulueris aut foliorum auri (aliquando amalgamatorum: aut saltem per mercurium calcinatorum) & postea in phiolam indita in Athannore coagulare, porroq; gradibus ignis perficere vt rubea lacerta euadat. *Rubea lacerta vel salamandra.*

Hæc augeri potest si in sua aqua soluatur, & argento viuo præparato affundatur. Nam præcipitat hoc, & in sui naturam vertit. Si amplius augere, & vires aureas multiplicare cupis, iterum solue & amalgamato auro cõmisce, inque athanore ad perfectionem coque. Qui student rei metallicæ, sæpius auctum hunc præcipitatum colliquant cum auro, & sic in aurum vertunt. Alias *in magno magisterio per triplicem rotam procedendum est, antequam Elixyr rubeum habeas.* Hoc postea soluitur, & auri anima impregnatur: & vna coquitur, vt *ex nigredine per albedinem in rubeum transeat*: vel si argentum pro fermento sumtum est, in perfectum album: quod iterum solutum & coagulatum, proiicitur super argentum viuum millecuplum, fitque tinctura præcipitato: quæ secundo proiecta in argentum viuum medicinam metallorum transmutatoriam exhibet. Sed ad pharmaciam humanam satis est vel Elixyr rubeum, vel eius cum auri, argentiue fermento compositio & elaborata tinctura.

Cæterum vt hoc magisterium amplius illustretur, non pigebit nonnulla adiicere ex aduersariis nostris, quæ iuuare possint studiosos. Dictum est de aurei amalgamatis præcipitandi menstruis; inter quæ est & *oleum vitrioli*. *Oleum vitrioli pro soluẽdo & figendo amalgamatis aureo in syntagmate p. 432.*

Hoc ita facito: *Vitrioli Vngarici libras duas contusas minutim pone in patinam terream vitratam humilem (vel ollam in latus stratam) super prunas mediocres fornacula lateritia tumultuario opere constructa. Eliquescat vi caloris. Liquefacto immisce salis communis præparati selibram, idque per partes subinde cum spathula lignea versando, vt à fundo & lateribus amoueas: Sic crema, donec flauescat, non tamen nimis. Inde refrigescat. Auelle à patina materiam: Contere: Immisce silicis inter strata lignorum, vel prunarum optime calcinati & à puluere abluti (nam glarea tantum vtilis est) duas libras. Misturam mitte in retortam, vel cucurbitam VValdeburgicam bene & pure lutatam, inq; latus inclinatam. Hanc in reuerberatoriam fornacem pone, quæ tecta sit laterculis planis, & luto obstructa, relictis quinq; vel sex spiraculis, quibus assint com obturatoriis ad regendum ignem. Conceptaculum adapta magnum, armatum argilla & vna in parte perforatum, in foramine hærente ligneo paxillo, vt possit in impetu spirituum recludi. Ignẽ suppone lenem, vt aquosi vapores prorepant paulatim. His egressis sequuntur spiritus albi, quibus vitrum intus albescit, vt linteum album, turbaturque. Sine ita, donec iterum clarum fiat. Inde ignem sensim intende, exibitque spiritus igneus ruber, instar cupri sanguinei.*

Sine hunc tarde destillare, cumq; desinere incipit, & vitrum depurari, ignem denuo auge gradatim, vt non amplius in vitro halitus volans conspiciatur, fitque vitrum totum purum, & perspicuum, & cucurbita iam decem horis excanduerit, incipiatque fere cum luto liquescere. Tunc neque albus, neque ruber spiritus apparet, estque factum oleum vice prima.

2. Capi

2. *Cape denuo vitrioli Vngarici bene tusi lib. 2. Mitte in patinam luteam vitreatam humilem assatoriam vt prius. Colloca super prunas mediocres. Ibi eliquetur sensim, subindeque moueatur rudicula lignea, ne fundo & lateribus accrescat, idque donec rubedinem acquirat neq; tamen nimium comburatur propter spiritum. Posthac frigefacta materia à patina auellatur. Contere. Recipe contriti lib. 1. Adde silicis cremati glareæ lib. 2. Misce: Impone in vitrum commodum argilla armatum. Affunde oleum vitrioli prima vice factum. Claude diligenter. Stent in digestione loco frigido, horas 24. Tunc vitrum in reuerberium prius infer, & si cucurbita recta est, in latus prosterne, admoueque receptaculum capax vt prius. Suppone ignem initio lentum. statimque exibit aquositas. Tu vero caue, ne ocitiore calore vasa corrumpas. Cum oleum prodit, incipit ascendere albus spiritus, & turbare vitrum. Sine, donec iterum clarescat. Auge ignem sensim, vt igneum spiritum elicias, quem appellant aquilam volantem. Intende ignem gradatim, vt vas 10. horis candeat, euanescantque spiritus albi, & rubei in recipiente. Sine frigescere. Hoc est oleum vitrioli secunda.*

Aquila volans.

3. *Cape denuo vitrioli Vngarici lib. 2. calcina ad rubedinem, & misce glareæ silicum vt prius. Immitte in vitrum. Affunde oleum secunda vicis. Claude statim luto, ne bulliendo spiritus effugiant. Sine in loco frigido digeri horis 24. Hinc transfer in fornacem, & igne leni aquositatem exuge, vt prioribus vicibus. Age per omnia, vt prius intendendo ignẽ gradatim, donec magno igne spiritus igneus procedat. Tunc oleum vitrioli absolutum, quod aurum soluit habes.*

Rectificatio olei soluentis.

Repurga id à phlegmate per destillationem hoc modo: Immitte liquorem totum in cucurbitam altam & capacem, luto inductam, & iam resiccatam saltem parte inferiore. *Affixo alembico, colloca in catinum dimidiò cinere, & arena impletum, ne spiritus nimis impetuose, nec nimis tarde phlegma propellatur. Adiecto conceptaculo ignis subiiciatur paruus ad instar caloris solaris. Ita sensim destillet aquositas saporis amarusculi. Perge lente, donec acescere incipiat, quod vt deprehendas, guttas sæpe gustato. Cum acescit, spiritus scandit, & tunc cesso.* Ita parasti oleum vitrioli auri solutiuum, quod in ampulla forti lapidea seruabis, aut vitro spisso, sæpius mutato, cum vnum perrumpat, corrodatque. *Si iam vis præcipitatum aureum facere: Solue auri calcem hoc oleo: Et affunde solutionem argento viuo: vel hoc ex sublimatione vitrioli reductum solue alia parte. Duas solutiones prudenter confunde propter feruorem in ampla longaque cucurbita in cinereo catino stante. Solutiones confusas præcipita liquore tartari destillato. Humores tandem abstrahe, & præcipitatum edulcora, & reuerbera, vel elabora pro arbitratu.*

Purgatio hydrargyri facilior.

Vt etiam minore cum labore hydrargyrum purges: *Contere eum cum sale communi præparato in pila marmorea, donec sal prorsus niger fiat, & argentum viuum occultetur. Tunc imitte in retortam luto inductam, & colloca in reuerberii furnum eo situ vt rostrum retortæ in aquam frigidam satis profunde dependeat. Ea vero ante furnum debet esse in olla vitrata. Succende ignem lentum, eumque auge paulatim. Mercurius ab igne fugiet in aquam frigidam relictis in sale sordibus. Exemtum ex aqua secundo tere cum sale, & destilla, idemque fac tertio. Si nondum placet: contere eum cum vitriolo præparato solutionibus, filtrationibus, & coagulationibus ad puritatem vsque, donec occultetur, vti feceras cum sale. Massam include cucurbitæ luto munita. & in cineres illata. Non opus est alembico. Orificium bombycine tantum claude mediocriter, vt vapidi spiritus exire possint. Suppone ignem lenem, per duas horas. Auge eum duobus horis aliis sensim. Ita ad partem superiorem cucurbitæ ascendet sublimatum album & splendens, quod per calcem & tartarum reduces.*

Alia præcipitatio aurati mercurii.

Cum hoc reducto misce dimidiũ foliorũ auri (℥ß. ad ℥j) vt fiat amalgama subtilissimũ. Hoc præcipita leni igni in phiola per octiduum detineas ita, vt post biduum extrahas, iterumq; teras (aucto nimirum mercurio.) Deinde reponas per aliud biduum, idq; sic toto octiduo quater facias. Si vis, potes per se præcipitare: sed citius expeditur opus, si affundas oleum vitrioli paulo ante descriptum, & in vase vitreo exacte clauso, inq; arenam calentem illato soluas, iterumque coagules *in lapidem rubrum, quem soluere in oleum potes.*

Lapis ad argentum in aurum mutandum.

Si sublimatum non reducis, sed per se cum auro contecis, in igni detines vt dictum est, octiduoque elapso ol. vitrioli soluis & coagulas in lapidem, habes *particulare ad decem partes argenti liquati projectione in cera rubra in aurum mutandas.* Vide tamen vt vitrum coagolatorium sit aptum. Quo modo debeat fieri iste sublimatus, inuenis *in syntagmate pag.* 340, nosque infra suo loco etiam pueriliter descriptum reponemus.

Vniuersale Alueldi.

Refertur autem id artificium transmutatorium ad *Augustum Alueldum*, & diligentius sic describitur: *Cape auri purissimi à bracteario ad ocus iudiciũ æstimati & in folio redacti vncias duas: Mercurii crystallini (infra ponendi) tantundem. Tere prius mercurium in marmore: deinde particulatim adde auri folio (vel calcem ex amalgamate) & vna tere, donec homogeneus fiat puluis. Misturam hanc immitte in cucurbitulam accommodatam, quo claudi possit Hermetice. Infer in arenarium in furno operatoriorum, seu Athanorare. Da ignem initio lenem, sicque detine per dies 28. Mercurius incipiet modice assurgere, quasi sublimaretur. Tunc aperi vitrum. Medicinam deterge subtiliter totam, exemptamq; in marmore leuigo. Repone ad suum vitrum & iterum diebus 28. in igni detine. Caue ne maior sit ignis, quam est solaris calor. Non festina. Diebus istis peractis, extrahe misturam ex vitro. Tere: adde nouo mercurii crystallini partem quartam, hoc est, vnciam. Include vitro. Infer in Athannorem, & coque igne leni vt prius per dies 28. vt probe vniantur vnione animæ, & corporis.*

Hoc facto extrahe totam materiam exacte a vitro detersam, contritamq; exactissime iterum include vitro in arenario. Caue ignem magnum ne damnum incurras: Et tamen ignis continuus arenarium bene debet tangere. Ita relinque per alios dies 28. quibus elapsis, extrahe quod intus est: contere: adde etiam vnciam crystallini sublimati (quod lac virginis vocant) commisce: Misturam denuo impone vitro & fornaci. Claude optime. Da ignem blandum diebus 28. quasi ad exemplum caloris solaris. Deinde exime: tere: & aliis diebus 28. repone in fornacem. His decursis auge demo, coque: Exime, tere: fige: donec quater nouo mercurio misturam tuam auxeris, semper primum coquendo per 4. septimanas: post figendo lento calore, seu singulis octo septimanis quater potando, & quater conterendo. Tunc comminue in exactum leuorem, & pone in phiolam longi colli, quam luto clausam in arenam colloca per dies 14. Ita fit præcipitatum rubeum igni fortiori adhibite.

Diebus

Diebus istis transactis affunde olei vitrioli à phlegmate suo repurgati unciam unam guttatim. Claude vas cera vitrea, & luto bono. Infer in cineres vel arenam, & adhibito calore solari medicina soluetur. Solutam coagula diebus 14. in lapidem rubeum. Hoc facto, affunde denuo unciam olei vitrioli. Pone in arenam, vt ante per dies 14. His cōsumptis, tertiam unciam olei instilla, atque ita procede soluendo & coagulando, donec sex uncias absumseris. Tempore hoc elapso auge ignem gradatim, & fluet medicina instar cera. Verte phiolam, cum assurgere incipit, vt discat in fundo manere. Ultimo præcipita magno igne. Habes lapidem philosophorum, tingentem argentum viuum in aurum constant.

Athannor sapientia.

Athannor ad hanc rem: Primum fiat cineratium pedamentum, seu consisterium cum suo ostiolo. Deinde imponatur rotundus canalis pro fornace, altus duos pedes. Craticula imposita sit pedamento. In ima parte fiat ostiolum, per quod dari possit ignis ellychnii per prunas. Superius catinus sit, seu olla pro cineribus, & arena, itaq; distet à craticula vt lampas imposita catinum non attingat; seu vt calor ignis intercedere possit. A lateribus in parte superiore sint 4. spiracula pro halitibus prunarum transmittendis. Catinus arenam cribratam, vel lutum resiccatumq; cinerem contineat, vt in his recubet vitrum nostrum. Totū catinū claudat operculum testudineatum, ꝗ Capellæ seu catino ppius iūgi debet ita vt spiracula fornacis extra testudinem promineant. Luto quoq; sit oblitum circa iūcturas, vt calor inter Capellā & operculum penetret intro ad vitrum (operculum non debet connecti copellæ: sed aliquantulum distare, vt calor præter latera ergasterii vectus in ipso vitro reuerberet.) Præterea fornaci impone cameram, seu capsam in vertice patentem, quæ amplectatur quatuor foramina seu spiracula ita vt calor intret per ista, & maneat in fornace tangatque pileum cameratum. Tandem aliud tegumentum supremo tubo camerati operculi impone, quod in vertice habeat foramen, per quod fumus exeat. Hæc est fornacis descriptio. Iubemur consisterium erigere à terra quadratum, vel rotundum cum suo ostiolo. Deinde imponere craticulam: Et circa hanc rotundum ergasterium duos pedes altum statuere. In hoc catinus cinerarius, seu arenarius (copellam vocant) ea altitudine ponitur, vt ignis calor intercedere possit. In arenis vitrum cum materia iacet. Catino imponitur pileus quatuor locis exectus, vt foramina sint per quæ calor in catinum interius penetrare possit. Nō enim debet immediate vitrum tangere. Super isto pileo concameratum tegumentum cum tubo in vertice statuitur. *Explicatio.*

Hoc tegmentum calorem coercet, & repellit, vt per foramina intrare possit. Ne vero halitus ardentis materiæ, & fumi intus maneant, in vertice tubum habet, qui alio operimento angustioris foraminis insternitur, vt calore coercito fumi elabantur. Ista est *fornax Alueldi*. Sed cogita ita debere adaptari, vt pateat ad vitrum aspectus. Nam colores debes videre posse. Cogita etiam de *contritione*. Philosophi eam non manu peragunt. Ideo si putas Alueldum sensum potius, quam literam intendisse, *sublimatum tibi erit reducendum in aquam vnctuosam, quæ erit lac virginis, quo cibatur primum præcipitatum.* Ita perges etiam in cæteris. *Si tuum Elixyr seu præcipitatum vis augere*, ita perge. *Inuestiga pondus tuæ medicinæ. Adde ei tantum mercurii (ex sublimato reducti, seu lactis virginei) sublimati triti, cum dimidio olei vitrioli. Misce lac virginis minutissime tritum cum medicina. Oleum vitrioli affunde, & infer in fornacem per octo septimanas, vt quatuor prioribus contemperentur posterioribus figantur. Vel de medicina cape partem septimam, apponeq; et spiritum lactis virginei (mercurii crystallini) & olei vitrioli dimidium. Hoc perpetuo potes continuare, & indefinite thesauro frui.*

Contritio philosophica.

Augmentatio lapidis.

Si vis tingere: *Cape catinum aurifabrorum. Duc eius labra, super porphyrio vt læuigentur, exactèq; sibi respondeant. Elige copellam docimasticam, quæ catini oris conueniat, seu testam fulminatoriam. Fac & huius labra æqua, vt cum catini ore iungantur exacte. Illine testam & catinum linimento ex aqua & creta intus, forisq;. Sine resiccari. In catinum immitte mercurii crudum ter, quaterue expressum per corium. Pone vero tantum, quantum putas à tua medicina mutari posse.* Nam prout parasti, ita tinget. *Quo magis exaltasti eam, eo plures partes transmutat. Postquam hydrargyrum in catinum imposuisti, inice portiunculam medicinæ debitam, & claude catinum copella adaptata, & lutum bonum alline. Sine lutū arefieri. Infer in ignem sineq; sensim incalescere: postea fortiter aspira follibus, vt probe eliquefiat materia.* Sic argentum viuum in aurum transibit.

Tingere hydrargyrum in aurum.

Monachus quidam sic scribit.

Fermentatio & ingressio.

R. *Medicinæ ex lacte virgineo perfectæ partem 1. auri per antimonium purgati p. 3. Folia huius misce cum medicina conterendo. Immitte in catinum fusorium. Da lentum ignem horis 12. Inde transfer in ignem fusionis per tres dies & noctes.* Ita habes *medicinam spiritualem, & penetrantem. Sine auri fermento lapis non potest operari & tingere* propter nimiam subtilitatem. Cum auro accipit ingressum. *Huius fermentati partem vnam proiice super fusi metalli imperfecti partes mille. Vertetur in aurum.* Corpus corpori sociatur, & spiritum communicat inseparabiliter.

Præcipitatum dulcem sic facies.

Præcipitatum auream dulcem

R. *vitrioli, halonitri, aluminis plumosi æquales. Destilla more stygiæ vulgaris, donec desinant guttæ. Quantū aqua exiit tantum spiritus vini affunde reliquiis in destillatorio. Digere per triduum. Destilla postea igne nudo, donec cessent guttæ. Cape mercurii ex cinabari reducti, & optime purgati partes duas. Auri p. 1. Fac amalgama, quod sæpius aqua calida ablue, & per pellem exprime, vt purgetur mūdissime, poteris reductum ex sublimato mercurium pro cinabarino assumere. Amalgamati affunde aquam prædictam. Digere: post biduum destilla ad mellis consistentiam. Aquam abstractam repone reliquiis. Digere: destilla vt prius. Fac idem tertio. Tandem auctiore igne ad siccitatem perducito. Cape hoc præcipitatum, affunde ei aquam albuminum. Digere. Destilla. Affunde nouam, similiterq; perge. Idem fac tertio, vt omnis acrimonia extrahatur. Postea imbibe hunc præcipitatum spiritu vini. Satis potatum in cella solue deliquio. Fiet liquor dulcis. Coagula. Serua. In vsu soluitur, vino vel alio liquore,* nec petit fundum. Dosis à grano ad plura.

Aqua ouorum sic fit.

Albuminū aqua dulce-

Albumina discussa vt aqua instar appareant, putrefac in fimo per decendium. Destilla in balneo mariæ. De-

ratoria: aq. sal taba-ro: q. d. salis albi ex calce alba & albo ouorum.

stillatum serua. ℞. *testas ouorum contritas, easq; inclusas firmo luto in reuerberio calcina. Cum vides ignitam esse testam, extingue eam aceto. Denuo in reuerberium infer. Ignitam iterum restingue, idemque fac tertio. Calcem collectam adde aqua albam iam. Digere: Destilla fortiter.* Quæ primo emanat, apta est labori nostro. *Quidam discussa tentum albumina in cucurbita luto armata digerant quatriduo in fimo, ita vt indies undetur cucurbita, & aer accedat. Cum in aquam abiit materia, fæces separa: & liquoris adde calcis ex testis ouorum crematis ter & aceto restinctis selibram. Digere dimidio mense. Extractum ex vase liquorem filtra & destilla.*

Quo modo dulces præcipitatos faciat sine auro Fincelius, vide *in libro eius de peste* qui editus est anno 1582.

Præcipitatus Veneris.

Præcipitatus Veneris.

Limatura cupri pars vna, argenti viui sublimati p. 2. salis ammoniaci aliquanto maior portio. Puluerata tenuissime commisceantur. Indita catino inferantur in arenariam reuerberii. Da ignem subtus, & in circuitu, vt instar cera liquescat materia. Hanc subito in aquam immerge & existet argentū viuum subviride. Detrahe ei tunicam viridem ablutionibus vel expressione per pellem. Præcipita per spiritum sulphuris. Hunc sæpius affunde, & reuoca, donec aut ei coloris medicamentum prodeat. Ablue id. & dulcifica. Dosis gr. 1. vel 2. *ad sudandum in peste cum aqua Bezoardica ante* 24. horas pestilentiæ. Vide Quercet. *Alexic. p.* 487. & Heliophilum *a perou.*

Est & cinabaris præcipitata.

Cinabaris officinarum vncia conteratur cum salis duabus drachmis. Missis in cucurbitam affunde spiritus acidi sulphuris ℥iij. *Digere in cinere calefacti per triduum. Tandem aucto igne humiditas expiret, & massa alba quarenquitur, edulcoretur crebris lotionibus.* Dantur gr. 4. 6. 10. in morbo Venereo. Vide an non Quercetanus, cum præbet cinabarim, ita paratam voluerit.

Aqua mercurialis resuscitatiua.

Vt omnium metallorum mercurios compendio parare possis, cura tibi aquam vitæ, seu resuscitatiuam mercurialem confici hoc modo.

Argentum viuum mitte in cucurbitam. Affunde aquam fortem altitudine 4. digitorum. Digere in cinerib. Destilla. Quod destillatum est, redde calci in cucurbita relicta. Digere iterum. Destilla. Repete id tertio. Aquam serua. Calcem vocant viuam. Adde huic salem ammoniacum sublimatum duplum, aut triplum. Contere & commisce diligenter. Solue deliquio. Soluto liquori affunde caute aquam fortem nouam, ita vt instilles paulatim, ne nimis efferuescat. Diuide mixturam in duas partes. In vna solue argentum viuum sublimatum contritum. Alteri sensim affunde aquam primo loco ter ab hydrargyro destillatam. Digere probe. Postea duas istas aquas compositas pro dimidio in vase amplo confunde. Digere vt bene vniantur. Destilla in cineribus. Destillatum redde calci reliquæ in destillatorio. Digere per octiduum. Post aquam extrahe destillando ex cineribus. Destillatum denuo repone super caput mortuum. Macera octiduo. Destilla donec in fundo restet liquor, qui dicitur aqua viua AETERNA, *cuius si quatuor partes ad vnam metalli calcinati, aut limati ponas, conficitur mercurius metallorum.*

Aqua viua æterna.

Eadem aqua si lente & per partes imbibatur suæ calci, & lenissimo igni reuocetur, relinquit vires in ea, fitque medicamentum puluereum *quod in momento aurum vertit in argentum viuum. Si laminæ argenteæ coactæ in aquam illam calentem imponantur, statim fit mercurius lunæ.*

Medicina resuscitatiua.

Cum autem mercurius factus est, potes destillando aquam reuocare, aut decapulando. Si vis mercurium (lunæ vel alium) ita præparatum multiplicare: *Cape mercurii istius partes duas: Limatura argenti natiui partem vnam. Fac amalgama* (quod est artis. Nam mercurii corporales non facile recipiunt metalla, nisi cogas ingredi aliqua aqua deteriora.) *Affunde ei aquam viuā, totumq; mutabitur in mercurium lunarem, quem sic multiplicabis ad millecuplum.*

Mercurius solis & lunæ.

Verum si opus ad hanc rem est mercurio lunari aqua viua & argento, superuacaneum est amalgama facere. Nam per se argentum in aqua viua viuescit. Ideo tantum vulgari mercurio misce argentum, & amalgama adde mercurio viuo. Digere multo, & præcipita, habebisque præcipitatum auctum quem tandem viuificabis aqua viua. Quidam tamen putant *præcipitatum istum redactum posse cum argento in argentum, vt augmentum habeant, seu particulare tam in argento, quam auro,* secundum doctrinam Lullii, quem vide in clauicula, seu apertorio: aut *infra in posteriore parte apocalypseos Hermeticæ nostræ in* Azoth.

Particulare.

(a) Paracelsus lib. 10. de tumoribus, &c. Præcipitati inuentionem plurimi sibi ascribunt, cum omnes ex veterum artistarum scriptis eum sint suffurati. Est vetus remedium, quod multo tempore delituit, cuius vsu omnia vlcera cauernosa, non corrosiua & serpentia perfecte sanantur. Oleum maiore cum fructu adhibetur in ictericia nihil eo præstantius. In lib. 7. de tumorib. cap. 6. aquilam rubram vocat, quæ in ictero cum betula valeat.

(b) Exempli gratia: Misce argentum viuum ex cinabari reductum cum parte auri octaua (vel etiam argenti) Mitte in cucurbitam longicollem in fundo lutatam. Loca super laminam ferream in arenario. Adhibe ignem continuum per dies 40. Debet autem collum prospicere 6. vel 8. digitis. Primis 12. diebus assurgit mercurius: sed detruditur petia alligata bacillo ferreo. Ignis tandem augeatur, vt ignescat fundus. Fit puluis ruber, cum quo si quid crudi mansit, id separetur distaperando. Sic etiam per se potest præcipitari.

Aliter amalgama fit, idque ex retorta destillatur solo hydrargyro exeunte, sed quem calci auri repurgatæ à fæcib. debemus reddere, digerere, iterum destillare, idque repetere tertium. Tādem calcinatur aqua forti totū amalgama, & aqua aliquoties ab eo destillatur, interpositis digestionib. & noua aqua forti sumta. Vltimo valido igne propellatur fagacia, & puluerē rubeum in catino cremant inter prunas

ardentes

ardenter ſpatha ferrea ſemper mouendo per hora quartam circiter partem. Corrigitur etiam aceto ſtillatitio vitrioliq́ue vel aluminis phlegmate à calce ouorum deſtillatu. Poſt cum ſpiritu vini circulatur, &c.

(c) *Paracelſus in chirurg. magn. de lue, libr. 2. capit. 4. Mercurius metallorum præcipitatus eſt reductio metallorum in ſuam primam materiam, quæ dein deorſum propulſa ſit, ſeu in ſeipſam ſubſidere coacta.*

Capvt V.

De argento viuo ſublimato.

QVanquam & in *Alchymia, & ſyntagmate* varios modos ſublimandi hydrargyrum propoſuerimus: tamen in mnemoneuticis bis non eſt de eo tacendum, tum *vt conſtet de quo potiſſimum ſentiamus, quando philoſophicum nominamus, tum vt intelligi faciliùs ex eo magiſteria ſequentia queant.* Sublimatum eſſe compoſitionem argenti viui cum ſpiritibus quorundam, ſulphuris, & ſalis naturam habentium, ita vt cum eis penitus miſtũ in ſublime vi ignis ſubiecti in ſublimatorio ſuo aſcendat, & in corpus lapideum coeat, notum eſt. Iſta corpora ſunt ſulphur, & vitriolum, aut alumen: Pro ſulphure etiam arſenicum, eaque vel ſola, vel cum ſalibus, vt communi, marino, gemmeo, halonitro, ammoniaco, &c. Cum ſulphure ſublimatum appellatur cinabaris artificialis, ea qua reuocatum hydrargyrum probat Quercetanus aliquoties. Qui hanc velit facere ſtudioſius, aſſumere flores ſulphuris debet, aut id ſulphur quod per ſe purum in natura efflorеſcit, & pro floribus habetur nariùs. Crollius id appellat *ſciſſile.* Sed & in agro Craconienſi Poloniæ & in Campania prope Puteolos efflorеſcere purum & dulce tradit, quale & Islandicum oſtenditur. Sic meminit de Salisburgico quodam *volatili,* quod aſſurgit, excipiturq́ue pollinis ſpecie caminis *dum chalcanthum ſeu venam vitrioli aſſant*, ad cuius imitationem poteſt excipi etiam in crematura marcaſitharum, & aliorum lapidum ſulphur cum cæteris ſuccis cõplectentium quanquam volgo id negligatur, vt in lapide fiſſili, pyrite æroſo. & ſimilibus cremandis. *Arſenicum* non conducit, niſi prius venenatis ſpiritibus cautum. Sed relictis iſtis ſublimationib. de ea dicendum eſt *quæ fit à vitriolo, cuius beneficio accipit ſulphur quoddam occultum & metallicum, quod ignem naturæ appellauit Quercetanus. Sale quoq; eſſentiali locupletatur, vt trium principiorum poteſtatibus ſit inſtructum.* Eius apparatus eſt huiuſmodi.

Quid ſublimatum. — *Cinabaris artificialis.* — *Sulphur ſciſſile.* — *Sulphur ex vena vitrioli*

Primum *oportet materias præparare, nempe vitriolum, ſalem & argentum viuum. Vitriolum* ſoluitur aqua fluminea ad purum per lacinias deſtillata. Digeritur vt eſpumet, & ſedimentum faciat. Spuma ſublata, liquor purus per filtrum traiicitur, & ſedimentum ſine turbatione ſeparatur. Deinde coagulatur purum. Et ſi adhuc aliqua impuritas eſt, repetitur opus. Ne autem nimia aquoſitate ſcateat, nõ transfertur ad vſum niſi prius aſſatum non nihil, in quo cauendum ne tota humiditate ſpolietur. Etenim tanta remanere debet, quanta ſatis eſt ad liquationem.

Sublimati pro arcanis chymicis ſelectum. Vitrioli præparatio.

Sal ſoluitur aqua pura: filtratur: coagulatur ſi quidem eſt cõmunis cibarius, qui fere aſſumitur. Interdum tñ miſtum eſt nitrum, ita vt halonitrum ſalſius non repudietur. Hoc n. metallicum eſſe, docet extractio ex mineris. Accedit aliquando fuſio in catinis fictilibus, quem *ſalem fuſum* vocant. (Non *fuſilem.* Hic enim eſt alius, nempe ita præparatus vt in igne fundatur ceræ inſtar, ſicut purum halnitrum, ſal ammoniacus fixus, & ſimilia, quorum naturam cum habeat lapis Philoſophorum inceratus, inde nuncupatur Sal Philosophorvm Fvsilis.) Quidam ſalem ſoluunt aqua vt muria ſit. Hanc in olla coquunt, & deſpumant: poſtea filtrant: effundunt in lebetem ex ære & coagulãt ſuper flagrante pruna ita, vt, cum iam concreſcere circa fundum, & in grana aut farinam conſiſtere cõſpicitur, ſpatha extrahatur, inferaturq́ue in vas vimineum ſuper lebete collocatum, vt deflués liquor recidat in reſiduum, & porro item condenſetur, qua arte alias vtuntur in maiore opere muriæ in ſalem denſandæ. Adhibenda vero ſimul eſt clarificatio per albumina, vt ſolet fieri in officinis. Sal collectus ſuper tabulas extenditur, & calore ſolis, aut hypocauſti exiccatur.

Salis præparatio. — *Aliud ſal fuſum aliud fuſile.*

Argentum viuum ſi ex Iſtria purum adeſt, tantum exploratur num ſit adhuc *virgo*: Deinde per pellem munditiés probatur. Si adſunt ſordes coquitur lixiuio acri filtrato: exprimitur per pannum: recoquitur aceto, &c. Supra dictum eſt ſi quid alieni metalli adhęret, quod deſtilletur ex calce & tartaro aliquoties, vel etiam ea ſale toſto. poſtquam cum illis ita contritum & commiſtum eſt, vt plane lateat. Alias ſale miſtum aceto abluitur, donec nulla nigredo appareat.

Argentum viuum virgo.

Cape iam vitrioli Vngarici (Vel Romani in Cypro allati. Id enim Romanum eſt, non viride Goslaricũ, quod in album abit crematura) *præparati libram vnam: ſalis communis præparati vncias decem. Subtiliter terendo ſuper porphyrite commiſce. Deinde mitte in patinam fictilem vitro illitam, humilem: hanc impone parietibus lateritiis, vt muniatur. Deinde prunas ſubiice leni calore, vt miſtura ſaltem incipiat molleſcere, & fluere, ſeu liquari. Mox aſſit ſocius, ſeu miniſter, qui in ſacculo habeat argenti viui purgati libram, quod ſenſim ſuper liquatam materiam exprimat roris modo, te interim aſſidente, & ſubinde per ſpatham ligneam immiſcente, ſubigenteque hydrargyrum, donec totus ſit ſubactus, & occultatus. Tunc ſine paulatim reſiccari & in maſſam coire. Caue exceſſum caloris, ne mercurius exhalet.*

Maſſam arefactam ex patina extrahe, & in puluerem contere, in quo nullum argentum viuum poſſit conſpici. Mitte in cucurbitam fundi latioris, quæ ſit in parte inferiore luto munita. Hanc in arenarium catinum aperto orificio colloca. Impone vero laminam ferream, vt poſſis iudicium capere de ſpiritibus aſcendentibus. Suppone ignem lenẽ initio vt ſpiritus humidi paulatim diſcedant. His ceſſantibus auge calorem remota lamina à foramine, donec mer-

curim ex massa prorepserit, & iactat super ea instar telæ araneæ. Tunc laminā iterum admoue & vide, num adhuc quid aquosi ascendat. Si nihil amplius animaduertitur, claude cucurbitæ foramen (neque enim opus est alembico cœco aut nasuto, licet & hi possint applicari) luto sapientiæ, & ignem intende, vt mercurius eleuetur ad instar niuis candidæ. Iterum auge ignem, vt totus exeat, quod cum factum noueris (quidam recluso foramine demittunt baculum testeum vsque ad feces, ex quarum adhæsu argumentum capiunt) sine refrigescere, & vbi videris consumta esse fecum, & mercurii eleuati, ibi scinde cucurbitā circulo ferreo candente, vel sulphurato filo tuorensi. Mercuriū adhærentem vitro detrahe, & abrade. Ita & feces à fundo libera, & vtramque partem denuo tritam. Commisce, & in simile priori sublimatorium mitte, quod sit argilla seu luto parte inferiore loricatum. Sublima denuo, vt ante, quanquam nisi humiditatem aliquam (vt acetum) commistionis causa aspersisti, non opus sit tam exacta per lamellam ferream exploratione. Eodem modo aucto igni exit mercurius ex fecibus totus. Vltimo da ei ignem validum, vt niuea specie eleuetur. Inde refrigescat opus. Aperi cucurbitam vt ante. Sublimatum argentum viuū collige prudenter, ne fecibus inquinetur. Sublimatum pondera. Adde ei dimidiam partem noui vitrioli optime contritam & commistam. Sublima vt prius. Sublimatum remisce fecibus, & sublima quarto.

Tunc dicitur argēto viuo vnitum esse sulphur inuisibile, incombustile, inuictumque quod philosophorum vocant.

Ea res etiam impregnatio dicitur, qua matrix mercurialis capit ignem naturæ, & mulier amplectitur virum. Da operam, vt sublimatum à fecibus quam mundissime separes. Pondera hunc mercurium. Adde ei dimidiam partem salis præparati purissimi optime exiccati. Commisce exacte. Impone in cucurbitam nouam (quæ iam est quinta) sublima priore industria ita, vt sub finem ignem fortiter intendas, vt totum argentum sublimatum ex capite mortuo expellatur. Fracto solerter vitro sublimatum à fecibus seiunge. Redige id in puluerem subtilem, & per se sine additamento sublima, quæ est sexta sublimatio, in arena peragenda. vt si quid fecum adhuc superesset, id in fundo maneat ascendente mercurio puriore. Videbis sublimatum ad foramen fere vitri assurrexisse, idque circundasse testudine, aut saltem reliquisse in summo spiraculum. Tunc cum refrixit, fracto vitro exime sublimatum. Iam ad septimam sublimationem accede. Contere sublimatum in pila marmorea, pistillo eburno, vel ligneo. Tere etiam in marmore, munita vesica facie auersa à flatu aura sub dio, vel aperto in loco cœlo sicco. Prægustare solent tritores butyrum, & haustum vini zedoariæ. Mitte in cucurbitam longicollem inferius luto obductam. Pone in arenam aperto orificio, & subijce initio ignem lenem: postea sublima calore bono vt assurgat specie lapidis specularis, quam Maria glaciem vocant. Iste est mercurius crystallinus. Contemplare num circa fundum aliquid impuri restiterit. Tunc alto vase denuo sublima, sique iterum aliquid deprehendis, etiam nona vice.

Mercurius crystallinus.

Hic enim finis est, si totus mercurius puri ctystalli, vel vitri Veneti forma eleuatur nullis sordibus circa fundum apparentibus.

Hæc est minera in summitate montium nascens. Debet semper manere homogenea, quoties etiam sublimetur. Ex hac minera porro scaturiunt pulcherrimi fontes, & riuuli ad medicinā corporum humanorum, & imperfectorum metallorum, si aqua ex saxea ista petra per baculum Mosis elicita amplius coquatur per elementorum mutationem, donec aureum fiat Elixyr, album pro albo: rubeum, quod vberiore coctione ex albo fit, pro rubeo fermento: Et tunc artis verum est initium, constans solutione & coagulatione, coniunctioneq; animæ, corporis, & spiritus. Sol & mercurius philosophorum mediante aqua philosophica, qua vterumque soluendum est, coniunguntur, inclusaq; phiola coquuntur miris modis per artificiosum ignis regimen coloribus procedentibus ordine. factoque ascensu & descensu, donec totum in lapidem rubrum vertatur, qui non amplius ascendit, sed amice cum coniuncto in igni quiescit, quæ est intentio philosophorum.

Minera philosophica.
Fontes mineræ nostræ.
Artis initiū verum.

Lapis noster fit ex liquore minerali, sale rubeo terra, & sulphure solis. Imo totum artificium est in sole & mercurio, quæ coniuncta lapidem philosophorum constituunt, & tincturam habent infinitam. Artificio est soluere, & coagulare legitime.

Lapis noster ex quibus.

Nihil enim aliud est opus nostrum quam facere perfectam solutionem, & coagulationem qua corpus in spiritum vertitur, & spiritus in corpus, vna operatione. Neque enim fit vnum sine altero. Soluitur lapis in aquam quæ dicitur mercurius NOSTER & philosophorum. In solutione ignis semper lenis est. In sublimatione secreta mediocris: In coagulatione temperatus: in dealbatione continuus: in rubificatione fortis.

Est lapis vilis ex quo extrahitur volatilis ignis: ex quo igni ipse lapis (philosophorum) est factus, nēpe compositus ex albo (luna matre quæ est mercurius) & rubeo (sole patre) Ex eo lapide fonticulus ortus (aqua hylealis: mercurius philosophicus potentia) patrem suum submergit & deuorat (id fit cum primum coagulatum iterum soluitur & coagulatur) donec reddatur ei anima, & mater fugitiua fiat ei æqualis. Sol in sua senectute matrem volaticam vincit excellentia per Vuleaoum. Corpus, anima, spiritus, sunt in duobus. Venit tantum ex vno, estque vnum, constans ex fixo, & volatili. Sunt tria, duo, vnum. Adamus ponit eum in balneum Mariæ in quo venus habet suum compar. Balneum parauit vetus Draco, cum amitteret robur suum. Nihil est nisi duplex mercurius. (Ex eodem diuersimode disposito masculus & fœmineus, fixus & volaticus. &c.)

Ignis regimē.
Ignis volaticus.

Ita se habet philosophorum sublimatum. Quo vtuntur Medici, id potest etiam aliis modis fieri, de quibus in syntagmate.

Sublimatū medicum.

Ex. Gr. Purga argentum viuum sublimatione per cinabarim, vel sale & aceto, sæpeque ablue, & per corium traiice. Cape huius libram, & tantundem vitrioli rubefacti, item libram salis communis præparati, halinitri trientem. Irrigata aceto misceantur vt massa fiat de more. Sublima s.a. Cape sublimatum primum. Ad vncias eius 16. adde salis præparati ℥xij. vitrioli ℥iiij. Sublima. ℞. huius libr. 1. salis præparati ℥x. Sublima tertio: Quarto sine additione, si nondum est crystallinum, nec pure ascendit, repete sublimationes, donec voti compos fias.

Quercetanus

Querceranus ex Paracelso nouies sublimat, coriesq; reducit: aliquando tamen contentus est crystallina specie. Declarat a. suas sublimationes, quod *mercurius ex vitriolo assumat spiritum acidum*, eoque congelascat. seu attrahat sal armoniacum acidum. Ait artifices addere vitriolum nouum & repetere sublimationem donec crystallo assimiletur, quod aquæ iniectum reddat eam acidam, & mercurium sistat viuum, qui iam sit philosophorum: aquam si coquas vt aquositas diuaporet, vult *liquorem restare acidum, spiritualem, domitorem epilepsiæ*, si cum aliquo liquore detur: quod sane tunc verum est, cum omne venenum ademtum est sublimato, vt in aquila alba corallina. Vocat *essentificatum crystallinum*, quod *ex deleterio fiat viuificum*, ex frigido humido, calidum siccum, ex crudo coctum & philosophicum, quod in separabili vnione cum auro iungi queat, exuta humiditate aquea & sulphure arsenicali per varias sublimationes à vitriolo, & sale, subsequentib. reductionibus vt tandem *azureo colore* contracto cum auro coire possit quod putat esse fundamentum magisterii philosophici. Vide quæ retulit *pag. 21. de med. prisc. mat. & 105.* Item *de lue venerea p. 373. 374 & in tetrade pagin. 456 457. 458. &c.* Cæterum cum auro iungitur duobus modis, primum forma pulueris, vt in arcano Alueldi: postea reducti liquoris.

Querceta ni de suo sublimato iudicia.

Querceranus *in tetrade* habet modum tertium. (*p. 459.*) Nam *liquore salis ammoniaci fixi, seu aceto philosophico* (quod potest & regia esse vel simile soluens de quo suo loco) *nouies sublimatum mercurium soluit: in alia eius parte soluit aurum. Solutiones confundit prudenter. Menstruum abstrahit destillando. Reliquum sublimat.* Sublimatum vocat *Elixyr mirabile* ad vitam conseruandam, quod vt verum sit, venenum debet subtractum esse, vt in aquila cœlesti. *De rubeo sublimato nos alias in Alchymia & syntagmate. Si sublimatum fixum requiris*, inspice descriptionem Penoti, quæ est: *Mercurium ex ter præparato sale communi, & vitriolo tosto sublima secundum artem. Sublimato primo adde nouum salem & vitriolum. Sublima secundo (inter miscendum irroratur parum aceti.) Repete id septies, quanquam non semper noua materia assumatur. satisque est id bis fieri. ita vt quinta sublimatione per se sublimetur, prima capiti mortuo redditur, vt & tertia sicut supra. Cum enasit crystallinum, solue id aqua forti ex alumine & halnitro, qua rectificationibus, & circulationibus sit exaltata. Digere. Destilla primum humiditatem per alembicum. Deinde sublima auctiore igni. Sublimatum contritum iterum do solue: eadem aqua forti qua abstracta est per destillationẽ. Digere. Destilla: Sublima. Hoc sublimatũ tritũ noua forti solue: digere, destilla, sublima, idque toties, donec nulla nigrities in fundo restet. Sublimatũ hoc aqua fixatoria macerarur donec in fundo totum maneat. Solet a. id contingere inter sublimationes, si aquam salis ammoniaci fixi affundas, soluas, destilles, sublimes, idque cum sublimato repetas, donec totum sit fixum. Sic & rubeum colorem acquirit.*

Aureum sublimatum.

Elixyr mirabile Quercetani.

Sublimatũ fixum.

Apud Ceollium extat sublimatio rubra sine auro, titulo Arcani, Corallini Paracelsi. Summa est: *Mercurii purgati libra: halonitri à sale purgati: vitrioli Vngarici ad rubedinem calcinati an. libr. 2. cum aceto stillatitio per pistillum ligneum commisceantur ad occultationem argenti viui. Massa includatur cucurbita parte ima lutata lateribus puris imposito alembico in arena fiat destillatio per noctem vt humiditas acida exeat. Postea successiue auge ignem per horas 14 & hydrargyrus viuus in alembicum infertur subniger: In collo cucurbitæ concretam flauitiem inueniet sicut in eo quod alias turbith minerale vocant: circa caput mortuum colorem rubicundum. Frange vitrum inter feces & sublimatam materiam per circulum ferreum candefactum, ablato prius alembico. Collige vtrumque puluerem rubeum, & flauum. Adde halonitri, aluminis vsti ter a vehementiorem ignem an. libr. 1. Impasta per aceti phlegma priore destillatione extractum. Sublima vt prius. Absoluturi 2. horis puluis ascendet in collo cucurbitæ flauus, infra rubertimus. In alembicum illatum quod est, nigricat. Cum refrixit opus, caute capitellum deme: cucurbitam super fecibus diuide. Rubedinem seorsim collige: flauitiem item seorsim, quam in catino mediocri igni cremabis vt & ipsa rubescat. Vtramque partem commuctam ablue aqua melissa, vel bors ag. vel rosatum, &c. Fundalia, & in alembicum illata abiciantur.*

Arcanum corallinum rubrum Crollii collationis gratia repositum: quod non Paracelso dici debuit.

A gr. 3. ad 5. datur in hydrope, & Gallico. Hæc quidem ita Paracelsi nomine Crollius proposuit. Sed *videtur vel ipse vel Huserus inuentor esse.* Neq; n. sic extat in operibus Paracelsi & Penotus in chymicis vbi de podagra agit p. 101. *arcanum Corallinum ex auri essentia confici tradit*, quasi sit *tinctura separata à tartaro albo auri per spiritum vini*, vnde sit *perfecta cura & purgatio podagra*. Vide ibi de quinta essentia, oleo, & præcipitato solis immensuum virium *ad omnes morbos, lepram, Hispanicum, vlcera fistulas, pestem, obstructiones viscerum, &c.*

De arcano corallino dissensio.

Dices, licet non descriptum extat illud arcanum apud Paracelsum, nihilominus eius esse posse, cum molta passim lateant non edita. Verum hoc argumentum friuolum est. Aeque n. incertum est sintne illa non edita Paracelsi. Multa dicuntur Paracelsica, non qood ea Paracelsus excogitauerit, aut sciuerit, vel etiam vsurpauerit, sed quod chymicum & Paracelsicum pro eodem habeant. Dornæus *in diction. Paracelsi* ait, mercurium corallinum esse eum, qui per oleum ouorum & alias aquas in rubedinem corallinam adducatur.

De mercurio corallato inuenies in Alchymia lib. 2. tr. 2. c. 41. titulo de turpetis. An a. Penotus quoq; recte diuinauerit, quæri potest. *Paracelsus sane in chirurgia minore ista diuina asscripsit essentia antimonii tr. 2. cap. 5.* cum *c. præcedente*, de tinctura auri disseruisset, quæ fiat cementato auro ol. salis resoluto, & coagulato, extractoq; per vini spiritum: quod ponitur etiam *in magna chirurg. tr. 3. c. 2. lib. 3. chir. mag. de male curatis, c. 25. corallatum diaphoreticum*, quo argentum viuum ex corpore exigitur, descriptum extat.

R. *Liquorem aquili. Excicca eum in liquore vitrioli preparato. Deinde imbibe spiritu calcinati tartari* (obscure dictum in latina versione: Liquorem aquili exiccatum in liquore vitrioli præparato, imbibito dein, veluti à calcinato tartaro spiritum abstrahere chymicorum regulæ præcipiunt, spiritum abstrahemus.) *Abstrahe vicissim, & corallatum confectum erit. Diuisuamus: sublimatum argentum viuum solue in liquorẽ. Huic affunde spiritum vitrioli sensim, fietq; præcipitatum. Destilla, vel abstrahe humorem. Calcem perfunde vini spiritu, sæpeq; eum hinc abstrahe, donec in rubedinem mutetur.* Præmittendam autem esse edulcorationem per aquam ouorum, vt coincidat artificium cum Dornæi sententia facile est intelligere.

Corallatum Paracelsi.

Aliquando vero & præcipitatum vocat Aquilam. Hoc si intellexit, sensus erit, solutioneṁ præcipitati coagulandam esse; Deinde spiritu vitrioli potandum pulverem; & abstrahendum crebro. Veruntamen ratio ipsa euincit edulcorationem requiri à vini spiritu, & aqua ouorum. Ita est & in *2. de lue c. 12.* vbi vocatur *mercurius laxus*, seu laxatiuus: *Mercurii pulverati* (præcipitati) *quantum vis, perfunde aqua ouorum. Destilla hanc ab eo donec coralletur*: cuius corallati gr. 8. dantur cum aliqua aromatica confectione in fluxionibus à sparadrapo excitatis. Idem *lib. 2. de vita longa c. 1: de podagra: podagricus purgetur arcano corallino* ad eliciendos fluxus podagræ. In hoc *corallino quod ex essentia auri est*, tanta vis ac virtus inest vt podagram nisi hac purgatione à medico deprehendi impossibile sit, &c. (In Germanico loquitur euidentius, quod de essentia auri est.) Nominat hic arcanum, licet in lib. 4. de V. Ell *tantum 4. arcana sciat*, nempe, *primā materiam mercurium vitæ, lapidem philosophorum, & tincturam: alias omnia perfectum medicamen arcanum est.* Apertissime se explicat *lib. 10. de tumoribus circa finem*, vbi hæc habentur: *Balsamus dulcis argenti viui sic* præparandus est vt nec sublimatio nec calcinatio (præcipitatio) accedat sed *per aquam ouorum* supra suam calcem, in qua mercurius extinctus sit destillatam in rubicundū pulverem reducatur, vnde tanta ei dulcedo comparatur, *vt vulnera & vlcera perfectissime curet*, &c. Reiicit ibi eos qui præcipitati *hæmatinam rubedinem corallinum hoc esse putarunt*, negatque *præcipitatum mercurium ob impressionem corrosiuam aquæ fortis, perfectum remedium esse posse.* Sed Paracelso proprium est variare. Patet ei triplex corallinum esse: vnum iam dictum: alterum ex præcipitato: Tertium ex auro, vt sit quasi tinctura eius mercurialis, de qua ex Penoto in mercurio vitæ: Atque ita & *Penotus & Dornæus recte declararunt corallatum.* Quoniam autē descriptio *in lib. 3. de agrotis male curatis* non multum differt à Crollii formula, sit sane hoc tertium Corallinum *si non Paracelsi, saltem Paracelsicum.*

Capvt VI.

De dulci sublimato, salutifero, aquila cælesti, corallino albo, &c.

CRollius *in Basilica pag. 130.* inter *duos secretissimos tractandi mercurii* modos alterum esse scribit, *quo mortificantur corrosiui spiritus vitrioli & salis in mercurio sublimato*, è quo mero, & simplici artificio homogeneo fiat *puluis crystallinus plane insipidus quod sit vnum ex præstantissimis cathartico per se, vel cum catapotiis in vsu medico radicaliter omnia noxia è corpore humano pellens*: quia mercurius sit *balsamus naturæ in quo virtus viuificatiua, & regeneratiua mirabiliter renouans & clarificans ab omnibus impuritatibus.* Hæc Crollius satis magnifice, & more Quercetanæo, Paracelsicoq;. quanquam ipse Paracelsus mercurius istas regenerationes *non per se, sed ex accidente* asscripserit in chirurgicis, vbi etiam succensens istis immodicis præconibus in hæc verba erumpit: *Præcipuum quod me de vobis experimentatoribus male habet, est, quod sic vno, eodemq; ephippio (quod aiunt) ad omnes vtamini equos*, &c. Hæc ipse parum memor quid arcanis suis ex antimonio, mercurio, auro, &c. tribuerit.

Loquitur autem Crollius de *medicamento illo mercuriali ex argento viuo sublimato, & hydrargyro crudo*, cuius inuentio, cui debeatur, dubium est. Primam eius mentionem, quantum nobis constat, in publico fecit Quercetanus, alias à Martino Rulando ex secretis Imperatoris nobis communicati, titulo Panaceæ Cæsariæ: à Dauide vero Rungio ante aliquot annos detecti. Crollius & Palmarius

Panacea Cæsarea. Latraton ille Gallus tanquam secretum paucis attigerunt. Quercetanus *in tetrade pag. 460.* vocat *Leonem, & suauem columbam ex omniuoro dracone, & aquilam cælestem*, Item *theriacam thiriacarum*: (*pag. 465. tetrad* etiam turpi verbum vocabulo aquilæ cœlestis commendat:) *In pharmacopœia aquilam* svam (nostram pro sua persona) *cælestem* nuncupat *p. 314. 315.* in Alexicaci *p. 473. mercurium dulcem purgatiuum*

Aquila cælestis. dicit, quo nomine etiam in studiosorum Gallorum & Germanorum manibus Patauii, vt nobis indicauit amicus noster, versatur, certatimq; ab illis elaboratur, quando, vt est *p. 481. Alexicaci*, hodierna

Sublimatū catharticum dulce. die in satis frequenti vsu habetur tum in aula Imperatoria, tum Gallia, Hassia & alibi. Possis *corallinū album* vocare à colore & consistentia, siquidem Crollii arcanum nomine *corallini hæmatini*, seu rubri sit afficiendum.

Descriptiones apud Quercetanum sunt hæ: *In mercurio sublimato crystallino* (inquit *in tetrade*) *latens ignis internus natura potest sistere, coagulare, & conglaciare, inq; crystallinam duritiam vno momento propria*

Descriptiones Quercet. *sua aqua metallica, & fluentis iustum pondus, vel similiter compingere: à qua vicissim ille sic extinguitur, & contemperatur vt ex contrariis vtriusque effectis ne minima quidem de substantia illorum portio depereat. Ita ex dracone fit columba, &c.* Item: *Aqua illa debet extrahi vel ex omnibus Planetis simul, vel ex fonte illo vberrimo cuius scaturigo in excelsioribus montibus oritur.*

Mercurius Vitæ. *Aquila cælestis debet liquorem bibere ad satietatē, quantū potest, &c. Potest mercurius vitæ dici, si paretur cū mercurio solis, vel lunæ, item arcanum.* Hæc ille *in tetrade*, quantum ad descriptionem attinet. *In Alexicaco* longe apertius *pag. 472. Octo partes mercurii in meteoron redacti, & sex vulgaris comminuuntur, & ad integram vsque hydrargyri liquescentis mortificationem permiscentur. Omnia in matratium inici debent, & ignis sublimationis per sex horas adhiberi, vt tota materia sublimetur, & in formam crystallinam reducatur. Reiterata sublimatio-*

Mercurius dulcis cathartic. *ne habebis mercurium dulcem purgatiuum, pagin. 481. Mercurius sublimatus multo peior magisq; corrosiuus quam arsenicum, ita gustui probatus & gratus sola sublimatione, postquā sua aqua in debita porportione mixtus fuerit, reddi potest, vt nullum vomitum, nauseam, aut stomachi causet perturbationem, in quo præterea illud obseruandum, quod nihil de suo pondere & quantitate deperdat, &c.*

Declaratio descriptionis. Hæ sunt Quercet. descriptiones, in quibus vt scientifice verseris, *notanda primum materia est, & eius electio.* Nominatur mercurius, isque sublimatus. Constat autem nunc fieri ex argento viuo sale & vitriolo:

Ideo

Ideo & Crollius dicebat, *spiritus corrosiuos salis & vitrioli mortificari.* Sed electio est apud Quercetanum, ne sumatur quilibet obuius, verum studiose elaboratus, vt crystalli instar, vel vitri Veneti resplendeat. *Mercurius debet in quintam essentiam redigi*, inquit in Alexicaco: Nam vulgaris sublimatus noxius est. Debet esse crystallo clarior. Mireris tamen electionem hanc cum bis scribat, *Draconem omnium venenorum assumi, & sublimatum arsenico nocentius*, vt fiat mirabilis illa ex angue in columbam, ex lupo in ouem, ex veneno in Theriacam transmutatio. Hac de caussa, studiosi capiunt *Venetum ex officinis sublimatum*, idemq; perscribebat Rungius: Et qui passim hodie factitant, non sumunt istum operosum laborem, assequunturq; idem medicamen. Ita & Crollius exprimit sublimatum corrosiuis spiritibus prædituum. Neq; tamen putandum est inutiliter monuisse Quercetanum. Nam in medicina quam lectissimæ materiæ, elaboratissimæq; sunt assumendæ, *cum agatur de salute hominis*, maximeque possit suspicio malignitatis, aut incuriæ in minerale istud alias per se veneni reum incidere. Altera pars cōpositionis est *aqua eadem ex qua sublimatum erat conflatū*, seu hydrargyrus, & *argentum viuum crudum*. Hoc tamen debet elotum purgatumq; esse aliquo supra dictorum modorum. Quercetanus viuum quidē & fluens probat, sed omnino crudum reiicit. Ideo inquit: *Argentum viuum debet ex cinabari esse, nempe vel minerali, vel artificiali: aut etiam ex ipsius sublimati parte alta.* Hæc enim est sententia verborum: *Ex fonte vberrimo, cuius scaturigo in excelsioribus montibus oritur.* Montibus comparatur alembicus, aut superior pars sublimatorii: Et inuenitur etiam minera minii in montibus. Nihil autem prohibet *si sublimatum crystallinum diuidas in duas partes*, & vnam irreductam capias, alteram reductam. Ita implebis illud Philosophicum, quo iubemur sumere *vnius radicis duas substantias, & mercurium διφυῆ bis genitum.* Inter has proportio est primum indefinita. Nam *crystallino mercurio in laeuorem detrito tantum argenti viui crudi immiscendum est, quantum misceri potest.* Deinde definitur, nominanturque *octo partes sublimati, & sex crudi*, quæ est proportio sesquitertia. Alias & sesquialtera probatur qualis est 24. ad 16. 12. ad 8. 6. ad 4. *Modus mistionis est*, vt primum in marmorea pila sublimatum conteratur, deinde in marmore ducatur in pollinem: Hinc in patinam vel concham vitream, aut lapideam inferatur vbi particularim affunditur ei liquidus hydrargyrus, & celeri manu eburnum stylum, vel versatorium ligneum habente auersa, vel munita nare permisceetur. *Ibi videas viuum mercurium adorecout actuque quasi torpere, & pigrescere, fatiscentemque ab illo deuorari, qui inde nigrescit & madescit expirans halitum quosdam acres*, à quibus cerebri membranæ vellicatæ sternutamentis crebrioribus se purgant. Si non sis cautus etiam dentibus imminet periculum. Hoc est quod Crollius dicebat *spiritus corrosiuos mortificari*, id est, actione illa & passione mutua discedere, & relinquere puluerem quasi mortuum, seu *aspidem veluti attonito, aut serpentem corylo tactum.* Hæc mistura infertur in sublimatorium non nimis altum, seu in encurbitam angusti orificii absque alembico, vel etiam in retortam. Sublimatio instituitur in arena. Ita surgit tandem massa alba albi coralli, vel eboris (bis enim comparare albedinis & densitatis merito solent, cum alias rectius assimilerur silici semiperspicuo, seu crystallo opaciori, quanquam differentia sit in elaboratione. Lapidea sane & puluerabili est consistentia) instar, qua vitro adhæret glabra, sed interiore concauaque superficie aspera, spissitudine inæquali. *Tabum dicas, crassitie parietum quanta est pennæ scriptoria*, vel etiam ampliore pro copia, & vasorum capacitate. Interim si adhibuisti capitellum, in id infertur nigra quædam fuligo, quam aliqui dicunt esse venenatam; aliqui negant, quod canibus data sit citra noxam: Et sane minor est pernicies. Iam enim inter commiscendum actione mutua spiritus noxii sunt dissipati. Quod in fundo hæret, abiicitur. Alii feces vocant, easque cum sublimato denuo conterunt, & secundam sublimationem moliuntur, vt totum quod inest essentiale eliciatur: quanquam etiam alias puritatis maioris caussa secunda sublimatio atque etiam tertia & quarta sit instituenda. Abiicere solent etiam si quid farinaceum accreuit. Hæc est præparatio medicaminis ex materiis suis. *Efficientem caussam* vides artificem esse qui sciat industrie commiscere, sublimare, & alia peragere mediantibus instrumentis chymicis, potissimumque igne. *Forma est* crusta alba lapidea; quam beryllo compares, aut silici albo corneo magis, minusve perspicuo. Crollius vocat *puluerem crystallinum*. Gustu nihil acrimoniæ percipias, nihilque accidi, aut acrimoniæ, quale alias in sublimato sese exerit. Hinc accipit nomē *dulcis*, cum sit potius res *insipida* prima solidi ad linguam admotione. In recessu tamen habet quid acrimoniæ, & vim occultam, qua præparare eliceréque materiam, & incitare naturam possit. Visui albet cum aliqua ad lumen perspicuitate: quanquam purior esse possit: Si radas, flauet. Tactu res dura & solida est, nisi pulueres. Farina tamen quædam adiacet, suam consistentiam habens. Non est fixum corpus. Nam vel ad candelam halat, abitque in fumum tenuem. Fibris concrescit oblongis glascentibus à conuexa superficie in concauam recta versis. Dentibus teritur sine offensa, fitque læuor seu farina tactui se subducens. Virtutem exprimit nomen CATHARTICVM. *Purgat enim aquas potissimum*, vt Paracelsus scribit, sed non sine phlegmate. Quercetanus, & ii, qui *panaceam* esse dictitant, quam magnificentissime deprædicant. *Nobilissimum est remedium*, inquit, *in Tetrade: Detergit, mundat, rectificat, purgat, mouet modo aluum, modo vrinas, totamque sanguinis massam emundat*: Ad *Lepram, luem veneream, morphæam, febres putridas, scrofulas, pestilentiales affectus, grauidis & infantibus tutum remedium: Omnia venena è corpore eiicit*, Item *vermes*; qualia leguntur *in Tetrade, Pharmacopœa, alexicaco.* Quidam asserunt *purgare blande etiam pluribus diebus; donec totum quod in corpore est excrementitium sustulerit.* Dosis definitur *scrupulus*, vel *dimidia drachma* ex conserua (rosacea, cichorei, fumariæ, anthos, Bethonicæ, &c. pro morbi genere) vel vini cochleari, vel liquoris conuenientis. Non est magna moles. Est enim ponderosum corpus. Vide Crollianas laudes. Dari ferè solet in substantia post cœnam, vt per noctem distribui possit, & vires capere. Mirum cum tanta possit, *cur tam mitis columba appelletur.* Nos cum hæc scriberemus, particulam linguæ admouebamus. Ea initio apparebat insipida: paulo post *acredo* emergebat, & *vitriolatus* quidam sapor licet remissus, qui paulatim progrediebatur versus fauces, *qui mansit vitrioli & argenti viui.*

Si ex pessimo veneno fieri debet optima medicina, electio ista non multum ad rem facit.

Montes chymistarum.

Proportio miscendorum.

Cauendum in istu mineralibus. Habent enim in recessu aliquid, & vt Paracelsici negāt, & vt nonæ sua commēdent etiam balsamos naturæ esse falso dictitent. Vitriolatus liquor Quercetani. Varietas aquilæ cœlestis.

Detergentem potestatem bene sentiebamus. Data dosis cuidam, ventrem mouit aquis edoctis. Videtur ergo *paulatim per totum corpus serpere*, & sic naturam vbinis stimulare, ad expellenda præternaturalia. Illud *cauendum* ne crebriore vsu totum sic alteret, vt non amplius seruare modum naturæ possit. Neque enim tam mite agens est. Ideo & Crollium putamus *excessisse metas veritatis* cum tantopere laudat, quanquam nihil alienum ab instituto Paracelsicorum commiserit. *Theriacam theriacarum* vocant, quia *ignem* quendam *expiatorium* esse credunt quanquam in hoc *minime sit theriaca quod purgat*, & *dandum sit cum familiaratoribus naturæ*, veluti cum conseruis, vel cataportis, vel vino, &c. *Aquilam cœlestem* dicunt argumento sublimationis tum quia cœlo comparatur superior locus vasis, tum quia cœlestem vim habere creditur, quæ non ab elementis, sed essentia interiore, & crasi tota æthereaque influentia pendeat. *Aquilam* alias dici sublimatum volaticum, vt & sublimatum armoniacum, in schola chymica est notissimum. *Potest porro solui in liquorem & oleum*; potest etiam in *rubeum corallatum* mutari, & sane repetita sublimatione more argenti viui & vitrioli magis magisque flauescit. *Si velis facere mercurium vitæ cum regulo*, hoc sublimatum conducet præ cæteris. Ea aqua recipientis in quam ea retorta agitur fit *vitriolatus ille liquor*, de quo Quercetanus dicebat, quod epilepsiam specifice tolleret, si modo aquositatem abundantem subtrahas vt acor emineat. In eo & crystalli chalcantini nasci possunt. Nos non possumus magniloquentiæ Paracelsitæ astipulari. Caneat sibi quisqua. Sed missis his ad varietatem & cognationes accedamus. In diuulgatis libris extat hæc forma: *Argenti viui sublimati* ℥viij; *hydrargyri purgati (per cinabarim, vel oxalmen)* ℥vj. *cōmisceatur per se cita manu in lapido, vel vitreo vase. Deinde contere cum colcotaris perfecte rubificati lib. 1. sublima ex humili cucurbita in arena, horis 5. vel 6. sublimatum lapideam extrahe fauilla & fecibus obtectu. Adde colcotaris lib.* ß *sublima denuo. Loco colcotaris licet capere etiam salem communem præparatum. Tertio per se sublima sine additamento. Massa puluerata sæpe eluatur rosacea.* Exiccatæ dosis est à gran. 20. ad 30. Quercetanus primum proponit tanquam ex *vulgari sublimato, & hydrargyro.* is est primus modus: Deinde consultius iudicat si *crystallinum sublimatum* accipiatur, & *argentum viuum ex cinabari* reductum. Hic est secundus. Præterea sumi argentum viuum non commune sed *aurum aliquod metallicum*, vt Solis, Lunæ, Martis, Veneris, Antimonii, &c. posse: qui est modus tertius: *Insuper ex omnibus simul planetis* coniunctis, hoc est, vel ex omnium seorsim factis mercuriis, coactisque in vnum: vel *ex minera stibii*, in qua perhibentur omnes conuenire, ita, vt *qui regulum vel stellam in argentum viuum mutat, is omnium metallorum mercurios habere dicatur*: vel *ex stibio quidem, sed in cuius liquatione omnia metalla sint adhibita, aut saltem omnium vena, sicut Suchten solet martem, venerem Lunam, Solem, antimonium in vnum hydrargyrum ex stibio cogere, cui si postea adiicias calces Saturni & Iouis, omnes planetas habebis. Iste est* modus quartus. Tandem sublimatum posse impraegnari spiritu vel tinctura auri, qua ratione docuit *auream sublimatum* conflare, vnde fiat æquiualens mercurio & arcano vitæ medicina. Hanc varietatem exhibet lectio Quercetani. Apud *Clauæum est & sublimati nobilis & præcipitati artificium, quanquam ratione aquilæ cælestis manentum.* Sublimetur quater argentum viuum de more, vt niuem albedine superet, crystallique instar transparens ab humiditate frigida liberetur. Inter sublimandum feces manent in imo: humiditas nimia pulueris specie in summo concrescit: *Purior pars in medio vase consistit estque quodammodo temperata.* Hoc fundamentum est nostri laboris. *Partem aliquam eius reduc per oleum tartari & repurga. Reductum mercurium amalgama cum auri calce, vel argenti; putrefac in fimo. Exprime per linteum crassum, & vide vt totum transeat amalgama, quod fiet tandem aucto mercurio: aut per alembicum propelle totum. Huius animati mercurii partem per se præcipita: partem priori sublimato commisce, atque iterum sublima iuxta artem supra expositam.* Ita nanciscer is duplicem medicinam nobilem deminuto labore. Clauæus suum *præcipitatum adhibet ad transmutationem.* Sed tu medicinæ studebis.

Animatus mercurius.

Palmariana ex argento viuo. Deliria Palmarii Zoili.

Reposuit ista latrator & criminator Palmarius *cap.* 20. suæ stultitiæ aliena verba sine sano iudicio sonans. Serpentem vocat sublimatum in cuius cauda & capite venenum (si credere libet) solo vētre vtili & medicamētoso. Vna sublimatione putat has partes secretas exhiberi cauda in fundo (vt stultitiam hominis agnoscas) subsistente, capite per summa volitante (ne quid desit delirio) corpora fiao (ne imperitia cedat stultitiæ) sociato caudæ. Mediam substantiam affigit vasis lateribus, negatq; ascendere altius quantumuis ardenti igne: crystallinam, (si crystallus est species gypsi illius quod lenæ in fissuris montium, & super lapidibus inuenitur, cui simillimum est istud sublimatum duabus operis confectum) solidam, & malignæ istius auræ (ne loqui quidem recte potuit conuitiator) expertem affirmat, ita vt nunquam accidentia quæ commemorat, proferat. *Fides non placet.* Nos curauimus septies sublimari argentum viuum, ita vt crystallos purissimos repræsentatet. Non certè ita mite erat. Nam horridum gustui, & penetrantissimum, & verè Draco omninotus erat. Cum vellemus *elutionibus* temperare, *assecuti* quidem *sumus dulce sublimatum*; sed *aqua ablationis venenata & erosiua adeo erat, vt cum eam infunderemus magna satis copia ex parua mole in peluim stanneam, statim eam occuparet, & nigredine inelubili inficeret. Cum gustaremus, periclitabamur faucibus.* Caue ergo tibi ab istis sublimatoribus. Illud melius quod addit: *Vere magistrali modo præparatur, quo tota sit benefica; tota medicamentosa, & ex summo veneno summum venenorum & magnorum omnium morborum alexiterium: qua arte etiam sandaraca Græcorum elaboratur, &c. Eadem & duæ substantiæ mercuriales vasis radicis componuntur: Eadem mercurius per mercurium extrahitur ex corpore magnesiæ, quæ regina minerarum*, &c. Hæc ille negator, qui putauit Libauium tam fatuum esse, & imperitum harum artium, vt ista nesciret. Modum *primum* iam iudicauimus. *Secundum* ponemus in sequentibus. *Tertius* est hic quem præsente capite tractamus de *Aquila cœlesti. Quartum* ea *Suchtenio* reposuit de mercurio ex stibio per argentum viuum vulgare, cuius fiducia negauit ex auro, & argento elici, homo rudissimus, & alieno vitio tumidissimus. Verum valeat iste. *Crollius in sua basilica Cosmeticum* quoddam eodem paiate docet artificio *pag.* 277. ℞. *mercurii optime purificati, à quo omnis nigredo sit ablata* (nempe coquendus est ea lixiuio calcis & cineris clauellati; deinde sale & aceto accurate purgandus) *lib.* ß. *Misce in paropside terrea non vitrata cum mercurii sublimati* (crystallini) *in pul-*

Cosmeticum Aquilinum Crollii per extractionē essentiæ.

utrem

uerem deducti pari quantitate (ex superioribus proportio est sesquitertia, vel sesquialtera, aut quanta potest esse) Hactenus congruit artificium. In sequentibus discedit. *Ponantur in cucurbitam angusti orificii* (inquit) *Affundatur acetum stillatitium ad digitos 3. vel 4. Digere triduo, vel quadriduo aliquoties die mouendo. Acetum extrahit album puluerem* (essentiam.) *Liquorem subalbidum decapula per inclinationem. Repone in vitro: Et post aliquot dies fidet puluis, seu farina candida.* (Qualis etiam ex Lithargyri soluto, & præcipitari) *Aceto abiecto pollinem collige. Debes autem acetum sæpius mutare & extrahere tantum quantum potest, vt iusta tibi sit essentia copia. Hanc, nisi velis, non est necesse abluere: Non enim est corrosiua. Per se potes siccatam reponere, & saliua propria madefactam illinere maculis faciei, & serpigini. Cauendum tamen ne oculos aut dentes attingat.* Hæc Crollius. Si non est corrosiua hæc essentia, uel etiam acetum stillatitium passa, vel amisit vim istam in prima mistione pulueris & hydrargyri, vel aceto commisit, quod tamen validam alias impressionem relinquere in rebus solet. Vtrum sit, sublimatio repetita non sustulit venenum, videturque roborari eorum opinio, qui negant nigritiem in capitellum eleuatam, & caput mortuum virulenta esse. *Securius* tamen *Cosmeticum facies si aquilam albam in essentiam redigas*, sicut Penotus suum præcipitatum. Nam non absolui omnino potest *si dentes & oculos lædit*, quo ipso magna pars ambitiosissimarum laudum ipsius perit. Per totum corpus progreditur. Quid si ad ossa perueniat? Mirum, cur ægrotent aut moriantur præmaturè declamatores isti, cum habeant, vel potius polliceantur tam salutifica medicamenta.

Aquilæ cœlestis dentes & oculos lædens non est adeo tuta vt volunt Paracelsici.

Caput VII.

De aquila præcipitata fixa pura.

A*Quilam cœlestem volaticam salutiferam, de qua iam satis dictum, solue in liquorem, quo modo solet sublimatum. Liquorem hunc præcipita spiritu salis nitri, vel vitrioli. Sæpe eundem ab eodem præcipitato abstrahe destillando, donec rubedinem consequatur, quā aqua ouorum, vel etiam spiritu vini aut iuniperi super ipsa accenso corriges.*

Alius modus.

Cape stanni per calcem purgati partem vnam. Funde id in catino. Cape argentum viuum purgatum circiter partes duas. Calefac in catino alio. Confunde vtrumque, & seorsim ab igne commisce per baculum ligneum, vt optime concorporentur. Sine refrigescere. Massam induratam explica super marmorea tabula in cella ita disposita vt deliquio solet. Cape sublimati crystallini parem quantitatem. Redige in puluerem. In semina massæ extensæ: vel etiam conterendo immisce. Sine ita supposito recipiente. Qui defluit liquor, secum vehit essentiam salutiferam. Nam quod fieri solet in commistione sublimati venenati & argenti viui, id etiam cum in tabula amalgamata seu concorporantur, seu dicto modo ad soluendum sternuntur. *Liquor est coagulandus spiritu tartari, aut simili*, qui etiam sæpius à coagulato abstrahitur, donec sub sua rubedine figatur. *In tabula vero à stanno retineri dicitur fex maligna*; sed vt dictum est, etiam actione mutua spiritus noxii fugantur partim, partim reprimuntur, constatque genera plumbi habere quandam dulcedinem salium corrosiuorum mitigatiuam.

Modus Martini Rulandi medici Imperatorii hic est: *Cape sulphuris puri selibram. Eliquate in patina fictili, immitte sensim argenti viui bene purificati trientem, seu quatuor vncias spatha lignea. Rulandus lebetem ferreum, & spatham ferream requirit, propter fixionis compendium, quod est à ferro. Agita semper, donec mercurius occultetur, vt in cinabaris artificio solet. Fiat massa tandem. Hanc exiccatam comminue in puluerem. Huic admisce salis ammoniaci fixi tres vncias. Conterantur probè. Immitte in cucurbitam non præfectam. Sublima secundum artem. Ascendet sulphur & sal cum parte mercurii. Fracto vitro extrahe vtrumque tam sublimatum, quam in imo hærens. Contere & commisce. Sublima iterum. Repete hoc sexies, septies, aut toties, donec figatur. Vltima vice igne fortissimo quicquid volatile est in sublime age. Mercurius solus in imo subsistet. Exemtū in pollinem super porphyrite leuiga.*

Argenti viui per sulphur fixio ad medicinam.

Iste est mercurius, qui in quibusdam catharticum, se exhibet, in quibusdam Diaphoreticum. Rulandus dosin definit robustioribus semidrachmam. Asscribemus ipsius verba: *In pauco aloës mollificat. Cum syrupo aliquo idque mane, bulliant duæ vel tres drachmæ tartari crudi puluerisatæ per semiquadrantem horæ: & patienti post vnam, vel sesquihoram à sumto medicamento, vel pilula exhibeatur.* Primo & secundo die aluum lenit. Reliquis sequentibus *sudorem prouocat. Ego* (inquit auctor) *huius medicamenti aliquot 8. vel 9. doses quotidie absq; nausea, vomitu fluxu oris, magno cum successu sumsi.* Est idem in *operatione, & efficacia cum mercurio vitæ: Sed dosis maior est.* Hactenus ille. Videtur velle cum aloe in pilulas redigendum esse puluerem: pilulam sumendam sub auroram: post horam vel circiter submittendum haustum Tartari purgati (cremoris) in aliquo syrupo soluti. Quod adddit coridie doses octo, vel nouem sumtas esse, sic accipimus totidem diebus continuis, singulis nimirum vnam dosin esse consumtam. Quis enim se mercurio vna die octies purgaret, aut nouies? Facile erat Rulando nobilius id medicamentum facere, & fortasse omissum est aliquod retinaculum. Nam alias *argentum viuum cum sulphure eleuatur vt in cinabari*, quæ aliquando salem coniunctum habet, vt fiat perspicua; aliquando more paracelsico prima vice per se fit, secunda cum halinitro. Videndum de tali quadam præparatione: *Cinabaris trita infundatur liquori salis ammoniaci fixi. Digeratur. Deinde subtracto liquore fiat sublimatio. Contritis denuo adiiciatur sua aqua, & peracta digestione sublimatio repetatur, idq; sæpius vt fixum argentum viuum separatum à sulphure fundum occupet.* Quercetanus sane cinabarim pulueratam liquore sulphuris perfundit, atq; isto modo extractam præbet pro præcipitato ad purgandum & sudandum pro diuersa diuersorum dispositione in epilepsia, paralysi, &c. vide *Tetradis pag. 481. Pagina antecedente* pene similiter ait: *Sulphuri liquato in ferreo* (Rulandus ferreo) *vase vitrato immisce dimidium mercurii, agitando spatula ferrea vel lignea, vsq; dum spatula nigra calce* obducatur. *Hæc calx nigra in apto sublimatorio iubetur sublimari, vt fiat medicamētum minium aut cinabarim referens, cuius grana tria, quatuor, aut quinque iubentur dari ad sudores excitandos effectu præstantissimo.*

Rulandi mercuriale. Arcanum fixum mercuriale. Præcipitatū cinabarinū candidum (extracta essentia.) Cinabaris medica Quercetani.

Plinius. Quis ista inuenit, & primus ausus est sine Dei metu hominibus dare? Hydrotica cinabaris.

Hæc

Quid possit cinabaris vsta.

Hæc ille. Cum in inuestiganda Ambaldi panacea essemus, sæpe tum pulverem istius, tum quem nos ad imitationem eius ex cinabari feceramus, diuersis præbuimus. Quantum erat in vno, tantum in altero, hoc est in vtroque nihil. Perinde enim afficiebantur, ac si lapillos pulueratos cancrorum, aut testas deglutiuissent. *Non pauci tamen cinabarim artificialem pro veneno habent*, audentque exemplum nescimus cuius pictoris, qui penicillum linxerat, male inde habentis proferre. Non ignoramus mineralia ista diuerse præparari. Itaque fieri potest vt vna cinabaris altera sit peior: estque aliud vstione spiritus venenosos dissipare, aliud omnino crudam dare. Quercetani vero audaciam in tot granis miraremur, nisi suspicio esset occultationis cuiusdam. Nam fit etiam *cinabaris ex sulphure florido & amalgamate auri*: Et fors eadem est ars cum Rolandina, qua de penes alios esto iudicium. Si literam sequimur, mercurius cum sulphure ascendere debet. Si quid occulti subest, vel aureum illud est, vel hoc: *Cinabarim vna atque altera vice sublimatam tertio à sale nitri sublima. Deinde puluerataam misce mercurio currente ex eadem reducta, vt factum est in aquila cælesti. Sublima bis denuo.* Hac cinabari quis vti eodem modo possit. *Quod autem præcipitatum cinabarinum attinet*, sane id etiam ex communi fieri potest per modum extractionis, adhibito vel aceto stillatitio, vt in præcipitato vero, vel liquore sulphuris destillato. Extractio potest ad siccum destillari: vel tamdiu seponi, donec acrimonia tefracta calx sidat, vt *Crollius* monuit in suo *cosmetico*: vel infuso oleo tartari, aut aceto stillatitio similiue acri descendi, vt sic non tam extractum sit, quam præcipitatum medicamentum modis dulcoratiuis amplius elaborandum. Præbet alias Quercetanus etiam *cinabarim mineralem*, seu *fossilem* perspicuam *contra vertiginem*; quam nos non putamus esse lapidem argenti vini, sed *Gelfum Vngaricum* rubrum, aut *venam argenti rudem rubram* translucentem, cuius meminit Mathesius: aut *succum mineralem*, qualis & nobis missus est titulo *cinabaris fossilis* perspicuæ. *Zinckt* speciem aliqui vocant, seu *marcasitha aurea* sulphure perspicuo plenæ.

Aquila tonlestu rubra.

Præcipitatũ cinabarinũ.

Pag. 481. Tetradis. Cinabaris fossilis contra vertiginem.

Hypomnema seu Cap. VIII.

De Mercurio vitæ.

De hoc quidem prolixe disseruimus *lib. 6. cap. 9. syntagmatis*; sed vt hoc loco repetamus nonnihil collatio sententiarum, operumque facit, & annotatio eorum quæ subinde noua, vel aucliora occurrunt. Est *Mercurius vitæ tertium arcanorum Paracelsi* de quo agitur in *lib. 5. archid. tom: 6. pag. 52.* Ait *excellere reliquorum trium arcanorum* (primæ materiæ, lapidis, & tincturæ) *vires, adeo vt nullum simplex ipsi vim ex sua natura habenti possit æquiparari.* Nomen vnde acceperit facile est dictu, nempe ab effectu. Tribuitur enim ei *potentia transmutandi homines*, & *quasi ad nouam vitam reducendi*, hoc est, reparandi, & renouandi; Et *metalla vetera in nouam essentiam immutandi*, vt ex ferro fiat prima materia, quæ denuo in perfectam substantiam perducatur: Imo tantum ei tribuit Paracelsus, vt *pro solatio senectutis*, ad quam tamen non peruenit; dubiumque est num in alio vllo probauerit, vim istam habeat. Hunc quidem ita finamus. Quercetanus in *Tetrade p. 462.* terminum istum arbitratur deberi etiam *Aquilæ cælesti* ex mercuriis duorum luminarium paratæ. Vt in syntagmate indicauimus, quidam vocant etiam *Aquilam præcipitatam*, quia vnctuosus liquor aqua frigida descendiiut, vti solet in solutionibus metallicis fieri. Sed huius tituli magna est æquiuocatio, cum detur etiam *præcipitato hematino, auro vitæ, præcipitato fixo*, &c. Neque vero sine ratione sic nuncupatur. *Aquila* enim est propter materiam, quæ est *sublimatum argentum viuum*. *Præcipitata* vero, *propter descensionem* ex destillatione. Cum autem modi præcipitandi non sint simplices, euenit, vt nec vni rei id nomen assignetur. Quidam putant esse *Catharticum minerale* Quercetani, quem titulum sane defendere effectu potest. Sed illi non est vnum tantum eiusmodi. Crollius *Flores butyri antimonii* dixit, quasi in hoc medicamine antecelleret antimonium quod secus videtur. *Floris* quoq; terminus Catachresticus est. Nam qui verè & vniuocè flos est, ad summum emergit, non sidit. Verum chymici nulla lege astricti habent etiam *descensorios flores* ad imitationem purissimæ farinæ, quæ item flos vocari solet. *Cremorem* vel *butyrum* appellant in sulphure: in Bryonia, Aro & similibus *feculam*. Sic nos *florem lactis virginei* dicimus *purissimam essentiam ex Lithargyr per acetum* *Butyrum* vero erat liquamen viscosum quod ex sublimato per destillationem elicitur: quod aqua frigida farbiscit & in pollinem istum flosidum abit. Poterat & *mercurius essentificatus*, aut *essentia mercurii*, vel *ens primum & prima materia* dici certo quodam respectu: Sed disciplinæ constanti consultum est, vt certis rebus certa vocabula accommodata habeat, ne sub optimorum medicamentorum titulis irrepant fraudes, quæ in arte chymica vitio impostorum creberrimæ occurrunt. *Mercurii essentificati* voce plærumque intelligunt sublimatum ad quintæ essentiæ puritatem elaboratum, non eo consilio, vt additamenta vnà veniant in essentiæ ius & complexum, sed vt his postliminio reuocatis pura mercurii essentia habeatur, quæ puta esse sine illis medicaminibus non poterat. Simplex ergo est mercurius in essentiam redactus: Sed *mercurius vitæ res est composita, cuius ingredientia essentialia sunt argentum viuum in sublimato contentum*, & *regulus* vel stella *stibii*, vel *essentia antimonii* ex ipso quoque crudo elicita, quam alias *ens primum*, tanquam ex minera spiritum sublimatione protractum appellant. Præparatio est per sublimationem, destillationem, descensionem & rectificationem, vt fiat *candidissimus quidam Pollen*, qui porro etiam *in liquorem*, & *oleum* possit perduci. Multum est in præparatione, quanquam Paracelsus scripserit *vim non ex arte esse*, *sed ex proprietate specifica*, in quo suæ sententiæ liberalius iusto indulget. Est quidem fundamentum in dispositione naturali: Sed quis alius compositum facit ex simplicibus quam artifex? Quis alius ex veneno medicinam vitæ? Quis alius quoque ad hunc scopum prudenter accommodat? Qui non tractat materiam, adhiberque peri-

Vires mercurii vitæ Paracelsi.

Aquila præcipitata alia.

Flos butyri antimonii. Flores descensorii.

Mercurius essentificatus.

Præparatio mercurii vitæ. Mercurius vitæ an, ab arte vim nullam habeat.

tè, mor-

tè, mortis non vitæ mercurium parat, quod in *Morauia*, & alibi compertum.] Non vno elaboratur modo ab omnibus, suntque vt in aliis, ita hic quoque fere tot sensus quot capita, quæ res valde implicet, ioceritoque reddit Alchymiæ studiosos. Primus autor creditur Paracelsus, quanquam fortasse ipse non tam autor est, quam diuulgator, qui ab aliis acceptum medicamen propagauit. Postea id persecuti sunt Penotus, Quercetanus, Crollius, &c. Est & aliquid apud Zuingerum. *In Syntagmate* proposuimus modos Eduardi Iordani, Michelii & aliorum quorundam. Nuper etiam ex Rulandiis aliquid innotuit. Fere autem conueniunt Crollius, Quercetanus, Michelius, Iordanus, Paracelsus. Cæteri nonnihil mutant *De Michelii quidem & Iordani descriptionibus quæ sunt in syntagmate hic nihil.* Collationis gratia repetemus cæterorum præceptiones, quod sine crimine tautologiæ & transcriptionis fieri posse putamus, quamuis *sibilantibus Paracelsicis*, qui semper noui aliquid captant, nec dicta vetera vnquam concoxerunt, non placeamus. Odiosum certe est allegationes persequi, cum quod volumus compendio possis sisti, & produci.

Varietas faciendi mercurium vitæ.

Qui interpretationes & doctrina causas examinentur prætiorum aliquid repetit & instigat non est acta ancdae vitæ.

Paracelsi hoc est Cape mercurium essentificatum. *Separa purum ab impuro, sublatis omnibus nimirum superfluitatibus. Deinde sublima ipsum cum antimonio, vt vtrumque ascendat & vniatur. Solue in marmore. Coagula. Repete hoc quartum.* Iam habes mercurium vitæ. *Lib. 10 quinto Archidoxos.* Hic quæritur 1. *Quis sit essentificatus*, & quæ ratio in essentiam perducendi. Neque enim est vnus modus, & proponitur sublimatio, præcipitatio, aliæque elaborationes quæ essentiæ dignosci inseruiunt. Vidimus qui iubebant *imprimum Ens perducere, accepto minerali mercurio*. Id autem est *minium natiuum*, seu cinabaris fossilis. *Primum Ens* vocatur spiritus, qui per sublimationem ex mineris (marcasithis Zinkiis, venis &c.) elicitur, quanquam Paracelsus tradat eandem methodum primi entis mercurii, auri, & antimonii, quæ est *pulueratam mineram cum quadruplo salis circulati in fimo digerere vt in aquam abeat, qua separata in lapidem cogatur, indeque spiritu vini extrahatur, & separato hoc viissim coaguletur: quod coagulum deliquio in aquam deducatur, quæ per mensem digesta, fit primum Ens mercurii.* Hoc si sumendum, facile vides quantum operis requirat præceptio Paracelsi, quantumque huius mercurius vitæ distet ab aliorum. 2. *Quæritur de Antimonio*, sitne crudum, an essentiale capiendum; & erat fortasse item eius minera in primum ens redigenda, vt ex duobus essentificatis fieret tertium. 3 *Suntne liquida, an sicca iungenda?* Nam solemus & liquida in sublimationibus componere, vt eo melius vniantur, posteaque extractis spiritibus humidis, siccos eleuare. Si non sumseris essentialia & ad salis naturam perducta, quomodo soluentur in marmore, per deliquium? Hinc factum credimus vt sublimatus sit prius à sale communi, vel halonitro, vel sale ammoniaco: aut sale & vitriolo, vel alumine mercurius, vt ope salium deliquescat. At Paracelsus vult ante compositionem debere institui separationem omnis superflui. Id quidem fit sublimatione: Sed vt postea super marmore liquescat sublimatum repurgatum à superfluis, & cum stibio exaltatum, non videtur ita simplex esse. 4. *Dum per fit tur ille mercurius quarta solutione*, & coagulatione, argumento est, posteriores Paracelso, *non mercurium vitæ vnitæ cum sed equinoctum architectari*, id quod tamen in chirurgia vetuit ipsorum magister. Cunctatamus ergo primum, quæ scripsit multo meliorem huius Quercetanus.

Mercurius vitæ Paracelsi.

Primum ens mercurii.

Prima vsq. quartam in rectum. Paracelsi ad humum vitæ.

Is *in consilio de lue venerea* ait: *Fit & mercurius vitæ, quem vocant: qui non ex mercurio vulgari sed ex præcipuis metallis extrahitur, opere artificum conimi incognito.* Ecce tibi. Dissentit statim à Paracelso plane materia. Nam quæ sunt præcipua metalla, nisi aurum & argentum, siue cruda, siue excocta? Si hic est mercurius vitæ, *non Paracelsi* est, sed *Quercetani*, qui sane alias suam *aquilam cœlestem mutat in vitæ mercurium* accessione auri, vel argenti. *In Pharmacopœia pag. 335 circa finem capitis 16.* ita habet: *De separationum mercurii NOSTRI vitæ*, in nostra Tetrade. *Nostri* ait, ne putes Paracelsi esse Descriptio est ista: *Præparatur ex duabus substantiis metallicis, quarum vna sumitur ex Regulo magnesiæ: altera ex mercurio eiusdem met magnesia in meteoron redacto æqualiter mixtis: ex quibus extrahatur vi ignis per retortam liquor gummosus, qui præcipitatur in aquam frigidam in forma cremoris, seu floris lactis, qui optime à sua aciditate pluribus ablutionibus edulcatum, in puluerem niuei coloris conuertitur.* Hæc præparatio est, sed tyroni obscura. Videamus, quid *in Tetrade* ponat, quoniam inde repetit. *Ex hoc mercuriali liquore* (inquit *pag. 472 circa alterius diss-luentis solaris, aut lunaris additionem fit præcipitationis artificio puluis etiam candidus, quem nonnulli mercurium vitæ vocant, qui optime præparatus dulce fit vomitiuum & solutiuum medicamentum*, &c.

Mercurius vitæ Quercetani.

Primus merc. vitæ Querc.

Secundus ☿ vitæ Querc.

Tertius mercurius vitæ Querc.

Hic nec sublimatum, nec stibium asciscit, sed liquorem mercurialem, cuius descriptio est in *Penotea pag. 398.* nec quicquam est aliud, quam *vna pars argenti viui sublimati in essentiam crystallinam vitri Veneris annulam soluta in tribus partibus liquoris ex sale ammoniaco per calcem viuam*, vt ibi præcipitur, *fixo. In Alexicaco pag. 470.* hæc ponuntur: *Mercurius vitæ primum inter prædicta purgatiua specifica gradum obtinet:* Ille autem eo modo conficitur: *Duæ hydrargyri partes in meteoron modo communi redacta cum vna parte metallina stellata. & magnesia saturnina, quæ omnibus metallis ad debitam proportionem fit impregnata, permistæ tutur: omnia in puluerem reducuntur: redacta simul commiscentur, & incorruatam subito coniiciuntur: alias enim sic momento citius istbæc incalescerent atque fumarent, vt ne manum quidem liceret admouere. Dein accensa igne per gradus liquor tandem gummosus destillabit cum portione aliqua mercurii currentis, qui facile separari poterit, & seorsim ad alios vsus reseruari. Est enim mercurius Philosophicus. Gummosus autem liquor in aqua frigida in oculi momento præcipitatur in puluerem niuium instar candidissimum, qui pluries abluendus, donec planè dulcescat.*

Liquor mercurialis.

Quartus merc. vitæ Querc.

Ex aqua vitriolica aciditate impregnata verum spiritum vitrioli antepilepticum verus chymicus eliciet Puluis iste tandem iuxta præscriptum artis ad ignem lentum exiccetur, quem tandem cum spiritu vini, aut aqua vitæ tamperi accensa circulare & fixare poterit. Hæc in Alexicaco.

Spir. vitrioli antepilepticus Gerus.

Hunc

Discrimen inter primũ & II. Merc. vitæ Querc.

Hunc quartum mercurium vitæ Quercetani dicimus, differentem à secundo 1. quia ibi tantum duæ substantiæ sumuntur, sublimatum & regulus: hic tres, sublimatum, regulus, & *magnesia Saturnina hoc est stibium.* 2. Ibi sublimatum fit ex mercurio stibii: hic est vulgare sublimatum. 3. Magnesia Saturnina hic debet imprægnata esse iusta proportione omnium metallorum, quod ibi non requirebatur. 4. Ibi æquales miscebantur: hic inæquales, duæ scilicet sublimati, & vna stellæ & antimonii. 5. Ibi puluis minus est elaboratus: hic elaboratior. Veruntamen duo isti modi conciliari possunt si dicamus, Quercetanum mercurium vulgi rectè præparatum, & extractum ex stibio perinde accepisse. Rectè autem paratum censet eum qui ex cinabari reducitur. Deinde stella, regulus, & antimonium metallis imprægnatum possunt pro eodem esse, ita vt dum regulum facimus, & hunc in stellam mutamus ex magnesia Saturnina, id est, crudi stibii vena ita procedamus, vt in colliquatione adhibeamus metalla more Suchtenii: vel sumamus eam venam stibii quæ est matrix metallorum iam iusta proportione à natura commistorum. Sane si arte velimus excoctum aurum miscere inset liquandum nihil egregii obtinuerimus, quod aurum integrum & illæsum maneat in antimonio. Ideo in vena sumendum est. Ea verò est stibium ipsum. Elaboratio in secundo videtur abrupta esse; in quarto integra data. Ita redigentur quatuor mercurii vitæ ad tres tantum. Iam confer istos cum Paracelsico. Discrimen facile apparebit. Quater repetita solutio & coagulatio videtur hic compensari præcipitatione; quasi vti nollmus, itidem possumus coagulationem, & solutionem tantum adhibere. Mirum autem *Paracelsistarum isti Deo* non succurrisse compendium istud, quod tamen ignorasse dicere velle nefas est in auribus Paracelsistarum. Quercetani modo ferè respondet sequens: *Pulueris stibii ℥iiij. Sublimati hydrargyri crystallini duplum. Mista destilla ex retorta in ampullam aqua communi semiplenam. Da ignem per gradus. Gumma adhærens collo vasis viua pruna admota cautè soluatur, vt in aquam defluat. Auge sensim ignem, donec extat humor rubens. Mutato tunc recipiente ignem intende per horam vnam atque alteram, vt in collum retortæ cinabaris eleuetur. In aqua inuenies album puluerem. Hunc aqua separata dulcissima digerendo tum aq. dulci destillata, quæ sæpe est mutanda, & tandem aqua cordiali affundenda, qua iterum abstracta calx lenissime siccatur.* Datur in asso pomo debilibus gran. j. vel ij. vel iij. Robustis 4. vel 5. *ad febres, pestem,* &c. Aqua recipientis vtuntur ad *coralia, & perlas* soluendas, quod nobis est inconueniens, nec consultum. Sed quid tu CROLLI? Primum ingratum tibi fuisse titulum mercurii vitæ apparet. Qua vero de caussa? *Destillatum liquorem*, inquis, *vulgo vocant MERCVRIVM VITAE, cum tamen sit summe corrosiuum:* Et fuerunt quidam ita temerarii qui cum illo impune *luserunt de corio humano.* Benè. Abusus stultorum adeo inuisum fecit medicamentum, vt antes sapientum auditum titulum statim fastidiant, & medicinam execrentur. Ideo aliud nomen excogitandum est, vt re forte seruata (Quidenim impostoribus Paracelsicis inausum?) vox placeat. Sed si liquor ille stillatitius est *summe corrosiuus*, an non eiusdem criminis reus est etiam Paracelsi mercurius & aurum potabile? Si peccatum est temeritate, quo auctore nisi Paracelso? Is iussit *mercurium essentificatum* ab impuritatibus separatum capere. Quid aliud accipitur, quam *sublimatum purum?* Id enim Paracelsistæ *essentificatum* vocant, *si crystalli instar pelluceat.* Hæc est philosophica eius præparatio, cuius reductio Quercetano exhibet mercurium philosophorum. Iam adde ei antimonium. Sapientiores regulum acceperunt, vel stellam: alii crudum, & fortasse Paracelsiæ conuenientius si venam, quia in his *summa arcana ille recondita* agnoscit. Sublimentur. Quid quæso fit? Compositum vnum ex vtrisque. Num perdit sublimatus suum virus? Neutiquam vna sublimatione; & est fortasse Paracelsus hic occultior quam vt à discipulis sit intellectus. Porro quid fit? Soluitur & coagulatur quater. At hæc operatio subtilius facit venenum, non tollit. Quid ni ergo Paracelsus suis sociis dederit venenandi ansam? Sed tu perge. *Antimonii Vngarici & sublimati mercurii capiu libras singulas.* Nihil hic de regulo, stella, mercurio essentificato, crystallino; Quid ni intelligamus ita vti sonant verba? Quercetano cruda displicebant procul dubio non bonis exemplis. *Terantur ista* (inquis: nempe seorsim:) *Misceantur diligenter* (Hoc Quercetanus satis declarauit) *& in retorta vitrea luto obducta in arena mediocri igne destillentur* (per gradus tamen) *Tunc liquor instar butyri, seu glaciei* (nam aliqua, cum adhuc non nihil calet, liquaminis & vnguenti instar est: aliqua glaciem repræsentat, quam Quercetanus miratur inter calores consistere) *egreditur. Si in collo retortæ concrescit*, vt sæpe, *admota pruna liquescat.* (a) *Si aqua calida* (frigida aliis: Sed perinde est. Neque enim descensio fit frigoris, vel caloris merito, sed refractionis acrimoniæ, & coagulationis, partim dissipationis spirituum) *illi affundatur: Salia corrosiua* (vitrioli & salis) *resoluuntur, & flores albi petunt fundum; qui diligentissimè ab omni salsedine* (etiam aciditate) *multoties aqua calida* (stillatitia dulci, & quidem actu calida, ne quid de essentia pereat) *edulcorandi.* Ille puluis siccus seruetur ad vsum medicum. Qui *butyrum illud antimoniale prius volet rectificare* (per destillationem repetitam, quam plerique exigunt) *ei liberum esto. Ita enim habebit flores candidiores* (imo non tanti est candor quam ab hærentibus fecibus separatio, & attenuatio, exaltatioque virtutis.) Hæc de præparatione Crollius, qui item à Paracelso, Principe scilicet suo, discessit, dum non vniuit vtrumque sublimatione, nec deliquio soluit, coagulauitque sæpius sublimatum. Discesserunt & Iordanus & Michelius, quorum vterque habet aliquid singulare, de quo in syntagmate. *Zuingerus sequitur Crollii propositionem in sumendis æqualibus, & destillando per retortam more aquarum fortium.* De butyro in collo hærente monet esse *substantiam Diaphoreticam distinctam à crystallina glacie.* Sed si corrosiuus est liquor iuxta Crollium, ita ne sit diaphoreticus? *Ex glacie* destillat *oleum causticum.* Hoc præcipitat in aquam calentem, consequiturque sedimentum album, à quo aquam effundit. Ipsum vero spiritu vini edulcorat *pro vomitiuo. Si velit purgatiuum, infundit vino generoso*, & digestione præmissa destillat ad oleositatem, vt sit *liquor purgans.* Ita ne Zvvingerus quidem est Paracelticus. *Penotus* etiam vlterius quam Zuingerus processit. *Febrifugum enim facit ex sublimati septies libra vna, & stibii dimidia: conterit: commiscet; in retortam luto armatam indit: Igni lento mixto destillat, quem gradatim auget, vt in aquis fortibus. Butyrum exceptum ex receptaculo soluit deli-*

Crollii mercurium vitæ, titulo Florũ Butyri Antimonii.

Mercurius vitæ Paracelsi odio dignus.

Essentificatum argentum viuum.

Paracelsus auctor venenandi.

Glacies mercurialis.

Zuingeri mercurius vitæ.

Nota varietatem iudicii autorum qua medicamentum istud suspectum reddit, ne facile credas ampullis Paracelsicis.

Penoti mercurius vitæ vel febrifugum.

quae in oleum, quod rectificat destillando ex humili retorta tam alembico in cineribus vt exeat primum liquor clarus: deinde aucto igni oleum medium inter rubram & citrinum à quo translata in aliam cucurbitam destillat phlegma vt oleum rubrum in fundo maneat. Si hic vellet puluerem album consequi, posset id quoque per præcipitationem. Sed porro *adhibet oleum ad essentiam quandam cum auro & tinctura vitrioli veneris compositam*, vti videre potes apud ipsum in denario. *In chymicis pag.* 174. mercurii sublimati duas, reguli vnam partem capit, & destillat aquam primam *ad scrofulas*: Secundam lacteam *ad pestem carcinomata, luem veneream febres*, &c. & quod mirum sic factam audet propinare. Vnde videtur eum Crollius imitasse, vel potius istos, qui nimis concise loquentem litera tenus sequuntur. *Si ter rectificetur, putat mirabilium effectuum operatricem fore.* Sed audiamus & Rulandum nostrum, qui pollicetur nobis optimum vitæ mercurium. *Antimonii crudi pulverati quantum placet, imbibe spiritu salis, & per triduum in loco calido digere. Deinde mitte in retortam. Pelle primam lento post ea forti, tandem vehementi igne. Exibit primum liquor aqueus. Cum eidem guttas ponderosas, & crystallinas in recipientem cadentes, muta receptaculum, & ignem auge. Ex antimonio habebis partim oleum, partim crystallos. Hos misce cum oleo. Immitte in retortam vitream. Destilla. Accipiet oleum pellucidum. Cape hoc oleum. Adde ei parem quantitatem argenti viui sine vitriolo sublimati. Digere. Destilla per retortam. Exibit oleum subflauum. Rectifica hoc destillatione secunda ex retorta. Oleum erit limpidissimum. Hoc proiice in spiritum vini euadet palua albus, cuius dosis est gran. ij. vel iij. Adsumentum est promptissimum ad morbos venereos, podagram, tentiginem, iataneos omnes. Datur cum aliqua conserua (vt Rosarum, &c.) ad sudandū sub operimento lectuli.* Hactenus Rulandus. Nos in aduersariis nostris habemus etiam *alios modos.* Ex istis est hic quoque: *Argenti viui sublimati Theriacalis, quod sit expers veneni: vel præcipitati* (probamus maximè aquilam cœlestem dulcem) *lib.* 1. *stella antimonii pulverata, & spiritu vini alcalisato aliquoties correcta* (spiritus vini alcalisatus affundi debet: digeri, abstrahi destillando: nouus suffundi, & sic pergi ad placitum) *lib.* ß. *Sacchari candi tres oncia, commisceantur ita vt primo loco saccharum cum stella trita teratur in marmore, deinde per se crystallinum sublimatum dulce, aut optimum præcipitatum immisceatur.*

Penotus ol. mercurii vita auro iungit.
Penotus dat aquam lacteam sublimatam ad internos morbos: proculdubio non sine correctione accurata.
Optimus mercurius vita Rulandi.
Crystalli antimonii.
Sublimatū sine vitriolo magis placet in vita mercurio
Mercur... vita dul... sus.

Ita enim cauetur periculum, quod est à venenato sublimato. *Commista irrigentur vino alcalisato, & digerantur horis* 24. *loco calente. Deinde inclusa retorta destillentur in ampullam amplam, vt solent aqua gradatoria. Insumuntur ferè hora XII. graduatim destillando. Sine postea refrigescere. In collo retorta inuenies vnguentum; quod tamen si velit ante finem obstruere meatum, cinere feruente, aut arena calente rostro lutato impedita promouebis. Est instar olei nucista expressitia: quod posses dare cum decocto Zedoaria, & ligni ponderis gran.* 1. *sed satius est id rectificare. Mitte ergo in aquam stillatitiam Guaiaci, & cum ea relinque horis* 24. *Deinde abstrahe aquam; & consequenter oleum per gradus ignis vltimo dando violentum. Oleum autem seorsim excipe, idque primum desensorie præcipita per spiritum halonitri, aut tartari:* (*b*) *postea edulcora per aquam albuminum.* Hoc medicamen vtiliter adhibebitur *Gallicanis* breui sanandis. Fit ista arte etiam *sanguis antimonii*, *aqua glacialis, sal fusilis, soluens auri & tincturam abstrahens*; sed ista sufficiunt pro mercurio vitæ.

Videamus iam, an noster Tyro possit aliquid, quod vindice dignum sit, requirere, & quidem poscimus latinæ linguæ, & terminorum artis gnarum, quorum vtrumque cum *stolliones Paracelsici, qui Germanicè, Gallicè, vel Italicè cornicari tantum didicerant*, nunquam sint consecuti, eueniet vt nostra vituperent. Sed ad coruos, aut anticyras illos. *Quercetani loquendi genus perplexum* & obscurum maxime videtur, non quidem ideo quasi artem bonis inuideret, sed vt iudices, cum quibus litem habuit, luderet ipsisque inscitiam exprobraret; indignos vero & stultos Paracelsistas tanquam hiantes coruos deciperet.

Ex... quer... termi... in mo... Perplexit... tas Quercetani.

Primus modus requirit *mercurium ex præcipuis metallis auro, & argento.* Hi vt extrahantur docuimus in syntagmate, quanquam sit etiam *modus alius per stibium, alius per amalgamationem.* Cape *mercurium aliquem ex his. Solue suis soluentibus, de quibus in menstruis & alibi. Solutiones desceade per oleum antimonii.* Nam ad mercurium vitæ, vtrumque coniungendum est: licet putemus, Quercetano etiam aliam mentem fuisse, quarto modo expressius dictam. *Præcipitatam sic aquilam ablue dulcibus aquis stillatitiis calentibus, atque etiam spiritu vini super ipsa accenso* In secundo modo nominatur Regulus. Hunc ex antimonio fieri discis in Alchymia & syntagmate. *Magnesia* est stibium. Cum apponitur *SATVRNINA*, intellige *plumbeum & crudam antimonium* vt ex minera effoditur, ferax metallorum pene omniū. (*c*) Est tale antimonium Galenæ plumbi adeo cognatum vt vix possis discernere, imò vnà sæpissime fodiuntur, & regulus etiam per salem plumbi facile in plumbum abit. Non tamen id stibium accipimus quod est plumbatum, sed potius quod auratum, nisi elaborare placeat ad instar essentiæ plumbeæ. Si venam capimus, per alueolum diligenter eluimus vt lenis fuligo abscedat. *Mercurius magnesia fit ex stibii regulo*, arte *Valentini* de qua alibi: *In meteoron redigi*, vel meteorizari, est sublimari, quod fit adminiculo salis, & vitrioli, vel aluminis. Cætera sunt manifesta si intelligis commistionis rationem, quæ in quarto modo liquidè exponitur.

Primus modus Quercetani expositus.
Magnesia saturnina.

Tertius modus item est dilucidus. Si eo modo velis mercurium vitæ facere, sublimatum essentiale quidem solues liquore salis ammoniaci fixi: Sed solutum præcipitabis spiritu halinitri, vel salis tartari liquore, quanquam possis etiam aqua simplici. Quod si ad partes essentiales respicias, mercurius vitæ non erit sine antimonii. *Solue ergo regulum spiritu salis, & postea misce solutionem aqua mercuriali: vel oleum antimonii confunde cum mercuriali aqua, & deinde destilla, rectifica, edulcora.* In quarto modo *metallina stellata* est stella antimonii quæ metallum refert. De magnesia impiægnata sæpius diximus. Reliqua sunt perspicua. Quod putat *verum vitrioli spiritum elici ex aqua præcipitationis destillati*, dubium habet, & videndum ne impostoribus ansa fallendi præbeatur. Zuingerus ista aqua vtebatur *ad soluenda coralia*, quanquam & ad hæc satius sit succis berberum, limonum, acetove stillatitio contentum esse.

Ex vitriolo & sale comforte igne item butyracea seu crassior instar materia dicitur.

Ad quæ faciat mercurius vitæ.

Stupenda.

Chronici morbi.

Rulandi sublimatum debet sine vitriolo esse. Ideo vel ex solo sale vel sale & alumine sublimandum argentum viuum: nec cinabaris intelligenda sit. *In Crollii descriptione* quæri potest *cur Antimoniali* potius, quam *mercuriale butyrum* vocet. Num inuidia numinis? Est tamen vt ex stibio quoque crassum quid exeat, sed ex sublimato mercurio verius crassus est & glacies. Restat *quæstio de dosi & vsu*. Hunc debere esse peritum & prudentem, non temerarium, qualem empirici indocti passim sine iudicio inculcant, satis testantur *mercurii mortiferi historiæ*, cumque medicamentum recte præparatum dicatur esse *nobilissimum*, tanto plus periculi suberit, quanto agilius & actuosius præclarumque plura. *Omne enim Pharmacum præstabile simul est actuosum, cum omnis virtutis laus in actione consistat.* Quoniam autem medicinæ vel per se iuuant nocentve, vel per accidens, *adiumentum mercurii vitæ per se est in purgando vomitu, aut secessu*, aut vtroque, quanquam id faciat *irritando naturam*, & materias expediendo potius quam eo modo quo agunt vegetabilia, vel saltem agere existimantur ab Hippocrate. Per accidens perhibetur *renouare, confortare, instaurare*, & alia *stupendo* modo perficere. Ex consequente, quia singularis est modus in purgando & alterando simul dicitur tollere *omnem morbum ex cacochymia*, præsertim chronica: quippe quod *chronicis affectibus mineralia maxime conueniant*. Ideo nominatim exprimuntur *lues venerea* cum symptomatibus, vt nodis, tuberculis, doloribus, &c. Deinde *morbi articulares*: Insuper *fœditates cutis*: Præterea *pestis* & omne contagium cum putredine. Hinc *febres putridæ, Asthma, cancer, lepra, Hydrops*, & alia. Paracelsus *renouationem in metallis, vegetalibus, & animalibus* ei tribuit, qui sibi inde frustra senectam pollicitus est. Eum secutus est Palmarius vt Quercetanus in *Alexicaco pag. 466.* scribit. *Dosis est discreta* pro præparationis industria. Michelii modus habet dosin à gran. 4. ad 6. Iordani à gran. 3. ad 15. Penotus etiam dimidium tantum granum exhibet: Rulandus tria vel quatuor. Quercetani modus tertius *vno grano linguæ tantum admoto vomitiuus est*: Vnde æstimare violentiam licet. Sed modus 11 4 & 5. grana tolerat: ita & quartus. Dant plærique *cum conserua rosacea in substantia*: vel *in tabulis ex saccharo*. Interdum & *infusum* in vino, aqua, &c. pro affectu patientis. Nunnunquam *cerasio condito* infercitur puluis: vel datur cum *medulla pomi assi*; aut *pulpa prunorum*, &c.

Pil. benedictæ Querc.

Vnis pilulis omnes cateruas cum toto purgantium pharmacopolio exalatum mitti.

Laudat *pilulas suas polychrestas* propter *admirandas* virtutes, vti loquitur Quercetanus *pag. 298. suæ pharmacopœiæ*, additoque *parte vitæ mercurio* conficit quas *Benedictas* appellat à *stupendis* in *lue venerea* effectis, etiam cum *cancer, pustula, nodi, dolores* assunt; operando *siue vomitu & ptyalismo* aut conturbatione tantum per *diæresin* interdum quæ soleat esse vera in istis affectibus *crisis*, si continuentur vsus in dies per dies 15. vel 20. etiam à *pueris*, & *mulieribus grauidis*. Non dubitat producere posse eius rei *infinitos testes*, idemque secum assensuros omnes veros & sapientes medicos, propter *admirandas mercurii* virtutes. Libenter credimus viro docto & perito, si demas hyperbolas à paracelsi admiratione tractas. Sed veremur vt in manu aliorum, inque Germania tantum polleant, & sunt suspectæ nobis laudes immodicæ Paracelsistarum. Quod si respondet experientia, *quantum pyxidum pilularum possumus ex officina profligare?* Si succurrunt diuersis *maniacis & melancholicis* affectibus, sanantque *quartanas, psoram, lepram, cancrum, morbumque catholicum* Hispanorum, & totam massam sanguineam expurgant duo scrupulari, vel semidrachmæ sine mercurio vitæ *ex cremore tartari, polypodio, senna Turpetho, elleboro* nigro, *Epithymo, myrrha, essentia aloës scammonii, Rhabarbari, sennæ, Albandals*, quantum potuerunt pari omnibus adiecto vitæ mercurio?

Pag. 297. 298.

Antipodagrica Quercetani.

Antipodagrica consideratæ.

In consilio de *arthritide & calculo pag. 315.* præstantissimam omnium aquam *antipodagricam* facit *ex fontana simplici, in qua aliquoties extinguit quædam metalla, additque duas substantias metallicas, quæ rite præparata vel per os dari solent, & quarum spiritus aquæ impressi vim ei tribuant penetrandi ad radices vsque morbi, vere resoluendi, vacuandique materias gypseas, tartareas, salsas in iuncturis concretas*: vide & cætera *pag. 316. pag. 317.* vult ea præstari beneficio salis quem metallica ista in se contineant, quique aquæ imprimatur per macerationem, & infusionem, &c. Si licet diuinare, aqua fontana subiectum est potestatum recipiendum. Metalla, quæ in ea extinguuntur sunt *æs & ferrum* aut venæ horum, vel recrementa dum fornacibus excoquuntur. Duæ substantiæ metallicæ sunt. *Mercurii vitæ partes constitutiuæ*, vna, *sublimatum* ex sale, alumine (vel vitriolo, quod Rulandus in suo reiecit vtpote qui alumen prætulit propter acrimoniam, & vim corrosiuam vitrioli maiorem) & argento viuo: *altera stella*, vel *regulus antimonii*, vel etiam minera antimonii; quæ duæ partes siue per sublimationem, vt in Hoebryso Quercetani, vniuntur, siue per destillationem, vt in mercurio vitæ, & Polychresto. *Mercurius ergo vitæ maceratus aqua extinctionis superiore confert ei vim diuinam in nodosa podagra*, quam alias ab antiquis negant medicinis cedere. (*d*) In pharmacopœa *pag. 101. & seq tres podagricas* proponit, quarum *prima ex metallicis* habet vitriolum, salem fusum, alumen, quæ cum aquis è spermate ranarum Tapsibarbati (sempervivi maioris) filicis, vrina pueri œnopotæ, & Theriaca destillantur, cui destillato additur sal ex colcotare: *Secunda* tantum est aqua stillatitia ex foliis & floribus sambuci: *Tertia pro aqua Martini Rulandi à Germano quodam data est*, quæ ex mineralibus capit salem fusum, & phlegma vitrioli, alias destillata ex spiritu vini, melle, Terebinthina castoreo, Tartaro, lixiuio sarmentitio, vt est pag. 103. Sed *istis omnibus aquis præcellit prima ex mercurii vitæ infuso, quæ non iniuria optima dicitur*. Rulandinam quod attinet, scimus *Martino Rulando patri diuersas esse attributas*, & ipse fortasse, vt solicitatores compesceret varia obiecta offa à se dimisit. In vna erat aqua aurifabrorum mortificata, se orepressa: cum aliqua parte aquæ causticæ irrefractæ & decocto chamæmeli, & meliloti. Addebatur aliquando *succus myrtillorum*, & *solutio argenti viui sublimati*. Decoctum fiebat ex *aqua extinctionis ferri*, aut *calcis antimonii*.

Rulandi aq. antipodagrica.

Alte-

[illegible]n descriptam exhibuit, *capientem oqua terra sancta* (Ea est semiuitrificata calx antimonii, [illegible] vitrum ipsum. Duo enim specimina ipse ad nos misit: Tertium à filio accepimus specie [illegible]s aloë(e) *lib 1. aqua martis* (quæ non tam extinctione videtur fieri quam solutione ferri in aqua [illegible], vel simili, affusa fontana copiosa vt in descensoria aurifabrorum) *lib. 2. liquoris mercurii* (vitæ, vel [illegible]lis Alias soluto sublimati est in aqua fontana, vel aliqua destillata apud Alexium) *semunciam croci metallorum drachmam, qua commista sunt coquenda, & vase vitreo seruanda.* Inquirebamus aliquando de hac compositione apud filium. *Is scriptis litteris negabat crocum metallorum accedere. In Alexicaco contra Oberndorferum pag. 34.* repudiat *tum eam, quam à Mentzelio acceperat Oberndorferus*, estque illa à nobis quoque reposita paulo ante, tum *Libauianam*, & *Quercetaneam*, quæ diuinando partim, partim etiam publica fama, & ipsius aquæ resolutionibus, viribusque credebamus Rulandinæ esse. Non peccatum ea in re opinamur, & stochasmum nostrum non omnino à scopo aberrasse, quanquam ingeniosius autor, cum videt sua inuenta, quæ cupit clam omnibus esse, fieri palam, facile possit aliud quid comminisci, & instar Protei in diuersas formas se mutare. *Pag 330. Pharmacopœa* Quercetanus alia vtitur coniectura. Aquam Rulandi *vomitiuam, & catharticam, diaphoreticamque* conijcit esse *infusum croci metallorum in vino, aqua carduibenedicti* vel simili liquore, quam ipse imitatur *Pag. 107. & 108.* faciendo *crocum ex vitro antimonii per halonitrum sulphure purgatum*, & deinde *infundendo istum aq. carduiben. vel cinamomi*: Vide quæ ibi commentatur. De hac aqua loquemur in Antimonii medicinis. *Aquam terra sancta* vomitiuam sudatiuamque & spiritum aureum similiter emeticum & catharticum indicat ex mercurio & antimonio ritè præparatis, id est, mercurio vitæ vel affini aliquo esse, quod vires respondeant. Sed nos ex patre vti & filio cognouimus *aquam benedictam & terra sancta esse eandem, nempe stibii calcinati vel cremati aut vitrificati purgantisque infusum: spiritum aureum* fieri ex *spiritu vini, & Trochiscis alhandali*, quod & gustus ipse probat: *Crocus metallorum a terra sancta non differt materia, sed elaboratione & colore.*

Alia coniectura Quercetani de Rulandinis.

(a) *Ante annos 30. annotauit Rubeus ex stibii vna, & sublimati duabus libris per retortam destillari chirurgicum liquorem ad vulnera malignaque vlcera, qui & fit escharoticus: In destillanda totam retortam cineribus calentibus esse obruendam, ne oleum gelascat. Si huic (illic feces ponit) spiritum vini affundas, factaque digestione destilles, oleum diuersum consequaris. Nimirum tunc præcipitatio erat secretior & vsus medicina externus apud bonos.*

(b) *Si aqua dulci aut saltem sale acriata fieret, medicamentum fore tutius.*

(c) *Est quidam modus loquendi Quercetano proprius: Magnesiam saturninam impragnari planetis omnibus. Huius sententia est duplex: vna explicatur in expositione termini crocus metallorum: altera tum ex aliis arcanis dilucida est, tum ex antidoto Theodoro in Tetrad p. 409. vbi hac: iunge iusto & debito pondere, mensura, proportione & ordine sex inferiores planetas terrestres cum sublimiori sphara stellata saturnina tanquam cum ceterorum prima radice, vt vna bene amalgamentur, & philosophice calcinentur. Hac translata sunt ex Suetenio, aut saltem ibi declarationem habent. Potentia enim sex metalla in regulo dicuntur esse, qua in actum educuntur per animas singulorum. Deinde quomodo in argento viuo concurrant, ibidem habes.*

(d) *Imitor: Cape aquam premissoriam descensionis mercurii vita. Adde aquam meliloti, in qua extinctum fit ferrum. Misce pro gradu morbi & loci affecti teneritudine.*

(e) *Quod pater misit, est antimonium vstum, & fit, si salis com. & halonitri paris misceas cum pari antimonio, & in crusibilo tecto saltem spiraculo relicto reuerberes, donec totum vas excandescat. Sal incumbit regulo, cuius aspectus est quasi lapis metallicus ferrugineus opacus: decusso sale regulum tollige.*

Caput IX.

De mercurio vita cognatis quibusdam aut etiam ex eo eductis.

CVm Crollius praxin, seu modum præparandorum florum ex Antimonii butyro, vel potius ex mercuriato stibio (nam ex stibio per se alios flores fieri notissimum est) finisset; addidit *de oleo*, cuius tamen conficiendi rationē non indicauit, inquiens: *Num in chymia aliquid præstare possit hoc oleum, iudicent ii qui illud cum auro radicaliter soluto fermentare, & per rotam philosophicam secundum artem requisitam deducere norunt.* Hæc ille. Videtur innuere esse quosdam qui ex mercuriali butyro oleum faciant, quod habeant pro mercurio philosophorum, cui si aurum adiiciant, sperent solutionem & coagulationem illam sæpius repetendam, quam in magisterio lapidis requiri monent sapientes, vt tandem ex oleo isto & auro fiat tinctura imperfectorum metallorum perfectiua. Indicatur ergo *philosophici mercurii vim & essentiam esse in argento viuo sublimato*, cumque vt Suctenius *in lib. 2. de antimonio* retulit, in stibio quoque, tanquam matrice & minera solis natiua, sit vis & tinctura auri, seu primum ens, primaque materia, per quam in actum per mercurium viuum productam, aurum naturaliter consummatum possit item in primam materiam reduci (siquidem non est absurda ratio; *si ex auro fieri debet materia prima qua porro per artem moueatur, & plus quam perfecta virtute ad alia in sui naturā mutanda donetur: id optime præstari per materiam primam iam actum auro homogeneum habentem: Simile enim in sui naturam familiare vertit: natura gaudet natura; natura naturam mutat, &c. materiam autem aurificam primam in antimonio aurifico esse, idque potentia, ex qua nisi per familiare actum iam habens nequeat produci;*

Querc. obscure attingit materiā maioris artificii seu lapidis phil.

An stibium iungendum sit argento viuo in aurificio.

actum autem habere argentum viuum auro cognatissimum, si ita elaboratum sit vt spirituale, & quinta essentia affine euaserit) ideo stibium coniungendum esse argento viuo ad metallicam naturam per sublimationem, qua simul ex chalcantho & sale duorum principiorum salis & sulphuris inuisibilis, atque adeo ignis interni vim accipiat. adducto, & spirituali remotis superfluitatibus ad penetrandum facto, quia fermentationis veræ primordio donato, vt sit in eo omne artis momentum ratione superiorum & inferiorum, fixi & volatici. Hanc coniecturam secuti alii eo modo mercurium vitæ præparauerunt, quem in sy ntagmate ad mentem Eduardi Iordani proposuimus. *Ex præparata oleum destillationibus repetitis ad tincturam ex auro extrahendam elicuerunt.* Basilius quoque Valentinus itidem processum obseruauit *pag.* 203. & 204. currus sui *pellucidum sublimatam pari stibia iungendo, conterendo, & destillandoque per retortam validam tertia vice vt prodeat liquor albus, consistens glacies vel consistentia butyri instar, qui denuo destillatus & per vini spiritum rectificatus in oleum sanguineum mutetur* Et *pag.* 228. *ex regulo, & lapidio serpente* (sublimato) *docuit facere lapidem, seu materiam igneam sæpius per ignem datenda donec regulus vniatur sublimato & ei eam naturam concedat, ex qua materia porro per deliquium item fiat oleum,* quod *vlterius per destillationem ex alembico sit exaltandum.* Paucis iudicat artificium in isto magnum absconditum latere, vnde & postea *lapidem ignem*, tanquam particularem tincturam ex eo, vt in superioribus patuit, conflauit.

Oleum sanguineum ex stibio & sublimato.

Verum hoc consilium nos iam duntaxat attingimus, vt appareat *non paucos philosophia chymica magistros mercurii vitæ praxin attigisse*, & in eo summam tam medicinæ humanæ, quam metallicæ quæsiuisse. Si voluissent isti, qui tincturam ex oleo spectant, in medio puluere acquiescere, sane rubrum, vel album facile parassent: Et est *album* quidem ille quem antecedente capite descripsimus. Sed *rubram* quoque fieri ex rubro liquore posse quis est qui inficietur, qui sit *sub albedine latitare rubedinem*, quæ non nouo opere debeat produci, sed tantum caloris instantia, & repetitione aliqua elici? Ita certè philosophorum arcanum habet. *Ego sum albus & ruber*: Item *materiam eam sumi debere, quæ rubri & albi simul habeat principia* & facultates vt cum rubris rubra, cum albis alba possit fieri, & similia sibi ex dispositis gignere. Qui ergo satagis mercurium vitæ rubeum consequi, *album liquorem renoca ad retortam, & destilla bis terue, deinde spiritu vini perfusam elabora, vt rubescat penitus. Oleum rubrum præcipita, aut alio modo coagula, habebisque mercurium vitæ rubeam, quæ in liquore soluatur, possitque intus, forisque commodissime contra maxima mala vsurpari* Est mercurio vitæ cognatum etiam illud *medicamen, quod fit ex argento viuo cum sulphure*, vel *arsenico essentiali sublimato & stibii mistura.* Nihil hic differt in toto processu, nisi quod pro sublimato attramentolo sumatur cinabaris artificialis. Basilius *cinabarim, arsenicum, antimonium & crocum martis compositi*, de quo videre potes *pag.* 206. in editione Tholdeniana.

Mercurius vitæ ruber.

Mercurius vitæ cinnabarinus seu miniatus.

Alia ratio est cum cinabarim potarum spiritu sulphuris impprægnato antimonii essentia: Imo potius vitrioli, qui item ex stibio essentiam, seu tincturam assumserit. Probamus in hoc opere magis *vitriolata*, quia hoc est vnum ex metallicis principiis, quod etiam corporaliter ex plærisque elicitur, & sulphur, ignemque metallicum secum habet. Ideo & licet pro sublimato vitriolato substitui cinabaris possit, tamen nisi *sulphur vitriolatum, & spiritus* accedat, negamus opus propius ad magisterium magnum accedere, & tam potens esse. *Vitrioli* autem vim assequitur *alumen* quantum ad hoc attinet, vt in perfectis cernere est, quorum infusiones non attrant, sicut ferri & æris, in quibus attramentum abundat. Quidam hinc voluerunt *perfectorum principia* potius esse *arsenicalia*, & *aluminosa*, quam attramentosa, ita vt mercurius sint per aluminis & arsenici virtutem coagulatus, attramento æs & ferrum potius constituente. Verum nos in illis inuenimus interiorem quandam concordiam de qua alibi.

Aquam glacialem & salem fusilem qui parare docent, eadem vtuntur materia, & operatione, quanquam forma externa differat, re in chymicis non insolente. *Pares stibii & argenti viui sublimati destillantur ex retorta de mare.* Opere frigescente consistit *glacies*, quæ resoluitur retoria in aquam calentem immissa, aut in arenam calidam. Iste est *sal fusilis*, & *glacies mercurialis*: Sed quæ non sui causa paratur. *Fit enim aqua fortis ex paribus halonitri aluminis, chalcanthi, destillanda per alembicum. Fit altera ex vitrioli ad rubedinem calcinati libra, æruginis, & sulphuris au selibra. Destillantur in ampullam cum aqua præmissoria vnciarum quatuor, quanquam si vitriolum crudum duplum sumas, non opus sit illa aqua, quæ ideo ponitur in recipiente vt spiritus siccos excipiat, & in aquam vertat. At humidos spiritus in aquam consistentes præmittit crudi vitrioli destillatio. Diuide iam aquam tuam glacialem in duos alembicos. Instilla in vnam priorem fortem, in alteram posteriorem, idque guttatim propter feruorem. Ita ex tribus fiant dua, quas postea etiam confunde, vt vniantur. Vnitas destilla ad tactum* 3. 4. 5. *in arena. Cauenaribus tuis cum aqua est transfundenda. Nam etiam cum refrixit, valentes spiritus halat. Hac solui aurum penitus traditur.* Discimus itaque mercurii vitæ modum ad hoc quoque prodesse. Vin' aliam similis viuo? *Fac sublimatum ex hydrargyri, & chalcanthi singula libris: aluminis selibra: halinitri sextante. Sublimatorium sit cum alembico rostrato, ex quo primam aquam destillantem excipe, cumque sublimata est materia sicca pulucrata eam redde, & solue mercurium sublimatum propria aqua. Sublima denuo humide spiritibus procedentibus quos in aquam versas similiter cape, & sublimato iterum affunde, sicque tertio & quarto procede donec mercurius tuus fine fecibus ascendat. Caput mortuum aqua solue, & salem extrahe, solutioni adde salis puri duas vncias. Misce eam sublimato, & include vesica inflatam. Sepeli in balneo vaporis vbi sit fœnum humidum vaporibus ahenis madefactum. Iaceat ibi donec totum sit in aquam versum. Hanc destilla vt spiritus aquosi descedant, maneatque oleositas. Affunde ei oleum Tartari, vel liquorem halinitri, vt præcipitetur. Calcem collectam edulcora.* Potes eam deliquio soluere & coagulare sæpius; vel etiam destillando in oleum perducere.

Aqua glacialis.
Sal fusilis.

Sal fusilis glacies mercurialis.
Aqua præmissoria ratio.

Auri solutiuum.
Aquila præcipitata.

Sangui-

Sanguinem antimonii hac industria obtinebis, & ex coporro alium mercurium vitæ rubentem facies. Contere sublimati libram; itemque libram minera antimonii aurifera. Commisce celeri manu, & dispone in cella super porphyrio, ibi, ue sine, donec humorem capiant. Tunc inclusam materiam cucurbita cum alembico, quatenus fit luto armata. Destilla per gradus. Exit primo materia alba: post auctiore igne rubra, quæ etiam in rostro alembici consistit. Hanc seorsim collectam ter quaterue destilla, & sanguinem spiritu halinitri præcipita. Inde elue & serua, quanquam etiam alia arte possis sæpe coagulare & soluere.

Sanguis antimonii & ex eo hematinus vitæ mercurius.

Quidam non expectatur madefactionem in vapido aere aquam salis adiiciunt, & post digestionem triduanam in ampulla cucurbitina destillant, accipiuntque album liquorem, qui seprendit in cella mora erubeleit. Hoc vtuntur *ad vlcera maligna* siue forma liquida, siue coagulata. *Non desunt* qui soluant argentum purum aqua gradatoria & fixatoria: Deinde in solutionem guttatim immittant oleum istud rubrum, dicantque descendere *auream calcem*, quæ cum auro reducta augmentum sit auri. Fides estu penes ipsos. Cæterum mercurio vitæ affines sunt *calces illa qua ex præcipitatu mercurialibus aquis fiunt.*

Auri augmentum.

Præcipitantur autem oleo vrinæ, spiritu vitrioli, aquis regiis, & similibus acribus, præsertim liquore salis tartari. Earum vsus est in *vlceribus* & aliis externis, nisi operationibus altioribus per aquas competentes, vini spiritum, iuniperi aquam & similia elaborentur, destillentur, edulcentur, vt etiam internum vsum habeant. Plærumque fiunt rei metallicæ causa, vt metalla in mercurialem liquorem resoluant.

Aquarum mercurialiũ præcipitata.

Quercetanus in hoc argumento suas delicias habuit, comminiscendo ζώφιλα, πολύχρηστα, ἰσόχρυσα Bezoardica, Diaphoretica, &c. Nam *Zoephilon in tetrade concinnat ex calce antimonii, seu potius antimonio cremato, & alba fuligine mercuriali per sublimationem, vnde quod factum est, edulcoratum aceto antimonii, quale Valentinus proposuit, immacerat, extrahitque tincturam, quam aqua pluuia stillatitia ad dulcedinem ablutam exaltat extrahendo per spiritum corallinum, & extractiones circulatas tandem validis ignibus destillat, vt oleum sanguineum eliciat. Polychrestum pene nihil differt à mercurio vitæ.* Nam fit ex *stella libra, & sublimati sesquilibra commistu, & gradatim ex retorta destillatu in gummi crystallinum seu glaciem, & butyraceum liquamen*, quod denuò destillando rectificat. Hoc *oleum* per se dicunt: sed quod coaguler descensorio artificio. Quercetanus vero mutat in elaboratius digerendo id spiritu ex vino & hydromelite destillato (potius ex œnomelite, vel hydromelite vinoso Penoti) & post digestionem destillando. Destillato nouum addit spiritum; macerat, destillat, idque donec in oleum dulce mutetur, à quo spiritus postliminio separatur.

Quercetani deliciæ immutando mercurio vitæ in alia quædam medicamina. Zoephilum Polychrestũ mercuriale.

Essentia ipsa nihil aliud est, quam mercurialis *ex duplici mercurio, sublimati scilicet, & stella.* Ne vero facile coaguler, sed olei specie persistat, atque etiam dulcedine vinosa & mellea corrigatur, digestio cum istis spiritibus facit, quæ cum alterat medicinam, & hominis naturæ familiariorem reddit, tum ex se oleosum humorem confert, vt olei humidi instar contra siccitatem perduret, atque etiam suauius veniat in vsum.

Isochrysi compositio est ex æqualibus reguli per martem parati ex antimonio, & argenti viui sublimati. Mistura sublimatur, vt in mercurio viuo Paracelsi, quo etiam differt à destillatis sine sublimatione. Sublimatum eluitur, vt acrimonia facessat. Elutum soluitur aciditate sulphuris ex campana destillata, vel vt ipse præcipit spiritu halitri, quod sulphureo sale scatet. Sæpe abstrahit, & nouum spiritum affundit fixionis, seu præcipitationis causa. Præcipitatum in libero athanore cremat per ferream spatham mouendo, vt volatici halitus abscedant vt fieri solet in auro vitæ, & præcipitatis corallinis fixis, quanquam etiam in alembico separent. Medicinam istam postquam stillatitia pluuia abluit, redigit in tincturam per *acetum philosophorum* (antimoniatum, quanquam sint & aliæ eius species) perinde vt in Zoephilo remanente *fecula alba.* Menstruo abstracto rubeum puluerem edulcorat denuo, quem tribus horis reuerberatum, secundo cogit tincturam reddere beneficio spiritus iuniperi. Confer modum cum Zoephilo. *Videbis quantum peritia ingeniosa possit ex vnius præscripto extruendo alia multa.* Inuentis nimirum facile est addere, eaque in nouam faciem mutare, aut saltem nomina alia, modoque velare. Veruntamen istis non tantum luxuriatus est, quantum exultauit obtento quodam *diaphoretico* quod quasi *Palmarium* sibi putauit, atque ideo etiam ænigmatibus inuoluit.

Isochrysum.

Titulus est Bezoardicum minerale. Id est ipsi septimum magisterium, atque adeo septima pars Theriacæ cœlestis pag. 529. Pharm. Compositio eius dicitur *mirabilis: Mirabilis* mixtio: *Stupendi*, imò *diuini* effectus. Hoc est proœmium lusus. Compositio quæ? *Fit*, inquit, *per spumam venenosam, quam euomunt duo Dracones simul coniuncti: agitari: & tandem calefacti manu artista. Hæc spuma venenata ad temperiem adducitur, & bezoardica redditur sola admixtione illius ignis balsamici natura: qua mixtio non fit sine magnarum turbarum ebullitionum, & seditionum excitatione; tandem imbecilliori & fortiori superato, belloque confecto, amica & salutaris adducitur pax, adeo vt venenum tantum, quodque vel ipso viperino longe deterius, & nocentius est, conuertatur in summam theriacam, summum alexiterium, & saluberrimum remedium Bezoardicum*, quod *tantum sudores pronocando effectum demonstrat sufficiendos in omnibus pestilentibus, & venenatis affectibus.*

Bezoardicum minerale Quercetani.

Hoc magisterium autem acceptum fert *Hartmanno*, tanquam opus mulierum, seu post primam præparationem leui muliereculæ alicuius opera facilimè perficiendum. Hæc ille in pharmacopœia, quibus indulsit aliquo modo genio suo, & coruos hiantes ænigmatico docendi genere Hermeticis familiari delusit. Ne vero & philosophos, filiosque doctrinæ medicamentum tam salutiferum lateret, *id in alexicaco pag. 488.* titulo *sudorifici Bezoardici specifici* declarauit. Aliud *ingens*, inquit, *& specificum sudorificum Bezoardicum comparatur cum liquore gummoso ex mercurio in meteoron redacto & metallina stil-*

Opus mulierum.

na stellari cum cæteris planetis faciata. Hic liquor *gummosus, benè purificatus cum spiritu salis omnia animantis permisceatur. Mira videbis propter duellum inter istos duos Dracones, qui tandem pacem inibunt & in puluerem mutabuntur. Dosis gran. 5. vel. 6. iam cum confectione de Hyacintho, vel alia cardiaca forma pilularum.* Itam in alexicaco, cum istum in Pharmacopœia Theriacæ suæ patrem fecisset Hinc iam explicatum erit ænigma.

Explicatio ænigmatis. Quercetanus.

Spuma venenosa est liquor vnctuosus partim glaciatus, partim butyraceus in rostro retortæ, & conceptaculo. *Duo dracones* sunt argentum viuum sublimatum, & regulus vel stella antimonii metallis impregnata, seu fæx metallorum quanquam hæc Draconis titulum catachrestice sustinet. Hi dracones coniunguntur, id est, per se contriti commiscentur agili manu super lapide vbi etiam amalgamantur, & in luto munitam retortam inferuntur vbi non tantum incalescunt ista contemperatione per manuum artistæ, sed & supposito igne coguntur euomere *spumam istam cerbeream*, id est, destillatione ex arena per modum aquarum fortium reddere gummosum liquorem, vel humiditatem vnctuosam, quæ paruo frigore gelascit; calore vero iterum soluitur. *Venenata* dicitur *spuma*, quia adhuc corrosiua, vt & Crollius indicat, quanquam mutua actione effetuefactæ materiæ aliquid spirituum perniciosorum perdiderint. Est autem iste liquor diligenter agitandus in conceptaculo calefacto, vt satis fluidus euadat.

Hinc effunditur in retortam aliam calefactam, & circa fundum luto inductam, destillaturque per se semel atque iterum. *Hoc oleum* dicunt. Id ad temperiem adductum, fitque salutiferum instillato guttatim liquore seu *spiritu salupetra*, qui dicitur *sal omnia animans* iudicio Quercetani, quasi à sale sit vita, & virtus rerum. Est autem vterque liquor acris. Quod ergo fit cum aqua fortis, & spiritus vitrioli, vel aqua regis, & liquor tartari similiaque confunduntur, id & hic accidit. Feruor nimirum, & ebullitio excitatur, adeo vt ni guttas sensim instilles, & cucurbita sit iustæ altitudinis, & capacitatis assurgens humor exundet. Vas quoque incalescit vt manu nuda teneri non possit, & ideo ferreo tripodi, aut arenæ vel cineri nonnihil calenti imponi debeat. Feruor ille & ebullitio spiritibus dissipatis paulatim sidit, proditque quod ante latitauerat in complexu spirituum terminum conspicui inhibentium, nempe *farina candida, niuis instar* circa fundum vitri consistens. Actio ista feruida venenatos halitus disiicit, & edentulum reddidit draconem vtrumque inter se duello præliatos.

Draco.

Vocabulum enim Draconis non tantum tribuit sublimato & stellæ antimonii: verum etiam *aleo mercuriali & spiritus halinitri*, vt videre est in alexicaco. Manet tamen salsedo quædam acris, & vitriolata cum farina. Ideo postquam præcipitata est, liquor innatans decapulatur, & albus pollen aliquoties mutatis ex pluuia stillatitiis aquis, interdum, & vini, vel iuniperi spiritu eluitur, vt offendere acrimonia non possit Perit ita *catharitica* potentia, tantumque remansit *diaphoretica*, seu *hydratica*, cum occulta quam alterandi facultate. Quod dixit ante illam præcipitationem vtrumq; esse nocentius veneno viperino, facile probatur de incorrecto butyro. Liquor quoque halinitri per se vitæ est infestus, quanquam non isto gradu quo sublimati & stibii humor vnctuosus. Ita simul intelligis, quid sit *mercurius in nectarum redactus*, quo non accipitur quoduis sublimatum, sed *crystallinum ex sale, vitriolo, & hydrargyro*, cui nondum adempta sit vis perniciosa vt in aquila cœlesti. *Liquor gummosus* quoque iam est apertius, quod nimirum fit ex stibio & sublimato simul iunctis per destillationem elicitus forma vnctuosa, qualis est gummi resoluti. *Metallina stellaris sociata* cæteris planetis hic nihil est aliud quam stibii regulus in formam stellæ deductus. Planetæ cæteri et sociantur, quia sumitur non infœcundum antimonium, sed metallicum in quo nasci solent omnis generis metalla, potissimum aurum, quale est Vngaricum. Alias sicut regulus fit cum ferro, etiam cum cæteris potest præparari. Sed melior est naturæ copulatio.

Liquor ille *gummosus* bene est purificandus ante quam committatur cum spiritu halinitri, id est, semel atque iterum repetitis per se destillationibus rectificandus. Ita se habet hoc mysterium, quod ad *Iohannem Hartmannum* Hassiæ chymicum refert: *qui tamen aliud Bezoardicum suum Matthiæ Rulando Imperatoris archiatro professus est*, nempe id, quod Crollius descripsit *in Basilica pag. 155.* de quo nos *in syntagmate, & sequenti capite*. Videtur ad hoc alludere Quercetanus *pag. 462.* vbi de viribus aquilæ cœlestis, seu sublimati cathartici dulcis agit, mentionem faciens mercurii vitæ ex mercuriis auri & argenti & aquis eorum. Fieri potest, vt Hartmannus vtraque medicina vtatur: Quercetano autem istam, vtpote à Crollio, & ab aliis non descriptam communicauerit, quanquam ex Crolliana sumtam esse, res loquitur.

Pag. 489. Alex. & 555. Pharm. citat & in Tetrade p. 462. de aquila cœlesti. Dicitur lapidem suū Bezoardicum appellare in Alex.

Quod si eadem vtrobique est sensu, non autem litera, Quercetanum crypsi quadam indignos remouisse dicendum est, id quod Hartmannus quoque in epistola ad Rulandum alta scripsit, nempe Quercetanum putasse se à peritis intelligi, licet nonnulla dissimularit, quæ est frigida valde excusatio, medici doctoris synceritatem & candorem suspectum reddens.

Ein Hassposse.

CAPVT

Caput X.

De mercurio vitæ animato.

Animatum mercurium dicimus quia per perfecti metalli coniunctionem (a) ad certam speciem ex vaga, & inde terminata generalitate est perductus, & veluti in materiā forma inuecta. In magno magisterio postquam *philosophica aqua per duas suæ decoctionis rotas transit, & exhausta videtur viribus omnibus, fermento auri vel argenti recreatur*, atque ita dicitur *animam accipere*, quæ corpori iungitur mediante spiritu, tanquam vinculo. Est tamen, vt fit in hoc mysterio, etiam *alius huius animationis, & reuiuificationis sensus, nempe quando iam ex tribus commistis per putrefactionem ascensum, descensum, coctionemq; circulare fit vnum homogeneum. Quod à terra ascendit in cœlum, anima est. Quod manet circa fundum, corpus mortuum dicitur: sed reciproco astu mox depluit iterum animolus succus, & redit in corpus per coagulationem, donec omnia fiant eiusdem naturæ & fine motu in igne durant.*

Ad imitationem, & veluti paruū simulacrum vitæ mercurius item animari perhibetur. Id a. non vno fit modo. *Nam primum postquam humor vitriolosus in altum est conuersus in promtu debet esse solutum aurum, quod in hoc oleum fusum infundatur, & descensione exhibeat medicinam, quæ dulcorationibus suis amplius elaboratur.* Solutio auri aliquando fit per regiam compositam: aliquando per simplicem armeniaci fixi spiritum aut liquorem: Nobis probatur oleum vitrioli, aut spiritus salis calcis solaris solutiuus. Atq; hic est modus primus. *Secundum ponimus cum sublimatum* fit ex mercurio antimonii quiaanti calcem liguerit. Id sublimatum ex hac, & alumine saleque factum deinceps non indiget additione stellæ, sed per se destillatur in butyrum & glaciem exaltationum artificiis nobilitandam.

Tertium est cum aurum vel argentum in hydrargyrum soluitur, & ex hoc fit sublimatū quod postea cum minera antimonii destilletur. *Quartus* cum amalgama aureū pro hydrargyro accipitur. *Quintus* cum idem fit cinabari aurea. *Sextus: fac sublimatum aureum cum vitriolo & sale de more. Adde huic stibii venam auriferam. Sublima. Sublimatum per retortam age. Destillatum precipita oleo vrinæ, in qua auri folia soluta. Pro vrinæ oleo potes capere salis spiritum, vel tartari, qui fit calcis aureæ solutiuus.* Est & cum præcipitatio fit per liquoré auri & argenti: vel per liquores auro, argentoq; respondentiū gemmarum, qui fiunt ex calcib. solubilib. per spiritum aceti terebinthinati concinnati. Inde & *gemmati, corallati, perlati*, &c. titulos pôt nancisci, nec fiet malum medicamentum, vt quisq; existimare pôt. Si fit aurum potabile vegetabile, id quoq; proderit. Sed non opus est plurib. Ingeniosis viā monstratam esse sufficit. Huc referri potest lapis philosophorum Paracelsi, cuius vna descriptio habetur *lib. 3. de vita longa c. 8. p. 179. tom. 6. Hulesi. Reduc mercurium in eleuationem tantisper, donec in fixum crystallum abeat: Deinde in resolutionem, ac coagulationem digero, & cum auro coniunge ita, vt fermentum eius hoc fiat. Proinde iuxta præscriptum Hermetis age vsq; in finē lapidis, cuius dosis gr. 1. cuius vis & virtus corpus reseruat integrū.* Hæc ibi. *In lib. 5. Archid. de arcanis in eodem tomo p. 50.* Recipere iubet quiddam characterib. obscuris designatum, quasi *essentificatum mercurium* voluisset scribere. Id separandum est, vt à puro decedat impurum. Deinde *reuerberandum* vsq; ad albedinē, quæ sublimetur per salem ammoniacum donec resoluatur. Id calcinandū, iterumq; soluendum est: Postea in Pelicano digerendum per mensem, inq; corpus vicissim coagulandum, q̄ sit incōbustile, & incorruptibile, faciatq; vt, cum quib. cōmiscetur, ea maneant in cineritio. Dicitur ēt omne imperfectum & corruptibile tollere in sensibilib. & insensibilibus, si libet credere. Verū hic modus falso vocatur lapis philosophicus, cum perfecto metallo careat. Rectius simile lapidis Arcanum dicitur: nisi imperfectam formulam esse putandum sit. Est a. vtraq; descriptio einsmodi vt intelligi sine interpretatione vix possit. Videbimus num facem accendere aliis queamus. Modus primus: *Argentum viuum minerale per vitriolum, alumen, & baurum sublima secundum artem, donec fiat crystallinum, totumq; sine fecib. ascendat, & porro figatur. Sublimatum resolue in liquorem. Digere: Coagula, iterumq; solue, vt quam purissima fiat aqua. Hac imbibe auri calcem tamdiu donec nihil amplius possit recipere, & aurum solutum in aquam abeat, vel per aquam hanc duodecuplam aurum solue triplum, vt sit proportio vnius ad quatuor. Solutionem include phiola Hermetis, & in athannore igne temperato tamdiu foue, donec in rubeum puluerem conuertatur.* Hic est simplex sensus. Est alius secretior, *quo sublimatum destillatione in oleum deducitur, quod aliquoties coagulatur visissimq; resoluitur vt plane fiat homogeneum. In hoc solui calx auri potest, & deinde procedi vt dictum est. Modus secundus* declaratur *tom. 6. p. 437.* vbi exponitur *aqua mercurialis*, per quā ex corporib. extrahitur mercurius seu vapor viscosus, continens inuisibiliter mercurium & sulphur naturæ, principia omnium metallorū adeo, vt sit ineffabilium virium & secreta diuina possideat, vt ibi loquitur. *R. mercurii septies per vitriolū, sal nitri & alumen sublimati tres libras: Salis ammoniaci ter à sale suo sublimati, lati, & albi sesquilibram. Trita in exactum lauorem commisceantur & per arenam sublimentur, quod fit horis nouem. Opere frigefacto, recluſisq; vasis sublimatum detrahe per pennam. Remisce id capiti mortuo & sublima secundo. Operationem hanc quater repete, donec non amplius sublimetur, sed in fundo subsistat massa nigra calore ignis liquescens instar ceræ. Sine refrigescere. Post exime. Tere: Pone in patinam, vel concham vitream. Imbibe liquore salis ammoniaci fixi artificiose parato. Exsicca. Iterum irriga eadem aqua, idq; nouies, vel decies repetendum, donec fere non amplius coagulet. Tere: Sparge super porphyriten in cella. Soluatur deliquio in pulchrum oleum. Hoc rectifica per destillationem in cineribus, vt ab omni fece purgetur.* Hæc est illa præparatio Arcani lapidis: Verum, vt diximus imperfecta. Sequitur ergo: *Olei huius sæpe victi vncias octo, laminarum* (scobis vel foliorum) *solis, aut lunæ optime mundatarum sescunciam. Immitte in phiolam, aut cucurbitam Hermetice obsignandam. Hanc in cineres calentes impone, ibiq; detine horis octo. Corpus circa fundum vasis transmutabitur in subtilem vaporem, qui est mercurius. Solutione totius facta, separa aquam à materia soluta destillando per alembicum. Ita habes verissimum corporis mercurium in reb. desperatis miraculosum.*

Lapis philosophorum Paracelsi.

Arcanum lapidis per aquam mercurialem.

Aq. mercurialis Paracelsi.

Sublimati fixum & fusile.

Arcani philosophici declaratio.

Hæc ille. Vt nostrum institutum consequamur: solutionem præcipitabimus infecto liquore salis tartari: Præcipitatum elaborabimus dulcorando, vt iam sæpe dictum. Ista quidem nomine Paracelsi descripta extant: sed edita ab ipso non videntur. Neque enim tam luculente exposuisset ænigmata, neque duo tantum principia metallorum professus fuisset. Quoniam autem litera nonnihil dissonat ab arcani descriptione: haud grauatim explicationem accommodabimus.

R. Mercurium essentificatum: h.e. sublimatum modo dicto. Separa purum ab impuro h.e. iterum atque iterum sublima, vt purus fiat lapis. Reuerbera, donec albescat: hoc est, massam nigram in igne detine, donec procedat albedo, quæ sub nigredine latebat. Hanc fiat sublima per salem ammoniacum secundo, suo liquore eam imbibe. Teriude enim est, modo fusilis efficiatur, & in vapore cellarum deliquio salubilis. Liquorem coagula, & solue sæpius, vt omnis alienitas decedat, tantumq; cælestis substantia maneat. Hanc digere in Pelicano, vel elabora destillatione repetita, qua res item eodem redit.

Digestum iubet in corpus coagulare: sed nos intelligimus deficere artificium. Debet enim hic interponi solutio auri, vel argenti, quæ tandem in corpus reducitur incombustibile, quodq; ingressum metalla cum eis manet in copella: quanquam metallici operis causa iam non laboremus, sed in medicina subsistimus. Ad eundem autem modum fieri possunt *mercurii vitæ animati & præcipitati etiam per alias aquas mercuriales.* Quidam non soluunt sublimatum, si non sententia, saltem litera, vt qui bracteas auri duplo argento viuo sublimato incorporant, & digerunt, postque affuso oleo vitrioli soluunt, coagulant, & alia agunt de quibus supra quoque dictum. Huius loci est & *aurum vitæ Antonii Galli* de quo in syntagmate scripsimus. Vltimo loco addendum est aliquid de *Antimonio diaphoretico Crollii.* Hoc quidem congessimus in nostrum syntagma, sed iam monendum censemus id ab aliquibus vocari *Bezoardicum minerale,* cumque Crollius antimonium Vngaricum sublimato hydrargyro iungat, illi calcem substituunt.

Bezoardicū minerale.

Proponunt & hanc formam titulo auri sudorifici, & Bezoardici metallici: *Auri puriss.* ℥ij. *Solue aqua philosophica (ex sale petra, & armeniace) solutioni instilla oleum ex sublimato hydrargyro destillatum, & sæpius rectificatum circiter* ℥j. *Ebullient. Pone vas super calentes cineres in horas tres aut 4. Postea præcipita affusa aqua communi. Puluerem inde collectum sæpe ablue dulci stillatitia, tandemque cordiali. Sicca.* Dosis gr. 6.

Bonus Crollius, (b) inquit quidam, *dum omnia voluit significare aperte: duo tamen, licet minima, præteriit* ἐγχειρήματα, *quæ nisi fuerint animaduersa, non respondet finis, nec tam multum Bezoardici nascitur.* Hæc ille. Videtur loqui de calcinatione antimonii, & fixione per digestiones. Cum enim tandem validissimis ignibus medicina sit vrgenda, nisi prius bene fixa fuerit, parum resistet. Fixio autem fit calcinando, & circulando, seu digerendo, ita vt cum aqua regis in oleum mercurii vitæ instillatum fuerit, vnioq; facta, adhibenda sit quædam digestio donec tota materia sit omnino soluta, cui postea affunditur solutio auri, succedente itidem digestione fixatoria, antequam reuocetur menstruum, & medicina penitus cremetur, reuerberetur que. *Miratur Crollius examen copellæ sustinere.* sed hoc ei conciliat aurum, & fixatio. *Miratur & corrosiua mortua esse.* Id præstitit actio passioque mutua draconum commissorum, vt loquitur Quercetanus.

Sublimatum dulce Lunare.

Sublimatū dulce lunare

Argentum viuum ex alume purgatum, & per corium expressum misce cum vitriolo rubefacto, & sale præparati lib. 1. halinitri ℥iiij. *Sublima. R. Sublimati lib. 1. (*℥xvj*) salis præpar.* ℥xij. *vitrioli* ℥iiij *Misce, & sublima. Sublimatum hoc tertio sublima tantum cum sale, & quarto per se. R. huius* ℥vj. *foliorum argenti* ℥ij. *contere vt misceantur. Sublima ex arena in matratio. Vase frigefacto spiritus volaticos tolle. Partem crystallinam tritam remisce fecibus. Sublima secundo. Idem fac tertio.* Puluis ablutus rosacea purgat suauiter dosi à gr 6. ad 8.

(a) *Mercurium animam ex corpore perfecto accipere debere, scimus etiam ex perfecti magisterii opere. Ista perficitur, cum cæteris non item. Ad medicinam tamen ausi sunt quidam etiam stannum addere, & facere sublimatum Ioviale diaphoreticum, cuius formula hæc est: Limaturæ stanni Anglici* ℥ij. *argenti viui sublimati* ℥iiij. *mista, destilla ex retorta igne arenæ in ampullam aqua semiplenam. Cum incipit destillare, ignem suppressum* (gedämpfft) *adhibe, vt sit moderatus, donec omnis liquor exierit, & in aqua appareat puluis præcipitatus: Item adhæret aliquid collo retortæ. Hos abrade & immitte in ampullam, vt cæteris accedat. Relinque vna per noctem, vt sidant. Aqua separata calcem dulcifica aqua stillatitia dulci sæpe mutata. Exiccati pulueris dosis est gr. 3. vel 4. ex aqu. cardui bened. confectione alkermes alterata ad sudandum.*

(b) *Crollius & Hartmanum nihil noui protulerunt. Id enim medicamentum ex sublimato, regulo, & auro seorsim solutis, confusis destillatis cum cohobio fixis, & in rubeum colorem crematis. Rubeus descripsit ante annos 30. neque tamen ipse est inuentor.*

Capvt XI.

De mercurio vitæ solari Quercetani.

Processus 1.

Mercurii vitæ solaris & lunaris descriptio Quercetani.

Solarem suum vitæ mercurium appellat Quercetanus *in tetrad. pag. 472. & seq.* Cuius descriptionem ponit huiusmodi: *Liquori mercuriali in polychresto descripto tantundem aut amplius sudoris hermaphroditici virilis & fœmineæ naturæ, aquea & terrestris, volatilis & fixa adiice: Digere, cohoba: destilla, vt fiat dissoluens solare & lunare admiranda operationis. Vtrumque luminare sic solutum corpus recipere potest, etiam cum proprio menstruo coniunctum, atque vno momento in puluerem siccum reduci cum liquefactiuo, & humectatiuo omnium*

rerum

[illegible] *re ad summam dulcedinem adducto exhibeatur à 5. ad 7. grana ex duabus vncia infusio-ne* [illegible] *liquoris congruentis. Rarissime vomitum concitat, & si concitat, tam leniter id fit, vt potius* [illegible] *quam vomitus dici debeat. Per secessum electrao, & citra molestiam humores noxios expurgat,* [illegible] *repetatur maiore dosi remedium, non tamen operatio sequitur quod non habeat subiectum in quod* [illegible] *magis quam materialiter. Semel infusus vino, iterum atque iterum venit in vsum & pur-gat* [illegible] *prout prochuu est natura, nec quicquam perdit de pondere.* Hæc ibi. Ex [illegible] dum cer te medicamentum nostra ætate in tot delicatulis, qui verbis, vel intuitu curari malunt, quam offici-nalia, quæ *apothecarias* vocant, sumere. Obscura tamen est descriptio. Lucem petimus ex Alexicaco, vbi hæc: *Philosophicum liquorem gummosum spiritu salis solaris impregnat, omnia digerit philosophice, & in essentiam redigit, quæ potest metallum preciosissimum perfectissime dissoluere, sua tinctura spoliare, vel in liquorem reducere, qui per alembicum traductus, magisterium est ad quamuis vrinæ pestis, luis veneriæ & omnium contagiosorum & astralium, quorum causa nobis sunt occulta, expellenda, quod in minima quauis quantitate datum, est excellentissimum.* Similia sunt quæ supra recensuimus ex p. 500. *Alexicac. Mercurius solus philosophice purificatus, & mortificatus potest solis tincturam attrahere. Hunc sic impregnatum mercurium præcipita si velis, cum eo metallico nitri, vel sulphuris, fietq; hydroticum præstantissimum dosi gr. 3. vel 4. cum Cardiaca confectione, &c.*

Es Apothecarii.

Processus 2.

Processus 3.

Hydroticum

Tres sunt descriptiones affines chrysolyti Hermetici: (Ita vocamus quod solarem vitæ mercurium Quercetanus, cum sit auri solutio, & præcipitatio.) In prima menstruum auri solutiuum iubet conficere ex liquore mercuriali & sudore Hermaphroditico. Qui sit ille liquor mercurialis indicat remittendo lectorem ad polycrestum. At in hac nulla est liquoris mentio, sed *gummi crystallini* per destillationem ex reguli antimonii lib. 1. & sesquilibra mercurii sublimati crystallini, quod gummi vna atq; altera destillatione sit rectificandum. Supra sæpe dictum est sic fieri *oleum mercuriale.* In Panaceæ apparatu est titulus *liquoris mercurialis* q. fit ex soluto salis ammoniaci fixi, & argẽto viuo in crystallinã puritatem sublimato: quo liquore charta emporetica delibuta destillatur, fitq; aqua quæ etiam sola possit aurum soluere. Cum autem in mercurii vitæ solaris formula non assumat solutum salis ammoniaci fixi ad mercurialem liquorem, sed *sudorem Hermaphroditici salis,* id est, *liquorem, vel spiritum halinitri,* quem pag. 24. de medicinæ priscæ materia iisdem terminis circumscripsit: manifestum est solutiuum non ex Panacea petendum esse sed denuo præparandum ita vt *oleum mercurii vitæ & liquor halinitri primum prudenter confundantur: Deinde digerantur aliquandiu: vero destillentur vt homogeneum menstruum fiat.* Cum addit cohobandum esse, intellige quod post primam destillationem, id quod elicitum est in receptaculum, debeat ad reliquias in destillatorio reponi, digeri, iterumque destillari; donec mercurium circa fundum hærentem vna producas. Non negare possumus eodem labore etiam menstruum in Panacea indigere, idque etiam propius accedere ad regiam propter salem ammoniacum, Vnde quis arbitrari possit perinde esse vtram aquam sumas, nisi charta retineret crassiora, & sic liquidior fieret destillatio in Panacea. Parum tamen interest Sequendum institutum est, & præceptio magistri.

Chrysolubile

Declaratio processus prim.

Ol mercuriale

Liquor mercurialis.

Cum menstruum paratum est, affundi debet calci, vel foliis auri, aut argenti circiter trium digitorum altitudine, & solutio per suas digestiones procuranda, vel per modum tincturæ *(a)* & extractionis essentiæ. vel per magistralem duntaxat solutionem, in qua digestio & circulatio adhibetur, donec metallum circa fundum vitri vt nubes hæret. Tunc demum menstruum potest, & educi destillando vsque ad oleitatem, in qua si nondum totum corpus solutum foret, nouum menstruum requiritur.

Si iam hoc oleum auri soluti vel argenti in aquam communem infundas, fit deiectio calcis aureæ mercurialis: aut si libet salis ammoniaci soluti, aut tartari aliquid immittas, fitque iidem præcipitatio. Depleto humore sedimentum est dulcificandum.

Liquefactiuum primum est aqua elementatis Proprium auri menstruum intelligimus aquam regiam, vel salis ammoniaci, aut simile auri solutiuum, *(b)* sicut aqua fortis, & quæ similem vim habent, est lunæ: de qua tamen in isto mysterio Quercetanus potissimum non loquitur. Ita se habet primũ. *Secundum cum primo* conuenit, nisi quod non tantum auri liquor petitur, sed & *tinctura*: Et liquor vel extractiones tinctæ iubentur per alembicum destillari, in quo proculdubio multæ repetitiones erunt necessariæ antequam transeat tinctura. Requiritur etiam diminutio menstrui per destillationẽ in balneo, & olei aurei per crebram spiritus vini affusionem destillationemque elaboratio. Ita guttatim potest dari. Qui tædio huius laboris afficitur, cum fere pariter magna vtrobiq; sint præconia: is tincturam oleo tartari præcipitare, & edulcorare potest.

Tertius modus non facit compositum menstruum, sed ex solo sublimato parat oleum, vel potius aquam mercurialem ad tincturam ex auro eliciendam, nisi manca est præceptio, atq; etiam per tincturam accipienda est solutio, qualis fit per aquas mercuriales. Præcipitatio fit spiritibus acidis sulphuris, halinitri, aut vitrioli. Hæc annotare propter tyrones ad Quercetanæa voluimus. Sunt autem istiusmodi medicamenta etiam apud alios, *ne quis putet autoritatem ea habere ex solo Quercetano.*

Penotus laboriose admodum ex mercurio sublimato in fimo, vel loco eius balneo vapido, facit liquorem in quo aurum soluit. Solutionem destillat. Reliquias eximit ex destillatorio, & irrigatas aquæ, quæ inde fuit destillata, aliqua parte terit in marmore, tandemq; totam commiscet, digerit, destillat per alembicum tam sæpe, donec aurum vna prodeat relictis fecibus rubentibus, quas *salem solis* vocat. Hunc salem solue noua aqua mercuriali. Abstrahe liquorem. Refunde: Digere: Iterum abstrahe, & refunde donec figatur. Fixum solue deliquio. Liquorem coniunge cum priore destillato.

Totum

Totum tandem præcipita per oleum tartari, & calcem edulcora. *Si veram auri solutionem expetis*, so blimatum redige in quintam essentiam sublimationibus & circulationibus cum menstruo cœlesti. Resolue in aquam claram. Fiet prima materia. Per haoc autum io primam materiam rediges: s. q. festinas ad medicinam, præcipita solutionem spiritu tartari.

Sanguis auri solutiuus

Alia auri solutis præcipitatio.

Fit & oleum ex calce solubili auri beneficio olei ex tartaro. Hoc præcipitatur mercurio vitæ in oleum resoluto, & habes item præclarum medicamentum. Ex stibio calcinato per multum laborem *sanguis auri solutiuus* elicitur. Hic postquam aurum deglutiuit, oleo mercurii vitæ iungitur, & vtrumque spiritu tartari descenditur. Saognis ille qui fieri debeat, docet prolixe Basilius, Quercetanus, Toldenius, Penotus & alii. Fix & *acetum alcalisatum*: ad aurum in liquorem gummosum dissoluendum. Solutio sepnuitur.

Medicina del oro Algaroti.

Deinde alia parte aceti extrahitur essentia ex calce stibii, & sinitur coagulare in crystallos, quorum liquor vel oleum destillatiooe factum commiscetur cum soluto auri. Vtrumque præcipitandū est liquore *aquilæ albæ*: Et tantum quidem de Hermetico chrysolyto. Quod ad *aurum medicinale Victorii Algaroti*, cuius mentio est *in tetrade pag.* 479. attinet, nos quoque putamus flores fuisse stibii auriferi, seu marcasithæ auri cum stibio coniunctæ. Ita quæ Venetiis & ex aliis Italiæ partibus mittitur *medicina del' oro* stibiatū quid est non dissimile mercurio vitæ, cuius in folum salrem extra substantiam præbent, & est sæpe non satis elaboratus puluis. Vnde oon mirum aliquos pro vita mortem mercari. Ponunt particulam in calicem vini vel alius liquoris per noctem. Colatura sumpta vomitu & aluo violente purgat.

Obseruatio de medicinis metallicis & cautela necessaria.

Sed & hoc notandum est de medicinis ex argento viuo, stibio, sulphure, vitriolo, ferro, ære & similibus quod vel debeant summe fixæ esse, hoc est, ita elaboratæ vt in medieo gradu, qui salutaris sit, perpetuo maneant, donec denuo præparandæ sint ob defectum: vel recens ab industrio, perito, & assiduo artifice factæ non sine stochasmo accurato dentur. Nam si non sunt sic præparatæ, vetustate redeunt ad maliciam, fiuntque lethales quæ prius auxilium poterant attulisse. Ratio est, quia præparatione imperfecta tantum reprimitur gradus noxæ, oon tollitur totus. Interim autem, ex relicto seminario tanquam ex scintilla ignis io fomite, resuscitat se maleficium, & vltra gradum primum quoque assurgit, vt si tunc alicui medicamentum id dare velles; veneficium, non beneficium faceres.

Hoc a. oon adeo obscurum & incompertem est quin etiam metallurgis innotuerit, & halurgis. Sciunt enim hi scorias & recrementa instaurari, sicut & ferri ærisque fodinæ longo tempore renascūtur ita, vt ferrum excoqui possit ex ea terra quæ pridem ne micam quidem eius habuerat. Marcasitha argentea, seu stannea quæ bismuthum dicitur io doliis quoque crescit, & vim recuperat exhaustam.

Ita chalcanthum etiam cum iam oleum est semonet. Vidimus id in floribus sulphuris, (c) & io variis artificiis ex stibio, adeo vt etiam colores cum odoribus, & saporibus sint mutati: nec ignorauit Galenus atramenti ingenium mutabile. Qui ex crematis lapidibus succos excoquuot, & halonitrum ex terris faciunt salsuginosis, idem sciunt. Monemus ergo diligenter de metallicis primum vt bene sint elaborata & fide artificis peritissimi monita: Deinde sint recentia. Alias vitentur. Idem accipe de arsenico, mercurio vitæ & similibus. Ipse gustus probat mercurium dulcem esse non ita mortificatum, vt non sapiat vitriolum. At hoc se restaurat, vti & vis salis. Caue ergo tibi.

(a) *Pag. 410. Tetradis purgat aurum ter per stibium: 2. amalgamat cum argento viuo antimonii: 3. amalgama abluit. 4. præcipitat in rubeam calcem, quod in phiola longo tempore etiam per se potest fieri. 5. Ex hac tincturam separat per spiritum iuniperi. De ea vide magiam Porta, &c.*

(b) *Aquam philosophicam alias designat, qua aurum soluit sine strepitu. Halinitri repurgati & salis Ammoniaci an. ℥ij. Misce. Inisce in retortam. 8. circiter librarum capacem. Destilla caute in magnam ampullam leui luto commissuris per litis, ut spiritus validi modice penetrent.*

Destilla vero ex cineribus, donec omnes fumi exierint, qui sane magna cum violentia prodibunt, & nulla gutta amplius cadant. Retortam adhuc calentem amoue, & capiti mortuo adde nouam materiam eadem quantitate. Destilla ut prius. Continua id opus, donec sufficientem habeas liquorem, quem rectificabis. Est aqua philosophica, quam Quercetanus sic nominasse creditur. Cæterum cum in processu primo ait, Luminaria soluta corpus recipere etiam cum propria menstruo coniuncta, interpretamur non de reductione in naturam metallicam: sed de coagulatione per repercussionem, qua prius spirituale & inuisibile fit corporeum visibile affusa aqua. Poterat id fieri per destillationem humoris. Sed Quercetanus indicat etiam manente proprio menstruo contingere. In processu secundo videtur aquam istam philosophicam liquorem salis solaris appellare, nisi velis simplicem salis ammoniaci solutionem deliquio factam intelligere.

(c) *Habemus sulphur florum specie contortum ex vena atramentosa excoctum. Id pulchre erat coloratum & purum valde primo aspectu. Sed post annos aliquot nigredine impura vitiabatur. Tale fortasse fuit Quercetani sublimatum dulce, quod male cessit cuidam.*

CAPVT

Caput XII.

De magisteriis & essentiis liquidis ex argento viuo.

HYdrargyrus, & argentum viuum ex argumento, cum suum est, liquor, & species quædam succi fluentis, seu humoris est, si quidem de minerali loquimur. Vnde & à Plinio appellatur *aeternus liquor*, qui ob aeream naturam, & spiritus (Huc enim & inter spiritus refertur) congelascere (*a*) nequit, secus ac aquæ elementares, & olea quæ crassescunt. Inde & liquidum argentum, & viuum nũcupatur, quod cum argenti speciem habeat, non tamen concretum est, sed semper liquidum, quasiq; viuum, spiritibus mobilibus in se instructum, instar eorum quæ principio interno agitata viuunt. Veruntamen quia ex genere mistorum est, in aliquod prius reduci potest, & in aquam, supburque resolui: imo separatur studio artis in aquositatem vapidam, terrestreitatem, & quintam naturam, tametsi alias adeo sit homogeneum vt eum sibi reliquitur, vel totum in igni maneat, vel totum euolet. Nec in radice tantum habet suas superfluitates, sed & in superficie, seu cute vt loquuntur. Ideo & nigritiem expuit, quæ ablui potest, estque interdum adeo impurum vt cum sedulo quoque abluisti, & speculari nitore expoliuisti, tamen mora temporis iterum situm contrahat, & fuliginem nigram euomat, quæ penitus sit confusa, apparet etiam ex tractatione, qua manus fuscat, aliaq; candida, quibus affricatur, & atteritur, vt in contritione cum sale fit manifestum. Sicca tamen illa fuligo non obstat fluori eius tremulo, & rotundo.

Aqua sicca.

Aquam siccam, non madefacientem manus vocant aliqui, idq; ipsis suo modo licet. Sed philosophi, & magistri artis arcanæ ad aeream naturam respiciunt, quanquam ea à Peripato humida censeatur, sed non madefaciens, aut madida. Alii crystallum purum ex hydrargyro, & additamentis sic appellarunt, vnde & nomen *lapidis*.

1. Materia hydrargyri est aqua.

Verum istis missis ad artificia respiciamus. Vertitur argentum viuum arte *in primam suam materiam, quæ fuit aqua secundum Hermeticos*, & Thaletem Milesium. Omnium enim origo aqua censetur, sentitq; Trismegistus, *vt mundus factus est, ita nasci etiam tincturam philosophorum. Aquã istam hylealem* appellant, quod materia sit tum argenti viui, tum metallorum & semimetallorum præcipua. Verum enimuero cum de aqua verba facimus non intelligimus *aquas vulgarium solutionum*, vt cum argentum viuum aqua forti vel simili acri resolutum in liquorem intrat, inque eo inconspicue latitat: sed aliud quiddam. Sciendũ o. ex mercurio seu hydrargyro liquores fieri diuersos eosque vel ex crudo & minerali: vel arte iam aperto.

Aqua argenti viui crudi.

Ex crudo fit limpidus quidam humor, cuius artificium descripsimus in Alchymia ex Hieronymo Rubeo. Eius meminit etiam Basilius Valentinus de antimonio *pag. 167. quod particulatim per canalem initiatur, innuens ollam quandam fictilem sine artificio, aut saltem exacte obstructa in fornacem inferri, itaque dispositi vt tubum quidam promineat sursum versus, & iuxta fundum fistula in receptaculum amplum intret. Cũ itaque prunis aut igne vino excanduit, per tubum porrectum immittitur portio, quæ cum tonitru per strepit, resoluta que in vapidum spiritum partim aqua forma decurrit, partim terra instar in fundo colligitur. Interdum & aliquid adhuc viui prodit.*

Variant autem vasorum dispositiones, vt videre est apud Rubeum. Aliqui ferreis gyris vtuntur. Hæc autem aqua chirurgica quædam medicina contra *tumores* est, & *inflammationes*. In arte chymica nullius est vsus, nisi quod à Basilio ad quandam ex auro, antimonio & ferro extractionem, seu medicinam pro caustica vsurpetur, quo medicina creditur voluisse *particularem tincturam*, vt etiam lapide, quem ignem vocat, perficere. *Aqua prima materia* non fit isto modo, neque ex crudo argento viuo.

Mercurii ol. diaphoretici Paracelsi.

Apud Paracelsum *lib. 2. de lue Gallica cap. 31.* Mercurii diaphoretici descriptio proponitur, iuxta quam ex crudo mercurio fit oleum, vt creditur. *Capit mercurium stanno occisum, cumque in puluerem redigit tenuissimum. Hunc in auream scutellam mittit, quam in acetum imponit, ita vt superet marginem. Affundit vinum sublimatum, seu vinum alcoholisatum, hoc est, spiritum omni aquositate priuatum. Digerit aliquandiu. Deinde accendit, sinitque conflagrare. Post aliud supponit, factaque digestione incendit, quod open repetendum est, donec videatur vinum, stannum, & mercurium in quandam oleositatem resolui, cuius olei granum vnum propinat ex Alsatico, vel Aminæo vino ad sudandum in lue venerea.* Hæc ibi. *Ac in tertio chirurgia de cura morbillorum, cap. 4.* paulo aliter procedit. *Iubet enim corporalem mercurium cum pari pondere stanni in amalgama deducere, idq; fundere (permittas fluere) & in aquam verti. quæ cum æquali sulphure destillata abeat in oleum ponderosum dulce.*

Secretum Rulandi.

Priorem modum reposuit Rubeus *de destillatione sect. 2. cap. 21.* idemque Martino Rulando sic placuit, vt inter secreta sua retulerit, quanquã nonnihil mutauerit. *Ex mercurii duabus vnciis, & stanni sescuncia conficinat amalgama, quod abluit aceto, reficcatque. Deinde spiritum vini affusum accendit* (proculdubio præmissa digestione aliqua) *vbi conflagrauit, recentem apponit, iterũq; incensum comburit, repetens operationem, donec ex argentatiuo oleum appareat. Vas continens amalgama vel aureum, vel auro perlitum esse debet, & in aceto vini acris vsque ad marginem stare.* Dosis definitur grano, vel sesqui ad *luem veneream, podagram, & impuritates cutis* (scabiem, morbillos, variolos, &c.) per sudorem tollendas. (*b*) Ei æquiualet *oleum* quod Paracelsus iubet facere *ex minera argenti viui*, seu *minio natiuo dum adhuc est in primo Ente*, seu prima coagulatione, nec dum indurait.

Oleum primo enim mercurii.

Accipit minera huius mollis libr. 20. coquit ex pluuia per horam vt impura ramenta separentur. Porum effusum, reseruatumque destillat igne vehementissimo vt exeat liquor ex albo ceruleus. Destillatũ rectificat in balneo extrahendo phlegma ab oleo ponderoso, quod vocat immatura minera liquorem quem triplo oleo spica tingit, vt fiat linimentum ad morbillos. Sic fere ex crudo parantur liquores.

Alii con-

Liquores præcipitati & sublimati. Alii conficiuntur ex præcipitato, vel sublimato: Et ex hoc vel per se, vel cum auro, aut argento: vel cum stibio. vocantur *spiritus, aquæ mercuriales, olea* (fixa, volatica) *balsama, manna, dulcedines, liquores dulces*, &c. Et quidem *spiritus dicuntur* quando per spiritum aliquem fit resolutio, vt per spiritum salis ammoniaci, vitrioli, sulphuris, salis, &c. Item cum ex spiritualiter elaborato argento viuo elicitur *aqua philosophorum*, quæ ipsorum est mercurius: aut cum olea circulatione transeunt in cœlestem liquorem, aut destillatione extrahitur ex eis spiritus. *Spiritus mercurii.* *Balsama* appellant ratione effectus in vlceribus, & oleositatis. *Mannam* Paracelsus dixit *dulcedinem* quamuis ex rebus extractam, vt ex vitriolo, magnete, vrtica, vt est in *1. de morbis metallicis, c. 4.* Vnde & *manna mercurii* erit eius dulce oleum potissimum ex sublimato, siue solo, siue cum aliis composito. *Manna mercurii.*

Aquæ mercuriales sunt ex sublimato variis modis, quorum quosdam supra attigimus: quosdam in Alchymia, & syntagmate. Qui plures cupit, consulat Penoti Denarium, & Theophilum de percia cum Quercetano.

Ol. ex præcip. & sublim. *M. Camillus Ferrara Milesius* præcipitatum iubet calcinare, inq; phiola ponere in balneum donec in liquorem soluatur: sublimati vero lib. 2. cum auripigmenti sesquilibra destillare per retortam, vt excipiatur oleum clarissimum: quæ præceptiones sunt nimis præfractæ. *Penotus* in oleo ex præcipitato liberalior est.

Primum facit puluerem angelicum massa, seu cinerem Aeginetæ per aquam fortem. Ex puluere per acetū stillatitium sæpius mutatum, fit resolutio donec totus ab aceto sit absumptus. Solutiones confusæ destillantur, vt aceto separato restet massa, quæ aq. pluuia stillatitia coquitur per diem medium vt acrimonia aceti & aquæ fortis abscedat: Et hic fit quasi extractio quædam Nam *post coctionem sidere permittitur, & quod innatat, sedimento decapulatum dinaporatur, aut destillatur vsque ad melleam cōsistentiam, quæ in conchas diuisa exiccatur. Deinde diuiditur in duas partes. Vni affunditur vini spiritus, fitque digestio octiduana. Postea destillatur ex retorta in amplam ampullam, in quam ingreditur primo vini spiritus: postea mercurii, qui forma crystallina accrescit parietibus. Sed ampulla frigefacta post horas 12. soluitur, quo facto moto vase totus humor colluitur, & in cucurbitam illatus destillatur in balneo. Spiritu vini elicito, mercurius restat in fundo, specie olei cineres. Huic oleo misce alteram partem, quam prius reseruasti ex diuisione. Pone in cineres, & paulatim coagula, abibitq; in cubeum præcipitatum, quem soluere in liquorem potes, si colloces in balneum vaporis inter fimum equinum, aut coctum fœnum.*

Aliter: *argenti viui partes septem præcipitantur cum liquore qui fit deliquio ex sale præparato & ammoniaco. Cum facta solutio est, finitur expirare humiditas manente cum sale mercurio. Hoc postea in cella soluitur in oleum clarum, cuius vsus potest esse in vlceribus putridis.* Alias solutio destillatur cum cohobiis, donec mercurius in oleum abeat.

Balsamum mercurii. *Balsamum* parant ex præcipitato per liquorem tartari & aquam ouorum. Sed videtur non vulgaris præcipitatus sumi debere, verum *sublimati dulcis*, vel *mercurii vitæ*, Ita vt sublimatum cum stibio destilles in gummosum liquorem, quem præcipites oleo tartari, & eluas aqua ouorum, tandemque destilles in oleum: tametsi alias hoc oleum etiam citra præcipitationem fiat, gummoso humore sublimati & stibii bis, terue destillato vt dictum est in vitæ mercurio. Ex *sublimato per se* primum fit liquor dum puluis eius soluitur in marmore, vel vapore balnei: aut etiam in radice Bryoniæ ad Cosmetica: meliusq; est si sublimatum dulcem quam aquilam cœlestem nuncupant, aut fixum capias. Alio modo fit oleum dulce suauissimum.

Liquor sublimati. *Solue sublimatum crystallinum (c) aceto stillatitio. Solutiones digere: Destilla ad siccum. Huic affunde spiritū vini ad tres, vel 4. digitos. Digere, donec in mucosam pinguedinem fatiscat. Destilla hanc ex arena gradatim, exibitque tandem igne fortissimo humor lacteus, quem fecibus iteru redde: digere: destilla, accipiesque oleum candidum & suaue*, quod etiam per os dari potest *ad exulcerationes, & calculos renum.* Hunc modum etiam Fincelius ad *pestilentiam* commendat. *Ol. dulce sublimati.* *Alius:* in aquam frigidam destilletur sublimatum, vt fiat puluis qualis mercurii vitæ. Hic resiccatus, iterum atque iterum destillatur. Inde inhumatur diebus 40. vt in oleum abeat, quod destillando rectificatur.

Quercetanus de lue venerea scribens ait, quosdam artificioso inuento didicisse mercurium redigere in *oleum*, seu liquorem quo sola *palmarum, & plantarum inunctione nullo ptyalismo plurimos restituant catholico morbo affectos:* *Ol. mercuriale ad luem foris adhibendum.* Esse *liquorem dulcissimum, & gratissimum, qui etiam ad duas, tresue guttas per os exhibeatur* cum aqua competente, vt non tantum per sudores moueat, verum etiam per aluum, & vesicam sine violentia: *Dolores immanissimos tolli de die in diem sine extrinseco linimento*, cum sit solum argentum *viuum specificum luis deploratæ remedium, & alexipharmacum verum.* De oleo quidem vide in *syntagm. nostro p. 150. 310. 423. Quidam vitrioli oleo soluunt argentum viuū: Digerunt: destillāt ad oleitatē. Hanc perfundunt vini spiritu. Digerunt in calore: Abstrahunt in balneo: alium affundunt, idemq; repetunt, donec oleum vini cum mercurio coierit in oleosam substantiam dulcem. Mannam in Alexicaco* nominat Quercetanus *dulce oleum fixum*, *Ol. mercurii vegetabile & minerale.* quod videtur confecisse ex sublimato in butyrum redacto & rectificato. Inde fit oleum. Hoc spiritu vini circulatur sæpe mutato, iterumq; abstracto, donec placeat oleositas.

Alius est liquor dulcis, fragrans, & moschum olens, nempe hic, quem & spiritum mercurii appellat. *Oleum salis armoniaci, inquit, fixi, soluit subito mercurium in spiritum, seu liquorem aqua fontana clariorem, fragrantem & odoratum instar moschi.* *Liquor mercurii moschatus.* Sed imperfectam esse valdeque præfractam descriptionem apparet ex tetradis p. 471. vbi scribit in consilio de lue venerea descriptum esse liquorem mercurialem instar moschi fragrantissimum, pstantissimum nimirum Diaphoreticū, cuius formulam fusius docuerit *p.* *Pag. 390. de lue.* *398. tetradis* vbi de Panacea antimonii egit. Nisi ergo & illo modo fieri posse censir, ex sale ammoniaco per calcem, vt in Panacea scribitur, fixo, liquor per solutionem in humido est faciendus, in cuius purificati partibus tribus soluatur vna mercurii crystallini: Et solutio absorbeatur charta emporetica non glutinata: postea ex alembico igne arenæ destilletur liquor mercurialis, qui rectificatione per destilla-

destillationem aliam fiat pellucidus, & moschum redolens. Ita Quercetanus, qui videtur imitatus esse Penotum *in denario p.151.* qui primum *facit oleum fixum salis armoniaci (vna pars salis amm. dua calcis viua contrita infundantur in aq. calentem. Deinde bulliant ad ignem in olla: Filtra aliquoties ad clarum: Coagula in salem: hunc liqua in catino per quartam horæ: Effunde in mortarium calens: Contere. Solue deliquio in oleum) olei huius vnam partem (iuxta pondus) & mercurii à vitriolo, sale & halinitro septies: per se semel sublimati, duas commisce, & in vase forti in calente cinere solue. Solutione imbibe puluerem pumicis* (pro charta Quercetani) *fingitque ex potato globulos. Hos ex arena per alembicum gradatim destillat, elicitque primo aquam dulcem vsque ad acidum liquorem. Hic vbi apparet* (sæpe gustando guttas facile eum deprehendes) *muta receptaculum, & ignem auge, prodibitque eff. ntia mercurii subtilis, & acris, quam aliquoties in balneo rectificatam serua.* Hactenus Penotus. Vt autem Quercetanus hic non subsistit, sed ad Panaceam per flores stibii, perlas, corallia & tincturam solis progreditur: ita Penotus auri calcem aceto terebinthinato aliquoties extinctam factâ a prius per aquam regis, vel oleum salis, & floribus sulphoris super ea incensis turgefactâ, aquæ mercurialis sex partib. soluit per mensem aut duos in balneo vapido. Ita abstrahit tincturam manente albo corpore. Extractiones destillat in balneo ad consistentiam olei punicei quod in aere gelascit; calore leni liquescit. Hæc tinctura spiritu terebinthinæ perfunditur: Digeritur: spirituque denuo abstracto nouus additur, & sic pergitur ad cotrosiuæ sublationem. Sed ne sapor terebinthinæ molestus sit, is eluitur vini spiritu vna digesto, & sæpius per destillationem reuocato. Gelascit & hoc in aere estque admodum preciosa auri tinctura, *qua veri auri potabilis antiballomeuon esse potest*, & Panacea quam si vis, facile potes essentia margaritarum, corallorum & sanguine dulci stibii miscere. Nam inuentis, quod dicitur, facile est addere. Ita simol apparet modus animandi, & impræagnandi oleum mercurii stibio, & metallis. Quod stibium attinet, de eo supra multa diximus in vitæ mercurus. Aurì exemplum iam posuimus *De stanno & aliis* habes formulam apud Penotum *p. 142. Denarii:* Et sane illa ipsa aqua mercurialis, quæ paulo ante descripta est, ex omni metallo, atq; etiam croco martis extrahit essentiam, quæ elaboranda est iuxta modum in auro propositum. Huc interest, quod facilius fiunt calces cæterorum metallorum quam auri. Sed & in calce auri attende ne fulminarotiam accipias ante quam per sulphur sit refracta. Nam periclitatur in igni si soluisti aurum regia, & calcem oleo tartari præcipitasti.

Ol. salis armon. fixum Penoti.

Penoti Panacea & antiballomenum auripotabile.

Ol. mercurii animatum

Est & cum *ex cinabari fit oleum mercuriale.* Ex vna sulphuris, & tribus argenti viui fit cinabaris, quæ alternis cum cereis orbibus strata in cucurbita destillatur per alembicum, fitque oleum album. In mercuriis Penoti animatis notandum est *TARTARVM, sal, & aqua*, tanquam principia tria. *Calx stanni (plumbi, æris, ferri, argenti) vel scobs elimata soluitur triplo aqua mercurialis digerendo in balneo vapido per octiduum. Solutiô ad siccum destillatur. Fecibus trita & relatis in cucurbitam aqua propria redditur. Digestio fit in fimo. Destillatur materia. Cohobia tot addnntur, quo ad fex nihil amplius in aquam deponit. Ex hac aqua septies destillando spiritum metalli inflammatilem elicis. Feces extrahuntur pluuia stillatia, quæ salem assumit, relicta terra, quam tartarum vocat Penotus. quæq; solui deliquio potest.* Consule autorem ipsum, qui propter arcana *in isto libello* merito magni est faciendus, atque etiam Paracelso præferendus.

Cinabarinu oleum.

Tartarum metallorum & principii.

Spiritus metallorum inflammatilis.

(a) *Indurari modo varii notum est. Cum iungitur metallis per amalgamationes, animaduersum est iam separatis illis frigore congelare in ramenta oblonga quasi pruina vel crystallorum sulphuris.*
(b) *Oleum per vini spiritum super amalgamate accensum corpus nancisci videtur ex spiritu: vim ex argento viuo & stanno.*

CAPVT XIII.

De antimonii medicinis.

ANtimonium merito iungimus argento viuo, quando *in hoc quoque vltra modum insanitum est à Paracelsicis* propter tincturam auream quam in se habere videtur, quanquam etiam non raro sit vena, & matrix auri, credidit que Quercetanus esse *communem omnium metallorum mineram*, quo nomine ad nos missum tamen tum seruamus. *Suchten* sane omne genus metallorum ex stibio parare se posse confisus est, ipseque suum experimentum in imperfectis producit, sociorum autem in perfectis, quâuis idem eadem specimina postea falsi redarguat. Vnde patet non tam vera perfecta, quam vmbras perfectorum fuisse. *Greuerus presbyter* inter lapidis materias etiam stibium reponit, quod tamen verorum philosophorum nullus agnoscit. *Plumbum* quidem illi suum, & *magnesiam* nominant, vt & *Saturnum*: Sed si de opere aurifico sermo est, neque vulgare plumbum intelliguar, neq; stibium. Vnde & in vtroque frustra hactenus est desudatum.

Vt vt autem in lapide stibii elaborarunt, non omnem inferunt operam, quia *medicinas egregias sunt consecuti*, quo argumento, cum omnino persuasum esset *in stibio latere quicquid quærunt Hermetici*, concluserunt metalla sapientum non esse vnioca & naturalia, sed parabolica & hieroglyphica, non transmutationem imperfectorum in perfecta promittentia sensibiliter, sed tum crudorum medicamentorum incocta, ignobilium in nobilia, elementatium in essentialia, terrenorum in cœlestia & astralia: tum morborum in sanitatem auream, & argenteam ex mala constitutione ærea, ferrea, plumbea, atramentosa, arsenicali, realgarica, &c. licet in explicatione huius opinionis quilibet sibi sapiat, omnesq; mirifice varient, vt fieri necesse est in re fundamento scientifico carente, quæque ex comparatis similibus tantum dependet: simile vero non est idem, & eidem infinita possunt comparari, idé-

Hoc sudor prouocetur sumto ex haustu aqua acido. Vires reficiantur epithematis alexipharmacis. Tertio diureticum ad reliquias per vrinam exigendas prabeatur. Id est astrale & fixum, Halcyon volatilis de citrinis vaccis, tumor eribetis, deplumatus, intus foris, bene assus, & totus fixus. Dari debet cũ diuretico liquore pro fine ad sanitatẽ. Sequuntur confortantia ex vegetabiliũ classe. Est & globulus loco suppositorii ad attrahendum arsenicale venenũ. Hæc est illa meditatio parabolica. Nos quidem Daui sumus, nõ Oedypi. Si autor, quisquis est, vult latere, lateant sane. Amico vero nostro sic respondimus. *Vomitiuus puluis* videtur idem esse cum *pratipitato ex mercurio veneris*, cuius mentio est in *Alexicaco* Quercetani & Elia Artista. *Fiat ex venere argentum viuum, vt Theophilus describit. Id in superficie viride est: intus niueum. Pracipitetur per spiritum sulphuris, vel vitrioli in album puluerem.* Quercetanus in croceum reuerberat, & non ad vomendum dat, sed ad sudandũ, vide in Alexic. p. 487. Non mirum est vomitiuam perire calcinatione, & ablutione. *Secundus puluis hydroticus* ex antimonio minerali est. Id Paracelsici vocant *Tarbasonem*, quæ vox deprauata ex Plinio (nisi do Paracelsici legerint Plinium) *lib. 33. c. 6.* transcripta est. *Larbason* n. legitur. Sed isti suis monstris delectantur. *Turbasonem* dixeris rectius ex parte Paracelsistarum, vt & *Turpethum* à turbando. *Pater aris*, seu metallorum vocatur, quia matrix & minera auri, argenti, aliorumq; metallorum est si non actu, at potentia. Vnde & Paracelsici metalla ex regulo eius fabricant. Vt *calx hydrotica* fiat, liquandum stibium est per boracem aut halonitrum addito aliquando & tartaro, ferriq; squamæ apponendæ, vnde valde flagrat & æstuat. Crematur tandem calx ad albedinem, & abluitur stillatitia dulci. Si placet, prius regulus aut stella conflettur, & ex his diaphoreticum concinnetur. Tertius puluis videtur mercurius quidam vitæ esse ex glacinto liquore per spiritum, aut liquorem sulphuris præcipitatus, reuerberatusque & fixus. Globulum metallicum loco suppositorii (potest ex regulo fieri, aut vitro stibii, aut calce plumbi vitrificata, &c.) ridere possis. Si enim vera est illa attractrix purgantium Hippocrati, recte in anum intruduntur medicamina, vt ad locum secretionis per familiaritatem naturæ alliciantur. Sed hæc valeant.

Puluis vomitiuus.

Tarbason pro Larbason

Calx stibii hydrotica.

Suppositorii minerale.

Quæsitum deinde aliquando est, *quid de vitro antimonii sit sentiendum*, nullamne habeat prædestinationem, sicut *Seuerinus* asserere videtur, & *Quercetanus* etiam sæpe affirmauit repudiato omnino illo ipso vt consentiret scholæ Parisiensis damnationi. Quod ad *pradestinationem* illam attinet, agnouimus Paracelsicam opinionem. Reuera n. scimus *in naturalib. esse dispositiones multas secundum quas bene vel male possint praeparari*, aut *adhiberi*. Prædestinatio omnis, omnisque potentia naturalis in salutem humanam collata est. Ita ergo debet etiam elaborari materia, & vsurpari, vt quam optime scopum suum assequatur, nisi diuino consilio propter certas caussas impediatur effectus, aut male cedat, cum Deus etiam per hæc media pœnas infligere delinquentibus soleat. Ponimus ergo si materia antimonii sit recte lecta, præparataq; & in vitrum petite conflata, quod tunc ex potentia remotiore euocata sit δύναμις, vt in vsu medico prodesse possit iuxta ordinationem diuinam. *Non enim si aliqua maior, excellentior, & vlterior aut perfectior pradestinatio sit, ista inferior est negonda.* Idem probatur experientia & testimonio sapientum. Infusum certe vitri prudenter à medico, *non à sterquiliniis Paracelsistarum improborum* datum, aliquando & substantia ipsa multum boni attulit ægrotantibus, vt *Matthiolus* cum pluribus testatur, de quibus in syntagmate.

Quæstio de vitro stibii.

Pradestinatio medicaminum.

Crollius certa constitutione cœli fudit vitrum: Deinde potentiorem eius vim *refregit aceto destillato*, atque adiectis nonnullis suum *antimonii Electuarium* mirabilis operationis in *peste, quartana, hydrope, chronicis morbis, febribus putridis, cachexia, melancholia, deliriis, venenis*, modo non detur in obstructionibus alui, colica, læsione membri principalis, & abstineatur à venæ sectione confecit. Purgat quidẽ vomitu: sed hunc si cætera recte habeant non esse formidandum veteres cum recentibus atque adeo etiam Quercetano ipso comprobant. *Si vitrum detestamur, quid fiet demercuriatis, & stibiatis aliis Quercetani* quæ non satis possunt laudari? *Rulandi terra sancta, & calx non multum à vitro absunt.* Nos *vitrum opalinum* ex quo Quercetanus alicubi *crocum suum magnificum* concinnat, aliquando macerabamus bis aut ter aceto non destillato. Deinde resiccatum denuo fundebamus in catino.

Refringere impetum vitri stibii.

In pharm. p. 331 & seq.

Fiebat *vitrum non pellucidum*, quod tritione abibat in puluerem citrinum nullius violentiæ. Sed & sit violentum remedium. Hocne magis culpandum an is qui non refringit, nec prudente vsu salutare facit? *Fit tamen vitrum etiam vlteriorum medicaminum causa*, vt videre est apud *Basilium*. Quercetanus *pag. 345. & seq. Crocum metallorum & vitrum quantitate drachma, vel dimidia infundi posse in liquore cõpetente statuit*, & subiici postea pro clystere: sed nec clystere solum verum etiam potu, si assit peritia cũ prudentia coniuncta. Si placet in globulum conforma perforatum eumq; filo alligatum alte in intestinum rectum pro glande intrude. quanquã non desint, qui globulos integros, vt & ex vitro plumbi vel regulo, vel marcasitha, &c. deglutire malunt, quam puluerem sumere. Sic enim alterabit tantum formaliter, seu spiritaliter: non nocere poterit infarctu corporis.

Frustra damnatur medicamentũ; vbi is, qui vtitur, in culpa est.

Clyster ex vitro stibii.

Suppositorii

Fuit Rulando *calix chymicus*, in quo per noctem infusum vinum, cereuisia, aqua, serum lactis, hydromel, iulepus, brodium, &c. pro gula cuiusq; mane biberetur ad euacuandam hesternam crapulam vomitu, secessu, sudore, in dispositis. Quercetanus putat eum ex vitro antimonii, vel calcis plumbeæ cum silicibus conflatæ factum.

Calix chymicus.

Non itaque sic improbauit vitrum, vt plane ex medicina pharmaceutica exulatum ire iuberet. Quod ad calicem attinet, si quidem diuinandum est, cum Rulandini arcanum reticeant, fuerit is fane ex *vitro*, vel *calce*, vel *croco*, quæ tria in idem redeunt. Nos eum curaremus fieri non ex meris istis: quis enim vim sustineret? Sed fundum saltem tabella pro gemma, aut alio vitro obduceremus, fieretque id quod alias per *annulos purgantes*. *Capo vitri antimonii gemmam. Include eam solido auro forma annuli, ita vt ab vtraque parte emineat: aut si non tabella placet, nodos quosdam facito, & horum vnũ atque alterum vel plures per circuitum auro insige, potes & nummos tales purgantes facere.*

Annulus purgatorius vel nũmus:

Z 3 Cum vis

Repete idem quartum, vt dies 160. consumantur. Solutiones in balneo ad siccum destilla. Si destillatum acetum adhuc acre est, repone id super tincturam in destillatorio: si non: nouum affunde. Digere per horas 24. Destilla, idque iterum secunda vice. Postea abluatur tinctura de more ad dulcedinem, & arefiat. Transfer in cucurbitam nouam. Affunde viui spiritum. Digere in balneo, vt color extrahatur. Muta spiritum, donec color omnis surreptus sit. Feces abiice. Spiritum abstrahe in balneo, & iterum affunde. Digere. Destilla. Repete hoc, donec tinctura in alembicum consurgat, & cum spiritu decurrat. Tunc aucto igne coge exire, vt procedat sanguineus humor. Porro quod est in conceptaculo, rectifica, & spiritum vini leniter abstrahe, vsque ad oleum rubrum. Vti potes spiritu in morbis non paucis, cum vim aliquam antimonii deculerit. *Oleum prudenter collige.* Eius vsus dicitur esse *in renouatione hominis, depulsione grauissimorum morborum, & senectutis inhibitione.* In *podagra* paroxysmo ineunte tres guttas præbent ex vino arthritico, idque triduo.

Apoplecticis gutta linguæ affricatur: *Leprosis* sex guttæ cum iulepo de fumaria & scolopendrio porriguntur primo die: sequentibus pauciores. *Hydropicis* cum aqua vel vino asari singulis diebus gutta vna, septimo tres propinantur. Sic in *epilepsia, peste, febribus putridis, melancholia, quartana, &c.* Quidam dolia vini aminæi ista tinctura alterant, & singulis mensibus aut etiam sæpius, vt singulis quadraturis aliquid de eo capiunt ad conseruandam va[illegible]dinem.

Paracelsus in *magna chirurgia libro 2. tractat. 3. capit. 5.* scribit *prædestinationem antimonii esse solum aurum & hominem ad summum vsque puritatis gradum euehere, reliqua omnia absumere instar ignis, & catharsi cum esse siue excrementorum reiectione.* *Paracelsi tinctura Panacea.*

Inuentionem & præparationem sibi soli arrogat frustra ante se in eo sudantibus summis philosophis, *si fas est credere mendacissimo & superbissimo monarchæ. Iubet antimonium in subtilissimum alcool, seu leuorem & pollinem deducere: in reuerberio in mensim cremare, vt euadat volatile, leue ex nigro primum album, deinde luteum, tertio rubeum, tandem violaceum. Id LILIVM est, quod perfundit spiritu vini: Digerit diebus 20. vt extrahat essentiam nobilissimam, ad omnes morbos curandos præsentissimam.* Hæc Paracelsus. Basilius Monachus *flores* eodem quidem fine, sed alia dispositione conflauit, sicut & multi alii. Vnde factum est vt *tinctura ista vera ex solis floribus rubris iudicetur petenda esse.* Eos autem à Paracelso designari, colligitur ex volatilitate, & leuitate, vnde & modus reuerberationis intelligitur. *Lilium.*

Quidam eum sic siue interpretatus est, siue imitatus: *Antimonii & salis ammoniaci pares commisceantur, conteranturque. Deinde in retortam coniecta igni per gradus fortificato proflentur, vt essentia antimonii prodeunte sola feces remaneant. Quod in ampullam recipientem proflatum est, abluatur stillatitia dulci, donec tota salsedo sit abstracta, quod frequentibus repetitionibus fieri necesse est, vt dulcedinem consequantur. Resiccata essentia in pollinem, quem alcool vocant, redigatur, inseraturque in reuerberium quatuor spiracula ad graduandum ignem instructum. Includi solet ouo, seu phiola catino tecto, vel pyxide camentatoria & super tripode collocari. Inde accenso flammarum igni, vnoque saltem spiraculo aperto crematur sub testu reuerberii contamerati, donec quod rubeum fuerat, in albedinem transmutetur.* *Singularis modus tinctura Paracelsica.*

Albo colore acquisito, spiraculum secundum expeditur, vt ignis vno gradu sit fortior, & albedinem in flauitiem conuertat. Hac apparente liberatur spiraculum tertium fitque ignis gradus tertius qui ducitur citrin[illegible] procurare. Ab hoc quarto spiraculo aperto via est in perfectam rubedinem, quæ spiritu vini rectificata extrahitur in vase clauso, donec non amplius ab essentia tingatur. Spiritu tandem reuocato per balneum remanet vera Paracelsi tinctura. *Paracelsus de Monarchia detractus.*

Quicunque est hic artifex, qui istum laborem est commentus, non explicare, sed superare Paracelsum voluit, atque istum de gradu monarchiæ quanquam modeste præcipitare. Neque enim idem est præparandi artificium. 1. Paracelsus stibium, proculdubio minerale crudum, in quo est integra tinctura, assumit: hic vero artista stibium quidem, sed prius per salem ammoniacum fractum, & ex retorta destillatum. 2. Paracelsus in flores volaticos redigit: hic autor nullos habet flores: 3. Paracelsus ex nigro facit album, luteum, rubrum: Iste ex nigro rubeum: Et quod alias insolens est apud chymicos sine additamento rubedinem, quæ summa est colorum, ad carceres, & quidem omissa nigredine ad albedinem reuocare, ex rubro reducit album solo igne. Cæteri istam tubedinem destillatione elicitam statim extraxissent: at hic volaticam putat esse, & inconstantem. Ideo fixam quærit non malo consilio. 4. Paracelsus ex albedine flauitiem, & ex hac rubedinem inuehit sua sublimatione.

At noster *Monarchinica* ex rubro album, ex hoc flauum: ex flauo citrinum, & tandem circulo peracto iterum ad rubrum diuertit: ex quo quæri posset cur citrinum flauo submittat, cum flauus colore citrino videatur esse posterior. *Est enim citrinum spissum*, & exaltatum, ex quo via est in puniceum, hincq; in rubrum. 5 Paracelsus non quiescit in rubro, sed in purpureo & violaceo. At Paracelsi dorubrum statuit perfectionis finem, quæ etiam est sententia cæterorum chymicorum, cum ratione conueniens: Nam *violaceum* ex cæruleo & nigro intermista aliqua lucida albedine est, atq; ita non color purus.

Ecce tibi: Paracelsus gloriabatur sua opera primum perfectum esse illud medicamentum ad summam sanitatem reducendā, vt illa perfectio perfecto fine æstimetur. Inuentus est qui quinq; notis Paracelsum superaret, & perfectionem eius rusticam, imperfectamque esse doceret, quanquam non sine mendacio officioso vt vocant, ne manes Paracelsicos læderet. Non enim sibi tribuit artificium, cuius nomen adhuc inter obscuros latitans eius detrahere existimationi posset, sed vt eo speciosius incedat, cupidiusq; excipiatur, Paracelso famosissimo quanquā contra Paracelsi interdictū, qui in chirurgicis vetat suas formulas mutari, aut alienas substitui. Verum hæc transeant. Sunt enim vsu Paracelsistarum adeo trita, vt non amplius habeantur pro peccato in magistrum, sed quilibet quod forte fortuna inter carbones somniauit, Paracelso autori, quem solus intelligat, adscribit, qui

est fructus perplexæ doctrinæ. Crollius noluit postremus in exornandu antimonio videri. Paracelsus superiorem Lilio suo præparationem ignorauit.

Crollius Paracelsissimus.

Crollius optimam dedit. *Flores albos sublimatione per ollas plures factos aut per retortam ex crudo antimonio arena misso sine omni capite mortuo igne violentia proflatos miscet sale tartari elaboratissimo, & spiritu aceti stillatitii impregnato proportione hemiolia (florum parte vna, salis sesqui) & in catino in massam collit, vt colorem fere sanguineum. Has fusa effundi in marmor iubetur* (tabulam ex porphyrite) *vt refrigescat, mutata rubedine in cinereum, quæ inde falsa rubedo fuisse intelligitur. Vt & in paulo ante descripta formula habes in præparato spiritum vini potatum tinctum aromatum* (*Galanga, Gallia moschata, caryophyll. cinamomi, macis, croci.*) *Hunc trita massæ affundit in vitro competente, adiicitque magisterium perlarum & corallorum salis instar fusile. Digestione interposita quanta satis ad vnionem, spiritus vini abstrahitur destillando ad siccum medicamen caryophyllorum colore puluereum, quod in aere liquescit: & ideo reponendum est clauso vitro in loco sicco.* Vocat flores mirabilia operantes *in peste, febribus acutis, mania, filtro, delirio, fascino, omnibus melancholicis, & epilepsia*: vt videatur esse etiam *plus quam Panacea, purgans vomitu, sudore, deiectione & insensibili perspiratione* copiose absque noxa dosi à 7. ad 10. grana.

Flores antimonii mirabiles.

Panagogū.

Si hoc sciuisset Paracelsus, *Lilium suum* hinc ex[illegible]et. Quid ni enim possit per vini quintam essentiam ex ea mistura potro extrahi essentia cœlestis, & ad minorem dosin reuocari? *Quid autem facit vt ista præparatio sit optima antimonii?* Flores in substantia relinquuntur, & sociantur non ignauo medicamento, sali essentiali ex tartaro: neque huic tamen soli, sed qui sit exacerbatus aceti stillatitii, quod alias est solutiuum, & corrosiuum lapidum, spiritu ad satietatem recepto. Vnde necesse est fieri acerrimum medicamentum. At nec flores isti magistrales sunt contemnendi effectus. Si viuerent Palmarius & Quercetanus cum similibus miraculorum naturæ veratoribus fortasse aliquid argumenti peterent ex commistorum fermentatione in qua alterum alterius vim reprimit. Veruntamen adhuc efficaciam magnam testare indicat illa copiosa *expurgatio per emunctoria quatuor naturæ*, etiam perlis, corallis & aromatibus frustra remanentibus.

Verum in talibus experientia solet rationem remouere, modo accedat prudentia & medicinæ sufficiens cognitio, quæ temeritatem Paracelsicam excludat. Si volumus tinctutam ex illa massa parare, composita vocanda erit, & non simplex, cum sit *stibiata* potius, quam stibii, & quantitas virtusque salis longe excellat pondus & vim florum.

Penoti antimoniata summa laude.

Desperati per antimonium sanati.

Tantum de tinctura antimonii. Similis ei est *balsamum antimonii* apud Penotum *in chymicis pagin.* 81. qui etiam per acetum stillatitium ex crudo coloratam essentiam elicit diebus 20. in fimo detinendo, acetum reuocando, tincturamque vini spiritu circulando (aliqui denuo extrahunt, vt sit tinctura essentialior.) Quas laudes tum huic, tum aliis ex stibio, etiam sua experientia in apoplecticis, cœliacis, epilepticis, peste infectis, contractis, nodosa podagra, seu arthritide afflictis, vlceratis & aliis desperatis, vulneratis, transfixis, insanis, &c. asscribat, legis à *p.* 70. vsque ad 81. editionis Feyerabendinæ an. 1584.

Quercetan. de tinctura.

Loquitur autem de quatuor istis, de floribus, oleo dulci, extracta essentia, & tinctura. Illud nō omittendum est quod *in Alexicaco suo* scribit Quercetanus *pag.* 476. *& sequ. ex floribus rubicundis extrahi remedium quoddam excellens purgatiuum, & vomitiuum simul in peste tuto dandum.* Id tincturam esse per acetum primum, & secundo per vini essentiam extrahendam facile est videre. Sed quod addit *si flores ante extractionem per halonitrum figantur, aut cum sale communi sublimentur, non fore vomitiuum*, non credidit Crollius, vtpote qui catharticam ab Emetica separari non posse in ista materia persuasum habuit.

Quæstio nū Emetica antimonii tolli possit salua cathartica.

Atqui plures promittunt vel solam diaphoreticam. Purgatiuam vim esse spiritualem ostendit infusio, & plurium medicamentorum assatio, coctione, reuerberatione, & aliis modis exolescentia: suleque acetum antimonii vitrum mitigare, quid ni flores? Quidam adiectis in aluum trahentibus vomitionem prohibent, quæ nec alias quoque semper comes est, cum non omnium ventriculi pariter sint affecti. Halinitrum floribus mistum incensumque, & dissipare spiritus vomitiuos potest, & alterare corpus. Ita & sal vna sublimatus. Porcianus etiam spiritu vitrioli eosdem figere.

Non desunt qui stibium cum pari sale tosto horis 12. per gradus ignis reuerberant. Deinde crebris ablutionibus acrimoniam tollunt. Dosis dicitur esse à gr. 15. ad 35. & purgare tantum per inferiora. Diaphoreticum tantum fiet, si misceatur pari halinitro, & misturæ vnciæ duæ coniiciantur in feruentem catinum vt ibi detuneent. Materia relicta postea reuerberatur, prius tamen eluta, in catino clauso horis 24. vt in album puluerem abeat, qui dosi granorum 15. sudorem mouere possit. Sed *quid opus est hac cura fatigari, cum si tantum purgare per secessum volumus aliis abundemus medicinis?* Mineralia fere omnia purgantia dicuntur inde purgare, vbi materia est, & naturam excitare vt à proximo se exoneret. Si quid noxæ est in vel circa ventriculum, id vacuat per gulam plærumque talibus assumtis, quo modo agunt etiam alexipharmaca, si venenum est circa præcordia. Ita & si quid est in pulmonibus.

Nam & hi camarinam vomitu per accidens remouere solent, sicut & Thorax. Si nihil est circa superiora, nihil per ea mouetur: si in pluribus locis simul est aliquid vacuandum, pluribus effunditur quasi emissarius, modo concussio, & irritatio sit intra gradum naturæ, & non nimis violenta, id quod medicus, & chymicus tam in medicamento, quam homine, aliisque circumstantiis attendere debet, non minus ac veteres Elleborum porrecturi.

De croco metallorum quæstio.

Quæritur porro de croco metallorum appellato. Rulandus senior primus est huius vocabuli inuentor.

inuenter. Quercetanus arbitratus est *à colore habere nomen croci*: à minera metallis communi titulum & adiectionem *metallorum*. Agit de experientia eius Rulandus in centuriis: Quercetanus de mate- *Pag. 408. Alex.* ria & apparatu, viribusque non vno in loco: Vt: *in Alexicaco pag. 406. 407.* vbi duplex, *vnus Diaphoreticus, alter catharticus: pag. 432* vbi ex eo *clyster*, si infusio fiat vnius, vel duarum drachmarum: *pag. 477. & 478.* commendat *infusionem 7 vel 8. gran. ad omnes morbos epidemios.* In Pharmacopœa pag. 430. *aquam suam benedictam* ex eo facit cuius præparationem docuerat *pag. 107. & 108.* vbi tamen dubitat num Rulandi crocus, & benedicta aqua cum sua conueniat, munerque filium vt artificium publico bono donet. *pag. 545 pharm.* admirandas operationes per os sumti prædicat. & in clystere quoque vsurpandum suadet. Vult parari *ex partibus halonitri per sulphur fixi, & pellucidi stibii vitri per deflagrationem in olla*, vnde contrahat colorem *epaticum*. Abluit autem salem aqua dulci. (a) Ita *pag. 407. Alexicaci*, vbi tamen videtur etiam *crudum antimonium* assumere *crocum catharticum* vertit in *Diaphoreticum* te- *Crocus Diaphoreticus.* eundem inflammando per halinitrum; deinde ablutum aquis dulcibus in reuerbero per quinque dies detinendo, donec colorem aureum, qualis est *florum calendulæ*, adipiscatur. Is est Lysiponos *in tetrade pag. 414.* cuius dosis 20 aut 30. gran. ex aq. cardui benedicti. Vocat & Bezoardicum metallicum ad omnes epidemicos vtile.

Croci metallici nomen communicat etiam *cum sulphure aurato, seu solari* cuius apparatus est *pag.* *Crocus metallicus auratus.* 406. *Alex.* vbi stibium minerale tartaro & halinitro separat in partem mercurialem (quæ alias est flos albus, alias regulus, alias aqua) & feces, quas coquit cum aqua, donec tingat argentum flauo: (alibi lixiuium requirunt.) Inde per acetum præcipitat: aquositate separata extractum abluit: siccat lenissimo igni, *dat pondere scrupulari cum aqua Bezoardica ad sudandum in prophylaxi, & therapeusi pestis.* Hæc ille *Quercetani crocus triplex est.* de suis crocis, quos vides esse triplices, vnum catharticum ex magnesia saturnina; alterum ex vitro opalino: tertium ex calce, vel fece post abstractos flores mercuriales. Nos supra ex spuma martia confici indicauimus quartum. Et videtur ipse quoque Quercetanus in *pharmacopœa pag. 621.* nihil aliud velle nominaris reguli fecibus. Addidimus quintum ex epate: Dicat tamen aliquis eundem *Vnumne fuerit Quercetano in pharm. solare si bis an duo.* modum esse, qui *in alexicaco* ponitur, & qui in pharmacopœa, verbis saltem mutatis. Cum hoc nos certare nolumus, scientes chymicorum parabolicorum versutiam. Litera rectè atque etiam terminis artis diuersa sunt, feces reguli in aqua dissoluti & in lixiuium redacti, vt scribitur in pharmacopœa: Et magnesia saturnina à qua cum tartaro, & sale petræ pars illius mercurialis separatur, & seorsim seruatur, vt ex illa remedia quædam conficiantur: Ex fecibus autem lixiuium rubicundissimum sola aquæ ebullitione comparatur, &c. Vt est in alexicaco. Ibi regulus & reguli feces opponuntur: hîc feces, & pars mercurialis. Vtrobique aqua sumitur vt fiat ex eis lixiuium rubicundissimum, & quidem *quod absurdissimum regulus in aquam dissolutus, & in lixiuium redactus scribitur:* quod sine calcinatione fieri non potest. Num ergo calcinandus est regulus, & ex calce per aquam faciendum dilutum rubicundissimum? At id vix aceto, eoque stillatitio, & sale tartari vel ammoniaco exasperato vt vult Rubeus: aut acerrimo lixiuio consequimur, nec si spumam martiam capias. & aqua maceres voti compos fies. Lixiuium, vt supra dictum est, requiritur vel acetum. *Nos minerale stibium miscuimus halonitro, & in catino liquauimus, donec videretur vitrescere, idque sine calcinatione. Vitrifactum effudimus in peluim, & obtinuimus vitrum sanguineum opacum, cum scoria lucida rubra. Vitrum pulueratum lixiuio macerauimus, donec aureo tingeret argentum vel cochlear ligneum. Deinde lauamus extractum aceto præcipitantimus, sidtque essentia auricolor graueolens quæ multis aquis est eluenda.* Alius modus est apud Rubeum: *Sumê* (inquit) *pts ad vncias quatuor salis tartari crebris solutionibus & coagulationibus correcti, & ad puritatem summam adducti, adduntstibii semunciam. Hoc aqua soluunt: Digerunt & coquunt. Coctionem quæ rubedinem exhausit, effundunt purè & addito aceto præcipitant. Decapulata aqua essentiam collectam dulcificant, exsiccatamque in puluerem rubentissimum deducunt, cuius dosis granum vnũ, aut dimidium cum liquore competente, aut conserua contemperatum.* Hæc ex mente illius, perinde est ac si lixiuium ex calcinato tartaro fecisses, illique coxisses pulueratum stibium, & deinde reliqua vt suprà peregisses. Quercetani epar aliquoties, indeque crocum confecimus. Dicas aloës succotrinæ speciem referre. Flos inde collectus penè germanus est croco orientali puluerato. Longe differt ab eo crocus Rulandinus, cuius descriptionem paulo post dabimus. Differt & hic quem ea rubeo reposuimus. Videntur autem autores à quib. ista sunt transcripta stibium minerale auriferum intellexisse, aut martiam reguli spumam, aut rubeum vitrum. *Dosis grani vnius vel dimidii male congruit cum scrupulari Quercetani.* Laudanda in talibus circumspectio est, videndumque, quam pridem ista medicina sit facta. Nostra enim redit ad crudam stibii naturam, vt falsum sit, quod dicunt; coctum non recrudescit si quidem eiusmodi mineralia spectemus. Sed quem tandem crocum metallorum Rulandus fabrefecit? Si manus iunioris Rulandi archiatri Cæsarii fidem inuenit, ecce tibi eum: *Recipio* (inquit) *stibii salis petræ & salis communis partes* *Crocus metallorum Rulandi manu descriptus.* *analogas, easque minutissimè tritas, & commixtas in tigillo optimo luto munito, ita tamen vt in superficiei medio aliquod foramen paruulum relinquatur, per quod arsenicales, & venenati spiritus exhalare queant, in furnum ventis pono, ignemque fusorium accendo, & si libet, follis etiam ministerium adhibeo, vt in tigillo sufficienter fluant. Hic autem studio animaduertendum est, quandiu fumus per foramen illud in superficie relictum ascendat. Ille siquidem adhuc euaporantem materiam non satis calcinatam esse subindicat. Sed quando omnes eiusmodi spiritus fumantes euanuerunt, ignem prope ad viuum adaugeo ad quadrantem horæ, ac tandem crucibulum eximo, infrigidatumque aperio, nec non materiam extraho: vbi antimonium in fundo à salibus, sicut regulum à scoriis separatum inuenio. Hoc antimonium à salibus malleo aliquo detrunco, atque in puluerem tero, qui instar cinabrii rubicundissimus, & summè vtilissimus.* Hacteous Rulandus. (b) Conferatur cum Quercetani epatico, & deprehendetur in Rulandino maior fixio, & coctio, adeo, vt si paululum excedas ignis gradum euanescat fere tota rubedo, & relinquatur regulus stibii ferrugineus, quod stibium vstum est, & TERRA SANCTA quædam. Si moderatior sit ignis, vitrum fit sanguineum, iostae cruoris

concreti quod tritum ruborem accipit floridiorem. Vt cinabarim referat, ignis prudenter est regendus, valet hic exercitatio magis quam præceptio. Quercetanus *Cap. 5. defensionis primæ* indicat plenitudinis eius iam à Rulando inchoatam fuisse *aqua benedicta purgante, & lenem vomitum excitante*, cuius basis constitutus sit crocus metallorum aqua vlmariæ, vel cardnibenedicti dilutus. Addit credidisse se eum *crocum esse magnesiam*, primam scilicet originem, & radicem metallorum, *cum nitro calcinatam* (c) philosophis veteris chymicis noto modo, quo nigrum colorem in rubeum mutet, croco non dissimilem, qui sapore omni destitutus per inferiora purget, & simul leuem vomitum moueat. Iudicat præterea illum ipsum viruleutis *pleuriticorum* putrilaginibus abigendis congruentissimum, maximeque proprium esse & *specificum remedium*. Patet ex dictis non longe abfuisse Quercetanum à Rulandino artificio. Credunt autem Rulandus variasse, & interdum vitrum antimonii crebris infusionibus exhaustum, aut aceto maceratum recoxisse, & in calcem modo rubeorem, modo cineream deduxisse: imò & terram sanctam seu stibium vstum permutasse croco. Neque enim ex boc tantum facta est benedicta illa aqua (vbi errat Quercetanus ea aq. stillatitia cardnibenedicti factam arbitratus, cum etiam ex fontana, & quidem sæpius concinnetur ab effectu vero nomen obtineat) verum etiam ea calce, & terra sancta. Nam quam terram sanctam appellat, aut eadem est cum croco, aut eiusdem originis: argumento, quia centuria VII. *iam aquam benedictam, quam terra S. appellat panaceam*: vtramque etiam *Holagogum* esse indicat *in febribus putridis vulgaribus & pestilentibus: Hydrope, pleuritide: Epilepsia, quartana, asthmate*, &c. Vtrumque infusum fit quolibet liquore competente, aqua, vino, cereuisia, mulso, &c. Vtrumque vacuat ore, aluo, sudore: *Centuria 5. curatione 95*. scribit aquam benedictam (d) fieri infusione croci metallorum, vel ebullitione in vino, cereuisia, hydromelitæ, &c. Infundi vero pisi quantitatem, & dari colaturæ semunciam ad vncias duas. *Centuria 4. Cur. 53.* Aquam terræ sanctæ parat ex vini selibra, infusa terra sancta magnitudine hordei. Vbi per noctem steterit, mane bibitur colatura. *Cent. 7. cur. 62.* panaceam ponit ex infusione croci metallici in vini vnciis quinque. Omnino conueniunt in omnibus, excepto quod aquæ benedictæ dosis sit minor vt ℥vj. vncia vna, sescunc ia vsque ad tres vncias: sed aq. terræ sanctæ ascendit ad octo vncias ab vna: vt colligere possimus aq. benedictam esse fortiorem ea croco: debiliorem alteram ex terra sancta, vapore ex calce stibii, vel vitro refracto. *Centuria 4. Cur. 75. poculum chymicum vomitorium* per noctem infuso liquore aliquo propinat, cuius itidem materia videtur esse antimonium catharticum. Habet *conseruam benedictam*: sed quæ est ea sulx. *Spiritum vitæ aureum panchymagogum* esse *infusum Troch. alhandal in vini spiritu*, iam notum est. *Centuria 10.* meminit aliquoties vini sublimati *παντοσυναγωγοῦ* vacuantis per aluum, & vomitu, quod fortasse est antimoniatum, licet sæpe peccet in hyperbolis.

Cent. 9. Cur. 51. vomitiuũ vel aq. benedictum, vel infusionem poculi chymici in podagra exhibet.

Diaphoreticum antimonium Rulandi.

Præter ista in Rulandinis est *antimonium diaphoreticum*, cuius descriptio huiusmodi datur: *Puluis antimonii de minera crudi calcinetur per aquam fortem, pauca quantitate semel in cucurbita capace. Repetitis calcinationibus calcem collige pro libitu. Debet autem sine digestione longa aqua fortis per inclinationem effundi, aut per alembicum abstrahi. Calx abluenda est dulci stillatitia, donec acrimonia abscedat. Puluerem exiccatum particulatim iniice in halonitrum in olla super prunis liquatum, & relinque in igni donec materia non amplius bulliat, sed quiescat. Posthac exime: contere: ablue primum aqua calente, post frigida vsque ad dulcedinem. Huius pulueris dosis est à gran. iiij. ad 27. vel etiam 30 cum aliquo liquore, aut conserua pro morbi conditione. Vsus est in febribus intermittentibus, cachexia, coloribus fœdis virginum, peste*, & *chronicis*. Notabis in febribus vna hora ante paroxysmum capi debere bonum vomitorium, & mox à vomitu posteriore sumendum esse aliquid de hoc diaphoretico, & sub lecto sudandum. Eadem methodo *virgineus morbus* curatur. In peste non requiritur vomitorium, sed oportet vt diaphoreticum quam citissimè sumatur cum pauca Theriaca ad sudandum duabus, tribusve horis: Inde abstergatur patiens, & post tres, quatuorve horas iterum sumat eandem medicinam, idque repetat tertiò si opus est, semper sudando. Sudores abstergantur, & lintea mutentur. Hæc Rulandus. Vide tamen ne in colluuie putrida etiam vomitiuum conueniat, à quo Quercetanus & alii non abhorrent, nisi quid impediat. Vt ex stibio florem, tincturã, & calcem non plebeio modo habeas, *selecti stibii lib. 4. & salis preparati lib. 5. commisce, & in lebete terreo super fornace anemia crema, ita vt non liquescat, sed tantum in calcem abeat. Moue vero materiam spatha ferrea continuo per 5. vel 6. horas, donec cesset fumus. Tere postea, & elue. Si vis potes vitrum facere borace adiecto igni vitrificante. Dum autem abluis, priores aquæ sint calidæ, posteriores frigida. Exiccatam calcem per se sublima horis 12. in albos, vel 24. in citrinos, vel 36. in rubeos flores Reliquias tritas per mensem reuerbera, vt rubefiant. Hinc extrahes tincturam per acetum radicatum. Extractiones filtra, coagula, & aquis cordialibus rectifica.* Ea tanti laboris res est stibium. Quæ præterea aquæ ea infusione arcanorum stibii fieri possint, vt *aqua ophthalmica* Quercetani *in pharmac. pag. 74. &* 110. *Epileptica pag. 111. pharm. vomitiua* (Speywasser in Hassia dicta) & *cathartica pag. 107. 327. 328. 330. phar.* & 408. 415. *Tetrad.* suis in locis videatur. Nos in ophthalmia, lippitudine, epiphora, tumoribusque oculorum iubemus stibium, Tutiam, lapidem calaminarem, vna, vel seorsim cremare, & aliquoties in aq. rosacea, vel euphrasiæ, rutæ, verbenæ, Chelidoniæ, &c. restinguere, additoque sacharo crystallino, & pauco vitriolo albo oculis imponere primum ad canthum maiorem guttam vnam atque alteram, postea puluillo vel spleniis super oculum. Est præclari effectus, si continuetur. In *Catarhacta* addimus nonnihil halonitri, vel salis ammoniaci. In podagra eadem aqua mercurii vitæ liquore, vel alumine adaptatur, apponiturque calide per puluillos, qui resiccati denuo imbuuntur. Plura haberemus de stibio, sed quæ alia occasione proferentur.

Aq. ophthalmica.

Aq. antipodagrica.

(a) *Sic epatis stibii per halonitrum facti in substantia prabent gran. 12 vsque ad 20. in febribus. Oportet autem salem ablutionibus esse retractum. Præparatum cum sale tosto etiam maiore dosi exhibetur.*

(b) *Vide*

(b) *Vide cap. 32. de igni natura, vbi epistola Rulandi producta est, in qua sulphur & tincturam antimonii vocat more eorum, qui per nominum abusum latebras quærunt.*

(c) *Catachresis est pro reuerberatione, quam veteres dixissent vstionem. Rulandi quidem stibium sic in sanguineum regulum mutatur vase clauso: sed Quercetani in flauum. Quæ hic sit caussa? Num vasis occlusio & adiectio salis communis?*

(d) *Nomen hoc ab effectus adiuncto impositum esse verisimile est. Transferri vero etiam potuit ex disciplina lapidis, vbi aq. benedicta est merc. philos.*

Capvt XIV.

De vitriolo.

CVm vitriolum vnum sit minerale; alterum artificiosum metallicum, quorum illud ex aquis, terris, lapidibus, marcasithis, venis sulphuris bituminum speciebus, & similibus excoquitur, aut etiam sine coctione ex naturalibus dilutis densatur, seu coagulatur: hoc arte ex metallis iam siue arte siue natura, suis comparatur. (Nam quod ex venis eorum per coctionem resoluitur ad minerale accedit) quando chymici de eius medicinis agunt, *potissimum intelligunt minerale*, excepto spiritu, vbi nonnulli malunt *id quod fit ex marte, vel venere tum natiua, cum per artem ex marte transmutata*, quod tamen etiam ad alia potest adhiberi. Est autem minerale non vniusmodi; quod ex Dioscoride quoq; & Galeno cæterisq; priscis, qui de medicamentorum materia commentati sunt, constat, apud quos inuenitur chalcanthum vel chalcitis, misy, sory, melanteria, &c. Et colore atramentum distinctū viridi, violaceo, cæruleo, albo, citrino seu aureo, rubro, cinereo, vario. Chymici ad præstantiora opera *album* non desiderant, vt neq; *viride* effœtum, quod facile in album transit. Eligunt viride fœcundum, & efficax: vel cæruleum & violaceum quod Cypri fodinæ exhibent, vel Vngaria circa æris metalla. Romanum olim fuit in optimis. Sed id Cyprium esse quidam tradunt hyalinum; quidam viride. (a) Nos Germani *Vngaricum viride*, aut *caruleum*, vel *violaceum* petimus, cum metallico æris, aut ferri si haberi possunt: Et tamen in his quoque electionem instituimus pro diuersitate operum. *Album* siue sponte natum, siue ex viridi effœto factum, vti & viride ignobile relinquimus mechanicis, & chirurgis, quanquam & hæc aliquando in essentias redigantur, sed rarius. Vidimus qui *ex viridi Gosiariensi spiritum facerent*; sed eum minime probum. Ad sublimationes mercuriales conferre potest, & sunt, qui omni exhaustum metallo, ne propositum lapidis arcani vitiet, postulent: alii tamen *Vngaricum, & quod ex marcasithis auri, argentiue* coactum est, non repudiant. Quod si aliquid metallici ramenti vna est, id in fecibus relinquitur, cumque addatur sal, & argentum viuum, anima iam ad certum metallum imperfectum disposita, facile reuocatur in indeterminatum, primæque materiæ conditionem, vt nullus sit merus, inde potius æs, aut ferrum fore, quam aurum, & argentum. Assumtum minerale chalcanthum primam habet anatomiam, qua repurgatur. *Soluitur aqua pura. Locatur in dolio ad digestionem. Ibi sulphur immundum spuma specie emergit: fex sidit. Ablata spuma, purum effunditur paulatim per colum in vas aliud cauendo, ne feces suscitentur.* Ita in tres substantias discessit, quarum prima pro *sulphure* habetur, secunda pro *medulla*, tertia *secū* nomen habet. Si purius volumus, postquam coagulauimus denuo soluimus, digerimus, & separamus: sed tunc melius est sulphure abstracto ad purum, liquorem laciniis transferre, & non coagulare si quidem spiritum spectamus. Aqua enim tanta adhibetur quanta solummodo ad solutionem requiritur; Deinde cum phlegmate in destillatione secedit. Ideoque & consultius est destillatam ad solutionem asciscere. Ita sane placuit Crollio *in Basilica pag. 186.* vbi iubet *sumere vitriolum Cyprium, vel Romanum, vel Vngaricum, aut Silesiacum argenti, auri, ferri & æris primordia habens, quod fit in Zugmantelio: (Germanis sonat locum latrociniis infestum, quod ibi pallia surripiantur à prædonibus) aqua stillatitia, vel rore maio destillato (vt sit purior, cum ab herbis sæpe inter colligendum inquinetur; potest tamen sufficere destillatio per lacinias) soluere: in cineribus, fimo aut arena calente digerere cucurbita negligenter clausa, per mensem: feces spumosas (sulphur fœtidum) auferre, denuo digerere, donec nulla spuma emergat: inde purum dilutum per colum transfundere sedimento immoto: tandemque destillare secundum artem, vt primo exeat aquositas phlegmatica horū circiter tribus; sequantur acidi spiritus alio vase excipiendi, & porro elaborandi per rectificationes & circulationes, vt odore & gustu placeant,* &c. Verum non in omnibus is est processus, quanquam si continuetur labor, oleum, sal, colcotar & alia obtinere porrò possimus. *Alia anatomia tria principia*, & ex his *tres essentiæ*, cum *quatuor elementis* ex vitriolo colliguntur. Quidam, vt *in syntagmate* retulimus, *septem diuersas res ex eo faciunt*, quas vocant, sulphur, phlegma, spiritum humidum, spiritum siccum acidum temperate: oleum acidissimum, colcotar, & salem. Sed si penitius laborem exactiorem consideremus triplo plura inuenimus, vtpote: 1. *Phlegma* aquosum, mercuriale, emeticum solum: 2. *Phlegma spirituosum*: 3. *Spiritum acidum* temperate: 4. *Acetum minerale* proximum oleo: 5. *Spiritum circulatum* violæ odore: 6. *Oleum rubrum* simplex 7. *Oleum rubrum regium*, plurium destillationum ad soluendum aurum: 8. *Oleum dulce colcotarinum*: 9. *Oleum dulce* repercussum: 10 *tincturam viridem* aut violaceam vitrioli: 11. *Colcotar*: 12. *Essentiam*, & florem seu tincturam colcotaris, quam aliqui *sulphur* vocant: 13. *Salem*: 14. *Terram* virginem: 15. *Sulphur vitriolatum* metallicum: 16. *Sulphur vitriolatum* commune: 17. *Sulphur vitriolatum* anodynum: 18. *Florem sulphuris* anodyni: 19. *Salem impregnatum* spiritu proprio: 20. *Tincturam seu essentiam* colcotaris spiritu suo animatam: 21. *Colcotar oleo rubeo* animatum: 22. *Lapidem elixyr* ex terra virgine sale, spiritu, oleo sulphureo & tinctura. Hæc omnia ex solo vitriolo minerali concinnantur. Quanta farrago erit si vitriola metallica immisceamus, & metalla ipsa, vel mercurium, sulphura, sales, vegetabilia & animalia? Infinitus enim est compositionum numerus ad quarum finem scientiæ peruenire non possunt. Iam cum Quercetanus *in Tetrade*, Crollius *in Basilica*, Penotus *in chymicis*, nosq; *in Alchymia & syntagmate* plæraque exposuerimus, in præsens tantum de quibusdam, quæ instruere Tyronem vberius possint, monebimus.

Vitriolum minerale.

Vitriolum electum à chymicis.

Anatomia purificatoria magistralis vitrioli.

Purificatio vitrioli.

Septem res ex vitriolo.

Vitrioli sectio in res 22.

In syn-

Lib. 8. c. 16. pag 402.
Tinctura vitrioli.

In syntagmate proposuimus *tincturam vitrioli cæruleam ex chalcantho Cyprio, vel Romano, vel metallico aroso*, & cum ista etiam alias partes anatomiæ vitriolatæ quas ibi vide. Aliam policetur Quercetanus *in Tetradis pag.* 378 (*b*) indem cum fœnore plurium medicinatum, quas coguoscete operæ precium facrit. Assumit vitriolum viridissimum, quale putat esse Cyprium, aut Romanum, repudiato cæruleo, quale Germanicum scribit, quanquam in Germania, vt in Alsatia, Saxonia circa Goslariam, & alibi viride conficiant; cæruleum autem, seu violaceum fere ex Vngariæ ærosis cuniculis componeut mercatores. *Viridissimum* autem rectè petit, qui tincturam affectat viridem, tamersi & cærulea non sit contemnenda. (Optimum cæruleum esse, cognoscere potes ex Cæsalpini *lib. de metallicis cap.* 22. In Italia viridi colore præstantius est quod Bagnareæ paratur, vt idem inquit, sed pulchrius, & efficacius ex viridi & cæruleo mistum: Germaniæ tribuit cæruleum Cyprii æmulum. Quod Huserus teste Crollio probauit *Silesiacum ex Zuckmantelio*, id *Casparus Schvvenkfeldius Medicus Hirschbergensis* in Catalogo fossilium Silesiæ scribit viride fuisse excoctum ex pyrite atramentoso in *Riesengrund, Schreiberau Cupperbergi & Zuckmantel*, hoc est, in valle gigantum, campestribus scribæ, monte Cupri, & *Helcesichitenso*, seu *harpagitribonio*, valde astringens, escharoticum, &c.) Poudus reliquit arbitrio artificis, quanquam non paruum debere esse copia phlegmatis, quod requiritur, indicat. *Ponantur libra xij. aut xv. Ha diuidantur in plures cucurbitas. Igne cinerum destilletur phlegma spirituosum, seu in qua spiritus acidus contineatur, quod & suum vsum habet in scammonii correctione.* Quod abstracto liquore restat, *Colcotar* vocat. Hoc iubet conterere, & suo liquore ad excessum quatuor digitorum persundere: reponere loco frigido indies bis mouendo, donec viridi colore phlegma imbuatur. Sic tinctura sensim inclinato vase effundit in aliud. Fecibus affunditur phlegma nouum, iterumque elicitur tinctura smaragdina, idemque repetitur quo ad cesset exire color. Si interim phlegma deficeret, possunt priores extractiones destillari ad eam consistentiam, qua coagulare & consistere lapilli solent: & destillata aqua pro phlegmate vsurpari. Omni exhausta tinctura, liquor in crystallos densatur secundum artem, nempe destillando vt phlegma in sequentibus ad lapidem prosit: vel etiam si negligimus phlegma diuaporando, donec crusta incipiat nasci. Tunc enim reponitur dilutum vt lapilli concrescant, quibus exemtis, copia humoris iterum deminuitur donec sensari incipiat, atque ita pergatur. Quercetanus iubet ad mellitam consistentiam destillare. *Fiant crystalli smaragdini.* Quid postea? *Imponantur in cucurbitam. Affundatur optimus vini spiritus. Vase clauso circulatio instituatur. Hoc peracto destillentur ex arena. Procedit vini spiritus cum spiritu vitrioli, calcatare oleum rubrum secum retinente. Hoc calcotar transferatur in retortam. Affundatur liquor paulo ante abstractus. Digestione intercedente fiat destillatio gradatim procedet spiritus vterque coniunctus.* Sequetur aucto igni *oleum rubrum.* In balneo leni vini spiritus elicitur: In cineribus *spiritus vitrioli*: oleum subsistit in fundo, quod Quercetanus ait esse *ex acido dulce, suaue, rubrum, admirandarum virium.* Vt iucundum quoque sit & dulce: *Persunde id suo proprio spiritu acido. Circulatu Pelicana ad plusculos dies. Euadet dulce, suauissimum, admirandarum virium contra epilepsias, & alios affectus astrales,* præsertim *si aurum salubile fuerit adiectum.* Dosis gutta vna cum aq. competente. Hoc *oleum vacat* TINCTVRAM. At o bone Quercetane nos non ea transmutatione oleum sanguineum colcotaris expectabamus, sed tincturam vitrioli viridissimi? Cur enim non cæruleum sumere iubebas ex quo etiam efficitur oleum rubeum? *Tinctura viridis rei viridis esse debet.* Sic *oleum vitrioli sub viride smaragdinum* ●rollius parabat *p.* 223. *Basilica.* Verum Quercetanus ambigue vtitur termino, sicut cum de tinctura philosophorum loquimur. Quod attinet primam destillationem phlegmatis spirituosi, & extractionem *coloris smaragdini*, si hic non est tinctura, saltem præparatio quædam est vitrioli, vt separata terrestri parte crassiore, subtilior, magisque essentialis in vsum veniat, & simul sit menstruum circulandorum crystallorum, ex quo postea acidus spiritus separatur.

Spir. vitrioli & ol. rubrũ.
Ol. dulce vitrioli repercussum.
Ingeniosa præparatio vitrioli à Quercetano inuenta.

Quatuor iam res habemus *ex vnico vitriolo*; nempe *colcotar primum, calcotar secundum spiritum vitrioli, & oleum*, seu tincturam sanguineam. Adde, si liber, quintam, *phlegma* scilicet Ponimus enim hoc saluum, seruatumque. Sequitur sexta. *Colcotar calcina in reuerberio.* Videtur secundum intelligere Quercetanus. Sed nos nec ptimum negligere oportet. *Vtrumque ergo coniunctum crémetur. Deinde affundatur tritis phlegma. Coquantur vna, vel etiam ad calorem macerentur vt sal saluatur, & phlegmati se insinuet, quod repetitis affusionibus consummabitur. Ex phlegmate sal separetur per destillationem vsque ad syrupi consistentiam, qua postea sinatur in salem in patina concrescere. Sal soluatur aqua stillatitia. Filtretur, coaguletur: iterum saluatur, coletur, & densetur, quo ad purus, & essentialis fiat.* Ita se habent simplicia ex vitriolo. Sequitur *Vnio philosophica admirabilis. Prima est salis cum anima spiritus coniunctio, vnde sal primus q. mortuus animam recipit. Illum ergo mitte in cucurbitam idoneam. Affunde spiritus vitrioli proprii, & valentis tantum, vt emineat duobus digitis. Vide vt inuicem commisceantur, digeranturque. Digestione sufficienter peracta leni balneo retrahe aquositatem, spiritu cum sale manente. Quod exit, nihil habebit aciditatis aut potestatis essentialis. Affunde spiritum nouum. Misce, digere, destilla item leniter. Perge sic, donec affusus spiritus tam validus exierit, quam est impositus. Tunc enim certus es, salem nihil amplius combibere.* Quercetanus ait procedendum esse, donec sal volatilis sit factus, in quo pars volatica excedat partem fixam, & hanc secum possit in alembicum euehere. Cum ergo humiditas tota abstracta est, sublima, asceudetque sal purissimus, quem Quercetanus vocat *aquilam cælestem, mercurium philosophorum*, & *salem armoniacum*, quibus titulis ornatur etiam *sal Tartareus* in lapide vegetabili de quo *cap.* 6. *in lib. de materia medica prisca.* Sed æquiuoca sunt nomina. Si enim velis ista intelligere de opere vniuersalis, & vniuocæ chrysopœiæ, quam Quercetanus neglexit, errauetis. *Aquila cælestis* supra dicebatur etiam ex argento viuo sublimato medicamentum dulce: quanquam & hoc parabolicè. Verum non satis est salem & spiritum mercurialem coniunxisse: *Sulphur quoque ad integritatem elixyris requiritur. Cape ergo salem sublimatum. Tere: imbibe oleo suo rubente particulatim, non plus dando vna vice quam queat deglutire. Coagula lenissima igne clausa phiola. Cum sitire vides, plus suffice, & sic perge, donec tantum combiberit, vt inde in igni instar ceræ fluat, qui sal fusilis, & inceratus* dicitur.

Sal vitrioli essentialis.
Sal animatus spiritu.
Sal sublimatus in aquilam cælestẽ.
Sal armon. philosoph.
Mercurius phil. medicus.
Sal fusilis hermeticorũ.

Est &

Est & elixyr vitrioli. Hoc ergo cum satis potasti, claude phiolam Hermetica sigillatura, & in igni temperato sine ascendere, & descendere donec quiescant vnà & ignem, instar salamandræ, non curent, percurrendo vt vult Quercetanus *omnes colores, & in summo, qui est purpureus seu puniceus, sanguineusq;, quiescant.* Hæc ita philosophicè præcipiuntur, sed cum defectu. Habebis sic salē puniceū, & fixum, qui in *oleum per deliquiū* per duci potest, facilioris vsus, & penetrantioris virtutis, quā in forma arida lapidis, vel pulueris. Vt ergo fundamentum habeas, terramque non omittas, *cape colcotar secandum, & ex eo extrahe tincturam rubeam per vini spiritum. Huic adde terram virgineam colcotaris primi diligentissime elaboratam. Fiet terra quædam saturata. Hanc exicca quam optime. Exsiccatam imbibe sale exaltato, & animato suo spiritu iam in liquorem resoluto. Cum totum salem accepit, submitte oleum rubeum eodem modo.* Vel vt parcas tempori, oleo salem resolue vt fiat vnus liquor.

Oleum elixyru vitrioli.

Anodynum vitriolatum Quercetani essentiale.

Hoc esto *lac virginis quo potare debeas sitientem terram. Cum totum oleum quantum recipere potest combibit, tunc assa in igni salamandram in phiola Hermetica vt dictum est.* Si augere velis, post fixionem eodem oleo iterum solue, & coagula. Ita accipies *sulphur vitriolatum anodynum Quercetani essentiale*, maximeque elaboratum, quo suum *Nepenthes* nobilitauit, quanquam pro vsu vulgari sufficiat etiam rudior ille quem in superioribus proposuimus ex colcotare, & oleo rubro commistis, & in vitro clauso philosophice fermentatis. Libet amplius procedere? *Oleum rubrum vitrioli nouo colcotari affunde, digere, destilla magna vi ignis ex retorta. Repete idem tertio. Isto oleo solue calcem auri. Solutioni imbibe terram tuam, & adde salem spiritu suo impregnatam. Detine in igni donec figantur. Hic est lapis, quem sperant posse tingere.* Sed in solutione attendenda est legitima digestio, vt aurum totum solutum in primam materiam reuertatur, fiatque *aqua permanens* quædam. Hoc arcanum videtur notare voluisse Quercetanus *pag. 382 & seq. Tetradis.* Quoniam autem sulphuris vitriolati mentionem fecimus, tametsi de eo in superioribus quoque locuti simus, & in *syntagmate lib. 7. cap vlt. pag. 361.* aliquot sententias posuerimus, tamen & hæc non prætereamus. Crollius spiritu acido ex Chalcanthu abstracto, oleum validiore igne prolicit. *In huius partem vnam sex spiritus vini omni aquositate nudati infundit. Oportet autem prius oleum illud repetita destillatione rectificatum esse. Digestione in aliquot menses procurata destillatur, & oleum innatans colligitur.* Id in *syntagmate* scripsimus *non esse vitrioli, sed spiritum vini.* Quidam tamen *vitriolatum* vocant, quod si de alteratione intelligendum est, non dissentimus. *Oleum* autem *sulphur* appellatur. Inde *primum sulphur vitriolatum. Secundum* ponit Crollius in descriptione vitrioli ex ære & ferro. Crystallis enim ex diluto exceptis sidit quiddam feculentum. Id *sulphur vitriolatum* appellatur. *Tertium* est oleum ex illis vitriolis post spiritum segregandum. Id nominat *sulphur vitriolatum fine corrosiuo præparatum*, in quo sit *acetum esuriens*, seu *aciditas appetitum cibi, & esuriem concilians.* Est enim oleum istud admodum acidum si recte præparetur. Iam ergo habemus tria sulphura vitriolata apud Crollium. *Quartum est impurum, & fœtidum*, prima nempe quæ in purificatione vitrioli soluti per digestionem calidam emergit, quam & Tanckius sulphur appellauit. Sed hoc non est essentiale. Quercetanus *Quinti* meminit *in pharmacopœia* vbi Theriacam recenset *pag. 513.* iudicans ex vitriolo Hungarico, Romano, aut Cyprio, quo nihil præstabilius ad hoc opus, elici debere *SVLPHVR DVLCE verum anodynum, & narcoticum, atq; ideo Opio præstabilius.* Modum extractionis putat esse perspectum plærisque Hermeticis, *basinq; Nepentheos* construere, quod sibi seruet. Sed bonus ille Quercetanus ignorauit per *laborantem pecuniæ auidum ad plurimos peruenisse, atque etiam in Bohemiam ad Martinum Rulandum, & Patauium in Italiam*, vbi studiosorum Germanorum manibus teritur, abiisse. Est qui Rulando scripsit *Quercetanum voluisse 200. coronatis redimere, & non potuisse.* Hæc si verum esset, Quercetanus male sibi id assereret.

De sulphure vitriolato.

Oleum vitriolatum.

Sulphura vitriolata varia.

Acetum esuriens.

Sulphur dulce vitriolatum.

Vide cap. 32 de igni natura.

Sulphur ducentorum coronatorū.

Quidam tamen aiunt confidenter ab illo ipso in Hassiam missum fuisse. Reuera id *sulphur non est, sed elyxir vitrioli*, quod putamus à Quercetano sub TINCTVRA occultatum esse, vt ante monebamus. Fit eius mentio *in consiliis circa finem pag. 430.* vbi Nepenthis ingredientia recensentur. Ita est quintum sulphur vitriolatum. *Sextum* est apud Rupescissam *in lib. lucis cap. 3. & 5.* vbi probat *sulphur album & rubeum vitrioli esse in mercurio sublimato*, quod *album quidem externo aspectu dicitur, sed intus & in recessu rubeum est, vt tam albo, quam rubeo lapidi inseruiat.* Dicitur & *sulphur viuum inuisibile* à Quercetano *ignea natura* quo impregnatur mercurius dum à vitriolo sæpe sublimatur, estque spirituale. Vnde *spiritus* quoque *vitrioli* apud Rupescissam nuncupatur. Vide *cap. 6. lib. lucis. Est autem & aliud in lapide fermentato* ex argento vel auro, de quo suo in loco. *Septimum* habet Paracelsus in curatione luis Gallicæ *lib. 2. cap 4.* vbi sulphur vitriolatum vocat *sulphuris quandam speciem ex vitriolo excoctam*, seu vt in *minore chirurgia lib. 3. de morbillis cap. 2.* loquitur, *à vitriolo per elixationem tractatā.* Dornæus in onomastico addit per aquam communem à vitriolo decoctione trahi, & innatare aquæ. Aliud in Paracelsi scriptis non inuenitur, quanquam *anodyni* cuiusdam mentionem faciat, sed sine descriptione. (c) Hinc Crollius *in Basilica pag. 223* scribit se *oleum vitrioli dulce, oleum antimonii dulce, & genuinum sulphur vitriolatum fixum*, cui anodyno Paracelsus stupendas vires tribuat, nondum apud quenquam vidisse, & mirum est ne apud *Haseram* quidem. Laudanum autem laudatissimum Paracelsi nomine propositum *pag. 173.* ex opio fit Thebaico, &c. nihilque habet de vitriolo. *Octauum sulphur vitriolatum est natiuum*, quod cum vitriolo crescit, & eius aciditatem secū vehit. de quo Crollius *p. 230 Basilica. Nonum* est ex soluto vitrioli, & aqua atramentosa natiua per repercussionem factum. Nam feces sidentes in ie ctu acris liquoris vt spiritus salis tartari, vel olei, sulphur vocatur. Hoc aliqui appellant *ochram vitrioli.* Sed distinguendum est. *Ochra est prima fex* quæ in purgatione sidit. *Sulphur citrinum* ex iam purissimo soluto descendit, siue id naturale sit, siue per artem factum. Nam tria principia sunt in chalcantho puro sal, mercurius, & sulphur, quæ facile agnoscit chymicus. Si magisterii arte & non essentiali elaboratione separes, fluitties illa sulphuris locum obtinet, vt & in crystallis æruginis, aut æris ferrique solutione vitriolata. Est in aliquibus metallicamentum, Quercetano aureum.

Deci-

Decimum item est repercussorium ex oleo sulphuris per liquorem tartari aut spiritum vini separatum. *Sulphur vitrioli anodynum*, inquit quidam, *vero & philosophice paratum est basis Nepenthees Quercetani: Sed quam ille olfecit tantum, non vidit. Est enim vnum ex præstantissimis arcanis, solum iis cognitum, qui vna anatomia ipsum vitriolum in sua restare norunt principia. Circumfertur vulgo anodynũ vitrioli à Wolfgango Thalero, medico quondã Augustano: item simile à P. Montano confectum & descriptum per deliquium sulphuris vitrioli à sale tartari in solutum iniecto. Sed sunt crassa admodum, & culinaria præparationes, & dosis earum est ad scrupulum augenda non sine periculo eius, qui sumit.* Hæc ego auctor nec philosopho digna esse arbitror. *Sulphur vitrioli verum anodynum etiam odore suauem somnum inducit. Dosis est gran. ij. vel iij. Sedat omnes dolores acerbos, quietemque inducit & corpori & morbo.* Hoc, inquam, *parare nescivit Quercetanus. Vidit aliquando, & vsus est, cum ante quinquennium esset in Germania. Sed descriptionem (d) & præparationem etiam 200. coronatis habere non potuit. Est enim longe carius & pretiosius donum, licet ex re vili extractum, & factum.* Hæc ille. Sed fallitur arbitrando Quercetanum ignorasse, nec vidisse, cum, vt diximus, ex eius laboratorio multis sit communicatum. Si etiam iis est cognitum, qui *viuam anatomiam vitrioli* sciunt: Quercetanus autem eam scriptis quoque docuit, non potuit adeo impetitus istius sulphuris esse. Quod autem reiicitur Thaleri præparatio, iniquum videtur. Si enim verba rectè assequimur, ex vitriolo oleum sulphureum est extrahendum, & hoc imbibendus sal proprius, vt fiat massa. Hæc exiccata soluitur deliquio. Solutio præcipitatur spiritu tartari vel halonitri, aut vitrioli. Inde fit oleum dulce, cuius sedimentum colligitur, abluiturque & *sulphur vitriolatum dicitur, non quod solius sit vitrioli, sed quod vitriolo affectum.* Quod autem ex laboratorio Quercetani distributum est, & à Iohanne Hartmanno ad Rulandum perscriptum, non est sulphur vitrioli, si quidem tertium principium anatomiæ eius intelligimus, sed compositio ex dulcorato colcotare & ol. vitrioli rubeo vt *cap. 32. de igni natura* posuimus. Sulphur vitriolatum anodynum vocant, cum sit corpus vitrioli crematum, oleo non illius ipsius cremati, nisi imperfecta est formula, & in descriptione aliquid omissum, sed alterius imbutum, saleque excluso coagulatum. Quanto rectius terra virgo, vel tinctura colcotaris rubea proprio oleo potata elaboratur: Si vis etiam per repercussionem: Solue deliquio, & proprio spiritu alcalisato præcipita. Separa liquorem à sedimento; vel vtrumque vna relinque & coagula. In hac compositione est quidem sulphur vitrioli, sed ipsa tota aliud quid est. *Sulphur vitrioli vndecimum* est quod pinguedine sulphurea ignem concipit, quale etiam ex antimonio segregatur, & in excoctione metallorum flagrare cernitur cærulea, rubraque flamma. Id est congeneum cum illo Crolliano natiuo, tantumque differt quod hic in ipsam vitrioli substantiam sit receptum, & inde separetur tum concreta forma per efflorescentiam, tum soluta, specie olei, vnde & oleum spissius & pinguius sulphuris appellationem attraxit potius quam æstimationem principii tertii in essentiam redacti. *Duodecimum* quorundam iudicio est, quod per spiritum vini elicitur ex vitriolo non destillato, sed ad rubedinem duntaxat cremato, ne pereat interior oleositas, tantumque aquosa pars decedat. *Hoc crematum vitriolatum spiritu vini, vel iuniperino perfunditur. Maceratur aliquandiu. Deinde lenissimo balneo reuocatur humor, & spiritus nouus affunditur, factaque digestione denuo abstrahitur, quod repetitur donec spiritus eadem bonitate per destillationem decedat, qua erat affusus. Illud colcotar sic nutritum postea destillatur ex retorta. Destillatum segregatur in oleum & spiritum.* Sal seu aqua stillatitia dulci, seu phlegmate proprio, si ad manum est extrahitur. Deinde per acetum stillatitium possumus ex amplius vsto calcinatoque seu reuerberato capite mortuo rubedinem separare, quæ est tincturæ quædam species. (e) Si iam velis anodynum elixyr Quercetani facere, hanc ipsam oleo rectificato committes, & in phiola Hermetica concoques, donec amice vniantur, & conquiescant. Id erit longe melius anodynum, & naturæ nostræ familiarius quam crassa illa, & culinaria mistura Hartmanni, tametsi nec hanc repudiemus. Verum hæc de sulphure vitriolato sufficiant. Vt enim diximus etiam in syntagmate, & de igni naturæ de eodem disseruimus non quod tautologiis delectemur, sed quod alia affectione, alioque tempore alia succurrant & plærumque posteriores cogitationes vel corrigant, vel illustrent priores, quod videmus etiam aliis interpretibus, & commentatoribus vsu venire, quanquam in scientificis præceptionibus nihil tale sit committendum. Adde istis etiam hoc: *Vitriolum solue aq. pura, filtra, coagulo: Iterum solue, digere, & filtra. Tunc coque in arena vt fere bulliat impone laminas ferri tersas & nitidas. Sine ibi per octauam hora. Inuenies in eis sulphuream quandam accretionem, quam abrasam collige, & laminas iterum immitte, repeteque hoc quousque nihil amplius adhæreat.* Sulphur vitriolatum vocant, quod ablutum siccant. Mars allicit venerem ex chalcantho. Voluit esse narcoticum. *Phlegma vitrioli* (ita vocari aquositatem à spiritu & oleo separatam, iam notum est; respondet autem elemento aquæ, estque cognatum mercurio magistrali) aut per se in vsum venit, aut cum *spiritu* vitrioli. Per se est *emeticum*, quanquam non sit necessarium hoc vti tot vomitiuis præsentibus, vt *supra* enumerauimus. Crollius *pag. 119. crystallos vitrioli martis vel veneris phlegmate acido, quod primum in spiritus destillatione prodit, digerit, circulatque octiduo, & ad vomendum præbet scrupulum vnum ad duos.* Sed & ex albo vitriolo essentiam aqua stillatitia (pro qua esse potest phlegma destillatione rectificatum) elicit, soluendo id, filtrando, coagulandoque tertium, donec leni calore exiccatum in puluerem abeat cum sacharo crystallino præbendum. Quidam aqua rosacea vtuntur, & *tam efficax vomitiuum faciunt, vt lingua impositum statim in fauces irrepat, seque ad neruos recurrentes distribuat, conuulsoque orificio ventriculi vomitum moueat*, quod facit etiam Quercetani *puluis descensorius* ex liquore sublimati destillato. Alii vitriolum Goslatiense vtunt vt fiat vitriolum album. Id soluunt aq. communi. Digerunt, filtrant, coagulant. Repetunt idem secundo. Tertia vice aquam rosaceam pro communi sumunt, & coagulatum dant à ℨ. ß. ad ℨj. *Gramanus* ex minera æris colligebat *salem veneris*, qui nihil aliud erat quam *atramentum*, hocque cum cereuisia, vel grato alio liquore dato expurgabat ventriculi cauernam & proluuiem, quo ipso bene consulebat crapulosis. Sed minore cum periculo Hippocratici vtun-

NB.
Paulo ante non vidit: iam vidit.
Quid est viua anatomia?
Sulphur per modum sublimationis florum.
Subtilior modus sulphuris anodyni.
Phlegma vitrioli.
Vomitiua quadam.

vruntur *radice Asari, hydrelao, agarico* cum *oxymelite* elleborato, vel scillitico. Hippocrates nec à *peplio*, & *ellebore* abstinuit, vti vulgus audet grana Thymelææ, vel cocognidii, aut semen Cataputiæ, &c. deglutire. *Phlegma vitriolatum* melius adhiberi potest in sordidis vlceribus eluendis, *phlegmonis, & tumoribus*, calidis, influxibusque reprimendis. Si in eo soluas lapidem illum *medicamentosum chirurgorum*, adhuc præstantius medicamentum consequaris. Alias ad *cacoëthe* ex colcotare per aquam stillatitiam pluuialem aut rorem maium destillatum coctione extrahitur *dulcedo*: Et colcotar semel coctum reuerberatur, iterumque coquitur, quod fit & tertio. Tandem aquæ decoctæ coagulantur in salem dulcem, qui potest deliquio solui: Quercetanus scripsit *in pharmacopœa pag.291*. ad præparandum lucum scammonii, myrrham & gummata egregie facere, si phlegma vitrioli suo spiritu non sit priuatum, quod *in solo spiritu vitriolato lateat vera calidorum excessu præparatio*, vnde & spiritus idem verum *euphorbii* sit correctiuum, & inseruiat etiam *Aloë*. Videtur his verbis *spiritui vitrioli frigiditatem* ascribere, cum plærique paracelsici caliditatem, vt & acido spiritui sulphuris, & salis ammoniaci ex fuligine caminaria: alii tanquam rei cœlesti nullam elementarem qualitatem tribuunt, qua de caussa etiam volunt accedere ad naturam coniunctorum, eamque in sua virtute exaltare. Si cum phlegmate abundantiore sit, vt eum in correctionibus dicto loco Quercetanus adhibendum docet, sane plus frigoris obtineat mistura, quam caloris. Nos spiritum etiam syncerum non possumus absoluere à qualitatibus elementaribus. Est enim essentia vitrioli diluta aquoso liquore. Itaque & efficitur frigore hyemali, inque glaciem vertitur. Astringit præterea, penetrat & calcinat margaritas, & coralia: dentibus vt acre acetum inducit stuporem, & alia agit, vnde colligitur non vna facultate præditum esse, nec vacare elementis quicquid dicant Paracelsici. *Qualitas spiritus vitrioli.*

De ipso spiritu vitrioli, qui vel à phlegmate, vel oleo separatur nihil attinet scribere, cum iam sit vulgarissimi vsus, & paucis studiosis eius conficiendi ratio ignota (*f*) olim tres dies, noctesq; per retortas in magnas ampullas igne reuerberii erat agendus cum phlegmate, & oleo rubro quæ postea separabãtur. Nunc fere muliebri, & lixarum opera horis 10. aut 12. conficitur. *Crollius duos habet modos*: Primo aqua destillata vel rore maio solutum vitriolum ad putrescendum reponitur, factaq; separatione spumæ, & fecũ purus liquor in balneo vel arena destillatur, vt duabus, tribusve libris phlegma secedat; inde aciditas gustu dignoscenda mutato conceptaculo colligatur. Si pergas aucto igni, oleũ elicies, quod cum vini alcohole circulatum in vapidi balnei dolio per aliquot menses, destillatione exhibebit *oleum* innatans destillato *dulce* propter spiritus vini pinguedinem. Vnde & *oleum vitrioli dulce* aliquod vidit, si fecit, Crollius, licet alibi neget. Spiritum autem oportet Pelicano includere & circulare, *donec violam oleat*, fiatq; essentialis. *Colcotar* seu caput mortuum *dat salem, & tincturam & terram virgineam*. Si tincturam oleo satures accipis dictum sulphur vitriolatum. *Alio modo ex purgatione reductũ chalcanthum destillatur* per gradus, & fortissimo igni pellitur oleum. Sed oportet in recipiente aquam esse, præsertim si vitriolum fuit aliquanto magis exsiccatum. Crollius libras duas fortiter destillat: Liquori vero destillato duas partes aquæ stillatitiæ adiicit, & post digestionem in balneo destillat aquã cum spiritu, qui postea ab illa segregatur. In fundo restat *oleum acidissimum*, quod per se in vsum venire potest, aut cum terra virgine colcotaris combinari pro libitu. Qui plura de spiritu & oleo volet, legat Alchymiam, & syntagma nostrum aut si mauult alios quoq; autores consulat, & manu opus aggrediatur. (*g*) *De vsu scribunt plus quam miracula*, in omni genere morborum, præsertim in *febribus* phlegmaticis, & *melancholicis*, *epilepsia*, *podagra*, *calculo*, &c. Vsurpatur & ad *calcinationes perlarum & coraliorum* item *lapillorum ex cancris &c. exaltat tincturas florum rubrorum, emendat cathartica* vegetaliom valida, &c. Quercetanus enim suum mercurium vitæ abluit, putat inde *alio modo vitrioli spiritum nasci*, de quo & *supra* mentio facta est. Sed nos non censemus temere periclitandum esse. Non quicquid fieri potest; statim etiam fit recte & ex arte. Spiritus hic dulcescit si eum ol. halonitri vel liquore tartari confunditur. Ita & *oleum dulce* conflatur ex colcotare spiritu vini nutrito: vel oleo acido eodem spiritu immutato: vel acido oleo & liquore tartari: vel ol. caustico vitrioli, proprioque spiritu, &c. vide de his *Tetradem pag.375*. & *in consilio de calculo pag.302*: vbi eius commendatio. In superioribus oleum vitrioli adeo forte per triplicem destillationem factũ proposuimus, vt nequeat diu eodem vitro contineri, quod vsurpant ad aurum soluendum pro lapide quodam particulari, qualis est & Lapis ignis monachi ex antimonio. De oleo smaragdino vide Crollium *pag.223. in Basilica*, quem *supra* citauimus. *Sal ex capite mortuo* vel colcotare elici jam manifestum est. Eum quidam amplius elaborant, nempe miscendo cum calce viua, & tenebrando, extrahendo, filtrando, coagulando, quo modo Penotus, & Quercetanus tractant salem armoniacum. *Crollius vetat amplius igniri* & calcinari. Is iunctus spiritui proprio, hunc *alcalisatum* exhibet. Alias quomodo in *aquilam cælestem* & mercurium philosophorum sit euehendus, ex Quercetano ante indicauimus. Penotus in chymicis fuse de eo scripsit singulari capite *a pag.60. vsq; ad 67. & 70.* ait *si per mensem sale vtaris indies in iusculo carnis, præseruatiuum esse ab omni ægritudine*. Fit hic sal ex eodem vitriolo ex quo & spiritus. Alius *vomitiuus* paratur ex atramento albo, vt Crollius indicat. Eius mentionem facit & Quercetanus *in pharmacop. pag.331.* præbens grana 7. vsque ad 10. ex vino, brodio, aut alio liquore. Idem vitriolum esse putamus ex quo tum vulgo fit *ophthalmica aqua* (Augenstein vocant, hoc est, lapidem oculorum) tum apud Quercetanum *in pharmac.* qui libras duas vrinæ puerilis per putrefactionem optime separatæ & purificatæ temperat cum Thutiæ, & vitrioli singulis trientibus, & facta aliquot dierum digestione destillat in cineribus ad siccum, tandemque guttas destillati ophthalmia affectis oculis instillat. Similem compositionem habet *in tractatu de signaturis rerum internis*, quanquã alio processu. *Decem libras vrinæ pueri œnopotæ bene per putrefactionem separatæ viginti libris vitrioli Romani vel Vngarici itidem probe purificati misce. Diuide in duas cucurbitas, aut Pelicanos capaces. Digere in balneo tepido per octiduum, & in fine aucto calore coque, vt bulliant. Transfer postea in destillatorium. Prima aqua, quæ profluit, ocularis est.*

Destillatio vitrioli Crolliana.

Spiritus violam olens.

Spiritus vitrioli dulcis.

Ol. dulce vitr.

Sal chalcanthi.

Ophthalmica.

laris est: Secunda antipodagrica. Destilla vsque ad mellis consistentiam. Hanc in lebetem ferreum infusam coagula, subinde agitando, ne hæreat. Fiet massa ex chalcantho, & sale vrinæ. Hanc ex retorta per gradus ignis, vt in aqua forte fieri solet, destilla, vt procedant spiritus, qui pruina glaciata instar in amplo conceptaculo consistent (Germani Tuffc vocant, estque canities hirsuta arborum à flatibus vapidis hybernis) *vt salis armoniaci coagulatus, qui est in massa* Dantur grana 10. vel 20. ex brodio contra *obstructiones epatis, lienis, vesicæ, calculum*, &c. Liquor eius extinguit *Gangrenas*; vide autorem ipsum, qui & *cap. 30. circa finem in Tetrade* plura alia in *suo Spagyrico* de vitriolo etiam metallorum promittit. Vnam adhuc quæstionem addimus. Scribit Quercetanus *in suo cap. 30. Tetradis, vitriolum esse Leonem viridem Riplæi* cuius admirandæ potestates satis enumerari & celebrari non possint. Quæritur quæ sit huius enunciati vel sententia, vel veritas. Apud professores arcani magisterii *duo* inueniuntur *Leones vnus viridis alter fuluus, seu ruber. Leo viridis est vitrum*, inquit Morienus. In Rosario philosophorum est *mercurius noster qui Solem deuorat*, transitque in aquam seu oleum permanens, quod aiunt fieri ex Sole per salem fusilem. Inter species, quæ ad compositionem lapidis concurrunt præter aquam fœtidam, & album fumum ponitur & Leo viridis, quæ videntur esse illa Riplæi: *Cum aqua vitæ ponitur ad hominem rubeum, & mulierem candidam, & fuerint hæc tria in vnum colligata*, &c. vbi Leo viridis & aqua vitæ sicut & alibi Lac virginis, possunt pro vno sumi. Ita enim & Artefius ex Morieno nimirum, scripsit: *Cape Leonem viridem, fumum album, & aquam fœtentem*. Solue: fac calcem. *Fige: solue, & sublima, donec seruus fiat ruber, & mulier alba. Nam cum calx præparata alba facta est, & sublimatum anelat, absolutum est opus*. Quidam hæc exponunt de *chalcantho, sale, & hydrargyro* ex quibus fit sublimatum, quod figitur frequente sublimatione & aqua sua, deinde soluitur in liquorem vnctuosum, ex quo aqua exaltatur philosophicis coctionibus per solutiones, & coagulationes donec fiat *elixyr album*, quod *Luna & mulier* dicitur, indeque *seruus ruber* ad lapidem rubeum, qui ab aliquibus etiam *Leo ruber* appellatur. Sed ænigmatica illa non tam facile explicantur. Sane *vitriolum viride*, præsertim ex ære, sustinet illas passiones. *Viriditas est quinta essentia*, inquit Isaacus *cap. 64. lib. 2 op. min. quam ex vitriolo quærimus, quæ & in insignem rubedinem conuertitur. Sensim fieri debet lapillando, cumque iam fecibus exutum est, & in stufa sicca puluerатum, viriditas albedine tegitur, sed prodit iterum recepta humiditate Ideo exterius eius intro, & interius foras trahendum est ad retinendam animam eius, spiritum, vitam, & quintam essentiam quod magnum mysterium est in arte nostra. Cum vitriolum hoc pacto paratum est, rubrum est instar rosæ vel rubini, & hinc 4. Elem. in se perfecta habet, estq; tunc lapis is, quem Deus nobis est largitus*. Hæc Isaacus, quæ literaliter accipientes quidam dixerunt, indicare Leonem viridem esse vitriolum, quod & Dornæus inter lapides philosophicos reposuit: *& Epistola de occulta philosophia* apud Barnaudum in solo vitriolo, si literam spectamus, artem ponit, aliquibus addentibus metalla perfecta pro fermentis, quod tamen autor Epistolæ repudiat, & fermentum quoque ex vitriolo producit. Reimundo hoc tribuitur: *Cape acetum fortissimum. Solue & leonem viridem in bona quantitate. Destilla per filtrum, seu lacinias. Serua in alembicis seu cucurbitis destillatoriis. Si non solutum esset totum, affunde plus aceti. Cum solutiones collegisti, destilla eas ad mellis consistentiam*. Hæc ex Lullio, quæ secundum literam chalcantho conueniunt, videtur Quercetanus hunc secutus esse, cum & ipse crystallos confecturus solutionem vitrioli deputatũ eo vsq; destillare iubeat. Sed in opere arcanorum ista sententia exploditur, reiiciturq; vitriolum literale expressis verbis. *Paracelsus in Thesauro Thesaurorum*, qui est *in tomo VI. ex minera cinabaris* per aquam fortem extrahit essentiam ita vt per crebras affusiones & destillationes vna exeat per alembicum. Destillatum putrefacit per mensem vt fiat separatio. Deinde destillationem instituit primo ignis gradu, qua dicit exire aquam & aerem simul, remanente terra & igni. Aquam elicitam reddit his quæ manserunt. Digerit: destillet ex cineribus paulatim: extrahitque primum aquositatem cum aere, sed aucto calore tandem ignem, seu oleum igneum: quæ separantur.

Num vitriolum Leo viridis.
Leo viridis.

Viriditas vitrioli.

Paracelsi ruber Leo sed impostorio propositus. Integrum processum habes apud Basilium Valentinũ.

Terra in fundo dicitur subsistere, quæ *mortua* vocatur. Hæc exemta includitur ouo seu globo cæmentatorio, & primo gradu ignis reuerberatur per dies quinq;: Deinde secũdo gradu item quinque. Ita sublimatur flos quidam igni & terræ communis. *Hunc exemtum imbibe aqua sua propria secundum artem imbibitionum: cum combibita est aqua, exicca sensim clausa phiola, & coque, donec alba fiat materia. Hanc terram secundo imbibe suo oleo, seu igne. Cum hoc receptum est, exicca sensim. & digere in pelicano, donec lapis fiat ruber. Hunc extrahe, & si qua terrea materia adhæret eam separa. Lapis ille est* RVBER LEO, *qui dicitur in ortu (h) inueniri, seu in prima absolutione lapidis*. Hic resoluitur denuo, & miscetur cum auro per aquam regis soluto: Digeritur, destillaturque vt ante per elementa. Humor qui per alembicum exiit, seruatur. In fundo manet *oleositas, quæ dicitur aurum potabile*, quod dulcorandum est vini essentia, vt *oleum Solis* non amplius sit acre. Hoc includitur phiolæ Hermeticæ signatæ, & circulatur in calore debito, vbi *surgendo, descendendoque attenuatur*, vt fiat admodum nobile. Si inde transferas in locum frigidum coagulatur, perinde vt solet, quando fit compositio soluti auri, & olei ex argento viuo sublimato: vel cinabari. Coagulatum iterum circulatur in calore, iterumque sinitur in frigore consistere, idque repetitur tertio. Hæc dicitur *Tinctura Solis* in suo gradu perfecta. Memento vero te in secunda elementorum destillatione seruasse *liquorem destillatum, qui est communis aëri, & aqua*.

Oleum Solis & aurum potabile.

Iam ergo DE LEONE VIRIDI. *Vitriolum veneris (i) exacte preparatum & purificatũ (solutionibus, filtrationibus & coagulationibus crebris, vt tinctura pura habeatur, sicut Isaacus docuit) perfundatur aqua ab oleo soluti auri per destillationem separata. Ponatur ad putrescendum per mensem Cum videris segregationem contingere partium, ita vt rubedo innatet liquori albo (graui & mercuriali) separa innatans à substantia per inclinationem, & rubedinem ex retorta destilla. Destillatum redde relicto, iterumque digere & destilla quousq; procedat albedo, quam rectifica constanter, donec inuenias Leonem viridem clarum ponderosum. Hic porro circulatur, coquiturque, vt fiat tinctura, quam circa finem iubet componere ex quarta parte liquoris mineralium, duabus partibus salis*

rubei

rubei terræ, & vna sulphuris solaris, coagulando in pelicano, & iterum soluendo, coagulandoque idque etiam tertio. Hic est lapis ille, qui *tinctura Alchymistarum* appellatur. Habes quid sit Paracelso viridis Leo. Sed cum in compositionem lapidis nihil de substantia imperfectorum metallorum veniat, multo minus attramentum æris, tibi de sensu cogitandum erit. Quercetanus in Riplæo est deceptus, videturque ipsi aliud nomen succurrisse aut exemplar aliud. Ita habet Riplæus *in præfatione Rotarum*: *Corpora perfecta cum primo naturaliter calcinamus, nullum corpus immundum ingreditur excepto vno, quod vulgariter vocatur à philosophis Leo viridis, quod est medium coniungendi tincturas inter Solem & Lunam cum perfectione: cum secundo* (quod est humiditas vegetabilis, reuiuificans: & quod prius erat mortuum) *ambo principia materialia debent solui, & formalia*: *Cum tertio*: (quod est humiditas maxime permanens, incombustibilis, & vnctuosa in sua natura) *Hermetis arbor in cineres comburitur*, &c. Iuxta hæc *Leo viridis est immundum corpus quo Sol & Luna coniunguntor*. Ergo ille Leo ante istam coniunctionem non dicitur. In coniunctione Solis, id est, calcis auri solutæ, & Lunæ, id est, elixyris mercurialis, medium est, vtpote crudus & incôcoctus spiritus si respiciamus ad qualitatem priorum duorum. Vnde vides Leonem istum qui Solem & Lunam deuorat nihil esse de vitriolo minerali quod Lacerta viridis, non Leo ab Hermeticis solet appellari: Sed liquorem mercurialem, qui si vitriolum æris dicitur, parabolicè & æquiuoce dicitur. Sicut enim oleum ex vitriolo paratum solutiuum est auri & argenti, ita liquor mercurialis Solis, & Lunæ, sine qua solutione nec coniungi possunt nec commisceri & vna manere. Vt apertius rem intelligas, attende ad ea quæ idem Riplæus habet *in Porta sexta*. *Mineralia* inquit, *nutriuntur humido radicali, quod eorum erat principium, non prætergrediente suam speciem in vno eodemque vase. Ibi conuertimus rursus vnam rem in aliam in suam* (scilicet) *matrem aquam, quando transferuntur. Tunc totum nihil est, quam sperma, nec quicquam præter speciem cum specie: In numero duo, mas & fœmina, agens, & patiens in matrice terra pretiosissimo: atque hæc conuertuntur calore de vna re in aliam, in vno vase vitreo & sic de statu in statum, vsque quo natura eos perducat in vnam substantiam ex aqua regeneratam. Ita sperma est in sua specie alteratum, aptum in similitudine suam speciem multiplicare. Tempore huius naturalis processus dum sperma conceptum crescit, substantia nutritur suo proprio menstruo, quod aqua solum & terra produxit cuius* COLOR EST VIRIDIS *proprio aspectu, ac eo ipso tempore Sol abscondit lumen suum, capiens cursum nocte per septentrionem. Hoc dictum menstruum est sanguis nostri* LEONIS VIRIDIS ET NON VITRIOLI. *Domina venus veritatem huius tibi poterit aperire, si eam ab initio consiliariam aduoces: Qui sanguis extractus ex prædicto Leone ob defectum caloris non habuit perfectam coctionem.* (k) Hic sanguis vocatur *nostrum secretum menstruum*, cum quo nostrum sperma nutritur temperatè quando ipsum conuertit in feces corporales, & fit album, & perfectè siccum fixumque in suo proprio corpore; potestque tunc bene videri bis coctus sanguis, albissimum Diadema istius operis. Intellige, quod *ignea nostra aqua* sic acoata vocatur *menstrualis aqua, in qua terra nostra soluta est & naturaliter calcinata* per congelationem vt nunquam possint diuidi, &c. Plura descripsimus vt diligenter perpendas locum: Et simul ex porta quinta hoc axioma repete: Quicquid Sophista garriat, *sulphur nostrum & mercurius sunt in metallis tantum*. Iam cogitare possis de mercurio veneris, cuius vitriolum assumebat & paracelsus. Riplæus iubet *venerem ab initio consiliariam adhibere*: & menstruum nostrum dicit aspectu esse viride. Iam mercurius veneris est talis. Sub viriditate inquiunt alii, latitat nigredo; sub hac albedo; & tandè citrinitas cum rubedine. Omnia nimirum videntur astipulari æris mercurio. Quod autem scriptum est; *sanguis nostri Leonis viridis & NON vitrioli*, id mutatum inuenitur in aliis exemplaribus quæ negationem non agnoscunt. Quercetanus ergo adhuc bene diuinasse creditur. Nam mercurius veneris esset sanguis Leonis viridis, qui secundum quosdam non producitur nisi æs in crystallos per aquam mercurialem sit mutatum. Illi crystalli quid aliud sint quam vitriolum *æris*? Sic Penotus *cum ex auro vult efficere mercurium* id prius calcinat per regiam, & sulphur; Deinde in crystallos facta resolutione per regiam perducit, ex quibus sublimat poluisculum *qui per tartarum duplum in argentum viuum mutatur*. Vide finem operis quod inscribitur: *Egidii de vadu Dialogus* cum tractatibus variis à Penoto collectis.

Leo viridis Riplæi. Vide in sexta monade separata Hermetis plura de sententia Riplæi, & sedinneq; Unde animaduertes aliquando esse lapidem aurificum super qua apparet viriditas vt in sulphure auri: Est & cum mysticè accipitur de corpore nigro & immundo in fundo vitri, quod abluitur per suam animam, &c.

Auri mercurius.

Idem Penotus *de materia lapidis* ex Isaaco scribit, *eam ita esse soluendam, vt semper eius operationes in balneo fiant donec in leonem viridem vertatur*: postea soluatur aqua roris Maii: vel si per se soluatur in humido (deliquio) solutum euaporetur, donec humiditas eo vsq; consumta sit vt superficies pellicula obtegi incipiat & in cella lapilli consistant, ex quibus albus puluis reuerberatione rubefieri debeat. Hæc quoque astipulantur vitriolo. Rosarius: *Sal metallorum dat soluere mercurium in aquam puram subtilissimo* (id alias facit spiritus salis armeni fixi) *Et illud mixtum coagulatum erit perfecta medicina. Vitriolum Romanum habet naturam lapidis metallorum. Qui scit salem, & eius solutionem ille scit secretum occultum antiquorũ sapientũ*, &c. Verum hæc omnia parabolicè esse docet aurora côsurgens, & ipse Rosarius *mercuriũ frigidum humidum ait esse Leonem viridem, aërium, volaticum, cum simile in mundo non sit*, &c. Si attendisti ad verba, mentemq; Riplæi, viridis ille *Leo est extractum æris philosophici*, non vulgaris metalli: Et vocatur *vitriolum*, quia vt hoc ex albedine in rubedinem mutatur, ita & elixyr, habetque similes conditiones plures. *Vitriolum quidem in omni metallo & marcasitha naturale est*. Itaque etiam per artem elicitur. Idem habet ignem metallicum & sulphur quo per sublimationem impregnatur argentum viuum, fitque ex frigido humido calidum siccum: Sed neque *Leo ipse est, neque Leonis sanguis*. In principio est, *viscosa humiditas. Hæc soluitur in aquam claram, quæ porro philosophica putrefactione nigrescit, ex nigritie per viriditatem* (ibi plumbum, hic æs dicitur) *in albedinem transit, fitque terra alba Iouialis*. Hæc *resoluitur secundo, & decoquitur ex nigritie in albedinem, quæ coagulata vocatur elixyr*. Hoc iam soluitur mercurio homogeneo, seu aqua, & fit *Leo viridis*, qui in solutione sua etiam sanguis Leonis dicitur. In hunc similiter solutum aurum immergis, quod dum in eo philosophice consumitur, efficitur vt dicamus *Solem deuorari à Leone viridi*, & verti in eius sanguinem, substantiam, & naturam. (l) Nam ille *mercurius iam absorpta Luna, hoc est, matre sua, quæ ipsum parit simul* (Ita philosophantur de elixyre albo aëreo) acumen veluti salis

Leo viridis ex lapidis materia.

Sal metallorum.

Lapidis processus.

armeniaci acquiſiuit, vt poſſit etiam aurum abſorbere, & in ſuam naturam, ſeu primam materiam, volaticumque ſuccum conuertere, id quod expreſſe patet ex figura quoq; Roſarii. Poteſt quidem etiam eum adhuc ſolus eſt philoſophorum mercurius, ſeu aqua, Leo viridis & virgo dici: Nullius enim matrimonio eſt contaminatus: Sed notanter non ante commiſtionem trium ſic appellatur, vt ſit ſimul medium coniungens elixyr, & fermentum. Vnde viridis Leo, vitriolum iſtud medicum extra magiſterium eſſe non poteſt, niſi parabolicè.

(a) Quercetanus in tetrade pag. 355. Vngaricum optimum eſſe ſcribit, quod affrictum cultro inducit colorem aris. Romanum vitioſum, ſæpeque ob bra aure a ſpoliatum eſſe: aliàs ſi integrum ſit, etiam probat, vt & Cyprium ſapphyrinum magna ſolu portione præditum, licet pretioſum.

(b) Tinctura vox hic eſt æquiuoca. In operibus mineralibus Iſaaci lib. 2. c. 64 genuina viridis commendatur, quæ ſeruari debet: amiſſa enim Q eſſ amiſſa iudicatur. Apud Paracelſum eſt oleum vitrioli viride, nempe lib. 1. tract. 11. c. 15. maioris chirurgiæ. Id enim tinctura appellari poteſt.

(c) De ſulphure vitriolato apud Paracelſum in tractatu de ſulphure tomo vj plura habentur, & inter cætera etiam hæc: Omnia ſulphura à ſalibus vitriolatis ſunt ſtupefactiua, narcotica, anodyna, ſomnifera, non modo opiatica, ſed ſine omni noxa, à natura ipſa id ſulphur decoctum eſt, præparatum & correctum, ad quod confugiendum in morbis qui ſine anodyno non poſſunt curari. Quo modo paretur, & inueniatur, in proceſſibus chymicis habetur. Id autem quod ex vitriolo eſt, notiſſimum eſt, & per ſe fixum: Habet & dulcedinem, ita vt à gallinis deuoretur, & eas in ſomnum conniciat abſque damno: ſedat dolores omnes, refrigerat calores, &c. antecedere debet in morbo & ſequi confortatiuum, &c. vocatur ſulphur philoſophorum ad longam vitam faciens Scire debes quomodo graduetur, ſeparetur, purificetur. Hæc ibi In maioris chirurgiæ parte 2. tractat 2 cap 9 omne vitriolum ſulphur ſtupefactiuum continet. Videatur iam Hartmannum num ſuum elixyr reſpondeat proprietatibus & attributis paracelſicis, quando debet eſſe anodynum iſtud paracelſi. Dum philoſophorum eſſe dicitur, aliud quid indicare videtur. In vitriolo quidem præſtare ſit: Sed cum omne ſulphur atramentum participet, cæteris ſulphuris ſpeciebus non deerit.

Quantum attinet Nepenthes Quercetani per ſulphur vitriolatum ſine opio, id circumferunt ſtudioſi ex officina laboratoris eius à miniſtro diuendituni ipſi que indicat ingredientia in fine conſiliorum. Alii exhibent deſcriptionem hanc, quæ etiam typis eſt expreſſa: Ex ſulphure vitriolati narcotici ℥j per ſpiritum vini miſtum ſpir. ſulph. acidi vel vitrioli acuatum, extrahe tincturam Extractiones in vitro ſerua. Extrahe etiam eſſentiam ex opii vnc. a priore modo. Duas extractiones confunde. Tertio cum ſpiritu vini temperato extrahe eſſentiam ex ſp. Diambra ℥j. in balneo vapido. Sepone extractionem. Quarto ex ſemiuncia mumiæ extrahe tincturam per vini ſpiritum. Extractionem miſce primis duabus, vt & extractionem ex croci odorati orient ℥ j itidem ſpiritu vini factam. Extractiones iſtas confuſas in loco tepido ſerua per dies xv. iudies bene agitando. Tandem ſpiritum vini abſtrahe per balneum. Reliquo adde extracti Caſtorii ʒij. & extractionem Diambræ ſituatam Digere per menſem ſæpe agitando donec omnis grauis odor abiat. Tunc adde tinctura coral. ſuccini pellucidi prep an ʒj oſſis de corde cerui ℈ß Tinctura auri ʒß contempera in mortario. & immiſce ol ſuccini, macis, cinam. an. ℈j Deme aliquam partem de miſtura, & ſerua pro fœminis vteri ſuffocationi obnoxiis. Reliqua adde moſchi ℈ß aut conſ. alkermes ʒß Exicca loco temperato ad iam conſiſtentiam qua fingi queant pilulæ Hæc eſt deſcriptio omnium famoſiſſima; ſed vt tincturam auri adhibeant pharmacopæi vereor, & cætera recte faciant. Diffuſius autor ſoli ſulphuri vitriolato adiecit opium.

(d) Nota, quod deſcriptio male accommodetur ſulphuri vitriolato, cum ſit lacerta rubra ſeu ſerpentis rubri, qui deuorat ſuam caudam. Vide onomaſticum Dornei in colcotare, vbi lacertam viridem docet præparare ex colcotare & aqua propria.

(e) Paracelſ lib 10. de tumoribus ex vitriolo æris in colcotar redacto per aquam pluuiam extrahit rubedinem. Ex hac coagulata iterum extrahit ſubtiliorem, idque quinquies vel ſexies repetit, donec lapis ſit guſtu dulcis. Hæc rubedo videtur ceu ſpecies ſulphuris anodyni apud ipſum eſſe, ſeu corpus. Adhibet ad vlcera corroſiua.

(f) Communiter quatuor vitrioli libris miſcentur laterum fragmenta ad lib ß. Recipiens magnum retorta aptatur iuncturæ luto ſalſo linuntur. Ignis per gradus datur horis 10. donec retorta candeat: Inde valide intenditur per alias 10. vel 12. horas Rectificatio fit per abſtractionem phlegmatis in cineribus. Ita fit & ſalis communis toſti ſpiritus, ſi miſceatur ſal cum tribus partibus boli receptacula continente libram aquæ ſtillatitia, &c.

(g) Vide Peroti chymica pag. 66. & 69. vbi compoſitum oleum exhibet: item præſtantiſſimum ſuo iudicio pag. 67. Graſſeccius purgatum optime miſcet ſpiritu vini præſtantiſſimo, vt paſta fiat, ad tollendam corroſiuam, quam habet. Inde deſtillat per gradus. Rectificat demum abſtrahendo vini ſpiritum & phlegma: acidum purum ſeruat, & circulando exaltat.

(h) Occaſus in opere ſecreto eſt nigredinis initium. Septentrio medium: Inde in ortum tenditur, fitque elixyr album. & in rubeo lapide accedit meridies, cum rubedo perfecta apparet.

(i) Vitriolum veneris docet præparare Crollius. Alii cremant cupri laminas aut ſquamas, donec puluerari & in calcem teri poſſint. Hoc aceto ſtillatitio maceratur horis 24. Acetum tinctum effunditur, & apponitur nouum, facta repetitione, donec non amplius tingat. Collectum acetum filtratur, & deſtillatur vſque ad quartæ partis remanentiam. Ex hac in loco frigido conſiſtunt lapilli. Si quod dilutum reſtat, id denuo coquitur & congelatur Vitriolum viride obſcurum eſt quidem, ſed fit cæruleum, ſi aqua deſtillata communi ſoluatur, digeratur, filtretur & coaguletur, vt prius.

(k) Non

(k) *Non vnus est sensus huius termini 1. vocatur aqua mercurialis, in qua aurum soluitur solutione vera. 2. Leo crudus est, elixyr imperfectum & nondum fermentatum. 3. Lapis iam fermentatus primum idem accipit nomen, cumque imbibitur, vt fluere incipiat, dicitur sanguinem emittere, & ille liquor eius sanguis vocatur. 4. Medicina quoque, quando exaltata est noua fermentatione, Leo viridis appellatur, qui item in sanguinem resoluitur, imbibendo. 5. Aliquando est dispositio secreta materia. 6. Aliquando vitriolum viride, &c.*

(l) *Leo viridis philosophorum, & Quercetani non possunt idem esse; quia illi suum ponunt in lapidis aurifici confectione: hic in medicina pharmaceutica. Cum ergo Riplaeus de magisterio aurifico scripserit, vitriolum Quercetani non potuit leonem viridem appellare. Vide Bernhardum de temerario circa vitriolum labore. Richardus expresse negat ex atramentis fieri, licet iis metalla purgari queant.*

Caput XV.

De Sulphure hypomnema.

SVlphur chymicorum non est vnius generis, & naturæ. In mineris corporeum natiuum inuenitur, quod statim est suum, & ideo *ἄπυρον* dicitur, vtpote ignem conflatorium non expertum, quale in Hybernia, & alicubi in Polonia, Calabria & aliis locis sponte naturæ productum intelligimus, *scissile* dictum, quod Crollius putat *pro floribus artificiosis* esse posse: Et sane vbi loca ardentia bitumine & sulphure sunt, ibi resolutum, protrusumque *aut* proflatum sulphur circa spiracula potius concrescere non est mirum, Vulcano naturæ artem quandam in magnis vasis exercente, sulphurque spiritualiter protrudente & eleuante, vt in sublimatoriis chymicorum fieri solet. Alicubi tamen etiam quasi efflorescit, aut in rimis lapidum consistit ad instar sudoris coagulati. Vnde venarum modo per mineras suas distributum discurrit. Sæpe conspicitur etiam foris adhærere lapidibus, vt possit decuti. Id ferè rubrum, pallidum, aut viride est. In Carniola tradunt effodi *rubrum* quoddam singulare, quod nec ardet, vt alia sulphura, nec fœtet, diciturq; *cera instar igne admoto fluere*, cuius bonitatem explorant inter duas ferreas laminas modice ignitas. *Si enim inter illas compressum fiat fluxu cereo sine fœtore, & rubedinem relinquit, genuinum censetur, & bonum. Id fluit etiam candela admotum*, sicut & argentum rude rubrum. Quid sit *vniuocum hoc sulphur, an sandaraca*, species nimirum quædam *arsenici aurei* non ita venenati vt arsenicum rubrum commune, *an flos marcasithæ rubra*, aut etiam *minium natiuum*, quod contra epilepsiam Crato, Quercetanus & alii commendant, contendunt eruditi. Natura varie miscet succos. Vnde sæpe fit, vt in cuniculis consistant quidam quos non possis ad vllum simplex genus referre. Ita illud rubrum sulphur vniuocum quidem sulphur nō est, attamen cognatum quid esse nil prohibet, nec dubitarunt philosophi *arsenicum compar sulphuris* appellare. Cum *calaminum* ignibus addito halinitro exerceremus, solueremusq;, incipiebat & ipsum ardere magna flamma qua omnino exuebat metallicam naturam, inq; albam fauillam instar Pompholygis abibat, magno quidem cū fumo, sed absq; fœtore sulphureo, vnde iudicabamus esse cognatum *arsenico puro & cocto*, quod veneni nihil habet; vnde & licet multum de illo fumo attraxissemus, nihil tamen inde sumus passi. Sit ergo ille *ruber succus de genere arsenici veneno exhausti*, quo modo etiam cōmune potest elaborari, vt ex virulento fiat salubre & innoxium. Sulphur autem appellatur æquiuocè iuxta disciplinam & consuetudinem Hermeticorum parabolicorum, seu symbolicorum qui vt salis vocabulo comprehendunt omnes succos minerales in humore aqueo & elementari diffluentes, vitriolum, alumen, armoniacum, halonitrum, aphronitrum, salem fossilem, excoctitium, &c. ita *appellatione sulphuris complectuntur sulphur fossile, auripigmentum, sandaracam Græcorum, arsenicum, Realgar, bitumen, succinum, sulphur conflatum arte & similia.* Est in mineris etiam sulphuris vena, in qua nō actu, sed potentia est; Hoc quoq; *viuum* appellant officinę, & lapidem impurum totum assumunt, cum iubentur viuum sulphur capere, magno errore medicorum istam incuriam dissimulantium. Nascitur ferè etiam in marcasithis metallicis, ex quibus non raro ante metalli excoctionem est separandum, probantque chymici maximè *sulphur marcasitha aurea*, quam & *virum ruffum* nominant, & sulphur ex eo *sanguinem viri ruffi*, quod & sulphur verum rubeum est. Qui philosophos literaliter interpretantur, ponant tale sulphur esse *principium metallorum masculinum, argento viuo fœmineo* existente, ita vt illud metallis formam det, hoc materiam suppeditet. In hac sententia sunt etiam vulgares metallurgi, fossores, & excoctores. Quia enim odor sulphureus & flamma inter excoquendum venas, imo & cum æs ad regulam recoquitur, apparet cum fluxu argenti viui, hinc coniiciunt *sulphur & hydrargyrum esse materiam metallorum.* Sed hoc argumento etiam bitumen, & chalcanthum cum arsenico forent. *Aliud est, tum materia coincidere & inueniri in mineris sulphur: aliud ex sulphure constitui.* Ideo & *temere laborant, qui sulphur commune & argentum viuum aliquando & stibio adiecto cinabarim faciunt, indeque aurum & argentum quærunt*, quod satis ostendit Bernhardus, qui inter alias laborantium vanitates, irritosque conatus ponit etiam studium sulphuris albi, rubei, cærulei, cinerei, flaui, &c. vnde plus fœtoris, quam lucri. Primis temporibus diuulgatæ Paracelsi disciplinæ sulphur rubeum cupidissimè quærebatur, idque debebat esse fossile, & natiuum. Dornheuserus afferebat, id esse sandaracam rubram. Quidam *cinabarim* proponebant, & in hac studiose elaborabant, crediturque adhuc operæ precium in ea inueniri si quis recte procedat, nosque descriptiones plures, easque satis accuratas vidimus, atque etiam in publicum dedimus. (*a*) Plærisque placuit *antimonii sulphur & tinctura rubra* vt patet ex Sucteoio, Basilio monacho & aliis. Sed omnino etiamsi cum illis mineris, in quibus metallorum principia inueniuntur, sit sulphur quoq; minerale, corpulentum, vti etiā cum vitriolo concrescit ita, vt alicubi (in mineris ærosis & vitriolicis propè Salisbur-

Calaminum inflammabile.

Num regulus arsenici, & Cobalti?

Sulphuris vox æquiuoca.

Cinabaris Vulgaris frustrà à multis tentata in metallorum mutari.

gum, vt scribit Crollius) dum vitriolum excoquitur ex vena sua, in caminum euolet, ibique pollinis specie condensetur: tamen *ipsum per se in sua substantia semen metallorum non est.* Bernhardus vult, hoc semen ex elementis constitui primum, vti & mercurium, illudque esse patrem, hunc matrem: Dicitur aliquādo *ignis natura, & insensibiliter inest in mercurio*, in quo quicquid quærūt artifices, esse perhibetur. Hunc ignem in vitriolo maxime agnoscunt, quanquam & in bitumine, stibio, sulphureq; vulgari aliquando inueniatur, vt & in antipigmento vnde hæc mineralia plærumq; sunt cum venis metallorum: sed non ideo est in his simpliciter, cum eadem mineralia sæpissime sint sterilia, & nihil seminis metallici contineant. Sic vulgare argentum viuum non tam vacat seminea virtute, quanquam corpus, materiaque esse metallorum dicatur: vnde cum ad artem lapidis assumitur, non quod is cōducit, sed id quod in se habet principium fœmineum, & passiuum metallorum, cui semen masculinum additum, iam completam primam metallorum materiam constituat. Ita vtrumq; non minerale, & fossile simpliciter est, sed simul metallicū. *In anatomia Hermetica alias sulphur dicitur principiū tertiū calidum* siccum de natura ignis, aut aeris, vnde & fere inflammabile est, & pingue. Sed de tali sulphure iam non agimus, vti nec de sulphure æquiuoco & essentiali metallis. Aut natura, aut arte purum minerale, fossile, inflammabile, vti vulgo quoq; agnoscitur, intelligimus: quod si nō omnino purum sit, aut etiam adhuc in sua vena; arte simul depuretur, & elaboretur.

Electio sulphuris.

Quæritur cum in artificiis chymicis argentum viuum ex cinabari purum eligatur, quod videmus Quercetano placuisse, an non communi præferendum similiter sit sulphur vel quod ex cinabari reducitur, vel ex chalcantho proflatur, dum ex vena sua excoquitur: vel etiam quod ex stibio colligitur. Hæc enim sulphura videntur peculiariter affecta esse, & sic elaborata, vt plus emolumenti possint afferre in medicina, quam quod seu per se purū in mineris consistit, seu extrahitur artis conflatoriæ studio. Argumento sunt materiæ ipsæ. Nam cinabaris, stibium, atramentum, præclaram vim medicam habent. Quid ni & eorum sulphura? Non sane contemnuntur ista, si præsto sint; sed cum ad essentias è sulphure indigeamus aliqua copia, redimimus olei & operæ non parum, si eligimus vel id quod ex aurea marcasitha copiosius excoquitur, vel aliud purum, quod si aliqua videtur immundum esse, repurgatur sublimatione; vel coctione cum lixiuio acri, quod possit adhærentes alluuiones, & noxiam pinguedinem detergere: vel cum rore maio, aut hydromelite, aut aqua mellis: aliquando & aquis fortibus eluitur, sed submissa

Sulphuris correctio per ceram.

postea ex dulci coctione. Nonnunquam per ceram repurgatur ita vt cum cera eliquetur, effundaturque in aquam, vbi denuo separatur, *quod si aliquoties cum noua repetatur, corrigitur fœtor ille molestus sulphuris, & inducitur quædam qualitas ad medicinam commodior.* Hæc correctio etiam sublimatione simplici melior est. Cum igneum calorem simul emendare volumus, postquam id rore melleo aliquoties coximus, transferimus in acetum ex vino acre: quidam stillatitium malunt. Sed pro abstersione, & emendatione igneorum halituum satis est acre non destillatum nisi per lacinias. Aceri vero vis eluenda iterum est aqua mellis, vel pluuia stillatitia. Quacunque vero industria præparetur, chymi-

Spiritus acidus sulphuris

ci ex eo faciunt *flores simplices & compositos*: Deinde *oleum duplex*, vnum *intra*, alterum *extra corpus*: Præterea *spiritum acidum* ex flagrantis halitu acido & acri, quod perinde fit ac si quis *cedriam* ex carbonariorum tumulis, seu pyramidibus, aut aquam ex caminis colligeret. Fumi enim acres consistunt, faciuntque sudare caminos. Ardenti sulphuri pro camino est galea vitrea, vel campana, aut cucurbita retorta præsecto fondo. Sed *hic spiritus est vitaliter elaboratus non parum momenti habet in medicina.* Quidam etiam *oleum* vocant: Sed æquiuocè. Illa vero olea destillatione fiunt & sunt tanquam *naphtha* quædam, aut *petroleum* per resolutionem vi ignis factum. Fœtore valde molestum est, nisi quis sciat per *acetum stillatitium eluere, & aqua rosacea moschata emendare graueolentiam.* Artis est id ex sulphure elicere, placetque aliquibus magis vena. Sed si ignem moderetis, opus felicius cadit. Quidam cum aceto aut lixiuio destillant, sicut & succinum. Alii adiiciunt testas, aut laterum grumos: qua de re in *Alchymia.*

Correctio fœtoris in sulphure.

Correctio fœtoris fit melius primum præparatione, de qua ante: deinde olei ipsius iam facti ablutione per acetum rosaceum; aut repetita aliquoties ab eodem destillatione: Et sic correctum vocant oleum sulphuris intra corpus. Destillant & à calce Iouis, vel Lithargyro, &c. ad vsus externos. Verum ad hos non opus erat labore tanto. Nam sufficit resolutio per aliquod iam actu oleum, aut sperma ceti, vel butyrum, & similia, quibus aliquoties incoctum resoluitur. Hinc nascitur, quod *Balsamum* vocant, variis scopis accommodandum. Est cum simpliciter coquitur oleo oliuarum puro: Est cum rosaceo, violaceo,

Balsamum ex sulphure

Hypericino, scorpionum, & similibus. Purior fit balsamus cum spiritu Terebinthinæ in phiola, vel cucurbita in cineribus, vel arena dissoluitur, vbi aliquando caphura adiicitur, aut myrrha, vel Tacamahaca, caranna, gummi corticosum, styrax, manna, viscum Guaiaci seu resina cum similibus. Ita solutum etiam destillari potest vt tenuius euadat more balsamorum stillatitiorum. Fœtor tollitur quidem ablutionibus per acetum rosaceum, & ex eodem repetita destillatione, vt & empyreuma succinini olei: Sed *idem potest corrigi extractis odoratis, & aliis conuenientibus, vt caryophyllorum, macis, nucista, rosarum oleo, vel spiritu*; spiritu citri: croco, moscho, ambra, &c. Balsamus sulphuris corrigitur etiam destillatione à proprio suo aceto, vel spiritu vitrioli. Quantum præstare possit in chirurgia, Rulan-

Balsamum sulphuris ad Empyos.

dus in centuriis connotauit, quo remittimus studiosos. Nos aliquando empyo & hinc phthisico dedimus desperato, ex decocto Helenii radicum: qui eiecta magna purulentiæ copia conualuit. In pulmonum, aliorumque viscerum vlceribus insigne est medicamentum. Rectius datur in forma soluta quam coagulata florum, aut rubini, nisi hæc ita sint præparata vt in liquore diffluant. Est au-

Rubinus sulphuris.

tem *Rubinus nihil aliud quam tinctura per spiritum vini iuniperi aut similem ex soluta sulphuris seu balsamo extracta*, & coagulata. Hæc repetitis extractionibus, ita vt semel extracta iterum extrahatur, fit valde pura, atque etiam translucida.

Si solutæ addas salutum sacharum crystallinũ multum, & coagules more lapillulorum, obtines medicamentorum ad pulmonum & thoracis mala perquam egregium, quod in quouis liquore commodo dissolui recte potest. Sin a.mauis, *tincturam ficam misceas soluto sachari crystallini, & rotulas, seu tabulas confices, addito sepius erit extracto radicum Ireos, Eleni, Ambaro, quod Cratop(?) vitiare sulphur ad pulmones esse dixit.* Ita & flores te mperantur, præsertim cordis gratia *addita croci tinctura, sale perlato & corallino.* Verum hæc ingeniosi varie commiscere poterunt vt scopi exigunt, sciens. Crollius meminit *aqua acida & lactis sulphurei* quod prodit dum flores seu simplices, seu compositi siunt, & quoddam (quod scil. à simplici, & primis compositi sublimationibus exit) rectificat balneo. Id autem quod ab vltima compositorum eleuatione prodit, cum iam per le essentiale fit, prioris tantum miscet. Vocat eus, seu lac balsami, cuius idem vsus sit, qui florum, de quo vide Basilicam p. 235. — *Tabula pectoris ales ex fo. phuro.* — *Lac sulphureu.*

Sed cauendum in talibus, ne cuiusquam temeritati prostituantur. Ens, aqua, & mater balsami fiunt etiam ex balsamis compositis: Item aqua eiusmodi procedit cum per canales, & ollas sulphur ex marcasithis, & aliis venis, præsertim atramentosis excoquitur: sed externi vsus potius in medicina, videtur que illud lac potius destinandum esse *vlceribus putridis, Gangrænis, & tumoribus*, aut etiam *articulorum doloribus* quam addicendum omni vsui florum. Describit autem flores suos Crollius mater aliter ita vt primum fieri iubeat ex sulphuris citrini libra, salis fusi, & vitrioli Vngarici purificati singulis selibris, quæ mista per alembicum reddant primam aquam, & flores in eum eleuent Herbis cum nouo sale & vitriolo sublimantur, & quarto (addita myrtha, aloe, croco, terra sigillata & sacharo ex dimidia parte facit torulas pectorales) cum colcotare, sale fuso, myrrha, thure, aloe succotrina, mastiche & croco: ex quibus secunda aqua seu lac elicitur. Inde potes æstimare de huius lactis virib. Quatet sal & vitriolum ad sulphur accedunt. Inde necesse sane est admodum acrem, & corrosiuam aquam nasci, quam myrrha, thus, aloe, crocus, mastix non correxerint: Et si Crollius studio aliquam emer datio ne est vsus, non statim etiam tumultuarii laboratores, qui tamen hinc autocratem suis iesculis conciliare satagunt. Cæterum quod ad flores ipsos attinet, non possumus non diligentem eorum de scriptionem studiosis commendare, vt sibi ab erroribus qui accidere possunt eo magis caueant. *Aqua vero illa acida vitriolata manat in externu, nisi soluto crystallini sachari multo eius pauca dosis diluatur.* Sed quid est cur tunc non velimus vti solis sulphuris inter sublimandum prodeunte liquore, qualis etiam per latus, & descensum exire potest? Cur non spiritu ex campana? Si vitrioli viribus opus est, in sulphure eas habemus, aut si requirimus euidentiores, commisceamus vtrumque spiritum, ita mutuq; se mutua actione contemperate. Mistutam cum iulepo sacharino porrigamus. Nota tamẽ hoc quoque. Aqua ille acida & lactea potest è mendari spiritu vini aromatizato sæpius vna macerato, & destillato. Eodem dulcificare possumus vt spiritum vitrioli, ita sulphuris, vt oleum suaue habeamus ad scopos internarum sanationum, atque etiam putredinum, & malignitatum pestiferatum abigendarum. — *Flores sulphuris Crollii.* — *Descriptio florum Crollianorum.* — *Aqua cauda.* — *Spiritus sulphuris et oleum conteruf.*

De praxi florum & spiritus non opus est pluribus, cum sufficientissime vtrumque sit descriptum à multis, atque etiam in Alchymia, syntagmate & supra de spiritu actum. *Quod ad Quercetanum attinet*, mirum pronunciatum eius legimus *in Alexicaco p. 378.* Describere *epiatam contra pestem, qua pra ter alia capit flores sulphuris & spiritum, & dicitur conuenire bilions* quibus iecur æstuat. At obiici sulphur poterat. Vt declinet obiectum, iubet *internum nucleum, & essentiam* sulphuris considerare. *Etenim, inquit, si quis penitiores illius partes intro spiciat, inueniet ipsum spiritu acido & vitriolico traditum quod l'ALDE REFRIGERAT, & obsistit omnibus corruptionibus.* Hic ille putatur se excusatum. Sed cogitationibus internæ anatomiæ occupatus aliquid quidem dixit de spiritu iam teloluro, at nihil de floribus quibus adhuc ille spiritus est implicatus. Deinde contra cæterorum chymicorum mentem dixit *acidum velum valde refrigerare*, quod constat *adeo aere: sse vt etiam mercurium & perlas calcinet. Acria vero sunt calida.* Qui item contra qualitates aceti Galenicas disputant, negant frigoris esse acorem, cum vincilum, & sulphur acidum liquorem reddant, vti & lignorum fumi, & descensoriæ destillationes, quæ omnia sunt calida. Aestimatur autem essentia viribus integri. Ipse Quercetanus aciditatem accuptam refert sali armoniaco *in tractatu de medicina prisca materia p. 21. & aliis. At sal armeniacus quanta est caliditatis? Ex eo, & sublimato fit ignu Gehenna. Idem additur commune forti regiam efficit auri corrosiuam. Est & oleum vitrioli rubeum* abstracto spiritu acidissimum: ac corrosiuum atque etiam auri solutiuum, vt vim regiæ assequatur. Aquæ quæ exit ex florum sublimatione item est acida. Acida & illa est in quam sublimati argenti viui butyrum agitur, vt & illa in qua abluitur mercurius vitæ Hæc certe non sunt frigida. Libenter vteremur excusatione Galenica, nempe *in eodem medicamento composito diuersarum facultatum esse partes:* sed id chymica elaboratio nõ permittit. *Neq, u. phlegmaticus spiritus est tantum acidus, sed ipse purus, & essentialis.* Quidam chymici balbutire dicunt vitrioli acorem. Inde colligi potest ex parte de aciditate sulphuris. Sed ambigue se, & mercuriali ter habere ad omnem elementarẽ qualitatem, nec n est valde refrigerare. Hoc ergo deuenien dum est vt dicamus *aciditatem in illis non esse elementarem, sed aetheream & essentialem, ideoq, non venire sub censum elementaru caloris, aut frigoris: Posse tamen cum vtrisq, esse*, quẽadmodum in illa opiata multa sunt frigida quibus sulphur contemperetur. Quod a. quidam argumentãtur à *sulphuris cum igne familiaritate, vt inde calidum esse conuincant*, id non potest exemplo caphuræ te felli, quæ effectu medico eb spiritus inclusos, vt & halonitrum, frigida est, sed qua iõe flagrat, noo excedit genus sulphureorum, sicut & *halonitrum* de cuius anatomia Quercet. sic disserit, vt statuat *in eo esse naturam ancipitem masculam & fœmineã, mercurialem, & sulphuream, &c.* Quis nescit sulphur essentiale haberi pro igne naturæ, cuius effecta etiam elementarem ignem superant? Verum excusandus est bonus Quercetanus. Disputauit contra Galenicos suos ex ipsorum sententia. *Quia aciditatem putat ex frigore esse, cogetur fateri spiritum sulphuris & vitrioli admodum refrigerare, quia valde est acidus.* Ita Aristoteles aliquando non ex suis fundamentis, sed aduersariorum opinionibus ratioces ducit. — *Quest. de spiritu sulphuris & vitrioli refrigerat.* — *Acida & calida sunt plurima.* — *Propter ignobas partes aliquæ contraria simul sunt frigida et calida.* — *Caphura frigida effectu.* — *Excusatio Quercetani.*

Num flores natiui permutari possint artificialib. & contra

Alia quæstio est de floribus. Crollius natiuos putat substitui posse artificialibus. Iuuatur Aristotelis argumento, quo nihil interesse statuitur *naturalibus an artificialibus instrumentis quid coquatur.* Quo item igne artifex vtitur, eo & natura. *Sulphur fissile, inquit, tum floribus arte paratis nulla prorsus repugnat.*

At quomodo parantur artificiales? A sale & vitriolo sublimatur sulphur adeo pure, vt caput mortuum in qualibet sublimatione fiat friabile, & porosum, nec amplius ardeat iniectum prunis, quanquam perite aliquid necesse sit, si à tribus libris ter sublimatis vnciæ 20. florum restant. Num etiam naturæ Vulcanus sublimat ter à sale, & vitriolo? Imo inquam etiam à bitumine, & aliis mineris intermistis: Et forte non semper adest corporeum atramentum, & sal. Quod si compositionem spectes, & sublimationem à colcotare, myrrha, & croco, minus illud dicere possis. Videndum, an Crollius quoque aliqua excusari possit, nempe in vsu pectorali perinde esse, siue fissile natiuum habeamus, siue flores simplices, quanquam fatendum sit, si vitriolum adhibeamus augeri in artificialibus vim atramentosam, quæ in mere naturali nō potest tanto gradu esse. *Alia quæstio: Crollius eligit sulphur flauissimum, quo excoctum intelligit:* (nam natiuum purum iam flos est nec eget elaboratione) *repudiat rubeum,* argumento *quia habeat multum arsenici,* & realgaris, ideoque non debeat in medicina adhiberi.

Num sulphur rubeum reiiciendum in florum artificio.

At (*b*) inquam, bone Crolli, argumento coloris magis suspectum est flauissimum, cum realgar & arsenicum iridem fiot lutea, tantoque perniciosiora. Luteum arsenicum sulphuris frater est, aut soror. *Si rubrum sulphur ex aurea marcasitha extrahitur, aut flauum in rubrum mutatur per ceram, non repudiatur.* Deinde omne sulphur intus rubet. Ideo & *tinctura rubra, rubinusq; inde fit ad medicinam singularis.*

Aliis argumentis probandum est rubrum sulphur esse sandaracale, nempe ex venæ commistione, aut vicina arseniei fodina, aut halitibus peruiciosis, & effectu in perimendis muscis, muribus & similibus. Medicus autem chymicus si tale sulphur occurrat, non ignorabit correctionum modos, quos & in ipso arsenico agnoscit.

Collatio fl. sulphuris.

Hoc quoque interrogant Tyrones: Quercetanus in pharmacopœa *flores sulphuris parare iubet ex æqualibus sulphuris & colcotaris perfecte rubificati,* nempe eo consilio vt à fixo colcotare in fundo retineantur feces sulphuris: Et hoc prima vice: *Secunda sublimat cum solo sacharo, ad asthma, aliosque affectus pulmonum.* Ex iisdem etiam per spiritum terebinthinæ solutis rubinum sulphuris spiritu vini extrahit *ad phthisin, & vlcera plumonum.* Ast *Crollius salem & vitriolum quater adiicit,* ter quidē simplicibus, vti vocat, quartum compositis. Vter rectius? Videtur quidem sal abstergere impuritates sulphuris: sed vna etiam sublimari adeo, *vt tandem fiāt flores albi & perspicui,* certum est. *Placet nobis* Quercetani simplicitas magis vt & illorum qui *adiiciunt myrrham & crocum, quibus sacharum crystallinum addi potest.*

Rubinus sulphuris.

Rubinus quoque magis placet *ex floribus sacharatis,* quam ex salsis. Supra tamen monuimus etiam sic recte fieri si simplices flores spiritu terebinthinæ soluantur, perque vini spiritum extrahatur tinctura, & spiritus iste ad medium destillatus misceatur soluto sachari crystallini, tandemque vtrumq; finatur consistere, aut si hoc non placet coagulare. Si duplum, aut triplum sumas sachari, melius fiet. Nam pinguedo obest crystallationi. In floribus autem minus de sacharo, plus de primis floribus accipi consultius est. *Cum autem spiritum sulphuris Campanarum instituimus, sulphur ne crudum artis, an flores rectius assumuntur:* Et cum flores facimus, num sulphureum lapidem vitriolarum rationabilius accipimus an iam excoctum? Ad spiritum flores quidam præferunt. Potior enim spiritus creditur inde fore. Sed cum flores minus fumi & aquositatis acidæ habeant: iam enim in sublimatione multum de acidis spiritibus abiit, vt & collectio in alembico & receptaculo, seu Crollii lac balsami testatur: non possumus tantum ex floribus, quantum ex integro expectare. At inquis tunc spiritus fiet phlegmaticus.

Quæstio de eligenda materia in spiritu & florib.

Quid tum inquam? Ideo Crollius iubet aere humido, cœloque nubilo alii in vapida crypta destillare: Ideo prius madefaciunt campanam, vel post exceptos spiritus in vapidam cellam infodiunt, nec alia de caussa *cum vitriolum testum destillatur aqua prauisoria infunditur conceptaculo,* nisi vt societas fiat spirituum humidorum, & siccorum, quo temperamento aciditas consistit, alias meri humidi vix sunt acidi, & meri sicci acres. Cum ergo spiritus plures poscimus, sulphur officinarum sumamus. Si vero assunt flores natiui, aut sulphur viuum purum, hoc præferamus. Si phlegma nimium metuimus, possumus id digestionibus, vel destillatione deminuere. Cur superfluum laborem quærimus, cum liceat compendio idem obtinere? Flores a. si in promptu est sulphurea minera q̄ simul sit atramentosa, modo absit arsenicalis virulentia, quid ui ex hac petamus? Marcasitha aurifera fœcunda sulphure siue cadmia venenata, & arsenico: Item atrameorola non damnatur.

Sp. sulph. vegetabilis.

Sp. sulph. metallici.

Nam & vitriolum alias adiicitur, & non parum medicæ virtutis floribus inde accedit, præsertim cum in chalcātho sit ignis ille metallicus, qui in medicina multum potest. Dum spiritum sulphuris nominamus, mineralem intelligimus. Alias illum terminum spiritui vini, & iuniperi, qui est spiritus sulphuris vegetabilis communicaur. Ex sulphure vitriolato martis, & veneris itidem spiritum sulphureum constamus. Primum ex ære vel ferro fit vitriolum vti docet Crollius. Deinde destillatur ex eis oleum, phlegma, & spiritus. Hæc quidem duo prodeunt, & excipiuntur simul: sed postea separantur: illud autem sulphur vitriolatum est, quod reddit spiritum acidum sulphureum, qui tamen spiritu vini temperari potest.

Crocus ex Sp. sulphuris Quercet.

Quercetanus *crocum fieri putat ex acido oleo sulphuris, vinig, spiritu in cochlear ferreum infusis, & super ardente pruna ad consumtionem coctu, quasi post bullitionem omnia in crocum puluerem conuertantur.* Sane in spiritu sulphuris esse rametsi falsis acidi, vt & in vitrioli non negandum est. Hæc coagulāt coctione,

sed non

sed non sine assumta ferrugine. Idem fit si vitrioli acetum assumatur. Miscetur is crocus epaticis antidotis in eadem *pharmacopœa*.

Oleum nobile ex tinctura sulphuris Penotus procurat. *Primo terebinthinam cypriam infundit vesica area aut catino terreo. Affundit aquam puram eo modo vt tertia pars vasis sit inanis. Destillat aquam cum spiritu simul separatum floribus sulphuris ter sublimatis Paracelsico modo (quem habet duplicem tom. 6. pag. 674. vbi de sulphure agit. Nam à vitriolo sæpius sublimatur, vt spiritum eius recipiat prositque in febribus & tussi: Deinde etiam ab aloe epatico, & myrrha ad pestem, pleuritim, apostemata & putredines, quanquam etiam puluerem præscribat ex sulphuris purgati ℥x. myrrha Roman. ℥ijß. aloe epat. ℥j. croci orient. ℥ß.) affundit ad tres digitos. Digerit calore lentissimo, donec spiritus sanguineo inficiatur. Hoc facto alius spiritus priori effuso additur, iterumq; elicitur tinctura, donec nulla amplius exeat opus idem repetendo. Tincturis istis affundit vini spiritum ad palmi vel trium digitorum eminentiam. Extrahit tincturam ex terebinthinato tincto iterationibus factis vsque dum cesset tingi. Hic spiritus à rubedine sulphurea separatur in balneo, cumque incipit color exire, transfertur cucurbita in cineres, & mutato recipiente, auctoque igni elicitur essentia sanguinea, qua non fœtet, vt oleum alterum ex crudo destillatum. Huic vires tanta tribuuntur, vt eas vel non possit, vel non ausit dicere Penotus.* Veruntamen qui eas scire cupit, legat folia duo præcedentia, & Paracelsum tractatu de sulphure paulo ante allegato. Tantum tributum est sulphuri, vitriolo & alumini, vt ex tribus istis colliquatis *lapidem SANCTVM* conflauerint ad *vlcera, apostemata, phlegmonas, tumores, &c.* vsurpatum æque ac Crollius suum *lapidem chirurgicum*, quem & *philosophorum* dixerunt, commendauit. Obiter, cum de Paracelsi sulphureo tractatu diximus, *sulphuris embryonati quoque mentio occurrit. Id in aliis rebus potissimumque mineralibus iacere traditur vt embryon in matrice, vnde illi nomen.* Hinc aliud *aureum seu solare*, aliud *lunare, martium, venereum, vitriolatum, &c.* Verba Paracelsi etiam huc inclināt quasi sulphur id sit in rebus in alio iacentibus, vt in metallis quæ sunt in suis venis, lapidibus, marcasithis: In *gemmis*, quæ vt Aetites item in suis sunt matricibus. Verum eodē redit sententia. Idem enim sulphur intelligitur quod ex illis extrahitur, vt & ex cadmiis, antimonio, talco, &c. Hoc principium magistrale alibi diximus.

Oleum tinctura sulphuris.

Lapis sanctus.

Aliud embryonium in vegetabilibus esse scribit, idque ignem, vt in lignis in quib. solum ignem sulphur appellat, *à quo vult consumi morbos vt ab igne ligna.* Vocat & elementum ignis, quod cum sit volatile, in homine *volaticos morbos tollat* relicto *corpore fixo.* Hæc sulphura opponuntur minerali. Embryonium extrahit sublimando, descendēdo, soluendo per menstrua fortia, seu potius extrahendo per aquas ex quibus per coagulationem colligitur. *Aurea natura esse perhibetur*, & fixionis capax per crementa, ita vt *aurum minerarum volatium possit figere.* Aliquando & cum auro, aut aurum in ipso, quod fulmine segregari queat, traditur: *quosdam tincturam ex eo petiuisse*, quanquam frustra. Mineras in quibus sit nominat *antimonium, talcum rubrum, marcasitham, venam auri, &c.* Ex quibus si cum auro sit, ita separetur, ne quid detrimenti aurum ipsum patiatur.

Sulphur embryonium ex quo genere vitriolatum.

Embryonii sulphuris extractio.

Alia sunt sulphura mineralia, & metallica. Ex istis intelligimus *sulphur vitriolatum Paracelsi fuisse vnum ex embryoniis*, quæ modo sunt id, quod principium sulphuris mistis inclusum vocamus; modo quasi primum ens sulphuris, aut sulphurea tinctura in mineris auri. Idem etiam in antipigmento, vitriolo, & similibus proponitur: Et in cremiis tanquam ignis. Hæc faciunt ad iudicandum illa, quæ ex Paracelso de isto sulphure referuntur, alias non magni æstimanda, cum melius aliis terminis declarētur. Sane si ad embryonem respicimus, medium quid est inter conceptum, & fœtum. Ita *sulphur istud medium inter semen, primumque conceptum, & iam formatum sulphur erit potentia nimirum proxima quidem sulphur, sed nondum actu*, quod quidem in mineris principaliter erit, verum postea symbolice etiam in vegetalibus, & animalibus: In omnibus igneæ naturæ, & *ignis quidam magicus, seu parabolicus*, quem & *ignem natura* queas dicere, quanquam hic terminus etiam calorem insitum & primigenium cum spiritu cuiusque comprehendat. Restat vt de *lacte, butyro, cremoreq;* sulphuris, vt vocant, nonnihil dicamus. Olea & alia pinguia abluta, & aquis mista lactis speciē referunt. Id apparet in nonnullis destillatis, vt aqua cinamomi, &c. *Fons misenus* ad tres abietes erat albus. Cum coqueretur bitumen in substantia reddebat. Erat nimirum id in profluxu attenuatum, & ablutum: vnde albedo, quæ postea in nigrum & puniceum redibat ex solutione redacta ad coagulationem. Idem euenit sulphuri, quod solutū ablui, & ab aquis recipi potest tanquā *butyrum.* Neq; n. immistilia sunt hæc: Sed licet primo non coeant, tandem tamen contemperantur. Ita apud Virgilium est *sulphurea Nar albus aqua*, Cæsalpinus *sulphureas* plærasque *aluminosas* esse tradit, quia sulphur combustum reddat alumen. Inde & albedinē esse quis dixerit, qualis est in *albulis* Romanis. Sed in resoluta pinguedine etiam absq; alumine idem est color. *Sulphur coctum cum oleo lini* (quidam aquam fortē assumunt) *transit in pulmonis aut epatis speciē massā, quæ destillatione reddit lacteum succum, tanquam salamandra, & præterea etiam oleum rubrum*, natans super albo lacte. Paracelsus notat quosdam in albedine quæsiuisse argenteam, in rubedine auream tincturam. Huc spectat opus eorum qui *vstulato ad rubedinem*, ita vt spiritus non dissipentur, *vitreolo sulphur adducunt, & destillando spiritus agunt in vinum ardens quod præmittunt in conceptaculo.* Inde *lac euadit* si non prima, at repetitis destillationibus. *Hoc lac figere tentant* proflatis in id spiritibus aluminis calcinati lib. jß. & halinitri lib. 4. Repetita enim ter, vel quater ex retorta in lacteum spiritum, qui est in recipiente destillatione, concepta iudicatur fixio, quæ abit in *crystallos*, si in cellam inferatur, ibique relinquatur. Conceptaculum a. duplex esse debet. nempe à parte posteriore in ventre tubum habens cui aliud vitrum apponi queat ad aquam superfluam transferendam. Isti porro crystalli promittere tincturam dicuntur: sed nobis videtur melius adhiberi ad fundendas calces, metallorum profluxu, aut ad colli quādaramenta, vel mineras, venasq; enetiores excoquendas. *Quercetanus oleo tartari ex sale calcinati pinguē reddit, titulo lactis, seu cremoris*, sicut & solutus acetolas in *lacteum cremorem, qui sidendo farinam candidam flores sulphuris dissoluit, & solutionem distillato aceto coagulu* hargyros *lac, virginis* dictum, deponit.

Lac sulphuris succum.

Epar sulphuris.

Crystalli albi sulphuret. In pharm. p. 620. & in alexic. p. 412. Lactis nomē habere ait à dulcedine, & albedine.

Id lac

Id lac aquis cordialibus elui iubetur, & vsurpari ad *omnes Thoracis, & pulmonum affectus*. Crollius per *vinum* coagulat melius. Nam ex aceto fœtor molestus est. Quanta ei ascribantur, leges *in Basilica.p.200.& 201*. Imitatur nimirũ Paracelsum, qui item volebat vi sulphuris volatici consumi morbũ in corpore hominis fixo volatilem vt ab igni lignũ. Cogitet hæc qui scit in homine sæpe causas morbificas longe magis fixas plærisq; partibus substantiæ. *Quid si relictis istis humidum radicale aderiretur, & sic non sanaret tabem, sed induceret?* Non autem merum sulphur esse, si quis *oleum tartari vulgare accipiat*, oculis licet æstimare. Nam in coagulo sunt partes albæ, fauillæ nimirum calcis ex tartaro, totæ mistæ citrinis. Ad externa linimentum, aut vrina pro decoctionis menstruo assumitur. *Ad eam autem rem sulphur antimonii, marcasitha aurea, aut Talci seu Zincki rubri præstabilius censetur*, quanquam quod ad *vlcera pulmonum* attinet veteres *sandaraca* non abstinuerint, vt est apud Diosc.lib.5.c.81. Vsta tamen sunt vsu, qua arte docent chymici etiam *arsenicum salubre reddere, & antimonium, addito nempe halonitro, incensoq;*. Miscet suum cremorem Quercet. *antidotis, Thoracicis, & Alexipharmacis*. Vide *p.409.420.421.427.pharmac.* In *Alexicaco prophylacticum omnium putrefactionum* esse tradit, & valere aduersus *omnes febres pestilentes, morbosque epidemicos*. Sæpe dictum est Paracelsicos scriptores esse grandiloquos, nec raro hyperbolicos. *Ideo non moueamur magnificis eorum promissis*, & tantum medicinis tribuamus, quantum ratio, & experientia demonstrant.

Vlcera pulmonum. Certum est *vlcera pulmonum*, vnde phthisis, exiccari & consolidari sublata putredine per halitus sulphureos ita temperatos vt sint intra gradum vitæ. Itaque & *in aerem sulphureum Campaniæ mitti solent* tales. Quidam *Tabaci foliis sulphuris flores addunt*, vt fumus eo fortius in vlcera agat. Sed modus esto tutius, ne dum festinamus sanando, ægrum perdamus. Cadauera melius sulphure præseruati à putredine quam viui homines possunt, & externa vlcera, scabiesque etiam bestiarum facilius, quam interna Epatis, Pancreatis & similium membrorum. *Pestiferum* quoque *contagium* in aere externo muratur felicius, quam cum iam conceptum est intus. Ratio docet *cum pestis viget in humido austrino, sulphurea medicamenta prodesse posse*: at non cum in igneo sicco. Iobus Fincelius ante vsum sulphuris in peste *prius ed eliquatum in aceto mittit ter repetito opere*. Postea puluerarum imbibit vini spiritu circulatque vt sic oleositatem quandam inde contrahat. Addit tunc *succinum album, myrrham, aloen, crocum* fuerit consultum, aut saltem spiritum croco tinctum esse. Sic parare possumus flores nostros, & vel per se adhibere, vel per spiritum terebinthinæ dissoluere, extrahereque per aquam iuniperi vt inde *oleum balsamicũ* destillemus, quod aceto rosaceo & caphura queas corrigi. Fincelius monet illum balsamum prius ex floribus sulphuris, vel sulphure præparato per spiritum terebinthinæ, & vini factum misceri posse

Sulphuris ad postem præparatio. oleis tribus croci, aloes & myrrhæ: Sed vno labore compositio talis fieri potest; *Sulphur electum aut flores eius abluantur aceto rosaceo modo Finceliano. Deinde soluantur oleo terebinthinæ per coctionem. Solutum reponatur per mensem ad digerendam, vt si qua spuma, aut feces insint, discedant. Parum postea extrahatur per spiritum iuniperi: Et hoc separato vsque ad oleitatem, addatur caphura, solutum myrrha, extractum aloes, & tinctura croci. Commistis affunde vini spiritum bonum. Digere. Destilla leni balneo. Repete id sæpius, donec sentias graueolentiam deminutam esse, & suauiorem odorem inductum.*

Caphura quidem est valde volatilis. Itaq; via poterit fieri destillatio, quin vna exeat. *Sed collectam ex spiritu cum quo ascendit, semper redde oleo. Ita enim tandem & ipsa in oleum facescit.* Cum assecutus es scopum quem per spiritum vini instituisti, destilla auctiore igne cinerum, vt balsamum excipias, quãquam etiam sine destillatione possit salubriter vsurpari, & id aliquando consultius est, ne nimia subtilitate plus noceat quam prosit. Vti vero flores & sulphur præparatum tractasti, ita potes & cremorem. Si enim purus est nihil aliud est, quam flos quidam sulphuris. Præpara ergo & hunc similiter. Tunc si *in peste* vis adhibere, *dabis cum iulepo aciditatis citri, aut limonum*. *Si ad pulmonum vlcera, solue prius in eo ambarum, & præbe cum soluto sachari candi per aquam tabaci, aut persicariæ facto.* *In febribus phlegmaticis* conducet *cum oxymelite scillitico: In melancholicis morbis, cum oxymelite elleborato.* Idem balsamus iulaо dulcabitur proprio spiritu acido, vel vitriolato.

Ad externa cum *oleo vrina inspissatur* in vnguentum, quod *putridis vlceribus* conducit: vbi tamen monendum est, non debere balsamum hunc sic illini, vti solent balneariorum linimenta. *Erat adolescens, cuius crura crebris vlceribus manantibus erant cauata, atq; etiam genua læsa. Diu vsus fuerat litteratibus barbitõsorum. Cum accerseremur conueniẽte vacuatione, & decocto ligni resinoso præscripto, balsamũ sulphuris modice extersis prius spama decocti vlceribus imponere, & inducere Emplastrum vulnerarium non sine defensiuis in circuitu, ne inflammatio oriretur iubebamus. At illi inepti tonsores farciebant cauitates vbertim saturatis balsamo turundis, efficiebantq; vt plus ardoris, dolorisque exoriretur quam auxilii.* Meminerit ergo studiosus parce adhibenda esse olea chymica sulphurea, & iis aliquando *vnguentum ex oleo plumbi* addendum. Tantum de sulphure.

(a) Has descriptiones indicio peritorum committimus, nihil ipsi nec asseuerantes pertinaciter, nec experti. Quidam volunt in argento esse vim auri: & illud sorberi à cinabari propter argentum viuum, quod animã argenti & auri rapit. Inde postea fit segregatio. Rubeus tamen putat totum argentum in aurũ repetitis laboribus verti. Nobis videtur etiam tale quid euenire qualecum anima auri proiecta in argentũ fixum aurum tantum parit quantum prius fuit. Nobis nõ est otium ea in re versandi. Ideo experimentum aliis committimus.

(b) Iudicium istud ex Paracelsi tractatu de sulphure transsumtum est. Multa sunt sulphura inquit de minerali, citrinum, flauum, rubrum, sanguineum, puniceum, nigrum, album cinereum seu griseum. Solum flauum & aureum in medicina est salubre. Cætera multum habent arsenici, & Realgaris. Ideo vitanda sunt. In Alchymia vero reliqua sunt meliora, quia ingressum habent ab arsenicalibus. Ita Paracelsus. Sed iudicium est particulare.

CAPVT

Caput XVI.

Quædam de arsenico.

SVlphuribus chymici fere accensent arsenicum, à Græcis ita dictum, quasi masculum, aut masculinum appellares, ἀρσενικὸν, ἀῤῥενικὸν, &c. estque modo generale nomen, modo speciale. Vulgo fere ita *album factitium* appellant, sed rerum naturalium interpretes etiam *auripigmentum, & sandaracham mineralem* isto termino communiter applicato cõprehendunt. Dioscorides per ἀρσενικὸν auripigmentum intellexit. Id a. Plinius *lib. 35. c. 6.* inter *colores* retulit, & lib. 33. c. 4. inter *auri matrices*, seu metalla ex quibus etiam excoqui aurum potest, experimento Caii principis. Vox ipsa sonat materiam qua auri color exaltari possit, & veluti pingi. Crustosum seu fissile est, & glebosum vel granulosum. Ab eo differt *sandaracha* accidente potius, quam substantia, quanquam interdum inueniatur *quæ sulphuris virus satis grauiter oleat*, vt sit mistura quædam ex sulphure & sandaracha, quorum hæc ruber si syncera est, illud flauet. Hinc dicere possumus eam existere speciem quæ pallet, aut ex flauo rubet. Sed inuenitur tamen & sulphur rubeum, quod licet aliquando sit mistum sandaracha, vt aliqua ex parte non frustra iubeat cauere Paracelsus & Crollius in electione: tamen etiam syncerum inueniri & esse posse artificium leuiusculum, quo ex citrino in rubeum, imo sanguineum transit, indicat. (*a*) Theophrasto arsenicum habet colorẽ ochræ, quam luteam esse, & in rubricam vstione transire constat. Alii discernunt natura, & arte. *Natiuum auripigmentum* est aureum crustosum q. ex squamis compactum & fissile, modo purum, modo impurum. Aliud est *arenosum* intentioris coloris. Aliud *glebosum*, vel vt Dioscoridis interpretes habent etiam glandis effigie, pallidum ad sandaracham inclinans. Alicubi *arsenicum etiam album natiuum* inuenitur, quod cum prius *Vaunocii* testimonio credidisset Matthiolus, cognito officinarum album arte conflatoria ex sale & auripigmento fieri, mutauit. Inueniri tamen iisdem in venis sandarachæ, & auripigmenti alii sunt autores, nec est difficile creditu naturam quoq; artificem esse, & producere opera artificum similia. Alias *factitium est crystallinum officinarum*, & aliud *luteum*, quod aliquando etiam varium linearum nigrarum, subrubearum, aut etiam pallentium discursu. Id *Risam galli*, appellant, vt & Realgar; Germanis gelb opperment/ & Reuschgelb/ quo librarii pingunt libros, & pictores *admisto induo faciunt colorem viridem*, sicut & librarii ipsi, sed qui *euanescente luteo transit in indicum blauum*, seu cæruleum. *Paracelsici luteum, & album vocabulo designant*, vt & Paracelsus ipse *tomo octauo lib. 4. philosophia cap. 3.* qui post arsenicum oalci vult auripigmentum, cuius corpus sit ex sulphure, quo procul dubio etiam retulit sandaracham.

Geberus in summa perfectionis seu perfecti magisterii scribit *quosdam in sulphure sublimato quæsiuisse tincturam, vt & in cognato arsenico*, quorum imperfectam cognitionem, & laborem redarguit. Ipse vero tria metallorum principia ponit, *sulphur, arsenicum, & argentum viuum: Tincturam fieri ex eo ait cum sulphure, tanquam cum compare* ad pondus completum dandum vnicuiq; metallorum, sed adhibẽdum esse magisterium, quo familiare reddatur corporibus: nec complere per se opus alchymiæ. *Arsenicum & simile sulphuri pronunciat, & sulphur*, tanquam speciem quandam eius. Illud rubeam tincturam facile exhibet, hoc albam, quanquam duo genera sulphuris, & arsenici ad artem admittat tantum, citrinũ scilicet, & rubeum. Fachsius *cadmiam argentariam venenatam*, quam Germani *cobaltum* vocant, putat esse arsenicum & sulphur impurum, aitq; *puluerem eius solui aqua forti, vti & arsenici regulum*. Hinc suspicio est *in arsenico, & cadmia ista esse principium quoddam lunare*, præsertim cum *arsenicum ab argenteo colore rugat*. Multo magis hoc dicas de *calaemo indico*, & de *bismutho* argenti ferace. Quod si quis ex his, vt & stibio aurifero, in quibus est semen, & prima metallorum perfectorum materia, possit extrahere mercurium metallicum, is aliquod operæ precium fecerit. Hoc autem non sublimatione sola perficitur, sed & aliis modis.

Arsenicum esse metallicum principium.

Diuinant aliqui primum regulum ex arsenico, cadmia arsenicali, bismutho stibio, &c. esse faciendum. Hunc postea sublimandum cum calce perfectorum: Soluendum aqua resuscitatiua, seu viuificante: coagulandum ad purũ. Hinc destillandum descensum per tartarum vt fiat liquor unctuosus. Hic porro putrefaciendus erit secundum artem & in aquam puram soluendus, quæ porro coagulatur coctione procedente, soluitur iterum, & coagulatur quo vsque abeat in elixyr album. quod si rubeum opus intendimus, possit fieri igni aucto sanguineum. Hoc fermentatur, &c. vel sublima regulum cum chalcantho & mercurii minera. Inde reduces liquorem primordialem.

Non sufficit autem vna sublimatio. Verum de hoc aliis cogitandum relinquimus. Vt fiat medicina ex arsenico natiuo, *veteres vstionem adhibuerunt. Torretur in testa noua*, inquit Dioscorides, *viuis carbonibus subiectũ, assidueq; versatur, donec colorem mutet, & deflagrauerit. Inde refrigeratum, tritumque reconditur*. Est tamẽ etiam sic vstum corrosiuum & escharoticum. Galenus vult tenuius fieri, & eodem censu habet *sandaracham*. Sed Dioscorides hanc præparatam etiam *interni vsus* esse docet. Vnde colligimus hanc etiam antiquitus auripigmento innocentiorem, & magis sulphuream indicatam fuisse. In *vlceribus & vulneribus* adhibetur *liquor eius dulcis*, qui fit descriptione Paracelsi *in lib. 10. de tumoribus, pustulis, vlceribus & morbo gallico*, ex arsenico, aut auripigmento, halinitro fixis, & postea solutis in liquorẽ, qui destillatione per alembicum transit in oleum. *Lib. 5. magna chirurg. parte 3. ex omni realgaro* seu arsenico (vtitur n. nomine communiter) *oleum* facit, postquam id cum sale vrinæ fixauit, seu vssit. *Tunc enim in liquorem oleosum deliquio soluitur*, ad omne *vlcus* percurandum. Eundem autem scopum habent sal vrinæ, ammonius factitius, tartari, halonitrum. Cum his postquam reuerberatum, & fusum fuerit, spiritus perniciosos efflauit, remanente balsamo sanatiuo, qui facile resoluitur in liquorem loco frigido humido de more salis fusilis.

Auripigmentum.

Medicina ex arsenico.

Liquor & oleum arsenici.

Liquor

Cremor arſenici.

Liquor hic deſtillari quidem poteſt vt oleum exhibeat: Veruntamen & repercuſſi[...] tibus acribus, quo ipſo feruor conciliatur quem ſequitur dulcedo illa tantopere præ[...] iactatores Paracelſici, quod per IGNEM NATVRÆ venena & nutrimenta commeent. *Hac ſpe & [...] Gramanus etiam vorare volebat arſenicum.* Quemadmodum autem cremorem ſulphuris, & tartarum vitriolatum elaboramus & ad dulcedinem abluendo, vel per vini ſpiritum rectificando deducimus, ita huius quoque repercuſſionis ſedimentum per aquam iuniperi poſſumus præmiſſis ex dulci ſtillatitia ablutionibus exaltare. Nec alia ante auripigmentum, realgar (*venenata circa ſpiracula fornacum cum plumbum vel argentum excoquitur aut fulminatur, concretio*) ſandaracha tractatur, vti & artificiale citrinũ, & varium. Videtur differentia eſſe inter cryſtallini arſenici præparationes. *Nam quando ſublimatur cum alumine à calce æris, vel ſquama, balſamum præſtantius exhibere poterit, quam cum ſale.* Solui poteſt reuerberatum, ſeu fixum cum halinitro auripigmentum ſpiritu terebinthinæ, vt fiat balſamus ſicut in ſulphure. Nam eodem modo, cum ſulphuris ſpecies ſit apud Gebrum poterit tractari.

Ol. auri pigmenti.

Penotus in chymicis ſuis magnifice diſſerit *de oleo auripigmenti, quod Elephantiaſin abigat, alopeciis, phthiriaſi, vlceribus dyſepuloticis, manantibus, ozænis, carbunculis, fiſtulis, gangrænis, præciſis neruis, ramicibus, cancro, fluxibus, &c.* opituletur, vt mirum ſit tot medicamentis ex argento viuo, ſtibio, arſenico, ſummis adhuc ſupereſſe lepra infames. Miſcet id etiam *oleo myrrhæ, & terebinthinæ*: aliquando & *ol. hydrargyri, vitellorum, lythargyri, &c.*

Vſus internus arſenici.

Quercetanus in Alexicaco pag. 482. *primum per ſe ſublimare iubet: deinde ex aceto horis duabus coquere*, vt fuligo, & farina corroſiua abſcedat. *Inde ſublimat ab æris ſquama* vt retineat feces craſſas in fundo (ſed inter liqueſcendum ab ære vitiatur, ſicut flores ſulphuris à ferro. Ideo calx æris, aut æs vſtum cinabarinum, aut talcum ſumẽdum.) *Iterum bis terue cum ſale, communi præparato ſublimat.* In hac ſublimatione ſumma imaque neglectis *eligitur media pars*, vt in argento viuo. *Media hac ſubſtantia contrita abluitur aquis dulcoratiuis* & poteſt etiam ſpiritu vini aut aceto infuſo prius, poſtea ſpiritu rectificati. *Signum perfectionis eſſe dicit*, quando *in metalla iniectum candorem eis perfectiſſimum, qui etiam in ignitis perſeueret, conciliat*: quod de ære intelligimus ſiue ſuper fuſum proiiciatur, ſiue vna, ſicut cadmia, incoquatur, ſiue cementetur. Crudum arſenicum nigrorem inducit, ſicut & ſulphur vulgare, quod argẽto miſtum id conuertit in ſpeciem rudis plumbei. Datur non in ſubſtantia, ſed infuſio à granis 5. ad 8. *Ait purgare venena benigne*, vt ſic in *peſte* ſit excellens remedium, niſi antimonialia, & mercurialia magis commendarentur. *Nos tyronibus noſtris ſuademus, vt oleum ex eo ad externa faciant, vel puluerem quo vlceribus inſperguntur. Fors & oleo terebinthinæ pro balſamo liqueſcere poſſit*, ſi debite præparetur. Vſus metallicus quoque non eſt contemnendus.

Sic enim vt à talco, fixoque ſublimato, naciſcemur *æs album argenteum, quod argyrochalcum* dicunt, idque tutioris erit ad vtenſilia, phaleras, bullas & alia vſus, quia purum. Si infuſum purgat & æri tam probe miſcetur, quin facimus inde *poculum & calicem ſalutis* ad exemplum Rulandini? *Alias cum halinitro præparatum addita myrrha, thure, & cremore plumbi cancro exulcerato inſpergitur. Si dolorem excitat is eſt tolerandus defenſiuo in circuitu applicato.* Nam mortificato cancro vlcus ſanatur vt aliud non malignum. *Venenum enim egit in venenum*, & alterum morti dedit alterum.

Cancrum occidere.

(a) *In omni marcaſitha eſt aliquid ſulphuris. Si eam in portiones auellanaceas frangas, & ex ferrea retorta, vel olla in aquam, in quam dependere roſtrum retortæ aut tubus ollæ debet, propellas, rubrum ſulphur accipies: quod non accuſandum eſt veneni, ſi ipſa marcaſitha non fuit venenata. Debet autem corrigi iſtud ſulphur ſublimatione.*

CAPVT XVII.

De halinitro & lapide bruni ſeu prunella minerali.

DE Nitro Bunico Aegyptio, Magneſio, & aliorum locorum, aphronitro quoque, aphronitro, halmitaga, & nitro ex cineribus lignorum ſolidorum ex Plinio Dioſcoride, Galeno & aliis veteribus alibi ſæpe diſſeruimus. Credunt plærique id quod *halonitrum & ſalem petræ vocamus ipſis fuiſſe ignotum*: imo faciunt opinionum varietates, & certamina recentium vt de noſtra quoque ſcientia ſit dubitandum, quantumuis res ipſa ſit notiſſima.

Lege tractatum noſtrũ de fonte Caſimiriano.

Duplex halinitrum agnoſcit Paracelſus, quem plærique, qui in Alchymia aliquid eſſe volũt, admirantur, ſequuntur, defendunt. Vnum eſt *animale* ex lotiis hominum & beſtiarum in terra natum, inque ea coagulatum in corpus: *alterum minerale*, quod petræum, ſiue ſalem petræ nominat. *Salis nitri* fundamentum ponit alcali innatum, nempe principium tertium eſſentiale, quod ſit de ſubſtantia corporis noſtri, & nutriatur ſibi familiari ſale ciborum. Is autem etiam eſt eſſentialis cibis, & pro condimento adiuuatur vſuali. *Vbi nutritio eſt, ibi etiam excretio.* Nam iuxta Ariſtotelem, *nihil fit ex toto tam in natura quam artis operib.* Poſtquam ergo ſal alimentarius nutriuit ingeniũ, ſuperfluitas inde exiſteos, reſolui ab aquoſitate, & aliqua per ſudores, maxima vero parte per vrinas emitti, & in terra naturam differentem acquirere perhibetur. Succum ſalſum, concretumq; in ea artifices extrahunt, transferuntq; in diluta, & amplius elaborant, vt fiat id quod *halinitrum*, ſeu *ſalinitrum* appellãt Paracelſus. Vrinæ quidem etiam per ſe ſalem reddunt: ſed qui non ſit halinitrum.

Salpetra duplex.

Sallitor.

Accedit enim magis ad alterum genus ſalis, quod ab Arenis inter quas & ſub quibus naſcitur, *ammoniacum* nuncupatur, & quod à Nilo elutum aſſumto ſale foſſili qui in vltima Aethiopia inuenitur, &c

Sal ammoniacum.

tur,& sesolutionibus marmoreis,item pinguedine aliqua bituminea & halmiraga natiua Coit in nitrum,& per nitrum defertur,vbi etiam nitrariis artificiosis olim extructis *nitrum verum Alexandrinum* fuit confectum. Aliqui tamen pertinasum babent *in Armenia* gigni istum salem *ex camelorum lotio*: vnde & *armoniacum* appellari volunt,quod tamen sabulosum. Omnino differunt *sal ammoniacus, halmiraga,nitrum,sal vrina,alcali lignorum,aphronitrum,aponitrum, sal petra,flos Asiapetra,&c.* quanquam non irreconciliabili differentia.

Sed ad opinionem Paracelsicam redeamus. *Sal nitrum* huius nihil est aliud quam excrementitii salis ex vrina animalium concretio, composita partim ex cibarii salis reliquiis,partim ex redundātia congeniti alcali,vt sit aliquod excrementum naturale,aliqua superfluitas cibi,qui non est receptus, & concoctus. Ideo & putauit separari posse,idque esse quod halonitrarii assequuntur cum *à salo nitro segregant salem terreum*. Nam hunc credidit esse cibarium crudum, qui non sit assūmtus in substantium alcali naturalis. Qui vero receptus est & concoctus,eum iudicat patere *verum halinitrum*,quod sit illud purum & spirituosum quod à sidente in catinis sale mediante liquore puto secedit. *Tria ergo habebimus in hoc halinitro Paracelsico*,salem terrenum,salem nitrum,& compositum ex vtroque qualis est *communis salpetra* ante purificationem: Et hæc omnia principaliter ex animalium lotiis. Nam quartus sal iam in substantiam natiui dicitur abiisse,& inseparabilis esse, nisi forte cum membra in cinerem redigantur,& ea hoc colligitur *alcali*,quod essentiale principium fuisse hinc intelligunt Paracelsistæ: Sed & *halinitrum purum* fingitur *duplex*. Nam quando concoctio facta est, *superfluitas tam à nutritiuo sale,quam à congenito* deriuatur,vt omnino Paracelsici cum ratione insaniant. Quorsum vero sal ille separatus à puro nitro? *Ad tormenta facit*,inquit,*non ad mensas*,nisi velimus homines macros reddere, & exiccare. At,inquam,minime ad tormenta. *Ideo n. separatur à fulminco sale,quia inutilis*,ad inflammandū & iaculandum. Volebat differere de vsu halinitri cibario, quod tormentis non mensis destinatū iudicat,ni medicinæ inseruire debeat,in qua vehementer exiccare possit, adeo *vt etiam æstimatione auri secundum caractas, vicesimum quartum gradum assequatur*, sique resolutio eius misceatur aliis exiccantib. vegetabilibus(plantagine,serpentaria &c.)aut mineralibus(terra sigillata,croco matris,&c.) *ad 32. gradum ascendat*,cum apud Hippocraticos *quartus gradus sit summus*. Nimirum sic Paracelsus etiam aurum suum exaltauit,vt 28.caractas haberet,cum natiuum purissimum omne includatur caractis viginti quatuor. Non immerito de male sanis Germani pronunciant,quod vel abundent spatio (Tigno vel deficiant. Ita est halinitrum Paracelsi.

Sal nitrum. *Paracelsi de salpetra opinio.* *Gradus medicinales Paracelsi.* *Aurum Paracelsi.* Ein sparren zu viel oder zu wenig.

Quid est sal petræ?

In terra,inquit,*inuenitur concretum in cuniculis forma striarum, conorum,columnarum, &c.* Vocatur salpetræ quia in petris concrescit,quod tamen vocabulum(est enim valde liberalis in vocum homonymia)aliquando permutat cum *sale nitro*. Habet & hic salem separabilem & inseparabilem. *In tomo octauo*, vbi de aquarum f[illegible]ris delirat, *salpetra dicit esse spumam de salibus glutinum & resinarum,qua maximo in petris appareat,nascaturque ex separatione impuritatum salis: in terra quidem iterum soluatur, sed coaguletur in petris conorum specie* Sed relinquamus hunc magistrum suæ officinæ, & certiora proferamus. Quo modo,& qua ex materia artificiosus sal petræus, qui & halonitrum, & sal nitrum appellatus, proprio libello docuit Lazarus Erkerus,scripseruntq; ea de re plures. In primis Agricola *lib. 12. de re metallica*: Cæsalpinus *lib. 2. de metallicis,c. 19. & 20. &c.*

Salpetra Paracelsi. *Ista Paracelsica habentur etiam in Genealogia mineralium ex Paracelso collecta in Volum. 1. Theatri chymici p. 659. seu cap. 12.*

Materia halonitri,quod vulgo salem petræ vocant (alios discrimen ponunt inter salem petræ & nitri seu halonitrum quod & *sal altincar* appellant, *ita vt salpetra sit, qui salem & nitri florem simul continet*: Sal nitrum vero pura essentia nitri floridi,à quo sal communis est separatus ex toto, quanquam hæc distinctio raro obseruetur,magisq; dicatur sal petræ purgatus, vel purus & à sale separatus, cum purum nitri florem intelligimus) est varia,eaque vel simplex,vel composita. Erkerus recenset inter optimas terram ex veterib. ouilibus fere *siccam*, quæ non abundat aquositate,nec multum salis habet. Secundo *calcem* de veteribus muris: 3: *lutum antiquorum* parietum,ex terra vel loco alias naturaliter nitroso erutum,& in muros translatum. Nam alicubi inueniuntur terræ lutosæ & argillosæ sale petræo fertiles. Muri vero illi nec semper aridi debent esse, sed aliquando irrigari pluuiis,aut stillicidio,nec semper humidi,& imbrib. expositi; quando in perpetua siccitate nitrum non consistit, humiditate vero diluitur, & dissipatur eius seminarium. Quod si sol aliquando admittitur, perficit, & concoquit primordialem geniturum,vt concipi,& conceptus ad maturitatem peruenire,consistereque possit. (Siccitas opprimit conceptum: humiditas nimia diluit: mediocritas occasionem dat nascendi,&calor temperatus solis maturat) 4. *rudera murorum* luteorum,aut calcariorum, quæ super cellarum testudinibus aliquandiu iacuerunt,ita vt irrigari vaporibus assurgentibus,& aspersionibus externis potuerint.

Sal petra & sal nitrum differunt. *Materia halonitri & salis petra.* *Sal petra vt nascatur.*

Hinc n. concipitur, sal petræ & coagulat. 5. *Halonitrosa* & illa terra est, q̄ eruitur *ex pauimentis ædificiorum*, camerarum, testudinum, & cellarum rudib. non stratis lapide, præsertim si subsint concameratæ cryptæ: alias non alte fodiendum est, videndumq; num loca ipsa sua natura sint nitrosa, cuiusmodi habentur lutosa,plana,pinguia,& argillosa. 6. *Pauimenta* equilium veterū. 7. *Quisquiliæ* suburbanæ annosæ, in quas purgamenta ædium collata sunt, maxime si rimis actis solem recipiant, & apricentur: 8. *vestibula antiqua*: 9. *terra ex officinis* infectorum, & zythepsarum, & in quas aluminosorū dilutorum,tincturarumq; reliquiæ profunduntur. 10. *cumuli cinerum* à saponariis, fullonibus, aliisq; lixiuiorum feces abiectaneas congerentibus repositorum. Hæ tamen terræ sale abundant,nitrique confectionem impediunt. 11. *Quinquennales* exhaustarum materiarum acerui, qui solent ab halonitra-

triis in loca secreta conuehi, ibique sub tecto admisso mediocriter sole, & pluuiis detineri, vt ex semihio interiore nouum halonitrum concipiatur, & terra semel exhausta denuo impraegnetur.

Diuidi vero cuniculis, & fossis acerui solent, vt humiditas superflua decedat, & solis radii in eis operentur. Melius autem sub tecto, quam sub dio istiusmodi congeries detinetur, ne pluuiis nimiis halonitri consistentia impediatur. Quidam talibus cumulis immiscent ramenta, seu fragmenta quadrantalis abietum, pinorum aut tædarum, *vt pinguedo concurrat* ad halonitri generationem, persuasumque est quibusdam si hæc terra sub tecto seruetur, *post annum terrã parituram salem petra.* 12. *Quidam in terras pauperes effundunt* infectorũ offas à tinctura relictas, aut et ipsa decocta infectoria aluminata, aliquo modo corrupta, & inutilia facta, quæ alias temere effunduntur, neque tamen hoc nimis sæpe, *vt materia eo citius* ad conceptum disponatur. 13. Assumitur *& caminorum fuligo, & fornacum: & domesticorum lixiuiorum cineres, cum fauilla combustis straminis, præsertim fabaces, pisorum, &c.* Euenit aliquãdo, vt nimis pingue crassum puniceumque lixiuium ex terra fiat. Ea miscenda est liquore paupere, & macra. Hæc omnia ex Erkero transtulimus, vt naturam halonitri noster Tyro eo exactius intelligere, & iudicare possit. Addimus aliorum quoque experientiam. Loca in quæ *lotium humanum* effusum est crebro, & qua destillatores aquarum acrium *sua capita mortua, & elutiones*, item qua *aurifabri aquas mortificatas* proiecerunt, etiam vtilem præbent materiam, si quidem ea sunt terrea. Ex *fimo columbino, auserino, & lapillitorarum autem* præclarum fit nitrum. Asciscitur & *calx viua* ex lapide calcario præterimque eadem augetur, vt coni seu cylindri quos crystallos vocant fiant maiores: Ex. Gr. *Terram salsugine cana, seu halmiraga, qualis inuenitur circa aedulas nitrosas apud Egrã Bohemiæ* in finibus, item in itinere ex Aegypto versus terram sanctam, vt indicat Bellonius, & eo quo ex Iudæa in Arabiam petræam itur, alibique vt Plinius refert, *obductam congere in cupam duobus podiis distinctam, parte inferiore vacua. Affunde aquam calidam. Agita bene. Relinque ita aliquamdiu. Postea dilutum ex superiore ea: actate in inferiorem transfer per colum. Coque. Cola sæpius ad puritatem. Deinde coaguletur halonitrum. Cape postea lixiuium ex calce viua. Coque cum tam facto halonitro. Cola ad purum. Inspergere aliud halonitrum contritum: Et sine concrescere de more in crystallos.* Aliqui abradũt *situ veterum murorum:* plerũm qui iuncti sunt intrito veteris calcis & recentis: Et steterunt in locis quæ lotio perfunduntur, aut in cellis, vbi sæpenumero stillicidiũ transiens ex calce farinam & salem abiturum deserit, inque striias cogi facit. Iste situs aqua coquitur, colatur, coagulatur: deinde lixiuio calcis viuæ recoquitur, per colum traiicitur, & in lapillos densatur, idque sextiduo potest quater fieri.

Varia confectiones salis petra.

Alii lotio ouili vel aliorum animalium fermentatam terras perfundunt, diluuntque vrina noua. Hac perlinunt ollas nouas intus & foris. In cella rapida repositis olla accrescit pruinosa halmiraga ex qua halonitrum, quod vno anno in eadem olla fieri potest quater. *Aphronitrum* vocant nonnulli spumam salsam massæ vitrorum liquatæ innatantem. *Fel vitri* appellant. Hoc collectum additumque dilutis auget conos. *Si aqua irrigés muros halonitri seminarium habentes, facilius exoritur sal petra, & cum detractum est, iterum asperge aquam, & recrescit. Quidam canales foraminibus plenos perlinunt offa ex sale & calce viua: Exiccant; Inde in cella collocant, exoriturque halonitrum mora.*

Aphronitrũ. Fel vitri.

Salis petra fontium acuere.

Alii pastam faciunt ex tartari & salis partibus: calcis viuæ triplo. & vino œnopotæ quanta satis. Hac oblinunt tubum. Est & cum soluitur vena viri qui vinum potat, & vino ipso vicissim: aliquando lixiuio cinerum vulgari: Nonnunquam *vino ardente, quibus vis eius* exaltatur. Quidam vt *salem & alumen separent*, calcem viuam, cinerem clauellatum, vitriolum album, salem, vinumq; aut acetum cõmiscent, & mora triduii lixiuium faciunt, quod sali petræ affundunt vt exeedat vel sal soluatur. Inde coquunt ad medias. Quiete *sal. alumen, & impurita. et feculenta ad fundum concedunt. Purus liquor transcolatur, & in crystallos puros densatur.*

Salem & alumen ab halonitro separare.

Discrimen salis petræ & salis nitri.

Hunc iam *nitrum* est, seu *sal nitrumũ*, cante vocaretur *sal petra.* Aliqui pro vitriolo capiunt æruginem, & addunt etiam salem ammoniacum, coquentes ista cum sale petræ crudo in aheno ex aqua vel vino: Item purificant ipsum lixiuio calcis. *Sal vulgaris in purificando additur, quia sali se aggregare dicitur ipsamq; assumtum secum ad fundũ trahere. Tartarum colligit impuritates: Copparosa seu vitriolum* Romanũ *coercet, congregatq; succos crassiores*, itemque ad fundum trahit. Ita halonitrum *clarificatur, cuius signum est si in igne fluit*, vnde & *sal fusilis* vocatur, *& comburitur sine strepitu*: item *in lingua frigoris sensum parit*. Salsum strepit, nec pure diffluit, item linguam salsedine afficit. Vitriolatum quoq; & aluminosum suis indiciis agnoscitur. Quidam iniectum candenti prunæ spectant argumento bonitatis & puritatis diffluat & deflagret sine reliquiis salis communis, aut fecum terrestrium & salio crepitante, qui mos est salis. Si particulam Ellychnio candelæ ardentis imponas, primo liquescit, mox con… flamma spiritum eiaculatur vt puluis tormentarius: Idem facit sal prunellæ mineralis, licet per sulphur combustus. In lingua & dentibus resoluitur humore, & notabili frigiditate se prodit quam sequitur tenuis salsedo, & acrimonia, tandemq; etiam dulcedinis non nihil. *Sane frigus in eo excellit spiritibus frigidis in ipsius substantia coagulatis:* Vnde & qui æstiuis mensibus *aquæ frigus intendere volunt*, vt potum refrigerent, halonitrum ea soluunt, vnde admodum fit frigida.

Sal fusilis & sal nitrũ idem.

Habet autem & pinguedinem quandam, cuius merito flammam concipit, quanquam citius sociato sulphure & carbonum tenerorum puluere, vt in tormentario patet. Ista fere sunt quæ de factitio sale petræ & halinitro annotãtur. Est aliud nam tale vegetabile quod efflorescit ex salicum genere: aliud minerale vt halmiraga & similes species de quibus alibi. Crollius putat *halonitrum, & sulphur hostes esse*, argumento quia in pyrio puluere inceoso se non patiantur, sed diffugiant cũ strepitu & fumo. Sane etiam cum purificatur halonitrum sulphure conflagrat cum ebullitione crepitante, multoque fumo. Nos sulphur halinitri hostem non alia ratione putamus, quam spiritus sulphureos & mercuriales, illos calidus hos frigidos in ipso. Nam & solum halinitrum in prunas, vel lychnos ardentes iniectum disrumpitur, & spiritum frigidum proflat, & eiaculatur fulminis modo, quod obseruatum est etiam in sale ammoniaco factitio.

Sulphur

Sulphur & carbo adduntur facilioris incendii causa, vt & aliquando vini spiritus inflammatilis. Nitrum per se tardius flammam concipit, propter spiritus frigidos & consistentiam glaciatam. Quia vero constat spiritibus aduersis, calido inflammatili, qui est sulphureus & pinguis, deq; natura ignis: & altero frigido aqueo: Ignis autem & aqua in actu suo se ferre non possunt: ideo enim igneus spiritus correpta flamma in actum prodit, violente disrumpit compagem, & effertur. *Lazarus Erkerus* in descriptione salis petræi dicit esse *salem lapideum*, vtpote consistentia crystallina & lapidosa, qui in se habeat *ignem* quendam *frigidum* velocis commotionis, vnde etiam ad separationes metallicas multum conferat. Nam spiritu subtili & tenui penetrat, dimiditque humiditate pingui intrat, & fluxu sui etiam alia fluere cogit, calore & igni subtili vim afferente. Dum autem spiritus quoque passim se effundunt, segregatio fit heterogeneorum: id quod experiuntur Docimastæ in venis tenerioribus probandis, & ilibus fusores in vitro antimonii, similitrerque in aliis multis. Notæ vero etiam sunt vires aquarum fortium ex eo & alumine in segregatione metallorum. Quercetanus parabolice de huius natura disserit. *Ignis frigidus. Natura halinitri. Aenigmata Quercetani de sale nitro.*

Primum *sal petra philosophorum, seu sal fusile sapientum negat esse nitrum vulgare.* Habet autem alium *salem fusilem*, quem *armoniacum* per calcem fixum, qui in igne diffluit, appellat. Bene quidem distinguit istos sales. Longe enim aliud est sal fusilis in artificio lapidis, quam halinitrum, vtpote cuius compositio est ex mercurio & corpore perfecto, quæ cum incerando huc perducta est, vt in igni liquescat sine fumo, quam conditionem inuenimus etiam in sale ammoniaco fixo, & halonitro, inde appellatur *nitrum philosophorum, & armoniacum sapientum.* Si vero conferas halinitrum fixum, & salem ammoniacum itidem fixatum, ratione fluxus in igni nullam fere agnoscas discrepantiam, id quod etiam primordia docent. *Aliud sal fusile, philos. aliud sal petra.*

Nam *sal ammoniacum factitium* sale vrinæ, & fuliginis adiectis nonnullis aliis constat, quæ fere etiã sunt *boracis crystallini* constitutiua: Halinitrum recipere eadem si non ex fuligine, at ex cineribus, ante dictum est. Ita sal calcis vnitur cum sale ammoniaco dum figitur in ea. Idem ingreditur nitrum purificatum. Istud est primum Quercetani de hoc sale iudicium. Deinde sæpe appellat *salem sulphureum* propter spiritus inflammatiles, qui iudicantur esse de natura sulphuris. *Salem a. ammoniacum vocat solarem*, quod soli purgando, soluendoque auro sit destinatus. Aliquando descriptionem pleniorem ponit, quod sit *sal mercurialis, aqueus, acidus de natura salis armoniaci: qui particeps naturam vegetabilem, & animalem:* Constet ex duplici genere salis volatici, mercuriali, & sulphureo, postquam clarificatus scilicet est, & sal terrenus separatus cum adhærentibus succis vitriolatis, aut aluminosis. Item calce, & aliis impuritatibus feculentis. *Sal sulphureus. Sal solaris. Halinitri anatomia.*

Per *acidum* videtur acrimoniam intelligere cum qua est aliquid salsedinis, quo modo *Franci acidum & salsum coniungunt*, & eodem vocabulo Sawr (quod alias est acetosum) enunciant. Alias nihil acidi acetosi in isto sale animaduertitur quale est in spiritu sulphuris. & vitrioli, aut etiam horum spirituum crystallino coagulato. *Mercurialis* nuncupatur propter congelatos in eo spiritus frigidos qui censentur aquei esse.

Maxime enim aduersa est aqua igni. Sed licet à prædominio possint aquei dici, videntur tamen etiam aliquid terrei continere, quando scimus ex terræ cauernis tales prodire, & in cuniculis, causisque tempore æstatis, vbi omnia etiam interiora sunt sicca, tales spiritus contineri. Itidem sunt in cryptis & cellis calce perlitis, & in ipsa calce continentur. Concretio quoque argumentum terrestreitatis habet. Sunt spiritus ignei calidi sicci: Sunt aerei, atque adeo ipse *aer spiritus dicitur:* Sunt aquei; sunt demum & terrei. *Quando aquei & terrei conspirant, illos nitrosos in halinitro effici arbitramur*, qui etiam sunt *frigidi* iuxta naturam vtriusque elementi.

Alter spiritus est *sulphureus & igneus*: Salsa vero concretio corpus dat, & sic halinitrum ex igneis, aqueis, terreisque spiritibus, corporeque partim terreo partim aqueo mistum est. Propter terreas partes in aqua concrescit, & spiritus secum consistere facit. Propter pinguedinem halituosam bitumineam seu sulphuream, tum inflammatur, quantum attinet ad spiritus subtiliores, minusque densatos: tum fluit in igni, vt aliæ pinguedines sulphureæ tenacesque solent. Hinc qui vapores, & halitus excitantur in ardore, sunt eiusdem naturæ aqueæ partim & terreæ: partim igneæ. Propter siccos terreos *potest sublimari*, viscíditate sulphurea fixa comite. Aerem non difficulter his adiungas, vt sic quatuor naturarum conspiratio liquido appareat. *Spiritus varii. Vide cap. 3. Quercet. de prisc. med. mat. Vbi salis petræ anatomiam tractat. Vti & cap. 4.*

Quod si vires admirandas contempleris, haud inuitus fateare, *in puro halinitro*, quod pro priscorum *flore nitri* habendum est, si quidem purum spectes, & non spumam illam feculentam sulphuream quæ innatare solita est nitratis, *aliquid amplius esse quam corpora ista quæ elementa dicuntur, reueraque saturniam essentiam, & martialem illis elementalibus comprehendi.* Sed ad Quercetanum reuertamur. Is partem sulphuream putauit esse *animam nitri*: partem mercurialem, *spiritum* qui non inflammetur: Si istam opinionem recipimus, nitrum fixum, (a) quia non amplius inflammatur, non erit nisi corpus mortuum, & sic æquiuoce sal nitrum.

Verum iste suo modo sic dixerit, nos nitri essentiam, & vim etiam in fixo deprehendimus. Tã diu autem est vniuoce nitrum quamdiu vires & proprietates habet essentiales. Si fixum halinitrum gustes, frigus proprium adhuc animaduertas. Inflammatile esse, non destruit rationem nitri, sed est volatici quoddam adiunctum, propter partes subtiles sulphureasque leuiuscula commistione, atq; adeo imperfecta vnitas. Interim non totum sulphur abit inflammatione: sed manet firmius, & tenacius vnde & fluor in igne restat.

De effectu ait, *dissoluere corpora, & figere spiritus.* Ex quo concluditur subtilem admodum & penetraotem naturam habere, quæ corpora metallica subire possit, & ea in aquas conuertere, quod ap-

patet per spiritum halinitri, & aquam fortem. Sed & quod citius fluit, & effervescit, in fluxum perducit & alia difficilius liquefactilia. Vnde fusionibus, & bonationibus est accomodum. Fig t autem spiritus, alia via astrictoria terrena, vt videre est in argento viuo, quod aqua forti ex sale petræ, & spiritu eius præcipitatur, & frequente repetitione domatur. Potest fieri vt volaticis spiritibus attenuatis, dissipatisque relinquantur corpora solidiora, quæ inde iam fixata dicuntur, quia alas quibus eleuabantur amiserunt, vt sic non per se, sed ex accidente figat.

Tribuitur eidem natura *hermaphroditica*, mascula, & fœminea, propter frigidos aqueos, & calidos igneos spiritus. *Sulphur mas* vocatur: *fœmina sperma humidum frigidum passiuum, illo actiuo existente.* Sulphur pro forma est, humor aqueus pro materia.

Sal petra hermaphroditicus.

Eadem asscribunt illi etiam ob partē fixam, & volaticam, quanquam aliene, cum vtraq; natura vtrumque possit obtinere. Hinc studiosi facilius intelligent quid nomine *salis petræ*, & *salis nitri*, *seu salitri* sit apud peritos (non apud stultos Paracelsistas, & populares scriptores) accipiendum, nempe *halinitrum esse purum & clarificatum nitrum à sale communi, alumine, & impuritatibus separatum, quod in igne non strepit vt sal cibarius, sed inardescit & diffluit. si quidem adhuc habet spiritus sulphureos volaticos: Sed salem petræ esse crudum primæ congelationis, cum quo adhuc sal cibarius est.* Aliqui tamen hoc termino vtuntur generaliter quidem; verum adiectionibus distinguunt nominando *salem petræ purgatum, vel clarificatum* pro sale nitro (Ita enim melius pronunciatur, quam si salem nitri dicas) salitro, & halinitro: sed salem petræ simpliciter pro crudo, & inelaborato.

Distinctio halinitri & salis petræ.

Ex iisdem etiam patet quid velit Quercetanus, cum per allegorias, metaphoras parabolas, & symbola Hermeticis familiaria loquitur, vt in croco metallorum: *Istud metallicum* (stibium minerale) *cum æqualibus salis sulphurei naturalis partibus permisceo. nec alio igne nisi prædicti salis sulphurei vtor*, &c. vbi halinitrum intelligit, quod naturale sal vocat ob mistionem ex natura, cum eius præparatio & extractio sit artificialis. Sic de mercurio vitæ per solum naturæ sulphureum salem fixando: Item in Bezoardico: *Liquor gummosus cum spiritu salis omnia animantia permisceatur*, &c. vbi spiritus halonitri, vel etiam ammoniaci intelligitur.

Quercet. symbolica illustrata.

Putat autem istum salem rebus quasi animam, vim & formam conferre. Animam sali compararunt etiam prisci: Item *Aurum in aqua philosophica dissoluatur, quæ è duobus salibus volatilibus, sulphureo nimirum & mercuriali conficitur:* vbi spiritus halinitri (b) designatur quo calx auri rumefacta soluitur. Appellat & *ignem balsamicum naturæ*, spiritum scilicet ex halinitro, quo reperiuntur liquor vnctuosus sublimati. Item liquori mercuriali tantundem aut amplius *sudoris hermaphroditi, virilis & fœminea naturæ, aquea, & terrestris, volatilis & fixæ* addatur, &c. quæ est descriptio liquoris ex halinitro. Verum hæc sufficiant de natura halinitri, quam declarant satis ingredientia, materiæ, & passiones. *De viribus* eius habes integrum fere tractatum in chymicis Penoti: suntque qui de salibus scripserunt plures, quos consulere studiosi possunt.

Chymici fere ex halinitro faciunt salem seu *lapidem* quem *bruni aut prunellæ mineralis* appellant: Item *sublimatum fixum: calcinatum: liquorem: spiritum, aquam chrysulcam puluerem pyrium: oleum* & alia multa, sæpeque idem modis diuersis pro diuersitate vsus in mineralibus & medicina. Neque enim raro seruit tantum, estque præparationum adiumentum, vt & sal ipse per se in metallurgia. Nos *de sale prunella pauca.* Nomen *sal prunellæ mineralis* Paracelsicum figmentum est ex parabolica cabala Paracelsi, seu magia. Herbam *prunellam* commendat naturæ signatura, & experientia in Angina, & ardoribus vlceribusque & apostematibus, item phlegmonis faucium, vbi diluitur, deterget, maturat, absterget, sanat, in decoctis, succoque plærumque cum melle rosaceo, Rhob nucum, Diamoro vel similib. atq; etiam Gargarismis, Emplastris, Cataplasmatis & similibus formis adhibita. Parem vim, aut etiam ampliorem asscribunt *halinitro:* sed populari experientia excellenter in ardore gutturis, faucium & linguæ, in *febribus pestilentibus, & causo* quem *Vngaricum* vocant, item in *angina*, & gutturis à phlegmate crasso obstructione. Brunum (Die Breune) appellāt Teutones. Hinc innotuit *lapis bruni* (Breunstein) & sal prunellæ mineralis ex analogia cum viribus herbæ prunellæ, quæ voce alias etiam *symphyti* nonnullis communis est, sicut vicissim *bugla & bugula* prunellæ, cum bugula alias sit *media consolida, & symphyti petræi species* apud *Lobelium, & Clusium.*

Lapis bruni.

Quercetanus *anodynum minerale* vocat interdum autoritate quorundam chymicorum, qui videntur eius experientiam habere in demulcendis dolorib. per halinitrum fuluum, in *podagra* & aliis arthriticis. Monet autem Quercetanus nomen prunellę impositum lapidi fuisse ex vsu in *febre ardente* vbi ariditas, nigredo & ardor linguæ & gutturis, non multum à PRVNIS aliena, vt videatur vox tracta esse à *prunorum* arefactorum colore qui niger est. Inde fors nata est nomenclatio herbę *prunella* quod folia habeat *pruni æmula:* Sed ille affectus maiore ex parte Brunus est (Braun) vnde & Iordanus *Brunum Gallicum* deduxit: Et quia tum herbæ decoctum, tum dilutum halinitri per sulphur fixi vtile est puniceo linguæ, & faucium ardori: Item anginæ, inde nata est appellatio verius. Morbus quoq; non dicitur *prunella Hungarica*, sed *Brunus.*

Bugula. Anodynum minerale, qui titulus rectius debetur sulphuri vitriolato.

Præparatio huius lapidis (Ita enim vulgo in Germania vocant à consistentia lapidea, quæ est fere & aphronitri, seu fellis vitri ex officinis vitrariorum) adeo popularis est, vt nullus sit barbitonsor paulo peritior, nullus pharmacopœus, imo mulierculæ quoque aliquæ callidiores quin parare sibi posse videantur. *Capiunt salem petræum in tabulas obutum. Mittunt in ollam, peluim, vel lebetem fictilem. Liquato super prunas iniiciunt portiones sulphuris citrini, vti est in pergulis mercatorum, hoc est, vsualis. Postea iniecta pruna viua, vel ferro ignito immisso vel etiam charta flagrante incendunt sulphur vnde & sal petræ effervescit, & deflagrat. Cum consumta est flamma, & liquor videtur esse purus effunditur in patinam, ibique concrescere sinitur.*

Lapidis bruni præparatio.

Hæc est

Hæc est popularis confectio. In officinis quibusdam prostat sub nomine *salis petræ præparati*, nõ forma lapidis, sed pulueris. Aliqui nuncupãt *salem petræ combustum*, Verbuffren Salpeter: veteres cremátum, aut vstum dicerent.

Salpetra præparatum.

Conferantur a. cum isto populi officinarum apparatu chymicorũ operari, & videbuntur quædam illustriora, quædam vix tatore barbarum, & ambubaiis digna. *Penotus primo nitrum in ampla patina, vel vase plumbeo exponit soli, vt apricando albescat, inque puluerem album redigatur, vnde putat plus subtilitatis ei accedere. Post sale igne vehementi vritur, cuius vi id calcinat ad albedinem, quo simul gummositas diminuatur, & calor cum subtilitate in operando crescat.* Verum hæc præparatio frigidos spiritus dissipare cum calidis sulphureis potest: quo modo maiorem subtilitatem, tenuitatemq; efficere queat, nõ apparet. Sr nitrum purum assumit, volaticas partes non figi, sed discuti & separari palam est: Si salem petræ, falsilago peregrina sublatis spiritualibus vires acquiret. Videtur a. ad *nitrum Galeni respexisse, qui vstum tenuius fieri scripsit.*

Nitri ex Penoto præparatio.

Dioscorides illud cremat in testa donec candescat, quæ ratio respondet Penotianæ. Aliud aũt minerale esse nostrum halinitrum, aliud antiquorum non est dubitandum, quanquam non sic aliud vt tota natura, totoque genere dissentiat, cum nostrum halinitrum nihil aliud sit, quam veteris nitri essentia quam florem diximus synceram. Ideo & tota elaboratio est extractoria, qualem oportet fuisse & nitri ex lignis combustis collectionem cuius meminit Plinius.

Nitrum ẽ vstũ tenuius fieri quod puriolis nitro nostro non contingit.

Idem Plinius indicat *veteres etiã cum sulphure liquatum nitrum Carbonib. coxisse.* Hinc forrasse manauit inuentio salis prunellæ mineralis, halinitro substituto veterum nitro. *Liquefac*, inquit Penotus (c) *nitrum* (tu halinitrum intellige) *in forti tigillo. Fuso sensim inice sulphur commune magnitudine fabarum, donec nolit amplius ebibere:* (Imo donec purum fluat, & fixum appareat.) *Effunde in vas aqua plenum. Filtra. Coagula. Rursus liqua, iniectoque sulphure fluere sine. Id repete quinquies. Tandem solue aqua filtra & coagula.* Hæc Penotus. Incertum est, voluceritne vna manere sulphur, an incensum deflagrare. Sed nos putamus voluisse incendi: quæ sententia etiam Plinianæ præparationis esse statuitur. Quorsum n. compositio sulphuris, & halinitri, si præparatum salitrum per se volumus? Alias etiam *per se assatur, donec nigrescat, tritumq; ambustis remedio esse traditur.* Melior est præparatio Querce. *in Alexic. p. 401. Sal petræ studiose purificatus, seu halinitrum purum in crusibulo ad ignem dissoluatur. Liquefacto flores sulphuris paulatim adiiciantur, donec spiritu sulphuris acido impregnetur: bene depuretur, clarificetur, & in formam vitri pellucidissimi super marmor effusi reducatur.* Hæc ibi de præparatione. *In pharmacopœa restituta* paratur *anodynum minerale* (quod singulari vt dolores mitiget etiam à calida causa & inflammatione excitatos) *ex nitro optimo* (halinitro clarificato, & à sale separato) *quod funditur in crusibulo, paulatim superiniciendo flores sulphuris, qui eius pinguedinem tollant, & adeo purum, pellucidumque reddant, vt si super lapidem marmoreum effundas, omnino clarum, & diaphanum appareat instar vitri.* Id sal, seu lapis prunellæ dicitur, cuius mentionem fecit etiam *in tetrade in antidoto Lysipono*, titulo *salis nitri cum sulphure aut florib. sulphuris purificati & vitrificati.* Omisit vel occultauit incensionem. Quo modo alias pinguedinem tolleret sulphur? Rursus si debet spiritum acidum inferre, qui fieri hoc queat si incendatur? spiritus iste ex halitu coagulante nascitur; halitus ex incenso. Videtur hic suæ opinioni indulsisse Quercetanus. Nam *in sale prunellæ nihil est acidi:* Imo si sal petræ assumitur, salsedo prædominatur, adeo vt etiam aquas quib. dissoluitur excellenter salsas efficiat. Alias enitescit & ex præparato frigiditatis sensus. Nostrates non solent vsq; adeo pellucidũ reddere, contenti pura albedine, & fluxu sine fumo. Cum sæpius inicitur sulphur, sæpius incendi debet. Differt à plebeia hæc præparatio, quod halonitrum purissimum, & flores sulphuris recipiat, cum popularis tantum salem petræ, & sulphur citrinum. (d) Istis præparationibus melior est, quæ assumit *nitrum purum, & pro vnciis singulis singulas drachmas florum sulphuris. Hæ liquato paulatim per portiones iniecta, incenduntur, & deflagrare sinuntur, donec sal petræ vitreus perspicuus euadat. Hunc effundunt super marmor: vbi refrixit contundunt in puluerem, quem in laneam manicam Hippocratis, illatum perfundunt aqua rosacea sinuntq; purissime in subiectas conchas, vel patinas mundas defluere. Cum totum transiit, auocant rosaceam per destillationes vsq; ad medias. Reliquam exponunt frigori cellarum, & crystallos procurant. Ab his si iterum dilutum restat, id denuo coquunt ad medias, & coagulant sicut prius, idque quousque autem crystalli extiterint. Hos abluunt celeri agitatione si quid feculenti adhæret. Inde siccatos reponunt in vitro loco calido sicco. Dant ad sitim, ardores, vrinæ difficultates, & arenulas ex aq. fontana.*

Quercet. præparatio.

Melior præparatio salis prunellæ.

Quercetanus audet præbere à semidrachma ad quatuor scrupulos. Nos vocati aliquando ad *vetulam nobilem causo laborantem, effictimque sitientem*, aquam fontanam puram salis istius puluere miscuimus, donec obscura salsilago in lingua appareret. Dedimus hinc mediocrem haustum, *& miraculo cessabat sitis molestissima.* Alii præbent drachmam dimidiam, aut integram ex ptisana, vbi tamen idem modus obseruari potest, qui de præcedente contemperatione est positus. Nonnulli *qui acidum desiderant, potant salem ipsum vitrioli spiritu in hunc modum: Sal nitri ad brunum cum aq. rosacea præparatum, vt paulo ante est expositum, soluatur iulepo violaceo ex parte vna succi aut syrupi cum sacharo crystallino præparati, & sex aut octo aq. ros. optima. Solutio per colum traiecta guttis. Spiritus vitrioli ita temperetur, vt ferri posse videatur,* fitque aciditas grata. Hic porro iulepus per se gustari potest in ardore & siti febrium, vel adhuc amplius misceri aqua fontana.

Dosis intra corpus.

Sal prunellæ acidus confectus contra sitim.

Hydropicorum sitis demulcetur aq. endiuiæ vel oxalidis eodẽ sale, & spiritu vitrioli, aut simul seorsim alterato. In *æstuosis febribus, & causis*, etiam aq. fontana in qua *folia aliquot sempervivi maioris per noctem sint macerata, sal nitri præparatum*, seu prunellæ mineralis *soluitur, & aliquot guttis spiritus vitrioli, vel succo acido citri*, limonum, aut berberum diluitur. Eodem sale condiri etiam iuscula possunt, nec est formidandus in cibis. cum etiam nitro suo veteres, vt calastrico, ad mensas sint vsi. Tribuuntur eidem etiam aliæ vires plures, vt *contra arenas & calculũ* datur drachma ex oxymelite scillitico: vel dimidia drachma

ex aqua pettosilini vel fragorum aut baccarum rubi idæi vittiolato cum Syr. violato, vel de alt[illegible] aut oxymelite diuretico, &c. *In morbis pectoralib.* diluitur aqua mulsa alteraia hyssopo. Dosis minuitur pro ætate, & aliis circumstantiis. Pueris quoq; quadrimis exhiberi semiscrupulus, aut gr. 12. tuto possunt. Est enim bonum *diureticum & detersorium*, si continuetur 7. 8. aut 14. diebus *In Dysuria & Ischuria quater in die datur*, inquit Penotus. *Frigido ventriculo* propinatur ex vino, aut iulepo calefaciente. *In febre pestilente* exhibetur cum iulepo aciditatis citri & limonum, ex syrupis istorum & rosacea facto. Soluitur & aceto, succoque sempervivi & imponitur arteriis: Item *tumoribus calidis dolorificis*. Nam cum sit *anodynum*, eoa mitigat. Cum decocto cornu cerui crudi prodest contra vermes. In adultioribus spiritus sulphuris potest addi. Quercet. *in Alexicaco*, vbi de *Hungarico causo* agit, commistum cum aq. fontana, aut alio frigidiore liquore vult offerri. Respicit nimirum æstum vehementem, qui contrario frigore extinguitur. Sed ratio habenda est epatis quoque & ventriculi, ne calor natiuus quoque opprimatur, præsertim cum ille sol mercuriale frigus non ex toto posuerit. Liquoris fontana (quæ quartum gradum frigoris habere censetur) frigidioris exemplum fortasse posuerit aq. Nymphcæ, sempervivi, papaueris, lactucæ, fragorum, &c. vt sit vlui interno.

Admonitio de Quercet. grandiloquentia.

Commendat Paracelsicæ ad omnes inflammationes interiores, pleuritidas, peripneumonias, &c. quia virtute in primis refrigerante iste sal sit præditus. Sed tu cautus esto. Vides n. per sulphur & fixationem spiritus refrigerantes esse vel sublatos, vel oppressos aut retusos. *Iubebamus aliquando in ardente febre lapidem bruni diluere aqua, vt posset bibi. At illa aqua fere muriam salsedine assequebatur.* Nimium quidem quantitatem salis immiscuerat: Veruntamen inde colligere erat salsedinis virtus acris, mordax & calida: quæ etiam in biliosa abundantia ideo non conuenit, quia duo acria confusa ebulliunt, efferuescuntq;.

De frigore salis bruni.

Argum. Quercetani *quod sal iste lingua appositus maiorem glacie hyemali producat frigiditatem apud nos in Germania nullam habet experientiam*, vti neque rationem. Ascribendum forte est Paracelsicæ grandiloquentiæ, qua tamen aliquis imperitus studiosus possit decipi, vt periculum redundaret in salutē ægroti. Quod si etiam frigidior glacie hyemali esset, multo minus in ventriculum ingeri posset quam glacies. Quo modo vero vrinas tunc moueat, & sudores, præsertim mistū cum aliquo frigido liquore? Quid si extingueret calorem natiuum, & naturam ipsam adeo læderet, vt nihil mouere posset? Bonus ille Quercet. studio cōmendationis nimiæ non perpendit dicta *Foris prodesse sopiendis dolorib. ex* liquore cōgruo admotum, vt in phlegmonis, verisimilius est. Prædicat ēt mirabiliter teste experiētia sua, Germanorum & Hungarorum *ad febris omnes* præsertim *pestilentiales curandas felici iam successu.*

Ad omnes febres.

Quod si est, Rulandus & alii frustra sunt fatigati copiose de remediis contra causum pestilentialem commentandi. Nam hoc vnicum feliciter curare dicitur, idque cum frigidissima fontana & abūdantissima dosi vasti cuiusdam calicis.

Libenter agnoscimus Quercet. diligentiam & peritiam: prædicamus etiam medicis commodandi studium: sed monemus simul tyrones, ne istis ambitiosis præconiis inducti bonum medicamentum damnose collocent. Antiqui aqua frigida in causis caute sunt vsi. Est quidem communis indicatio à contrariis calori: sed videndum ne vis fiat naturæ, ventriculus labefiat, epar induretur, aliquid labis sit in visceribus, aut obstructio, aut humor, qui impulsus frigiditate obstructionem possit gignere, & ægrotum in colicam, hydropem aliaque mala præcipitare. Agnoscit hoc & Quercet. ipse, cum tandem mediocritatem probat, excessum improbat, id quod in ipso notabunt studiosi. *An sal prunella superet mistionem syrupi acetosi* vel succi limonum cum aqua contra febres, vt idem scribit, non immerito quæri potest.

De spiritu acido vitrioli, & sulphuris, qui sunt in calidorū censu multis rationibus, & autoribus contra Quercetani iudicium, facilius potest conueniri, vti & de acidulis vitriolatis. Nam temperamentum quoddam ex aquæ frigiditate & calore istorum spirituum acidorum existit. Nec de administratione etiam halinitri vsti dubitamus. Verum *videntur succi illi vegetabiles humana natura conuenientiores esse, & contra venena certiora habere testimonia, vti & de corroboratione familiariore.* Ita n. compertum habemus limoniorum & citriorum succos.

Aciditates Vegetabiles.

Syrupus acetosus.

Acetosus syrupus, si quidem fit ex spiritu aceti, seu aceto per destillationem albifacto, & sacchare, non idem habet temperamentum cum mistura halinitrosa, potestque inferior iudicari. Sin v. ex succis acidis citri, limoniorum, granatorum acidorum, &c. plus erit in hoc ad robur simul naturæ. *In pharmacopœa sal mineralis prunella doloribus à causa calida & inflammationibus excitatis conferre dicitur, vti & contra brunum Hungaricum.*

Magnum remedium.

Vocatur *magnum remedium diureticum, & diaphoreticum*: quod concedimus ob vim salis. Immiscetur *pilulis hydragogis* ob eosdem scopos: Item *tragea antepleuritica*, quia supra diximus destinari aduersum calores pleuriticorum, qui præter pleuritin etiam cum febre conflictantur. Recte miscetur *nephriticis* contra calculos & arenas renum, quibus etiam prosunt acidulæ nitrosæ. Vbi vero *vlcus renum est*, veraque nephritis circumspectiores debemus esse, ne erosionem augeamus. In *antidoto maiore contra pestem tolerabilior est* eius contemperatio, vt & in *El. de ouo maiore*, quæ sunt medicamenta polychresta. Non dubitamus posse etiam ad *salem theriacalem viperinum* transferri, & *immisceri sali itinerantium*, seu peregrinantium, qui varios potus, cibosque coguntur experiri. Sæpe zythopotæ, & piscivori in ventriculo colligunt humorum facile putrescentium colluuiem: Magis illi qui fungis victitāt & mortuis pisciculis: Item qui aquas male moratas ingurgitant, quod æstate viatorib. & messorib. euenit: Pōt simile quid euenire etiam lac potantib. His si dilutum salis prunellæ mineralis, aut trageā præbueris, vel sustuleris, vel minueris molestiam.

Plauritis.

Lapis sanctum.

In multis externis eximie pdicatur *lapis medicatus*, quem aliqui *sanctum* vocant, vt indicat Dornæus. Pro eo possumus vti *diluto lapidis bruni*. Quib. *caput æstuat, simulq; dolet*, vulgus solutum salis cibarii calide ad frontem & tempora alligat. Quanto rectius si administrabitur sal nostrum? Idem & *in tinnitu, & pressura aurium* valebit, nec inutiliter adhibebitur *ad collutiones dentium dolentium* & putridorum. *Nitrosa aqua exacuunt visum.*

Quare

Quare & collyrium ex nostro nitro contra *glaucomata, nebulas*, & similia expectabimus. Tantum de sale seu lapide quem prunellæ mineralis appellant. *Figitur autem halinitrum etiam aliis modis*, vt eo quem Quercetanus in libello de prisc. med. mal. cap. 4. habet, vbi simul est separatio florum, & partis volaticæ à fixa. *Halinitrum purissimum, quod sine strepitu super viuo carbone soluitur, & deflagrat, pondere libræ vnius aut duarum conjicitur in cucurbitam iusta capacitatis luto munitam, & in arena locatam. Imposito deinde alembico, sed non alte in arenam illato vase ne dissiliat, subministratur calor lenis, vt fulmines spiritus, & aquei, qui cum incensi inter se colluctantur, turbas tonitruales excitant, paulatim segregentur, & in alembicum, conceptaculumque modiste deflectant, quod ferè fit duabus horis. Tertia augetur ignis sine periculo, potestque cucurbita profundius in arenam immergi. Ascendunt spiritus varii, qui vitrum tinctura multiplici inficiunt, sicut fit & cum vrina, sulphur aut solutio mercurii destillatur, argumento*, vt putat Quercetanus *à sale esse colores rerum*: Sed re vera tantum dispositionem inferente, vt postea terminatum lumen aliud fiat atque aliud; quæ dispositio non est à sale solo, verum etiam ab aliis caussis. *An autem isti colores etiam foris*, in convexitate alembici cum flore salis petræ educto, penetrante per vitri soliditatem, consistant, quærendum est. *Quercetanus quidem affirmat, & testem Cherlerum* producit: *Sed aliis eodem modo halinitrum tractantibus euentus non respondit*. Quin nec verisimile est corpulentum florem penetrare se per vitream compagem minimè porosam. Fieri autem potuit vt per iuncturas non exactè clausas erumperit spiritus, & per externam superficiem se dilatarit, atque ita eam quasi pruina operuerit. Nam *ista natura est salis subtilis, vt cum in conchis aut aliis vitris coagulatur ex solutio, se expandat, & serpat foliatim*, expressio aliquando etiam plantarum figuris, quales nonnunquam in pruinosis concretionibus conspicimus. Exuperasse ergo parum munitos cucurbitæ margines, & alembici labra putamus, & serpendo per externa concreuisse, quanquam Quercetanus adeo constanter istam penetrationem dimensionum, priscis impossibilem indicatam, asseruerit, vt etiam in prima defensione cap. 20. suo anonymo pro argumento eam opponat. Sed hac missa, *cum post horas tres ignis augetur, vt iam incandescere Catinus cum arena posse videatur, tota volatilitas educitur, manetque in fundo halinitrum fixum & fluens, quod in fluxu quidem est perspicuum, sed in concretione candidum, quanquam amplius purgari & attenuari possit solutionibus & coagulationibus post filtrationem, vt etiam traluceat*. Fluit ad candelam instar ceræ, vereque est salis fusilis quædam species. Quercetanus negat *simile remedium esse in incidendo & detergendo*. Exhibet à dimidia ad integram drachmam ex liquore competente contra febres, quemadmodum etiam salem prunellæ. Ait enim euacuare *omnes humorum putredines, & conseruare corpus ab omni corruptionis inquinamento*, quantum quidem sal istud cauere potest, qui etiam ita dari debet vt non operetur vltra terminum naturæ. Lege ibi plura Encomia.

Halinitrum fixum & Volaticum: seu lapis & flos.

An salis petra halinitri penetret per vitrum.

Aliud sal fixum catharticum colligitur ex calce antimonii cum sale petræ in catinis facto. Nam postquam calx inalbuit, & iam cinis esse videtur, sal petræ qui vna concreuit ab ea soluitur aquis stillatitiis dulcibus, & coagulatur post filtrationem. Istud vitrum affectum est à calce, potestq; ad purgandum parua dosi exhiberi. *Si eliquatur* cum ferro, astrictionem inde trahit, & *epati, lieniq,* redditur analogum. Tale nitrum elicitur etiam ex venis martis, & veneris, cremata. Figitur & hoc modo: *Nitrum purissimum aqua stillatitia solue, filtra, coagula, idque tertium. Cape huius partem vnam. Affunde spiritus acidi ex sulphure partes duas. Digere, vt misceantur. Destilla ex retorta per gradus ignis à leni incipiendo, tandemque fortiter propellendo. Ita prolabuntur spiritus in conceptaculum amplum. Nitrum vero fixum in retorta subsistet*. Spiritum rectificabis, eritque soluiuum bonum. Sal nitrum fusile in retortis est vtile medicamentum ad *morbos renum. pulmonumque & febres continuas*. Prædicatur & in *pleuritide, & venenatis*. Datur drachma ex prisana, vel conueniente haustu. Sint autem Tyrones circumspecti in vsu. Melius est paulatim in dosi progredi quam statim summa data peccare. *Figitur & intra calcem viuam*, vt sal ammoniacus apud Penotum, & Quercetanum. *Aliquando halinitri & limatura ferri* partes singulæ; calcis viuæ duæ commiscentur, & in catino tecto inferuntur in ventosam fornacem per horas quatuor. Materia extracta postea perfunditur aqua pura, & sal separatum coagulatur. Qui amplius figi vult, ter idem repetit, semperque ad purum filtrat, & coagulat. Ex hoc per deliquium fit *oleum*, sicut & ex sale prunellæ mineralis si recte tractatus fuerit. Vt eo citius resoluatur, explicatur puluis super tabulam ex plumbo. *Quidam super fusum in catinis proiiciunt, ibique in oleum abire affirmant*, quod experientia docebit. Penotus ab igni remotum concrescere ait, & iterum fundi ad ignem. Nihil ergo aliud erit, quam nitrum fixum fusile, cui & fixandi virtus tribuitur. *Si tamen liquorem & inde spiritum expetis, solutum imbibe laterculis feruentibus, & destilla vt oleum philosophorum*: vel pro laterculis cape *testas ollarum glareosas* aut *chartam emporeticam rudem*: Et *destilla more aquæ fortis*. *Quomodo vero spiritus nitri sit faciendus*, habes apud Crollium in Basilica, vbi eandem huius rationem docet esse, quæ & *spiritus salis natiui, aut marini tosti. Tres partes argillæ figulinæ arefactæ, contritæ & per cribrum traiectæ miscentur cum vna pulueris halinitri addita aqua quanta ad impastandum sufficit. Formantur coni, vndique longiusculi seu bacilli teretes digitales, & in retortam illati per gradus ignis destillantur ad instar aquæ fortis. Spiritus fumi rubicundi specie prolabuntur. Commendatur ad colicam ventosam & phlegmaticam*: Item *pleuritin* & *brunum* morbum in caulo. Crollius miscet tum pari spiritus vini, & misturæ præbet duos scrupulos ad drachmam vsque ex aqua fontana tepente. *In colica quam Paresis sequitur mirifice prædicatur, si simul vmbilicus vngatur oleo expressitio nucis moschatæ addita Zibetha*. Circa finem curæ (ait) *vsus Enulæ campanæ salem resolutum efficaciter expellit*. Arbitratur enim ab humoribus nitrosis, vitriolatis & crudis oriri istam colicam, & fieri resolutionem per simile, quæ ex corpore porro sit propellenda vino inlato.

Sal fixum antimoniatum.

Nitrum fixum martiale.

Nitrum fusile sulphuratum.

Spiritus nitrosulphureus.

Oleum nitri fixi.

Spiritus halinitri.

Ad colicam ex qua Paresis.

Quercetanus in tertia confectione viperina vult *carnem viperæ imbibi debere spiritu salis balsamici rerum omnium conseruatoris* duplici modo: vt vel sal marinus admisceatur vt in vulgaribus carnium con-

Quercetani viperina confectio exposita.

conditur is fieri solet: vel potetur *nitro sulphureo siue acido spiritu* philosophis cognito. Dubites hic verum spiritum solphuris acidum intelligat, an spiritum stillatitium ex sale prunellæ mineralis, cui itidem spiritum acidum sulphureum tribuit. Possumus vel campanarium illum putificatum capere, vel nitri prunellæ liquorem. Aut halinitrum fixum misce cum dupla terræ lutes, qua ad fornaces vtuntur, aut ad luteos parietes. Fac nodos oblongos & destilla ex retorta. Miscent etiam soler sal cibalis halinitro. Sed hoc perinde est, ac si sumas salem petræ non clarificatum. Quod *si spiritum stillatitium misceas cum aqua ardente iunipterina*, & misturam hanc carnibus per modum imbibitionum vnias, simul *duplex antipharmacum tertio coniunxeris*, & si quid in carne sit virulentiæ hoc modo retundes. Cum de sale Theriacali agit. Nos, inquit, *viperas condimus spiritu salis*, aut tanta illis quantitate aspergimus eandem quantam ad conditurum suam capere possunt. Indefinitè dicit spiritu salis. Si prius salem marinum elegit, etiam huius spiritum sumendum esse iudices, aut salis communis, præsertim *si eo prius calx auri sit soluta*, vti est apud Crollium. Sed nec halinitri spiritum excludi posse, vires persuadent. Nam *nitrum obsistere putredinibus maleficiis constat* ex vsu contra fungos deleterios apud Dioscoridem, Galenum, Plinium, &c. Cæterum qui de aliis salibus, eorumque essentiis & compositionibus scire desiderat, eum remittimus ad Alchymiam, & syntagma. Explicantur eorum rationes fere etiam occasione aliorum magisteriorum, vt de sale ammoniaco per calcem fixo, de sublimato, qui dicitur alba aquila aliquando: de aqua eius soluente aurum & mercurium: De sale communi, minerali seu fossili: marino: Alkali, sodæ, cineris clauellati, tartari; salibus extractis mistorum & compositionibus, quibus fiunt sales artis, magistrales, viperini, peregrinantium, Taberi, Elebroth, &c. extant multi tractatus: videre potes Quercetanum *de prisca medicina materia pag. 13. 49 &c. In pharmacopœa pag. 624. 530. &c. In tetrade pag. 347. 351. 398.* Penotus vero *in denario & chymicis* longè habet plura, cuius ænigma *pag. 51.* de Leone viridi conuerso ex sale subtili per se penetrante, quod fit ex mercurio philosophorum salis naturam habente, &c. vide vt intelligas probe, vti & quæ differit de sale dulci melleo ad sitim hydropicorum *pag. 48. 49. in chymicis.*

Ænigma Penoti de Leone viridi ex sale.

(*a*) *Per fixum nitrum non inflammabile hic non salem prunellæ mineralis intellige, qui respectiue etiam dicitur fixus: at inflammari potest sed penitus in igni manens tantumque fluens sine fumo.*

(*b*) *Alii intelligunt aquam factam ex halinitro & sale armeniaco, sed si literam Quercetani inspicimus, & quæ de sale Petra scripsit, tantum spiritum huius requirit, quanquam non ignoremus versutiam Paracelsistarum. ex qua factione fuit Quercetanus.*

(*c*) *Vulgaris modus: solue halinitrum aqua pura. Filtra per chartam. Liquati in catino libræ particulatim iniice florum sulphuris vnciam, donec pinguedo sit consumpta. Ter id faciendum. Huius media drachma soluitur aq. rosa. ad oris bronum eluendum. Deglutitur etiam contra ardores spiritus vini additur contra tussim, &c.*

(*d*) *Inscitiam & incuriam, an auaritiam apothecariorum & barbitonsorum hic accusandam censeas perinde est. Salem petræ vndecunque arripiunt, & per sulphur impurum purgare conantur, faciuntque lapidem spissum, densum, opacum, durum, valde salsum & ex parte etiam amarum. Ita optima medicina cum in manus nebulonum incidunt, pessima euadunt, & nihilominus pro optimis venduntur.*

Capvt XVIII.

De Tartaro nonnulla.

Spiritus aqua oleum, & sal tartari.

MVltiplex Tartari vsus in Alchymis & Medicina, siue principalis, siue seruilis, facit vt *in chymicis commentationibus* non potuerit præteriri. Quercetanus *cap. 1. de spagyricis* vegetabilibus scripsit ex *Tartaro infinita* parari medicamenta, de quibus alibi sit disputaturus. In eo vero loco proponit *aquam & oleum fœtidum* (*a*) externi vsus per destillationem ex retorta, & oleum quidem *vlceribus* destinat: Sed *aquam rectificat per colcotar* bis aut ter ab eo destillando donec desinat fœtere, possitque dari contra *viscerum obstructiones*, & morbos *concretionum tartarearum*. Eandem aquam circulat cum vini spiritu, & hoc rursus abstracto melius, ad eosdem vsus medicamentum promittit. Imò ne opus quidem est separatione totali. Nihil enim impedit quin oleosa pars spiritus coniuncta cum tartarisata in vsum veniat, cum & alias salem tartari ita præparare soleamus. Ibidem caput mortuum calcinat, & aqua calida *salem* elicit de more, ex quo resoluto in liquorem *ad facies maculas & vlcera medicinam* conficit. Hæc tum temporis in illo libro proposuit. Sed quod ad destillationem aquæ attinet & olei, eam Crollius accuratius descripsit titulo *spiritus Tartari in Basilica duob. locis pag.* scilicet 143. in specifico purgante Paracelsi quod simul vitriolatum est, fitque soluto vitrioli per oleum tartari repercusso: aqua & calce Tartari: vino albo: sale capitis proprii, &c. *Et* 157. vbi ex tartaro loto, vel in cremorem crystallinum redacto aquam & oleum destillandum ad modum aquæ fortis prolectat. Vocat *arcanum ad obstructiones, & putredines* excellens quod & in aliis morbis à scropulo vno ad duos exhibet, vti ibi potes legere. Illud notandum est quod tum aliis modis possit fœtor huius spiritus tolli, tum sæpe distillando à colcotare semper recente. In pharmacopœa Quercetanus ait se ab Andernaco accepisse methodum qua *carnes viperinæ in essentiam redigantur*, ipsique vicissim communicasse *arcanum Tartari*. Hoc vero titulo plurimæ apud Paracelsum, & alios extant descriptiones. *Cape salem tartari. Affuso spiritu vini in phiola clausa, circula in balneo donec spiritus rubedinem contrahat. Hanc effusam in alio vitro digere. Secedet sedimentum farinaceum ad fundum.* Si non libet hoc per digestionem procurare: *habe in promtu oleum tartari, aut spiritum sulphuris. Instilla, vt fiat turbatio,* & post hanc præcipitatio. *Puluerem, qui fidit, separa à liquore per effusionem: Et si solus est in digestione per se segregatus, destilla ad oleositatem, qua vteris pro arcano:*

Pollo-

pollinem autem qui subsidit edulcora, & cum aliis arcanis mistum ad usum transfer. Dantur grana 8. aut 10. *in obstructionibus.* Hæc arcana eiusmodi sunt vt ab ingeniosis varie possint & præparari, & misceri. Matthias Gralebeccius medicus in Hercinus & chymicus peritissimus medicamentum generale conficit ex spiritus seu aquæ Theriacalis (quæ fit ex spir. vini bene exsiccati *partibus 20. Theriacæ Androm. part 10. Myrrhæ selectæ quinque, croci orient. vna: camphoram rostro alembici inter destillandum posita dimidia) portionum quinque. ℞ Tartari tribus: vitrioli vna, quæ confusa digeruntur in mensem, liquor vsurpatur per se, vel cum aliis appropriatis* dosi ℨj. vel ℨij. &c. vt Diaphoretica. *Alius igitur arcani tartarei modus est per salem tartari ex calcinatio extractum & sæpius solutum, filtratum & coagulatum, qui eodem spiritu vini sæpius perfunditur donec vna exeat per alembicum. Deinde circulatur diu. Circulatum mollissimo balneo ad oleositatem redigitur. Si nolumus circulare, tam sæpe spiritum vini affundimus, & retrahimus donec sal fiat animatus.* Inde à fecibus sublimatur, id quod & Quercetanus scripsit *cap 6. de prisca medicina*: Et voluit fortasse hoc arcanum denotare.

Aureum arcanum tartarizatum.

Sed ex fundamentis veterum sal ille fusilis coniungendus atque animandus est cum soluto auræ calcis per spiritum eiusdem salis Tartari factum. Duo illa debita proportione & modo composita in vnum coalescunt *lapidem medicinalem rubeum*, vbi medium coniunctionis corporis & animæ est spiritus. Intelligat ergo Tyro noster, quod *sal tartari sublimatus debeat figi vt fiat corpus album: Figetur per se in suo vitro ... versionibus in cineribus vel stufa sicca Athanoris, cum fixus est, soluitur deliquio, & solutioni additur per modum imbibitionis, alterum solutum, semper digestionibus interpositis qua arte solent reversiones peragi. Demum fit coagulatio.* Possumus & siccum salem sic potare: sed minor est penetratio. Humidum humido commistum totum peruadit. *Aliter fit arcanum*, sed ignobilius *per acetum proprium ... sali crystallino tartari* (qui fit sæpius soluendo, filtrando & coagulando) *affusum ad palmi altitudinem. Inde digeritur, donec sal aceti vim assumserit. Nam acetum in digestione quasi coagulatoria densatur. Deinde extracto priore aceto, immittitur nouum, idque tam sæpe repetitur, donec destillatio tam forte acetum reddat, quam forte est additum. Tunc vsque ad oleitatem redigitur, & addito triplo vel quadruplo terræ luteæ, qua vtuntur fusores, fiunt pastilli, qui destillati ex retorta more aquarum fortium exhibent oleum citrinum suaueolens in quod mutatur spiritus, qui prius in conceptaculo consistit.* Hoc quoque oleum potest cum soluto calcis aureæ contemperari, si liber. Solutum autem id fieri debet per oleum vitrioli, aut sulphuris. Sed mittimus arcanum. *Magisterium tartari purificati* à Quercetano in pharmacopœa appellatur *cremor tartari*, aut sal, multum certe diuersa vi vocabulorum. *Cremorem enim Latini vocant lacteum liquorem ex maceratis, vel decoctis granis*, vnde cremor hordei pro ptisana. Est & cum *florem lactis*, ex quo deo-

Cremor tartari.

fatur butyrum, sic nuncupamus. Quando Tartarum vini albi crystallinum coctione ex aqua pura soluitur, non cremor fit lacteus, sed solutum. Id per colum statim adhuc calidum traiicimus, & in frigore consistere in crustam & grumos sinimus. Hos abluimus aqua noua, vt sordes externæ discedant. Deinde coquimus iterum aqua, & coagulamus, idque tam sæpe, donec grumi puri instar marini salis existant. Hos exiccatos, tritosque in puluerem niueum pro vsu reponimus. Aliquam similitudinem salis hoc magisterium habet, sed sal re vera non est, quod facile salis tartari vniuoci collatio potest ducere. Nos *tartarum purificatum* dicimus. Ideo & Crollius *tartarum vini albi generosi, quod in fractura nitescit, lauat aqua pluuiali tepida tam frequenter, donec sordes abscesserint, postea que etiam vino tepido optime purgat: aut coquit puluerarum aqua soluitque totum, si non vna, at pluribus coctionibus. Inde filtratum diuoporat ad medias, ex quibus crystallos colligit: qui si debent niueum puluerem exhibere, amplius sunt soluendi, abluendi, filtrandi & coagulandi. Penotus* in chymicis simpliciter describit & *cremorem* vocat. Datur *ad purgandum* drachma vna cum brodio Sed Penotus *grana octo Diagridii addit*, vt lien expurgetur. Alias etiam ad *ventriculum & cerebrum* purgandum offertur in *melanagogis*, & *phlegmatagogis*. Est & magna pars *panchymagogi*, quod *diatartarum* voces. *Diasennæ* Montagnanæ & Wieri idem recipiunt ad quorum imitationem Quercetani compositiones videntur directæ. In consilio pro nobili quadam virgine *crystallum* appellat, prædicatq; *ad ventriculum expurgandum, epar* item & *lienem, mesenterium*, &c. à terrestribus, mucilaginosis & tartareis fecibus. Dicitur & insigne *diureticum*, additis nonnunquam salibus absynthii, artemisiæ, melissæ, ceterach, &c. Si crystallos hos tartari dederis cum tertia parte crystallorum vitrioli: aut salis prunellæ mineralis sexta, non inutile habebis medicamentum contra *calculum*. Dari cum iulepo vineo potest, *qui fiat ex vini poculo, & syrupo violato. Misce id syrupo rosato solutiuo, quas aqua Endiuiæ sit dilutus*: Vt: *Cape syrupi vnciam, aqua Endiuiæ duas, aut tres: Salis prunellæ dimidium scrupulum, si recte sit paratus: cremoris tartari mediam drachmam, aquæ cinamomi drachmas duas. Misce pro haustu.* Id *tartarum rosatum* est: quod etiam sic parabis: *Solue tartari crystallos aqua rosacea in balneo. Deinde adde syrupum rosatum solutiuum. Coque ad consistentiam qua possis formare pilulas.* Potes & simplici rosarum succo miscere. De vitriolato Tartaro reperis apud Quercetanum & Crollium. Penotus in chymicis septem præparationes proposuit pag. 189. Quid sit *tartarum philosophorum*, vide Denarium Penoti *pag. 143. de aqua mercuriali quadam.*

Tartarum purificatum.

Tartarum purgans.

Diatartarum crystallatum.

Tartarum rosatum.

(4) *Tartarum vulgo teritur cum sale, vel quod sincerius est, cum silicibus, & destillatur ex retorta per gradus. Exit aqua, & oleum fœtens, quod per cineres destillando corrigitur ad arthritin vtile.*

CAPVT

Caput XIX.

De auro & argento nonnulla

In hæc metalla quantum operæ studiique sit impensum, & adhuc impenduntur, superuacaneum est dicere. Vitale principium in corde repositum esse, animale in cerebro agnoscunt cum Hippocraticis Hermetici. Saluis his membris, & eorum facultatibus *καθόλου* omnia salua esse, nec periclitari vitam humanam statuerunt. Salua vero esse non posse chymici voluerunt nisi astra, quibus gubernantur, bene sint disposita: quæ, cum ad medicinam adhibentur, requirere itidem astra quædam medica videntur, quorum præsentia vtrique facultati salus sit præsto, non tantum per modum conseruationis, verum etiam restitutionis, si quid detrimenti euenerit. Mistum mistis conseruatur, & sanitatem optime, si qua læsio facta est, ex iisdem recipit, quanquam non sine simplicium adiumento. *Mistorum classes tres sunt: vegetabilis, animalis, mineralis.* Hinc *astra principalia catholica trium* sunt generum, vti ex analogia deducunt. Est *Sol vegetabilis in vino: Sol animalis in mumia humida hominis sani*, vel etiam Leone: *Est mineralis in auro*: Omnes cordi respondentes, cui seruando quandoque dicuntur esse prædestinati, vtpote maiore mundo propter minorem, qui tanquam finis, & perfectio est illius secundum totum, & partes, condito. *Est autem per magiam Hermeticam qui Sol planeta & luminare magnum est in cælo, cor in homine, & aurum in mineralibus, vinum in vegetalibus, sanguis in animalibus*, quæ itidem soles dicuntur, non quod sola sint huiusmodi: Inueniuntur enim multa solaria alia in bestiis, gemmis, plantis, &c. sed quod principaliter talia. In his etiam ideo præ cæteris tam anxie est desudatum, confictique *tres lapides solares*, quia si astra medica eorum habemus, frustra solliciti simus de aliis, quorum potestates sunt inferiores. Hæc latius extendunt, declarantque Hermetici: Paracelsici vero etiam plus quam hyperbolice ampliarunt, & vt de Sole sunt philosophati, ita de Luna quoque, quanquam neglectiore cura in hoc astro explicando sint versati, quod arbitrarentur omnem Lunæ vim in Sole contineri, sicut & Luna cælestis à Sole olympico lumen, & virtutem accipere perhibetur, estque Sol masculus, & ideo validior potestate, Luna fœminea. Sic cor de saluo, oppositum ei cerebrum putant valere, nisi tamen independente vitio sit labefactatum. Dum itaque Sol seu aurum Hermeticum, & philosophorum omnem ad se attraxit ferè chymiam, non pauca producta sunt medicamenta, quorum nonnulla Quercetanus ex Paracelso commemorauit *cap. 37. Tetradis pag. 420. 456. 477. 431. & in Alexicaco pag. 469. & 490.* cuiusmodi sunt: *vitriolum seu sal Solis: Sulphur solare: mercurius* & ex hoc varia: *Arcanum Solis: magisterium Solis: Quinta essentia: Liquor: Elixyr & spiritus* eliciendi modi quadraginta aut quinquaginta, qui omnes citrini, rubri, vel valde rubri: Præterea *præcipitata* ex mercurio Solis foris candidi, intus sanguinei, &c. Scripsit *Tanckius ad Rulandum se omnia Quercetani arcana in manibus habuisse*, quæ etiam suo tempore sit cogniturus diligentius. Proculdubio ergo & ista, quanquam forte non potuerit elaborare, cum post ista parum vltra annum vixerit. Meminit idem cuiusdam libelli in quo fuerint *aurum potabile, oleum Solis, crystalli Solis, Q. Ess. Solis & Lunæ; oleum antimonii & Q. E. vtriusq; de lapide*, ad ingenium Paracelsi. Si tituli autoritatem & scientiæ opinionem conciliant, nos etiam plura vidimus, & descripta, impressaque accepimus. Quid prodest multitudo si in vno auro potabili sunt omnia? De hoc quidem nos alias diximus, quod sententiæ exæquent numerum capitum, & dum omnes sibi somniant quoddam philosophorum, nemo tamen fuerit qui id se assecutum esse, aut vidisse, aut præstitisse magnifica ista quæ de eo palam efferuntur, possit gloriari absque fuco, cum tamen non defuerint qui lapidem aurificum possederint, cuius eadem est cum auro illo potabili materia. Anno 1608 & sequente duo præstantes Medici in eo elaborarunt, atque alter etiam in argento potabili. Horum collationes operæ precium est audire, vt sint seu nobis, seu aliis quoque tanquam in vasto isto oceano cynosura.

Tres soles medici.

Aurea medicina.

Aurum potabile.

Aurum potabile, inquit vnus, *non quidem habeo: Sed quomodo paretur, SCIO. Ego triplex agnosco: Vnum sic dictum est Lapis vegetabilis, qui vel ex vino, vel alia præcipua herba parari potest. Alterum est, quod fit ex Sole (auro) soluto. Solutio fieri potest multis modis pro vt est menstruum. Sunt enim vel corrodentia, vel non corrodentia. Quod per corrodentia fit aurum potabile, non venit per se in vsum medicum. Non corrodentia vel salis tincturam extrahunt: vel substantiam dissoluunt, & in liquorem conuertunt. Horum duorum te vnum parare* (Scripserat enim alter se non tantum semel, sed & secunda vice confecisse) *conicio. Quod illud sit, proxime aperias. Non tamen totum processum volo, ne videar tua arcana velle extorquere, aut ambire. Dicam tibi tamen: vel factum fit vinis solo: vel cum suo corpore armato. Nec habes tertium quod scio. Persuadeas autem tibi me hæc non ignorare. Imo paratus sum, quantum licet, aut mea experientia admittit, tuos iuuare conatus. Mitte mihi de tuo auro potabili vnam atque alteram dosin. Ego tibi, vbi ad finem peruenero remittam argentum potabile verissimum. Tertium aurum potabile est verissimum, quod ea præstat omnia, quæ illi ascripserunt Philosophi. Non vero prius fit nisi in lapidem Solem redegeris artificio suo, quod solis philosophis notum est à nullis scriptum.* Hæc ille bonus anno 1608. Augusti sexto, quibus addit fuisse quendam, qui *præcipitatum habuerit sanguinei coloris cuius grano vno potuerit curare omnes morbos, qui tamen ante semestre apoplexia perierit*, quod Deus hominibus eiusmodi medicinam INVIDERET, &c. Male hoc & blaspheme. Quis enim piè dixerit in Deum cadere inuidentiam, cum ne Plato quidem suis vitiosissimis diis tale quid asscripserit: Redargutus potius est autor suo experimento & vanæ gloriæ conuictus proprio malo, quanquam cum tale quid Paracelsicis (vt plærisque) euenit, *fatum & terminum destinatum soleant obiicere vane.* Domious enim longitudo dierum nostrorum, qui & sæpius longam vitam piis promisit, & præstitit. Illi vero gloriatores fere quinquagesimum non attingunt. Sed ad nostrum, qui & ipse inter opus, vti arbitramur tam auri quam argenti potabilis obiit, nec minus etiam alter qui bis confecisse scripsit: *Vterque causo pestilentiali, in ætate virili,*

Triplex ☉ potab. T. Semel) sed nunquam exhibuit, verbis forte à sua opinione contentus. Vnde scis esse verissimum qui nec fecisti, nec ab alio factum es expertus? Deus inuidia accusatus stulte? Paracelsicus omnibus salutem promittens Catholicam moritur apoplexia.

vitis, quod delendum. Ex commemoratis enim videtur longiore vita vterque dignus fuisse, vt studia medica tanto melius prouehere potuisset. Quod attinet ad distinctionem auri potabilis, ea diuersitâ vulgari in minerale, vegetabile, & animale: tantumque proponit minerale, & vegetabile: Illud vel ex auro per diuersa magisteria adhibitis corrosiuis, vel non corrosiuis, vt vini spiritu ad quintam essentiam exaltato solo, vel exasperato per proprium salem, vnde alcalisatus dicitur: vel ex mercurio philosophorum & Sole, siue auro metallico viuo. Vtrumque apud Paracelsum inuenitur, qui *per regiam vnum facit potabile aurum, negatque id sine corrosiuo valere*: alterum *per liquorem mercurialem ex cinabari fossili destillatum*. pro quo substituunt alii *oleum sublimati crystallini*, sicut *pro regia vsurpant liquorem vel spiritum salis ammoniaci fixi seu fusilis, aut spiritum vrinæ*, vel salis communis, vel tartari, vt & Crollius qui calcem auri spiritu salis solui, & solutum pro auro potabili offerri posse indicat. Verum in hoc mire variant artifices, vixque est quin sibi peculiarem formulam affingat. *Non est contemnendum, si sic potes auri corpus soluere calcinando, reuerberando, soluendo, destillando per retortam aut alembicum, vt spiritum vini quinta essentia soluatur, fiatque irreductile*, ad quod in primis confert *menstruum mercuriale cuius vi aurum totaliter soluitur, & in salem fusilem perducitur*. Sed nec hic modus contemnendus videtur.

Auri potabilis distinctio.

Paracelsi aurum potabile.

Menstrua auri potabilis.

Ex colcotare eluto, vt salsedo decedat, extrahe tincturam. Hanc imbibe oleo vitrioli rubeo tertiam, vt supra indicauimus, destillato. Digere per menses duos aut tres in Pelicano phiola Hermetice clausa, vt draco ruber deuoret suam caudam, & tandem in igne amice quiescat vnione essentiali & irresolubili facta, in quo leni igni procedas oportet, donec magnam ferre possit lacerta illa rubra, seu salamandra. Extrahe tandem ex vase suo. Solue per deliquium in oleum. Cape calcem auri per liquorem vnctuosum & spiritum ex eo destillatum (assumitur ad illum antimonium & cinabaris, vel sublimatum, vel etiam hoc solum) *preparatam. Quidam tamen tantum fulmineam illam capiunt, quæ fit per aquam regis & oleum tartari: alii extrahunt prius ex amalgamate per sulphur; postea etiam per focum sulphure reuerberant, donec in tamorem assurgat, &c. Isti affunde oleum, quod iam est ex acri & corrosiuo dulce effectum. Digere in phiola calore mitis Athanoris. Videbis ascendere & descendere miro modo, vt factum est etiam prima vice cum Draco voraret suam caudam. Hic in fundo est terra mortua: anima sublimat. Sed cogitur ab ambitu depluere & in centrum redire, tuncque illo arctissima vnione coire. Interim multiplici isto motu corpus magis magisque recluditur, & attenuatur fitque id quod supra erat, idem cum eo quod infra, vicissimque, & acquirit totam vim superiorum & inferiorum, vt ait Hermes. Si vis puluerem, habes: Si oleum, facile soluitur in calore humido.* Augetur idem mercuriali amalgamate vel etiam auri calce noua. Nam oleum auri istud statim agit in aurum crudum, idque in sui naturam conuertit, sicut aqua niuem. Verum redimus ad nostrum autorem.

Singulare aurum potabile per Draconem rubrum.

Aurum primum potabile ex vino principaliter parari docet: Habes modum in lapide vegetabili, quem *in syntagmate* descripsimus, & de quo etiam Quercetanus egit *cap. 6. med. prid.* Item Vlstadius *in cælo philosophorum*. Notandum in hoc est, quod *possit etiam aurum minerale recipere, vt sic non æquiuocum aurum potabile sit, sed vniuocum & essentiale*, idque nos omnino sic fieri debere iudicamus, licet tubram tincturam ex corpore proprio extractam pro sole & auro proponant, existimantes aurum minerale esse extraneum, & nihil peregrinum debere homogeniam essentialem intrare. Sed recte Thomas negat *aurum à natura lapidis vegetabilis alienum esse*, cum & ipsum in se habeat vim vegetatiuam vt summi artifices testantur. Dicimus à natura lapidis vegetabilis, imò & animalis, quia tum Thomas hos potissimum respexisse videtur, cum omnes isti tres lapides per aurum minerale ad eundem reducuntur, vt ex vegetabili, & animali tantum sit materia, cui aurum, vel argentum minerale infert formam.

Aurum potabile vegetabile.

Quod vero aurum potabile sine auro ex lapidibus pretiosis, marcasithis, herbis cordialibus, vt est & apud Vlstadium, conficitur, id cumparatione tenui & valde æquiuoce est aurum, nec consentit cum philosophorum in Solis metallicis, & mercurio, qui etiam ex vegetabilibus, & animalibus peti potest, licet remotius, indagine. *Idem autor noster* meminit in aliis literis in Nouembri an. 1608. scriptis cuiusdam *Bergeri seu Montaui, qui Cæsariæ Maiestati aurum quoddam potabile obtulerit*, de quo tamen non constet quicquam magni esse per id præstitum. Et sunt sane multi qui eidem Maiestati in auro laborauerunt, ex quorum numero dicitur *Kellrius Anglus fuisse, lapidis aurifici scilicet ille possessor.* Item *Crollius* id ipsum de se *in Basilica* memorat. *Nuper apud nos erat* quidam Thuringus, qui referebat se quoque & nescimus, quem alium, in eadem fornace desudare, sed labore in contentionem euadente. Addebat modos in Alchymia propositos titulo auri potabilis recoctos fuisse frustra, quia non responderint voto, hoc est, cuiusque phantasiæ. Illi tamen auctores non attenderunt Alchymiam nostram ibi tractare magisteria, & non essentias. Ideo *non mirum est essentiale aurum potabile & elixyr verum quæsitum esse, at non inuentum.* Si penitus opera nostra inspexissent, inuenissent quod desiderio satisfaceret, modo tum *Latinitatem* intellexissent, tum *animum ad quædam recondita*, quæ non licet euidenter dicere iuxta morem artis, & magistrorum consuetudinem, adiecissent. Pergit ille noster: *Mea Luna ante futuram æstatem* (scilicet anni 1609) *non orietur in meo Horizonte. Ego nunc paro aurum potabile ex minera eius, quam in Misnia natam accepi. Dies sunt breuissimi. Ideoque opera tardiores. Scribis sine putrefactione philosophica aurum potabile fieri non posse, & recte quidem: Sed qualis illa? Quo modo putrefacies quod nullius elementi vim metuit? Si enim non desinit esse metallum, nullam eius est operatio: Sed nec hoc sufficit, nisi prius à puro separaueris impurum. Non est aurum purum, vt philosophorum vulgus existimat. Marcasitham auream putabam te habere posse ex laboratorio Cæsaris, quia scio etiam C. in iis operatum esse. Sed ad te mittere possim eius portionem hic terris natam, si tibi vtilem esse censueris. Sulphur, quod inde elicitur, rubicundum est. Ad Crollii mortem periarbor, &c.* Hæc in hac *Epistola* noster. Vides voluisse materiam auri potabilis posse esse etiam auri venam, aut marcasitham. Hinc opinio nata est ex antimonio aurifero, & auri

Aurum potabile sine auro natiuo.

Montaui ☉ potab.

Magisterium auri potab. aliud est ab essentia.

Luna potabilis Tanckii tarda.

Marcasitham auriferam posse esse materiam cuiusdam auri potabilis. Vide infra pag. 739. 740. ex Basilio.

auripigmento conflari, præsertim cum Paracelsus scripserit *in primo ente auri, & minera antimonii eadem apparere signa*. Sed si aurum adeo purum requiritur, vt etiam id quod ium suum, & obrizum est pro impuro habeatur, cuiusmodi erit ex Marcasitha aurifera non optimorum metallorum, sed sonorum misoiæ? Intelligimus huius quoque medicinam posse auream dici, vti illam cuius meminit Quercetanus, veruntamen vninocum, & verissimum aurum potabile philosophorum non esse, quanquam idem autor pollicitus sit *verissimum*, & parare voluerit ex minera. Nam ex hac verissimum Quod attinet ad disputationem de putrefactione: non illam vulgarem intelligere debemus quæ secundum Aristotelem fit vi elementari. Ideo & frustra noster hanc producit. Ille alter respexit ad *philosophicum apparatum vbi solutio fit per mercurium philosophorum, & discessio elementorum mystica*, quam putrefactioni, in qua itidem fit separatio compararunt. Apparet ibi etiam *nigredo* emergens, quo modo in vitrioli solutione *sulphur volaticum* enatat quando ad putrescendum reponitur. In philosophorum itaque lapide, & auro potabili tale quid requiritur non ad apparentiam vulgaris putredinis, sed secundum analogiam. Hinc si id verissimum est aurum potabile, reliqua quæ fiunt solutione calcis & circulatione non erunt vera: *Et est sane aliud aurum solutum, aliud oleum istud philosophicum*. Sed dic quæso id ne est verum aurum, quod suum *esse* adhuc habet, tantumque potabilitate ab aliis discernitur, an id quod destinctum est, & non amplius est, sed fuit aurum? Imò *quod ne solum quidem est aurum, verum composita medicina ex soluto & soluente*? Donandum est aliquid artificum licentiæ, & admittenda modificatio quædam, qua *Rhabarbarum bibisse dicitur qui eius extractionem bibit*. Alias non bibit hordeum qui ex hordeo, & aqua decoctum, sed ex eo potum confectum. Quod vero est illud vulgus philosophorum, quod narrant? *Assumitur ad opus purissimum ex mineris aurum, quod in se seminariam vim habet*. De hoc censent omnes nihil esse aliud quam *purissimo, perfectissimeque purgatum, absolutum, & coagulatum mercurium* cui vni nihil in ignibus pereat, vt canit Augurellus, & tot cum ipso præstantissimi Philosophi. Passus nimirum hic est ille noster aliquid humani, & vt pace eius dicamus, incurrit reprehensionem *Pontani qui recte scribit*, vel insaniat *Cunradum*, *nihil in opere vero abuci, sed omnia simul mutari*: tum videtur minus sciuisse artificium lapidis, & tamen sibi persuasit se scire, & mittere posse verissimum aurum potabile. Tales tamen homines sunt *Libauianorum scriptorum censores*, & reprehensores, quin & correctores, vti idem de quodam *Duncano Bornetto* scoto refert, ipsum edito quodam libello emendare non raro Libauium. *Ego sane Libauius in chymicis epistolis & disputationibus inuestigatiuus fui: in alchymia digestionem ex methodo instituere conatus sum, & non mea sed sapientum artificia tradere*, quanquam alicubi inspersis etiam meis seu opinionibus, seu experientiis. In inuestigatione non solemus definire, sed pati aduersantium obiectiones, de iisque quid videatur, aperire. Si methodus castigationem postulauit, hîc quoque me non pertinacem ostendi, imo proposui etiam diuersas instructiones, cumque Palmarius ille conuiciator nescio quid requireret, & putaret meliore forma artem exornari posse: hoc quoque non contemsi. Si vero emendatio est directa in formulas præparationum, iam non meum opus emendatur, sed artificum, quos vtinam illi emendatores semper assequerentur. Verum hæc transeant. Ad puritatem auri porro quod attinet, si totum est homogeneum perfecto opere naturæ factum, satis. Nec obstat quod tinctura extracta relinquatur corpus album. Non enim est hoc signum impuritatis. Sed neque si aliqua portio argenti insit, repudiatur, quia est potestate proxima aurum. A metallis imperfectis tamen debet abesse: *De sulphure marcasitha rubeo* quod scribit, neque Crollianum est, neque Paracelsicum. Vterque enim rubeum suspectum habuit propter sandarachæ venenum, de quo *supra* nostram sententiam indicauimus. *In Epistola*, quæ signata est 30. Ianuarii an. 1609 hæc habentur: *Tuum videro excepto aurum potabile. Iam denuo confectum est. Cur non dosin vnam atque alteram mittis? Ego mittam de Luna, sed ante nundinas vernales fieri non poterit. Interim aliam mittam medicinam, si ex voto omnia successerint. Paraui hisce diebus sulphur fixum, quod rubet instar croci Martis, & in igne subsistit. Nuper quidam retulit Cæsarem curasse parari furnum ex vitro pellucidum, lampade instructum, in quo spiritus vini ardebit. Supra ouum philosophorum continetur vase vitreo inclusum*: (potius: Super lampade vas vitreum ouo philosophorum inclusum) *Ego iudico paraturos eos vitreum lapidem. Lapis philosophorum non videtur esse interitui obnoxius*, &c. Ita ibi: *Mitum alterum non ansum fuisse suum potabile exhibere petenti amico*, & promittenti amœbæum. *Sulphur istud fixum* forte fuit marcasitha aurifera, elaboratum aquis regiis aut aliis fixatoriis. *Album fixum* vidit Mirandulanus Italus, qui nobiscum erat, tale parari docebat per *spiritum alcali, seu soda Gallica*. Modi fixionum sunt varii per additamenta, & sine. *Sulphur & halinitrum contrita paribus commisce, & sine incensa in olla deflagrare. Contere massam, & adde æquam quantitatem salis ammoniaci. Sublima. Sublimatum tritum tritis fecibus redde. Sublima iterum, idque donec volaticis spiritibus subductis in imo maneat. Hoc deliquio soluitur in oleum in quo aurum diffluit, fitque aurum potabile*. Concrescit in frigore. Sed denuo solui potest. Hoc sulphur per aurum fixum non est reiiciendum. Sin autem per se fixum voles, *coque id prius ex lixiuio calcis, & cineris clauellati, vt oleositas decedat, vbi repetitione opus erit. Collectos lapillos perfunde oleo vitrioli rubeo ter à noua materia destillato: Debent autem prius triti esse. Perfusio potest vel ad sufficientem quantitatem statim fieri, vt in Laterta rubea; vel sensim per imbibitiones procurari. Digestione longa figetur. Si illo oleo aurum prius solueris, tandemque reuerberaueris totum; præclarum erit medicamen*.

Putrefactio & quomodo aurum putrescere dicatur.

Aurum solutum item potabile.

An aurum obryzum purum.

Vide Budelium de auro ad 24. caract. excoctione & de sententia Plinii quod in omni auro argentum.

Libauii emendatores.

Sulphur fixum rubeum.

Fornax vitrea pellucida.

Sulphur fixum.

Sulphuris quadam fixio.

Athanor perspicuus.

De Athanore vitreo quod addit nihil est noui. Anno 1599. Henricus Khunrad edidit scriptum de Athanore suo, cuius operculum fecit perspicuum ex vitro, vt materia in vitro philosophico inspici & iudicari possit. Fecit & vitream partem inferiorem ad intuendum ignem, quem Ellychnii fouit tam dextrè vt omnes ignis gradus sine illius augmento vel decremento possit administrare, adhibitis scilicet annulis gradatoriis. Lampadem vitream sphæricam proponit, cuius ignis durare queat aliquot menses sine noui nutrimenti submissione eodem flammæ modo: Et tamen quia nu-

trimen-

trimentum consumitur, simul per vitrum patefiat quantum perierit, ipso ellychnio semper vno in loco manente, seu eadem altitudine, ne calor varier. Addit id factum ex materia incombustili, (nempe lino asbestino (a) seu amiautho, licet quidem sulphur incombustile & alia proponat.) Item posse per tubos eodem igni tres vel quatuor fornaculas calefieri: Seruari in cubiculo fornacem istam; sed ligneo claustro munitam. Vide plura in libro ipso qui cum priuilegio Cæsareo Magdeburgi est editus. Neq; tamen putauit autor se vitreum lapidem cocturum vti iocans ille scripsit. Lunam potabilem non putamus ab eo perfectam. Eam promiserat etiam anno 1608. 3. Septembris, vbi hæc: *Quando perfeceris aurum potabile, mitte ad me vnam atque alteram dosin. De argento meo potabili habebis remunerationem vbi ad perfectionem deductum fuerit. Aurum potabile propter sumtus magnos nondum suscipere possum. Recte soluis aurum spiritu vini sale armato: Sed artificium est preparare spiritum vini, & salem. Qualem salem sumas, me doce: Siquidem intelligo, mutabo tuos defectus quantum stilo doctrina irato salua conscientia liceat. Ante quam committas spiritui vini tartarisato aurum quo modo calcinas? Calcinatione enim præmissa idonea, facilius operatio perficitur. Fit vel mercurio, vel aqua regis, vel aqua salis, vel aqua regis & oleo tartari, qui modus non est incommodus, si rite eluatur aurum fulminans. Ego noui hominem, qui sexies cum suo patruo lapidem philosophorum fecit. Tertium aurum potabile non in ideam lapidis, sed verissimum.* Hæc tunc in Septembri, in Octobri hæc adiecit. *Expectaui tuum aurum potabile: sed ipse nunc too modo paraturus per spiritum vini tartarisatum. Hoc mihi quæso aperias, quo modo calcinare soleas aurum, an per mercurium, cui addas flores sulphuris: Sic enim euadit calx Solis tenuissima: vel aqua regis prius soluas postea præcipites soluto (salis) tartari. Ita enim volatile fit, seu aurum fulminans vt nosti: vel solo mercurio calcines aurum, an præterea traiicias per antimonium. Spiritum vini tartarisatum noui optime facere, qui prius rubet instar rubini, sed non soluit aurum nisi prius correxeris.* Tantum & de his. Facile intelligit chymiæ studiosus, quantum ipsi hæc colloquia possint commodare. Discit primum *sumtuosum esse aurum potabile* istorum. At philosophorum in initio plus habet laboris, dum præparatio fit: deinde plus patientiæ, antequam absoluatur, minus autem laboris. Perficitur enim in vno vase, vno igne, vno regimine, vt sit *lusus puerorum, & opus mulierum.* Aliud ergo hoc ab illo. Deinde *menstruum* innotescit amplius, & ex hoc ipso quoque intelligitur magis vegetabile potulentum institutũ esse quam *minerale*, quod *spiritum vini tartarisatũ non recepit.* Tertio quisnam sit ille spiritus, cernitur; nẽpe vini quinta essentia sale Tartari imprægnata per infusiones, digestiones, & destillationes, vt vna simplex fiat essentia cœlestis. Hæc enim penetrare potest auri interiora. Quarto proponuntur auri diuersæ calcinationes. Has habes apud Crollium & Penotum. *Auri calx fulminatoria fit per aquam regis, quæ auro per antimonium purgato, aut cementato affunditur, donec totum sit solutum, aut saltem à corpore albo abstracta tinctura. Solutio descenditur per oleum tartari, aut liquorem salis. Calx aqua pura calente abluitur vel etiam ex ea coquitur. Deinde additis floribus sulphuris ter reuerberatur: ita amittit fulminandi ferociam, & intumescit. Potest & amplius elaborari solutionibus per spiritum salis ammoniaci*, &c. Quo modo vero corrigitur ille spiritus vini, qui super tartaro calcinato enubuit? Destillatione donec sal exeat per alembicum, & circulatione. Quinto habes historiam lapidis sexies facti. Cur autem non ex isto verissimum aurum potabile?

Calcinationes auri.
Lapis philos. sexies factus.
Aurum fulminans.
Spir. vini tartarisatus auri solutiuus.

Quanta miracula potuissent illo præstari? *Sexies factum esse, mirum est, cum si quis fiat multiplicatione, non opus sit repetitione.* Veruntamen & Bernhardus *quater* à se paratum scribit. Tantum de istis. Si plura de auro potabili desideras, consule, quæ scripsimus in lib. 2. *syntagmatis. Paracelsus* præter aurum potabile cum regia, & illud quod per liquorem ex cinabari minerali *in Thesauro* conficit, *aliud proponit in lib. de sale cap. 4. Tomo 7 pag. 149. vbi ex calcinato sale aquam & spiritum destillat, hocque soluit aurum in oleum: sed hoc oleum amplius elaborari debet abstractionibus, & redditionibus, donec aurum ita sit attenuatum vt solui vini essentia quinta queat. Quare postquam oleum circulasti, destillastique cum cohobiis: affunde vini spiritum. Digere: destilla. Alium affunde, & procede similiter, donec aurum potabile purum & irreductibile persistat, idemque ob oleum spiritus fit dulce.* Sic pertractare potes & illud *potabile*, cuius meminit Crollius *in Basilica*, vbi de cordiali agit à *pag. 201.* vsque ad 218 & reiicit alchymistarum vulgarium in conficiendo illo auro rationes, viasque, quasi ipse per alios profecerit quam per vulgares illos & Hulerum Paracelsi mancipium, qui *Paracelsus quid aliud habet quam vulgares isti?* Si quis à Paracelsi doctrina recedit, eum Paracelsus non agnoscit suum. Si aliqua autoritate & numero est in schola superciliosorum istorum, & aulicarum vulpecularum Paracelsus, de huius quoque agitur existimatione. Neque enim iam simplices sumus, vt patiamur nobis persuaderi inanibus verbis Paracelsi mentem à litera plus, quam *δὶς διὰ πασῶν* dissentire. Sed num melius habuit Crollius? Inepias iudicat vias vulgares, humanæ naturæ inconducibiles, & à proposito philosophorum longissimas. Cur? *Quia rediguntur in corpus. Quicquid autem in corpus redigitur crudum, & inconcoctum est.* Ridicule. Num ergo exigebat pro medicamento nutrimentum ille bonus Crollius? Quid de sale statuemus suo Imperatori quid dedit? *pag. 213.* ait: *Calx, quam ibi describit, in oleo salis instar butyri liquescit, propter remanentiam siccorum spirituum salis nitri* (si credere volumus: Erat facta solutio aqua regis ex aqua forti & sale ammoniaco: repercussio per oleum tartari: Inde putauit ex aqua forti nitrosos spiritus superesse, eorumque merito fieri solutionem per salis oleum quasi sal liquescat in oleo salis, idemque eueniat in spirituosa concretione.) *Vera tamen & radicalis, solutio non est, quia in corpus reduci potest.* Belle. Si reductile aurum potabile tam malum est, vt scripsisti, cur Imperatori tuo communicasti? Cur non prius expertus es vlteriorem processum per spiritum vrinæ, vt ibi doces? *In essentia Satyrionis* probat aurum potabile, si verum, genuinum, & corrosiuis non inquinatum corruptumque haberi possit. Nunquam ergo opinione sua verum habuit, & discipulus reclamauit suo magistro. Sine corrosiuis haberi posse, iam *supra* ostendimus, et simplex valde chymicus fuerit hac in parte Crollius, si ignorauit. *In sacharo seu mello Saturni* scribit *eo omnes mercurios sublimatos & corrosiuos fieri dulces & innoxios*, ideoque & præstans esse medi-

Decies à duobus factus philosophorum lapis.
Crollii deliratio de auro potabili indicium.
Quale aurũ potabile Crollius voluerit.
Corrosiua facere dulcia.

camentum contra *exedentia vlcera*, quæ à sale contingant. Interim rideri eos qui spiritu [illegible] Saturniali auri calcem beneficio aquæ regis paratam contendunt facere potabilem. Apparet Paracelsici istius simplicitas. *Si salsa fiunt dulcia & innoxia per plumbi sacharum, cur non & solutum auri per aquam regis, non alio quam salibus paratam, spiritu Saturni?* An ignoramus, quid Paracelsus, Palmarios & alii de repercussionibus scripserint? Si per eas, vt & digestiones circulatorias, venena & nutrimenta mutuo commeant, cur non idem statuitur de auri soluto? Penotus *in chymicis pag. 48.* scribit: *Vnica gutta olei salis in quo solutum est aurum, vel quo aurum potabile factum est, omnes ægritudines* QVAE COGITARI MODO POSSVNT, *etiam morti proximas aut vicinas deuincit.* O Grande postulatum, tantoque alienius à Crollio. Fortasse deuincit accelerata morte? Vide tamen, quæ protulerit de viribus auri potabilis

Oleum auri per acetum ex alembico prolicitum.

in eodem opere pag. 146 & 151. vbi est descriptio, *qua constat aceto alcalisato, & auri calce, qua illo soluuntur lenta digestione, vt tinctura eliciatur, quæ destillatur ad liquorem gummosum, vel salis consistentiam, quem aqua vitæ, ex salibus calce per acetum stillatitium in salem redacta prolicita amplius dissoluit, & per alembicum in oleum destillando redigit, & prabet à 4. ad 6. guttas cum congruo liquore. Quercetani aurum potabile vegetabile* habes in *lib. de priscа med. mat. cap. 6.* nec conqueri potes aliquid de laude plus, quam Paracelsica detractum esse. Præter aurum potabile etiam alia medicamina non breuioribus foliis ornata proponuntur.

Tinctura auri.

Ex istis TINCTVRA *prima est*, quam non tantum ad medicinam præparans, verum etiam ad mercurium tantum in aurum vertendum quantum fuit primum auri corpus ex quo est separata, quod quidem, oleo halinitri & salis ammoniaci fixo, alii vitrioli rubro se asse qui posse sperant. Ad medicinam vero quantopere fecisse gestiat Iohannes Bapt. Porta, qui menstruum ex salibus adhibet, videre est *in ipsius magia* Sales sunt *sodæ, vrina, Tartari, ammoniacus sepius cum sib. . . sublimatus*, solutus, destillatus, resitus residuo, & tandem ita elaboratus vt totum corpus fit liquidum. Potest & *aceto radicato, vel limonum, berberumve succo solui* & vna per colulam ex alembico elici. Deinde auri calx isto menstruo perfunditur, vt colorem deponat, vti est artis. Tinctura vel sicca erit, vel forma olei per spiritum vini alcalisatum amplius exaltari atque ita *aurum nouum, vt ibi le exoritetur*. Sed aliud proponit Quercetanus *in pharmacopœa* artificium *ad* [illegible] *quod philosophice tantum est calcinandum: Calci ablutæ Eclipsin patientis, nigricantique sulphure Bezoardici ex re vegetabili eliciti tantum addendum est, vt superuatet tres, vel 4. digitos in vase Hermetice signato. Deinde* [illegible] *inter cineres calentes assiduo. Coloratum menstruum subinde auri abiiciendum splendidiusque separa & ita vsque in perfectam tincturam.* Hæc ibi. Delio oratore opus est.

⊙ Potabile ex Tinctura.

Tinctura Solis Quercetani.

Tinctura Quercetani exposita.

Aurum per mercurium est soluendum. Amalgama addito sulphuris flore reuerberandum, vt calx nuda fiat aspectu nigricans propter sulphur, quanquam & aliæ calcinandi sint rationes, videturque notari ea de qua *in sua ex Tetrade* per aquam mercurialem *Bezoardicum vegetabile* est spiritus vini alcalisatus: aliquando & Tartari, vel iuniperi. Cætera sunt manifesta. Alias calx auri perfusa oleo iuniperi rectificato extrahitur per diuturnam in balneo macerationem, vocaturque *oleum impragnatum auri tinctura.* Aliter: *Sublimate crystallini lib. 2, misce salis ex capite mortuo prima sublimationis sextantem. Repone in balneo vaporis in noctendium, vt solutio fiat in aquam* [illegible] *clausa. Solutionem affunde auro in lamellas dilatato, & assumet colorem relicto corpore. Aqua abstracta* [illegible] *in fundo est; quæ tamen non ad siccum debet destillare, sed ad oleositatem quæ mox præcipitatur oleo tartari, vel spiritu balnetitrato simili. Postea præcipitatus colligitur, abluitur que vti decet.* In Alexandro auri lamellæ, vel scobs climata cum creta pumicis puluere alternis stratis componuntur in vase [illegible] de reuerberari per triduum, quod fit, vt *pumex magnetica virtute aurum sua tinctura spoliet*, quæ postea aceto radicato à pumice abstrahatur.

Pumex an sorbeat auri tincturam (de cinabari alias idem.)

Acetum iterum cogitur eam reddere vini spiritui, ex quo tandem syncera segregatur. In hac processu mirabilis est illa magnetica, quam etiam in tinctura è corallis rubeis assumenda prædicant: Sed re *suspecta*. Nam pumex crematus rubescit, & *sua rubedine auri, coralliique tincturam vitiare potest.* Si quid eo in opere est, siccitas pumicis poros auri sequax sibi glutinat. Acetum radicatum procul dubio pumicem citius corrodit quam aurum. Potest tamen ad siccum destillari, & volatica nulla pumicis à graui auro separari lotionibus. Inde postea succedet noua extractio per vini spiritum alcalisatum. *Pag 471. & 472.* ex sublimato per destillationem parat *liquorem gummosum*. Hunc impræegnat spiritu salis amoniaci, seu præcipitat. Totum sine separatione digerit, tandemque destillando in essentiam liquidam redigit, qua aurum dissoluit, & tinctura sua exuit: vel etiam dissolutum per alembicum exire cogit, cuius *minimam quantitatem prædicat contra venena, pestem, morbum hispanicum*, aliosque astrales & contagiosos. De tinctura per alembicum educenda vide etiam *in Tetrade pag. 456. Paulo supra ex pharmacopœa* tincturam produximus. Eadem ænigmaticè proposita est videtur *in Tetrade pag 440. Dicamus stylo plano* ἀναλύσεως καὶ ζαρίσεως *seu* [illegible]. *Aurum per antimonium summe purgatum calcinetur philosophice per amalgama & sulphur. Affundatur calci aqua ex mercurio sublimato crystallino destillata, quæ in glaciem verti solet frigore, resoluit vero calore. Calx propter mercurium splendorem suum amittit, & nubecula seu liuore mercuriali obscuratur. Immittatur aqua alcalisata, et præcipitetur, quod solutum est, aut destillando abstrahatur liquor. Calx stillatitia aqua multiplici abluatur, vt splendorem recipiat. Exiccatæ addatur aqua ardens iuniperi.*

Alius modus tincturæ.

Aurum per Alembicum.

Aurum potabile per mercurium & Saturnum.

Quercetani ænigmatica declarata.

Digerantur vna, donec aqua illa tingatur, atque adeo ita est procedendum, donec nihil coloris sit calci præter albedinem. Abstracto menstruo tinctura perfunditur spiritu ardente plumbi, & ion. malo-

dore

donec tota fiat volatilis, possitque per alembicum prolectari. Renocatur spiritus vsque ad oleositatem, vel ad siccum quod solutum deliquio, in oleum prabitur contra smnem morbum dosi gutt. 4. aut 5. ex *aqua competente*. Dicitur & hoc aurum potabile. Videamus & ea, quæ de auro in potabilem consistentiam oleum, tincturam, liquorem, deducto Penotus habeat.

Penoti sententia de auro potabili.

Primum eligit aurum, & repudiato sophistico (chymisticum appellat) assumit *philosophicum*, quod *absque pericalo humanum corpus sanet*: non quidem sit commune, & vulgi, & tamen *verum, & naturale absque omni corrosiuo & venenosis paratum*, quodque vt primum vino, vel aquæ iostillatum fuerit argentea instrumenta inauret, cum impostorium fuscet, &c. Dissentit Penotus ab his, qui in auro potabili nihil auri volunt residuum ad sensum esse debere, atque *adeo non aurum potabile* sed *aliquem liquorem ex auro destructo* fabricans. Ipse solutum ita vt inaurare adhuc possit, ponit, quod quidem etiam natura & vninoce aurum est, in substantia nihil passum, sed tnotum solutione compagis à coagulato distans, idque non affectum ignibus, quo modo eliquatum aurum item liquidum dicitur, sed *menstrua artificiosis, quibus auri virtus & natura integra conseruatur, tantumque sic disponitur vt potentius, velociusque agere possit, & distribui, ad vsum commodum sanitatis vtilissimum*, aptissimumque citra omnem noxam cendi metum, & sine malignitate præparatum. Tale necesse est esse etiam Crollianum ex calce aurí pes spiritum salis factum, quanquam quæstio sitan non hoc sit per corrosiuum concinnatum? Spiritus enim salis valentissimus est, & potenter resoluit. Penotus quoque cum oleo vitrioli, vel tartari aurum soluit, an non vtitur corrosiuis? Notandum hic, *chymicos vsurpare huac terminum diuersimode. Aliquando enim corrosiuum opponaat solaenti, illudqae violentum esse dicunt, vtpote quo corroditur compages corporis in pollinem adeo tenuem, vt in ipsis liquoribus inuisibiliter lateat, & tamen insit acta: hos autem naturale ad modum salium qui aquis liqaescunt, aut nitri, vel butyri quod etiam diffluit in calidis, & pingaia etiam ingreditur vt & sulphar, halosaathos caphura & similia.* Ita solui volunt aurum in *aqua philosophica mercurialis*, vbi tamen transmutatio simul est. Neque enim simpliciter soluunt aurum sed simul in primam materiam abit, vt glacies ex aqua concreta, iterum in aquam redit, quanquam exemplum non per omnia congruat. *Aliter accipitur corrosiuum* cum de auro potabili medicinali loquuntur. Opponitur enim his aquis causticis & regiis. *Liquores saliam noa annumeraatur corrosiuis* quia sunt in sua dosi potabiles, licet adiecto liquore miti, & sal ipse etiam in cibos venit. Idem iudicium est de spiritu vitrioli, sulphuris, & lignorum nitrolorum descensoriis: Item de succo limonum, & Besberum: de soluto salis tartari seu oleo & similibus, quæ *acata potius vocantur, quam corrosiua*. Sed & hæc non saro nquarum causticarum vim assequuntur: & quis neget, corrosiua esse, cum si pura, meraque in os potantur paulo maiore dosi ferri nequeant: Succus limonum & berberum syncerus neque dentibus, neque linguæ parcit, potestque cochleas margaritas, & coralia calcinare. Quid de acrioribus dicendum? Quare & hæc à mysticis philosophis relinquuntur, & *non corrosiua menstrua nuncupantur quanullam omaino lasionem inferaat seasoriis, aut vlli parti corporis. ex qao genere est spiritus & quinta essentia vini*; Item *vinam ipsum, & alii liquores* per se iusta dosi potabiles, qui etiam nutrimentis accedere possunt.

Chymici corrosiua qua vocent.

Ita enim aurum præparandum est, vt in his distluat sicut tinctura croci. *In colloquio Tanckii & Rulandi sit mentio spiritus vini alcalisati*, seu per salem tartari exasperati: Et est sane tale aurum potabile tolerabilius: sed qui ipsa arcana perscrutantur ne hoc quidem menstruum probant, & omnino *aurum tale exigunt vt etiam in liagna bumida instar salis, aut sachari possit liqaescere absqae vi smai*. Quoniam autem fiducia huius mysterii non possumus omne aliud aurum potabile repudiare: Nam & in cæteris vis medica inuenitur: Ideo oportet nos *gradus* quosdam huius medicamenti constituere, vt *omnium optimum, primamqae* sit quod modo diximus, magni magisterii potabile: *Proximum* id quod quinta vini essentia solutum est: *Tertiam*, quod spiritu vini alcalisato: *Quartum*, quod liquoribus paculentis, vt spiritu aceti, succo berberum, limonum, &c. *Quiatum* quod spiritu vitrioli & sulphuris acido: *Sextum* quod oleo seu liquoribus salium, vt: Tartari, gemmæ, communis, &c. *Septimam*, quod aceti oleo vitrioli, spiritu vrinæ, liquore salis ammoniaci sublimati; liquore argenti viui sublimati, & affinibus, à quibus sequuntur aquæ regiæ corrosiuæ. Secundum istas distinctiones Chymiatriæ studiosi de auro potabili iudicare dexterius possunt, atque etiam autorum discrepantes sententias componere.

Gradus auri potabilis.

Quod autem Penotus aurum vulgi reiicit, & philosophicum, quod tamen vim à natura habeat, non ab arte sophisticarum tincturarum (hoc enim Penoto, & Vlstadio est aurum chymisticum, impostorium scilicet, & falsis tincturis procuratum, quod & Paurheus, omnesque artifices vesi, si quidem pro vniuoco auro exponitur, & pro genuino ad medicandum adhibetur, damnant) eligit, mirum alicui videri possit, cum aurum commune item sit naturale, & de hoc ipso loquantur medici, qui id in medendo commendant: Imo ipsi chymici si vniuocum aurum intelligunt, non aliud habent quam quod fossores, lotores, excoctores in arenis, lapidibus aliisque mineris inueniunt. Num ergo philosophicum & naturale idem si idem, cur non & commune? Sciat Tyro: *vulgi aurū dici quod alias fabrile, & monetarium*, quodq; in poculis, & anathematis, seu clenodiis spectatur, & fere mistum est aliis metallis. Hoc artifices non quidem omnino repudiant: veruntamen copellis seu cineritiis, & fulmine, vel cœmentis, vel antimonio, vel quartura, & aliis modis purgant, & suum faciunt, quod tunc non amplius dicitur visuale, vulgare, commune, collectaneum: Sed primum gradum artis est expertum, potestque *aliqaa philosophicum* dici. Hoc non excussatus sit Penotus in auri potabilis confectione. Deinde *magis philosophicum* est, quod etiam interioribus artificiis est elaboratum, & per calcinationes, digestiones, solutiones & alios modos artis tam tenerum, & habile redditum, vt vini spiritu dissolui queat, quod non euenit auro vulgi. *Tertio* in secretis sapientum est id quod *viuum* vocant, oppositum nimirum vulgari quod est in censu mortuorum. Nam ignium vi spoliatum est

Aurum chymisticum damnatum.

Discrimen inter aurum vulgi, & philosophorum.

Aurum philosophicum

spiritu suo vegetabili, & seminali principio, vt ineptum sit ad opus philosophicum, nec possit suum genus multiplicare, sicut nec hordeum coctum potest. Hoc ergo philosophicum, ἄπυρον dictum purum putum naturæ donum est, & ex venis fœcundis collectum, vbi nullo imperfecto metallo, aliis impuritatibus potuit vitiari, necrato ex matrice sua effloreſcit, & sponte naturæ concretum laboratumque inuenitur. Has duas ergo auri species præ cæteris assumit Penotus, & ideo aurum vulgi quod fabrile est, ab hoc magisterio abesse voluit. De plane mystico philosophorum auro habebis *in altera parte apocalypseos Hermeticæ*. Distinguit porro inter medicinas ex auro, & *aliud aurum potabile* ponit, *aliud oleum auri, aliud quintam essentiam*, quam & tincturam rubeam à corpore auri separatam appellat; alii *sulphur* nuncupant. Verum ista distinctio est arbitraria, & ab aliis negligitur. Aurum enim potabile non tantum illud est, quod solutum est liquoribus vt vna queat potari; sed omne ad potandum præparatum, siue formam habeat calcis, siue salis, olei, tincturæ &c. *Qui tincturam sulphur* vocant, vt & in antimonio solent, dissentiunt à Quercetano, *qui colores & tincturas asserit salis*, quod in halitibus spiritibus tale quid obseruauerit. Verum huiusmodi opiniones inter Paracelsistas sunt contemnendæ. Est enim illis peculiare ne secum metipsis quidem consentire. Cæterum *aurum philosophorum* Penoto durum quoque est & coagulatum, quod duobus, tribusve granis datum vel applicatum multa mirabilia in omnibus ægritudinibus, cum Theriaca tamen, vel aliis medicamentis, possit. Hæc promissa sunt Paracelsica, & desideratur adhuc demonstratio in praxi & euentu. Hippocraticis valde suspecta est laus illa hyperbolica, quæ tamen *sine Theriaca* vel simili *friget*. Nam veneni quid subest, vt Theriaca sit addenda, & quidem scrupularis ad tria grana? Vbi sunt illa magnifica: *Quando aurum vel sulphur istud venit in corpus, à nostro balsamo apprehenditur, clarificat balsamum sanguinis à fumo maleuolarum stellarum*, &c. Quorsum Theriaca illa horrida si tam familiare est auri sulphur? Sed quomodo fit *potabile* apud Penotum? Duobus: Prior est: *Amalgama auri & argenti viui misceatur triplo florum sul. hirti puluere. Mittantur in testam. Paruo calore per horam torreantur. Inde sulphur incensum deflagret totum. Fiet hinc spongiosum. Sed si prima vice id non eueniat, repetenda est crematura. Alias prius calcinatur per regiam: descenditur oleo tartari; calx separata eluitur, vel coquitur aqua pura diligenter, vt salsedo abscedat. Deinde cauti resiccata cum sulphure crematur modo dicto. Aurum tum iactum in marmore conteritur aspersa aqua vitæ rectificata optime: quam cum sensibus suis enditur, vt relinquatur auri pollen, qui denuo aqua vitæ irrigatur, & comburitur, idemque fit tertio. Hinc teretur cum melle & sale præparato, offa abluitur aqua calente diligenter. Facto per quietem sedimento, aqua per lacinias abstrahitur & suffunditur noua, & omnino studiose sal & mel separatur. Pollen hic incorporatur triplo olei tartari, fitque pasta quæ exsiccatur, & reuerberatur in catillo ad rubedinem vsque. Cremata materia soluitur deliquio super porphyrite in cella, vel alio modo. Quod non soluitur, denuo ornatur oleo tartari, teritur, & in marmore iniertur, donec totum sit solutum. Soluto infunditur in phiolam vel cucurbitulam. Addatur quinta essentia vini. Fit degestio in balneo octiduana, indeque in cineribus calentibus totidem diebus. Dicetur oleum auri rubini colore resplendere. Ab hoc quinta vini essentia abstrahitur filtro, quod saue ita adhibendum est ne sorbeat oleum. Affunditur alia. Circulatur: separatur, idque donec tartari salsilago est amota. Tandem imbibitur super isto oleo puro intende vini spiritus postquam cum eo sæpius fit lotum*: scopo videlicet maioris attenuationis, & vt in auri succum olei ficas vini inferatur, sicque diutius liquorem seruet. Alias non foret necesse ad hæc deuenire. Hoc est solutum auri oleo vini humectatum.

Aliud aurum potabile, oleum tinctura.

Paracelsistarum philosophia est sine lege, & iura confusa: & ideo contemnenda.

Paracelsica medicina catholica nō sine Theriaca. Vel Elixir mes auri de hyacintho.

Aurum potabile Penoti.

Calx auri subtilissima.

Ol. auri.

Alter modus est Crollii.

Nam aurum, nimirum præparatum seu calcinatum, subetur solui spiritu salis, & hoc separato in mella consistentia relinque. quod non vna affusione spiritus, sed pluribus fieri debet. Ex hoc soluto per spiritum intemperie trahitur tinctura secundum leges artis. Spiritus reuocatur vsque ad consistentiam oleosam, quam si placet quinta vini essentia amplius potes elaborare, vel etiam vna ex alembico educere. Hæc sunt memorabilia apud Penotum, *in chymicis, qui in præconio huius medicinæ non cedit vlli Paracelsistæ. In Denario* secretum quoddam proponit non contemnendum, cuius etiam alibi fecimus mentionem. Sed cum cogitantibus amplius semper aliquid prius non obseruatum occurrat, non pœniteat nos hoc quoque reponere, iuxta Platonicum illud δὶς ἢ τρὶς τὸ καλόν. Titulus est: *Aqua tingens mirabilis: qua Luna etiam* (lego IN) *aurum tinctura permanente tingitur, quæque varia operatur.*

Secretum cū auro & mercurio, ad argentum in aurum mutandum.

Primum præparetur sal ammoniacus cum calce, quanquam faciliore modo quam apud Quercetanum *in Tetrade, pag. 398. Conteruntur dua viua calcis cum vna parte salis ammoniaci. Mistura in olla affusa aqua calida coquitur. Deinde cum refrixit, liquor clarus sedimento facta per lacinias elicitur, transfertur in vas mundum quod melius est quam si quater filtres, pura aqua coaguletur in salem de more. Sal in tigillo seu catino ad ignem eliquetur, sinaturque fluere per quadrantem horæ. Postea effunde in mortarium calefactum. Contere. Solue deliquio in cella super porphyrio, vt est artis. Vocatur oleum fixum ammoniaci salis. Sit in parato argentum viuum crystallinum septies à sale communi, halinitro & vitriolo sublimatum: Semel item per se, vt nullas feces relinquat* (alias sufficit quater cum materia sublimasse, prima vice cum noua; secunda cum capite mortuo: tertia iterum cum noua; quarta cum capite mortuo secundo: Inde ter per se sublimetur donec nulla fex in fundo appareat.) *Contrito affunde liquorem salis ammoniaci prædictum. Macera in cinere calente, donec solutum sit mercurium. Solutionem misce cum puluere contriti pumicis, vt fiat pasta, ex qua oblongi bacilli digitale forma, aut globuli fiant. Hos immitte in capacem retortam bene armatam luto, & conceptaculo similiter amplo instructam. Destilla ex cineribus vel arena gradatim. Exibit primum phlegma dulce. Aucto igni procedent guttæ acidæ, & tunc muta recipiens. Ignem intende amplius prouenietque essentia mercurii subtilis.* (b) *Hanc destilla denuo aliquoties in balneo; & serua. Tertio para acetum Terebinthinatum, quale Crollius ex sententia Huseri descripsit. Misce Terebinthinam Venetam aceto. Destilla in balneo. Primo exibit spiritus resina albus & clarus. Transfer destillatorium in cineres, & excipies oleum flauum: Igne aucto elicies acidum & subrussum* liquo-

Sublimatū crystallinū.

liquorem, quem ab oleo separa, idemque rectifica denuo destillando. Quarto: Auri scobem vel folia purißima solue spiritu salis, vel aqua regis (oleum vitrioli solutiuum item conuenit, maxime ad alchymiam metallurgicam.) *Aqua soluente per destillationem* (non per præcipitationem ab oleo tartari) *abstracta calx eluatur: Deinde resiccata in catino, vel patella super prunas excandescat & ignita in oleum terebinthinatum, iam rectificatum præcipitetur. Repete ignitionem, & extinctionem aliquoties. Hanc sic paratam calcem cum duplo florum sulphuris simplicium & per se sublimatorum contere. Pone in catinum, inque igne reuerberii per horas 12. detine leniter tamen flamma vt sulphur consumatur. Tunc iniice iterum in oleum terebinthinatum, & extingue aliquot vicibus. Extinctam misce cum nouis floribus & reuerbera, donec tandem mutetur in pollinem tenerrimum rubentem. Ita præparatum est aurum. Huic in cucurbitam coniecto affundo sex partes liquoris mercurialis, seu superioris essentia ex sublimato & salis ammoniaci oleo. Clausam cucurbitam, signatamque hermeticè pone in putrefactorium balneum vapidum, seu fimum, ibique relinque per mensem, aut dies 49. Liquor ex calce extrahet tincturam rubicundißimam, relinquetque corpus album, seu feces. Tincturam effunde in vitrum mundum, sine fecibus: Et in balneo Mariæ abstrahe menstruum, vsque ad succum spissum præ crassa rubedine ad nigredinem vergentem, qui in aëre frigido densatur in butyri speciem: calore vero resoluitur. Affunde ei spiritum terebintinæ, qui in destillatione olei primum exierat. Digere paulisper. Destilla iterum: Affunde nouum, digere, destilla, idque repete donec corrosiuam qualitatem omnem ab auri tinctura sustulisti. Post hac affunde quintam vini essentiam, circula in balneo, vel cineribus calentibus*

Tinctura Solis.

Abstrahe iterum per destillationem, & hoc quoque repete, donec auri succus nihil terebinthina redoleat. Medicina ista seruatur forma coagulata: sed quæ in aqua cinamomi, vel maluatico soluitur, daturque guttatim contra varios morbos, præsertim astrales dictos, *lepram, luem veneream, arthritin*, &c. Est enim Catholicum auxilium. Addit *Penotus mercuriale illud solutiuum posse etiam cætera metalla soluere, & præterea crocum quoque martis.* Quomodo vero ad argentum constanter tingendum, sit auri tinctura ista adhibenda, non addit. Chymicus quispiam vel in flusu proiiceret, & excoqueret per fulmen: vel calcem imbiberet, reduceretque, aut candentibus lamellis fixis illineret. Figendum enim prius argentum est, vt tincturam eo fidelius custodiat, quæ per mercurium volatilis reddita est. Si acutius rem perpendere velis, istud oleum includes vitro Hermetico, & in Athanore solues, coagulabisque donec in fixam calcem abeat. Hanc solues noua essentia mercuriali, iterumque impones ad solutionem, & coagulationem Hermeticam.

Solutiuum omnium metallorum ex mercurio.

Nota processum ad tincturam metallicam.

Tertio solues denuo, & appones nouam auri calcem, vt mortuum corpus resuscites. Solue & coagula in furno sapientum priore industria, & serua diligenter modos ignis. Hoc medicamento iam poteris tingere. Idem augebis priore modo in infinitum. Nota diligenter quæ Iohannes Hollandus in lapidis Philosophici Theoria monet. *Etiam atque etiam vide*, inquit, *vt in opere lapidis solaris omnia quibus Solem vel soluis vel coniungis, quam diligentißime ab eo separes vt certo scias nihil peregrinum cum lapide esse relictum: alioquin omnis tibi labor perierit.* Hæc ille. Mercurialem aquam per solutum (spiritus foret purior) salis ammoniaci fixi præparasti. Ab hac ergo operam da vt salsedinem & aquositatem omnem separes, sitque mercurii essentia syncera. Hæc enim sola cum auro cohæret. Deinde in auri calcinatione regiam & alia adhibuisti. Hæc quoque studiosissimè sunt auferenda, vt calx sit purissima quam recipere aqua totam possit, & sibi amice per integrum coniungere. Habes in hoc processu magisterii magni multa documenta. Primum enim veram *materiam vides, quintam scilicet essentiam mercurii, quæ est aqua, & mercurius philosophorum*, non vulgi: *Est prima eius materia; spiritus & medium coniunctionis tincturarum:* Est sal armoniacum, & menstruum fœtens, acetumque philosophorum, &c. Deinde habes *alteram partem formalem, masculam, & specificam, aurum verum & naturaliter reseratum*, vt possit vegetabilem virtutem in actum producere, si cum mercuriali & fœmineo semine componatur.

Nota optima.

Documenta magisterii magni vera.

Hic est matrimonium verum masculi & fœminæ: Est balneum senis: Mercurialis aqua est gluten aquilæ albæ, id est crystallini mercurii per sublimationem à vitriolo sulphure naturæ potentiali impregnati. *Auri tinctura* ab albo corpore separata est *sanguis Leonis rubei*: & sane aurum sic paratum astrale est, respondetque Soli & Leoni, qui est domus Solis cœlesti. *Viridis* autem *Leo est aqua illa mercurialis* quæ Solem istum deuorat. In hac praxi habes veram aquam & *oleum inceratiuum*, nempe vnctuosum humorem mercurii, qui putrefactione philosophica in opere maiore in *claram aquam* soluitur, & deinde vicissim coagulatur, iterumque soluitur, & coagulatur, vt *mutatione elementorum* Mercurius aërius, seu naturam olei aerei consequatur, vti in syntagmate fideliter est expositum. Vides hîc *salem fusilem verum philosopherum*, qui in aere frigido consistit, in calore resoluitur. Hunc solem oportet re crebris imbibitionibus figere donec fluat in lamina ærea, vel argentea fixa, calefacta *vt cera*, ingrediaturque & tingat. Idem est *oleum & aurum potabile philosophorum cuius guttam concretam Penotus conspexit in aurea massa Pragæ per Kelleium facta.*

Gluten aquilæ albæ.
Sanguis rubei Leonis quidam.
Viridis Leo.
Oleum inceratiuum.
Clara aqua Mercurii.
Sal fusilis philosophorum.

In hac massa Solis & mercurii omnia signa apparent, si eam imponas in Hermetis vitrum obsignatum. Nam primum *nigrescit* cum soluitur: deinde paulatim *albescit* procedente coctione, tandemque in summam *rubedinem* conuertitur. In vitro patitur *Eclipsim, viret, citrinatur, pauonis caudam assumit*, mox apparet *in veste* quasi *aurata, ascendit, descendit, donec tandem immobiliter quiescat, vti supra* quoq; dictum est in exemplo *Lacertæ rubræ*, seu *sulphuris vitriolati anodyni*, vti appellant. Omnia hæc in ipso opere videbis; si secundum artem scienter, prudenterque processerie, quanquam non dicamus hoc opus esse magnum illud veterum, sed compendium tantum & epitomen operis magni non vilipendendam. Ad modos faciendæ ex auro calcis quod attinet, *in Alchymia & commentariis* posuimus vulgatiores. Quam *fulmineam seu fulminantem vocant*, habes apud Crollium *in Basilica pag.* 211. vbi & disputatio de fulminis caussa, de qua nos aliquando in Gymnasmatibus nostris. Fit cum solutum regia aut aqua philosophica aurum præcipitatur oleo tartari, sine quo non fulminat; vnde

Signa lapidis omnia.

Calx fulminans auri.

facile conijcere de caussa potes, præsertim cogitata natura ferri, qua concipitur flamma: quæ vi... litur reuerberatione cum admisto sulphure. Vnum est, quod mirari quis possit. Scribit Crollius ... *cussionem fieri deorsum contra ac incensa pyria communis.* At Quercetanus *in alexitaco pag. 498. & seq.* vbi eiusdem apparatum docet, addit *posse ex eo florem fieri campanarium si quis aliquot grana Cochlearij argenteo imponas, & sub vitro suspensa adinstar alembici sublimatorij seu motu ferrei instrumenti, seu aliquo ardente* (cre... um vocat) incendat: *fumum enim vi fuliginosum quiddam, & caruleum exurgat, quod si sæpius factum fuerit, cogatur, consistatq; in puluerem cuius granum vnicũ ex vino pro hydrotico bezoardice exhiberi possit.* Eundem puluerem tanto cum impetu ferri deorsum, vt aliquot scrupuli super laminum ferreum satis crassam carbone incensi eam perforent: & nihilominus sursum quoq; tendere in vitrum ibiq; consistere, videntur contraria esse. Est quidem diuersitas in aliquot scrupulis, & granis: attamen homogenia materiæ, & effecti. Sentiendum itaq; est etiam grauia deorsum moueri, sed vi minore, cumq; negetur penetratio, repelli sursum fumi, seu halitus specie, qui per instrumentum ex aura, in quam dispergitur, excipi queat, quanquam Crollius dicat *sic disfici vt nusquam compareat*, quibus consentit, & Penotus, qui addit, *ita detonuisse, vt cum periculo auditus, & læsione fuerit coniunctum.* Nos tali opere laborare, aut periclitari dubitamus. Satius est calce eluta, & rectificata ad diaphoresin vti. Et cur quis se fulminanti Soli exponeret, cum tam copiosa, minusque preciosa inculcentur diaphoretica? Ad motum vero istum quod attinet, scimus etiam Pyrium puluerem prorsum, retrorsumque, & sursum, deorsum impelli. Inde enim est instrumentorum percussio, qua etiam læduntur improuidi. Cum non datur exitus deorsum vel retrorsum, impetus propellit in anterioribus obstantia, atque ita globos & alia prostrat. Si incendas puluerem in lapide super charta, inuenies eam granulatim perforatum, quod item signum est sales nitrosos propter diuersos spiritus in diuersas partes ferri, extuque terrea & frigida deorsum, aerea & ignea sursum, si nihil prohibeat. Meminit Quercetanus etiam pollinis alexipharmaci ex Palmario Fernelii discipulo per rorem Maium parandi absque vi ignis ante nona. Sed quæ sitars ista nona non exponit. Dum cœleste dissoluens appellat, quanquam roris naturam respicere videatur, tamen pessimum etiam roris istius præparationem intelligere, si nimirum ex eo fiat acetum acre, quod auri scobem possit corrodere, & in pollinem vertere. Acetum autem fit ex rore Maio atque etiam pluuia, quia est hydromelitis aerei species quædam. Sicut ergo ex mellis soluto, aqua mulsa, medone & similibus fit solutiuum menstruum, tum alterius generis, tum etiam acerrita & ex rore potissimum ex herbis, quarum halitus sint acriores, collecto. Verum hæc de auro. *Argentum quod attinet*, Tanckius voluit potabile reddere, & in eo satis diu commoratus est. Obtinuerit votum an non, incertum est. Philosophorum sententia est, quam & Hollandus proponit, ex Luna quidem posse fieri lapidem medicinalem, sed non transmutatorium imperfectorum nisi per modum magni magisterii, vbi argentum est fermentum ad album, vt vt aliqui cuprum per argentum dealbent, sed fraude tandem emergente. Diximus autem de huius quoque vnius magisteriis alibi: nunc *Lapidem medicum argentium virtutum*, & quidem tantum & explorari omnes posse negentur, saltem describimus. *Argentum viuum ex cinabari reductum* (*aut si ad manum est ex sublimato refectum aut purgatum optime sale & aceto*) *oleo vitrioli rubeo rectificato perfunde ad palmi altitudinem in vitrea cucurbita Colloca in cineres calentes modice, vt totus mercurius soluatur, nihilque de eo appareat* (*quod si vna vice non fit, pluribus age*) *Oleum impregnatur mercurio qui interspicue in illo latitat. Mitte id in retortam vitream quantitati conuenientem, ex quam arenario collocata, coniunctaque recipienti per gradus ignis destilla primo loco oleum chalcanthinum In fundo restabit puluis mercurii præcipitati, forma salis. Cape huius partes duas: Calcis argenteæ per aquam fortem factæ, & salis ammoniaci repurgati partes singulas* (*vt illius* ℥ij. *horum an* ℥j.) *contere in marmore, & misce diligenter Inde in sublimatorium secundum artem, quod sit materiæ analogum. Supposito igne sublima Ascendet sal ammoniacus, in imo manente calce lunari cum mercurio absque iactura ponderis, specie auri puriss mi. Hinc transfer in catinum ex vitro, vel vitratum fictile; & in fornace ventosa consla paulatim aucto, tandemque acri igni in lapidem vitri instar transparentem colore auri pallentis Virtutes* dicuntur esse infinita præsertimque in Epilepsia, & aliis cerebri morbis efficaces, de quibus experientia consulenda. Potest autem idem lapis etiam alio modo, & quidem virium maiorum fieri, *si tria coniungas, nempe argentum viuum ex cinabari, vel crystallino sublimato reductum, aurum, & argentum*, ita vt auri sit portio vna, argenti dupla, mercurii tripla aut amplior, quæ tria sunt per se sigillatim in auri solutiuo vitrioli oleo, de quo supra dictum est soluenda; solutionesq; postea prudenter confundendæ, digerendæ per vnum mensem destillandæ vsq; ad siccum, quod tandem in calcem redactum igne fusorio in lapidem redigitur. *Quidam volunt calcibus metallicis adiici debere crystallos*, vt eo facilius lapidescant, quo modo alias gemmæ artificiales fiunt, in quib. corpus est purus crystallus, aut silex per calcinationes & extinctiones in aceto vitriolato præparatus Quid si antimonii vitrum diaphoreticum assumas? Fiunt autem ista ferè eodem scopo & fundamento quo Crollius suum antimonium diaphoreticum constituit, & Quercetanus Bezoardicum (c) cuius meminit *pag 487. alexicaci*, quod ex mercurio & auro fit: *siue iam sublimatum crystallinum* & aurum separatim regia soluas, & solutiones confusas destilles, & acri igni vras: siue sublimatum non ipsum assumas, sed eius oleum rectificatum, & hoc auri calcem, scobem, vel folia perfundas, digerasque donec vniantur, & fiant medicina fixa, cum qua si adhuc est aliquid fugacis substantiæ, id reuerberatione, vel ignis violentia ex vasis parte inferiore. Sursum fertur; vnde tamen retruditur ab aliis, qui moram ferre possunt, redditurque resistenti in fundo parti fixæ per contritionem in marmore, & imbibitionem per oleum vitrioli fixum addita maceratione debita, succedenteque sublimatione noua, quod repetitur donec totum suam caudam Draco deuorauerit, totumque medicamentum inter flammas fixum & constans subsistat: *Siue ex sublimato facias* menstruum auri solutiuum, quod relicto albo corpore tincturam tantum assumit, vt in Penoti magisterio apparet: solutio tamen non destillatur, sed repercutitur per *spiritum halinitri*, aut tartari, posteaque effuso humore relicta calx diuturna cum spiritu vini

mace-

Quercetani & Crollii de fulminante calce dissrepantia. Credere hæc malis quam experiri nisi otio & auro abundes.

Stultum est cum periculo tam preciosum Diaphoreticum quærere vilioribus & cuiusuis occurrentibus copiose.

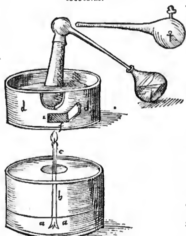
De argento.

Lapis Lunæ medicus.

Gemma medica.

Hæc præsens pictura beneuole Lector compositoris incuria omissa est, quæ ad primam notationem marginalem incip. (a) fornaculam distillatoriam, &c. fol. 307. pertinet.

Vesica ænea angusto orificio vsurpatur loco follis.

☿ *Hic continetur sp. vini, qui subiectu prunis maxima vi liquat metalla, &c. si candela primũ accendatur prope orificium.*

a. *Spiritus vini, Ellychnii pabulum, &c.*

b. *Ellychnii pars inferior ex bombace.*

c. *Ellych. pars super. ex alumine plumoso, &c.*

d. *Ellych. operculum, si quando eo vti libet ad occultand. lumen nocturnum, vel ad destillandum.*

e. *Arena, &c.*

f. *Hac aeri ingressus patet, ne Ellych. suffocetur, &c.*

Vide Lucernã Cardani de varietate lib. 11.

maceratione, destillatione, refusione, &c. corrigitur: vel etiam acri igni castratur vt in Crolliano: quos modos ingeniosi suo instituto facile aptare poterunt. *Iam si argentum per similia ex sublimato & antimonio, vel etiam sine hoc, menstrua praeparare velis, viam vidisti*, nec est opus pluribus. Ex eodem fundamento profluit artificium potabilis argenti varium, idque minore sumtu & labore propter minorem compagis corporeæ firmitatem, quando & si aqua solummodo forti soluas, & solutionem in Pelicano digeras, reduci nequit, indeque in calcem deliquio diffluentem redigi, vel cum menstruo mitiore ex alembico destillari, vel in oleum solui & pluribus modis elaborari potest. Gloriabatur *Ambaldus se tam facile posse aurum potabile facere, quam pellio pelles eluere.* Multo facilius erit argentum in liquorē potulentum vertere. Vnde mirum, quo processu sit vsus *Tanckius*. Est autem discrimen artificii maioris & minoris. In maiore præparatur mercurius philosophorum longo tempore. Huic soluto additur solutio calcis argenti. Vtraque simul digeritur, & coquitur philosophice in medicinam candidissimam. Hæc inceratur liquore proprio mercuriali, donec vt sal fusilis & cereus in calore diffluat. Et, si amplius procedimus, donec olei sit consistentia.

De argento potabili.

Sed ad medicinam tamen satis est, si postquam ad cereum fluxum perducta est, vini quinta essentia perfundatur, digeratur, destilletur, idque sæpius, donec oleositatem acquisiuerit, & metallicam acrimoniam posuerit. Huius argenti potabilis guttula præberi ex dispositis, seu appropriatis liquoribus potest. Minora artificia sunt multa. *Fac aquam mercurialem ex sublimato, & si placet, adiecto quoque antimonio. Hoc solue lunam in viscosum liquorem: Digere: Destilla. Solue iterum, digere, & destilla, quo ad ex fixo feceris volatilum, & oleosa consistentia appareat. Hanc affusa quinta vini: vel iuniperi essentia circula.* Verum de his alibi plura.

(a) *Fornaculam destillatoriam simili artificio paratam, & lampade, in qua ellychnium asbestinum instructum, misit ad me v.d. Sigismundus Schwarzerus, philos. & medic. eximius cuius picturam subiicio.*

(b) *Si in magno opere velles elaborare, non opus esset pumice, sed salem istum ammoniacum, fixum & fusilem tantum coniungeres cum mercurii essentia, & per tartarum farinamq; reduceres. Vnctuosum humorem purgares, vt ab omni sorde esset immunis, quod fit rectificatione destillatoria, & quinta vini essentia. Nota tamen aliquos reiicere salem armeniacum, quia impressionem facit vix eluibilem. Vide vt huius humoris copiam habeas magnam pro crebriorib. solutionibus & imbibitionibus, plerumque in tres partes diuidunt: Vna exaltatur binis solutionibus & coagulationibus. Per alterum fit solutio masculi & fœminæ in matrimonio: Per tertiam procuratur fixio & augmentatio. Quod si multiplicationem spectes, ad hanc quoq; posset assumi: sed satis est etiam mercurius crudus, quem medicina sine labore in primam materiam vertit, si recte adhibeas.*

(c) *Plura esse Quercetano Bezoardica constat ex Alexicaco. p. 409. vbi metallicum fit ex croco metallorū per halnitrum cremato: & p. 408. vbi fit liquor gummosus per destillationem ex sublimato & stella antimonii metallata precipitando per liquorem halnitri: Sed hoc Bezoardicum mancum est, cum debeat respondere diaphoretico Crolliano, qua de re consultum à Ralando Hartmannum scripsit, philosophi esse naturæ defectum agnoscere, supplere quæ desunt, amputare quæ supersunt: manca esse nonnulla sola deficiente expressione luculenta, quam Quercetanus putauerit esse notam ei, qui se philosophum dicat: quæ mira est excusatio. Tertio vocat solare Bezoardicum suæ inuentionis pag. 500. vbi innuit ex auro tincturam extrahi per aquam mercurialem, de qua vide in Panacea ipsius, &c.*

Caput XX.

De imperfectis metallis nonnulla.

Aut ad Alchymiam metallurgiam hæc spectant, aut chymiatriam. De illa in præsentia agere, non est nostri instituti. De hac aliquid subiiciemus, idque in specie. In primis in contemplationē venit *admiranda ferri natura*, in qua & singularem quandam cum perfectissimo metallorum auro cognationem, & analogam tincturam & quæsiuerunt, & agnouerunt, vti videre est in Suctenionis, testaturque aurum medicum, & tinctura sanguinea, quam aureæ similem inde fabricant, quanquam in ære quoque & stanno vestigia nonnulla deprehendantur vt ex analysi Gebriana patet. Medicinæ ex ferro parantur vel vulgari officinarum arte, vel subtilitate chymica: Et vtrobiq; pro materia assumitur, ferrum, & medulla ferri, qui *Chalybs* dicitur licet diuersus sit, & modo ad ferrum rarum accedat, modo purissime excoctus sit & solidissima densissimaque consistentia coactus, vnde discrepans chalybis bonitas, differentiam aliquam inferente etiam materia, quæ est vel ferrum (omne enim ferrum repurgari potest, & in chalybem densari, si quidem est integrū) vel lapis, singularisq; materia ferrosa. Præterea asciscimus aliquando sponte naturæ, vel aliqua externa violētia natam *rubiginem*, vt ex anchoris, & clauis mari salso corrosis: nonnunquam *venas, terras, fulmina naturalia*, ex quib. fabri ferrum conflant. In vsum trahuntur & *scoria* tum fabrilium officinarum, tum conflatoriarum: Item *fecula*, seu *reguli* fornacum ferrearum & æneearum: Insuper *ramenta cotium: battitura* seu squamæ & *strictura*, quæ inter malleum & incudem ab igniro prosiliunt: Est & *Geodes ferrugineus*, nonnullaq; ex ferro opera, vt *acicula, filamenta, armaturarum lamina, Galea* & alia instrumenta. Hæ sunt materiæ, quibus ex Aristotelicis mirabilibus forte adiicias etiam *ferrum pluuium, & lapides ferrosos* ex nubibus labentes. Medicamenta vulgaria vel ipsæ sunt materiæ, vel ex illis parata alia. *Stricturas chalybis* vorari contra *asthma, hydropem splenitícos* affectus, *scorbutum*, &c. notum est aniculis.

Ferri natura auro cognata

Chalybs.

Ferrugo vsum suum habet in *manantibus vlceribus, vulneribus, tumoribus*, &c. propter vim te[...] rem putredini, superfluæque humiditati, quæ simul est incarnatiua, & solidatiua, tanquam *symphytum minerale*. Præparant & limaturam pro *electuario de limatura chalybis, & potionibus chalybeatis* cont[ra] *cachexiam, fluxus ventris, hæmorrhagias, dyspnœas, hydropas, atonias viscerum*, & alia mala. Fit præparatio per ablutiones ex aqua, & aceto, in quo etiam aliquando maceratur, vt sordes decedere possint, & [fer]rum friabile reddatur: sed circumspectio in hac purgatione requiritur, de qua alibi. Officinæ n[o]strates aliquid ex chymiatria attraxerunt, vnde si quæ sunt probiores, etiam diligentius elaborant [li]maturas. Præparant & scorias puriores & ferruginem ad *dysenterias*. Laminas foris applicant tum[o]ribus, & gibberis. Per ferrosa vero parantur balneæ, & potus variis extinctionibus & coctionibus. Cũ scoriæ ex fornacibus detractæ aquis merguntur fiunt inde balneæ, & fomenta, quibus in tumoribus œdematosis adhibentur etiam pulueres, & lutum ex scoriis vel terris ferruginosis: Aqua fabrorũ per filtra crebrius transmissa item multis conducit morbis. Ramenta cotium macerantur vino, vel coquuntur aquis pro potu *lienosorum*. Infusiones limaturæ, & batituræ chalybeatis vina præbent, & alia multa.

Chymica ex ferro. Chymici parant *crocum martis, tincturam, florem, vitriolum, salem, sulphur vitriolatum martium, spiritum ex vitriolo martis, Aes cyprium* & ex hoc porro *vitriolum, & spiritum*. Item *oleum*. Præterea *calcem, oleum, mercurium*, & ex hoc *præcipitatum*, aliaque medicamenta. *Sal* martis ex vena, & recrementis, itẽ ferrugine extrahitur. Est & *regulus martius* stibio per martem fuso: Item *terra virgo*, & alia, eaq; non vno modo. Vt enim de *croco* pro metallurgia taceamus, ad vsum medicum 1. *fit per se*, quando bacilli ferrei, seu chalybei vitrariorum fornacibus cremantur, vt inde efflorescat croceus puluis, qui collectus *Croci martis varietas.* amplius elaboratur aquis stillatitiis, & spiritu vini, vel cum sale sublimatur: aut imbibitur spiritu sulphuris, &c. 2. *item per se cum* eluta scobs ferri in lebete ferreo in reuerberio per triduum, aut amplius detinetur, vbi etiam flos absistit. Vtuntur plærumque ignibus figulorum, vel calcariorum, & lateritiis. 3. *Quercetani* modo per spiritum sulphuris & vini in ferrea trulla coctum, de quo in *pharmacopœia*, & nos in *chymia pharmaceutica*. 4. *Per spiritum salis*, & muriam, aliaue corrodentia, vbi aqua sanguinis & vrina quoque valet. Fit quidem sic ferrugo etiam aquis marinis, sed ex qua crocus extrahendus est per phlegma vitriolatum spiritu suo adhuc prægnans, & destillatum denuo. Crocus inde collectus in tincturam transit vlterioribus extractionibus per spiritum vini alcalisatum, &c. 5. *Laminæ* chalybeæ aceto stillatitio irrigatæ cremantur in rubedinem, quod si vna vice non succedit, pluribus repetitur.

Sed *discernere tunc calcem à croco debes*. Potest quidem tota ferri substantia in crocum per attenuationes plures transmutari: sed calcem tamen proprie tunc dicimus, quando totum ignibus actualibus aut potentialibus (aqua forti, aceto stillatitio, liquore salis, & aliis corrosiuis) calcinatur. Ex ea crocus colligitur elutionibus, & repetitis reuerberationibus. 6. *Scobs cum sulphure* citrino, aut floribus miscetur, & in reuerberio comburitur, idque cum cohobiis. 7. *Bacilli ferrei* igniti admotis sulphuris conis liquefiunt, defluuntque in suppositam aquam. Inde collecti nodi cum sulphure reuerberantur. Verum & hi duo modi ad calcem tendunt, à qua crocus est seligendus. 8. *Penotus limaturam martis violento igne* calcinat adiectis floribus sulphuris donec sulphur fœdum sit combustum, terraq; fœtida mortificata.

Deinde per integrum diem in reuerberio cremat. 9 *Lamellæ* ferreæ, & pumex contritus alternis stratis disponantur in amplo catino, & reuerberentur in cementatorio. Deinde transferatur materia in cucurbitam, siue tota simul (nam pumex spiritum martium imbibit) siue lamellæ tantum, & affuso aceto stillatitio extrahatur tinctura. Reuocato aceto manet puluis ruber, qui iterum reuerberari & extrahi subtilius potest, coque tenuitatis perduci, vt in oleum diffluat in cella, vel balneo vapido. *Crocus alter fit ex scoriis caruleis fabrorum*, de quo vide Crollium, qui hunc in dysenteriis præfert ei, qui fit ex ferro ipso. Quidam malunt scoriis ad vinum chalybeatum vti, quam chalybem ipsum. Crollius vocat *essentiam croci martis*, vel essentiam, & crocum pro libitu: qua in re variant autores, sicut & Quercetanus calcinatum per sulphur ferrum appellat *limaturam cum sulphure calcinatam*, quæ est periphrasis calcis,

Quæritur, num *terra crocea in Gaode ferrugineo inuenta possit pro croco martis haberi*? Nos sane cr[o]*Crocus in Gaode ferreo.* cum natiuum esse putamus nisi tincturam malis. Adeo enim tener color est, vt madefactus ting[at] impalpabiliter. Iudicamus tamen extrahendum esse per vini spiritum, vt simul corrigatur: quod [in] externo vsu vulnerum, & vlcerum non erit necessarium.

Porro *calx & crocus sublimantur cum salibus in florem*: vnde postea fit *liquor & oleum ferri* in aëre hu*Flos chal. martis.* mido. Aliud conficitur ex scoriis martiis cum regulus stibii conflatur, per reuerberationem crebram, contritionem in exactum pollinem, imbibitionem per oleum salis, aut simile, tandemque exiccationem fortem, & deliquium. Abluitur autem, tolliturque acrimonia per spiritum terebinthinæ, aut iuniperi crebrius affusum, & reuocatum, prætereaque per vini spiritum. Quidam miscent aquam acido vitrioli spiritu, & tincturam ex croco faciunt, quam reuerberatam deliquio soluunt. *Sublimatur* *Crystallus ruber martium.* *quoque crocus cũ cinabari & sale, donec crystallus fiat rubeus*. Ex hoc porro varia fiunt medicamina sicut & de sublimato candido.

De cæteris ex ferro alibi abunde dissetitur: omnia ad vsus chirurgicos vulnerum, vlcerum, tumorum: vel internos phlegmaticorum, aquosorum, & melancholicorum affectuum, vbi est incidendum, aperiendum, siccandum, roborandum, fluxiones immodicæ, & hæmorrhagiæ sistendæ, &c. Crocum veneris facies si laminas stratificatas cum sale reuerberes, donec candefiant: Postea in aquã iniectas cum sale abluas, iterumq; cum sale nouo cæmentes, abluas; opusque quo ad satis reperas.

Aqua

Aqua ablotionis præcipitatur affusa multa calida. Sidit crocus: Aqua depleta crocus dulcoratur. Vsus in chirurgia. Ex *stanno* parant *calcem & oleum ad suffocationes vterinas* commendatum de quo alibi. Ad vermes infantum præclatum: *Stanni puri semunciam vel vnciam in pure catino, vel testula sliqua. Extingue aqua fontana: vel quod melius, decocto cornu cerui, vel aq. hyperici. Repete extinctionem ter, quaterue. Da haustulum colaturæ bis, aut ter die.* Vermes illicò necantur, & expelluntur. Robustioribus tres, quatuorue vncias liqua. & vbi conuenit etiam cereuisia tenui, aut vino vtere. Delicatulis aqua chalybeata satis est pro materia extinctionis, vel etiam simplex fontana. Calx, vel etiam ramenta stanni in farinam deducta bibuntur contra *ictus scorpionum.*

Stannum.

Contra vermes infantum.

De plumbi anatomia diximus nonnulla in chymiatria, vbi inter *tres modos* præstantes comparationem instituimus. Nos sæpe requirimus liquorem soluti ad *tumores & vlcera corrosiua.* Officinæ vulgares tam sunt pigræ, vt nolint etiam præmonstratum & in os ingestum præparare. *Paracelsici chymici* aliquid ex terebinthina plumbata proferunt, quod vsibus istis parum est idoneum. Quod affertur ex peregrinis chymeis facile mucescit. Tam parum curant egregia opera pharmacopœi, quanquam se in subsellia chymicis eruditos arbitrentur. Quercetano iam fuit res facilis, vt ex *vna libra plumbi calcinate,* quæ scil. sit ciuilis vnciarum sedecim, *decem aut duodecim vncias salis potuerit elicere.* Sal a. plumbi facile in oleum soluitur: & quantæ difficultatis res est aceto stillatitio miniũ, plumbaginẽ, ochram plumbeam, aut cinerem, vel lythargyrum soluere: solutum digerere: destillare ad oleositatẽ in qua lapilli in vapido aere liquescentes condensentur? Imo & multæ viæ sunt colligendi *sacchari,* quod item in oleum diffluit. *Vtilissima est si aceto non stillatitio, sed alias acri & latinis purgato puluerem lithargyri soluas, & extrahas essentiam: Extractionem digeras: filtres, & coagules vsque ad oleositatem. Quod si dulcedinem absque acetositate requiris, abstrahe humiditatem vsque ad calcem: Hanc rursus extrahi spir. vini alcalisato: Extractionem coagula, & solue deliquio.* Quidam ab essentia sæpe abstrahunt vini spiritum super ea aliquandiu in calore leni relictam. Alii aliud operantur. Non facile coagulatur, si aceto non destillato extraxisti, & cum eodem circulasti. Circulatum postea ad oleositatem redigerut, quæ vini spiritu per cohobia inducto, & reuocato rectificatur. Apud Penotum *in chymicis* processum habes *ad oleum, & Balsamum* saturni. *Minium enim perfunditur aceto destillato. & digeritur, donec dulcescat, interim aliquoties à fundo mouenda. Deinde liquato in aliud vas translato, nouum acetum additur agiturq; vt prius, idq; donec vel tota, vel maxima quantitas sit dissoluta. Acetum essentia saturni grauidum, per filtrum aliquoties transitur, & per dimidium mensem in fimo relinquitur. Hoc elapso destillatio fit vsque ad tertias residuas. Hæ reponuntur in cella, donec lapilli coalescant, qui pro sale saturni habentur. Hi eximuntur. Residuus liquor denuo coquitur ad tertias. & seponitur pro lapillis, idq; quousque tota quantitas sit consumta. Crystallos istos poteras conterere, & deliquio soluere: sed ipse iubet seruata aliqua parte, destillare more stygia, quo exit primum albus spiritus, postea oleum rubrum. Illud ab hoc separatur. Oleum tertia destillatione per se rectificatur, item spiritus* per balneum. Vsus internus, & externus dicitur. Ex reseruatis crystallis per spiritum terebinthinæ fit *balsamus* eo plane modo, quo sulphuris, vocitæ vini scil. affundendo quatuor spiritus, & coquendo donec spiritus erubescat. *Tinctura* appellatur, quæ in retortam immissa destillatur vt primo loco spiritus exeat, deinde aucto in horas igne *oleum saturni* cuius vsus est insignis in *vlceribus, vulneribus, tumoribus, excrescentibus carnibus, phlegmonis. Erysipelate,* &c. Debet a. spiritus ab oleo separari, siquidem placet. Alias & totum simul in vsum venire potest, vt in balsamo sulphuris. *Siue velis tincturam solitariam,* extrahe per vini spiritum, & coagula in pulcrum aor lapillum, qua arte etiam *rubinus sulphuris* conficitur. *Supra* diximus, *vitrum purgans* ex calce conflari posse. Id diuersum est pro diuersitate præparationum & additamentorum. Vsus idem cum vitro stibii. Ex *lapide plumbario, & Galena* per sublimationem assurgunt *flores,* vt ex antimonio: Et sane parua est in elaboratione discrepantia. Vnde & *stibium crudum ex vena magnesia saturnina dicitur.* Quercet. scribit se vidisse *annulum ex vitro plumbi, qui in liquorem immissus per noctem ei conciliauerit purgandi facultatem,* idq; vsu frequentiore, quo modo vsurpa... etiam *regulum antimonii, & bismuthi, cum florib. antimonii, & marcasitha aurifera.* Calcinatur vena plumbi pura, quæ Galena dicitur, per halinitrum sicut stibium, & reuerberatur vsq; ad rubedinem, cuius vsus est chirurgicus. *Galena putrida,* quæ aliquibus *molybdoides.* & lapis Flandriæ, Germanis *plumbum carbonarium, & aquarium,* item crustosus lapis *marita nigra* pictorũ, à chymicis non experitur, quanquam & hæc calcinari cum halinitro queat, & aceto stillatitio in essentiam, oleumque redigi.

Plumbum.

Liquores saturni.

Sacharum plumbi.

Tinctura saturni.

Tinctura solitaria.

Vitrum purgans plumbi.

Annulus saturnius catharticus.

Quæ ex *ære, siue fossili, siue artificiali ex ferro,* medicamenta confici queant, sparsim in Alchymia, & syntagmate dictum est: Et fiunt sane etiam ab Hippocraticis præclara ad *oculorum præsertim affectus, & vulnera, vlcera, tumores, &c.* tum ex ære ipso resoluto aquis acidis, & sale ammoniaco mistis, item extinctionibus, &c. tum ex fuligine, recremẽtis, flore, squama, ærugine, orichalco. & qui æris vim habet lapide calaminari, & cadmia. *In chymicis* præclatum est *ex argento viuo æris præcipitatum,* vt est apud Theophilum, Quercetanum & alios *in pestilentia, & hydrope:* Præterea *vitriolum veneris,* & ex eo *spiritus, cum oleo.* item *tinctura cærulea, sulphur* quoddam citrinum, *balsamus* & similia: Cum aliquando æs in æruginem solueremus indeq; vitrioli lapillos colligeremus, pulchra admodum *citrinitas* separabatur Hæc quidem per annos aliquot colorem constanter retinebat, sed *chartam in qua seruabatur nigritie fuliginosa infecerat,* vt solet atramentorum. Hinc *sulphur vitriolatum indicamus,* Alii aliter sentiunt.

Aeris medicamenta.

CAPVT

CAPVT XXI.

De Ænigmate quodam Arnoldino, & Tartaro philosophorum apud Penotum.

Omnia in vno.

QVercetanus *in Alexicace ex lib. 2.* Arnoldi *de peste* producit admirandum quoddam ænigma, quo proponitur insigne quoddam magisterium *à quo expectare humanitus præter diuinam clementiam licet omnia homini in hac vita exoptanda.* Non autem explicat, nec quid sibi de ipso videatur, ostendit, nisi quod remedium Arnoldi vocet certis de causis perplexe traditum. *Id constat,* inquit, *quinque rebus, quarum prima in visceribus terra fouetur: altera in mari natat: tertia insidet terra: quarta in aere vehitur: quinta nobilissimum, id est, à superioribus editum, fatum genitum, procreatum animal, vita sempiterna, nunquam senescens, reparans se phœnicis more, diis amicum, stellis familiare, humani generis columen, vita nostra tutela, omnium rerum quas optare, cupere, & votis expetere licet, promtuarium, penus ταμεῖον, θάλασσα.* Hæc ille. Delphicum aliquem apollinem, aut sphingem tibi audire videatis. Si Theologum interrogares, *de cœlesti sapientia & timore Domini* responderet: Peripateticus *de virtute politica* in politicis, *de contemplatiua* in philosophia, vbi aliqui etiam *scientiam* summum bonum dixerunt: Epicurus *voluptatem* pecuniam forte nominaret: alii aliud pro suo affectu proferrent. *Medicum fuisse Arnoldum*, & excellentem chymicum, qui etiam de medicina summa hominum, & metallorum morbidorum cōmentarios scripsit, constat: Et Quercetanus oraculum non de aliquo philosophemate vulgarium scholarum accepit, sed de remedio intellexit.

Id autem *summum esse, id quod ex mercurio sapientum, & sole ipsorum conficitur*, iam pridem innotuit, quanquam notitia fortasse crebriore, quam possessione. Solent autem Hermetici res minoris mundi comparare mundo maiori, vti & ipsum minus animal magno. *Sic mundus conditus est*, *inquit Hermes in tabula* vbi proponit *medicinæ secretissimæ* opus. In maiore mundo habemus quinq; simplicia corpora, quæ etiam capsulæ sunt, & matrices cæterorum omnium ex materia constantium, terram, scilicet, aquam, aerem, ignem, & tandem cœlum in quo nobilissima quæque corpora, imo quod Plato vocauit animal diuinum, quem hoc in loco immitatus Arnoldus etiam *animal nobilissimum appellat suum lapidem* ad exemplum maioris mundi, & minoris HOMINIS scilicet, factum. *Animal* id cœlum à superioribus dicitur procreatum: quod Plato diceret à Deo, seu diis: Dicitur esse vitæ sempiternæ. Hoc quoque Platonicum est, & aliquatenus etiam Hermeticū. Nam Hermes in Asclepio sic philosophatur: *Deus Dominus æternitatis primus est: mundus est secundus Deus. homo tertius, & quidem vterq; imago Dei primi. De cœlo cuncta descendunt, in aquam & aerem: Ignis solum, quod sursum fertur, viuificans & generans est: quod deorsum est, ei seruit: Totus mundus à natura comprehensus agitatur, formatusque est quatuor rebus, igni aqua, terra, aere: cœlum sensibilis Deus est administrator omnium corporum, quorum augmentum & decrementum sol & luna sortita sunt, &c.*

Lege & reliqua, qualia sunt & apud Timæum Locrum aliquos Platonicos: quædam etiam ab Aristotele sunt accepta, & tradita. Quid mirum, si Hermeticus ille Arnoldus *nobilissimum animal cœlum dixit*, eique sempiternam vitam attribuit? Plato quidem aliquando factum credidit, sed nunquam interiturum: At Aristoteles ex toto ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον voluit. Ab eodem etiam senescendi potestiam abstulerunt: Et tamen non satis c[illegible]umspecte additum est, *se reparare Phœnicis more.* Si enim h[illegible] verum est, qui nequit senescere, & mori? Nō est sempiternæ & senectutis expertis vitæ Phœnix. *Hac* ergo in parte non obseruata est philosophia Platonica & Hermetica. Diis amicum animal esse Plato non negauerit, qui stellas, Deos illos suos, cœlo affixit. Familiare stellis eundem habet sensum. Hinc colligimus cœlum denotari. Adiuncto nimirum arguitur subiectum, & nihil familiarius cœlo quam stellæ, quam cognationem Lulliani etiam inter suas essentias, suumque cœlum ex vino conflatum agnoscunt.

Columen humani generis cœlum opinione Academicorum & Hermeticorum, imo & [Peri]pateticorum esse quis neget, qui scit omnia inferiora subiici gubernationi cœlestium etiam à nost[ris] astrologis? Notum est scholis illud Peripateticum: *Sol & homo generant hominem*, ille scilicet vniuersaliter, hic particulariter & determinate. Quot etiam in ipsa Ecclesia sunt quibus persuasum est *animas ab astris infundi*, seu illabi? Ita est & vitæ nostræ tutela cœlum, vt sit & in procreantib. & conseruantibus mediis, quod experimur annuis solis conuersionibus, quibus solis beneficio tum mediate, tum immediate fruimur, absentia vero lædimur. Tandem cœlum dicitur omnium expetibilium pro[mp]tuariū, non Chaldaice, Aegyptiace, Platonice, & Hermetice tantum, quasi sit id, in quod Deus o[mni]um bonorum vim pro homine contulerit, & ex quo vicissim benefacturus nobis omnia sumat, [di]stribuatque certis stellarum discursibus, & influxibus: verum etiam astrologice. *Quid enim non promittunt aut præsagiunt homini & rebus humanis ex cœlo astrologi?* Tabulam fatorum humanorum, & quasi [...]uis *diphtheram* cœlum proponunt. Hæc ergo est res prima & summa in ænigmate Arnoldino. Deinde nominantur adhuc quatuor: *vna dicitur foueri in terra visceribus*, quæ est natura seminaria & perfectiua mineralium: *altera dicitur natare in mari*, quæ est in mari seu aquis nascentium genitrix, & procuratrix prouidentia: *tertia terra insidet*, quæ complectitur vim plantarum & animalium in sicco orientiū, & viuentium, quibus opus est aere ad vitam.

Aer autem terræ incumbit, qua scilicet parte ad vitam terrenorum in arido est commodissimus, tametsi spiritus ille etiam aquas obsideat, & ex primæ conditionis serie super aquis expansus

nata-

& ex primæ conditionis serie super aquis expansus natare, seq; ibi motitare debebat. *Quarta vehitur super aere*, estque igneus ille & siccus spiritus inter aeris & cœli confinia interiectus, in quo ipso quoque virtus quædam est ad salutem animantium & cæterorum in medio mundo, concurrens. Si itaq; remedium hoc est Arnaldi, totius mundi vim complectitur, vt intelligamus eum qui integra valetudine vti velit, & sanitatem ex morbis reparare, *debere beneuolentiam omnium mundi partium affectari, sicut ipse quoque ex omnibus compositus, omnium vim, tanquam Epitome mundi in se continet.* Hæc explicatio aperta est, & philosophiæ, medicinæq; conueniens: Sed vt diximus, *chymicum mysterium, quoque subest.* Vt mundus est factus, ita debet fieri lapis, vt sint in principio omnia *aqua hylealis*, quam primam materiam omnium etiam Thales dixit. Ex aqua terra producitur: Ex terra surgit aer: ex aere ignis. & tandem *cœlestis illa medicina summam omnium vim complexa.*

Sensus Hippocraticus ænigmatis.

Sensus ænigmatis Arnaldini chymicus de lapide artificio.

Non frustra dixit Arnaldus primam rem foueri in terræ visceribus, sentiens *de spermate nostri lapidis*, quod ex naturæ visceribus in parte minerali, & quidem metallica inclusa terræ matricibus, est petendum. Et hoc est *mare nostrum, aqua nostra, mercurius noster. Super hoc mari natat res secunda*, quæ mox dicitur terra. Nam *cum nostra aqua coquitur, & coagulatur, emergit terra*, quæ ænigmatice dicitur in mari natare, quia ex mari nascitur per consistentiã, seu concretionem. Phrasis assumta est ex eorum opinione qui terram aquis innatare sentiunt.

Locus materiæ lapidis: Mare nostrũ

Terra innatans mari.

Terra insidet terra, hoc est, aer (ita enim mox appellatur) sequitur post terram. Nam terra nostra soluitur secundo & coagulatur, quo ipso consequitur dispositionem aeri comparandam. Huc cum peruenit coctione cõtinuata mutatur in naturam igneam & ideo dicitur *in aere vehi*, quia lapis aereus, potentia est ignis, & ex potentia in actum producitur ignis externi augmento. *Igneus ille lapis pro cœlo est.* Nam potentiam omnium stellarum habet. Chymicus autem artifex non infert quamlibet stellam, sed tantum *luminaria, solem & lunam, partemque fermentat auro, partem argento, mediante aqua philosophica qua materia tincturam determinatam infert & iungit.* Hic iam fit *implantatio, coniugium, Eclypsis, ascensus descensus, omninoque sphærarum motus circularis donec quiescunt omnia in igni, & lapis acquisiuit vim superiorum & inferiorum.*

Vide Sedenuogii Echeneim.

Aer terra insidens.

Ignis in aere vectus.

Cœlum nostrum.

Motus sphærarum.

Mater eius fuit terra: portauit eum ventus in ventre suo seu ignea vis lapidis abscondita erat in aereo elixyre: Et reliqua fiunt, quæ Hermes in tabula posuit. Nam illa tabula principaliter loquitur de hoc opere quod est tertium à principio seu tertia rota, quando coniungitur anima corpori interueniẽte spiritus, fitque coctio in vno vase vna fornace, igne vero & reliquis, vbi est ludus puerorum, & opus mulierum vsque ad consummationem. Oblique vero prodit etiam præcedentium duarum rotarũ magisterium, quanquam vtraq; tantum sit præparatoria materiæ, & cõparetur destillationi illi in qua Elementa ordine eliciuntur: vt primo loco aqua: secundo terra. Hæc sua aqua soluitur, & digeritur. Inde destillatur & procedit post aquam oleum aerium. Terra in fundo manet, in se ignem continens. Affunditur ergo ei aqua sua, & oleum denuo. Digestio instituitur. Hinc destillatione facta procedit primum aqua, post oleum aerium, tertio calore forti ignis: terra manet fixa ex qua elaborata sal fit. Singula illa vicissim per se purificata reconiunguntur, vt in Elixyre explicauimus, tradiditq; Querc. *in medicina prisca c. 6 & aliis*, fitq; remedium totius simplicis vim essentialem continens ad cœlestem sublimitatem euectam ingenio artificis.

Hermetica tabula genuino sensu.

Artificium magnum destillationi Elementorum comparatum

Animal dicitur metaphorice, quia anima corpori indita quasi animal constituit. Id sempiternæ est vitæ, quia lapis noster in igni fixus est, & animam seu vim suam nulla huius mundi potentia amittere potest. Ideo nec senescit & effœtus edentulusve fit. Nihilominus tamen in igni se multiplicat, & per ignem gignit sui similem medicinam, potestq; in infinitum multiplicari. Huius vi potes consequi quicquid est in mundo expetibile, si Deus volet. Et ecce tibi hæc est res ænigmatis Arnaldini, quæ alias Elementorum conuersio & destillatio dicitur. At nondum scis materiam huius notitiam sic consequeris. Axioma est, eandem esse medicinam, qua morbi humani ex ferreis æreis, stanneis, plumbeis, antimonialibus & mercurialibus aliis mutantur in sanitatem auream vel argenteam, qua imperfecta metalla & argentum viuum in aurum aut argentum. Iam metallum & mercuriale nihil ingredi & in eius homogenia constante permanere potest nisi quod metallicam naturam & potentiam habet: potentiam quidem passiuam pro materia quæ sit potentia metallum: naturam autem pro forma, ita vt natura actiua lætetur passiua, & eam assumat inq; suam naturam transformet, & cum ea familiariter maneat.

Inuestigatio materiæ lapidis.

Nihil autem in rerum natura à Deo creatum est metallicum ratione materiæ nisi argentum viuũ, quod & amicum esse metallis multis probatur argumentis, & metalla ipsa, ex quibus non imperfecta, sed perfecta quærimus. Quod n. in illam materiam seminatur, id secundum speciem metitur. Porro cũ argentum viuum materiale esse debere intellexisti, dispositum quoq; esse oportere, vt & recipiat formam, & perficiatur, simulq; mutet, & mutetur intelligis. Non autem aptum est argentum illud viuum quod vulgari dispositione notum est: nec quod mistum est plumbo, aut alio imperfecto: sed quod pro fœmina auida esse, & maritari, fœcundariq; possit, quodque ex grano sibi commisso femineum succum assumat, inque sui sinu ille semen, quanquam mascula & specifica virtute, igneq; naturæ seruato, conseruat, vt duo semina postea in sua matrice in fœtum proficiant.

Dispositionem accipit propinquam per artem ex remotiore quam habebat per naturam. Tolluntur ergo superflua, terrestreitas scilicet, & aquositas vaga, mutaturque crassities in penetrantem subtilitatem, vt in ea aurum liquescat, vt in calente aqua glacies. Ars duabus operationibus per conuersionem elementorum elaborat materiam vt audiuisti: Sed *oportet tamen eam prius mundatam esse per sales.* Nullis enim aliis medicaminibus ponit leprosam pellem. Sales sunt *halinitrum, alumen, vitriolum, sal commune*, & aliquando etiam *armeniacum* vbi vitium est ingens.

Sed ni-

Sed *nihil de illis oportet manere.* Itaque per tartarum & alios purgandi modos tolluntur cum [illegible] tum qualitates eorum. Sic *præparata materia ſoluitur in aquam claram, rurſusq; coagulatur:* & poſtea idem repetitur, fiuntque iſta quæ ſunt in ænigmate. Sed quæ res eſt, quam Penotus appellat *Philoſophorum* TARTARVM? Hanc explicabimur ex praxi.

De tartaro philoſophorū.

Cape argenti viui ſublimati cryſtallini ſingulos trientes eoſque in duas cucurbitas diuiſas in fimo ſeptenis diebus innouato ſolue in liquorem. Si non totum ſimul ſoluitur, per partes procede. Solutiones confunde, & per alembicum deſtilla leni igni citra mercurii eleuationem. Aquam deſtillatam mercurio, qui in cucurbita ſubſtitit, contritο redde. Repone in fimum ad ſoluendum denuo per menſem. Solutum deſtilla: Et eodem modo procede mutatis vicib. ſolutionum, deſtillationum, putrefactionum, donec nihil amplius in fundo cucurbitæ maneat, ſed totum per alembicum exeat. Oportet autem huius aquæ mercurialis ſatis magnam quantitatem eſſe, quæ ex beſſe mercurii non conficitur. Ideo augmento vtere. Cape argentum viuum crudum de minera. Laua bene per ſalem & acetum ſtillatitium. Affunde ei aquam mercurialem prius præparatam. Colloca in fimum (vel vas putrefactorium balnei vaporis) & ſolue totū in aquam. Solutionem rectifica per deſtillationem moderatam, ne reſiſtentes in fundo feces comburantur. In eis enim eſt ſulphur mercurii. Vt hoc ipſi aquæ fortim vnias, contrito affunde ſuam aquam. Digere in fimo per octiduum. Deſtilla. Deſtillatum redde reliquiis. Macera iterum octiduo, & deſtilla. Repete id ſeptima vice vt totum ſulphur exhauſtum ex fecibus in aquam migret. Hæc eſt *ſolutiua omnium corporum metallicorum: & poteſt multiplicari in infinitum per argentum viuum, vt ſupra.*

Sulphur mercurii.

Aqua ſoluēs omnia metalla.

Penotus ait, melius augeri imperfectis metallis, ſtanno, vel ferro. At tunc non amplius communis, materialiſque erit, ſed determinata ad certam ſpeciem, fietq; inclinatio ad id metallum cuius ſemen ſuſcepit. Si volumus ſequi intentionem philoſophicam, alligatio illa ſpecifica in augmento materiæ cauenda erit: quanquam & hoc dicatur, *ſi ferro fuerit aucta, fore cælum philoſophorum, quaſi ferri natura omnibus metallis eſſet communis.* Videtur autem hæc ſententia nata eſſe ex analyſi metallica qua inuentum eſt aliquid perfecti ſulphuris in ſtanno, & ferro, adeo vt quibuſdam perſuaſum ſit ad tranſmutationem iſta metalla neceſſario requiri, quod ſane non abnuimus ſi quis argentum viuum mutare velit. Nam tunc poteſt addi ſtannum, vel ferrum, quorum vtrumque ſimul cum argento viuo transformatur, & fit fixio durabilior.

Ferrum an cælum omnium metallorum.

Sed in præſentia *aquam illam ex mero mercurio conficiamus. Vt fiat cæleſtis, debes eam ſeptiet deſtillare, aut in Pelicano circulare, donec ab omni fæce fiat immunis.* Sic euadet acerrima, & penetrantiſſima. *aqua iſta mercurialis,* tanquam commune omnibus metallis cælum *ſingulis metallis, veluti Planetis, eſt exornanda, id quod* ANIMATIONEM, *aut affixionem, & impregnationem vocant.* Animatio præſertim dicitur, quia accipit ſingularis metalli diſpoſitionem, vt iam ſit non hylealis & prima materia amplius, ſed antea, argentea, & cæterorum aliqua, pro vt ſpecies inferuntur.

Menſtruum mercuriale cæleſte.

Animatio.

Aqua mercurialis auro animata.

De auro ita: *Cape auri puriſſimi in calcem per mercuriū redacti drachmas decem, vel quot libet. Coniice in cucurbitam aptam, aut phiolam. Affunde aquæ mercurialis quadruplum, vt vncias quinq; vel pro analogia. Pone in fimo, vel putrefactorio balneo, quouſq; totum aurum ſit ſolutum. quod ſi vna vice fieri non poteſt, priore ſolutione tranſfuſa alia aqua apponatur. Procede in modum tincturæ. Corpus album, quod relinquitur, extrahe ex vaſe. Exicca ſuper teſta leni calore. Transfer in marmor, & tere ſubtude aſperſis extractionis prioris guttulis, vt tantum irrigetur, fiatq; paſta. Hanc denuo mitte in cucurbitam, & affunde ſolutionem totam. Miſce probe, & digere in balneo per menſem. Deinde deſtilla. Deſtillatum redde reliquiis tritis, vt prius. Digere, deſtilla, idque repete, donec quicquid eſt eſſentiale, per alembicum exierit, relicta terra mortua in fundo vaſis.*

Sal & tartarum ſolis.

Hæc terra *ſal vocatur ſolis, & tartarum.* Hoc potes in *oleum* deliquio ſoluere, & pro medicina vſurpare. Nihil vero aliud eſt, quam *fixum ſolis corpus tinctura ſua ſpoliatum*, quod irreſolubile eſt etiam in magno magiſterio. Comparatur tartaro & feculæ vini, quia ſimiliter circa fundum ſeu imum vaſis conſiſtit.

Lapis tingēs.

Lapidem autem tingentem ita efficiunt.

Terram illam tartaream calcina tam bene, vt ſicciſſima euadat, & plane mortua. Deinde poſita in phiola vel cucurbitula guttatim redde ſuam aquam animatam, eamq; imbibe ſic, vt totam vim animæ extractæ recipiat, fiatq; Elixyr ad eum modum, quo ſales ſolent animari. Nam primum irroratur aqua corpus iſtud. Decoquitur digerendo vſque ad ſiccum. Deinde plus affunditur, iterumque decoquitur. Si placet, affunde iuſtam quantitatem. Digere. Humiditatem blanda deſtillatione abſtrahe. Aliam partem affunde: digere: deſtilla, atque ita perge, donec tota quantitas ſit conſumta, vel donec tam bona progreditur aqua, quam bona fuit affuſa, quod ſignum eſt ſatis bibiſſe. Debet autem tunc terra adeo ſaturata eſſe ſua aqua, vt in lamina candente inſtar ceræ fluat. Id ſine fumo ſi fit, relictaque tinctura cum ingreſſione, bene eſt. Si fumat, humidior iuſto eſt, & requirit coctionem vberiorem, qua figatur. Si non fluit, aridior eſt, quam debet. Ideo ſuffice plus de aqua inferatiua & animata, donec ſtopus placeat: Et ſi fixa eſt medicina, potes eam in oleum perducere. Siue iā ſit puluis. ſiue oleum, proiectione ſui tinget imperfecta metalla, & mercurium. Cogita tamen, adhuc ſemel eſſe ſoluendam & coagulandam, vt ſubtilitatem acquirat maiorem. Si vis augere, ſolue do illa portionem aquæ tuæ mercurialis, & alia aurum nouum, coniunge, coque, ſolue, coagula. Si illa aqua mercurialis vſurpetur ad ſoluendum argentum viuum ſublimatum, ſoluit metalla in mercurium. Alias ſeparat purum ab impuro ſpiritumque ex corpore extrahit. Corpus autem mutat in oleum, vt dictum eſt.

Ablutio latonis ſeu terræ dealbatio.

Si de luna quæris, idem eſt proceſſus. Terra quæ poſt extractionem eſſentiæ relinquitur, reuerberatur, eſtque ſal & *tartarum album lunæ, quod, ſi placet, in oleum tartareum lunare potes ſoluere. Non alia arte in ſtanno & ferro indiges. Tartari elaboratio, & ablutio ſic deſcribitur: Feces poſt tincturam ſeu ſpiritum extractum relictas. Contere ſuper porphyrite, vt fiat lauor exactiſſimus. Potes interim nonnihil aqua irrorare. Offam mitte in cucurbitulam. Affunde aquæ mercurialis non animatæ conuenientem quantitatem. Digere. Deſtilla paruo calore ad ſiccitatem. Hanc reuerbera horis 24. igne temperato. Tunc iterum pota terram aqua cum qua prius in marmore ſit contrita. Digere. Deſtilla: vre, vt ante. Repete id ſepties, donec terra euaſerit nitida & fuſilis ſiquidem ea fuit ex albis*

metallis

metallis. Hac est terra alba & tartarus philosophorum, verus & sal fusilis, cum quo adhuc est suum, sal & sulphur. Nam in metallo erant tria principia. Ex illis aqua mercurialis per simplicem digestionem assumit mercurium. Sal & sulphur in terra restant, quanquam & hæc inde exugantur per frequentia cohobia & digestiones, de quibus ante, ut nihil virium sit in ea. Unde & mortua appellatur. Verum in hac elaboratione terra integra tractatur pro medicina. Nam sic exaltatum tartarum soluere deliquio potes, & habebis quod *oleum tartari philosophorum* vocant. *Hoc ipso etiam soluuntur metalla in mercurium*, si tartarus ex mercurio est collectus, seu si aqua cœlesti superiore solueris crystallinum sublimatum: Et hinc residuum tartarum deliquio solueris, iterumque coagulaueris, repetendo hoc aliquoties, ut tandem calx sicca maneat. *Hac est medicina qua videtur Kelleus usus in auro resoluendo in argentum viuum, cuius meminit Penotus.* Notatur hoc quoq;.

Ol. tartari philosophorũ

An hæc calx qua Kelleus usus?

Tartarus ex marte dicto processu factus, & ex hoc *oleum* maioris perhibetur esse virtutis quam aliorum imperfectorum, vocaturq; *TERRA vera philosophorum*, quæ coagulat argentum viuum, & oẽs spiritus figit: Et est sane in ferro maior fixatiua quam in cæteris imperfectis. Sed *comparari non potest illi qua fit per lapidem, terramq; solarem.* Facile a. intelligit rerum peritus ista omnia esse conficta ad imitationem magni magisterii, & in auro argentoq; posse pro particulari esse. Tantũ de ænigmate Arnoldino & tartaro philosophorum Penoti.

Vera philosophorum terra: Centrum solis in aqua nostra.

Sunt & alia præclara medicamenta & secreta ex mineralibus, sed quis omnia recenseat? Quercet. *ex minio natiuo Ungarico facit puluerem antepilepticum & contra vertigines* prælatum. Cum his diebus metallica nostra inspiceremus, occurrebat illa materia ex improuiso, quæ num sit *minium* quæri non immerito potest. *Videtur esse sulphuris quadam species.* Refert enim concretum sanguinem, nitentemque & purum. Ad flammam adhibitum, in citrinum fumum resoluitur, sed nullo odore sulphuris. Quidã *sandaraca natiua* speciem esse contendunt, quæ tantilla portione nequeat deleteria esse. *Zinckum* in Carinthia effodi scripsit Paracelsus. Eius est quædam species rubra, quasi marcasitha sanguinea, ut referunt qui describunt. Materiam itaq; illam ex tali metallo excoctam esse, aut per naturam tam pure coaluisse videri potest. *Sanguinem Gigantum* iustius dicas, quam lapidem Thracium.

De minio natiuo, vel potius Gigantũ sanguine quadam.

Illud quoque non omittendum est, non tantum *contra febres materiales vorari puluerem pyriũ*, qui etiam vacuationes peragit in vitiis militaribus: Verum etiam ex alumine puro & nuce moschata pari-bus fieri puluerem, cuius drachma robustioribus data, omnes febres intermittentes sanare dicitur. Similia narrant de sale prunellæ mineralis, de qua *supra*. Sed aliter oportet præparatum esse, quam in vulgaribus fit officinis, & à plebe. De nitro per spiritum sulphuris fixo contra pleuritin & febres continuas certiora scripsit Rulandus.

Febrifuga.

De *tinctura corallorum* dubitat non Crollius tantum, sed & alii multi. Falsam enim esse opinatur quæ exhibetur. *Per spiritum plumbi* nonnulli eam promittunt certo. Rulandus per spiritum vini aliquoties suis manibus fecit. Idem *magisterium perlarum* parauit primum ipsas calcinando per acetum stillatitium & ad naturam salis adigendo crebris extractionibus. Inde soluitur deliquio. Hæc de mineralibus & affinibus.

CAPUT XXII.

De unguento sympathetico Crollii.

REfert Matthiolus *lib. 6. cap. 40. commentariorum Dioscoridis*, in agro Romano fuisse quendam *Eremitam senem, qui à serpentib. ictos mira quadam arte sanauerit* non præsens, nec ullo remedio vulneri applicato, aut patienti dato, sed absens, *Colaturam vestigii dextri pedis, in quo quadam verba essent exculpta, internuncio promittentis se pro ægroto medicamentum bibere velle, propinando, ita ut abrasum vestigium cum literis aqua dilueretur, & hac facto sedimento per nuncii interulam traiiceretur, posteaq; crucis signo armata potui offerretur, sequente icti sanatione statim eadem hora, qua nuncius aquam hausisset.* Addit Matthiolus sibi id, & totius regionis incolis compertum plane fuisse, habitumq; pro maiore secreto, & efficaciore remedio, quã sit illud, quo utuntur illi, qui S. Pauli familiam falso præ se ferunt. Verba, quæ inscripsit vestigio fuerunt: *Caro Caruze, sanum reduce, reputa sanum, Emanuel, Paracletus.*

Nemo saniorum Theologorum est, quin statim videat *nominis diuini abusum*, atque ideo indicet, remedium illud à Deo vim habere non posse, sed potius à deceptore hominum Sathana, qui in Paradiso serpentem primus in perniciem nostram armauit, nec dubitat Deo permittente etiam nũc in homines id genus bestiæ immittere, & inflictum vulnus secreto quodam modo tollere. Si physicã quandam caussam subesse velis affirmare, primum occurrit ipse patiens, qui singulari fiducia, & imaginatione videtur potuisse spiritaliter vim medicaminis attraxisse, sicut narrant, quendam electiue aliquando purgatum fuisse non assumendo catharticum, sed astantem, qui sumeret fixo obtutu, & imaginatione inspiciendo unde spiritus catharticus translatus non sumentem vacuauit, sed intuentem, ad quam rem singulari dispositione opus esse, & affectu admirabili apparet, quia non quibuslibet hoc euenit, etiamsi imaginatione utantur fortissima.

Deinde in contemplationem venit medicamentum ipsum, quod eo mirabilius est, *quod vim nullam in sumente habuit, sed in altero*, eoque non astante, sed procul alicubi iacente, ubi necesse est trãslationem per varia factam fuisse, & si corporeum quid intercessit, non sine alteratione cum halitus ab astante nullo negotio possit transire.

Affirmant autem idem accidere etiam in peste, quanquam inter tot pestes vix unum reciretur

maceratione, destillatione, refusione, &c. corrigitur: vel etiam acri igni castrant vt in Crolliano: quos modos ingeniosi suo instituto facile aptare poterunt. *Iam si argentum per similia ex sublimato & antimonio, vel etiam sine hoc, menstrua praparare velis, viam vidisti*, nec est opus pluribus. Ex eodem fundamento profluit artificium potabilis argenti varium, idque minore sumtu & labore propter minorem compagis corporeæ firmitatem, quando & si aqua solummodo forti soluas, & solutionem in Pelicano digeras, reduci nequit, indeque in calcem deliquio diffluentem redigi, vel cum menstruo mitiore ex alembico destillari, vel in oleum solui & pluribus modis elaborari potest. Gloriabatur *Ambaldus se tam facile posse aurum potabile facere, quam pellio pelles eluere.* Multo facilius erit argentum in liquorē potulentum vertere. Vnde mirum, quo processu sit vsus *Tanckius*. Est autem discrimen artificii maioris & minoris. In maiore præparatur mercurius philosophorum longo tempore. Huic soluto additur solutio calcis argenti. Vtraque simul digeritur, & coquitur philosophice in medicinam candidissimam. Hæc inceratur liquore proprio mercuriali, donec vt sal fusilis & cereus in calore diffluat. Et, si amplius procedimus, donec olei sit consistentia. *De argenti potabili.*

Sed ad medicinam tamen satis est, si postquam ad cereum fluxum perducta est, vini quinta essentia perfundatur, digeratur, destilletur, idque sæpius, donec oleositatem acquisiuerit, & metallicam acrimoniam posuerit. Huius argenti potabilis guttula præberi ex dispositis, seu appropriatis liquoribus potest. Minora artificia sunt multa. *Fac aquam mercurialem ex sublimato, & si places, adiecto quoque antimonio. Hoc solue lunam in viscosum liquorem: Digere: Destilla. Solue iterum, digere, & destilla, quoad ex fixo feceris volatilem, & oleosa consistentia appareat. Hanc affusa quinta vini: vel iuniperi essentia circula.* Verum de his alibi plura.

(a) *Fornaculam destillatoriam simili artificio paratam, & lampade, in qua ellychnium asbestinum instructum, misit ad me v.d. Sigismundus Schnitzerus philos. & medic. eximius cuius picturam subiicio.*

(b) *Si in magno opere velles elaborare, non opus esset pumice, sed salem istum ammoniacum fixum & fusilem tantum coniungeres cum mercurii essentia, & per tartarum farinamq; reduceres. Vnctuosum humorem purgares, vt ab omni sorde esset immunis, quod fit rectificatione destillatoria, & quinta vini essentia. Nota tamen aliquos reiicere salem armeniacum, quia impressionem facit vix elui bilem. Vide vt huius humoris copiam habeas magnam pro crebriorib. solutionibus & imbibitionibus, plerumque in tres partes diuiditur: Vna exaltatur binis solutionibus & coagulationibus. Per alterum fit solutio masculi & fœmina in matrimonio: Per tertiam procuratur fixio & augmentatio. Quod si multiplicationem spectes, ad hanc quoq; posset assumi: sed satis est etiam mercurius crudus, quem medicina sine labore in primam materiam vertit, si recte adhibeas.*

(c) *Plura esse Quercetano Bezoardica constat ex Alexicaco. p. 409. vbi metallicum fit ex croco metallorū per balnitrum cremato: & p. 408. vbi fit liquor gummosus per destillationem ex sublimato & stella antimonii metallata pracipitando per liquorem balnitri: Sed hoc Bezoardicum mancum est, cum debeat respondere diaphoretico Crolliano, qua de re consultus à Rulando Hartmannus scripsit, philosophi esse natura defectum agnoscere, supplere qua desunt, amputare qua supersunt: manca esse nonnulla sola deficiente expressione luculenta, quam Quercetanus putauerit esse notam ei, qui se philosophum dicat: qua mira est excusatio. Tertio vocat solare Bezoardicum sua inuentionis pag. 500. vbi innuit ex auro tincturam extrahi per aquam mercurialem, de qua vide in Panacea ipsius, &c.*

Caput XX.

De imperfectis metallis nonnulla.

AVt ad Alchymiam metallurgiam hæc spectant, aut chymiatriam. De illa in præsentia agere, non est nostri instituti. De hac aliquid subiiciemus, idque in specie. In primis in contemplationē venit *admiranda ferri natura*, in qua & singularem quandam cum perfectissimo metallorum auro cognationem, & analogam tincturam & quæsiuerunt, & agnouerunt, vti videre est in Suctenianis, testaturque aurum medicum, & tinctura sanguinea, quam aureæ similem inde fabricant, quanquam in ære quoque & stanno vestigia nonnulla deprehendantur vt ex analysi Gebriana patet. Medicinæ ex ferro parantur vel vulgari officinarum arte, vel subtilitate chymica: Et vtrobiq; pro materia assumitur, ferrum, & medulla ferri, qui *Chalybs* dicitur licet diuersus sit, & modo ad ferrum eatum accedat, modo purissime excoctus sit & solidissima densissimaque consistentia coactus, vnde discrepans chalybis bonitas, differentiam aliquam inferente etiam materia, quæ est vel ferrum (omne enim ferrum repurgari potest, & in chalybem densari, si quidem est integrū) vel lapis, singularisq; materia ferrosa. Præterea asciscimus aliquando sponte naturæ, vel aliqua externa violētia natam *rubiginem*, vt ex anchoris, & clauis mari salso corrosis: nonnunquam *venas, terras, soluta naturalia*, ex quib. fabri ferrum conflant. In vsum trahuntur & *scoria* tum fabrilium officinarum, tum conflatoriarum: Item *succula*, seu *reguli* fornacum ferrearum & æ reatum: Insuper *ramenta cotium: batitura* seu squamæ & *strictura*, quæ inter malleum & incudem ab ignito prosiliunt: Est & *Geodes ferrugineus*, nonnullaq; ex ferro operta, vt *acicula, filamenta, armaturarum lamina, Galea* & alia instrumenta. Hæ sunt materiæ, quibus ex Aristotelicis mirabilibus forte adiicias etiam *ferrum pluuium, & lapides ferrosos* ex nubibus labentes. Medicamenta vulgaria vel ipsæ sunt materiæ, vel ex illis parata alia. *Stricturas chalybis* vocari contra *asthma, hydropem splenitices* affectus, *scorbutum*, &c. notum est aniculis.

Ferri natura auro cognata.

Chalybs.

Ferrugo vsum suum habet in *manantibus vlceribus, vulneribus, tumoribus*, &c. propter vim resistentem putredini, superfluæque humiditati, quæ simul est incarnatiua, & solidatiua, tanquam *symphytum minerale*. Præparant & limaturam pro *electuario de limatura chalybis*, & *potionibus chalybeatis* contra *cachexiam, fluxus ventris, hæmorrhagias, dyspnœas, hydropas, atonias viscerum*, & alia mala. Fit præparatio per ablutiones ex aqua, & aceto, in quo etiam aliquando macerant, vt sordes decedere possint, & ferrum friabile reddatur: sed circumspectio in hac purgatione requiritur, de qua alibi. Officinæ nostrates aliquid ex chymiatria attraxerunt, vnde si quæ sunt probiores, etiam diligentius elaborant limaturas. Præparant & scorias puriores & ferruginem ad *dysenterias*. Laminas foris applicant tumoribus, & gibberis. Per ferrosa vero parantur balneæ, & potus variis extinctionibus & coctionibus. Cum scoriæ ex fornacibus detractæ aquis merguntur fiunt inde balneæ, & fomenta, quibus in tumoribus œdematosis adhibentur etiam puluetes, & lutum ex scoriis vel terris ferruginosis: Aqua fabrorũ per filtra crebrius transmissa item multis conducit morbis. Ramenta cotium macerantur vino, vel coquuntur aquis pro potu *lienosorum*. Infusiones limaturæ, & batituræ chalybeata vina præbent, & alia multa.

Chymica ex ferro. Chymici parant *crocum martis, tincturam, florem, vitriolum, salem, sulphur vitriolatum martium, spiritum ex vitriolo martis, Aes cyprium* & ex hoc porro *vitriolum*, & *spiritum*. Item *oleum*. Præterea *calcem, oleum, mercurium*, & ex hoc *præcipitatam*, aliaque medicamenta. *Sal* martis ex vena, & recrementis, itẽ ferrugine extrahitur. Est & *regulus martius* stibio per martem fuso: Item *terra virgo*, & alia, eaq; non vno modo. Vt enim de *croco* pro metallurgia taceamus, ad vsum medicum 1. *fit per se*, quando bacilli ferrei, seu chalybei vitrariorum fornacibus cremantur, vt inde efflorescat croceus puluis, qui collectus amplius elaboratur aquis stillatitiis, & spiritu vini, vel cum sale sublimatur: aut imbibitur spiritu sulphuris, &c. 2. *item per se cum* eluta scobs ferri in lebete ferreo in reuerberio per triduum, aut amplius detinetur, vbi etiam flos absistit. Vtuntur plærumque ignibus figulorum, vel calcariorum, & lateritiis. 3. *Quercetani* modo per spiritum sulphuris & vini in ferrea trulla coctum, de quo in *pharmacopœia*, & nos in *chymia pharmaceutica*. 4. *Per spiritum salis*, & muriam, aliaue corrodentia, vbi aqua sanguinis, & vrina quoque valet. Fit quidem sic ferrugo etiam aquis marinis, sed ex qua crocus extrahendus est per phlegma vitriolatum spiritu suo adhuc prægnans, & destillatum denuo. Crocus inde collectus in tincturam transit vlterioribus extractionibus per spiritum vini alcalisatum, &c. 5. *Laminæ* chalybeæ aceto stillatitio irrigatæ cremantur in rubedinem, quod si vna vice non succedit, pluribus repetitur.

Croci martis varietas.

Sed *discernere tunc calcem à croco debes*. Potest quidem tota ferri substantia in crocum per attenuationes plures transmutari: sed calcem tamen proprie tunc dicimus, quando totum ignibus actualibus aut potentialibus (aqua forti, aceto stillatitio, liquore salis, & aliis corrosiuis) calcinatur. Ex ea crocus colligitur elutionibus, & repetitis reuerberationibus. 6. *Scobs cum sulphure* citrino, aut floribus miscetur, & in reuerberio comburitur, idque cum cohobiis. 7. *Bacilli ferrei* igniti admotis sulphuris conis liquefiunt, defluuntque in suppositam aquam. Inde collecti nodi cum sulphure reuerberantur. Verum & hi duo modi ad calcem tendunt, à qua crocus est seligendus. 8. *Penotus limaturam martis violento igne* calcinat adiectis floribus sulphuris donec sulphur fœdum sit combustum, terraq; fœtida mortificata.

Deinde per integrum diem in reuerberio cremat. 9 *Lamellæ* ferreæ, & pumex contritus alternis stratis disponantur in amplo catino, & reuerberentur in cementatorio. Deinde transferatur materia in cucurbitam, siue tota simul (nam pumex spiritum martium imbibit) siue lamellæ tantum; & affuso aceto stillatitio extrahatur tinctura. Reuocato aceto manet puluis ruber, qui iterum reuerberari & extrahi subtilius potest, eoque tenuitatis perduci, vt in oleum diffluat in cella, vel balneo vapido. *Crocus aliter fit ex scoriis caralein fabrorum*, de quo vide Crollium, qui hunc in dysenteriis præfert ei, qui fit ex ferro ipso. Quidam malunt scoriis ad vinum chalybeatum vti, quam chalybem ipsum. Crollius vocat *essentiam croci martis*, vel essentiam, & crocum pro libitu: qua in re variant autores, sicut & Quercetanus calcinatum per sulphur ferrum appellat *limaturam cum sulphure calcinatam*, quæ est periphrasis calcis,

Quæritur, num *terra crocea in Gade ferrugineo inuenta possit pro croco martis haberi*? Nos sane crocum natiuum esse putamus nisi tincturam malis. Adeo enim tener color est, vt madefactus tingat impalpabiliter. Iudicamus tamen extrahendum esse per vini spiritum, vt simul corrigatur: quod in externo vsu vulnerum, & vlcerum non erit necessarium.

Crocus in Gade ferreo.

Porro *calx & crocus sublimantur cum salibus in florem*: vnde postea fit *liquor & oleum ferri* in aere humido. Aliud conficitur ex scoriis martiis cum regulus stibii conflatur, per reuerberationem crebram, contritionem in exactum pollinem, imbibitionem per oleum salis, aut simile, tandemque exiccationem fortem, & deliquium. Abluitur autem, tolliturque acrimonia per spiritum terebinthinæ, aut iuniperi crebrius affusum, & reuocatum, prætereaque per vini spiritum. Quidam miscent aquam acido vitrioli spiritu, & tincturam ex croco faciunt, quam reuerberatam deliquio soluunt. *Sublimatur quoque crocus cũ cinabari & sale, donec crystallus fiat rubeus*. Ex hoc porro varia fiunt medicamina sicut & de sublimato candido.

Flos & ol. martis.

Crystallus ruber martium.

De cæteris ex ferro alibi abunde disseritur: omnia ad vsus chirurgicus vulnerum, vlcerum, tumorum: vel internos phlegmaticorum, aquosorum, & melancholicorum affectuum, vbi est incidendum, aperiendum, siccandum, roborandum, fluxiones immodicæ, & hæmorrhagiæ sistendæ, &c. Crocum veneris facies si laminas stratificatas cum sale reuerberes, donec candefiant: Postea in aquã iniectas cum sale abluas, iterumq; cum sale nouo cæmentes, abluas; opusque quo ad satis repetas.

Aqua

Aqua ablutionis præcipitatur affusa multa calida. Sidit crocus: Aqua depleta crocus dulcoratur. Vsus in chirurgia. Ex *stanno* parant *calcem & oleum ad suffocationes vterinas* commendatum de quo alibi. Ad vermes infantum præclarum: *Stanni puri semunciam vel vnciam in puro catino, vel testa aliqua. Extingue aqua fontana: vel quod melius, decocto cornu cerui, vel aq. hyperici. Repete extinctionem ter, quaterue. Da haustulam sciatura bis, aut ter die.* Vermes illico necantur, & expelluntur. Robustioribus tres, quatuorue vncias liquoris, & vbi conuenit etiam cereuisia tenui, aut vino vtere. Delicatulis aqua chalybeata satis est pro materia extinctionis, vel etiam simplex fontana. Calx, vel etiam ramenta stanni in farinam deducta bibuntur contra *ictus scorpionum*. *Stannum.* *Contra vermes infantum.*

De plumbi anatomia diximus nonnulla in chymiatria, vbi inter *tres modos* præstantes comparationem instituimus. Nos sæpe requirimus liquorem soluti ad *tumores & vlcera corrosiua*. Officinæ vulgares iam sunt pigræ, vt nolint etiam præmonstratum & in os ingestum præparare. *Paracelsi schymici* aliquid ex terebinthina plumbata proferunt, quod vsibus istis parum est idoneum. Quod affertur ex peregrinis chymeis facile mucescit. Tam parum curant egregia opera pharmacopœi, quanquam se in subselliis chymicis eruditos arbitrentur. Quercetano iam fuit res facilis, vt ex *vna libra plumbi calcinati*, quæ scil. fit ciuilis vnciarum sedecim, *decem aut duodecim vncias salis potuerit elicere. Sal* a. plumbi facile in oleum soluitur: & quanræ difficultatis res est aceto stillatitio minium, plumbaginem, ochram plumbeam, aut cinerem, vel lythargyrum soluere: solutum digerere: destillare ad oleositatem in qua lapilli in vapido aere liquescentes condensentur? Imo & multæ viæ sunt colligendi *sacchari*, quod item in oleum diffluit. *Vna leuissima est si aceto non stillatitio, sed alias acri & tartaro purgato puluerem lithargyri soluas, & extrahas essentiam: Extractionem digeras: filtres, & coagules vsque ad oleositatem. Quod si dulcedinem absque acetositate requiris, abstrahe humiditatem vsque ad calcem: Hanc rursus extrahe spir. vini alcalisato: Extractionem coagula, & solue deliquio.* Quidam ab essentia sæpe abstrahunt vini spiritum super ea aliquandiu in calore leui relictam. Alii aliud operantur. Non facile coagulatur, si aceto non destillato extraxisti, & cum eodem circulasti. Circulatum postea ad oleositatem redigerur, quæ vini spiritu per cohobia inducto, & renouato rectificatur. Apud Penotum *in chymico* processum habes *ad oleum, & Balsamum* saturni. *Minium enim perfunditur aceto destillato. & digeritur, donec dulcescat, interim aliquoties à fundo mouendo. Deinde liquore in aliud vas translato, nouum acetum adduat agitatq; vt prius, idq; donec vel tota, vel maxima quantitas sit dissoluta. Acetum essentia saturni grauidum, per filtrum aliquoties traiiciar, & per dimidium mensem in fimo relinquitur. Hoc elapso destillatio fit vsque ad tertias residuas. Hæ reponantur in cella, donec lapilli coalescant, qui pro sale saturni habentur. Hi eximuntur. Residuus liquor denuo coquitur ad tertias. & reponatur pro lapillis, idq; quousque tota quantitas sit consumta. Crystallos istos poteras conterere, & deliquio soluere: sed ipse tuber seruata aliqua parte, destillare more stygia, quo exit primum albus spiritus, postea oleum rubrum. Illud ab hoc separatur. Oleum tertia destillatione per se rectificatur, item spiritus* per balneum. Vsus internus, & externus dicitur. Ex reseruatis crystallis per spiritum terebinthinæ fit *balsamum* eo plane modo, quo sulphuris, vncia vna scil. affundendo quatuor spiritus, & coquendo donec spiritus erubescat. *Tinctura* appellatur, quæ in retortam immissa destillatur vt primo loco spiritus exeat, deinde aucto in horas igne *oleum saturni* cuius vsus est insignis in *vlceribus, vulneribus, tumoribus, excrescentibus carnibus, phlegmone. Erysipelate,* &c. Debet a. spiritus ab oleo separari, siquidem placet. Alias & totum simul in vsum venire potest, vt in balsamo sulphuris. *Sic vel tincturam solitariam,* extrahe per vini spiritum, & coagula in puluerem aut lapillum, qua arte etiam *rubinus sulphuris* conficitur. *Supra* diximus, *vitrum purgans* ex calce conflari posse. Id diuersum est pro diuersitate præparationum & additamentorum. Vsus idem cum vitro stibii. Ex *lapide plumbario, & Galena* per sublimationem assurgunt *flores*, vt ex antimonio: Et sane parua est in elaboratione discrepantia. Vnde & *stibium crudum ex vena magnesia saturnina dicitur*. Quercet. scribit se vidisse *annulum ex vitro plumbi, qui in liquorem immissus per noctem ei conciliauerit purgandi facultatem*, idq; vsu frequentiore, quo modo vsurpat etiam *regulum antimonii, & bismuthi, cum florib. antimonii, & marcasitha aurifera*. Calcinatur vena plumbi pura, quæ Galena dicitur, per halinitrum sicut stibium, & reuerberatur vsq; ad rubedinem, cuius vsus est chirurgicus. *Galena putrida*, quæ aliquibus *molybdoides* & lapis Flandriæ, Germanis *plumbum carbonarium, & aquarium*, item crustosus lapis *matita nigra* pictorũ, à chymicis non expetitur, quanquam & hæc calcinari cum halinitro queat, & aceto stillatitio in essentiam, oleumque redigi. *Plumbum.* *Liquores saturni.* *Saccharum plumbi.* *Tinctura saturni.* *Tinctura solitaria.* *Vitrum purgans plumbi.* *Annulus saturnius catharticus.*

Quæ ex *ære, siue fossili, siue artificiali ex ferro*, medicamenta confici queant, sparsim in Alchymia & syntagmate dictum est: Et fiunt sane etiam ab Hippocraticis præclara ad *oculorum præsertim affectus, & vulnera, vlcera, tumores, &c.* tum ex ære ipso resoluto aquis acidis, & sale ammoniaco mistis, item extinctionibus, &c. tum ex fuligine, recremẽtis, flore, squama, ærugine, orichalco, & qui æris vim habet lapide calaminari, & cadmia. In *chymicis* præclarum est *ex argento viuo æris præcipitatum*, vt est apud Theophilum, Quercetanum & alios *in pestilentia, & hydrope:* Præterea *vitriolum veneris*, & ex eo *spiritus, cum oleo*. item *tinctura cærulea, sulphur* quoddam citrinum, *balsamum* & similia: Cum aliquando æs in æruginem solueremus indeq; vitrioli lapillos colligeremus, pulchra admodum *citrinitas* separabatur Hæc quidem per annos aliquot colorem constanter retinebat, sed *chartam in qua seruabatur nigritie fuliginosa infecerat*, vt solet atramentum. Hinc *sulphur vitriolatum indicamus*. Alii aliter sentiunt. *Æris medicamenta.*

CAPVT

Caput XXI.

De Ænigmate quodam Arnoldino, & Tartaro philoſophorum apud Penotum.

Omnia in vno.

QVercetanus *in Alexicaco ex lib. 2.* Arnoldi *de peſte* producit admirandum quoddam ænigma, quo proponitur inſigne quoddam magiſterium *à quo expectare humanitus præter diuinam clementiam licet omnia homini in hac vita exoptanda.* Non autem explicat, nec quid ſibi de ipſo videatur, oſtendit, niſi quod remedium Arnoldi vocet certis de cauſis perplexe traditum. *Id conſtat,* inquit, *quinque rebus, quarum prima in viſceribus terræ ſouetur: altera in mari natat: tertia inſidet terræ: quarta in aere vehitur: quinta nobiliſſimum, id eſt, à ſuperioribus editum, ſatum genitum, procreatum animal, vitæ ſempiternæ, nunquam ſeneſcens, reparans ſe phœnicis more, diis amicum, ſtellis familiare, humani generis columen, vitæ noſtræ tutela, omnium rerum quas optare, cupere, & votis expetere licet, promtuariũ, penus ταμεῖον, θάλασσα.* Hæc ille. Delphicum aliquem Apollinem, aut ſphingem tibi audire videaris. Si Theologum interrogares, *de cœleſti ſapientia & timore Domini* reſponderet: Peripateticus *de virtute politica* in politicis, *de contemplatiua* in philoſophia, vbi aliqui etiam *ſcientiam* ſummum bonum dixerunt: Epicurus *voluptatem* pecuniam forte nominaret, alii aliud pro ſuo affectu proferrent. *Medicum fuiſſe Arnoldum*, & excellentem chymicum, qui etiam de medicina ſumma hominum, & metallorum morbidorum cõmentarios ſcripſit, conſtat: Et Quercetanus oraculum non de aliquo philoſophemate vulgarium ſcholarum accepit, ſed de remedio intellexit.

Id autem *ſummum eſſe, id quod ex mercurio ſapientum, & ſole ipſorum conficitur*, iam pridem innotuit, quanquam notitia fortaſſe crebriore, quam poſſeſſione. Solent autem Hermetici res minoris mundi comparare mundo maiori, vti & ipſum minus animal magno. *Sic mundus conditus eſt*, *inquit Hermes in tabula* vbi proponit *medicinæ ſecretiſſimæ* opus. In maiore mundo habemus quinq; ſimplicia corpora, quæ etiam capſulæ ſunt, & matrices cæterorum omnium ex materia conſtantium, terram, ſcilicet, aquam, aerem, ignem, & tandem cœlum in quo nobiliſſima quæque corpora, imo quod Plato vocauit animal diuinum, quem hoc in loco imitatus Arnoldus etiam *animal nobiliſſimum appellat ſuum lapidem* ad exemplum maioris mundi, & minoris HOMINIS ſcilicet, factum. *Animal* id cœlum à ſuperioribus dicitur procreatum: quod Plato diceret à Deo, ſeu diis: Dicitur eſſe vitæ ſempiternæ. Hoc quoque Platonicum eſt, & aliquatenus etiam Hermeticũ. Nam Hermes in Aſclepio ſic philoſophatur: *Deus Dominus æternitatis primus eſt: mundus eſt ſecundus Deus: homo tertius, & quidem vterq; imago Dei primi. De cœlo cuncta deſcendunt, in aquam & aerem: Ignis ſolum, quod ſurſum fertur, viuificum & generans eſt: quod deorſum eſt, ei ſeruit: Totus mundus à natura comprehenſus agitatur, formatusque eſt quatuor rebus, igni, aqua, terra, aere: cœlum ſenſibilis Deus eſt adminiſtrator omnium corporum, quorum augmentum & decrementum ſol & luna ſortita ſunt, &c.*

Lege & reliqua, qualia ſunt & apud Timæum Locrum aliquos Platonicos: quædam etiam ab Ariſtotele ſunt accepta, & tradita. Quid mirum, ſi Hermeticus ille Arnoldus *nobiliſſimum animal cœlum dixit*, eique ſempiternam vitam attribuit? Plato quidem aliquando factum credidit, ſed nunquã interiturum: At Ariſtoteles ex toto ἀγέννητον καὶ ἄφθαρτον posuit. Ab eodem etiam ſeneſcendi potentiam abſtulerunt: Et tamen non ſatis circumſpecte additum eſt, *ſe reparare Phœnicis more.* Si enim hoc verum eſt, qui nequit ſeneſcere, & mori? Nõ eſt ſempiternæ & ſenectutis expertis vitæ Phœnix. Hac ergo in parte non obſeruata eſt philoſophia Platonica & Hermetica. Diis amicum animal eſſe Plato non negauerit, qui ſtellas, Deos illos ſuos, cœlo affixit. Familiare ſtellis eundem habet ſenſum. Hinc colligimus cœlum denotari. Adiuncto nimirum arguitur ſubiectum, & nihil familiarius cœlo quam ſtellæ, quam cognationem Lulliani etiam inter ſuas eſſentias, ſuumque cœlum ex vino conflatum agnoſcunt.

Columen humani generis cœlum opinione Academicorum & Hermeticorum, imo & peripateticorum eſſe quis neget, qui ſcit omnia inferiora ſubiici gubernationi cœleſtium etiam à non aſtrologis? Notum eſt ſcholis illud Peripateticum: *Sol & homo generant hominem*, ille ſcilicet vniuerſaliter, hic particulariter & determinate. Quot etiam in ipſa Eccleſia ſunt quibus perſuaſum eſt *animas ab aſtris infundi*, ſeu illabi? Ita eſt & vitæ noſtræ tutela cœlum, vt ſit & in procreantib. & conſeruantibus mediis, quod experimur annuis ſolis conuerſionibus, quibus ſolis beneficio tum mediate, tum immediate fruimur, abſentia vero lædimur. Tandem cœlum dicitur omnium expetibilium promtuariũ, non Chaldaice, Aegyptiace, Platonice, & Hermetice tantum, quaſi ſit id, in quod Deus omnium bonorum vim pro homine contulerit, & ex quo viciſſim benefacturus nobis omnia ſumat, & tribuatque certis ſtellarum diſcurſibus, & influxibus: verum etiam aſtrologice. *Quid enim non promittunt aut præſagiunt homini & rebus humanis ex cœlo aſtrologi?* Tabulam fatorum humanorum, & quaſi Iouis diphtheram cœlum proponunt. Hæc ergo eſt res prima & ſumma in ænigmate Arnoldino. Deinde nominantur adhuc quatuor: *vna dicitur foueri in terræ viſceribus*, quæ eſt natura ſeminaria & perfectiua mineralium: *altera dicitur natare in mari*, quæ eſt in mari ſeu aquis naſcentium genitrix, & procuratrix prouidentia: *tertia terræ inſidet*, quæ complectitur vim plantarum & animalium in ſicco orientiũ, & viuentium, quibus opus eſt aere ad vitam.

Aer autem terræ incumbit, qua ſcilicet parte ad vitam terrenorum in arido eſt commodiſſimus, tametſi ſpiritus ille etiam aquas obſideat, & ex primæ conditionis ſerie ſuper aquis expanſus

nata-

& ex primæ conditionis serie super aquis expansus natare, seq; ibi motitare debebat. *Quarta vehitur super aere*, estque igneus ille & siccus spiritus inter aeris & cœli confinia interiectus, in quo ipso quoque virtus quædam est ad salutem animantium & cæterorum in medio mundo, concurrens. Si itaq; remedium hoc est Arnaldi, totius mundi vim complectitur, vt intelligamus eum qui integra valetudine vti velit, & sanitatem ex morbis reparare, *debere beneuolentiam omnium mundi partium affectari, sicut ipse quoque ex omnibus compositus, omnium vim, tanquam Epitome mundi in se continet.* Hæc explicatio aperta est, & philosophiæ, medicinæq; conueniens: Sed vti diximus, *chymicum mysterium, quoque subest.* Vt mundus est factus, ita debet fieri lapis, vt sint in principio omnia *aqua hyleala*, quam primam materiam omnium etiam Thales dixit. Ex aqua terra producitur: Ex terra surgit aer: ex aere ignis, & tandem *cœlestis illa medicina summam omnium vim complexa.*

Sensus Hippocraticus ænigmatis.

Non frustra dixit Arnaldus primam rem fouuti in terræ visceribus, sentiens *de spermate nostri lapidis*, quod ex natiuæ visceribus in parte mineralí, & quidem metallica inclusa terræ matricibus, est petendum. Et hoc est *mare nostrum, aqua nostra, mercurius noster. Super hoc mare natat res secunda*, quæ mox dicitur terra. Nam *cum nostra aqua coquitur, & coagulatur, emergit terra*, quæ ænigmatice dicitur in mari natare, quia ex mari nascitur per consistentiã, seu concretionem. Phrasis assumta est ex eorum opinione qui terram aquis innatare sentiunt.

Sensus ænigmatis Arnaldini chymicus de lapide artificio.

Locus materiæ lapidis: Mare nostrũ.

Tertia insidet terræ, hoc est, aer (ita enim mox appellatur) sequitur post terram. Nam terra nostra soluitur secundo & coagulatur, quo ipso consequitur dispositionem aeri comparandam. Huc enim peruenit coctione cõtinuata mutatur in naturam igneam & ideo dicetur *in aere vehi*, quia lapis aereus, potentia est ignis, & ex potentia in actum producitur ignis externi augmento. *Ignem ille lapis pro cœlo* [illegible]. Nam potentiam omnium stellarum habet. Chymicus autem artifex non infert quamlibet stellam, sed tantum *luminaria, solem & lunam, partemque fermentat auro, partem argento, mediante aqua philosophica quæ vicissim tincturam determinatam infert & iungit.* Hic iam fit *implantatio, coniugium, Ecclipsis, ascensus descensus, omnineque sphærarum motus circularis donec quiescunt omnia in igne, & lapis acquisiuit vim superiorum & inferiorum.*

Terra innatans mari.

Vide Sedinogii Echeneum.

Aer terræ insidens.

Ignis in aere vehitur.

Cœlum nostrum.

Motus sphærarum.

Mater eius fuit terra: portauit eum ventus in ventre suo seu ignea vis lapidis abscondita erat in aereo elixyre: Et reliqua sunt, quæ Hermes in tabula posuit. Nam illa tabula principaliter loquitur de hoc opere quod est terrarum à principio, seu terra tota, quando coniungitur anima corpori interuentu spiritus, fitque coctio in vno vase vna fornace, igne vero & reliquis, vbi est ludus puerorum, & opus mulierum vsque ad consummationem. Oblique vero prodit etiam præcedentium duarum totarũ magisterium, quanquam vtraq; tantum sit præparatoria materiæ, & comparetur destillationi illi in qua Elementa ordine eleiuntur: vt primo loco aqua; secundo terra. Hæc sua aqua soluitur, & digeritur. Inde destillatur & procedit post aquam oleum aerium. Terra in fundo manet, in se ignem continens. Affunditur ergo ei aqua sua, & oleum denuo. Digestio instituitur. Hinc destillatione facta procedit primum aqua, post oleum aerium, tertio calore forti ignis: terra manet fixa ex qua elaborata sal fit. Singula ista vicissim per se purificata reconiunguntur, vt in Elixyre explicauimus, tradiditq; Querc. *in medicina prisca c.6 & alibi*, fitq; remedium totius simplicis vim essentialem continens ad cœlestem sublimitatem euectam ingenio artificis.

Hermetica tabula huius sensus.

Artificium magnum destillationis Elementorum comparatum.

Animal dicitur metaphorice, quia anima corpori indita quasi animal constituit. Id sempiternæ est vitæ, quia lapis noster in igni fixus est, & animam seu vim suam nulla huius mundi potentia amittere potest. Ideo nec senescit, & effœtus edentulusve fit. Nihilominus tamen in igni se multiplicat, & per ignem gignit sui similem medicinam, potestq; in infinitum multiplicari. Huius vi potes confici quicquid est in mundo expetibile, si Deus volet. Ecce tibi hæc est res ænigmatis Arnaldini, quæ alias Elementorum conuersio & destillatio dicitur. At nondum scis materiam huius notitiam sic consequeris. Axioma est, eandem esse medicinam, qua morbi humani ex ferreis æreis, stanneis, plumbeis, antimonialibus & mercurialibus aliis mutantur in sanitatem auream vel argenteam, qua imperfecta metalla & argentum viuum in aurum aut argentum. Iam metallum & mercuriale nihil ingredi, & in eius homogenia constante permanere potest nisi quod metallicam naturam & potentiam habet: potentiam quidem passiuam pro materia quæ sit potentia metallum: naturam autem per formam, ita vt natura actiua lætetur passiua, & eam assumat inq; suam naturam transformet, & cum ea familiariter maneat.

Inuestigatio materiæ lapidis.

Nihil autem in rerum natura à Deo creatum est metallicum ratione materiæ nisi argentum viuũ, quod & à nicum esse metallis multis probatur argumentis, & metalla ipsa, ex quibus non imperfecta, sed perfecta quærimus. Quod n. in illam materiam seminatur, id secundum speciem metitur. Porro cũ argentum viuum materiale esse debere intellexisti, dispositum quoq; esse oportere, vt & recipiat formam, & perficiatur, simulq; mutet, & mutetur intelligis. Non a aptum est argentum illud viuum quod vulgari dispositione notum est: nec qood mistum est plumbo, aut alio imperfecto: sed quod pro fœmina auida esse, & maritari, fœcundariq; possit, quodque ex grano sibi commissu femineum succum assumat, inque sui simile semen, quanquam mascula & specifica virtute, igneq; naturæ seruato, conuertat, vt duo semina postea in sua matrice in fœtum proficiant.

Dispositionem accipit propinquam per artem ex remotiore quam habebat per naturam. Tollantur ergo superflua, terrestreitas scilicet, & aquositas vaga, muteturque crassities in penetrantem subtilitatem, vt in ea aurum liquescat, vt in calente aqua glacies. Ars duabus operationibus per conuersionem elementorum elaborat materiam vt audiuisti: *Sed oportet tamen eam prius mundatam esse per salis.* Nullis enim aliis medicaminibus ponit leprosam pellem. Sales sunt *halinitrum, alumen, vitriolum, sal commune*, & aliquando etiam *armeniacum* vbi vitium est ingens.

Sed ni-

metallis. Hæc est terra alba & tartarum philosophorum, verum & sal fusilis, tum qua adhuc est suum. sal & sulphur. Nam in metallo erant tria principia. Ex illis aqua mercurialis per simplicem digestionem assumit mercurium. Sal & sulphur in terra restant, quanquam & hæc inde exugantur per frequentia cobobia & digestiones, de quibus ante, vt nihil virium sit in ea. Vnde & mortua appellatur. Verum in hac elaboratione terra integra tractatur pro medicina. Nam sic exaltatum tartarum soluere deliquio potes, & habebis quod *oleum tartari philosophorum* vocant. *Hoc ipso etiam soluuntur metalla in mercurium*, si tartarus ex mercurio est collectus, seu si aqua cœlesti superiore solueris crystallinum sublimatum: Et hinc residuum tartarum deliquio solueris, iterumque coagulaueris, repetendo hoc aliquoties, vt tandem calx sicca maneat. *Hæc est medicina qua videtur Kelleus vsus in aura resoluendo in argentum viuum, cuius meminit Penotus.* Notatur hoc quoq;.

Ol. tartari philosophorũ

An hæc calx quā Kelleus vsus?

Tartarus ex marte dicto processu factus, & ex hoc *oleum* maioris perhibetur esse virtutis quam aliorum imperfectorum, vocaturq; *TERRA vera philosophorum*, quæ coagulat argentum viuum, & oẽs spiritus figit: Et est sane in ferro maior fixatiua quam in cæteris imperfectis. Sed *comparari non potest illi qua fit per lapidem, terramq; solarem.* Facile a. intelligit rerum peritus ista omnia esse conficta ad imitationem magni magisterii, & in auro argentoq; posse pro particulari esse. Tantũ de ænigmate Arnoldino & tartaro philosophorum Penoti.

Vera philosophorum terra: Centrum solis in aquā nostra.

Sunt & alia præclara medicamenta & secreta ex mineralibus, sed quis omnia recenseat? Quercet. *ex minio natiuo Vngarico facit puluerem antepilepticum & contra vertigines* præclarum. Cum his diebus metallica nostra inspiceremus, occurrebat illa materia ex improuiso, quæ num sit *minium* quæri non immerito potest. *Videtur esse sulphuris quadam species.* Refert enim concretum sanguinem, nitentemque & purum. Ad flammam adhibitum, in citrinum fumum resoluitur, sed nullo odore sulphuris. Quidã *sandaraca natiua* speciem esse contendunt, quæ tantilla portione nequeat deleteria esse. *Zinckum* in Carinthia effodi scripsit Paracelsus. Eius est quædam species rubra, quasi marcasitha sanguinea, vt referunt qui describunt. Materiam itaq; illam ex tali metallo excoctam esse, aut per naturam tam pure coaluisse videri potest. *Sanguinem Gigantum* iustius dicas, quam lapidem Thracium.

De minio natiuo, vel potius Gigantũ sanguine quadam.

Illud quoque non omittendum est, non tantum *contra febres materiales varari puluerem pyriũ*, qui etiam vacuationes peragit in viris militaribus: Verum etiam ex alumine puro & nuce moschata partibus fieri puluerem, cuius drachma robustioribus data, omnes febres intermittentes sanare dicitur. Similia narrant de sale prunellæ mineralis, de quo *supra*. Sed aliter oportet præparatum esse, quam in vulgaribus fit officinis, & à plebe. De nitro per spiritum sulphuris fixo contra pleuritin & febres continuas certiora scripsit Rulandus.

Febrifuga.

De *tinctura corallorum* dubitat non Crollius tantum, sed & alii multi. Falsam enim esse opinantur quæ exhibetur. *Per spiritum plumbi* nonnulli eam promittunt certo. Rulandus per spiritum vini aliquoties suis manibus fecit. Idem *magisterium perlarum* parauit primum ipsas calcinando per acetum stillatitium & ad naturam salis adigendo crebris extractionibus. Inde soluitur deliquio. Hæc de mineralibus & affinibus.

Capvt XXII.

De vnguento sympathetico Crollii.

Refert Matthiolus *lib. 6. cap. 40. commentariorum Dioscoridis*, in agro Romano fuisse quendam *Eremitam senem, qui à serpentib. ictos mira quadam arte sanauerit* non præsens, nec vllo remedio vulneri applicato, aut patienti dato, sed absens, *Colaturam vestigii dextri pedis, in quo quadam verba essent exculpta, internuncio promitteat se pro ægroto medicamentum bibere velle, propinando, ita vt abrasum vestigium cum literis aqua dilueretur, & hoc facto sedimenta per nuncii cuterculam traiceretur, posteaq; crucis signa armata potui offerretur, sequente icti sanatione statim eadem hora, qua nuncius aquam hausisset.* Addit Matthiolus sibi id, & totius regionis incolis compertum plane fuisse, habitumq; pro maiore secreto, & efficaciore remedio, quã sit illud, quo vtuntur illi, qui S. Pauli familiam falso præ se ferunt. Verba, quæ in scripsit vestigio fuerunt: *Caro Caruze, sanum reduce, reputa sanam, Emanuel, Paracletus.*

Nemo saniorum Theologorum est, quin statim videat *nominis diuini abusum*, atque ideo iudicet, remedium illud à Deo vim habere non posse, sed potius à deceptore hominum Sathana, qui in Paradiso serpentem primus in perniciem nostram armauit, nec dubitat Deo permittente etiam nũc in homines id genus bestiæ immittere, & inflictum vulnus secreto quodam modo tollere. Si physicã quandam caussam subesse velis affirmare, primum occurrit ipse patiens, qui singulari fiducia, & imaginatione videtur potuisse spiritaliter vim medicaminis attraxisse, sicut narrant, quendam electiue aliqando purgatum fuisse non assumendo catharticum, sed astantem, qui sumeret fixo obtutu, & imaginatione inspiciendo vnde spiritus catharticus translatus non sumentem vacuauit, sed intuentem, ad quam rem singulari dispositione opus esse, & affectu admirabili apparet, quia non quibuslibet hoc euenit, etiamsi imaginatione vtantur fortissima.

Deinde in contemplationem venit medicamentum ipsum, quod eo mirabilius est, *quod vim nullam in sumente habuit, sed in altera*, eoque non astante, sed procul alicubi iacente, vbi necesse est trãslationem per varia factam fuisse, & si corporeum quid intercessit, non sine alteratione cum halitus ab astante nullo negotio possit transire.

Affirmant autem idem accidere etiam in peste, quanquam inter tot pestes vix vnum recitetur

exemplum, vbi frater fratris peste interempti fama cognita è longinquo eundem morbum att[illegible] ex eodemq; perierit. Quid n. quæso sit potestatis medicæ contra venenum serpentis, & vulneri in verbis, quæ & non iubent demortuum sanare, sed eum qui se statuit præsentem pro ægroto, [illegible] sed saluum? *Caro carni sanum reduce:* Quem? Is reducitur, qui erat adductus. Neq; etiam immanem Paracletus orauit, vt reducat sanum, non compellatur terra inscripta, nec aqua pota, sed quod [illegible] surda caro. Quod si etiam vis sit in verbis, vel aqua, vel interula nunc[ii] vel omnibus istis [illegible] non ab aliis simile adiumentum afferri ictis queat? Confugitur ad *Eremitæ sanctimoniam*, & est tan[illegible] liquid in donum miraculorum non fictorum. Verum ipse Eremita nō suæ pietati, aut miraculo[illegible] ouis sibi diuinitus dato, seu vt loquitur S. Paul. *1. Cor. 12.* Gratiæ ascripsit, sed secreto isti remedio. Aliud argumentum petitur ex *concordantia astrali.* Ille vero qualibet cœli facie medicinam fecit, & fortè etiam ignorauit cœlestes stationes planetarum. Qui *de magnetica* disserunt, eos oportet rationem reddere, cur non ab alia parte contrarium fiat, sicut *magnes ab vna parte trahit, ab altera repellit* ferrum: vel ferrum se ab vna parte accommodat ab altera refugit, vt sit vis non in vno tantum, sed in vtroque. Fatendum est, physicam rationem hic inueniri non posse, omniaque esse magiæ non illi miraculosæ diuinæ aut naturali, sed damnatæ, argumento damnati abusus & profanationis nominum Christi & S. sancti, affinia.

Fuisse quendam, qui *Hernias sanaret fato in nomine patientis Telephio:* alios, qui *tactu & verbis strumas:* alios, *qui applicatis corticibus & posita desuper linosos:* alios, *qui vulnera & factam, herbis affixis* deindeq; sepultis, sæpe audiuimus. Sed & hoc audiuimus magos quasdam furib. vti, & tollere, inferreque morbos: alias *ligatis fellis curare*, alias schedulis inscriptis, appensisque: alias ouis lotio febricitantis macerati, &c. quæ omnia maleficis artibus accensentur. Ille Eremita fortasse Cacozelia quadam indicii *de adulterio vxoris, Num. 5. 17.* inductus remedium illud excogitauit, inueniuntq; sunt, qui sibi fortiter persuaderent, se sic sanari posse, qualia interdum etiam per iocum contingunt, & fidem, effectumq; cō[illegible] sequuntur. Vbi vero deficit, aut hæsitat fides, ibi luditur opera Medici quoq; cum in affectuorum patientem incidunt, qui multum ducitur persuasionib. & religionibus, solent aliquando tale quid cōminisci, probe scientes, vim non esse in commento, sed in *affectu fiduciali patientis,* vnde fit nonnunquā vt diuersi Medici eadem medicina dissimili cum successu vtantur. Vtrum huc referendum sit etiam vnguentum armarium quod Croll. in Basilica appellat *sympatheticum & stellatum*, tribuitque cum aliis Paracelso, fortasse non difficile fuerit iudicare. Edidimus superiorib. annis tractatum *περὶ ἐπαλείας,* in quo omnes causas videmur excussisse, tandem huc declinantes posse euenire vt aliquid magiæ accedat: sanationem vero per se esse naturalem non natura & vi medicaminis, sed ipsius loci affecti: Est n. natura principium intrinsecum: at rem ligaturæ & vnctionis nihil aliud conferre, quam vt patientem disponat quodammodo fiducialiter: interim tamen nec opetam externam deesse, sed quæ nō à medico, verum ab ipso ægroto præstetur, qui sibi suum vulnus obligat, mundat, curat, aut si ipse non potest, ministerio non absentis, sed præsentis vtitur, & succedere sanationem in simplicibus vulnerib. & fracturis: non item in cōpositis: In leuiusculis, non in magnis: in his ibi aliis medicamentis iam sanguis est coercitus, non in his vbi hæmorrhagia durat, quanquam & hanc ex interuallo compescere se posse quidam gloriantur. Ita n. est in descriptione: *Vt hæmorrhagiam seu sanguinem etiam incisis* [illegible]

Hæmorrhagia ex interuallo sanatio

mitibus venis emanantem sistas, absente, qui patitur fluxum per plurima milliaria à loco patientis, modo habeatur aliquot guttulæ sanguinis illius, qui emanauit: Cape vitrioli quantum vis. Redige in puluerem. Mitte in capsulam ligneam. Affunde seu instilla aliquot guttulas sanguinis ex hæmorrhagia. Impone vitriolum & aspersionem tege vt fiat stratum super strato. Repone in aliquo loco temperato, nec frigido admodum, nec calido. Sistitur momento sanguis siue præsens sit, siue absens ægrotus. Hæc qui credit nam aliter fieri posse, & causas ex cœlo, terra & aliis Elementis mistisque colligit, illi nihil deerit ad fidem habendam toti magiæ. *Melius vitriolum album aceto rosaceo solutum & calefactum in vulnus infundunt. aut cum stuppa, & albo ouorum infercunt pulueremex fuligine caminorum, colophonia, thure, vitriolo vsto, mandragoræ radice, hæmatite an. p. 1. Sanguinis draconis boli armeni an. p. 1 M.* Aut hoc quod potenter sistere dicitur. *℞. calcis viuæ ℥ j. vitrioli vsti aluminis vsti armeni [illegible] aloes Epaticæ: Galla, colophonia an. ℥ij ß. Boli armeni ℥ j. capitis mortui de aqu. forti ℥ij ß pilorum leporis albo rum a[illegible] ventre ℥. ß. Sanguinis patientis in lamina ferrea tosti parum Misce, & tam vti voles, si quidem locus patitur, insperge vel cū ouo candido, aut Vng de hydrargyro, aut albamine lacte virginis misto, aut cum tela spermatis ranarum aq[illegible] sarum madefacta, impone.*

Ischæmia

Meminerit a. in teneris caustica non esse temere adhibenda, debereq; medicamen in gradibus distribui. Sed vt de vnguento Armario nonnihil adiiciamus, sententiam Crollianam recensebimus. Quanquam enim & Goclenius, & alii multi pro eodem scripserint: hic tamen videtur autoritate [illegible] teris præcellere, vt in huius opinionibus examinatis, excussæ censeri possint cæterorum omnium[illegible] que non insectandi animo, sed veritatis explicandæ, & imperitos, aut deceptos assertionibus magicis melius informandi studio. Vocat vnguentum sympatheticum & stellatum. Rationem reddit ab effectu, & modo agendi ex causis.

Per veneficia, inquit, non perficitur hæc cura, vt imperiti fatui opinantur. Intelligit magiam damnatam. *Quidam* enim quos appellat imperitos, fatuos, *sentiunt incantando tolli morbum arte magica & spirituum malignorum ope. Sed falluntur, licet non negandum sit, tale quid accidere posse: & solere improbos magos prætextibus quibusdam naturalibus sua artificia palliare, siue se tentorse spirituum ope vti, siu opinione natura seductos à malo genio, qui Paracelso, Cornelio Agrippæ, Trittemio & similibus persuasit magica ista vi astrorum & occulta quadam, quam magnetica comparant, appellantque concordantiam syderum cum inferioribus, fieri. Ita loquuntur de homunculis, Gemmahuiis, speculis constellatis & similibus magicæ artis instrumentis, qualia Cardanus ex Artesio quoque in varietatum libris reposuit.*

Pergit

Pergit Crollius: *Sed per medicamenti huius vim magneticam attractiuam à syderibus causatam, quæ mediante aere volatili adducitur, & coniungitur, vt spiritualis operatio in effectum deducatur. Fit inquam propter coniunctionem astralem & elementalem. Vt n. calor solis concordat se cum terra: ita persicaria iam morbo. Abeunte sole abit calor: ita hic etiam, scil. sublata persicaria tollitur morbus.* Item: *Tria sunt, quæ causantur tam mirabilem effectum per hoc vnguentum: sympathia naturæ. Influentia corporum cœlestium suas operationes per elementa perficiunt: Et balsamum, quod sanandi virtute præditum cuilibet homini naturaliter inditum est.* Ita ille de causis. Primum *nomen sympathetici & constellati iure habet nullo*, sed ex opinione incerta, persuasioneque temeraria tantum. Si esset singularis quædam sympathia & constellatio inter vnguentum, & astra, & porro inter vnguentum & vulnus, esset & inter axungiam, cœlum, & vulnus nec tantum axungiam, quæ axes vnguntur, sed & terram, pinguedinem porcinam, poma & alia. Nam & in hæc infixis telis sanatio succedit obligato, mundatoque vulnere, & sanguine labris iunctis compresso. Deinde *sympathia naturalis* ex arte non est: Verum in mistis certo modo inter se affectis ex principiis naturalib. aut violenta mutatione in animalib. affecta & imaginatione valida fortiter commotis, & vel in alienitatem, vel amorē, familiaritatemque conuersis. Si sympathia esset in vnguento, in aliquo ex compositis esset posset q; sed plus solum, quam farragine coocorporatorum obrutū. Magnes sane nulla indiget compositione vnctuosa vt ferrum trahat: Imo vnguine pinguium vis impeditur. Ecquis n. est, qui gloriari possit, se suis ex arte compositionib. sine aliquo naturali tali sympathiam naturalem produxisse? De simplicib. dicemus suo loco. Præterea non satis est inclinationē sympatheticā in vno esse. Requiritur & alterius affectio mutua, cumq; res explicetur magnetica virtute, in plente vnguento vt cœlum ad vnguentum inclinaret ita vicissim vnguentū ad cœlum: Deinde vnguentum ad telum, & telum ad vnguentum: Rursus telum vnctum ad morbum, qui est cōtinui solutio q̄ restituitur vnione disiunctorum naturali, & morbus ad telum, q̄ gradatio admodū est ridicula. Neq; n. morbus est res quædā separatim subsistens, & crasin formamque suam tanquam mistum quoddam naturale habens, sed affectus partis læsæ, quà læsa. Si sympathiæ gradatio & reciprocatio debet continuari, non in morbum dirigenda est, sed in naturam partis, q̄ cōstat materia & forma, cæterisq;, q̄ substantiā sequuntur: Et vt naturæ amicum est vnguentum, ita debet omnibus vim inferentib. aduersari, neq; tm̄ dispositionem habere ad vulnus sed oēs alios præter naturam affectus. Hæc n. nec profitentur illi vnctores, nec experientiæ, & rationi respondent. Videat aliquis Crollianus, quo iure defendere velit sapientiam, & peritiā q̄ sibi arrogauit Croll. alios fatuos & imperitos nominādo. *Quæ peritia esse potest sine ratione? Quæ sapientia, vbi principiorum ignoratio?* *Titulus stellati* itidem est iniustus, nec quicquam habet aliud, quam Paracelsicæ, & magicæ, vanæq; astrologiæ fumum. Vt constellata sigilla, gemmæ, homunciones, specula, titinnabula, amuleta seu pentacula & similes nugæ à superstitiosis & fanaticis Chaldæis, Aegyptiis, magis furore astrali percitis originem habent ita & hoc constellatum vnguentum. *Argumenta, quib. vtitur seductus Croll. omnia ignorant Elenchum, petuntq; principium.* Hermes & Aristot. dixerunt *omnia à superioribus gubernari, quia melius sit ibi principium poni, vbi sunt æterna:* Sed hoc de creato huius mundi cœlo Canonicis scripturis non est consentaneum. Mineralia & plantas, cum Elementis quis gubernabat ante astra condita: Quando meliora fuerunt ista, quam in primo sui ortu? Quis istas *astrales leges* fixit? Gentes idololatricæ. Quid de his spiritus Sanctus? *Es. 47. 10 Sapientia & scientia tua decepit te. Veniet super te malum & nescies ortum eius. Stent & saluent te vates cœli qui contemplantur sydera, & designant menses vt ex eis annuncient ventura. Ecce facti sunt quasi stipula, &c. c. 5. 30. Lux obtenebrata est influentiis cœli eius: Hier. 10. 3. Leges populorum vana sunt.* Illa Melecheth cœli sæpe damnatur, vt & philosophia falsi nominis scientia, quæ doctrinam de Christo suis falsitatibus deprauat. Hier. 44.

Secundo: *Per vim magneticam*, inquit, *medicamenti attractiuam perficitur cura*: Quid hinc? Ergo sympatheticum: Ergo stellatum. Sed consequentia est nulla ea argumento Elencho carente, & ponente principium, vbi nullum est. Si cura vulneris, quæ est dissolutorum vnio, est magnetica attractiua, debet medicamentum attrahere aliquid ad se posse, & quidem labra vulneris, cum huc tendat actio vt vnio restituatur disiunctis præter naturam. At hoc nō pōt. Non ergo cura fit per medicamētū; quà medicamentum. Trahat ad se aliqd aliud. Num naturale id est, an p̄ternaturale: humanum, an cœleste? Si ex homine attrahit ad se, vt magnes ferrum, spiritus debet attrahere. Hi si sunt secundum naturā, sine calore natiuo nō sunt. Vulnus ergo priuabitur suis adminiculis naturalib. Trahat spiritus p̄ter naturales. Hi possunt esse in cachecticis vulneribus, non in recentib. Nō ergo trahentur. Deinde tractio dicitur fieri sanguinis adminiculo, qui extra vulnus iam cepit præter naturam esse. Non ergo trahet naturales spiritus, quia tractio fit secundum similitudinem. Dices, at ea fundo corporis, principiisq; attrahit ad locum affectum. Sed referimus vanam esse sine demonstratione. Attractrix n. non est in mortuo sanguine extra vulnus in ligno sine contactu, sed in ipso membro iuxta naturalē appetitum. *Si trahit cœleste*, mirabile qd euenit. Trahit enim aliquid potētius: Et cur syderū influentia statuitur, si fit attractio? A quo vero trahit? Ab æthere, an à stellis? si à stellis, à qbus? cū tot sint cœli cōstitutiones in horas mutabiles, fieri potest, vt tractio interrumpatur, aut aduersum vulneri sydus trahatur. At factum est vnguentum in sanitatis positu. Ergo nihil aduersi trahere pōt. Ridiculū. Quæ constitutio vni homini est salutaris, eo alteri insalubris. At medicamentum generalem vim obtinere debet. Sed ne cum delirantib. deliremus, trahat vim sanatiuam à cœlo: Num ea manent in trahente, an excutitur? Manere debet, & non ea cuti, quia appetitus naturalis fertur erga bonū, quod sibi vnitum cupit appetens: excussio est superflui & inimici. *Afferunt reflexionem specularem*, vt vnguentum sit quasi speculum excipiens virtutem cœlestem, indeq; remittens ad locum affectum per ignes, aquas, saxa, terras solida omnia, & patentia. At deficit demonstratio. Facile est fingere hoc illud: sed quod fingitur, non perinde verum est: cumque vires syderum à toto hemisphærio in aerem eundem spar-

gentur, tam facile in speculum veniet malus radius, quam bonus, sicut & tā mali viri & venenatæ herbæ formæ in specula populatia, quam boni viri & herbæ salutoris. *Vnde vnguentum habet illam mirificam attractiuam? A syderib.* inquit Croll. Deficit & hic principiū. Attractiua magnetico non foris in res brutas infertur, sed ex interiore principio nascitur. Vana est opinio dicentium, *magnetem vim ferri tractoriam ab astris septentrionalibus accipere.* Alias naturaliter insita non esset, vt pote per vim illata. Ita nec vnguenta illa tractoria ab astris cōficari potest. Verum hic Crollio alia sententia fuit. *Non n. attractiuā vnguento asscribit sed vulneri.* Dicendū itaq;, vulnus salutificum spiritum trahere ab vnguento per multa miliaria: Vulnus n. non ex natura materiæ appetitum trahendi habere, sed ex syderib. per aerem accipere. Dictum ante est *vulnus esse inseparabilem affectum:* Et ideo per se non posse esse aliquid trahens. Si quid trahit, trahere oportet os, carnem, & alias partes vulneratas. At hæ trahunt ex propriis principiis, non ex alienis. Deinde ideo obligantur vulnera, ne aer attrahatur, aut insinuetur. Id tamen fieri debet, si mediante aere suscipitur attractiua. Cognitum experientia est, quo liberius aerem admittit vulnus, eo noxam inferri maiorem: Imo vulnus emittit halitus & vapores, tanto minus attrahit: Ast fortasse non recte percipimus sensum Crollii. Dicit o *ADDVCITVR & coniungitur vulneri*: Num ergo nec vulnus attrahit, nec pars vulnerata, sed medicamentum primum ad se trahit cœlicus potestates, deinde trahit ad vulnus? Quo modo vero ad vulnus trahere potest tanto seiunctum interuallo? Si hæc Paracelsica credimus, aniles nugas, & deliramenta in thronum veritatis seueræ euehimus: *Quorsum fit tractio illa mirifica?* Vt spiritalis operatio in effectum deducatur. Spiritum ergo operatorem adesse oportet. Quis ille? Num naturæ hominis, an medicamenti, aut cœli? *Conspiratio fit*, inquies. Sed tu proba. Ille spiritus medicamenti ad vulnus non perueniet, nisi vehiculo: Id debet esse spiritus mundi genericus, qui accipiet specificam vim ab vnione cum medicino. Inde extendetur in omne vulnus. Vana n. est directio per ichorem sanguinolentum. Tertio spiritus naturæ alterabitur ab appulsu spirituum externorum. Fiet ergo præternaturalis. Sed veritas est, quod φύσεις ἰατροὶ τῶν νόσων. *Natura vero sunt insita principia.* Perge: *Coniunctio fit Astralis, & Elementalis.* Finge istud: at non determinate ad certum singulare, sed vago modo. Oportet a sanatiuam certi affectus esse. Quo ergo ob Elementis perueniet? Nempe in partem determinatam, quæ est vulnerata. *Determinatur n. per ichorem linguelli, vel teli.* Elleborum affirmanti. Cur non dirigitur in pannum, vel terram & alia, quæ longe copiosiore sanguine fuerunt inquinata? Cur non in occisum aprum, vrsum, taxum, furem, cuius fuit vsnea? Imo cœli est actio. Informare debet non informari: dirigere, non dirigi. Deinde cum quibus Elementis fit coniunctio ista, externis, an commistis in membro? Vtrisque dices. Temerarium dicam cum internis. Si enim Paracelsicus es, & chymicus professione iubet coniunctionem cum principiis, quorum cœlestis est natura, ponere. Ex accidente pertinget ad Elementa. Si de externis loqueris, in absurditatem superiorem incurris, & in fluxum coniunctionemq; frustra prætendis, cum à vulnere

Persicaria cū morbo concordantia. omnia externa elementa arceantur studiose. Exponitur tamen modus simili. *Vt calor solis concordat cū terra: ita persicaria cum morbo.* Ridiculum. Quid nobis tum cum persicaria? Vnguentum sympatheticū cum vulnere voluisti dicere. Assumamus: *Calor solis concordat terra efficiendo in ea calorem alium.* Nā qualitates non migrant de subiecto in subiectum sine communicatione subiecti sui. *Ergo & vnguentum concordat cum vulnere afficiendo in eo vim quandam similem, vt porro vulnus possit se sua vi sanare, & fortasse sanabit etiam alia vulnera. At qui effectus continget sine contactu?* Sol calefacit ita terram, vt prius aerem. Num ergo & vnguentum prius vngit aerem? Non opinor. Sed expressius dicatur modus. *Sicut cum sole abit calor, ita cū persicaria abeunte abit morbus: vel cum vnguento abeunte abit vulnus.* Non ergo persicaria sua præsentia morbum faciebat, & vnguentum vulnus, sicut sol calorem? At falsum est cum vnguento discedente vulnus discedere. Nunquam n. præsens fuit vnguentū: Et si stilla sanguinis habet rationem partis læsæ, non debet sanari, quia semper præsens est linimento.

O bone Crolli, quam ignorasti tuum morbum? Non debuisti alios fatuos & imperitos nominare tam parum sanæ rationis, & peritiæ obtinens. Iam ponitur vnguentum tanquam medium, per quod fit sanatio. Quid sanat? Tria: *Sympathia naturæ: Influentia corporum cœlestium, quæ per Elementa perficit operationes suas: Balsamum sanatiuum cuilibet homini naturaliter inditum.* Ex his primum est falsum: eundum se euertit ipsum. Neq; n. influunt cœlestia corpora, neq; per elementa agere possunt iux Paracelsum. Sunt n. per se ἐνεργητικά. Elementa pro capsulis habentur, & matricibus. Principiis ætheris debetur virtus ista. Tertium solum placet, estque Hippocraticum. Si vero hoc sanationem procurat, non opus est sympathetico vnguento. Vere autē ipsa natura sanat vulnera, quæ alias perhibentur sympathetico curari: Et hanc per balsamum designamus, quia dominatur in calido insito, humido primigenio, & spiritib. Medicamenta, quæ adhibentur, per se sanandi vim non habent, sed tantū adiuuandi & noxia prohibendi, id quod hic facit vulneris mundatio, hæmorrhagiæ prohibitio, ablutio, obligatio, aeris exclusio, Diæta conueniens, & reliqua. Perdit ergo vnguentum istud suos titulos honorarios, & nec sympatheticum vere est, nec constellatum, sed *phantasticum & superstitiosum* Superest adhuc vnum argumentum constellationis. Nam *vsnea ex cranio hominis detrahenda est luna crescente,*

Vsnea lectio. *& in domo bona, vt veneris, non martis aut saturni, existente:* Deinde vnguētum conficiendum est sole in libra versante. Quid ni ergo sit constellatum? Prius autem euanescit, quia aliquæ descriptiones carēt vsnea ista: deinde vix millesimus obseruat istam constitutionem lunæ: imo qui miscent vnguentum neq; cœlum, neq; terram in domos digerere sciunt, & tamē probant rem effectu. Posterius debebat contra se habere. Nam sol in libra existens deminuit potius naturam apud nos: Et quid ille faciat ad misturas officinales? Tantum de titulis. Refertur ad autorem *Paracelsum*, nempe *vt omne fere magicum,*

An Paracelsi sit vnguentum istud. *& monstrosum.* Non legitur in *tomis eius.* Quidam gloriantur de libris manu scriptis, non dum editis. Verum ille præ ebrietate & vaga vita nondum 50. annorum non potuit tantum scribere. In Tomis, chirurgia contraria habentur.

Nam

Nam curationes vulnerariæ apud Paracelsum fiunt aut per modum naturalem balsamicũ: aut per appositionem Brassidellæ super vulnus recens, aut per magorreo. Prima est naturalis: Secunda artificialis, tertia magica. *Brassidellica* ars dicitur ab herba Brassidella, quæ alio nomine vocatur ophioglossum, Lanceola, lingua ceruina: Et pertinet eodem etiam applicatio persicariæ, telephii, corticũ iuglandis arboris, &c. *Magorreo*, inquit Dornæus, *est medicamentum magicum*. Niddamus quartum modum proponit per verba, qui tamen est magorreonicus. De sympathetica ratione hic nihil. Nolunt n. magicam curam esse, nec fit appositio medicaminis: nec possunt sanationem balsamo naturæ ascribere, quia tribuunt eam vnguento, & illitioni ligni seu teli, licet Crollius balsamum quoq; produxerit. Sed tunc frustra de linendo telo disputat, si balsamus sanat: Balsamus inquam insitus vitæ principia habens: non ille quem guttulis cruentis telo adhærentib. admetiuntur, quisque interdum adeo non est salutifer, vt etiam cachecticus, cacochymicus & morbifer. Sæpe quidem Paracelsus balsamũ mumiæ, & medullam humanam prædicat: sed non per modum vnguendi teli. Vide *de chirurgia vulnerum, c. 8. In Paramiri li. 2. c. 2. de originib. morborum, & tribus substantiis tomo 1 p. 115. 116. & lib. 2. de peste c. 5. tomo 3. p.* 148. Verum sitne Paracelsi, an non, parum interest. Descriptiones tam variæ sunt, vt videantur studio dissentire vnctores, & alter alteri se præferre. Crollii hæc est: *Accipe adipis verris, aprugni, vrsini lotones octo*(videtur ad ciuile pondus respicere, alias vncias quatuor scripsisset.) *Quo feratora animalia eo melior adeps. Hi adipes per dimidiam horam in vino rubro bulliant: Deinde in aquam frigidam effundantur. Quod concrescit in superficie colligatur cochleari abiecto sedimento. Cape & lumbricorum*(terrestrium an humanorum?) *ex vino, vel aqua lotorum sextarios duos* (ciuili scilicet mensura, quarum vna est librarum circiter sesquitertium, aut trium. Alias sextarius est vnciarum octodecim, & respondet dimidio cantharo Rotemburgo tubatino) *Torrefiant in olla tecta in furno pistorum, seu clibano citra adustionem. Terantur in puluerem. Recipe huius pulueris: Cerebri à prugni siccati: santali rubri odoriferi: Mumiæ: hæmatitis an. vnciam vnam* (si ciuile pondus est, Lotones duo intelliguntur) *vsneæ de cranio hominis per vim occisi, abrasæ luna crescente, & in domo veneris vel alia bona, non martis, aut saturni, per se aute pondus duarum auellanarum* (forte magnitudine & mole) *Contrita omnia cum adipibus misceantur sole in libra existente, in vnguenti formam, & reponantur in pyxide clausa. Si diuturnitate temporis exiccaretur vnguentum, adipe dicto, vel melle virgineo humectari malaxarique de nouo poterit, vt mollescat.*

Brassidellica.

Magorreonica.

Varietas vnguenti armarii.

Sextarius.

Hæc Crollius: quæ ne sine fructu transcripserimus, paulisper cõtemplemur exactius. *Debet esse sympatheticum vnguentum*, quod sympathian habeat cũ vulnere talem, vt, si sanguinis nonnihil quod telo adhæreat, eo imbuatur, virtus sanatiua à cœlo accepta transferatur in vulnus, & in hoc efficiat vnionem naturalem ex disiunctione, & solutione vnitatis. Necesse hic est medium illud virtutis cœlestis esse susceptiuum, & simul transuectiuum per multa spacia, atq; etiam sic affectum vt non alium hominem, nec aliud vulnus quam suum tangat. Fortasse *videbimur cum ratione insanire si rationem quærimus, vbi nulla est, tantumque inane nomen experientia producitur.*

Indicium vnguenti sympathetici.

Veruntamen apparet ratio aliqua in lectis simplicibus, & eorum pondere. Nam cum cœli virtutes in aerem καθόλου deferantur, eas ex aere non quiduis excipere hoc fine potest, sed destinatum. Id quodnam, aut quale? Vsneam dices & mumiam humanam. Cuius? Hominis scil. cuiusuis, qui non morbo sed *per vim occisus sit*. Quid hinc? *Est generale receptaculum virtutis*, per quod ad hominis naturam alligatur. At, inquam, cur non potius ad genus bestiale aprorum vrsorumque quorum pinguedo & cerebrum assumitur longe maiore quantitate, in qua oporter esse plus virium? Cur non domesticæ sues indistincti generis assumuntur. Hæ n. homini natura membrorum & victu sunt affiniores? sed fortasse vnctores isti sunt etiam veterinarii, & malo medici, idque est verisimile. Nam *quidam eques gloriabatur se canis pedem fractum suo vnguento sine plagulis & obligatione sanasse*. Sic sumendæ etiam feræ syluestres fuerunt, prætereaq; lumbrici terræ (si hos designant) vt vnguentum accipiat vim ad feras, homines, & lumbricos, seu omnino ad animalia, quanquã sympathiæ ratio tali mistione plane destruatur, peccatque harmonia, qua radii cõfluere, & collucere debebant, imo & excipi non pro aptis, vrsis, lumbricis, sed pro homine: eoque non occiso aliqua violenta morte, sed viuo, quanquam aliquo vulnere non lethali, & quod natura ipsa sine vnguentis & emplastris sola obligatione, ischæmis, mundatione curare possit. Omnino nulla ratio est cur hæc potius sint apta sanatiua vulneraria è stellis attrahendæ quam alia sub eadem constellatione composita, estque periculum ne illa vis, si sit excepta, in apros, vrsos, & suspensorum cadauera potius traducatur quam in hominẽ. Nihil n. valet guttula sanguinis in telo præ cæteris: imo nihil præ alio sanguine in terram profuso, ad quem potius vehi deberet virtus quam ad vulnus cum ratione & iudicio seu discretione sanguis ille careat.

Quorsum vero cætera adiiciuntur, vt *hæmatites, santalumq;*? Scilicet cœli virtutes sunt multæ. Ex iis eligenda fuit & attrahenda tantum consolidatiua solutæ vnionis per vulnus: Deinde etiam ischæmia: tertio frigida quædam ne inflammatio possit accedere. *Solidatiua tribuitur lumbricis* potissimum ratione neruorum: At carnis cæterarumque partium, *mumia & vsnea. Nam in his balsamus est natura*, vt aiunt, qui & consolidat, & incarnat. *In Hæmatite* est ischæma potentia: In santalo refrigerans licet aliàs frigus inimicum sit vulnerib. Sed Caius fuit Croll. Nam *odoratum rubrum santalum* ascripsit, ne calor desit, quãquam nesciamus in quib. Indiis nascatur tale santalum rubrum, quod Garxias & Clusius inodorum esse scribũt, & tale est officinarum nisi odorem ex aliquo adiacẽte traxerit. Sic ergo habemus in nostro vnguento scopos omnes fere, vt *solidantem, ischæmum, incarnãtem, & inflammationes arcentem*, quem *defensiuum* vocant. Vnde vero putredinis repulsa? Fortasse cerebrum apri exiccatum, & mumia fumis, & acribus medicaminibus durata putredinem arcent. Si saperent, non humanam mumiam caperent, sed pissasphaltum, aut asphaltum Iudaicum, aut saltem misturam illam qua cadauera condiunt. Hæc n. excellenter resistit putulentiæ. Videtur tamen hæc solicitudo esse superuacua,

quia patiens cõtra inflãmationes iubetur vulnus aqua frigida vel lotio defẽdere, & nepus gigni ... sit aerem auertere, labra colligare sanié diligenter abstergere adhibita vrina salsa, & bono victu sanguinem laudabilem procurare, in quibus est totum; si fiductum in lusorium medicandi per telum vnctum modum adiicias. *Cum enim in homine fit omnis virtus sanatiua quorsum oportet potentiam sanatiuam ... deducere?* Iam inest in subiecto. Ergo foris frustra petitur. At inquis bonis constellationib. confectatur. Imo inq̃ ẽt debilitatur. Nam etiam dum fieri vetustate vnguentorum renouandi necessitas arguit. Solent quidem chirurgi *obseruare lunæ loca*, & constitutiones, quas ẽt Hippocratici non negligunt. at magicas illas deductiones non curant, & nihilominus sanabilia sanant. Adhuc quærendum est vbi inueniamus *aprum, verrem*. Si ex syluis petendus est, laborabis: si ex stabulis in quib. consenuit, quid interest inter porcũ castratum & istum, cum eodem cibo nutritus sit? Sed & vbi *fiaem aprum castratum*, vt eo meliorem adipem habeamus, quo sit lenior? Nempe iunior capiendus est, secundus, & in decrepitam ætatem seruandus vnguenti causa. Vulgus tñ saucijs interdicit non tantum suillam, verum & aprugnam, quam necesse est eo humidiorem esse, quia castrata animalia colligunt multum excrementitii succi. Apri vero Syluestres sicciore sunt carne propter discursus & cibos ex radicib. glandib. corticibus, herbis montanis, &c. *Fœminis nihil proderit medicina, quia verres capitur*. Deinde quid *vrsi*? Senex vrsus frigidior tanto est, quo senior: Deinde etiam viribus magis effœtus: Et Croll. non scripsit quo adipes sunt vetustiores, quo multo carantia ille ad suum oleum alexipharmacum vetustissimum oleum quærebat sed quo seniora animalia. Quid ex sene vrsu adipis laudat? Vrsusne vero an vrsa legenda est? Scilicet vrsus. Nam in m. sub loe armentis vires fœminæ quamquam in bestiali genere hæ fere sint ferociores, adeo vt & theriacam non mares viperas, sed fœminas legant, earumq; pinguedini magnam vim sanatiuam tribuunt. *Coquendi adipes iubent sine rubore* forte vt vi styptica consolidationi augmentur, pinguedinemq; lepusticare corpulenta. Tenuior vero magisq; aerea pars abit, vt iæ o exc... dosit aptior. Callide scil. Quid si vero postea cum est infundit non super vinũ, sed aquam frigidam, vim susceptam perdat? Verum tacendum est, quia aqua est repercussiua & coagulatiua. Ideo in interiora retrudi fugitiuos spiritus eosq; deuisos ... Verum enimuero si trahe adipe aisti, sunt vilipendendi, quia videntur tñ materia & subiectum cæterorum esse, nihilq; amplius conferre, quam vt corpus & formam vnguenti constituant. Tum inter hiacias pellantur Mumi... cur ita simpliciter. Nam sympatheticum requirebat humanus. Verum si ... Helui vino vel aqua iubentur, quasi nihil intersit inter vtrumq;, & tantum spectaretur mundificatio. Si hic nullum discrimen est, neq; in ablutione adipum. Si nos audirent illi pol... spiritum, vel quintam vim essentiam caperent. Hæc n. ad cœlum eliciendum conueniet ... Sicut & foret ..., seu essentialius, sit on cruda illa ligerentur, sed extracta, & vt loquuntur Paracelsici, essentificata. Proh fidẽ humanam quantum tunc esset virium? *Experiretur ferream ... sola vnctio extraheret* quod attractiuo ex magnete oleo adscribunt Paracelsici, & multo mirabiliora *specifica attractiuo*. Et sunt sane non tantum ex vulnerib. extrahenda tela, vt videatur extractiuum essentiale ... esse omnium. *De tostione*, & contritione lumbricorum non debemus esse solliciti, quanquam glutinosus eorum succus magis iungeret neruos & glutinaret, si apponeretur cum ... seu glutine: Imo cum Paracelsici *flictica, & oppodeltoch*, in quo admirandæ virtutes. *Cerebrum apri ...* quorsum? humidum & frigidum membrum est cerebrum, minimeq; ad vulnera sananda conueniens. Cur ... Epar, sanguis mandabatur: Sed callidus vnctor mitteret cerebrum, vt ... in pollinem posset. Ita ... humiditatem corruptioã. Quid si vero eam ... adipibus: Si ... non defectionis, talem coloris causa adest vt vnguentum sanguini ... Nam etiam in colore est mysterium. Deinde santalũ habet signaturam Epaticam. Quare hoc, & non crocus martis, quia alias Telephia vulnera & vlcera sanat, fuit admiscendum. *De mumia ante diximus*. Non humida, seu sanguis hominis sumendus licet hoc requirebat sympathia, sed *ossa cadauera* & durata carnes ex Aegypti, & Cyrenæis *solitudinibus vbi mari paluereo suffocati ... homines exiccantur* posteaq; effossi in medicinam veniunt. Fugienda est mumia cadauerosa, quia sympathia destinata est ad viuos. Ideo & vsnea non ex morbo interemtis, sed suspendio, rota aliisue modis legitur. Sed quid interest si ex cadauere? In morbi locum venit laqueus, rota & aliud instrumentum quod morbum ... sicut & gladius carnificis. Est tamen discrimẽ, sicut inter pecudem iugulatam, & scabie mortuam. Valeat ergo mumia ex martareoosu, modo non mentiantur officinæ, & mumiam cadauerum pro mumia violentæ mortis pertigant.

Quis a. credat impostoris insanes Paracelsistas adeo ex arte colligere medicamina: *Imo transmarinam mumiam ex ... petunt*, tamq; ex fumario cambalico humanas carnes, ne dicamus nunquam, habere possunt. *Vsnea* è cranio suspendiosi, aut in rotam impacti, vel conto suffixi dicitur nasci ex resoluto in ossibus balsamo, ideoq; valere in ossibus solidandis. Si ea ratio est qua plantæ accrescunt conchis, lapidibus, ramis & corticibus arborum, vt muscus, ex quo genere est & vsnea illa, *potius ex elementari humiditate putrescente, & aerum consistente*, tanquam ex muco phlegmaticorum ... succis intermistis exoritur, *quam ex balsamo insito, qui alias potius in vermes abit quam in muscum*, vt videre est in arefactis carnibus, & ollium succo. Nonnihil tamen virium ipsi adscribimus, sed nec ex proprietate ipsius cranii, nec syderali influxu, licet vehementer reclament stultissimi Paracelsistæ, qui nihil fere possunt in talibus asserendis, quam principium petere. Petitur etiam illa vsnea à *vespillonibus magis, quam carnifice:* Et cur non adscribunt eum muscum qui sub rotis & patibulis, vel etiam in lignis nascitur?

Tabo manante ista sunt infecta magis quam arefactum cranium quod humiditatem foris sorpsit cauernis, & suturis, deindeque eam reddidit specie musci, qualis etiam in tectis lateritiis & muris coalescit. Tabum autem plus habet balsami resoluti quam os capitis.

Præterea si signaturas suas sequi volunt Paracelsici, vsnea diriget vim vnguenti ad Cranii vulnera, non autem ad alias partes. *Est autem irrationale pedem vulneratum sanare velle medicamento quod natura capiti prædestinauit.* *Lectio planetaria Gfneo.* Legenda est vsnea Luna crescente. Imo inquam vel sub terra condita, hoc est silente. (Hæc enim conuenit mortuis) vel decrescente. Nam oportet humore elementali deminutam esse, essentiali vero auctam. *Luna illa crescens* vbi sita erit? venabitur in *domo veneris.* Bellè inquam. Hæc enim genituris est præposita: Et in vulneribus regeneranda caro est, si est deperdita. Quid autem si non? Nam quæ vulnera sanantur vnguento armario, nihil debeat perdidisse: nec aliud requiritur quam consolidatio. Hîc Paracelsicis venus prodest, quæ alias vulneratis noxia, propter humiditatem superfluam, quæ facile inducit putredinem. Coniunge Lunam crescentem, augentemque humores, & venerem habebis non glutinantem exiccationem in vulnere, sed lasciuientem carnem. Vide quæ astrologi tribuant veneri. Eius domus sunt Taurus & libra: hæc propter seminis fœcunditatem; ille, quia fœcundus & temperatus Coniunge iam ista: Habebis satis multum humidi. Quid fieri debet ex istis: VNGVENTVM. At, inquam, *vulneribus siccandis ista forma inepta.* Cur nõ emplastrum sticticum (vt absurde ex Germanismo Paracelsici gloriatores appellant pro punctono contra vulnera punctim inflicta) quotum vnũ tam perfectum ad vulnera, vlceraq; telo inflicta. (Ita loquitur prudens Paracelsista, vt sint etiam vlcera ex telorum inflictu recente; quod intelligendum est, & non accessoria) prædicatur, vt *vires eius sint* INNVMERAE, nec efficacius reperiatur sub LVNARI GLOBO. *Pag. Basilica 267. 269.* Plus certè & nos tribuimus isti sticrico vulneribus applicato, quam phantastico teli vnguento. Constat enim *Minio, lapide calaminari, Lithargyro vtroq;, oleo lini, olinarum, Laurino, cera colophonia, veruice, terebinthina oopanace, Galbano, serapino, ammoniaco. Bdellio aceto solutis* (melius vino) *succino citrino, olibano, myrrha, aloë epatica, Aristolochia vtraq;, mumia transmarina, magnete Hamatite, corallis vtrisque: matre perlarum, sanguine Draconis, terra sfrigense, vitriolo albo, floribus antimonii* (in eius balsamo) *croco martis & cophura* *Emplastri sticitici Crolliani res.* Hæc quantum absunt ab vnguento, & tamen scopus vtrobiq; est idem? *Solabitur in libra, domo scilicet corruptionis, alias veneris esse*, cum illud vnguentum conficitur. Omnia contra ratione. Mirum; cur non additum sit infra, an supra terram orientalis, meridionalis, occidentalis, &c. Sol alias attrahit omnium planetarum vires iuxta Cardanum, ipse per se tantum generalis caussa. Hic emissus est planeta nisi venus illa luxuriosa sit per cupidinem aduocanda. *Mirum etiam cum certis membris certi assignentur planeta, cur hoc non sit adiectum in vnctionis praxi.* Verum si ex Astrologia vellemus cum pecore paracellico disputare, omnia ipsius portenta euanescerent, cum nihil demonstrati habeat, sed superficiaria quadã ex planetariis vulgi opinione ducatur. Quid si venus illa Domina, & taurus & libra paterentur humore priuari vnguẽtum suum? Sunt enim mali custodes diuturnitatis, vel gneus Priapus hortorum. Quid faciendum? *Humectatio petenda est ex melle virgineo, aut adipe dicto.* Perquam Paracelsice. Nam melli bene conuenit cum adipe vrsi & veris aprogni vetuli. Sic melleum tandem habebimus vnguentum aut verreum. Potius quidẽ erat sympathetico adeps humanus: sed illi veteratores nos in vrsos, & apros volunt transformare satis Pythagorice. *De melle* tamen non dissentimus. Sic enim aërei fiemus, & apicularum more auolabimus si displicet mora, aut ex venenis Paracelsicis salutiferũ succum colligemus. *Mel habet in diuinis quoq; ad vulnera encomium.* Itaq; si is applicaretur post vinũ, non inutile fore iudicaremus. At quid in telo? Quid amaracino in sue? An non vero obseruandum cœlũ est in temollitione? Imo venus. Hactenus iudicium compositionis. Audiantur iam & aliorũ syntagmata.

Wittichii *& fere Paracelsica secũ hoc est Pinguedinis verris qui quo senior, eo melior est adeps eius: adeptis vrsini quantum satis. Liqua igne lent. Deinde effunde in frigidam. Sal sidet. Pingue natat. Hoc collige. Mensuram dimidiam lumbricorum terra. Purgentur in olla, in qua sit arena, vel fimus. Torreantur in Clibano post panem coctum, cauendo, ne adurantur. Fiat puluis, cuius cape dimidiam concham: adde santali boni, hæmatita singulas semuncias; vsnea cranii si haberi potest* (si non omittatur. Est enim æque efficax) *quanto est auellana. M fct.* *2. Modus.* Hæc est secunda descriptio, à qua Crollius discessit verrem aprugnum ponendo: Deinde non salem, sed purgamenta adipum auferendo, & certam quantitatẽ exprimendo: Insuper lumbrices terræ nominando, eosq; purgando: variat & pondere. Et santalum nõ bonum sed rubrũ scribendo, idq; dura si, vt facris esset ineptius. Hic quoq; autor Vsneam non multum curat, cũ eiusdem sine illa sit efficaciç vnguẽtum; & quidem recte. Nã eadem vis est etiam si telum in suceidam, terrã, axungiã plaustralem, picem, & similia intrudatur: Imo possunt omnia ista ludicra in sterquilinium proiici & imaginatio ad mensam Pythagoricæ sereni famonici, vel nummum Rabbi Hama alligari. Quod si assit, non duas, sed vnam auellanam fecernit. Et sic bonum est medicamen: si credimus Gorlenio pattono.

Tertium adeps porci castrati *& vrsi vetustissimus:* (priores putarunt animalia debere esse decrepita Sed adipem procul dubio salsum, quia sal abluendus est, intelligi hinc liquet.) *3. Modus.* *Liquatum in frigidam infunde Congelatam pinguedinẽ detrahe. Lumbricorum terræ sextarium purga per arenã, vel muscum in olla. Præcisis extremis mucum emulge Torre in clibano. Cape dimidii oui quantitatẽ: santali odorati* (Tale est pallidum) *hematita singulas semuncias. Cranii d. drachmam* (sapidior hic est compositor. Ita enim balsamum non vitiatũ habet. Priores videntur voluisse efficaciorem esse vsneam, quia Zythepla hordeum fruticosum melius pro cereuisia iudicant, quam crudum) *si cranium habere non potes, omitte.* Bellè. Ita magnum iugũ de sympathetico detrahitur. Quartum. Weckerus: *vsnea cranii, axungia humana an ℥ j. mumia sanguinis humani an. ℥ß ol. lini ℥ij. ol. rosarum, boli armeni an. ℥j M.* *4. Modus: Vide infra de modo Ioh. Bapt. Porta.* Diuersitas hîc manifesta est Quintum ex libro Wittembergico. *Adipis apri libra. vrsi tantundem: quo seniores bestia, eo meliores adipes. Colliquefactos effunde in vinum rubrum frigidum. Pingue concretum transfer in vas mundum. Adde hæmatitis vnciam. Santoli rubri sex drachmas; lumbricorum terra rubrorum ex fimeto, quibus lumbricis pisces solent inescari, quantum satis. Purificentur arena, vel musco. Deinde in olla luto munita torrefiant in clibano pistorum. Redigantur in puluerem, cuius cape duas drachmas: adde vsnea quantum habere potes Misce.* *5. Modus.* Sextum. Est Weckeri & hoc, differtque à superiore *6.* tantum adiectione *vncia mellis, & drachma adipis bubuli.*

7. 8 Septimum variat à cæteris ratione fracturarum. Vbi enim ossa sunt fracta *alius adiicit radicem symphyti maioris: alius symphyti radicem*, & insuper etiam elleborum nigrum, fortasse ut deliriis ægroti delirio medici correpti. Cur non *sputum Lunæ, axungia veneris*, Solis, Lunæ, ophioglossum minerale, osteocolla, ebur fossile, quæ videntur naturaliter constellata esse, vt & Astroites, & Trochites Gemmæ apponuntur?

9. Nonum habet mirificus ille Cardanus in *lib. 2. de venenis cap. 6.* vti est *in observationibus Schenckii lib. 5. obs. 238. Thus, crocus, bdellium, moscus, adeps humanus, vel os, sarcocolla, aloë, centaurium, vel succus eius, resina abiegna, vel larigna: gummi elemi, styrax, Rad. pæoniæ: succus panacis: pix liquida: Iris Illyrica: verbena, bethonica, coccus, braßica rubra, ozymum, folia vlmi, lachryma sycomori, sordes balnearia, vinum, mel, sal.* Hæc Cardanus, qui proculdubio Paracelsi spuriis non fuit addictus, Indicatque ista compositione Paracelsum non esse autorem seu opinionis, seu medicinæ. Inuenta autem facile est mutare.

10. Est decima descriptio eorum, qui volunt tantum XIV. rebus constare. Cardanus non experientia, sed fama tantum cognouit. Esaias Merchsnerus sympathian admirandam subesse putauit, narrante vim quodam nobili equestris ordinis. Sed si *Paracelsum* legisset sententiam mutasset, potiusq; accessisset disputationi Martini Birmanni de *paradoxis Bodini*, vbi & hoplochrisma explodit. Non dubitandum est etiam magis variantes descriptiones alicubi seu extare, seu latitare, cum inueniantur adeo singulares vt non possint concedere aliis idem medicamen innotuisse: Itaque sibi verum, verius, verissimum Paracelsi vendicant, vt eo licentius, & maiore cum autoritate fallant. Vbi ventum est ad puncturam cæsuramve à ferro. *Gabelkouerus quidem arma vngit*: Sed aliter etiam iubet ferramenta terræ infigere, donec sanetur vulnus. *Nos nouimus hominem qui sola obligatione sectionem consolidauerit, & cultellum neutiquam considerit.* Sunt, qui cultrum, quo quis vulneratus est, in terram *iuxta radices alchimillæ depangunt*, cauentes, ne radix violetur, quod si fiat, immedicabile vulnus fore autumant. Huiusmodi multa sunt in populari existimatione. Iam accedamus ad reliqua Crolliana de his, quæ illo vnguento sanari perhibentur, & applicandi, & spectandi, seu potius diuinandi obedientiam læsi modis. *Hoc vnguento*, inquit Crollius *sanantur omnia vulnera, quocunque telo, ictu, tactu, cuicunque etiam sexui inflicta, ita vt nec neruus, nec arteria, nec vnum è tribus principalioribus membris læsum sit, modo telum haberi posit, etiamsi patiens multis milliaribus* à nobis absit. Videtur hic Crollius ad nimium pauca respexisse, & primum differentiam vulnerum non considerasse. *Simplicia* sane *vulnera curantur* interim dum obungitur telum, sed non vi vnctionis, verum cura propria per legitimam Diætam, obligationem consolidatiuam & mundationem quæ iniungitur patienti. *Composita, & in quibus magna est hæmorrhagia*, sanari tam leuiter nisi in temperatissimis & abstinentibus ab omni nocumento, felicibusque obligationibus non possunt; Ipsi quoque vnctores requirunt conditiones non contemnendas, & in quibus summa est sanationis, vt sequitur. Ita iam Crollius *epar, cor, cerebrum non vult læsum esse*, quod tamen debuerat specialius determinasse. Sunt enim viscerum etiam simplices læsiones, quæ non penetrant in cauitates, & vasorum principia, aut etiam ipsa disrumpunt. Si aliqua vis esset vnctionis, debebat simplicia vulnera tam interna quam externa reparare. *At in internis nihil potest.* Ratio est, quia *cura vera, quæ & sola naturam adiuuat ad sanationem, illis non potest adhiberi.* Neque vero illa principalia illæsa esse satis est, ni sint & intestina, pulmo, renes, vreteres & similia integra. Vnctio teli hic omnis est temeraria Excipit ille etiam neruorum & arteriarum vulnerationes. Nimirum enormes seu magnas intelligi, & adiici debere etiam venas res ipsa loquitur. Veruntamen *compertum est aliquos etiam parua punctura per acum neruo inflicta, febri ex inflammatione oborta perisse*: Sicut contra multos quibus arteriæ & venæ, aliqua etiam nerui essent vulnere affecti restitutis, siue vngeres, siue non modo sanguinem suppresseris, & legitimam ligaturam, mundationemque adhibueris. Hinc euenit vt sub nomine vnctionis teli possint sanari vulnera simplicia, & quædam etiam composita, quæ simplicibus sunt viciniora, sed nec magna simplicia, nec composita periculosiora, vbi tonsio, & ruptura, plerumque simul non eadem crasi affectorum solutio contigit, vt in sclopetariis, &c. Quorsum autem spectant Paracelsici tam indistinctè de vulneribus proponendo, cum si Paracelsi *chirurgiam auscultare velint, aliter sentire, & loqui cogantur*? Scilicet vt vulgi iudicium generalitate quadam obruant, & eo audacius mentiantur, & vanis promissis fidem maiorem acquirant. Alias si distinguerent scrupolosius, promissorum, arrogantiæque iam temerariæ inanitas in nerunm erumperet, seu patefacta ipsis esset damnosa. Sanentur ergo omnia vulnera in quibus neruus, arteria & membrum principale illæsum, quanquam hoc sit falsum: num etiam omni telo, & quouis modo facta? Num etiam in omni sexu? Ita hæc affirmat Crollius, asserens OMNI *telo, quod ictu, iactuve, (cæsim, punctim) sit inflictum, cuicunque sexui masculo, fæmineo, ambiguo.* At nec hoc satis prudenter. Debuit enim considerari posse telum veneno delibutum esse vbi frustra vnxeris: Deinde in *ipso* inflictu varium modum potuisse euenire, variamque formam vulneris etiam simplicis, vti & in vno multiplex contingere potest: neque tam sexus est respiciendus, quanquam & in hoc sit aliquid propter temperamenti, & affectionum diuersitatem, quam corporum ipsorum constitutio naturalis, & accidentaria infert. Sunt cacochymica vel cachectica corpora ex victu prauo, aliisque naturæ aduersis, quæ sanè minus facile sanantur, quam eucratica & Euchyma. Ita sunt temporum, & locorum constitutiones singulares, quæ ista promissa vnctorum inutilia reddunt. Sanè addunt aliqui etiam diuersa animalia, & *non tantum homines hoplochrismate ludunt, verum etiam bestias, equos, porcos, canes*, &c. Sed quorum exemplo stultitia inuenti, & persuasionis vafrities maxime innotescit. Neque enim vnctio ista quicquam facit ad sanationem, quæ tota vi aliorum auxiliorum perficitur, & si ista auxilia desint, non succedit: Imò bestiæ morsus suos & alia vulnera sæpissime lingendo curant, aut etiam herbas vulnerarias gustando (ceruos sibi mederi Dictamno traditur; buffones ab araneo icti plantagine, ichneumon cum aspide certaturus ruta se munire, &c.) aut abstergendo volutabris roris, pulueris

exic-

Lib. 24. c. 17. & in introductorio cap. 24.

Vulnera hoplochrismate sananda.

exiccantis, herbarum, & similium. Pergit Crollius: *Modo telam haberi possit*. Imò proteruius quoque & impudentius loquuntur, vt & infra Crollius. *Satis enim est sanguinis vel ichoris aliquid in lignello saltem*, vt aiunt. Neq; enim semper in potestate est telum, seu instrumentum quo contigit vulnus: nec semper potest vngi. Nulla ergo vis est in telo, vt perinde sit, habeatur, an non, modo aliquid cruoris sit præsto. Quod vero spacium inter vngendum & vnguentum intercedit? Alias inter agentia & patientia contactus requiritur, & corporeus maximè in vulneribus, virtualis enim dirigi non potest ab artifice nisi mago; & si aliquid naturaliter agit, analogo interuallo agit. Nullum enim finitum vires in infinitum protendit; quin & si radios in infinitum emitteret, eos integros perduceret nisi vic[illegible] ... immutatis omnibus interuenientibus. Vnctores isti sunt liberalissimi. *Sanationem virtute vnctionis pollicentur patienti etiam MVLTIS milliaribus absenti* ab vnctore. Nos quidem hoc non negamus. Nam si ista adhibeantur ad vulnus, quæ vulgo solent *suppressio* scilicet *sanguinis*, *emendatio*, *labrorum commissio* naturæ respondens, *defensio* ab inflammatione, *obligatio* sedula, membri *quies iusta*, *Diæta conueniens*, omniaq; externa rectè comparata, fit sanatio etiam si in inferno sit vnctor. Nulla hic ratio est distantiæ, cum auxilia sint ipsi affectui proxima. Tolle vero hæc, & nihil eorum admoue donec nuncius sanguinem in telo vel lignello per viginti milliaria detulerit ad polliunctorem, & curauerit iustam illitionem fieri, quanti sit interuallum ægrotus vel sola hæmorrhagia, aut hiatu vulneris ad quod aer queat allabi, experietur. Artificiali vero ligatura, & cæteris adminiculis applicatis, vel apud Indos sit vnctor, & vngendus in Germania, nihil interest. *An non vero symptomata periculosa possunt inter vngendum euenire?* Respondet Crollius, non posse: argumentis: 1. quia vnguentum est naturæ *conglutinantis*: 2. *suppurantis*: 3. *renouantis*. Ergo non permittit vllum noxium symptoma superuenire. Apparet hic quoque Crolliana simplicitas. *Non si est conglutinans, supparans, & renouans vnguentum natura, distantia aliquot milliarium potest vulnus sanare omne.* Conglutinans ab interuallo minime potest glutinare, quia requiritur virtus in corpore glutinoso, quod inter distantia labra interueniens vtrumque comprehendit, adducit, & glutinositate sua continet. Virtus sine glutinante corpore est inanis. Deinde ne requiritur quidem virtus *suppurans*.

Nam hoplochristæ sanationem sine omni suppuratione promittunt. Et si suppurationem procurat, quo modo potest omne symptoma abigere? Si *renouans* est, an non renouat vulnus? Si membrum, debet id inueteratum esse. Sed instaurans integritatemque ex solutione & perditis restituens voluit dicere. At inquam hoc genericum est, nec potest semper vna vi simplici obtineri. Debet restaurare id quod læsione est violatum. Hoc viribus particularibus indiget. Sit autem *restaurans*. At hoc vi non prohibuerit omnia symptomata. Verum dicat aliquis paracelsista, quo auertuntur accidentia mala, simili, an contrario? Simili secundum naturam dicit, contrario propter læsionem à contrario. Satis inquam Galenicè. Nam *alias Paracelsistæ morbos familiarib. non natura, sed morbifica causa, atq; adeo morbo auferunt.* Sit hæmorrhagia, dolor, frigus aut æstus, &c. in membro, vel vulnere; sit & affluxus prauorum humorum, vt aquæ articularis, seu ichorum crudorum & corruptorum: sit virulentia aliqua; Num hæc omnia vnguenti istius viribus possunt tolli? Minime vero. Imò fatentur vnctores ipsi non posse prophylacticum esse, quando tam sedulo Diætam inculcant. Cum ait Crollius esse naturæ suppurantis, instaurantis, & glutinantis, num cogitauit se in superioribus vnguento *vim magneticam, & balsameam ex stellis* intulisse. Si habet vires istas à natura, quæ est principium insitum ab ortu per se minia translatum, non à constellationibus quibus vel vinea legitur, vel vnguentum componitur, neque ab arte concorporandi, aut proportione determinata, quanquam hæc etiam temeritate farraginis multiplicis elidatur. Quid quod si naturas ingredientium scrutamur, in nullo inueniatur aliqua potentia glutinandi excellens? Sit aliquid in pulueribus propter terminantem siccitatem, at copia adipis abluti à visciditate, & eliquati, glutinatoria remittitur. Pinguia, qua talia, glutinationi obsistere non est ignotum. *Suppurans* vis iam explosa est. Nam ideo vitiosum esset vnguentum si suppurationem procuraret, neque quicquam tunc posset sanando, quia compositum fieret vulnus, quod aliis artibus, quam vnctionibus est mundificandum, putredineq; cohibita bono succo, & substantia implendum, & solidandum. Ita si inflammatio immineat, si tumor ob affluxum, si cacochymia ob corpus humoribus prauis plenum, si dolor ob cuticulas & neruos læsos, vel intemperiem: si hæmorrhagia & similia accesserint, omnia suis artibus, & medicinis sunt amouenda: Vnguento per interualla spaciorum telo illito nõ possunt cumq; prophylacticum debeat ea virtute esse, qua sanatiuum, licet nõ gradum eodem, si tem per se æstimamus, vnguentum istud nec antenertere, nec auertere per se symptomata perniciosa poterit. Verum attende versutiam. Dixit Crollius, *vnguentum enim natura esse vt non permittat vllum malum symptoma superuenire.* Præscribit autem patienti Diætã conuenientem: *ante vnctionem quam citissime sanguinem sistere iubet*, (quanquam in aliquibus bona hæmorrhagia iuuet.) Deinde *fine futura*, quæ negarunt esse necessaria (nisi forte in pendente naso, & vbi pondere, motuue diducuntur partes, qua de re minimè soliciti sunt vnctores) *linteolo mundo patientis vrina madefacto quotidie circumligare*, (nempe ea ligatura, quam consolidatiuam & incarnatiuã vocant: De aliis quibus influxus prohibetur, aut effluxus, &c. nõ curant) *idq; cum ingens est vulnus: alioquin sufficere secundo, vel tertio die inungere:* Hæc omnia cum ad securã sanitatem in simplici vulnere sint comparata, nihilominus tamen proponit *modum diagnoscendi, moriturusne sit æger, an victurus*, & argumenta promit non ex artificioso indicio de essentia morbi, loco affecto, symptomatibus & aliis, sed *sudore cruentoteli, si calefacto carbonibus puluis rubri santali & hæmatita inspergatur subtiliter.* Si enim sudat cruentum, moritur: Si non, non. At quid opus est ista exploratione iam suscepta vnctione? Aut si ante vnctionẽ instituitur, cur santali & hæmatitæ in telo sudor potius indicium faciat, quam essentialia argumenta, & indicationes artificiosæ? Solent Paracelsici multum tribuere *symbolismo, & signaturis rerum.* Quæ hîc inter mortem, & sudorem santali rubri, hæmatitisque puluerati concordantia?

Quæ

Quæ connexio vtriusque? Nos quidem indicium id provanu, & mendace habemus siquidem ex natura rerum sit iudicandum: at si euenit nihilominus, quomodo spirituale commercium cum malis geniis, & magiæ diabolicæ suspicionem à se amouebunt Paracelsici, qui alias quoque istiusmodi magica profitentur, vt Paracellsus in *suo ligno vitæ, & magorreonica* vulnerum, item *Brasidelica, Berillistica, Thesaurinella & constellatis multis* iuxtà doctrinam Artefii, Tritemii, Henrici Cornelii Agrippæ, (b) & similium magorum? Quæ præcipiuntur *de modo vngendi* iuxta teli incussionem ridicula sunt, nec necessaria. Nam si totum telum condas lardo, terra, adipe, butyro, axungia & similibus, adhibitis alias imperatis in vulnere simplici, sanescit, nisi quod aliquando iam magnum est, vt nequeat totum abscondi. Tunc forte aliquam rationem habet telum lignello mutare, quod bene possit mergi. Cuspidem tantum perlinere si punctim; ectem latitudinis, si cæsim sit illatum, & quidem eduerso ductu, vt cogatur instantetio ex alto primum incipere, & fundamentum carnis in profundo exoriri, nullum aliud iudicium habent, quam inutilis ceremoniæ ad illudendum patienti, & autoritatem vaframento conciliandam. Vulgus enim in istis putat magnum momentum esse, superstitione delira occupatum. Ita *vanum est lignellum quod substitutum est telo, catenus tantum perlinere, quatenus in vulnus, cui est affricandum, vt cruentetur, demittitur.* Si enim alia parte vngeretur tunc nocumentum parari ægroto. Si vlla hîc connexio est, non naturalis est sed magica & dæmoniaca. Quorsum malum allatum sit ægroto si alio loco quam contactus vngatur, si etiam totum in vnguento conditum nihil procreat aduersi? Additur alia regula, *vnctorem debere à venere abstinere quo die velut telum, vel eius successorium vngere.* Ergone etiam ab ipso aliqua vis in lignum, & hinc in vulnus transfertur? Si est, cur de sola venere solicitus es & non etiam de fœdo anhelitu, & aliis? At venus tamen, & domus venereæ placuerunt in electione Vineæ, & compositione vnguenti. Alia: *Ante inunctionem vulnerato citissimè sistatur sanguis.* Quo quæso modo, & per quem? Si ebsens vnctor debet sistere id quod par erat, siquidem curæ gloriam quærit, qua ante alia quam magica, characteristica, Magorreo & similibus Paracelsi? *Saga cum Pistorio Niddano* multum tribuunt verbis modo absurdis, modo ex sacra Scriptura pessime adhibitis. Habes ex vngue leonem. Sin autem per ordinarium chirurgum hæmorrhagia sistitur, quem simul adhibere etiam instam obligationem necesse est, & si vas ruptum sit, id claudere, vel integrare, iam desinant vnctores absentes sibi aliquid memorabile in ea sanatione asserere. Nam in chirurgi opere principium est curæ, & ni compositio vulneris porro quoque postulet eius opem, ægroto se recte gerente, etiam complementum. Aliud. *In fractura & raptura ossium aliquid puluere, Symphyti maioris, vel de radicibus Hellebori nigri poteris addere vnguento.* Nimirum sic compositio mutabitur. Sed si per se est glutinatorium, quorsum symphyti additamentum? Imo quorsum ellebori, nisi forte ægrotus per vulnus purgandus est? Iudicatur autem Solidaginis additio argumento eodem quo supra virtus glutinatoria. De Lignello sunt aliæ regulæ. *Nominabatur id defensorium* (c) quod rectius *successoriam*, seu *antiballomenon* diceres. Venit id in locum teli quo quis saucius factus est, & mirum in hoc compendium operæ ponitur. Nam primum Lignellum *Salignum* eligendum est: Deinde *id tam paruum* esse debet vt totum possit condi vnguento: Tertio *semel saltem id oportet* in apertura, seu vulnere cruento madefactum esse: Quarto, *si vulnus non cruentaret*, tam diu scarificandum ipso lignello, hoc est, fricandum, lancinandum, pungendum, donec sanguis effluat, & lignellum inficiat. *Quinto lignellum defixum* in vnguento vsque ad plenariam sanationem manere debet. Sexto: semper nouo vulneri recens lignellum legendum. *Septimo: sanguis qui lignellum imbuit adhærere debet*, & siccari sponte, & per se, non calore Solis, vel ignis. *Octauo si vulnus esset magnum* & profundum, singulis quidem auroris mundificandum est & recenti linteolo (vrine scilicet ægroti madente) ligandum sine oleis, vnguentis, & similibus externis, sed ligneolum iterum vngere nihil attinet. *Nono: Iste modo dicitur sanari qualibet cutis apertura*, & læsio violenta per quam sanguis egreditur: Imo & si cui dens dolet, is ex gingiuis scarificatis sanguinem eliciat. (Ita enim intelligimus Crollium qui ait: *Dens dolens tamdiu* scalpello scarificetur donec sanguinem emittat, quod impossibile videtur, cum dentes sint exangues.) Et sinat hunc in scalpello concrescere, & indurari: Deinde scalpellum vngatur, Et confestim sedatur dolor: *Insuper si gompho vngula equi fuisset transfixa, eiusque caro læsa*, extractus gomphus vngatur. Et CITO curabitur pes equi sine suppuratione: Eodem modo OMNIA animalia sanguinea (etiam muscæ) & carnea possunt curari. An non hæc sunt grandia? *Verum plerague non alio responso digna sunt, quam explosione.* Et sane quod Lignellum pro telo eligunt, id tollit Sympathiam magneticam quæ in telo eiusque qualitate, & forma, item modo ingressus & aliis quæritur. Deinde non satis rationabiliter id est excogitatum. Nam si refricandum est Lignello vulnus, [illegible] illud priscum sanabitur, sed tantum nouum qua parte sanguis est profusus, nisi forte totum vulnus quod iam principium sanationis sanguine suppresso accepit, sit renouandum, quod nullus chirurgus sapiens facile suaserit. Quod Crollius Salignum poscit, id alii negligunt, qui quoduis obuium capiunt, vt sic ille in hoc potius singularis sit, quam absurdus. Si totum immergendum est, cadit superior ratio de certa teli parte inungenda. Quæritur autem totumne, an aliqua saltem portione lignellum sit sanguine inquinandum? Sufficere iudicant partem. Cur ergo totum condendum? Si relinquendum semel infixum, temere iubetur teli vnctio repeti. *Frustra enim fit per plura quod fieri potest per pauciora.* Quæ de cura magni vulneris dicuntur, aliquam habent speciem, si hæmorrhagia suppressa est, & labra recte iuncta, ipsumque simplex & ab omni accidente malo liberum, in homine bene temperato, & euectico. *At has per se satis sunt ad sanationem*, nec est opus figmento hopliatrix. Vbi vero ingens vulnus vnquam sanatum est hoplochrismate solo? Probent hoc Paracelsici gloriatores. Olea & vnguenta amouentur. Cur non est hoplochrisma? Nam si cætera recte peragantur, temerarium est. Sunt autem olea quædam vulneraria, quæ longè certiorem experientiam habent, & rationes ponderosiores quam istud somniatum vnguentum telorum. Vnicum balsamum,

De fluxu sanguinis sistendo.

Lignelli pro telo vsus.

Vnguentum ad dolorem dentium.

An Lignellum recte telo substituatur.

& quæ

quæ ei viribus respondent partim naturalia, partim artificialia istud vnguentum ad cynosarges à chirurgia rationali exulatum mittunt, & cum probro ablegant. *Dentis dolentis* tam subitaneum remedium Paracelsicis rel nquimus. Interim si in hoc sanandi modo est aliquid præsidii, statim arripiamus bacillum, & circa dentes scarificando sanguinem eliciamus, eumque sic in lignello atrit, infigamus id in lardum, adipem, axungiam plaustrorum, vel terram Statim fugiet dolor, si credere fas est. Sed non satis circumspecte hoc Crollius affirmauit. Nam scalpello isto non poterit dentis dolor curari, qui vulnus non est neque ex vulnere prodit, sed iuxta principia hoplochrisstica, tantum ipsum vulnus ex quo sanguis exceptus est. Hoc autem non est sanare, sed vnum malum geminare, nisi forte dolor ideo cedit, quia per scarificationem eum sanguine humor transfertur, qui erat causa doloris. In aliis autem casis neque per se, neque per accidens iuuare poterit. *Gomphum quo impacto alitus in viuum equus claudicat non indigere hoplochrismate*, sciunt mulomedici, qui vel abiecto, vel in lardum infixo per obligationes, & pulmenta sua equum compendio curant. *De omnibus sanguinem & carnem pronunciatio*, est imperitorum hominum commentum. Mirum si Crollianus aliquis aut Paracelsicus pulicis vulnus suo vnguento sanauit. Quorsum etiam sanguinea & carnea esse oportet, Si dens excarnis & exanguis aliena carne, & sanguine assumto sanari potest? Ita omnia exanguia sanabuntur, etiam ossa, cartilagines, ligamenta, membranæ; & ex consequente in proprio sanguine parua erit fiducia, quod etiam ex equi læsione constat. Nam hic non iubetur vulnus tenouari, & nihil habetur de sanguine, qui etiam sæpe non apparuit, in neruosa duntaxat infixo clauo. Cadit ergo magnum illud supercilium de *sympathia magnetica*, quia si inter sanguinem proprium vulneris, partem affectam & vnguentum non est, nulla est, & falsi insuper etiam arguunt constellationis prætextus. *Sunt præterea nonnulla etiam circa praxin vnctionis annotanda*, aliqua in teli repositione; nonnihil in diuinatione de obedientia ægroti, *& pars quoque mirifica in doloribus ad libitum mouendis per aliquot milliaria absenti*. Si vulnus sit ingens, & necessitas torgeat, Crollius vult *in dies vngendum telum* esse semel. At iectus de lignello præcipiebatur, quod maneret in suo vnguento debet vsque ad completam sanationem etiam immunis vulneris. Si hic nihil obstat, quid ibi? Dissensus tamen hac in parte est inter vnctores. *Si non est magnum vulnus secundo vel tertio die sufficit vna vice.* Quidni semel circa quadrantes Lunæ, seu septenis diebus? Hoc enim erat rationabilius, nisi forte in eius sit alia industria sanatic, & telum in profluentem abiecisse At Deus meliora. Nam, vt ii dicunt hoplochrisstica, tunc magnum damnum inferretur ægroto. Etenim delibutum liquamine telum est seruandum in mundo linteolo, loco tepido (quod non intelligeres, nisi adderetur) non nimis calido *Cauendum quoque ne puluis in telum cadat, & ne in loco frigido ventum afflet: aliâs patiens redigeretur ad insaniam* Frustra hæc præcipi dicas. Nam si æque feliciter fit sanatio per lignellum in vnguentum intrusum, quorsum ista obseruationum sanctimonia? Vide tamen ne ingens telum ad se inuoluendum non linteolum requirat, sed velum satis amplum. Quorsum etiam quæso puluis & similia noxam inferant, cum alias pugiones cruenti gladii, cultri, acus, globi & similia absque cura in quouis loco possint esse, nec inde quicquã amplius ad vulnus perueniat mali? Cui tanti sit sanguis vel ichor paucus in telo, cum is quem terra sorpsit, aut qui in lapidibus, aut aliis rebus concreuit nihil possit? Ecquis autem patiens telo afflato à frigidis ventis & pulueree ad insaniam est redactus, si absque alia sit caussa? *Dolor*, inquis, *excitatus tum sui atrocitate in furorem vertit*. Itane? At omnia symptomata poterat vnctum telum auertere. Tam paruatum est virium vt à flatu venti alteretur, vertaturque in morbi carnificem? Quid futurum censes si per tot milliaria traducendus est sanatiuus spiritus qualibet tempestate? Sed & finge dolorem excitari: Cum prosit contra Odontalgiam, statim arripiamus scalpellum, & circa vulnus fodicemus; postea que illinamus siccato sanguine illud ipsum. Confestim sedabitur dolor. Sedato autem hoc insania euanescet. Sed bene se res habet, quod in omnibus talibus experientia sapientum desit. Vulgi stulta credulitas, & opinio neminem peritum & sano cerebro vtentem potest dementare. Ita se habet & illud quod de dolore ad arbitrium mouendo referunt. *Si fit, incantamento magico fit.* Si non fit, temeraria est iactantia. Quod autem ex accidente & fortuito accidit, regulam non facit. *Quando in defensorio apparent maculæ sanguineæ* inquit Crollius, *non recte se gerit ægrotus: si non apparent, recte.* At nihil mirum concretum sanguinem humido vnguento resolui. Cur autem nunc non mors pronunciatur, vt paulo ante? Nempe hæmatites & santalum non erant adhibita, quasi hi essent sequestri mortis. Verum ad insipientia, seu stulta satis prolixe dictum est: Et ne id quidem factum foret nisi grandes medici à sapientum iudicio ad opinionem & dementiam vulgi, & mendacissima commenta, magicamque Paracelsi defecissent. In eo numero est & *Iohannes Baptista* Porta, qui *libro 8. magiæ cap. 12.* etiam ipsum vnguentum descriptum exhibuit fere eo modo, quem *supra* ex Weckero reposuimus, nisi quod vbi hic scripsit: *Ol. lini ℥ij. ol. rosarum boli arment an. ℥j.* ibi Porta habeat, *olei lini, Terebinthina, boli armeni ana vnciam Omnia simul in mortario terantur, in vrna oblonga & angusta seruentur. Immerge ferrum in vnguentum, & ita relinquatur. Aeger mane sua ipsius vrina eluat vulnus, nulloque addito deligetur. & sine dolore aliquo sanabitur.* Hæc Porta Longe diuersa est huius descriptio à Crolliana; Et tamen vterque scriptor suam formam refert ad Paracelsum. Ita enim ait Porta: *Vnguentum armarium, Græcis ὁπλόχρισμα dictum, olim à Paracelso Maximiliano Cæsari datum, & ab eodem expertum. maximeque carum ab eo habitum quandiu vixit, cuius aulæ nobilis mihi communicauit.* Hæc Porta. Crollius, qui in aula Rhodolphi nunc Imperantis vixit, simpliciter ad Paracelsum refert. Vtri fides maior? Potest fieri vt in aulam imperatoriam etiam hæc vanitas irruperit. Maximè enim aulas perscrutantur illustres obscuri isti vnctores, vt inde suis fallaciis colorem, auctoritatemq; concilient, si nõ ab ipsis Dominis, saltẽ à Satellitio, quod interdum etiã aduersa Dominis magni æstimat. Verum quod ait Porta vnguentum id Maximiliano Cæsari datum fuisse, vel totum vel magna parte falsum est. Nam *Paracelsus mortuus est imperante Carolo quinto circa annum Chr. 1541. die 24. Septembris.* Maximilianus Cæsar factus est post

Fer-

Odontalgia an per hoplochrisma sanabilis

Læsio equi per clauum

In Vnguento teli sanguinem non esse necessarium.

Vnguenti modus.

Teli custodia.

Io. Bapt. Porta Vng. armarium.

Non fuisse Maximiliano Cæsari hoplochrisma à Paracelso esse traditum.

Ferdinandum fratrem anno 1565. Tradidisset ergo Cæsari formulam anno 24. post mortem, n[illegible] fortasse vt in Thesauro gloriatur *se viuum in vestibulo inferni cum Auicenna disputasse*, tunc ex auern[o] ad Cæsaris aulam rediit: Nec dici potest Bohemorum regi oblatam esse. Regnum enim id Maximilianus nactus est anno 1562. Ex Epistola Iohannis Cratonis ad Thomam Erastum constat Paracelsum in Bohemiam & Austriam ex Heluetia euocatum post *infelicissimas sanationum attenuationes fugisse in Hungariam*, indeque Viennam rediisse ad Ferdinandum tunc Vngarorum, & Bohemoru[m] Regem, cuius beneficio Cromauiæ relictos libellos, quorum aliquos ebrius vomuerat potius quam dictauerat, recuperarit: Imperatorem ipsum (qui factus est mortuo iam Paracelso an. 1558. Carolo fratre abdicente) nominasse eum *mendacissimum, & impudentissimum impostorem*, qui cum doctis et iam à rege iussus noluerit conuersari, aut colloqui, quod reliqueret eis sua, nec vellet discere; vnde rex eum neglexit. Fortasse dicendum est Maximilianum (*d*) nondum nec regem, nec Cæsarem in aula fratris ab eo accepisse schedolam: Verum cum formulæ tantopere dissideant, hoc quoque argumentum inutile redditur. Vti Porta scribit, *nulla requiritur tela coacti*, sed immersio tantum. Vnguentum ergo appellatur à forma potius quam ab vsu. Vnctores autem Paracelsici qua cum religione & superstitione vngant patet ex Crollio.

Perinde etiam est Portæ siue telum ferrumve quo vulnus est factũ, afferatur, siue lignum cruore eius pollutum. Hinc petit nomen vnguento armario, & hoplochrismati. Capit *vsneæ ex Calua-*
Vsnea. *ria in aere* relicta (nimirum non sepulta aut humata, sed, vt in locis suppliciorum fieri solet, acris tempestatibus exposita) duas vncias. Vnde quæso tantum corradendum? An vnquam Paracelsus musci fontium tantum est adeptus? Cæteri intellecta difficultate hanc medicamenti basin vel ad auellanam vnam atque alteram redigunt, vel contemnunt.

Nicolaus Bruno *scribit*, pharmacopolas Caluariam in loco humido, seu vapido reponere, & ibi relinquere donec muscus enascatur, cuius puluis ad sanguinem sistendum adhibeatur. Citius nimirum in vapida cella, aut crypta muscus oritur, quam in aere varie affecto. Veruntamen etiam hic peregrina humiditas & non vt mentiuntur Paracelsici balsamus insitus causa est. Itaque faci-
Sanguis humanus. le potest à formula abesse, licet pro basi sit posita. Iungitur ei *par adeps humanus*: quod arbitramur ideo fieri vt vsnea illa mucida & ex situ contracta ad crasin humanam adducatur: quo spectat etiam *sanguis humanus*, nisi fortè hic est cacochymicus, & morbifer, vel corruptus, & cadauerosus.

Quid autem alias sanguini humano tribuatur, scripsimus in *cruentatione per latronem, aut sicarium interempti*, apparetque ex læsionibus sanguinis per morsum animalium, & venenationem. *Sunt*
Lumen fatale. *qui sanguinem ex vena per phlebotomum extractum vino misceant, & destillatione spiritum ardentem conficiunt.*
Arbor fatalis. *Hunc incensum negant extingui nisi morte eius cuius fuit sanguis*, quale quid dicunt etiam de arbore à quodam in iuuentute sata, cuius tabes, aut casus portendat satori suo mortem, vti comprobatum credunt exemplo imperatorum qui *triumphales lauros* seuerunt, & in his suæ vitæ fata explorauerunt. Per *mumiam* quod intelligat Porta non est difficile iudicatu, siquidem Paracelsicum debeat esse vnguentum.

Humida accipi non potest iam ante posito sanguine, nisi velis cadauerosum illud liquamen quod in sepulcris ex tabe cadauerum, & vnguentis confluit. Siccam autem siue transmarinam ex sepulchris Iudæorum & Ægyptiorum in qua sæpe bitumen conspicitur, non semper myrrha, & aloe Nicodemi (neque enim tanti hodie condiunt) siue ex suspendiosis aut alio modo per vim interfectis plærique Paracelsici captant, & mirabiles inde medicinas promittunt, quanquam Dorotæus scribat *mannam esse Paracelso mumiam transmarinam, & mumiam conuersam liquorem mumia*, alias significare *humanam carnem balsamo conditam*, & aliam quamuis ex cæde medicatam. Ita *mumia medulla* pro ipsa medulla appellatur. *Oleum Terebinthina* ad sanandum commodius est rosaceo: Et quorsum oleum lini ad vulnera omnia, etiam membranarum, neruorum, ossium, capitis, aliorumque siccorum? Vbi vero illi adipes & cerebra ex apris, vrsis, verribus? Fabulosum esse vnguentum ex his ipsis est conspicere.

Qui enim potest constellatum & sympatheticum tanta varietate permanere? Melior, & tam rationi, quam experientiæ congruentior est alter sanandi vulnera modus, quem idem Porta per potiones vulnerarias ex herbis (Pyrola, agrimonio, Aristolochia, consolida aurea, Parthenio, cyclamine, sanicula, alchimilla) & vino peragi docet, ita vt elixatæ herbæ vulneri simul adiacto sale pauco apponantur. Horum auxiliorum in nostris aduersariis non paruam habemus copiam. Intra
Balsamus vulnerarius intra diem sanans. diem sanare vulnera hoc traditur, quod capit *Galbani, mastiche, thuris, Gum. arab. bdellii singulas semuncias: Terebinthina sescunciam, ol. oliuarum libram. Puluerat gummatum aceto rosaceo per triduum macerantur: Deinde additis oleo, & Terebinthina totum lento igne coquitur, rudeque semper agitatur. Ablata ab igni, & refrigerata ossa inditur puluis æruginis decem drachmarum.*

Aliud stillatitium:

Myrrha, sanguinis draconis veri, thuris, opopanacis mumia, bdellii, Gum. ammoniaci, sarcocolla, carpobalsami, croci, aloës, macis, Gummi arabici, styracis liquidi singula libra (per crocum intellige radicem Indicam quæ curcuma dicitur) *Terebinthina libras 14. vel ad pondus omnium* (quod tamen potest exactius describi. Neque enim videtur par omnium quantitas rectè capi.) *Arida per se trita cæteris incorporentur: Gummata vino soluta commisceantur, tandemque omnia in vesicam aream conielta, perfunduntur aqua calida, & macerentur octiduo, vel longius. Inde destillentur. Exibit aqua primo loco, post oleum, quo apparente igni aucto conceptaculum mutetur. Si succedit spissum liquamen, & mater balsami, iterum mutari debet recipiens, ne confundantur.*

Faci-

F... est, quod in mensura spiritus vini vnciam aloes soluit, & solutum per plagulas imponit: vel hoc, quod *Asam fœtidam, Galbanum, serapinum & ammoniacum soluit vino, & solutionem oleo hypericino, vel balsamo sulphuris camphorato coquit ad vini consumtionem, & in vsum venire sinit liq... purum fecibus separatis.* Aliud. *Herb. hyperici, thuris singuli sextantes: Carduiben. radicum Valerianæ singulæ vncia, contusa crasso modo, & in ollam coniecta perfundantur albo vino, vt merguntur omnia. Steut in infusione per biduum. Adde ol. vetustiss. quadrantem. frumenti integri sescunciam. Coque ad vini consumtionem. Mox forti expressioni admisce bessem Terebinthinæ. Cocta parumper feruentur. Cum ote colei, vulnus albo vino ablue: Deinde oleo calente vnge, vel per siphunculum immitte. Labia vulneris iunge sutura, vel glutine, vel ligatura decente. Vnge & partes in circuitu, & linteo intincto eodem oleo tege vulnus: mox aliud linteum superpone, quod vino nigro sit imbutum; tandem fascias inducito.*

Aliud.

Cancros viuos cum ouis suis numero 24. contunde in mortario, & succum exprime torculari. Adde sebi hircini veteris, lapidis calaminaris in leuorem reducti, aluminis vsti, æruginis singulas semiuncias: Terebinthinæ sextantem: ceræ citrinæ, Lithargyrii singulos trientes: sang. hirci tres drachmas: Mastyches thuris, tormentillæ, Aristoloch. rotundæ binas drachmas, Galbani sex drachmas: olei ex olivis duas libras. Cocta per dimidium horæ colentur, & in Sole aprico aliquandiu misceantur ol. spicæ, iuniperini, petrolei singulis semiuncia. Vnge vulnera, vlcera, tumores per pennam. Deinde impone linteum aqua simplici madefactum, & obliga secundum artem. Auribus quoque illinitur contra *surditatem.* Eiusmodi medicamenta habentur etiam apud *Marcum Canalium Ferrarien*, aliosque multos. Istis si addas artem chirurgicam ipsam & solertiam per experimenta manuaria, habeasque *punctorium* illud *gloriosum Crollii, & catagmatica*, sanationem arte peregeris fideliter, nec opus erit ad stultitiam Paracelsicam, & vulgi opiniones ineptas confugere. *Decem* formulas hoplochrismatis supra proposuimus. Eis accessit vndecima Iohannis Baptistæ Portæ.

Est & duodecima, quam nobis suppeditauit Pancratius Gallus M.D. & illustriss... Iohannis Ernesti Ducis Saxoniæ archiater. Capit *axungiæ vrsi maris, apri syluestris maris singulos sextantes, ...& lento igne dissolutis adde santali rubri, hæmatitis præparati binas drachmas; Lum brucorum. terrestr... uncium. Musci de hominis cranio ... drachmum, consolidæ maioris, seu radicum symphiti ... singulas semuncias. Pulueres subtilissimi longa subactione misceantur cum axungiis ad formam ...* In h... forma pondera sunt diuersa, & sigillatim additum symphytum, & colcotar. Illis autem ... temperamentum mutari nemo prudentium diffitetur. Duodecima ... ...chisma.

Decima tertia forma.

℞. *santali rubri, hæmatitis an.* ℥ß. *vsneæ humanæ* ʒj. (vel auellanæ quantitatem) *Vel lumbricorum ... terra quantum oui acetabulo potest capi. Adde adipis taui seu melis bestiæ: vrsi maris, apri masculi, singulorum ... Axungiæ purgentur vino rubro, deinde liquatis cætera incorporentur.* Hic meles sympatheticam ... vel complet pro libitu Paracelsistarum. Si vellemus cæteras passim dissensiones corradere, in ... paginas excresceret tractatus. Illud notabile est, quod quidam velint spiculum, telum, baculum, aut instrumentum vulneris inflicti debere condi vnguento, & si extrahatur ob admissum aerem distemperatum, dolorem creari ægro. Si hoc ita est, quo modo dolorem effugient, qui linteolo saltem tegunt, per quod aerem allabi nihil vetat? Ita & quoties denuo vngitur, toties dolor excitabitur, eritque bella sanatio. Crollius ponit in magno vulnere vnctionem quotidianam. Gabelkhouerus laus est ternis diebus fieri repetitionem, idque rationabiliter. Nam metu hæmorrhagiæ & dolorum, item vt constantior sit consolidatio, & vbi necesse est etiam incarnatio, præsertim nullis sordibus & ... dentia apparente tarde aperire læsionem, atque ita etiam tarde linere conuenit. Si indies velles fracturas & magnas solutiones resoluere, augeres, non tolleres morbum. Est à vulneribus translata vnctio etiam ad *contusa*, quæ eodem modo putant sanari posse. Succurrit hic illud apud Plinium *de delumbatis lib. 28. c. 4. Si quem pœnitet ictus* (inquit) *cominus, vel eminus illati, si statim expuat in manum qua percussit, leuatur percussus à pœna, idque probatur* (fustibus) *delumbata quadrupede, correcto statim ab isto remedio animalis gressu.* Si hæc vera putamus, vnguentum illud phantasticum foras quatiatur cum suo myceplo. *Quædam saga non vngebat locum affectum, sed pro eo nummum crucis figura* (vnde cruciatus dictus) insignitum, & admurmuratis verbis sanationem promittebat. Referas hoc ad magorteonicam & characteristicam Paracelsi, & magiam Niddani. Quis non existimet à sagarum, & Zygenorum instituto profectum esse etiam illud huplochrisma? Si Paracelsicum est, verisimile id est. Nam ... tantum à carnificibus, barbitonsoribus, vetulis & aliis is suam sordidam medicinam compilauit, verum etiam ex mysteriis sagarum extraxit, nec veretur vel à Diabolo medicinam petere, quod & hic cogatur homini prodesse, nempe ad tartarum eo facilios adeundum, cum sit mendax & homicida ab initio. Ita vero cogit Diabolum saga apud Lucanum: *Tisiphone, vocisque meæ* secuta Megæro, &c. Ita Iuno Virgiliana: Delumbatorum cura & depalmatorum. Cruciati nummi vnctio.

Flectere si nequeo superos Acheronta mouebo.

Ita hodie quoque maleficæ & malefici Diabolum sciunt characteribus & verbis in sui seruitium compellere. Sed qui sapiens & pius est medicus ab ista Paracelsia abstinebit, sicut & à *Risl*, & *Riß*, & *Staraphaxat*(e) Paracelsicum omnibus speculis, nummis, gemmis aliisque magicè constellatis, si velit diuino officio fungi. Recte Paræus dicit, impostores per Germaniam vagari, qui per telum vnctum sanationem promittant, in hoc saltem improuidos *quod in Bohemia non viderit Crollium, in Italia Iohannem Baptistam Portam* & fors nonnullos etiam in Gallia. Germanis frequentius illudunt nefarii Paracelsistæ, & magi propter simplicitatem, & integritatem fidei Germanæ. Dementiæ eos damnamus, qui cum videri velint in Germanorum Academiis aliqui esse, vesaniæ Paracelsistarum se totos consecrant adeo vt minitentur etiam contra Libauium aliquid rerum. Hic Rhodos: hîc salta demeos Paracelsista. Inueniores viros:

(a) Ita credunt quidam Paracelſici: ſed qui in Aegypto fuerunt negant, quia omnis Aegyptia mummia ſit ex ſepulchris defunctorum: & ſi qui in arenis pereunt, non redigantur in mumiam.

(b) Eſt in quorundam ſtudioſorum manibus liber Picatrix, quem volunt temporibus Alexandri Magni (ſive magi) ſcriptum Arabice mandato Alphonſi Arragonis in Hiſpanicum verſum, indeque in Latium traductum. Is facere iubet conſtellatas imagines & varia ſigilla ad felices vrbes faciendas, capiendos piſces, curandos morbos, mala inferenda, ligatos impediendos, &c. Alius eſt liber Arbatel: Alius impreſſus Pariſiis Arteſius: alius à Cardano in varietate in ſummam contractus, &c. Hæc omnia vna Paracelſia comprehenduntur.

(c) Defenſorii nomen tribuitur omni, quod inungendum ſumitur, etiam pro telo, quaſi defendat vulnus à malis ſymptomatibus & morbo.

(d) Maximiliani II. medicus fuit Bartholomæus Carrichter, de quo conſtat quod de herbarum lectione multa ſuperſtitioſa commentus ſit: veluti; vt Card. bened. catarrhos ſiſtat, fodiendus in vigilia Ioan. Baptiſt. poſt Solis occaſum, retrocedendo: Adianthum aureum & flos auellanæ medio Maio ante ortum Solis lecta, reſiſtunt incantamentis. Item: artemiſia alba lecta Sole in geminis exiſtente, ſi coquatur aqua ſecundo fluminis hauſta (quia incantatio fit adverſo) & potetur; item valet contra magica carmina. Tunc fortaſſe ad aulam venit illud quoque vnguentum titulo Paracelſi.

(e) Iſtis ſtultitiis hæmorrhagias & ſynoviam ſiſtunt Paracelſici. Alia vide apud Paræum in introductione ad chirurgiam cap. 24. & lib. 24. cap. 17.

Adhuc hypomnemata medica.

Deo Optimo Maximo Honor & Gloria.

D. O. M. A.

D. O. M. A.

APOCALYPSEOS HERMETICÆ

Pars Posterior, quæ est

DIVINATIONVM HERMETICARVM HEPTAS:

H. E.

Andreæ Libauii M. D.

Naturales & artificiales coniecturæ de Hieroglyphicis, Ænigmaticis, symbolicisque sapientum philosophorum in opere Hermetis locutionibus.

Ad Tyronem chymicum manu in penetralia Magiæ philosophicæ & mysticæ de medicina Catholica ducendum:

Per septem artificum posteriorum cum priscis conuenientium:

Tractatus concordes, quorum quidam pridem in lucem emissi, quidam nuper ex latibulis extracti cum explicatione scholastica reponuntur:

SALVO SEMPER IVDICIO SAPIENTVM ET peritorum cum libertate ingenua.

PROOEMIVM

Ad Lectorem.

QVi velit olea per dissolutionem facere, inquit Mesues, *illum oportet cum sapientibus conuersari, ipsumque magni magisterii opus aggredi. Nam per disciplinam & exercitationem habemus acquirimus, ad bene preclareq; efficiendum, quod proponitur.* Est quidem in hoc summa rei, & optimum in doctrina proficiendi compendium, si eius periti, sapientisq; & fidelis magistri copia sit præsto. Huius enim viua vox penetrat & hæret altius: ab hoc discere potest, si quid ignorat: huius facilitate recolere, ruminare, & amplius indagare, quod vel excidit memoria, vel difficultate aliqua est implicatum: huius quoque manu in praxin ipsam, operisque administrandi rationem sensitiuam ducitur, vt non tantum auditor sit, sed & inspector actionum; & administer laborum, in quo dum est, audit parabolismos, hieroglyphemata, allegorias, metaphoras, symbolismos, apologos, mysteriaque Hermetica, & simul etiam eadem materialiter in praxi videt, omniumque ordinem & modum præsens intuetur, nec tantum intellectu singulorum rationes contemplatur, verum etiam sensibus percipit, discitque, quo & quam partem magisterii respiciant, intendantque magistri, cum *Leonem viridem* dicunt, cum *rubrum*, cum *Salamandram, caput corui, Irin, Lac virginis* & alia innumerabilia, quanquam fieri possit, vt quod in laboratorio vnius magistri sic vocatum fuit, id in alterius chymæo aliter appelletur, id quod & idem discipulus discit multorum artificum officinas adeundo. Verum quam paucis contingat in sapientum consortia, & communionem operum admitti, narratio Bernhardi & aliorum indicat, estque nostro seculo difficultas eo maior, quo plures passim occurrunt ex Paracelsia impostores, qui audent sibi secretissimæ artis notitiam falso arrogare, & non tantum discendi cupidos naso suspendere, verum etiam locupletes circumscribere, principumque aulas falsa iactantia implere, quorum culpa factum est, vt ars vera quoque male audiat, veri artifices lateant, & si quis philosophice de arcanis naturæ talibus disserat, is apud neminem fidem inueniat. Extant in publico penè infiniti de lapide philosophorum, & magisterio sapientum tractatus, quamuis non omnes lyncei genuinique, cum multi nothi, & sophistici passim circumuolitent. Ex illorum, qui sunt probatissimi, & artificium naturæ consentaneis præceptis complectuntur, lectione studiosa & frequente proficere posse non pœnitendo fructu discipulum, qui prius & seipsum iuxta Physicam anatomicam cognouerit, & generalem naturam diligenter sit scrutatus, (*Quis enim non est bonus Physicus, abstineat mentem & manum à nostro opere, nedum peius Paracelsicum omnis naturæ ignarissimum, & rudissimum laudabiliter in eo versari & finem consequi possit*) monent sapientes non pauci.

Crassa minerua homines inepti sunt ad doctrinam de lapide.

Atqui & hic quantum obstat impedimentorum? Qui in libris horum philosophorum versari conatur fructuose, eum oportet gnarum linguæ & terminorum artis esse. *Hoc est orgiorum Hermeticorum principium, & prima ianua ex figuris in res signatas ex sensilibus ad intellectum, ex materialibus in formalia penetrandi.* Quis magister est iam facilis, vt hanc ianuā statim nobis aperiat, & monstret, quo modo ex labyrinto huius vestibuli possimus enadere? dictitāt inculcantq; artem sedulo sed scienti. Inuersū hoc est disciplinæ genus. *Docentur non ignari, sed gnari non rudes erudiuntur, sed periti*, quasi subtilitate, varietateque operis tantum inter se certarent magistri, semperque alter altero videri vellet solertius, compendiosiusque laborasse. *non sit angusta existeate laborandi via, vt nullam admittat latitudinem, aut digreßionem*, cum etiam auctores ipsi pronuntiant magnum & paruum opus, & magni compendia, vnde vnus citius ad finem perueniat & peritius laboret, quam alter: Alius alio efficaciorem facit lapidem: Hic vniuersalem, ille particularem: hic ingeniem millia; ille decies millia. Iste scit, alius nescit multiplicationem, cogiturque sæpius ad initium reuerti, & medicinam de nouo præparare.

Cur chymici peritis seu scientibus se scribere dicant.

Varietas artificum in chymia lapidis.

Istæ sunt scientium inter se certamina, & oblectamenta: sed quid de nescientibus, & tamen scire desiderantibus? Quid his prodest sic locutum esse, vt intelligat nemo, nisi sapiens & peritus. Atqui & rudis enadere peritus ex imperito cupit. Sepositis itaque ænigmatibus, & symbolismis etiam nudè & plano sermonis genere populariter dicendum est, quod mente intendimus donec consuetudine terminorum artis discipulus Parabolas intelligat. Discit tamen etiam, vt infans, cui rem ipsam ostendimus, addita statim appellatione, vt quam imaginem sensus, & intellectus perceperunt, ea etiam aliquo orationis signo, quod non minus in mente hærere quam rei Idea possit, communicationis per doctrinam caussa, denoretur. Prior modus interpretis est; secundus informatoris primi. Vtroque potest vti Tyro chymicus, perinde affectus ac si apud barbaros ignotam linguam discere primum cogeretur. Nos aliquam ipsi obtulimus in cæteris libellis nostris occasionem, in quibus sæpe plana orationis forma enunciauimus ænigmata Hermeticorum, cuius studii specimen *supra* quoque in Quercetani parabolismis explicandis dedimus. Nunc autem *per modum diuinationis* quorundam diuersorum artificum terminos æquiuoco vsu varios illustrare studemus. Neque enim obscurum est etiam in hoc magnam difficultatem esse, quod philosophi Hermetici *nec iisdem vtantur parabolis, nec eodem modo explicent easdem*, nequè *permaneant in eodem terminorum significatu.* Hinc fit, vt dum putes magistrum loqui de initio operis, is re vera mentem intendat in medium vel finem, adeoque nescias, qua tota verteris.

Exemplo quodam præire imperitis volumus, non totum labyrinthum expedire: Inseruire filiis doctrinæ consilium est, non præscribere sapientibus leges. *Relinquimus cuique iudicium suum.* Sapiat quisque, pro vt putabit, se verum probare posse. Nostra sententia sapientum ora, pectoraque recludere, vt melius apertiusque doceant, quæ nos *Stochasmo* quodam conniu-

gente

gente manifestare conati sumus, non erit indignum officiis, quæ pro nostro per Deum & à Deo talento proximo debemus. *Qui sapientior est, & rectius coniicere potest, is se intelligat ad idem humanæ societatis officium prouocatum esse, quem etiam rogamus, vt patiatur nostrum defectum, & à scopo digressiones sibi esse ad perfectionem incitamentum.* Trahimus autem coniecturas nostras partim *ex natura ipsa*, quantum nobis per Dei gratiam innotuit (libenter accipimus id, quod quidam de Sedinuogio gloriante, se nudam naturam conspexisse, dicebat, *vsque ad genua tantum*: Cum plena, perfectaque cognitio in hoc mundo ne Adamo quidem, aut Salomoni contigerit: Neque enim hic mundus perfectionis est, sed beatus ille, quem spe fouemus) partim *ex longa librorum, interpretumque lectione.* Aliquid contulerunt disputationes de Alchymia crebræ. Nonnihil sedulæ collationes rerum verborumque & exemplarium diuersorum præbuerunt. Vidimus & ea commentaria, quæ non ad quosuis oculos peruenire possunt, prætereaque *neutiquam aggressi tum ipsi summus, tum per alios procurauimus.* Neque tamen arrogamus nobis absolutam in his scientiam, nec quærimus, vt nostras coniecturas pro oraculis infallibilibus habeant lectores, modo hoc videamus consequi posse, vt alii, qui, quo modo nos intellexerimus sapientum dogmata, terminosque, viderint, exactius de iisdem cogitent, & ad hanc disciplinam illustrandam etiam suam operam conferant. Omnino enim in hoc sumus, *non vt aurum immensum faciamus, sed vt magisterium medicinæ, & gloria diuina, quæ ex miraculosa ista rerum inter se concordia, discordia, & transmutatione, non parum elucescit, gratia explicemus, doceamusque, Alchymiam ratione theorimatum esse scientiam veram, & non inscitiam*, cuius ignominia merito laborant sophistæ, & deceptores: *ratione vero operum* laudabilium & vtilium *etiam artem præclaram*, & non inertiam, merosque verborum fumos, vti quidam argumento impostorum passim vagantium, maloque suo temeritatem luentium, arbitrantur. *Si scientia & ars est, methodica instructione, & disciplina, interpretamentisque solam carere, cum sit vna ex vetustissimis, indignum est.* Vidimus quosdam egregios chymicos in informationis campo desudasse, & in partibus nonnullis nonnihil præstitisse, veluti *Geber metallica tractauit*; *Lullius extractiones proposuit*: multi destillationes arte quadam complexi sunt: Chymiam pharmaceuticam repræsentauit *Quercetanus in spagyricis, & pharmacopœa*, exhibiturus secretiora *alio opere*, si vixisset. *Paracelsus per omnia* vagatus temere & inconsulto videtur, & chymiam latius extendisse, quam professio eius patitur, quo modo & alii chymiæ includunt etiam medicinam, aliis defectu peccantibus, *nihil chymicum agnoscendo, nisi quod chrysopœam attinet.* Inter ista studia contulimus & nos aliquid, quanquam conuitiatori palmario, qui tamen melius parturire potuit nihil, non placuerit. Sed nec interpretandi officium negligendum arbitramur, cuius gratia hoc diuinatorium est susceptum, quod, vt cuiusmodi sit, LECTOR, intelligas, exemplo docebimus. Est in Nicolai Barnaudi processibus secundus, in quo scribitur, *Ducem quendam senem DVENEO in conuentu procerum propter melancholiam profundam spretum, consilium iniuisse cum fidelioribus amicis, quo modo ab atri bilario temperamento se exueret, & sanguineum, quod est cæteris præstabilius, induere posset: amicos diuitiis ducis consideratis, vocandum Medicum PHARVT censuisse: Hunc, postquam venisset, à rege compellatum esse titulo scientiæ, qua naturas omnium & temperamenta viaemiam nosset, eaque immutare posset, vt facile esset princeps Medicorum: exposuisse suum in eo imperium, & latè sparsam progeniem: Se obrui perpetua melancholia Deorum impositu: velle gaudere, sed præ tristitia non posse: cupere à morbo liberari; quod si præstiterit Pharut ille Pæon: intellecturum ornamento & vtilitati id sibi fuisse: Medicum vicissim exposuisse rei difficultatem, & operis longitudinem, qua fere omnes fallantur qui ipsum studeant imitari: exegisse à duce obedientiam, & gratitudinem: Inde in cælo notasse conuenientem tempus, quo Soli oppositum esset Saturnum: è Palatio ducis expulisse omnes, excepto quodam morione pusillo varicolore veste amicto, vt duci delicias faceret, seu eum recrearet: Inde correptum ducem induisse stola candidissima, & posuisse in mundum lectum, itaque texisse, vt non potuerit respirare, neque fumo proxima fornacis necari: In eo lecto curasse ducem in angaria aqua limpida, diaphoretica seu hydrotica, vnde in fœtidos sudores, elatores tamen, & qui stolam candidam variis maculis tingerent, proruperit: His cessantibus, solutaque atra bile in vniuerso ducis corpore, cum mortunculo sitium parasse lectulum, in quo posuerit primum pulauar magnum ex aquila nigra & iuuencula pennis: deinde ceruical ex plumis cycni: hac texit seu operuit linteo subnigro: Huc intulisse ex primo lecto lenitatum ducem, eumque albissimo tegumento texisse clausis optime omnibus spiraculis, ne posset respirare: Ducem in hoc nouo lectulo calefacto Medicum eius corpus & pedes oleo fœtido inunxisse, donec tota atra bilis ab vniuerso corpore ad capitis verticem peruenisset: Ducem interim sæpe passum esse syncopen, indicio sumto ex colorum mutatione: Medicum postea os eius aperuisse & palatum nineum inuenisse: dulci rasorio atram bilem à capite, & albedinem à palato abrasisse: hinc non cessasse defatigatum inungere, donec videret atræ bilis radices vna cum splene extirpatas: Postea tertium parasse lectum, in quo reposuerit mortuum corpus ducis, idque aqua, oleo & sulphure suo mistis viuificasse: à quo dux viderit se noua natura sanguinea indutum, turpique melancholia exutum esse, nactum potentiam supra omnes suos commilitones* Hoc est ænigma Hermeticum, in quo explicando propositi nostri modus est monstrandus. Non solius naturæ opus describi, sed vnà etiam artificium, quo dirigitur gestio naturæ, positum esto. *Duo ergo agentia requiruntur, vnum insitum naturale; alterum externum artificiale.* Illud in materia est principium. Quare materiam naturalem simul cognoscimus. *Pharut* cum suo seruulo est artifex Hermeticus: Materia, in qua simul naturale agens, nomine DVCIS cuiusdam proponitur. Vt intelligas, cuiusmodi sit, finem operis intuere. *Est artificium metallicum, per quod argenti viui & imperfectorum metallorum defectum ad perfectionem auri vel argenti volumus perducere, idque per medicinam seu tincturam, vel semen ex ipsis perfectis elicitum, & sic exaltatum, vt in momento proiectionis transmutet, saltemque aurum melius naturali, aut saltem æque bonum.* Hoc cum sciamus, & in opere hoc nihil debeat esse peregrinum, sed omnia homogenea & familiaria ita, *vt natura lætetur natura, cumque ea indiuulse manere possit*: apparet ex consequente, metallicam potentia esse debere primam materiam, quæ post ea ad metallum certum per semen certi disponatur. *Metallicum autem potentia, & simul aurificum nihil est, nisi mercurius hylealis*, qui post debitas præparationes idoneus redditus sit ad semen ex auro suscipiendum

[Margin: *Coniectura de lapide vnde sumta.*]

[Margin: *Alchymia proba & scientia & ars est.*]

[Margin: *Paracelsi chymia.*]

[Margin: *Ænigma ex Barnaudo.*]

[Margin: *Aqua limpida stola regis.*]

[Margin: *Pharut videtur à separatione & discessu animæ à corpore nomē habere significat & solitarium. Pharut à fructu & grano dici potest.*]

[Margin: *Chymia metallifica opus.*]

Dux. Duenec.

piendum quod & cum susceperit, in primam materiam conuertit, mutaturq; simul ad determinatam auri potentiam. *Dux* ergo primum assumtus nihil aliud est, quam *Mercurius noster*. Is appellatur *Duenec*, aliquando cum adiectione *viridis*, vt designetur *Leo viridis*, qui deuorat Solem, seu est soluens auri. Dicitur *senex* esse, vtpote vetus ille in terræ mineris natus, & in mundi primordio à Deo creatus. Eidem accessus est ad conuentum *magnatum*, id est, *planetarum*, seu metallorum ordinem, vnde ab aliquibus & accensetur metallis. Sed in hoc conuentu est totus melancholicus scabiosus leprosus, ideo contemnitur. Talis est *hydrargyrus*, vt in naturæ mineris gignitur, qui lauari quidem potest, vt externas sordes deponat: Sed hic sermo est de *profunda melancholia*, seu impuritate, quæ radici adhæret, propter quam est infimæ autoritatis. Nam *metallorum vltimum est argentum viuum*, si quidem in hoc ordine est ponendum, cum nō actu, sed potentia sit metallum. Hic mercurius crudus init consiliū cum fidelioribus suis amicis, quo pacto possit à melancholia liberari. *Amici isti sunt mineralia affinia argento viuo quodammodo*, à quibus recipitur, abluitur, purgaturq; & omnino ornamentum quoddam accipit; hoc est, *sal, vitriolum, alumen, baloristrum*, & similia per quæ præparatur adeo purè, *vt ex vulgari fiat philosophicus*, in puta seminali essentia, & spiritu refulgens. Hoc præstant ipsi amici per sublimationem, & aquas seu lauacra quædam essentialia. Verum nihilominus *crudam melancholiam intus in radice habet*.

Argentum viuum fit ex vulgari philosophicum.

Est diues potentia. Nam potest acquirere tantam vim opum, vt argentum viuum & omnia imperfecta metalla in aurum mutet, suoq; possessori diuitias & sanitatē largiatur. Non potest ex potentia in actum per se venire, etiamsi ab amicis consilium accipiat. Aduocandus est *Medicus*, seu magister artis peritus, qui sua ope Ducem iuuet. Ita artem simul requirimus, & gubernatorem præsidemque eius artificem, qui non est rudis & imperitus, sed Medicus summus, & primus, Deus in primis, & postea diuina gratia impletus, scientiaq; medicinæ, & naturarum instructus homo, qui debet omnium viuentium, seu aliqua virtute interiore præditorum, naturas & temperamenta scire. Nam *hoc artificium sequitur principia naturæ in animalibus & vegetalibus*, quorum temperamenta & mutationes, quomodo ex determinato fiat conuersio in determinatum, & deinceps perfectio, magister artis debet exploratas habere. Idem nouit etiam Ducis seu argenti viui naturam, & quantæ sit in metalla, aliaque potestatis, & quam latè quoque per totum mundum mercurialia sint dispersa. *In quo enim misto non inuenitur mercuriale principium*, idque iuxta species varium? *Est autem a Deo imposita ipsi melancholica tristitia, seu argento viuo talis natura contigit per Dei creationem* vt stellatum, vt sentiunt Hermetici, qui inferiorum generationes ad planetas, Deos illos platonicos, referunt. Propter impuritates connatas quodammodo immisus est metallis. Nam licet plumbum, stannum, argentum, & aurum amalgamari cum argento viuo possunt, tamen ob sordes non intimè vniuntur, sed leui negotio recedunt. *Vellet gaudere*, id est, argentum viuum dispositum est, vt possit idque obsequenter emundari: *Sed continuus, atque tristis moeror obstat*. Argentum viuum æternus quidam liquor est, qui continuo motu agitatur, quasi animatus esset, vtpote spiritus agitabilis. Sed mouetur in impuritate sua insyncerè, quasi per affectum mœroris. *Inquietus est mercurius, & lachrymis deplorat sui contemtum, & tabem*; quibus verbis putamus argenti viui stillicidia, & in guttulas rorisque distractionem, & volatilitatem designari. *Possit a Medico vt ex intemperato fiat temperatum*, seu ex qualitate humida frigida ad auri, quod temperatissimum dicitur, licet intus sit etiam feruentissimum, complexionem adducat, quo opere, & ornamentum, & emolumentum sit accessurum magistro, qui sua arte per tincturam opulentus fieri potest, & honoratus. Hic Medicus opus aggreditur quasi imperio coactus, licet graue, seu arduum sit, longumque & difficile factu, adeo, vt multos deterreat, qui temere voluerunt magistrorum literam sequi.

Opus lapidis difficile.

Eligit autem argentum viuum non quoduis, sed idoneum, itaque in natura præparatum, vt obedire magistro possit, & ad perfectionem coqui, vnde sperati tandem & obtineri operæ precium, ne frustra laboret magister, queat. Ita repudiatur argentum viuum ex metallis, & imperfectis vitiatum: reiicitur quod in crudissimis, & impurissimis nascitur mineris: Eligitur fœcundo semine præditum, Hispanicum, Indicum Goritianum, Vngaricum, &c. Sequitur *operis procuratio* ipsa, in qua primum notabis *conditionem ducis*, Deinde *tres lectos*, quos ipsi ordine parat Medicus, & quo modo priores duos viuus, solusq; occupet, tertium mortuus, vbi tamen *à morte resuscitatur per aquam, oleum, & sulphur*, itaque perficitur, vt in sanguinea purpura resplendeat summam potentiam nactus.

Tres lecti.

Hæc est dispositio *Trium operationum, vel Rotarum*, cum præparatione mercurii, ad lapidem rubeum prima vice perfectum, dissimulata fixione, augmentatione, multiplicatione, & proiectione. Conditiones ducis Duenech, hoc est, mercurii nostri sunt *ita sese habere ad tincturam solarem, vt se habet Saturnus, Soli oppositus*.

Saturnus chymicorum seu plumbū. Conditiones mercurii philosophorum.

Est autem *Saturnus* chymicorum nihil aliud, quam mercurii nostri frigida & humida constitutio, ex qua per intermedias crases fit mutatio ad contrarium, quod est calidum siccum, Leoninum, solare, virile, aureum: (auri interiora sunt calida sicca: foris censetur temperatum.) Hanc constitutionem cum habet argentum viuū, est prima materia, ex qua ordine consequuntur dispositiones, sicut fieri etiam in natura aiunt, putantes nasci metalla sic, vt initio sint argentum viuum, mox plumbum, inde stannum; à quo duplex via, vna ad argentum, altera ad aurum, sed intercedente ære, vel ferro, quæ significantur virore & citrinitate mercurii in magisterio rubeo. Hæc vna est conditio materialis. Altera est *solum debere esse ducem*, hoc est, argentū viuum nostrum solū sine omni metallo, & alia re in vase nostro poni oportere, vt nihil peregrini intret, nec vllum minerale aliud.

Stultulus Hermeticus.

Stultulus relinquitur *varicolor*, qui tamen Medici minister est ad lectum fouendum. Tunc enim lusus est puerorum, & vilissimus ministrorum potest balneū calefacere. In mysterio ille motiunculus dynamin variorū colorum notat. Omnia enim metalla corporalia excluduntur: at nihilominus eorum vires & notæ conspiciuntur varietate colorū inter coquendum. Istis recreatur rex. Nam *dum nigrescit, albescit, citrinescit, rubescit, oblectamentum capit*, & recreatur paulatim, seu renouatus exaltatur. Corpore solus est in sua domo, seu homogenea natura. Medicus tertiam conditionē addit, dum ei candidum operimentum: seu *albissimum linteum* contra accessum aëris, & volatilitatem, inducit.

Hæc

Hæc est *nota mercurii crystallini*, nioeq; colore conspicui, qualis fit per sublimationem à sale & vitriolo ex argento vivo naturali fœcundo de minera. Verũ in hac veste non manet. Ideo collocatur *in lectum seu stratum mundum*, & cogitur per *angariam, seu pœnas ignis dissluere in aquam limpidã* sudorificã: hoe est: Mercurius crystallinus reduci debet *in vnctuosum liquorem, qui in aquam claram balneo vaporis deliquescit*. Reductio fit per tartarũ, & farinam opere descẽsorio *Aqua illa clara* in suo vase infertur in sudatorium. Hic relinquitur sub signatura Hermetica. Ascendit, quod calore molli resolutum est, sudante vitro, & descendit rursum quasi collectus liquor, qui clarus fit, tamen albam stolam ducis maculat, h.e. varietatem colorum introducit. Quid multis? *Motu reciproco densescere, & inspissari incipit*. Prodit simul *nigredo prima*, quæ atræ bili comparatur. Hoc est, quod ænigma dicit, atram bilem in vniverso corpore ducis seu mercurii solutam esse, vnde tandem prima coagulatio adhuc impura existit, In qua maculæ niveam vestem infecerunt. Ista est cura in primo lectulo, seu operatio, & rota prima, in qua mercurius noster solutionem, seu putrefactionem, & coagulationem primam est expertus, lentissimo scil. calore. Sequitur *lectulus secundus*, operatioq; & rota secunda Eum Medicus parat cum stulto, vt sit firmius. Secunda enim operatio etiam habet nigredinem, varios colores, & albedinem, sed hanc fixam, constantemq;, postquam est consummata. Est ergo hic lectulus simul fixativus, & exaltativus. In hoc primum est *pulvinar ex pennis aquilæ nigræ iuvenculæ*, hoc est, Lapis primo opere coagulatus resolvitur, & includitur vasi suo, vt putrescat. Primum signum est *nigredo volatilis*, comparata pennis aquilæ nigræ: *Pulvinari imponitur cervical ex plumis cygni*: quod est alterum signum complexi Elixyris iã aerei & argentei. Intercedunt a. colores iusti inter nigredinem & albedinem completam: qui duo colores initio tecti latebant linteo subnigro: quia primi operis coagulatum non est plene album, sed subnigrum, at potentia totum nigrum, & inde candidum. Transfertur itaq; dux ex primo lecto in secundum, ibiq; istos colores experitur, *donec candidissimo tegumẽto opertus conspiciatur*, seu abeat in Elixyr niveæ albedinis. Clauduntur a. omnia spiracula, ne quid subterfugere possit. Nam mercurius dum solvitur, est volaticus, debentq; ascendentes halitus in vitro concrescere iterumq; destillare, donec paulatim condensati exiccentur, & cum inferiore parte fixa coeant in vnum corpus. Sic *Draco vorat suam caudam*. Processus exponitur his verbis: *Postquam in secundo lectulo dux est calefactus, Pharut corpus & pedes eius oleo fœtido obungit, donec tota atra bilis ab vniverso corpore ad caput peruenit*. Dicere vult lapidẽ primum secundo positum in Athannore calente dissluere in speciem oleositatis, & primo apparere nigredinem in toto, sed eam paulatim abscedere, donec tantum in ima partẽ, vbi fæces colliguntur, cõsistat. *Ibi enim est caput draconis, cuius vertex est medius punctus capitis iam mortui*. Antequam autem nigredo abeat in albedinem, mutantur colores, quæ res cum in hominibus syncopen aut lipothymiam patientib contingat, hic comparatur ei, quasi similis hic passio accidat. Interim dum nigredo abit, albedo apparet, eaq; maxime totus. Hinc dicitur Pharut *palatum niveum ducis inuenisse*: Sed non reliquisse. Ille enim & nigredinem tollit, & albedinem, idq; coctione per calorem suaui, veruntamen acriore, vt conferri possit cum talorio. Pergit coquendo, & inungendo fatigatum ducem, donec impuritatẽ omnem nigram cum suo fomento in totum sustulerit, quod tunc fit, cum Elixyr vi caloris continuatiex albo in rubeum peruenit. Ita exustus est rex & occisus, hoe est, *in calcem rubiam mercurius noster conversus*. Hactenus lectus seu operatio secunda. *Tertius lectus est fermentationis, & reunificationis*: Item *conjunctionis seu matrimonii inter marem & fœminam*. Is lectus eadem habet pulvinaria, culcitram, lodices: Nam & hic mutatio est elementorum & ex nigredine per albedinem in rubedinem progressio In lecto ponitur dux *non vivus*, vt ante, sed *mortuus*. Etenim mercurius noster iam fixus est, & coagulatus nõ amplius vivus. Vitam tamen & volatilitatem recipere debet, neque hoc tantum, sed adeo validus, & nobilis reddi, vt omnia metalla vincat, & in aurum transformet. Vivificatur ergo *aqua & oleo iusto sulphure non alieno, sed suo*, hoc est, metallico aureo. *Aqua* est altera pars mercurii præparati & servati: *Oleum* est ignenm Elixyr, seu rubrum: *Sulphur* est aurum, seu aureum fermentum. *Mercurius est spiritus ille mediator*, qui tincturas coniungit. Hoc soluendus est lapis rubei: Seorsim etiam soluenda calx auri. Solutiones commistæ imponuntur tertio in phiolam Hermetice signandam, & coquuntur in Athannore soluendo, & coagulando perinde, vt in opere secundo. Finis est *tinctura pyropi, & sanguinei coloris*, cuius vi argentum vivum, & imperfecta metalla transmutari in aurum possunt. Sed quia nondũ hoc consultum est, ideo repetitis solutionibus, & coagulationibus elaboratur amplius, & augmentatur, donec vna pars possit mille vel plures transmutare. Ista *medicina debet in igne fluere, vt cera sine fumo*, ingrediq; & tingere. Idẽ fit experimentum in lamella argentea, vel ærea candente. Si diffluit eam fumo, amplius coquitur & agitur: si non diffluit, siccior est iusto. Ideo reponitur in ignem & imbibendo inceratur, donec respondeat voto. Hoe est divinationum nostrarum rudimentum & specimen quoddam, in quo ob oculos ponitur tota rei natura, & qua ratione ex semine secundum substantiæ & speciei similitudinem in matrice artis paulatim fiat conceptus, Embryo, & infans, qui vt crescat augeaturque imo vt & tener sit & amplissimum robur acquirere possit, nutritur sufficienter. Ita crescunt animalia & plantæ. Mundus sic est creatus, vt initio videretur totus aqua esse: Sed hoc principium erat sequentium ex materia prima creaturarum. Nunc ad heptadem ipsam accedimus.

Aqua hylealis nostra & 1. Lectus.

Sudores mercurii fluentes.

Atra bilis.

Lectus & operatio 2.

Lectus 3.

Aqua, oleũ, sulph. in matrimonio nostro.

D. O. M. A.

HEPTADIS HERMETICÆ
MONAS PRIMA.
OPVS IOHANNIS AZOTHI Particulare.

Sectio I.

Sublimatio hydrargyri.

N nomine omnipotentis Dei recipe vitrioli Romanè libram: salis communis vncias decem. Contere vna subtiliter, & mitte in ollam fictilem vitratam amplam, poneq; super ignem lenem, vt incipiat mistura liquare. Tunc cape argenti viui de minera non imperfecti, puri, libram. Include panno gossypino: Exprime roratim super materiam liquefactam, & immissa spatha lignea munda agita, & subige, vt totum argentum viuum absorbeatur, & occultetur, nihilq; de eo appareat, sed totum in pasta lateat. Sine eam concrescere. Deinde exicca temperato calore furni per noctē. Mane materiam arefactam contere super lapide in puluerem tenuem, quem immitte in cucurbitam sublimatoriam imposito alembico cæco, qui in vertice foramen habeat, per quod baculum possis demittere. Iuncturas luto tenaci optime claude, ne argentum viuum exhalare possit. Cum resiccatum fuerit lutum, impone cucurbitam furno sublimatorio in catinum arenarium ita, vt non possit inclinare, sed recto situ maneat. Succende ignem lentum per horas 4. vt aperto foramine aquositas euaporet. Post auge ignē, vt mercurius specie alba emergat, & super fecibus appareat, id quod demisso ligneo baculo, cui adhærebit aliqua portio, cognosces. Si enim exiit ex pasta, in superficie insidet instar lanuginis spongiosa & niuea. Tunc extracto baculo foramen in alembici vertice claude diligenter, & ignem intende vt niuea materia in alembicum eleuetur, id quod horis quatuor continget. Post hoc da ignem viuum ex lignis aridis, vt si quid in fecibus restitisset, ascendat, in quo ignis augetur etiam vsq; ad iatius ignitionem. Demum sine refrigescere furnum per noctem: Mane detracto circumspecte luto, vas aperi, & sublimatum exime. Si est densum, ponderosum, & album, bene est. Si porosum, spongiosum, leue, collige, tere & remisce cum fecibus tritis, vel tanto sale communi præparato. Sublima vt prius. Si tunc fuerit mundum, recte est, & collige id caute. Si non: nouis medicaminibus (vitriolo & sale præparatis) adiectis tertio & quarto sublima, donec fit candidum, densum, graue. Ita enim posuerit abundantem humiditatem, & impuritatem terrestrem. *Serua id munde.*

II. De aqua vitæ seu forti.

Aq. Viridis. *Cape vitrioli Romani lib. 2. aluminis calcinati tantundem: salisnitri libram vnam. Contrita mitte in cucurbitam, & alembico rostrato addito destilla aquam fortem secundum artem, primo leni igni bene clausis iuncturis, deinde fortiore, tertio fortissimo vt alembicus rubefiat. Tunc cessa. Vide vt huius aqua libras tres aut quatuor adipiscaris.*

III. Aqua Regis.

Aq citrina. *In dicta aqua fortis libra vna solue salis ammoniaci clare trientem. Ex viridi colore aqua abibit in citrinū, & poterit aurum soluere, cutemq; flauo tingere. Soluit etiam cinabrium, sulphur sublimatum, & argentum viuum sublimatum. Serua in vitro veneto duplo, bene obturato extra calorem euidentem.*

IV. Aqua Mercurialis.

Aq. mercurialis. *Cape aquæ regis præcedentis libram vnam. Mercurii sublimati puri, densi, clari, ponderosi vncias sex. Aqua sit in cucurbita forti. In eam iniice paulatim mercurium. Iniecto, orificium obstrue fideliter ne virtus salis armeniaci effugiat. Colloca in cineres temperate calentes. Aqua mercurium soluet. Sine ita, donec non amplius soluat, quod cum videris solutionem effunde caute in ampullam firmam. Quod insolutum restitit, exicca, & perfunde aqua regis noua, vt & ipsum soluatur. Procede sic, donec tota quantitas sit dissoluta. Posteriores solutiones affunde prioris circumspecte, non confertim, sed guttatim, ne efferuescant. Postquam coniunxisti, claude vitrum cera obturatoria, & serua aquam diligenter.*

Fumus albus & fœtens. Signum perfectionis est, si iniecta lamella cuprea argenteum colorem trahat: Et si in aere frigido coagulet seu in glaciem mutetur, sique super pruna emittat *album fumum & fœtentem:* Item si pōderosa est valde. Vocatur *aqua vitæ mater, & omnia corpora metallica in mercurium, seu primam materiam reducit.*

Mater aquæ vitæ.

V. De aquæ mercurialis purgatione.

Aquam mercurialem in cucurbitam longi & angusti colli infunde. Pone in fimum equinum bene digestum in dies 14. clauso exacte vase. Sine ibi in putrefactione, & feces ex aqua corpore separata ad fundum vitri concedent fietque aqua flaua ex citrina. Extrahe postea vitrum ex fimo, & transfer in furnum cineris. Impone alembicum cum receptaculo bene lutatis iuncturis. Destilla igne lento. Exibit aqua clarissima ponderosa, quæ hoc in opere appellatur *lac virginis, acetum acerrimum, aqua perennis, &c.* Continua ignem, *donec totum liquorem olarum eduxeris, quo facto ignem minue, & furnum sine refrigescere. Aquam serua. Signum perfecta est, si gutta in laminam æream candefactam imposita statim penetrat, relicto vestigio albo.* Emittit item *fumum album coniecta in prunas, inque aere in glaciem congelascit. Inter destillandum quoque gutta propter grauitatem non eadem, sed diuersis viis decurrunt.*

Aq flaua.

Lac Virginis in particulari.

Signa perfectionis in aqua mercuriali. Præterea non agit in corpora metallica more aquarum fortium operatione corrosiua: sed *resoluit ea in materiam primam, quæ est mercurius. Nam per putrefactionem, & clarificatoriam destillationem ab*

omnis

omni igneitate sulphurea, & corruptione corrosiua est depurata, vt non amplius in aquam corpora deducat, sed in mercurium, idque vt mercurii puri, quem recipit. Non habet feces turbulentas & terrestres, quia omnes fuerunt per destillationem sublatæ, omniaque impura segregata, retentum autem solum clarissimum, optimumque. In fundo destillatorii remanent feces nigræ. Color aquæ est clarus, & flauens. Serua eam accurate ad vsum soluendi corpora metallica in mercurium.

VI. Solutio corporum in mercurium.

Sit exempli loco *argentum. Hoc pure fulminatum, & repurgatum redige in scobem elimatam, vel folia per bracteariam. Hæc contere cum sale præparato in marmore, vt puluis exactus fiat, quem aqua calente ablue ab omni salsedine. Deinde exicca: Exiccatum pone in concham: imbibe oleo tartari. Reficca. Imbibe iterum & reficca, idemq; fac tertio. Tandem arefactum tere in calcem, & mitte in concham, vel phiolam, aut cucurbitulã. Affunde aquam mercurialem ad altitudinem duorum digitorum. Clauso vase pone super ignem lenem in cineribus. Tunc aqua mercurialis vertet calcem in mercurium. Si tota non est conuersa, effusa priore aqua cum mercurio, affunde nouam, & procede similiter. Aquam circumspecte effunde in aliud vitrum. Mercurium mitto in patinam vel calicem vitreum. Affunde aquam salsam, & ablue, vt mundus euadat. Tunc exiccata humiditate exprime eum per pannum lineum. Si totus transit, bene. Si non: aliquid erit insolutum. Hoc mitte in concham priorem, aut cucurbitam. Affunde aquam mercurialem, vt prius. Clausum vas transfer in cineres calentes, ibique detine, donec abierit in mercurium qui ablutus, expressusq; per pannum coronatum nihil relinquat: Et si etiam aliquid relinqueret, tertio redeundum esset ad idem opus solutionis. Signa huius corporalis mercurii sunt, primum, tarditas iacursa maior quam vulgaris argenti viui. Secundum: si super laminam ignitam ponatur, & sinatur exhalare, relinquat post se notam fixitatis.*

Mercurius metallorum physicus & corporalis.

VII. Augmentum mercurii physici corporalis.

Cape mercurii istius corporalis vncias quatuor, vel quot voles. Adde ei limaturæ argenti puri puti dimidium. Fiat amalgama. Hoc misce cum argenti viui optime mundificati partibus 12. Mitte in vitrum, quod bene claudas. Inser in ignem cinerum blandam. ibiq; detine per mensem, vt fiat resolutio in mercuriũ. Tunc dicitur sanitas volatilis superare summam fixi, & hanc itidem facit volatilem. Si amplius velis augere, sume huius mercurii partem vnam, & dimidiam corporis, additoque argento viuo procede vt ante. Hoc scito, quod hoc *sit totum secretum philosophorum.* Idem vero est processus, si pro argento aurum capias. Hactenus particulare.

Augmentatio mercurii corporalis.

Totum secretum philosophorum.

N o t æ.

Quis fuerit ille Iohannes Azoth, obscurum est nobis. Videri potest fictitium nomen esse. *Azoth enim in arte est mercurius philosophorum*, vnde potuit magister ille sibi adoptare cognomentũ. Eius nomine circumferuntur in manuscriptis aduersariis plures formulæ sublimandi argenti viui, quarũ vna constat *balnitri, vitrioli, aluminis salis ammoniaci, salis communis an. lib. 1. mercurii vncias seu besses duos cum dimidio, quæ sunt viginti vncia. Sublimatio fit bis ab iisdem: tertio & quarto à noua materia, nempe prima vice per se, secunda cum capite mortuo. Quinto per se solum sublimatum sublimatur, donec sine fecibus eleuetur, cauendo ne grossa materia cum subtile ascendat, alias opus est inane, idemque repetendum, donec subtile à spisso separetur. Alia formula capit vel pares mercurii & chalcanthi, vel huius duplum, fitq; septem vicibus sublimatio semper nouum vitriolum sumendo seu addendo tanta quantitate quantus est mercurius hoc est, prima vice par pondus sumendo: sed cæteris vitriolum debet tantum esse, vt eliquatum capiat mercurium sublimatum in puluerem detritum.*

Formula sublimandi Azothi.

Tertia *habet argenti viui purgati, & salis communis partes singulas: vitrioli duas. Sublimantur commista vt decet. Sublimatum tritum remiscetur partibus vitrioli & salis præparatorum, repetiturq; sublimatio septies.*

Quarta *capit salis communis præparati libras tres, argenti viui purgati dimidium. Incorporantur sicce & lento igni per diem naturalem sublimantur. Idem repetitur septimum, primo loco cum fecibus, cæteris cum rebus nouis. Hic mercurius in ventre equino soluitur.*

Quinta recipit glaciem Mariæ, hoc est, *alumen & dimidium salis: quibus incorporare iubet vnam partem argenti viui purgati.* Non resumitur hic caput mortuum: sed semper res nouæ, quæ sublimatio melior est *ad fucos mulierum.*

Sexta pro vniuersali assumit *vitrioli libram, salis communis præparati vncias decem, quib. liquatis miscet libram argenti viui abluti, selectique. Prima sublimatio niuea remiscetur tribus fecibus, iterumq; sublimatur. Sublimato huic adiicitur dimidium vitrioli iuxta pondus. Mista sublimantur. Inde iterum assumuntur feces. fitq; sublimatio quarta. Dicunt sulphur philosophorum incombustibile in mercurium inuectum esse.* Quinta sublimatio fit cũ *dimidio salis ad pondus sublimati.* Sexta repetitio est cum capite mortuo suo salso. Septima per se fit. Nã in medio vitro manens sublimatum fracto eo extrahitur, & per se adhuc semel sublimatur. Inde destillatur descensorie per tartarum vt fiat *aqua philosophorum.* In Alchemia pluribus locis proposuimus modos plures, ex quibus *Azothici* dicuntur illi, qui sublimatum spirituale, crystallinum, purissimumq; reddunt. Omnino studendũ est, vt quã maxime sit essentialis, totusq; spiritus ab aquositate, & terrestri crassitie immunis. Ita præparatur ad particularia, & vniuersale opus. *Est tamẽ & alius modus,* imo modi particularium plures. Dictum est de quibusdam in hypomnematicis. *Ex ferro & ære extrahuntur tinctura spirituales,* quibus aurum soluitur pro Elixyre aurifico, vt Basil. Valentin. iudicat. *Ex mercurio quoq;* fit spiritus ad lapidis confectionem, & aurum potabile reddendum necessarius. *Argentum viuum debet verti in spiritualem substantiam, quæ parum est aer,* & paruo calore passim distribuitur: imo *auis est, quæ nocte sine ala volat,* & ex sua domo per Vulcanum in primam materiam expellitur, quæ cum cõclusa est in rotundo vitro ad similitudinem orbis sphærici, leni calore *ascendit, descendit,* soluitur, coagulatur, tenuaturq; & crassescit vicissim, corpus acquirit & fit *aqua clara perspicua spiritualis omnia soluens corpora,* quæ proculdubio est eadem cum Iohannis nostri.

Sublimatio pro vniuersali.

Spiritus mercurii ad lapidem.

Auis sine alis volans.

Plures

Plures descriptiones aquarum mercurialium exhibuit Penotus *in denario*, *& in chymicis*: item Theophili à Percis liber: Quercetanus & alii. Nos quoque *in aduersariis*, quæ ex vetustæ literæ scripturis partim, partim etiam aliunde congessimus, aliquot formulas descriptas habemus. Sed attendendum est Tyroni illud, quod est *in Rosario: Fac mercurium per mercurium, vel per aquã mercurialem*: quorum prius ad vniuersale pertinet, posterius ad particulare.

Spiritus mercurii singularis.

Considera hunc modum Basilii: *Cape minerale cinabrium purum, & elutum per alueolum. Adde ei marcasitham auro fœcundam, & ditissimam, quam habere potes, similiter elutam & repurgatam pondere pari. Commisce diligenter. Affunde oleum mercurii per se factum ex sublimato crystallino, per deliquium scilicet, in fimo, vel simili dispositione.* (Poteris tñ etiã attenuari per destillationem, siue liquorem destilles, siue sublimatũ ipsum, cuius destillatum rectificatione fit oleum.) *Digerantur in suo vitro per mensem* (vnde intelligis clauso vase id fieri debere, oleo ad 4. digitos super mineris stante, quod vt bene misceatur, solet cum illis in marmore teri ad formam salsæ: deinde totum confundi & in vitrum digestorium immitti.) *Fit extractio, quam à fecibus separa. Deinde in mundam cucurbitam infunde, & in balneo mariæ destilla, vt phlegmatica humiditas ab oleosa separetur. Hæc autem in fundo vasis manet. Affunde ei spiritum vini tripla quantitate, circula in Pelicano, donec sanguineum accipiat colorem. Effuso postea isto spiritu vsque ad liquorem, repone nouum. Circula iterum: & spiritum muta tam sæpe, donec succus fiat dulcissimus rubeus & perspicuus. Confunde omnia rursum, & destilla. Quod exiit, funde super calcem tartari. Digere: Destilla in cinerib. vt spiritu vini manente cum tartari calce, à qua retinetur propter familiaritatem, spiritus mercurii solus transeat.*

Vnde colligis per spiritum vini ex extractione superiore elicitum esse spiritum mercurii, qui tũ in vena cinabarina fuit, tum in liquore sublimati, & ex auri minera (quæ potest esse antimonium auratum) assumsit vires aliores. Si spiritum istum imprægnaueris sulphure & sale solis ita, vt vna per alambicum exeant, nec separari possint: (Id fieri solet, si spiritus extractus reddatur oleo, quod remansit, & sulphur solis cum sale ex minera auri assumsit: Digeratur, & destillatione per alembicum eliciatur sæpe reperito opere) *habes mercurium, qui auro potest secundum debitam proportionem fermentari, & in physico ouo coqui ad perfectionem lapidis pro medicina hominum, & metallorum.* Spiritus ille mercurii est *vnica clauis ad aurum potabile verum.* Oportet autem te artificiorum chymicorum peritum esse, ne damnum incurras.

Aurum verum potabile.

Apud Paracelsum *in Thesauro thesaurorũ*, qui est *in Tomo 6.* extat simile magisterium, quod etiam *in hypomnematibus* recensuimus. Verum notandum est, quod ibi omissa sit auri minera, tantumq; assumta vena mercurii rubra, quæ cinabaris mineralis, & minium fossile dicitur. Loco liquoris sublimati ibidem assumitur aqua Regis, & in destillatione signa elementorum attenduntur, permitti itaque tandem Leo ruber (*a*) Pelicanarus. Sed quo modo Leo ad aurum potabile verum esse potest sine auro? Vide ergo, an non Paracelsus ibi sophistam egerit, & impostorem egregium, qui ex minera mercurii promiserit id, quod in ipsa per naturam nõ est, nisi adiicias aurum minerale. Redarguit autem eum falsi descriptio integrior apud Basilium Valentinum *c.3. de reb. natur. & super. & radice metall: p.45. editionis Tholdenii* 1603.

Nota de thesauro Paracelsi.

DIVINATIONES.

1. Iste processus videtur ex Lullii clauiculis transsumtus, aut saltem cum eadem conuenire. Ratio est: quia idem opus huc contendit, vt per perfecta emendentur imperfecta, vbi *sol pater est, luna* (seu mercurius sublimatus crystallinus in sperma redactus) *mater à sole recipiens claritatem*, quibus duobus perficitur magisterium, vt & in processu Azothi. Deinde tam *mercurius crystallinus, quam perfecta metalla, vt coeant in materiam primam spermaticam sunt reducenda*, ita vt in semine solis sulphur, in semine lunæ argentum viuum nostrum intelligatur. Sunt & *duo argenta viua, vnum crudum fœmineum volatilum ex hydrargyro minerali: alterum calidum & fixum solare sulphureum*, quod ex corpore perfecto per prius extrahitur. Hæc duo sunt sic miscenda, vt nunquam separentur. Assumit item Lullius *calcem lunæ*, per amalgama præparatam: facit *aquam fortem*, qua calx soluatur, & *aliam cœlestem pro circulatione*: Calcem imbibit oleum tartari, donec 4. autem 5. partes eius assumserit.

Collatio cũ Lullii clauicula, & eius illustratio.

Exiccatam postea perfundit aqua fortis ex vitrioli libr. 2. & halinitri lib. 1. septies destillata & à fecibus purgata per circulationem: vbi tamen *Lullius fallaciam commisit*. Impossibile est argentum in mercurium conuertere sine mercurio vel aqua mercuriali, Noster Azothus, quod omissum est *in clauicula* substituit, idque etiam Penotus, Theophilus, Basilius, & omnino omnes chymici apertiores eadem cum Azotho sententia indicant, & confirmant. Argenti viui corporalis augmentationem Azothus luculentiorem, & euidentiorem multo habet, quam Lullius licet *cap. 3. & 5.* de eadem disserens.

Correctio clauicula Lullii

2. Noster tamen item habet defectum, qui ex Lullio & aliis restitui potest. Quid enim tandem, postquam mercurium nostrum corporalem auximus? cuius est vsus? Lullius indicat *mercurium nostrum ex auro vel argento per aquam mercurialem factum esse iungendum cum proportionali quantitate argenti viui per oxalmen purgati*: Et vtrumque vna præcipitandum per se, vt calx fiat: huic adde posse nouum mercurium, iterumq; procurari præcipitationem, atq; ita in infinitum. Non autem recte iunguntur sicca humidis, sed calx semel facta reducenda semper in mercurium est per aquam mercurialem. Tunc mercurio crudo sociabitur, & per istum hic coagulabitur, quanquam alii aliter loquantur: Seruandum hoc est, vt in solutione plus sit mercurii fœminei: In coagulatione plus mercurii sulphurei & corporalis.

3. *Præcipitatum* hoc totum debet magna quantitate fieri, vt sufficiat in sumtus per reductionem

tura in metallũ, & possit etiam ad multiplicationem sui impendi. 4. Cum magna quantitas est præcipitati, Lullius iubet vnam partem argenti in catino liquari, & paulatim immitti quatuor calcis lunaris, in pilulas didrachmales redactæ, vt pilula post pilulam mittatur liquato forti igne argento, vltimo intendendo calorem, vt optime confluant, & contemperentur. Fusio effunditur in canalem vnctum sebo, vt fiant bacilli. Id argentum purius perhibetur esse naturali. 5 Lullius addit etiam de aureo opere, de quo tacuit Azothus. *Calx solaris trium per aquam mercurialem*, quod secretum nostrum vocat, *in mercurium redactus pondere trium vnciarum in phiolam mittatur. Interim fac amalgama ex vncia vna auri de minera, & tribus argenti viui purgati per sublimationem* (à vitriolo, vel sulphure: alii per oxalm en lauatur) *Amalgama pone in eandem phiolam, in qua est mercurius calcis solaris. Sattute, & bene mouendo manibus, vt optime commisceantur. Claude phiolam. Luto eam muni. Pone in igmum cinerum dando initio gradum primum, post suo tempore secundum, vltimo tertium.* In primo *nigrescet, fietq; Eclipsis solis, & lunæ.* Hinc secundo gradu color emerget *cinereus* in coagulatione primus. Tertio gradu mutabitur in *aureum*: quarto in *rubeum instar cinabaris.* Hæc calx item debet in copia fieri. Nam si eam redegeris in pilulas, & super aurũ liquatum proieceris, intrat, & mutatur in aurum, sicut de argento dictum est, modo hic calorem validiorem adhibeas. Pars de ea seruatur pro multiplicatione, in qua argenti viui partes 12. sumuntur: calcis solaris iam dictæ in mercurium per aquam mercurialem redactæ partes quatuor, & auri in cubem, vel calcem, aut folia ducti duæ. Omnia mista ponuntur in Athannotem & per gradus ignis præcipitantur vt dictum. Inde vsus sequitur idem, eademq; multiplicatio vsque in infinitum.

Particulare rubeum.

Multiplicatio particularis rubei.

Medium est duplum ad primum, & subtriplum ad tertium.

(a) *Literalis sensus nihil aliud habet vel infert, nisi tincturam ex terra extractam esse Leonem rubrum digestione Pelicani persistendum & fecibus fideliter separandum. Potest tamen per eum etiam solaris essentia ex auro intelligi, vt ex minera mittatur nihil sit, nisi menstruum ex auro elaborato tinctura.*

OPVS IOHANNIS AZOTHI *Vniuersale.*

I. NArrabo modum agendi physicum, & quomodo perficiatur tinctura alba & rubea, seu Elixyr ex Solo Mercvrio Phil. sit per mercurium, & omnia corpora mineralia (metallica) imperfecta in vera perfecta, naturalibus meliora. *Ex solo mercurio sapientum* (qui non est mercurius vulgi, & dicitur materia prima, Elementum aqueum frigidum humidum, aqua permanens, spiritus corporis, &c. quæ nomina quanquam diuersa sint, tamen semper vnam, & eandem rem significant) *eliciatur omnis virtus artis Alchymiæ.* Ipse suo modo est tinctura alba, & rubea. Non addimus rem extraneam, præter *aurum & argentum in fermentatione.* Sunt enim *coadiutores lapidis*, per quem opus verum chymicum perficitur. Tinctura lapidis physici non extrahitur, nisi ex sapientum mercurio corporali, scilicet sole & luna, aliis omnibus prætermissis.

☉. Virtus alchymiæ ex ☿. phil.

Tinctura lapidis.

Sublimatio philos.

Prima operatio ad perfectionem huius lapidis dicitur *sublimatio* quæ non est vulgaris, sed *philosophica*, vtpote subtiliatio, qua superfluitates remouemus partibus subtilibus non fixis à fixis eleuatis per fumum, fixis autem manentibus: neque tamen debent separari, sed vna figi, ita vt volaticus fumus coagulatus reuertatur ad fixam partem, & cum ea concrescat. In sublimatione hac sunt omnes alii modi, vt: *Destillatio, ascensio, descensio, coagulatio putrefactio, calcinatio, fixatio. &c.*

II. De operatione prima: quæ vocatur *mercurii corporalis præparatio.*

Mercurium philosophorum pone in alueolum (phiolam) clarum, lucidum, rotundum. Orificium claude Hermetice, ne possit respirare. Pone eum ad suffocandum in suo lectulo bene strato temperati caloris per mensem philosophorum continuo calidè tenendo, vt per se sudet, nec amplius ascendat, aut descendat, sed putrescat, & coagulet maneatq; in fundo in nigram terram versus, quod caput corui dicitur. Hæc est vera sublimatio philosophorum. Decoquitur simul, & semel vno vase & vno furno. Facta quoque est *separatio Elementorum.* Nam Elementum aqueum frigidum humidum transmutatur in terreum calidum siccum. (Terra nostra non frigida est, sed calida sicca) Separatio itaque philosophica est in eadem re, qualitatum & dispositionum successiua transmutatio, quæ dispositiones comparantur elementis, & horum nominibus appellantur. *Duo* vero sunt *materialia, quæ apparent oculis, aqua* scil. *& terra*: Cætera in his virtualiter latent, vt in aqua est aer, in terra ignis. Est *& ignis occultus in aqua & terra, qui est causa colorum* in coctione. Terra dicitur *fex nigra, æs philosophicum, nummus, sulphur nigrum: vir, masculus, &c.* Fit in prima operatione per coagulationem ex liquido spissum: ex frigido humido, calidum siccum.

Vitrum. Lectulus. Sudor. Ascensus: Descensus. Caput corui. Elem. separatio. Elem. philosophica qua sint.

Ignis occultus causa colorum.

III. De albatione nigræ terræ.

Capitis corui, seu nigræ terræ cape partes duas. Adde ei aquæ physicæ reseruatæ partem vnam, ita vt terram siccam aqua imbibas, donec totam consumserit, ipsamq; penitus transferit in corpus terræ. Cum primum fuerint commista, claude vitrum, & pone in cepellam cinerum. Adhibe calorem temperatum, vt tanquam in molli strato exiccetur continuo calore per octiduum. Incipiet hic paulatim dealbari. Exime ex vitro, & iterum pota lacte virgineo vt prius. Post quam bibit, repone in suum alueolum, & lectum caloris temperati, vt iterum exiccetur sicut ante. Ordo hic, quo terra imbibitur aqua sua reseruata parte, quater est repetendus.

Dealbatio terræ nigræ, & ablutio laton.

Sic per hos gradus contritionis, aquæ imbibitionis, exiccationis, & calcinationis, *caput corui*, seu terram nigram & fœtidam sufficienter *mundasti* & ad albedinem perduxisti vi ignis calcinationis, & aquæ, quæ est causa dealbationis.

Mundare quid.

Terram

Terra alba foliata.

Terram dealbatam serua diligenter. Est bonum quæsitum: *Terra alba foliata: sulphur album: magnesia alba.* Ista compositione facta est coniunctio auri, & argenti, & viuificatio corporum mortuorum. *Qualibet imbibitione fructus centuplus emergit. Terra ista alba* tam apta est ad *fermentationem*, quæ est ipsius *animatio.* Setite aurum vestrum in terram albam foliatam, & portabit vobis fructum centuplū. Quātum igitur ad TERTIVM, procedendum est ad fermentationem terræ albæ, vt animetur corpus mortuum, & reuiuificetur, virtusque eius multiplicetur in infinitum, & perficiatur Elixyr desideratum album, tingens mercurium, & omne corpus (metallicum imperfectum) in lunam verissimam. Sed nota, quod *fermentum non posse ingredi corpus mortuum, nisi mediante aqua, quæ facit matrimonium seu copulationem* inter fermentum, & terram albam. Ideo in omni fermento notari debet pondus vniuscuiusque.

Animatio terræ quæ tunc dicitur corpus mortuum.

Matrimonium.

Terra alba: aqua: luna.

NOTÆ.

Est historia praxeos in opere albo vsque ad fermentationem, quam licet nomine albi proposuerit, tamen communis est etiam ad rubeum. Elixyr enim est commune. Primum proponit deinceps docenda. Secundo nominat materiam operis vniuersalis MERCVRIVM Sapientum: 3. finem artis ostendit: 4. Nomina mercurii recenset, quæ sane symbolica sunt, & partim à proprietatibus Elementarib⁹ ducta, partim ab essentialib. quia cū aqua nostra prius elementalis sit respectiue, post fit essentialis & cœlestis. 5. Solus ponitur mercurius noster pro materia communi: cui tamen, vt ad speciem dirigatur in opere albo adiungitur argentum, in rubeo aurum, quæ duo non sunt aliena à nostro mercurio. Sunt enim eiusdem naturæ, & ex eodem principio prodierunt, tanquam nati ex parente communi. Respectus tamen sunt inter vtraque. Nam *mercurius noster est prima materia cruda*, volatilis, potentialis: Sed *aurum & argentum sunt mercurii cocti*, coagulati, perfecti, fixi, qui vt multiplicare suum genus secundum specierum similitudinem possint, sunt vegetabiles reddendi, hoc est, resoluendi in primam materiam non communem: Iam enim est illa, vtpote mercurius noster: sed in suam, idque per primam materiam generalem, quando alius nullus restat modus. 6. Dicitur sapientum mercurius corporalis, non ille, qui *supra* in particulari erat paratus, sed idem noster, nostra aqua permanens cum iam aurum, vel argentum consumsit, & [illegible] imprægnata. 7. Explicat *sublimationem, quæ non fit per distantiam sed per dispositiones*, quando per [illegible] perfectionem ex imperfectionis formis elicitur vltima perfectio, quod perinde est, ac [illegible] Elementa transmutaret, & primum aquam frig. hum. acciperet: Deinde per calorem moderatum in terram densaret, vt fit in dilutis salium. Non enim nostra terra fit per frigus & siccitatem, sed per calorem. Ideo & censetur calida, non frigida. Ex terra postea aer conflatur, & ex aere ignis. Hæc est nostra transmutatio Elementorū, quæ & destillationis negotio repræsentatur apud Lullium, Rupescissam, Arnoldum, &c. Verum per parabolismum. Quia ergo finis est in Elemento igneo: hoc autem cœlo maxime affine, & nobilissimū est: Ideo operatio dicitur sublimatio in genere, vt eum explicat etiam Arnoldus. Constat hæc particularibus dispositionibus, quæ comparatæ aliis operationibus, earum vocabulis quoque nuncupātur vt sic dum sublimamus, destillemus, sublimemus ascendendo, destillemus descendendo, soluamus, coagulemus [illegible] ius, figamus, &c. *His enim gradib. perficitur sublimatio philosophica.* Hoc est quasi [illegible] tius.

Mercurii nostri & perfectorum metallorum congruentia & discrepantia.

Sublimatio.

Elementorū transmutatio.

8. Sequitur [illegible] constat duabus operationibus, quarum vna est *confectio capitis corui*, seu nigræ terræ [illegible] *bitio seu nutritio* & dealbatio per *lac virginis* dictum, seu aquam physicam, & mercurium [illegible]. Hic ergo habemus 1. materiam mercurium nostrū: 2. phiolam sphæricam vitream, qua [illegible] metice claudi, estque manifestum plures esse debere quamuis vnius formæ. 3. Lectum A[illegible] tus calefactum moderato valde calore. 4. Gestionem materiæ in suo lecto. Debet enim continuo calore foueri, eoq; putrefactorio, qui soluat quidē, sed nō perficiat, & ideo nigritiem sinat prodire: Deinde debet in sudorem resolui sine violentia ignis. Alias rūperet vitrum, & omnia perirent. Postea halitus specie à centro seu ima parte efferri leniter ad superficiem concauam, indeque post consistentiam relabi super inferius fixam partem, cum qua simul figitur: tandem vti coagulauit, ita fixa in fundo manere specie nigræ terræ.

5. Additur expositio specialis, quæ sit dispositio Elementorum in hoc opere primo nempe duo Elementa prodire in conspectum, terram scil. & aquam: duo latere, ignem scilicet, & aerem, quæ duo dicuntur formæ magis esse & actiua: illa magis materiæ, & potentiæ passiuæ. 6. Nomina terræ nigræ proferuntur plura, quæ à similitudine cum rebus nigris sunt tracta. Vocatur enim magnesia nigra: plumbum: saturnus: fex nigra: caput corui: æs philosophorum: Nummus noster: vir: mas, &c. quanquam quædam sint æquiuoca. Quidam nolunt caput corui dici in prima operatione: sed tantum in fermentatione, vbi & vera Ecclipsis solis & lunæ. Viri quoque & masculi appellatio locum hic habere non potest, nisi occultum ignem in terra, qui & sulphur dicitur, designes, cuius merito mas sit in relatione ad lac virginis fœminæ, qua mox nutritur terra nigra.

Nomina nigræ terræ.

Notent ista nomina, & eorum locum illi, qui decepti vocum æquiuocatione putant *in metallico plumbo & ære esse artem: vel in antimonio*: cum in hoc magisterio isti termini dispositiones similes tātum indicent. 7. Sequitur opus secundum de imbibitione seu nutritione, cum qua simul dealbatio & ablutio item fixio & subtilitatio, seu destillatio aeris ex aqua terra proponitur.

Plumbum nostrum, & æs, & saturnum & magnesia.

Notabis ergo hic 1. aquam physicam, quæ est lac virginis, & cum RESERVATA dicitur, intelligis *mercurium nostrum* postquam factus est, debere in TRES *partes diuidi*, quarum vna fuit *materia terra nigra*, altera est *lac nutritionis*, eiusdem scilicet naturæ, cuius erat & terra. Ideo dicitur etiam sanguis eius, quo alitur & crescit.

Aqua est diuidenda.

Tertia

Tertia opus erit in fermentatione. 2. terram nigram potandam aqua. 3. vitrum debere esse aptum ad potandum, & posse claudi, recludiq;. Neq; n. ex toto occluditur, antequã quatuor partes suæ aquæ terra absorpsit. Deinde signatur Hermetice, & vsq; ad perfectam albedinem coquitur. 4. Stratum molle requiri, id est, cupellam cineream, vel similem, in quã iaceat vitrum, & calore temperato reuerberante calefiat. Nam repercussiuum debere esse intelligis, quia quod ascendit, resolui debet & vicissim depluere, quod non eueniret, si frigus esset in superficie, & in fundo calor. Ideo & balneum dicitur, & reuerberium. 5. Non multam quantitatem semel instillari, sed tantam, quantam putamus à terra capi, & consumi posse. Deinde cum hoc est vnitum, alia portio præbetur, vt & hanc recipiat, quæ sane maior est, quam prima, quia iam corpus est auctius. Ita agitur cum restantibus.

6. Tempus imbibitionis exprimitur. Nam initio terra nigra in igne per octiduum sola detinetur, vt si quid humidi haberet illud penitius coagulet. Postea potatur paruis guttis, pro vt assumere potest. Dum vniuntur, quidam relinquunt in tam leui calore, vt frigus putetur, sufficitque tantum cinis calidus sine subiecto igne. Sed post biduum, triduúmue calor modicus admouetur, & fouetur, donec cibum suum hunc cõcoxerit. Quidam quinis diebus iterum cibant, & ternis sinunt vnire. Sed ipse intuitus te docebit, quandò opus sit denuo nutrire.

7. Nota & hoc, quod Azoth dicit esse ex vitro terram extrahendam, & potandam. Hoc exponunt aliqui, quod in lapide teri debeat cum suo aceto, seu sinapi, vel lacte, vt fiat instar salsæ. Verum hæc symbolica sunt. Artificium hoc non habet *manuariam contritionem. Nam acetum nostrum acerrimam tritionem peragit, & terra nostra libenter admittit aquam nostram, cum sit de eadem natura.*

8. Calcinatio, contritio, dealbatio, ablutio hic vna eademque fiunt opera, Ideo huc pertinet axioma: *Ignis & Azoth abluunt latonem, seu nummum, plumbum & æs nostrum.* Ignis calcinat: aqua abluit. Hic terræ albæ nomina aduerte. Est aer, sulphur album, magnesia alba, calx alba philosophorum, Elixyr, &c.

9. Additur præparatio ad opus tertium, quod est FERMENTATIO, & viuificatio. Hinc intelligimus albam terram, quæ *foliata* dicitur esse *azymam, & corpus mortuum*, vt pote humoris plenioris assumtione, & vi balnei suffocatum, quod nullius foret vsus nisi animaretur.

10. In fine docet *tria requiri ad fermentationem*: vnum esse *corpus mortuum* iam præparatum: alterum *fermentum*: tertium *aquam*, seu spiritum & mercurium nostrum, qui est medium coniunctionis tincturarum. In præcedentibus erat primum vnum tantum: Deinde fiunt duo ex vno, vna radice, vnius naturæ: Tandem euadunt tria etiam vnius naturæ. Sic habes numeros istos: 1.2.3. Quaternarius est in singulis operationibus. Nam in omnibus est Elementorum similis dispositio. Sic existit Denarius Physicus, ex monade hieroglyphica, qui per se multiplicatus crescit, & suum incrementum multiplicat, fitque 100.1000.10000. &c. quo ordine & augetur virtus lapidis, operationibus repetitis.

Tria ad fermentationẽ.

Numeri lapidis.

DIVINATIONES.

1. Prima quæstio est de mercurio illo philosophico, qui est materia prima operis nostri, & postea fit menstruum solutiuum corporum, lac virginis, & nutrimentum terræ nigræ, simulq; azoth ablutionis. *In particulari sectione quinta* autor scripserat, *aquam mercurialem claram, & ponderosam ex solutione argenti viui sublimati per regiam destillatione factam esse aquam vitæ, & perennem* seu permanentem, item lac virginis & acetum acerrimum. Verum num sibi, etiam hic in vniuersali? Et si est, quomodo rectè dicitur *in fine particularis: Hoc totum est secretum philosophorum:* Item: *Ex ipso mercurio nostro solo elicitur omnis virtus artis:* iuxta illud: *Est in mercurio, quicquid quærunt sapientes:* Mercurio autem duplici *volatico & fixo*, seu crudo & cocto: primæ materiæ seu imperfectionis, vel seminis: Et vltimæ perfectionis: Generali, speciali: materiali, formali, &c. Quomodo nihil peregrini intrat, si mercurialis aqua conficitur ex sublimato & aqua regis? An non vis salis & vitrioli horumque spiritus vna assunt, & concretũ mercurium in forma liquida seruant? Nostra sententia est, *non quidem aquam istam viuam esse per se materiam vniuersalem, veruntamen partim eam continere, partim esse menstruum cœleste, & spiritum fœtentem*, quo præparatio perficitur.

Contineri sic arbitramur, vt postquam per regiam circulatione depuratam maxime crystallinus & spiritualis mercurius solutus est, inde reducatur, & à suo menstruo ita purgetur, vt nihil de eo maneat. Hinc destillatione euomere cogitur *viridem Leonem*, aut si placet sic nominare, *sanguinem* reddere: aut si vtimur *aquila alba* hieroglyphia, *Gluten*. Hoc cum primum *liquoris viscosi* specie occurrat, per putrefactionem physicam in calore fimi, vel balnei lenissimo *resoluitur in aquam puram*, porroque nigrescit & densatur, vt tandem specie nigræ terræ in vase iaceat. Ita solus est noster mercurius, in quo Elementa symbolica, seu Hermetica ordine apparent, fitque Elixyr & sulphur album ambiguæ ad aurum, & argentum naturæ. Esse vero menstruum eadem aqua sic potest si per eam resoluatur calx alba vel rubea in mercurium primæ materiæ, à quo quicquid alienum est, id tollitur: quicquid autẽ genuinum & mercuriale, id vna manet, constituitq; *lunam philosophorum, & semen fœmineum*. Illud cauendum, *ne sit vulgi hydrargyri* specie, licet in natura hanc habuerit. Scito ergo in reductione pro opere vniuersali, quod *quicquid prodit vulgi argenti viui, id sit segregandum:* Et si etiam liquor seu vapor vnctuosus inter putrescendum rediret in hydrargyri formam, non possit esse prima materia, *cuius tota ratio est potentia metallum, actu vero aqua viscosa.*

2. Ista conferamus cum præscriptis *clauicula Lulliana. Mineram nostram albam dissolue in nostro menstruali fœtente, seu aceto nostro albo, hoc est, quatuor vncias calcis nostra viua dissolue in menstruo nostro, vt fiat aqua vi-*

Collatio cũ clauicula Lulliana, & huius ex Azotho illustratio.

De aqua viridi vide supra pag.

qua viridi. In eiusdem menstrui vnciis 13. dissolue vncias 4. argenti viui vulgi bene loti. Solutiones coniunge. Mitte in vitrum, quod claudes, & in fimo equino materiam digere diebus 30. His exactis destilla in balneo, vt totus liquor, qui elici potest, exeat vel donec habibis omnia, cuius sensus esse potest, elici debere primum liquorem: deinde hunc reddendum reliquiis; digerendum, destillandum; iterumq; refundendum, & procedendum, donec omnia per alembicum fuerint traducta, & in aquam mutata, à qua humiditas reuocata, relinquit *aquam nostram*, seu mercurium solum. Hæc mens ex verbis colligi potest, nec dubitandum est in materiæ præparatione autores variare. Quo modo *calx viua* facta sit ex argento per aquam mercurialem, ita vt prius in argentum viuum abiret, postea præcipitaretur in calcem cum suo corpore, dictum est. Hæc calx mercurialis in mercurium reducitur, vel potius in mercurialem aquam per eandem. Quoniam a materia prima nostri lapidis non patitur calcem corporalem, sed requirit mercurium de minera, ideo huius solutio itidem per aquam mercurialem accedit, vt omnino pene sint tres partes mercurii (a) mineralis, & vna lunaris. Illæ vero & quantitate & virtute excellentes, hanc in sui naturam transmutant, vt sic totum sit mercurius noster vndiquaque sibi homogeneus. Vt autem Azoth noster, ita & Lullius primum proponit de opere albo, sed valde perplexe & obscure.

Cum habueris omnia (inquit) *cape materiam alio vase, vt igne carbonum aleum extrahatur. Tunc materia residens erit nigra. Hanc in furnello pone super cineres ad destillandum* (quasi destillare velles, cum non fiat destillatio, sed tantum rostio) *per duas horas. Post refrigerationem aperi vas, & pone desuper aquam per balneum destillatam. Lana bene. Destilla menstruum per balneum, omnemque aquam, quæ ascendere potest, & oleum per cineres, vt supra fecisti. Hac toties reiterabis, donec materia remaneat, sicut carbo nigra in fundo vasis. Id est caput corui.*

Hæc Lullius, sed quæ noster Azothus egregie explicauit, vti visum est. Finē huius operæ audis esse CAPVT CORVI. Deinde scis, quod philosophi mystici nullam habeant in magisterio lapidis destillationem aliam, nisi symbolicam, quanquam eam enuncient verbis vulgaris destillationis. Ita hic Lullius quasi herbam aliquam contusam (b) in suo proprio succo macerare: deinde destillaret aquam omnem in balneo: remanentibus fecibus nigris cum quibus adhuc est oleum: postea fecibus his penitus arefactis reaffunderet suam aquam: Digereret, & in cineribus iterum destillaret primo aquam, postea oleum, vel etiam vtrumque simul, remanente nigro capite mortuo instar carbonis atro: sic loquitur de magisterio lapidis, minime ita fieri debere, ipse sentiens, sed per dispositiones similes in vno vase. *Nam in vitrum suum mercurius noster conclusus primum igne leni digeritur, & saluatur in sudarem. Deinde ascendendo, & descendendo peragit suas destillationes*, vbi prima dispositio est similis aquæ: Ideo dicitur aqua destillari: Secunda est similis oleo, licet eadem sit materia, sed quæ iam inspissata ad fixionem procedat.

Caput corui est in imo vitro.

Tandem totum vertitur in terram nigram, quæ carboni comparatur, & capiti corui; non coruo. *Nam quod in imo cubat, caput dicitur.* Hæc ergo est prima pars praxeos Lullianæ quam declarat primum simili: postea axiomaticis principiis. Thesis est: *Corpus nostrum ex mercurio nostro prima coagulatione debet esse mortuum & nigrum:* Argumentum: *Debet enim resurgere in terram permanentem, ad exemplum saluatoris nostri, quem etiam prius oportuit mori. Nihil resurgit in nobilius, nisi prius mortuum.* Secundo à genere: *Nullum ens potest vitam perpetuam consequi, nisi prius mortuum, cum ex contrario fit mutatio.* Loquitur autē de rebus mundi imperfectionis, qui peccato vitiatus non potest æternam durationem accipere, nisi prius corruptus, & hinc restauratus, vti & hominem necesse est. Trahitur huc parabola Saluatoris *Ioh 12. v. 24 25.* Atque hæc est prima pars operis. Sequitur *dealbatio & ablutio*, quam Azothus simpliciter & plane dixit: sed Lullius suo more symbolice: *Recipe, inquit, tuum corpus nigrum, & calcina in eadem vase per tres dies: Post sine refrigescere, cumque aperueris, inuenies terram spongiosam & mortuam.* Hoc illud est, quod quidam præcipiunt, terram nigram adhuc humidiusculam esse, & ideo vrendam, vt siccetur, & fiet, quasi siriens & appetens per aquam suam irrigationem, sicut infans siticulosus appetit lac maternum. Vocatur hæc exiccatio *calcinatio* per symbolismum. Pergit Lullius: *Aquam, quam per balneum destillasti, destilla sæpius, donec pura sit, & in materiam crystallinam reducta.* Nihil hic aliud dicitur, quam de aqua nostra qualis debeat esse, nempe pura, & translucida vt crystallus, qualem formam etiam habuit, cum adhuc crystallino mercurio inclusa lateret.

Dealbatio Lulliana & operatio secunda

Qualis debeat esse aqua nostra.

Fit autem in aliis puritas illa per destillationem manualem: hic per elaborationem essentialem simul, vt alibi dictum est. Cæterum ex qua materia constat terra nigra, eadem etiam nutritur, augetur, albescit.

Inquit ergo Lullius: *Imbibe tuum corpus, seu terram nigram, sua aqua propria paulatim roranda, & coquendo, quoad sit alba facta, & multum splendens. Tunc enim aqua illi est infusa, quæ viuificat, & clarificat. Tunc da ignem vehementem in eodem vase suo lutato, ac si velles sublimare mercurium vulgi per horas 12. Aperi vas frigefactum, & reperies sublimatam materiam tuam albam, quam vocamus Terram sigillatam: Nostrum corpus exaltatū, & positum in magna dignitate: sulphur nostrum* (album) *nostrum argentum viuum* (coagulatum) *nostrum arsenicum* (album) *vbi seruare debes nostrum aurum, quod est nostrum fermentum, & nostra calx viua: & intra se gignit filium ignis, qui est amor philosophorum.*

Imbibitio & ablutio Lullii.

Terra sigillata.

Hæc Lullius, quæ ab Azotho nostro dilucide sunt tradita. Quod enim Lullius iubet imbibere nigram terram hoc fine, vt fiat alba, splendens, clarificata, & quasi viuificata, id Azoth eodem modo docet: imo addit quantitatem, vt sint *duæ partes corporis, & vna aqua*: quæ aqua non confertim, simulque & semel est affundenda, sed paulatim quatuor vicibus, interposita semper digestione octiduana, vt bene misceantur. *Raratim* imbibendum esse, Lullius ait, docens etiam quartam partem nō simul esse apponendam, sed per modum irrorationis, vt tota terra irrigetur, & non alicubi abundet humore, alicubi sitiat. Quod autem Lullius iubet dare *ignem sublimatorium*, id in fine post coagulationem & albedinem perfectam facere debemus.

Filius ignis in igne constans & de natura ignis

Proportio imbibitionis.

Tun

Tunc enim Elixyr nostrum habet fixitatem argenteam, & debet bene vri, vt vndiquaque per totum corpus considat fiatque humogeneum: Interim autem imbibitio fit calore leni, cumque tota quantitas humoris est insumta, tunc signatur vitrum Hermetice, & calore *quasi cinerum* blando agitatur, vt rotatim, seu *circulatim ascendat & descendat*, tandemq; post colores varios in albo constanter maneat, quam albedinem quando conspicimus, tunc augemus ignem in tertium vsq; gradum, vt penitus argentea fixitate donetur.

Hæc etiam est *sublimatio* nostræ materiæ, nempe *exaltatio in corpore, & virtute*, nulla distantia intercedente inter partes corporis, cum omnes fiunt vna in fundo fixæ. Inde ponuntur nomina symbolica, *arsenicum album, sulphur album*, &c. Quod autem iubet *seruare nostrum aurum, quod est nostrum fermentum*, &c. perplexum est. Nam quia Elixyr illud est commune albo & rubeo operi, diuidendum est in duas partes: vna adhibetur ad fermentationem per argentum: altera seruatur pro auro, quod est fermentum rubedinis, & cum axyma parte gignit filium seu lapidem igneæ virtutis *amorem philosophorũ*. In hac autem sententia implicatur Elementum & gradus caloris quartus. Nam illa pars, quæ in vitro *Calx rubea ex albo Elixyre.* reseruatur, in igne relinquitur, & vritur, donec rubedinem sanguineam vel cinnabarinam acquirat: Et tunc vocatur CALX *nostra RUBEA: arsenicum rubrum, sulphur rubeum, auripigmentum nostrum, &c.*

3. Cum noster Azothus mentionem faciat *Alueoli mundi, mollis strati, & lectuli bene strati*, videtur cum processu tertio Barnaudi, in quo Duci *Duenech Pharut* medicus lectulum parat vice tertia, conuenire, & illum explicare. *Lectulus sane temperati caloris* blanditiem & mollitiem designat: Deinde stragula & culcitræ nigra, alba, progressum colorum, & dispositionem elementorum. Itaque possumus librum libro declarare.

4. Azothus noster semel tantum denigrat, semelque albificat ante fermentationem. At apud alios inuenimus totam duplicem, *duas nigredines, & duas albedines: duas putrefactiones* seu solutiones, *duasq; coagulationes*, ita vt primæ operationis albedo conferatur cum plumbo, aut ad summum cũ stanno: secundæ cum argento. Verum Azothus compendio artem exposuit. Quia enim nigredo prima diu durat, & licet prima coagulatione nonnihil occultetur, tamen vt primum humectatur, in secunda operatione redit, & totum corpus occupat: Ideo tantum vna ponitur, & primum opus cõstat prima solutione & coagulatione: secundum secunda. Nam & in albatione per imbibitionem fit irrigatio, & postea solutio, quam sequitur coagulatio. Hinc purisma nostrum est, *quod Mercurius noster prima vice sit includendus suo vitro & suauiter in igne detinendus tamdiu, donec soluatur in sudorem, nigrescat, densescatq; quanquam nigritie nonnihil occultata: Secunda vero vice transferendus in aliud vitrum, in quo possit nutriri ordine, & mox includi, vt calore loci soluatur, nigrescat rursus per totum, & tandem candidus fiat, fixusq;*. Ita apte respondet hæc præceptio praxi medici Pharut, qui ducem suum simili modo ab atra bile correptum tandem purgauit, & albefactum inde rubefecit.

Duas operationes conuenire totidem solutiones coagulationes.

5. Mysterium videtur esse in hoc, quod dicit: *Iste ordo reiterationis, qua terra imbibitur aqua sua reseruata parte, quater est repetendus: Et paulo infra: Qualibet imbibitione absoluta fructum centuplum emergit.* Si intelligimus tantum imbibitionem illam, quæ est in operatione secunda, qua *Laton & æthiops* ille niger per ignem & mercurium dealbatur, ita vt nutrimentum imbibitionis non simul & semel affundatur, sed quadripartito: quomodo fructum centuplum possumus consequi, cum nondum matura sit materia, vt fructum ferre possit? Nam non tingit ante, quam tingatur, seu fermentetur. Iudicamus ergo, significari quidem imbibitionis partitionem in secunda operatione: sed nihilominus respici etiam ad sequentes. Hæc prima imbibitio tantæ est virtutis, vt fermentatus lapis possit partes centum mutare in metallum perfectum. Quod si istum lapidem secundo imbibas, hoc est, soluas & coagules, tã fortis fiet, vt vna pars centies plus possit, quod alii per millenarium enunciant: si tertio, vna tinget 10000 si in quarto, 100000. atque ita deinceps. Vide ergo, quam fortem velis tuum lapidem reddere. *Ad medicinam autem non opus est tam sæpe imbibere.* Sufficit enim perfecta fermentatio rubra, seu tinctura rubra.

Aq. reseruata.

6. Imbibitio dicitur fieri aquæ suæ reseruatæ parte. *Quæ est illa aqua reseruata?* Vocatur quidem sua, seu propria, vt intelligatur illa ipsa, ex qua primum terra imbibenda est facta: Et quidam hoc enunciant valde Sophistice: *Dicunt enim nigredinem innatantem aqua debere colligi: Deinde aquam solam assumi: nigredinem in vitrum poni: ibique torreri; mox sua aqua ex qua emersit potari*: Verum sententiam euidentius reddidit noster Azothus. Quoniam autem aqua ex qua coaluit terra potanda dispositiones habet varias & in primis lac virginis, vocatur illa mercurialis ex soluto crystallini mercurii destillata: *nũ hac ergo sumenda pro cibo*? Neutiquam censemus. Nam sic extraneum quid de menstruo & peregrino sale intraret. Vide ergo, num hoc placeat: *Cape liquorem nostrum vnctuosum ex sublimato nostro. Include putrefactorio, & in fimo, vel dispositione balnei vaporis solue in aquam nostram. Hanc diuide in tres partes: vnam impone ad putrescendum & coagulandum: alteras duas reserua, vt sit vna pro imbibitione in opere secundo, altera pro solutione in fermentatione.*

7. Num hinc lux accedit Morieno & Artefio, qui iubent capere *Leonem viridem, fumum album, aquã fœtidam*: Deinde soluere, facere calcem, figere, liquare, sublimare, donec seruus rubicundus fuerit cum candida vxore, vt perfectum opus sit, cum calx facta albescit, & sublimatum euolat? Videtur *Morieni declaratio (qua tamen varias.)* eiusdem materiæ dispositiones quatuor attingere: In prima dispositione aqua nostra, seu mercurius vocatur leo viridis, vel aqua viridis: In secunda fit instar albi fumi cum resolutus ascẽdit ad vitri ambitum, indeq; relabitur, & reflectitur: tertio mutatur in aquam fœdam, fœtidam, & nigram: ex qua in calcem coagulatur, quæ porro est figenda: cum fixa est (vti fit in Elixyre albo perfecto) liquatur, hoc est, soluitur de nouo, & coquitur, simulque philosophice sublimatur, seu nobilior fit per matrimonium cum rubro seruo, seu auri fermento.

Nam quando Elixyr habet albedinem perfectam, quæ in rubeo opere exaltatur in rubedine, quæ acceſſione fermenti animatur, peracta coagulatione opus eſt perfectum. Eſt autem ibi candida mulier Elixyr ſcilic. ſolutum aqua noſtra, quæ eſt Gluten & vinculum fermenti, & fermentati.

8. *Iſta compoſitione facta eſt coniunctio auri & argenti* (in quit noſter) *& viuificatio corporum mortuorum.* Aenigma videtur dicere. Compoſitio alias ante fermentationem eſt nulla. Non enim dicitur compoſitio, cum infans nutritur ſuo lacte. Deinde qui iam poteſt eſſe viuificatio, cum Elixyr iam abſolutum dealbatione, & rubefactione perhibeatur eſſe corpus mortuum, cui ſpiritus & anima ſit immittenda? Sane oculum intendit etiam in ſequentia: Hic tamen compoſitionem improprie vocat nutritionem, & viuificationem. Nam Elixyr album & rubeum reſpectu terræ nigræ equidem poteſt viuum appellari, quod tamen ſi referre velis ad fermentationem, non viuum cenſendum eſt, ſed mortuum. Quod n. in Elixyre per imbibitionem facta ſit coniunctio auri, & argenti quæ alias minime fieri debet: *Non enim duo fermenta ſunt miſcenda*: apparet ex potentia. Idem enim Elixyr vim habet ad argentum, & aurum, ideoque etiam Luna noſtra dicitur, quæ rubedine vi ignis accepta in aurum mutari fertur & hoc ordine etiam *omne aurum ex diſpoſitione argentea procedere etiam in natura.* Sicut n. diſpoſitiones in opere lapidis ſe habent: ita volunt in natura fieri metalla, vt *alibi* quoque dictum.

Terra foliata.

9. *Cur Elixyr album ante fermentationem dicitur terra alba foliata?* Quid eſt *foliare, & foliatum eſſe?* Nũ foliis ſpargere, & ſparſum eſſe? Mercurius ſapientum, viridis leo dictus, foliis comparatur. Quando ergo imbuitur terra nigra iſto mercurio, foliis ſpargi cenſetur, vt ſic *foliata idem ſit ac autrita, irrigata, teſtaq. Folia vero iſta tunc, cum abſoluta eſt, habent argenteum candorem.* Eſt & folium ob volatilitatem. Inde terra foliata quaſi volatica reddita, vt inſtar foliorum in arboribus emergat. Sed poſtea iterum decutiuntur folia, coguntutq; in imo manere.

(a) Aqua mercurialis dupla duplam habet mercurium de materia. Deinde accedit pars tertia ex mercurio crudo: & tamen ſunt duo omnino mercurii mineralis & corporalis de natura & radice eadem.

(b) Nota: cum hac ſecundam literam conueniunt etiam deſtillationes ſanguinis, ex quo faciunt lapidem animalem, quidam volunt clauiculam Lullii de ſanguine loqui.

Continuatio proceſſus de vniuerſali Iohannis Azothi de Fermentatione.

Opus III.

SI terram albam ad Elixyr album volueris fermentare, vt ſtet in complemento tincturæ ſuper corpora diminuta, & ſuper mercurium in omni probatione: *Recipe terræ dealbatæ, ſeu foliatæ, id eſt, corporis mortui partes tres: & de aqua vitæ reſeruata partes duas: fermenti partem vnam & dimidiam. Fermentum* autem (album) ſit *preparatum in calcem albam, fixam, ſubtilem, ſi opus album intendis præparare. Si vero rubeum, tunc ſit calx auri citrimiſsima, & non eſto aliud fermentum: quia fermentum argenti eſt argentum auri aurum, cum in his corporibus inſint radii tingentes cætera corpora rubedine vel albedine pura, & in his ſecundum naturam puriſsima ſubſtantia ſubſtantiarum reperta ſit ad ſpeciem lapidis pertinens. Fac vnamquamque ſpeciem cum ſua ſpecie: quodque genus cum ſuo genere: cum albo eſt albificandum: cum rubeo rubificandum: non miſceas opus vnius lapidis cum opere alterius.* Alioquin errabis.

Compoſitionis proportio 3. corp. 2. ſpir. 1½. an.

Corpus, anima ſpiritus. Modus concorporandi.

Terra alba foliata eſt CORPVS: Fermentum eſt ANIMA: quæ tribuit corpori vitam AQVA mediante, quæ eſt SPIRITVS. *Confice ergo has tres partes in vnum MATRIMONIALITER, ſuper lapide mundo conterendo, & vnum CHAOS per minima producendo, vt fiant vna HYLE confuſa, & reducantur in vnum corpus demum inſeparabile. Poſtea ponas in ſuam phiolam aptam, id eſt, torum calidum temperatum, vt coaguletur & fixetur, fiatq; vnum corpus album. Hoc facto rurſus exime lapidem candidum benedictum, ipſumq; contere ſubtiliter in lapide mundo: Et iterum cum tertia parte aquæ ſuo imbibito, vt hauſtam bibat. Impone eum in alueolum ſuum, clarum, mundum, & loca in lecto ſuo temperate calido, vt incipiat iterum ſudare, & hauſtam aquam bibitam permiſtam in viſceribus ſuis exiccare. Sic reitera vice multiplici, donec excellentiſsimum lapidem album per hos gradus reiterationis præparaueris fixum, & ſtantem in igne, perquem omnia corpora imperfectorum metallorum velociſsime gradientem, & ſuſtinentem pugnas ſuper ignem aqua fuſili:* qui lapis tingat mercurium & omnia imperfecta in ARGENTVM verum, *melius omni naturali.* Nota, quod quando huius complementi ordo reiteratur, ſoluendo, coagulando, conterendo, aſſando: tanto magis huius medicinæ bonitas multiplicetur, magiſque tingat, ita vt ſi in prima ſui abſolutione pars vna tingat 100. in ſecunda vertat 1000. in tertia 10000. in quarta 100000 in quinta 1000000. in ſexta infinita millia. Non ſufficit vna contritio & imbibitio.

Fixatio: Opus 4. Lectus. Sudor. Multiplex reiteratio.

NOTÆ.

1. *Terram albam foliatam* autor noſter quaſi materiam ſtatuit ex qua fiat Elixyr, quod notandum eſt propter aliam ſignificationem vocis, qua illa ipſa *terra alba fixa* deſignatur. De Etymologia alibi dictum eſt. *In chymia pharmaceutica* compoſitionem eſſentialem ſignat ex pluribus, vnde Elixyr viuæ multiplex.

2. *Stare in complemento tincturæ* eſt conferre argento viuo & metallis imperfectis per proiectionem argenti perfecti colorem & naturam, idque perſeueranter, & momentanee, aut fugaciter. Ideo etiam perfectio iſta declaratur iudicio omnium argenti examinum, quæ ſunt potiſſimum *aqua fortis cum ſua quartura, & cineritium ſeu copella*: *Inde color, pondus, ſonus, conſiſtentia & puritas in coticula, coloritum argenti, extenſio poſt aurum maxima, & ſimilia.*

Nota argenti.

3. Cor-

3. Corpora diminuta dicit pru imperfectis. Est autem lapis albus familiarior corporibus albis, stanno, plumbo, regulo, bismutbo, calaemu san cadmiæ Indicæ.

4. *Terram albam* iam appellat corpus mortuum respiciendo ad sequentem animationem, cum in praecedentibus per imbibitionem etiam vinificatū perhibeatur. Qui à vulgari physicorum mineralia vita priuantium doctrina pendent, concedent nostris artificibus istas seu metaphoras, seu parabolas allegoricas. Qui vero interius perspiciunt naturas metallorum, gemmarum, & similium, *principium vegetatiuum siue vitaeum siue analogum in eis agnoscant.*

5. In compositione nominautur tria, *corpus. spiritus, anima*: Et hæc proportionem habent suam vti positum hic videmus. Aliam tamen interdum inuenias apud artifices ideo, quia *non apud omnes omnea se habent eodem modo.* Quocirca & hic valet experientia & sagax iudicium, quanta aquæ copia requiratur. Si multam sumis, tarde coagulas: si nimis parcam, siccitas anteuertit legitimum humiditatis terminum, nec potes assequi coagulationem iustam. Posita proportio potest esse regula, de qua in Riplæo plura.

6. *Reseruatam aquam pro spiritu* sumit. Intelligis ergo *etiam in matrimonio esse eundem mercurium nostrum*, cuius erit hæc tertia portio. Nam in principio diuiditur in partes duas. Vna imponitur ad soluendum & coagulandum. Altera seruatur, iterumque distribuitur in partes duas: per priorem fit imbibitio: per posteriorem coniunctio. In sequentibus adhibent quidam argentum viuum minerale purgatum pro mercurio: quia medicina id resoluere potest: sed solertius fit, si scis augere tuum mercurium per hydrargyrum. Nam *noster mercurius vt metalla vertit in primam materiam, qua aqua est: ita & argentum viuum.* *Diuisio aqua nostra.*

7. Fermentum in hac praxi non est aliud, nisi argentum natiuum purissimum de minera in calcem per mercurium redactum. Meminit a. etiam fermenti rubri per occasionem, vt de duobus fermentis, eorumque vsu distinctius philosopharetur. Mirum autem cur sapientes huius mysterii FERMENTI voce voluerint hoc in loco vti, cum nihil aliud fiat quam compositio præparati mercurii & argenti intercedente spirituali liquore & volatico mercurii eiusdem. *Fermentum.*

Fermentum alias non mutat substantiam massa, sed qualitatem tantum, eamq; attollit in tumorem spiritibus quasi per resolutiuam quandam digestionem excitatis, nec eam à generali dispositione ad speciale quandā adducit. (Non n. si massa sit adorea, p fermentum ex tritico fit triticea.) Ideo & sæpe heterogeneum est fermentum, vt fex vini, cereuisiæq; vel spiritus vini: fimus columbinus & similia: sæpe ex ipsa massa exoritur, quæ & tota in fermentum abit *quadam putrefactione*, qua tum spiritus resoluuntur, tum humores acescunt. In nostro opere *materia generaliter disposita ad omne metallum, ad speciem trahitur per sulphur corporis perfecti*, quod simul in materia diuisibili diuiditur, distribuitorq; & exaltatur adeo, vt instar seminarii feracissimi acquirat vim ex determinato sui similia secundum speciem plurima procreandi. Nam *totum vertitur in semen purum & formale*, idque est ὁμοιογενὲς adeo, vt minutissimis portionibus fit instar totius, possitq; inde augeri in infinitum. Sane fatendum est, in aliquib. fermentum improprie dici: in aliquibus tamen quandam rationem habet. Nam si molem non attolit, tameo virtutem auget, & totum mercurium penetrat, inq; sui naturam conuertit. Nec est scrupulose in symbolismis huius artis versandum, in qua summa est terminorum non necessariarum licentia, petiturque modificatio ab omnibus rebus, quæ videntur quocunq; modo consentire. *De termino fermentum.*

8. Cum dicit *fermentum argenti* seu lapidis albi *esse argentum, auri aurum, apparet non destruendam esse naturam istorum corporum, cum pro fermento adhibentur.* Itaque si quis vellet præcipitatum mercurii ex argento vel auro pro fermento sumere: falleretur. Nota hoc quoq;, cum fermentum debeat esse spirituosum, & simul rationem habere grani in terram fertilem seminandi, quod in ignibus non debeas aurum tuum, & argentum sic fatigasse, vt spiritum insitum amiserit. Quorsum enim aurum et anima virtutis, aut cadauer? Videant ergo, quid faciant qui cemento sulphureo, vel antimonii & similium torturis aurum frangunt, & non tantum spiritus fœcundos tollunt, verum etiam humidum radicale debilitant, & ineptum ad generandum reddunt. *Pura perfecta est, ferment. nō depr. auata prius igni. m vehementia.*

Vnde *optimum fermentum esse iudicandum est, quod purum putum ex minera extrahitur, & plerumq; etiā chrysoplysio colligitur.* Probandum tamen id prius aliqua portione est, num plane fit putum. Qui triticum prius tostum serit, infeliciter sibi segetem, & messem frustra promittit. In puluerē tū redigendū est vtrumq; vt eo facilius possit per minima misceri & solui, sicut & pistores fermentum suum aqua dilutum cum massa subigunt. Modi puluerandi per mercurium vel folia melle & sale terendo, &c. dicti sunt in alchymia, modo caueamus, ne quid de peregrinis adiutoribus maneat.

9. Cur perfecta corpora pro fermento assumantur, rationem reddit, quia *in eis sunt radii tingentes: corpora imperfecta, & argentum viuum.* Ratio quidem hæc vna est: sed dum vocabulo *tingendi* vtitur, aliquid interius significat, nempe transmutationem simul secundum speciem, & multiplicationem, ita vt nullum auri vel argenti argumentum desit in facto, quod non solum colore mutato fit, sed & substantia ipsa. *Radii tingentes* metaphorice dicuntur ad exemplum luminis radiosi vel diffusi, quod vndiquaque se distribuit per medium perspicuum, & vbi terminatur, colorem efficit pru subiecti dispositione, & modo termini. *Tingere quid sit.*

Aurum sol dicitur. Vt sol radios colorantes emittit, ita & aurum: sed vtrumq; in suo mundo. Similis ratio est lunæ & argenti. Potentissimus soli ignis est, vt & auro. Is sulphuri comparatur. Ideo cæteri philosophi totam rationem tingendi à sulphure auri spirituali petunt, atq; ideo etiam corpus eius album, quod tinctura separata reliquum est, negligunt.

10. Secundum argumentum assumti auri & argenti est *puritas substantiæ in istis duobus reperta*, quanquam inæqualis. Nam aurum longe purius est argento, quod etiam indicat nigra linea ducta

Purgatio auri & argenti externa.

argenti super membrana, aut tabella lignea candida producta. Notandum hic, si aliqua externa impuritas adhæret, eam tolli posse lauamentis acribus, quæ naturam non corrumpunt. Ideo alia vel calces diligenter detergent prius, eumque amalgamata fecerunt, ea abluunt aquis salsis studiosissime, donec omnis nigrities decessit: quin & postquam iam separatus est hydrargyrus, ne qua ablutio maneat, ablutionibus per quintas essentias vtuntur. *Quorsum autem puritas substantiæ requiritur*; Nimirum, vt purum putumq; aurum vel argentum per eam fiat. Simile enim procreat simile? Leprosum semen leprosos natos exhibet: sanum sanos. Ad speciem quoque lapidis pertinet ista puritas. Nā si impura esset substantia, lapidem aurificum paraturus plombeum, stanneum, ferreum, &c. faceres, id quod contigisse nonnullis in purgando negligentibus indicat Geberus.

11. Axiomata philosophica de non miscendis aut permutandis fermentis sunt plana, & ex natura vegetabili animaliq; petita. Hordeo & tritico & lolio simul seminatis, non nascitur purum triticum. Semina diuersorum animalium confusa monstra euadunt. Est & rationabile secundum naturam fermentum debere esse homogeneum fermentato, & nō bene triticeam massam fermento hordaceo misceri. Præterea non est eadem vis, idem impetus, & calor vtriq;. Itaque citius vnum maturesceret altero: Et in multiplicatione alterum alteri foret impedimento. At, inquis, cur Hermes scripsit, *Pater eius est sol, mater luna*? Pater & mater semina conferunt in generatione. *Sol autem est, luna argentum; ventus est spiritus mercurialis.*

An non aurum & argentum sint coniungenda.

Inquam vicissim in terminis esse æquiuocationem. Per *solem* intelligimus *vim sulphuream*: per lunam *mercurialem*. Ideo quod ad dispositionem attinet, mercurius noster (qui respectu hydrargyri coctus est, calidusque) cum sulphure auri, vel argenti collatus, se habet vt *luna calida temperate, & humida*, quæ est crasis seminis fœminei. Hinc dicunt sapientes: *Mercurius est nostra luna.* Sol & luna in vtroque lapide requiruntur, quanquam in rubeo tantum sit auri semen, in albo tantum argenti. Quidam contendunt ex argento sine auro lapidem fieri non posse, quia omnino ignis solis requiratur, qui desit argento: vnde nequeat per se solum gignere.

Aurum an hermaphroditicum.

Non autem impedire aurum, sed promouere illius gestionem aiunt, esseque *hermaphroditicum*, eumq; albis album fieri, cum rubris rubrū: Insuper nullum aurum esse sine argento, vt nullum vitriolum sine alumine, quasi vt alumen corpus est chalcanthi, ita auri argentum. Itemq; ex argento in aurum esse transitum affirmant. Verum hoc argumentum facile refutatur. Neque enim si ea vno fit transitus in alterum, etiam alterum pro altero assumi in generatione potest, nisi forte & plumbum & hydrargyrum & ferrum pro fermento esse posse arbitreris.

Priores rationes diluit Azothus experientia, dum ait *in vtroq; inueniri esse radios tingentes, & parā substantiam pro specie sua procreanda. Nihil autem tēdit vltra perfectionem sui, cum natura cuique suum terminum præfixerit.* Ideo & frustra labores, si velis aurificum lapidem facere per argentum, quanquam forte per errorem accidere possit, vt argentum fiat, cum aurum intenderis.

Tria in lapidis ortu.

12. Tria conuenire in fermentatione indicat, *corpus, animam, & spiritum*, qui est medium coniunctionis, quæ vocatur coniugium seu matrimonium, quo ipso nominatur opus fermenti, in allegoriam à coniugio humano, cui adhæret simul symbolum procreationis viui hominis. Mas & fœmina consensu suo, & legibus probatis matrimonium ineunt, & conueniunt in toro coniugali ad operam dandum liberis.

Torus iste hic est mercurius noster: quanquam alia ratione etiam vitrum & athannor Thalamus dicatur: alia tota operatio & processus in eo, sicut ex parabola medici ducem curantis apparet. In rubeo lapide, aurum, vel potius *sulphur & tinctura aurea est mas, fœmina est Elixyr præparatum.* In albo, *sulphur argenti mas est*, cætera sunt eadem. Si hæc declares per partes essentiales & instrumentales viui fœtus, *sulphura sunt anima: sed corpus Elixyr* vtrique. Spiritus autem est mercurius, quanquam vtriq; sulphuri etiam suus sit spiritus, qui cum mercuriali sociatus opus promouet, & administrat, sicut & in animalium plantarumque seminibus spiritus Plasticus constituitur, qui cum spiritu mundi in matrice recepto in idem opus conuenit.

Principium lapidis.

Nota, *hanc compositionem esse primum ortum lapidis* præcedentia fuisse tantum præparationem. Ideo & plærique philosophi hinc incipiunt suas descriptiones, & *studiosissime occultant mercurii apparatū, in quo sic totum est, vt ignorato totam artem ignores.* Vnde non immerito Pythagoras dixisse fertur: *ἀρχὴ ἥμισυ παντός*: quod alii dicunt: *Dimidium plus toto* ex Hesiodo: *πλέον ἥμισυ παντός*. Reliqua enim sunt lusus puerorum, & opus mulierum. sed principium requirit solicitum laborem, prudentiam, sapientiā, & experientiam. Qui de facilitate artis disserunt, huc respiciunt.

Ars facilis & difficilis.

Chaos.

13. *Chaos* dicitur mistura, vel pasta, in qua omnia sic sunt concorporata, vt nihil per se appareat, veluti in amalgamate ex hydrargyro & auro exacto. Ita & vna *hyle seu materia* fieri perhibentur, in qua omnia habent rationem potentiæ passiuæ, sed ex qua producuntur actus calore externo internum spiritum & ignem suscitante. Non manet aurum vel argentum, etiamsi sit adiectum materialiter, & sensibiliter. Nam *Elixyr per mercurium resolutum ipsum absorbet.* & in suam naturam conuertit, quantum potest, quanquam speciale principium delere non possit: sed dum patitur aurum ab Elixyre & mercurio, vicissim in vtrumq; agit, cum que sit formale, & sulphur habeat potentissimum, omnem materiam disponit, vt non euadere in aliud possit, quam in tincturam aurificam. Idem de argento dicendum pro sua specie.

14. Cum prima solutio & coagulatio peracta est, augmentatur lapis corpore & virtute. Ideo adhuc semel soluitur suo mercurio per modum imbibitionis, & inceratur donec penetret, liquescat, ingrediaturq; absq; signo volatilitatis, seu fumo. Quod si nimis fluidus est, amplius coquitur, &c. *Quo sæpius soluitur, & coagulatur, eo plus tingit*, quod tamen habet suam limitationem, *cum non possit finitæ res virtus infinita esse*; sed sufficiendum aliquando fermentum est.

Diui-

Diuinationes, seu problemata.

1. In albo opere pondera sunt terr*æ* tria, aqu*æ* duo, fermenti vnum. Quæritor problematicè, *si inæqualia sunt in compositione, & prius vbi nulla compositio fuit, non opus fuit ponderibus, quorsum aliqui iubeant Analicam propositionem obseruare.* Medici æqualitatem mensuræ vel ponderis designaturi vtuntur termino *Ana*. Inde aoatica propotrio æqualitatem infert. Num respiciuot ad æqualem fermenti mistionem, opinantes quantum habet sulphur, tantum & mercurium? Ita in mercurio nostru natura & ars vtrumq; adæquauit, vt *sulphur inuisibile* io illo tam poteos fit, quam mercurialis natura. Hæc autem ad virtutem, non ad corpora pertinent, fieriq; potest, vt paruæ molis potentia exæquet magni corporis virtutem, vel etiam vincat. Opottet autem æqualitatem ioter partes compositionis esse, vt homogeneum mistum fiat, quod & in naturalium ex elementis mistura requisiuit Aristoteles. Si non respexeront tam ad illa, quam ad matrimonialem copulationem, dicendum est, de viribus cogitasse in æquali, de corporibus in inæquali propottione. Analica proportio.

2. Cur non *calx viua* pro fermento eligitur, sed aurum, aut argentum? Nom frustra in particulari calx viua alba & rubea fiebat? Videtur Lullius ad compositionem vocare istas. Sed respondeti potest, eam potius corporis rationem obtinere quam fermenti seu aoimæ, si sit assumeoda: Et possit quidem ad vniuersale accommodari: Sed satius est vnicuique relinquere suum processum. Calx illa viua iam constat corpore & anima, seu mercurio & fermento, estque facta ex mercurio corporis, aqua mercuriali, & corpore ipso, quæ in vniuersali locum non habent. Calx viua.

3. *Quæ sit ratio vnionis trium*, quæritur. Azothus vult eum fieri *matrimonialiter*, eo modo, quo mas copulatur fœminæ, formaq; materiæ, agens patienti: At proponit *contritionem super mundo lapide*, vt fiant per totum similaris ossa, quæ *chaos* appellatur in se habens omnium elementorum, atque etiam ipsius cœli vires. Per minima debeor misceri Hoc autem naturali contritione potius, quam artificiali est conseqoendum, quomodo videmus sales aquis solui, & corpora actibus liquotibus. Imo *semen maris quando inugitur semini fœminæ in matrice, ita se afficiunt mutuo, vt inde fiat conceptus & corpus geniture spiritibus & liquoribus primum mutuo efferuescentibus; deinde amica quiete considentibus, vnde agente calore & spiritu in humore sequatur naturalis procreatio.* Enimuero posse quidem contritionem mercurii nostri cum auro vel argento ad modum amalgamatis fieri, vti & elixyris cum mercurio; sed postea in confusis sequi veram contritionem, & commistionem intrinsecam, arbitramur. Ita fiet contritio externa manu, sed interna à spiritu & natura.

4. Cur autor noster omittit signa, & processum huius operationis, vt potuissemus principia, media, & fioes eo exactius iudicare? An quia elucescit ex superioribus? Instituitur lapis albus coagulatus, fis olq; perfectissimæ albedinis, & potentiæ argentificæ. Finem itaq; cognouimus ex intentione. Ad hũe progressus est idem, qui cũ fieret elixyr, nempe primum fit solutio io sudorẽ; qui nigrescit peoitus, indeq; paolatim albescit cõtinuata coctione. Ideò in mbra medicina manifestius exponitur.

5. At cur io fermentatione non fit imbibitio, sicut io secunda operatioue? Vtrum quia ipsa seipsam massa abloit sufficienter, cum quantitatem iustam aquæ secum habeat, possitque hanc viribus suis consumere? Ibi vero cibatione opus erat particulari, quia imbecillior virtus non potuit totam copiam vel assumere semel, vel etiam concoquere.

6. Lapis benedictus candidus inbetur *eximi ex vitro*: conteri sobtiliter in lapide mundo: tertia parte aquæ suæ imbibi, & reponi in alueolum clarum, mundum, vt deouo soluatur in sudorem, & coaguletur. Fixationem & augmentationem, quattamque operationem hanc aliqui appellant. De Tritione manet superior quæstio. *Tertia* verò *pars aquæ suæ qua mensura censeatur?* Si totam respicimus, prima pars erat impulsa: secunda diuisa in duas, quarum vna cessit in nutritionem, altera in fermentationem. Si hic noua pars est, debuit in tres diuidi portio reseruata. Veruntamen etiam denuo fieri potest, ne iotertm exolescat, Neq; vero duntaxat tertia pars totius residuæ accipi debere videtur; sed & quod hęc tertia sit diuidenda in tres alias, quarũ vna inseruiat tritioni super mundo lapide; reliquę duæ paulatim sobmittantur per modũ imbibitionis particularis. Nã infans noster etiamsi annoã acceperit, ñ nondũ potest multũ cibum simul digerere Ideo particulatim est nutrieodus, cumq; omne nutrimentũ debitum receperit, tunc clauso ventriculo coctio est procurãda per gradus, vti conuenit.

7. Cum de frequentiore solutione, & coagulatione ad virtutis & corporis augmentum præcipit Azothus, ait, *fieri lapidem fixum, flantem in igni*, per omnia imperfecta metalla velocissimè gradientem, sustinentemq; pugnas super ignẽ aqua fusili, qui tingat, &c. *Quid est sustinere pugnas super ignem aqua fusili?* Num fixũ in fluxu perstare: Nam lapis aqua aut sal fusilis dicitur à facilitate liqoatioois cũ constantia, qualis est halioitrũ fixum & sal ammoniacus fixus. ὕδωρ χυτὸν, aquã fusilem Plato io *Timæo* ponit aurum adamantẽ, æs, &c. Lapis noster actu cõcretus postquam ignibus eliquatus est, ooo fugit in ista fusa specie. 8. Quæ vero est conoenientia inter præceptiooes Azothi, & Lullii *in clauicula cap.* 9. & 10? Nos dicimus *Azothum esse interpretem Lullii.* Ita habet Lullius *cap. 9. Pone illam tuam materiam* (qoæ dicebatur TERRA sigillata, sulphur nostrũ, & arsenicum, &c.) *in metreto forti supra quam pone amalgama factum de nostra calce viua, quæ facta erat in nostra prima practica, quam reducebamus in argentũ. Fieri autem debet de tribus partibus argenti viui vulgi, & vna parte nostræ calcis. Misceantur simul, vt supra: & pone super ignem cineritũ: Et videbis materiam moueri: Tunc auge ignem, & in 4. horis fiet albissima sulphurea, quæ cum fixa fuerit, coagulabit, & fixabit omne argentũ viuum, vncia vna super centum, in medicinam veram; & rursus in mille, & vsq; in infinitum.* Hoc est caput IX. Fermeotatiooem describi patet primum ex additamento calcis Lunaris: secundo ex virtute qua vna pars destruatur centum mercurii. Sed est obscuritas in aliqoibus. Idem ne est argeotũ io calcem redactum cum mercurio oostro amalgamare: & cũ mercurio vulgari? Azothus vult fermeorũ debere esse io calcẽ albam, fixam, & subtilẽ redactum. Idem volt Lullius. At quo modo? Azothus faciebat ex argento mercurium, coi addebat subduplum argenti puri elimati, Aqua fusilis. Lullii clauic. cula per Azothum exposita.

vt fieret amalgama,(quod difficulter fiet, si artificium ignoras. Nam qui Pragæ ex auro fecerant hydrargyrum, non potuerunt amalgama consequi.) Hoc duodecuplo argento viuo soluebat, & coagulabat in præcipitatum. Lullius calcem faciebat per argentum viuum & salem vt est *cap. 13.* Hanc imbibebat oleo tartari, & menstruo fœtente soluebat in mercurium. Hunc effundebat amalgamati ex argento & hydrargyro. Totam offam per gradus caloris & colorum præcipitabat in albissimam calcem philosophorum. In hoc ergo conuenit vterque. At videtur in vniuersali desiderari non argenti præcipitatum, sed argentum ipsum: quia *fermentum albi debet esse argentum*; & vt citrinissima calx auri requiritur in opere rubeo, ita hic albissima argenti. Veruntamen manifestum est *in calce alba esse seminariam vim & sulphur argenti*; & videtur in hoc esse compendium, si quis particulare prius elaborauerit. Si autem non incepit à particulari, tunc necesse est argēteam sua natura calcem assumere, aut scobem, vel folia. Idem est iudicium de argento viuo, & mercurio nostro. Si habes calcem albam viuam, argentum viuum vulgare purgatum lotione satis erit in amalgamatione fermenti: Si non habes, frustra facis amalgama cum populari hydrargyro, quod non potest soluere auri claustra, sed sumendus est mercurius noster iuxta Azothum. Quod autem *Lullius metretum forte poscit*, perinde est, ac si *phiolam ex vitro robusto & firmo* nominasset. Imponit etiam totam quantitatem simul, & non recludit vas ante finem eodem modo, quo noster autor. Adhibet ignē cinerum, qui est secundi gradus; Iam enim materia est fixa & potest eum tolerare, quanquam nondum tota. Ideo & cinerum ignis graduatur ita, vt leui calore motus, seu agitatio, ascensio, & descensio reciproca, procuretur. Hoc cessante aucto igni per quatuor horas color albissimus elicitur. Id acriore calore peragitur, quia motu cessante, certum est, materiam esse fixam, nec metuere pœnas ignis. Est autem intra tertium gradum subsistendum, quia *quartus non argento, sed auro debetur*. Ita perfectus est lapis pro 100. partibus tingendis. Verum adhuc duo restant; vnum est exploratio perfectionis; alterum multiplicatio, seu exaltatio, vt vna pars cadat super mille, &c. vbi Lullius indicat in prima proiectione *non statim fieri argentum ex mercurio vulgi*, sed *medicinam*, quæ proiectione sui prima vice centum procreat. Verum videamus de illo augmento.

Augmentū. *Capiatur sulphur iam multiplicatum: Deponatur in metreto: Ponatur oleum desuper, quod seruatum fuerat in separatione elementorum, & ponatur vsque sit mille: Post super cineres ponatur ad fusionem dando ignem primi gradus, secundi, & tertii ad albedinem vsque. Tunc frange vas, & inuenies laminam crystallinam albam: de qua pone super laminam calidam; & si fluat sine fumo, proiice vnum pondus super mille mercurii de prædicto, & totum conuertetur in argentum. Et si medicina non fuerit fluens, & fusibilis, depone eandem in crusibulo, dando de oleo guttatim, quoad fluat vt cera: Et tunc medicina vestra erit perfecta super mille; & poterit multiplicari in infinitum.* Adhuc Lullius. *Sulphur* est lapis albus ex fermentatione ortus. *Oleum* est mercurius noster, ex quo primum ortus est lapis, & qui seruatus fuit huc vsque, cum præpararetur per modum destillationis elementorum. Poni iubetur ossa in cineres ad gradum caloris secundum. Iam enim breui coufici potest sine metu effugii in isto gradu propter fixitatem. Veruntamen vt supra, ita & hic ignis cinerum est graduandus propter oleum volatile, quod superat in solutione summam fixi. Finis huius graduatæ coctionis est *Lapis seu tinctura alba instar laminæ crystallinæ in vitro coacta.* Hæc est præparatio. Azothus noster oleum distinctius iubet addere, nempe per modum imbibitionis; & cuiusmodi sit oleum, indicat, dum vocat *aquam suam*, scilicet lapidis nostri, quæ est *mercurius noster*. Definit & quantitatem.

Lullius declarat Azothum, & ab eodem declaratur.

Lullius vero addit aliquid amplius, nempe perfectionis explorationem, quæ similiter inuenitur apud Arnoldum. Quod autem Lullius dicit, medicinam posse in infinitum multiplicari, id Azotus interpretatur apertius vt habes in litera. Nota *lapidem fermentatum* à Lullio vocari *S V L- P H V R*, quod vocabulum habebat etiam elixyr *capite* 8. Fermentationem appellat multiplicationem, vt & sequens incrementum per repetitionem operationis. Vnde intelligis, augmentationem, & multiplicationem sæpe commutari. Alias *multiplicatio singularem sensum habet*, & significat instaurationem eius à fermentatione, vbi pro fermento est metallum; pro corpore tinctura; pro spiritu mercurius vulgi: Sed *vitare oportet calorem validiorem, alias non fit multiplicatio, sed conuersio.* Azothus pondus per tertiam partem aquæ expressit: Sed Lullius finem, cum dicit, *ad molliciem addendum esse oleum*, nempe vt sit sallæ crassæ instar vel mellis. Nam in imbibendo non spectamus vltimam exiccationem, sed tantum combibitionem. Hanc postea solutio & coagulatio in Hermetico vase sequitur. Laminam calidam, in qua probandus est lapis, alii candefactam ponunt. Debet esse ærea, vel ferrea. Cætera sunt aperta.

Sulphur fermentatum.

Nota benè.

Iohannis Azothi Pars postrema.

De elixyre rubeo ex albo.

SI vis lapidem album conuertere in tincturam Rubedinis ad solificum, sic facito: ℞ *lapidem album. Diuide eum in duas partes. Vnam augmenta ad elixyr album, vt dictum est, cum AQVA SVA ALBA reseruata, & fermento. Sed alteram partem pone in vitrum philosophorum mundum, & sic pone in furnum suum, vbi da ei ignem competentem, donec vi, & potentia digestionis in rubicundissimum conuertatur lapidem, qui apud philosophos dicitur sanguineus, aurum purpureum, Rubinum, Corallus, sulphur rubeum. Colore hoc viso excipe REGEM gaudenter, & si volueris eum in tincturam ALTISSIMI elixyris transformare, tunc fermentato eius partes tres cum parte vna & dimidia auri purissime præparati, vt sit calx subtilissima, & citrinissima, & cum duabus partibus AQVAE SOLIFICAE artificialiter in vnum chaos reduc, connexione per minima, vsque ad occultum* (occultationem) *corporis. Impone hoc in suum alueolum in vaporoso igni, vt digeratur vsque ad finalem completionem,*

Nomina lapidis rubei.
Fermentatio rubra.
Aq. solifica.

tionem, & vt elucescat rubicundissimus lapis. Illum iterum augmentabis de parte sua solifica reseruata gradatim modo digestionis ignis fortioris, & procedas augmentando eum de sua parte solifica reseruata, iteratis vicibus: quia quanto plus auges, tanto fit melius, & plus tingit, ita vt vna pars eius in primo gradu perfectionis tingat centum partes mercurii abluti in crusibulo positi super ignem, vt feruat, in aurum optimum, aut Lunam statim in verissimum aurum obrizum melius omni naturali. Et posset in reiteratione lapis augeri, vt tingeret mercurium, & Lunam in infinitum: Et si mente comprehendis, habes preciosum thesaurum incomparabile arcanum.

PHILOSOPHI: *Lapis noster est lapis trium colorum, NIGER in primo, ALBVS in medio; RVBEVS in vltimo.* Alius: *Calor agens in humido, primum generat nigredinem; in sicco, operatur albedinem, in albedine citrinitatem.* Nam album nihil aliud est, quam nigredinis perfecta ablutio. Ea multo albo collecto per fortiorem ignis digestionem mutatur in citrinum. Videntes albedinem in vase apparere, certi estote, quod RVBOR in illa albedine occultus est. Tunc non oportet vas extrahere, sed solum fortiter e oquere, quousque Rubeus fiat. *Laudetur Deus sublimis naturarum, qui creauit istam naturam, & dedit illi substantia talem virtutem naturalem, quæ in nullis aliis rebus naturalibus sic reperitur.* Notate ergo verba: signate mysterium: QVIA HIC sub paucis scriptis collectus est, & constructus TOTIVS ARTIS Alchymiæ occultissimus intellectus *simplici & plana verborum explicatione sine vlla palliatione*: quod DEO TESTE *in singulis philosophorum libris nihil melius continetur quam ea quæ supra scripta sunt.* Ideo ROGO quam maxime, ne vlli impio, aut superbo offeras TANTVM SECRETVM SECRETORVM OMNIVM, ne forte iram omnipotentis incurras, & tanta sapientia PORCIS & Tyrannis non est largienda. Secus si feceris, sit tibi DEVS omnipotens contrarius, ne istud opus perficere possis: Quia Dominus cui vult, dat illud, & demit, à quo vult, cui GLORIA IN SECVLA SECVLORVM. AMEN.

Philos. testimonia. *Album quid.* *Nota.* *Sine palliatione.* *Noli timere, Nemo enim tibi credit: Et tunc liber inuentus est in loco abstrusissimo chartacea cloacaria inscriptus.*

Finis Iohannis Azoth.

NOTÆ.

Totius arcani complementum habes *in vltima hac parte Azoti, exceptis arte faciendi ingressum, proiectionis industria plana, & multiplicationis modo*, quæ duo tamen quodammodo attingit, de illo in totum silens. Partes tractationis sunt. 1. Quomodo elixyr album sit conuertendum in rubeum. 2. Quæ sit ratio formentationis rubei elixyris. 3. Augmentatio multiplex. 4. Virtus tingendi iuxta gradus augmenti. 5. Proiectio paucis tacta. 6. Materiæ seu subiecta recipientia tincturam & transmutationem. 7. Multiplicationis mysterium paucis tactum. 8. Confirmatio per sententias philosophorum, in quibus tamen occultata est informatio singulis operationibus communis 9. Gloria Dei, quæ finis primus. 10. Mysterii custodia ab indignis seu signatura & silentium Harpucraticum. 11. Obtestatio de non reuelando. 12. Nomen auctoris.

1. Lapidem album vocat hoc in loco *elixyr commune album* iam duabus operationibus confectum, & de cuius parte aliqua fermentationem, tincturam & medicinam albam docuit facere.

2. Is conuerti iubetur in Solificum, hoc est, tincturam Chrysopœam, cuius vi ea subiecta materia aurum possit fieri.

3. Diuisio autem fit in partes duas siue æquales, siue inæquales pro artificis intentione, & voluntate. Quidam plane non student albo operi, quod argentum longe vilius sit auro, & quod inde non summi soleat medicina vniuersalis. Quidam student quidem etiam huic, sed fermentant simul vtrumq; in vasis diuersis, vt idem ignis, idemque furnus & opera eadem impendatur, verum vsque ad quartum ignis gradum, quem lapis albus non requirit.

4. Vasa nominantur *vitrum philosophorum* mundum, & *furnus arcanorum*, de cuius constructione, vt tantum vaporosum ignem conferat, multi scripsere. Expressit formam *Rupescissa*: aliam vitream *Khunradius*: aliam alii repræsentant, delectanturque *Acedia* plærique; sed nos formam nostram ex mente philosophorum *alibi* dedimus. Hoc requiritur, vt operi accommodetur *Athannor*, quocunque sane modo informetur. Debet esse concameratus ad reuerberandum calorem: Debet spiracula, & regimina habere, item aliquà fenestratus esse ad inspiciendum vitrum, quod in eo mediu sic disponi debet, vt conspectui pateat, & vndiquaque admittat calorem. Ideo locatur in tripude armillari arcanorum. *Furnus Athannor.*

5. *Ignis competens* nominatur vaporosus: sed qui nihilominus graduatur generatim & speciatim vsque ad siccitatem, postquam in rubro lapide nullus ignis est magnus: In albo non peruenitur vltra gradum tertium, argumento argenti, quod maiore igne dissipatur, quanquam ignis cineritii, & excoctionis non sit paruus. Sed tunc medicaminibus, & subsidiis defenditur à detrimento.

6. *Elixyr Rubeum Rex vocatur*: Sed nondum viuus, nec diademate insignitus. Vt plenitudinem potentiæ & dignitatis obtineat, amplius sudare cogitur. *Rex.*

7. Gaudenter seu cum gaudio est ea vase extrahendus rex, quia spe certus es, mox tincturam confectum iri, eamque breui. Neque enim iam prolixa expectatione est opus.

8. Proportio fermentationis, seu matrimonii est eadem cum fermentatione alba; Nam *elixyris rubei tres partes, calcis auri tenuissimæ pars vna & dimidia*, vtpote subduplum ad elixyr; *mercurii seu aqua solifica dua requiruntur.* Hæc tria concorporanda sunt, vt chaos fiant, rudis, indigestaque moles, in qua nequeas dicere, hoc est aurum, hoc mercurius, hoc elixyr. *Proportio.*

9. De igne vaporoso *ante* dictum est, quod spiritus calidus tantum debeat ad vitrum peruenire à latere, sursum reflexè, & ab imo, non autem flamma, aut recto allapsu, sed ad formã conceptus in vtero matris calorẽ excipientis. Is ignis vsq; ad finẽ perseuerare debet, donec nimirũ ebullitio, ascensio, descensio & colorũ mutatio cesset, sitq; vnus omnino in toto color. Cum rubedo, & quies apparet, ignẽ intendere valide oportet, vt totũ fiat vndiquaq; homogeneum. Ideo tũc nõ amplius vtimur

furno

Fixatio post fermentationem. Inceratio.

furno arcanorum, sed libera flamma fornacis pneumaticæ. Ita absolutus probandus est num satis sit fisus, aut etiam nimis asper, vti Lullius in albo monuerat, si quidem tingere tunc volumus. Præstat autem sequens quoque augmentum addere, & sunc explorare instam fixionem, à qua & ipsum opus nomen FIXATIONIS traxit. Ibi præcipitur de inceratione, si lapis non habet naturam salis fusilis fixi, estque asperior, quam lex sequitur.

10. *Gradus* tincturarum sunt manifesti. *Projectio* notatur duplex, vna super mercurium seu argentum viuum vulgi: altera super argentum. *Hydrargyrus debet in catino feruefieri*, donec scandat & fumet. Tunc projicitur super ipsum determinata quantitas: Tegitur carbone, & acriter insflatur folle iusti venti. Tandem aurum extrahitur, & examinibus subiicitur mallei, coticulæ, cupellæ, sulphuris, antimonii, Regiæ, Coloriti, &c. Debet esse melius naturali, seu altius tinctum, & nihil, nisi meta tinctura, ita vt si velles ex eo tincturam abstrahere relicto albo corpore, quod fit in naturali, non posses. Ideo Paracelsus gloriatur se aurum perduxisse ad caractas 28. & 32. si credere mendaciis assueto volumus. Vidimus tamen aurum artis inæquali colore; & prout etiam artifex fuit, & laboris industria, materiaque bona, ita graduatur.

11. Quod in laudem Dei tanquam finem primum & principalem confert artem, confirmat aliorum iudicium, qui volunt, *hoc mysterium aut inuenire, aut facere hominem pium.* Est enim admirabile Dei per naturam opus in omni philosophia nihil habens comparandum. Inferius quidem est amore genesis humani & redemtione per filium, omnibusque miraculis seu Christi, seu legatorum eius: Veruntamen inueniuntur, qui hoc longe impossibilius esse, & minus credibile statuant, & affirmare audactes non vereantur, *se ne oculis quidem suis credituros*, sique factum aurum fuerit, variis præstigiis & elusionibus etiam Sathanicis id potius, quam potentiæ naturæ & artis per Deum hominibus manifestatæ acceptum relaturos; *quos nos contemnimus, & sua vesania relinquimus.* Nostes autos non ab homine aut hominis industria vim illam deducit, *sed à Dei munificentia erga genus humanum.* Hinc sequuntur fines subordinati, *Dilectio proximi* scilicet ad sanitatem conseruandam, vel si perdita est, restaurandam: Deinde *adiumentum pauperum, & ministerii Ecclesiastici*, si processimus vsque ad Chrysopœam. Est & Reipublicæ sua parata vtilitas: Sed hominum vitio euenit, *vt non sit tutum, istud artificium publice profiteri, & exercere.* Deus ergo retrahendo suum bonum magnates egregie punit. Cum enim exemplis certissimis persuasi sciant artem esse veram, perpetua cupiditate eos æstuare, & tabescere neque sinit in veros artifices incidere. *Falsos* autem & *sophistas pro pœna immittit, vt dum nolunt credere veritati, & compescere appetitum, credant mendaciis, & sic decipiantur.* Suspendunt impostores à parabolis. *Quid hoc aliud est, quam sua stultitiæ monumentum erigere, & publice spectandum proponere?* Cur enim credidesunt Paracelsicis iactatoribus? Cur veros philosophos non auscultant? Qui armatus est philosophia vera, non auditur. Qui aduolitat ex fumis caminis Paracelsistarum, & proiicit artificæ artis ampullas, is primus est in magnatum penetralibus, sed exitus declarat morbum.

Magnates inhiantes auri montibus luduntur iusto Dei iudicio.

12. Bonus Azothus putauit, contra Dei voluntatem esse, si id scriptum in aliorum manus perueniat. Ideo iubet *notare verba, & mysterium signare.* Quia vero id impossibile est cauere, saltem vetuit impiis & superbis offerri. At ne huc quidem cauere potuit. Deus inuidus quidem non est, sed suum Solem bonis malisque immittit, imo in hoc mundo improbis sæpe maiores diuitias largitur, quam piis: Veruntamen si nostri libri publicentur, ipse scit rationes indignos arcendi. Sicut enim Christi conciones & opera ab audientibus & videntibus quidem percipiebantur, sed interim nec audiebantur, nec videbantur vere; ita agitur & cum mysteriis chymicis. Ille liber Azothi est in angulo quodam bibliothecæ iouentus, tectus vilissima opertura, manu scriptus, & plane neglectus: quem etiam si videas, piperi potius, & sulphuri capiendo, ne quid abiectius dicamus, destines, quam lectioni, cum sit Thesaurus omnium thesaurorum mundi huius post diuinam sapientiam canonicarum scripturarum, possintque mille amplissimæ bibliothecæ fructu eius comparari. Quidam licet legant, tamen contemnunt, quia falsam putant esse Chrysopœian. Quotus vero quisque est, qui intelligat lecta? Nos dum omni studio hanc artem explanamus, etiam à chymiatris superciliosissimis & Paracelsistis arrogantissimis *putamur de rore populari, vel sale loqui*, & arbitrari *ex rore posse fieri lapidem, vel sale.* Idem euenit etiam aliis. Adeo vero efficax ille a Deo immissus error est, vt qui maximè student arti, eam in portentosissimis rebus quærant, & aliqui fabulas poëticas admirentur, aliqui Salomonis canticum detorqueant; nonnulli Epistolas Senecæ; & si quid vetulorum respondere videtur opinioni, proh hominum fidem quantopere sibi placent! Interim aspernantur manifestissima. Hoc sub sole infortunium datum est hominibus, vt spreta sapientia vanitatibus occupentur.

Pœna diuina est bonos libros contemnere, stultos magnipendi.

Diuinationes.

1. Azothus noster in opere rubeo requirit aquam solificam, nulla facta mentione Lunificæ in albo. Etiam Lullius duo habet menstrua, vnum pro dissolutione calcis potatæ oleo Tartari; alterum pro dissoluendo lapide, licet vtrobique sint res eædem, & ferè eadem pondera, aurumque vitriolum in posteriore excedat. *Num ergo re vera sunt duæ aquæ?* Nos non putamus, duas esse necessarias. *Vna enim est radix vtriusque & elixyr idem commune rubeo & albo*, neque quicquam aliud accedit ad mercurium, quam aurum in rubeo, & argentum in albo. Itaque *Solificus* idem mercurius dicetur, cum ad lapidem aurificum vsurpatur; *Lunificus*, cum ad argentum: vel Solificus, quia facit Solem nostrum sulphureum & ignem: Lunificus, quia nostram Lunam seu album elixyr. Interim autem substantia non differt. Si putas, mercurium ex corpore argenti factum esse Lunificum, ex auri corpore Solificum, nisi confugias ad calcem Lullii, quæ possit esse pro fermento, falleris.

Alia

Alia ratione Solificus, & Lunificus fit, cum per eum extrahuntur essentiæ auri & argenti, quod vt faciat, in aquam mercurialem, seu menstruum soluens conuersum esse oportet. At tunc non est magni operis. Est & Lunificus, & Solificus in abbreuiato, de quo *paulo post*.

2. Quæritur, cur necesse sit ad rubeum opus elixyr commune diuidere, & partem solificam ante fermentationem rubefacere. An non idem album sulphur possit rubro fermento ita immutari, vt formã rubri lapidis perfectionemq; accipiat? Eadem aqua tinctura croci fit crocea, cyani cærulea: Non opus est mutatione præcedente. Communis materia balbutit ad vtrumque, estq; omnium formarum determinatarum pariter capax. Verum in hac sequenda est Regula: *Fac vnamquamque speciem cum sua specie, & quodq; genus cum suo genere.* Sulphur album propinque est de natura argenti; remotè de natura auri. In fermentatione requiruntur dispositiones propinquæ. Album sulphur aëreum est. Huius ergo fermentum similiter est affectum. Rubrum est igneum. Non sunt genera mutanda. Alias perit homogenia.

3. Cur Azothus axiomata philosophica de coloribus distulit in finem operis? Videbantur enim accommodanda suis locis. Loquitur de colorum permutatione, quæ fit in singulis operationib⁹ ad rubrum, & habet generale præceptũ, quod licet scientificè præcedat, tamen interpres etiam potest submittere, tanquam argumentũ, quo thesis cõfirmatur, aut alio modo agnitur. *Tres colores principales* sunt in omni repetitione solifica & ordine naturali: *Niger* est primus, *albus* secũdus, *ruber* tertius: quanquam enim inter album perfectum & nigrum intercedat *Iris*, seu cauda pauonis, in qua ignea vis sulphuris apparet: tamen non annumeratur coloribus solennibus, vti nec viriditas, & citrinitas. Ordo iste necessario spectandus est, quia colores coincidunt cum naturalibus materiæ dispositionibus, quibus paulatim ab imperfecto procedit, & mutatur in perfectum lapidem: Et vt hæc consecutio naturalis possit seruari, oportet te arte quoque procurare. *Praeuentio enim est periculosa. Niger color* est primus, isque in putrefactione à calore modico in humidum dominans agente proficiscitur. Intelligis ergo, te in initio debere calorem exiguum administrare, & operam dare in vnaqualibet repetitione, vt humiditas abundet. Quod si calor foret excessiuus, & siccitas anteuerteret humiditatem, nigro colore excluso rubrum, vel album produceres, & opus peruerteres. *Iris*

Maturitas non fit ante tempus legitimum, nec profeceris festinando aucto calore: sed opus corrumpitur. Ideo nec nigredo suo loco mouenda est, nec albedo, nec rubedo; cumque illa sit cum dominio humiditatis sub caloris gradu primo, qui est balnei, seu fimi: albedo cum dominio siccitatis aereæ ex humidu nigro emergentis: rubedo cum ignea siccitate ex albedine procedente, ita vt hic sit calor summus, in albedine medius ex secundo in tertium graduatus, patienter hæc sunt expectanda, atq; ita etiam arte iuuanda. *Inde & signum capimus legitimi caloris.* Quod autem albedo sequi debeat nigredinem, Azotus probat albedinis definitione. Si enim est *albedo nigredinis ablatio*, fitq; processus ex contrario in contrarium: albumque nigro est oppositum ita vt & Aristoteles nigredinem priuatione albi, & contra albedinem priuatione nigri definire ausit: *manifestum est, nigredinem antecedere.* Idem & generationis motu demonstratur. *Nigredo enim quasi corruptio quadam & non ens est: albedo vero generatio & ens:* A non ente, ad ens naturalis est progressus agente calore determinato. *Qua etiam putrefiunt, humido adhuc abundante ferè nigrescant.* In opere nostro est putrefactio quædam subordinata coctioni perfectiuæ. Sed vnde *rubedo?* Chymici hanc *vltimum colorum* esse deprehenderunt in his, quę ignem vltimum sustinere possunt *Ignis* quidem *in sua puritate est albus*, vt videre est in pura flamma & cœlestibus ignibus: Verum vbi corpulentia & spissitudo cum gradu summo caloris concurrit, rubedo existit, vt in pruna, ferro candente & similibus. Hinc & aurum perustum sanguineum est, & ferrum, & æs, cum cæteris metallicis vltimo crocescunt seu coccina fiunt Tyriæ purpuræ dibaphæ instar. Verum hoc cum dispositione naturarum coniunctum est. Intellige ergo in nostro opere ideo succedere rubedinem albedini, quia prædestinatione naturali ita affecta est materia, vt si in albedine calor & siccitas præualeat, inde existat rubedo. Talis autem est noster mercurius, vt vel ex præcipitatione saltem vulgari innotescit. Nihil ergo mirum in putrefactione exoriri nigritiem, in coctione albedinem, & assatione rubedinem. In nigredine nihil perfecti est. In albedine gradus quidam sunt, perfectissimumque sortitum est argentum. Ideo tunc mercurius ad argenti formam dispositus est, cum perfectam albedinem est nactus: Ad aurum vero, cum perfectam rubedinem. Concluditur ergo, artificem primum apparente nigredine, rectè operari & bona spe esse, si perrexerit leniter, albedinem certo secuturam; & hac quoq; acquisita non posse rubedinem deesse, quia nulla alia industria hæc conciliatur, quam caloris pertinacia. Tunc oportet solum fortiter coquere, quoad rubeus fiat lapis, inquit Azotus noster. Hæc quidem ita se habent in præparatione elixyris vsq; ad fermentum rubeum (ad album enim non opus est rubedine) Interim cum reiteramus & multiplicamus, quanquam subinde tempore breuiori, non oportet deesse eadem colorum signa vsque ad vltimam rubedinem in solifico: albedinem autem vltimã in lunifico. Ideo ad posteriora quoque se extendit de coloribus admonitio.

4. De tinctura rubra asserit Azotus, quod in primo gradu perfectionis tingat 10 0. partes mercurii feruefacti in aurum: aut Lunam statim in verissimum obrizum aurum melius natiuo. Quæritur, sitne distinctio inter id aurum, quod optimum dicitur ex argento viuo fieri, & alterum, quod ex argento obrizum minerali præstantius: & cur hîc adiiciatur STATIM. Num ergo ex mercurio non fit statim? Loquitur de prima proiectione, qua super argentum viuum facta non statim fit aurum, sed *medicina*, atque etiam tinctura: Et si exaltatus est lapis ad nobilitatem, subtilitatemque vberiorem, vti Arnoldus indicat, etiam secunda super hydrargyrum proiectio exhibet non metallum, sed adhuc *medicinam*, quæ tum demum ex mercurialibus aurum educit. In argento iam fixitatem suam habente dissimilis ratio est. *Tinctura virtus inæqualis in subiecto inæquali.*

Quia

Quia enim id proximè aurum est, ideo & prima statim proiectione lapidis aurifici fit aurum. Mercurius abest longius. Ideo primum sui similitudinem in argento viuo lapis procurat. Imperfecta metalla melius transmutantur per tincturam elaboratissimam. *Differentiam autem subiectorum facere differentem auri bonitatem*, non est difficile iudicatu, nisi tinctura sit fortissima.

Abbreuiatio. 5. An non potest in compendium contrahi opus? Paracelsus sane veteres irridet, quod tantis ambagibus ad ærarium rubri Leonis contenderint, præsecatque præparationes innecta quadam concordantia astrorum cum inferioribus, *iubens nihil aliud sumere, quam Rubei Leonis sanguinem, & gluten aquilæ albæ*, quæ sunt duo astra chymica, quæ cum terreno argento viuo, & imperfectis sic concordant, vt postquam illa fuerint exaltata, hæc libenter patiantur se immutari, non in tincturam, quod videbatur requirere finis naturaliter agentis, sed in aurum, ex quam tinctura erat orta. Verum quod ad veterum institutum attinet, illi longè diligentius inuestigarunt naturã rerum, quam ebriolus Paracelsus. Deprehensum est, *naturam ex solo argento viuo, cum in id inciderit sulphur analogum, longo annorum spacio gignere aurum*. Idem & chymicus arte poterat procurare, modo illud sulphur minerale obtinere, & arti obediens reddere nosset. Compendium autem inuentum est per *sulphur ex auro iam maturo reductum*; Et vt naturam sequerentur, iidem mercurium præparando dispositum reddiderunt ad auri sulphur excipiendum: postea per modum fermentandi id sulphur ex auro intulerunt, atque ita consecuti sunt vim quandam naturæ, quæ iam excepta & in subiectum tractabile coacta ab illis in immensum exaltatur, adeo vt *ex mercurio præparato & auro fœcando sulphur aurificum merum, validumque fiat*, cuius proiectione breuissimo tempore id obtinent artifices, quod in natura vix mille annis creditur nasci. Legitimum hunc esse processum, inde patet, quia *naturam ducem sequitur*, vt tota artis ratio exigit, fatente etiam Aristotele, in naturalibus & artificialibus vasis eandem coctionem fieri posse, nisi quod Dei benignitate ars alicubi vincit naturam, facitque meliora, & elaboratiora. Multi tamen abbreuiationes minus operosas sibi arrogant, adeo vt non desint, qui putent, se lapidem mense, septiduo, triduo vel etiam dierum conficere posse, quod nos concedimus his, qui tincturam habent, & sciunt modum multiplicandi. *Alias licet etiam statim incipere à coniugio Solis & Lunæ, veluti cum mercurium in aquilam albam per sublimationem conuertimus, adeo vt iam sit merus spiritus fœcundus de natura fœminea calida humida: deinde hunc per tartarum reductum debita proportione* (vnius ad tria) *cum auri tinctura, quam oportet per aquam mercurialem cœlestem procurare, & non per regias auri destructiones, coniungimus, vt fiat offa, vel pasta, quæ & amalgama dicitur: Insuper hanc inclusam phiola obsignata coquimus industriè per gradus ignis, vt ex nigredine per albedinem in summam rubedinem pergat; tandemque hanc tincturam per mercurium nostrum denuo soluimus, & coagulamus. & si volumus, etiam amplius procedimus reiteranda semper in secunda multiplicatione cum nouo auro: consequimur tandem optatum aliquanto compendiosius, nec cogimur primam & secundam operationem in solo mercurio instituere.* Verum *omnes pertinentes indicant in veterum processu manendum donec artifex quam peritissimus euaserit.* Cogita, quam facile errare possis, si statim auri tincturam, quæ est ignis validus, cum mercurio nostro committeres. Nam pauco ignis excessu rubedinem omissa nigredine & albedine eliceres, atque ita opus peruerteres.

Omissa ab Azotho. 6. Quæstio est, cur Azotus non faciat mentionem *auri potabilis*, quod tamen omnes recentiores volunt ex hoc fundamento procedere, & eadem arte fieri. Idem cum de vsu ad metalla transmutanda sæpe differat, nihil habet *de morbis humanis*: cumque alii etiam *olei* faciant mentionem, & *gemmarum* per lapidem: Item *vitri malleabilis* reddendi, & *separationum ex aquis*, nihil tale habet Azotus. Arbitramur, ipsum primarium philosophorum scopum respexisse saltemque habuisse summo fine expresso, cætera experientiæ, & industriæ cuiusque reliquisse Interim autem & Lullius *in suo repertorio* nihil de gemmis & vitro habet. Azotus est Lullii hoc in opere interpres. Sed nec cum nostro æuo plures reperti sint, qui lapidem aurificum habuerunt, *nullus tamen eum ad morbos humanos legitur, aut auditur adhibuisse*. Putamus, caussam esse, quod si ad medicinam humanam debeat fieri, omittendus sit scopus metallicus, & *non possit idem morbos sanare, & simul metalla transmutare*. Quis autem est quin per lapidem aurum quærat? Nos tamen adhortamur studiosos, *vt medicinam humanam potius spectent*. Illam autem consequentur compendio, si absque longo processu statim mercurium nostrum cum auri calce perfecta & per modum tincturæ præparata iunxerint, & in Hermetico vase secundum artem coagulauerint Hic est *præcipitatus noster medicus in omni morbo sanabili commodus*, si solerter dirigatur, id quod per additamenta fieri oportet, si modo directione indiget Catholicum per totum corpus se extendens. Inuenire vero hunc vsum est apud Arnoldum & alios nonnullos. *In aurora consurgente, & clangore buccinæ* quatuor virtutes enarrantur. *1. ad morbos humanos. 2. ad metallorum perfectionem. 3. ad lapides in gemmas transmutandas. 4. ad vitrum ductile* reddendum. Vide *in artis auriferæ volumine primo pag. 241. & 541*, editionis Basiliensis an. 1593.

Oleum tingens. *Oleum* qui volet ex tinctura sicca, is id consequetur *inceratione repetita*. Cogitur autem id oleum in frigore; resoluitur calore, vt solent & alia ex humore vnctuoso, seu butyro argenti viui sublimati. *Rubinum* preciosissimum si velis, illiqua crystallo per boracem fuso tincturam. Est autem etiam per se Rubinus in sua coagulatione solida.

Aurum potabile mysticum. *Aurum potabile per se non fit: Sed oportet per incerationem in olei facilitatem redigere. Huic affunde vini spiritum nobilissimum, seu quintam essentiam. Digere: abstrahe lenissimo calore, affusaque alia procede similiter pluribus vicibus, donec placeat consistentia, qua in liquorem se diffundat.* Aliqui obseruant modum tincturarum.

7. De Lullianæ clauiculæ cum Azotho in opere rubeo collatione. Ita habet *cap. 11. clauiculæ: Accipe in nomine omnipotentis Dei quatuor vncias de lamina prædicta. Dissolue in aqua seruata de lapide. Cum dissoluta fuerit, pone in balneo ad fermentandum per 9. dies: & capias duo pondera de calce nostra rubea, & proiice in prædictum vas. & fermentetur per nouem dies. Post destilletur in Alembico in balneo. post super cineres, dando ignem primi gradus, quousque materia fiat nigra: quæ est nostra SECVNDA DISSOLVTIO, & nostra secunda Eclipsis, quam fecit Sol cum Luna, quod est signum veræ dissolutionis & coniunctionis masculi cum fœmella. Post auge*

ignem

ignem usque ad secundum gradum ad citrinitatem materiæ. Deinde fortificetur ignis quarti gradus, donec materia fuerit fusa, sicut cera in colore hyacinthi, & est materia alta, & regalis medicina, quæ prompte curat omnes infirmitates corporis ægri, & conuertit omne metallum in aurum purum melius naturali. Et nos reddamus gratias Saluatori glorioso, qui in gloria cælorum regnat TRINVS & VNVS in æternum & vltra. Hæc Lullius, quem impossibile est intelligere sine Delio naratore, aut peritia artis. Delius narator nobis est Azotus. *Accipe quatuor vncias.*) Partem de elixyre albo quotam velis, exempli gratia vncias quatuor. *Dissolue.*) anticipatio est, Nundum enim soluitur, sed prius coquitur vsque ad rubedinem. Deinde soluunt seu sola, seu etiam calx auri. *Ad fermentandum.*) non vt iam in balneo fermentetur sine calce auri; sed finis posterior indicatur. *Per 9. dies.*) tamdiu debes in bono igne detinere, donec rubedo fixa emergeret, quod fieri potest critico vel climacterico aliquo termino. *Capiat duo pondera.*) Azotus dimidium calcis ad elixyr sumit. Intellige ergo hic vncias duas, si quatuor fuerunt elixyris rubei. *Proiice in prædictum vas.*) Coniunge sulfurum elixyr cum calce, siue id fiat conterendo, vt Azurus vult, siue alio artificio. *Vt fermentetur per 9. dies.*) idem tempus certum pro incerto: sicut & menses philosophorum non sunt determinati semper. Finis autem fermentationis respiciendus est. *Post destilletur.*) Cum dicat post, consecutionem & ordinem indicat. Vnde possumus etiam hanc sententiam nouendii explere, antequam calor adhibeatur, debere relinqui sibi misturam, vt penitus subigatur partibus humidis per omnes siccas penetrantibus. Mentio vero alembici & cineium tuta est mystica. Neque enim hic adhibetur alembicus, aut localis destillatio; sed ita primus gradus ignis describitur, vt secundus per cineres, quanquam nec aqua, nec cinis sit in Athannore. Sequitur autem statim explicatio, cum iubet dare ignem primi gradus, quousque materia fiat nigra; nec ab hoc gradu desistendum est, donec solutio totaliter est peracta: tunc secundum gradum paulatim incipimus, & siccitatem seu coagulationem procuramus. Interim fit sphæricus seu circularis motus materiæ, quo cessante secundus gradus plenus administratur, cumque procedit perfecta albedo, tertius, qui continuatur vsque ad citrinitatem, & tunc quarto gradu plena rubedo elicitur, idque etiam extra Athanorem igne violento. *Quæ est nostra secunda dissolutio.*) Secunda nimirum, quæ coniuncta est cum Eclipsi. Prima fiebat in albo lapide, vbi dicitur *Eclipsis Lunæ*: Secunda est in rubeo, vbi vocatur *Eclipsis Solis*, à Luna seo mercurio nostro & elixyre. *Quod est signum veræ dissolutionis.*) Nigredo emergens est signum putrefactionis. Hæc autem interiores misti ligaturas soluit, vt etiam notum est physicis. Quamuis ergo etiam videatur solutio esse in amalgamatione: tamen vera non est. Eadem opponitur *solutionibus quoque corrosiuis, quæ non fiunt in mercurium, seu primam materiam, sed in puluerem & calcem.* Nota ergo, quod *necesse sit nostrum mercurium ex naturali argento viuo extractum esse: nam talem solutionem nullares naturalis præstare potest. Et coniunctionis masculi & fœminæ.*) Nempe spermatica. Non enim est coniunctio vera, cum aurum hydrargyro copulatur & cum eo subigitur, quia separati potest, nec hæret.

Destillatio mystica.

Mercurium philosophicum extractum esse ex naturali.

Vera coniunctio est duorum seminum confusione, & fermentatione mutua sic vnitorum, vt plane fit vnum homogeneum inseparabile. *Masculus dicitur semen ex auro extractum* per nostrum mercurium: *fœmina vero elixyr resolutum* per eundem, qui etiam cognatus vtrisque vtraque sic miscet & continet, vt ambo fiant vnius, eiusdem naturæ, & in vnum fructum contendant. *Auge ignem vsque ad secundum gradum ad citrinitatem materiæ.*) Distortus textus est. Nam ignis moderatus durare debet vsque ad quietem materiæ; & tunc gradus secundus procuratur vsque ad euidentem albedinem, à qua gradus tertius vsque ad citrinitatem sequitur. Est autem *citrinitas principium rubedinis*, quasi diluta rubedo, seu mistura ex albedine mutata, & pauca rubedine, quæ porro vigens exprimitur gradu vltimo. Non tingit lapis, nisi tingatur prius. *Donec materia fuerit fusa sicut cera.*) præfracta est textus. Quarto gradu obtinetur summa rubedo, quæ hyacintho comparari non potest siue flauum intelligas, siue dilutæ violæ. Carbunculo, rubino, pyropo, sanguini, cinabari puniceo, croco spisso, &c. æquiparatur color, & consistentia. Inceratio, per quam lapis fermentatus fit fusilis, vt cera, vel sal fusile, est noui operis. Nam cum iam fermentatio est peracta, terra nostra rubea benedicta imbibitur oleo nostro incerativo, hoc est, *mercurio olei consistentiam habente*, & digeritur per vices, vt solet fieri in imbibitionibus, donec super lamina candente liquescat ceræ instar. aut halinitri fixi. Ibi simul figitur, vt fluxus fiat sine fumo. Apparet hinc, quantæ tenebræ sint in Lulliana clauicula, licet titulus promittat apertionem, & manifestam declarationem omnium, quæ Alchymia continentur. Sic beneficio Azoti nostri Lullium aperte loquentem auscultare possumus. In recapitulatione addit, *si de lapide fluente fixo, & fundente vnum pondus proiiciatur super 1000. mercurii vulgi, mutari in aurum finissimum.* Sed nobis sufficiat illud Azoti NON STATIM. Nam primis proiectionibus, vt & Arnoldus indicat, non fit metallum ex argento viuo, sed medicina. Sunt autem & alia memorabilia in anacephalæosi Lulliana. 1. Testatur de veritate magisterii, quia *viderit, tetigerit manibus, & fecerit*: quæ est restificatio etiam Gebri & aliorum plurimorum, de quibus alibi. 2. Iubet lapidem philosophicum subtiliare *ingenio naturæ, & artis*. Neque enim verum est, quod osores magisteris tribuunt, eos scilicet promittere lapidem solius ingenii & artis viribus. *Arte est naturæ ministra*, quam ita promoner, vt longe altiorem gradum consequatur, quam poterat vi naturæ solius in mineris terræ. 3. Lapis in argentum viuum debet reduci. Hoc quidem ipse in particulari de auro & argento ostendit; sed occultior est sensus Lapis hic, ex quo argentum viuum nostrum est, initio nihil est aliud, quam argentum viuum de minera, per salem & vitriolum in crystallinum lapidem redactum. Hoc est vnum. Deinde iste mercurius solutione, & coagulatione secundo fit lapis, licet non lapidea consistentia. Hinc reuocatur in mercurium per mercurium, & pro rubro opere corpori rubro iungitur, pro albo argento: qualis coniunctio etiam in particulari fit pro medicina multiplicabili, vt dictum est, sed hic alia ratio est, aliudque consilium. Quod si tamen velis per particulare procedere, iubet Lullius de-

Verum matrimonium est spermaticum.

Recapitulatio Lullii.

Veritas artis.

 nuo

nuo materiam (albam vel rubeam) in mercurium per aquam mercurialem soluere, vt ex fixo fiat volatile addito fermento, quod animam infert corpori. Mistura decoquitur per gradus vsque ad puluerem album, seu lapidem album in albo opere, qui puluis ex volatili fixus est redditus, neutrumque solutione volaticus factus fixior pati processu. 4. Multiplicatur ingenio artis & naturæ, reiterationibus crebris solutionum, & coagulationum, semper attendendo, vt cum aqua coquatur, donec maneant omnia in examine ignis fluentia, vt cera sine fumo. 5. *Aqua prima solutionis sumenda est* (inquit) Intellige, si ad rubrum progredieris. Aqua illa vel coagulata est, vel soluta. Si coagulata, elixyr rubrum cape: Hoc soluitur mercurio nostro primo, vt omnia sint coessentialia. 6. *Solutioni facta addatur aliquod citrinum*, hoc est, aurum. Azotus noster hoc matrimonium satis dilucide expediuit. Iungendum vtrumque solutum est, vt fiat communis ossa vndiquaque homogenea. 7. *Per modum coniunctionis cum destillatione totius animæ* Intellige coniunctionem seminalem, de qua *supra* in putrefactione. Tota vero anima destillari dicitur modificatè, pro decoqui & perfici per gradus ignis ita, vt quasi tota anima ex alembico extracta videatur, hoc est, tota pasta vim animæ tingentis consequatur. Nam cum absolutus est lapis ruber, *totus est anima*, seu tinctura, & nihil habet à se dissentaneum. 8. In illa destillatione, seu decoctione quatuor gradus ignis ordine sibi succedunt, cum in lapide albo tantum tres essent. 9. Repetit de *Hyacintho*. (a) Si gemmam intelligimus, non respondet color, nisi Lullius rubram aliquam sic appellet. Virgilius florem ferrugineum vocat, sed is ad cæruleum inclinat: Alias purpureus est, verum & hic non omnino ruber, sed violaceus, & veluti amethystinus. Est tamen & rubra purpura, vt Tyria cocco tincta, quæ adeo spissa fiebat, vt sanguinis concreti instar aspiceretur, sed cum fulgore. In 10. Metamorph. apud Ouidium est de pueri Hyacinthi disco occisi cruore in florem cognominem mutato. Flos ille Tyrio ostro nitentior dicitur à Poeta, & purpureus, forma lilii. Vnde intelligimus asphodelum sanguineum, vel lilium cruentum, aut hemerocallia accipienda esse. Huc ergo respexerit Lullius in suo hyacintho, qui fingitur etiam ex Aiacis sanguine produisse 13. *Metamorph.*. Atque hactenus de Azotha & Lullio, primaque monade Heptadis nostræ.

(a) *Nobilis Anshelmus lib. 2. de lap. cap 30 primariam hyacinthum scribit esse cocci, vel minii natiui, aut sanguinis admodum biliosi colore, ita vt instar ignis rutilet, proxime granatis Bohemicis, nisi quod dilutior sit: secundam flauescere rubedine croci: tertiam succini flaui instar esse: quartam albi pellucentis succini Plinius hyacinthum amethystis annumerat, &c. Lullius itaque de prima sensit.*

D. O. M. A.

HEPTADIS HERMETICÆ
MONAS SECVNDA,

NICOLAI MELCHIORIS CIBINENSIS Transsyluani ad Ladislaum Hungariæ & Bohemiæ Regem.

PROPOSVIT ille Nicolaus Lapidis sui descriptionem in forma Missæ adhibitis contra 11. præceptum sacrosanctis mysteriis, quo modo Paracelsici & monachi solent miscere secularia spiritualibus, & sanctissima, adorandaque mysteria furnulis suis fuscare, & atro fumo inquinare. Nos omissis profanationibus diuinorum officiorum, naturæ, & artis vocabulis terrenam hanc sapientiam ea suo autore reponemus. Ita est in editione Barnaudi:

Fundamentum artis est corporum solutio, quæ NON IN *AQVAM* NVBIS, *sed in AQVAM* MERCVRIALEM *resoluenda sunt, ex qua generatur verus Lapis philosophorum.*

Introitus: *Vitrioli, & salis nitri aquales partes: dant solutionis testimonium.*

Surge Aquila, & veni auster. Perfla hortum meum, & fluent aromata illius.

Descendit sicut pluuia in vellus.

Felix conditor terræ, niue albior, suauitate dulcior fragrans in fundo vasis instar balsami: Salutaris medicina hominum, quæ curas in breui morula omnem corporis languorem, & das longæ vitæ terminum: naturam humanam renouas, paupertatem fugas, diuitias tribuis, tristitiam compescis, & vitam incolumem asseruas.

Testamentum artis. Testamentum artis, in quo TOTA ARS chymica tropicis verbis occultatur. *Iubar cœli speciosum, mundi lumen radiosum: Hic cum Luna copularis: Fit copula martialis, mercuriisque coniunctio. Ex his TRIBVS maxime per fluminis alueolum nascitur ille gigas fortis, quem quærunt millia mille artis magisterio ipsis solutis non in aquam nubis: Ea enim nostrum nunquam emendatur Gummi: Sed in aquam mercurialem resolutionis. Hoc gummi nostrum benedictum per se solutum tam nomen habet philosophorum spermatis.*

Tuns-

Nunc, nunc petit copulari, virgini sponsæ desponsari, eamque in balneo impregnare per ignis temperantiam. Sed non repente virgo impregnatur, nisi amplexibus crebris osculum ei tribuatur. Tunc in matrice concipitur, & sic felix fœtus procreatur, hocque naturæ ordine. Tum in fundo vasis apparet æthiops fortis, combustus, calcinatus, colore discoloratus, & penitus mortuus, vita carens. Iam rogitat inhumari, & suo humore subrigari, atque suaviter calcinari, donec ex ignis fortitudine appareat candidissimus. Sed sæpe prius sumit potum, quod ad æthera scandit totum, cum per se sit iam bene lotum in ignis perseuerantia. Nunc demum efficitur gratum, proprio sudore renatum, redditurque corpus ablutum prius obtenebratum. En mirabilis æthiopis regeneratio, seu renouatio. Hinc vendicat sibi nomen nouum per regenerationis lauacrum, quod philosophi appellant SVLPHVR NATVRAE, & eorum filium, qui est LAPIS PHILOSOPHORVM: sed obtenebratio fatuorum, qui per philosophia naturalis ignorantiam decepti sunt, per variam ignis repugnantiam. Ecce res est vna, radix vna, essentia vna, cui nihil extraneum apponitur: Sed tantum superfluum remouetur per artis magisterium. Demum affectat confortari, à sua natura fermentari, humore suo subrigari, & temperatè distillari, postquam satis biberit. Et tunc incipit regnare, & contra vim ignis pugnare, valetque in cœlum sublimari, & diademate coronari. Postea omnes inimicos suos, & rebelles prosternit, & suo imperio subiicit. Hic est thesaurus thesaurorum, summa medicina philosophorum, cœlesto secretum antiquorum. Beatus, qui hoc inuenerit. Qui vidit talia manifesto scribit, & loquitur, & scio, quod verum est testimonium eius. Sit Deus benedictus in secula seculorum per Iesum Christum Dom. nost. Amen.

Vnitas homogenea Monas hieroglyphica.

Diuinationes.

1. Autor asserit, se tropicis verbis totam artem chemicam testamento suo occultasse. Videtur ergo, nihil plane & simpliciter dicere voluisse. Verum nonnulla sunt satis aperta 2. Inter caussas efficientes primam & principalem ponit *Deum*, quem & solicitè inuocat: Deinde *artem*, quæ constat præceptis, vsu & experientia comprobatis, ratione inuentis. *Naturam* quoque aliquando appellat, cum album elixyr sulphur naturæ dicit, & sanè eandem statuit, dum ait rem esse vnam, cui nihil extraneum apponitur, sed tantum superfluum remouetur per artis magisterium. *Si ars tantum abundantia tollit, cætera sunt natura.*

3. Finem refert *ad gloriam Dei, medicinam morborum diuitias, & auxilia contra Turcam.* 4. Formà comprehenditur nomine *Aquæ mercurialis, lapidis, spermatis, æthiopis nigri, abluti corporis candidissimi*, & aliis, pro variis materiæ dispositionibus. 5. Materiam primam elicimus ex his: *Res vna, radix vna, essentia vna, sine extraneo, cui superflua demuntur arte.* Quis dubitet esse mercurium ex naturæ mineris? Requiritur aqua mercurialis. At hæc non est aliunde. Nominantur corpora, quorum solutio fit fundamentum artis. Si hæc in aquã mercurialem soluuntur, mercurialia esse debent. Hæc enim aqua est, ex qua generatur verus lapis philosophorum. 6. Nominat quidem & *vitriolum* & *halinitrum*. Sed in his nihil est, de quo aqua mercurialis metallica prodeat. Aquam nobis ex eis elicimus: at non mercurialem metallicam (Terminus, *mercurialis*, hîc non accipitur de principio, quod est aquosus liquor, sed de argenti viui aqua) 7. Adiuuantia vero artificem sunt, vt possit superfluum demere, idque per modum sublimationis, quem pridem professus est Geber. 8. Sumatur ergo argentum viuum, vitriolum, & halinitrum, fiatque *sublimatum*. Sed quale? *Aquila*. Ita enim in *Graduali* cantat: *surge Aquilà.* Aquila alba philosophorum est spirituale & crystallinum sublimatum, cuius *Gluten est vera aqua mercurialis*. 9. Num sublimatum per se est adhibendum? Non. Sic enim in artem veniret aliquid peregrinum. 10. Quomodo ergo? *Soluatur in aquam mercurialem ope austri, seu destillationis descensoriæ, aut deliquii* in calido humido fimo, vel analogo. *Auster enim* calidus humidus est, vt eo resolui possit aquila. Flante per hortum nostrum austro, aromata fluere dicuntur; quæ est resolutionis per calorem humidum allegoria. Aromata sunt medicinæ confortantes, pro his est medicina lapidis nostri ex auro & mercurio. 11. Cuiusmodi tunc est? *Destillat sicut pluuia*, vel guttæ super terram: quibus verbis liquor destillans iudicatur, quod potest intelligi de destillatione per deliquium: alias descensoria per ignem circulatem proponitur. Ita *soluitur aquila nostra in liquorem*, sicut & per retortam in vnctuosum humorem. 12. Crystallinus ille mercurius conditor terræ dicitur. Ex eius enim liquore Terra nostra exit. Describitur, quod sit *candidior niue*: Et tale sublimatum requiritur. Fit quidem *infra* mentio etiam lapidis albi: Sed contextus hîc nun de lapide facto loquitur. *Dulcior suauitate* vocatur, quia amissa acrimonia dulcedinem vitriolatam induit. *In fundo vasis, vt balsamus fragrat*, seu olet balsameum quid, quale etiam ex vitriolo exit. Liquor ex sublimato reductus iucundum spirat; & dicitur in fundo vasis esse. Nam huc destillauit ex resoluto lapideo sublimato. Dicitur paulo post etiam *fons sublimis*, ex *quo scaturiat vera aqua vita* vt sit salutaris medicina, qua breui sanantur morbi. 13. *Ex aqua vita hac*, vel mercuriali *verus lapis* philosophorum *gignitur*. Hæc sunt, quæ ad materiam spectant. Ea vero est prima: ad quam postea in elixyr redactam adhuc assumitur *cœli iubar*, seu *Sol vel aurum*, vt *infra*.

Materiæ descriptio.

Aquila alba philos.

14. Materia quo modo elaboratur? Finis hic primum spectandus est. Debet fieri lapis philosophorum verus, vt est in initio. Eius conditiones sunt *Regnare, contra vim ignis pugnare, in cœlum sublimari, diademate coronari, inimicos subiicere, morbos pellere cum tristitia & paupertate.* Omnia concurrunt in Tinctura rubea. Neque enim facile fiunt coronæ argenteæ, neque in argentifico lapide tantum est; Imo ne solet quidem ad medicandum morbis omnibus breui spacio commendari. Intelligimus ergo *Lapidem solificum* institui. 15. Quo vero modo? *Gummi* nostrum *benedictum* per se solui debet, vt fit *sperma philosophorum.* Soluitur autem in suo vase per putrefactionem nostram, fitque sudor spermaticus, qui appetitu naturali fertur ad comprehensionem seminariæ virtutis. Dicitur *virgo*. Est enim mercurius virgineus, qui in nullo opere fuit, nec vllo alieno metallo adulteratus. Hæc impræ-

Materiæ elaboratio.

Tincturæ conditiones.

Operatio ti

gnatur. A quo? A ſuo ſulphure, quod ſecum habet inuiſibiliter. Vbi? In balneo: hoc eſt: gradu ignis moderato, qualis eſt balnei temperati. Iſte eſt *lectulus primus continens ignis temperantiam*, vt ait monachus. *Copulatio, & deſponſatio* dicitur illa partium fixarum & volaticarum vnio.

Impregnationis tempus.

16. Num ſtatim fit *impregnatio*? Non, ſed oportet intercedere crebra oſcula & amplexus, hoc eſt, *non fit vnio ſulphuris & mercurii volatilium & fixorum niſi per frequentem aſcenſum, & deſcenſum, quo fit, vt depluens liquor ſæpe in fundo manentem partem attingat, & eam quaſi oſculetur, & in amplexus trahat.* Iſte eſt motus circularis in ſua ſphæra, ſeu rotundo vitro Hermeticè clauſo. Quidam vicies ſemel dicunt aſcenſum & deſcenſum peragi. Ita fit conceptus in matrice & gignitur fœtus, hoc eſt, ſupera inferis conciliantur, & cum illis inſeparabiliter vnita quieſcunt, ſicut conceptus in ſua matrice, poſtquam ſemina commiſſa iam agitari, & ebullire debuerunt.

17. *Naturæ is ordo* eſſe dicitur. Nam naturaliter ex ſemine fit conceptus, ex conceptu fœtus.

Nigredo prima.

18. Quid fit, cum iam pax data eſt materiæ? Calore operante in humidum naſcitur *Aethiops ſpecie calcis ſeu terræ combuſtæ*, quæ etiam mortua dicitur. Hactenus prima operatio. Sequitur ſecunda.

Operatio 2. dealbatio.

19. Quomodo tractandus eſt ille æthiops combuſtus? *Debet inhumari, & ſuo humore irrigari*: hoc eſt, recondi in ſuo vaſe; & potari aqua propria, quæ eſt mercurius ille ipſe, ex quo primum prodiit. Imbibitio fit pluribus vicibus particulatim, donec ordine biberit iuſtam copiam, ſemper interiectis exiccationibus. Ideo dicit monachus: *Sæpe ſumit potum.*

20. Quid poſtea faciendum? Includitur arctiſſime, ne poſſit reſpirare, & paulatim igni adminiſtrato coquitur, donec ex nigro albefiat, & ex volatico figatur, euadatque calx alba fixa, quæ forti igni demum vſta fit candidiſſima, & æthereum nobilitatem adipiſcitur. Hinc dicitur *effici gratus ille æthiops*, ſeu *ſpecioſus*, & *amabilis*, poſtquam eſt renatus, ſeu reuiuificatus *proprio ſudore*, hoc eſt, mercurio, & ablutus omni obtenebratione ablata, quæ mira eſt renouatio, qua etiam nouum nomen acquirit, & dicitur SVLPHVR NATVRÆ (alias ſulphur album, arſenicum album, elixyr aereum, &c.) *Filius ſapientum Lepus philoſophorum*, obtenebratio fatuorum, qui ignem non poſſunt induſtriæ accommodare. Nota vero, nondum perfecte obtinere titulum lapidis, niſi autor implicauit lapidis albi ſenſum. Hactenus operatio ſecunda.

Elixyris albi nomina honoraria.

21. Debilitatus nihilominus eſt tam longis ignibus, ſolutione, coagulatione, aſcenſu, deſcenſu, imbibitione, calcinatione. *Ergo*, inquit autor, *affectat confortari, & fermentari à ſua natura*, ſeu à corpore perfecto, quod ex eadem radice prodiit, ex qua albus iſte lapis. Nihil enim peregrini accedere debet, ſed eſſe vna radix, & vna eſſentia.

Coniugium & fermentatio.

23. Quæ eſt ratio iſtius fermentationis? *Aſſumitur cœli iubar radioſum*, id eſt, Sol, ſeu *aurum puriſſimum*: Deinde *Luna*, quæ eſt, *mercurius noſter* iam in elixyr candidiſſimum conuerſus. Hæc duo coniunguntur *mediante aqua noſtra* ſeu mercurio, fitque *copula martialis*, ignea, ſulphurea, arcana, quaſi Mars veneri copulatus eſt. Hæc tria per *fluminis alueum* coeunt, hoc eſt, per formam humoris, ſeu liquoris ſpermatici, qui vocatur aqua, non nubis, ſed mercurialis, Mercurius duplex, duplex ſperma, ſicut animalium ſemina conſtituunt corpus geniturae in matrice. Inde naſcitur *Gigas ille noſter*, Lapis ſcilicet ſolificus fortior omni metallo.

24. Quid præterea? Idem eſt proceſſus in fermentatione, qui in præcedentibus operationibus. Poſtquam ergo iam coagulatus eſt lapis, imbibitur & inceratur, donec fixus ſit, & in lamina candente fluat ſine fumo, vt cera. Satis debet bibere. Deinde in clauſo Hermetice vaſe coqui vſque ad ſummam perfectionem, qua acquiſita REX eſt actu, qui reſiſtit igni, & argentum viuum, omniaque cætera metalla in aurum optimum conuertit. *Eſt theſaurus theſaurorum.* Omnia iſta autor confirmat ſua experientia. Deſunt autem multa: Sed quæ ex aliis ſupplebis. Hactenus Monas Secunda.

Deo Gloria.

D.O.M.A.

D. O. M. A.

HEPTADIS HERMETICÆ MONAS TERTIA,

PROCESSVS PRIMVS NICOLAI BARnaudi intra Cymbali aurei Sympegma ab Anshelmo a Booth inuentus.

HISTORIÆ summa est, Nicolaum Barnaudum, Guilielmi Vrsini à Rosis in Bohemia Medicum, amicitiam contraxisse cum Anshelmo à Boodt Medico Belga, & ab hoc accepisse processum Lapidis philosophici, quem inuenerat appositum confractis Cymbali aurei in pelle arietina descripti tabulis cum puluisculo, quo veritas descripti artificii comprobaretur. Comprobata quidem fuit vera transmutatio argenti viui in aurum purissimum iuxta assertionem: Sed cum postea tum Anshelmus, tum alii ex descripto puluerem aurificum vellent concinnare, non potuerunt, vtpote sequentes literalis sensus tenorem, à quo absterrent filios doctrinæ philosophi. Ne vero omnino periret, & gratia Dei cæteris, qui forte felicius in ea re sint versaturi, subduceretur, in publicum cum bona sui fama & memoria præclara processum dedit: qui est huiusmodi:

Recipe auri obrizi vncias duas: Mercurii magno artis studio elaborati decuplum. Misce, & vulcano languidè dissolue, dum mercurius expiret, aurique impositi pondus maneat, in atrum puluerem redactum: qui tamen liquatus possit in antiquam auri naturam conuerti. Ex hoc puluere mercurium igne vaporarii, aquam continentis, elice, dum puluis in calcem niueam deuergat. Hanc septies aqua resperge, qua toties expiratione inde protracta sit, & omni cura elabora, vt hac impulsione & excursione crebra sese extenuent, & ab omni sorde, & fece euadant purissima, vimque recipiant superiorum, & inferiorum, descendendo in terram, & rursus ascendendo, vt in Hermetis smaragdina tabula legitur. Hæc aqua est *Azoth, spiritus viuens. Terra est fermentum: Aqua est mas: Terra, vel calx fœmina,* quorum complexu nascitur infans *Lapis.* Sed *non quouis tempore concipit mulier: Verum tunc demum, cum vterus à natura conceptui præparatus est. Proinde calcem purificatam seu Solem philosophorum obturato vase putrefac, seu reconde ad digerendum* 40. *diebus, dum in humorem album, & crassum liquescat. In hunc iustis dierum interuallis aquam sensim infunde. Hæc est maris & fœmina coniunctio*, qua maritum in modum vniuntur, & fœmina maris amore tota fundatur (vt fœmina maris amore tota perfundatur) Hæc est *solutio. Relinque, donec rursus suas vires recuperet. Tunc iterum coëat, idque toties, donec calx omnem suam aquam ebiberit. Tunc vterus clausus sit, ne quid expiret.* Nam tum infans concrescit, & ex illa frequenti coagulatione & solutione Lapis côcrescit. Qui *colores* fiant omnes explicãt philosophi. Hęc vera esse HIC PVLVIS ostendit. *Hunc pone super mercurium in nouo tigillo, vt tamen mercurius aerem habeat. Ad drachmas duas pone duodecimam grani partem. Da fortem ignem. Postea adde boracem. Habebis drachmam vnam auri. Si multiplicationem facis, non opus habebis lapide.* Inuenies apud me integrum processum, si felix es, cum omnibus suis circumstantiis: quamuis iste sufficiat, si diligens es. Nihil enim deest. Vale: & ab hoc infelix es, si abstraharis.

Matrimonium.

Imbibitio.

Proiectio.

Diuinatio.

1. Analysis huius processus est, quod primo nominetur *materia*, quæ est duplex, *aurum*, & *mercurius*, ex quibus postea fiunt *calx, aqua, Azoth, spiritus, Lapis, tinctura*, tandemque per proiectionem *aurum*, vt ex auro in aurum se conuertat tota. Secundo *operationes sex* nominantur partim, partim opere exprimuntur, si excipias præparationem mercurii, quæ supponitur. Prima operatio fit in mercurio tantum (*a*) cuius finis est *ater puluis*. Secunda in eodem, sed cum imbibitione ad abluendam nigreditiem, eamque mutandam in albedinem, vt fiat *calx alba*, sed quæ postea in *Solem philosophorũ*, hoc est, *calcem rubram* est vertenda. Hic prima *circulatio*, & sphærarum perambulatio habetur. Tertia operatio est *coniunctio matrimonialis*, vbi sunt tria, *mas, fœmina, fermentum*, seu aqua, calx, terra. Finis huius est *lapis rubeus*, sed nondum fixus ad debitum, atque ita apparatus vt tingere possit. Succedit ergo operatio quarta, quam alii vocant *fixationem*: Sed noster processus imbibitione & circulari per sphæras discursu describit. *Imbibitionis finis* est, dum aqua omnis debita sit assumta: *circulationis*, donec coloribus omnibus conspectis concrescat lapis, qui *specie pulueris rubri* in vsum veniat. Quinta operatio est *proiectio*, quæ apertè describitur: Sexta *multiplicatio*, quæ tacetur, quia tamen cognita non opus est lapidis ab initio repetitione. Tandem hæc adeo certa esse dicuntur, vt puluere comprobentur, & infelix perhibeatur quisquis se patitur ab isto processu abstrahi, quem tamen licet omnia contineat necessaria, abbreuiatum esse indicat, dum facit mentionem descriptionis alius, quem integrum vocat, qui procul dubio surreptus est hæredi, aut incuria periit. Sanè Belgæ ab antiquo fuêrunt studiosi huius artis, vt & Angli, & Scoti. Plures itaque sunt, quorum scriptis hodie licet proficere Tyroni. Verum nec Dani, Germani, Galli, Italique sunt contemnendi, si qui aliquid chymiæ tribuunt, & non toti à mera solaque Hippocratis, Galeni, Auicennæ, &c. litera dependent, cæteris omnibus explosis, quod cum solenne sit publicis Medicis, efficitur, vt ars chymica hæreat in cœnobiis

Chrysopœia à Medicis neglecta tum summis medicinis inter monachos ferè solos viget.

biis iotes monachorum manus, vixque sint alii, quam monachi, qui eam studiosissime excoluerunt, ex quorum numero sunt Thomas de Aquino, Albertus Magnus, Basilius Valentinus, Lullius, Iohannes de Rupescissa, Greuerus & alii multi. Nostris in locis eam sibi arrogant Paracelsistæ, sed qui nihil minus sciunt, & præstare possunt. Ideo moribus miserorum & furtis impostorisque infamea plærique aut exulant, aut suis pœnis iudiciorum vim declarant, aut contemnuntur à sapientibus. Sed aggrediamur processum ipsum.

Obrizum aurum.

2. *Recipe auri obrizi vncias duas.* Materiæ pars in Chrysopœa est aurum finissimum, ex mineria tractum, non fabrile, aut mistum. Intelligimus statim institui non particolare, sed *vniuersale*; non opus album argentificum, sed *rubeum aurificum*. Neque enim opus est auro ad album. Naturale vero aurum intelligi & non artificiale vel sophisticum, idque optimæ notæ, vox *obrizum* indicat. Ita enim appellatur purissimum & præstantissimum, quale Moses inueniri in Henilath vbi Phison amnis, seu Indus, tradit; & quod alibi vocatur ophirium (vnde nata creditur vox obrizum) aut Paruaim, non Peruanum, sed collectitium ex nauigationibus Salomonis, & vectigalibus, donariis, manubiisque Dauidis. Id autem statim suum erat, vt etiam hodie in littoribus orientalibus, & insulis inuenitur, & chrysoplysiis colligitur. *Arabicum* quidam vocant Nos & *Hispanicum*, & *Vngaricum apyrum* purum assumere possumus. Requiruntur eius *vnciæ duæ*, nempe pro libitu, non pro necessitate, & exempli duntaxat caussa. Alias autem etiam *in vnica* experiri possumus. Vnde proposito XII. Turbæ præmissa inquit: *Quicquid excedit valorem vnciæ vnius auri puri, non est de intentione maioris ordinis. Quindecim grana fermenti sunt idonea pro apice materiæ ordinis, &c.*

Auri quantitas ad lapidem:

3. *Mercurii magno artis studio parati decuplum* Mercurium vocat, vt intelligas, non vulgi hydrargyrum sumi debere, sed *philosophorum argentum viuum* Id autem eum assumitur ex naturæ purissimis, & auro affinibus mineris, imparatum est. Ideo iubetur præparati, vt vniuocè sit noster mercurius. Præparatio non est leuiuscula per salem & acetum ablutio, neque etiam ex calce destillatio, sed talis, tamq; exacta, vt *abstracta binaria maneat vnitas* atq; adeo *monas hieroglyphica Londinensis*: hoc est, vt terrestri parte nimis ignaua & inepta, deinde etiam humiditate elementari superflua separatis, *media substantia extrahatur*, quæ respondet Astro mercurii, estq; cœlestis & spiritualis. Vocant primæ materiæ corpus, & *semen mercuriale*, quod ex se aliū mercurium generare possit, vel saltem, quod *semen mercuriale ex mercurio concretum, auro & argento, queat assumere*, cumq; in materiam primam redactum est, etiam *aurum & argentum in primam materiam conuertere*. In processu deinceps mutabit nomina, & dicetur AQVA, AZOTH, SPIRITVS VIVENS, MAS (quanquam alii ne) Præparatur primum ablutione per aquam & salem, cum expressione per pellem, aut spissum pannum, siquidem idoneum argentum viuum fuerit repertum, quod explorandum est destillatione. *Si enim primum à fundo eleuatur, & nullas relinquit feces plumbeas, vel similes, bonum est.* Alias repudiatur. Quidam potius hem saltem in nulla disiectare sinunt super prunis, & ex residuis fecibus iudicant de bonitate. Hic labor potest omitti, si ex cinabari artificiali extractum sumas (Extrahitur facile per retortā cinabari mista cum silicum puluere, vel argilla & grumis laterum, aut panis crusta, &c.) vel si probatum ex India, Hispania, Vngaria &c. habere pures. Verum hue non sufficit. Arripienda igitur est *sublimatio* Gebri, Arnuldi, Lullii (*in lib. de mercuriis*) Azothi, &c. de qua alibi copiose. *Spiritualis sublimatum & crystallinum*, quod purissime sine fecibus ascendit, aliqui soluunt aqua cœlesti fixatoria, mox abstracta aqua sublimant spiritus siccos, vnde valde purus & spiritualis emergit. Sed pars eius figitur, & in imo manet præcipitati specie. Non est nimis subtiliandum. Si habes purissimā eius essentiam terrestreitate, & humiditate superflua absumpta, satis est. Hic est lapis in vertice montium natus cuius scaturigine vtuntur philosophi. Apud Ouidium est *Acis* saxo Polyphemi percussus, & in flumen mutatus: Est *Aegeria*, quæ in lacrymas & fontem liquitur: *Arethusa* quoq; in fontem mutata huc traducitur, & *Biblis*, item *Cyane*: Imo *Proteus* & *Vertumnus* in flamina conuersi. Fit ista conuersio destillatione descensoria per tartarum & faricam, quod est *secretum secretorum*. Potest tamē etiam per retortam institui, vt prodeat non argentū viuum in sua specie, sed *liquor vnctuosus, qui possit mutari in aquam limpidam*, & claram sola digestione vaporosa balnei. Magnæ hoc est operæ, & neutiquam opus mulierum, & lusus puerorum Ideo est *in processu magno artis* (non inertiæ & temeritatis) *studio* (non negligentia, & perfunctorie) *elaborati*, vt *laborandū esse* intelligas Deus enim hominibus bona sua vendit labore. Hic refutantur illi quibus persuasum est alicubi inueniri materiam, quæ nulla præparationis molestia constet. At laborandum. Hi quoque redarguuntur, qui arte efficiendam materiam putant. Quod elaboratur, iam existit, & accipit vltra naturalem suam perfectionem aliquas dignitates, & aptitudines, per quas ad vsum sit habile.

Argenti viui boni exploratio.

13. Metam. 15. Metam 5. Metam.

Mercurius noster est opus naturæ & artificiosi laboris.

Pondus mercurii ad lapidem: Si tota quantitas esset vncia sa & hac sola manerēt extra augmentum, vno grano tinctura 12. drachmas auri praberet, tandem existerent ex libra tincturæ super argentum viuum 69120. drachmæ.

4. DECVPLO. Vnciæ viginti forent, ad quas cogita, quantum argenti viui mineralis, & sublimati requirantur. Neq; enim crudum argentum viuum postulatur, sed elaboratum; Et quod tamen sit mercurius, hoc est, *essentia cælestis argenti viui*, quam oportet esse simplicem. Ideo nec sublimatus lapis accipi potest, sed liquor, fons, humor viscosus, aqua viscosa, ex monte, sicut aqua viua in deserto per baculum Mosis vi diuina profluebat. Non autem necesse est simul & semel tantam aquæ viscosæ quantitatem parare. Non enim imponitur prima vice tanta: Et si pararetur, euanida ante vsum viribus decrescere, & debilior euadere posset. Etenim ad minimum in tres diuidenda est portiones, quæ ordine & successiue adhibentur. Si processui nostro attendimus, etiam quarta requiritur. Nam *prima portio* est fundamentum operis per solutionem & coagulationem in operatione prima, qua fit nigrum corpus *Secunda portio* destinatur ablutioni, imbibitioni, & dealbationi corporis istius nigri: *Tertia* pertinet ad fermentationem: *Quarta* insetuit imbibitioni secundæ; sed pro hac tamen alii argentum viuum crudum, ablutum duntaxat capiunt. Vide ergo, vt initio habeas vncias quatuor. Reliquas sedecim seruare potes in sublimato, cuius libras 24. aut 30. vel quot sufficient, præparabis; sed non omnes vno opere in aquam viscosam resolues, cum sufficiat tantum

Quod sperādum ex augmento. Iam 22. duæ vnciæ existunt ex auro duabus & 20. mercurii. Fiunt sine augmento 126720. drachmæ auri optimi.

tantum destillasse, quantum præbeat vncias quatuor vel quot voles imponere. Vide autem vt liquorem illum vnctuolum diligenter mundifices; ne quid sordium, aut peregrinæ aquositatis cum eo maneat Quidam putant rectificatione *in oleum* redigendum esse, alii *in aquam claram per destillationem, & circulationem.* Si reuiuiscit in hydrargyrum, inutilis est.

5. *Misce.* Qui secundum literam operari sunt, proculdubio amalgama ea auro & argento viuo studiose abluto, & repurgato fecerunt, atq; ita ab Hermetico scopo aberrarunt. *Mistio ista est mystica,* & quomodo peragi debeat, docetur tum imbibitionis, tum matrimoniali coniunctione. Temerarium est, vulgare amalgama facere, nisi fortasse, vt sit subiectum transmutationis, vti fit cum ex argento viuo cum absterso ferro aurum intendimus per tincturam aurificam. Michaelius aliquando nos irridebat, cum de *amalgamate* scripsissemus. Sane artificii, quod tractabamus, litera sic habebat. Verum *amalgama* aliud erat ab aurifabrili, nempe quod fit *cum aqua perenni, seu mercurio sapientum,* & non cum vulgari. Ideo & mirifice lætantur mutuo, & aqua aurum intime soluit, vt nunquam reficit in aurum, nisi proiectione possit.

Mistio mystica qualis.

Amalgama philosophorum.

6. *Dissolue Vulcano Languido.* Cum aurum additur aquæ nostræ, & terræ mortuæ ad reuiuificandum, fermentatio, & matrimonium secretum dicitur. At id in principio non fit secundum processum veterum. Abbreuiatores id volunt fieri statim: sed peritos esse oportet, qua de re *supra.* Noster processus matrimonium post introducit. Vnde patet, non abbreuiatum esse, sed integrum iuxta methodum priscam. Sic ergo verba accipimus: si velis de matrimonio intelligere, anticipatio est; Sin autem de prima operatione, quæ antecedit matrimonium: debes mercurium nostrum, vt primum ea sublimato reductus est, includere cucurbitulæ luto obstructæ, & in athannorem inferre, ibique languido calore fouere, donec primum soluatur in sudorem lentum, deinde paulatim coaguletur, & nigrefiat totum, qua forma hic *Ater puluis* dicitur. Vita caloris excessum, & vltra primum locum, qui est putrefactiuus & solutiuus nostri mercurii, non ascende.

Aurum ante fermentationem non est addendum mercurio.

Tunc etiam oportet tria concurrere.

7. *Dum mercurius expiret.* (b) Litera est falsa. Nihil debet expirare: Imo ne expiret, clauditur cucurbita, & calor languidus obseruatur. Si esset argentum viuum, leni calore expirare non posset, vtpote quod satis magno resoluitur in ventum. Est ergo expiratio mystica, per quam intelligitur coagulatio, vbi perinde fit, ac si aufugisset mercurius. Hoc dicit, quod omnes: Solue. Coagula.

8. *Auri impositi pondus maneat in atrum puluerem redactum.* Si imponeretur hic aurum, nihil detrimenti debebat capere. At ante fermentationem in opere prisco non requiritur. Aurum dicitur potétia, aut per metalepsin. Mercurius coagulatus nihil debet deperdidisse, sed in se sidisse, vt iam atrum puluerem referat, qui est primus color, signum scil. solutionis veræ & putrefactionis. Procedente vero calore magis magisque coagulatur, & incipit nonnihil albescere ob siccitatem, quia subinde fit siccius corpus. Calor autem agens in siccum producit ex nigredine albedinem.

9. *Qui tamen ater puluis liquatus possit in antiquam auri naturam conuerti.* Si hoc iuxta literam accipis, nulla facta est philosophica solutio. In amalgamate aurifabrorum id fit quidem: at non in nostro magisterio, in quo siue aurum, siue argentum, siue hydrargyrum aut mercurium assumas, ita mutantur omnia, vt neutiquam reduci queant. Itaq; & *aurum potabile* huius magisterii irreductile est, neque potest esse verum artificium, si vel mercurius in pristinum rediret. Illa ergo conuersio interpretanda est pro magisterii conditione: Aurum illud atrum liquatur nulla alia re, quam aqua propria in imbibitione, & solutione nostra. Ideo & non est aurum essentialiter, sed modificate, ita vt lapis niger, terra nigra, corpus mortuum, caput corui, &c. (Ita n appellatur) in aquam resoluatur operatione secunda, in qua fit irrigatio, de qua mox dissereretur. Hic iterum fit mercurialis liquor per aquam mercurialem, & calorem, quibus duobus etiam dealbatur Laton, seu æthiops, &c. Ideo vero additur ista conditio, vt præmoneatur filius doctrinæ, *ne nimium vrat atrum istum puluerem, sed relinquat sic dispositum, vt queat iterum aquescere, qua erat antiqua eius natura, nempe fluida, & liquorosa seu liquida.*

10. *Ex hoc puluere mercurium igne vaporarii aquam continentis elice.* Sensus vnus est, caput corui destruendum seu amputandum esse, & puluerem conuertendum in aquam mercurialem. Agens ministeriale vocatur ignis vaporarii aquam continentis, quibus verbis describitur solutio per calorem lenem in balneo vapido, seu tali calore, qui sit humidus simul, & conueniens putrefactiuæ solutioni. Hinc Cibinensis austrum aduocabat. Si literam velles sequi, destillatio indicaretur localis: sed quæ ab hoc magisterio deinceps abest. Esset & ineptum, præcipere, ex atro auri puluere aquam calore balnei elicere: Imo nec si sæuissimum ignem adhiberes, posses exculpere aquam. Alius sensus, isq; ad rem præsentem accommodatior, est, debere nostrum mercurium iam in nigram materiam mutatum amplius coqui, & exiccari, donec incipiat albere. Nam talis exiccatio in nostro opere vocatur destillatio, & prolectatio aquæ. Deuergere debet *in niueam calcem.* Id autem *signum est exorientis siccitatis in quam calor agit post nigredinem.*

11. *Dum puluis in niueam calcem deuergat.* Hoc fieri non potest, si auri puluis reductilis esset. Caput autem corui processu coctionis fit siccius, & incipit albere, ita vt tandem in Elixyr niueum transmutetur. Veruntamen albedo hæc in initio adeo parua, & obscura est, vt nigredini adhuc accenseatur, & accepto humore etiam atretur. Vnde ablutio Latonis & dealbatio æthiopis sequitur.

12. *Hanc septies aqua resperge.* Ex fundamento, quod in mercurio sit, quicquid quærunt sapientes: & nihil debeat peregrini accedere, sed omnia ita homogenea esse, vt nunquam segregari in diuersarum substantiarum partes queant, facile colligis, ex qua re calx sit, & quæ nam aqua illa, qua debet irrigari, nempe nihil aliud, quam mercurius noster, qui & principium materiale, primaque radix fuit calcis.

Nostrum mercurium hactenus in blando igne detinuisti SOLVM. Is resolutus est in vnctuosum & viscidum sudorem: inde nigredine totus obductus, quasi computruit; sed incepit procedente calore exiccari, & albescere, quo ipso simul in corpus subnigrum, seu cinereũ coaluit. Hæc est opertio prima. *Aperire iam oportet vitrum, cum videris materiam siccam*, & sitientem, atque guttatim irrorare partem secundam aquæ tuæ mercurialis, quæ dicitur ab aliis reseruata de prima aqua, quæ ad soluendum & coagulandum erat imposita.

Quantitas tota incerta est, & pendet à iudicio artificis, qui quantum imposuerit & coagulauerit, sibi in memoriam reuocabit. Deinde æstimabit molem materiæ imbuendæ. Tantum dabit potandum, quantum potest recipere, cauendo, ne Y sit submergatur, & omnia natent. Non semel potum immittet: sed particulatim, ita vt interponat aliquid spacii ad distribuendum, quomodo & infantes lactantur. Noster processus Embrocham, seu *irrigationem septies procurandam exigit*, vt in numero perfecto & gradualitatis rationabiliter maneat. Septena hæc imbibitio inæqualis est. Prima enim vice valde parum instillatur: Secunda plus; tertia iterum aliquid vberius, & sic deinceps. Quidam eam mere & in lapide mundo conterere iubent, seu subigere & amalgamare. Sed naturalis appetitus, & familiaritas manualem tritionem amouet. Natura lætatur sui simili, idque iucunde recipit, fouet, & sibi iunctum cupit. Alicubi definitur *portio quinquagesima* primum instillanda, quo termino parua omnino quantitas designatur.

13. *Quatotiens expiratione inde prolecta fit.* Arbitror processum Belgico sermone conceptum fuisse, indeque in Latinum translatum, vbi facile fieri potest, vt imperitus rerum peccet. Aqua nutritiua non debet prolecta septies (*c*) esse à calce, vt postea ei restituatur toties: Sed indicatur parabolica nostra destillatio, in qua aqua manente & coalescente cum corpore perinde accidit, ac si destillatione fuisset abstracta, sicut fit, cum essentias separatim elaboratas reconiungimus & sales terramq; virgineam quasi mortuam iterum perfundimus suo spiritu pauca quantitate, & factam pastam digerimus, vt essentialia redunientur: postea liquorem elementarem qui fuerat comes & vehiculum spiritus essentialis, per blandissimam destillationem separamus, idque repetimus, donec terra nihil amplius recipit, & videtur superfluum humorem respuere. Hæc ergo sententia est: *Calcem nigram, quæ aliquod albedinis primordium habet, reseruato mercurio imbibe pauca portione prima vice irrorata. Digere per dies duos, aut tres, aut quinq; donec videris, quod aqua cibus ille seu brodium sit absorptum.* Quidam triduo extra calorem detinent, quinque dies modice calefaciunt: Et sic octonis diebus, semper post septimum, repetunt imbibitionem. Hoc artifici æstimandum relinquitur, modo sciat, non confertim, neque etiam nimis cito sufficiendum potum nouum esse, sed interposito digestionis, vel potius distributionis spacio. *Septem irrigationes totidem requirunt exiccationes*, seu interposita spacia, quibus cremor lacteus (lacti enim comparatur; vnde & lac virginis dicitur) in ventrem condatur, inque venas diuidatur. *Tunc claudendum vitrum est signatura Hermetica, ne quid possit expirare.* Debet esse sphæricum cum fistula lõga, quæ igni colliquescat, atque ita sphæræ globum vndiquaque solidum & imperspirabilem reddat. Sit & proportionatum materiæ, cui spacium relinquendum est & distantia iusta, in qua ambitus superior, vbi vacuum est, cœli rationem obtineat: sed inferior locus, vbi materia iacet, respondeat medio globo, seu terræ, & aquæ. Nam *materia resolui debet, & ferri in cælum, indeq; relabi in terram innumeris conuersionibus, donec tandem omnia quiescant in imo, & fixa maneant*, seu cum prius superauerit summa volatilia, iam superet summa fixa, & nihilominus id, quod superius fuit, fit idem cum eo, quod est inferius, vt fiat vna res mira.

Vitri circulatorii modus.

14. *Omni cura elabora, vt hac impulsione, & excursione crebra sese attenuent, & ab omni fœde, at fæce euadant purissima, vimq; recipiant superiorum & inferiorum descendendo in terram & rursum ascendendo* (in cœlum) *vt in Hermetis smaragdina tabula legitur, &c.*

Hoc est, quod iam dixi. Vitrum debet esse sphæricum & duabus partibus vacuum, tertia impletum, vt repræsentetur proportio, qualis est inter cœlum & terram. Curæ tuæ hæc vna pars est. Deinde quia audis, agitatione tali opus esse, per quã fiat ascensus & descensus reciprocus, veluti in Euripo, in hunc finem, vt partes agitatæ, circuloque circumactæ fiant subinde tenuiores, & subtiliores, quod alias solet euenire etiam in circulationibus Pelicani, cum aquas cœlestes, & spiritus facimus; hoc autem fieri sine calore exquisite temperato non possit; debes *ouum tuum* (nam globus ouo comparatur) in cameram, seu stufam siccam, quod est ergasterium, & officina nostra, athanoris includere, & ab imo, lateribus, superioreque parte hoc est vndiquaque calorem vaporosum continuum & æqualem administrare, cuius beneficio agitetur materia, & resoluta blandissime (omnis enim violentia abesse debet, ne spiritus multiplicati vas disrumpant) ascendat ad ambitum spæræ, ibique consistat, quanquam non diu. Ideo calor debet super sphæram reuerberari, & ex fornacis concamerato tegmine reuocari super vitrum, ne condensata aqua ibi maneat.

Notum vero est, *aquam nostram mercurialem frigore densari, calore resolui.* Sic in medio cameræ seu stufæ siccæ super tripode arcanorum maneat tuum vitrum nudum, & sine catino cineteo, (qui ponunt hunc, non materialem, sed formalem, seu symbolicum intelligunt) *vt possis intueri colorum & consistentia, item motus variationem.* Hac de causa aliqui vitreum conficiunt Athanorem, quod attinet superiorem partem. Sed melius est ex argilla figulina fieri, vt calorem æqualem cõseruet. Potest autem à latere fenestella clausilis relinqui ad inspiciendum opus.

Prima species est quasi picis nigra liquamen. Si paulo augeas calorem, sæpe sunt scintillantes et stellæ, inardescũtque miri colores ascendentes & descendentes. Sed non est præueniendum tempus. Tu quoque suauiter & ingeniose. Cum incipiet fixari, procedet *cauda pauonis*, indeque sequetur paulatim *albedo ex nigredine*, quæ diu durat, nempe ad dies 80. vel vltra. Cum albedo apparet, motus cessat. Iam enim æquata

sunt

funt volatilia & fixa, totumq; ad fixitatem tendit. Tunc calor paulatim augeri in secundum gradum potest. Finis est, dum ab omni fece & sorde materia euadat purissima. *Nigredo vocatur fex & sordities. Hac dicitur ablui, cum per alterationem mutatur in albedinem.* Eadem est ablutio Latonis & æthiopis dealbatio. *Laton* appellatur plumbum nostrum, vel æs, aut orichalcum nigrum, hoc est, illa ipsa *materia atra* in globo nostro [illegible]creto. *Ablutio* fit per Azothum, id est, *aquam nostram*, seu mercurium, quo primũ potabatur. Fit & per ignem, calorem scilicet stufæ siccæ temperatissimum, & æqualem, ad tactum manus teneræ, qui calor administratur lampadibus, vel candelis, aut prunis iuniperinis sub cinere raro: vel ex furno acediæ, vbi adesse oportet tegulas, & spiracula ad calorem moderandum: quem vt, quantus sit, explores, aliquando per fenestellam operculi immittitur manus: aut qui in summo vertice est tubulus aperitur, vt digito gradus inuestigetur, vel vola manus. *Dum materia in globo circulariter mouetur, ascendit, descendit, vaporat, depluit*, fit, quod ex Hermete adducitur. Veteres putarunt rem declarasse oceani in cœlum expirationibus ad potanda lydera, & relapsu reciproco pluuiarum: qua de re etiam Rosarium proponit picturam depluentis cœli. Alii comparant *auiculis, aut aquilis* in cœlum volando contendentibus, indeque in terram redeuntibus. *Aes, plumbum, orichalcum Laton, magnesia, &c.*

15. *Hæc aqua est Azoth, spiritus viuens: Terra est fermentum: Aqua est mas: Terra vel calx fœmina, quorum complexu nascitur infans lapis, &c.* Partim declaratio est, partim transitio est ad tertiam operationem, quæ est fermentatio, & coniunctio maris cum fœmina, vt fiat inde lapis. Hactenus nondum lapis euasit, sed *terra tantum abluta*, quam aliqui CINERAM de cinere (candidum ex nigro) appellant, quanquam interdum indiscretim lapis dicatur qualibet operatione. Eius materia fuit *plumbum nostrum*, seu nigra materia, & aqua, quæ nunc uocatur *Azoth*, hoc est, mercurius noster, aqua permanens, lac virginis, &c. Inde euasit terra purissima, albedinis scilicet niueæ. *Aues Hermetis & aquila nigra.*

Si iam voles, potes eam diuidere, & partem albo, partem rubro lapidi destinare. Aqua nostra etiam spiritus viuens pro vitali nominatur. Habet enim se ita ad corpus nigrum, vt spiritus vitalis ad nostrum corpus. *Viuentem* dicunt, pro efficaci & virtuoso, non quod principium vitæ in se habeat, quo modo de eo disserunt Peripatetici, & Galenici. Hermetici tamen *vegetabile principium & seminale in mineralibus* quoque agnoscunt, quod vulgares philosophi non possunt videre, quia clausum & ligatum intuentur. Si vinculis solueretur, vt calore in sua matrice adhibito posset agitari, etiam oculis gestionem quandam vitalem seu vegetabilem agnoscerent. In vtero animalium conceptus potentia viuus est, cum que calore exuscitatur, fit embryo, qui viuit vitam stirpium. Tandem natiuitate prodit infans. Similiter loquuntur Hermetici de suo artificio, & seminali mercurio, item compositione matrimoniali, in qua *vnum se habet vt mas*, h.e. pars sulphurea, ignea, calida, sicca, actiua, formalis: *alterum vt fœmina*, hoc est, pars mercurialis calida, humida, passiua, materialis, quæ tamen & ipsa patiendo reagit. Duo semina vnita proficiunt in artis mattice fomento iusto externi caloris in infantem, seu lapidem. Hæc est sententia huius parabolæ. *Anima dicatur. Aqua cur viuens.*

Quod autem *aqua mas* dicitur, *terra fermentum, & simul fœmina*, suspicamur vel studiosam confusionem esse, vel translationis, aut descriptionis erratum. Pertinere vero ista ad sequentem operationem, quæ matrimonium, & fermentatio vocatur, ipsi termini indicant: vti & cum anima, spiritus, corpus appellantur. Hic *mas est & anima aurum ipsam obrizum*, quod in se habet ignem incredibilem, & totum pro sulphure actiuo proponitur. *Fœmina est corpus* iudicio suo calidum humidum ad naturã aeris, quod in albo est temperatius, sed auctiore gradu in rubro. *Aqua nec mas est, nec fœmina*, sed medium coniunctionis spermaticum, quod vtraque soluit, vnit, & spermatice coniungit.

Si studio autor vocauit aquam marem, intellexit iam auro mistam: Et terram fermentum dixit pro calce auri, cum re vera terra sit fermentanda, & animanda, cum habeatur pro mortua, & per se effœta nisi granum in eam conuciatur. Ita & prisci philosophi terram pro coniuge Iouis habuerunt, eamque fœminam & matricem posuerunt. Inter terram fœminam *in sperma resolutam, & marem, qui est calx corporis perfecti*, per aquam mercurialem itidem in semineam formam redacta, fit complexus maritalis & conceptus, cuius fructus est *lapis noster*. Hæc est quasi præfatio in sequentem operationem.

16. *Sed non quouis tempore concipit mulier: sed tum demum, cum vterus à natura conceptui est praparatus*, &c. Sicut in matrimonio humano fieri quidem potest externa copulatio, sed vt hæc fœcunda sit, oporter fieri coniunctionem in commuui toto, vbi libido osculis & titillationibus frequentibus prouocatur, vt seminatum naturæ aperiatur, & desideret irrigari femineæ fœcunditatis imbre, sine quo desiderio & appetitu non fit conceptus: Ita differtur de matrimonio secreto lapidis nostri. *Tempus non diebus, nec horis definitur, sed praparatione vteri ad concipiendum per varia blandimenta, & libationes suauiorum.* *Coniunctio maris & fœminæ.*

Vterus est fœminæ: *Fœmina est elixyr aereum in albo, igneum in rubeo.* Hic de rubeo principaliter fit sermo. Præparatio illa non ascribitur arti, sed naturæ. Notum est, naturam fœminarum impelli ad cupiditatem tempore mensium turgentium. Similiter conceptus noster fit vtero à menstruo sanguine, & spiritu seminis corpori incluso turgente. Ars tamen in hoc adiuuat naturam, & fœmineũ corpus in seminenm humorem resoluit, administratoq; calore titillante, appetitum ad concipiendum intus in suo thalamo excitat. *Fœmina.*

17. *Proinde calcem purificatam, seu solem philosophorum obturato vase putrefac: seu recondo ad digerendum 40. diebus, dum in humorem album, & crassum liquefcas, &c.* *Sol philosophorum.*

Subiectum seu materia hic calx nominatur. Ea vero erat facta operatione secunda, & ita a nigredine sua depurata, vt candidissima exiret: Et nunc pro opere albo satis erat pura: Verum non pro rubro, ad quod calx rubra requiritur, quæ hic vocatur Sol Philosophorum. Est enim calida sicca;

sicca & ignea pro effectu solis in Leone. Hanc puritatem vt concilies, non indiges nouo labore: sed ignis tantum continuatione, & augmento vsque ad quartum gradum consummatum. Neque enim iam metuere potes fugam, cum omnia sint fixa hoc saltem animaduertendo, vt non statim summum quarti adhibeas sed per tres gradationes procedas, pro vt in quolibet gradu ponitur principium, medium, vltimum. Debet fieri complexus, vt nascatur infans, idq; per matrimonium aquæ fœminæ, & fermenti maris in aqua nostra, seu spiritu, qui est mercurius. Facile ergo intelligis, non solam calcem rubram solarem esse decoquendam: sed totum, quod certa proportione ex tribus illis conficitur. Proportionem habes in Azotho, Riplæo & aliis. Potes & tuo indicio vti. Aqua nimia non debet sumi, sed quanta est sufficiens ad soluenda corpora. Alias coagulatio in longum differretur, quod etiam notandum est in imbibitione.

18. *Obturato vase.* Phiola debet esse sphærica, eaque per signaturam Hermetis occludenda.

19. *Putrefac.* Calore fimi adhibito, seu balnei, nec in fimo, nec in balneo, sed tali calore in Athannore foue, vt quasi putrefiat, hoc est, solutio contingat Elementorum, quæ est putrefactio philosophica nostra. Processus istam putrefactionem etiam digestionem in sua camera, in qua recondita iacet materia, appellat, vt discernatur à vulgari putredine.

20. *Quadraginta diebus.* Est mensis philosophicus: & intra hos dies debet materia nigrescere, seu incipere atro colore infici, cum ante esset aliter colorata. Illa nigredo diu durat. Ideo vide, vt procedas lente. Cōdita est sub ea albedo & sub hac citrinitas, sub qua rubedo sanguinea: Et ad hunc vsq; finem per gradus ignis debes procedere, nunquam reserato vitro.

21. *Dum in humorem album & crassum liquescat.* Materia, quæ prius ex calce Solis, sole philosophorum & mercurio nostro erat mista ad formam Embammatis seu salsæ, calore agitatur, & mercurius aurum resoluit in primam materiam: soluit & solem philosophorum, seu *Leonem.* Ideo pereunt priores formæ fitque tota offa intra quadraginta dies humor albus, viscidusque, vt *agnoscas mercurium nostrum, aquam permanentem, & liquorem vactuosum.* Postea vero *in nigra pice liquata speciem transibit,* quæ res vocatur *caput corui verum*, & Eclipsis solis & lunæ, ex qua aucto calore stellæ innumeræ, variique colores emergunt.

22. *In hunc iustu dierum interuallis aquam sensim infunde.* Si hoc ad literam sit intelligendum, debes prius solem philosophicum per se sic liquare: deinde mercurium immittere. (d) Sed sine aqua non fit coctio, nec putrefactio. Fieri possit, vt etiam talem modum coniunctio admittat: sed cæteri philosophi ex tribus statim faciunt vnum, & semel clausum vas non recludunt ante finem. Malo itaq; hanc infusionem intelligere de solutione viscidi istius liquoris in aquosiorem consistentiam, quæ partim volatilis est, partim fixa. Ideo & agitatio circularis fit in vitro, & ascensus, descensusque plane vt in secunda operatione, donec quiescant omnia & fiat coagulatio, quam sequitur assatio, vt lapis rubedinem iustam accipiat.

24. *Hac est maris, & fœmina coniunctio, qua mirum in modum vniuntur, & fœmina maris amore tota perfunditur:* (fœcundatur) *Hæc est solutio, &c.* Quorsum tendat illa aquæ in album spissumq; liquorem infusio, iam traditur, nempe vt fiat matrimonium, & coniugum coitus fœcundus: In quo tanquam in venerem patres soluuntur in femineum liquorem, & corpus genituræ. Coniunctio principium habet internum, nempe similitudinem secundum substantiam, & dispositiones, quam sympathiam, & familiaritatem, seu amicitiam naturalem appellant. Fœmina amat marem, hoc est, Elixyr solare solē, seu auri calcem intimo affectu naturæ sic appetit, vt sese insinuet in totam, & eam vndique penetret, resoluatque non corrosiue, sed alio modo, quo butyrum liquatum feruensque, concretum resoluit, & secum inseparabiliter miscet. Ideo *opus hoc solutio* vocatur. *Succurrit hic præcedenti textui etiam alia interpretatio.*

Modus alius matrimonialis. Quidam præcipiunt, vt ista tria in lapide conterantur, inque pastam subigantur: Deinde huic affundi potest plus liquoris nostri, non confertim, sed diuisim, vt per interualla iusta quantitas aquæ addatur: Post clauso vitro coctio instituatur. Si quis ergo sic accipere velit infusionem aquæ, ei non contradicimus, sed tantum monemus, videat, quo modo vel cum ratione, vel magistrorum cæterorum experientia & iussibus conueniat post 40 dies hanc affusionem fieri debere. Vidimus, qui iuberet coruum capite suo truncare, & nigredini proprium sanguinem pro pabulo reddere quinis diebus, intercedente trium quiete, vt sic quinque octonariis totum lac virginis sit infusum. Fors & hoc sensit autor huius processus. Non negandum est, hac in parte esse diuersitatem quandam, ipsius artificis arbitrio permittendam.

Quo modo anima à cælo in corpus Regis redire compellatur. 24. *Relinque, donec rursus suas vires recuperet, &c.* Primis duabus operationibus mercurium nostrum ita fatigari, vt quasi vita spoliatus pro mortuo, & inualido habeatur, magistri omnes affirmāt. In fermentatione recuperat animam, & fœmina societate maris adeo delectatur vt eius vim, & succum totum attrahat, atque ita veluti vitæ restituatur. Sed non momēto reuiuiscit. Ideo processus dicit. *In clauso vitro coniuges istos cum suo mercurio relinquendos esse, donec terra nostra solaris recuperet vires, fiatq; valens, & robusta.*

Id dicere possumus etiam de fermento, quod principio est integrum, cum admittitur in complexum fœminæ: sed fatigatur solutione in sperma, vt rex in balneo suffocatus nominetur. Verū non ideo granum in terram fœcundam coniectum in totum perit: sed recuperat vires, exitque longe robustius, & fœcundius, quam pridem. Sine ergo in ouo nostro, cubiculo, lecto, balneo, sphæra, &c. nostrum regem vel tabescere, & animam efflare: *modo illa à cælo in ipsum reuertatur. quod tunc fit, cum volaticus spiritus ad vitri ambitum ascendit, indeque reciproce repellitur super materiam, & cum ea coalescit*, atque

sic ipsam

sic ipsam vitæ restituit. Huc ptinet pictura Rosarii de anima à cœlo in corpus reuertente. 25. *Tunc iterū coeat, idq; toties, donec calx omnē suam aquam ebiberit,* &c. Rex præcedente operatione coitu eneruatus restitutus est crebro ascēnsu, & descensu, quo cessante anima corpori infusa, & sic est reddita, vt factus sit valentissimus, & nobilissimus. In natura ita res habet. Calx rubea & elixyre albo igneam accepit virtutem. Nam internum eius foras est versum. Deinde coniunctione cum aqua mercuriali in fœmineam naturam redit. Hæc cum auro resoluto per eundem mercurium, vt sit spermati similis, copulata est per modum matrimonii, vbi oportet duo semina simul eodem tempore in vtero concurrere, & non vnum prius per 40 dies imponi, alterum submitti. Nam anteuerteos semen fit euanidum, & ex crasso spirituosoque corpore mutatur in aquositatem sterilem. Quando coniunctim eodem tempore assumta sunt ab vtero semina, dicitur masculum à fœmineo fatigari, & debilitari, ita vt cogatur cum hoc quiescere, quasi somnu deditum, vti fieri solet à coitu animalium. Sed in masculo semine ignis est naturæ. Hæc externo calore in actum vocatur, vt coagulationem incipiet, & ex nigro mutet materiam in album, & ex hoc in rubeum sanguineum, quod plane est igneum. Sic vires recepit, factusq; est LAPIS infans. Huic qua est infans, debetur alimonia. Ideo philosophi, qui hanc allegoriam sequuntur, ita disserunt de quarta operatione, vt de nutritione, & lactatione infantis. Qui vero in matrimonii societate perseuerant, nostri processus verba retinent. Iubet ergo efficere, vt iterum coeat mas noster, hoc est, lapis regius cum fœmina, quæ iam non amplius est elixyr vt prius, sed tantum mercurius, isque secundum quosdam mineralis lotus & purgatus, secundum alios elaboratus, vt sit æqualis priori. Nihil autem ratione materię interesse putatur. Nam mercurius philosophorum, quia natus est ex minerali, hunc in sui naturam vertere potest, cum sit longe actuosior, & iam etiam robur acceperit tribus circulationibus & fermento.

Quarta operatio fixatio vel augmentatio.

In fixatione mineralis mercurius potest esse pro philosophico.

26. *Idq; toties, donec calx omnem suam aquam ebiberit, &c.* Vbi coitus est, duorum coniunctio est. Vnum hic est lapis ruber: alterum dicitur aqua. Modus coitus seu copulationis describitur verbo EBIBERIT: nempe lapis noster mercurio per vices potandus est, vt quantum capere potest, capiat, cauendo, ne euomat potum, aut suffocetur copia humoris. Plane seruandus modus est imbibitionis superioris. Interim vna attendimus etiam ad incerationem: quæ tamen postea peculiariter instituitur. Vide ergo, vt primum affundas parum extra fornacem: quod cum per triduum se in materiam insinuauit, calore modico digere circiter dies quinq;. Tunc iterum infunde vel instilla modicum, & sic procede, donec iustam quantitatem ebiberit, & in suo ventre occultauerit.

27. *Tunc vterus clausus sit, ne quid expiret. Nam tunc infans concrescit, & ex illa frequenti coagulatione & solutione lapis coalescit.* Vterus vitrum est. Hoc claudendum est Hermetice, vt *supra*. Quia enim dum calor subditur, pars volatilis ab imo ad summum tendit, indeque debet relabi, & crebra circulatione attenuari, tandemq; coagulare, spiritui omnis rima claudenda est: sed vt monui *supra*, cauendo ignis excessum, ne resolutio tanta fiat, vt capi vitro non possit, quod mihi aliquando mercurium coercituro euenit. Alia ratio est vteri mystici. Hic tunc clauditur, cum totum in se sidit, & non amplius halitū emittit, quod est fixum esse. Dum in vtero est *conceptus* (processus vocat *infantem* improprie) debet cōcrescere. Scribendum erat coagulare: vel etiā crescere & augeri, Nam mole & virtute fit maior. Deinde frequens solutio & coagulatio in isto claustro dicitur euenire. Intelligimus ascensum & descēsum reciprocum, & circularem, tanquam in Pelicano, vt *supra*. Fit tamen simul etiam solutio & coagulatio, quia quod inferius est, qua est volatile, soluitur & ascendit: quod superius constitit, reuertitur ad materiam in imo, paulatimq; concrescit, & coagulat, donec quiete facta omnia eandem naturā obtineant, sintque lapis ad transmutationem vtilis, si ei possis incerationem, & ingressum conciliare.

28. *Qui colores fiant, omnes explicant philosophi, &c.* Nempe initio aqua est, inde spissescit, & nigredine inficitur sub qua tecta latet albedo. Inter albedinem perfectam & nigredinem omnes colores intercedunt, sed euanidi sunt, & momentanei. Ab albedine, si rubeum sit opus præ manibus, transitus est in citrinum, & hinc in rubeum. *Colores principales sunt nigrum, album, sanguineum.* Mentio fit & viriditatis in initio, & in cauda pauonis. Iam ergo 4. operationes sunt absolutæ. Eis addi debebat *exploratio lapidis & examen recte facti.* Nam si fluit lamina candente, vt cera sine fumo, ingrediturq; & tingit, bene est: si fumat, mollior, & humidior est. Ideo amplius coquitur. Si nec fluit, nec fumat, rigidior & asperior, siccior q; est: Quocirca amplius imbibitur, quod vocant INCERARE (c) quod tamen est etiam in præcedente operatione. Vide, vt lamina argentea sit, cum exploras. Nam argentum statim debet mutari. Possunt & aliæ adhiberi, sed iudicium ex hac est certius.

Examen lapidis.

Inceratio.

29. *Hæc vera esse hic pulsus ostendit, &c.* Testimonium propriæ experientiæ, quæ non refugit etiam aliorum experientiam & iudicium. Datur demonstratio, quæ quomodo responderit Anshelmo, Barnaudus in historia explicat.

Testimonium vere reale.

30. *Hunc pone super mercurium in nouo tigillo, vt tamen mercurius aerem habeat. Ad drachmas duas pone duodecimum grani partem. Da fortem ignem. Postea adde boracem. Habebis drachmam vnam auri, &c.* Descriptio proiectionis est super argentum viuum. Hoc debet in catinum aurifabrilem mundum infundi: Deinde in tripode super prunis flagrantibus, donec incipiat fumigare. Tunc puluis inclusus chartulæ, vel rubeæ ceræ inicitur, & statim imponitur carbo latus, accipiturq; follis satis copiosus, qualis est aurifabrorum, & fortiter afflatur, vt vndiquaq; colliquescat materia, & deinde considat, alias rarior iusto mansura. Processus ponit quantitatem, nempe granum vnum pulueris ad tres vncias argenti viui. Verum alii artifices monent, prius explorandum esse valorē. Nam potest aliquod impedimentum interuenisse, vt minus fortis, vel etiam validior sit lapis, quam putaueramus. Si ergo primis proiectionibus explorasti virtutem, deinceps securè potes procedere. *Mirum est, quod hic tantum dimidium pondus maneat.* Nam ex duabus drachmis argenti viui scribitur prouenire vna auri drachma.

Proiectio.

Cur mercurii tantum dimidius maneat.

Num exhalat reliquum, dum afflatur fortiter? An rarior est auro Mercurius? At tunc non debet pondus minui, sed moles. Num diminutio facta est ideo, quia ferri scobs elimata non est add[illegible] An dicendum est, impuritates tot intermistas esse? At quiboc cōsenit eum Pontano & alus, qui plane nihil separari docent, sed omnia simul transmutari. Suspicor etiam hoc. Arnoldus prima proiectione non facit aurum ex mercurio, sed medicinam: quæ iterum parit medicinam, & tertia tandem vice aurum. Sed oportet tunc lapidem repetitis operationibus exaltari esse, vt validitate virtutis præoccupet argentum viuum, & nihil sinat difflari. Cum iniicitur puluis in argentum viuum feruens, incipit ebullire, & poppismos edere. Sed paulo post sidit. Tunc enim in fluxu est, boracem pulueratum super eo combutimus, vt pulchrum aurum fiat. Inde effunditur in canalem, & transfertur ad vsum. Debet vna pars tinxisse partes mille, atque ita granum vnum drachmas sedecim & 40.gr. At in hoc experimento exeunt tantum 12.drachmæ. Itaque poterat exaltari amplius, si possessores methodum sciuissent.

Borax cur adiiciatur.

Annotandum & hoc est, si proiectio super corpora sit facienda, præcipere philosophos, cauendum esse, ne nimis subtilis sit lapis, & à corporum commercio alienus. Neqoe enim intrat impura, sed natat in superficie. Ideo iubent prius proiectionem facere non super mercurium vt fit, cum hydrargyrum volumus transmutare, sed super corpus proprium millecuplum, nempe aurum fusum si quidem est lapis ruber: argentum, si albus. Inde ingressum præstari.

Proiectio super corpora.

Ingressio.

31. *Si multiplicationem scis, non opus habes lapide, &c.* Multiplicatio hic vocatur lapidis semel facti perpetua instauratio (f) ita vt non necesse sit ab initio repetere opus, sed si habes aliquam paruā portionem, potes eam in immensum augere. Id autem non fit alia ratione, quam qua fermentatus est & auctus ante, quanquam breui tempore. *Fiat solutio auri per mercurium: soluatur & medicina; commixtum vtrumque coquatur more consueto. Deinde coagulatus inde lapis augeatur per imbibitiones mercuriales, & cum satis potauit, inclusus phiola per colores ordine sinatur procedere, solui & coagulari, vt auctior fiat tinctura.* Hæc proiectione sui super mille partes argenti viui, atque iterum super mille, multiplicem medicinam præbet. Hanc si velis denuo multiplicare, cape partem & fermenta, vt ante cum loto mercurio: post imbibe, & omnino perge iuxta methodum, poterisque in infinitum procedere. Semper enim medicina se nouatur per corpus perfectum, & vires capit nouas. Quod si imbibitiones ter quaterue repetes incrementum erit maius. Hæ sunt nostræ coniecturæ, & diuinationes, ex ratione, & autorum commentariis.

Multiplicatio.

32. *Inuenies apud me integram processum, SI FELIX ES, cum omnibus suis circumstantiis, &c.* Descripsit proculdubio autor totam artem euidenter, & alicubi reposuit remouitque in adyta quædam, vbi non possit inueniri, nisi quis fortunam habeat propitiam, vt gentiles loquuntur, vel vt nos loqui fas est, nisi singulari Dei gratia & benignitate. Deus enim est autor omnis boni perfecti, idque dat, cui vult, & pro arbitratu dispensat omnia. Si precibus deuotis hæredes Deum solicitassent, fors in artis descriptionem incidissent. Num autem pater Anshelmi fuerit eius peritus, aut quod verisimile est, ipse alicunde comparauerit ære, vel dono cymbalum istud in membrana descriptum, non liquet. Arbitror, ne ipsum quidem sciuisse tantum Thesaurum in sua Bibliotheca latitare, & cum abditus fuerit in sympegmate libelli adeo, vt ni fractæ fuissent tabulæ, forte adhuc lateret, quam arcte & occulte putas plenam descriptionem fuisse custoditam? Forte adhuc alicubi latet, sicut Azothus in angulo Bibliothecæ cuiusdam cum puluere & telis aranearum dimicabat, donec protraheretur. Multi in tales libellos incidentes, quia chrysopœam explodunt, eos contemnunt, & lacerant: aut quia non intelligunt modum disciplinæ, abiiciunt.

33. *Quamuis iste sufficiat si diligens es. Nihil enim deest. Vale: & infelix es si abstraheris.* Processum hūc esse compendium prioris, indicat, ex quo per diligentiam æque possimus proficere. Requiritur industria, notitia naturarum, peritia ignis & vasorum, debetque pedum via visa esse, & sermo philosophorum intelligi. Diligentia iuuat meditationem, & inuestigationem: deinde promouet etiam opus ipsum. Meditare ergo sedulo, & confer sententias artificum inter se, & cum natura rerum. Ex fine collige principium, & noli abripi ad somnia stulta Paracelsistarum. Mane in via veterum. Cum vsum rei feceris, offerent se compendiariæ rationes sua sponte. Omnia habes in processu, materiam rubri lapidis, duplicem scil. mercurium: & elaborationem eius per coctionem primam, imbibitionē primam, fermentationem, imbibitionem secundam, proiectionem, multiplicationem. Licet adobscure quædam sint insinuata, tamen explicari possunt cæterorum comparatione. Omnia enim fiunt eodem modo, si præparatum & elaboratum habeas mercurium. Tantum de hoc processu.

Finis Monadis Tertiæ.

DEO GLORIA.

A V C T A R I V M.

IN Manu scripto libro veteris literæ inuenimus hunc processum: *Per solam substantiam mercurii faciamus excellentem medicinam tam albedinis, quam rubedinis. Recipe mercurii vulgi bene purificati: & mercurio solis, vel lunæ ana. Fac matrimonium. Pone in ampullam cum collo longo in cineribus ad lunam candelæ, quousq; inuenies totum nigrum & mortificatur secundum quod fuit strictum ad modum pastæ. Deinde pone dictam ampullam in furno philosophorum, aut in fimo, quousq; soluatur. Post iterum congela in cineribus, vt supra: Et iterum solue & coagula, vel congela. Quanto plus solueris & congelaueris, tanto plus petrā multiplicabis. Idē est labor in albo & rubeo.*

Præsup-

Præsupponit hic processus mercurium vulgi seu mineralem ita præparatum, vt sit essentialis. Hunc enim pari mercurio solis vel lunæ iungit: quod nos intelligimus, cum elixyre albo lunari, vel rubeo solari pro vt opus album vel rubeum intendimus. Hęc elixyria aliqui tantum calore soluunt: Sunt enim quasi congelata. Solutis addunt mercurium nostrum per modum instillationis, vt commisceantur. Verum necesse est, vt tunc ista elixyria habeant formam ab auro, vel argento. Nam alias ad speciem metalli perfecti non alligatur lapis. Cum etiam matrimonium appellet, semen corporis rubei, vel albi adesse necesse est, vt sint tria, corpus, anima, spiritus: Duo scilicet coniuges, & tertium, quo copulantur. Ampulla lunga phiola intelligitur. Iubetur putrefactio in cineribus institui, donec nigrescat materia, seu mutetur in corpus mortuum. Sed primu nõ dandus est ignis cinerum: Verum lenis balnei, aut fimi.

Finis est cuagulatio pro ratione firmitatis, & ponitur forma pastæ, quia sequitur solutio, quæ non est, nisi coagulati. Ideo primã operationem hactenus percepimus, quantum attinet ad hunc processum. Postea in athanore vel fimo instituitur solutio nona. Verum hæc non fit sine mercurio. Ideo per imbibitionem sufficiendus est mercurius conueniens, qui iam potest esse mineralis purgatus. Solutio fit primo gradu. Eam excipit coagulatio gradu secundo caloris vt *supra*: Vnde intelligimus, in præcedentibus metathesin factam esse, & debuisse præmitti fimi calorem. Hæc est operatio secunda. Imperatur & tertia solutio & coagulatio, & aliæ multæ deinceps, quia in his sita est multiplicatio. Pleniorem explicationem inuenis in præcedentibus, & sequentibus. Sensus literalis est simplex. Debemus facere excellentem medicinam. Materia ponitur duplex, mercurius, crudus præparatus, & alteruter ex corporibus perfectis, exempli gratia auro. Duo mercurii pari quantitate miscentur, & inclusi cucurbitulæ longicolli in cineres imponuntur, vbi languido candelæ calore fouentur, donec fiat pasta nigra. Hæc calore alio validiore Athannoris eliquatur. Inde iterum in cineres infertur ad coagulandum, seu præcipitandum, idque fit alternis sæpius. Hinc expectare tandem nihil potes aliud, quam præcipitatum solis, aut Lunæ.

Literalis sen[...] sus pro[...] cipitat[...] lis vel lunæ.

(a) Licet enim & aurum apponatur, tamen id substantialiter cedit, atq; ita si additur, tantum calcinationis & alterationis causa adducitur. Nostra aqua alias totam naturam eius soluit.

(b) Si literam velis sequi, nihil aliud habebis, quam auri calcinationem per argentum viuum, qua calx pro fermento esse potest. Mercurius vero ille, cũ quo facta est ista calcinatio, non assumitur in initio ad opus. Idem insinuat sequens textus. Verum quidem est, per amalgama istud aurum in atrum puluerem mutari: sed aliud quid res ipsa indicat manus opera ex sensu literali.

(c) Litera vult mercurialem aquam prius super aurea calce debere fuisse: & inde destillata septies, semper nimirum affusa noua. Ita enim creditur fieri attenuatio & spiritualis corpus. Eadem aqua postea tũ sua corpori reddenda, vt cum ea coalescat. Si vis sequi literam, localis destillatio erit: sed quam in opere artifices non agnoscunt. Expirationis vox aliquid occultius habet.

(d) Qui literam velit sequi, possit eam applicare ad primam coagulationem, qua pastam reddit, & potanda sit nouo liquore. Verum cum de conceptu & sole loquatur, non potest accipi prima coagulatio. Quid si de fermentatione intelligatur hoc modo, vt nõ ad finem rubedinis perducatur lapis ante imbibitionem, sed tantum vsq; ad albedinem vel albam massam, atq; ita citius potetur? Verum confer cum his cæteras monadas, potestq; in hac esse quædam varietas.

(e) Nota diuersitatem aliquam. Azothus iubet lapidem augmentare imbibitionibus & digestionibus aliquot vicibus: quibus procul dubio inceratio continetur. Noster hic processus tantum semel ponit augmẽtum: sed ei nihilominus inceratio erit addenda, per quam potest etiam in oleum perduci.

(f) Artifex monuit possessorem pulueris, vt multiplicationem indagaret. Si enim sciret illam, non opus esse lapidẽ facere, qui tinctura possit multiplicari vel vnica saltem gradu. O Anshelme, in manu tua habuisti mare diuitiarum. Id perdidisti ignorantia multiplicationis.

D. O. M. A.

HEPTADIS HERMETICÆ MONAS QVARTA,

EPITOME ELEMENTARII CORnelii Drebelii Belgæ cum declaratione coniecturali.

PRÆFATIO.

Nota hunc tractatũ adeo conuenire cum Michaelis Sedinogii, vt ex hoc extractus videri possit.

EDitus est non ita pridem libellus Cornelii Drebelii sub titulo: *Breuis tractatus de natura Elementorum, & quo modo ventum, pluuiam, æstum & Tonitrua procreent, & quid commodi vel vtilitatis afferant*, scriptus primum idiomate belgico, sed post fideliter in vsum studiosorum naturæ Dialecto superioris Germaniæ expositus. Cum ad manus nostras libellus peruenitet, longe aliud, atq; id quidem secretius, quam de populari, simpliciq; Elementorum Physica disserere est visus. Quorsum, quæso, attinebat de transmutatione Elementorum inter se cõmentarium condere & Germanorum eruditissimis scholis, aut ẽt peritissimis Belgarum nautis scribere, elementa esse quatuor, & quidem ita, vt ignis elementaris more Platonico cum cœlo veniret vnius elementi nomine: deinde ex igni nasci aerem condensatione, ex aere ignem rarefactione & expansione: ex aere aquam coagulatione, ex aqua aerem resolutione: ex aqua per concretionẽ terram, ex terra per liquationem aquã, calore resoluente, attenuante, laxante, & liquefaciente, frigore contra densante, constipante, congelante? An hæc ignorabant vel maritimi illi tempestatũ grauissimi, peritissimiq;, vel mediterranei nostri, qui vel foris cum ista mutatione circulari colluctari cogerentur, & vim elementarem in suis corporib. acriter sentire, vel domi in cellis, culinis, vaporariis, cubiculisq; transmutationes tales quotidianis experimentis cognoscere? Ventos fieri resolutione humidi aquei vel fabri follibus Aeolus noruni: tonitruorũ specimina, si nullæ essent bombardæ etiam lixis & calonibus notæ, risus Vulcanii & ignitorum in aquis extinctiones in officinis metallurgorum exhiberent. Pluuias fieri coagulatione vaporum, docẽt nos catarrhi, heu nimium Germanorum vulgo insidiosi infestique, & nulla est anicula, quæ destillandi artificium callet, quin id sciat, ne quid de caminis & ollis coquorum dicamus. Ignes a. in materia cremia & fomite per attritum durorum corporum, aut affrictum scintillantem & rarefactionem vel etiam mutiplicationem reflexionemque calidorum halituum fieri, quis est, qui nesciat? Sed nec chymici deerant Germanorum nationi, qui de elementorum natura, & mistis quam solertissime seu docuissent, seu possent docere, quorum ẽt industriam si velis cũ populari isto elementario conferre, tã excellentem exquisitamq; cognoueris, vt Drebeliana ista via pueris dignã esse indicare possis. Vnde venti aliæque aeris, ignis, aquæ & terrarum commotiones, & tumultus oriantur: quæ sit tranquillitatum, serenitatum, æstuum, frigorum, pluuiarum, niuium, glaciei & similium causa, longe acutius isti disserunt, & inuestigant exactius nec in istis vulgatissimis morantur, addunt de Cometis æthereis & elementaribus, aliisque insuetis ignibus: de lapidibus, sanguine, lacte, ferro, sulphure, sale aliisque etiam portentosis inquirunt, atque ea illis præsagia expediunt: quo modo mista fiant non ex elementis solum, verum etiam ex cœlestibus essentiis, quæ sunt potentiarum validarum subiecta primum, narrant exquisite, & de virtutibus pharmaceuticis, nutritiuis, confortatiuis, conseruantibus, & omnino tota medicandi ratione, & quo pacto vtile ab inutili, medicum ens à venenato, essentiæ ab elementis sint separandæ, aut citra separationem tota corpora in cœlestes essentias transmutanda, aliaque plura pro salute humana solerter & perite præparanda studiose præcipiunt, & commentantur. Siue Physicos scholarum spectes, siue chymicos Hermeticorum, frustra vtrosque deiecerit à suis opinionibus, & sentẽtiis Drebelius. Populari vero notitia cum ipso certauerint vel nautarum remiges, atq; etiam colonorum aratores. Neque tamen temere videtur vel ipse scribendi, & suas cogitationes aliis communicandi laborem suscepisse vel alii scripturam in aliud idioma conuertisse. *Negat legisse veterum physicorum commentarios*, neque tamen dubitare potuit, omnia diserte tam ab illis, quam à recentibus esse exposita, vt nihil dici possit, quin pridem sit dictum, & diligenter inuestigatum, communique vtilitati donatum. *Scribit gloriæ diuinæ illustrandæ, prædicandæq; causa: vult Deum ex creaturis nosci debere: Primordium creationis ex præsente elementorum consideratione deducit, & causis propositis effecta elementaria exponit*: quæ omnia vel vnius hominis, aut plantæ, aut bestiæ, aut solis contemplatione longe luculentius consequi possis. Sunt scripturæ dominicæ, in quibus est liber naturæ, & traditionum mysticarum cum fide authentica, & infallibili. Ex his omnia certius, & melius didiceris. Verum ille vulgari specie & populari orationis filo, nõ de satyris, faunis, agricolis, nautisque notis elementorum dispositionib. & permutatione effectisque variis sermonẽ instituit, sed explicare *sua experientia voluit axioma Hermeticum de magno magisterio lapidis*, quod dicunt, nihil aliud esse, q̃ *Elementorum conuersionẽ*: quasi conflator aliquis metallorum sententiam cõem de cõflatura, nempe, *optimã esse, in qua elementa temperarentur*, vellet dilucide interpretari, & popularia experimenta proponere, perque ea auditore ...

Optima conflatura.

in eonflaturæ rationem intelligendam introducere, & eonoersim hae intellecta maioris mundi elementa, eorumq; labores illostrare, com vicissim se arguant ralia. Ira Drebelius, vt inrelligas præparationem lapidis, notissimam omnibus de Elemeotis materiam proponit, &, quod est fideiium doctorum artificium, atque etiam Logicæ sapientiæ decretum, per notum nos docit ad penetralia rerum ignotarum, vt quemadmodum ibi agitur, ita hic, vel simili modo agi credamus, facilimaqoe, merbo do artis intelligentiam & vsum consequamur.

Hot autem & ipse *in præmio ad lectorem* osteodit, ne qois existimet, tantum supetficialem doctrinam in libello, nihil autem mystici, contineti. Noo putent studiosi artis chymicæ, sibi oleum & operam petire, & tempus male colloeari, si in elementario, seo stœchiologieo Drebeliano parumper morentor. Cognita enim via hac ad Hermeticam officinam, & perspectis, perlustratisqoe intus contentis, mirbo orur taota facilitate, & perspicoitate posse eomprehendi, doceri & intelligi id, de quo propter traditionum antiquarum perplexitatem, parabolas, symbolismos, hieroglyphemata, cabalisticasque & magicas tenebras, specu Platonico obscuriores, & disciplinam oumeris Pythagoricis, & sphyngis ænigmatibus intricatiorem, à multis & olim est desperatum, & hodie eum iactura sumtuum, temporis, famæ, valetudiotisq; à multis desperarur. Non omnia persequemur verba. Quooiam enim per typographos vulgatus est liber, formaq; Enchiridii vix vndecim capitulis, iisq; paucorum foliorum eompreheosus, populari etiam sermonis genere, & ad captum plebeiom eõmodo traditus, facile potest à studiosis totus perlegi. Mysteria saltem attingemos, & populari tegmine detracto in lucem protrahere studebimus, protestati in primis, nos *tantum coniecturis, & quasi diuinando, dicendoque, quid nobis videatur*, ad scopum inuestigandum vti, vt cæteris, atqoe etiam auctori sua sententia relinquatur salua. Neque eoim ignoramus, vnam, eandemque dictiooem varios admittre seosus posse, & in his variare interpretes.

Deus bonus nullis in[...]det & solem suum bonis, malisq; immittit.

Analysis præfationis Drebelianæ.

De Elementis.

Duo tractat *in præfatione*: Primom est de eaosa scriptioois impulsiua: Secundum de argumento libri, & modo eius. 1. *Non quærendæ gloriæ & ostentatioais causa*, inquit, *accessi ad tractatum elementariam eoscribendum, sed vt commodis proximi seu fratris inseruirem. Non gloriæ causa*: quia 1. gloria huius mundi vana est: 2. quia per eam homo excidit innocentia: 3. propter ostentationẽ & φιλαυτίαν fit, vt alter de altero etiam ignoro sinistre iudicet. 4. In Deo gloriandum: 5. Humilitati studendum. Humiles n. Deus glorificat. 6. Nihil habemus, quo merito gloriari ex nobis tanquam ex nobis possimus: Ex Deo n. sumus id, quod sumus: Et in eo suor nostræ diuitiæ. 7. Superbia seu insolentia aduersatur cognitioni naturæ, ex qua Deus agooscendus. *Proximo volui commodare*: 1. quia frater est, & fratrum est fratres diligere, iuxta mandatum: 2. Dei exemplum imitandum est, qui nobis etiam ploia dat, quam petamus, nedum fratri nos aliquid largiamur seo tanto magis fratri aliquid tribuere debemus. *Quod autem Deus plura petitis conferat*, probatur, quia per ipsom parent nobis *Thesauri Dei*, & diuitiæ muodi inseroiunt, securis post hoc seculum eoelestibus donis, infinities melioribus. Ira vt à Deo dilecti sumus sic proximus seu frater est diligendus. Additur prolepsis: *At tu rudis quid præclari doceas?* Respondetur 1. à pari: vide, ne tu æque sis rudis, aut etiam me rudior. 2. si doctior me es, te oportet docere magoalia Dei ex creaturis, & non me odisse, cum sim frater tuus, neq; ego oderim te: Ex creaturis aotem Deos cognoscendus potius, & laudandus, quam fictitiis monachorum cultibus, professiooe, rasura, &c.

II. Propositio tractatus. *Scribam de elementis communibus vti tibi quam optime sunt nota.* Thesi huic subiicit rationes, cur scripserit, nouas: 1. vt discas intelligere *naturam terræ, in qua 4 Elementa sunt perfecta*, & coi reliqua tria Elementa inseruiont. 2. Quia Deum desideraui cognoscere ex natura, doctricẽ naturam amaui, & tibi peruestigationem eius à me factam volui communicare, vt simili amore naturæ Deum quæreres. 3. Grati debemus esse munerom diuinorum æstimatores, & præcones. Proponit & documenta miraculorum naturæ, de quib. *paulo post*, atq; ita illicit lectorem ad simile studium. *Mouet, ne liber contemnatur in sapientia & imperitia.* Prolepsis: *At tuas obseruationes vsu confirmas autoritate, & sententiis veterum.* Resp. Nihil refert, neque etiam eos legendos putaui, sed id scribendum, quod ipse animaduertissem. At quorsum? Resp. *Inaenies hic à multis abscondita*, seu quæ plurimos lateor: Id quidẽ non assequeris, quam vtilitatem hæc scriptio afferat, si non intelligis scripta: *neq, mo oportet omnia nudare* (cum dicta sapientum à rodib. non intellecta pro ludibrio habeantor) *post mortem tamen meam spero sensum meum manifestatam iri.* Num quid noui ergo condis? Resp. Nihil ooui, sed *quod ante mille annos* (tunc autẽ Saraceni & Arabes in hac arte fueruut insignes, vt de Gebro, Bulcasi, Mesue, & aliis constat) *viguit.* Hæc est res præfationis.

Notabilia.

1. Elemeota in perscrutatiooe naturæ doeebant me *genium & naturam terræ.* 2. Videbam *terræ crystallinum spiritum instar nebulæ.* 3. Videbã *animam eius tinctam* instar sanguinis. 4. *Fixum eius corpus instar crystalli*: 5. Conspiciebam, quomodo *luctaretur spiritus, & vinceret animam & corpus*: quæ tamen tria concordabant, & vniebantor. *Corpus famulabatur spiritui & animæ, eratq; eis pro habitaculo firmo*: Spiritus illuminabat corpus & animam, vt cœlom crystallioom: *Anima ornabat corpus & spiritum suo cælesti rubenteq; instar Rubini gemmæ seu carbunculi colore.* 6. *Intuebar mortem, resurrectionem & immortalitatem eculis.* Hinc gratus eram Deo, & faoebam naturæ, &c.

Documenta artis quæ conspiciuntur in fermentatione.

Spiritus corporis & animæ mutua officia.

Diuinationes.

TErram hic autor accipit ſymbolice, ſeu myſtice pro *corpore miſto*, quod ex prædominio qualitatú
connenit cum terra, nó qualis fingitur à Phyſicis frigida ſicca, ſed qualis creata à Deo eſt in prin-
cipio, cui etiam vim vegetabilem & animalium productiuam contulit. *Terra noſtra calida eſt, cæleſtiq́;*
dicitur, & lunæ comparatur. Eſt materia noſtra ob quaſdam conditiones terræ vulgari analogas, & re-
ſpectu cum cæteris elementis noſtris ita appellata. Eſt omnino radix & fundamentum artis Herme-
ticæ, cœleſtium & terrenorum vim conſecuta, vt eſt in tabula ſmaragdina: Aſcendit à terra in cœlum
iterumq; deſcendit in terram: ſpiritus ſcil. cum anima, &c. Item nutrix eius terra eſt: virtus eius inte-
gra eſt, cum verſum eſt in terram. Hinc Drebelius dicit, terram eſſe compoſitam ex quatuor Elemen-
tis, & tamen tria cætera ignem, aerem, aquam miniſtrare terræ, igne agente in aerem, aere in aquam

Spiritus terra aſſurgens.

(vel in aqua) aqua operante in terra humiditatem. Terra, luna, mare in artificio Hermetico rationi-
onibus, non re differunt. Terra noſtra eſt viua, & fuſilis: vnde & ſal fuſile dicitur. Habet corpus fixum
more cryſtalli, &c. 2. *Qualis autem ſit iſta terra*, ſequentibus axiomatibus exponitur. *Spiritum enim ha-*
bet conſpicuum, qui nebulæ inſtar aſſurgit in vitro ſeu ſphæra noſtra. Is dicitur cryſtallinus, quia corpori
confert cryſtallinam tranſparentiam, quæ ſpiritu extracto perit. Eſt quidé etiam ab aqua puritas cry-
ſtallina: ſed à ſpiritu ſeu aere puro magis. Ideo & terrea tranſparet, non tantum aquea. *Halitus metal-*
licus mercurialis eſt, qui ex terra ignibus reſoluta exhalat. Documentum habes in ſublimationibus ſa-
lium, & marcaſithatum, &c. Veruntamen non talis eſt ſpiritus noſter, qualis flos antimonii & ſimili-

Anima terræ.

um, qui etiam ſpiritus dicitur: ſed vt ſal fuſilis, & aqua glaciata, &c. 3. *Anima tribuitur terræ*: Vnde, viua
& animata vocatur. Illa vero *agnoſcitur ex colore rubro*, ſanguineo, ſeu carbunculi & pyropi. Tunc ergo
animata eſt actu, cú rubra apparet. Verum & ignea eius diſpoſitio rubedine produit. Sol n. noſter ru-
ber: at nódum eſt animatus. Intellige ergo de illa terra ſermoné eſſe, quæ per fermentationem ex au-
ro accepit animam ſeu tincturam rubedinis, vt iam poſſit et alia tingere. Hæc *tinctura anima vocatur*,
& dicitur eſſe indicium animæ in terrã noſtram ante mortuam infuſæ Vin' explicate? *Terra iſta fuit eli-*

Corpus terra cryſtallinum

xyr album, & ex albedine vi ignis rubefacta: ſed nondum viua, & animata. Adde ei *Leonis rubri ſangui-*
nem, ſeu auri tincturam, iam ſi debite coniunxeris, animata erit idq; oculis tuis per vitrum perſpicies. 4. Vi-
dit Drebelius etiam *fixum terræ corpus* quod fuit *inſtar cryſtalli*: nempe fixum id eſſe non poteſt, niſi pri-
us à fixo figatur, ſicut neq; aqua permanens talis eſſe pôt ſine ſuo corpore. Si ergo cryſtallinum fuit
perſpicua albedine, vidit poſt nigredinem & eclipſin ſolis albedinem cryſtallinam emergere, ſub
qua occultata eſt rubedo. Hic eſt ordo colorum principalium. 5. Vidit *pugnas & certamina ſpiritus cum*
anima & corpore: ſed in quibus victoria penes ſpiritum manſit. Vidit ſcil. reſolutionem in volatile bal-
ſamum, q circulariter per vitrum motus eſt & modo reflexus eſt reciproce ſuper terram, modo aſcédit,
idq; ſæpiſſime repetiuit, donec attenuauit corpus & tincturam eius, ſeu fermentum, vt & ipſa fierent
volatilia. Ita n. procedendum eſt iuxta regulam: *Fac volatile fixum, & fixum volatile: ſepara terram ab igne,*
ſubtile à ſpiſſo ſuauiter, magno ingenio, &c. Id fit per ſe ſine tua manu in ouo noſtro, cum ciulatum eſt ma-
terià, vt nequeat expirare, vbi etiam leniſſimo calore ſubinde calcfit, vt verum ſit, quod au-
tor dicit, *terra famulari ignem &c.* 6. Tandem *tria iſta, corpus, anima, ſpiritus, elixyr, fermentum, mercurius*
conuerunt poſt pugnam in amicitiam. ſunt vnita inſeparabiliter, vt iam euaſerit vnus, idemq; lapis, qui de-
inceps maiore calore paulatim figitur. 7. *Corpus factum eſt habitaculum ſpiritus & animæ*, nimirú per vni-
onem illam. *Spiritus* eſt mediú & vinculum, per quod corpori anima cohæret. *Spiritus coagulatus*, fixusq;
& inſeparabiliter innexus corpori *tincturã in eo retinet conſtanter*: q́ omnia potuit partim oculis notaſſe
Drebelius, partim intellectu colligere. 8 *Spiritus innexus vtriq; attulit eis perſpicuitaté* & illuminationem
vt ante dictú eſt Itaq; cum materia noſtra eſt tranſlucida, ſpiritu dotata & plena eſſe cognoſcitur. In-
de cóparatur *æthereo cœlo*, quod quidam volunt *cryſtallinum*, ſeu adamantinum eſſe. 9. *Animo attulit or-*
namentum colore coccino, ſeu puniceo, quod et vocant veſtimẽtum regiú. Si corpus per ſe ſpiritu ple-
num accipis, vti apparet in albedine perfecta, cryſtallinú eſt: ſi pergis calorem adhibere, fermenti tin-
ctura vim exerit, & albedinem mutat in colorem pyropi, ſiquidem materia eſt ſolida: ſi calcis inſtar &
puluens, ſanguini cóparatur. 10. Vidit *ſigna*, quib. potuit *de morte rerum* ſeu interitu, *& immortalitate iu-*
dicare. Hinc in opere illo bis ponitur corp' mortuú, & bis reuiuificatio, ſemel a. ſíne animatio, vt in fer-
métatione, vbi ſimul eſt reuiuificatio & animatio. *Immortalitatis* argum. eſt in lapide fixo, q nulli igni
cedit nec corrumpi noſtris ignib. pôt. Ideo hinc colligitur *qualis ſtatus futurus ſit terra purgata poſt munde*

Terra in altera vita ſtatus.

incendium itẽ quomodo ex corruptibili fiat incorruptibile: quod tñ ex analogia tm concluditur, ſicut
Theologi etiam ex aliis naturæ documentis, vel figmentis, vt de Phœnice, & c. iudicant, & myſteria
diuina declarant. Aurum vulgare eſt corpus interitui obnoxium, & corruptibile, chymico documẽ-

Aurum natura corruptibile.

to, licet id aurifabri, & conflatores deſtruere non poſſint. Ex corruptibili fit incorruptibile. Ita eſt de
menſtruo noſtro, *cuius coagulatio corpus dicitur: reſolutio vero ſpiritus.* Idem eſt *mater*, *& luna* in fermentati-
one, in qua *ſol pater, & aqua mercurialis ſpiritus, ſeu ventus*, qui in occulto ſeu potentia lapidem noſtrum
portat, ſeu potentia coagulationis & fixionis eſt noſter lapis. Hæc ex præfatione, quæ lectorem facile
inducunt ad iudicandum non eſſe de vitioſa vnce, & rebus plebi notis diſſertationem. Cooferea cú

Tabula Hermetis ex Drebelio declarata.

tabula Hermetis. *Verum: ſine mendacio: certum: veriſſimum. Quod eſt inferius, eſt ſicut, quod eſt ſuperius: & quod*
eſt ſuperius, eſt ſicut quod inferius (ſpiritus aſcendens & volatile homogeneum eſt manenti in imo vitro,
& contra) *ad perpetranda miracula rei vnius*: (ad lapidem per conſenſum & concordantiam ſpiritus, ani-
mæ, & corporis, vt per eum miraculoſæ fiant tranſmutationes, & res vna ex tribus, vel ad mirabilem
rei vnius admirandæ conſtitutionem.) *Sicut omnes res* (creatæ materiales) *fuerunt ab vno* (aqueo corpo-
re & principio actiuo intus exuſcitato) *mediatione* (ſapientia & potentia) *vnius* (verbi, ſapientiæ, filij
Dei) *ſic omnes res* (naturales, quæ à natura habent originem, quæ eſt poſterior creatiua potentia) *natæ*
fuerunt ab hac vna re (naturæ principio interno,) *Adaptatione* (agentium & patientium diſpoſitione, cõ-
cordia, & ſeminaria poteſtate, quæ artifex ingenioſe coaptat.)

Pater

Pater eius (vnius istius rei mirabilis seu lapidis & tincturæ nostræ) *est Sol* (rubeum elixyr ex mercurio nostro, vel sulphureum principium, & igneum in perfecto metallo: Nam hoc principium est masculinum. Nota videri simul somi fermentum & elixyr rubeum, vt sint pro vno patre:) *Mater eius est luna* (terra nostra alba calida humida: principium materiale. Vtrumq; tamen est potestate in vno: & pro opere diuerso diuersimode coloratum est. Accipere etiam potes de mercurio nostro, qui se habet vt fœmina. In Riplæo inuenies abstrusiora.) *Portauit illud ventus in ventre suo.* (Ex mercurio est natum per coctionem perfectiuam: & postea etiam spiritus fit resolutione, in cuius potestate iterum est tinctura; vel dic, quod anima inclusa sit surgenti halitui & nebulæ crystallinæ:) *Nutrix eius terra est* (cum dispositionem terræ habet, nutritur & imbibitur: melius in terra fuuerit & crescit ille spiritus animæ vector, in eaque conseruatur, alias avolans:) *Pater omnis thelesmi totius mundi est hic* (simulacrum omnium perfectorum operum mundi naturalis in regione elementari, atque etiam creationis) *Vis eius integra est, si versa fuerit in terram* (si illa vna res perfectam fixationem accepit, integram virtutem habet.) *Separabis terram ab igne, subtile à spisso, suauiter: magno cum ingenio.* (Fixum fac volatile, & contra in vno vitro, suauiter coquendo, quæ est regula communis in operationibus omnibus. Neque enim vis, & inscitia proficiunt.) *Ascendit à terra in cælum, iterumq; descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum* (modus separationis istius fit per partis volatilis ascensum, & descensum, donec omnia per istam sphæram transeant, & reuolutione crebra potentiam volatilium, & fixorum, cœlestium seu astralium, & terrenorum, seu elementalium nanciscuntur. Vt enim ex Sedinuogio cognosces, in fundo vitri manet fixum granum, & terra. Ab hac eleuatur spiritus, qui perambulato circulo reuertitur seu reflectitur in terram, & cum ea coit multis osculis, &c.) *Sic habes gloriam totius mundi.* (Speculum contemplatiuum, & practicum. Imo & medium acquirendi scientiam & dignitatem.) *Ideo fugiet à te omnis obscuritas.* (In intellectu, & in existimatione mundana. Diues eris, honoratus, sapiens.) *Hic est totius fortitudinis fortitudo fortis.* (Quanta vis potest esse in rebus medii mundi, hic est. Nam astrales potestates concordatæ sunt cum terrenis: habes hic medicinam fortissimam ad metalla, & corpus humanum. Potes diuitias maximas acquirere, quibus omnia cedunt mundana. *Philosophiam tanquam in parvo specula vides:* Theoricas & practicas inductiones habes, non in lapide confecto tantum, sed & eius præparatione, quasi naturam nudam videres, vt Sedinuogius scripsit.) *Quia vincet omnem rem subtilem* (mercurium & mercurialia volatica superabit, & nihil erit in tota medicina subtilius si sæpius soluas & coagules) *omnemq; solidum penetrabit* (solida quoque metalla vel in fluxu, vel ignitione persuadet: corpus a. humanum totum penetrabit. Neque enim hæc sunt extendenda vltra minorem mundum, & res metallicas, quibus gemmæ adduntur, & vitrea materia omnium mistorum terreorum) *sicut mundus creatus est* (omnia initio aquea apparebant, & soluta: Inde cogebantur, & eminere iubebatur arida. Sic fit lapis noster ex aqua nostra, quam extrahimus ex minerali argento viuo, & salibus purgamus. Sic & plantæ & animalia, minor scilicet mundus ex seminibus humidis, corporibusque genituraum existunt. Item vt in vitro nostro spiritus resoluti ex aqua & terra in ambitum concedunt, & ibi aliquando instar stellarum lucent, nebulæq; forma apparent: Ita & in mundi origine partes discessisse & sua loca occupasse dicuntur.) *Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus hic est:* (Mirabilia opera per huius medicinæ accommodationem efficere poteris: Et habes eorum veluti paruum exemplar, & modum in lapidis præparatione. Quo enim modo illum præparasti, ita multa alia medicamenta poteris concinnare, atque etiam ad varia declaranda eundem adhibere, vt mirentur homines, ex quo principio sapientia ista tua naturaliter profluat. Omnium enim generationum & virtutum naturalium speculum viuum habes.) *Itaq; vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes philosophiæ totius mundi* (Vsus eius lapidis & artificii est in philosophia diuina, & humana, atque etiam praxi vtriusque) *completum est, quod dixi operatione solis.* (Est artificii plena descriptio: quia eadem fere in singulis operationibus reruntur. Est & opus absolutum, intelligendo de lapide rubeo & tinctura solari. *Operatio pro elaboratione & confectione tincturæ solaris.*

Analysis Capitis I. Drebelii.

1. OMnium creaturarum primordia à Deo esse dicit: argumento, *quia in eo etiam finem sint habitura.* Arguit autem finis principium, iuxta communem experientiam, qua videmus ex elementis facta in Elementa resolui.

2. *Omnia perfecta apud Deum fuisse, & sic condita* ponit. Hinc colligit post elementorum colliquefactionem etiam perfecta reditura, nulla re pereunte, nisi *iniustitia*: claritate vero apud Deum redeunte (seu Elementis in claritate apud Deum in vnionem iterum coeuntibus.)

3. *Modum creationis secularis hoc ordine proponit*, quasi *Deus primum*, cum omnia condidisset, *à cæteris ignem separauerit*, subtilissimum nimirum elementorum, quod summum locum, infinitamque amplitudinem occupando, omnem gloriam Domini sit amplexum ascendendo sui leuitate. Omne enim leue ascendit: *Secundo aerem* post ignem subtilissimum, segregauerit in proximum igni spacium, *a qua & terra* vtpote crassis corporibus ad imum sic sidentibus, vt aqua terrã circumdaret, sicut aquam aer, aerem ignis. *Qualis verò discessio fit in vitro Hermetico, talis in mundi primordio fuisse creditur.*

4. Eleuatæ ex aquis *terræ impositus est homo*, tanquam in medio elementorum (inter ignem, aerem q; & terram cum aqua) vt contemplatus claritatis diuinæ splẽdorem ex creaturis propter harum perfectionem in Dei amorem ferretur.

5. Quatuor *Elementorum* quodlibet pro sui subtilitate suas habet vires, igne præ cæteris excellente.

Ignis causa vita.

6. Potest enim cæteris suæ similem *claritatem* afferre: Est *causa vita omnium*: Absq; eo omnes res sunt mortuæ, *vt in hyeme patet*.

7. *Ignis aerem clarificat* expulsis tenebris inducto lumine: Purgat à vapida humiditate, & fumis terreis: Adimit ei crassitiem omnem, facitque, vt *omnia solida penetret*, itaque assimilat sibi, vt differentia sit nulla: argumento ignis flammei in focis nostris, qui aerem attrahit, & in sui naturam conuertit: quod si facere probibetur, perit.

8. Colligitur binc Dei creaturas obseruare sibi iniunctum munus, & *operari quousq; materiam inueniant*: Item quo plus inueniant, eo plus clarificare, nisi impediantur. Hi sunt aphorismi primi capitis.

Diuinationes.

1. Symbolismos audimus ex magno mundo ad declarandum opus Hermeticum accommodatos. Nam vt Hermes, inquit, quo modo philosophorum lapis fit, ita mundus conditus est, vt si velis artis modum intelligere, oporteat te respicere ad creationem mundi, quæ vicissim se in lapidis generatione manifestat. In mundo conditor Deus est omnipotens, & sapientissimus. Ars habet artificem Hermeticum, quem Deus donis suis instruxit, vt sapienter, perite, ordineque operari possit, & omnia sic disponere, vt natura cuiusque requirit. 2. Primus & secundus aphorismus ostendunt quod artifex studere debeat materiæ puræ, & ab omni sorde immoni. Deus enim in principio mundi non fecit inquinata corpora, sed pura, mundaque, & in renouatione talia est redocturus, cum augmento pro gloriæ statu. Qui ergo studes huic arti, dispice de materia pura, aut si pura non occurrit, munda & purga impuram, sicut Deus purgabit mundum. 3. Materia debet esse Elementaris, & sic elaboranda, vt postquam singula Elementa per se sunt clarificata, tandem vniantur perfecte, & pure, tanquam in mundo renouato apud Deum.

4. Tertius & quartus aphorismus monstrant ordinem operis. Circa artificem, *cum primum operari incipit, sunt aqua & terra subtus: sursum aer & ignis*, vt sic quasi medius sit inter elementa. Procedat ergo laborando sic, vt ab aqua incipiat, indeque terram per coagulationem producat. Ex terra progrediatur ad confinem eleuatæ, seu sublimatæ, aerem, tandemq; ignem, qui totum opus claudit, & est in fine: quæ certe sic se habent in opere aurifico. Nam *primo est aqua nostra: ex hac terra exit: Hinc aereum corpus educitur, & tandem igneum*: Et tamen non est diuersum, nisi dispositionibus. Nam vltimo omnia sub ignis forma comprehensa vniuntur. 5. In nostro magisterio nullam dispositionem materiæ, quæ sub certi elementi nomine assignatur, esse vacuam virtute, aperte indicat sententia quinta: sed gradus sunt impares. *Fortissimus enim omnium est lapis, cum igneam naturam accepit*, pro vt subtilias, ita erit virtus. Ideo non temere dicit, vires esse pro subtilitate: quæ tamen non debet excedere naturam generis, vt in sequentibus monebit. Nam nimis subtilis artem non patitur. 6. *Ignei lapidis potentia illustratur*, quod cætera elementa sui claritate & vita donet. Sane aqua, terra, aer, omnia tandem in ignem nostrum mutantur, & in eius naturam concedunt, cumque prius *pro mortuis* haberentur, cum igneum sulphur auri, tincturaq; abesset, iam censentur *viua & animata*. Sed hoc non tantum in materia lapidis, quæ ordine perficitur, sic se habet, verum etiam apparet in proiectione. Adeo n. validus *est ignis in sui perfectione*, vt in mercurium proiectus sui similem ignem producat, tandemq; aurum faciat melius auro natiuo, ex quo fuerat tractus.

Ignea medicina robur.

7. Septimus aphorismus vim ignis maxime declarat in aere. Lapis enim noster igne cœlesti pollens aereum mercurium, seu argentum viuum sic afficit, vt dicitur: Imo & eodem augescit, & imbibitur, seu conseruatur, & nisi pabulo aereo frueretur, euanesceret vis eius aurifica. *Recipit autem nutrimentum mercuriale quam auidißime, propter familiaritatem.* Nam aereus mercurius igni familiarissimus est, & leui negotio ei assimilatur, nisi qua impuritas prohibeat, aut aliud impedimentum interueniat.

8. Magister artis nullam potentiam ad rem affert. Nam materia per se sua sponte proclinis est ad opus & effectum, modo debite accommodentur agentia patientibus, fiatque continuatio, & directio prudens.

Analysis Capitis II. Drebeliani.

APhorismus 1. *Vt in aerem operatur ignis, ita & in aquam, & terram*, clarificando scilicet, seu illuminando, argumento pinnæ ardentis, quæ ex nigro ignescit, & transmutatur in primum ens, cineres, in quibus non amplius apparet: resoluitur etiam in inuisibilem spiritum, quo modo & cinis posset in vitrum, & hoc in inconspicuam essentiam conuerti.

2. *Videtur aqua ab igni clarificari*, tanquam à contrario, *non posse*, nec ex eadem materia esse. (Quæ in se mutuo agunt, familiaritate materiæ consentiunt. Inimica sibi, non videntur posse ex eadem cõstare.) Respõdetur, *duo contraria sine medio non coniungi*. (Aristoteles diceret subiectum commune, seu materiam requiri, cum contrariæ potestates naturales sint inseparabiles.

Ignis ex chao separatus

3. Cum Deus *ex chao ignem siccißimum*, subtilissimum, clarissimum (purissimum) *separasset*, simul erat creatum eius contrarium, *crassities* nimirum *terra, & humiditas aqua*, corpus crassissimum, obscurissimum, humidissimum, frigidissimum.

Aer chymicorum siccus, nisi ex parte.

4. Sed vt cohærere hæc & vna esse possent, *humiditas aqua temperabatur siccitate aeris* (chymicorũ aer siccus est, non humidus) & terræ: crassities terræ & siccitas moderationem accipiebat à subtilitate aeris, in humiditate aquæ.

(Physicu

(Physicus diceret in vno globo ignem & aquam coniungi intercedente aere & terra. Aer enim igni familiaris est caliditate, simulque subtilitate: Aquæ consentit humiditate & fluabili natura: Vinculum ergo est inter duo. Aqua postea addit terram corpulentia & frigiditate, quam & ignis prebendit siccitate. Hæc in Peripato pulchrè respondent. Sed Chymicus *terram calidam siccam* ponit, *& aerem partim siccum, partim humidum*, vt siccitate ignem contineat, humiditate aquam, terra & igni interim familiarissime consentientibus) Propter temperamentum ergo aqna desiit infestissima igni esse, &c.

5. Temperamentum ignis & aquæ per subtilitatem aeris, & siccitatem terræ est in forma *Aquæ vitæ*, seu *olei*, quæ est res mirabilis, & nos inuitare debet ad fidem & laudem Deo præstandam.

6. Ea est *creatura creaturarum*, seu prima materia, in qua ignis, aer, aqua, terra, lucent in ea forma, in qua sunt à Deo conditi.

7. *Animaduerte modum separationis elementorum.* Spiritus ignis sursum fertur, secum vehens aerem, aquam, & terram, quæ frigore aeris frigefacta, & densata recedunt ad suum genus, vnde venerunt. Humidum olei, quod aqua est, mutatur in vaporem nebulosum, & relabitur in forma stillarum aquæ: *Terra* (intellige non totam) *assurgit vt halitus, & recidit specie nigra. Aer à seipso comprehenditur.* *Mutatio seu conuersio elementorũ.*

8. Perspicuum ergo est, quod *ignis sit vita omnium* (vel de omnibus) quodque clarificet (attenuet, rarefaciat, perspicua reddat) & mutet (conuertat) omnia in eam formam, qua fuerunt in principio apud Deum, tam aquam, quam terram & aerem: Sed non sine medio.

9. Crassities enim aquæ debet per subtilitatem aeris ad mediocritatem redigi, seu temperari, & humiditas per siccitatem terræ. Tunc parata est materia, & potest clarificari, & viuificari ab igne.

Diuinationes.

1. *Capite toto secundo* explicatur *vis ignis in elementa cætera*, & quo modo inter se conuertantur ipso agente: cuius rei documenta quidem habemus in maiore mundo, quæ etiam ab Aristotele sunt proposita, dum vel ipsis sensibus perspicimus calorem Solis & ignis, qua in superficie terræ, aut sub terra est, resoluere aerem, aquam, terram, vertereque humida in vapores, sicca in halitus, qui variis misturis varia meteora producunt. Resolutio affert resoluto perspicuitatem, raritatem, seu tenuitatem & puritatem; contraria vero à frigore congelatio crassitiem & densitatem, aliquando cum opacitate coniunctam. Sed in opere Hermetico omnia sunt illustriora, vbi vult Drebelius *purgata elementa in materiam eam reduci, qua ab initio est à Deo condita*, quamque arbitratur fuisse *essentiam purißimam, nobilißimamque specie aqua oleosa, in qua quatuor prima corpora, tanquam in chao, vel, vt alii loquuntur, in matrice, capsa, vel arca fuerint conclusa.* *Qualis materia prima fuisse fingatur.*

2. Primus aphorismus de hac ipsa vi ignis in elementa agit, dicitque, ea verti in spiritum inconspicuum, nempe in igneam naturam, & æthertam, similem *igni cœlesti, qui spiritus est inuisibilis*: Res manifesta Physicis, metallurgis, destillatoribus, sublimatoribus, proflatoribus & similibus. Exemplum affertur à *Carbone*: Sed de nostro mercurio cogitandum est, qui similiter patitur in mysterio chymico. Vocatur *illuminatio & clarificatio*, quia attenuata fiunt pura, & perspicua. *Ignis est artis, & naturæ*: actualis, & potentialis: Hic ab illo excitatur, & in actum producitur. *Ignis.*

3. Aphorismus secundus obiectionem proponit, & soluit. *Contrarium agere in contraria* in subiecto communi, notum est ex generationibus physicis, & principiis. *Contraria genere conueniunt specie differunt*, inquiunt logici, & monstrant physici. *Ex contrario iter est seu motus in contrarium, per medium*, quod est particeps vtriusque extremi. *Ignis in aquam agit per medium*, nisi vi committantur, vt cum in rogos aquam infundunt, aut candefacta in ea extinguunt. Vapores autem inde, & porro spiritus aereos nasci, notum est.

4. Aphorismus tertius vt & quartus, explicant aliam quæstionem. *In actione & paßione contactum fieri necesse est.* Ignis ab aqua naturaliter ita dissentit, vt fugiat ab ea, & extinguatur, seu opprimatur. Quomodo ergo vna esse possunt? Respondetur per modum mistionis naturalis à Deo primum in creatione institutæ. *Temperatio efficit, vt in vno coeant contraria.* Contemperationis ratio redditur à qualitatum concordantia. Nam elementa non sic dissident, quin aliqua consentiant. Ignis & aqua in vno esse & vniri possunt per alia duo elementa inter se symbolica. Etenim si aer est calidus siccus, sicut & terra, ignis ipsis est amicissimus, cum & ipse sit calidus siccus. Iam aqua inter aerem & terram est media, crassior aere, terra rarior. Terræ halitus, & aquæ vapor spiritum ignis recipiunt cum aere. Ita simul coalescunt. Plato dicebat *longißime distantia cœlum & terram iungi vinculo duplicis naturæ*, quod est *aqua, cuius pars rarior aereus spiritus* dicitur, & cœlum attingit; densior est aqua, & terram prehendit. Ita factus est globus. Sed noster autor mistionem ex separatione declarat, quo modo scilicet elementa in vitro nostro vi ignis segregata possint in vnum redire. Si in principio fuerunt in communi chao concordia, cur non in vitro nostro? Etiam in principio segregabantur, & tamen vna erant. Si aqua summum humiditatis retineret, non posset cum summo ignis siccitate constare. At non retinet: quia ad mediocritatem redigitur aerea siccitate, quæ cum sit igni sicco familiaris, efficit, vt coëant. Ita se res habet etiam in qualitatibus materialibus.

Terra, ignis, aer, sicca chymicis elementa (aer tamen aliquà humidus.)

Aer aqua additum.

Aqua igni iuncta medio aere.

Nam densissima terra cum igni & aere coalescit mediante aquea tenuitate moderata. Et rursus, vt 8. aphorismus ait, aquæ crassities per aeream subtilitatem attenuata conciliatur igni. Ita fit in vitro Hermetico, in quo conclusa materia igni externo excitatur, permutatio, & rotatio circularis subtili tarefaciente crassum, & crasso alligante, addensanteque subtile, calore & frigore agentibus.

5. Aphorismus quintus habet, qua forma appareat materia nostra ex conuersione elementorum circulari nata. *Tam perspicua & pura est*, inquit, *vt pro aqua vitæ, & oleo haberi possit*, quæ naturam ignis & aeris coagulati referunt. Alii dicunt, actione ista, circularique conuersione fieri resolutionem in aquam, vel oleum clarum, quod porro crassescit. Verum res non indiget disputatione, sed experimentis innotescit.

Prima materia mundi qualis.

Moses & Hermetici in creatione mundi differunt.

6. Aphorismo sexto creditur talis fuisse prima corporum naturalium materia. Arbitrantur enim lapidem philosophicum esse *specimen & argumentum creationis mundi*, vt sic alterum altero possit demonstrari. Dicitur creatura creaturarum, tanquam prima, ex qua cæteræ materiales sint procreatæ, quanquam opinione potius, quam scientia. Quomodo Deus mundum creauerit, Moses scripsit: Sed cuius verba non omnino hoc dicunt, quod ex solo lapide colligunt Hermetici.

Nigredo quando fiat.

7. Aphorismus septimus *ascensum descensumque* & circularem agitationem materiæ in globo chymico declarat, vbi notandum est, quod *Nigredo* tribuatur terreæ parti iam resolutæ, iterumque coagulatæ. Nam quando peracta est solutio philosophica, & incipit coagulatio, nigredo emergit, totumque abit in opacam, & atram terram, quæ caput corui vocatur. Hinc dicitur signum putrefactionis, & solutionis veræ.

Ab igni vita.

Calor à cælo vt distribuatur.

8. Octauus & nonus aphorismus volunt mutationem, & agitationem illam esse ab igni, qui habet potestatem rarificandi, & repurgandi, seu dispositas materias in sui similem essentiam transmutandi, cumque illa agitatio vitæ comparetur, & calor etiam sit administer vitæ, colligitur *ab igni vitam quoque summam esse, & cælestem puritatem*, qualis in initio ponitur fuisse. De vita sane non difficulter persuaseris philosophis scholarum, siquidem non flammeum ignem, qualis est in focis nostris, intelligas, sed Hippocraticum illud calidum, cuius cum pars maxima in altum ad cœlestia corpora constituenda separata sit, non parua tamen portio in imo mansit: nonnihil etiam ex cœlo redit per vertiginem, & irradiationem, seu influxum, aut translationem, & distributionem, partim etiam attractionem magneticam familiarium. Verum, vt dictum est, materiæ intrinsecus noster ignis est, & ab externo excitatur magna industria temperandi, ne excessum aut defectum committas, & vel non commoueatur materia, vel violente concitetur. Ita debes calorem administrare, vt possint fieri ista, quæ scripsit Drebelius.

Aphorismi Capitis III.

De aeris potestate in elementa reliqua.

PRopositio est: *Videamus virtutem, seu potentiam aëris in cæteris elementis*, postquam nimirum de vi ignis in ea *præcedente capite* est actum. 1. Vt reliqua tria elementa absque igni sunt mortua: ita & ipse sine illis est mortuus. 2. Vt *ignis est vita*, & *in aëre viuit*: sic *aer viuit in igne*, & *aqua in terra: terraque in aqua*: & rursus aqua etiam in aere. 3. Ignis purgat aerem, aer aquam, aqua terram: & *per ignem vnumquodque alterum reddit simile suæ claritati*: Exemplum est in æstate, vbi Solis calor aquam rarefactam attrahit, quæ per aerem attenuatur ita, vt iam nullum discrimen sit inter aerem, & aquam resolutam, quamdiu vapidi halitus frigore non addensantur, & coagulant, seu consistunt. 4. Vt ignis omnia attenuat, ita frigus oppositum igni omnia densat, & cogit vapidum aerem in aquam adimendo ipsi calorem ignis, & tenuitatem aeris. 5. Hinc aqua recidit stillatim, seu specie roris & guttarum, quæ à terra receptæ fiunt alimentum in terra nascentium, seu natura elementorum (in pluuia, rore, niue, pruina & similibus est natura omnium elementorum, vnde illis possunt nutriri terræ fœturæ ex 4. elementis commistæ.) *Penetrant enim semen vsque ad radices*: Inde retrahuntur à calore Solis, & se insinuant exterioribus plantarum partibus. Rursus relictis spiritibus terrestribus seu elementis terræ, aqua se recipit ad terram, quæ terra *calore solari, qui est natura & vita stirpis*, viribus transmutatur iuxta formam, & potentiam eiusdem (stirpis.) Plantæ ergo nutriuntur & augescunt perpetua aquæ transitione, & imbibitione. 6. Quando vero frigus vehemens est, seu superat, aqua congelascit, & mutatur in speciem terræ, quandoquidem frigus, vt pote effectum terræ, aquam condensat, & terrenæ crassitiei, & duritiæ assimilat. Sic *aer ignem inspissat*, cum eius frigiditas vincit ignis calorem, transitque ignis in aerem, set in aquam, aqua in terram, qua mutatione mirabili superiores nostræ rationes de elementorum separatione in prima materia, seu ente primo confirmantur. 7. Etenim sicut Deus separauit elementa ex prima sua creatura seu corpore & chao; ita per nostrum ignem (quæ res est veluti vmbra primæ materiæ) elementa reducuntur in primam materiam. Exemplo sit lampas ex oleo. Nam vi ignis oleum resoluitur, & fit flamma à flamma ignis indiscreta. Penetrat etiam flammam, & vi frigoris, quod igni contrarium est, in suum elementum conuertitur (id est, aerem.) Vnde separatio in elementa, & separatorum reductio in primum esse elucescit, estque res mira.

Quomodo stirpes in terra nutriantur à pluuia.

Imbibitio.

Congelatio.

Aer frigidus.

Ex chao educta elementa per ignem reducuntur in chaos.

Diuinationes.

Propositio autoris videtur satis manifesta quidem esse: Verum si rem ipsam penitius inspicias, dicere possis *præcedente capite* actum esse de solutione: in hoc vero *de coagulatione per imbibitiones, seu nutritiones*

tritiones nostras, in operatione sextuda. Ratio est: quia dicit, se de vi aeris in cætera elementa loqui velle, hoc est, qua ratione lapis fiat aereus, in qua dispositione oleo aereo comparatur, dominante tandem potestate aerea. Deinde pluuiæ & nutritionis facit mentionem, vt & *infra capite octauo*, vbi loquetur de operatione quarta. Pluuia vero illa & nutritio in nostro magisterio, non est operationis primæ, sed secundæ, & deinceps omnium cæterarum, quæ augmentationem per imbibitionem habent. Omnino huc tendendum est, vt lapis noster terreus fiat aereus, quod per destillationes Arnoldini enunciant, quasi debeat ex aqua & terra iterum coniunctis oleum elici aereum, sicut fit in stirpium anatomia chymica.

2. Aphorismus primus loquitur de necessitate coniunctionis elementorum, quod in nostro opere non tantum oporteat rationem haberi naturæ ignis, verum etiam cæterorum elementorum, cum ignis sine illis non subsistat, quod & Aristoteli visum est, scribenti *ignem se maxime habere, vt formã, cum semper videatur in aliqua materia esse. 3. Gen. an. 11.* Viuit ignis in cæteris elementis & elementatis, maxime quæ ignea sunt, & aerea, qualia spirituosa & pinguia (spiritus ardentes, olea rarefacta destillationibus, petroleum, &c.) esse nouimus: Cætera vitam dicuntur habere ab igni, vtpote cuius vi calescunt, & motiua mobiliaque sunt, quod satis indicant frigoribus congelata, aut densata, item stupores, & mortificationes per gelu excedens, vnde & *mors extinctio, vita vero vigor natiui caloris est.* Hæc nostri physici haud grauate concesserint, cum fere sic de vita & morte disserere soleant, quanquam instrumentaliter tantum, cum principium vitæ & actionum vitalium sit anima. Drebelius autem Platonicis chymicis accedit, & *ignis nomine etiam luces cœlestes, & sydera comprehendit.* De his qui dici potest, quod sint mortuæ sine elementis mutabilibus? Imo quo modo in temperationem cum corruptibilibus, patibilibusque venit incorruptibile, & impatibile cœlum? Dicet ille, se non curare sententias physicorum: *suo se modo philosophari, cuius rationem non intelligant schola Peripatetica.* Atqui & Hermetici cum Platonicis stellarum ignes vindicant ab elementari contagio. Relinquitur, vt dicamus *symbolicam esse locutionem*, ignemq; illum æthereum sine æthereis, & formalibus elementis non esse, cum quibus ordinatione diuina vt in prisco chao fuit, ita etiam postea manere possit, indeque simul mistis communicari. Nam in his sunt essentiæ cœlestes simul cum corruptibilibus elementis tanquã capsulis, de quibus alibi. *In nostro ergo vitro vbi omnia sunt homogenea*, & cœlesti puritate, nobilitateque sic est ignis, vt terra, aqua, aer; & sic hæc, vt ille. Ideo enim fit ascensus descensusque, vt nostra tinctura vim superiorum, & inferiorum accipiat. 3 Idem dicitur aphorismo secundo, quod scilicet *muiuo in se viuant elementa nostra vndiquaque igni perfusa* tanquam vitæ omnium principio. *Vitam* autem intelligimus parabolice ex similitudine. Ignis, seu calor cœlestis, & qui insitus est animatis rebus, alias instrumentalis vitæ caussa est. Cum *anima vocatur ignis*, modificate vocatur; licet fuerint philosophi veteres, qui eius substantiam ex ignibus cœlestibus in elementari igni analogiam habentibus deduxerint, cum sit incorporea, quædam etiam separabilis, & viuens extra materiam.

Vita Hermetica.

4. Aphorismus tertius iterum commendat *vim purgatiuam ignis*, omnemque motum principaliter illi ascribit adeo, *vt cætera elementa actiua esse sine igni negentur.* Ignis terræ sociatus, in ea assimilat cætera elementa terræ. In aqua fit aqueus; in aere aereus. Inspiciendæ hic sunt dispositiones materiæ nostræ in nostro vase, in quo omnia peraguntur vi ignis, vt sic coagulatio quoque, qua ex aqua fit terra, vti prius ex terra aqua, ex aqua aer, ex aere ignis, eidem tribuatur. At si terra sibi similia reddit cætera per ignem, quorsum frigus coagulatiuum & gelatiuum adducitur? Relatum intelligimus. Notum enim est, nostrum *Athannorem gelatiuum frigus non admittere.*

5. Quartus & quintus aphorismus caussam reddit *pluuiæ nostræ mysticæ.* Manet vis ignis est in centro materiæ: Minor in peripheria. Hæc se ad illam habet, vt frigus ad calorem. Quicquid ergo disgregatum est vi ignis centralis, id fertur ad ambitum sphæræ, ibique loci frigore coagulando consistit, & postea incrassatum grauitate materiali depluit. Pluuia hæc insinuat se in materiam, quæ est circa centrum; ibiq; iterum rarefacta ascendit, & coagulata defertur, qui est Euripus, & oceani agitatio circularis in nostro vitro. Tale quid dicitur etiam in plantis euenire verbis satis apertis. *Lapidem prima operatione ex mercurio nostro confectum, quanquam mortuo similem, & plane nigrum, irrigamus aqua nostra per modum imbibitionis. Cum biberit humorem sufficientem, includimus eum Hermetico hypocausto. Ibi sudat, & resoluitur in halitus languido igni. Halitus eleuati consistunt, vicißimque deferuntur, & rotatione frequente attenuant crassiores partes, donec omnia fiant æqualia, & cõquiescant.* Hæc & plantarũ generatione & nutritione declaratur.

Pluuia mystica.

Materia in vitro Hermetico agitatio.

6. Aphorismus sextus mirabilia proponit. Terra sane nostra magis coagulat calore, quam frigore, & ideo etiã calida censetur. Mirabile & hoc est, quod ait: *frigus esse effectum terræ; & aquã densando reddere terræ congeneam duritie & craßitie.* At prius dicebatur terra ignis beneficio sibi assimilare cætera. *Aer* quoque *prius calidus, iam frigidus* ponitur, vt qui frigiditate sui ignem inspisset. Hæc nisi explices relate, non consistunt. Ita, quod calidum est vno, id frigidum erit alio respectu: nisi velis dicere his magistris relinquendum esse suum morem, sicut & Sedinvogius volt, non curandum esse, licet contradictiones alicubi occurrant.

Terra coagulatio.

Contradictiones chymicis familiares.

7. In septimo aphorismo ars opponitur naturæ creatrici. Hæc elementa ex chao separauit; Ars ea in chaos reducit. Separatio, & reductio vtraque fit per ignem, in materia scilicet diuersimode se habente & diuersis gradibus diuersa operantẽ. Quod violentior potestas resoluit, id mitior redunit. Sic ignis lenis materiæ motum affert, & paulatim exiccando coagulat, licet initio quædam fiat resolutio. Cum exiccatio pedetentim procurata est, & partes ita vnitæ, fixæque, vt discedere à se mutuo non possint amplius, paulatim augetur ignis, fitque consolidatio, & fixio completa.

8. Ignis appellatur *vmbra primæ materiæ.* Ita sane verba videntur exigere. Nos instrumentum nostrũ potius rũ potentia creatrice conferre possumus, si licet terrena comparare cœlestibus. Quod de figura, vmbra, & simulacro dicitur, potius est materiæ nostræ, quam chao prisco æquiparant.

9. Oleum

9. Oleum resolui ab igni in halitus inconspicuos, & spiritus igneos partim, partim aereos, partim etiam fauillam fumidam notæ est experientiæ. Nostra materia sit instar olei. Agat in eam calor. Fiet resolutio spiritalis, quæ in sua raritate ab igni spirituali non potest sensibus discerni. Coagulata vero postea exhibet concretum fumum, & spiritus duplices, quod & destillatio olei docet, pro fauilla aliis recrementis remanentibus.

Analysis Capitis IV. Drebelii.

De meteororum aereorum & igneorum quorundam caussa.

1. INtellectis benè *superius* expositis, perfectè possumus caussas *ventorum*, *tonitru*, & *fulguris* cognoscere. 2. Sole viuifico radiis suis absque impedimento aquam frigidam crassamque & aerem penetrante, rarefaciente, & calidum reddente, aer dilatatur, seu expanditur, disgregatur, resoluitur, & transmutatur in naturam ignis, & aqua in aerem. 3. Inde perpetua agitatio existit, quæ se diffundit ex omni latere super terram ad eam humectandam. 4. Aqua rarefacta, quæ fertur super reflexione (qua radii à terra reuersi desinunt) seu aere calido, & pertingit vsque ad spissum, densum, frigidumque aerem, cogitur rursum, crassescit, & in minorem molem coarctatur, transmutaturque in aquam: quæ guttatim defertur. 5. Hinc necessario sequitur tranquillitas, vti experimur cœlo pluente, nisi adhuc duret eleuatio, sitque fortior (disgregando) quam aer frigidus incrassando, & densando. 6. Sicut calor aerem & aquam subtilem, tenuem, & in magnam molem tumefactam reddit: ita frigus, calori aduersum, congregat, cogit, & in angustum, paruumque corpus compingit eadem, & constringit omnes ventos per calorem excitatos: Exemplo est *ampulla retorta vacua conspicuis contentis, super pruna ardente suspensa, & rostro in cadum aqua frigida immersa*. Vt primum enim incaluit, disgregatus aer ventos in aquam emittit, vnde bullæ exoriuntur. Quando vero remota ab igni ampulla aer in ea frigescit, condensatur, & ipsa aqua impletur. Oportet autem eam citra rupturam valde feruidam reddi, ad quod lapidea commodior est quidem, sed vitrea coagulationem, & impletionem oculis subiicit. 7. Quo densior aqua est & crassior, eo magis disgregatur calore, fitque mole maior etiam plus millies. Idem docet pomum, dum assatur, ex quo disgregati vapores erumpunt. Ita fit follis Aeolius, in sphæram ignitam per foramen immissa aquæ gutta.

Ampulla experimentū in solutione, & coagulatione.

Notæ.

Nihil ista habent mysteriorum. Digressio est ad declarandos motus ventorum & generationes, sub cœlo in maiore mundo, qua de re physici copiose. Sunt autem principia eadem cum vulgaribus scholarum, calor scilicet disgregans & frigus congregans, seu condensans. Dictum est, in globo nostro mystico esse loca diuersa, centrum & circumferentiam. Circa centrum existentem materiam calore resolui in spiritus, seu halitus, qui ad ambitum contendunt tum calore eleuati, tum materiæ mole locum ampliorem petentes. In ambitu in frigus incidunt, & partim deorsum feruntur, partim repercutiuntur. Ascensus & descensus fit ab omni latere, adeo vt agitatio sit continua, quæ *ventus* dicitur. Quando vero coagulata sunt rursus omnia, cessat commotio. Pari ratio dicitur esse sub cœlo in mundo externo. Aristoteli Sol excitat, & sedat ventos, sed diuersa ratione. Excitat ex aqua & terra fumos eliciendo calore disgregante, cui accedunt Vulcani subterranei, qui ex Aeoliis specubus protrahunt halitus. Interdum in cauitatibus montium, & vallibus piger aer crassusque hærēs dissoluitur, fitque excussio violenta ex loco angustiore in ampliorem. Sic nascitur ventus halitibus à mari, terraque euectis, sed repercussis deorsum, vel in latus, &c. Idem Sol tamen cum disgregat seu discutit fumosos ventos amplius, sublatis halitibus quietem inferre potest. Verum ex aduersa interim parte coagulationem fieri necesse esse, noster autor iudicat. Quorsum enim tandem vlterior resolutio, quæ semper amplificat molem, & vastius spacium desiderat, si non alicubi, vt ad Septentrionem, vel alia loca frigida, fit condensatio in nubes, aquam, niues, &c. Sol etiam abitu suo relinquit aerem frigidum, qui crassitie inducta ventis materiam surripit. Astrologi suos habent aspectus, & Aeolos in cœlo, ex quo etiam Paracelsus ventos tanquam excrementa & flatus alui egerit, ne quid deliramentorum sit vspiam, quod in Paracelso non sit. *De Tonitru* vero *& fulguribus* certiora documenta habemus in puluere pyrio, halinitro, salis ammoniaci improuida destillatione, calce martis & similibus. Si quis etiam vellet in nostra sphæra mystica violente mouere elementa, sentiret itidem crepitus tonitruales. *Fulgura* sunt *stella nostra* scintillantea per modum Iridis, quam & caudam pauonis vocant.

Ventorum origo.

Analysis Capitis V. Drebeliani.

1. CVm sub occasum Solis attenuatio aquæ & eleuatio deminuitur, plærumque *tranquillitatem* adipiscimur, quanquam *aqua nunquam, nisi congelata, vaporibus careat*, argumento aquæ in patinis in frigido conclaui post aliquot dies nonnihil consumtæ, quod aer conclauis calidior sit, quam aqua. 2. *Cum vesperi non sequitur tranquillitas, non in nostris aut nobis vicinis locis facta est disgregatio, sed in remotis.* Disgregationem sequitur ventus, qui tunc ex longe dissitis in nostra loca infertur serius. Non autem statim animaduertimus resolutionis finem, etiamsi iam cessauerit; sicut & sonitum è longinquis tarde percipimus, licet ictum coruscum cito videamus. 3. Post vnum ventum tranquillitas magis sentitur, quam post alios, propter loci conditionem. Cum vicini sumus loco disgregationis, statim adest silentium ac Sol occubuit, seu vespera incepit. 4. Certis anni temporibus multum pluit, vt Martio, Aprili, Maio, Septembri, Octobri, Nouembri, quod intelligi item potest ex dictis caussis. 5. Nam istis mensibus inter calorem & frigus sic versamur, vt vagæ nubes defectu caloris

Pluuia temporaria.

bis nequeant disgregari,& rarefieri. Aer autem commodus est, dispositusque ad eleuatas nubes in pluuiam conuertendum.

6. *In frigidis locis superante gelu parum pluit.* Nubes enim prius, quam in gelidissima loca perueniant, deferuntur propter frigus aeris, nisi eleuatio sit fortis & diuturna, frigusque ab austro superetur: vel ventis validis nubes sustineantur & celeriter præter nostras prouincias ferantur, vehementiaque frigoris in niuem conuertantur. *Niues.*

Notæ.

Neque hîc videtur quicquam mysterii esse. Pergit enim de caussis *tranquillitatis* vespertinæ; item de *pluuiis & niue* disserere. *Accommodari hæc possunt ad operis nostri coagulationem, & quietem materiæ in vitro post agitationem circularem flatibus aeris comparatam.* Cessante resolutione, materiæ flatuum, hoc est, halitus, quiescunt. Id fit calore decedente in maiore mundo. Verum nostri magistri tunc calorem intendunt,& figunt. Putemus ergo ignem externum quidem augeri, sed internum non amplius resoluere. Verum ista remittantur ad physicos. Cum prope nos fit resolutio à Solis calore, eam cessare dicit vesperi decedente Sole,& sic quiescere simul aeris commotionem. Sin tranquillitas non sequitur, statuit disgregationem à nobis procul abesse, ita vt eius finem non è vestigio obseruemus: reliquias vero exhalationum impulsarum ad nos perferri, tardiusque desinere motum. Est aliquid in hoc; quanquam non totum. Aër procul commotus, quia continuum est & agitabile corpus, tandem semper moto proximo etiam nostrum commouet; imò sæpe nouum impetum capit repercussionibus locorum,& collectionibus. Aeolia spiracula quoque aliquid conferunt. Sæpe fiunt Ecnephiæ,& turbines, qui cessant nubibus auectis. Verum hæc physicorum scholis committimus, in quibus & de flatibus ex antro Smellenio cum maximo fragore erumpentibus paruo motus principio dato disseri solet,& de halitu pulueris pyrii propter halinitrum, deque vtribus magicis, aut nodis, vnde sibi quilibet possit ventum quem,& quam fortem velit in mari facere. Habemus & in nobis ipsis caussas flatuum,& in terræ motibus inclusos ventos data via erumpere, item per fistulas & cauernas terræ ex sinubus immitti; aut in rogis subterraneis resolutiones factas alicubi cum fumis & fauilla, vt ex Vesuuio, Aetna, chimæra, &c. alibi cum aquis, vt in Carolinis thermis, effundi, impetum addente etiam angustia, cauernarum, per quas mole succedente coactus halitus eluctatur, compertum habemus. Niuis, pruinæ, glaciei, grandinis, granulationis & similium caussas satis doctè feliciterque expediunt Peripatetici, vt monitore Hermetico non indigeant.

Caput VI. Drebelii.

1. QVæstio est, cur æstate sæpe fiant Ecnephiæ, ex nubibus delato vento,& non ex loco resolutionis,& eleuationis? Respondetur, rarefacta à Sole aqua vapores sursum ferri vsq; ad frigidi aeris regionem, vbi iterum nonnihil addensati deferuntur nebulæ crassæ instar vsque ad locum reflexionis à terra, vbi aer notabiliter calidior est, qui denuo rarefacit,& attenuat demissam nebulam, atque ita commotionem aeris efficit, calido resoluente & eleuante, sed frigido in superiore parte congelante,& repellente. 2. Aer frigidus, densus, crassusq; super reflexione radiorum à terra existens, nubibus spissis descendentibus recipitur, postquam ab aliis locis calidis exclusus est, vnde ventus ab omni latere surgit,& dilatatur, efficitq; , vt aliquando nubes contrario motu sibi occurrant. Frigidus enim aer super calido fertur vsque ad loca gelida, vbi sub vmbra, & frigore nubium se insinuat, recipiturq;, deinde rursus à calore disgregatus eleuatur super reflexionem à terra. 3. Ita venti perflant, refrigerantq; terram ordinatione Dei sapiente. 4. Ideo sentimus eos ex illis locis, in quibus conspicimus crassas, atrasq; nubes vagari. 5. Cum æstate cernimus nebulam crassam à partibus Libonothi consurgere, non multo post Libonothum percipimus: Inde Fauonium, circium, aquilonem, euroaquilonem,& sic deinceps ex omnibus locis, in quibus apparet nebula. 6. Sunt & caussæ certæ, cur venti aliquando sint impetuosi & violenti: Cur in Hollandia & vicinia Eurus,& Euronotus sit valde pluuius: Qua de caussa cori tam inæqualiter spirent,& modo cum pauca pluuia, comite tranquillitate; mox cum flatu fortiore: Item cur in calidis regionibus maritimis ventus per totum diem ex mari inuehatur: vesperi vero, vel post mediam noctem sit mediterraneus, quem apogæum vocant: quorum omnium rationes ex prioribus peti possunt. *Ecnephiæ.* *Nubes ex lotis contrariis.*

Notæ.

Pergit in sua physica ventosa,& argumento commotionum in vitro Hermetico de varietate halituum seu flatuum maioris mundi disserit. Sane si vellemus omnem ventorum motum vbiuis terrarum & in mari excutere, fortasse Vulcanus,& Æolus noster Hermeticus non sufficeret, cum iti sua sphæra non habeat sinus varios,& montes, planicies, cauernas,& alia, quæ flatus mirifice mutare possunt, vti testantur nauigationes Indicæ,& Americanæ, in quibus admiranda de ventis legimus, rationibus non tanta facilitate se prodentibus. Dicas Hermeticos istos aliquid humanitus pati,& *mundum arbitrari palmam esse, vt inspecto opere agitationum in sphærula Athanoris mercurialem liquorem continentis, putent se vbiuis in magno & paruo mundo NVDAM naturam contemplatos esse*, quos sua phantasia frui sinimus. Ecnephiæ, typhones, turbines, presteres æstate ex nubibus violente deferuntur, quia in illis magna vis halituum, spirituumque non coagulatorum continetur. Hi sursum contendentes ab obuio frigore repelluntur, coguntur que confertim in inferiora refugere. Aliquando antiperistasi conclusi colliguntur, donec viribus acceptis vi perfringant obstantia latera, & cum sulphurei sint, etiam incendantur, vt in nubibus tale quid eueniat, quale *Hermeticus mundus est palma seu vitrum vix ... (marginal note, partly illegible)*

intra

intra terræ cauitates quoque contingit. Non raro condensati iam fumi caloribus iterum [illegible] tur,& ex angustiis prosiliunt,vt in tormentis, bombardisque fieri consueuit. Verum de [illegible] alibi.

Nubes aristantes. Nubes ea aduerso sibi sæpe occurrere videntur,dum humiliores & grauiores propulsu nebularum in nubes coalescentium feruntur suis halitibus comitatæ: altiores autem seu mundi vertiginem sequuntur,seu in celsioribus orto spiritu. *Cæcias* etiam attrahere nubes dicitur,vapore repercussus, reflexusque montium altissimorum obstaculis. Ita nubes ea ortu & septentrione vidimus in meridiem iuxta occasum inferri: inde reuerti in ortum & septentrionem totumque spacium opplere. Hic in reuersione occursum accidere,non est mirum. Repelluntur contrariis qualitatibus, montibus, flatibus,iussu diuino,&c. Fieri potest, vt quod autor dicit,nubes frigidæ à calidis locis repulsæ confugiant ad ea aduerso venientes nubes alias,vt iuxta prouerbium graculus assideat graculo, & simile ad simile feratur, propter naturæ familiaritatem, sicut & in conflatoria metallorum argentum liquatum per lapidem ad plumbum confugit, & argentum viuum impatiens ignium in frigida se sursum,deorsum,ad latera recipiat. Sed procedamus.

Cap. VII. Drebelii.

De Tonitru & fulgure. Misso vento de tonitru & fulgure seu coruscationibus agamus. 1. Cum tonat & fulgurat, aer siccus est,subtilis,& valde calidus. 2. Aqua calore Solis ascendens mutatur in aerem, & vagatur in alto super reflexione à terra,vbi à frigore cogitur, & crassescit, iterumque in aquam redit. 3. Ideo descendit instar nebulæ, & frigidi aeris vi depellitur in subtilem, siccum, feruentemque (qui est prope terram) qui crassas nubes celeriter peruadit, disgregat, attenuatque & in aerem conuertit. 4. Vno momento species earum sæpissime (plus centies, infinities) disgregatur,& resoluitur,vnde commotiones validissimæ existunt,quæ fragoribus,& crepitibus aerem incendunt, & agitant,donec æquentur inter se resolutio & coagulatio,densitas,& raritas. Inde est quies: argumento halinitri,cum igne resoluitur, & in aerem transmutatur: aut madefactus pannus cum in candefactum ferrum,aut eliquatum,feruensque plumbum conijcitur: vnde strepitus,& fragor exoritur,igne repente resoluente aqueum humorem. Est & documentum in silice,qui ad chalybem celeriter frangit,& rarefacit aerem comprehensum, & lucidum ardorem producit. 5. Quando residuæ nubes

Vnde sint tonitruum repetitiones. prætereuectæ sunt loca, vbi facta est inspissatio,& refrigeratio,denuoque incidunt in aerem subtilem, & feruentem,qui sursum fertur,penetratque istas nubes,& attenuatas in aerem transmutat, diuersa tonitrua audimus,semper durantia in omnibus locis calore Solis valde disgregatis, moaque iterum tempetatis,& frigefactis.

N o t æ.

Tonitrua,fulgura,fulmina,presteres,melius aliis exemplis declarantur, quam operis Hermetici,in quo per se nihil tale euenire debet,nisi quod varietas colorum in vitro possit ad fulgura referri,coagulatione & solutione. Peripatetici non absurde vtuntur ritu Vulcanio,extinctione ignis (vt ferri,& lapidum ignitorum) in aquis,& similibus,vbi calidi,frigidique spiritus colluctantur obstante aquæ crassitie, quæ simul impetu feruoris resoluitur, adeo vt non tantum inter frigus, & calorem sit pugna,verum etiam inter siccitatem & humiditatem: raritatem,& densitatem: Et sæpe frigus adest nullum,vt in aqua feruente,in qua nihilominus ignita strident. Metallici aliquoties sentiunt ex catinis liquata metalla exeuntі,eueniitque parua aqua, vt æs feruens dum ad regulam recoquitur cum impetu,magnoque fragore sursum feratur. Caussa est,quia *spiritibus feruidis totam turget. Hi pauca aqua repulsi in centro coguntur,cumque multiplicati loci angustia contineri nequeant, cum fragore prorumpunt, & æs secum in altum vehunt.* Idem accidit argento in catinis feruenti: De tonitru calcis aureæ, quã fulminantem dicunt,legere Crollium potes: scilicet tamentra aquæ regiæ,quæ spiritus halonitri,aluminisque & salem ammoniacum resolutum habent,vi salis tartari resoluti circa calcem,in quam penitus se insinuarunt,concreuerunt. Est autem his magna vis in ferrum. Si ergo admoueas ferreum stilum,repente fit resolutio & inflammatio,quam comitatur excussio cum valido crepitu,& fulmine. Fit efferuescentia & stridor etiam cum liquores ipsi consertim confunduntur, sique adderes spiritum inflammatilem, proculdubio etiam hic sequeretur flamma. Sed in siccis vis est maior. Ferri contactu id contingere mirum est. Ad antipathian referre posses, nisi constaret ferrum ab acribus facile resolui,& partibus resolutis, quæ sunt sulphureæ & salsæ, vicissim agere,& incalescere, vnde repente orta flamma spiritus concretos & interius à puluere receptos resoluit, qui cum impetu erumpentes puluerem totum discutiunt,& dissipant. In nubibus quoque esse halitus sulphureos, & nitrosos,ipse odor fulminum,& fulgetrorum,itemque inflammatio indicat, vt sic Drebelius valde simpliciter videatur ex suo globo Hermetico de caussis tantarum commotionum loqui. Quid diceret *de tympano rubeo continuis bombis,fragoribusque personante?* Num hic caussa esse possit violenta resolutio,& addensatio,cum ne appareat quidem in nubibus tonantibus magna disgregatio? Exemplum halinitri,& panni madidi in metalla feruentia proiecti placet quidem, sed non satis explicat caussam datam. Fit sane resolutio aquositatis,& mercurialium,igneorumque spirituum halonitri: fit & lucta qualitatum,quæ ipsa corpora in consortium trahit,indeque sui impetus occasionem sumit. Sed vbi illa rarefactio,& subitanea coagulatio,ad frigus accessio,& in calorem repulsio? *Puluis pyrius in pollinem redactus vix paululum stridet cum ex bombarda emittitur.* Dices rarefactionem iam peractam minus negotii facessere,cum addensatio aduersa non obstet. Nostra vero sententia est læuigando perire spiritus violentiores,& eos,qui restant,non laborare eruptione & effractione suorum corporum,

quia

quia sunt in expedito. *Quo crassior puluis est, cæteris paribus, eo magis intonat*, quia spiritus excitati frangunt rumpuntque sua claustra, & corpulentum puluerem validius allidunt parietibus tormenti. Verum de his philosophari copiose, non est huius loci. Varietas ictuum in nubibus procul dubio ex incensionibus, resolutionibus, excussionibus, extinctionibusque repetitis est, adeo, vt halitus sulphurei simul deferantur, nec raro etiam fulminei lapides, sulphur & bitumen olentes. Corpora quoque animalium percussa vim salium, sulphurisque, & similium sentiunt, & præsertim ignei & nitrosi frigidi, simulque sulphurei spiritus, vt in catinis pro fluxu adhibiti metalla liquant, ita & gladios in vagina illæsis: qui &, cum frigore præcellunt, in doliis vina possunt glaciare, & animalibus apoplexias seu syderationes, indeque spirituum gelationes afferre, quale quid *viatoribus per montana Chilensium in America* euenit, *vbi aer procul dubio halinitrosis eiusmodi spiritibus*, vt & antra illa frigidissima Sueciæ, Hungariæ, &c. *abundat*. Hinc chymicus argumenta motuum & turbarum maioris mundi per fulmina, & fulgura rectius petiuerit, præsertim cum acrium consusiones, metallorum solutiones per corrosiua, destillationum, conflationumq; impetus & similia insignia habeant documenta.

Analysis Cap. IIX. Drebelii.

1. SApientia, bonitas & omnipotentia Dei ex creaturis cognoscenda & amanda proponitur, dum miro ordine omnia disposuit. 2. Aqua crassa inuisibiliter per Solem eleuatur, & in aerem resoluitur mole ampla collata: vnde simul vis motiua ventorum existit. 3. Vagatur, superque regiones aridas fertur, vbi ex defectu aquæ nulla potest esse attractio, rarefactio, & ampliatio. 4. Interim calore Solis sursum trahitur vsq; ad aeris frigidi regionem super reflexionem à terra, vbi iterum inspissatur & cogitur ad instar nebulæ. 5. Inde tranquillitas est vespertina, quando & aer nebulosus, seu caliginosus apparet, nubesque crassiores fiunt, & in guttas concrescunt. 6. His sitiens, & indiga irrigationis terra humectatur. 7. Aqua recepta, seu humor in ea putrescit, & liquitur, suaq; vligine peruadit plantas, & quæ ex terra nascuntur: sed per Solis calorem humiditas eleuatur vsque ad extremas stirpis partes. 8. Cumque aqua fugacior, seu volatilior sit, quam nutrimentum terræ: ipsa exiccata, seu in siccum corpus mutata defert nutrimentum, quod per vitam rerum in naturam stirpis conuertitur. Terræ ergo creaturæ hac vnica substantia conseruantur, aluntur, & augentur. 9. Quocirca per putrefactionem iterum in terram mutantur, res cuilibet conspicua, sed quæ inter mille vix ab vno intelligitur. 10. *Si hoc multi Alchimistæ intelligerent, non tam misere soliciti essent de nomine suæ materiæ.* 11. Cum nebulæ istæ eleuatæ in feruentibus regionibus feruntur, excitant tonitrua & fulgura per celerem resolutionem, insuperque ventum. 12. Quando vero aer naturaliter se habet, pauloque calidior est, quam nebula, seu nubes nebulosa: tantum flatus fiunt, & pluuiæ.

Plantarum alimentatiõ & prouentus.

Diuinationes.

Quæ *capite tertio & sequentibus* dicta sunt de exhalationibus, vaporibus, nubibus, ventis, & pluuiis, videri possunt *hoc capite* siue per tautologiam, siue anacephalæosin repeti, atque adeo temeritate non vacare. Quorsum enim istam Cramben sæpius, cum vel rustici, & nautæ de istis mutationibus seu æque bene, seu melius quoq; fabulari possint? Nos mysterio rem non carere existimamus. Sumserat Drebelius occasionem digrediendi ad mundana ista ex his, quæ in decoctione, solutione, & coagulatione Hermetica lapidis contingunt: ab eis iam videtur quasi leni & molli gradu reuerti ad symbolicam imbibitionis, vel circularis agitationis in fermentatione expositionem. Primus aphorismus quidem indicat *ad agnitionem Dei ex creaturis & amorem scientiæ operum conditorum caput hoc referri*: Verum idem etiam in superioribus propositum fuit. Exculpamus itaque si quid latere iudicamus. 1. Duo designari arbitramur, quorum prius est *Aquæ nostræ præparatio*: posterius *terræ nostræ per eam imbibitio, solutio, & augmentum*. 2. Aqua nostra fit ex aqua per attenuationem, exaltationem, & condensationem. Calor attenuat & exaltat, mutatque aquam nostram in spiritum calidum, & leuem, cuius est euehi sursum & ampliorem locum occupare. Frigus, quod super reflexione terræ, quæ in fundo sublimatorii cum aqua continetur, hoc est, vbi desinunt feruentes radii caloris, tanquã in aeris summo eleuatos halitus addensat, stipatq; & cogit. Calore abeunte, cessat resolutio, neque amplius efferuntur halitus, & sic sub vesperam, vel in fine sublimationis tranquillitas contingit. 3. *Ex ea, quod in parte sublimatoriis superiore coagulauit, elicimus rursus aquam, quæ fit vtilis ad terram nostram, plantasque in ea irrigandas, nutriendas, & augendas*, quod dicitur fieri per putrefactionem nostram, in qua noua fit resolutio, & reciproca coagulatio, vt iam superiora, quam inferiora sustentetur. 4. Cur autem hæc referamus ad fermentationem, & imbibitionem fermentari, causa est, quia *cap. 3.* videtur tradita esse prima coctio, & cocti lapidis imbibitio, præcedente elementorum mysticorum explanatione. Idem etiam aphorismi insinuant. 5. Nam in secundo dicitur aqua crassa inuisibiliter per Solem eleuari: hoc est, mercurius in forma concreta imam vitri partem obtinens per calorem ignis resolui in spiritum inuisibilem calidum siccum, qualis est ventus. 6. In tertio halitus fertur super aridis: quippe in sublimatorio terra, ex qua resolutio aquæ facta est, exucca, aridaq; est: vel finẽ intellige, vt scilic. ex resoluta aqua fiat humor ad terram nostram sitientem imbibendam, seu irrigandam, quo plantas ferre, & nutrire possit. 7. In quarto habetur, halitum in superiore regione, qua caloris ab imo sursum tendentis vis desinit, cõsistere à frigore; quod item sublimationi nostræ conuenit, dum circa collum cucurbitæ, & in capitello nebulosa apparet coagulatio. 8. Sequitur postea tranquillitas, quia sublimatione peracta ignis expirare finitur, quod Solis occasui comparatur, quanquam *ortus, meridies, occasus & nox media* etiã aliam habeant in opere nostro hieroglyphicam, qua *occasum dicimus, cum incipit materia nigrescere; mediam noctem, qua tota est atra; ortum cum albescit; meridiem cum perfecta albedine, aut rubedine persplendet*. 9. Ex sublimato nostro fit aqua mercurialis per destillationem descensoriam, vel ex retorta: qua aqua sitiens terra humectatur, & resoluuntur semina, vt turgeant, & in stirpem contendant. 10. Terra nostra recipit suam aquam cupidissime, vtpote familiarem sibi, cum prius ex eadem esset extracta, seu eadem radice mer-

Aqua nostræ præparatio.

Anguli Solis, partes diei naturalis, in opere nostro.

curiali elicita. 11. Fit commistio vtriusque, quia aquæ humiditas peruadit terram vndiquaque, in qua semen nostrum, seu aurum aut argentum, quod pro grano semiuaro habetur, defossum latet. Inde & ad semen ipsum peruenit, in quod intrat, idq; soluit in tumorem. 12. Interim Sol redit, seu iterum admouetur calor, fitq; in clauso vitro putrefactio, & resolutio, vnde ascensus, descensusq; oritur reciprocus ad lapidem nostrum viribus nobiliorem, corpore tenuiorem, & mole auctiorem efficiendum. 13. Aqua in sua forma manens quia volatica est, non potest nutrimentum terreum plantæ nostræ esse. Ideo coagulari debet, & assimilari plantæ Dum hoc fit, simul accipit animam & vitam à vita grani, seu plantæ nostræ, hoc est, vim sulphuream, igneam, aurificam, vel argentificam pro genere fermenti. Non est alia substantia, qua imbibatur & augeatur lapis noster. Ideo vnica dicitur. 14. Aphorismo nono videtur obscure indicari operatio, quæ fermentationem sequitur. Nam hîc iterum putrefactio seu solutio per imbibitionem, & coagulationem requiritur, quod enim ipsa ratio dictitet, tamen pauci animaduertunt, putantes *in peracta fermentatione finem esse*. 15. Inde vero iudicium sumi de materia nostra potest. *Eadem enim est, ex qua fit lapis, & qua imbibitur, crescitq;, hoc est, ex mercurio artis studio præparato.* 16 Si quis vellet calorem nimium adhibere, is fulmina excitando opus perderet, qua de re monet aphorismus XI. Lente ergo procedendum. 17. Naturaliter autem habentibus omnibus tantum fit resolutio spirituosa seu halituosa; Halitus coagulati iterum deferuntur, & sic in vitro *circulatio nostra secreta peragitur.*

Materia nostra.

Caput IX. Drebelii.

1. IGnis officium & vim satis intelleximus, vt & aeris, aquæ, terræ, ad intelligendã naturę potentiam, & cuiusq; elementi essentiam: 2. *Ignem scilicet esse auram subtilem: aerem aquam tenuatam & rarefactam: aquam terram subtilem, & terram crassum ignem.* 3. Nam *terra vi ignis* aut putrificatione naturæ resoluta *abit in aquam*, fit salsa, & potentia terrea, (seu terræ) vt in calcinatione conspicimus clare. 4 *Sal per ignem resolutus mutatur in aquam*, argumento destillatarum aquarum fortium. 5. *Aqua resoluta* per ignem conuertitur *in aerem*: aer in ignem. 6. Ita crassa & opaca *terra* in subtilissimum transformatur *ignem*, splendentem, penetrantemque, cuius vis omnia peruadit & clarificat, facitque, vt & alterum penetret, & clarificet, seu pura & lucida corpora reddat.

Diuinationes & Notæ.

1. Ne quis putet, Drebelium in vulgaribus vagarum esse elementis tantum, docet hîc principaliter, & primum se respexisse elementorum dispositiones & signa, seu symbola in opere Hermetico. 2. *Ignis in mundanis elementis posset dici spiritus ex aere resoluto* rarificatus, calidus siccus, subtilissimus, tenuissimus, leuissimus: Sed *in nostro opere ex aereo fit lapide*, ita, vt sit veluti aer tenuatus, & subtilis. Hic tibi occurret in forma coagulata rubra postquam album, & aereum elixyr diuturniore igne assauerit, similiterq; in fermentatione, & omni rubri lapidis augmentatione. 3. *Aer* hic vocatur *rarefacta aqua*: mito definiendi modo. Cur enim non elementum per rarefactionem seu resolutionem ex aqua factum? Appellatur & *spiritus inter aquã & ignem interiectus*, sique ignis est aer attenuatus, cur nõ aer ignis addensatus? Cur *ignis coagulatus* crassefactusq; *terra* potius nuncupatur, quam aer? symbolum nimirum habet ad vtrumq; elementum etiam in Peripate. Sed hic intelligendum est, *aquam nostrum prius cogi in terreum corpus*: Deinde *hoc resolui vicissim in aquam, ex qua aëreus lapis prodit forma coagulata*, seu fixa, & non volatica, sicut & ignis noster fixus est, qui ex aere per instantiam ignis efficitur. 4. *Aqua est terra subtilis*, inquit magister: Imò est resolutum ex terra elementum per colliquationem. Aqua quidẽ erat etiam in initio: Sed in ordine successionis elementorum non illa intelligitur, verum quæ post ex coagulata terra reducitur, quia mox in aerem est vertenda. 5. *Terra est crassus ignis*, non scilicet illa primæ coagulationis, quæ ignis dignitatem & iudicium sustinere non potest: sed *rubea nostra, rubeumq; elixyr*, quod & corpus fermentandum anima seu auro vel argento, intercedente spiritu mercuriali. Vt autem distincta elementa per sua symbola in diuersis operationibus ante fermentationem procedunt, ita ordine etiam in vno elixyre rubeo, & fermentatione, cæterisq; rubri lapidis elaborationibus cõspiciuntur, id quod tyrones animaduertent. 6. Quod *aqua sit terra resoluta*, vel *elementum humidum ex terra per resolutionem factum* probat efficientibus causis, quarum prima est *vis ignis* resoluens, secunda *purificatio naturæ* in putrefactione, ibi concurrit aqua interdum. *Ignis & azoth seu aqua mercurialis abluunt purificantq; latonem nostrum nigrum.* 7. Igni resoluta in aquam terra, *salsa* dicitur, id est, *sal fixus & fusilis*, quod in inceratione apparet post fermentationem. Nam *lapis noster debet igneo calore fundi, vt cera* super candefacta lamina Hæc autem *aqua* sic per liquationem facta *est terra secundum potentiam, qua* calcinatione, seu igni luculentiore etiã *in calcem transit*, licet prius fuerit terra & post aqua, seu liquor. 8. Producitur ad illustrandum *destillatio* vulgaris, per quam fit aqua fortis ex alumine, & halinitro, quæ sunt in numero salium. Sed *in nostro magisterio talis aqua locum non habet*. Ideo tantum pro maiore luce positum est exemplum: nisi forte respicere ad particulare velis. Inde sequuntur cæteræ resolutiones, donec ex terra in aquã per aerem fiat in igne terminus. Est enim *lapis noster ignis quidam prolificus, cœlestis, splendens, lucidus, subtilis, & maximo penetrans specie quidem pulueris, sed qui inceratione in oleum abit*. Idem lapis igneus penetrando mercurium, seu argentum viuum momento sibi assimilat, facitq; *medicinam pariter aurificam, qua exaltata denuo medicinam parit*, & tandem aurum, si fermentum fuit calx auri.

Aqua definitio.

Lapidis definitio.

Analysis Cap. X. Drebelii.

1. AD exemplum dictorum intelligendum est, *omne ex elementis creatum eodem modo clarificari*, seu ex crasso per intermedias constitutiones in subtilissimum corpus, quod igni cœlesti respondeat, transmutari more elementorum, siue minerale sit, siue vegetabile, aut animale.

2. Si enim aliquid horum clarificare seu exaltare, & in cœlestem essentiam mutare volumus, *terra clarificanda est per ignem, vt abeat in aqueam speciem, qua est instar salis*, qui clarificando per destillationem mutatur in aquam, sicut corpus aeris clarum instar crystalli, perspicuum vt aer, & splendens sicut ignis. *Nam est necessaria altior clarificatio.* Ideo hac contenti simus. 3. Nullos enim inuisibiles spiritus custodire possumus, nisi in corpus sint redacti. Nam alias perderemus, seu amitteremus eos. 4. Enimuero cum in aquæ formam clarificatum est, per destillationem in aerem seu speciem aeris mutatur, & condensatione frigoris in aquam reducitur tanquam aspectabile corpus. 5. Quando vero in speciem ignis tendit clarificatio, tunc frigus eum cogit in formam aeris. At tunc quomodo poterimus tractare, & ad vsum accommodare? Idem est vltimus rerum apparentium, & *pro nostra opere inutilis.* Quare clarificatio tantum vsque *ad aeream speciem* (non ad ignem) procedat, qui aer in aquam condensatur, & non alias. 6. Omnes enim res, quæ perducuntur in summam perfectionem, nullam habent generationem, nec multiplicationem. 7. Quando vero id *per destillationem clarificauimus in aquam claram perspicuam, oleum*, vel quocunque nomine appellare velis, tunc *in nostra corpora serimus sperma, quod in eo putrescit & clarificatur in partem claritatem.* 8. Itaque ex aqua facimus terram vi ignis. 9. Inde pergimus, sicut natura, & *terram cineream in albam mutamus, quæ & clara est & transparens, sicut aer*, quam quam specie visibili. 10. Ex aeris specie conficimus *tincturam igneam, claram, puram & immaculatam, rubentemque instar rubini*, quæ perfectione sui excellit omni creaturæ. 11. Quando ignem clarum & purum altius clarificare animus est, *reduci debet in priorem essentiam*, seu materiam *per aquam*, vti dictum est, vt generatio sustentetur. 12. Et per semen purificatum perfectumque in frigore, & calore, cuius *ignis est in cute*, sed *humiditas in centro*, generationem procuramus seu transmutationem in *aquam humidam*, cuius siccitas est intrinseca, &c. 13. Sic naturas sinimus iterum exaltari, & in melius prouehi, vt dictum est. 14. Per quam reiterationem materia nostra adeo redditur pura, mundaque penetrans & subtilis, vt sit vltra fidem. Breui enim omnia vasa penetrat, & si hoc fieret, periret. (Ideo non nimium est attenuanda per repetitiones operationum.)

Nimia materia subtiliatio inutilis est.
Qualis debeat esse aqua nostra.
Terra alba qualis.
Tinctura ignea ex terra aerea.
Exaltatio & reductio elixyris rubei.

Diuinationes & Notæ.

1. Caput hoc decimum est medulla, & quasi epitome totius libelli Drebeliani. Integram enim artem sapientum in breui synopsi proponit. 2. Primus aphorismus est axioma generale, quod transmutationem elementorum inter se, sequantur mista, quæ sunt trium generum, nempe mineralia, vegetabilia, & animalia. Nam & in his est rota circularis. Terra liquescit in aquam, seu aqueum corpus vi ignis: ex aqueo liquore, igne pergente, nascitur essentia aerea, quæ tandem in ignem mutatur summo gradu caloris. Ab igni reciproca est via, sed alio agente, scilicet frigore. Etenim coagulatus redit in aerem, aer in aquam, aqua in terram, quæ proximè etiam ex igni reducitur propter symbolum, si densetur seu inspissetur, quod *coagulare* vocant artifices: quippe quæ, vt ignis calida sit & sicca, differatque ab eo consistentia & interiore vi essentiæ, non qualitatibus externis excepto grado. 3. Siue vero sint naturalia, siue artificialia commista, seu composita, eandem artem subeunt, fiuntq; hinc TRES LAPIDES sapientum: Mineralis ex mercurio, vegetalis ex vino, animalis ex sanguine potissimum humano. Reliqua analogia horum æstimantur. 4. Nemo vero tam infans sit, quin istam solutionem terræ in aquam, & hinc in cætera elementa sic intelligat, vti chymica disciplina requirit. Aristoteles quidem alicubi terram in aquam irresolubilem dicit (*in 3. de cœlo cap. 7. tex. 62.*) alicubi vi ignium quædam terrea liquefacit (*4. meteor. cap. 6.*) & aquam solam humidorum negat incrassari, qui & nesciuit salem vi ignium posse fundi, nisi forte populari sensu & absque excessu ignei caloris, vti de ferro & cupro scribit. Sed chymicorum experientia latius se extendit. 5. Platonis aquæ concretiles, & fusiles si non sunt per naturam tales, arte præparati debent, vt elementorum rotam tolerent. Ideo & in salium naturam seu calcium solubilium rediguntur mista terrea, summeque repurgantur: Et tunc patiuntur *διακρίσεις ἢ συγκρίσεις* elementarias. Atq; hæc in genere axiomatice sunt dicta. 6. Aphorismus secundus declarationem habet specialem: nimirum si velis elementa conuertere in magisterio philosophorum, quod terreum est, oportere repurgari & in salis speciem deduci. De hac enim constat, quod sit in aquam resolubilis per destillationes, vt pote cum omnia salina, cuiusmodi sunt chalcanthum, alumen, halinitrum, nitrum, sal commune, & aliæ eius species per destillationem ignium vi transmutentur in spiritus aqueos, qualis est aqua fortis, regia, mercurialis, spiritus vitrioli, salis, &c. aut in liquorem per resolutionem vapidam locorum humidorum. 7. Si quæras, cuiusmodi est species illa salis, & quousq; exaltanda, cum constet esse exaltationum diuersos gradus? respondetur, cum *clarificanda peruenerit est ad aëream puritatem*, vt materia nostra ex terra per aquam in aeris naturam peruenerit, sitque *pura, vt crystallus, & translucida cum splendore ignis puri*, non tamen ignea, talis est purgata & exaltata. 8. Hinc porisma chymicum, si non es bardus, facile potes elicere. Certum est extra genus metallicum nostram materiam non esse quærendam. *Nam finis magisterii est metallum perfectum* ex eo, quod dispositionem talem à natura accepit. 9. Omne metallum est de natura argenti viui, quod indicant variæ proprietates, & in primis familiaritas eius cum puris metallis, & ea itidem reductio, quando omne metallum in argentum viuum potest transmutari, & argentum viuum in metallum vicissim. 10. Quicquid autem perficitur ex imperfecto sui generis, perficitur procedendo per gradus imperfectionis secundum naturam vsq; ad vltimum actum agente calore naturali, aureo, qui similiter naturæ moderatur. 11. Vt ergo perfectum metallum assequamur, assumenda est materia ad perfectionem disposita, & hæc ad certam speciem alliganda, ne fiat metallum *ἀόριστον*, seu indeterminate, sed definite aurum vel argentum, idq; cum multiplicatione, vt opus nostrum sit fructuosum, in-

Tres lapides.
4. met. 6.
Liquescit aut & lutum & terra item pyrmachus & mola.
Elementa conuertere.
Quo vsque tendendum in præparatione materiæ.
Nota inuestigationem materiæ.

stat vegetabilium, & animalium, quæ vniuoca generatione procreantur ex semine, & eodem etiam multiplicantur. 12. *Quid ergo aliud assumendum, quam argentum viuum naturale*, quod beneficio naturæ nobis materialiter exhibet, vt non opus sit ex concretis corporibus extrahere, quanquam & inutile hoc foret, licet vellemus extrahere, quia iam perfectam maturationem adeptum est, nec recrudescit: *nostra vero materia debet esse cruda* quidem, sed *ad coquendum disposita*. 13. Mineralis mercurius si posset sic tractari, vt absq; aberratione perfecti metalli vim nancisceretur, & semen determinatum, sane solus veniret in opus. Sed longissimi foret res temporis. Ideo *perfecti metalli semine dirigitur*, quod fit in fermentatione. 14. Nihilominus tamen vt aqua nostra ex eo fiat, indeque aer, est præparandus. *Non enim est nostra aqua, & noster mercurius dum in sua natura minerali manet*; sed corpus minerale grauitate sui quamlibet aliam terram vincens. 15. Indicat ergo Drebelius, quod debeat *in salis speciem deduci*: & deinde in aquam redigi, porroque exaltari, vt aeream puritatem, & subtilitatem accipiat. Sed mercurius, qui aliter sali fiat similis, quam per sales? Simile procreat simile. Sales autem oportet esse metallicos, quales in metallis inueniuntur, & eorum mineris. Hi sunt *vitriolum*, *halonitrum*, aut simili natura sal alius. Hinc inuentum est, vt *argentum viuum minerale misceretur vitriolo puro, & sale repurgato*, & cum his sublimaretur toties, donec superflua aquositate, & terrestri crassitie demtis (Nam hæc obstant exaltationi & virtuti, prohibentque, ne aurum possit hydrargyrus dissoluere, & in primam materiam seu aquam reducere) purum nitorem ad instar crystalli adipisceretur, quo in statu etiam est aereus spiritus, quamuis inclusus salium lapideæ consistentiæ, sed quæ facile tollitur. 16. Ita iam de materia satis est informatus. At cur non ascendimus præparatione ad igneam excellentiam? Cur in aeris natura subsistimus? Respondet Drebelius, igneos spiritus intractabiles ab arte esse, quia propter subtilitatem omnia penetrant, & inuisibiliter aufugiunt. Ideo contenti sumus aerea elaboratione, quæ est mercurii nostri crystallini. 17. Idem probatur reductione aphorismo quarto. Hypothesis est, nos *in arte aquam desiderare*. Nam tale fuit & mundi primordium, cuius exiguum simulacrum est lapis noster. Aqua vero per frigus proxime ex aere, & non ex igne reducitur. Si igneus fieret noster mercurius, reductio non aquam, sed aerem exhiberet, qui non est idoneus operi nostro. 18. Idem dicitur aphorismo quinto; vbi tamen quæstio est ex eo, quod de frigore reducente aereum mercurium in aqueum, ponitur. Age enim elaborauerimus nostrum salinum mercurium, vt euaserit crystallinus & aereus. Quo agente in aquam nostram mutabitur? *Frigore* responderet. At hoc destructiuum est, & congelat amplius. Deinde multi putant, si sublimatum crystallinum frigidæ vapidæque cryptæ deliquio in humorem soluatur, eum esse aptum ad nostrum magisterium, sed decepti sunt. Neque enim *aqua nubis* requiritur; sed *quæ ætherea sit præstantia*, cum in nostro opere *elementa* sint *cœlestia*, & non polluta contagio impuritatis, quæ est in sublunaribus elementis. 19. Sensum ergo esse putamus, in sublimatoria clarificatione non procedendum esse ad spiritus igneos, quia coagulatio in vasis parte superiore præberet non aquam, sed aerem in summitate capitelli, qui à nobis repudiatur. In aerea dispositione quiescendum est, & paulo inferius consistet aqua nostra, quam *siccam & non madefacientem manus appellamus*, quanquam actu non sit aqua fluens, sed lapis aqueæ dispositionis, seu petra nostra deserti, ex qua Mosaico percussu liquorem fluentem elicimus. Aliter sic vocatur etiam aer noster, & ventus in fermentatione, propter qualitates aereas, vitæque adiumentum, qua de re vide *infra*.

Argentum viuum debet naturam salinam induere.

Argentum viuum non debet fieri igneum præparatione.

Nota de sublimatione nostra.

Aqua sicca, non madefaciens.

20. Aphorismus sextus aliud affert argumentum contra spiritus igneos, qui in verticem alembici inter sublimandum feruntur. *In lapide nostro requirimus generationem seminariam, & multiplicationem.* Hæc fieri non posset, si materia nostra statim in initio ad summum gradum fuisset perducta. Nihil est superius summo. At in arte nostra ex materia ordine naturali ad aliquod superius contendimus, ita vt virtus aucta repetitionibus pluribus fiat multiplicatiua: quod fieri non potest in materia summi gradus. Necesse est ergo, vt sit gradu inferiore, ex quo possit prouehi altius. 21. Aphorismus septimus docet, quod noster *mercurius crystallinus debeat per destillationem* (descensoriam, vel ex retorta) *redigi in aquam claram*, & perspicuam; à qua per rectificatoriam destillationem separamus elementarem aquositatem, vt maneat *oleo comparandus liquor*, seu *vnctuosus noster humor, gluten, & gummi nostrum*. Hic est *mercurius noster hyleales*, & prima materia, quanquam non sic relinquatur, sed subtilietur prima & secunda operationibus, vt ex terreo lapide fiat aqueus, & hinc aereum elixyr. Istius mercurii aliquam copiam habere debemus, siue simul factam, siue post, cum est necesse, ex crystallino reducendam, quorum hoc melius, ne inter reseruandum virtus exolescat. 22. Cum præparatus est mercurius, & in aquam conuenientem eliquatus, itemque elaboratus amplius, *vocatur TERRA NOSTRA, in quam sperma nostrum conijcimus*, seu granum, quod nisi putrescat in ea, fructum non affert.

Aqua ex mercurio crystallino qualis.

Dum autem putrescit, resoluitur fitque *aqua simili excellentia & claritate. Semen est aurum vel argentum*, quod à nostro mercurio soluitur in similem aquam, quæ omnino est homogenea illi, & sic *prima materia metalli perfecti*. 23. Sed quo modo elaboratur, vt terra fiat ad semen idonea, seu aqua apta ad aurum in primam materiam soluendum? Respondet Drebelius *octauo aphorismo*, *ex aqua facimus terram vi ignis*, hoc est, aquam nostram ex crystallino eliciam imponimus in vitrum suum, ibique blandissimo calore amplius eliquamus & in aquam claram conuertimus. Hanc porro digerimus & coquimus, donec inspissetur, fiatque vt pix liquata, seu oleum viscidum; inde nigrescit, & paulatim condensatur calore pergente, donec desinat in terram cineream adhuc nigritie infectam. Quidam cinereum istũ lapidem adhuc subiiciunt nigredini, & terrã vocant mortuã: quidam *plumbo & Saturni* vesti cõparant. Hactenus est *prima operatio*, & prima elementorũ seu destillatio, seu cõuersio, in qua *ex aqua fit terra*, h.e. destillatorie enunciando, aqua ex terra mortua per destillationẽ separatur, quod

Prima materia auri & argenti in opere Hermetico.

Aqua hyleales elaboratio.

Prima operatio, & elementaris destillatio.

quod est, coagulatur, vt aquositas transeat in terream siccitatem, quasi chelidoniam contusam in fimo putrefecisses, deinde destillasses ad siccum remanente terra mortua & nigra. Apud Lullium sane nostrum opus sic declaratur, vt & apud Arnoldum, & Rupescissam, nisi velis istas declarationes esse obscurationes. 14. *Aphorismo nono* continetur operatio secunda, in qua ex aqua in terram versa fit *lapis aereus*: vel vt destillatoriè dicamus, terra nostra mortua sua aqua denuo perfunditur, digeritur, & destillatione prolicitur primum aqua (. Nam imbibitione facta soluitur in aquam) deinde oleum aereum: terra candida in fundo vitri manet, estque potentia ignis. Finis huius operationis est *TERRA clara, transparens, instar aeris pari, & coagulata.* Talis autem fieri non potest, nisi ex vnctuoso nostro humore, qui extractus est ex argento viuo crystallino. Sed nec alia liquescere calore instar salis fusilis potest, posteaque aqua nostra, seu mercurio imbibi, & nutriri. Vocatur symbolice, seu cabalisticè, & magice in disciplina Hermetica *calx viua alba, oleum incombustile* (nam fixitatem argenteam habet si perfecta est) *arsenicum nostrum, sulphur nostrum album*, elixyr commune: In lapide rubeo, ortus: in albo, meridies, quia ex vespera & media nocte, hoc est, tenebris nigris in splendorem lucis mutata est. 25. Sed multa hîc omittuntur, quæ sunt repetenda ex superioribus capitibus de imbibitione, & nutritione nostra, præsertim ex *capite tertio.* Hic enim *oportet terram cineream igne auctiore, neque tamen excedente, sed moderato vrere: Deinde potare sufficientis portionibus paruis particulatim & ordine, donec nolit quicquam amplius recipere.* Potus est idem liquor mercurialis, ex quo facta est terra ab initio. Ideo & iubetur diuidi in duas partes; vna imponitur ad soluendum, & coagulandum: altera in alias duas partienda asseruatur, cumque album elixyr ex plumbeo seu cinereo efficere volumus, vna assumitur, & instillatur, vti dictum est. *Cum non amplius vult bibere, vitrum claudimus Hermetice, & ignem nonnihil augemus*, vt cinereus calor possit videri; sed cauendo excessum. *Tunc fit solutio, ascensus, descensus*, & omnia illa, quæ de elementorum conuersione circulari scripsit Drebelius, vnde etiam maioris mundi meteororum rationes sumsit. Hic est nigredo, cauda pauonis, & tandem albedo, seu lapis albus coagulatus, qui iam argentea fixitate in igni constat.

Aer chymicorum & elixyr aereū.

Nota argumentum de materia ex mercurio sublimato.

Imbibitio & nutritio prima terrā nostra.

26. Aphorismus decimus ostendit progressum magisterii ex elixyre albo in rubeum perfectum in opere aurifico (quandoquidem in argentifico non proceditur ad rubeum.) *Ex aere facimus tincturam igneam*, inquit, quod est, elixyr album perfectum gradu tertio ignis coquitur paulatim, donec in rubeum vertetur, qui color Leoni, & igni asscribitur, enunciaturque ea res elementaliter per transmutationem aeris in ignem: vel destillatoriè, per destillationem ignis, seu ignei olei, quasi chelidoniam herbam (quæ est symbolum aurifici lapidis propter florea, succum, & radicem aurea) contusam, & putrefactam primum destillasses ad siccum; vbi sicca pars vocatur terra; humida, quæ prodiit, aqua. Tritæ terræ affunditur sua aqua: maceratur, destillaturque. Tunc elicitur primum aqua; secundo oleum aereum, terra in fundo manet, in qua adhuc est igneum elementum. Hoc vt elicias, affundenda tritæ denuo est sua aqua mercurialis (aliqui & aereum oleum reddunt) macerandum, destillandum, & exit aqua mercurialis cum phlegmate elementati: sequitur aliquid olei aerei, & tandem vi ignis oleum igneum. Singula seorsim elaborata reducuntur in vnum, postquam ex capite mortuo salem, & terram virgineam collegimus. Tali modo se res habet etiam in magisterio minerali, quanquam symbolicè, & sine locali destillatione. Aer noster solo calore aucto & continuato transit in ignem, hoc est, elixyr rubeum purum, immaculatum, & tandem quarto gradu ignis Rubini, seu carbunculi fit similis.

27. Addit Drebelius, *hunc Rubinum perfectione sui omnem creaturarum antecellere*, quod primum intellige de creaturis sui generis, vti habentur in natura: hoc est, de mercurialibus & metallicis. Nam & auro præstat elixyr rubeum. Vincit omnem rem fortem, dicunt alii: & Hermes: hæc est totius fortitudinis fortitudo fortis. Postea accipe magis de lapide iam fermentato, quam de dulci seu azymo elixyre. Ratio est, quia lapis tandem istiusmodi vires habet, idque indicat Drebelius, cum augmentationem subiicit. Hæc autem non sequitur immediate elixyr rubeum, sed intercedente fermentatione per aurum.

28. Notandum est, *album elixyr ab aliquibus diuidi, & partem fermentari argento ad argentificum lapidem, partem diutius in igne detineri, donec rubesiat*, & tunc aurum addunt, quæ res *matrimonium* appellatur, in quo tria concurrunt, *corpus* seu elixyr iam præparatum (calx alba, vel rubea) *anima*, aurum vel argentum: & *spiritus*, hoc est, mercurius noster. Si ergo libet ad vtrumque lapidem procedere, ista partitione potes vti. Cum etiam lapis fermentatus est, eadem signa apparuerunt, quæ in præcedentibus duabus operationibus, scilicet nigredo, resolutio, ascensus, descensus, albedo præcedente varietate, & in aurifico tandem rubedo. Tunc vna pars centum tingere perhibetur. Verum artifices propter maius commodum nondum tingunt, sed excellentius elaborant lapidem, vt mille possit; vnde intelligis, quantæ iacturæ esset, si velles tingere tantum centum. 29. Sequitur ergo in Drebelio: *Quando ignem clarum & purum altius vis clarificare, seu ad claritatem & virtutem maiorem exaltare, reduc in materiam primam per aquam, eo modo, qua generata solent sustentari*, hoc est per imbibitionem. *Accipe ergo lapidem rubeum: & in cucurbitulam aptam impone. Affunde ei stillatim lac nutritium, seu aquam nostram mercurialem, ita vt guttatim irroretur: Et cum primum rorem absorpsit; plus de eo instilla, & sic perge, donec videas, quod nihil amplius velit assumere. Tunc immitte totum in phiolam, quam Hermetice obsignatam colloca in Athannorem, accensoque igne paruo solue & coagula*, quod breui fiet. Nam propter fortitudinem igneæ naturæ in lapide non opus est diuturno tempore. Tu modo externum ignem diligenter rege. Ibi fient circulares agitationes, paulatimq; materia in aquam soluta crassescet & nigredine tota perfundetur: inde sequetur viriditas & alii colores; post quos albedo, & tandem rubedo perfecta in aurifico lapide, cuius pars vna tingit mille mercurii. Hæc etiam est medicina hominum vniuersalis. 30. Aphorismus duodecimus explicat vndecimum. Quo modo enim generatio instituitur, & procuratur? *Per semen*, inquit.

Augmentatio & imbibitio secunda.

Vniuersalis medicina in lapide.

Quod & quale ſemen? *Purificatum & qualitatibus actiuis perfectum, quod actu igneum* eſt, ſeu calidum [illegible] cum; *potentia aqueum & humidum.* Nihil hoc aliud eſt, quam elixyr fermentatum ſeu tinctura p[illegible] rum, vel argentum in lapidem album, aut rubeum mutata, in qua mutatione calor & frigus fuer[illegible] adhibita ad ſoluendum, & coagulandum. facta etiam eſt purificatio, & exaltatio in igneam virtutẽ, ita vt lapis ſit in cute, ſeu cortice, hoc eſt, foris externo contactu ad ſenſum ſiccus: Sed intus ſeu receſſu, & potentia humidus, & aqueus. Ideo & addita aqua per imbibitiones, & vi caloris reſoluitur in aquam; ſed quæ procedente coctione iterum coagulatur in ſubſtantiam ſiccam, qualis erat potentia. 31. Tandem adijcitur, ſi velimus denuo ſoluere & coagulare, idque opus amplius quoque repetere, fore, vt tantam accipiat ſubtilitatem, vt nullo vaſe contineri, aut comprehendi vllo corpore queat: quanquam neutiquam ad id ſubtilitatis ſit accedendum: ſed cum vna pars tingit 10000. vel pro iudicio noſtro, ſubſiſtendum, tantumque multiplicationi, ſeu inſtaurationi ſtudendum.

Analyſis Cap. XI. ſeu vltimi Drebelii.

1. QVæſtio eſt, qui poſſit res ad tantam perfectionem perduci, & exaltari, vt ſui ſimiles multo numero procreet? Omne ſemen quidem generat ſui ſimile: ſed interdum melius, interdum peius: nec videtur artifex meliora producere calore ſuo poſſe, quam Deus Sole. 2. Reſpondetur, noſtram clarificationem, ſeu exaltationem alio modo fieri. *Corpora enim à Deo per naturam clarificata, per ignem & aquam amplius clarificamus.* 3. *Facimus tam clara, quam eſt cryſtallus*, & purgamus ea ab omni ſorde & immunditia, quam natura in eis reliquit. 4. *Redigimus eadem in formam aquæ, in cuius interioribus natura terra eſt occultata.* 5. In hæc ſeminamus noſtra corpora, & per aquam mundam purificamus ita, vt claritas claritati fiat æqualis. 6. Hoc non fit in natura. Ideo omnes res generatæ in natura manent in forma, quam à Deo in creatione acceperunt. 7. Semen enim in terram iactum, per eam non clarificatur quidem: terra tamen claritatem accipit ab igni ſeu calore, & ſeminis vita, cum terra impurior ſit ſemine. Ideò ſemen ſemper manet in eodem eſſe, & terram tingit in ſuam ſpeciem.

Aqua noſtra debet eſſe in terram coagulabilis, quales ſunt quæ ex ſalibus per deliquium aut deſtill[illegible]nem fiunt.

EPILOGVS

Hæc de natura ſcripſi, *vti manu mea laborando deprehendi & comperi, cumque me nihil magis ad Deum attraxerit, quam cognitio naturæ: ſcripſi de natura elementorum, cum elementa ſint habitaculum & domicilium naturæ, ſine quibus non cognoſcimus naturam. Viuimus quidem in illis, & ſuſtentamur, ſed ſi non etiam cognoſcere ſatagimus, neque nos, neque naturam perſpectam habemus. Qui elementa diſcit noſſe, Deum, ſeipſum, & naturam diſcit, ſine quibus Dei omnipotentiam & bonitatem non poſſumus rectè diligere. Quis de Deo teſtimonium maius habet, quam natura? Ad imaginem Dei creati ſumus, vt per hæc cæleſtia dona diſcamus noſſe, quæ à creatore noſtro cum creatione noſtrum accepimus, vt quantum in hac vita requiritur ad notitiam Dei, noſtri, & naturæ, exploratum haberemus. Vitemus lites, & quod non intelligimus, nec laudemus, nec vituperemus, & anima noſtra quietem inueniet, Deique ſapientiam guſtabit, &c. Boni hæc conſule, & naturam explora, ſeu ſcrutare, ita fiet, vt de his teſteris, & intelligas conſecutura, nempe, ſummum miraculum quod in natura in elementis conſpicimus ad laudem & gloriam ſaluatoris noſtri. Amen.*

FINIS.

Diuinationes.

1. Quæſtio de poſſibilitate artis explicatur diuerſitate operum naturæ ſimplicis, & arte elaboratæ, adiutæ, & directæ. Ars, inquiunt priſci, quadamtenus imitatur naturam: quadamtenus etiam exuperat, & excellentiora facit; non quod homo poſſit ſe contrà creatorem efferre, quaſi aliquid excellentius queat producere, quam in natura creator: ſed vt hoc ipſum in laudem eius cedat, qui tantam poteſtatem, tantumq; donum contulit homini, & naturæ potentiam, per quam poſſit in melius prouehi, conceſſit, quod ipſum tota agricultura abunde declarat. 2. Ad materiam autem artis quod ſpectat, ſanè dilucidè admodum ea declaratur. Neceſſe eſt, *vt non tu facias materiam, ſed ex natura*, vbi à Deo facta extat, *ſumas*: quo ipſo refutantur ſtulti illi, qui ſibi imaginantur neſcio quæ corpora, & quas res, quas ſibi debeat artifex parare. 3. Materia iſta in natura non eſt inefficax, aut nullarum virtutũ: Sed iam *exaltata à Deo eſt, & benedicta, vt per ſe ſui ſimile gignat*. Hoc illis opponitur, qui chaos quoddam, & primam materiam Ariſtotelis, vel Platonis, in quo nihil ſit, niſi mera potentia, quærunt: Et qui aliena aſſumunt. *Id quod ex natura petis ad metalla multiplicanda, debet metallicam claritatem habere*, & ſi perfecta intendis, à Deo iam aurum vel argentum creatum eſſe. Nam noſtra ars non infert diſpoſitiones, & naturas, ſed iam inexiſtentes, & aptas, ad exaltationem elaborat, & perducit ad ſummam virtutem. 4. Quibus autem vtimur in exaltando? Igni ſeu calore artificioſe adhibito, & aqua. Quid clarificamus? Corpora naturalia iam à Deo potentiam clarificationis adepta. Ignis & Azoth abluũt Laronem noſtrum ex eodem Azoth ſeu mercurio qui hic aqua dicitur, factum. Spectamus autem aurificum, & argentificum. Ergo per aurum & argentum naturæ. Hæc enim ſunt corpora clarificanda. *Aqua clarificans* eſt eorum naturæ homogenea. 5. Sed hæc non poteſt clarificare, niſi prius clarificata. Nam in natura tantum habet concretam clarificationem. Vt amplius & vltra naturam clarificet, etiam ipſa eſt exaltanda, & viribus maioribus nobilitanda. Quis ergo eſt modus? 6. Cryſtallinam claritatem, ſeu puritatem afferimus corporibus noſtris, quæ ſunt aurum, vel argentum. Si hoc fit per aquã noſtram, & ſimile gignit ſimile, ipſa prius debet ad puritatem cryſtalli elaborata eſſe. *Cape ergo argentum viuum minerale auro familiariſſimum, idq; per ſales elabora, donec cryſtallinam puritatem conſequatur. Poſtea reduc in aquam claram, eamq; coquendo amplius ad vires excellentiores perducito. Tunc ſi eam iunxeris auro, vel argento, hæc ſimiliter clarificabis, & exaltabis, in omnibus calore debito accedente.*

7. Duo

Quæ ſit materia lapidis.

7. Duo sunt facienda. Vnum: sordes adhærentes & relictæ in naturali generatione tollendæ: Alterum: vires ad maius prouehendæ. In omnibus est mercurius crudus vel coctus præ manu. Satis autem est à crudo sustulisse terrestres impuritates, & aquositatem superfluam cum sulphure combustibili. Nam huius postea beneficiu purgabuntur quoque corpora, vt non sit opus hæc per se purificare, modo nuo adhæreat aliquid ab argento viuo alienum, quod solemus amalgamando detergere.

* 8. Formam aquæ debent accipere aurum, vel argentum: aquæ vero mercurialis, quia hæc est ipsorum essentia. Id non fit alio modu in nostro mysterio, quam per aquam iam actu existentem, quando per id, quod actu est, alterum in potentia existens debet in actum perduci.

9. Aqua debet aperire posse corpora, & cum illis rursum in terram redire, vti fit coagulatione. Solutio enim omnia facit eiusdem naturæ: Coagulatio omnia in vnum homogeneum corpus cogit. Intellige ergu omnem aquam excludi, quæ non potest in terram reduci: omnem item, quæ non est homogenea auru & argento. Quanquam ergo multæ sint concretiles & coagulabiles aquæ (vt ex calcibus deliquto solutis, & ex salibus, &c.) multæ etiam soluentes (fortes, regiæ, aceta, &c.) tamen nulla hic locum inuenit, nisi quæ est de natura argenti vini prius ad crystalli puritatem elaborari.

10. *In hanc aquam, qua potest terra fieri, & terram aqua, quasi aquam terream diceres, seminamus nostra corpora*, quæ sunt fœcundum aurum vel argentum de minera, quæ *viua* dicuntur, non à fabris corrupta. *Eadem aqua terrea etiam soluitur terra propria*, quæ est *elixyr ex eadem factam*. Hinc sequitur, vt qua claritate est aqua, ea fiant etiam corpura nostra. Itaque si aquam tuam bene elaborasti, etiam lapidẽ accipies bunum.

11. Talis elaburatio nun fit in naturæ mineris: sed vnumquudque quandu suam perfectiunem est consecutum, finem babet motus sui, nee per se tendit ad alia quuque perficienda.

12. Semeo tamen aliquid suæ terræ, in quam seminatur, confert. Contactu enim & virib. per calorem, & humorem in actum vocatis, eam alterat, & quicquid ex ea exuxit, in suam substantiam transmutat eu ordine, vt in plantam paulatim ipsum vertatur, & mox sibi assimilet suum nutrimẽtum, donec tandem simile sui cum fœnore procreet. Huius rei documentum etiam in arte sequimur. Nam & in hac, quando aurum vel argentum elixyri nostro terraqueu commisimus, terra ista & aqua in naturam auri vel argenti conuertitur: Imu etiam hoc fit, vt tinctura medicinaq; nostra vna atque altera vice pariat similem sui tincturam & se etiam in terra sua per tertiam multiplicet, non aliter, ac si quis solanum bulbosum, vel radicem asphodeli, aut ari prolificam, terræ commisisses, vbi non tantum in plantam seminificam & frugiferam euadunt, verum etiam radicibus multiplicatis se propagant. *In semine est vita secundum potentiam. Est enim animatum potentia*: Sed vi terræ matricis, & caloris cum humore aptu in actum prodit. Hæc sunt, quæ Drebelius voluit de hac arte scribere, in quibus vides non inane de elementis nugamentum, sed maximi arcani naturalis per artem documenta euidentissima: quę si nõ intelligis, teipsum stuporis accusa & inscitiæ, & Deum tibi nolle tantum bunum communicare vltru profitere.

Quæ *in Epilogo* habentur, pietatis & fraterni amoris sunt plena. Ex natura ad Dei notitiam & dilectionem non habes maius argumentum. Interim autor non negat, longe præstantiorẽ esse modum per reuelari verbi doctrinam. Negat autem se cum quopiam de veritate artis disputaturum, cũ sua experientia eam cognitam & exploratam habeat, certumq; sit etiam te cogniturum, si naturam pie scruteris. Si non intelligis, digitum ori apprime & tuam imbecillitatem agnosce. Non fac, vt multi, qui quod nequeunt assequi intellectu, vel opere, vituperant, & cruci destinant, quod hominum genus pessimum est, & ipsum cruce dignum. Da gloriam Deu & inserui proximo.

Finis Monadis Quartæ.

Deo soli Laus & Gloria per CHRISTVM Saluatorem nostrum, Amen.

D. O. M. A.

HEPTADIS HERMETICÆ MONAS QVINTA.

Expoſitio Propoſitionum

IOHANNIS D'ASCIA ANGLI.

PRÆFATIO.

VItvs Vlricvs ab Ebnit Mareſchallus, vir eruditione, & nobilitate generis excellens, miſit nobis varios libros antiqua Monachorum litera conſcriptos, in quibus præter alia ſingularia vidimus multa, per typographias diuulgata quidem, ſed in plæriſque partim mutila (vt videre eſt in *Arteſio* nuper in Gallia excuſo, in quo eſt aliquot foliorum & figurarum defectus cum ſcriptura valde vitioſa, quanquam & manu exaratum exemplar alicubi ſit corruptum) partim perperam praueq; lecta, & diſtorta. Fatentur quidem aliquando vulgatores ipſi, ſe prout legere Monaſticas abbreuiaturas potuerunt, edidiſſe, & aliquando iudicio ſuo in corrigendo vſos fuiſſe: Verum ideo non dederunt meliora, eſtq; difficile admodum, ne dicam impoſſibile, eum, cui diſciplinæ noſtræ termini, & ductus, ſignaque ſunt inexplorata, & qui artem ipſam non callet, nec crebro verſatus eſt in notariorum monaſticorum libris, neſcitque diuinare de notis vocum ex rerum notitia, correcte transferre, & transſcribere volumina illa de Hermetico magiſterio priſco. Reſtat, vt voluntatem publicantium ſeu doctorum, ſeu typographorum boni conſulamus: Cætera experientiæ & notitiæ diſciplinæ commendemus, aut ſaltem libris libros, quod etiam eſt conſultum ſapientum, aperiamus, eumq; in diuerſarum manuum, quarum alia aliis fuit diligentior, attentior, magiſq; perſpicua, notationes incidimus, alteram ex altera pro rerum ipſarum natura, & artis veritate corrigamus. In publicum bono conſilio ſuperioribus temporibus, veluti anno Saluatoris 1599. Iuſtus à Balbian Flander Aluſtanus dedit tractatus quoſdam Roſarii abbreuiati, vt appellat, de quibus dicit, quod ignotorum ſint autorum, deſumti ab exemplari vetuſtiſſimo ab indoctiſſimo aliquo, artiſq; Hermeticæ ignariſſimo deſcripto ita vt ægre potuerint legi, adeo referti mendis, vt difficilime ſe potuerit extricare, coactuſq; ſit fiducia ſtudii huius, in quo fere ætatem conſumſerit, errores corrigere.

Inter eos tractatus primum nos inuenimus in monaſticis commentariis non ignoto autori, ſed Iohanni D'Ascia Anglo aſcriptum ab impreſſo Balbiano nonnihil variantem, ita, vt alter ex altero corrigi poſſet, & ſi qua deficeret, ſuppleri. Cum itaq; artem hanc pro virili illuſtrare hactenus ſtuduerimus, vtilitati publicæ conſultum fore iudicauimus, ſi impreſſum ſcriptumq; conferremus, & cum noſtris qualibuſcunque ſeu ſcholiis, ſeu diuinationibus denuo proponeremus. Vidimus autem in artis auriferæ voluminibus Baſileæ editis, & Theatro chymico Argentoratenſe, aliiſq; nonnullis alibi excuſis ſimilem diſcrepantiam, quam etiam ſedulo annotare ſtuduit amicus quidam noſter, adeo, vt magnum volumen confecerit, quod typis committere, ſi officinam inueniſſet, non dubitabat. Similiter Clariſſimus Martinus Copus, Medicus πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, nec indoctus Hermeticæ diſciplinæ, Catalogum ad nos miſit partim nuſpiam vulgatorum, ſed adhuc in manuſcriptis hærentium, partim emiſſorum quidem, verum adeo vitioſe & mutile, vt pro non editis haberi poſſint, quorum ipſe correctiora exemplaria volebat exhibere. Sed neq; hic dum inuenit typographiæ curatorem, quod noſtris temporibus artificium Hermeticum malicia Paracelſiſtarum peſſime audiat, ſitque etiam alias tanta librorum copia, vt, emtoribus nullis, abiiciantur pro charta maculatoria, vt loquuntur bibliopolæ, pœniteatque ſumtus in prælum elocaſſe multos. Quid noſtris commentariis euenturum ſit, neſcimus. Interim tamen aliquibus inſeruire maluimus, quam contemtorum plurium iudicia ſiniſtra extimeſcere. Hoc nobis videtur aſſeri abſque vanitate poſſe, ſi ex his, quæ ſtudioſis Alchymiæ ſeu transſcripſimus, ſeu declarauimus, non proficit lector, nec ex veterum recentiumue commentariis proficere poſſe, quo magis *ridiculus eſt ille*, qui ad Martinum Rulandum piæ memoriæ ſcripſit, *nos vel in ſale, vel rore ponere magiſterium.* Fatemur quidem, nos in prioribus alicubi ſeruaſſe diſciplinæ myſticam traditionem, & nō ſemper omnia eodem orationis filo aut verborum ſono explicuiſſe: ita tamen docuiſſe, & ſuccedentibus commentationibus priora ſic illuſtraſſe, vt non fore Phyſicæ, Peripateticæ & Academicæ (id enim eſt in præcognitis) peritum arbitremur, quin verum ſenſum artificum ex deſcriptis ſit conſecuturus, modo Deum habeat propitium, ipſiuſque gratiam & illuminationem ſedulis precibus impetratam meditatione & opere prouehat. Verum ad inſtitutum pergimus.

IOHANNIS

IOHANNIS D' ASCIA ANGLI,

PRÆPARATIONES

Pro Rosario abbreuiato.

PRIMA.

Solutio corporis est fundamentum artis. Istud est primom verbum huius operis. Dicitur ideo primus gradus operationum. Est *corporis in aquam reductio*, id est, in argentum vinom. Et hoc vocauerunt solutionem, eum dixerunt: *Soluatur aurum, quod est in corpore magnesiaoccultum, & in suam primam materiam reducatur, vt fiat sulphur verum, & argentum viuum*: Quia nostra solutio non est aliud, nisi quod corpus reuertator in humidum, & resoluatur in naturam argenti viui, suiq; *salsedo* solphuris minuatur, quod *sulphur diuinum à duobus sulpharibus* sit, cum obuiat corpori. *Manuscriptum.*

Aduerte, carissime, quod quæ sequuntur verissima sunt intelligentibus. Prima præparatio, & fundamentum artis est solutio, id est, corporis in aquam reductio, hoc est, in argentum viuum: Et hoc vocoruat solutionem, cum dixerunt: Soluatur aurum, quod in corpore magnesia est occultum, ve in suam primam materiam reducatur, vt fiat sulphur & argenenm viuum, non vt reuertatur in aquam: quia nostra solutio non est aliud, nisi quod corpus reuertatur in humidum, & resoluatur in naturam argenti viui, suiq; salsedo sulphuris minuatur, quod sulphur diuinum à duobus sulphuribus abstractum sit, cum spiritus obuiat corpori. *Impressum.*

COLLATIO.

Titulos in impresso deest. Aotor appellatur in maonscripto: & consilium seu institutum eius appatet ex fine. Voluit enim Rosarium philosophotum in summam, seo Epitomen contrahere, omneq; magisterium 7. aphorismis complecti: vnde & Rosarium abbreuiatum dixit. Qui prolixam declarationem requirit, intrer Rosarium ipsom, fietque voti compos si bonus erit Physicus & chymicus, diligeoterque meditetur, oret & lahoret. Epigraphe est: *Præparationes.* In sequentibus etiā *propositiones, operationes, & verba sapientum* nominantur Terminus *Verbum*, nihil aliud significat, quam *axioma scientificum*, ab aliis ptopositio & senteotia generalis dictum: quomodo in Geometricis Euclydes habet sua *Theoremata*, Aristoteles *theses & principia*: alii *conclusiones & scientias*, &c. Est quidem Hebraica consuetudo inde ad Arabes translata, *sententias verba appellare*: Sed D'ascia ille videtur imitatus esse priores chymicos, vt *Rosinum de quatuor verbis philosophorum, & Arnoldum* in semita semitæ de iisdē, apud quos & res ipsa conuenit. Nam qood *Calid* de tribus verbis, seu tribus mensium ternariis, quibus ars completur, habet, aliud est ab illis.

Præparationis vox commoniter sumitur pro parte operis & elaboratiooe. Ideoque idem sensus est, siue præparationem dicas, siue operationem quanquam numerus sit inæqualis apud diuersos antores, sicur & hic numerus verbornm *septenarius* est, cum apud priores esset Pythagoricus *quaternio* ioxta elemeurotum numerum.

2. Impressus codex præmittit exordiom, quod attentionem monet & dociles facit. Policetur enim non vaoam & impostoriam artem, sed *verissimam*, ad exemplum Hermetis in tabula smaragdina. Ista vero animorum præparatio necessaria est non tantum propter contradiceotes, quorum infinitus est numetus, verum etiam dubitantes, & qui in ea infeliciter ad literam sunt versati.

3. Verissima vero intelligentib. ait propter disciplinæ morem. *Si u. quis velit literam inspicere, ei ars foret falsissima.* Mysterium, quod litera oecultatur, verissimū est, & sie apparet, inueoitnrq; & probatur experieotia intelligenti, & prudenter operanti. Est a. cōmune cum aliis scientiis, pro falso haberi, si nō intelligas, aut cootemni. *Ars non habet inimicum, nisi ignorantem.* Ideo ignari eam etiam vituperant. Sophistæ ex sua metaphysica multa deblaterant: sed hoc ipso indirant, *quantum differat logicus homo à perito rerum & sensibus vtente exercitatis.* Inhemur aduertere, cumq; nos appellet *carissimos*, ex charitatis vi profectam doctrinam intelligimus. Charitas autem fucum & dolum excludit. Si non assequimur statim omnia, ne desperemus. Animum aduertendo iotelligimus. Sed oporter *nos filios doctrinæ, & orgiis chymicis physicisq; initiatos esse.* Imperiti & plebeii opinārot esse opificium qooddam lapidem facere, sicot sutores vestes, & caleeos suont. Ideo aurifices, barbitonsores, & id genus perditorum ardelionū cum destillatoribus ineptis se io hanc artem, quæ solorum sapientum, & philosophorum est, adeoq; summum miraeulum à Deo in naturam implantatum, & argumentum sapientiæ potentiæ, & gloriæ eius, penetrant cum maximo suo & aliorum, quibus, aliqoi esse videntor, malo. Hi deterrentur, eom nec aduertere possiot, nec intelligere, nec complexu charitatis filiorum doctrinæ comprehendantur.

4. Man. script. iocipit: *Solutio corporis est fundamentam artis.* Seotentia eadem est quidem etiam in impresso, sed emphasin illam noo habet. Autor eoim proponit sapientum principia. Deinde suas declarationes ex collatione cum priscorum philosophotum dictis, & experientia, iodicioque proprio subiicit, quod facile est videre ex sehemate Hermeneutico, & more interpretum.

5. Eui-

5. Euidentius loquitur ſcriptum: *Iſtud eſt primum verbum huius operis*, vt ordinem indicet methodicum, qui non tantum in Theoria ſalis eſt, ſed & praxi: Vnde adijcitur eſſe primum gradum operationum. Balbianus in vnam ſententiam omnia contraxit, putans ſe corrigere vitium ſcripti.

6. Idem: *Vt in ſuam primam*, &c. Rectius ſcriptum ET. Eſt enim copulatiua ſententia ad ſequentem finem tota directa.

7. *Vt fiat ſulphur:* Scriptum bene addit VERVM, vt à vulgari falſiq; nominis ſulphure diſcernatur. Solere autē Hermeticos ſuas materias *veras* appellare, non quod cæteræ res ſint falſæ, ſed quod in arte ſua non ſint vera ſubiecta, notum eſt. Qui vellet ex ſoluto auro philoſophico ſulphur officinarum exculpere, erraret, etſi etiam aſſequeretur, non verum ſulphur ſapientum ſed falſum nanciſceretur.

8. Balbianus addit: *Nec vt reuertatur in aquam*: quod mihi adulterinum videtur. Si fieri debet ſolutio in ſulphur, & argentum viuum: hoc autem eſt aqua noſtra, cur non in aquam? Imo ſequitur corpus debere in humidum reuerti, idque appellatur natura argenti viui. Item ſolutio dicitur corporis in aquam reductio. Alij aquam Nubis remouent. Aut ergo mendoſa eſt additio, aut apponendum NVBIS.

9. Balb. *Sulphur diuinum à duobus ſulphuribus abſtractum*: Melius ſcriptura: *Extractum*, qui eſt terminus arti vſitatior. Fit quidem abſtractio etiam in extractione: ſed abſtrahi magis dicitur, quod cū attractum, vel adiectum eſſet, ſeparatur, ſicut abſtrahimus humiditatem à calcibus deſtillatione vel filtris.

10 Balb. *fit, cum ſpiritus obuiat corpori:* M. ſcript. *fit cum obuiat corpori*. Difficilis hic nodus eſt. In quarta operatione dicitur: *Ipſa aqua efficitur aerea, cum prius eſſet inſpiſſata & coagulata cum terra, & hoc obuiatione ſui propinquat.* Obuiatio hic eſt occurſus & commiſtio, vel additio familiaris, vt fiat aqua aerea ex terreo corpore, in quo aqua erat potentia. Ita hic intelligimus argentum viuum coniunctum ſecum habere ſulphur ſuum, ſed cui adhæreat ſalſedo, quæ eſt minuenda. Vnde vero ſulphur iſtud per ſolutionem reductum: *Extractum eſt ex duobus ſulphuribus*. Quando? *Cum obuiat corpori*, hoc eſt, cū corpori coniungitur, ſeu per coagulationem in corpus mutatur. *Extractio enim noſtra non eſt localis, ſed ſpiritualis:* vt extrahi dicitur aqua, cum ſoluitur ſiccum in humidum: aer extrahitur, cum per exaltationem ex materia terrea fit aquea, & hinc aerea.

Morienus: Tota operatio noſtra nō eſt aliud niſi extractio aquæ à terra, & huius ſuper terram remiſſio.

Poteſt tamen & altera lectio retineri, nempe *ſulphur noſtrum per ſolutionem tunc fieri, cum ſpiritus obuiat corpori*, vt euenit in fermentatione, in qua habetur ſpiritus, anima, corpus, aurumq; ſulphur præbet, cum ſoluitur per mercurium, qui ſpiritus dicitur, corporique, hoc eſt, elixyri rubeo iungitur. Sed meminerimus, hic ſermonem eſſe de fundamento graduq; & operatione prima potiſſimum, licet ſolutio ſe extendat per omnes alias operationes.

Roſinus.

11. Conferatur textus hic cum *Roſini, & Arnaldi. Primum verbum noſtri ſermonis ſeu operis, eſt in primam materiam reductio. Et illud eſt, quod philoſophi vocarunt ſolutionem, quod eſt artis fundamentum vt dicit Morienus: Niſi corpora ſolueritis in vanum laboratis: de qua ſolutione loquitur Parmenides Philoſophus in Turba. ſtulti quidam alij ſolutionem audientes, & non, &c. Ergo ſolutio philoſophica eſt imbibitio aquæ, ſeu corporum in aquam conuerſio, vnde procreata fuere: vt gelu* (glacies) *vertitur in aquam liquidam ex qua prima fuit. Ecce per Dei gratiam iam habes primum elementum, quod eſt aqua ipſius corpora in primam naturam reducta.* Hæc Roſinus. *In ſemita ſemitæ*, quæ Arnoldo tribuitur, paulo aliter legimus: Ita ſcilicet:

Primum verbum noſtri magiſterij ſiue operis eſt corporis in argentum viuum reductio (ibi quidam phantaſta adiecit, *argenti viui reductio*, & corpus intellexit cuprum, vel aliud metallum.) *Et iſtud eſt, quod philoſophi vocant ſolutionem, quæ eſt fundamentum artis, vt dicit Franciſcus: Niſi corpora ſolueritis, in vanum laboratis. De qua ſolutione loquitur Parmenides in Turba: Quam ſolutionem audientes ignari, putant aquam nubis eſſe. Si autem noſtros libros legiſſent, & intellexiſſent, ſcirent vtiq; eſſe aquam permanentem*, (Hic depravatus textus eſt. Lege vero ex *Turba* ſub nomine *Agadmonis*, & non Parmenidis) *quæ abſque ſuo compare, cum quo facta eſt vnum* (aliis corpore ſeu fermento fixo) *permanens eſſe non poſſit. Non eſt ergo ſolutio philoſophorum aqua nubis: ſed corporum in aquam liquidam* (limpidam alia) *conuerſio, ex quo prima procreata fuerunt. ſcil. in argentum viuum: ſicut glacies conuertitur in aquam. ex qua prius fuit. Ecce per Dei gratiam iam habes primum elementum, quod eſt aqua, & ipſius ſcilicet corporis in primam materiam reductio.* Hactenus ſemita.

Nota eadem priora quatuor verba haberi etiam in flore florum Arnoldi, quanquam in verbis nō nullis ſit diſcrepantia.

Collatio tibi monſtrat infelicitatem ſcriptorum huius artis, quamque miſere depravent ſeu tranſſcriptores, ſeu typographi, textus, quibus etiam immiſcentur, quæ imperitus quidam Notarius margini adiecit, aut alias inſeruit, qui arbitratus eſt, ſe belle intelligere ſapientum ſermonem. Quæ Franciſci & Morieni nomine citantur *in Turba etiam Zenoni* aſſcribuntur, qui dicit: *Niſi corpus teratis, diruatis, imbuatis, ac diligenter regatis, donec ſuam pinguedinem extrahatis, & faciatis tenuem ſpiritum impalpabilem, in vanum laboratis.*

Diuinationes

1. FVndamentum artis dicitur ſolutio corporis. Nimirum aliud hoc fundamentum eſt, quam in Turba, vbi legimus: *Scitote ſapientiæ inueſtigatores, quod huius artis fundamentum vnum quidem ſit, omnibus naturis fortius, & ſublimius apud philoſophos: ſed apud incipientes* (inſipientes) *eſt omnibus rebus vilius.* Nimirum hic de ſubiecto & materia ſermo eſt: ibi de principali operatione, quam & *Roſinus ex Morieno* pro fundamento allegauit, & *Arnoldus ex Franciſco* ſuo. Solutio antecedit coagulationem in hac arte. His duobus tota completur. Quæ ergo prior eſt in omni operatione, *fundamētum* appellatur. Hinc incipiendum ſibi eſſe omnino ſciat ſtudioſus. Si prius coagulat, quam ſoluat, committit ὕστερον πρότερον, & in arte infeliciter verſatur.

2. *Solutio* fundamentum dicitur. At nihil soluitur, nisi coagulatum. Est enim ex contrario in cõtrarium transitus. Merito igitur dicitur *corporis solutio*. Cuius corporis? Naturalis, an artificialis? Vtitur hic illud Morieni: *Res & via magisterii vna est & haec aru. Totum magisterium ex re vna & via vna constat. Tota operatio nostra non est aliud, nisi extractio aquæ à terra, & huius aquæ super terram remissio, donec ipsa terra putrescat, &c.* Soluendum corpus terreum est in omni solutione, cumque plures sint operationes ordine repetendæ, puta de omnibus dictum esse. In initio tu ipse facis corpus ex spiritu ex natura petito, nisi prius eum natura coagulauit, sicut solet argentum viuum ex sua minera lapidea excoqui. Sed hunc spiritum per sales purgas, & in corpus cogis. *Ex corpore crystallino reducis.* Hæc est prima solutio. Deinde cum aquam tuam putrefecisti & coagulasti, *aliud corpus, quod est mortuum*, fœtoreque & nigredine oblitum, confecisti. Hoc soluis iterum, & sic *secundam solutionem* administras per imbibitionem in operatione secunda. Hic quoque fit reductio. Tertio in fermentatione sequitur *duplex solutio, vna fermenti seu animæ, altera elixyris*, vt sit vna corporis naturalis, altera artificialis. De cæteris cogita similiter.

3. Dicitur *primus gradus* operationum. Plures esse operationes partim necessarias, partim arbitrarias, planum est. In omnibus coagulatum soluitur: Deinde iterum coagulatur. Hoc respectu essent duo gradus, quorum prior solutio. Verum respectu elementorum sunt quatuor: & si symbolicas dispositiones, ordinemq; perfectionis respicias, adhuc plures. Verum tamen est, *vbique solutionem*, quæ coniuncta est cum putrefactione, ita vt nigredo apparens vtriusq; sit signum, *primas obtinere*.

4. *Solutio est corporis in aquam seu argentum viuum reductio.* Bene. Si reductio est: id autem, quod reducitur, in pristinam suam formam redigitur, necesse est corpus id, quod reducitur, primum fuisse aquam, quæ est argentum viuum, quod & PRIMA MATERIA nuncupatur. Igitur si crystallinum lapidem reducis, is prius coaluit & concreuit ex viuo argento, licet id argentum viuum, quod redit ex corpore, qualitatibus & puritate longe sit excellentius priore. Si vero reducis lapidem mortuum, per aquam nostram, iterum facis aquam, ignis tamen adiutorio. Si in fermentatione resoluis elixyr, & corpus perfectum, tertio facis aquam ex eis, quæ primum quoque aqua eadem fuerunt. Ita & in cæteris.

Hinc discis, vnam esse aquam omnino homogeneam, vnam radicem, vnam essentiam mercurialem, quæ circularem sustinet solutionem, & coagulationẽ, donec ad perfectionis suæ complemẽtum perueniat.

5. *Soluatur aurum.* Quod prius *corpus* dicebatur, iam aurum appellatur. Id autem alias *sulphur est & semen*: alias *elixyr rubeum*, vtpote *sol philosophorum & Leo rubeus*: alias *fermentum* ad aurum, quod non est, nisi *aurum de minera in calcem redactum*, quod mercurio non est alienum, quia ille huic mater est, & prima materia: atque ita ambo vnius radicis, vt & argentum, quod est fermentum lapidis albi. Non distant, nisi coctione. *Mercurius respectu perfectorum corporum dicitur crudus.* Atqui & lapis niger, & elixyr album, ipsaque medicina in multiplicatione soluuntur. Num vbique est aurum? Crystallinus mercurius aurum non est. Dico quod crystallini mercurii reductio possit quidem solutio vocari, sed vera & vniuoca non est. In cæteris omnibus fit vera solutio, *fitq; mercurius per mercurium semper. Aurum* autem *corpus* vocatur κατ᾽ ἐξοχὴν. Possumus dicere, quod in imbibitionibus etiam non sit vera solutio, sed tantum æquiuoca, cum proprie nuncupetur irrigatio, nutritio, imbibitio, potatio, &c.

6. *Aurum in corpore magnesiæ occultum.* Magnesiæ vox varie accipitur. Vulgo est antimonium minerale. Rupescissæ vitriolum intelligitur, in cuius corpore est *aurum inuisibile, quod sulphur dicitur incõbustile*. In opere nostro materia tunc vocatur *magnesia*, quando tota est denigrata & fluxilis, sicut stibium, plumbum & similia, vt sit humiditate abundans corpus. *In Turba natura ex mare & fœmina magnesia* vocatur, *quia in ea est maximum arcanum* Sed non est, vt varia significata comportemus. Aurum hic est soluendum. Vbi illud? Latitat in corpore magnesiæ: h.e. corpus nigrum quidem & molle foris apparet, sed id re vera est aurum: quod non soluitur aqua nostra, transit in argentum viuum, & post etiam in sulphur album in opere albo, rubeum in opere rubeo: quæ omnia potissimum pertinent ad operationem secundam, in qua per imbibitionem primam iam ex humido coagulati prima vice lapidis, mercurius iste, & sulphur vtrũq; exoritur. Possunt tamen etiam ad fermentationem, & fermentari, nouam solutionem referri. 7. *Solutio nostra non est aliud, nisi quod corpus reuertatur in humidum, & resoluatur in argentum viuum, suiq; salsedo sulphuris minuatur.* Aperta hæc sunt ex reductionis luce. Vbi inuenis corpus coagulatum ex aqua, quod reducendum est, magisque attenuandum, & exaltandum: ibi memineris, tuam solutionem, aurum, aquam & sulphur esse, licet impari modo. Ita salsedo adhæret solphuri vitriolato in crystallini sublimati reductione, vbi est tollenda. In cæteris parabolica intelligitur acrimonia, impuritas nigra, &c. 8. *Sulphur diuinum extractum è duobus sulphuribus* maxime accipitur de rubro lapide seu elixyre, quod fit tertia extractione. *Primum sulphur est fœtidum: secundum album:* Hoc in rubeo lapide dicitur ex albo extrahi, cum album sulphur in rubeum vi ignis mutatur. Ita est sulphur de duobus sulphuribus.

Magnesiæ corpus.

Sulphur de duobus sulphuribus.

Quo modo alias de suis sulphuribus, quod solphur solphure contineatur, & sulphur sequatur sulphur, &c. disserant artis periti, in *Turba* & aliis libris est videre.

Præparatio, seu operatio & propositio secunda.

Transit aqua in corpus, quod vnum non soluitur, nisi reliquum coaguletur, eo quod corpus argenti viui concipiens coagulat ipsum, & coagulatur ab ipso, & fit terra.

Istud est verbum huius operis secundum, de quo dicunt philosophi de Græcia: Aqua de terra procreatur, quia aqua fit terra, cum vincunt in ea terræ qualitates & terra fit aqua, cum vincunt in ea aquæ qualitates. *Scriptum.*

Fit enim

Fit enim ſolutio corporis, & coagulatio ſpiritus, vt vnam habeant operationem, & fit vnum, cui nihil extraneum apponitur, niſi quod in præparatione ſuperflua remouentur cum apparatu.

Secunda præparatio eſt, cum aqua tranſit in corpus, quod vnum non ſoluatur, niſi alterum coaguletur, eo quod corpus argentum viuum concipiens coagulat ipſum, & coagulatur ab ipſo, & fit terra.

Impreſſum. *Iſtud eſt verbum opinionis, de quo dicunt philoſophi. Aqua de terra procreatur, quia aqua fit terra, cum vincunt eam terræ qualitates: & terra fit aqua, cum vincunt eam aquæ qualitates. Fit enim ſolutio corporis, & coagulatio ſpiritus, vt vnam habeant operationem, & fit as vnum, cui nihil extraneum apponitur, niſi quod in præparatione ſuperflua remouentur cum apparatu.*

Collatio.

1. Præterimus barbariſmos monaſticos in ſyntaxi literali, vti & permutationes illas, *reliquum, alterum, &c.* Eſt tamen, quod in hoc notandum veniat. Videtur n. & ſententia diuerſa eſſe per *reliquum & alterum.* Nam vbi *alterum* ponitur, intelligi duo diſſentanea poſſunt: ſed vbi *reliquum*, vnius homogenei partes diuerſæ, quæ ſunt volatilis, & fixa, ſubtilis & ſpiſſa. Verum hoc leuiculum eſt.

2. Ita differre videntur *concipiens argenti viui, & concipiens argentum viuum.* Prius eſt, quod corpus argenti viui, dum concipit, & impregnatur: poſterius: corpus, quod argento viuo irrigatur, idq; ſuſcipit. Sed hoc melius. Nam quod concipitur à corpore argentum viuum, coagulatur ab ipſo, abitq; in terram. Quo modo vero argentum iſtud coagulatum à corpore viciſſim hoc ipſum coagulat?

3. De Græcia. Δεῖ δ' ἐγεγονὸς, quod cum legere non poſſet, aut intelligere Balbianus, induxit. *Lego: Dei Gratia aqua de terra procreatur, &c.*

4. Hæſit Balbianus etiam in HVIVS OPERIS, legitque *opinionis.* Sed ſi inſpexiſſet ſequentia, difficultatem ſuperaſſet. Opinio non habet locum in principiis ſcientiarum: Et quomodo autor veriſſima pronunciaſſet quæ proponit? 4. *Cum vincant eam, &c.* Melius ſcriptum *in ea.* Cum enim in aqua diſpoſitiones ſeu affectiones terræ exuperant, & aqua fit magis calida ſicca, quam eſt humida frigida, licet adhuc habeat aquæ conſiſtentiam, dicitur fieri, nondum tamen eſſe, terra.

5. *Vt vnam habeant, &c.* Videtur legendum eſſe *CVM vnam, &c.* Vna n. eſt operatio corruptio vnius & generatio alterius, & ideo cum hoc corrumpitur, alterum eodem numero motu generatur. Sic cum ſimul & vna linea (vt loquitur Morienus) ſpiritus coagulatur & corpus ſoluitur: Quia vna numero operatio eſt huius ſolutio, & illius coagulatio. Rationes tamen differunt. Dum corpus ſoluitur, nō abſolute rareſit, ſed adhuc habet aliquam craſſitiem, aut ſaltem incraſſandi potentiam, qua ſpiritum comprehendit, atque ita coagulabilem natura, addenſat. Neq; tamen etiam finalis affectio reiicienda eſt, licet malimus legere, *vt fit*, quam, *& fit.* Nam coagulatio ſpiritus, & ſolutio corporis huc tendit, vt vnum ſit.

6. *Fit as vnum.* Melius ſcribitur, *vt fit vnum* Nam æris terminus eſt materialis, non finalis, & perfectiuus. Aes dicitur materia, non elixyr aut lapis.

7. Roſinus breuis eſt: *Secundum verbum eſt*, inquit, *quod fit terra:* Et hoc eſt, quod philoſophi dicunt, quia *ex groſſitie aqua terra concreatur.* Sic habes aliud elementum, quod eſt terra. Semita ſic: Secūdum verbum: *Quod fit terra.* Et hoc eſt, quod philoſophi dixerunt: *Egreſſio terra aqua concurrit.* Sic habes ſecundum elementum, quod eſt terra. Daſcia euidentiſſime ſcripſit. Roſinus quoque ſatis aperte. Terra enim ex aqua fit denſata. Arnoldi ſemita malum habuit interpretem. Aqua *concurrit*, hoc eſt, *ſtipatur, cogitur, craſſeſcit*, (laufft zuſammen) quod eſt, egreſſio terræ, ſeu productio.

Diuinationes.

1. QVæritur, quod nomen debeatur huic operationi? Reſpondetur: **Coagulatio.** Hæc enim ex aqua terram præbet.

2. Quæritur, cum plures ſint coagulationes, de qua potiſſimum verbum ſit? R. Vt præcedens operatio potius conueniebat primæ ſolutioni, ita *coagulatio hæc de prima eſt magis accipienda.* Ratio eſt, quia ibi dicebatur exire elementum aquæ, hic autem de terra pronunciatur. Ita qui per deſtillationes loquuntur, ex materia putrefacta deſtillant primum aquam: deinde inueniunt terram in fundo cucurbitæ, tanquam corpus mortuum, licet adhuc habeat ignem & aerem. Secundario interpretari poſſumus de fermentatione, vbi in vnica operatione continuata procedunt ordine omnia 4. elemēta. *Solue, coagula*, cum frequenti repetitione vſque ad ſummam perfectionem per totum magiſterium ſonat. Quando vero SOLVS dicitur cum elemento aquæ eſſe, & *coagula* terram primum exhibere, de prima operatione ſunt accipienda, cuius finis eſt terra mortua nigra, aut cinerea: caput mortuum, quod operatione ſecunda per imbibitionem reuiuiſcit quodam modo.

3. *Vnum non ſoluitur, niſi reliquum coaguletur.* Quod ſoluitur, corpus eſt, cui tribuitur fixio relata aut perfecta pro perfectione lapidis: Quod coagulatur, eſt ſpiritus, cuius eſt volatilitas: Non quod duæ diuerſæ res ſint in principio, cum ſit vna eadem aqua mercurialis, humiditas vnctuoſa, mercurius noſter, totus homogeneus actu: Sed quod diuerſæ ſint in eo potentiæ & diſpoſitiones. Ignis, cum adhibetur in ſuo gradu, ſimul reſoluit & coagulat, rarefacit, addenſat, &c. Non poſſunt effugere halitus ex rarefactione. Vitrum enim clauſum eſt. Dum ergo attenuantur, redire in ſe, & in nondum attenuata per reflexionem coguntur: ſicut cum ſol ex globo medio attenuatos vapores elicuit, illi ſimul diſgregantur, & congregantur in ſe reflectendo ab ambitu aeris frigidi, & conſiſtendo.

Opor-

Oportet tamen concipere, diuersas partes esse eiusdem, quæ rarefiunt & densantur, atque eandem easdem, sed cum diuersitate ordinis, & temporis. Idē enim quatenus idem, cum disgregatur, nō congregatur: at postquam disgregatum est, mox consistit rursus: Et in angusto vitro non potest distendi vnum, nisi alterum simul cogatur. Non enim est vacuum. Ita in maiore mundo negant per ignem & solem posse in locis calidis quicquam resolui, nisi ad partem frigidam septentrionis analoga fiat resolutorum condensatio. Non enim est vacuum separatum, quo se resoluta possint recipere, neque sphæræ superiores patiuntur se diduci, & ampliari. Ideo nota in vitro rotondo ita clauso, vt nullum possit esse respiraculum, id fieri: Deinde sic moderato calore, vt dum disgregat, non impediat congregationem: quam rem Drebelius pulchre explicabat frigore coagulante:, quod celate intelligitur (nā alias tota stufa, seu camera nostra calet) & calore attenuante. *Disce hinc physicum oportere esse, qui huius magisterii perituram rationalem velit consequi*, non stultum blateronem ex Paracelsi aut opifirum fece.

4. Solutionis & coagulationis in diuersis materiæ partibus simul factæ ratio redditur, quia in nostra aqua est argentum viuū, quod *spiritus, & vapor, vel fumus aspectu albus* dicitur: Est & *corpus*. Quando argentum viuum spirituale factum & volatile reflectitur super corpus, quod est in imo vitro (debet hoc tertia saltem parte plenum esse, vt moueri possint elementa) excipitur ab eo, & in eo coagulatur vicissim, interim corpore ipso non otioso. Nam *dum spiritus super eo reflexus concrescit, ipsum simul soluitur & fit volatile*. A quo vero? *A spiritu reflexo partim, partim à calore*. Corpus coagulat spiritum, spiritus attenuat corpus, demumq; vtrumq; in vnum coactum fit terra.

Nescio, an corrigenda sit litera, & sic ponendum: *Corpus spiritum coagulat, & ab eodem vicißim resoluitur*. Nam spiritus patitur à corpore & accipit condensationem. (Agentis naturalis finis est similitudo passi) Corpus patitur à spiritu, & accipit rarefactionem, cumque nulla sit fuga, tandem resolutione cessante dominatur coagulatio, fitque terra ex toto. Hoc apertius dicit Rosinus: *Aqua incrassata transit in terram, quam tamen incrassationem antecessit attenuatio. Nam oportet fieri fixum volatile, & volatile fixum suauiter, magno ingenio, & longo tempore.* Nihil aliud habet sequens explicatio.

5. *Aqua procreatur de terra, quia aqua fit terra.* Cum vnumquodque in id redeat, quod primum fuit: Et aqua per coagulationem transit in terram colligitur in initio terram fuisse. Verum hic excipere oportet materiam primam, quæ creatione Dei omnipotente non ex alio disposito corpore processit. Neque enim fuit terra ante aquam, sed statim aqua in initio, vti nostri expositores sentiunt. In sequentibus operationibus euidentius est dictum: *In terram mutaberis, quia es factus ex terra.* Tyro consideret destillationem elementorum chelidoniæ. *Aqua in terram abit, ergo ex terra est facta.*

Chelidonia destillatio.

Ea fuit integra natura planta. Destillator fregit eam & contudit, succumque expressum inclusit vitro. Hic eum putrefecit: & destillando mutauit in aquam. (Ita enim est loquēdum: quod alias erat *abstraxit seu eduxit aquam*) Aqua consumta restat coagulum, quod est terra. Sic cogitet de prima operatione minerali in mysterio sapientum. Quod putrefacimus, est succus. Vnde sumtus? *Ex crystallino mercurio sublimatione crebra elaborato, & in spiritualem conuerso.* Hic succus putredine soluitur in spiritum seu vaporem. Quia vero initio erat terreus, qui etiam poterat extrcasi in præcipitatam terram, post resolutionem cum addensator, in terram redit, & non in succi consistentiam, eo quod dispositio terrena proxime latitaret sub forma succi. Sic aqua ex terreo succo facta in terram reducitur, estque eadem ratio spiritus, qui ex aqua resoluta factus in aquam regreditur, tandemq; in terram concedit.

6. *Nihil extraneum apponitur.* Tota materia est homogenea. Hæc causa est, cur solutio vnius sit coagulatio alterius, & contra, tandemq; totum abeat in aquam, & post hanc in terram. In vna omnia fiunt operatione. *Extraneum* dicitur, quod non est mercuriale & metallicum, veluti si velles addere aquas fortes, regias aut alias, vel sales, &c. Posset sane liquor noster vnctuosus per oleum tartari, aquas regias, fortes, spiritum halinitri, vel ammoniacum liquorem in terram redigi, id quod fit etiam ad medicinam à Crollio, Quercetano & aliis, vt suo loco exposuimus: Sed istorum nihil hic locum habet. Vt per se solo agente calore temperato soluitur, ita etiam per se coagulatur. *Soluit seipsum, & coagulat seipsum.* *Extraneum.*

7. *In præparatione superflua remouentur cum apparatu.* Præparatio hic non est pars operationis integralis: sed materiæ nostræ ex mineris naturæ tractæ elaboratio, vt idoneum artis nostræ subiectum fiat. Argentum viuum vt per se est in natura, vel etiam ex anthrace, & minio natiuo, vel cadmia argentaria excoctum, non potest esse vtilis & apta materia operi nostro. Ideo semper clamatur in nostro laboratorio: *Argentum viuum nostrum, non est argentum viuum vulgi.* Interim tamen syncerum, purumq; & optimū, quod haberi potest ex mineris naturæ, assumitur: sed non sic in vitrum Hermeticum imponitur: Verum cum habeat humiditatem superfluam frigidam: sulphuream pinguedinem corruptibilē & destructiuam: item halitus perniciosos, nimiumque volaticos, & terrestrem pigram que sorditiem, ab his est expurgandum, & sic non argentum viuum vulgi, sed *essentia pura. & media, qua & semen eius dicitur*, seu spermaticus humor, non frigidus humidus, vt erat argentum viuum naturæ, sed calidus, spiritnosusque, non spiritu destructiuo, sed plasmatico, & perfectiuo, *eligenda est.* Hæc tandem est nostra *prima materia*, nostra *aqua, mercurius* noster, *gumma*, *ros Madian*, *acetum nostrum, &c.* *Præparatio materiæ ante opus magisterii.* *Est argentum viuum minerale & non est*

8. *Cum apparatu.* Quis est iste apparatus? Media mineralia, vt vitriolum, sal petræ, alumen, sal commune, &c. assumontur, fitque lauacrum seni nostro primum ex sale & aceto, quibus detergetur sulphurea sordities & nigredo leprosa. Deinde miscetur cum præparato vitriolo, & sale: vel etiam *Apparatus materiæ.*

halinitro & alumine (addito, vt placet aliquibus, pauco ammonio) vt in sublimationibus exponitur. Inde sublimatur bis ab eadem materia, & bis à noua: quinto, sexto, septimo per se, donec crystallina puritas & consistentia placeat. Si nondum, aquis cœlestibus soluitur, & abstractis vicissim coagulatur, & sublimatur, omninoq; studiosissime purgatur, quod ni fiat, non respondet voto. Inde reducitur, & ab omni salsilagine liberatur, fitque vnctuosa nostra humiditas, nostra prima materia, &c. Hic est apparatus totus.

Præparatio, operatio & propositio D'astia tertia.

A*Ratur terra, & rigatur, iungitur, & in aqua nutu Dei dirigitur.*

Istud est tertium verbum huius operis. Dicunt philosophi: Hæc terra cum aqua putrescit, & mundificatur. Tunc cum Dei auxilio magisterium recto tramite dirigitur, vel continuatur, quia terra non germinat absq; frequente irrigatione, absq; præmissa desiccatione: Et hoc sciunt pueri, & mulieres, semina & fructus in hortis suis ad perfectionem deducendo. Ideo dixerunt philosophi, quod operatio sua non fuerit nisi opus mulierum, & lusus puerorũ. Ideo toties corpus imbibitur, quoties post vices desiccatur, quia omni ponderi pondus, omni mensuræ modus, & omni operi opus est adhibendum: Et tunc recta putrefactio philosophorum sequitur: Et eorum putrefactio non est, nisi mortifica- Putrefactio Philos. quid. *tio humidi cum sicco, quod humiditas tantum siccitate derinetur: Et quamuis humidum frigidum fugiat ignem, tamen retinetur à sicco, vt fugere nequeat, quia non possunt grauia superius trahi, nisi leuium adiutorio: nec leuia, nisi grauium consortio, detrahi, nisi cum scorpione.*

Tertia præparatio: *Aratur terra, & rigatur: & in igne, & aqua nutu Dei peragitur: Et est istud tertiũ ver-*
Imp. *bum huius operis. Dicunt enim philosophi: Terra cum aqua putrescit, & mundificatur. Tunc Dei auxilio magisterio relicto finite continuare, quia terra non germinat absq; frequenti irrigatione, & absq; præmissa exsiccatione: Et hoc sciunt cum pueri, tum & mulieres, semina & fructus suos in hortis ad perfectionem deducentes. Ideo philosophi dixerunt; Naturæ operatio non est nisi opus mulierum & ludus puerorum: Et ideo toties corpus imbibitur, quoties per vices desiccatur, quia omni ponderi pondus, & omni mensuræ modus, & omni operi opus est adhibendum, & nunc recta putrefactio philosophorum sequitur, & eorum putrefactio non est, nisi mortificatio humidi cum sicco, eo quod humiditas tantum siccitate detinetur: Et quamuis humidum frigidum fugiat ignem: tamẽ retinetur à sicco, quod fugere nequit, quia non possunt grauia nisi leuium adiutorio superius trahi: nec leuia nisi grauium consortio detrudi nisi cum scorpione.*

Collatio.

1. Differentia est in axiomate ipso. Impressum omittit τὸ *iungitur:* quod est in scripto. Quæritur vtrum rectius: Est rustica comparatio. 1. *Cor.* 3. 6. legimus: *Ego* (Paulus) *plantaui: Apollo rigauit: Deus dedit incrementum.* Ita rusticus terram arat: cœlum rigat: Deus per aquam profectum & fœcunditatem largitur. Non tamen est inutile illud, *iungitur.* Nam vnionem oportet fieri inter imbibens, & id, quod imbibitur. Vide, an legendum sit, *irrigatur IVGITER.* Neque enim semel potasse satis est, sed ad necessitatem. 2. *In igne & aqua dirigitur,* inquit impressum. Scriptum omittit *in igne.* Veruntamen subintelligi potest. Nam sine calore non fit progressio. Is n. si externus est, internũ prouocare debet, vt coagulatio procedat, si rem consideramus, quid quæso sentiendum? Corpus terreum, quod suo modo erat mortuum, iam imbibendum est, postquam calore est ita exiccatum, vt terræ sitienti aridæq; cõparetur. *Finis imbibitionis est terra irrigatio quanta est necessaria.* Hæc recte fit per aquam, quod est dirigere, Dei gratia accedente. Superfluum ergo est τὸ *in IGNE.* Balbianus videtur pro *iungitur* legisse *in igne.* Eadem expositio firmatur interpretatione sequente per hæc verba: *Terra cum aqua putrescit & mundificatur. Tunc Dei auxilio, &c.* vbi nulla est mentio ignis. 3. Plane delirauit Balbianus cum scripsit *Tunc Dei auxilio magisterio relicto finite continuare,* &c. Nam autor vult explicare id, quod in axiomate erat: *in aqua Dei nutu dirigitur:* quanquam Balbianus legerit PERAGITVR. Sed melius & vsitatius est sapientibus τὸ *dirigitur.* Recte ergo scriptum est. *Tunc cum Dei auxilio magisterium recto tramite dirigitur.* Quid est *dirigi Dei nutu*? Est Dei auxilio recto methodo, tramite, via, processu, recte fieri, & discrete agi seu dirigi. Tolle magisterium: Seu magistri curam, non iam dirigetur, præsertim si id fieri sine ignis regimine prudente non potest. Non relinquendum, aut negligendum est magisterium, sed accurata diligentia, & magno ingenio continuandum.

4. Scriptum est: *Dirigitur, vel continuatur.* Balbian. impressit, *finite continuare:* scilicet ex sua phantasia, quod relicto magisterio sinenda sit natura per se continue operari. Verum si nos imbibimus seu potauimus nostrum corpus, Deum pro auxilio compellamus atque continuo sinimus moueri. Si enim ignem recte administrauerimus, probe succedet, & eueniet quod debet fieri. Videtur sensisse hoc ipsum Balbianus, sed in corrigenda litera nimis fuisse accuratus. *Continuationis* vox, & *irrigationis* frequentis mentio confirmat meum stochasmum, *pro iungitur*, scribendum esse *iugiter*.

5. Scriptum est. *Quod operatio sua.* Balbianus impressit, *operatio naturæ:* Male. Nam opus mulierũ, & lusus puerorum de artis facilitate post coniunctionem, & imbibitionem dicuntur. Interim natura persequitur suum institutum. *Philosophi nullum habẽt laborem*, vt Bernhardus inquit, *quando conclusa est materia in vitro.* Si puer vel mulier calorem fouet blande satis est.

6. Vtrum melius *derinetur, an detinetur*? Neutrum probum vel improbum, puto. Nam vult dicere putrefactionem esse, cum humidum sicco mortificatur: argumento, quia humiditas nulla alia re, quam siccitate terminatur, vt & Aristoteles scripsit.

Lege

Lege *destruatur, deleatur*, aut simile: Et fortasse voluit dicere, *detinetur*, pro *à fluxu & decursu prohibeatur, & alio divertatur*. Verum sensus est apertus ex vi contraria sicci & humidi activè consideratoru. Habet & Balbianus, quod pro sua litera dicat. Nam siccum est vinculum humidi. Retinet ergo, & cohercet humidum, seu coagulat, densat, stipat, constringit & cogit. Id confirmatur sequente litera: *humidum retinetur à sicco*.

7. Vt fugere nequeat, habet scriptum. Balbianus impressit: *quod fugere nequit*. Sensus utrobiq; idem est: sed melior finalis affectio, à sicco humidum retineri, ne possit fugere, licet alias volatile sit.

8. Rosinus hæc habet:

Tertium verbum est: Quod præcessit terra mundificatio: de quo dicit Morienus: Hæc terra cum aqua sua putrescit, & mundificatur, & cum munda fit auxilio Dei: de qua philosophus dicit in Turba: iunge siccum humido. Siccum est terra: humidum aqua. Ecce iam habes aquam, & terram: id est: terram dealbatam cum aqua. Semita aliter paulo: *Tertium verbum est terræ mundificatio, de qua dicit Morienus: Hæc aqua cum terra putrescit, & mundificatur, &c. philosophus: iunge siccum humido. Siccum namque est terra: Humidum vero aqua. Ecce iam habes aquam per se: & terram dealbatam cum aqua.*

Diuinationes.

1. QVæritur de nomine huius operationis. Respondetur, quod variè appelletur. Hic in litera habemus *mundificationem: putrefactionem: irrigationem, mortificationem humidi*: Alias *imbibitio* est, & *nutritio. Dealbatio Latonis* melius ponitur in fermentatione. Destillatores reducunt aquam super terrā: digerunt, & oleum aereum eliciunt.

2. De quo ordine est sermo? Respondetur, *de operatione secunda* potissimum, in qua fit noua solutio per imbibitionem, nonaq; coagulatio: Et dum hæc peraguntur, nigrum trāsmutatur in album, & quod mortuum erat, succo recepto resuscitatur, tandemq; fit elixyr album cum argentea fixitate. Ideo de prima imbibitione accipi debere, non tantum res ipsa loquitur, & numerus præparationis: verum etiam assignatio elementaris, quod iam habeamus aquam & terram, quæ duo elementa iterum sunt coniungenda per modum irrigationis. Nam sicut exucca & arida terra agri rore, vel pluuia madefit ad fructum ex semine fereundum: ita nostra terra arefacta & exhausta humore suo perfunditur irrorando, siue instillando seorsim, donec ad satietatem, sed non ad superfluitatem biberit. Secundatio transferri possunt dicta etiam ad quartam operationem, quæ succedit fermentationi.

3. Quid est: *Terra non germinat absque frequenti irrigatione & absq; præmissa exiccatione*? R. Semel totum liquorem affundere, est submergere, suffocare & perdere vim prolificam. Tēperatus humor paruis portionibus, pro vt concoquere & consumere nostra planta vna nutritione possit, est instillādus. Ideo repetitur imbibitio sæpe. Sed nihil potus dandum est, nisi sitienti, & arefacto. Ergo *inter imbibitiones semper intercedit exiccatio*, sicut & in initio terra nostra mortua bene est arefacienda calore athannoris, vt eo cupidius assumat depluentem potum. Inde sequitur toties corpus, seu terram imbibi, quoties desiccatur. At quoties tandem? Numerum tibi indicabit res ipsa. Tantum hoc stude, ne lutum facias, & terram suffoces. Ipsa per se non assumit aquam vltra debitum. Cum vides non amplius bibere velle, desine.

4. Quid sibi vult argumentum: *Omni ponderi pondus: omni mensuræ modus, omni operi opus adhibendum*? R. iustitiam significat, quæ cuique tribuit suum. Considera, quanta tua sit terra: & ei da proportionalem succum, non totum semel, sed per partes. Id exemplo infantis, qui nutritur, aut plantæ, quæ crescit ad iustam & determinatam formam, intelliges. Das infanti pro siti, & plantæ pro penuria, æstimando modum quantitatis eius. Ita fac & in hoc artificio. Pondus ponderi debet esse analogum, nō vt semel des tres vncias potus, si corpus est quadrātale: sed determinando potū notritionis fine. Modus debet esse in mensura, non superfluitas. Moderate admetire potū. Operi adhibe opus, seu specta, quodnam opus habeas præ manu. Vis nimirum ex nigra & impura terra facere albam, certoq; id fine. Si velles nimium humoris mappouere, tarde ad finem peruenires. Ergo vt consequaris maturam dealbationem, quæ est opus nostrum, accōmoda imbibitionem, quæ operi isti respondere debet. Tunc sequetur recta iusta, & legitima, satisque matura putrefactio, quæ si parcior sit humor, ita vt superet humiditatem siccitas, non succedit, quia coagulas prius, quam soluis: Sin autem abundantem das potum, inhibetur putrefactio, quæ nec in siccitate est, nec humoris superfluitate, vti potes ex Physicis vulgaribus discere.

4. *Putrefactio philosophorum est mortificatio humidi tum sicco, quia humiditas tantum sicco detinetur, &c*: Mira definitio. Putredo naturalis opposita est mixtioni, estq; dissolutio misti destructo vinculo siccitatis à prædominante humore alieno, postquam calor natiuus & humidum radicale à calore externo est extractus. Iam discimus in putrefactione debere humidum mortificari, seu humiditas siccitate permutari, vt id quod prius erat humidum, postea fiat siccum. Est quidem siccitas putrescentium extremum etiam in maiore mundo: Sed hactenus, non putrescunt. In putrefactione nostra fit solutio, cuius signum est nigredo, quæ fit, cum calor agit in humidum prædominans. D'ascia ergo alienius loquitur & putredinem à fine, quo tendit, describit, non à propria forma. *Mortificare humidum sicco est humiditate sublata siccitatem inuehere per exiccans actiuum.* Nigredo.

6. *Detinetur*. Dictum de litera est ante. Sensus est: *Siccum esse vinculum humidi, ne aufugiat igne percepto*. Quomodo vero? Num humiditas actu manet, & tantum detinetur, ne discedat? Non manet actu, sed tantum potentia, sicut fit in coagulatione humoris vocnosi conglaciati. Ibi constringitur, & terminatur humiditas actualis siccitate: Sed ita, vt ipsa maneat in potentia. Sal fusilis densatur

frigore & siccescit. Sed ideo non amisit radicalem humiditaté, q̃ cum fixa sit, calore admoto redit. Eadé dicuntur verbis sequentibus: Quãuis humidum, &c. ex quib. discimus humidũ esse volaticum & spirituale per se: Sed cũ superuenit siccitas, figi, fierq; corpus in igni constans: id quod spectatur dealbatione per imbibitionem, nempe vt non tantum nigredo cedat totaliter, sed & elixyr album fit fixum, quod tertium ignis gradum non metuat.

7. *Grauia sursum trahuntur adiutorio leuium. Leuia deorsum consortio grauium.* In Elementorum mutatione res manifesta est. Quod ex graui factũ est leue, sua natura sursum fertur: & quod ex leui graue deorsum. In resolutionibus tamen per calorem efficitur, vt vapores graues comite spiritu calido & leui attollantur, & vehiculo abscedẽte coalescant in nubes, tandemq; in aquam, vel simile corpus, quod sua grauitate descendit. Quando etiam inflammatum in sublimi sulphur delabitur, ignis cohærens licet sua natura sursum contendat, tamen trahitur à graui corpore. In nostro vitro simile quid fit. Nã *spiritus reflexus è superioribus in terram, hanc resoluit,* & scandendo iterum resolutam, comprehensamq; secum vehit, non vt Vesuuius flamma eiaculatur molas sed vt fumos resolutiones ardentium, ex quibus fit postea concreta *fuligo:* cuius rei documenta multa sunt in conflaturis metallicis. Omnino fixum fit volatile per volatile & volatile fixum per fixum operante calore.

8. *Nisi cum scorpione.* Intelligo instrumentum violentæ detrusionis, & dissipationis. σκορπιζεσθαι seu σκορπίζεσθαι est dispergi, & hic rarefieri, subtiliari, in spiritum solui. Sunt & *scorpiones* tormenta, quæ exploduntur, vel ad ictum emittuntur. Ita foret violenta quædam excussio & eleuatio; sicut si quis magnam bombardam in cœlum exploderet, & fumos puluerésque in altum dispergeret violente. Est & cum per vim detrudimus ea, q̃ ascenderunt, vt in fulminibus videmus. Cum argentum viuum per se volumus præcipitare, includimus id vel solum, vel cum auro, aut argento cucurbitæ longi colli, & in catinum cinerarium supposito igne imponimus. Cum incalescit, ascendit. Sed contis præligatis pelli ea corio detruditur, idq; donec præcipitatum in fundo maneat. Possumus nomine scorpionis venenum quoque mortificans intelligere, vt non detrudi volaticum existimemus sine consortio, nisi occisum ictu scorpii. Talium præcipitationum & repercussionum exemplis non caremus, vt aliunde patet.

Hydrargyri per se præcipitatio.

Præparatio, operatio vel propositio quarta.

Script. *Gaudet natura cum natura. Natura lætatur natura. Natura naturam vincit. Natura naturam continet. Natura naturam sequitur & amplectitur, & sic nutu Dei opus perficitur.*

Sublimatio. *Istud est quartum verbum huius operis, quod notari potest sublimatio seu assumtio, de quo dicunt philosophi: Ipsa aqua efficitur aerea, cum prius esset inspissata, & coagulata cum terra: Et hoc, obuiatione sui scilicet propinqui: Et id est: Natura cum natura gaudet & lætatur, eo quod continentia ipsius est eius propinquitas: quia tanta est propinquitas inter naturam quanta est inter magnetem & ferrum: Et maior: quia ex radice sunt vna & non pluribus. Victoria quoque: quia nihil est vlterius corpore mortificato morte incorruptibili: Et ideo natura naturã vincit mortificando scilicet corpus, & viuificando (spiritum) qui ex ipso radicaliter fuit, & in ipsum conuertitur, augmentatur, & multiplicatur: Et extrahit Deus ex vno plura. Et ideo natura naturam continet, & naturam sequitur completur nutu Iesu Christi.*

Impress. Quarta præparatio: *Gaudet natura cum natura. Nam cum natura lætatur: natura naturam vincit. Nam naturam continet: nam naturam sequitur & amplectitur, & nutu Dei opus perficitur.*

Et istud est quartum verbum huius operis, & potest dici Sublimatio seu assumtio, de qua dicunt philosophi: Ipsa aqua efficitur aerea, cum prius esset inspissata & coagulata cum terra, & hoc obuiatione sui scilic. propinqui: Et ideo natura cum natura gaudet & lætatur: quia continentia eius est ipsius propinquitas: quia tanta est propinquitas inter naturam, & naturam, quanta est inter adamantem & ferrum, atq; etiam maior: quia radice sunt vna, & non plures: virtute quoq;: quia spiritus est alterius corporis mortificatio morte imperceptibili: Et ideo natura vincit naturam, mortificando scilicet corpus, & viuificando, quod ex ipso radicaliter fuit, & in ipsum conuertitur, augmentatur, & multiplicatur: & extrahit Deus ex vno plura: Et ideo natura naturam continet, & naturam sequitur completurq; nutu Iesu Christi.

Collatio.

1. Propositio ista de natura crebro legitur in *Turba* & aliorum philosophorum libris. Verba *Parmenidis in corollario* recitabimus, qui addit, *quod istu verbũ totum opus comprehendatur. Castos* inquit: *sapientes dixere: quod natura natura lætatur propter propinquitatem, quam habent inter se hæc duo corpora cum aqua permanente.* Horum duorum vna est natura. Inter eos propinquitas est, quæ si non esset, non ita cito cõmiscerentur, nec continerent se inuicem, nec vnum fierent. Plato. *Vertite terram in aquam: aquam in ignem: ignem vero in aerem, & celate ignem in intimo aqua, terram vero in aeris ventre, & calidum miscete humido; siccum vero frigido: quia natura naturam superat: Deinde vero natura natura congaudet: tandem natura naturam continet. Continens autem omnia terra est. Cum enim quatuor naturæ in cœlum ascenderunt, rursus tandem descenderunt, &c.* Mundinus: *Qui parco regit as, eius scie complexionem, extrahit ex eo naturam omnes naturas superantem. Tunc magistri verba complebuntur, quod natura natura lætatur & natura naturam superat, & natura naturam continet: Et tamen non sunt diuersæ naturæ, nec plures, verum vna tantum, forma differens, suas habent res in se, alia aliisq; accidentibus, quibus operatur quod eius naturæ congruit, &c.* Omnino crebro occurrit axioma. Balbianus aliquoties mutauit *naturam* (quæ abbreuiate fuit scripta nã) in ratiocinatiuam coniunctionem NAM, quasi posterius esset argumentum prioris: Sed male.

Elementorũ conciliatio.

2. *Verum*

2. *Verum*, pro *verbum*, sphalmate graphico. *Notari & dici* perinde sunt. De qua *sublimatione*, vel de quo *opere* aut *verbo*. Et ideo rectius: *& id est*. Nam est exegeticum: eo quod: *& quia*, pro eodem sunt: Melius tamen *eo quod*, vt vitetur tautologia in dictione.

3. *Inter adamantem & ferrum*. Melius *Magnetem*. Hoc enim exemplo vtitur turba & cæteri. Adamas à quibusdam perhibetur etiam ferrum trahere: Verum qui trahit, de magnetis natura est, sicut cum ferrum trahit magnetem, & magnes magnetem ferrosum.

4. *Radice sunt vna & non plures*. Male Balbian. Recte scriptura: *Sunt ex vna radice, & non pluribus*. Id enim verum est, & sic pronunciatur à magistris.

5. *Virtutis* quoque: Imo *victoria*, vt recte est in scripto. Nam respicit axioma: *Natura naturam vincit*.

6. In hoc: *quia spiritus est alterius corporis mortificatio morte imperceptibili*: à litera & sensu aberrauit Balbianus, & deprauauit, non correxit scriptum. Propinquitas maior est victoria quoque, quia corpore mortificato morte incorruptibili, nihil est vlterius: seu altera natura, quæ victa est pro mortua habetur & non ente. Mortua vero non morte destruente & corrũpente omnia, sed sine corruptione materiæ. Alias *spiritus potius viuificatio est corporis mortui, quàm mortificatio*: nec est mors imperceptibilis, sed sensibus occurrit tanquam materia priuata omni vita, & corpus inane & inanime.

7. Melius scripsit Balbianus: *natura vincit naturam mortificando corpus & viuificando, quod ex ipso radicaliter fuit*. Ideo aduentitium est: *spiritus, qui*: 8. *Completurque*, melius in impresso est, quam *complere*: nisi malis legere *complete*, vel *completq;*.

9. Rosinus: *Quartum verum (verbum) est aqua, qua poterit sublimari euaporato, in qua sublimatione affinatur ipsa terra, cum prius esset inspissata cum aqua. Coagula, & habebis terram, aquam, & aerem. Hoc est, quod philosophus dixit in Turba: Ipsum dealbatum subito igne sublimate, quousque ex eo extrahatur spiritus, qui in eo viget, qui dicitur* Anser Hermetis, & pullus Hermogenis. *Tunc remanet terra calcinata in profundo, quæ est natura ignea: Et sic habebis in prædictis præparationibus quatuor elementa, hoc est, (aquam, aerem) terram, & ignẽ, de illa terra calcinata, quæ est puluis, de quo tractat Morienus dicens: Cinerem, qui est in fundo, ne vilipendas. Est quidem in inferiori loco: Sed est terra corporis tui, quæ est permanentium fixa.* Hæc Rosinus: Sed Arnoldus *in semita* sic: *Quartum verbum est: quod aqua possit euaporare. Sublimatione, siue ascensione efficitur ipsa terra aerea, cum prius esset inspissata cum terra & coagulata: Et sic habes terram, aquam, & aerem. Hoc est, quod philosophus dixit in libro Turba: Ipsum dealbate, & cito igne sublimate, quousque ex eo exeat spiritus, id est, argentum viuum, quod in eo inuenies, qui dicitur* auis Hermetis, *& pullus Hermogenis: Et remanet terra calcinata in fundo, quæ est vis ignea, id est, ignea natura. Et sic habes 4. elementa: hoc est: terra ignis, & illa terra calcinata, quæ est puluis, de quo dicit Morienes: Cinerem, qui in fundo est, ne vilipendas: quia est in inferiore loco, & est terra corporis, quia est permanentium. In se enim est Diadema cordis.*

Anser Hermetis pullus Hermogenis.

DIVINATIO.

1. Opus hoc *sublimationem* dici, ex textu est euidens. Quem vero ordinem tenet in magisterio & locum? R. Rectum omnino absque ellipsi & metathesi. Nam postquam mercurium præparasti, includis eum vitro, & leni igne coquis, donec soluatur, & coaguletur, vertaturque in nigrum corpus, aut cineream terram.

Elementorũ permutatio.

Hæc est operatio prima, in qua nihil agis aliud, quam quod administres lenissimum calorem sine festinatione, longa patientia, quando finis primæ operationis vix solet ante 80. aut 90. dies contingere. Deinde lapidem hunc seu corpus, vel terram (quo nomine velit appellare) imbibis eadem aqua seu mercurio, ex quo erat coagulata. Imbibis autem prudenter, vt dictum est. Postquam sufficientem humorem potauit, vas Hermetice claudis, & leniter coquis, dum iterum soluatur & coaguletur: nigrescat & albescat. Hactenus tria elementa elicuisti, aquam, terram, aerem. Sequitur iam ea praxis, quæ quarto verbo est descripta, nempe *aeris sublimatio*, & eius, si rubeum opus instituisti, in ignem mutatio, quæ nulla alia re absoluitur, nisi augmento caloris ex secundo gradu in tertium, quo terra fit candidissima & valde splendens, fixaque argentea constantia. Hinc procede, & paulatim auges ignem in gradum quartum, quo ex albedine mutabitur in citrinum, & hinc intenso calore transibit in rubeum, qui color est igneæ virtutis, & elementi ignis indicium. Tunc ignem superat materia nostra, nec curat. Itaque vritur flammis validissimis, perseueratq;, vt aurum aurea fixitate. Hæc est sententia dictorum plana, & aperta.

2. Quod attinet axiomata illa mystica: *Natura lætatur natura*, &c. continent causam imbibitionis & mutationum sequentium. Si enim interroges de veritate, & constantia istius imbibitionis, an etiam alterum in alterius substantiam concedat, cum diuersa sint elementa, aqua & terra: respondetur, *vniri intime inter se & transire in vnam homogeneam naturam, & aquam à terra quam cupidissime suscipi, & combibi*, quia eadem est natura vtrisque. Vnumquodque suo simili gaudet, idque sibi intime vnitum cupit.

Videmus, quam auide aurum mundum purgatum argentum viuum combibat. Si per frigus ex aqua fecisses pruinam, vel niuem, aut glaciem, quam in puluerem vertisses, & aspergeres totidem liquorem eiusdem aquæ, ex qua ista congelassent, an non putas receptum iri & retentum familiaritate naturæ interiore? Ita natura lætatur natura simili, & homogenea.

3. *Natura naturam vincit*. Mercurius, qui est imbibitionis materia & potus ipse, naturam alterã, quæ est terra cognata, vincit, & in spiritum volaticum mutat, sed qui vicissim à terra patitur, & coagulationis principium accipit. Ita se vincunt mutuo.

4. *Natura naturam continet.* Duplex est vis huius verbi, vel etiam triplex. *Continere est formæ.* Primus ergo sensus est, mercurium, qui instillatur, terram in sua natura continere & conseruare: Imo viuificare & aliqua ex parte animare, vt sit maneatque id, quod est, spirituale nimirum corpus suo succo & sanguine spirituq; imbutum. Deinde *continere* est etiam *continentiam præbere*, ne efferatur. Terra continet, coercetq; & stabilem facit imbibitum mercurium, qui per se est spiritus volaticus. Ideo verò continet, quia naturę est eiusdem. Non autē dimittit facile cognata cognatum, præsertim interiore amicitiæ vinculo coniunctum. Tertiò *continere est etiam in potentia habere aliquid*, quod postea in actū veniat. Ita vna natura seminis in se continet plantas etiam plures, & potest semina producere multa. Sic in aere continetur ignis. Inde est expositionis varietas. *Sequitur natura naturā* successione naturali, sicut ex terra fit aqua, ea hac aer, ex aere ignis: nigredinem sequitur albedo, & hanc rubedo, sicq; fit complementum Deo benedicente. Cum a. natura sæpius nominatur, non putandum est, diuersitatem heterogeneam esse. *Nihil enim est in fundamento, nisi vnum tantum.* Itaq; dispositiones efficiunt, vt de vno sermo fit tanquam de duobus. Physica peripatetica vnam naturam materialiter acciperet, alteram formaliter. Semper enim in Elementis id, quod deinceps est, ascendendo à terra versus cœlum, se habet ad antecedens, vt forma ad materiam. *Gaudere* est materiæ, quæ formam desiderat: Et vicissim etiam formæ, quæ in sua materia esse cupit. Vincere, continere, sequi, itidem magis sunt formæ, &c.

Continere.

5. *Ipsa aqua efficitur aerea*, &c. Imbibitur terra per aquam. Hanc necesse est transire in substantiam terræ, vt fit in nutritione. Ideo inspissatur & coagulatur primum. Sed postea per sublimationem fit nobilior, & qualitatem aeream adipiscitur, cum lapis seu elixyr album factum est, in quo statu habetur pro *aere & oleo aereo* propter qualitates, & quia proximè antecedit igneam constitutionē. Cur autem inspissatur cum terra & aerescit? Quia inuenit sui simile, & adeo propinquum, vt sit einsdem radicis & materiæ, non aliter, quam si oleum liquidum instillares in oleum crassefactum, aut plumbum fusum in plumbi scobem: vel amalgama stanni & mercurii expressum, argento viuo irrigares.

6. Continentia ipsius est eius propinquitas. Ratio, cur natura naturam contineat, est *sympathia* ex amicitia & familiaritate naturali, quæ longe est arctior, quam inter ferrum & magnetem, quia sunt ex vna tantum radice, & vnius tantum materiæ, neque sic per artem alterum ab altero discessit, vt perierit concordia, & conspiratio, vti fieri solet in aliis, quæ elaborando à se alienantur: sed conseruata est affectio, vt queant in vnitatem redire.

7. Natura naturam vincit mortificando corpus, & viuificando, quod ex eo radicaliter fuit. *Corpus dicitur morti dari, & sepeliri*, cum nigrescit, & tunc etiam *fœtere* quasi cadauer in sepulchro perhibetur. Cum aqua irrorata est, & coctio instituitur, redit nigredo: se postquam etiam vita exurgit, nigredine abeunte in albedinem, quæ est signum aeris & spiritus vitalis. Sic quod radicaliter ex mortificato corpore est, hoc est, *albus lapis* & elixyr ex nigro elicitum, viuificatur.

8. *In ipsum conuertitur, augetur, multiplicatur, &c.* *Imbibitio* affert augmentum pro modo nutritionis. Affert & virtutis multiplicationem. Longe enim iam fortior est lapis, quam prius. Conuersio fit per assimilationem, qua volatile fit fixum vi fixi, & hoc volatile vi volatilis mercurii.

9. Sed quid est illud Rosini: *Ipsum dealbatum subito igne sublimate?* Male versum arbitror ex Germanico schnell Fewer. Non est temporis momentanei, sed gradus. Postquam lapis abluit, sustinere ignem potest. Ergo forti calore vritur, atque ita penitus solidatur, ne in cortice sit concretio, intus autem fugax mollicies. Cum perfectè albuit, in rubeo moratur ampliore igne in sanguineum, seu coccineum colorem, quem Tyrium vocant in purpura. Albedo perfecta *olori* comparatur, qui hoc loco dicitur *Anser* vel *auis Hermetis*. Terra calcinata manet in fundo virginea, &c. Fixa scilicet est ista *calx alba*, & potentia ignea: quæ etiam in actū elicitur aucto calore. Dicitur *cinis* à similitudine, vti & *calx*. *Sperma* quoque appellatur. Est enim *luna nostra*, mater scilicet lapidis, cuius semen fœmineum est aereum calidum & humidum.

Luna nostra

Auctarium de sententia Parmenidis in Turba.

INquit Parmenides: *Scitote viri prudentes, quod inuidi multipliciter tractauerunt de aquis, brodiis, corporibus, & metallis, vt vos decipiant, qui scientiam inquiritis. Has ergo dimittite omnia, & aurum, nummosque fieri facite ex hoc nostro ære: Et æs, aut plumbum pro pinguedine, vel nigredine: & stannum pro liquefactione sumite, scientes, quod nisi veritatis naturas eiusque compositiones bene coaptetis, & consanguinea consanguineis iungatis, nihil operamini: eo quod natura cum suis obuiant naturis, continent eas, & lætantur in eis. Nam putrefiunt & gignuntur, eo quod natura, quæ regit ipsum, illudq; diruit, ac in puluerem, & nihilum conuertit, deinde idem renouat, reiterat, & gignit frequenter. Idem enim ipsum, quod mortificat, id & viuificat. Intendite ergo noscere, quid est, quod rem putrefacit, & renouat, & cuius sit saporis, & quæ longinquitas, & propinquitas: & qualiter post inimicitiam fiat amicitia, & qualiter accidat corruptio, & generatio, & qualiter illæ naturæ complectantur inuicem, & quomodo in igne lento concordes fiant: quibus notis & perceptis manum vestram operi applicate. Quod si dictas qualitates ignoratis, nolite operi appropinquare: quoniam totum est noxium, & infortunium, ac tristitia. Modo sapientum verba intelligite, & hoc breue dictum retinete: videlicet: Natura natura lætatur, & naturam continet: &: Natura naturam vincit, & superat. Hisce verbis comprehenditur totum opus. Dimittite ergo sermones superfluos, & accipite argentum viuum, & congelate id in corpore magnesiæ, & sulphuris, quod non comburitur, & vertete ipsum in naturam albam. Et si æri nostro imposueritis, album fiet: Et si ipsum rubeum facere velitis, rubeum fiet: Et si amplius coxeritis ipsum, aurum fiet.*

Dico

Dice etiam, quod vertit ipsum mare in rubeum, & auricollam (chrysocollam) & similiter vertit aurum in rubeum ignem, eo quod natura naturâ lætatur. Coquite ergo ipsum in humore, donec appareat natura abscondita: Et cum videritis hoc, imbibite eum septies aqua permanente, coquendo, assando, donec rubeum fiat. O natura illa cælestis veritatis naturas Dei nutu multiplicans: O natura fortis naturas vincens & superans, suasque naturas gaudere faciens. Hæc est illa natura specialis, & spiritualis, cui Deus posse dedit supra ignis violentiam. Ideoque magnificamus eam, quia nihil est pretiosius in vera tinctura. Est enim veritas omnem scientiam continens, & cum liquefit cum corporibus, opus altissimum operatur, & ea in suum vertit colorem, & quemadmodum apud visum superficiem tingendo vincit, sic intima superat.

NOTÆ.

5. Qui Parmenidi tribuitur sermo, artificis cuiusdam esse videtur chymici, & non istius philosophi, cuius mentionem facit Aristoteles *in 1. Phys. c. 2. tex 6.* quod *vnum immobile principium posuerit*, quanquam eum redargunt *sex. 10.* quasi falsa acceperit, & Syllogismo erraverit, item, quod *propter copiam sanguinis mulieres viris calidiores esse voluerit*, vt est *in 2. de part. an. 2.* Solent autem multa ascribi Platoni, Aristoteli, Avicennæ, Pythagoræ & aliis priscis propter autoritatem. Orationem ipsam quod attinet, totam artem mystici lapidis paucis complectitur. 2. Primum *de materia* disserit, enim illa *Aes*, non scilicet vulgarem, sed symbolicum, quod etiam *plumbum*, & *stannum* dicitur, metallorum specialium nominibus, vt intelligamus nostram materiam esse *metallicam*, & dispositam ad alba & rubea ita, vt in aurum nummosque possit abire, seu medicina metallica fieri, per quam aurum efficiamus. Talis materia non est, nisi *argentum vivum. 3. Sumite æs aut plumbum pro pinguedine vel nigredine.* Nimirum *tunc æs vel plumbum dicitur* materia seu argentum vivum nostrum, *quando nigredine & sulphurea pinguedine infecta conspicitur*: Et tunc est frigida humida, vt plumbum, tribuitque *Saturno*, licet astrologi hunc siccum faciant. 4. *Stannum pro liquefactione sumite.* Stannum tunc dicitur, cum soluta est, seu humor est actu liquidus, vel soluta in aquam mercurialem nostram *Iovi* assignatur alias, cum albedinem accipit imperfectam quod fit post plumbum, seu nigredinem. 5 *Nisi veritatis naturas, & compositiones & eius compositiones, bene coaptetis, & consanguinea consanguineis iungatis, nihil operamini: quia naturæ cum obviant suis naturis, continent eas*, &c. Docet esse diversas naturas in hoc magisterio, sed tamen ita affectas, vt quasi sint consanguineæ seu ex eadē materia, vnde etiā familiaritas est & amicitia. Nihil est immiscendum, quod non sit de argento vivo puro: Et in compositione vitata temeraria confusione, vera coaptatio est spectanda, vt apta aptis, determinata determinatis iungantur. 6. *Putrescunt & gignuntur.* Solvuntur & coagulantur coaptatæ illæ naturæ. 7. *Natura, quæ regit ipsum, diruit, in pulverem & nihilum convertit*, &c. Est in nostro mercurio insita vis quædam, quæ calore moderato excitata ista peragit. Nam aquam corrumpit, & mutat in pulverē, tanquam non ens, & corpus mortuum: sed potatione & irrigatione accedente etiam resuscitat, & renovat, idq; non semel tantum facit, verum frequenter, ita vt circulariter idem opus sæpe possit revocari. 8. *Quod mortificat, etiam vivificat.* Eadem virtute materia nostra, seu argentum vivum destruitur, & reparatur. Sunt enim omnia in ipso, quibus indiget, modo artifex calore suo succurrat. 9. *Longinquitas, propinquitas*, &c. Materia ipsa est tota homogenea: Dispositiones vero inter se distant. Cum aqua vocatur, longius est ab igne, quam cum aer, vel terra. Aer & aqua sibi sunt propinqua & symbolum habent. Ita est in qualitatibus. Frigiditas & caliditas longè absunt, sed non caliditas & humiditas, frigiditas, & siccitas. Longè absunt aquea consistentia volatilis, & concretio fixa. 10. *Post inimicitiam fit amicitia.* In vitro solvuntur coagulanturq; invicem, estq; pugna spirituum & corporis: Sed tandem in vnum coeunt & figuntur tota. Sic etiam cum solvitur fixum, fit vna aqua, ex qua cum ad coagulationem tenditur, motus accidit, sed quem quies sequitur: Id quod fit lento igne, & tempore longo. Ideo artificem oportet esse longanimum, & moræ patientem. Ista sunt monita fidelia operi præmittenda, faciuntque ad materiæ notitiam, quam si non es consecutus, abstine ab arte. Nam non potest esse materia vera, quæ istas conditiones, & affectiones non habet. 11. *Accipite argentum vivum & congelate id in corpore magnesia, & sulphuris incombustilis, & vertite in naturam albam.* Iubet argentum vivum capere; sed non vulgare, verum nostra arte elaboratum, vt *supra* expositum. Id est coagulandum in corpore magnesiæ, seu in ea dispositione, qua est instar stibii nigri. Dum enim nigra est materia, simul incipit coagulatio. Habet autem sulphur incombustile secum, quæ est *argenti vivi puri nota*, vtpote quod nequit comburi, sed totum manet in igni, aut totum ex eo fugit. Cum coquitur lento calore, paulatim coagulatur, & in album elixyr vertitur. Hoc postea in rubeum mutatur ignis instantia. 12. *Si amplius coxeritis, fiet aurum.* (a) Noster Sol fiet, qui est elixyr rubeum fixum. Neque enim quærimus ex lapide facere aurum vulgare, sed per lapidem ex argento vivo, & imperfectis metallis. 13. *Vertit ipsum mare in Rubeum.* Scilicet lapis rubeus proiectus prima vice in argentum vivum, quod hîc vocatur mare, tanquam materia generationis communis metalli, mutat id in medicinam rubeam, quæ hic dicitur chrysocolla, auri gluten: quippe quæ vlteriore proiectione mercurium glutinat, cogit, vnit, & in aurum vertit. 14. *Vertit aurum in ignem rubeum*: hoc est, vt ingressum accipiat, medicina proiicitur super aurum liquatum, quod hinc mutatur in tincturam rubeam. Nam natura lætatur natura, seu aurum, quod est argentum vivum coctum, lapidi aurifico mercuriali est cognatum, & in huius, cum sit valdè activum, aurum vero passivum, naturam transit. 15. *Coquite ipsum in humore, donec appareat natura abscondita*, &c. Accipio de fermentatione. Aurum est solvendum nostro mercurio, & coquendum, vt interior ignis & sulphur naturæ ex occulto prodeat in manifestum, & iam non amplius sit aurum, sed lapis ruber. 16. *Hoc cum videritis, imbibite eum septies aqua permanente, coquendo, assando, donec rubeum fiat*, &c.

Aurum nostrum.

Lapis iam fermentatus est imbibendos mercurio septies, seu perfecto suo numero, donec nihil amplius possit bibere. Deinde vitro inclusus coquitur in athannore, vt ex nigredine per albedinem in rubeum colorem abeat: tunc assatur seu igne valido vritur, vt penitus figatur. 17. *Natura cœlestis veritatis naturas Dei auctu multiplicans*, &c. Lapis ille seu tinctura nostra vltra vim elementarem est euecta, atque adeo cœli nobilitatem consecuta. Ideo & multiplicari potest, quæ multiplicatio primum fit per proiectiones tres, vt medicina fiat aurifica; deinde repetitis solutionibus, coagulationibus, & fixionibus, &c. 18. *Deus dedit illi posse supra ignis violentiam*, &c. A nullo igni potest destrui: Imo etiam id potest, quod nullus ignis. 19 *Est veritas omnem scientiam continens*, &c. Ex processu vero lapidis sumunt operum naturæ declarationem, vt vidimus apud Drebelium, & Sedinuogius putauit, se naturam nudam vidisse in opere illo exemplari. 20. *Cum liquefit cum corporibus*, &c. Quando super imperfecta liquata proiicitur, vertit ea in aurum non sophisticum, & externa tantum specie apparens, sed verum intusque per totum in omni constans examine. Hactenus Parmenides.

(a) *Aurum dicitur etiam lapis ruber fermentatus iuxta Pandalphum in Turba: Qui venenum (elixyr ex mercurio sublimato) Solis, & eius vmbra tinxit, ad maximum peruenit arcanum, quod dicitur Nummus, qui cum rubeus efficitur, aurum vocatur. Riplæus & Sedinuogius aurum nostrum viuum in fermentatione ponunt seu coniugio, vbi & mercurius philosophorum est.*

PRÆPARATIO QVINTA.

Script. *Noster spiritus est delator virtutum animæ, eo quod as nostrum habet corpus, spiritum & animam, vt homo.*

Istud est quintum verbum huius operis, de quo dicunt philosophi: Spiritus eius est aqua: anima eius est tinctura: corpus eius est terra. Spiritus tamen est spiritus; sicut corpus est vinculum ipsius animæ; sic corpus est fixum, siccum, continens spiritum, & animam. Spiritus ergo penetrat corpus: Corpus figit spiritum; anima copulat, dealbat, & tingit.

Impress. Quinta præparatio: *Noster spiritus est delator virtutum animæ, eo quod as nostrum*, vt homo, *habet spiritum, corpus & animam.*

Spiritus. Anima. Corpus. *Istud est quintum verum huius operis, de quo dicunt philosophi: spiritus enim eius est aqua; anima eius est tinctura. Corpus eius est terra. Spiritus tamen est spiritus: Et sicut corpus est vinculum ipsius animæ: Sic corpus est fixum, siccum, continens spiritum & animam. Spiritum igitur penetrat corpus, figitque spiritum corpus, anima copulat, dealbat & tingit.*

COLLATIO.

Nihil est in discrepantia notatu dignum. Apud *Rosinum* hæc sunt: *Postmodum cum prædicta aqua fermentum pone, quod philosophi animam vocant: Et hoc ideo: quia corpus humanum sine anima nihil est: Imo est sicut terra immunda absque fermento, id est, eius anima. Nam fermentum ipsum corpus imperfectum præparat, vt diximus, & ad naturam suam conuertit, & non est nisi Sol, & Luna. Istis appropriatis plane sicut ista alijs dominatur corporibus, & ipsa ad suas naturas conuertunt: & ideo fermentum dicuntur secundum operationem in eodem corpore; introducatur, quæ est eius anima. Et hoc est, quod dicit Morienus, nisi corpus immundum mundaueris, & in eo animam miseris, nihil de magisterio direxisti. Igitur fit coniunctio fermenti cum corpore mundato, & tunc spiritus cum eo figitur, ac gaudet cum eo, quia natura grossa subtilis est facta: Et hoc est, quod dicit* Constantius in Turba: *Spiritus* Anima. *non coniungitur corporibus, nisi putrefacta fuerint, & denudata.* Semita: *Postmodum cum prædicta terra fermentum pone: quod scilicet fermentum philosophi Animam vocant: Et hoc ideo: quia sicut corpus humanum sine anima nil valet: imo est sicut terra mortua: Sic & corpus immundum absque eius fermento, id est, eius anima nihil valet. Nam fermentum corpus imperfectum præparat, & ad naturam suam conuertit, vt dictum est: Et non est fermentum, nisi Sol, & Luna, tantum istis appropriatis planetis conspirans in naturali similitudine.* Et hoc est, quod Morienes dicit: *Nisi corpus immundum mundaueris, ac dealbaueris, & in eo animam mittas, nil in magisterio direxisti: Et tunc spiritus coniungitur, & gaudet cum eis, & figitur: quia alteratur aqua, & omnia grossa subtilia fiunt.* Et hoe est, quod dicit Astanus *in Turba: Spiritus non coniungitur corporibus, donec à suis immunditiis perfecte fuerint mundata, denudata*, &c.

Locus in Rosino corruptus restituitur nonnihil ab Arnoldo *in semita*. Nam pro: *Istis appropriatis plane sicut ista alijs*, &c. legendum: *Istis appropriatis planetis conspirans in similitudine naturali. Sol in cœlo calidus siccus aurum est in terris*, quod licet aliqui temperatum dicant, tamen in se validum ignem habere deprehenditur. *Luna* calida humida est, vt argentum, quod est fermentum in opere albo. Hæc duo fermenta, seu planetæ dominantur corporibus seu elixyri azymo albo & rubeo, eaque conuertunt in suam naturam, vt fiat lapis aurificus per aurum, argentificus per argentum. Hæc cum in sua corpora introducuntur, fiunt eorum animæ, &c.

EXPOSITIO.

1. Descriptio est *fermentationis*, à qua aliqui opus incipiunt, præcedentia tantum habentes pro præparatione massæ fermentandæ. Primum ex argento viuo per sublimationes & reductionem fiebat *humiditas nostra vnctuosa*, quæ aqua nostra, acetum, venenum, &c. dicitur. Hæc *inclusa vitro sinebatur putrescere*, solui, denigrari, indeque congulare & albescere. Tertio *coagulatum imbibebatur aqua mercuriali nostra*, quæ nihil erat aliud, quam idem mercurius, seu eiusdem pars secunda. *Imbibitum soluebatur* & coagulabatur in elixyr album. *Hoc sublimabatur vstione*, donec fieret candidissimum intus & foris. *In rubeo lapide* procedebatur cremando vsque ad Solem, seu rubedinem, quæ *Leo & Sol* dicitur. Si quis iam

album elixyr pro argento seruauit, is id fermentat argento; soluitque mercurio, vt tria concurrant, corpus, anima, & spiritus. Rubeus autem lapis auro fermentatur, atque itidem concurrunt tria. *Aurum & argentum dicuntur animam inferre*, sicut acidum fermentum massæ farinaceæ infert motum, & quasi vim animalem. *Corpus* est materia animanda & massa, quæ per se inutilis est & effœta. Sed ab auro vel argento specialem vim accipit, vt dirigatur ad efficiendum, seu procreandum aurum, vel argentum. *Spiritus* est aqua mercurialis, seu mercurius noster, qui cum sit eiusdem materiæ, vtrumque subit, soluit, & per minima coniungit. Postea inclusa tota materia vitro Hermetico coquitur, donec alba mutetur in lapidem seu tincturam albam: rubra in tincturam, seu lapidem rubrum.

2 Sensus axiomatis est, *animam ex auro* vel argento *ab argento viuo nostro extrahi* & iungi corporis ita vt mediante mercurio isto corpus & fermentum conglutinentur & penitus commisceantur. Metaphoræ ab homine sunt sumtæ. *Anima incorporea cum corpore humano non potest iungi nisi interuentu spiritus* qui calidum innatum humidumq; primigenium insedit, & sic corpori est connexus. Ab altera parte animæ, spiritui incorporeo, propinquus est, atq; ita vtramq; essentiam copulat. Sic *aqua nostra mercurialis aurum soluit in humorem radicalem*, spiritumque sibi similem efficit. Sic cum auro, vel, in albo opere, cum argento cõspirat, & vim animantem transuehit in corpus iam ex eodem mercurio factũ; quæ est ratio cognationis, & cohæsionis à parte altera. Ita fit medium coniungens tincturas, sicut & medium est in inauratione metallorum. Vocatur delator virtutum animæ, quia dum aurum, vel argenteum in spiritum mutauit, in vnam substantiam cum ipsis coaluit, simulq; virtutem suscepit. Rursus totus hic spiritus, seu aqua permanens vnum fit cum corporeo elixyre. In hunc ergo modum fit *coniugium*, & *compositio*, quæ cum lapis est fixus, non potest dissolui. Modum coniunctionis aliqui sic explicant, vt primum dicant *corpus perfectum solui aqua nostra; deinde eam particulatim instillari in corpus per imbibitionem*. Aliqui amalgamant vtrumq;, & amalgamata coniungunt, simulq; totum ad coquendũ imponunt. Humida sane sunt diuisibiliora siccis, meliusq; tota totis possunt commisceri; adhuc melius spirituosa seu halituosa Proportio quæ inter semina, & terram, seu in matrimonio inter marem, & fœminam seruatur, alibi inuenitur descripta. 3. *Spiritus, & aqua sunt Synonyma* Vtrobiq; intelligitur mercurius. *Corpus & terra: anima & tinctura* similiter sunt pro eodem. *Terra est elixyr album vel rubeum azymum & corpulentum. Anima & tinctura* est auri, vel argenti essentia ignea quæ vim tingendi habet. Ea cum à mercurio assumta, & corpori tradita est, *mercurium & elixyr animatum constituit*. Bernhardus, Sedinuogius & quidam alii indicant, *non totam auri essentiam solui*. In particulari quodam *Penotus* albo corpore irresolubili relicto, tantum colorem, quem *rubei Leonis sanguinem appellant*, extrahit, & ad lapidem conficiendum vtitur. 4. *Corpus est fixum*, quia cum perfectam albedinem aut rubedinem acquisiuit, non amplius fugit ignem: veruntamen ista fixitas non est exquisita: vtpote cum aurum vel argentum adhuc requiratur, vt permanere constanter possit, vnde *aqua permanens sine suo corpore permanere negatur*. 5. *Anima copulat*. Imo hoc officium est *spiritus* qui interuenit medius. Sed quia cum spiritu in eandem naturam conspirat, & animæ olias quoq; τὸ συνέχειν tribuatur, etiam ipsa dicitur copulare. 6. *Anima dealbat*: nempe in lapide albo finali albedine; in rubeo non finali sed media. Tingit autem tota medicina quidem, sed non nisi cum tincta est prius animæ auri, aut argenti tinctura.

Variatio coniunctionum.

Præparatio seu operatio sexta.

Variatur, & mutatur de colore in colorem, quousque veniat ad metam albedinis, & rubedinis. Script.

Istud est sextum verbum istius operis, de quo dicunt philosophi: pluries citrinatur, pluriesq; nigrescit, pluriesque desiccatur, & liquescit. Nota, quod lapis philosophorum est compositum ex duabus naturis quarum vna est humida, altera sicca: Et cum coquuntur, fiunt vnum, quia neutrum dimittit alterum: Et dicuntur vna natura: & quamdiu humiditas dominatur, nigrescit: quia calor agens in humido generat primo nigredinem. Sed agens in sicco, generat albedinem, & in albo citrinitatem; sicut apparet in plumbo, quando facimus minium. 11. Nota, quod humiditas nostri lapidis est ACETVM ACERRIMVM: de quo summe est cauendum, ne vertatur in fumum propter ignem nimium, ne pereat magisterium. Terra namque, vt siccata est nigredo, dealbatur. Et tunc perit tenebrosum; Et humiditas diminuitur; Et siccitas accedens auffert sibi suum regimen: Et fumus penetrabit suum corpus; Et spiritus stringet in siccum: & tunc cessabit nigrum corrumpens deformatum, & fiet album, lucidum, clarum. Tunc

Candida si subeo mulier sis nupta marito.

Mox cum complectitur Et tunc rex diademate coronatus clamat: Ego sum albus filius nigri, & rubeus filius albi, non mentiens. Et ideo dicunt philosophi: Coquite eos donec nigri fiant; hinc albi, deinde citrini, fiatque tandem tingens venenum: quia quanto magis coquuntur, tanto magis dissoluuntur, & denigrantur: & quanto magis coquuntur, tanto magis desiccantur, & dealbantur: tertio quanto magis coquuntur, magis rubificantur quousque perficiantur.

Veruntamen ignis in dissolutione sit lenis: in sublimatione mediocris: in coagulatione temperatus: in dealbatione continuus: in rubificatione fortis. Qui vero in istis nesciens errauerit, casum sæpissime deflebit. Ergo RES, cuius caput est rubeum, pedes albi, oculi vero nigri, est magisterium. Si triangulus in quadrangulo perficiatur, est lapis talis decoratus honore. Ignis regimen.

Sexta præparatio: *Variatur & mutatur de colore in colorem, quousque perueniat ad metam albedinis, & ruberis: Et de hoc dicunt Philosophi. Pluries citrinatur, pluriesque nigrescit, & pluries desiccatur, & liquescit. Nota quod lapis philosophorum est compositus ex duabus naturis, quarum vna est humida, altera vero sicca: Et cum coquuntur, fiunt vnum, quia neutram relinquit alterum, & dicuntur vna natura, & quamdiu humiditas durat, nigrescit: quia calor agens in humido generat primo nigredinem: & agens in sicco, generat albedinem, & in albo citrinitatem, sicut apparet in plumbo, quando facimus minium.* Impress.

Nota, quod humiditas nostri lapidis est ACETVM ACERRIMVM, de quo summe est cauendum, ne Acetum acerrimum.

conuer-

conuertatur in fumum propter nimium ignem, & pereat magiſterium. Terra namque ſiccata recedit nigredo, & dealbatur. Tunc perit tenebroſum, & humiditas diminuitur, & ſiccitas accedens auffert ſibi ſuum regimen: & Fumus. *fumus penetrauit ſuum corpus, & ſpiritus ſtringitur in ſicco: Et tunc ceſſabit nigrum comperiens, deformatum & fiet album, lucidum, clarum: Tunc candida mulier ſi rubeo ſit nupta marito mox eum amplectitur & complectitur: & tunc diademate coronatus rex clamat: Ego ſum albus filius, niger, & rubeus, & filius albedinis, & homo mutationis: Et ideo dicunt philoſophi: Coquite eos, donec nigri fiant, deinde albi, deinde citrini, & deinde tingens fiant venenum: quia quanto magis coquuntur, tanto magis diſſoluuntur, & denigrantur: Et quanto magis coquuntur, tanto magis deſiccantur, & dealbantur: Tertio quanto magis coquuntur, magis rubificantur, quouſque perficiatur.* Ignis. *In diſſolatione tamen ignis ſit lenis: In ſublimatione mediocris: In coagulatione temperatus, in dealbatione continuus: in rubificatione fortis. Qui vero in iſtis neſciendo errauerit, caſum ſapiſſime deflebit. Res ergo, cuius caput eſt rubrum, pedes albi, oculi vero nigri, eſt magiſterium. Si triangulus in quadrangulo perficiatur, eſt tum lapis honore decoratus.*

COLLATIO.

1. In impreſſo omiſſa eſt nota ordinis: *Iſtud eſt ſextum verbum huius operis.* 2. *Dimittit & relinquit* eundem habent ſenſum: Euidentius tamen eſt *DIMITTIT.* Nam alterutrius retentionem & cohæſionem cum altero ſignificat, adeo vt ſi diſcedere alterom vellet, non poſſit, quia alterum non dimittit. 3. In impreſſo, *durat*, verbum leuius eſt, quam *dominatur*. Ita enim loqui philoſophis ſolenne eſt, quod in putrefactione *dominetur humiditas*. Poteſt ea eſſe quidem & durare, ſed abſque prædominio. 4 *In humido, in ſicco*, &c. Phyſicus diceret: *in humidum, & ſiccum.* Sed magiſter eum includit materiæ, intelligitque eius actum in ſicco, & humido. Vnde patet de interno dici, qui tamen ab externo ſtimulatur. 5 Impreſſum rectius: *Terra ſiccata recedit nigredo, & dealbatur*; quanquam nec falſum ſit, quod terra ſiccata, ſeu cum coagulatur, fiat alba. 6. Recte impreſſum: *Spiritus in ſicco ſtringitur*; quia coagulat, & denſatur. 7. Male *comperiens* in expreſſo, pro *corrumpens*, licet ſequens *deformatum* perſuadeat legendum eſſe, *corruptum*.

Eſt enim putrefactum, nigredine putrefactionis indice exiſtente. 8. Emphatice dixit Balbianus *amplectitur & complectitur*, vt non tantum externum conſenſum, coniugalemque velut amorem,
Rex. verum etiam interiorem familiaritatem deſignet, & copulationis naturalis conſequens. 9. *Ego ſum albus filius nigri*, legendum eſt, *& rubeus filius albedinis*. Itaque malè Balbiani typographicum. Filius nigri, ſeu æthiopis, dicitur idem rex, & filius albi, albus idem & rubeus in opere aurifico. In nigredine enim latet albedo, cui ſuccedit rubedo, quanquam non ſit generatio, nec vlla vis effectiua in nigro & albo, verum tantum ſucceſſio ordinalis. 10. *Homo mutationis* longè diuerſo ſenſu dicitur, quam *non mentiens*. Videtur abbreuiatum fuiſſe illud *Non*, ita vt Balbianus legerit *homo*. Licet autem diuerſitas ſit in litera & ſententia, tamen vtraque poteſt eſſe vera. Neque enim mentitur ſeu fallit ille rex noſter, & niſi tu ipſe deſtruas opus verè ſequitur albedo poſt nigredinem. Idem rex etiam homo mutabilis eſt ratione colorum non fixorum, mutatur ex claritate liquoris in nigredinem: hinc variè coloratur, paulatimque albeſcit, & ſi rubeum tractamus, rubeſcit alba veſte poſita. 11. *Tingens venenum* dicitur rubeus lapis, quia comparatur ſanguini purpuræ. qui à poëtis virus, & venenum dicitur, pro tinctura & infectura. *Eſt etiam hydrargyro pro baſiliſco.* Nam in proiectione velut afflatu eum iugulat, & tanquam conſpecta Gorgone ex liquido facit ſolidum. 12. Hemiſtichion Merculini eſt: *Lapis tali decoratus honore*, Cuius eſt & verſus: *Candida ſi rubeo mulier ſit nupta marito*. 13. Roſini hæc ſunt: Per has coniunctiones *maxima* apparent *mirabilia, ac omnes colores, qui in mundo excogitari poſſunt*, quibus corpus imperfectum coloratur coloratione firma fermento mediante:
Arſenicum myſticum. quod fermentum eſt anima: & ſpiritus & corpus mediante ea anima coniunguntur, & ligantur ſimul cum eo in colore fermenti, quod fit vnum cum eis, id eſt arſenicum in terra. *Semita* Arnoldi: In hac coniunctione *maxima* apparent *miracula*, quia *omnes colores, qui in mundo excogitari poſſunt, apparent*, & corpus imperfectum colore fermenti firmo mediante fermento coloratur, vt dixit *Barſen*. Hæc *in ſemita*, quæ poſtea ſubiicit, ad materiam pertinent magiſterii, de qua in ſequentibus.

NOTÆ.

1. Principaliter ſermo eſt *de progreſſu naturali* in fermentatione, ſi artifex ignem benè regat. *Corpus* per ſe album eſt & clarum: *fermentum* argenteum in albo, aureum in rubro. *Spiritus* aquæ mercurialis claritatem obtinet. Inde fit offa, quæ cum coquitur, ſoluitur, & nigredine, quam *caput corui*, & *Eclipſin Solis* vocant, obducitur: Inde ſequitur tranſitus in ſequentes colores, quorum magna eſt varietas, antequam albedo procedat. Hinc *iris* & *cauda pauonis* appellatur, quæ cum præteriit, *albedo* eluceſcit, quam ſequitur *rubedo* in aurifico. Iidem colores etiam ante fermentationem in elixyre rubeo inueniuntur, item poſt eam in ſequentibus augmentationibus, & multiplicationibus. In albo lapide ad rubedinem non fit progreſſus.

2. *Pluries*, &c. Intellige maxime de aurifico. Neque enim in vna operatione tantum id fit, ſed quoties repetitur, id, quod minimum bis, aut ter euenit.

3. *Lapis compoſitus*, &c. Duæ naturæ illæ ſunt *ſulphur & mercurius*, vel *aqua liquida*, & *corpus coagulatum*. Mercurio ſoluitur corpus. Soluitur & fermentum. Solutiones coniunguntur. Coctio efficit, vt intimè vniantur, fiantque vnum homogeneum. *Duo* erant: Sed *vnius radicis, & mercurialis ſubſtantiæ.* Ideo commiſta calore excitante vim igneam intus concluſam, in vnum coeunt, ſicut nix & aqua.

4. Att-

4. *Acetum acerrimum est humiditas nostri lapidis*, id est, mercurius noster soluendi vi præditus. Nullum acetum aliud potest id, quod mercurialis noster liquor. Aurum enim licet corrodi possit aquis regiis, tamen non soluitur intime. *Aqua* quoque *mercurialis* extra magisterium, potest quidem aurum conuertere in argentum viuum currens; sed *non in aquam nostram, quæ est materia prima*, & Ens primum auri. Ideo non immerito acerrimum acetum dicitur, symbolice seu tropice intelligendo terminum ACETVM, quem aqua nostra seu mercurius in principio non habebat, sed *tum accipit, cum ad soluendum corpus & fermentum adhibetur*. In principio est materia, & vocatur *argentum viuum, mercurius*, &c. Cum imbibitur lapis, *lac virginis, pluuia*, &c. appellatur; sed cum soluere debet, soluentium nomina consequitur.

Acetum nostrum.

5. *Vitrum* Hermetica signatura claudendum esse, postquam imbibitio & matrimonium est factum, & omnia spiracula obstruenda, accuratè monent artifices. Dum etiam materia coquitur in illo vitro, ignis tam moderatus esse debet, vt solutio lenissime, blandissimeque fiat, omnisq; repentina, & magna exhalatio caueatur. Nam spiritus magno calore confestim excitati, frangunt vitrum, & omnia excutiunt. Periculosum est *prunas* supponere Ergasterio. *Per cuniculos vero vaporosum calorem, vt in Acedia, administrare, tutissimum*, quanquam aliqui etiam cōmendent lampadas, & candelas.

6. *Siccitas accedens auffert sibi suum regimen*: hoc est: Quando aqua nostra soluit corpus & fermentum omniaque conuersa sunt in humorem, in quo calor modicus nigredinem procurat, paulatim exsiccatur ossa, & nigredo abscedit: quo facto calor est nonnihil augendus, donec albedo perfecta prodeat, quæ etiā ignem maiorem patitur, vsq; dum citrinus color conspiciatur. Tunc magno igni ad rubedinem perducitur: Et sic siccitas suum regimen, differens à regimine humiditatis postulat.

7. *Fumus penetrabit suum corpus* ☉. Ignis suppositi calore fit resolutio in halitus moderatus, qui reflexi super corpus in fundo id penetrant, & attenuant, quod cum fiat innumerabilibus reuersionibus, necesse est corpus totum solui; sed nihilominus etiam interim fit coagulatio. Quo modo enim alias posset halitus totus in angusto vitro contineri? Ideo dicitur *spiritum stringitur in sicco*, seu coagulat, transitque in puluerem siccum.

Fumus albus super corpus reflexus.

8. *Tunc candida fit rubea*, &c. hoc est, in opere rubeo mulier candida, seu mercurius, nupta rubeo marito, seu fermento rubeo sustinet motum & agitationem crebram tanquam mariti congressum, diciturque ea coitu illo frequente concepisse. Frequens illa reflexio halitus super corpus in fundō appellatur *amplexatio, & basiatio*. Hæc cum cessat, & fumi non amplius scandunt, *conceptus* vocatur. *Spiritus* est maritus; *mulier* est in fundo iacens materia, quæ ex nigredine fit candida. Et quia *spiritum tingit*. (Est enim ex aureo fermento anima) ideo vocatur *rubeus maritus*, qui etiam tandem in eundem rubedinem mutat totum. Est & *Gabricus*, sicut materia illa passiua *Beya*. Vtriusque congressus *coniugium* nuncupatur: Et cum quies est in vitro; TVNC demum *conceptus* dicitur. Notabilis est vox TVNC, ne putes matrimonium statim incipere, quando magister coniungit materias in vitro, cum artificis compositio tantum sit occasio ad coniugium & via. Nisi in vitro clauso coërcerentur, & calore externo agitarentur, nunquam nec conceptus, nec coniugium existeret, sed aut ignaua esset mistura, aut alterum ab altero auffugeret. Matrimonium ergo procuratur artificis contemperatione, inclusioneque Hermetica: deinde caloris externi prouocatione. *Fumus resolutus (aire cum materia cogitur*, quia non potest effugere, sed peruagatur vitrum, reciprocoque motu sæpissimè reflectitur, donec coagulet, & maneat quasi constrictus amore fœminæ.

Candida mulier est alba materia ex nigredine progressa: Rubeus maritus est spiritus tincturam auri vehens & in rubeum mutans materiam.

Quando coniugium, & conceptus fiat.

9. *Tunc rex Diademate*, &c. Post albedinem emergens rubedo dicitur Rex coronatus, sicut & alias aurum Sol, cui regia vis & dominatio in cœlo tribuitur. Antè rex non dicebatur; sed potius corpus regis, quod in suo balneo seu lecto curatur, vt restituatur tam sanitati, & vitæ, quam regno, quod habet in metalla, seu planetas cæteros. Is ex nigredine factus est albus, hincque rubens. Ideo vocat se *filium nigri & albi*: non quod nigredo & albedo efficiendi vim habeant, sed quod talis facta sit successio colorum. Totum autem hoc procurat coctio, quam ne eiusdem gradus semper esse putes, additur distinctio caloris seu ignis, qui in stufa illa sicca vsurpatur.

Rex diadematus.

10. *In dissolutione lenis*.) Blandus calor, & quidem primi gradus ex moderatione debet adhiberi, vt suauis sit, & lenis, idq; requiritur ratione dissolutionis & putrefactionis. Initio dominatur humiditas & frigiditas respectu sequentium dicta. Ideo & *plumbum*, & *magnesia*, &c. nunc dicitur. Attende ergo, vt tuus calor non transcendat moderatum fimi, vel balnei ita, vt eum teneri hominis manus tenella bene possit ferre, & tamen tua materia non congelet, sed dissoluatur. pergendum sic est longo tempore, donec prodeat siccitas & solutum coagulare incipiat. Tunc calor nonnihil augetur, & tamen adhuc intra temperiem esse debet, vt sensim magis, magisque figatur. Interim etiam albescit. Tunc continuari debet gradus idem, procedendumq; paulatim ad secundum, qui dicitur *calor cineris*. Quo magis albescit, eo magis figitur. Quare in fine albedinis caloris gradus secundus debet esse complexus. Ab hoc progressus est in gradum tertium itidem pedetentim, donec citrinus color emergat, vbi tertius est consummatus: à quo procedit seorsim quartus, donec lapis totus sit fixus aurea fixitate, & fortem ignem toleret.

11. *In sublimatione mediocris*.) Intelligo progressionem ex nigro in album, quæ semper fit nobilior. Alias sublimatio ex albo perfecto in rubeum non mediocrem, sed validiorem calorem postulat. Qui nescit ignem sic regere, opus destruit. Monet autem de hoc etiā Bernhardus & alii diligenter.

12. *Rex cuius caput est rubeum*, &c.) Caput in fundo ponitur: Inde pedes in altum eleuantur, sicut & draco in vitro pingitur. Quæ ergo materia sic elaborari potest, vt vltimo rubescat, in quo est caput, & cardo rei; pedes autem habeat albos, seu ante rubedinem sit alba; oculos vero nigros, seu ante albedinem nigro colore prospiciat, quasi si intuearis primum in facie obserues oculos nigros, inde pedes albos, tandemque caput sanguineum, ea est nostri magisterii, si cætera sint paria.

Caput fixum rubeum.

13. Si

13. *Si triangulus in quadrangulo perficiatur.*) Intelligo, si post tres operationes addas quartam, quæ est augmentatio lapidis per nouam imbibitionem, tunc perfectam esse tincturam. Alii de 4. elementis & tribus partibus compositi accipient; quasi cum omnia 4. elementa processerint in tribus, (corpore, anima, spiritu) fit absolutio.

Operatio septima.

Script. *Multiplicatur, & perficitur lapis benedictus, quando summa non fixa fixatur cum eo, quousque fluat.*

Hoc est septimum verbum huius operis, de quo dicunt philosophi, videlicet: Iam fixum lapidem cum modo sublimationis volatilem facias, philosophice coniungendo per minima, vt eleuetur totum subtile in vase: deinde fixetur. Hoc si non eueniat, addatur ei non fixa partis quantitas, vt pars volatilis superet summam fixa, quo vsque ad eleuationem ipsius sufficiat. Nam si vincit summa fixi, figitur volatica cum illa: Si non vincit, sed superatur, fit volatilis. Cum eo igitur, quod eleuatum fuerit, reiteretur summa fixi: Veruntamen post vicem, quousque per hanc sublimationem rei, & reiterationem figatur totum. Cum autem fixum fuerit totum, etiam non fixi partem reitera. Quantitatem post quantitatem combibe per ingenium tibi notum, quousque eleuetur totum. Ad vltimum iterato figatur, quousque fusionem prastet facilem ad modum cera, & alteretur in complemento Solifico & Lunifico certo. Quoniam ex reiteratione ipsius praeparationis gradus in medicinam, resultat alterationis bonitas, & multiplicatio, vt vnumquodque imperfectorum corporum, & ipsum mercurium conuertat in infinitum Lunificum, & Solificum verum. Ideo concludendo dicunt Philosophi: Morare prope vas, & intuere mira, quando transmutat se de colore in colorem minus quam in hora diei, quousque veniat ad metam albedinis vel ruboris. Tota ergo gubernatio in regimine huius operis non est, nisi in temperamento ignis. Inde cesset ignis, & dimitte infrigidare, & inuenies corpus margaritale in coloro papaueris syluestris: Et ita res est incerans, liquefaciens, & penetrans. Et cadit vnum pondus super mille: Et per vicies millia, & ducenties vicies mille: Et vice reiterata super millies millia, & ducenties millies millia cuiuvis corporis, conuertens totum in optimum aurum, vel argentum secundum elixyris proprietatem. Et ista medicina citissime liquefiet in igni, & coagulabitur in aere quasi fumus cum senserit aerem: penetrabit in corpus, & spiritus constringetur in siccum, & fiet corpus vnum fixum clarum, album, vel rubeum, secundum quod fuerit medicina, & fermentum, quamdiu mundus fuerit, incorruptibile.

Impress. *Sptima praeparatio: Multiplicatur, & perficitur lapis benedictus, quando summa fixi fixatur cum eo, quousque fluat: Et ideo philosophi dixerunt, quod iam fixum lapidem cum modo sublimationis volatilem facias philosophice coniungendo per minima, vt eleuetur totum subtile in vasis, deinde fixetur: quod si non eueniat, addatur ei non fixa partis quantitas, vt summa volatilis superet summam fixi, quousque ad eleuationem eius sufficiat. Nam si vincit summam fixi, volabit: Et si non vincit, fugiet cum eo. Igitur quod eleuatum fuerit, reiteretur illius summa tum per vicem, quosque per hanc sublimationem, & congelationem figatur totum. Cum autem fixum fuerit totum, tunc non fixi partem reitera, & quantam prius quantitatem imbibe per ingenium tibi notum, quousque eleuetur totum. Ad vltimum iterato figatur, quousque fusionem prastet facilem ad modum cera, & alteretur in complemento Solifico, & Lunifico. Ita quantum ex reiteratione ipsius praeparaueris, tot gradus in medicinam resultant alterationis & bonitatis à multiplicatione, vt vnumquodque imperfectorum corporum & ipsum quoque mercurium conuertat in infinitum in Lunificum, & Solificum verum. Et ideo concludendo debent philosophi morari prope vas & intueri mira, quando se de coloro transmutat in colorem meliorem, quam dici queat, quousque veniat ad metam albedinis & ruboris. Tota ergo gubernatio in regimine huius operis est in temperamento ignis. Inde cessa ignem, & dimitte infrigidari, & inuenies lapidem, corpus margaritale in colore papaueris sylmstris, & ista res est incerant, liquefaciens, & penetrans: Et cadit vnum pondus super mille vicies mille millia, & ducentas vices mille, continuo conuertens totum corpus in optimum aurum vel argentum, secundum elixyris proprietatem. Ista autem medicina citissime liquefiet in igne, & congelabitur in aere, quia fumus cum senserit aerem, penetrabit in corpus, & spiritus constringetur in sicco, & fiet corpus vnum fixum clarum, album, vel rubeum, sicut fuerit medicina, & fermentum quam diu mundus steterit incorruptibile.*

Augmentū simul, & fixatio iusta.

COLLATIO.

1. *Ψευδόγραφον* in Balbiani litera statim est in aphorismo: *Summa fixi*: Lege *non fixi*. Intelligis enim iam paratum esse lapidem, qui omnino est fixus & potest tingere. Vt augeatur, multipliceturque, donec iustam quantitatem habeas, argentum viuum volaticum ei est addendum extra ignem. Ita soluetur, fietque volatilis, & progressu artis figetur totum, sed ita vt maneat fusile, & in lamella ignita ceræ modo fluat.

2. *Nam si vincit*, &c. Melius scriptum: *Si vincit summa fixi, volatica figitur cum ea: Si fixum non vincit, sed à volatili superatur, fit volatile.* Si fixum non vincit, volaticus factus lapis per additionem mercurii volatilis succumbet totus poteritque auffugere. Sin superat fixitas, quanto id magis, tanto minus auffugiet. Nam retinebitur à vincente fixo. Oportet autem in hac arte alterutrum vincere, seu prædominari. Quod si litera retinenda est, interpretanda est; *si summa volatilis superat summam fixi, fixum volabit: Si summa volatica non superat fixi summam, sed hac est superior, manet cum ipsa.*

3. *Igitur quod*, &c. Conclusio debet esse ex præcedente principio; quasi dicat, si summa volatica superans fixam, hanc quoque volatilem facit, & non superans sed superata cum ea figitur, consequens est, si quidem totum fixum esse volumus, vt particulatim, & non simul volatile iungatur fixo, atque ita sensim figatur tota quantitas. Hæc sententia vero quam obscura sit in litera Balbiani, ipsa loquitur.

4. *Cum*

4. *Cum autem fixum fuerit totum*, &c. Sensus est: totum fixum per imbibitionem aquæ debitam ita vt humiditas vincat siccitatem, iterum solui, & reddi volaticum. Id quoque Balbianus textum corrumpit. Legit ille PRIVS pro: POST: Item *quantam*, pro: *quantitatem*: vitiose.

5. *Lunifico*, &c. Scriptum benè apponit CERTO. Finis enim est perfectio non dubia, aut apparens, sed vera & cui certo confidere queas in omni iudicio.

6. *Ita quantum*, &c Sensus est facilis: verba perplexa. Quoties repetis solutionem & coagulationem, toties ad altiorem gradum bonitatis perducis medicinam.

7. *Debent Philosophi morari*. Ita Balbianus: Sed rectius scriptum: *Philosophi dicunt, morare prope vas*.

8. *Minus, quam in hora diei*: est in scripto. Balbianus legit; *meliorem, quam dici queat*; sed perperam. D'alcia vult mysterium indicare. Cum iam sæpe est aucta & multiplicata medicina, *mutatio colorum breui tempore absoluitur, adeo vt non tota quidem hora sit insumenda, quia per omnes colores medicina tam efficacissima decurrerit*.

9. *Quousque veniat ad metam albedinis, vel ruboris*: Benè. Male Balbian. copulat; ET. Nam duæ metæ in vno lapide esse non possunt.

10. Magis emphaticum est scriptum: *Tota gubernatio non est, nisi in temperamento ignis*: quasi dicas Tantum est in eo, &c.

11. *Inde cessa ignem*, malè est impressum; pro *ignis cessit*: post metam scilicet, seu perfectam albedinem aut rubedinem.

12. Τὸ *Lapidem* in impresso abondat.

13. *Ista rei est* incertum: Vel *ita res est*. Vtrumque probabile. Malim tamen ITA. Nam significat modum prædictum, quo medicina consequitur suas dignitates & virtutes.

14 In impresso pro *vices*, legendum est *vicies*. *Cadit vnum pondus super mille, & super vicies millia: Et ducenties vicies millia: Et vice reiterata, &c.* vt est in scripto. Vnde apparet depravatio & ellipsis in Balbiano.

15. *Quia fumus*: Non rectè in impresso: Lege *Quasi*, vt est in scripto. Est enim argumentum à simili, quo vult autor docere, qua ratione medicina in igni citissime liquescat & in aere coagoletur. Spiritualem comparat spirituali halitui. Sicut enim fumus ab igni resolutus, cum in aerē est receptus, ibi crassescit, transitq; in aerem, cum prius esset spiritus, seu halitus igneus: ita & lapis noster calore ignis rarescit & disgregatur; sed in aere densatur. Per fumum intellige halitum, seu spiritum igneum.

16. *Penetrabit in corpus*; non *fumus*, vt male est impressum; sed medicina super liquatum metallum imperfectum proiecta.

17. *Spiritus constringetur in siccum*: hoc est, mercurius seu argentum viuum, si super id proiecta fuerit medicina, condensatur, & mutatur in siccum metallum, quod ante erat fluidum. Balbianus praue legit, vel scripsit: *In succo* quasi sensus sit, *spiritus in succo coagulato & fixo cogitur atque ita & ipse figitur*.

18. *Rosinus* deficit. *Arnoldus in semita* materiam prodit, & ad Papam Benedictum 11. an. 1303. sic scribit: *O pie Pater, augeat Deus in te spiritum intellectus, vt quod dicturus sum, mente perpendas. Elementa non generantur, nisi ex proprio spermate. Sperma autem est argentum viuum: Sicut patet in generatione hominis, quia non est alicuius rei commixtio, nisi per sperma: Et in vegetabilibus, nisi semen, quantum ad generationem & augmentationem ipsorum. Alii subtilius intuentes sublimant mercurium & figunt, & coniungunt cum corporibus: & tamen nihil inueniunt. Caussa erroris est: Nam semen non potest permutari, nec prout est, vel fuit; nec proficit, nisi proiiciatur in matricem mulieris. Sic Mechardus Philosophus dicit: Nisi proiiciatur lapis in matricem mulieris, vt ipsum nutriat, non proficiet. O mi Pater, sic habes ad votum descriptionem lapidis philosophorum. Laus Deo.* Explicat pontifici sententiam suam de materia lapidis, reiectis illis, qui *argentum viuum sublimant, sublimatum que figunt, atq; ita spermaticam eius humiditatem debent, intercipiuntque motum naturalem & ordinarium seminis*. Verum sperma est *humor ex argento viuo minerali elicitus, quod constat masculina virtute in proprio sulphure, & feminea, in proprio humore mercuriali*. Hæ duæ partes in conspectum prodeunt in fermentatione & imbibitione. *Fumus enim albus*, qui ex materia per calorem exit, *est mas*: Sed *liquor* in fundo subsistens est *fœmina*. Ille cum ascendit ad circumferentiam, descendit rursus & venit super liquorem, eumque imprægnat multis cum suauiis. Liquor concipit semen masculinum tanquam matrix mulieris, & cum foueatur continuo calore gignit puerum, lapidem scilicet nostrum, qui mox mercurio potatur tanquam lacte virginis, & incrementum corpore, viribusque capit.

Arnoldus de materia.
Sperma.
Semen.
Sublimatū fixum frustra corporibus iungitur.
Sublimatū non est artis materia ex se.
Sperma.
Fumus albus mas.
Fœmina.

Paraphrasis præparationis Septimæ.

De multiplicatione lapidis iam perfecti agitur. Ea est huiusmodi. Lapis iam fixus per mysticam sublimationem est exaltandus, hoc est, operationibus solutionum & coagulationum repetitis corpore & virtute augendus. *Sume ergo eum, & in vase seu vitro suo perfunde argento viuo ita vt particulatim instilles, sinasque intrare, & totum penetrare, donec siccitas sit occultata, & iam dominetur humiditas, in quæ manifesto appareat: Et si nondum dominaretur, sed siccitas prævaleret, oportet te plus mercurii instillare, quantum sufficiet ad volatilem reddendum, quod hic vocatur* ELEVATIO, *qua sicca partes in humorem absorpta soluuntur & natant. Solutione peracta pedetentim fige denuo. Potes autem partem post partem per vices immittere, & coagulare; atque ita ad placitum corpus augere: Sed vltimo totum figatur, procedentibus colorum signis ordine, vt supra est expositum, fiatque finis in albo perfecto, si lapis est albus: Sin rubeus, in perfecta rubedine.* Et hæc est vna operatio multiplicans. Instituatur & altera. *Cape ergo lapidem: Et in vitro positum sensim imbibe per partes, quousque nihil amplius bibit, & iam humiditas exuperat siccitatem. Hoc facto claude vitrum,*

De multiplicatione lege cap. 19. Rosarii Arnoldi, vbi sententias inuenies easdē.

Nota perfecta medicina

& coque lento igni, donec colores procedant, fiatque ascensus & descensus, tandemque quies coeuntibus omnibus in vnam medicinam fixam, quæ debet habere fusionem facilem, & liquescere sine fumo vt cera. Si non liquescit super *lamina candente, plus imbibe, donec sit incerata. Quod si fumaret, humidior iusto est, debetque amplius* coqui. Ita habes complementum Solifici in rubeo, Lunifici in albo lapide. *Quod si amplius multiplicare velis, denuo solue per argentum viuum per medium lentæ imbibitionis, & coagula. Quoties enim repetieris solutionem & coagulationem, toties gradum virtutis augis cum corpore, adeo vt argentum viuum & imperfecta metalla possit in infinitum tingere.* Oportet autem te crebro inspicere tuum vitrum, *ne te fallant colorum signa.* Etenim *quando sæpe repetita est solutio & coagulatio, tam fortis fit tinctura, vt intra hora spacium, aut citius nigrescat, albescat, & rubefiat.* Vnde dicunt quidam, se posse lapidem triduo, vel vno die, vel tribus horis aut etiam vna facere. Est autem totum artificium in bono ignis regimine, ne nimiam celeri progressu prius coagules, quam soluas, & prius rubifices, quam denigres, & dealbes. *Instillatur mercurius frigidè.* Nam si calidè velles, transmutaretur, nec vlla sequeretur solutio. Cum vero totam massam humectauit & penetrauit, tunc suffice blandum calorem, & coque quam prudentissimè per gradus, de quibus iam sæpe est dictum. Postquam ergo ita ignem rexisti, vt medicina sit soluta, coloresq; suos prodiderit, & tandem coagulauerit: tunc sine frigescere, & vtere ea ad transmutanda metalla & argentum viuum. *Partem vero semper serua, vt eam possis augere, & multiplicare,* ne opus sit artificium ab initio repetere Rubei lapidis corpus est nobilis *margarita,* colore rubente ad instar florum papaueris Rhœadis, quod syluestre vocant, quibus color est sanguineus, aut cinabaris furdæ, seu rubini gemmæ. Metalla dura emollit quasi incerando, liquefacit, & penetrat mutatque tota. Cum primum lapis est perfectus, pars eius vna *proiicitur* super mille imperfectorum metallorum, & argenti viui. Si secunda vice est solutus & coagulatus, vim accepit super 10000: Tertiò super 100000; quarto super 1000000. & sic deinceps (quanquam nimia subtilitas non sit vtilis, & alliganda alias quoque projectione super proprium corpus, aurum scilicet, vel argentum.) Cum sic exaltata est medicina, citissimè *in igne liquescit*: Sed *in aere rursus densatur.* Metalla fusa vel etiam ignifacta seu ignita, penetrat, & transmutat: argentum viuum coagulat, & addensat, vt fiat aurum vel argentum pro genere lapidis, atque ita corpus nobile, homogeneum totum, solidum, & fixum, quod durare potest vsque ad mundi finem, sicut & aurum ipsum. Alii proponunt *multiplicationem duplicem; vnam, per repetitiones solutionum, & coagulationum: alteram per proiectionem super argentum viuum,* vt ea eo fit medicina noua, quę & ipsa proiecta super argentum viuum, dat tincturam. *Ingressus* caussa, addunt nonnulli proiectionem primam super aurum fusum in rubeo opere; vel super argentum in albo. Sunt, qui argento viuo ferrum apponendum suadeant, ne quid de eo pereat, vt in experimento Anshelmi. *Ad sanitatem* autem hominum non opus est tanta subtilitate; sed sufficit post fermentationem imbibisse. Qui *gemmas* velit rubras, statim facere potest mistura cum liquato crystallo. Si alium colorem quærit, Smalthi tincturæ sunt asciscendæ, sed ita elaboratæ, vt perspicuitas maneat. Vitra flexilia fieri traduntur, si in materiam liquatam immittatur puluis. Quæ vero proiectionis sit ratio, alibi exponitur. Non omnia arcana reuelauit D'ascia.

Multiplex non duplex.

Epilogus Iohannis D'ascia.

M.S.

Iuro vobis per illum, qui est Alpha, & Omega, principium, & finis, Deus trinus & vnus, quod TOTA seu prophetica artis pendet in prædictis septem propositionibus, siue præparationibus, hoc supposito, quod argentum viuum, plumbum, minium, & æs non sint vulgi, sed sulphur nostrum est sulphur diuinum Philosophorum à duobus sulphuribus abstractum, quod dicitur SVLPHVR DE SVLPHVRE: Argentum viuum de argento viuo, à Philosophis acetum acerrimum appellatum: Et ipsa duo, scilicet sulphur & argentum viuum realiter, & essentialiter sunt in prædicto aceto, id est, in prædicta humiditate lapidis nostri, quæ est vna natura ipsius lapidis, Aurum, & argentum, plumbum, minium, & æs & huiusmodi, essentialiter & realiter continentur & sunt in corpore Philosophico vulgari, & proprium nomen in prædictis septem operationibus DVPLICATVM reperies. & ideo qui habet aures audiendi, audiat, & qui habet oculos, videat lapidem in septem præparationibus notum, & laudet Deum.

Finis Rosarii abbreuiati.

impressum.

Pro conclusione nota, quod argentum viuum plumbum, æs, minium, sulphur, non sunt vulgi: Sed sulphur nostrum est sulphur diuinum à duobus sulphuribus extractum, quod dicitur sulphur de sulphure, & argentum viuum de argento viuo, à Philosophis appellatum acetum acerrimum: & ipsa duo, scilicet sulphur, & argentum viuum, realiter, & essentialiter sunt in prædicto aceto, id est, in prædicta humiditate lapidis nostri est vna natura ipsius lapidis. Aurum vero, & argentum, plumbum, minium, & æs, & huiusmodi essentialiter, & realiter continentur & sunt in corpore physico vulgari, & proprium eius nomen in prædictis septem propositionibus duplicatis reperies. Ideo qui habet aures audiendi, audiat, & qui habet oculos, videat lapidem in septem propositionibus notum, & laudet Deum.

Explicit Rosarium abbreuiatum Ignoti.

COLLATIO.

1. Balbianus attestationem deleuit. Neque enim opus est hîc iurare, cum propositiones sint scientificæ. 2. Indicauit etiam abundare *PHILOSOPHORVM*, cum de sulphure nostro loquitur autor. Quid enim est nostrum aliud, quam philosophorum, quorum nomine ars proponitur? 3 *Aurum, argentum, &c. sunt in corpore Physico*: melius, quam *in philosophico*. 4 *Duplicatum* rectè: non rectè, *duplicatis*.

Decla-

Declaratio.

1. Vt semita semitæ *circa finem* explicare materiam studebat, ita Dastin *in fine Rosarii abbreuiati. Materiæ nomina sunt argentum viuum, plumbum, minium, æs, sulphur.* Horum duplex est sensus; vnus popularis, de quo dicitur, quod ista realiter & essentialiter contineantur, & sint in corpore naturali vulgari, hoc est, si accipis nomina, vti sunt in vulgari vsu, tunc nihil aliud signant, quã argentum viuum ex minerali vena extractum, in qua & continetur. Ita sulphur habet suum metallum, plumbumque & æs: Imo fieri potest, vt in vno metallo, vel marcasitha, vt stibii, sint simul aurum, argentum, æs, plumbum, argentum viuum, & sulphur. *Minium* ex plumbo olim factum est casu per incendia: Postea artis opus euasit. De hoc sensu populari callidè loquuntur artifices, negantes, sua metalla esse vulgaria, quæ pro mortuis habent: at interim non negant, aurum, argentum, & mercurium mineralem esse materias naturæ, ex quibus *sua* viua extrahunt, & quidem argentum viuum est prima artis cura. Per huius essentiam quasi viuam etiam aurum, & argentum philosophorum fiunt viua, ita vt cum *aurum suum* appellant, tunc sensu vtantur secundo, qui est mysticus, idemque fit, cum suum argentum, suum mercurium, & sulphur, vocant. Et hic sensus denotatur statim post attestationem; *Argentum viuum, aurum,* &c. *non sunt vulgi, sed continentur & sunt essentialiter & realiter in aceto nostro acerrimo,* seu humiditate lapidis nostri, id est, aqua & mercurio sapientum, in quo sunt vnu, eademque natura. *Idem* enim, quod dicitur *acetum,* etiam *est aqua, & mercurius,* in quo suum *inuisibile sulphur* continetur. *Aurum* autem *& argentum non sunt simul in vno,* quia ad diuersos lapides pertinent. Quando vero in fermentatione soluuntur mercurio nostro, tunc *viua & essentialia fiunt,* & cum eo *fiunt vna eademque natura & semen,* seu *prima materia & aqua hylealis, nec possunt separari,* vti nec butyrum densatum, cum in butyrum liquatum est iniectum & dissolutum.

2. *Sulphur nostrum est diuinum:* hoc est, est metallicum, & mercuriale intus in complexu mercurii contentum, viuum, virtuosum, cœlesti potestate ita præditum, vt diuino beneficio datum & manifestatum hominibus dicendum sit, & operetur etiam mirabilia, quæ non nisi diuinæ caussæ possis adscribere.

3. *A duobus sulphuribus extractum, sulphur de sulphure.* Quando in fermentatione *aqua mercuriali soluitur aurum vel argentum; soluitur etiam elixyr. In vtroque est sulphur suum,* nempe in fermento & elixyre. Id extrahitur per mercurium, & cum eo transit in eandem naturam, quæ dicuntur *Lapis noster, tinctura, medicina,* &c. Ideo cum audis appellari *sulphur de duobus sulphuribus,* lapidem, seu medicinam transmutantem metalla & argentum viuum intellige. Alias *sulphur inuisibile* est in aqua nostra vnctuosa, quæ id ex vitriolo assumsit, potestque etiam arte separari: Deinde *sulphur* dicitur *album & rubeum* pro Luna nostra & sole, hoc est, pro corpore coagulato ex mercurio in secunda operatione. Tertio etiam nuti tinctura, & essentia argenti sic vocatur. Quarto lapis communis ex metallo perfecto & mercurio duplici, viuo & coagulato, vti dictum est, idem habet nomen. *Sulphura mystica.*

4. *Argentum viuum de argento viuo.* Animaduerte mysterium. Eadem res sulphur de sulphure, & argentum viuum de argento viuo dicitur, tantumque dispositiones sunt diuersæ. Qua enim calida & sicca est, sulphur est, & sperma masculinum: Qua humida & calida; est *argentum viuum nostrum,* quod non est frigidum, vt vulgare, sed *temperamentum habet spermatis fœminei.* Vocatur autem argentum viuum de argento viuo, *quia est extractum ex argento viuo minerali, & deinde elaboratum* & coctum, donec coagulauit. Hoc vicissim soluitur mercurio. Solutum appellare possis *argentum viuum de duobus argentis viuis.* Sed accessione fermenti proprietatem accipit, vt iam sit solare, vel lunare: cumque ex omnibus fiat lapis communis, *medicina quoq; nuncupatur argentum viuum de argento viuo.* *Argentum viuum de argento viuo.*

5. *Acetum acerrimum.* De hoc *supra* dictum est, quod eadem aqua, idemque mercurius hoc nomen accipiat tunc, cum soluit corpus mercurii concreti, & fermentum, ex quo *animam* extrahit, & *spermа masculinum* actuat, deducitque *in speciem metalli determinate.* In hoc aceto sulphur & argentum viuum sunt re ipsa & per essentiam. Cur enim non? Nam re vera sunt eadem substantia, tantumque differunt vocabulorum sono, propter dispositiones, & considerationes diuersas. *Acetum acerrimum.*

6. *In humiditate lapidis:* hoc est, mercurio, qui factus est per mercurium ex lapide nostro, qui est vel coagulatum elixyr, vel fermentatum, vel medicina: quæ soluuntur, & ex sicco fiunt humida vi argenti viui.

7. *Proprium nomen reperies in septem propositionibus duplicatum.* Nihil aliud est, quam mercurius duplatus Bernhardi. Ita Constans *in Turba: Non sunt, nisi duo argenta viua in arte, de cambar, & de masculo. Illud fit ex minerali argento viuo; hoc extrahitur ex corporibus. Quidam crudo & coagulato; hyleali & perfectorum corporum: masculino & fœmineo, &c. discernunt.* Qui exercitationes in Turbam scripsit, ait; *aqua philosophica ex duabus rebus composita est, ex are scilicet nostro, & aqua simplici,* id est, *mercurio simplici nostro, & deinde ex are, seu elixyre concreto; quod postea accessione fermenti determinatur. Aes* dicitur sulphur incombustile seu elixyr album completum, sed nondum fermentatum: Et deinde etiam rubeum (quod dicitur minium, vel rubeum plumbum & Sol, &c. sicut niger lapis magnesia, Saturnus, plumbum nigrum, &c.) cum distinctione albi, & rubei. Alias *as* etiam materialiter significat. *In aurora consurgente cap.* 13. habes *triplex argentum viuum:* Primum est *ignis,* qui corpus comburit: *Secundum est in fermentatione,* in qua per putrefactionem extrahitur anima, estque spiritus, seu aqua permanens: *Tertium est quinta essentia.* Additur & *quartum,* quod est ex prioribus, nempe *lapis coagulatus albus,* qui igne accedente fit rubeus. Cum *ignem* dicit, intelligit *spiritum mercurialem,* qui soluit aurum & corpus elixyris in mercurium, & nigredinem quasi per effectum combustionis inducit. In secundo significatu iam non est simplex *mercurius,* sed *animatus,* licet idem secundum substantiam.

Nomen proprium materia nostra. Duplatus mercurius: Primum fit ex aqua mercuriali elixyr. Hoc soluitur eadem aqua. Ita sunt duo mercurii eiusdẽ radicis & natura.

In tertio est *quinta essentia ex argento viuo minerali* per sublimationē à sale & vitriolo extracta. Quarta significatio est plana. In *Rosario quatuor mercurii habentur, crudus, sublimatus, magnesia*, (Lunæ plenæ. Ita enim declaratur, & significat album elixyr ante fermentationem) & *venenosus*, &c. Georgius Riplæus in proœmio *tres* ponit *mercurios*, tanquam *claues* scientiæ: *duos superficiales: vnum essentialem* Solis & Lunæ: De his in sequentibus.

8. Si quæras, *vbi est illud proprium nomen duplicatum* in propositionibus, respondeo, quod occurrat tibi attendenti sæpe. Quam enim sæpe audis de solutionibus? Ibi necesse est, esse *aquam soluentem, quæ est eiusdem naturæ cum soluendo & ex radice eadem*. Habes ergo *primum mercurium humidum*, qui est liquor fluens seu aqua clara: Deinde *mercurium concretum*, qui ex illo est factus, & eodem etiam soluitur. Lege *Rosarium* Arnoldi *cap.* 3. ex Auicenna dicente: *Primum facere incipere est, quod sublimetur mercurius: Postea solue eum, vt redeat in primam materiam suam, & sublima totum. Tunc in hoc mercurio mundo mitte corpora æquali lance librata. &c.* Item: Ex supradictis patet quod *aqua, aer, oleum, idem* sunt: id est: Spiritus mercurii mineralis. Hîc audis *nomen proprium materiæ nostræ*. Item: *Prima materia est argentum viuum, ex quo corpora perfecta facta sunt ab initio absque extranearum naturarum permistione: quia nihil ei conuenit, nisi quod propinquum est, cum sit medicina simplicis ac virtualis naturæ ex aqua mercuriali producta, in qua aurum & argentum prius sunt soluta.* Lauda ergo Deum tum propter creationem tam efficacis materiæ, tum ob reuelationem scientiamque diuinitus tibi donatam, & operare prudenter, cumque ad finem perueneris, bene colloca ad gloriam diuini nominis, ecclesiæ vtilitatem, & proximi indigentis sustentationem.

Proprium nomen materiæ.

Finis monadis quintæ: Deo gloria per IESVM CHRISTVM *Dominum nostrum.*

D. O. M. A.

HEPTADIS HERMETICÆ
MONAS SEXTA,

ANALYSIS DVODECIM PORTARVM Georgii Riplæi Angli, Canonici Regularis Britlintonensis.

Proœmium.

DEcimus & septimus iam, anno sc. Christi 1612. agitur annus, ex quo Bernardus G. Penotus à Portu S. Mariæ Aquitanus, Dialogum Egidii de vadis publicum fecit, eique adiunxit tum alios de arte aurifica & metallis tractatus tum Epitomen 12. portarum Georgii Riplæi Angli, titulo *axiomatum Philosophicorum*. Cum autem Nicolaus Barnaudus animaduerteret, nonnulla in integro autoris volumine esse, quæ auidus doctrinæ perspicuæ discipulus posset desiderare, anno 1599. totum, vti primum conscriptum apud se inuenit, cum auctario libelli de mercurio & lapide philosophorum eidem Riplæo ascripto, typis mandauit, atque ita publici iuris fecit illum librum, de quo rectè ad Martinum Rulandum medicum imperatorium aliquando *Ioachimus Tanckius* Academiæ Lipsensis professor scripsit, *Nihil esse, nec vidisse in ea arte absolutius*: quod cum quidam alius, de cuius nomine non constat, verum iudicaret, *in linguam patriam Germanorum opus transtulit*, & magno cuidam Principi tanquam suum obtulit, in qua translatione deprehendi alicubi dissensum ab impresso Barnaudi, vt veri simile sit, si interpres nihil de suo adiecit, diuersæ lectionis scripturam habuisse, id quod nemo mirari debet, qui scit monachos abbreuiando multa ambigua reddere & obscurare: notarios autem legendo, describendoq; falli, ne quid dicamus *de scholis istis, qui cum putent falsum scriptum, deleta sua phantasmata substituunt*, atque ita aliis rursum correctoribus negotium facessunt, vt tandem, si autor deberet recognoscere suum libellum, verisimile sit, non agniturum. Veruntamen hic noster Riplæus satis integer prodiit, cumque videatur inter optimos, qui de chrysopœa scripserunt, & typis opera sua mandauerunt, aut mandari non potuerunt prohibere, primus, aut non procul à primis esse, quo melius & syncerius à studiosis intelligi posset, ansam, occasionemque præbere volui ANALYSI quadam proposita: in qua præstiterim aliquid, an nihil, peritorum esto iudicium. Hoc saltem profiteri non dubito me voluisse inseruire proximo etiam per hoc talentum, in quo sciunt omnes sapientes res magni momenti esse, nec parum adiuturum studia inuestigatorum naturæ, & magnalium Dei, eum qui facem præferre, & obscuritates magistrorum illustrare possit. Protestor autem, me neque de autoris scripto quicquam detractum velle, neque de *Penoti & Barnaudi* consiliis, & opera.

Sed nec hoc mihi tribuo, *quod omnes sensus Riplæi in explorato habeam*, aut sim assecutus. Neque enim ignoro, quam variè soleant Hermetici vti phrasibus & terminis suis, & quam sedulo omnem occultandi modum arripiant, adeo vt *ut artifex quidem semper possit quid sibi voluerit, alius eiusdem artis peritus, diuinare*. Spero tamen me diuina gratia effecturum, vt studiosus fateatur, ex meis cogitationibus se omnino nihil profecisse: Sciendum autem in primis est, *Riplæum* digessisse libellum suum in *prologum, tractatum, & epilogum*; & tractatum diuisisse *in capita 12.* quæ *portas*, seu *ianuas* arcis Hermeticæ appellauit: In prologo vero eum pias ad Deum preces posuisse, tum non pauca de arte ipsa, potissimumq; de materia, in qua nihil se celaturum profitetur vt non tantum alliceret studiosos scientiæ præstantia, facilitate & iucunditate, promissaque vtilitate certa ad metalla transmutanda, & sanitatem conseruandam, reparandamque: verum etiam præpararet, ne illotis manibus & omnium rudes accederent, quanquam etiam hoc videtur intendisse, vt *quisque vim ingenii in vestibulo exploraret*, & si tantam in se inueniret, vt cum vtilitate progredi posset, inuocato Dei auxilio procederet: Sin minus, maturè abscederet. *Ineptus enim & natura imperitus nihil hinc reportare potest amplius, quam pœnitere, & preciosi temporis iacturam.* Epilogus magisterium totum in epitomen, paruamque summam contractum exhibet: Sed si ordinem operationum, & naturæ progressum ignoraueris, neque tractatus neque epitome aliquid emolumenti tibi afferent. Iuberis *calcinare, dissoluere, separare elementa, matrimonium facere, putredinem procurare, congelare, cibare, sublimare, fermentare, exaltare, multiplicare & proiicere.* Est in his aliquis ordo, sed non exquisitus; cumque non vna sit solutio, coagulatio, cibatio & cætera opera, quando quoties & quo ordine recurrant, sciendum est, vt Riplæi sententias possis accommodare. Quare vt imperitis via pateat, methodum sequentem sibi faciant familiarem.

Dispositio methodica, ad quam referenda sunt, quæ Riplæus proponit in 12. portis, & lib. de mercurio & lap. philosophorum.

Vt cæteræ artes, quæ circa materiam sensibilem occupantur, eam ex natura sumunt, ita & chymia lapidis philosophici. Vt etiam in cæteris primas tenet subiecti notitia: Sic in hac quoque. Ideo prima quæstio est *de materia naturali* lapidis, quæ suā dispositionem internaque agendi, & patiendi principia in natura per creationem Dei acceperit. Nam *ex determinato fit determinatum, non quidlibet ex quolibet*, licet de imaginaria physicorum materia multi multa declament. Materiam cum in natura inuenimus, elaborare arte oportet. *Neque enim per se ita apta est, vt fias preparatione studiose conducat.* Erit ergo primus labor, *apparatus materialis* seu præparatio. Præparatam materiam ducimus *per rotam elementorum*, vbi ex terra fit aqua, ex aqua aer, ex aere ignis, qui in terram vicissim reducitur, vnde iterum aqua, aer ignis, &c. idque fit in opere ad rubeum. Sic elixyr parauimus, duplici operatione seu rota: conuersione elementorum prima, & reuersione per modum imbibitionis: seu, vt loquitur Riplæus, separatione elementali. Sequitur *fermentatio corporalis*, in qua simul fit *matrimonium, & coniunctio* maris fœminæque, mediante spiritu. Hic *osculatis, impregnatis, conceptusque* euenit, vnde porro nascitur *Lapis*, quem *infantem* appellant. Is vt conseruetur in vita, & crescat, *nutriendus est*: quæ res dicitur *nutritio* seu *cibatio*, & interdum etiam *augmentatio*, & *imbibitio*. Est & *fermentatio spiritualis*, qua crescit pondus, & virtus: Item *sublimatio* quædam, vel *exaltatio*, quanquam alii aliter vtantur his nominibus, & eam, quæ post nutritionem est, operationem appellent exaltationem. Non desunt, qui *fixionem* vocent. Post exaltationem *multiplicatio* introducitur, cuius subiectum est medicina iam corporaliter fermentata, nutrita, & sublimata. Fit per fermentationem duplicem, corporalem, & spiritualem. Ab hac est *proiectio duplex*, vna effectiua & simul multiplicatiua medicinæ; altera metallifica: Et hæc in metallico opere: quo referunt & *gemmarum conflaturam, vitri malleabilis* confectionem & alia nonnulla. Ad sanitatem vero humanam, alii *oleum* parant ex lapide, quod vinum, aut eius quintam essentiam tingit: alii *puluere* sunt contenti. Sic ergo ordinantur operationes. 1. Conuersio elementorum, quæ separatio dicitur. 2. Fermentatio corporalis quæ & coniunctio. 3. Nutritio. 4. Exaltatio seu sublimatio. 5. Multiplicatio. 6. Proiectio ingressiua. 7. Proiectio metallifica. Interim *communia multis* sunt *solutio, coagulatio: calcinatio, putrefactio*, quæ coincidit cum *dissolutione: congelatio*: aliqua etiam *sublimatio*. Seruit igitur *regimen* pro calore cuique operi administrando per suos gradus: Item *vitrum vniforme, athannor*, &c. Habes in hoc ordine *tres lapides*; *mineralem*, qui est prima materia nostra: *vegetabilem*, qui est materia imbibitionis: Et *animalem*, qui cibus dicitur, & in albo opere *lac virginis*: in rubeo *sanguis rubei draconis*, aut Leonis, aut viri, &c. licet & hæc nomina permutentur. *Tria menstrua* vocat Riplæus: *duo superficialia* seu elementalia, quorum vnum est *imbibitionis primæ*, cum ex terra fit aqua, ex hac aer per congelationem albificatiuam: *alterum* est solutionis in matrimonio, vbi perfecta metalla soluenda sunt, & elixyr seu album, seu rubeum. *Tertium menstruum* cœleste dicitur, & misticè denotat *ventum in vitris*, qui animam ex corpore extrahit, eleuat ad superficiem vitri, indeque in materiam, quæ fœminæ & corpori mortuo comparatur, rursus deducit.

Est tamen & lac virginis, vel sanguis rubei Draconis, de quibus omnibus plura cognosces *in sequentibus*.

Sylloge sententiarum de materia lapidis.

Communis hypothesis est, materiam nostram esse *corpus naturale*, non simplex, qualia elementa per se memorantur, sed *mixtum*: non vegetabile, nec animale, nisi quando parabolicè, seu symbolicè eius dispositiones quædam sic describuntur, & nominantur: Sed minerale. *Ne immisceas ei salibus,*

Media mineralia non esse de materia lapidis.

inquit Riplæus, *sulphuri, & mediis mineralibus. Sulphur nostrum, & mercurius sunt in metallis* TANTVM: quo dicto materiæ nomen expressit, vt & in hoc: *Prima materia nostra neque aurum, neque argentum commune est, neque ex corrosiuis aut similibus extraneis: Sed nec mercurius vulgaris est; vocatur argentum viuum, estque mercurius verus, sine quo nullum existens esse potest. Inuenitur in corporibus naturalibus; sed in aliis propinquius.* Quid multis? *Est in mercurio, quicquid quærunt sapientes. Est res vna, quæ & redit in vnam, præter quam nec est, nec erit aliud.*

Vna in Vnâ.

Partes tamen habet, & diuersas dispositiones. Hinc materia illa modo, vt singularis & simplex est, consideratur, modo vt composita, cuius partes compositionis sunt *mercurius, sulphur. Spiritus, anima, corpus: Mas, fœmina: Venus, Sol, Luna, aurum argentum, hydrargyrus,* corpora imperfecta, perfecta, & similia, de quibus sparsim in processu operis fit mentio, vti & dispositionum variarum, vnde elementa aqua, terra, aer, ignis: oleum vipera, buffo, venenum, & huiusmodi infinita, ex vno simplici omnia, quod est AQVA, quæ *materia prima* vocatur, non prima omnium absolutè, sed *generis metallici.*

Vnius rei Hermeticæ partes.

Ea est ex quatuor elementis inter se proportione quadam commistis, & ex naturæ corporibus extrahitur LABORE. vt fit *argentum viuum de argento viuo, & sulphur de sulphure: Res vna, operatio vna, vas vnum: Multiplex autem fit diuersis rationibus;* vnde & principia materialia (argentum viuum) & formalia. (Sulphura & tincturæ corporum perfectorum, quibus ex communitate metallica ad speciem reducitur) Materia seu *aqua prima; & secunda Primæ* descriptiones sunt huiusmodi: *Materiæ sunt tres* (inquit in lib. de merc.) *& tamen vnum solummodo: sent tria menstrua, quorum duo sunt superficialia, pertinentque ad statum elementalem, qui est imperfectorum corporum.* (Duo enim corpora sunt in magisterio, imperfecta, & perfecta) quæ nascuntur ex *aqua nostra prima, & argento viuo suo tempore. Aqua nostra generat lapidem tam album quam rubeum,* (inquit) ex quo patet materiam esse communem: sed quæ distinguatur postea duobus formalibus, vt fiant ex ea lapides duo, albus ex argento Lunificus, & rubeus ex auro Solificus, vtrisque substrata materia nostra prima, quæ est quatuor elementorum per naturam proportionatorum neutralis mercurialitas, quæ arte producitur ex sua minera. *Aquam primam Deus de terra seu natura creat,* quæ est caussa generationis. Materia nostra est suprema, & infima; *Res minimi precii.* Est *quinta essentia argenti viui: Sperma metallorum.* Est primum *amara & acerba,* veluti putrefactionis præcedentis vestigium retinens: Sed *amaritudo mediante continua actione caloris naturalis vertitur in dulcedinem virtute magna.* Vbi considera digestionis, & circulationis vires. Amarities & acerbitas illa est alias virulentia. Draco enim noster ex venenato fit mitissimus coctione. Ita alias etiam argentum viuum sublimatum mutatur in dulce. Considera, quæ sit materia, cui debent conuenire omnes proprietates: 1. *Debet esse familiarissima auro & argento:* Sed *adhuc familiarior argento viuo.* 2. *Posse solui & congelare* vicissim, idque non vna vice: 3. *Nigrescere, albescere, rubescere:* 4. *Volatilis & fixa* esse vicissim. 5. *Conuersionem elementorum* in se exhibere. 6. *Calcinari,* putrescere, sublimari, destillari, & omnino alias operationes omnes, quæ sunt arti domesticæ, sustinere. 7. *Tandemque in lapidem, tincturam,* & medicinam aurificam vel argentificam super argentum viuum, & imperfecta metalla *transmutari.* 8. *Esse azyma massa, & fermentatum elixyr,* &c. Nihil quidem admittit alieni, seu extranei, quod non sit de substantia & natura argenti viui: Veruntamen innuit Riplæus, *eam extrahi per sublimationem septenam* à sale & vitriolo, similibusque rebus, quarum tamen salsilago iterum est detergenda.

Tria omnino corpora in toto artificio, vnum commune, Mercurius: Duo specifica, aurum & argentũ: illud materiale est principium: hæc formalia, quæ lapides duos specie distinctos efficiunt.

Nota ignis naturæ in digestione effecta.

Quanquam autem porta octaua sublimationem per distantiam repudiet, non tamen negat eam præparatoriam esse. *Nil valet ista sublimatio, vti nec sublimatum in opere:* Sed non est consequens, etiam ante in parasceuasticis non valere, cum non sit alia via, qua superflua possint adimi, & quinta essentia puta ex argento viuo minerali elici. Lege portam III. Vbi hoc: *Vltimum secretum volo tibi declarare: Aqua tua debet esse septies sublimata. Alias naturaliter nulla fiet dissolutio, nec putrefactionem vllam videbis picis instar liquidæ: nec apparebunt colores ob defectum ignis in tuo vitro operantis.* Hæc non possunt intelligi de vlla alia re, quam de materiæ apparatu; quia negantur omnes colores, negaturque putrefactio, & ignis intus operans, ni sublimatio sit facta. Atqui quam primum materiam nostram imposuimus, expectamus solutionem & putrefactionem signo nigredinis, quam sequitur naturaliter albedo. In porta VIII. ait: *Quidam mercurium sublimant à vitriolo & sale: Et alios spiritus à squammatis ferri, &c. & suo modo rectè sublimant,* &c. Cum dicit *suo modo rectè,* præparatoria intelligit. Alias frustra fieret mentio istius sublimationis. Verum cum iam opus institutum est, non intendimus talem sublimationem.

Essentialis mercurius noster fit ex minerali per extractiuam sublimationem.

Num autem crystallinum sublimatum, aut aquam corrosiuam ex eo petimus? Per se nequaquam. Vt in Porta tertia inquit, *debet esse AQVA per destillationem frequentem per se solummodo præparata, donec à feculentis sordibus sit repurgata. munda, tenuisque, vt aqua.* (a) *Forma est aqua, & cum aqua conuenit: Colore cæruleo, splendente, lucido, retinens suam figuram & ponderositatem: à qua soluta perfecta corpora non possint amplius separari,* vti nec aqua niuis dissolutæ ab aqua, in qua est soluta. Est toxicum, vipera, buffo, propter argentum viuum *sublimatum:* Sed quod *vertitur in Theriacam,* vt & alias in chymia pharmaceutica sublimatum commune. Est educenda *de Petra,* seu crystallino sublimato, vt sit aqua pura: *& primum menstruum clarum, lucidumque,* in quo corpora patiuntur Eclipsin. Est aqua *communis vtriusque lapidis,* & eadem cum qua fit matrimonium, & ex qua primum opus.

Aquæ proprietates.

Elige

Elige ergo argentum viuum optimum de minera. Hoc purga sublimando septies à vitriolo & sale, vt crystallum fit purus. Deinde destilla, vt exeat aqua vnctuosa. Hanc rectifica destillando & circulando donec omnes feces abierint, & dicta signa respondeant. Eam diuide in duas partes, quarum vna purifices corpora: altera imbibas. Destillatio communiter fit per retortam, aut descensum, sublimato crystallino prius trito, & cum farina triticea & tartari puluere in globulos redacto. Ita enim feces retinentur, & fit aqua nostra purior, viridiorq́;. Humiditatem autem vnctuosam, quæ in aere gelascit, in calore liquefit, inde fieri, norunt etiam Medici, qui mercurium vitæ parant. *Eadem gummositas coagulat in terram, soluitur in oleum, nigrescit, albescit, rubescit*, atque adeo omnia requisita sustinet. Purganda tamen est rectificationibus circulatoriis (aut destillatoriis, si potes modum in destillãdo iustum tenere.) crebris, & omnis humiditas elementalis separanda. Sic fit *quinta essentia, & cœlestis nostra aqua*, quæ congelat in substantiam oleo similem: *oleum* mediante calore temperato vertitur in *gummam* durum, & postremo mediante perfecto solis (ignis naturæ, qui est in auro) calore transit in *lapidem*, qui est progressus artis, vt *primo fit spiritus* tantum, vt in primis operationibus: *deinde spiritus & anima*, quando coniunctum est aurum vel argentum, ex quibus extractam tincturam secum vnit, & eleuat (portat enim tincturam venius, vapor, mercurius noster in vitro resolutus in ventre suo, tunc vicem matris sustinet, &c.) in vitro Hermetice obsignato: tandemque vnione & impregnatione peracta simul sunt *spiritus, anima, corpus*, quibus constat infans noster deinceps nutriendus. Hæc est descriptio aquæ primæ in principio & progressu quadam tenus, quæ etiam porro in omnibus operationibus per varias dispositiones, actiones, & passiones copiose depingitur. Iam de materia seu *aqua secunda*.

Hæc fit ex prima, estque eiusdem materiæ & naturæ cum prima: Verum ex diuersis partibus & dispositionibus composita, ita vt *partim constet ex prima cruda solutaque, partim ex cocta & congelata*, idque etiam diuerse, pro vt sunt nutritiones, quibus est destinata. Descriptiones apud Riplæum traduntur his verbis: *Aqua secunda.*

Leo viridis: humiditas vegetabilis, qua fit reuiuificatio mortui. Menstruum tertium cæleste solis & luna, non conspicuum visui nisi per effectum. Videri enim potest aqua secunda philosophica per separationem elementorum in *forma aquæ claræ. Est anima & substantia splendida solis & lunæ subtilisq́; eorum influentia, per quam recipiunt splendorem*, qui cum tollitur ab auro & argento, *terra alba & munda* manet (quasi ab aqua illa assumta tinctura sit solis & lunæ) Vocatur IGNIS NATVRÆ Est *humiditas* maxime *permanens, incombustibilis*, vnctuosa: intus in nostro vitro comburens corpora efficacius igni flammeo: noster ignis naturalis certissimus: noster mercurius: (Tunc autem vniuoce *noster* dicitur, cum aurum, vel argentum in aqua nostra sunt soluta, quasi tunc principium esset artis) nostrum sulphur: Tinctura munda: nostra anima: noster lapis eleuatus cum vento: generatus in terra: vapor potentialis metallis: inuisibile menstruum. *Menstruum tertium.*

Menstruum & materia prima exulceratur seu extrahitur labore. Ex eo & cum eo potest fieri *sulphur naturæ per acuationem* (attenuationem seu sublimationem) *& circulationem* (soluendo, & coagulando, perque elementa circulariter ducendo) in spiritum purum. Cum eo dissoluitur massa diuersis modis: (quæ sententia tam primam, quam secundam aquam complectitur) *oleum extrahitur ex saxo durissimo*, hoc est, oleum incombustile & aqua hauritur ex nostro lapide. Est aqua, cum qua lapis viuificatur. Hermes *humectat ea suam arborem in suo vitro. Non debet misceri cum corrosiuis: sed eligi pura*, & quæ facile fluat. (Hæc sententia congruit etiam aquæ primæ.) *Est ventus Hermetis*: quia à sole & luna volat, facitque lapidem nostrum volatilem. *Aqua 2. fit ex prima*

Producitur ex sua minera. Sol & luna tanquam partes materiales accedunt. Menstruum nostrum nutriens producitur *ex terra* (coagulato elixyre vel lapide) *& aqua* (prima.) Est *sanguis leonis nostri viridis*, qui non habuit perfectam coctionem ob caloris defectum. (Ita vocatur in opere albo, cuius fermentum est argentum deficiens coctione, vel dic, esse elixyr commune, quod nondum ad perfectam coctionem peruenit) *Aqua vita, lac philosophorum*, sunt post coniunctionem ex matrimonio. Cum illis fit *cibatio & augmentatio semper.* *Sanguis Leonis viridis. Solutio argenti per aquam nostrã primam.*

Mercurius noster est *spiritus vita*, qui extrahitur *ex terra benedicta Aethiopie*, quæ vocatur *magnesia. In terra fœda inuenitur aqua pura, & clara, qua est nostrum sperma, & quinta essentia, ex qua sunt res omnes.* Hãc si vis habere, debes habere id, ex quo est. *Coniunge speciẽ cum specie* (album lapidẽ nutri aqua alba rubrũ rubra) *& genus cum genere: nec vnum sine altero. Nihil adde contrarium*, & quod sit extra speciem. *Aqua benedicta est abscondita in terra nostra concauitate.* Vocatur *aqua solis, & lunæ.* Quando *materia generatur & congelatur in corpus, extrahe ex eo quintam essentiam, & cum eo nutri corpus.* (Extractio fit cum aqua prima.) *Prima aqua* spermatica non potest esse nutrimentum idoneum. Nam quod generatum est ex spermate, nõ nutritur spermate. Si corpus cibatum fuerit suo naturali alimento, augebitur prima materia eius, & corpus, illa in quali, hoc in quanto. Alia est materia augmentationis (Argentum viuum purum, solum in lapide augendo.) *Aqua tamen nostra indiget in principio, medio, & fine.* Dicitur *aqua vita*: quia ægris metallis vitam largitur. *Nutrimentum.*

Eadem est *aqua benedicta, & virgo. Lac virginis* dicitur (potissimum in albo) quia [illegible] cõiunctionem cum sole, & luna est virgo. Cum coniungitur cum mare, & fœmina, nõ est amplius *virgo*, quamuis iungatur cum his, quæ sunt sui generis. Potus, qui extrahitur ex luna, dicitur *lac virginis*. Sed qui ex sole, est *aurum potabile*. Extrahitur enim potus ex perfectis corporibus. *Sine prima aqua non fit nec corpus nec aqua secunda. Lac virginis: Aurum potabile.*

Ex sole est rubedinis vim habet (sanguis draconis rubei) Ex luna est albedinis: Hic fœmineus: ille masculinus: vterque ex vna specie (auro vel argento) & vno genere (aqua communi prima nostra) *Mercurius philosophorum fit cum aqua vita.* Cum mercurium posuisti *ad hominem rubeum* (lapidem rubeum) *& candidam fœminam* (lapidem album) *& fuerint omnes simul colligati*: (b) tunc

 habes

habes mercurium philosophorum. Differunt *sperma & infans*, *& nutrimentum eius*, licet sint vnum genere. Ita est *nostrum secretum menstruum, aqua menstrualis ignea*. Infans nutriendus est suo simili, vt rubens sanguine rubei draconis: albus sanguine leonis viridis. Hæc de aqua secunda ex Riplæo. Paucis dico: *Aqua secunda est materia imbibitionis, & nutritionis*.

Aqua secunda confectio.

Hanc si conficere vis, cape vnam partem corporis, quod vis imbibere, & tres aquæ nostræ primæ. Solue modico calore. Deinde soluto liquore pota reliquum. Ideo quia post primam coagulationem terra arida est potu recreanda, misces eius partem aliquam cum aqua mercurii nostra: Et scis quasi embamma. Non enim multum aquæ sumendum est, ne nimis protrahatur opus. Hac mistura fit imbibitio. Cum pascendus est infans, id est, lapis iam fermentatus, siquidem albus est, cape de eo partem, & solue aqua nostra prima non copiosa, sed tanta, quanta solutionem facere possit leui calore. *Habebis lac virginis, & sanguinem leonis viridis*.

Cibus proprius cuiq; speciei.

Si est ruber, cape de rubro, & fac eodem modo. Ita cibum dabis cuique speciei proprium. Quia vero medicina porro quoque sublimanda, augmentanda, & multiplicanda est, ad hoc vsurpant argentum viuum oa alme lotum.

Secretum & inuisibile menstruum Riplei.

Interim Ripleus multa verba habet *de secretiore quodam menstruo, & inuisibili*. Id vocat *mercurium philosophorum, & aquam Hermetis, &c.* Nihil vero est aliud, quam *solutio auri vel argenti, & elixyris albi vel rubei in vitro Hermetice clausi, in quo agente calore externo excitatur vis ignea & sulphurea interna, ad resoluendũ aurum, & ex eo extrahendam animam, seu tincturam, qua ad superficiem vitri eleuatur specie vaporis, quem ventum vocant*, in cuius concauitate, seu interiore recessu latitat resoluta, vel extracta auri aut argenti anima, & tinctura, quæ & vis prolifica & semen auri vel argenti dicitur. *In fundo manet corpus quasi mortuum.* In hoc reflectitur ventus sub ambitu vasis, eique iterum restituit animã per arcanæ imbibitionis modum. Eadem res est *basiatio, amplexatio, concubitus, impragnatio, conceptio &c.*

Cum enim resolutio & agitatio venti satis diu durauit, & *ros Madianicus* recidit à vitri circumferentia in corpus, omnia coeunt in vnum, fitque *lapis igneæ virtutis*, quem symbolice *infantem* vocant. Ita duo habes menstrua superficialia, nempe aquam vnam corpore coagulato ad imbibẽdum saginatum: Et alteram ex aqua prima & lapide ad nutriendum infantem: nisi velis alteram ponere argentum viuum, quo augetur medicina: & illas duas pro vna habere.

Tertium menstruum est in vitro Hermetis inuisibile. Latet enim sub vaporis natura: sed in cõspectum prodit effectu, postquam tanquam ros, vel pluuia minutissima inuisibiliter relapsum est in terrã suam, eamque irrigauit, quod prius non potes animaduertere, quam terra humectata apparet, & emergit *aqua clara specie*, postquam ex nigro per varios colores in albedinem indeq; in rubedinem (in opere scilicet rubeo) peruenit, vbi etiam olei consistentiam habere potest.

Vt repetamus omnia paucis: *Argentum viuum electum ex minera bona per sublimationem purga: Deinde redac in humiditatem viscosam per destillationem: Hanc rectifica, donec fiat liquor clarus, & dulcis. Ita habes materiam primam. Diuide eam in duas partes: (vel etiam tres) primam impone ad putrefaciendum, soluendum & coagulandum, fitque terra mortua. De hac cape partem, & cum aqua prima seruata parte dimidia vel quanta satis, misce pro imbibitione & resuscitatione terræ mortuæ, vt conuertantur elementa. Nam ex terra facies aquam: hæc cocta transit in elixyr album aeri comparatum: Et in rubro opere porro sublimatur, & assatur, donec rubescat. Ita habes elixyr duplex ex communi metallorum spermate.*

Solue elixyr per aquam reseruatum, siue rubeum sit, siue album. Coniunge cum fermento rubeo rubeum, cum albo album. Include quoq; seorsim suo vitro Hermetice signa. o. Coque lento calore. Exibis nigredo & cætera de quibus suo loco, tandemq; omnia fiunt aqua, quæ coagulat in lapidem. De hoc solue partem aqua prima, & fac duo nutrimenta: vnum pro rubro, alterum pro albo. Illo ciba infantem rubrum: hoc album. Hæc ex Riplæano textu etiam amplius patebunt.

Nota, quod aliquibus placeat, nutrimentum infantis fieri ex argento viuo puro, quia, cum iam lapis vim acceperit, qua possit in suam naturam mutare imperfecta metalla, & argentum viuum facile queat ex eo quinta essentia & aqua nostra fieri, id quod experientia demonstrabit. Per 5. essent. alias extrahi solet essentia quinta, aut etiam totum subiectum mutari.

(a) *Notabis, hoc alias beneficio circulationis contingere. Ideo postquam ex crystallino sublimato aquam elicuisti, & secunda destillatione rectificasti, debes eam circulare, vt fiat cælestis & omnes feces ponat, retenta ponderositate.*

(b) *Vox colligationis infert alium quoq; sensum: nempe eodem mercurio solui debere fermentum, & elixyr siue album sit, siue rubeum, posteaque commisceri, ita ne albi fermenti solutum confundatur cum rubeo.*

De aqua nostra prima elaboratione.

Non enim à fermentatione incipiendum esse, sed præmittendam elementorum conuersionem, omnes Hermetici docent. Ea vocatur etiam *operatio in corporibus imperfectis*, quam sequitur *operatio in perfectis*. De vtrisque regula communis est *in porta 9*. Riplæi: *Vt facis cum corporibus imperfectis: ita per omnia cum perfectis, putrefaciendo, & destruendo qualitates primas*, vel quod idem est, *conuertendo elementa*, quæ ex qualitatibus primis agnoscuntur. Vocantur autem *imperfecta corpora aqua seu prima materia nostra, corpus primæ coagulationis nigrum: corpus coagulationis secundæ*, quod iam est *elixyr rubeum*, vel album pro instituto artificis; vtrumq; sine auro & argento, quæ *corpora perfecta* appellantur non tantum ipsa per se, sed & ex illis, elixyre & aqua facta. Ideo & hæc sunt formulunlla materialia. Ista regula sedulo est notanda, vt ex labyrintho perplexæ disciplinæ euadere possimus.

Generalis regula de rudi imperfectaq; materia & perfectis corporibus: Non potes fermentare ante. quã alteraueris.

Res

Res vna, operatio vna: vas vnum. Vt elementa conuertas, oportet te ex aqua prima, quæ hylealis est, terram facere. Nam ex hac postea fit aqua, ex aqua aer, ex aere ignis in rubeo opere: ex igni vicissim terra, indeque aqua, & reliqua per circularem elementorum gyrationem: *omnia ex vna radice*, proprio genere, & pabulo naturali. Quando *ex quatuor naturis contrariis* vna componitur, postquam fuerint *ter circulatæ* ad temperamentum perducitur lapis noster. Principium est: *Sub humiditate lunæ, & temperato calore solis elementa tua cito inciatrentur.* Tum gratias age Deo, quod tuum opus sit inceptum, cuius signum verum in nigredine tibi apparebit, quod *caput vel rostrum corui* vocant, vel etiam *cineres arboris Hermetis, &c.* Ab vnaquaque re nigra appellatur, donec incipiat albescere, & fit lucidum. *Conuerte aquam in terram* (inquit *porta 10.*) *quæ est proprius nidus aliorum elementorum.* Nam terra in igni est, qui in aere quiescit. Istam circulationem debes incipere *in occidente*, tum post *meridiem* versus (à nigredine per albedinem in rubedinem. *Prima nigredo est occasus: secunda nox media:* Inde sequitur *aurora lux alba, qui est ortus, & post meridies* id est, rubedo solis ignei) donec exaltentur. *Aqua septies sublimata debet dissolui, & putrefieri, picis liquidæ instar appareat*, & colores procedant. Putrefactio præbet nigrum puluerem. Nisi putrefiat materia, nullo modo potest recte alterari, nec possunt elementa naturaliter diuidi seu disiungi, & separari, neque etiam eorum esse absoluta coniunctio. *Elementa misceas, coquas sapienter, & temperato in calore serua, ne nimio in puluerem siccum, rubicundum & inutilem redigatur.* Puluis niger debet fieri, similis coruo nostro in balneo calente, vel fimo nostro, dum noctes transierint *nonaginta*, consequendo diligenter in humido calore. *Nigredo erit index*, quod *ad putrefactionem* properent, quæ tu post diuersos colores facile pertrahes ad perfectam albedinem, &c. Si putrefactio naturaliter est facta (citra vim, modo naturali ex principio interno) *solutio simul fuit*, sequiturq; *coagulatio, quæ est elementorum connexio. Omnis aqua debet siccari in puluerem.* Aqua nostra à stultis ignoratur, *cum sit è natura* proculdubio spiritus calcinati, & lucentis. *Aqua* est secretum, & *vita omnium rerum* in toto orbe existentium. Ab aqua res singulæ habent suum initium. Debes esse *patiens*, donec omnis aqua siccetur in puluerem, fouens calorem continuum, non violentum. Nam contrariæ sunt qualitates cuiuslibet elemẽti, quo ad postea nigri eum albo facta sit vnio ex his congelatis in æternum sine diuisione. Præparatio conuersionis vnius rei in aliam & de statu in statum alium fit solum per *naturalem & prudentem operationẽ naturæ*, vt est spermatis in matrice, &c. vide *portam sextam*. Nostra materia spermatica in vno vase in seipsa debet conuerti de vna re in aliam *calore temperatissimo* eam decoquente. Habes summam. *Aquam tuam include vitro ita, vt bona pars sit vacua.* Coque eam in stufa sicca calore lenissimo, qualis est initium balnei, vel fimi, *magna patientia*, & industria. Ibi per se incipiet solui, nigrescere, coagulare, albescere. In *nigredine erit species picis liquatæ* nigræ, tandemq; *puluis seu terra nigra*: quam aliqui *corpus mortuum* vocant. Ita præparata est materia ad elementorum conuersionem.

Hæc circa finem porta prima.
Caput & rostrum corui.
Hora diei naturalis in lapide.
Aq. septies sublimata.
Coagulatio quid.
Aquæ conditiones.
Conuersionis causa.
Nota caloris modum.
Nigredo nostra qualis.

De elementorum conuersione ex Ripleo.

OPeratio *secunda* appellatur ab aliis: Item *ablutio Latonis* per ignem & Azoth: *Imbibitio: separatio* elementorum, & conuersio. Subiectũ & materia passiua est *terra Aethiopica nigra*, vel corpus prima coagulatione factum, dictum aliquib. mortuũ, q. *sibi familiari aqua est resuscitandum.* Nostra materia spermatica in vno vase in seipsa debet conuerti de vna re in aliã calore temperatissimo eam decoquẽte. *Mineralia nutriuntur humido radicali, quod eorum erat principium.* Tunc totum nihil aliud est, quam *sperma, & species cum specie: duo numero*, agens & patiens, &c. quæ conuertuntur calore de vna re in aliam vno in vase vitreo, quousq; natura perducat ea in vnam substantiam ex aqua regeneratã. Dum sperma conceptum crescit, substantia nutritur suo proprio *menstruo, quod aqua solum & terra produxit*, (Nihil refert, etiamsi hæc etiam ad fermentationẽ & nutritionem spectent. Idem fit nunc, & tunc, dispositionib. mutatis) cuius *color proprio affecta est viridis*, vtpote *sanguis nostri leonis viridis, &c.* Hoc nostrum sperma nutritur temperate, quando ipsum conuertitur in feces corporales & fit album, & perfecte siccũ, fixum & coagulatum: vide *portam sextam, circa finem, & septimam.*

Sperma.
Sanguis leonis viridis.

Fit hic *post septem imbibitiones conclusio*, & agitatio in vitro per colores, donec finis sit in elixyre albo, quod dicitur *Leo viridis, magnesia alba, Sulphur album incombustile*, cuius caussa est *sperma metallorum.* Ad candelæ calorem facilè fluit. Non metuit ignem; quipppe cum *nostra congelatio semper in igne stare debeat, & esse ructuosa*, suaque tinctura abundare. In aere non debet in aquam liquescere mere laxum, sed congelare, vt cera, citoque fundi sine flatu follium. Hic finis est operationis in corporibus imperfectis. Plura possent adduci: Sed cum pleraque referantur ad fermentationem, & fermentati nutritionem, quæ ibi dicuntur, huc traduci possunt, accommodata tamen ad præsentis subiecti conditionem. Summa est. *Cape partes aquæ nostræ primæ tres, & vnum de corpore iam coagulato, seu terra Aethiopica:* (Quidam solam aquam assumunt: Sed Ripleus *potum ex aqua & terra* componit) *Fiat offa lactea. Hanc paruis portionibus ordine per septem imbibitiones instilla terræ nigræ iam sitienti, corpore aliquem calorem experta. Minus autem instillatur initio cum parua est moles, quam post, cum est aucta. Fac vt quod instillatum est, combibat fineq; aliquantulum sitire. Deinde plus præbe. Cum septem pondera sua quantitatis, quam ab initio habuit, bibit, & iam non amplius vult bibere (caue ne hydropica fiat materia, nimiumq; diluta) cessa, & clauso Hermetice vitro calorem blandum humidum, seu vapidum adhibe. Huius in humorem agentis vt nigrescet, variis coloribus resplendebit tandemq; coalescet in massam albam, quæ pertinacius adhuc coquenda est, vt intus forisq; fiat candida, & splendens, quæ ad ignem candelæ diffluat vt oleum aereum.*

Proprietates quædam elixyris.
Elixyr non liquescit in aere.
Mistura lactis virginei ad imbibendum terram nigram.
Sublimatio.

Sic terram mutasti in aquã, & ex hac fecisti aerem incombustilem. Est hic sublimatio aliqua. Primum.o. postquam imbibisti, ascensus fit & descensus in vitro, quo repræsentatur sublimatio, & destillatio. Deinde est assatio, qua Elixyr album coagulatum calore aucto plane solidatur vt constans manere possit, sitque sulphur album incombustibile.

Hoc, ſi album lapidem ſimul ſpectas, diuiditur in partes, & vna deſtinatur fermento albo: altera detinetur amplius in igne, donec in ſulphur rubeum, rubeam magneſiam, draconem aur leoneũ rubeum, &c. abierit: Et ſic Rota elementaris verſa eſt tota. Nam finis hic eſt in ignea maſſa, ſeu rubro elixyre.

Rota elementaris

De fermentatione Riplæi.

PRæſtantior hæc eſt pars operis, & veluti medulla. Ideo per hanc fere totum artificium declaratur, & in recapitulatione Riplæus etiam ab hac incipit. Nomina habet varia pro diuerſis reſpectibus. Fermentatio familiariter appellatur ex parabolismo. Sicut enim maſſa frumentacea, ex farina & aqua facta & adhuc dulcis, ſe habet ad fermentum: ita elixyr generale ad ſpecialia metalla, aurum vel argentum, ita tamen, vt vtraque non commiſceantur. Deinde, vt maſſa creſcit mole & virtute in frumentaceis: ita hic noſter lapis, qui euadit admodum ſpirituoſus & efficax. Vocatur & coniunctio, eaque diuerſis rationibus diuerſa. Habemus hic *vnum, duo, tria, quatuor*. In vnitate generica eſt ſimplicitas & vniformitas, quaſiq; circulus & *monas* indiuidua. Nihil n. eſt, niſiq; totũ mercuriale. *Duorum relatio* facit coniunctionem *duplam*, quæ eſt ſulphuris & mercurii: vel maris ac fœminæ, &c. *Reſpectus trium*, vt animæ, corporis, & ſpiritus, quæ ſunt materialia, conſtituit *triplam*: Reſpectus quatuor elemẽtorum, quæ omnia per diſpoſitiones & qualitates ſuas, ſunt in rubeo lapide, *quadruplam*. Eſt & alia cõiunctio *groſſa* dicta, qua corpus cum mercurio recrudeſcit. Riplæus monet, non eſſe plures vna faciendas. A ratione maris & fœminæ eſt ſpermatica permiſtio, *matrimonium & coniugium*. Sed iſtud fit in vitro, quando à ſubiacente fœmina ſpiritus animam vehens eleuatur & ſedit tanquam gallus ſuper gallinam.

Neceſſitas fermentationis.

Hinc & *circulationis* nomen accipit: *& impregnationis, coitus, concubitus, &c.* Dicitur *ſepultura*, quãdo ſub nigritie occultatur, & fit quaſi *cadauer*, quod animam recipit à vento reciprocante. Inde viuificatio, generatiu infantis, & alia. Eſt autem neceſſaria fermentatio. Nihil enim per ſe prodeſt maſſa noſtra & elixyr, niſi miſceatur cum corpore, cumq; tantum genericam rationem & pariter ſe habeat ad omnia metalla: nos autem ſpeciale perfectorum ſemen, & tincturam quæramus, neceſſe eſt coniunctionem, ſeu fermentationem inſtituere: quæ cum ſit *duplex*, vna *elixyris*, altera *medicinæ*: hic de priore ſermo eſt. Efficiens cauſa eſt calor duplex: externus vnus, qui occaſionatus (quia pro occaſionib. & diſpoſitionibus accommodatur) vocatur: Internus alter, etiam efficacior flamma. Appellant *ignem naturæ*. Quatuor ſunt ignium genera, quæ ſcire debes: (Eſt in *porta* 111.) Primus ignis *naturalis* eſt vel naturæ, naturaliter inſitus rei. Nos *tertium menſtruum* autore Riplæo diximus. Ignis *innaturalis* eſt ſecundus, nempe externus occaſionatus balnei, cinerum, &c. Ignis *contra naturam* tertius dicitur, nimirum draco violenter comburens, vt ignis inferni, & excrucians corpora. Quartus ignis *elementalis* vocatur, vt flamma. *Fac ignem in tuo vitro, qui comburat corpora efficacius, quam elementalis.*

Calor occaſionatus.

Ignium genera 4.

Tunc tua ſemina & putreſcent, & germinabunt auxiliante igne ex occaſione nato. *Si cupis tibi bene eſſe, obſigna matricem, & bene nutrias* tuum ſemen calore iugi, & temperato, cumq; iam vas ſteterit *menſes quinque*, ſic vt poſt omnes nubes & eclipſes lumen appareat, tunc ſtatim auge calorem, donec lapis pelluceat *clara claritate*, &c. Elementa miſce tua, & coæqua ſapiẽter, & temperato in calore ſerua, *ante omnia cauens, ne nimio calore*, cum vis putrefactionem, & nigredinem procurare, *in cineres rubicundos redigantur*. Calor ſit balnei calentis vel fimi. Ad hunc apta eſt fornax *athanor*, ſeruans calorem temperatiſſimum, cum quo materia naturaliter putreſcit. *Debet calor & humiditas in perpetuo motu eſſe.* A violento c[illegible] nimio frigore defende vitrum tuum: Moderato vtere igne, vt *nunquam vitreſcat* tua materia. *Calor temperatiſſimus* eſt cauſa colorum, operans & mouens continenter materiam, atque ita hæc alteratur intus, & foris ſubſtantialiter. Noſter lapis per ſiccitatem & calorem digeritur ad album & rubeum perfectum.

Coctio.

Albi elixyris aſpectus.

Caloris gradus in coctione.

Eſt quædam *anima oriens à terra*, vt aer, cum aqua pura, exiſtens inter cœlum & terram, decurrens perpetuo ſuper noſtram quadruplicem naturam (elementares diſpoſitiones) omni ſua virtute perducens eam ad meliorem ſtatum. Hæc *anima aerea eſt ſecretum noſtra philoſophia ignis*: vocatur *noſtrum oleum & aqua noſtra myſtica*. In matrice ſunt ſperma & calor tanquam ſoror & frater, &c. Hæc de efficiente, quam concurrere neceſſe eſt cum perita & prudente artificis gubernatione. *Materialia* ſunt, *elixyr duplex album & rubeum* pro duplici lapide. Vtriq; ſuum fermentum eſt rubeo aurum, albo argentum. *Vinculum* & medium conjectionis eſt ſecunda pars aquæ noſtræ primæ. Sine corpore ſperma non poteſt fieri medicina.

Anima quæ in vitro ex terra exit & reciproce aſcendit & deſcendit. Ignis philoſophia ſecretus

Spermata ſunt duo, maſculum, & fœmineum, quæ eliciuntur ex corporibus & fermentis per aquam mercurialem. Mas & fœmina vnum ſunt genere: vtriuſque coniunctio nihil eſt, quam ſperma, & ſpecies cum ſpecie. Aurum & anima ſunt terra. Terra eſt fermentum aquæ, & aqua terræ. A qua virgine fit coniunctio. Eſt hic *ſanguis leonis viridis, &c.*

Spermata.

Proportio aliquoties aſſignatur. Ne corpus tuum corrumpas, ſint tua corpora ſubtiliter limata cum mercurio: tum *æquali proportione* ſubtiliata: *Vnam ſolis, duo lunæ*, donec hæc omnia tanquam in pulurem redigãtur. Tum fac tuum mercurium: cuius *quatuor* partes Soli: *duas lunæ* iunge. Ita incipias opus: *Tres partes corporis*: *Tres ſpiritus* & pro vnitate ſubſtantiæ ſpiritualis, *vna pars* amplius ſpiritus, quam ſubſtantiæ corporalis. *Bacho ſumſit tres de ſpiritu pro vna parte corporis.* Vtrumque eſt verum. Si etiam aqua tua æqualis fuerit in proportione cum terra calore menſurato, ex his emerget unum germen, ſimul album, & rubeum in pura tinctura, quod in igne perpetuo durabit, donec viuum mortuum reunificet. *Fac itaq; trinitatem vnitatis ſine diſſenſione.*

In 1 parte de calcinatione.

Hæc eſt

Hæc est *certissima optimaq; proportio.* Hæc in calcinatione. In coniunctione: *Mas sol noster, debet habere suæ aquæ partes tres: & illius vxor nouem*, quæ debent ad ipsum esse tres: (vnum ad tria) Tunc par cum pari gaudebit semper habitare. De congelatione: *Ignea nostra aqua acuata vocatur menstrualis, in qua terra nostra soluta est & naturaliter calcinata per congelationem, vt nunquam possint diuidi.* Adhuc tamen non cessa plures congelare aquas in partes *tres aquæ acuatæ cum quarta parte terræ congelatæ*, nec amplius. Hinc substantiæ sic congelatæ adde quartam partem *aquæ crystallinæ*, & fac, vt mutuo copulentur coniugio per congelationem in *medium metallinum, quod splendebit vt ensis bene politus* post nigredinem. Da illi tunc quartam partem nouæ aquæ, &c. q̃ de Imbibitionibus dicta sunt, quartum septem ibi ponit. In fermentatione: *Prius alteres, quam fermentes.* Ad tuum compositum fac *fermenti quartam partem*: quod fermentum tantum est Solis & Lunæ (vna pars ad tres fermentandi Elixyris) Sunt n. corporum *fermenta duo.* Est & *tertium secretissimum*, nempe *prima terra cum sua aqua viridi*, &c. (Fermentationem habet corporalem vnam, alteram spiritualem. Fermentum spirituale est oleum liquidum & gumma: vide circa *finem libri de mercurio.*) In recapitulatione: *Incipe in occidente, vbi ros rubeus* & coniunx alba fiunt vnum desponsati Spiritu vitæ, *terra & aqua aqualiter proportionata. Vna terræ pro tribus spiritus* est etiam bona proportio, quæ est *Spiritus Duodecim*, pro *quatuor* partibus *terræ* siue corporis. *Tres partes fœminæ, & vnam viri* debes accipere: Et *quo minus fuerit de spiritu in hac desponsatione: eo citius tuam calcinationem absolues.* Hæc de proportione; vbi vides, fere probari proportionem sesquitertiam; quæ est trium ad nouem, vel quatuor ad XII. seu vnius ad tria. Modus coniunctionis: *Medicinam tuam seu elixyr debes aqua mercuriali perfundere, vt fluat cera modo in calore, quod est figere terram cum aqua: Deinde proiice super solem vel Lunam amalgamatam. Post coque continue clauso vitro.* Hæc in porta IX. *de fermentatione.* Loquitur autem de ea, quæ proiectionem antecedit. Reprehendit eos, qui *aurum & argentum soluunt in claram aquam.* Quidam amalgama auri vel argenti bis aut ter sublimarunt simul. Repudiat & hos. Quidam amalgamant corpora cum mercurio & super pultem proiiciunt medicinas: Sed reiiciuntur, quia non putrefaciunt, nec alterant suum fermentum.

Fermentum spirituale est medicina nostra, quæ ros dicitur, aqua viridis saluatur, &c. Vera fermentatio est anima cum corpore incorporatio restaurans ei naturalem odorem, gustum, & calorem, &c. Vide portam nonam.

Coniunctionis modus.

Quocirca amalgamari quidem aurum mercurio potest, vti & argentum; sed & elixyr soluendum est aquæ nostræ partibus tribus, totumque continendum & decoquendum per Elementorum & colorum successiones in vitro clauso (Quidam elixyris tres aut quatuor partes in triplo aquæ soluunt; vt si vnciæ tres essent vel quatuor, addunt aquæ mercurialis primæ vncias IX. aut XII. Deinde auri vnciam vnam amalgamant cum mercurio, vel aqua mercuriali & coniuncta, commistaque in vitro suo clauso decoquunt) Processum & modum decoctionis ita describit Riplæus: *Principio accipe nostros lapides, & sepelias vnumquemque in sepulcro alterius* (caue tamen, ne album & rubeum misceas. In vna eadem Stufa sicca potes vtrumque decoquere) *æquabiliq; inter se coniugas connubio* (Hoc est explicatiuum seu declaratiuum præcedentis) *vt simul concumbant sex hebdomadas. Tum fouant suum semen naturale: Conceptum nutriant & conseruent toto illo tempore à fundo sui sepulcri non surgentes. Conceptionis tempus leni calore expectes* (non est idem tempus coniunctionis, coitus & conceptionis) *Nigredo sese ostendens significabit tibi, quando morientur.* (Mirum coniuges in lecto geniali mori) *Nam simul, vt pix liquida eo tempore turgescent, & ebullient, subsident, & putrescent. Splendentes colores ibi* (post nigredinem) *apparebunt instar iridis. Tunc aqua incipiet omnino desiccari.* Nam in corporib. humidis calor temperate agẽs, nigredinem gignit, primum omnium coniunctionis naturalis certum iudicium, & veræ putrefactionis. Hinc in albedine *lucem Paradisi acquires.* Declaratur diluuio Nohæ, quasi aquæ durent 150. dies. Inde post 30 *carbunculi rubedo* sequetur, quod est nostrum *Adrop, plumbum rubeum, vzifur seu sulphur rubrũ.* Ita lapis dicitur purgatus in purgatorio transisse in *lucem Elysij ꝑps. &c.* Quia vero putrefactio tarde ꝓcedit, admonet Riplæus, aliquando humidam materiam, & vicissim siccam esse posse, vt *arbor nostra quandoq; sole comburatur, & eum cum aqua statim post refrigeretur*, quo citius putrescat.

Processus decoctionis in coniunctione seu fermentatione.

Nigredo signum mortis, putredinis, solutionis & coniunctionis. Item.

Esse nunc in humido calore: nunc rursus in sicco: nunc in magno calore, nunc in frigore, efficiet, vt cito admodum putrefiat aurum. (Verum hæc peritum artificem requirunt) In putrefactione cum calore suo ne sis velocior. Aquam ex terra extrahas, & fac, vt anima (seminale principium, tinctura & vis fermenti) cum ea ascendat. Tum rursus in terram eandem deprime (per se delabitur. Nam ascendit in cœlum, iterumque descendit in terram, & portatur anima in ventre venti, seu halitus resoluti per calorem internum & externum, qui iterum frigore cogitur, & nebulæ specie refectitur super terram) vt illa toties descendant, quoties ascendunt, absque violento calore aut subito frigore, moderato sic igne, vt materia non vitrescat.

Adrop. plũb. rubeum: sulphur rubeũ:

Vt citius putrescat.

Hæc in porta quinta. Alibi ita: Nostra congelatio talis est, vt in aere concrescat, nec soluatur in aquam deliquio (sicut sales in vapido aere liquescunt) *neque etiam est lapidea: sed fluit, vt cera, & permanet* (in igni durat.) *Apparet in similitudine perlarum, cum materia facta est candida. Tunc spiritus cum corporibus congelascunt. Fac vt illa se mutuo amplectantur, & osculentur, & sursum, deorsumq; volutando ludant: & quando linteamina erunt fœdata, fœmina abluere teneatur, &c.* (quæ item habentur in 5. *porta*, vbi agit de putrefactione durante 90. dies; & possunt accipi de imbibitione quoq;, quæ est ablutio Latonis,) *Lege portam sextam de anima aerea, seu secreto nostro igne, oleo, aqua mystica, quæ & noster spiritus, mercurius philosophorum, &c.* quæ non exit sola, sed per aquam educitur, & introducitur, vtpote ab ea inseparabilis. Nam *aqua nostra ab aqua ex auro resoluta non discedit*: (per aquam nostram aurum sic soluitur, vt totum in eius naturam abeat, sicut nix aqua calida soluta,) Aqua sola (mercurialis) potest aquam nostram mouere actiue, & passiue, qui motus caussat mortem simul & vitam, &c.

Ascensus, descensus in eodem vitro clauso.

Amplexatio: osculatio.

Si quid nigredinis restet & macularum, id collisione tollitur.

Anima nostra & ignis

Vera fermentatio est anima cum corpore incorporatio restaurans ei naturalẽ odorem, colorẽ, & saporẽ, &c. Corpus docet spiritũ ignem pati, & spiritus corpus ingredi, &c. (q̃ in de ꝑparatione ad ingressum sonant

Fermentatio vera.

in porta

Matrix. supra pag. 9.) Matrix debet esse clausa *per menses quinq;*, donec nubes, eclipsesque transierint & lapis clarè pelluceat. Tunc aperire potes. Summa est: *Non potes fermentare antequam alteraueris, seu materiam fermentandam per conuersionem elementorum præparaueris. Tunc in rubeo lapide aurum calcinatum per mercurium pari aqua nostra misce: Et adde elixyr rubeum solutum aqua tripla, atque ita mistura impone ad coquendum in vitro rotundo Hermetice clauso. Argento addetur paulo plus aqua ignea, quia eius motus est ignauior. Vitrum taceat in tamen athanorū super tripoda in medio aeris, ita, vt calor siccus vndiquaque per latera, & non directè ab imo ascendat, quod in acedia fieri potest, aut per candelas. Vtimur quidem etiam igne flammeo: sed non ita, vt tangat vitrum Ideo est ignis duplex, naturalis scilicet, qui metallo perfecto est insitus, & postea draconis: ille nostra aqua, qua corpus perfectum intimus soluit, & quicquid soluit etiam consumit, atque adeo deuorat suam caudam. Ignis occasionatus forìs adhibetur, & dicitur Bernhardo vaporosus. Hic debet initio esse valde temperatus, vt putrefactio peragatur, cum solutione, & coagulatione,*

Draco vorãs suum caudã

Omnino qui progressus de colore in colorem, de solutione in congelationem fuerunt in imbibitione, ii sunt etiam hic, nisi quod ibi censeantur extitisse accidentaliter, hic essentialiter, & vere. Ideo & hic potius appellatur rostrum vel caput corui, iris, cauda pauonis, cignus, phœnix, draco caudam deuorans, mors, vita, eclipsis solis, mercurius philosophorum & alia. Hic *occidens* dicitur, cū putredinis nigredine incipiunt omnia obscurari: *media nox* est crassa nigredo: ab hac paulatim fit digressio versus *ortum*, cum apparere incipit albedo, quæ cum clara est in rubro opere, *clarum diem* significat, donec perueniat ad *meridiem* vbi sol igneus est, & ignea rubedo. Ita *autumnus, hyems, ver, & æstas* applicantur. In albo vero opere finis est in claro die, & vere. Lapidem vtrumque hac arte concinnatum vocant *infantem natum*, cui debeatur nutritio & augmentum.

De Nutritione.

NOmina huius sunt *cibatio, imbibitio secunda, augmentatio, fixatio, exaltatio, &c.* Pro variis n. considerationibus nomina mutantur. De cibatione habes *porta septima*, vbi definitur, quod sit *nutritio nostra materia sicca lacte & cibo vtrisque moderate datis, donec fiat medicina perfecta ordinis tertii apud Gebrum.*

Cibatio. Nunquam dandum tantum est, vt suffocetur. Vide *supra*, quæ de imbibitione sunt annotata. Omnino enim vnus modus est: licet tempus breuius. Efficiens causa est calor & industria magistri, quamuis opus mulierum, & lusus puerorum in fermentatione, & nutritione appellari soleat. Materia duplex est: Nutrimentum, & res nutrienda. Nutrimento continetur cibus & potus: Vterque proprius suo lapidi. In lapide rubeo cibus est *pars eius tertia, qua miscetur triplo potus*, nempe argenti viui mundati. Ita fit *sanguis Leonis rubei*, vel draconis, aut hominis rufi, &c. Istis enim & aliis nonnullis nominibus symbolice appellatur.

Cibus potus. In lapide albo cibus item est pars eius tertia mista cum aquæ nostræ partibus tribus, qui est potus (quidam etiam argentum viuum capiunt.) Inde vocatur *lac virginis, aut sanguis leonis viridis*.

Sanguis draconis. Res nutrienda est lapis vterq;. qui infans nominatur, cuius cibus alias est lac maternum naturaliter, donec cōcoquere etiam lac bestiale, vel alienum possit, & cibum solidum. Modus nutritionis est, vt in imbibitione. *Septem vicibus destinatur cibus & potus.* Sed vtere iudicio tuo, pro vt videbis materiam desiderare, & recipere, cauendo submersionem. Si vnum pondus fuit infantis, septem decernuntur cibi, quæ solerter potes instillare. Interim vitrum sic occlusum est, vt celerari queat. Debet & mitissimo in calore esse: quanquam ante pastum sinamus aliquādiu esurire, vt cibus occurrat eo gratior. Cum omnis cibus datus est, concoctioni & assimilationi studendum. Ideo tunc claude ventriculum seu vitrum Hermetice, & calore moderato elementa conuerte. Hic habebis *circulationem*. Nā in rubeo lapide ignis redit in terram, ex qua aqua per imbibitionem & solutionem nascitur: hæc in aereum statum eleuatur, tandemq; rursus in igneū cœlestem. In albo vero, terra fit aqua, iterumque aer, sed decuplo nobilior. Vtuntur hic etiam similitudine viuificationis: sed quæ rectius ponitur in prima imbibitione, & fermentationis actu.

Ex Riplæo huc referri possunt, quæ de cibatione habentur; item sententiæ sequentes: *Cum iam vas steterit menses quinque sic, vt post omnes nubes & Eclipses lumen appareat, tunc statim calorem auge, donec clara tum pelluceat claritate lapis.* Tum demum poteris statim aperire vas, & enutrire prolem, quæ iam tibi nata est, lacte & cibo semper magis, & magis. Tunc enim humiditas & siccitas sic sunt temperata, vt terra impressionem acceperit ab aqua, quæ nunquam deinceps à se mutuo possunt separari, &c. Vide & reliqua *in 4. porta de coniunctione, in lib. de mercurio.* (a) Multa sunt lactis genera, lac virginis (aqua benedicta, aqua vitæ, &c. quæ nomina non semper habet, sed suo loco) mulieris, hominis. Etenim cum primum in vnum coniunguntur, factaque fœmina grauida fuerit ex conceptu: tum infans lacte nutriri debet. Est autem id *lac non virginis, sed hominis* & mulieris, quo semper nutriendus erit, quousque robustior factus fortiori, & pleniori cibo educari possit, &c. Intellige, quod aqua prima est aqua, quam Deus fecit de natura, estque causa generationis. Cum vero post coniunctionem ex matrimonio: generant *aquam vitæ, & lac philosophorum*, cum quo, siue cum quibus augmentabis, & cibabis lapidem tuum in perpetuum. (Lac virginis dicitur ante matrimonium aqua nostra, seu spiritus: qū vero post coniunctionem in ipso vitro fit ascensio, descensio, & irrigatio, &c. non amplius lac virginis, sed *mulieris vocatur*, quanquam alias nutritionem in vitro nō ponant. Ita cum lapis iam factus est, nutritur singulariter, & tunc lac ex aqua nostra & proprio corpore est confectum, diciturq; *lac hominis* à Riplæo: sed alii ēt lac virginis appellant, quia lapis noster manet virgo ante partum, in partu, post partum) *in porta sexta*: Tempore naturalis processus (per calorem de statu in statum) dum sperma cōceptum crescit, substantia nutritur suo *proprio menstruo, quod aqua solum & terra produxit cuius color est viridis* proprio aspectu, quod est *sanguis nostri leonis viridis*.

Domina venus veritatē huius tibi poterit aperire, si eā ab initio consiliariam aduoces, *quod secretum abs-*

ium absconditum est à Philosophis summis & imis, &c. (Vide quid velit. Num mercurium ex venere viridicantem, quo sit facienda nutritio? Difficile est diuinare id quod latet omnes.)

Quando fecisti *imbibitiones septem,* tunc iterum debes rotam circumuoluere, & putrefacere omnem illam materiam sine additione, primo *nigredinem* spectans: tunc in *albedinem* congela totum, ac post *in rubedinem per meridiem* ascende. Sic *aqua tua diuisa est in partes duas:* cum *prima* corpora putrificantur: *secunda* pars imbibitionibus destinatur, cum qua postea materia denigratur, statimque super leni igne albificatur, vocaturque *Sol cœlestis fulgoris.* Reduc eum ad rubedinem. Finis: *Fusio ceræ, vt ceræ.* Quocirca cum imbibitio & conuersio elementorum peracta est, *explorare debes medicinam,* super laminam cerea candente. Si vt cera fluit, & intrat sine fumo, iusta est: si fumat, mollior est, debetque amplius coqui: si non fluit, durior & siccior est, quàm oportebat. Ideo denuo imbibitur, donec respondeat quæsito. Hîc facta simul est *exaltatio*, quæ parum differt à sublimatione Riplæi. Quidam tamen iam cibatam medicinam iterum soluunt mercurio loto, & coagulant, vt hac sublimetur. Riplæus meminit *fermentationis spiritualis dominantis super mille,* cum corporalis dominetur tantum super centum. Et *prima* est elixyris per corpora: *secunda* medicinæ per spiritus: & *fermentum spirituale est oleum,* seu gummi liquidum. Verum multæ fermentationes possunt fingi, atque adeo dici spiritualis fermentatio illa, quæ fiebat in nutritione: Item exaltatoria repetitio conuersionis elementorum: Et quæ proximè antecedit proiectionem, in qua medicinæ ingressus conciliatur, quam & proiectionem vocant, de qua *infra.* Item multiplicatio &c. *Sol cœlestis.* *Examen Medicinæ; incerati.* *Exaltatio de qua porta X.* *Fermentatio spiritualis.*

(a) *In lib. de Mercur. Cibus eorum est de lapidibus aereis: potus extrahitur ex duobus corporibus perfectis Sole & Luna. Potus qui ex Sole extrahitur, vocatur aurum potabile: qui ex Luna, dicitur lac virginis. Aurum est elixyr fermentatum rubeum: Luna est album. Extractio fit per aquam mercurialem.*

De Multiplicatione ex Riplæo.

AD hanc via est apud Riplæum *per portam vndecimam.* Dicitur *augmentatio vera elixyris, in quali & quanto,* colore, odore, virtute. Vnde agnoscemus, esse *fermentationem quandam spiritualem,* vt describitur *in lib. de Mercurio.* Quid augmentatur multiplicando? *Medicina,* quæ iam super 1000. vel 10000. cadere poterat. Vnde vocatur *multiplicatio?* Quia cum paruam haberes quantitatem, vt cochlear vnum, potest per repetitam fermentationem, & imbibitionem augeri in magnam copiam: Et hæc vicissim multiplicari in infinitum. Deinde cum generatio sit differens, & quædam sint vnipara, *medicina nostra fit multipara,* adeò, vt vnum granum tandem super millies millia & ducenties millia cadere possit, licet ad eam subtilitatem rarò adducatur. Quæ est causa huius multiplicationis? *Vis ignea.* Est enim ignis, qui excitatus nunquam moritur: *Ex vna scintilla ignis potest fieri immensus.* Efficiens causa ignis internus & externus est. Breui vero omnino tempore operatio peragitur, quia ignis internus est validus, & actuatur paruo calore externo. *Materiæ* sunt *duæ: Vna,* subiectum multiplicandum, estque medicina iam 1000. vel plures partes transmutare potens: siue rubea sit, siue alba. Nam multiplicatio conuenit vtrique lapidi. *Altera* est, per quam fit: & est duplex: Argentum viuum lotum, quo fit solutio. Nam aqua prima non indigemus, quia medicina nostra liquescens in aquam argentum viuum in eandem mutat, cum sint aquæ familiares, sitque perinde, ac si aqua forti solueres argentum, vel aurum aut aliud metallum mercuriali aqua, quæ fit ex sublimato. Facit enim mercurium aqua mercurialis. Deinde est fermentum: vt sic fermentatio & imbibitio repetitæ augeant nostram medicinam. *In multiplicatione posse adhiberi etiam hydrargyrum.*

Modus: Riplæus ait: *Vna via est, si dissoluas nostrum puluerem siccum, faciasq; dissolutorum frequentem congelationem. Inde fit augmentatio in virtute.* (Non in quantitate. Quia medicina calore per se soluitur, nigrescit, albescit, rubescit atque ita coagulatur) *Secunda via simul est in bonitate & quantitate per iteratam fermentationem,* vt *in cap. de fermentatione, & cibatione* dictum, quæ multiplicatio fit cum Mercurio. Quod si velis vnà soluere, atque etiam fermentare, augebitur iam in quantitate, quam in virtute: quo modo si fermentas, in vitro crescet in modum ARBORIS, quæ dicitur HERMETIS, cuius vnum granum proiici potest super mille, si modo sapienter facias proiectionem. *Multiplica semper magis ac magis in tuo vitro, enutriens illum mercurio.* (Multiplicatio fit virtutis, cum absque additamento repetitur solutio & coagulatio, in quibus fit simul conuersio elementorum & successus colorum in vitro clauso. Quando vero corpus simul crescere volumus, *duæ rotæ sunt seruandæ: vna fermentationis, altera nutritionis.* Amalgama aurum vel argentum mercurio, & solue medicinam tuam argento viuo iuxta proportionem quatuor ad XII. Vide, vt soluas tam leui calore, vt frigus censeri debeat. Nam si calor maior est, argentum viuum non superat, sed superatur. Debet autem dominari humiditas. Quocirca, quàm valida sit tua medicina, vide. Quæ in calore forti mutare mille partes poterat, iam autem non debet mutare sed mutari, vide, quo modo proportionem inuenias. Solutiones coniunctæ imponuntur, vt in fermentatione, celeriterque omnia signa succedunt, præsertim si aqua est minor. Cum iterum facta est medicina rubea, vel alba, imbibe seu nutri eam, vt *supra.* Hæc est multiplicatio, quæ repeti sæpius potest vsque in infinitum. Est & multiplicatio in proiectione super proprium corpus, de qua *in sequentibus.* Enutriri debet lapis mercurio. Sed de hoc in recapitulatione occurrent plura. *Duplex multiplicatio.* *Arbor Hermetis.*

De Proiectione ex Ripleo.

NOmen Proiectionis hæc operatio habet inde, quia parata iam medicina *iniicitur* aut spargitur in argentum viuum feruefactum in chartula, vel cera rubra: vel in metallum liquatum, eodemsve mittitur per modum iniectionis. Proiectionem facit artifex, & ad eam habet instrumenta sua, *catinos, focum, folles, prunas flagrantes, ceram, canalem, boracem*. Materia est medicina transmutans alba, vel rubea, eaque prius explorata esse debet primum, *num fluat*, vt cera sine fumo: deinde *num ingrediatur*, & tingat constanter secundum examina auri vel argenti pro genere medicinæ: præterea *quantum tingat*. Non enim omnes pariter sunt efficaces, licet elaborentur ad scopum 100. 1000. 10000. &c. Ideo *supra* in inceratione post exaltationem explorationis modum & argumenta posuimus. Ripleus *porta 12.* ait: *In proiectione probabitur, si tinctura sit vera & constans*: qui est vnus proiectionis vsus. Probabis eum pauca quantitate tuæ medicinæ: 1. num metallo aut hydrargyro *tanquam pix adhæreat*. 2. num proiecta *tingat* ita, vt tinctum sustineat omnem ignem debitum album scilicet ignem argenti, rubeum auri. 3. *Num intret*, & largissime se spargat. *Forma* & modus *ante* dictus est. *Finis* in aurum vel argentum, aut medicinam tendit. Itaque exploratoriæ proiectioni adduntur duo vsus præstantiores, vt faciat *medicinam vel metallum*. Proiectio faciens medicinam pro ingressu notatur, cum inquit: *Tinctura super metallum impurum proiecta euanescit* propter corruptionem, vnde fiunt corpora fragilia, fusca, nigra. *Proiice ergo medicinam super fermentum seu super aurum, si est rubra: super argentum, si est alba.* Hinc fiet corpus fragile *vt vitrum*. Hæc est *proiectio ingressiua*. Deinde *proiice illam fragilem substantiam super corpora mundata, & valde pura*, statimque videbis, curiose coloratam tincturam, quæ sustinebit omnes probas. Hæc de his. In probatoria proiectione monet, *vt experiamur vim medicinæ proiectionibus tribus, quatuor, quinque, donec videamus, quod non amplius tantum tingat, quantum prius.* Si prima tinctura est altior iusto, in secunda sume plus corporis, & sic deinceps: Plerumque autem prima proiectio super argentum viuum tam fortis est, vt inde non fiat metallum, sed medicina similiter tingens. Ideo hanc cape, & vicissim proiice super argentum viuum (in quo res melius succedit) si vides in metallum abiisse, bene est: si nondum est metallum, adhuc erit medicina, quam capere porro, quantum comprehendere queat. In igne contine tuum vitrum & multiplica medicinam tuam magis magisque, ne alioqui quæras id, quod tecum habere potes.

Examina & argumenta bonæ medicinæ.

Prima proiectio super corpus proprium

Proiectio 2. super imperfecta.

Ad sciendum quantum tingat.

De medicina in oleum & aurum potabile vertenda.

Inceratio.

IN *oleosam consistentiam facile vertitur per incerationem*, seu imbibitionem, vbi aqua nostra prima adhibetur. Fit ex calce nostra viua alba, vel rubea. *Vide*, inquit Ripleus in præfatione, *vt intelligas tuas aquas menstruales*, (*mineralem*, quæ est prima nostra: *vegetabilem*, quæ fit ex terra nostra & aqua prima in imbibitione, vel et ex lapide & medicina in nutritionibus: vnde dicitur à Lullio Exuberatio, seu emulsio nutritiua. *Tertium menstruum* est animale mysticum in vitro, vbi est ignis naturæ i aliàs *Lac hominis*, quo infans noster nutritur, constans parte aliqua lapidis & argento viuo) & iam facta calcinatione (cum coagulatio facta est, & terra seu puluis quasi ea calcinatione, aut cinefactione euasit) augeas, non diminuas humidum radicale, (per imbibitiones scilicet & cibationes inceratiuas) donec tua massa frequenti subtiliatione leuiter fluat, vt cera super metallum (æs candefactum, argentum, ferrum, &c.) Tum *solue illam cum tuo vegetabili menstruo* (nutritiua aqua, quæ fit ex parte vna lapidis, & tribus aquæ nostræ) donec habeas inde OLEVM *coloris lucidi*: Et sic visibile est menstruum illud. Ex hoc *oleum* extrahitur *coloris aurei*, vel similis, scilicet ex *rubeo nostro subtiliato plumbo*, id est, lapide rubeo, qui ex fermentatione prodiit. Raimundus ex eo fecit *aurum potabile circulando ipsum & menstruum vegetabile* (de quo ante) *vt fiat lapis cœlestis adeo ignea natura, vt proiectus super argentum viuum crudum, in ictu oculi id occidat, & mutet, vt tingat stabili tinctura* (ex argento viuo medicinam faciat, quæ proiecta metallum efficit) omnia corpora in Solem vel Lunam perfectè. *Aurum potabile fiat ex nostra tinctura*, non ex auro calcinato: seu *ex nostra basi, quæ extrahitur cum menstruo circulato*. Antequam autem aurum dissoluatur, subtiliatio debet fieri. In tertia porta *oleum* producit *ex petra dura*, quod vocatur *incombustibile*, nempe per nutritionem inceratiuam, de qua *supra*. In recapitulatione inquit: *Dissolue cautè tuam basim*: (medicinam multiplicabilem) *& conuerte illam in perfectum oleum*: quod circulatione fieri debet iuxta nostrum propositum. (a) Hæc olea figent crudum mercurium, vt sint Sol vel Luna perfecta. Est *basiliscus* Raimundi, vt habetur in proœmio. In lib. de Mercurio: *Quando lapis noster completus est in suo proprio genere, erit durus qui non facile soluetur. Veruntamen si vxorem suam ei addideris, soluitur in oleum incombustile Philosophorum.* Debet etiam ad flammam facile liquari. Ideo ista de incerato lapide accipiuntur. *Album quoque in oleum soluunt pro cerebri morbis.* Spiritu vini, seu quinta essentia extrahunt tincturam alii. Alii puluerem immittunt, & vel integrum, vel solutum bibunt. Idem fit vino & aliis liquoribus. *Vniuersale* ad omnes morbos esse prædicatur, adeò vt *Lullius sumto quasi reuixerit*. Videntur primi *aurum potabile* dixisse, *quia noster infans e potatur*: sed posteriores ad hominum medicinam transtulerunt.

Exuberatio nutritiua.

Oleum nostrum.

Proiectio super argentum viuum.

Aurum potabile, quod aliàs etiam nutritiuus nostra humor.

Oleum lapidis.

Aurum potabile secretum.

(a) *In lib. secreti maximi: Si illa volueris multiplicare cum fermento ex quo fuerunt ab initio, totum vertetur in medicinam puram, cape ℥ j pulueris aurifici, proiice super ℥ x. cuiuscunque metalli. Fiet aurum purum. Super hoc iterum proiice ℥ j. & erit medicina. Repete hoc toties, denuo fluet vt oleum, quod est oleum auri.*

Recapitu-

Recapitulatio seu Epitome totius magisterii Riplæi.

QVI intellexit hactenus traditorum ordinem, qui & naturæ est & artis, facilè assequetur anacephalæosin Riplæi: *Nostra materia nec fingitur, nec pingitur: Est res natura, & naturaliter mouetur, agitq; & patitur.* Habet potentiam naturalem, quæ actu quodam externo, & applicatione dispositi familiaris, sicut aqua regia iniecto auro, aut oleum Tartari affuso spiritu salis ammoniaci, excitatur: Nihil aliud est, quam argentum viuum minerale primum argento viuo, pòst auro familiarissimum. Ex eo elicienda est quinta essentia per media mineralia, seu sales detergentes. Hæc alteratur ante fermentationem, & per quartam elementorum rotam in rubeo opere vertitur. Deinde fermentatur in coniunctione matrimoniali, nutritur, exaltatur, multiplicatur, proiicitur super argentum viuum, & imperfecta, etiam stibium & marcasithas mercurio abundantes. Fit aurum aut argentum pro natura fermenti: Et quidem non *sophisticum*, sed verum, constans omni auri examine, & argenti: neque etiam *parabolicum*, in quod *Dorneus*, *Suchten* & alii opus philosophicum malè ex sua impotentia interpretando transmutant: sed *plane naturale, tametsi opera artis accesserit.* Non miscet artifex elementa, vt *Clauæus* voluit. Iam enim sunt per naturam commista: sed in mercurio nostro eorum dispositiones & signa producit, atque adeo coquendo & maturando perficit: Genus ad speciem certam alligat, & tandem aurificam, vel argentificam in communi materia metallorum, aut imperfectis medicinam Dei benedictione reportat. Ista est ars tota ordine vero naturæ & artis, (ars enim sequitur naturam, neque quicquam sine ea operatur) comprehensa. Riplæus autem totam quidem artem habet in sua Epitome, sed *transmutatione* cryptica ab indignorum inuasione munitam. Qui vis cum fructu in ea versari, *incipe à posterioribus, eisq; coniunge prima*: finem habebis post medium.

Memento, (inquit) hominem esse nobilissimam creaturam in compositione terrea, quam vnquam Deus creauit.] De materia disserit sub typo hominis, qui frequens est in nostri magisterii declaratione. *Minor mundus* κατ' ἐξοχὴν Homo dicitur, in quo cœlestium & elementarium quasi compendium est. Ad similitudinem maioris mundi Hermes scripsit etiam lapidem nostrum fieri, quin & nasci ex duobus seminibus sicut homo. Accipe ergo secundum hanc analogiam *Creaturam Dei quandam perfectissimam*, quæ sic possit naturaliter perfici, vt hominem videmus. Non angelicam aut aliam incorpoream sumere iuberis, neque etiam corpoream simplicem & impatibilem; sed compositione terrea constantem. Ea vero non est alia, quam mineralis. Licet enim animalia quoque & plantæ ex terra sint procreata: *mineralis tamen* præ illis *accipienda est*, quippe quæ sit ex prædominio terrea. *Supra in portis* iussi sumus salia, sulphura & media mineralia cum aquis corrodendi vim habentibus cauere: quia *in genere metallico tantum sit nostrum totum opus.* Cum vero in metallis inueniamus argentum viuum, & sulphur cum specie salina, vitriolo, halonitro &c. habeamus etiam *Semimetalla*, & duplicem metallorum classem, adhuc quæritur, quo se vertere debeat discipulus? Doceant te aliorum errores qui frustrà soluerunt metalla, & temerè perfectionem quæsiuerunt in eo, in quo non est. *Magnesiam, æs, plumbum*, nominant quidem, sed symbolicè & parabolicè. In fine est principium, Non sophisticum vel æquiuocum aurum vis facere. *Abstine ergo tincturis sophisticis. Veri & naturalis auri principia sunt argentum viuum tanquam materia: & sulphur auri speciem conferens.* Hæc duo sunt respicienda: & quoniam per modum perfectionis & maturationis procedendum est, *auri prima materia est inuenienda. Nam natura est ex imperfecto disposita ad perfectionem.* Id in primam materiam nulla alia vi perduces, nisi per communem metallis omnibus materiam, quæ etiam ideo inuestiganda est, quia omnibus metallis simul consulium cupimus, ita vt nostra medicina familiaris sit omnibus, & in omnia potentiam habeat. Iam nosti omnibus metallis argentum viuum, tanquam materiale principium esse cognatum, nec vllam dari rem in vniuersa natura similiter erga metalla affectam. Veruntamen quia id in natura passum est aliquid, vnde imperfectum, crudumque ceu rude est, nec potest penetrare in interiora metallorum, nec adhærere illis indiuulse, multo minus ea penitus resoluere propter terrestreitatem sordidam, sulphur immundum, combustile, & humiditatem ignauam; indiget præparatione, vt voti fias compos.

In eo (inquit Riplæus) est quatuor elementarii proportionatorum per naturam NEVTRALIS MERCVRIALITAS.] Tu non debes miscere ex elementis. Iam enim per Dei creationem mistio est facta, & quidem ita, vt elementa coierint certa proportione, quam solus omnipotens, & omniscius artifex potest procurare. Nos laboramus in inuestigando, & multa verba facimus de exacta terræ cum aqua in argento viuo commixtione, quam etiam in auro ponimus: sed ponimus tantum. Quidam etiam scrutando cognouerunt, quod *argentum viuum sit aurum inuersum, & aurum argentum viuum inuersum.* Nam aurum calidum siccum igneumque deprehendunt, cum argentum viuum tactu sit frigidum humidum, sed quod in recessu item sit igneum, sicut aurum, intus aqueum, materiis vtrobique symbolo tanto conuenientibus, vt nihil sit familiarius. Verum etiamsi hæc intelligamus, & experientia comprobemus, tamen non possumus vlla arte vel ingenio similem compositionem & crasin efficere. Per naturam proportionata sunt principia, non per artem humanam. *Forma*, quæ inde exurgit, Platonicè & Hermeticè dicitur *Mercurialitas*, quasi dicas rationem, qua quid est mercurius, sicut Platonici Ideas suas nominant, *Sanguineitas, menteitas, aureitas, hydrargyreitas &c.* Ea vero *neutralis* est, hoc est, habet se ad omnia metalla æqualiter, inclinans ad omnia, dispositaque ad omnia: quæ est potentia communis ad omnes formas metallorum suscipiendas. Natura quidem

Apocalypsis Hermetica artificis Riplæi.

Mercurialitas neutralis.

dem, quando agens principium accommodat, instituit optimum, & ad id tendit, quod in quolibet genere est præstabilissimum: sed materia per se indifferens est: cumque ars etiam ad optimum contendat, eandem materiam, idemque agens principium adhibere debet. Vbi iam est illa mercurialitas neutralis, quàm in generico, seu communi omnibus metallis mercurio? Altius non debes cogitationes extendere. Neq; enim excedis genus metallicum. Qui ergo garriũt de salibus omnium rerum, quod extracti possint liquescere, & in mercurium conuerti, circumducunt imperitos verbis, vt & illi, qui suam materiam adeo faciunt generalem, vt *in omni re inueniri dicant*, quod vt verum est comparatione, & generalissimo complexu: ita determinatè non est verum. Neque enim mercurialitas determinata mineralis in vllo est alio, quam essentiali mercurio. Nota in voce *mercurialitas* sensum Hermeticum. Mercurius est planeta cœlestis naturæ neutralis. Symbolicus ergo mercurius item debet esse cœlestis, vt sit harmonica concordantia inter argentum viuum nostrum, & Planetam cœlestem. Consequens est, *non totum corpus argenti viui esse mercurium nostrum materialem, sed eius essentiã cœlestem* per modos extractionum ex elementari, seu minerali extractam. Elementare corpus quasi capsa est, & matrix, in qua concepta & generata est essentia cœlestis, sicut ea de re loquuntur quidam Hermetici, cum Platonicis, & Aristotelicis ferè eadem dicentes. Cœlum enim volunt esse agens vniuersale, cuius distinctæ stellæ operationes habeant in inferioribus distinctas, & mercurius faciat argentum viuum in sua matrice ex semine disposito, Sol aurum, Luna argentum, Mars ferrum, æs Venus, Iupiter stannum, Saturnus plumbum, sed nobis satis est creatoris potentia, & digestio prima.

Non totum argentum viuum esse materiam, sed essentiam eius cœlestem.

An singuli Planetæ singula efficiant metalla.

Quæ omnino nihil constat.] Expono vel de nullo nostro labore in prima generatione, quando solius naturæ à Deo institutæ & promotæ opus est: vel de vili pretio, quod licet ab aliquibus ematur materia, tamen respectu commodi futuri, nihil sit: imo vel gratis haberi possit, vti & natura ipsa cõfert gratis. *Producitur arte ex sua minera.*] Quam natura præbet materia assumitur ab artifice, & elaboratur iuxta præscriptum artis. *Minera* dicitur minerale argentum viuum, quod est matrix argenti viui nostri. Aliàs minera etiam locum naturæ, in quo metallum, aut fossile aliquod nascitur, significat. Sanè est aliqua ars argenti viui, ex sua vena excoquendi, dé qua apud Agricolam, Dioscoridem, Plinium, & alios. Verum de ea arte hîc non loquitur Riplæus. Magister Hermeticus non cogitur ista arte operari, cum venale inueniunt argentum viuum Istricum Hydriæ montis, Vngaricum, Hispanicum, Indicum in Emporiis. Eligere saltem optimè temperatum, idque indiciis suis comprobare debet, vt *alibi* dictum. Quod si respicis homogeneam materiam, quæ ex perfectis metallis concurrit, minera nostra etiam est aurum & argentum: Est elixyr. Artem descriptam habes in 12. *portis*. Vide præfationem, portam primam & tertiam, vbi de materia prima, & aqua nostra habentur præclara.

Minera.

Nam nostra metalla nihil aliud sunt, quam nostra dua minera nostri Solis & Lunæ.] Audis artem nostram esse circa metalla, sed non exclusa prima metallorum materia. Sol & Luna parabolicè sunt aurum & argentum; sed adiectum NOSTRI facit discrimen inter vulgaria, & philosophica, quorum illa sunt confusa cum elementis: hæc ab elementis liberata & ad astralem naturam perducta. Quæ si minerę sunt affecta, etiam dicuntur *aurum & argentum nostrum*: vt, *elixyr album est nostrum argentum. rubeum est nostrum aurum.* Sic lapis albus & rubeus, tinctura vel medicina alba & rubea. Hic Riplæus *duas* proponit *mineras*, in quibus fit noster Sol, & nostra Luna, hoc est, *duo elixyria* ex vna radice mercuriali, quorum album potentià continet Lunam nostram, & dicitur etiam *calx alba nostra*: rubeum habet potentià Solem nostrum, estque *calx rubea nostra*. Hæ duæ calces viuificantur, seu animantur, alba per argentum, rubra per aurum, ex quibus aqua nostra mercurialis in fermentatione extrahit animas, seu tincturas, quæ sunt NOSTER Sol, nostra Luna, easque reddit suo *corpori*, vnde iterum viuificatur, & nascitur *homo noster*, seu *infans*. Hinc dicitur, *aurum nostrum viuum esse*, vt & argentum. Atqui est & *tertia minera*, nempe argenti viui nostri? Respondeo, est quidem illa minera, verum naturæ, non artis. Ideo *non dicitur minera nostra*: licet nihil referat, etiamsi tertia ponatur, & appelletur.

Nostra.

Aurum, argentum. Sol & Luna nostra.

Duæ mineræ nostræ

Calx alba & rubea.

Calces viuæ & animatæ

Aurum nostrum & nõ, & argentum viuum.

In has duas mineras splendor Lunæ & Solis lucidi secretè descendit.] Mineras dixi esse matrices duas, vnam rubri, alteram albi lapidis, & vtramque vocari elixyr ante fermentationem: vtramque etiam *animari per suum fermentum, mediante argento viuo nostro*. Sed postquam coniuncta sunt ista tria in vno vitro, excitata natura argenti viui extrahit ex illis *animam & sulphur specificum*, vnde relinquitur *corpus*, quasi *mortuum*. Quia vero spiritus ille animæ vector non potest effugere, sed à rotundo ambitu vitri reflectitur super mineram, quæ est *matricis* instar *semen fœmineum habens*: denuò animatur corpus, fit conceptus, & nascitur infans. Sic in secreto nostro vitro splendor auri & argenti *quasi è cœlo descendit in materiam*. Intellige verò per *splendorem* non actualem fulgorem, sed *potentialem*, atque adeo *sulphur solificum & Lunificum*, quod & *anima* appellatur. Quæ verò est ratio artis, ea & naturæ perhibetur. Ideo si vis scire naturæ mineram, & Riplæum nostrum de hac exponere, ponenda est materia mercurialis in terra matrice. Deinde, si quidem astra aliquid conferunt, dicendum, super eam influere vim astralem, & educere sulphur metallificum spirituali modo, quod sulphur, dum super materia reflectitur, insinuat se in eam, vtpote familiarem sibi, & desiderantem informari appetitu naturali. Ideo & receptio est amica, & amplexatio, tandemque vnio inseparabilis. Sic aurum vel argentum in lapidibus, terrisque concipitur, & ibidem natura, & calore loci perficitur, si nihil prohibeat. Quoniam autem euenit, vt materia partim sit optime disposita, partim peius, idque diuersis gradibus: hinc euenit, vt semen degeneret, vel crudum maneat in aliqua forma imperfectionis, quæ superueniente coagulatione fit plumbum, stannum, æs, ferrum, aut aliqua mar-

Anima in corpus immissa euolat, cumque ea deuenire non possit, redit in id. & ipsum animat. sic tunc Aurum & argentum quo modo in natura nascuntur.

qua marcaſitha, ſeu ſemimetallum. *Argentum viuum per ſe manet*, tanquam fœmineum ſperma,& ouum venti, ſuper quod nullum ſulphur metallificum deſcendit: Imo ſæpe valde crudum manet & impurum, vtpote quod in mineris crudis polluitur, & ſulphure impuro combuſtibili, terra inerte,& humiditate elementari inquinatur. Quoddam tamen in melius diſpoſitis mineris magis coquitur. Vnde & diſcrimen eſt hydrargyri. Eodem ſundamento viuntur *in gemmis*, aliiſque *foßilibus*, item *vegetabilibus & animalibus*, vnde putant, *ſe vniuerſam naturam nudam conſpicere.* In matricibus animalium ſemen materiale & formale concurrunt. Matricibus concluſis calore agente conſurgit ſpiritus: vnde illo tempore *muliebres affectus varii*, ille vero reflexus ſæpe ſuper materiam eam fœcundam reddit, tandemque in vnitatem naturæ congreſſos efficit conceptum, ex quo gignitur & perficitur infans, qui enixus nutritur materno lacte eiuſdem naturæ, ex qua erat & ſemen, nempe ex ſanguine. Ita eſt & æquiuoca animalium generatio in matrice elementari terræ & aquæ. *Vegetalia feruntur naſci in aqua & terra*, quando ſemen turgeſcit humore, & lacteſcit. Tunc calore matricis ſuæ prouocatur ſpiritus, qui eaſdem conuerſiones circulares ſurſum, deorſumque facit, & corpus quidem genituræ conceptu fœcundo implet, ſed poſtea deorſum verſus radices efformat: ſurſum vero herbam, & alias partes plantæ. Omnibus præeſt generalis cœli reuolutio, cuius vis adiuuat ex terra & animalibus naſcentia, quod teſtantur anni partes, & locorum diſpoſitiones ſingulares. Si de elementis quæris, habes in eodem actu euidentiſſimas declarationes, adeo, vt tota præparatio ferè nihil dicatur aliud eſſe, quàm conuerſio elementorum. Ex horum motu poſtea & affectionibus meteororum miracula explicantur. Ita habes vniuerſam naturam. Hæc ſecreta ab omnibus abſcondita ſunt, qui non ſunt illuminati cognitione magiſterii ſapientum, quod ex iſta plerophoria non immerito PHYSICVM dicitur, & Philoſophis aſcribitur, cæteris nutificarum opinionum portentis tanquam in mari vaſto fluctuantibus, & neſcientibus, quid aſſeuerare debeant. Quidam circa cortices occupati nucleum non vident: alii dicuntur autoritatibus incertis. Ego *iubeo diſcipulum noſtrum hanc naturæ contemplationem cum diuinarum literarum enunciatis coniungere.* Ita aſſequetur ſapientiæ diuinæ & naturalis ad hanc vitam ſufficientem theſaurum. Sed ad Riplæum noſtrum redeamus.

Conſpectus naturæ nuda.

Animalia vt generari putentur.

Vegetabiliũ procreatio.

Elementorũ natura.

Chymica & ſacra phyſica veriſſima eſt ſimulq; ſapientia minimè fallens.

Splendor eſt abſconditus tuo viſui, inquit: *ſed arte efficere potes, vt appareat manifeſtè.*] Hoc vt intelligas, vide quid mihi euenerit. Volebam aliquando ſtibii albi regulum, quem biſmutbum excoctum,& marcaſitham vulgo vocant, liquare,& cum calaemo confundere. Cum vero in trulla ſeu cochleari aliquid hæſiſſet, vtpote citius concreſcens, quam effundi poſſet, reddebam prunis cochleat tanquã penitus liquaturus. Ecce tibi non fundebatur, ſed per totam ſuperficiem *pulcerrimi colores omnis generis* ex præſtantiſſimis emicabant. Erat hîc *aureus* ſplendens: *Lac argenti, nigredo*, quaſi picis combuſtæ,& fuliginis: *Viriditas* excellens: *puniceus* color fulgidus, & omnino cauda pauonis & Iris Philoſophorum. Hi colores ſi paululum ignem intrudas, cum iam picea tua materia in vitro tranſit, in albedinem etiam prodeunt, ſpecieq; ſcintillantium ſtellarum mirificè apparent. Hinc dicit Riplæus, Solis & Lunæ ſplendorem tantum potentialem eſſe,& inconſpicuum: Si videre cupias, poſſe id arte effectum reddi. Quando poſt fermenti impoſitionem quoque calore externo internum ſuſcitante ſpiritus ſurgit, animamque ſeu tincturam ſecum eleuat, iterumque defert, nihil vides, niſi nubeculas, aut nebulas: & tamen in illis eſt anima, ſulphur, tinctura, & ſplendor auri, & argenti, qui in materia eluceſcit condenſatione, ſeu Ariſtotelica definitione, quando in diſpoſito ſubiecto lumen terminatur cum ſplendore: In coagulatione etiam elixyris ſplendor prodit lucidus, nempe candidus in albo, in rubeo rubinus. Verum hæc melius cognoſces experientiâ.

Varii colores in marcaſitha.

Hunc lapidem abſconſam (pergit Riplæus) *hanc vnam rem patrifica; Laua in ſuo liquore, donec albeſcat.*] Lapidem vocat vago modo. Neque enim iam lapis eſt, ſed via & materia ad eum. Ideo addit *abſconſam*, hoc eſt, in potentia exiſtentem, quod perinde eſt, ac ſi dixiſſet, materiam lapidis, aquam noſtrã, mercurium noſtrũ &c. Eſt *res vna mercurialis ex argento viuo vnico extracta.* Nihil hîc habes præter vnum materialiter & formaliter. Vnde intelligis diſpoſitionem materialem ante fermentationem, quæ alteranda eſt, & ex elemento in elementum conuertenda. Quibus modis? Putrefactione, cum qua eſt nigredo coruina,& ablutione per proprium liquorem. Materiam noſtram, ſeu aquam primam paruo calore in ſuo vitro coque. Hîc nigredinem contrahet, licet tarde, vnde opus erit patientia. In nigredine humiditas dominabitur cum calore. Inde paulatim ſiccеſcet,& albefiet, quanquã ita, vt adhuc nigredo appareat. Hanc vt totam tollas, corpus coagulatum fœdum include cucurbitulæ aptæ. Detine in calore blando aliquandiu, vt areſiat magis. Tunc aquam noſtrã primam cum parte eius tertia ſubactam inſtilla,& fac, vt potet. Hæc aqua vocatur *Liquor eius*, quia ex ea factum eſt corpus,& ipſa viciſſim diluta corporis aliqua parte, vt eò citius alterum ab altero recipiatur. Tamdiu lauandum eſt, donec albeſcat, ſeu incipiat albere, idque propter aquam potatam. Inde ſicceſcit magis, magiſque clauſo vaſe & calore continuato, donec perfectam accipiat albedinem. Tunc habes elixyr album, quod albi lapidis cauſâ diuidendum eſt in duas partes, quarum vna albo fermento deſtinatur: altera aſſatur per 30. dies, donec rubeat pro fermento rubeo.

Lapis.

Tum fermenta (inquit Riplæus) *ſapienter: Et ſic habes ſummam totius operis.* De hoc regulam habes *in porta IX.* Vide *quo modo feciſti in corporibus imperfectis* (in elixyre hactenus confecto) *ſic fac per omnia* (quantum attinet ad modum proceſſus. Aliàs enim tria concurrunt, vt elixyr, fermentum,& aqua mercurialis) *in corporibus perfectis*: id eſt, primo ea putrefac, deſtruendo qualitates, & alterando &c. vide ibi reliqua. Quoniam autem totum proceſſum fermentationis initio ſtatim recapitulationis deſcripſit Riplæus, non opus habemus per multa vagari. Statim adeamus deſcriptionem ipſam.

Hactenus poſterior pars recapitulationis quæ debebat eſſe prior.

Incipe in Occidente] Initium hoc operis naturæ eſt, non artis. Nam ars prius aurum vel argentum ex natura purum putumq; hydrargyro calcinauit: Deinde aliqua parte aquæ noſtræ ſoluentis

Pars prior recapitula-

tionis, quæ naturæ ordine est posterior. Occasus Solis cur initium artis.

imbuit. Huic offæ addidit elixyr album vel rubeum, item aqua nostra dilutum. Melius miscentur aquæ aquis. Hæc imposita vitro calore blando fouit. Inde paulatim lux perit, & crepusculum noctis ingruit, quod est signum actionis & passionis mutuæ, & comparatur Soli occidenti. Cur vero initium ponatur in occidente, causa est, quia nisi oboriatur nigredo, quæ est signum solutionis & putrefactionis secretæ, nondum potes dicere initium motus factum esse: Et si non procederet putrefactio, sed mistura lucida maneret, tu quidem mistionem tuam incepisti, sed natura nondum. Non satis est amalgamare, & elixyr dilutum aqua proiicere super amalgama, vt in porta nona dictum. Necesse est, naturam incipere alterare, & elementa conuertere putrefaciendo, soluendo, coagulando.

Mas rubeus, coniunx alba.

Vbi mas rubeus, & coniunx alba fient vnum.] Fermentum in rubeo opere aurum dicitur mas; elixyr solutum, fœmina. Vulgaris hæc sententia est. Noster Philosophus secretius quid respicit. *Sulphur semineum in auro vocat marem, argentum viuum fœminam.* Vtrumque quidem in vno corpore est coniunctum, sed dissolutio ea seiunxit, & efficit, vt sulphur, anima, forma, mas &c. eleuetur per spiritum; mercurialis materia tanquam mortua iaceat in vitri imo. Sed frequente reciprocatione redeunt in concordiam, & vinculo amoris recolliguntur. Ideo dicit: *Desponsati spiritu vitæ, vt viuant in amore & quiete*: hoc est, spiritus vitalis, qui ea massa fermentata calore resolutus assurgit, vehit secum vim masculam seu sulphuream, quæ & anima dicitur. Vxor alba vel corpus exanime interim iacet quasi in sepulchro. Sed spiritus ille reducit sponsum, eumque sponsæ exanimæ copulat quasi matrimoniali vinculo. Diligunt autem se mutuo, & auidissime coniunguntur propter affinitatem & puritatem essentialem. Ideo facto coniugio deinceps parabolicè dicuntur viuere, & vnà manere sine disturbatione. *Vita* est virtus eorum efficax. *Quies* est connexio indissolubilis. Non enim elementa elementis, & qualitates qualitatibus iam amplius aduersantur, nec vllus dissensus est, verum quies placidissima, quæ rumpi nequit. Causa concordię huius est, quia terra & aqua æqualiter sunt proportionata, seu ad temperamentum ponderis perducta, in quo nulla qualitas dominatur, & sic nullum potest existere dissidium. Nomine terræ & aquæ etiam ignis & aer comprehenduntur, quæ intus latent, & ideo non nominantur, quia insunt inconspicuè. Suo vero tempore prodibunt, seq; suis signis manifestabunt.

Proportio.

Vna terra pro tribus spiritus est etiam bona proportio: quæ est Spiritus duodecim pro quatuor partibus terræ sine corporis. Tres partes fœminæ & vnam viri debes accipere: Et quo minus fuerit de spiritu in hac desponsatione, eo citius calcinationem absolues.] De proportione *supra* dictum est. Hîc tangit non eam harmoniam, quæ est in naturarum interiore conspiratione, & concentu: sed eam, quam ars potest seruare in compositione, ex qua illa resultat: vnde apparet versutia præceptoris ὕστερον πρότερον ponentis. Tria nominantur: *fœmina mas spiritus*, quæ mox nomine terræ & spiritus efferuntur, rursusque in tria diuiduntur. *Spiritum* esse in coniunctione externa mercurii nostri asseruatam partem, planum est. Huius ad terram proportio datur sesquitertia, vt sit terræ pars vna, spiritus tres: vel quod eodem redit, terræ seu corporis quatuor, spiritus duodecim. Non temere fit ista disiunctio. *Terra seu corpus* est elixyr iam per totam elementorum actum album, pro albo fermento, rubeum pro rubeo. Huius sumenda est pars vna, mercurii tres: vbi tamen monemur, si volumus calcinationem nostram citò absoluere, hoc est, per coagulationem puluerem nostrũ perficere, vt aliquanto minus de spiritu sumamus. Quod enim dilutius est, tardius exiccatur. Sit ergo prima coniunctio duorum, elixyris & mercurii nostri. Deinde alia coniunctio proponitur, in qua duobus accedit tertium, quod est fermentum: aurum, vel argentum masculam vim, & sulphur, seu tincturam secum habens. Hoc ea proportione addendum, vt in desponsatione secreta, semen masculinũ sit subtriplum ad fœmineum, vtroq; iuncto tanto spiritu, quantus sufficit ad connectendum vtrumq;, vt humiditas spiritualis sit in corpore seminæ ut fœminæ, simulq; masculam vim fermenti comprehendat. Ex omnibus apparent tres proportiones: prima est æqualitas quædam contemperationis inter terram & aquam, vt tantum sit elixyr, quantus mercurius: secunda est sesquitertia; vna terræ, tres spiritus. Tertia tres fœminę, vna maris, & spiritus tantus, quantus videtur sufficere ad coniunctionem, in qua stabilis cohæsio fit, & absolutio coagulationis nõ nimis protrahatur. Quidam in rubeo opere vnciam vnam auri ponunt, tres elixyris, & duodecim spiritus. In albo minus spiritus accipiunt, & plus argenti, vt sescunciam: verum de his etiam alibi. Tu cogita amplius de eiusmodi mysteriis.

Spiritus Vna fermenti: Tres elixyris est proportio prima 1. ad 3. Hæc simul sumpta sunt 4. Ad has sumuntur aqua 12. Et est eadem proportio 1. ad 3. Tres proportiones in duabus coniunctionibus.

Septentrio. Ecclipsis. Hyems. Ver. Oriens. Luna plena

Tum in septentrionem per obscurationem progredere rubri viri & coniugis, quæ dicitur Ecclipsis soluens eos, & alteram inter hyemem, & ver: In aquam conuertens terram obscuram. Illinc per varios colores ascende in Orientem. Ibi Luna erit plena apparens interdiu.]

Symbolicus sermo est, quem plana dictione sic reddas: *Postquam fecisti proportionatam coniunctionem, offam tuam vitro include, & infer in Athannorem Philosophorum, administrans sapienter calorem lenem, vt materia incipiat nigrescere, & obtenebrari. Hoc signum est incipiens putrefactionis & solutionis. Perge calorem lenem dare, & nigredo crescit, eritq; ater aspectus, qualis in nocte media nullis stellis lucentibus. Nihil apparebit neq; de auro, nec elixyre aut mercurio: sed omnia erant atris tenebris oppressa, quale quid contingit particulariter in magna Solis ecclipsi, vel in priuatione luminis illa, quæ in Ægypto per triduũ apparuit, aut Christo moriente. Dum autem hæc crassa nigredo durat, solutio philosophica peragitur, & corpus cum fermento, quæ hic terra appellantur, in aquam ab aqua mercuriali resoluuntur intime. Inde paulatim fit mutatio ex aqua in aerem secundum successionẽ elementorum, vt & in præparatione elixyris, quæ res comparatur mutationi hyemis in ver.* Hyems *aquæ instar est:* Ver *aeris. Et in hyeme lumen Solis paucum, multæ vero tenebræ: in vere luculentius prodit lumen & purius: tenebræ vero decrescunt. Tale quid & hic contingit. Dum autem fit transitus ex nigro in album, & conuersio ex media nocte in auroram, & ex hyeme in ver, varii colores apparent, quos Irin, & caudam pauonis propter mirabilem varieta-*

Hyems. Ver.

tem

tetis nuncupant. Inde succedit albedo quasi purè orientis Solis, quæ res etiam orienti comparatur. Nam dum lapis procedente coctione albescit, Sol oriri, & dies incipere videtur: quo referunt verba illa in cantico Salomonis, quod pene totum patet ad mysticam hanc Philosophiam accõmodari, cap. 2. v. 10. 11. &c. Surge, propera, amica mea. Iam enim hyems transit, imber abiit & recessit: flores apparuerunt in terra nostra &c. Hyems est frigida nigredo, quæ tamen non absolutè, sed relatè frigida dicitur: *Imber* est aquositas, qua desinente dominatur siccitas. *Flores* sunt colores varii albedinem antecedentes. *His omnibus ita progressis tandem vera albedo apparet quasi luna plena, cum in puro cœlo conspicitur: quod tamen fieri non potest manè, sed in loco orientis post occasum Solis benè.* Quo circa solœcismus astrologicus foret, si quis absque mysterio dicere vellet, *Lunam plenam interdiu apparere*, cum plena non sit, nisi ex opposito Solis, cumque dies est, Sol sit tunc supra, Luna infra horizontem, aut saltem vtrumq; luminare in confiniis. Sed in mysteriis ratio conticescit. In nostro oriente simul interdiu luna plena apparet, non in oriente mundano.

Tunc præterit purgatorium, & illius cursus. Nam illic Sol oritur apparens albus & lucidus. Ibi est æstas post hyemem, & dies post noctem. Tunc terra & aqua post nigredinem conuersa sunt in aerem, & nubes & tenebræ sunt præterita, & omnia apparent lucida.]

Purgatorium.

In eadem allegoria pergit. Purgatorium vocat ablutionem nigritiei, seu potius nigratũ quasi sordium combustionem, qualis fit cum asbestinæ telæ purgantur. Postquam decurrit & desiit hæc purgatio, sequitur mundicies pura cum colore albo. Cum purè terminatur lumen simul cum aliqua raritate aërea, albedo apparet, eaque si coprosum est lumen, & superficies tersa, cum splendore. Id in opere rubeo soli pure & sine caligine orienti comparatur perinde, vt prius Lunæ plenæ in opere albo. *Æstas* post hyemem tam ponitur, cum prius ver, nimirum seruata item differentia operis rubri & albi. In albo ver sequitur hyemem, in rubro æstas, quia hic calor est maior, vti & lux; ibi minor. In conuersione elementorum ex terra facta est aqua, ex aqua aër dispositionibus scilicet materię elementatem quandam mutationem referentibus. Nihil nebularum & nubium, aut tenebrarum etiam in profundo conspicitur sicut ante, cum fieret motus & agitatio per resolutiones, ascensum, descensum, &c.

Practica Speculatiua.

Et sicut occidens erat principium huius practicæ, & septentrio perfectum medium alterationis profundæ: sic oriens est principium speculatiuæ: sed sic cursus mox in meridiem facit consummationem. Ibi sunt elementa circulatione in aquam conuersa. Tum quin optatum tuum consequaris, non est quod dubites. Nam rotam nostræ Philosophiæ circumuoluisti.] Symbolismo nouo practicam & speculatiuam Philosophiam accommodat, non intelligens vulgaria Philosophemata de virtutibus ethicis, & theoreticis scientiis: sed artis nostræ, cuius finis est opus, seu lapis philosophicus, primordium ponit post coniunctionem, quando crepusculum, seu prima nigredo apparet. Tunc ea paulatim crescit, donec crassæ profundæque emergant tenebræ, quales sunt in media nocte nubibus densis cœlum occupantibus. Nihil aliud ibi conspicitur, estque priuatio visus potius, quam habitus, & actus. Et tunc naturam agere intelligimus, atque ita nostram praxin exercere. Quando vero cœlum nostrum pergit conuolui, paulatim Sol versus ortum mouetur, incipitque nobis lucem referre, qua præsente, iterum apparent colores. Ideo ortus dicitur *principium speculatiuæ*, quia tunc videre colores rerum denuo post noctem incipimus, & lapis noster ex tenebris in conspectum prodit albedine lucida. Inde progressus est in plenam lucem, qualis est Solis meridiani. Vnde rubri lapidis absolutio meridiei comparatur, seu lumini meridiano, vbi copia luminis est luculentissima. *Elementa* dicuntur *per circulationem in aquam sic conuersa*, hoc est: Elixyr, quod per elementorum dispositiones ex terra per aquam, & aërem in ignem, hincque iterum in terram mutatum est, denuo ex terrea constitutione aqueam est sortitum, & inde perductum ad consummationem: quo facto ad metam instituti lapidis secundum essentiam peruenimus.

Nihilominus tuam rotam BIS adhuc circumdes oportet: in quo sunt comprehensa Philosophia nostra secreta, declarata in XII. portis:

Lapis fermentatus sua essentia perfectus est, cum in albo perfecta albedo, lucidaque cum debita fixione apparet: Ruber absolutus est, cum rubedo prodit fixa. Tingere tunc potes, si placet: Sed hoc non consultum. Itaque accidentales perfectiones adhuc duæ restant, quibus tum attenuatur substantia, & valde fit subtilis, & diuisibilis, tum virtus augetur. *Vna est imbibitio*, seu nutritio nostri infantis, de qua actũ est *in porta septima* quæ huc tendit, vt medicina fiat in igni facilis fluxus sine fumo cum constante fixione & tinctura. Imbibitio fit, vt *supra* posuimus, cumque satis combibit terra nostra, tunc includitur vitro, & coquitur per ordinem conuersionis elementorum, quę nigredine, Iride, albedine, rubedine indicatur. Hæc vna est rota superaddenda. *Altera* dicitur *sublimatio vel exaltatio*, de quibus *porta octaua & 10.* Medicina nostra soluitur secundo, & coagulatur eodem processu elementorum. Pro solutione argentum viuum assumitur, vt *supra* est expositum. Sic scribit Riplæus apparere ex recapitulatione, *in XII. portis* cõprehensa esse secreta nostræ philosophiæ, quia quæ hactenus dicta sunt, omnia habentur in illis portis, si addideris tamen etiam sequentia de multiplicatione, & operis initio, quod ipse transposuit, occultandi causa.

Nutritio.

Si recte percepisti, quo pacto: calcinabis corpora, dissolues & putrefacies, & omnia secreta alia nostra infima astronomia, cum perfecta intelligentia omnium polorum in nostro cœlo lucentium coloribus inexplicabilibus.] Vult dicere eum, qui intellexit verum modum operationum in 12. *portis* propositarum, posse calcinare corpora, & reliqua peragere. Calcinatio vocatur, cum per coagulationem & desiccationem fit quasi calx quædam & terra, id quod in omnibus euenit operationibus, excepta ea, quæ oleum seu oleosum liquorem præbet. Cum etiam terra nostra fixa est, ignem calcinationis plenum sustinet. Aliâs sicut aquis fortibus, regiis, aceto stillatitio, & similibus calcinantur metalla, ita in fermentatione etiam

Calcinatio.

aqua noſtra dicuntur ſolui, & in calcem tandem mutari, quanquàm naturali, & nō violento aut corroſiuo modo. *Noſtra aqua ignis Gehennæ dicitur eſſe fortior.* Nihil enim eſt, quod ſic aurum & argentum ſoluere poſſit. Putredo apud ſcholaſticos phyſicos etiam terram ex miſto reddit. Si quis velit de huius quoque vi dicere, quod calcem, vel terram nigram efficiat, illi id licitum eſt. *Soluere* non eſt corrodere, ſed concretum corpus in primam materiam aqueam, ſeu vnctuoſam, & ſeminiformem humiditatem abſq; violentia per primam materiam, quæ tam actu eſt aqua, perducere Nam quod potentia eſt, in actum ducitur per id, quod iam actum habet, eſtq; ſecundum genus ſimile, vt naturali actione paſſum ſibi ſimile poſſit reddere. Ideo quia argentū viuum generalem affectionem habet ad omnia metalla: facilè colligitur eius actum idoneum eſſe ad opus, modo ad primæ materiæ, quæ eſt aqua quædam, naturam præparando redigatur, id quod facile poteſt fieri, quia iam eſt aquæ quædam ſpecies, licet non illa prima metallica. *Putrefacere* eſt accipiendum pro modo, qui in metallis fieri poteſt: & putreſcunt ſane imperfecta, vt plumbū, æs, ferrum, ſuo quodam modo in externis: verum in arte ratio eſt differens, ſicut & cum diſtillatores aquarum & oleorum prolectationibus præmittunt regularē quandā putrefactionem. Nobis eſt concretā cōpagem ſoluere & remoto termino ſiccitatis humiditatem, non alienam, vt in Ariſtotelica putredine, auferre, ſed propriam conſeruare, efficereq; aquam primordialem. Siccitatem vero & concretionem intellige talem, quæ etiam in liquore eſſe poſſit, quando putreſiunt quoq; liquida. De hac lege *portam quintam*, vbi tamen maximè ex fermentatione definitur, cum dicitur corporum interemtio, & trium rerum in noſtro compoſito diuiſio, quæ corpora interemta ad corruptionem deducat, & ad generationem apta reddat. Oportet te intelligere quaſi *ſimile quid fiat in nutritione, & ſeminis procreatione*, quas actiones aliqui etiam per *putrefactionem* declarant, non intelligentes Ariſtotelicam, ſed hanc noſtram, vt & *ſuprà* Dobelius de plantarum ortu, & alimento eſt philoſophatus. Opus noſtrum porro dicitur *aſtronomia inſima*, quia explicatur terminis aſtronomicis, qui alias in ſumma aſtronomia, cuius ſubiectum eſt cœlum cum ſuis corporibus, paſsionibus, effectis, vſurpantur. *Concordantiam* aliqui vocant cœli, & elementarium, quod horum motus ſequatur motum cœli, & inde gubernetur. Vt in Aſtronomia mundana eſt Sol cum cæteris Planetis, ſunt ſtellæ, cœlum, ſeu ſphæræ, circulares conuerſiones, Eclipſes luminarium, ſplendores, calores &c. ita & in noſtro magiſterio, in quo etiam partes anni, oriens, occaſus, ſeptentrio, meridies & alia finguntur: Imò tota rerum corporearum natura dicitur adumbrari. Vt in cœlo in quo ſunt ſydera pluuiæ, ſerenitatis, caloris, frigoris &c. effectiua, ita & hic cogitantur. Vt ibi ſpiritus per omnia diffuſus dicitur omnia digerere. Ita & hîc. Nobilius quid elementis Ariſtoteles in generatione miſtorum agnoſcebat, idq; analogum Elemento ſtellarum pronunciabat: Idem & nos tenemus. Poli ſeu puncta conuerſionum ponuntur in magno mundo: Analogica ſunt etiam in noſtro paruo. Stellæ lucis colorisque mirificè varii ſunt ibi, per analogiam ſunt & in noſtra arte.

Solutio.

Argentum viuum quia actum habet, actum potentialibus dare poteſt, ſi præparetur.

Putrefactio.

Generatio & nutritio declarantur ſapientum putrefactione.

Aſtronomia inſima per analogiam habet omnia quæ ſuprema per eſſentiam, aut quaſi.

De coloribus. *Pulcriores nunquam ſunt viſi. Pallidus & niger, falſus citrinus, imperfectus rubeus, pauonis plumarum color elegantiſsimus, & Iridis, qui etiam præteribit: Panthera color varius, Leo viridis, corui roſtrum nigrum, vt plumbum, it apparebunt ante perfectum album & alii plures colores: Poſt perfectum album cineritius, & falſus citrinus, & poſtea apparebit ſanguis rubeus impermutabilis. Tunc habes medicinam Tertii ordinis in ſuo genere multiplicabilem.*]

Colores in lapidis coctione.

Commendat primum colores ab elegantia: Et ſane ſi quis videat colores, qui mihi ex marcaſitha emerſerunt, is cogetur dicere, pulcros eſſe. Habeo & *lapidem ferroſum*, in quo *Iris* mirabilium colorum ſplendore & varietate iucunda conſpicitur. Quis neſcit, *pulcerrimos colores ex foßilibus*, potiſſimumq; metallicis exiſtere, qui de minio natiuo, Lazurro, colore auri, argenti, orichalci, &c. cognouit? Inde & gemmæ pulcerrimæ Sunt & in plantis colores ſpecioſi, ſed euanidi. Ideo & pictores præſtantiores mineralibus maxime vtuntur, *vegetabiles* fere chartarum pictoribus, & infectoribus lanarum relinquunt. Deinde colores iſti potiſſimum in rubeo lapide conſiderantur, & diuiduntur in claſſes duas, quarum prior *imperfectos & euanidos* continet, poſterior *perfectos & conſtantes*. Tranſitorii ſunt. 1. *Pallor* in materia, quando primum coniunctio facta eſt ex aqua, elixyre, & corpore perfecto, qui pallor in albo opere ad albedinem inclinat magis. 2. *Nigredo*, quæ tametſi ſit vnus ex principalibus coloribus, & diu duret, tamen tandem præterit. 3. *Citrinus* euanidus, quem falſum dicit, pro mutabili. Nulla enim citrinitas eſt ſtabilis, adq; adeo tales colores ſunt ſigna imperfectionis, ſeu progreſſus per formas imperfectionis, quæ agente in materiam calore ſic ordine ſuccedunt, quod notandum eſt, vt ſcias, quam procul ſis ab initio & fine. 4. *Rubeus* imperfectus reſpectu vltimi, & perfecti dicitur. Apparet is quidem ante albedinem perfectā, ſed exoleſcit rurſum. 5. *Cauda pauonis, & Iris* pro eodem habentur, qui varius dicitur, & omne genus colorum cōfuſo modo aſpectui ſubiicit. 6. Eſt *alius varius ex maculis albis & nigris*, qui cōparatur Pantheræ pelli. Hanc cogites fieri; dum nigredo incepit mutari in albedinem, ſed nōdum mutata eſt tota. 7. *Leo viridis* hic inter colores ponitur, cum alias ſit mercurialis noſtra aqua, quæ dicitur *Solem deuorare*: ſeu deglutire & ſoluere in aquam, de qua *ſupra in porta nona; Tertium fermentum ſecretiſſimum, quod nos meditamur, eſt illa prima terra cum ſua propria aqua viridi: quapropter cum Leo ſitit, fac vt bibat, donec eius corpus rumpatur* (Imbibe, donec nihil amplius de humore cupiat, ſed fatiſcat) *In porta ſexta* de coagulatione in opere matrimoniali (vbi illud ſecretū fermentum) ait: *tempore dicti huius naturalis proceſſus, dum ſperma conceptum creſcit, ſubſtantia nutritur ſuo proprio menſtruo* (quod eſt tertium ſecretum, ignis naturæ appellatum,) *quod aqua ſolum, & terra produxit* (id mēſtruum factum eſt, dum aqua ſoluit terrā elixyris, & fermēti) *cuius color eſt viridis proprio aſpectu, quo tempore Sol abſcondit lumen ſuum &c. Hoc dictum menſtruum eſt ſanguis noſtri Leonis viridis* (qui comparatur mercurio viridi ex cupro) *extractus ex prædicto Leone imperfectoq; coctus*. In *præfatione* appellat corpus immundum, medium coniungendi tincturas inter Solem & Lunam cum perfectione &c.

Nota colores materia.

Leo Viridis hic pro colore.

Intelligis

Intelligis ergo colorem viridem esse signum nostri leonis, id est, aquæ ex solutione corporum factæ, quod ea tunc deuoret Solem nostrum, hoc est, tincturam ex spiritu in vitro reflexo concipiat, atque ita reuiuificetur corpus anima recepta. Idem est *draco viridis* suam caudam deuorans. 8. *Color ultimus transitorius corui nigrum rostrum dicitur*, sed nigredine plumbea. Aliàs caput corui, & rostrum coruinum vera nigredo in solutione & putrefactione appellatur: & sæpe etiam eclipsis, quæ est mortis signum; vide *in porta quinta*. In prima dicit, *signum verum incepti operis esse nigredinem* apparentem, quæ caput corui & rostrum dicatur, &c. Totum compositum vocamus *nostrum plumbum*, inquit *in Præfatione*. Hic vero plumbea nigredo est in fermentatione. Sed cur bis ponit nigredinem? An respicit duplicem lapidem album, & rubeum? An vero duplicem nigredinis modum indicat, qui etiam triplex esse potest iuxta metaphoram ab occasu, media nocte, & transitu ad Orientem sumtam. Isti colores omnes in albo lapide antecedunt albedinem perfectam, in qua tunc est finis. Sed in opere rubeo progredimur etiam amplius. Nam hic perfecta illa albedo quasi polluitur, & pallescit cineritio, à quo iter est in citrinum, sed mutabilem quoque, qualis erat & primus citrinus. Tandem finis colorum rubri lapidis est sanguineus, qui rubino, pyropo, cocco, & similibus rubeis comparatur. Quæ sit horum colorum causa, cognoscis *ex porta sexta*, de congelatione, vbi calor agens in humido & sicco diuersis gradibus dicitur eos producere. *Humidum illud vel tantum est aqua nostra prima: vel solutum corporis in aqua prima: vel solutum elixyris & fermenti: vel solutum lapidis, aut medicina.* Ideo & ipsa variè disponi potest. Omnia vero mercurio conueniunt, & sulphuri coniuncto. Vnde videmus, colores istos in argento viuo ignibus tractato, in sulphure, vitriolo, marcasitis, & quæ ex illis sunt orta. Quercetanus *suo quodam modo sali tincturas ascripsit*, quod ex in destillatione vrinæ, halinitri, &c. appareret. Sed in nostro opere non est sal essentialis, verum tantum figuratus, seu symbolicus. Conclusio huius loci est, quod iam post fermentationem, nutritionem, & exaltationem habeamus lapidem, seu medicinam absolutam, adeò vt tingere possimus pro libitu, atque etiam eandem multiplicare.

Color viridis est signum conceptionis: quo tempore mercurius noster dicitur Leo viridis, aut Lacertus aut draco viridis.

Nostrum plumbum.

Duo nigri.

Duo citrini.

Nota quosdam citrino rubeum præmittere sed tamen interpretare de coccino Tyrio.

Sed secretum illud omnino non debes ignorare: quod noster mas rubeus non tingit, neque illius coniunx, donec tingantur. Si igitur velis tibi hac arte REM parare, altitudinem tuorum corporum absconde, & patefac eorum profunditatem. Destrue primam qualitatem omnium tuorum materialium, & secundas qualitates excellentiores quàm primum in hu reparà, & in VNO vitro, vnoq; regimine conuerte quatuor naturas in vnum.]

Post fermentationem, nutritionem, & exaltationem dicendum erat de multiplicatione. Indicauerat enim, nos iam habere medicinam tertii ordinis multiplicabilem. At alio principio differt de tingendo lapide vtroque, albo & rubeo, quorum neuter potest tingere, ante quam tingatur. Id duplicem sensum habet. Luna vocatur aliquando elixyr album: Sol rubrum. Vtrumque tu mere fecisti, si non perfectis corporibus adiectis fermentes. Inde accipiunt suas tincturas speciales, quia aqua nostra ex auro extrahit animam, seu tincturam, eamque reddit corpori; atque ita etiam ex auro. Sic tingitur vtrumque, vt postea iterum tingere possit. Quæritur, quàm fructuose? Quidam enim putant solummodo tantam quantitatem argenti viui, vel corporis imperfecti tingi, quanta fuit ea, ex qua extracta est tinctura: vt si ex vncia auri fuit, puta or argenti vel hydrargyri &c. iterum vnciam fore, & non amplius. Sed Riplæus cum aliis multiplicationem non omisit, præterquam quod docent, ita agi, vt cum grano tritici, quod non vnum granum reddit, sed trigecuplum; sexagecuplum, centuplum, pro benedictione diuina. Inde R E S parari potest, & operæ pretium fieri. Quo modo? *Altitudinem corporum absconde, & profunditatem aperi*: hoc est, quod aurum & argentum est in manifesto, id tolle, & in corticem trahe interiora, quæ latitant in penetralibus eorum. Id quidem fit in fermentatione, vti dictum est. Verum quoniam noui quid, quod non ignorandum sit etiam peracta iam fermentatione, proponitur, intelligamus, nostri laboris fructum percipere nos non posse, nisi post exaltationem proiectionem faciamus primam super aurum in rubro, & argentum in albo. Nam de medicina seu tinctura, & non de elixyre erat sermo. Hoc est, quod de *Ingressu* monent alii, eum non posse fieri, nisi medicinæ pars vna super mille corporis fuerit proiecta, ita vt aurum & argentum abscondantur, ex profundo vero extrahatur interior virtus medicinalis: Et hic est secundus sensus dictorum. Ita tingitur medicina, vt tingat: prius tingebatur elixyr, vt fieret medicina disposita ad tingendum, modo potentiam secundam acciperet à noua coniunctione. Explicatur hoc etiam amplius, nempe quod non debeat fieri sine alteratione, in qua elementorum est conuersio primarumque qualitatum permutatio, vt subtilissima, & maxime diuisibilis fiat tinctura, non in pluribus vitris aut regiminibus, sed vno, eodemque, quo aliàs quatuor elementa sunt conuersa. Videtur innuere repetitione opus esse. Iubet enim primam qualitatem, seu habitudinem & formã tincturæ masculæ & fœmineæ destruere, nec tantum illius, sed omnium materialium, vtpote etiam argenti viui & corporum perfectorum, quæ assumuntur: per destructionem postea reparare in iisdem qualitates excellentiores quamprimum, ita, vt destructio statim fit reparatione, & conuersione quatuor elementarium dispositionum in vnam solificam aut Lunificam, quod aliàs fit fermentatione, & nutritione, vel prima alteratione & imbibitione.

Primus sensus tinctura tingenda.

Altitudinem abscondere & aperire profunditatem.

Sensus secundus.

Ingressus procuratio.

Diuidendum erit tuum elixyr album in partes duas (sic enim legendum est) *antequam rubifices, quod ponet in duobus vitris.*]

Hæc pertinentad operationes fermentationem antecedentes, vt videas, quam mirifice inuertant, transponantque ordinem Sophi nostri. Elixyr nostrum fit ex aqua duabus operationibus, prima scilicet & secunda, quæ est imbibitio & coctio vsque ad aereum elementum, quod dicitur *Sulphur album nostrum & Arsenicum*, vel *Luna nostra, &c.* Huc cum peruentum est, volumusque tam argento faciendo studere, quàm auro, diuidi debet elixyr in duas partes, & vna quidem potest statim fermentari

fermentari calce alba argenti; altera vero porro coqui debet, donec fiat *Sal noster*, seu Elixyr rubeum. Non enim vterque lapis fit ex rubeo solo, vel albo solo, sed quilibet ex suo. Nam persuasum est Chymicis, album Elixyr non haberê coctionem & sulphur altius, quam argenteum: rubeum autem sulphuris rubri proprietate donatum esse: Posset quidem rubeum reduci in album, vti fit in fermentatione & sequentibus. Verum quantum illud, nisi vt opera ludatur? Fermentatio cuiusq; debet institui in suo vitro, vt facilè quilibet intelligit.

Multiplicatio. *Si vis habere Solis & Lunæ duplex Elixyr, sat sic: Cum suo mercurio multiplica statim in magnam quantitatem. Si in initio habes tantum, vt cochlear solum impleas, poteris multiplicare simul in album & rubeum, vt etiam si viuas mille annos, satis superq; habeas.*]

De multiplicatione egetat *Porta XI.* Hic enim attingit iterum, & docet, posse fieri in vtroque lapide, si velimus. Illud tamen DVPLAX potest referri etiam ad quantitatem & molem. Si non sumus contenti ea quantitate, quam obtinuimus per tot hactenus operationes, sed petimus duplam, aut etiam multiplicem, possumus eum i. a augere, vt cochlear sufficiat in omnem ætatem etiam mille annorum. Id fit *cum argento viuo loto*, licet Riplæus dicat *cum nostro*, quasi vellet, cum aqua nostra debere institui opus, quæ crescit medicina pondere, & accedente noua fermentatione etiam virtute, vti de corporali & spirituali fermentatione loquebatur *in libello de mercurio*, & *in portis X. & XI.* quas diligenter rumina.

Basiliscus Raimundi. *Dissolue ergo cautè tuam basim, & conuerte illam in perfectum oleum, quod circulatione fieri debet secundum nostrum propositum. Hæc olea figent crudum mercurium in perfectum Solem & Lunam. Hanc oleagineam substantiam fixam & puram Raimundus vocauit suum basiliscum, cuius nunquam tam planam fecit explicationem.* Adhuc recapitulatio.

Modus multiplicationis. Cum paulo ante multiplicationis mentionem fecerit, & iam vtatur illatina voce ERGO, quis dubitet modum eius dari? Fieri debet cum mercurio per dissolutionem cautam. Etenim cum medicina per se fit adeo fortis, vt argenti viui mille, aut plures partes possit transmutare, *volens facere non transmutationem, sed dissolutionem, non immerito iubetur cautus esse.* Dixi *supra*, frigore eam fieri, hoc est, tam leni calore, vt potius sit frigus in principio. Inde sequetur putrefactio simul & signum eius nigredo, à qua coagulatio procedet cum albedine præmissis coloribus temporaneis, sequente rubedine in lapide rubeo. Ista est circulatio, quia tota elementaris iterum circumagitur. *Basis.* Habes *basim*, id est, *medicinam*, *seu tincturam*: habes & mercurium. Non indiges iam pluribus. Modum agendi nosti, nempe elementorum conuersionem circularem cum cautela. Finem quæris? Erit oleaginea substantia, vt etiam oleum dici queat, quanquam fixum simulque purum. Vt magis pateat, experire proiectione super argentum viuum in catino feruefactum. Quasi medusam, Gorgonem, aut basiliscum sensisset, statim figetur, & conuertetur in aurum vel argentum purum, & perfectum. Tantum de recapitulatione, qua integra ars continetur.

Summaria Recensio eorum, quæ sunt in Præfatione.

VT videas finem mediis, & vtraque principio respondere, non tædeat nos etiam hoc recensere; quantum quidem ad rem attinet. Ita loquitur:

Materia. *In principio sphæricum opus & obscurum ex confuso chao à Deo est fabrefactum, in se continens omnes res promiscuas. Hoc principium vnum esse potest ad declarationem nostri benedicti lapidis. Nam quemadmodum ex vna massa creata sunt omnia: sic in nostra practica hoc ipsum debet esse. Nam omnia nostra secreta ex vna oriuntur* *Nomina lapidis.* *imagine. Lapis noster vocatur Microcosmus, vnus & trinus: Magnesia, sulphur & mercurius à natura proportionatus.*]

Aperta sunt, quæ dicit. Magnus mundus initio ponitur aqua seu aqueum chaos fuisse. Lapis noster in principio etiam est aqua vel aqueum chaos, quod in terram est vertendum. Vt omnes res sequentes potentiâ fuerunt in chao: Ita & in nostra aqua omnia, quæ deinceps in actum prodibunt. Materialiter autem dicit ex AQVA, & sic debet esse non theoricè tantum, verum etiam practicè. Ideo ista aqua nostra non est *Ens rationale vel intentionale*, sed *singulare physicum*, quod singulariter in opus & tractationem artificiosum venit, tanquam materia, & subiectum magistri. Appellat vnam *Imaginem*, id est, speciem & formam vndiquaque homogeneam. Hinc & vnus dicitur lapis, totus scilicet nihil aliud, quàm mercurius, siue rubeum, siue album intelligas, modo de vniuersali sentias. *Trinus* est, quia *mercurius ille vnus* est *triplex vultu*, nempe aqua, elixyr corporeum, & fermentum, quæ tria omnia in vnum homogeneum concedunt. *In recapitulatione* vocantur *Mas*, *fœmina*, *spiritus*. Vide *portam IX.* de fermentatione. *Microcosmus* à Philosophis nuncupatur animal paruum, vt mundus magnum: κατ' ἐξοχὴν hominem intelligunt. *Microcosmus.* *Magnesia.* Alia ratione *Lapis paruus mundus* est, nempe quia repræsentat partes magni mundi, habetque cœlum, elementa, & mista &c. Dicitur *Magnesia*, quia fit magni, & exaltatione in sublimem dignitatem perducitur. Respicimus tamen aliquando etiam ad *Antimonium*, quod item Magnesiam appellant. Nostra terra est magnesia, quasi à Magnetibus populis petita, vel etiam magnetis instar suum mercurium & animam petit pro ferro. *Rubram* habemus *magnesiam*: habemus & *albam*, de qua *in porta septima*, & *nigram*, licet hanc instabiliter. *Sulphur & Mercurius.* *Sulphur* & *mercurius* simul designant lapidem tanquam partes essentiales. Ea vero à natura sunt proportionatæ, vt intelligas materiam ex natura petendam esse. Nihilominus tamen aliquando etiam separatim vocatur sulphur, vt album, rubeum, aut Mercurius.

Riplæus. *Lapis noster est profectò Mercurius, sed non vulgaris: vocatum nomine Argentum viuum, verus mercurius, sine quo nullum existens esse potest. Nisi tu mercurium nostrum rectè noueris, in quo sit, & vbi eum quærere debeas,*

debeas, caue, ne hoc opus in manus sumas. Ego te reuera docebo, qui sit ille mercurius tibi maxime vtilis, nec te quicquam hac in re celabo.

Liberaliter promittis Riplæe. Interim qui tuum Tractatum legunt, nihilominus artem & mercurium ignorant. Scienti dixisti. Ego de isto *supra*. *Æquiuoca vox est Mercurius.* Aliqua significatione dicitur in omni re creata materiataque esse, vtpote quia nihil est sine aqua proportionali. Chymici principium in mystis id agnoscunt specie liquoris extrahendum. Hinc illa: *Lapis noster est vbiuis &c.* In quo sic mercurius recte indicauit, cum scripsit, *Sulphur & mercurium esse proportionatum* NATVRA. *Quære eum in natura.* Scripsit autem singularem libellum de mercurio, ex quo eundem inuestigabis. In metallis esse docuit aperte. Alicubi mercurium nostrum proprie tunc vocat, cum in fermentatione soluit aurum in aquam, &c. Sed mox plura.

Mercurij vox.

Propinquius inuenitur in quibusdam rebus, quàm in aliis. Ego te profecto docebo, vt intelligas, Mercurios esse TRES, *qui sunt claues scientia, quos Reimundus sua menstrua vocat, sine quibus nihil fit recte. Sed duo istorum sunt superficiales: tertius essentialis solis & Luna, quorum proprietates tibi syncere declarabo, &c.*

Riplæus.

De materia nostra *supra* dixi copiose. Tu ratiocinare. Noster mercurius est opus naturæ, in eo quærendus, in quo est propinquius. Atqui in nulla re mundi inuenitur tam propinque & copiose, quàm in argento viuo & metallis perfectis. In his ergo primum quærendus est, argumentum ex Gebro ductum. Essentialem mercurium in soluto auri & argenti in fermentatione inuenies: duo cæteri sunt externi, quasi ex superficie & cortice agnoscendi. *Superficies* opponitur *centro*, *Noster mercurius essentialis est centralis, & inconspicuus*, nisi in cutem trahatur ex centro.

Mercurius aliorum metallorum essentialis est nostri lapidis præcipuum materiale. In sole & Luna nostra menstrua non sunt conspicua visui, nec apparent, nisi per effectum. Hic est ille lapis, quem intelligimus.

Riplæus.

Auro & argento, & ex his auro nostro, argentoque nostro opponuntur alia metalla. Essentialis inconspicuus mercurius asscribitur Soli & Lunæ nostris. Num ergo & in cæteris metallis, quæ sunt imperfecta, est vis Solis & Lunæ? *Lapis noster non admittit per se imperfecta, cùm sint tantum materia transmutanda.* Accipio igitur illud materiale nostri lapidis, non de materia ex qua, sed subiecto transmutando ita, vt qui mercurius istis metallis insitus est, cum mercurio nostri lapidis conspiret, & fiat sic causa transmutationis in aurum vel argentum, quia essentia horum secundum potentiam perfectiuam est in nostro lapide ex duplici mercurio, generali & specifico, facto.

Est anima & substantia splendida Solis & Luna, subtilisque eorum influentia, per quam terra recepit splendorem. Nam quid aliud est aurum, & argentum, quam terra munda alba, & rubea? Tolle ab eis præfatum splendorem, & tunc terra erit parui momenti. Totum compositum vocamus nostrum plumbum. Qualitas splendoris à sole & Luna prouenit: atque in summa hæc sunt nostra menstrua.

Riplæus.

Habes duplex elixyr ex mercuriali nostra aqua in conuersione elementorum factum. Vtrumque dicitur TERRA: vnum rubea, alterum alba. Quid prodest vtramque habere, si non sint animatæ? Quare animantur? *Rubra* animatur tinctura auri, quam ex eo extrahit nostra aqua, & terræ committit. *Alba* tinctura argenti eodem modo ad speciem singularem formamque perducitur. Inde sequitur splendor pro natura cuiusque. Est enim forma accidentaria ab interiore essentiali in materia mercuriali communi producta. Sic in natura aurum & argentum fieri creditur, idque comprobant experientia. Nam *si aurum tinctura spolies, alba terra restat.* Influentia illa in fermentatione est explicata, & recapitulatione. Tinctura, anima, splendida substantia hîc sunt pro eodem.

Partes essentiales lapidis & metallorum perfectorum.

Corpora perfecta cum primo (menstruo) calcinamus. Sed nullum corpus immundum ingreditur excepto vno, quod vulgariter vocatur à Philosophis LEO VIRIDIS, *quod est medium coniungendi tincturas inter Solem & Lunam cum perfectione, quemadmodum Geber ipse testatur.*]

Riplæus.

Explicat trium menstruorum vsum. Primum menstruum est aqua mercurialis, per quam aurum & argentum soluuntur, vt postea coagulata in calcem abeant. Id fit in fermentatione: cuius aqua est secunda pars aquæ primæ reseruatæ, excepto quod elixyr album vel rubeum accedat. Mirum, *cur corpus immundum vocet*, cum in nostro opere omnia sint munda & exaltata. De Leone viridi habes *in recapitulatione, & alibi.* Intelligo *aquæ spirituosa certam dispositionem tam colore viridi transitorio, cuius merito fortasse immundum corpus dicitur.* At immundior est nigredo, quæ etiam rebus fœdis & sepulchro comparatur. Si Leo viridis est medium coniunctionis tincturarum cùm corporibus elixyrinis, est Azoth, spiritus, & mercurius noster. Coniunctio ista est cum perfectione, quia durabilis & fixa, neque amplius cedit tingens à tincto.

I menstruũ calcinatiuũ. *Leo viridis Azoth.*

Cum secundo, (menstruo) quod est humiditas vegetabilis reuiuificans, quod prius erat mortuum, ambo principia, materialia debent solui & formalia. Alioquin parui essent momenti. Hæc menstrua itaque noscas, sine quibus nec vera calcinatio potest fieri, nec dissolutio.

Riplæus.

Menstrui secundi descriptio est. Dissolutioni destinatur vt prius calcinationi. Atqui vtrumque officium est eiusdem aquæ nostræ. Nam quæ dissoluit, calci ortum præbet, sicut vides, cum per regiam soluimus aurum, quod reuocatâ aquâ calx est, aut si per liquorem tartari præcipitetur forma calcis, sidit. Dispositiones variant. In coagulatione & exiccatione menstruum nostrum simul cogitur, inque calcem abit. In dissolutione vnà est, & vnitur dissolutis intimè adeo, vt separari nequeat, sicut cum nix soluitur aqua calente. Quæ soluuntur secundo menstruo, materialia sunt, & formalia: Illa vt elixyr duplex, terra inanis & inanimis, quæ mortua dicitur & splendore influente priuata, cum qua simul coniungitur terra ex perfectis metallis post ereptâ tincturam: Hæc vt vtriusque metalli anima, tinctura, splendor. Vtrisque soluendis est mercurius, aqua nostra, acetum

II menstruũ dissolutiuũ. *Terra mortua.*

nostrum

nostrum acerrimum. Habet id menstruum etiam aliud officium & vsum, nempe reuiuificat corpora prius mortua. Ergo necesse est, vt ipsa habeat principium vitæ, quod est anima, hoc est, tinctura Solis & Lunæ. Eam vnde accepit, nisi ex corporibus perfectis, quæ ideo etiam cum prius vixissent, splendoremque suum, animam, & tincturam habuissent, dicuntur mortua? Verum, vt dixi, aggregatur horum corporibus Elixyr, quo etiam vis aquæ nostræ acuitur, vt possit separationem procurare. Iisdem rursus efficitur, vt reconiungantur. Nam Elixyris vis est tam in soluente, quam soluto.

Aqua acuata.

Riplaus.

Cum tertio** (menstruo) **quod est humiditas maximè permanens, incombustibilis, & vnctuosa in sua natura, Hermetis arbor in cineres comburitur. Hic est noster naturalis ignis certissimus, Noster mercurius, sulphur, nostra tinctura munda, nostra anima, noster lapis eleuatus cum vento, in terra generatus. Hac animo recondе tuo]

Perseuerat Riplæus in contemplatione operationis tertiæ, in qua fit compositio, & matrimonium, quam vulgo *fermentationem* appellamus. Et est sane mea sententia, hic describi ***maxime proprium, & essentiale menstruum lapidis nostri.*** Quanquam enim & priora duo videantur ex sono verborum ad eandem operationem referri, & subtili consideratione per diuersas rationes distingui, tamen res ipsa non creditur esse eadem. Quorsum enim illæ subtiles mentis distinctiones in ea re, cuius menstrua calcinantia & soluentia non rationibus tantum, sed & subiecto differunt? Nostrum opus inter manus est, & sensibilibus constat menstruis. Subtiles illæ abstractiones & logicæ mentis considerationes fucum faciunt Lectori, eumque à natura ad speculationes inanes abducunt. ***Nullo menstruo vtimur, quod post vsum iterum separetur. Omnia sunt ex vno, & in vnum redeunt.*** Prima ergo nostra materia non est menstruum, sed subiectum artis, ex quo soluto & coagulato iterum fit primum nostrum corpus. Hoc vt denuo soluatur, indiget ***menstruo***, quod ***non aliena***, sed ***einsdem*** sit ***naturæ***, atque ideo etiam per modum imbibitionis commiscetur, soluitur, & coagulatur, in quo ipso fit alteratio debita, & elementorum iusta conuersio, exitque Elixyr aereum album, & ex huius aliqua parte etiam rubeum igneum, pro vtroque lapide suum. In fermentatione vero eadem quidem est aqua soluens, sed *quæ sit propria cuiq; per Elixyria specialia.* Hoc menstruum mirabiles rationes potest sustinere, & mirandam Philosophiam efficere, in qua potissimum vires ingenii ostentarunt artifices. Ideo & *Secretum* dicitur & *essentiale monstruumq;* menstruum, cum tamen re vera ipsis sensibus sit obuium, atque etiam sensibilibus notis sese prodat. Luxuria ingenii est, mirifica commentari, & phantasiis portentosis fatuos occupare, vt putent magicum quid, & diuinum, Cabalisticumque subesse, cum non sit, & Deus per naturam non aliter agat, quàm vt cuique rei ab initio creationis contulit, & disposuit, quas dispositiones & potentias non mutat artifex, sed prouocat, promouet, & sequitur, iuxta axioma vulgare: ***Quis vult colere lapidem magistralem, eum oportet naturæ primordia intueri, coquere, soluere & coagulare.*** Sit ergo tertium hoc Secretum & essentiale menstruum compositum ex aqua prima, & mercuriis elixyris, fermentique. Assumunt enim ex auro, argento & vtrinsq; Elixyre aqua nostra mercurialis partem mercurialem, & cum ea fit vnum. Sulphur autem vehit spiritus quidam cœlestis, qui est in toto. Hinc menstrui huius nomina mirifica. Vocatur ***Humiditas.*** Est enim consistentia liquida, licet dispositione magis aerea, quàm aquea, præsertim in albo. *Permanens maxime*: id est, fixa. Talis autem esse non potest aqua nostra sine corpore fixo. Ipsa per se volatilis est, & fixum sibi reddit simile: sed post coagulationem propter fixam auri argentique naturam, item fixum elixyr permanet, nec comburi potest: vnde & ***incombustibilis*** dicitur. Alia ratione etiam cum *volatilis* est, permanere asseritur, nempe propter indissolubilem commistionem terræ & aquæ, vnde argentum viuum, vel totum manet in igni, vel totum fugit ex eo vndequaque sibi homogeneum. *Vnctuosa* quoque est in sua natura materiali: vnde ***humiditas*** dicitur ***vnctuosa***, quæ non adhæret quidem vt *viscosa* seu *glutinosa*: veruntamen vnguine prædita est, vnde quasi vncta, & vngens appellatur. Talis est aqua, quæ ex argento viuo sublimato destillatur, vt videre est, cum mercurium vitæ faciunt, qui liquor vnctuosus potest olei consistentiam assumere, & in puluerem niueum præcipitari, in aere gelascere, calore resolui, planè vt & materia nostræ artis. ***Cum eo menstruo arbor Hermetis comburitur in cineres.*** Nam comparatur igni gehennæ, quia aurum, argentumque efficacius soluit, & in cineres comburit, quod non potest ignis flammæ. ***Cineres Hermetiæ arboris in porta prima*** dicuntur nigredines apparentes atri pulueris specie, quod & caput corui, aut rostrum nuncupant. In tertia ergo operatione, vbi est elixyr, & corpus perfectum eius arboris Hermetis est ***caput corui***: Arbor vero corporea ossa, quæ putrefacta istos cineres exputit. ***In porta tertia***, vbi de separatione scriptum est: cum aqua destillata, tenui, munda, cœrulei, & liuidi coloris, ponderosa, Hermes humectauit suam arborem cum suo vitro (in suo vitro) fecitque crescere in altum flores discoloratos, de quibus vide ***in porta 6. & recapitulatione.*** Hinc discis, cuiusmodi sit illud menstruum. Dicitur porro ***noster ignis naturalis ignis certissimus.*** De igni naturæ, qui inclusus est corporibus, & præsertim in auro excellit, *alibi* diximus. Quod autem menstruum, cuius ratio per se seruilis est, illud nomen gerit, inde fit, quia ex auro extractum illum ignem assumit. Vnde patet, Riplæi ***menstruum tertium non tam esse efficiale, quàm essentiale***, & informatum corporis perfecti natura, vnde & ***formale*** nuncupatur. Certissimus dicitur, quia minime fallitur eius fiduciâ artifex, & effectis igneis ipse sese manifestat, vti patet in nigredine, corporum solutione, coloribus, coagulatione, fixitate, multiplici vi seminaria, & transmutandi potentia, quam nullus ignis flammeus præstare vnquam potest. Quando ergo fermentationem peregisti, & lapidem specifica forma induisti, minime dubitare debes, quin habeas medicinæ tantam, talemque potentiam, vt si exaltata fuerit, possit in materia disposita gignere similem parenti sobolem, idque multipliciter, & vi non artis externa, sed interna & naturali: vnde &

Menstrua logice declarata, sunt res sensibiles.

Tertiũ menstruum miris figmentis implicatum.

Nomina menstrui tertii.

Permanens.

Incombustibilis.

Vnctuosa.

Arbor Hermetica cinerum.

Ignis natura nostri lapidis.

Noster lapis principio naturali insito naturale facit aurum & argentũ.

Vnde & *metallum proiectione eius factum, omnino est naturale*: Sicut & naturalis est pullus, licet arte eius exclusio ex ouo adiuuetur, naturalis quoq; planta, quam ars agricolæ & hortulani promouit. *Admirandus certe ignis est, qui in argentum viuum quasi liquatum metallum non magna copia, sed vel quarta tantum grani vnius parte proiectus tam cito id in aurum & argentum omni iudicio naturalis respondens conuertit.* Vocatur noster mercurius, à materia sumta appellatione, idque pro excellentia. Noster mercurius alias etiam aqua prima est, & secunda: *Exuberatur* generationis, & nutritionis: Patet hinc, non esse vulgi argentum viuum, quæ ignea vim istam non habet, nec est aqua vnctuosa, incombustilis, multo minus ei conueniunt sequentia priuilegia. Vocatur *sulphur nostrum* formaliter, quod extractum ex auro vel argento sibi vnitur, vt iam sit aqua spermatica & fœcunda: mercurius animatus, aureus argenteus, qui exaltatus etiam est aurificus, & argentificus, species enim generi coniuncta, id ad indiuiduam & specialem naturam adducit. Nostra tinctura est secundum potentiam. Nam tincturam esse, est in fine, & ratione perfectionis, quam nondum habet illud menstruum; potest tamen coctione perfecta consequi. Ita *anima* dicitur *nostra*, particulariter, cum sit animæ vehiculum, quæ ex auro, vel argento est assumta, & dat his metallis suum esse; vnde *anima nomen pro forma auri, & argenti* parabo licè vsurpatum videmus. Lege de hac extrahenda *portam octauam in sublimatione*: *& IX. IV.* Est & *noster lapis*, vi & potentia. Nam post coagulationem demum id nomen accipit. Qui vero lapis? *generatus in terra: Eleuatus cum vento.* Per terram non ineptè acceperis mineram, quæ duplex est, naturalis, in qua natura aurum procreauit, & artificialis, quæ ex illa in artem venit, huiusq; vim est passa. Sic erit corpus nostrum resolutum, elixyr scilicet, & perfectum metallum. Ex his aqua nostra tinctu-ram, scilicet animam extrahit, & per vitrum eleuat *specie venti*, seu halitus, sed postea etiam restituit. Hoc est illud Hermetis: *Portauit eum ventus in ventre suo: Nutrix eius est terra*, cuius etiam perfectio est, cum virtus eius in terrā &c. Lege *portam* IX. de fermentatione: & III. de separatione.

Mirabilis ignis metamorphysica.
Noster mercurius.
Sulphur.
Anima nostra.
Noster lapis.
Terra nostra.
Ventus portans in ventre.

Hic lapis, audeo tibi dicere, est vapor potentialis metalli. Hunc quo pacto acquiras oportet te esse cautum. Nam inuisibile profecto est hoc menstruum, quanquam cum SECVNDA AQVA *Philosophica per separationem elementorum potest apparere ad visum in forma aquæ claræ.*

Ripl.

Aperiè indicatur abusus vocabuli Menstrvvm. Licet enim dicas respexisse autorē ad materiam generationis & nutritionis infantis in vtero materno, quæ putatur esse sanguis, quem reddunt vteri singulis mensibus, quique postea in lac consumitur: tamen alienitas & dissensio apparet, cum *vaporem metalli potentialem vocat, & Lapidem*, qui nec materia est, nec nutrimentum, sed effectum ex materia, & id, quod nutritur, *vapor est*: hoc est: halitus calidus siccus, sulphuri comparatus. Is est in metallis perfectis potentiâ. Nam coagulata forma latet, datq; metallis esse suum. Hinc Aristoteles, *si sulphuri iungas mercurium, vaporemq; halitui*, non immerito scripsit *in fine tertii meteororum exhalationem vaporosam metallica efficere*, cum inclusa fuerit præcipuè lapidibus, & propter siccitatem in vnum coarctata concrescat, velut ros & pruina post excretionem, seu in aqueam speciem coagulationem. *Halitus ille acquiritur ingeniosè extrahendo eum ex perfectis per aquam nostram*, per quam soluitur compages metalli interior, vt inde exhalare possit spiritus ille formæ, seu animæ vector, iterumq; colligi, & excipi eadem materia, postquam circulari agitatione frequente est exacuatus. *Inuisibile* dicitur *menstruum* in metallis concretis. Sed eum aqua nostra secunda soluuntur, prodit in conspectum specie aquæ claræ. *Secunda illa aqua* est facta ex altera parte primæ, & solutione corporum, vt *supra* dictum. Vide quæ *infra* de oleo sequentur.

Vapor minera nostra.
Metalla Aristotelica.
Vapor qua arte acquiratur.
Inuisibile menstruum fit visibile.
Aqua secunda.

Ex hoc menstruo LABORE *exuberato, atq; cum eo potest fieri* SVLPHVR NATVRÆ, *si fit naturaliter à natura, & circulatum in spiritum purum: tum cum eo dissoluere potes tuam basim, aut massam diuersis modis, quemadmodum ex praxi intelliges: quod suo loco declarabo &c.*

Ripl.

Menstruum istud non esse meram potentiam, nec simpliciter formā, aut halitum, intelligis ex dictis. *Exuberatur*, hoc est tanquam ex vberibus emulgetur, & extrahitur labore. Is *labor* erat laboriosus in principio, cum ex argento viuo minerali facies aquam primam. Sed in fermentatione est sua ins. Iam n. habes actum, per quem id, quod in metallo est potētia, actuare sine negotio possis, modo ignem regas iustè, & vasa accommodes. *Est materia simul & instrumentum.* Materia, ea qua est quia ex aqua illa fit lapis noster; qui totus in *sulphur naturæ* conuertitur. Eidem adhibetur instrumentaliter: quia vt sit naturæ sulphur, debet insitum esse natiuā metallis: vt extrahatur, aqua soluens, facit, quæ simul à soluto sulphure igneo vertitur in eiusdem sulphuris naturam. Quo modo? Quia illud sulphur à suis vinculis solutum est valde actiuum. Ergo dispositum patiens vertit in suam naturam, sicut aqua vicissim facit sulphur sui simile volatile, & aquosum. Quid est Acvare *naturaliter*? Acuare est vim obtusam mutare in acutam in materia sequace. Acuimus subtiliatione, subtractione obtundentis, & abiectione acutorum. Subtiliatio nostra fit per sublimationem, & exaltationem. *Sublimatio secreta* est circulatio quædam; quæ in vitro nostro per sphæram aliquoties ambulando, ascendendo, descendēdo, & gyrando peragitur. Alia *circulatio est repetitio rotationis elementorum*, seu iterata solutio & coagulatio. Tertio elixyr aliquā potentiam aquæ committit, quia cum ea vnitur. Riplæus explicat circulatione, qua fit *spiritus defecatus & purus*, ad exemplum aquarum stillatitiarum, potissimum vini, cuius essentiam facimus puram circulando in pelicano. Accedit tamen repetitio solutionis & coagulationis in sublimatione, & exaltatione: nec parū confert *fermētatio*, & *cibatio* cum multiplicatione: de quibus tamen ille non loquitur, quia dicit *per circulatum & acuatum menstruum nos posse soluere nostrā basim, seu massam* hoc est vt *infra* dicit, medicinam albam, vel rubeam. Ergo illa acuatio per circulationem antecedit baseos solutionem. Verum non vsq; adeo anguste, sed liberaliter sunt interpretanda sapientum nostrorum dicta. Sit ergo *aqua nostra talis quandocunq; aliquid soluit, vt elixyr, fermenta, lapidem, medicinam &c.* Ita vt etiam argentum viuum lotum per acetum & salem aut calcem viuam acuari debere intelligamus.

Exuberare.
Menstruum materia & instrumentum.
Acuare.
Sublimatio, circulatio.
Menstruum circulatum.

Nn   Pro tuo

Ripl.

Pro tuo fundamento principali vide, vt intelligas tuas aquas menstruales, & iam facta calcinatione augeas non diminuas humidum radicale, donec tua massa frequenti subtiliatione leniter fluat vt cera super metallo.) Est vere *primarium artis nostræ fundamentum* aquas soluentes, quæ simul sunt essentiales, nosce. Hic valet prouerbium: *Dimidium plus toto*: Et *Dimidium facti qui cœpit habet*. Non possunt obscura esse cætera, si aquam

Calcinatio.

scis, quã artifices studiosissime cælant. *Calcinatio* docetur *in porta prima*, verum ea non est vnius modi. Hic potissimũ intelligitur ea, quæ in fermentatione e corporibus elixyris & fermenti efficitur puluis similis calci per aquã salis ammoniaci. Monet, ne hic subsistamus, & nimium assemus, seu exiccemus iam ortam tincturam, sed humidum eius radicale augeamus. Quare & quo modo id fit? Nimirum *nutrimento* per modum nutritionis. Nã nostrum quoq; humidum primigenium alimento augetur, & instauratur. Accipe ergo de eibatione seu nutritione. Deinde cum nutriuisti, iterumq; soluisti & coagulasti sub conuersione elementorum, experimentum cape lapidis num recte tingat. Signa sunt, *si super lamina ærea candefacta fluat, vt cera, sine fumo, adhæreat & ingrediatur, tingatque.*

Ripl.

Tum solue illam cum tuo vegetabili menstruo, donec habeas oleum inde coloris lucidi. Tunc est menstruum illud conspicuum visu.] Fermentatum lapidem, seu calcem nostram nutriuimus iam, & incerauimus sequitur *exaltatio*, de qua lege *portam decimam*. Iubemur soluere nostram massam. Quo soluente? *Porta* 10. nominat *spiritũ vitæ* seu *mercurium animantem* & vitam afferentem. Hic proponitur *menstruum vegetabile*. Id *suprà* erat menstruum secundum, humiditas scilicet vegetabilis, quæ paulo post vocatur *aqua secunda Philosophica*. Nihil alieni, aut noui est. Capiendus est mercurius, cum quo alias corpora mortua viuificamus. Monent alii, mineralem purgatum hic sufficere. Quis modus est? *Separatio elementorum*, dicebat *supra* Riplæus. De hac lege *portam* 3. Nihil vero aliud est, quam conuersio. Massa tua est *calx terrea*. Hęc soluitur mercurio in aquam: putrefit, nigrescit; succedit aërea coagulatio alba: & in rubro lapide tandem rubedo. Sic separasti elementa in vitro clauso sponte naturæ, nihil addẽdo, præter ignis tegimen in Athannore. Cum absoluisti (id quod fit breui) quid es consecutus? *Aquam claram*, inquiebat *ante*. Nunc ponit *oleum coloris lucidi*, in quo apparet nostrum menstruum tertium, quod prius erat inuisibile. Eas qualitates *in porta* 11. de solutione ascribebat etiam primo menstruo. Quid hinc aliud colligas, quam *secundum & tertium menstruum non re, subiecto, & materia, sed sola ratione discrepare*? Vbi est solutio, & agitatio illa circularis post fermentationem, ibi ponitur menstruum essentiale, arcanum. *Aqua clara*, & *oleum lucidum*, idemne? Idem Riplæo. Ait enim: *Tunc est illud menstruũ conspicuum visu*. Non est insolens chymicis eundem liquorem modo oleum, modo aquam vocare. Pergit.

Nota Synonyma: spiritus vitæ, menstruum secundum vegetabile.

Oleum lucidum.

Menstruorũ trium eadẽ materia.

Oleum lucidũ, & aqua clara, idem.

Ripl.

Oleum extrahitur inde coloris aurei, aut huic simile ex nostro subtili rubro plumbo, quod Reimundus senex dicebat multo magis esse in pretio, quam aurum. Nam ex eo fecit aurum potabile, quod illum vicinum morti resuscitauit.] Materia olei huius vocatur *Rubrum plumbum*, ꝙ alias est minium. De hoc habes *in porta quinta*, vbi de putrefactione, & mutatione colorum. *Cum X X. dies*, inquit, *transierint, vuas habebis carbunculi rubedine*: scilicet hoc est nostrum *Adrop*, *Vcifur*, atq; *plumbum rubeum*. Loquitur ibi de rubificatione elixyris albi: sed vnà designat etiam cæteras, in quibus per colorum successionem tandem exit rubedo. *Oleum illud medicinale* fit ex oleaginoso lapide rubro iam incerato, extrahiturq; per quintã vini essentiam, vel potius soluitur in ea: qua de re etiam *supra*. Pretiosius auro fit per exaltationem, de qua lege *portam* 10.

Plumbum rubeum.

Oleum medicinale potabile.

Ripl.

Basiliscus noster.

Nam sic simul possunt circulari: hoc est: illud oleum & vegetabile menstruum, & sic arte, & labore exuberari, & fieri per artem lapis cœlestis, tam igneæ naturæ, vt inde illum vocemus nostrum basiliscum, magnumq; magni elixyr pretii: quia quẽadmodũ visus basilisci suum obiectum necat: Sic occidit iste crudum mercurium, quando super ipsum proiicitur in ictu oculi ita vt citissime ille mercurius tingat stabili tinctura omnia corpora in Solem & Lunam perfecte. Hoc pacto guberna tuam basin vtramq;, & rubeam & albam.] Intelligo hæc de multiplicatione simul & sublimatione cum exaltatione, de quibus vide *suas portas* 8. 10. 11. Item de proiectione *in porta* 12. Quo sæpius repetitur circularis solutio & coagulatio, eò subtilior & efficacior fit materia, & ad vsum habilior, modo subtilitati sit modus. Materię hic sunt lapis iam inceratus, & transmutandi potentia instructus: Deinde argentum viuum lotum, quanquã Riplæus videatur *malle aquam nostram* in separatione *porta tertia*. Modi sunt iidem, qui in elemẽtorum separatione, & conuersione, vt iam sæpe dictum. Hinc cœlesti nobilitate tinctura afficitur, fitq; iam fortis, vt argentum viuum calefactum ictu oculi vertat in medicinam, cuius proiectione super imperfecta metalla & hydrargyrum optimum fiat aurum vel argentum pro natura tincturæ. Nota *Basim* dici *elixyr album & rubeum*, seu *lapidem inceratum*, qui sit sublimandus, exaltandus, & multiplicandus, antecedens proiectionem.

Basis quid.

Ripl.

Aurum potabile secretum.

Aurum potabile hoc modo fit ex auro non communiter calcinato; sed ex nostra tinctura, quæ non euanescit, ex nostra basi cum menstruo circulato. Sed naturalis subtiliatio nihilominus debet fieri, antequam tuum aurum dissoluatur. Hoc principium tibi ante omnia dictum putato.] *De auro potabili supra sunt dicta* satis dilucida. Repudiat Riplæus *vulgarem modum, quo aurum potabile fit ex soluta calce auri*. Probat eum, quem Philosophi, Arnoldus, Lullius &c. ponunt. Eius materia est basis nostra rubra, non elixyr rubrum, sed lapis iam fermentatus, inceratus, & ita attenuatus, vt solui possit. Soluitur autem *menstruo circulato*, hoc est, vini quinta essentia per circulationem exaltata. Paracelsici habent maius & minus circulatum adiecto sale tartari. Verum si attenuatus fuerit puluis aqua nostra mercurali, non argento viuo, vt diffluat in vino, habens formam olei, vel salis naturam oleaginosam, satius est. Supra erat circulatum naturæ sulphur, quod & menstruum vocatur. Sed id aliud est. Tantum de proœmio. Lege diligenter portas, & relege. Applica et prudenter & perite. Non aberrabis à scientia, & praxi.

Circulatum medicinale.

Capita seu Portæ XII. Riplæi.

NOminantur calcinatio, dissolutio, separatio elementorum, coniunctio matrimonialis, putrefactio, congelatio albificatiua, cibatio, sublimatio secreta, fermentatio, exaltatio, mirabilis multiplicatio, & tandem proiectio. Ex his proiectio vsum habet in transmutatione: cætera nihil sunt aliud, quam vnius eiusdemque regiminis diuersæ rationes. Regimen dicitur vnum genere, quod distinguunt tribus operationibus, donec tingere possit. In vnaquaque vero sicut & in omnibus aliis posterioribus nihil est aliud, quam coctio perfectiua, quæ solutione & coagulatione constat. Hæc rota crebro conuertitur, perque easdem dispositiones proceditur in omnibus, initio facto à fermentatione. Nam quæ operationes præcedunt, sunt præparatoriæ potius, quam perfectiuæ. Cum item in omnibus fiat conuersio dispositionum & qualitatum, quæ possunt elementis accommodari, efficitur, vt tota ars nihil aliud dicatur, quam elementorum conuersio. Numerant autem alii plures operationes: alii pauciores. Apud Arnoldum inuenies etiam de destillatione, & ablutione &c. Aliqui mentionem faciunt, & cribrationis, & tritionis, quæ est in puluerem impalpabilem redactio. In perfecto magisterio Arnoldi, seu flore florum, qui & lumen luminum, vti extat *in 3. parte Theatri Chymici*, ita recitantur: Si *ad perfectum magisterium peruenire volumus, oportet primo, vt lapidem Philosophorum purum & mundum habeamus, acceptum, sicut est in sua minera, nihil adiectum, vel diminutum: & (1) sublimare ipsum, vt ex ipso extrahamus id, quod est purum & clarum: (2) postea oportet nos ipsum facere descendere: (3) postea destillare: (4) Calcinare, (5) quinto soluere, (6) sexto coagulare, (7) septimo fixare, (8) incerare.* Ecce tota practica, & reductio ad primam materiam, quia aliter non fieret generatio seu multiplicatio, Nimirum vt habent versus Breuiarii Arnoldi:

Hic paragraphus desideratur in exemplari Basiliensi.

Est in mercurio quicquid quærunt sapientes,
Corpus abhinc, anima, spiritus, tinctura trahuntur.
Nullus Mercurius sumatur, quam mineralis.

Quod ille sublimare iubet, philosophicum aliàs habet intellectum in ipso opere: verum ante opus in præparatione sublimatio per distantiam à vitriolo & sale requiritur, vt ex minerali argento viuo quintam essentiam extrahamus, quæ extractio est in opere etiam secreta; sed in præparatione fit per descensionem, hoc est, non fixionem, sed *destillationem descensoriam per tartarum*, aut ex retorta in latus. Hinc accipimus *humorem vnctuosum*, quem rectificamus destillatione, vt omnis fex terrena & humiditas aquosa decedat. Quartum locum habet *calcinatio nostra*, quæ fit per coctionem, in qua putrefactio cum solutione, & coagulatio, quæ terram exhibet, quam paulo amplius vrgemus calore, vt sicca, sitiens, & arida fiat, quod aliàs calcinando consequimur. Calcinationi submittitur solutio, quæ aliàs est operatio secunda, cuius initium est imbibitio; & postea item solutio, & coagulatio cum elementorum conuersione, vt fiat elixyr commune hermaphroditicum auro & argento æque aptum. Hic nominatur *Coagulatio*, quamuis & in præcedente operatione fuerit, verum imperfecta, & secutura sit deinceps sæpe. *Fixatio* est post fermentationem. Quæ causa potest esse, vt coagulationem κατ' ἐξοχὴν interpretemur de fermentatiua. Tum enim verè figitur, quanquam Riplæus exaltationem substituat. *Inceratio* est comes, vel pedissequa cibationis, aliquando & lapidis iam perfecti secundo fermentari, donec in *oleum* conuertatur, vel *oleaginosam substantiam fluentem in igni instar ceræ.* Vtraque dispositio est aurifica vel argentifica pro specie lapidis. Inde apparet, Arnoldum *in isto tractatu* penè methodicum practicæ ordinem obseruasse. *In breuiario* aliter digessit progressum, indicatis omnium per colores & operationes quasdam articulis: *In prima*, inquit, *operatione liquescit, secundo nigrescit, tertio citrinatur, quarto rubescit rubore non vero, nec multum durante: quinto dealbatur, sexto coagulatur: & hæc omnia necesse est fieri igne lento &c. Septimo lapis noster incineratur cum igne tertii gradus: octauo liquefit liquefactione metallica, & rubea, cum igne gradus tertii: vltimo augmentando eum ad quartum gradum, &c.* Quilibet artificum sequitur suum institutum, nec mirum est, tantam varietatem in assignatione operum esse in ea arte, quæ vna plus quam Poetæ & pictores suos terminos mutat, & licentia summa in parabolis, symbolisq; vtitur. Qui ex labyrintho isto emergere, & se extricare velit, *Naturā sequatur ducem.* Sicut enim hæc ex semine & corpore genituræ in matrice astipulante calore naturali procedit, ita & tinctura nostra progreditur ex prima materia per coctionem perfectiuam & formas deinceps subsequentes, donec in vltima sit status. Ab hac artifex iterum incipit, & ad carceres rediens idem denuo stadium decurrit, qualis labor Ixioni apud inferos loco pœnæ ascribitur, & Sisypho saxum suum de monte delapsum semper denuo retrudenti. Hæc etiam est Rotæ nostræ circumactio, & elementorum secreta circulatio.

Notabilia quædam ex Capite De Calcinatione.

CAlcinationem vocat hoc caput à fine operis, qui est *Calx duplex, alba, & rubea*; quanquam etiam *incineratio* appelletur, non tantum ideo, quia nigredo apparet, *Cinis Hermetis* dictus, verum etiam, vt inquit, quia sub humiditate Lunæ, & temperato calore Solis elementa incinerantur. Describitur autem sub titulo calcinationis *magisterium perfectum vsque ad cibationem & exaltationem, ita vt tres rotæ conuersiones comprehendat*, nempe duas operationes præparatorias, & matrimonium. Fingit enim autem in campanæ figuram circumductam, & quasi rotundam, cuius prima porta sit calcinatio, vt intelligamus, *vnam operationem non posse explicari sine cæteris*: cumq; elementa sunt incinerata,

Cinis Hermetis.

 Basin

Basin perfecte consummatam, & magisterium totum, cuius initium sit nigredo, finis calx rubea, & alba, acquisitum pronunciat. Per Basin autem, vt *infra* patebit, & *supra* est commemoratum, intelligit easdem calces. *In hoc* ergo *primo capite* attendendum est 1. *ad titulum*: 2. *definitionem* calcinationis, quę includit elementorum conuersionem, putrefactionem, solutionem, coagulationem, imbibitionem & colorum progressum vsque ad calcem vtramque vna cum compositione & componendorum proportione. 3. *Adducit declaratio* ex dissentaneis, & differẽtia calcinationum vulgarium, & præcipitationum argenti viui. 4. *De modo calcinationis* præceptum ponit. 5. *Monet de vera intelligentia* sermonis sapientum. 6. Quid *calcinatione efficiamus*, indicat. 7. *Proportiones* cõponendorum docet, 8. *De congelatione*, qua calx perficitur, agit. 9. De *vera & falsa materia*, seu subiecto calcinando loquitur. 10. Argumenta proponit, *cur materia sit ex metallis perfectis*. 11. *Quæ præcedant calcinationem*, indicat. 12. *Rationem* processus reddit. 13. *Signa* initii monstrat. 14. De *appellationum* ex coloribus apparentibus licentia disserit, & tandem hoc caput claudit, *cuius methodicam summam si velis, intelliges materiam & subiectum calcinandum esse aurum & argentum: efficientem causam instrumentalem, primum calorem humidum, qui Lunæ conuenit, & siccum temperatum, qui Solis: Deinde menstruum mercuriale calcinans ita vt humiditas sit salua cum suo calore insito: quod tamen menstruum etiam materia & subiecti pars est: Formam calcinationis esse per elementorum conuersionem & colores, præmissa præparatoria ad calcem rubeam vel albã solarem, vel lunarem procedere ingeniosè, ad quam formã etiã pertinet materialium componendorum proportio, item concurrentium operationum dispositio & ordo: Finem, calcem rubeam, vel album pro aurifico & argentifico operibus. Adiunctum temporis, annum & amplius cum longanimitate: Dissentanea*, falsas materias, falsa menstrua, falsum processum. Ex omnibus definitio iusta concinnatur. Nos pauca scholia adiiciamus textui.

De calcinatione cum conseruatione natiui caloris, & humidi radicalis.] Specialem calcinationem designat adiecta determinatione. Aliæ calces fiunt soluto termino per violentiam agentis ignei. Terminabatur siccum humido. Hoc cum consumitur vi ignis, terra in puluerem recidit, qui calx dicitur, quanquam aliquando elementare gluten adhuc coerceat compagem, vt in lapidibus, & congis ossibusq; calcinatis videmus. Sed insita humiditas cum calore naturali est sublata. *Nostra calcinatio* eam conseruat & auget, cum innato calido. Hinc intelligitur Arnoldi sententia, qua reprehendit

Calx nostra qualis. sublimatoriam prępar ationem, qua humidum radicale destruitur. Conseruatio humiditatis primigeniæ, & caloris connati efficit, vt *nostra calx sit vnctuosa, & liquescens calore instar ceræ.*

Calcinatio est purgatio nostri lapidis, restaurans eum suo proprio naturali calore, de radicali humore nihil perdens, inducens solutionem, nostro lapidi inprimis necessariam.] Adiunctum calcinationis & accidentarium effectum est purgatio. Quid purgat calcinando? Lapidem nostrum. Sané calcinantur vulgo lapides. Inde nostra materia lapis vocatur, & intelligitur, non quod iam lapis sit, sed quod per viam calcinationis purgatiuæ euadat. Cum hac est coniuncta instauratio caloris natiui. Intelligo actuationem & exaltationem eius. Nam in corpore integro est potentialis. Calcinatio in actum euocat, qualis erat, cum in naturę minera generaretur. Calor natiuus hæret in proprio subiecto, quod est humidum radicale. Hoc simul excitari, imò augeri necesse est, si calor debet sublimari, tanto minus est perdendum. *Ita est etiam in prologo: Iam facta calcinatione augeas, non diminuas humidum radicale, donec tua massa frequenti subtiliatione leuiter super metallum fluat sicut cera.* Augmentum hoc pręstat inceratio per monstruum. Effectum calcinationis est, vt possit solui & liquescere lapis noster, quod necessarium est ad multiplicationem virtutis procreatiuæ sui similis.

Noli e operari sulphuribus, salibus præparatis, corrosiuis, igne solo, aceto, aquis ardentibus, plumbo.] Instru-

Falsæ calcinationes. menta vulgarium præcipitationum argenti viui repudiantur. Nam hoc vel solo igne præcipitatur: vel adhibitis corrosiuis, vt spiritu sulphuris, aquis fortibus &c. vel fumo plumbi, aut sulphuris ex-

Subiectum calcinationis mercurium duplex. iccatur, vt teri in puluerem possit. Nihil horum valet in hac arte. Nota: tacite innuit calcinationis materiam esse argentum viuum minerale duplex, crudum, & coctum. Modum enim verum, qui est cum conseruatione humiditatis mercurialis, & caloris sulphurei solaris, vel lunaris, statuit: adulterinos remouet. Argenti viui crudi præparatio cũ fiat sublimatione, ita institui debet, *vt humiditas sit salua*: Argenti & auri præparatio per calcinationem tam calorem, quam humidum innatum conseruet. Ideo peragitur lima, & hydrargyro. Riplæus etiam multiplicari humidum radicale calcinatione dicit: non tantum conseruari.

Profundamento nostræ calcinationis operare cautè; genus cum genere tantum.] Innuit, non esse vnius simplicis calcinationem, sed compositorum, componi vero debere homogenea, id est, tantum mercurios: propter inclinationem, & familiaritatem, appetitumq; naturalem. Declaratur autẽ illa regula *paulo post*, quod non tantum genus cum genere, vt mercurius cum mercurio, verum etiam species

Genus generi & speciem speciei coniungere. cum specie debeat iungi. Homo iunctus homini gignit hominem. Si aurificum lapidem vis facere, debes elixyri solari addere aurum, & Lunari argentum, quod est speciem speciei iungere. Ita enim *infra* loquitur: *vt ignis est ignificandi principium, ita aurum aurificandi: Et aurum argentumq, non quærendum extra speciem auri & argenti.* Fit autem elixyr vtrumq; ex mercurio, sed differt dispositione, coctione &

Calcinatio se extendit per coniunctionem, fermentationem, & aliis portas. qualitatibus, cum album sit humidum calidum moderatè: rubeum calidum siccum cum temperatione. Id non fit, nisi in coniunctione & fermentatione. Vides ergo, quo vsque se extendat hæc calcinatio.

Omnis spiritus figitur calcibus sui generis.). Regula est de calcinatione & fixione quidem ad literã, Sed vis eius respicit etiam vlteriora. Si vis argentum viuum, aut imperfectum metallum figere, & transmutare in aurum, aut argentum, non potes id alia calce consequi, quam quæ ex auro, vel argento facta est. Ex consequente elixyr solare etiam requirit fermentum ex auro, lunare ex argento, quæ dicuntur *contra stultitiam eorum, qui negant pertinaciter metalla naturalia esse in arte*: Et illi etiam

quod

quod seminaut, metunt. Nicolaus Barnaudus suo operi epistolam patris ad filium de occulta Philosophia adiecit, in qua docetur, *Lapis fieri ex vitriolo Romano*, ex quo petatur tam fermentum nostrum, quam mercurius. Nos *in chymicis* monuimus, quosdam quidem ex vitriolo facere *oleum rubeum, in quo soluatur aurum*, vt fiat medicina particularis pro auro ex argenro viuo, vel imperfectis metallis, imò pro argento transmutando, quomodo Basilius Valentinus tractat *oleum Antimonii & lapidem ignem*. Verum illa epistola repudiat aurum naturæ. Videant igitur laboratores, quid expectare possint ex istius processu. Medicinam illam, quæ sulphur vitrioli ab aliquibus dicitur, confecerit quis eo modo sed non lapidem vniuersalem.

Iudicium R. pistola de occulta philosophia.

Sulphur Vitriolatum elaboratum ad exemplũ vniuersalis.

Nos calcem conficimus vnctuosam tam albam, quam rubeam trium graduum, ante quam basis nostra sit perfecta, liquéda vt cera. Alioquin nulli est vsui.)

Hæ sunt illæ calces Lullianæ *in clauicula*. Calcinatio tendit ad calces duas, quarum vna rubea, altera alba: illa pro lapide aurifico, hæc pro argentifico. Vtraqne est vnctuosa, & fit gratia *Basios* nostræ, seu tincturæ, quæ debet esse *incerata*, seu *oleaginea*, vt fluat more ceræ ad calorem. Euidenter dicit fieri ante quam basis nostra sit perfecta: vt intelligamus, *calces istas esse subordinatas Basi*, eamq; antecedere: sed cum perfectam dicit, non omnem rationem eius accipimus, sed tantum vltimam absolotionem. Nam & ipsæ calces & elixyria fermentata, sunt fundamenta nostri artificii, verum nondum absoluta. Quid autem est *calx trium graduum*? Intelligo præparatam per ter reuolutam rotam, seu tres operationes, cum quib. coniuncti sunt gradus, ita vt gradatim lapis extollatur, & elaboretur. Ita enim *paulo infra* loquitur: *Ex quatuor naturis componitur vna, postquam* TER *fuerint circulata, & sic tua basis erit perfecte consummata, relata scilicet perfectione, nisi adiicias sublimationes, exaltationes, cibationes, & arcanam fermentationem.* Videtur autem Riplæus discrimen facere inter calcem perfectam, & eius in tincturam, & medicinam, conuersionem. Possunt tamen distingui rationes.

Calx nostra qualis & quotuplex.

Basis imperfecta & perfecta.

Calx trium graduum.

Idque longo processu, vt Philosophi scribunt. Annum enim sumimus & amplius pro nostra expectatione. Nam minori temporis spacio calx nostra confici non potest capax fusionis, cum colore qui non euanescit.)

Tempus lapidis.

Inueniuntur superciliosi sapientuli, qui cũ sibi tribuant notitiam artis, nihil sciunt minus. Hi rident nouem menses, annos, dies, & quicquid non facit ad salinam. Est sane discrepantia inter artificem consummatum, & eum, qui prima facit experimenta: Est in materiis, temporibus, variisq; accidentibus discrimen: Est inter moltiplicantem, & ab initio repetentem: Veruntamen determinatio anni, nouem mensium, aut 10. vel plurium ideo non est ridenda. Philosophi dicunt, *Nigredinem* diu durare, ponuntq; dimidiũ eius 40. aut 45. dies: inde extendunt eam vsq; ad 90. vel 100. Riplæus ante coagulationem elixyris albi tot ponit dies, quot aquæ diluuii super terra steterunt, id est, 150. Inde 30. requirit vsque ad rubedinem. At nondum est elixyr fermentatum, & inceratum.

Quod ad proportionem attinet, oportet attendere. Nam in hac multi decipiuntur.) Sæpe de hac loquitur Riplæus: & est *supra* etiam aliquid dictum. Ruminemus verba. *Sint tua corpora*, inquit, *subtiliter limata.*) Lima conuenit auro & argento: Et licet alias secreta limatura fiat per mercurium, non manu, aut radula: tamen non temere dictum est, metalla ista prius esse comminuenda in puluerem aut folia. Sequitur:

Proportio.

Limatura.

Cum mercurio tum æquali proportione subtilisata.) Nostra limatura, vt vt antecessit manuaria, fit per amalgamationem cum argento viuo, quod initio quidem est copiosius, vt possit calcinatio subtilis fieri, sed postea tollitur abundantia, vt maneat æqualis proportio: quæ æqualitas difficilis est intellectu. *Proportio* est ratio inter duo proportionabilia: vt æqualis proportio est inter 3. 6. & 4. 8. vtrobiq; enim est dupla, & sicut se habet ternarius ad senarium, ita quaternarius ad octonarium. Sunt, qui æqualitatem paris quantitatis intelligant, quam *Anaticam* vocant, in qua quantum est mercurii, tantum etiam auri, seu sulphuris. Riplæus definit: *vnum Solis, duo Lunæ, donec hæc omnia tanquam in pultem redigantur.* Inter tria omnino ista æqualitas ponitur, eaque non disiungenda, sed coniungenda, vt *ex ternario fiat monas* cum æquali permistione. Duo pondera elixyris, quod Luna dicitur, & vna auri. Quot mercurii? Nam cum illa sint inæqualia, hic debet afferre æqualitatem. Ponuntur ergo eius 4. partes ad solem, & duæ ad Lunam, quod illius ignis sit vehementior. Quadruplus debet esse ad solẽ, duplus ad Lunam. Ergo mercurii quatuor pondera sunt sumenda. Nam 4. ad 1. est quadruplũ: & ad 2. duplum. Inde est *septenarius noster* & figura TRINITATIS, vt inquit: hoc est: tres partes corporis: tres spiritus seu mercurii, cum adiectione vnius pro vnitate spirituali, seu vt vnio sit mercurialis. Corpus pro corporea substantia ponitur, seu auro vel argento & elixyre corporeo, vnde tres partes exeunt. Vbi ergo æqualitas? Tria tribus sunt æqualia. Accedit monas vinculi causa. Hæc proportio est Lulliana.

Æqualis proportio.

I. pars auri. II. Elixyris. IIII. Mercurii.

Lulliana proportio.

Tres de spiritu Bacho sumsit pro vna parte corporis.) Riplæus hanc proportionem difficilem intellectu esse indicat. Videtur sensus esse, elixyris debere sumi duas, fermenti vnam: & has tres pro vna corporis reputandas esse. Iam erunt tres mercurii, quæ faciunt tauera partes Nouem, vt omnino sint 12. Hic numerus est apud Alanum, & alios, qui *Nouem aquilas* requirunt. Hæc inæqualis est proportio, vtpote tripla, *Vtramq; veram* pronunciat Riplæus, iubetque sequi alterutram pro libitu, quãquam vbi multa est aqua, ibi tardior exiccatio. Ideo non simul & semel tota quantitas mercurii additur, sed per partes: Et *quidam fermentationem instituunt cum minore quantitate, sed reliquum submittunt in cibatione.* Ita vnciæ quinque reseruatæ seruarentur imbibitioni.

Bachonis proportio. Auri vnc. 1. Elix. rub. vnc. 2. Mercurii vnc. 9. quæ sunt vnã ad tria.

Si etiam aqua tua æqualis fuerit in proportione cum terra, calore mensurato, ex his emerget nouum germen simul album & rubeum in pura tinctura, quod in igne perpetuo durabit, donec viuum mortuum resuscitet.]

Auri vel argenti vnc. 1. Elix. rub. vel albi vnc. 2.

Existimo loqui adhuc de fermentatione, quod etiam par possit esse quantitas mercurii & cor-

Mercurialis aqua vnc. 3 cum mode rato igne.

potum, vt vna pars fermenti, duæ elixyris, tres mercurii nostri. Sed tunc calorem exquisitè temperandum esse, ne citius iusto fiat exiccatio: Quod si quis moderari hunc possit, eum consecuturum tincturam puram tam albam, quàm rubeam, quæ etiam sit constans in igni, & duret, donec peracta sit tota fermentatio, in qua corpus mortuum per spiritum animatum in vitam reuocatur, vt *supra* dictum est.

Certissima proportio.

Fac trinitatem vnitatis sine diuisione. Hac est certissima optimaq; proportio. Nam quo minor fuerit pars spiritualis, hoc facilior erit dissolutio potius, quàm si nimia aqua terram submergeres, quod totum opus destruit.]

Sententia est, in vna nostra massa seu offa homogenea debere esse *Trinitatem & vnitatem*, ita, vt tria tribus vnita, monadem constituant, & nihil peregrini aut heterogenei assit, verum omnia iucunda, naturaliq; harmonia consentiant. Ratio huius proportionis redditur, quia quo minor pars spiritualis seu aquæ mercurialis fuerit, hoc facilior erit solutio. Nam nimia aqua non soluit, sed submergit potius terram, & totum opus destruit. Aliàs coagulatio protrahi nimium dicitur: Hîc dissolutio difficilior fieri. Nam non penetrat per minima aqua, nec imbibitur penitus, sed natat super terra, eamque inundat, vt videmus in torrentibus & nimbis.

Nota calorem solutionis & congulationis.

Exicca tuam humiditatem calore temperatissimo: tuna dissolutionem cum humiditate Luna, & congelationem cum Sole.] Præceptum est de regimine ignis, seu caloris in fermentatione. Dissolutionis calor debet esse humidus, qualis crasis seu qualitas Lunæ cœlesti asscribitur: sed coagulationis non humidus, verum siccus: vterque temperatissimus debet esse, quod adeo notandum, vt non aliud magis. Nam tota ars magistri est in conueniente agentium patientiumque præparatione & applicatione, tandemque regimine caloris. Hinc intelligis balnei & cineris philosophici, ignis scilicet occasionati, rationem.

Balneum & ignis cinerum.

Sic quatuor naturas in quintam conuertes.] Per conuersionem elementorum circolarem efficies quintam essentiam. Id Arnoldus in *breuiario* sic extulit: *Quatuor elementa per magisterium se inuicem complectuntur: tunc ex eis resultat, & resurgit quadam res incorruptibilis, quæ quinta essentia nuncupatur.*

Quinta Essentia ex 4. Elementis.

Si studes conficere Solem & Lunam arte philosophica. ad id Solem & Lunam accipias, quæ naturaliter & prudenter calcinata & non manualiter, nouam generationem foras producunt, augentia suum genus.]

Sol aurum, Luna argentum.

Sol & Luna mystica.

Explicat, quid sit, quod *supra* dixit, speciem esse iungendam suæ speciei, id est, ad aureum lapidem aurum, ad argenteum argentum. Nam S[illegible] & Luna aliàs alias significationes habent, vt cum corpora imperfecta, seu elixyr album & rubeum, aut aquas horum ex solutione, vel virtutes sulphuris & mercurii sic vocamus: hic sunt metalla perfecta, vti ex præcedentibus apparet, vbi dicit, *aurificandi principium esse aurum, argentificandi argentum.*

Materia Vera.

Si esset inuolumentum in rebus non metallicis, necess. tamen esset eorum elementa prius putrefieri, separari, & tum elementis corporum perfectorum matrimonio coniungi.]

Alienas materias remouet, vt veram & genuinam statuat. Vera est Sol pater, Luna mater, Mercurius mediator, vt in *sequente porta* dicit. Arnoldus non agnoscit vllum mercurium, pro prima materia, quàm mineralem, quem necesse est Gebro & Riplæo metallis esse cognatissimum. *Nota,* inquit Arnoldus, quod *argentum viuum continet in se quatuor elementa, & sufficit sibiipsi: nec indiget alicuius adminiculo &c. In libro maximi secreti* iubemur capere *rubei ponderosi* (auri) *partem vnam: albi in sua subtilitate* (elixyris) *partes tres: aquæ serenæ* (mercurialis) *partes quatuor.* Lege illum Tractatum totum in his, quæ edita sunt à Barnaudo. Sulphur nostrum aurum est purum; dicitur apud nos argentum viuum coctum: Est *filius ignis*, qui sumsit originem ex *purissima mercurii substantia.* Est eius virtus inuisibilis oculis vulgaribus, existens in massa tota aurea, quæ per sua accidentia apparet. Auicenna: *Si Solem & Mercurium non viderem, dicerem scientiam esse vanam.* Est substantia subtilis, quæ ex auro extrahitur, inque ipso latet: dicta *sulphur fixum, rubeum, ponderosum, incombustibile, cum substantia mercurii recentis, crudi, puri*, quod etiam dicitur sulphur. Lege & reliqua, lectisque crede. *In symbolo aureo, pars vna corporis, & nouem spiritus: nouem aquila, aris pars decima in prima compositione.* Hermes vult *quartam partem ignis* (auri vel argenti) *igni* (aquæ mercuriali) *addi, idq; non simul, sed per quatuor quartas, 4. diebus pro qualibet quarta. Experti superfuderunt aquam tribus digitis.* Sed nota, quod *cum nouem partibus aceti citius soluitur Rebis in aquam, sed prolixius exiccatur, & figitur. Nam simul imbibit, nec eget manuum contritione, &c.* quæ potes conferre cum Ripleanis; videntur enim nonnihil discrepare. Ista de materia, de qua consule, quæ *supra* sunt connotata. Modum elaborationis nota bene propter ordinem. 1. *Putrefactio* est. 2. *separatio* elementorum. 3. *matrimonium.* Hi sunt *tres ordines,* & *tres rota*, quibus basis nostra absoluitur. Ex his vides, calcinationem potius vltimam esse, quam primam: imò ad hanc priores illas quasi vias esse, vt sic calcinatio à fine dicatur concursus operationum trium ordinatarum ad calces nostras.

Proportio aqualis corporum & spiritus.

Aurum nostrum est virtus auro minerali inclusa.

Proportio Hermetis.

Rebis est compositio ex metallo perfecto e duplo elixyro non fermentato.

Tres rota & ordines naturaliter succedentes.

Primum igitur tuorum elementorum fac rotationem, & in aquā terram conuerte ante omnia: Deinde ex aqua fac aerem per leuigationem: & aerem reduc in ignem. Tunc te magistrum vocabo magisterii nostri magni & parui. Nam rotam elementorum circumrotasti.] Explicatio est prius dictarum elaborationum. Ter circulandæ sunt ante basios perfectionem naturæ elementorum. Scis, in principio nihil esse, nisi vnam aquam, eamq; simplicem ex argento viuo minerali elicitam. Facere debes, vt ex hac emineat terra. Hanc alii vocant primam operationem; sed quæ non habeat, nisi duo elementa tantum, terram sc. & aquam. Terra facta in aquam est reducenda, quod fit in operatione secunda, in qua, vt & in prima, putrefactio, solutio, & coagulatio est, item nigredo, & albedo, quanquam diuersa. Dum solutio & coagulatio hic peragitur, materia fit subtilis, & aërea, quod est aquam in aerem mutare; à quo est progressus in ignem, qui attinet lapidem rubeum. Nota, mentionem fieri operis *magni & parui*, quod alius est *vniuersale & particulare.* In vtroq; idem esse processus per conuersionem elementorum indicatur.

Calcinatio non est singularis operatio, sed complexus trium ad calcem destinatarum.

Opus magnū & paruum.

Hoc peracto

Hoc peracto, retrorsum reduc tuam rotam, & ignem in aquam conuerte, aerem in terram. Nam hoc pacto ad temperamentum perducitur lapis noster, quãdo ex quatuor naturis vna componitur, postquam fuerint ter circulatæ, & sic tua basis erit perfecte consummata. Itaq; sub humiditate Lunæ, & temperato calore Solis elementa tua cito inuenientur: Et tum magisterium totum consecutus es.]

Tres circulationes.

Intelligo de fermentatione, quæ est operatio tertia, qua elixyr album cum argento, rubeum & igneum cum auro addita aqua mercuriali iuxta proportionem conuertitur in lapidem, fitque ex tribus vnum, & ex quatuor similiter vnum: quod est symbolum eorum, qui pingunt quadratum cũ triangulo, & circulo. Fermentatio item habet putrefactionem & solutionẽ in aquam, ex qua fit terra alba, & tandem in rubeo opere ignis, qualis erat in initio, veruntamen cum cõpositione, & exaltatione. Ita dicitur *basis esse consummata, beneficio duplicis caloris Lunaris humidi, & solaris sicci.* Totum id est magisterium, quantum attinet ad lapidis essentiam. Quæ enim sequuntur, exaltant eum saltem in quanto, & quali. Quæ adduntur de coloribus, & appellationibus lapidis argumento illorum, non indigent expositione.

Notabilia *porta II.* quæ est solutio.

SOlutio est corporum per menstruum primum clarum in aquam, qua materia prima est, operante calore moderato in vitro ouali clauso, reductio. Causa efficiens menstruum primum clarum, & lucidum: Deinde calor, qui toto solutionis tempore non debet esse maior, quam vt nuda manus possit vitrum sine læsione tangere. Materia est vnum genere, numero seu specie tria, Sol pater, Luna mater, mercurius mediator: Agens, patiens, frater, soror, sulphur, mercurius. Regula proportionis: *Quo maior terra, & minor aquæ quantitas erit, eo melius, & citius solutionem videbis.* Materia ergo etiam est terra & aqua, vt sit vnum, duo, tria, & propter elementa, quatuor. Omnia sunt homogenea, vnius naturæ, & radicis. Ideo recte vnum dicuntur, quod tamen formis & dispositionibus, affectionibusque in diuersa discedit. Ad formalem causam pertinet ratio & processus solutionis. *Fit solutio inuisibiliter, & secrete.* Initium est in occidente. Ab hoc per septentrionem in orientem, vsque in meridiem circumducitur, ita vt orientem præcedant varii colores: hoc est, primum nigredo prodit, & postea in albedinem perfectam varietate colorum præcedente mutatur: à qua in opere rubeo est in colorem rubrum transmutatio: quæ omnia sic exponebantur etiam in calcinatione, repetenturque *in portis sequentibus.* Patet hinc, *vnam esse in omnibus operationem*, quæ suis articulis distinguitur, & solutionem describi, vti est in fermentatione.

Calor.

Finis solutionis pro diuersis respectibus diuersus adducitur. Primum dicitur institui, vt corpora in primam materiam, quæ est *aqua mineralis*, ex qua omnia metalla generantur, reducantur: Deinde vt fiat *mercurius noster*: tertio, vt *coagulatio* sequatur: vt fiat *vnio perfecta*: vt aqua non madefaciens manus existat, vt terra in aquam reducatur, & per hanc congeletur in perpetuum fiatque *puluis impalpabilis* & cinis &c. Si quæras, *quid est mercurius noster*, responsum hinc accipis, *esse aquam permanentem, non tingentem manum, medium ex qualitatibus contrariis generatum, quod & sulphur nostrum dicitur, violentius igne exurens corpora, menstruum vnctuosum, quod dissoluit corpora in aquam mineralem.* Hinc pendent & effecta solutionis. Proprium quidem & vniuocum est soluere corpora, sed comitantia & sequentia sunt manifestare occulta, rarefacere, & attenuare; congelationem spiritus causare. Nam dissolutio partis corporalis caussat congelationem partis spiritualis. Deinde efficit aquam, & reliqua, de quibus in finali caussa. Subiectum est corpus duplex, quorum vnum habet rationem matris, estque elixyr; alterum patris, & est metallum perfectum: integrum & compactum seu coagulatum. Hoc enim indiget solutione. Ne putes imaginaria, & idealia corpora esse, additur, quod habeant tres dimensiones, longum, latum, & profundum, quibus corpora describuntur. Subiectum cõprehendens est vitrum ouale, quod post immissam materiã est claudẽdum exacte, & nec aperiendum ante finem operis, nec commouendum.

Quando fiat noster mercurius.

Mercurii philosophici descriptio.

Tempus adiunctum nominatur, quod sit *nonaginta noctium in tenebris purgatorii.* Hoc est spacium quo durat putrefactio, & nigredo, cum quibus est solutio, quia nigredo est signum infallibile veræ solutionis. Hæc sunt in hac porta notabilia.

Notabilia porta III. de Separatione.

ALiud *soluere* est, aliud *separare*: illud est in concretis compactisque, quomodo glacies, aut sal aqua soluitur, & liquescit: hoc in vnitis, & congregatis. Veruntamen in vno eodemque opere fit vtrumque. Itaque dum Riplæus de separatione agit, mentionem facit etiam dissolutionis. Cõcurrit etiam coniunctio, congelatio (separatio enim corporeę partis est spiritualis congelatio) imbibitio, calcinatio. Vocat interdum dispersionem, & diuisionem. Est vna putrefactio, & viuificatio, seu in vitam quasi reuocatio. Definitur, quod sit *elementorũ quadrupla dispersio, & subtilis crassique diuisio.* Hinc colligimus duplicem esse: vna duas partes materiæ facit, subtilem & spissam, de quibus & Hermes præcepit, iubens subtile à spisso separare magno ingenio. Idẽ est, quod tenue à denso segregare, quãquam aliàs subtile oppositum sit crasso, & rarum denso. Poteramus & tertiam separationem comminisci, qua color à colore dirimitur: Item quartam, qua anima à corpore separatur. Quæ partes materiales facit, substantialis est: Quæ elementa, in vna eademque materia qualitates & affectiones mutat, dicique spiritualis potest. *Diuidit*, inquit, *vsq; ad gradum quartum, donec qualitates elemẽtales omnes transmutentur.*

Separatio duplex.

Causa efficiens primum dicitur *natura*. *Neq; enim manu fit contritio aut separatio*, sed *motus ab interno principio est*, quod tamen excitatur externo. Is est *calor primum humidus* in dissolutione, & balneo comparatur, postea *siccus* in coagulatione. Huc pertinet quatuor ignium distinctio. *Ignes quatuor.* Vnus ignis est *sulphur insitum*, menstruum tertium & ignis naturæ: Alius est *contra naturam*, qui est ignis aquæ seu Draconis nostri violenter corpora comburens, vt ignis inferni. *Elementalis est tertius*, & vocatur flammeus, qui fixis iam adhibetur. *Quartus innaturalis*, seu occasionatus foris accommodatur, estq; vaporosus, seu balituosus per acediæ cuniculos, aut alio modo administrandus. Non opus hîc est carbonum sufflatione. In his ignibus debitè applicandis magna industria requiritur. *Aqua nostra qualis.* Aqua partim ad efficientem separationis causam refertur, partim ad materialem. Eius descriptio est: 1. *Quod debeat esse septies sublimata.* 2. *In putrefactione liquescat instar fusa picis.* 3. *Colores emittat.* 4. *Debeat esse per se destillata, donec oculis videas desicatam esse.* 5. *Munda, tenuis, cærulea, splendens, liuida, retinens figuram suam, & grauitatem: quæ cum sit venenum deleterium, transeat in nobile alexipharmacum: pura, facile fluens: ventus Hermetis volans à Sole & Luna.* *Ventus Hermetis.* Itaque & facit volatilem lapidem nostrum, & mortuum reuiuificat, reddens vitam Soli & Lunæ, seu animam marito, & vxori commortuis, idque ope artis, seu industrio regimine. Est mercurius essentialis in ventum versus.

Hæc descriptio partim à substantia est, eiusq; adiunctis, partim officio. Aqua vocatur ventus, halitus, spiritus, potentiâ, quia cum per externum calorem internus prouocatur, in halitum mutatur, qui ab ima parte vitri surgit versus superficiem concauam, indeq; reflectitur & variè commouetur. Hic dicitur etiam *animam, vitam, & tincturam extraxisse ex corporibus*, quæ in fundo vitri tanquam cadauera iacent, in quæ cum ab ambitu redit halitus, anima rursus immitti perhibetur, vnde est illa *reuiuificatio nobilis*. Sic *ventus in ventre suo portat tincturam*, animam, vitam, eumque refundit in corpora. *Draco venenatus* alia comparatione est. Is alis præcisis in fundo iacet, & caudam in altum porrectã reductamque deuorat, id est, halitum illum reflexum recipit, vtpote, qui cum eo vnitur, coagulat, & figitur. *Omniuorus* etiam vocatur, quia aurum, argentum, & elixyr absorbet, vt in aquam redeant. *Venenatus* est, iuxta censoram argenti viui sublimati, *cuius liquor vnctuosus destillando elicitus, & rectificatus est aqua nostra*. Verum de his etiam *superius* dictum est. Oportet te attributa rationabiliter digerere. Neque enim omnia sunt simul in eodem aquæ statu. *Materialis causa* est tum ipsa aqua, quæ segregatur in duas partes, *vnam spiritualem*, quæ est halitus & ventus: *alteram corporalem*: segregatur etiam in quatuor elementa: *altera materia* vocatur TERRA, LAPIS, Arbor Hermetis, estque reuera nihil aliud, quam in opere rubeo elixyr rubeum & fermentum auri: In albo elixyr album & argentum. Ideo & Sol, cum Luna nominantur. Ex his corpus constituitur, quod soluitur ab aqua: sed *aqua vicissim resoluitur in spiritum*, & ex corpore ereptam animam secum eleuat, moxque reddit reciprocando super corpus, cum quo coalescit, & tandem in vnionem coit. *Causa formalis* separationis facile intelligitur ex speciebus. *Terra transit in aquam*, inquit Riplæus, *colore liuido & nigro: aqua in aerem cum vera albedine. Hinc progressus est in ignem cum rubedine.* Hæc est forma separationis & conuersionis elementorum. Terra prius resoluta in humorem, postea desiccatur & calcinatur, donec sitiat. Inde potatur sua aqua, idq; sæpe. Nam multæ fiunt separationes & imbibitiones, sed sine tua manu. Spiritus enim vapidus rediens ex alto terram irrigat. *Oleum & aqua* ab aqua destillatur, & dum additur aqua, motus recipitur. Fit reciproca agitatio, ascensus, descensus, osculatio, coitus &c. Fit extractio pinguedinis cum aqua, & tenue à crasso duroque separatur. *Aues ex nido euolant*, inque eum redeunt. Ista est forma separationis in fermentatione: ad quam artifex nihil confert, nisi externi caloris gubernationem. Omnia enim per se fiunt in vitro clauso. At quorsum ista? *Vt ex omnibus fiat vnus homogeneus lapis, & oleum incombustile.* Aqua ex corporibus assumit sibi familiarem aquam: Spiritus spiritibus iungitur. Diuiditur, quod natura ligauit, perque varios motus tandem *ex triangulo & quadrato fit circulus vnus & simplex*. Hinc exsurgit ergo noster lapis, efficiturque terra in fundo manens, liuida, fixa, constans: deinde spiritus sublimia petens, & inde rursus in terram rediens. Lapidem porro etiam *ad medicinam* possumus adhibere, forma pulueris impalpabilis, aut liquoris. *Subiectum* comprehendens est vitrum ouale Hermetica signatura firmiter cõglutinatum. *Adiungitur patientia*, & tempus prolixum. Dissentiunt & aliena sunt *corrosiua*. Licet igitur nostra aqua appelletur nominibus talium, tu tamen ne admisceto sal, acetum, aquas acutas, fortes, & similia, quia opus perdunt, & sunt aliena à natura mercuriali. Hæc sunt, quæ ad scientiam huius portæ proponuntur, ex quibus vides non rem nouam dici, sed diuersas vnius eiusdemque dispositiones, & progressus, comparationesque indicari.

Notabilia ex Porta IV. De Coniunctione.

NOmen huic est *Coniunctio, copulatio, desponsatio, coniugium, matrimonium*: Et hæc tria quidem mystico sensu seu arcano, ex comparatione cum rebus humanis. *Porta nona fermentationis* appellatione designabit rem eandem. Definitur, quod sit *operatio, qua coniungit naturas repugnantes seu contrarias in perfectam vnitatem tam firmo coniugio, vt in ignis examine nulla ab alia diffugiat*. Est & *separatarum qualitatum copulatio, & adæquatio principiorum* *Principia.* (solutionis & connexionis seu coagulationis, quæ sunt duo cardines huius scientiæ) quæ post separationem elementorum (quæ n. coniũguntur, prius sunt disiũcta) est instituenda, ita vt relictæ partes adeo sint colligatæ & ad perfectã tẽperiẽ reductæ, vt nulla inter eas sit futura repugnantia. Hæ descriptiones indicant, nõ esse vniusmodi cõiunctionẽ: sed vnã *corporalem*, *Diuersitas coniunctionum.* quã *grossam* appellat Riplæus: estq; vna rm̃, & peragitur manuaria opera artificis: *alteram spiritalẽ*, q̃ est *mistio qualitatũ elementariũ*, donec ad æqualitatẽ redigantur, inter se agentiũ & patientiũ, spectan-

spectanturq; hic maximè materiales, humiditas scilicet & siccitas, quarum hæc illam determinat & figit: illa huic in terra sicca liquescendi potentiã affert. Symbolicum quoq; sensum habet, & triplici specie quasi distinguitur. Est enim *coniunctio dupla*, vbi duo connecti intelliguntur, nempe agens & patiens; siccitas, humiditas; mercurius, sulphur; mas, fœmina; Sol, Luna; materia, forma; subtile, spissum; quæ suas habent considerationes. Est alia, quæ vocatur TRIPLA, quia *tria materialia* concurrunt, *corpus* (imperfectum, estque elixyr) *Anima*, (perfectum corpus, estque fermentum, aurum vel argentum, quanquam subtili abstractione hæc separentur, & corpulenta pars apponatur ad elixyr, tinctura vero, seu pars formalis, seorsim animæ nomine spiritui committi, & eleuari dicatur) & *Spiritus*, qui est mercurius, seu aqua nostra & menstruum, quod in corpora penetrando ex solutis assumit, sibique vnit mercurialem naturam: deinde vi caloris disgregatum extractam animam secum eleuat, iterumq; reflexum & coagulatum in corpus insinuat, donec tandem omnia coacta vnà maneant homogeneam plane naturam adepta. Tandem est *coniunctio quadrupla*, quæ est qualitatũ quatuor elementarium cõtemperatio. Tripla comparatur triangulo: quadrupla quadrato: dupla est *Rebis*: quæ omnia *in monadem*, seu circulum conueniunt, atque iterum per resolutionem elementarem aperiuntur, & reuertuntur in *quadraturam*, ex qua tandem perfecta vnitas resultat. *Causa efficiens* harum coniunctionum habet diuersitatem quandam. *Grossa*, seu corporea compositio peragitur ab artifice certa proportione materialium. Sed hæc externa est opera, & ni interna cõtemperatio ex partium inter se consensu & dissensu interueniat, nihil efficit. Alia itaque *efficiens interna* adducitur, quæ est *natura caloris insiti*, & anima, quæ vincit spiritum, eumque corpori indissolubiliter alligat, quanquam aliàs Physici dicant, *inter corpus & animam interesse mediatorem spiritum*, qui ob naturam vtriqne cognatam efficit, vt vnà esse & manere possint. Verum hîc alia consideratio est: quandoquidem anima est virtus corporis permanentis, & fixi, quæ efficit, vt volaticus spiritus consistat, & permanentem stabilemq; naturam accipiat. Ferè hæc consonant Aristotelicæ sententiæ de generatione plantarum & animalium, vbi calorem insitum spiritui, & agentem in humore generationes absoluere docet. *Causa antecedens* appellatur elementorum separatio. Sed hæc cogitanda est in dissolutione, quæ coagulationem antecedit naturaliter, & impropriè dicitur causa. *Causa instrumentalis* est *calor*, qui foris administratur, & ab initio vsque ad albedinem debet esse temperatus, & iugis seu continuus: Apparente albedine augetur, (intra modum tamen) donec lucida sit, & clara. Iam enim debet esse calor siccus, cum prius esset humidus, qualis conuenit putrefactioni & dissolutioni, quæ cum in aliis quoq; operationibus perfectiuis sint, satis manifestum est, præceptum de calore esse generale. *Instrumentaliter* se habet etiam vitri rotunditas, & exacta conclusio.

Coniunctio dupla.

Coniunctio tripla.

Caloris modus in coniunctione.

Quidam id sæpius iubent claudere, vicissimque aperire, vt possit submitti aliquid aquæ pro cibo. Greuerus putat, nihil fore periculi. Sed si de fermentatione intellexit, & non de cibatione, vel imbibitione corporea, aduersarium habet Riplæum. Non habet se instar matricis, quæ semen concepit. Si hanc velles crebro aperire, & nouum semen immittere, deprauares generationem, & conceptum destrueres. *Quinq; menses deputantur* obsignationi continuæ, donec generatus infans nutritionem requirat, vel vsque ad perfectam albedinem. Tunc enim non amplius diffugiunt vnita, nec refert clausum sit vitrum, vel apertum. *Materialia sunt duplicia*: *Corporea* quædam, quædam *spiritalia*. Illa sunt tria. *Elixyr* seu corpus imperfectum rubeum, vel album, quod se habet vt massa fermentanda, & præsertim in albo *Luna* appellatur: In rubro *Luna* quidem, sed *quam spiritus tinxit*. Deinde *corpus perfectum*, quod animam confert, & tincturam. Id Sol & mas dicitur; item sulphur, sicut prius fœmina, & mercurius, quæ nomina propter qualitates imponuntur. Prius etiam materia nuncupatur, tanquam subiectum patiens, fermentandũ, & certa tinctura inficiendum: Posterius forma, quia vim actiuam & informantem habet propter sulphur masculum animæ instrumentum proximum. Tertium est *Spiritus*, seu aqua mercurialis, quæ etiam primo imponebatur altera sui parte, & per duas operationes in elixyr aereum mutabatur. Ideo & eiusdem naturæ, & radicis est cum corpore elixyris, vocaturque medium, quod corpori iungit animam tingentem. Ex tribus istis nascitur postea *mercurius sapientum vniuocus*. Hæc sunt materialia corpulenta. *Spiritalia* sunt qualitates elementares & dispositiones. Riplæus ait, in siccitate & humiditate totam intentionem nostram esse, vt nimirum solutione & putrefactione primo corpora fiant humida, postea sicca per coagulationem. *Qualitates*, quia contrariæ sunt, ideo & naturæ repugnantes dicuntur vniri coniunctione: cumque elementis mundanis respondeant, etiam elementa in materiali causa audiuntur, prius tamen separata. Ex parabolis & symbolismis dicuntur coire mas & fœmina, suaque semina in matrice conserere, ita vt fiat corpus geniture primo humidum calidum, post calidum siccum. Inter materias corporeas est proportio, quæ etiam inducit analogiam spiritalem. *Fermenti seu Solis vncia vna, corporis imperfecti seu elixyris vnciæ tres, aquæ spiritalis seu mercurialis vnciæ nouem.* Vbi tamen notandum est *superius* dictum, quod aqua non multa debeat esse, ne nimis liquida fiat offa, quæ postea difficilem & diuturnam habet coagulationem. Quidam elementorum pondera proponunt: sed de hoc non debes esse solicitus, si proportionata sunt materialia.

Vitrum in fermentatione occlusum esse debet semper.

Materia coniunctionis.

Mercurius sapientum.

Proportio materialium.

Forma. *Tempera ea spissè*, inquit Riplæus, *non nimis dilutè.* Hæc est forma offæ, seu pastæ. Quomodo autem peragatur contemperatio, *superius* quoque dictum est, & recurrit in fermentatione. Fit primum nigredo, cui succedunt colores reliqui: solutio & putrefactio antecedunt, sequitur coagulatio. In nigredine est *vera Ecclipsis*, & verum *caput corui*. Apparent vapores ascendentes ad ambitum vitri, & nubes, quæ reflectuntur super materiam, quæ res dicitur *osculatio*, coitus, ascensus, descensus, auium Hermetis auolatus & reuolatus, comestio caudæ draconis &c. Post ecclipsin adest lumen, seu lucida serenitas materiæ. Terra ab aqua recipit impressionem: Aqua eidem dat ingres-

De forma & operatione in vitro vide sequentem partem, quæ est de putrefactione.

dat ingressum, vtque pariter habitare possint, vicissim aqua à terra vim retentricem accipit. Omnino elementa in se mutuo traducuntur, & anima per ventrum extracta & eleuata, sicque à suo corpore separata circulatione continua purgatur, & per aquam redditur spiritualis; inde in corpus reducitur.

Finis: Ideo coniunctio fit, *vt Monas existat ex binario, ternario & quaternario*, h. e. vt fiat lapis homogenens totus compactus ex mercurio & sulphure, elixyre, fermento, & aqua spirituali, quatuor elementorum qualitatibus ad æqualitatem vnam redactis. In albo lapide *clara debet albedo elucere & pellucida*: In rubro, *rubedo pyropi*. Sic nasci debet infans noster seu proles, & sublata contrarietate terræ & aquæ omnia in vnum cogi. Dicitur fieri temperies ex humido & sicco, non ita densa, vt corpus, nec ita tenuis, vt aqua. *In ipso opere nascitur mercurius noster*. Hæc possunt etiam effectiuè declarari. Differunt à fermentatione, seu coniunctione hac argentum vinum officinarum: Neque enim coniungi corpus elixyris debet cum crudo hydrargyro, nec valet hic amalgamatio auri & argenti viui. Non debes per partes facere coniunctionem, sed simul: nec reserare vitrum ante perfectionem. Verum de his etiam in fermentatione. Quia vero partum infantem iam habemus, opera danda est vt bene enutriatur, qua de re sparsim agit Riplæus in porta quinta, septima, & alibi.

Notabilia ex Porta quinta de Putrefactione.

PVtrefactio est *destructio corporum, seu operatio, per quam corpora ad corruptionem & mortem deducuntur, & postea ad generationem apta redduntur*. In composito nostro est rerum trium, corporis, animæ & spiritus, diuisio, cuius signum est *nigredo*: Hæc enim indicat, corpora ad putrefactionem tendere. Debet fieri *puluis niger* rostro corui similis, non ruber & siccus, qui existit, cum calor fuit nimius, & opus destruxit.

Efficiens: Arte monetur lapis noster. Calor temperate agens in corporibus humidis nigredinē gignit. Ideo ignis sit moderatus & lenis. Ne festines in putrefactione. *Violentus calor & subitum frigus à vitro sunt abstinenda*. Calor humidus & non siccus requiritur hic, vt perpetuo eius motu sperma in matrice manens exciretur, fiatque generatio. Augetur autem calor semper magis, magisque post mortem fœminæ, nec vnquam debet cessare. Huius ignis temperandi causa Athanuor paratur temperatissimum calorem seruans. Cum hoc enim materia putrescit.

Puluis) in terrā poti liquefactis comparatur, nempe in suo fluxu.

Materia in prima operatione est simplex aqua nostra: in secunda corpus humidum, aqua potarum; in coniunctione seu fermentatione est *granum nostrum*, quod in terram elixyris proiectum spirituali mercurio perfunditur, ibique putrescit. Hinc etiam compositum nostrum dicitur putrescere: aliquando aurum iunctum cæteris æquabili coniugio: aliquando lapides nostri. Omnino materia est TANTVM *metallica*, exclusis salibus, sulphuribus, & mediis mineralibus. Sulphur tamen & mercurius noster in materia insunt.

Forma: Amplectuntur se mutuo mas & fœmina, quæ fœdata abluit; & moritur præcedente deliquio, & it in purgatorium, vbi *à radicalibus sordibus mundatur*. Quando agitantur, turgescunt vt *pix liquida*, ebulliunt, subsidunt, putrefiunt, nigrescunt, indeq; coloribus variis pinguntur, donec aqua omnino desiccetur: quæ maximè in fermentatione sic se habent. Aqua enim hic extrahitur ex terra, & cum ea ascendit anima, indeq; iterum in terram descēdit & deprimitur, vt toties descendat quoties ascendit calore continuo agente absq; opera manuali. Sic generatio procuratur in rotam circūactis cœli sphæris. Elementa miscentur & cōtemperantur sapienter. Calore moderato effici debet niger puluis, post quem colores existunt.

Finis & vtilitas. Dictum est per putredinem fieri nigredinem, quæ est certum indicium coniunctionis naturalis omnium, & veræ putrefactionis primum signum.

Hanc ideo necesse est fieri, quia sine ea nec seges nec semen multiplicatur, neq; corpora possunt alterari naturaliter, nec elementa diuidi, denuoque coniungi, quæ tamen omnia fieri oportet. *Per portam nigredinis intratur in lucem paradisi*, seu consequimur albedinem, & rubedinem. *Caue vero ne materia perusta vitrescat*. Per putredinem moritur compositum corporale, & resurgit spirituale, sitque noua vegetatio, nascitur infans & lapis noster, qui in sua natura multiplicatur.

Tempus: *Noctes Nonaginta*. Sepelitur quisque in sepulchro alterius, in cuius fundo manent dies 42. Qui etiam coocubitus sex hebdomades dicuntur. Toto enim illo tempore à fundo non debent surgere. *Humiditas durat* 150. dies. Sol enim in suo ortu erit obscurus, & r̃iosit per aquas diluuii super terra. Post 30. dies ab albedine, erit rubedo carbunculi. *Vt citius ad putrefactionem peruenias, fac vt sit aliquando humida, aliquando sicca*: Seu arbor nostra aliquando Sole comburatur, & cum aqua statim post refrigeretur: quæ res est periti artificis.

Patet ex dictis, putrefactionis titulo comprehendi etiam cæteras agitationes in vitro à principio, vsque ad finem albi vel rubri lapidis, potissimumque respici actum fermentationis, licet in præcedentibus quoque duabus operationibus nigredinem esse necesse sit, quia sine ea nec albedo vera nec rubedo procedit.

Notabi

Notabilia Portæ VI. quæ est de Congelatione.

DE *Congelatione albificatiua*, promiserat Riplæus, sed adiicit etiam *rubificantem*: imo Tractatus hic nihil est aliud, quam accurata, dilucidaque *descriptio totius processus in fermentatione*, cui subiicit etiam *nutritionem*, & obiter attingit materiam quoque primam, vt sic hoc caput sit *potissimum ferè omnium*. Vocat congelationem, quæ aliàs est effectum frigoris. Alias est coagulatio opus nimium caloris: significatur autem idem, cum eadem operatio diuersis respectibus & relationibus possit calori & frigori attribui, quia & calor idem pro frigore est, si referatur ad vehementiorem. Mentio vnà fit *confixationis, indurationis, solutionis terra*, & per congelationem *calcinationis* (quę res est mira, quia calx est caloris effectum) tandemque imbibitionis crebræ. Habes hîc etiam de putrefactione, nigratione, albedine, rubedine, coloribusque variis. Definitio: *Congelatio est rerum mollium in candido colore induratio, & spirituum volatilium confixatio, vt non metuant ignem, sed in igni stent forma liquoris vnctuosi, qui sua tinctura abundat, nec post congelationem in aere, in aquam liquescit.* Coagulatio aliàs est solutorum corporum ex aquea consistentia in terream reductio. *Efficiens.* Omnium, quæ in toto processu eueniunt, nigredinis puta, iridis, albedinis, solutionis, coogelationis, est calor temperatissimus, mouens continuo materiam, vt alteretur intus, forisque, possitq; quælibet eius pars ignem tolerare, & nihilominus sit fluxibilis, fixa, stabilisque tinctura. *Violentus calor noxius est.* Fit & operatio per internum principium. Vnde dicit Riplæus: Præparatio conuersionis vnius rei in aliam, & de statu in statum alium fit SOLVM per naturalem, & *prudentem operationem natura*, qualis est spermatis in matrice. Nimirum ars & natura concurrunt. Illa est externum principium, & prudentiam adhibet in calore externo administrando: hæc internum, quod exsuscitatur ab externo, simulque regimen inde accipit. *Materia*: Quæ soluuntur, sunt *corpora spissa*: quorum solutio exhibet *aquam, & spiritus*, res scilicet coagulandas vicissim, quæ etiam in definitione proponebantur. Sed nomina accipiunt ex diuersis considerationibus varia. Primum dicuntur *elementa* per congelationem connecti. Id nihil aliud est, quam diuersas materiæ dispositiones & partes, quæ elementis comparantur, tandem in vnam vltimam formam coire, & in ea quiescere. Deinde *spiritus congelantur*, seu *materia disgregata & spiritualis facta reducitur in corpus*, ex quo exierant illi halitus. Ex natura spiritus est etiam *aqua*. Parum ergo interest, siue aqua, siue spiritum nomines, excepto, quod ventus seu halitus per vitrum assurgens aliam ab aqua formam habeat, nisi velis cum his sentire, qui ex aqua disgregata vapores *aquam attenuatam* appellant. *Aqua est ex natura spiritus calcinati, & lucentis*, inquit Riplæus. Intelligis, apud chymicos esse spiritus calcinationis capaces, quales sunt sublimatione facti, & argentum viuum, quorum tamen vera calcinatio non est sine fixione. *Aqua* dicitur aliquando *ignea*, in qua terra nostra (elixyr) soluitur, & ignis, item anima, si sit cum tinctura, vt in fermentatione: vt aqua & anima est vita omnium &c. Interdum audis de *spermate*. *Conuertimus corpora in aquam* (per solutionem) *& tunc totum nihil aliud est, quàm sperma*: Et hoc est coagulandum: *Sperma & calor sunt sicut soror & frater*, quæ actione & passione naturaliter vertuntur in virum perfectum. *Materia nostra spermatica in vno vase in seipsa debet conuerti de vna re in aliam calore temperatissimo eam decoquente.* Mas agens, & fœmina patiens in matrice terræ pretiosissimæ. *Humidum radicale est principium, & nutrimentum*: Materia scilicet coagulationis & imbibitionis.

Exacta descriptio fermentationis & nutritionis.
Calcinatio per congelationem.
Congelatio.
Prudis) Pro prouida Dei ordinatione in natura.
Materia nomina.
Sperma.

Si quæras, suntne diuersi generis materiæ? respondet Riplæus, esse generis eiusdem, atq; adeo homogeneas, id quod declarat quadruplici similitudine à generatione humana, pullorum, plantarum, mineralium. *Eodem enim constant & nutriuntur omnia. Calor & humiditas sunt media generationis, & mineralia humido radicali nutriuntur. Nutrimentum* est menstruum viride (crudum) ex aqua & terra ortum ad alendum conceptum (alitur iisdem, ex quibus constat) *Est sanguis nostri Leonis viridis, in quo Sol noster deficit*, (fit ecclipsis, nigredo & solutio in fermentatione) qui sanguis adhuc est crudus (est altera pars aquæ primæ) quia ob defectum caloris non habuit perfectionem coctionis (aqua prima miscetur cum elixyre imperfecto: quæ mistura appellatur *Leonis viridis sanguis*, quia extrahitur per aquā ex elixyre imperfecto, quod dicitur crudus, seu viridis Leo. Leo enim coctus est tinctura rubea perfectè cocta) extrahitur ex leone viridi (elixyre imperfecto) vocatur *secretum nostrū menstruum, & aqua acuata* (nam mercurialis aqua elixyris vires assumsit, & est acuata.) Autor addit, esse *secretum ab omnibus Philosophis, & Venerem dominam*, si adhibeatur in consilium ab initio, posse veritatem huius aperire: Si omnes Philosophos latet, maneat secretum. [*Nota ambiguitatem. Riplæus videtur dissentire à cæteris, qui medicinam ad ingressum præparant vel in solum amalgama, vel metallum sui generis fusum proiiciendo. At ille amalgama quidem facit, sed id adiecta medicina coquit, & per omnia elementa traducit. Cum perfecta est, Leo appellatur, isque viridis potissimum in albo opere. Hunc Leonem potat aqua donec rumpatur, & sanguinem effundat: qui sanguis in progressu coctionis acuitur viribus medicinæ, & auri vel argenti, & cum ascendit animam eleuans, & iterum deducens, vocatur Riplæi secretum menstruum, cuius tamen modus inuenitur in omni fermentatione per corpora perfecta.] Lapis certè à multis factus est, siue nouerint, siue ignorauerint istud arcanum. Illud notum est, *aquam eandem esse, qua primo imponitur*, & qua fit coniunctio & imbibitio, licet hîc elixyre terreo acuatur. Quam mirificis nominibus illam aquam designet, potes ibi videre. *Est anima* à terra oriens, causa vitæ, emendans elementa, *ignis* secretus, *oleum, aqua* mystica, *aer* medius, ignis, vnguentum, spiritus, lapis, semper cum aqua exiens: Aqua mouens aquam &c. Quia enim iam in matrimonio mercurialis aqua vim accipit perfecti corporis, & imperfecti, motuq; vario exercetur, hinc delitias suarum perplexitatum sumserunt artifices, quibus tu non moueri debes, sed naturam siuere. Omnia enim sine tua cura eueniunt, modo ignem peritè regas.

Nota materiam primā & nutrimentum esse idem.
Nutrimentum lapidis.
Leo viridis, & eius sanguis.
Venerem) Num intelligit talem appetitum, qualis est Veneris erga Martem, & magnetis erga ferrum, quod infra innuitur.
Varia nomina materia mercurialis in fermentatione.

Forma

Forma. *Medicina nec fluit, nec congelat, nisi prius putrefacias* (soluas per nigredinem) *purges* [illegible] dine consumta albedinem inducas) *& figas eã in unã* (lapidem ex mutatione elementarium qualitatum in vno quiescentem) *lapidis, donec simul congelent, & facile fluant.* Cum materia facta est candida, spiritus cum corporibus congelantur in similitudine perlarum. Præcedit nigredo: sequitur rubedo sanguinea. *Noster filius in aere nascitur calore miti. Terra tua debet aqua renuisificari* (quod fit in reciprocatione spirituum animam vehementiùs in ipso vitro) *aliàs vera congelatio non erit.* *Anima.* *Anima inter cælum & terram existit* oriens à terra cum aqua pura causa vitæ, decurrens perpetuo super nostra quatuor elementa, omni virtute perducens ea ad meliorem statum. De quibus tu non debes esse solicitus, siue intelligas, siue non. Nihil enim aliud audis, quam Philosophorum commenta de [illegible], quæ per se in vitro, dum fermentatio peragitur, accidit. *Aqua animam educit, & introducit,* aiunt. Tu si rem videres, aliter fortasse enuntiares. Tantum operam da, vt ignis conueniente regimine hic ascensus & descensus reciprocus, sicut nosti in Oceano euenire. In hac actione fit nutritio arcana. Dum sperma in sua specie est alteratũ, vt sit aptum in similitudine suam speciẽ multiplicare, dumq; conceptum crescit, substantia nutritur suo proprio menstruo, quod aqua solum & terra produxit. Nihil refert, inquam, etiamsi hæc non intelligas. Sunt enim parabolica, & contingunt sponte naturæ. Ascendit vapor, & descendit iterum super terram, quod modo *animare* vocant, modo *nutrire*, & aliter. Finis. Quid tandem fit coagulatione? Corpus congelatum: non aqua, nec vitreus lapis: (nam à viuificatione debes tibi cauere calore temperato) nec crystallus: sed *medicina fluens, vt cera citò sine flatu foliatum cum fixione & perseuerantia in igni.* Hic finis non tantum est fermentationis, verum etiam incerationis, quæ fit per imbibitionem. Ideo cogitationes tuas longius debes extendere. *Imbibitio seu nutritio & inceratio.* Congelandæ sunt plures aquæ, & septena imbibitio facienda. Primum *sume lapidis per congelationem facti partes tres, & aquæ seu argenti viui partem vnam.* Vocat Riplæus *aquam crystallinam*, & videtur non argentum viuum lotum accipere, sed reductam aquam ex argento viuo sublimato crystallino. *Aqua crystallina.* Cum hæc pars imbibita est, da ei secundam quartam, & sic perge per septem vices. Hinc eueniet, vt septima vice sint partes quinq; consumptæ, cum prioribus sex, tantum duæ. Nam crescente corpore crescit etiam nutrimentum. Facta imbibitione claude vitrũ, & calore temperato prouoca nigredinem, item albedinem, rubedinem, si lapis est ruber. Ita accipis medicinam tingentẽ, quæ exploranda est, num habeat fluxum cereum sine fumo, cum fixione. Si in albedinem semel congelasti, habes lapidem pretiosissimum, qui in rubeo opere est potentiâ rubeus. *Humidum congelatum per siccum generat albedinem noctu clarissimè lucentem.* Siccitas procedit, & dealbat materiam. Finis est rubeum & album perfectum pro diuersitate lapidis. *Aqua sola potest nostram aquam mouere*, qui motus cum sit actiuus & passiuus, causat mortem simul & vitam. Ne sis de hoc solicitus. Tu modo coniunge res debitas, vtroq; include, & tege. Aqua imbibitionis naturaliter adhæret aquæ cõtentæ in lapide. Ideo vnà congelant, & fixum vincit volatile, secumque in corpus redigit. Sis patiens, donec aqua omnis siccetur in puluerem. Ex nigro & albo congelatis fit vnio sine diuisione in æternum, quę est sententia, si præcedat alteratio ex nigro in perfectam albedinem, lapidem album nasci tantæ fixitatis, vt separentur nunquam. idque in opere albo per se est: in rubro sequitur constans rubedo. *Materia homogenia.* Num discrepant materiæ? De hoc quidem ante in materia dictum est: hic indicatur vltimam respondere primæ, vt sit non aliud genere ab illa, sed homogeneum. Licet enim alteretur dispositionibus, tamen *specie talis est vltima, qualis prima.* Sperma nostrum (imo lapis noster, vel conceptus) nutritur menstruo nostro secreto seu sanguine Leonis viridis temperatè, quando ipsum conuertitur *in feces corporales*, & fit album perfectè siccum, congelatum, fixumque in suo proprio corpore, vt *bis coctus sanguis* videatur *Bis coctus sanguis.* (Semel coctus est in elixyre, sed imperfecte: in fermentatione & inceratione coquitur secundo.)

Subiectum continens: Vas vitreum vnum in fermentatione clausum Hermetice, in imbibitione inceratiua apertum, donec suas partes bibit, licet non sic, vt semper hiet, sed obturatum. Sed cum coctio maturatiua facienda est, Hermetica clausura repetitur. *Dissentanea:* Reiicitur solutio & congelatio talis, qualis est salis, aluminis, vitrioli & similium. Sed neq; manu soluendum est, quale quid faciunt, qui amalgamant, terunt, filtrant. Vitare oportet etiam congelationem præcocem in puluerem rubeum, siccum, qui non fluit calore, vt cera. Ita habes congelationis & incerationis præceptã & modum.

Notabilia ex Porta VII. de Cibatione.

Cibatio, nutritio, imbibitio, potatio, inceratio, si differunt, subtili cogitatione, & rationibus differunt. Riplæus triplicem facit. Ait enim: *Tribus vicibus sic rotam tuam circumuertes, seruans dicta cibationis regulam.* *Cibationes tres.* Vulgo *vna imbibitio* est, cum prima operatione facta terra irrigatur, & elementum aquæ & aëris elicitur. *Secunda* est inceratiua, qua lapis iam fermentatus imbibitur, donec vt cera fluat. *Tertia* potest esse augmentatiua & multiplicatiua, vt quam tenerrima fiat medicina. Interim est etiam *mystica in fermentatione*, vbi dicitur nubes collecta ex vaporibus depluere, & terram mortuam irrigare, quæ & ipsa est multiplex, cum non in sola fermentatione fiat, verum etiam in aliis operationibus, vbi materia conclusa disgregatur & congregatur vicissim. Quid est? *Nutritio nostræ materiæ sicca per lac & cibum vtrumq; moderatè datum, vt fiat medicina ordinis tertii.* In ea rota elementorum debet circumuerti, postquam prius ipsa sunt alterata. Impropriè nutritio dicitur, vt facile intelligis. *Nutrimentum* est duplex, *humidum*, quod lac: & *siccum*, quod cibus vocatur. *Lac* alii tantum *Nutrimenta.* requirunt. Id autem *est aqua nostra vel mercurius mistus aliqua parte coagulati corporis.* In lacte enim est serum, butyrum, & coagulum casei. Riplæus cibum seorsim nominat, quanquam non sit sine potu, sed vtrumque commistum. *Efficiens:* Nullum frigus, sed *calor humidus.* Nam hic requiritur ad imbibitiones;

bitiones, verontamen ita, vt aliquando etiam siccus adlibeatur per interualla. *Sitiat potius interdum*, inquit, *quam nimium bibat*. Modus enim imbibitionis est parum dare vna vice, idque prout videmus, requirere materiæ rationem. Maius corpus plus appetit nutrimenti. Tenera ætas minus concoquit, adulta plus. *Materia*. Dictum iam est lac pro potu, & cibus. Id, quod cibatur, est lapis sanguineæ complexionis, albus, vel rubeus, siquidem post fermentationem nutrimus. Ante eam etiam corpus nigrum imbibitur, vel potius abluitur suffecta aqua. Vocatur materia nostra sicca, siue ante, siue post fermeotationem cibario instituatur, licet proprie infanti conueniat nutritio. *Finis*. Fiat medicina ordinis tertii, quæ possit perfectè transmutare metalla imperfecta, & abluere lepram, reddereque sana & lucida. Est vtilis & iucunda: & perfecta iudicatur, cum citissime funditur, vt cera cum sensit ignem. *Aureus noster lapis per cibationem fit albus, figuram habens asperam, qualis est capitum spinæ albæ*. Riplæus *Magnesiam* appellat, quia est res magnæ æstimationis: item sulphur album fixum, incombustile, quæ nomina lapidi albo quoque & elixyri conueniunt.

Medicina ordinis 3.
Aspectus cibati lapidis.

Notanda ex Sublimatione, quæ est Quarta Porta.

REpudiatis sublimationibus vulgatium Chymistatũ, per quas flores faciont & essentiam quintam ex sale ammonio, sulphure, antimonio, marcasithis, &c. pooit quandam *arcanam* in opere, in qua simul adumbrat præparatoriam, vt ita *duplex insinuetur sublimatio, præparatoria & essentialis*, quæ simul est exaltatoria. In genere *sublimare est primo corpus facere spirituale, & spiritus corporales*: id quod in arcana sublimatione fit simul. Est eius aliqua similitudo etiam in præparatoria. Ad hanc pertinent hæc: *Mercurium sublimare à vitriolo & sale*: vt purgetur, & eius salsedo sulphurea diminuatur. Cum simul purgata sunt, sublimantur in altum albiora niue, & spiritus simul præcipitatur, fitque corpus, vt prius ex corpore spiritus. *Arcana sublimationis sunt hæc*: 1. Efficiens: Calor humidus temperatus. 2. Materia, corpora, spiritus, elementa, quæ sunt in circulum agenda. 3. Modus: per putrefactionem, solutionem & reliquas operationes, quæ requiruntur ad permutationem elementorum. Attingitur hic operatio, qua ad elixyr procedimus. Nam *ex sublimato niue candidiore fit aqua. Hæc conuertenda est in terram*, quod fit operatione prima. Terra est nidus cæterorum elementorum. Hæc ergo operatione secunda per imbibitionem in aquam reducitur, cõcurrente putrefactione & solutione. Aqua mutatur in *aerem*, qui est *album elixyr, & corpus imperfectum in albo opere*. Inde *aliqua pars vritur ad rubedinem*, quæ dicitur *ignis*, & est *sulphur*, seu *elixyr, & corpus imperfectum rubeum*. Hæc quoque res potest dici sublimatio, cuius tot sunt modi, quot putredines, nempe *septem*. Vide in exaltatione. 4. Ad modum secretæ sublimationis & hæc pertinent: *Non est sublimandum ad vasis summũ, vbi frigus est, quia cum mercurius lætetur frigore, adhæret ibi, nec sine vi potest deirudi*. Ideo cauetur hac rotunditate vasis Hermeticè clausi; aut igne cauto, si cucurbitula vtatis, id quod fit in prima operatione, de qua maximè sonat lirera. *Inferne retinendum est corpus per dies 40. vt nigrescat*. Hinc incipit anima prodire ex suis venis, & subtile cum spiritu scandit, quæ sic eueniunt in fermentatione, vt pateat hãc sublimationem pertinere ad fermentationem. *Corpora eclipsantur, & dum putrefiunt, magis magisq́ sublimantur*. Nota, tamq; *duplicem sublimationem* etiam in fermentatione. Nam aqua resoloitur in halitum, qui secum vehit corporis perfecti animam, seu tincturam vsque ad vitri oualis ambitum. Inde reflectitur, fitque *secreta irrigatio vel imbibitio*. Quia vero circulatione frequente etiam viribus crescit materia, & nobilitatur, concurrit sublimatio virtualis. *Infans natus in aere renascitur, & redit in aquam*. Anima & spiritus elaborantur per continuam sublimationem. Ex nigredine totum fit album & spirituale. Inde repercutitur super terram, & anima corpori redditur &c. quæ primum sunt fermentationis, postea similium operum. 5. *Finis*: Primus gradus est aqua ex corporibus: super aqua exputa nigrities tanquam venenum apparet. Gradus 2. omnino fit spirituale totum. Gradus 3. *Fiat terra ex eo, quod ante erat cælum*. Per hanc quidem possumus intelligere terram primæ, & elixyr terreum secundæ: veruntamen etiam lapidem tertiæ operationis, licet igni comparetur in opere rubeo, & aeri in albo. Ex dictis facile est æstimare, quam perplexa sit ista scriptio. Cum enim plores attinguntur sublimationes (vna proparasceuastica, alia putrefactoria primæ operationis, vt ex aqua fiat terra: tertia operationis secundæ, ad sulphur aereum album: quarta secreta circulatoria in fermentatione) omnes inuoluuntur, & quasi vno orationis filo describuntur. Agamus statim de exaltatione, quam dicit *parum differre à sublimatione*.

Sublimare quid.
Sublimatio præparatoria.
Nota operationes duas, per quas ad elixyr azymum est iter.
Septem sublimationes in opere post materiæ præparationem.
Duplex sublimatio in fermentatione.

Notabilia ex Porta X. de Exaltatione.

EXaltatio q̃dam sublimatio est, & elementorum conuersionem per colores ordine succedentes eiusdem habet, vt in præcedentibus dicta sublimatio. *Non fit ad distantiã, vt vulgaris, sed potius virtus & nobilitas augetur*. Quanquam enim eleuatio dicatur in cælum fieri, non tamen ea est materialis, sed virtualis, excepta vertigine circulari, vbi aliqua ratio est interualli, de quo etiam Hermes scripsit, quod *ascendat tinctura nostra à terra in cælum, iterumq; descendat, acquirendo vires superiorum & inferiorum. In cælum ferri maximè est quinta essentia naturam adipisci*. Sed videamus, quæ de ea altatione proponantur. Primò sequitur fermentationem seu desponsationem, & incerationem, cum superior sublimatio tum ante eas contingat, tum in eis. Hinc definitur *vera medicinæ in elementa gradatio*. Subiectum patiens & materia vocatur *Medicina*, quod nomen debetur tincturæ iam ita elaboratæ, vt sanare ægrota corpora metallorum possit: Et quia per elementorum signa procedit glorificatio: item in ea inueniuntur similitudines maris, fœminæ, corporis, animæ, spiritus; ideo materiæ nomine etiam elementa, ignis, aqua, aer, terra, spiritus vitæ viuificans, & reliqua, vt in fermentatione assignantur. *Forma*: Peragitur soluendo, putrefaciendo, elementa separando, terram naturaliter absque manibus calcinando, seu conterendo, vt videas, eandem operationem hîc esse, quæ fuit & in fermen-

In cælum ferri.
Exaltatio quid.

In exaltatione eadem fiunt, quæ in fermentatione. *Exaltatio matrimonialis.* *Exaltatio glorificatoria, de qua vide seq. fermentationem.*

fermentatione. In specie *duo modi* describuntur: partes desponsatæ primum, crucifixæ & examinatæ, seu iam ignibus exploratæ & purgatæ contumulantur simul & postea spiritu vitæ reuiuificantur. Vnde intelligimus, exaltationem hanc Riplæi esse *repetitam quandam coniunctionem matrimonialem*, quia requiruntur partes prius purgatæ, post desponsatæ, & vnà contumulatæ, vt commoriantur, anima per spiritum ex corporibus euolante, sed mox redeunte, & vitam referente, quæ fiebant etiam in fermentatione priore. Hinc medicina longe facta nobilior, nihilominus denuo elaboratur. Nam vt lapis fermentatus per nutritionem inceratiuam augebatur, ita iam exaltatus exaltatur iterum simili solutionis per imbibitiones modo: qui alter est exaltatorius, quo in cœlum exaltatur, hoc est, ad *quintæ essentiæ sublimitatem euehitur*, vt ibi corpus & anima simul glorificentur, angelicam præstantiam adepta. In his exaltationibus fit elementorum circulatio. *Frigore dominante* in albo lapide, ex aere fit aqua, in rubro ex igni: *Dominante vero calore* contrà ex igni fit terra, ex hac aqua, aer, iterumque ignis. *Incipe in occidente, & desine in meridie*, id est, putrefac, vt nigrescant; coagula, vt albefiant, & in rubeo opere crema, vt ignea rubedo existat. Eadem fiebant in rubri lapidis coniugio, & imbibitione, vt hîc nihil sit noui præter sublimitatem maiorem, & virtutem subtiliorem. Nam cum ante 100. & 1000. partes tingeret lapis, iam 10000. & 100000. Ideo & finis allegatur is, *vt medicina sic exaltata alia omnia corpora* (potissimum aurum, argentum, hydrargyrum) *trahat ad propriam suam dignitatem, id est, suam virtutem transmutatoriam illis conferat, faciatq; medicinas Solificas, & Lunificas*, quæ tandem aurum vel argentum procreant. Exaltata medicina dicitur *Essentia quinta*. Breui peragitur exaltatio ista propter vim materiæ. Oportet tamen, quia per putrefactionem & solutionem procedendum est ad elementorum apparitionem & coagulationem, in principio vti calore valde exili, qui potius frigus sit, quam calor. Aliàs fiet anteuersio noxia. Adhibetur idem modus vitri, qui in fermentatione, de qua iam audiamus.

Notabilia ex Porta IX. quæ est Fermentatio.

PORta quarta erat de coniunctione & matrimonio maris & fœminæ, in vnum coaptatis corpore, anima, spiritu, & elementis, vt esset dupla, tripla, quadrupla. Sed alia ratione compositio, alia vnio, alia matrimonialis copulatio appellatur. Incidit in hanc & fermentatio non re differente, sed ratione. Nam *quæ fermentantur, fiunt spirituosa, & intumescunt, alteranturq; pro natura fermenti.* Id cum fiat etiam in nostra compositione adhibito foris calore (nam sicut cum tinctura Colcotaris, & oleum vitrioli rubeum in pastam, offamque commiscentur, & in vitro clauso digeruntur, fit tumor quidam, & resolutio, cum ebullitione, & per vices subsidentia: ita euenit cum aqua nostra mercurialis, elixyr, & corpus perfectum coniuncta coquuntur) nomen operi tribuitur FERMENTATIO. Hæc in massa frumentacea non est sine putredinis principio, vnde etiam aciditas odoris, & saporis prodit. Sic mista officinarum electuaria, & succi efferuescunt & fermentantur exurgentes in spumam, & tumorem quendam, donec agentia patientibus concilientur, omniaque in vna forma quiescant, ad quam Theriacæ destinant sex menses. Vbicunque id fit, & quoties ibi, & toties in opere quoque philosophico fermentatio ponitur. *Vnum omnino est opus coniunctio, compositio, putrefactio, copulatio coniugalis, concubitus, desponsatio, conceptus, generatio infantis &c.* Ne quis ergo turbetur varietate autorum, qui etiam studio aliquando cauent, ne videantur verbis consentire, & idem cum cæteris dicere, cum tamen res apud omnes sit eadem. Tertia operatio apud alios est fermentatio, cuius finis est Lapis Philosophorum suâ essentiâ perfectus, quanquam nondum viribus, subtilitate, & dignitate. Riplæus de longè alia videtur commentari, & tamen etiam de illa præceptiones complectitur. Etenim *de illa fermentatione differit, quam sequitur exaltatio*, vel potius cuius explicatio est exaltatio, *quæq; proxime præcedit proiectionem* super corpora, & argentum viuum, vt fiat medicina. Hic quod fermentatur, est amalgama ex auro vel argento, & hydrargyro: *Fermentum est medicina iam incerata*, ita, vt calefacta fluat ritu ceræ, fitque fixa. Sed audiatur Riplæus ipse: Quid est: *Vera fermentatio est anima cum corpore incorporatio restaurans ei naturalem odorem, saporem, & colorem per naturalem inspissationem rerum separatarum* (quæ erant elementa, animaque & corpus, quæ per spiritum segregantur) *debita redintegratione: vnde corpus à spiritu recipit impressionem, vt vnumquodq; possit iuuare alterum, ad conciliandam INGRESSIONEM.* Hæc est definitio, in qua vides, poni animam & corpus separata. Vbi itaq; hoc fit, ibi erit fermentatio. Fit autem in operatione tertia, in exaltatione, qua medicina instauratur & perpetuatur: in præparatione ad ingressum, in multiplicatione. Finis est *incorporatio animæ*, seu commistio & vnio huius cum suo corpore, à quo prius erat separata per ventum seu spiritum mercurialem: *Effectum* est corpori restituere vires naturales: *Modus* dicitur *coagulatio*, qua ex subtiliatis fiunt spissa: item *impressio spiritus in corpus*, quod hinc accipit tenuitatem & vim penetrandi seu ingrediendi, sicut contra spiritus à corpore trahit fixitatẽ, & manendi constantiam. Iam animum per omnes operationes volue. Inuenies ita fieri in cõiunctione matrimoniali, & vbicunq; noua fit, specificaq; per aurum, aut argentum instauratio. *Materialia.* Primum est *fermentum*: Secundum, *massa fermentanda*. De fermento mirifice loquuntur. Nam *aliquando idem est, quod tinctura*, & medicina, quæ ægrotis hominibus, & metallis imperfectis succurritur. Aliquando *corpus perfectum* vocatur fermentum. Aurum enim est fermentum elixyris rubei ad aurum; argentum albi ad argentum: quæ duo fermenta sunt specifica quidem, quia primam materiam generalem ad speciem certam adducunt, vt fiat aurum per semen auri, argentum per semen argenti, cum non possis sperare ex plumbo aurum, nec ex columba accipitrem. *Simile enim procreat simile*, quiq; hordeum serit, metere potest hordeum: veruntamen etiam corporalia, vt duo corpora coeant vnum imperfectum & generale, quod est elixyr crudum; alterum perfectum, & ex natura peritum.

Riplæi fermentatio singularis. *Fermentum.*

Sed qui

Sed qui subtiliter philosophantur, obscurant ista perplexis rationibus. Arnoldus ait: *Spiritum esse fermentum Solis, & dici sulphur, aurum Philosophorum, & crocum Martis: Animam esse fermentum Lunæ, & dici aerem, rosam albam, &c. Terram esse corpus stans: istaq; tria esse in mercurio.* Vnde si quis velit fermentum rubeum esse in auro minerali, album in argento, negant repudiantque corporalia. Sed tu non mouearis. Nihil enim isti aliud dicunt, quam abstractiones subtiles, & in rebus naturalibus, quando artem sentiunt, diuersas considerationes. Non vis aurum appellare fermentum: at interim dicis, spiritum quendam auri per nostram aquam mercurialem extractum esse fermentum, quasi contenderes, non corporalem illam acidamque pastam, quam tibi dat pistor, habere rationem fermenti, sed spiritum illum quasi animantem, qui nascitur, dum massa tota agitatur. Hac ratione omnia sunt in mercurio, quem dicunt nulla re indigere: verum *ille prius erat factus ex aqua nostra, elixyre & auro vel argento. Fermentum* (inquit Riplæus) *est solum Solis & Lunæ. Misce aurum cum auro* (rubeo elixyre) *& argentum cum argento.* Aurum debet ad fermentum sic esse præparatū, vt aliis naturis profunde iungatur (quod fit, quando in sua aqua mercuriali soluitur, fitque vnum cum aqua, in quam abit & elixyr auri) *Sol cum Sole fermentatur addita propria aqua*, id est, terra purgata (quæ est elixyr rubeum adhuc azymum) intercedente spiritu vitæ solum. *Terra* est aurum nostrum elementatum (elixyr rubeum, quod per elementorum dispositiones transiit.) *Est & anima*, (in auro minerali scilicet, cuius tinctura anima vocatur) quibus debet Sol addi, & omnia rotari, vt alterentur (Intelligo non in qualibet fermentatione, sed in exaltatoria & multiplicatoria, vbi terra seu aurum nostrum, anima, & Sol interueniente spiritu coincidunt, nisi pro vno sumas animam, aurum, terram; quia aurum est id, quod ex terra & tinctura constat.) *Terra attrahit animam*, quæ erat cum vento eleuata in vitro clauso, sicut *magnes ferram*. Id autem fit in concubitu matrimoniali &c. vt appareat idem dici verbis, modoque diuersis. Terra est fermentum aquæ, & aqua terræ: quæ est alia ratio fermenti. Aqua mercurialis causa est, vt terra efferuescat, sicut creta puluerata causa est aceti super ea feruentis & bullientis: & vicissim acetum facit, vt creta intumescat, & fermentetur. Per aquam intellige mercurium nostrum animatum, qui iam ex auri corpore resoluto assumsit tincturam. Aliàs non posset aurum, anima, & aqua simul esse fermentum. Aliter: Fermentum est faciendum tum rubeum, tum album. Si faciendum; Ergone artis est, & non naturæ? Vtriusque inquam. Nam ars ex minera naturali sumit aurum & argentum. Dum autem soluit id aqua mercuriali, & spiritum animamque extrahit, & circulari in vitro clauso gyratione attenuat, etiam parare, seu facere traditur. Si vero intelligis de alio genere fermentationis, vbi medicina propter dignitatem maiorem fermentum nuncupatur, etiam apertius est, cur fieri debere asseratur. *Tria sunt fermenta: duo corporalia in natura pura*, quæ debent solui & coagulari, seu alterari permutatis elementis: *Tertium est prima terra cum aqua propria viridi* (sanguine viridis leonis) quod vocatur *secretissimum*. (Vide in congelatione, & quæ supra dicta sunt de menstruo tertio.) Omnino fermenta & fermentanda sunt corpora & spiritus in homogeneo composito eodem. In hoc quæ formalia sunt magis & actiuiora, dicuntur fermenta: quæ materialia, magisque passiua, fermentandæ massæ, siue tertiam operationem, siue vlteriores respicias. Modus: *Corpus debet fieri spirituale per spiritum, & spiritus cum corpore confixari. Putrefacere & elementaliter alterare prius debes, quàm incipias fermentare medicinam.* (Non ergo primum opus est fermentatio, licet in recapitulatione ea præmittatur: sed aqua vertenda est in terram, hæc in aquam rursus, indeque in aërem & ignem.) *Corpora cum mercurio sunt amalgamanda, vt offa seu puls fiat, super quam proiicitur medicina*: & deinde tota mistura vitro inclusa coquitur, vt putrescat & alteretur per ordinem elementorum. Hæc ratio conuenit præparationi medicinæ ad proiectionem. In imperfectis (dum adhuc res sunt crudæ) primum altera, post fermenta. Sed & in perfectis similiter est agendum (quanquā vna operatione, non diuersis,) *Fige aquam & terram simul statim: & quando medicina fluit vt cera, proiice eam super pultem seu amalgama, totumq; in vitro clauso coque per signa elementorum.* Inde fit Leo: (in opere albo viridis dictus, in rubeo ruber) *Cum sitit, fac vt bibat, donec corpus rumpatur. Deinde coque, vt spiritus animam educat & reducat, &c.* quæ non de prima fermentatione possunt accipi, sed de exaltatoria, quando tinctura nostra bis perfecta & incerata, denuo committitur cum auro vel argento interueniente argento viuo; soluitur, coquitur, coagulatur; mox imbibitur septies, iterumque soluitur & coagulatur, vt tincturam habeat excellentissimam. Hæc vt innotescant magis, etiam finales causas ausculta.

Fermentum.

Anima est vt chalybs: Terra mortua, quæ constat ex corporibus mortis & fermenta, est vt pulegium.

Tria fermenta.

Modi fermentationis.

Leones duo.

Quorsum instituenda fermentatio est? Respondet Riplæus *ad perpetuandam medicinam nostram*. Medicina tunc dicitur, cum lapis iam prima fermentatione est absolutus & inceratus. Itaq; vt exaltetur amplius, & vim accipiat perpetuam, fermentatio secunda suscipitur. De hac ergo est sermo. *Fit medicina omnino perfecta.* Erat quidem etiam incerata perfecta; sed minus efficax ad tingendum. Fermentatio etiam hoc addit, *vt omnia examina ferat fermentatus lapis*, vel transmutatum eo metallum: quod rursus argumentum est, de posteriore, non priore fermentatione verba fieri. Iterum: *Vt ingressio concilietur medicinæ*: In prima fermentatione corpori parabatur per spiritum ingressio: hic medicinæ, quæ aliàs propter subtilem naturam natat, & non immergitur in metallum, super quod proiicitur. Et ideò hic videtur singularia esse Riplæus. Alii enim tantum in fusum aurum vel argentum proiiciunt medicinam, nempe vnam partem super mille: alii amalgama faciunt cum mercurio, & in hoc calefactum immittunt tincturam. Alii aliud comminiscuntur: sed *Riplæus proiicit quidem super amalgama calefactum*: verum non acquiescit in hoc solo, sed pergit, soluit, alterat, coagulat, coagulatum imbibit, & adhuc semel per totam elementorum traducit. Alius finis: *Vt corpus suas qualitates effectualiter ostendat, & spiritus cum eo proportionaliter confixentur*: qui finis etiam est primæ fermentationis. Alius: *Elementum elemento ita debet conciliari, vt simul patiantur ignem*: Sol & Luna sunt renouanda, vt possint tenere de quinta essentia &c. Hæc exaltatoriæ fermentationi conue-

Medicina quando dicatur.

Singularis fermentatio cum proiectione ad ingressum, quæ etiā est multiplicatiua, vt indicatur porta XI.

Fermentatio iatrica. niunt in vtroque lapide, qui quasi inueteratus & exhaustus viribu[s] est renou[at]us. Ide[m] [illegible] plicatoriæ competunt, quia & hic est instauratio. Tunc eorum tinctura, seu vis tinge[n]di [illegible] durabit. Hæc est fermentatio metallica. *Medi[cin]a* vero seu sanatiua membrorum h[umanorum] [illegible] edit [illegible] *corpora* (quæ sunt in lapide) *reducimus in oleum per aquam odoriferam. Cum hoc oleo facimus nost[r]am [me]dicinam fluentem. Aqua dicitur essentia quinta ad omnes infirmitates. Hac soluitur calx, seu basis nostra [illegible] lapidem inceratum) præparata. Quando corpora sunt calcinata, aqua illa in oleum dissoluit: quo[d] fit ex Sole & [illegible]* *Auri oleum potabile verissimum.* *quod est fermentum fragrantissimum.* Vix assequi posis illorum sensum. Dicam aliquid. *Ex a[illegible] vino crystallino extrahe liquorem vnctuosum per destillationem ex retorta. Posses antimonii stellam addere. Liquorem rectifica, vt fiat oleum: Hoc circulatum in quintam essentiam mutabitur, quam puto esse aquam illam R[ip]lai odoriferam. Hac aqua imbibe medicinam aurificam, vt fluxum oleosum, talemq; consistentiam accipiat. Huic si auri calcem iniiceris, soluetur, fietq; aurum potabile verum.* Similis est ratio argenti. Si non vis capere medi[c]inam seu tincturam inceratam, potes sumere *calces nostras*, id est, elixyria cruda, & ex eis oleum facere per aquam nostram. Id oleum postea soluet calces perfectorum promtissimè, atq; etiam vniuersale medicamentum exhibebit. Hactenus de porta nona.

Ex Porta XI. de Multiplicatione.

CAusa huius inuentæ est, vt possit sufficere tinctura *in dies vita*, atque in infinitum augeri, ne opus sit de nouo inceptare magisterium. Definitio. *Est vera elixyrii seu medicina* (quæ iam perfecta est, vt proiici possit, & aurum vel argentum efficere) *in bonitate* (h.e. colore, odore & virtute) *& quantitate augmentatio, vt sufficiat in infinitũ, & præbeat tantum aurum, vel argentum, quantum desiderat artifex pius.* Est tam albi, quam rubri lapidis. Quæ est ratio tanti augmenti? Quia *ignis est, qui dato cremio in infinitum amplificatur*. Quo tenuius fit elixyr, seu medicina, hoc largius se spargit eius tinctura. *Materialia:* Quod *Multiplicatio fermentatoria.* multiplicatur, est *tinctura*, seu *medicina*. Per quæ multiplicatur, est argentum viuum & aurum, vel argentũ pro fermento. Potest ex vtrisq; fieri amalgama, &c. *Modi* sunt *duo: primus est* fermentatio pulueris sicci per mercurium & fermentũ, vt indicatum *præcedente capite* de fermentatione. *Secundus est* imbi- *Multiplicatio exaltatoria.* bitio per argentum viuum. Cum n. fermentatus est lapis, debet augmentari & incerari, seu mercurio potari. Vtrobique est solutio, congelatio, colores & cætera. *Prior modus auget quantum, & quale posterior tantum quale*, aut potius quale, cum accessu mercurii necesse sit etiam molem crescere: qua de re vide cibationem. Solet in vitro assurgere quasi planta, quæ dicitur *arbor Hermetis*. Finis: vt *vnum granum* *Arbor Hermetis.* *tingat mille* per proiectionem sapienter instituendam. Hæc esset medicinæ inceratæ, sed non exaltatæ gloria. In *porta* 12. meminit *multiplicationis exaltatoria*, quæ semper crescit denario, adeo, vt si tinctura initio 10. tinxit, exaltata proiectione prima tingat 100. secunda 1000. tertia 10000. quarta 100000. &c.

Ex Porta XII. de Proiectione.

VAriæ traduntur proiectiones. Vna est *probatoria*, quantum posit præparatà medicina, cum non semper respondeat desiderio euentus. Alia est *ingressiua*. Nam cuius corporis generationem requirimus, super id debet fieri prima proiectio, de qua diximus in fermentatione Riplæana: Legimus etiam apud Arnoldum, Bernhardum *in cymbalo aureo*, & *alibi*. In *libro secreti maximi* scribitur: *Si voluerimus medicinam multiplicare cum fermento, ex quo prima fermentatio fuit petita, posse puram confici 30. diebus, cuius vncia super decem cuiusq; metalli proiecta faciat aurum vel argentum pro sua specie: Super has 10 vncias si alia vncia medicina rursus proiiciatur, effici medicinam puram, quod ipsum repetendum sit, donec fluat vt cera vel oleum, quod auri dicatur, aut aurum potabile.* Aliæ proiectiones inueniuntur apud Arnaldum. Riplæus *duas* habet: vnam *exploratoriam*, alterã *ingressiuã*, ex quib. tertia facile innotescit. De priore hæc ponuntur. Primum signa perfectionis debent esse nota: 1. V*t pauca quantitas tingat multũ mercurii* (Vt partes 10. 100. 1000. 10000. 100000. &c. pro exaltationis ordine) *vel metalli imperfecti*. 2. V*t adhæriat, sicut pix liquida*: 3. V*t in proiectione coloret perfecte*: 4. *Omne examen ignis ferat*: 5. *Intret*. 6 *Diuidat & spargat se latissime.* Hæc signa vt inesse cognoscas, & simul quam multum tingat, experiaris, tres, quatuor aut quinque proiectiones sunt faciendæ, donec videas, quod maiorem quantitatem non posit bene tingere. *Minus semper super maius proiice*, augendo numerum, donec deficiat. (Alius sensus est Arnaldi qui prima & secunda proiectione facit medicinam, tertia demum metallum.) De posteriore proiectione ita: *Primum vetat super impura metalla & ægra corpora proiicere*, quia tinctura euanesceret, fieretque res fragilis, nigra, fusca, deinde monet *super fermentum primam proiectionem institui debere*, scilicet super aurum in rubeo, argentum in albo. Sic enim ingressum accipiet, fietque non metallum, sed medicina, qua de re dictum est in fermentatione. Fit autem inde *medicina fragilis vt vitrum*, quæ super corpora mundata, & valde pura proiecta, statim curiose tinget, vt sustineant omnes probas: quæ tamen à Pontano & aliis secus ponuntur. Atque hæc ex Riplæo.

Finis Monadis sexta: Deo laus & gloria.

D. O. M.

D. O. M. A.

SEPTADIS HERMETICÆ

MONAS SEPTIMA;

Continens inuestigationem veri artificii in Nouo lumine Michaelis Sedinvogii.

PRÆFATIO.

ANno Salutis per natum Christum Saluatorem 1604. Pragæ Bohemorum typis excussus est liber, cui titulus: *De Lapide Philosophorum Tractatus XII. è naturæ fonte & manuali experientia depromptì. Autor sum: Qui, Diui Leschi genus amo.* Idem liber eodem anno etiam Francofurti prodiit è typographia Bitschii, & post biennium recusus à Palthenio, curante Martino Rulando Cæsareo medico, ignorante editiones priores; vnde & inscripsit: De lapide Philosophorum anonymi cuiusdam Lapidis possessoris. Anno 1610. Parisiis & Coloniæ denuo impressus cum titulo: *Nouum lumen chymicum è natura fonte & manuali experientia depromptum*; cui accessit Dialogus Mercurii. Hinc patet, quàm auidè acceptus sit liber, quem etiam Teutonica lingua vidimus. Autor suum nomen occultauit anagrammatismo dispersis literis, & alio sim in alia verba conformatis. Fuit autem, aut si adhuc viuit, est *Michael Sedinvogius, nobilis Polonus*, de quo audiuimus, quod proiectione pulueris duplicis aurum fecerit, & argentum, cuius specimina ediderit etiam in aula Ducis Wittembergici, in qua tunc viuebat nefarius impostor *Millenfelsius*, postea suspendio sublatus, cuius indicium etiam typis diuulgatum legimus. Is cùm Sedinvogius artem suam verissimam verissimis speciminibus comprobaret, vt puluerem aurificum & argentificum nancisceretur, posserque etiam id, quod falso sibi arrogabat, & mirificis fraudibus hactenus egerat, effectum reddere, deductum persuasionibus falsis & mendaciis Neidlingam; & quasi mandato Ducis omni veste exutum; & supellectili spoliatum turri inclusit, data tamen occasione per fenestram elabendi. *Sperauerat enim, se posse lapidem apud eum inuenire*, cuius nonnihil putatur simili arte aliunde quoque comparasse, & impostutis suis initio aliquam fidem fecisse. Sed magna spe deiectus deprehensusque in facinoribus tandem scelus confessus est; & dignas malitia, nequitiaque pœnas luit. Sedinvogius autem penè nudus ex carcere elapsus; postea nuspiam comparuit, & propter multas insidias, quas vix effugit, sedulò monuit artis huius Studiosos, vt sibi diligenter cauerent. Operæ pretium est dicta eius parænetica connotare. *Circa finem Epilogi sic ait: Non dubito, multos bonæ conscientiæ & voluntatis homines illud donum Dei clanculum possidere. Hi meo admoniti exemplo, & meis periculis cautiores & prudentiores facti, Harpocratis sibi habeant commendatum silentium. Quotiescunque enim me magnatibus detegere volui, semper aut in damnum, aut periculum mihi cessit.* Item, in parabolæ præfatione: *Finaliter concludo, si hisce meis scriptis & admonitionibus cauti esse non vultis, habetote me bene de vobis mereri cupientem excusatum. Feci fideliter, quantum licuit, &c.* Si quæritis quis? *Cosmopolita sum.* Si me nostis, tacebitis: si non; nolite de me inquirere. *Nulli enim mortalium quam diu vixero, plus à me reuelabitur, quam hoc publico scripto factum est. Quod si Deus tibi dabit optatum finem, credes mihi, nec te reuelabis mundo.* In cap. 1. *Naturæ scrutatores tales esse debent, qualis est ipsa natura, veraces, simplices, constantes, patientes: Et quod maximum, pii, Deum timentes, proximo non nocentes. Hanc vobis commendo cautelam.* Alibi inquit: *Si ad arcanum hoc peruenire volueritis, scitote, quod in primis Deus orandus, deinde proximus amandus sit. Denique nolite vobis adeo subtiles res imaginari, de quibus natura nihil scit: sed manete in via naturæ simplici, quia in simplicitate rem citius poteritis palpare, quam in subtilitate videre. Quidam longè subtilius declarant philosophos, quam natura simplex requirit. Omnia mea dicta veridica alta sapientibus videbuntur nimis vilia & incredibilia. Aliquoties accidit, vt quibusdam de verbo ad verbum artem insinuarim, sed nequaquam assequi potuerunt, non credentes aquã in mari nostro esse. Vobis dico, vt sitis simplices, & nõ nimium sapientes. Vt quis intelligat, donum Dei est. Tot rationes naturales in medium attuli, vt Deum timens, & sciendi cupidus lector facilius possit intelligere omnia sine sophistica & fraude. Veruntamen sensus scriptorum, non semper syllabæ sunt ponderandæ. Noli moueri, quod aliquando contradictoria in meis capitibus, more philosophis vsitato tibi occurrant: opus habere te illis, cognosces, cum intelliges. Non reperitur rosa sine spinis. Legendo mea scripta considerate naturam, & eius possibilitatem. Antequam ad opus accingamini, imaginamini diligenter, quid quæratis, & quis sit intentionis vestræ scopus & finis.* Hæc alia multa præmonitoria inspersit functus præceptoris fidelis officio, qui sæpe protestatur, se omnia detexisse, & aperte dixisse, quantum licuit. Theoriam & praxin manifestauit. *Infiniti sunt libri de hac arte,* inquit, *sed vix in vllo reperietis veritatem eatenus patefactam, &c.* quanquam in Lullio & aliis Philosophorum libris integrum processum extare asseueret. Affirmat etiam, *disci posse artificium ex hoc ipso libro*, qua de re vide vestibulum ænigmatis, & Epilogum. Protestatur, *se omnia manibus propriis fecisse, & oculis suis* Deo benedicente *vidisse*, sine vlla sophisticationis fraude. In fine capitis 12. ait: *Ne arbitreris vllum mortalium luculentius processum descripsisse me ipso, siquidem non è mutis libris, sed mearum manuum labore & propria experientia feci. Si igitur non intelligis, nec credis veritati, teipsum accusa, & crede, Deum nolle tibi hoc secretum reuelare. Hunc precibus fatiga, & libellum hunc sæpe relege,*

Imaginatores subtiles sunt scholæ phantastici iaxati.

Incredulis: Quicquid non est ad saltuum, & opiniones præconceptas, stulte falsa vident.

Item cap. 11.

Autor hic apertissimus.

præsertim Epilogum, semper considerando naturæ possibilitatem & actiones elementorum, præsertim in rarefactione aquæ vel aeris &c. Item: *Credant scientiæ heredes (scripto enim hoc ignorantes instruo, & errantes in veram viam deduco) se nunquam habituros meliorem viam, cui insistant, quam quæ istis hic demonstrata est. Omnia enim apertè dixi. Extractionē saltem nostri salis armoniaci, vel mercurii Philosophorum ex aqua nostra Pontica, eiusque v[illegible] non ita apertè reuelaui, quia à magistro naturæ non habui ulteriorem loquendi licentiam, & hoc solus Deus reuelare debet, quem si diligenter oraueris, per reiterationem lectionis huius libri, poterit intellectum tuum aperire.*

Quid absconderit.

Hæc sunt quasi prolegomena & introductio in librum Sedinuogii. Videtis protestationes & promissiones? Quin ergo quantum possumus ingenii viribus conniti, in lectione versamur? *Nil tam difficile est, quin quærendo possit inuestigari.* Facem vobis præferam. *Occupet extremum scabies*, inquit Horatius. Scire vero debes, lector, *Sedinuogii* scriptum penè germanum esse *Drebbeliano*. Vterque enim naturam vniuersalem & particularem explicat isto mysterio, & vicissim hoc illâ. Vterq; in Elementis, eorumque conuersione & commistione ponit totum, ignis vocabulo & spiritus, cœlum quoq; comprehendendo. Quod in vno desideras, id fors in altero tibi, si attentus eris, occurret.

Epitome Operis Sedinvogiani.

NOstra intentio est, inquit cap. 1. *metallum vlterius, quàm natura fecit, in virtute promouere.* Id Bernhardus enuntiat, plus quam perfectum reddere, siue intelligas metallorum inferiorum vltra naturam euectionem, siue seminis metallici in auro & argento multiplicationem & exaltationem. Aliis est tincturam & lapidem Philosophorum facere. *Est autem lapis Philosophorum*, vt ait cap. 10. *seu tinctura nihil aliud, quam aurum in supremū gradum digestum, quod cum maturescit, dat semen seu tincturam*, quod vulgare aurum non habet, sed est quasi herba sine semine. Qua arte hanc tincturam consequimur? Cap. 10. ait: *Aurum potest dare fructum, & semen, in quo se multiplicat industria sagacis artificis, qui scit naturam promouere, absque qua errabit. In omni re nihil possumus, quam naturam iuuare, eaq; mediante igne seu calore.* Id fieri non potest, nisi prius soluto corpore, vt natura operari possit. *Solutio* vna est naturalis & vera, solaq; vtilis, aliæ violentæ sunt, & inutiles. In naturali *per aquam nostram aperiuntur pori corporis, vt digestum semen emittatur, & matrici suæ imponatur.* Qualis aqua? *Cœlestis non madefaciens manus*, non vulgi, *ferè tamen pluuialis.* Quod corpus? *Aurum quod dat semen* (in opere albo argentum) recipiens seminis quod? *Luna nostra*, non argentum vulgi. Quomodo semen receptum prouehitur? *Regendum est igne nostro continuo per menses 7. & interdum 10. donec aqua nostra consumat tres, & relinquat vnum in dupla. Hoc facto nutritur lacte terræ, vel pinguedine eius, quæ in vberibus terræ procreatur, & sale naturæ à putredine seruatur.* Ita habes generatum & nutritum *infantem*. Aliter hæc enuntiantur in fine cap. 12. *Si vis, vt natura moueatur in actu, solue corpus quoduis, & illud, quod heterogeneum accessit naturæ, separa, purga, coniunge pura puris, cocta coctis, cruda crudis, secundum naturæ, non materiæ pondus. Etenim sal nitri centrale non accipit plus de terra, quàm quanto opus habet, siue sit pura, siue impura. Aqua vero pinguedo nunquam in natura habetur pura, sed ars illam purgat duplici calore (interno & externo) denuoq; coniungit illam.* In fine cap. 12. *Qui optatum desiderat finem, sciat conuersionem elementorum, & leuia facere ponderosa, & spiritus non spiritus (facere volatile fixum, & contrà: Item ex spiritibus corpora, & contra.)* Lege cap. 11. circa finem: *Opus est rem quærere occultam, ex qua miro modo talis fit humiditas quæ aurum sine violentia & strepitu soluit adeo suauiter & naturaliter, sicut glacies aqua calida beneficio liquescit.* Si hanc inueniltis, habetis rem, ex qua aurum à natura productum est. Aurum maxime ei amicum est, vt est *in proœmio ænigmatis.*

Lapis Philosophorum quid.

Solutio vna vera.
Aqua Sedinuogii.
Semen.
Subiectum seminis.
Calor nutrimentum.
Tempus.
Tres) Infra: tres partes sui corporis, auri vel argenti, vel elixyris. Nam ex hoc & aqua prima conficitur.
Humiditas auri sine strepitu soluens.

Vt per causas procedas, proponit tibi Sedinuogius materiam. Ea est naturalis & duplex: *Vna corpus perfectum: altera aqua pinguis.* Vtraque sua habet recrementa: sed aurum spiritalia, quæ non manuali separatione, siquidem purum purum venit ex mineris naturæ, tolluntur, sed igni in ipso opere. *Aqua expurganda non sufficit natura*, verum arte est opus, quę sulphuream pinguedinem, combustilemq; auferet, cum terrestreitate inutili, & nimia aquositate. Inde fit *liquor* non omnino qualis est aqua elementaris, sed tamen *similis pluuiæ*, cuius vis est aurum soluere, sicut aqua calida glaciem inseparabiliter; quia *vnius sunt naturæ, & homogenea substantia.* Est amicissima auro. Nihil amicius eidem, quam idem. Si ergo per aurum intelligis mysticum, argentum viuum est corpus aquæ. Idem est, si naturæ aurum accipis. *Sume ergo ex natura argentum viuum, & per sublimationes, destillationesq; elabora, vt dictum est in superioribus. Habebis aquam, quæ sine strepitu aurum soluit: verum quam oportet prius subtiliare per elementorum conuersionem, vt acuta fiat, atque adeo ex vna radice duplex, quam dicunt ex aere & aqua compositam, & cruda crudis sic adiici;* Exempli gratia: Si argentum viuum coagulares odore plumbi, & id postea solueres argento viuo liquido, vt rediret idem hydrargyrus, qui erat ante, excepto, quo aliquid esset passus. Ita est *aqua secunda ex elixyre coagulato aereo, & aqua prima.* Nominat & subiectum receptionis, quod tanquam matrix & fœmina semen ex auro extractum recipiat. Id *Lunam* nostram appellat, estque nihil aliud, quam corpus ex auro residuum, & elixyre imperfecto. Huic quasi mortuo anima redditur, vel quasi matrici semen infunditur desuper in fermentationis actu. Alii aliis parabolis vtuntur, & Lunam vocant quoque album elixyr, argenti semen &c. *Forma operationis* est in praxi. Debes *soluere & coagulare*: Spissum reddere subtile, & contrà: volatile fixum, & fixum volatile. *Finis.* Vt fiat tinctura, seu lapis Philosophorum, per quem possis proiectione aurum facere, sicut *vidit & fecit ipse Sedinuogius, ex argento viuo & imperfectis metallis.*

Materia.
Aqua descriptio.

Efficientem causam præter artificis regimen industrium dicit esse *calorē duplicem*, vnus est *naturalis* & intrinsecus, quem alii *potentialem* vocant: alter *artificialis* & externus, qui cum prudenter accommodatur, internum euocat in actum. *Causa exemplaris* quoq; nominatur. Debes enim tibi proponere na-

turam

turam generatricem, quæ in animalibus & vegetabilibus est quidem manifestior, veruntamen etiam in mineralibus reseratis, & crassa compage exutis inuenitur. Exuitur ista compage aurum per aquam nostram. Ideo omnium prima cura est, essentiam quintam, cœlestem que naturam ex argento viuo naturali præparare, vt aqua tua sit idonea ad soluendum. Ridendi sunt, qui ex *sale armeniaco, & halinitro aquam regiam faciunt, quæ violente & hostiliter soluit aurum, neque ei est essentialis*, licet artifices istis vocibus appelleut. In medicinis fusus eius vsus est Quercetanus, & fortasse putauit etiam in opere philosophico aliquid vitium habere, sed quem tamen plus tribuisse liquori vnctuoso ex argento viuo crystallino sublimato monstrari potest ex *Tetrade & aliis libellis*. Omnino *materia tua debet esse metallica vnius naturæ & radicis*, seu duplicis respectus & dispositiones, vt maris & fœminæ ratio constet, vnde collatis seminibus fit corpus genituræ & conceptus, qui in infantem proficit, quem oportet pascere lacte nutricis, & exaltare, vt habes in Riplæo. *Tu nihil potes creare*, inquit Sedinuogius: *potes tamen insitum semen ex sua vmbra & latebris producere. Primum naturæ semen nancisci non potes Fructum* (a) *vero, in quo est seminis altera ratio, accipimus, & ex eo semen emungimus*, sicut ex pomo, quod fructus est, semen extrahitur pro pomo arbore. Argentum viuum & aurum sunt veluti poma, in quibus semen inclusum latet: sic & argentum in opere albo est aliud pomum continens semen argenteum. *Materia prima metallorum est vapor*. Sed *nostra materia est aqua*, quam frustra quæris in auro, vt quidam, qui aurum in argentum viuum inutile nostræ arti reducunt, cum mollis (hydrargyrus mineralis) sit vbique. Prima materia metallorum nostra, est *aqua cœli siue humiditasq, mista aere calido in forma aquæ pinguis*. Talem videbis, cum aqua prima solues elixyr imperfectum, quod postea auro vel argento fermentatur. Porro Sedinuogius proponit nobis *duas aquas, & duo opera. Aqua prima* est primi operis, quod continet totam elementorum, & cuius finis est elixyr &c. eum in albo, igneum in rubro. De illa multæ sunt sententiæ, vt: *Argentum viuum est corpus, in quo occultatur semen: Mercurius ante elaborationem est summum venenum: ex vno argento viuo fiunt semina duo & duo calybes: vnum datur metallum, quod habet vim consumendi alia, estque sicut aqua eorum, & matrix. Est aqua cruda perceptibilis, quæ etiam in Sole est.* Opus secundum habet coniugium, nutritionem & exaltationem, prætereaque multiplicationem: & proiectionem &c. Hic materialia sunt *aqua pinguis ex elixyre imperfecto & aqua prima*: postea *aurum*. Ex vtrisque nascitur mercurius noster, cœlum nostrum &c. Aqua dicitur *sal nitrum nostrum*, mare, aqua pontica, bene cocta, fons nostri, magnesia, magnes &c. de quibus nominibus est in capitibus singulis. *Substantia* quoque *secunda* varie appellatur, vt: *aurum nostrum, aurum & argentum viuum, sulphur, corpus, quod dat semen, caliditas sicca terra, aurum resolutum, humidum radicale auri, vel argẽti: pomum ex arbore aurifica: punctus magnetis nostri, centrum Solis vel Lunæ &c.* quæ tamen nomina singulares habent rationes. Ex aqua secunda, & substantia ista fit *coniugium. Vnica res est*, cui non miscetur aliquid aliud, præter aquam philosophicam. Nihil ei additur, nisi pomum nostrum. *Marem viuum, & fœminam viuam cape.* &c. *Dum coniuncta sunt, nigredo obscura emergit, & tunc fœmina dominatur*, quæ est prior vis lapidis nostri. *Cum albus color emergit spiritus & anima corpori coniungitur*, & tunc vir fœminæ aufert regnum, h.e. caliditas & siccitas dominatur. *Vas est vnum*: Sed propter abbreuiationem vtimur *duobus*. Vnicum est à principio vsque ad finem, aut ad summum duo sufficiunt. In primo opere sit *rotundum*: in secundo paulo minus vitrum *instar oui*. Res in eo vase sunt sigillandæ. *Naturæ ignis* est vnicus, sed qui diuersa operari potest distantia locorum. Primæ operationis est vnius gradus, *continuus*, qui materiam circumdat. Secundus ignis est *naturalis*, qui digerit & figit, etiam continuus. *Aqua habet ignem intrinsecum*, & cum iuuatur calore continuo comburit (soluit) *tres partes corporis sui* (quarta relicta) Ita debes gubernare ignem, vt *calor centralis aquam possit mutare in aerem*, & residuum per poros terræ spargatur, & aër in aquam redeat, vnde terra vicissim irrigabitur, & soluetur. *Modus solutionis*: primũ oportet terram (b) in aquã soluere, vt fiat mercurius Philosophorum (in actu scil. Fermentationis) Tunc impones aurum, & sigillabis. Hinc aurum per putrefactionem artificialem in calore fimi resoluetur, adeo, vt non remaneat, *nisi pars decima cum vna decima, quæ est auri humidum radicale irresolubile*, & subiectum ignis interni. Hunc ignem prolicit aqua, ideo *chalybs* dicta Et quia resoluit, pro *nitro* est vel *sale ammoniaco Vndecies oportet aurum coire cum aqua sua, vt granum illud reddatur*. Aqua ex auro fit prægnans. *Aurum quod non soluitur ad mortem vsque debilitatur*. (ideo dicitur rex mortuos in suo sepulchro) Motu ignis fit ex aqua *vapor subtilis* qui iterum cogitur in aquam subtilem (omnia spõte naturæ in clauso vitro) Postquam coniunxisti, pone in ignem nostrum. Fiet inde liquor siccus. Primum terra soluitur in aquam, quę est niueo colore.

Materialia operis primi. — *Materialia operis secũdi.* — *Substantia secunda.* — *Vas.* — *Ignis.* — *Irresolubilis pars auri ignis interni radix.* — *Rex mortuus & granum nostrũ minimum vel [illegible].*

Quicquid ex aqua nostra nascitur, per putrefactionem nascitur. Non solum aër, sed & aqua exit per vim eleuata vt nubes &c. Calor naturæ per motum excitatus pellit vaporem aquæ subtilem ad circumferentiam, semper ab impuro purum separando. Inde sequitur *coagulatio*, dum regimen transit per colores diuersos, de quo lege *Cap.* XI. Est & nutritio & multiplicatio, de quibus suis in locis.

(a) *Nota: Aliis semen dicitur simpliciter; Sedinvogius discernit inter semen primum & secundum, quod est in fructu. Ideo cum non illud, sed hoc colligi possit, Paracelsitarum temeritas apparet, dum primum semen venari student.*

(b) *Terra intelligitur elixyr imperfectum album vel rubeum. Aqua est illa prima, ex qua facta est terra. In solutionem calx auri vel argenti immittitur, de qua re paulo aliter Riplæus.*

Analysis capitis seu Tractatus primi Sedinuogii cum notis.

Fructum speculationum subtilium est error ab arte Priscorum, inuentionis vero innumerabiliū nouorum, quæ pro hermeticis vero dicantur, sed non sunt.

Essentia rerum naturalium sunt in latebulis elementaribus.

Natura prima est quasi mercurius.

Intentio hermetica artis.

PRoponit de natura dissertationem, & quales debeant esse scrutatores eius, idque ideo, vt per naturæ cognitionem nos inducat in artificium lapidis, cuius præparatio respondet generationi naturali, & maturationi. Nemo potest scientiam magisterii adipisci, nisi exploratum habeat naturæ in rebus generandis, & perficiendis morem. Reprehendit è diuerso nostri seculi peruersa studia. Qui enim hodie philosophantur, parum sequuntur naturam, nec studēt intelligere, scire, & facere, quod veteres Hermetici, sed *speculari subtilia* quædam *per rationes logicas, quæ quo sunt acutiores, eo magis aberrant à prisca arte.* Consequens est, recentium inuenta multa priscis fuisse ignota, sicut contra priscorū nostris. Naturæ modus est à rudibus initiis per media ad destinatam perfectionem toto appetitu contendere, & in optimo quiescere, tanquam in fine sui motus. Eam dicit *vnam esse, veram, simplicem, à Deo ortam* tanquam principio & fine sui, innctam spiritu quodam proprio, principium mediatum omnium naturalium, quæ fiunt, diuisam, seu distributam per quatuor elementorum loca, in quibus omnia naturalia operetur, sic vt res ipsæ seu essentiæ lateant sub vmbris, vestitæ rectoris quibusdam sensibilibus, quo modo chymici de essentiis extractis loquuntur. *Natura illa vniuersalis* mercurio comparatur propter habilitatem ad omnia, qualem primam materiam commune subiectum omnium naturalium describunt. In ea est *vis mascula & fœminea*, id est, agens formalis, & patiens materialis: qualitatibus quatuor instructa, caliditate, siccitate, frigiditate, humiditate, per quas ipsa inuisibilis visibiliter agit, quia est spiritus volaticus pro voluntate diuina in corporibus agens, & vti sunt loca, ita varia producens. *Qui vult naturam sequi, agentia patientibus dispositis & determinatis iungere debet*, secundumque naturam homogeneis homogenea: quod & Aristoteles voluit. Agentia enim & patientia, seu contraria genere conueniunt, suntq; similia, specie dissimilia. Scrutator naturæ *pius* debet esse, & in proposito *constans*, proponere vero nihil debet, *nisi possibile naturæ* ad exemplum generationum consuetarum, vbi materia vnica, modus generationis, vas, &c. debent explorata esse. Ita fient eadem naturæ. Si meliora quærimus, vt metallum vltra perfectionem naturalem exaltare, vt plus possit efficere, quam id, quod natura procreauit, cogitandum, quibus mediis id fiat, nempe *per homogeneum, seu naturam metallicam actiuam & passiuam.* Nam per aliena non melioratur natura. *Natura gaudet natura.* Natura naturam continet, perficitq;. Hæc est res capitis primi ad scientiam nostri magisterii accōmodatissima. Naturę descriptionē sumsit ex opere coniugii, quę est fermentatio prima, ei substrauit materiam vnicam tantum in genere metallico primam, quam *mercuriū* vocat. Inde petuntur fundamenta meliorationis. *Natura determinata est in auro: sed generica in mercurio.* Per hunc illa reuocatur in seminariam constitutionem. Ex semino porro educitur lapis noster prolificus, vt tanquam arbor, ex vnico grano seminis nata, portu innumerabiles fructus, & semina fert. Hæc sunt apertissima. Repetuntur *in epilogo* nonnulla eiusdem sententiæ.

Quæ ex Capite secundo.

Prima artificis cura de semine auri.

Semen supra.

NAtura cum sit vna, tamen res producit differentes, quia semen in elementis sequitur, sine quo nihil generat. Id fit agente natura, quod per semen est destinatum, & fieri potest. Artifex naturam secuturus, debet *semen dispositum ad suam intentionē inuestigare.* Semine habito, natura specialis habetur. Generalis diffusa est per omnia, & ex Dei voluntate concurrit per se, suaq; sponte. Sperma quid? *Elixyr, quinta essentia, perfectissima rei concoctio & digestiō, balsamum sulphureum, seu sulphur naturæ, & humidum radicale in metallis, per Deum ex elementis procreatū.* &c. quæ descriptio parabolica est iuxta Hermeticorum consuetudinem. Vult indicare, *semen esse id, quod à Deo per naturam ad procreationem similis est constitutum*, vestitum elementari materia. Corpus enim est ex cœlesti spiritu & humore elementari. Spiritus ille in forma halitus subest, habetq; secum *humidum primigenium & calorem innatum*, ita vt ratio seminis formalis quidem sit, naturaliter destinatum esse ad procreandum tale secundum speciem, quale est id quod semen dedit: sed quæ ratio sit in materia spirituosa, calida, humida, analoga elemento stellarum, comprehensa *corpore genitura*, quod chymici vocant *matricem, capsam, & elementa.* Id in animalibus potentia est animal, in plantalibus planta, in metallis metallum, in auro aurum, & sic portu iuxta speciem cuiusq;. Sedinnogius vult, *quatuor elementa gignere sperma, voluntate Dei & naturæ imaginatione*, sed exponendus est, vt dixi. Ita & Moses loquitur *in Genesi rerum.* Ait: *Quatuor elementa motu indefinente proiiciunt sperma in terræ centrum, vbi digeritur: & per motum emittitur forās: centrum terræ est locus quidam vacuum &c.* Verum hanc imaginationem hausit ex circulatione illa halituosa in operatione tertia lapidis, vbi in vitro clauso motus fit, de quo sic philosophantur, & putant eodem modo nasci metalla in terrę visceribus. Possunt illæ cogitationes philosophantem recreare, sed artifici nihil prosunt. Neque enim hic semen gignit, verum in natura genitum assumit, vt hortulanus non solicitus, quo modo natura produxerit spermata. *Loco assignat vim magneticam, seminis ex elementis proiectiō attractricem.* Ita scilicet etiam explicant lapidis generationem in vitro, & hanc accōmodant naturę. *Aqua mercurialis acuata elixyre ex auro dissoluto, extrahit tincturam:* hęc in halitum per spiritum mercurialem ducta eleuatur à corpore ad vitri ambitum, vnde circulariter reflectitur. Corpus in fundo vocatur *terra vacua* & exanimis: dicitur vero appetitum animæ recipiendæ habere, eamque allicere, *vt magnes ferrum.* Sed & illa cupit reuerti, & reconiungi suo corpori; postquam circulari illa attenuatione longè nobilior est facta, & per qualitates elementares exagitata. Ita vniuntur, dici-

Magnes Sedinvogii.

Modus quo putant gigni semina rerum.

turque

turque fieri sperma, seu potius *panum semina in infinitum multiplicabilia continens*. Qui hæc viderunt, persuadent sibi, quod *naturam nudam conspexerint*, cum tamen explicatio & accommodatio sit arbitraria ex opinione. Sane animam illam semineam non genuerant elementa, sed Deus produxerat creando, & postea per naturam promovendo & amplificando. Si chymicus aurum non assomsisset, quam parum sit in elementorum agitatione cognosceret. *Falsum* omnino est, quod scribitur, *Sperma seu semen omnium rerum esse vnicum*, gignere autem varias res, secundum locorum naturas: quia Deus vnicuique suum semen secundum species, & non loca indidit, *Gen. 1. v. 11. Germinet terra herbam facientem semen iuxta genus suum, cuius semen in semetipso sit super terram.* Ita *v. 22.* de animalibus: *Fructum ferte, & multiplicamini &c.* Est autem analoga generatio in metallicis. Non dixit Deus elementis, vel locis, sed cuilibet speciei. Ideo & species per se non mutantur locis, neque homo, qui in Germania semine humano genuerat hominem, in India bestiam, aut herbam producit. Ad nos deferuntur varia ex peregrinis, quæ licet infelicius nascantur, tamen totam naturam non exuunt. Vt autem Sedinuogius, ita & Drebbelius de generationibus rerum ex falso fundamento philosophabantur, Quando homo ex bestia gignit bestiam, id non vi loci euenit, sed seminis brutescentis mistione seminis bestialis, & tamen non tota species mutatur, sed aliquid humani relinquitur, vt est in exemplis. Sic nascuntur Leopardi, & aliæ mistura in bestiis quoque. Quod attinet ad æquiuocas generationes, de iis disserendum est secundum analogiam, de qua alibi.

Natura nuda visa vendita.

Falsa imaginatio de generatione seminum.

Quæ ex Capite III.

DE vera prima metallorum materia proponit. At quæras, quid hæc differt à semine? *Primam materiam metallorum vocamus, ex qua primum fiant metalla dispositionem habente ad omnia communem ita, vt insint potentia.* Est & *semen*, ex quo sato nascuntur & crescunt, quóque agente fiunt, quæ semine constituuntur. Sedinuogio est *materia duplex*, *prima* scilicet, de qua *cap. 3.* & *secunda*, de qua *cap. 6. & 7.* Est & *semen duplex*: *vnum*, quod *putat ab elementis proiici* in determinatam matricem seu locum naturæ, qui id etiam familiaritate naturæ attrahat, quodque vaporem humidum vocat, elixyr, humidum radicale, &c. Alterum, quod appellat *sperma*, de quo *cap. 6 & 7.* in cuius fine dicit, *semen esse rem inuisibilem, sperma visibile*, quasi animam viuentem &c. licet *cap. 2.* indiscretim vtatur vocibus. Consideranda est scilicet materia prima, vt subiectum: & semen, vt adiunctum, quod in materiam immissum seu proiectum in ea proficiat in fœturam. Verum materia est vt patiens, semen vt agens causa, quod cum sine corpore non sit, huius merito etiam materiatum est, ita vt semen comprehendat vtrumque, quæ in sequentibus dilucidius exponentur. Nunc vult agere de prima metallorum materia duplici, *Mercurio* scilicet *& sulphure*. *Mercurius est humidum aeris caliditate perfusum*, seu vt ait *circa finem*, prima metallorum materia, quæ eadem est cum mercurio, est *humiditas quadam mixta aere calido in forma aquæ pinguis* (a) adhærentis vnicuique rei siue puræ, siue impuræ: Mercurius Philosophorum, *qui radiis Solis & Lunæ gubernatur in mari Philosophico*. *Mare est aqua secunda*, quæ fit ex elixyre imperfecto, & aqua prima, per quam soluitur aurum vel argentum. Qui liquor ex solutione hac existit, vocatur Philosophorum mercurius, quem dicit regi radiis Solis aut Lunæ. *Radii* sunt, qui exeunt ex corpore auri vel argenti, tanquam splendores propagati & diffusi partim, partim rectà proiecti, nec quicquam aliud hîc intelligere possumus, quam *halitum illum, qui in vitro Hermetico ex corporibus resolutis exurgit, & secum fert tincturam seu animam corporis. Vocis & spiritum*, qui aurificam vim secum vehat ex naturalis auri corpore extractam. Hic dum reflectitur super mercurium suum, imprægnat eum, & facit prolificum, determinatque ad specialem naturam auri, quod Sedinuogius uocat *Gubernari*: hoc est, definite duci & informari, vt ex generico mercurio fiat specificus. Id non fit ante coniugium, seu fermentationem, in qua corpus, anima & spiritus conueniunt. Ita fit verum & determinatum auri semen, vt sit idem *materia prima auri, & semen auri*. Hic quæstio est, *Num totum auri corpus semen sit*, an pars eius? Et sane quidam totum dicunt semen propter homogeniam substantiæ. Sedinuogius neutrum probat, *quia sit aliquid in toto, quod mole quidem minimum sit, sed potestate maximum*, vtpote principium insitum, quod cum totum corpus non sit, habet tamen vim totius, atq; ideo neque pars potest esse. Dicitur *centrum, locus, punctus seminis*, quod declaratur *grano tritici*, in cuius apice seminea vis latet tanquam in puncto, quo præmorso nihil fit ex grano: quasi sit 8200. *pars totius*, si velis pondera æstimare. Sed cum nihilominus totum auri corpus soluatur per aquam nostram, quorsum cedit reliquum? Ad mercurium scilicet. Nam mercurialis aqua exhaustum mercurium assumit. *Seminium principium per se manet in exiguam molem coactum: sed ex qua tantus ignis aurificus exurgit, vt sicut flamma in infinitum multiplicetur data idonea materia.* Primum est quasi *scintilla* non separatim, sed in suo corpore existens. Hæc postea in ignem magnum euadit, quæ est *multiplicationis causa*. Illa scintilla non potest resolui: sed in suo corpore soluto restitat, vt infra dicetur.

Materia prima metallorum.

Semen & sperma.

Prima materia duplex mercurialis & sulphurea.

Mercurius Philosophorum.

Num totum aurum sit semen.

Nota: Hic redditur ratio aurificii.

Principium aurificum in auro.

Irresolubile seminis punctum ex quo exurgit vis prolifica.

Illud *seminale punctum* in quibus est metallis? Nam non metallica iam sunt reiecta. Respondetur, duplicia esse metalla, *Vulgaria*, quæ *mortua* dicuntur, & *philosophica*, quæ sunt *viua*. In his inuenitur. Sensus est, in natura quidem quærendum esse id semen, quod ars facere nullo modo potest: Sed non prehendi in auro fabrili vulgari, quod est ligatum & concretum. *Cape aurum minerale perfectum. Solue id aqua nostra, vt ex ligato fiat solutum, & ex mortuo viuum.* Hîc se tibi offeret semen nostrum. Nota bis versuriam Hermeticam. *Non est nobis aliud aurum, quam quod natura procreauit: Et tamen id non prius dicitur nostrum, quam sit viuificatum per aquam nostram viuam.* In hoc apparet sulphur & ignis naturæ, in quo actum producitur. In hoc vires suas exerit, & se multiplicat.

Aurum viuum Philosophorum.

In vulgati

Opinio falsa eorum, qui putant, lapidem philos. esse tinctu[ram] ex tanto auro extractam quantum postea fit per eam.

In vulgari auro quasi mortuum est. Ideo exploduntur illi, qui putant se auri mistione, quam vocant *partem cum parte*, posse aurum facere. Hi quoque peccant, qui *tincturam extrahunt, & ea tingunt tantum argenti, quantum prius fuit corpus.* Viuescere debet semen, & in actum produci in materia, ibique multiplicari. Aliàs nihil gignit. *Gignere* est potentia & facultas vitæ. Volumus, vt aurum nostrum generet aliud aurum: Ergo actum vitæ habere debet, qui auro vulgi deest. *Metallorum vita est ignis*, inquit Sedinuogius. Ille ignis, qui & sulphur, alteraque primæ materiæ ratio dicitur, in materia mercuriali, aëreaque humiditate viget, vt totum sit *aquæ pinguis* instar cum adhærentia. Summa est: vis seminea auri, quæ & aurifica, est principium in mole minima irresolubili, ita vt nulla vi possit destrui. Eam autem circumdat homogenea natura humoris primigenij, non aliter, ac oui materialis humiditas principii animalis sedem circumstat, & in grano tritici apicem prolificum notabile corpus comitatur. *Mercurius* vocatur *aquositas aerea*: *Sulphur, grani istius virtus*, seu ignis naturæ. Sic habes duo, marem & fœminam, sulphur & mercurium &c. in vno, vtraque viua & vegeta, non mortua, vt in vulgi auro. *Hoc est principium practicum operis nostri*; *& Theoria simul* iucunda. Nam hinc rationem reddere potes totius artificii. Aurum à vulgo pro sterili, seu potius priuato seminea virtute habetur. Ideò & negatur se multiplicare insita vi posse. Philosophi contrarium demonstrant. Etenim aurum resoluunt in mercurialem humorem, quem *Mare* vocant; & in hoc *mari* monstrant *pisciculum echeneim*, id est, granum & principium fixum, prolificum, quod possit gignere sui simile. Cogita iam, quo modo id fieri possit. Habes principium scientiæ, semen scilicet, igneum aurificum in corpore mercuriali, sicut ouum fœcundum. Si vis, vt nascantur pulli, & deinceps oua multa, multæque aues, foue tuum ouũ sicut gallina, aut pro gallina vtere sinu, aut fornace tepida Ægyptiaca. Excludes pullum. Sed aptius est exemplum tritici, vel pomi. Vnum granum triticeum, si in fœcundam tellurem conjicis, ibique foues, & commodè rigas, putrescit, & per putredinem se renouat, vegetatque, vt abeat in plantam sæpe multiplicem. Hæc porro semina profert centum, ducenta, mille &c. pro benedictione diuina. Longe copiosior fructus est ex vno semine pomi. Vnicum granum sinapis, hyoscyami, peti &c. in quot millia euadit? Hoc lectorem voluit Sedinuogius docere *capite tertio*, vbi materiam primam distinguit mercurio, & sulphure, materia, forma, mare fœmina, terra semine, loco seu matrice & spermate, puncto prolifico irresolubili, & corpore mercuriali, & quæ plures imagines solent produci.

Totius artificii theoria.

Echeneis philosophica.

(a) *Nota, quod diuersa consideratio fit, cum cap. 4. scribit materiam primam metallorum esse tantum vaporem, cuius respectu, qua cap. 3. vocatur prima, secunda dicitur cap. 4.*

Quæ ex Cap. IV.

Materia secunda.

Differit de materia prima artis, & naturæ, putatque, vti fit in vitro Hermetico fermentationis, ita generationes peragi tam in mineralibus, quã vegetalibus maioris mundi. De materia prima artis hæc habet: *Philosophi*, inquit, *secundam, non primam materiam exigunt*: quæ verba suum sensum habent. Physicis materia secunda est vltima, iamque per formam suam sensibilis, vt materia, ex qua est aurum hoc, vel argentum hoc. Sedinuogius aliquam priorem ponit & consentit ex parte Aristoteli, qui *vaporem* vult esse materiam metallorum primam. Hic consistens, & congelans fit aqua, quã chymici appellant *mercurium*, qui vno modo est communis omnibus metallis, alio modo per formã & dispositionem determinatam certi & specialis metalli. Hermetici vaporem omittunt: *materiam* autem ex illo congelatam petunt, eamque *duplicem, generalem & specialem*: illam simpliciter metallicã: hanc auri, vel argenti, quæ cum extra aurum & argentum per naturam perfecta non sit, necesse est, vt per illam hæc resoluantur, atque adeo in primam materiam non genericam, sed specificam reducantur ita, vt eius duæ sint partes, *vna mercurialis, altera sulphurea.* Illa in mercurium facessit: hæc *irresolubilis* est, vtpote *principium ignis naturæ*, ex quo porro fit propagatio multiplex, & vis agens interna exurgit. Ideo si quæras, *vnde sumenda sit Philosophorum materia* in aurum propendens naturaliter, respondet Sediuogius, *ex perfecto à natura corpore.* Nam *vbi desiit natura*, vt in auri, & argenti perfectione, *ibi incipiendum est chymico*, qui tamen, ante quam procedat & plus quam perfectum faciat, retrocedit & aurum reducit in suum primum esse. Ita & in argento viuo incipit idque retexit in suam primam materiam summotis superfluitatibus, quæ ex elementorum & mineralium inquinamentis accesserunt. Hæc sunt solida artis nostræ fundamenta, quę tibi ostendunt, quænam sit illa pinguedo sulphurea & pars formalis in auro & argento, quænam etiam aqua materialis, & quomodo vtrumq; sit excitandum, extrahendum perficiendum, augendum, exaltandum, & multiplicandum.

Argenti viui prima materia nõ ipsum arg. viuum sumendum.

Generationes analogicæ.

Quod attinet ad generationem naturalem mineralium, & vegetabilium, eam similiter explicauit Drebbelius. Vterque quod vidit & indicauit fieri in vitro Hermetico, dum elixyr fermentatur & in aurificum lapidem mutatur, id putauit euenire etiam in cæteris.

Imaginaria Philosophia, de ortu generabilium.

Fingunt elementa quatuor *proiicientia & stillantia in centrum seu viscera terræ suas virtutes. In centro collocant principium calorificum, seu ignem naturæ*, quod calore externo excitatum perpetuo agitetur, & in materiam humidam circumfusam agat. Inde est sublimatio ad superiora, vbi porositates, & meatus, in quos se halitus insinuat, & coalescit in aquam, materiam metallorum. Fingitur & *sulphurea pinguedo adhærescens mineris*, cui vapor seu halitus è centro prodiens se iungat, & quam secum in sublime euehat, vt fiat ex vtrisque *vnctuosus humor*. Hic pro vt purum, vel impurum locum inuenit, dicitur in diuersum metallum concrescere. Puritas autem creditur euenire longa destillatione, seu vaporatione ex centro, qua cruda coquantur, crassa subtilientur, impura purificentur quantum fieri potest perpetua circulatione halituum. In terra ergo sic præparata & rarefacta humoreq; delibuta, si est,

purissima

purissima, coagulans vnctuosus humor creditur aurũ euadere, si quidem absoluatur coctio: si non, & locus aliquanto sit impurior, argentum, & sic de cæteris. Accedit, quod terra ista accipiat *vim magneticam*, (magnesiam vocat) & propter naturæ familiaritatem etiam appetat pinguedinem & aërium mercurium, vitæ causam. Similiter fieri scribitur in *plantis*, *concurrentibus astrorum*, præsertim luminarium *radiis*. Quis neget sic esse? Vidit Drebbelius in furnulo physico: vidit Sedinuogius naturam nudam. O Lynceos homines, & rem dignam explosione omnium physicorum. *Sumunt argentum viuum minerale, ex quo per sublimationes & distillationes aquam primam eliciunt. Hunc bis per elementa agunt, bis soluunt & coagulant. Fit elixyr imperfectum album vel rubeum. Cum volunt aureum lapidem conficere, aqua prima soluunt elixyr rubeum. & fit menstruum ad soluendum aurum. Ei auream calcem iuxta proportionem immiscent. Includunt ossam Hermetica sphæra. Ignem ingeniosissime adhibent, vt longo tempore nigredo proueniat, ex qua per varios colores iter est in albedinem, tandemque in rubedinem. Hæc dum aguntur, centrale auri punctum in terra sua excitatum proflat ignes, resoluit mercurium nostrum in halitum, qui secum vehunt vim auri tingentem, idque fit vndecim circulationibus. Apparent signa, ex quibus æstimare queas, nasci iam plantam, iam metallum, iam aliud, plane eo modo, etiam coloribus ipsis consentientibus.* Quidni? *Nihil interest, natura an artis vasis perficiatur coctio*, inquit Aristoteles. Fit aurificus lapis, argentificus, & sic deinceps, in nostris ollis. Ergo & in Vulcaniis naturę. Stillant elementa semper. Cur? Quia iam aqua est, iam aër, iam terra, iam ignis, & quatuor simul. Halitus assurgens fit aërius & secum reducit animam auri, vt fiat aurum viuum. Cur enim non? Quia vita est ex aëre in sicco viuentium. Piscibus tamen etiam aqua est vitalis. Hæc est illa imaginaria philosophia.

Artificium lapidis.

Quæ ex Capite V.

DE *Generatione lapidum nobilium* seu gemmarum, & ignobilium, etiam *montium magnorum* & paruorum ex fundamento suo vitreo mirifice commentatur, quasi fierent *ex vapore*, quem elementa stillent in terræ centrum, cum inde egestis simul impuritatibus in sublime à centri domino Archæo reiiciuntur, & vi aëris congelascunt, & locorum diuersitate essentialiter quoque sic distinguuntur, vt fiat hic *Adamas* summo frigore, ibi alia gemma, quæ sunt valde simplicia, & inepta. *Adamas* adeo non nascitur summo frigore, vt potius non alta tellure in calidissimis Indię locis proueniat, cumque auro in ignis toleratione certet &c. *Colorem addit eis beneficio sulphuris*, dum id aquæ spiritus digerit, & vi salis purificat, &c. quæ sunt febrientium somniis similia, nec consentiunt cum Quercetani rationibus, qui putabat, se demonstrare posse salis istam vim esse. Sane alii chymici per sulphur colorãt; vnde & tincturas nonnullas (antimonii, auri &c.) sulphura appellant. *Cum non ex quinta natura iuxta varietatem stellarum diuersitate?* *Coctionis gradu colores mutare hortulanis notum est*, & magistris lapidis id non potest esse obscurum, qui statuunt calore agente in humidum fieri nigredinem; in siccum, albedinem, & si superet, rubedinem; inque medio statu inter album & nigrum mira varietate emergere, citrinitatem esse diminutam rubedinem, vtpote albedine multa mistam; sicut cinereus color est ex albo & nigro. Quam miri colores mihi ex regulo bismuthi solo igne simul & semel quasi vnico punctu in materia prodierunt? Vbi ista inepta elementorum *constillatio*? Deus cum terram crearet, non commisit elementis montium productionem, sed ipse suo omnipotente verbo fecit, vt & mineralia, plantas, animalia. Sed nec sic progressus esse legitur, vt primo faceret vaporem, vel halitum, ex hoc aquam, ex aqua impure congelata lapides &c. Phantasia est otiosi speculatoris. *In fine capitis* axioma magistrale ponitur, quod ad artem pertinet.

Generatio lapidum & montium.

Color gemmarum.

Congela aquam calido (Pro, coge, coagula: calor per solœcismum congelare dicitur) *& iunge cum ea spiritum: inuenies rem pretiosissimam.* Quomodo? *Separa spiritum ab aqua, vt hæc putrescat.* Inde apparebit *granum. Spiritus in altum eleuatus reiectis fecibus in aquam reducatur, & faciat vnionem*, (spiritus grani seu terræ & aquæ) *quo fiet lapis dissimilis forma suis genitoribus &c.*

Principium seu axioma chymicum.

Hæc Drebbelius sic enunciat: *Nos seminamus in corpora nostra sperma, quod in eis putrescit, & clarificatur in parem claritatem. Ex aqua enim emergit spiritus sulphurius seu nigredo, deinde vtrumque rursus coniungitur, & fit idem, &c.* Vt ego intelligo, primo loco aqua ex argento viuo est facienda. Hæc per alterationem, & mutationem elementorum coagulatur in elixyr, quod dicitur corpus (imperfectum) & terra. Hæc per aquam suam diluitur, vt fiat offa. In hanc seminatur aurum, quod tanquam familiare & homogeneum recipitur, & resoluitur in eundem humoré, *excepta portione parua, quæ est ignis naturæ sedes & centrum*, (punctum centrale vocat Sedinuogius) ita clarificatur aurum eadem aquæ claritate. Sed cum iam incipit ignis internus in vitro clauso operari, agendo modice in humidum putredinem & nigritiem efficit. Postea resoluit aquam in spiritum, qui ex terrea parte in vitro eleuatur ad ambitum secum habens animam, vim, & tincturam auri, cumque auolare nequeat, reflectitur à sphæra crebris circulationibus, & sic cum ipse attenuatur magis, tum terram rarefacit & purgat, simulque eius poros ingreditur, & paulatim coagulat, cumque ea vnitur, donec tandem omnia coagulata figantur. *Granum* dicitur *illa terra ignea*, quod cum prius latitaret sub modis, resoluta aquę parte emergit, & apparet vt *mons in medio maris*, cum quo pedetentim concrescit spiritus, & aqua, donec omnia fiant vnum. Hic est sensus istius axiomatis, quantum ego iudico.

Clarificatio Drebbelii declarata.

Granum nostrum.

Quæ ex

Quæ ex Cap. VI.

PRoponit de materia secunda & putrefactione rerum: sed pauca de his habet. Primum enim in genere de semine disserit, idque à spermate, seu semine secundo vi primi generato in fructu discernit. Interiicit modum, quo putat vere arbores reuirescere, & ex semine internum semen secundum in fructu ferre, vt sit declaratio quædam duplicis seminis, seu materiæ primæ, & secundæ. Deinde docet, vt in vegetalibus supra terram, ita in *mineralibus sub terra semen esse vtrumque, primum* ex 4. Elementis per naturam & vim terræ Vulcaniam ortum, *secundum* ex primo in ipsis metallis tanquam fructibus. Probat hoc aliquot argumentis. Postea ad anatomiam metallicam accedit, & monstrat artifici futuro, quidnam ex metallis sumere debeat, & vnde ortum: quid naturæ sit officium, quod artis, & quo tendere operando teneatur, si velit finem consequi: vbi notabilis regula est: *vt incipis, ita finis:* hoc est, *quod seminas, id metis. Qui in stercore incipit, in eo desinit.* Verum inuestigemus sensa. *De semine:* Natura materiam accipit á 4. Elementis, & ex ea gignit semen, *quod est aer congelatus* in aliquo corpore, seu *vapor humidus*, seu vapor aquæ congelatus, in quo agente natura res multiplicatur, triplici genere existente, minerali, vegetali, & animali. Vbi iterum notat *de elementorũ creatione.* Si intelligit primum ita fieri, errat. Sin autem parabolice, seu symbolicè loquitur, non elementa, sed similitudines, & simulacra elementorum sunt, quibus coëuntibus semen consistit, quasi dicas, *cui libet misto, cuius generatio ex semine est, inest virtus quadã diuinitus accepta, cum qua est calor, humor, & spiritus.* Cum igitur á nutrimento vltimo, quod iam mistum est, deciditur portio ad locum generationis seminis (vt pomum, testiculus, & vasa spermatica, nuces & alias partes plantarum: Nam & in radicibus, & gemmis, surculisque est vis seminifica) ibi per loci calorem in humore & spiritu vertitur in vaporem, qui inflat locum, & turgere facit, cumque non euadere possit, circulo reducitur, & in humidum reuertitur, sicque cum ipso coalescit in semen. Hic non habes elementa, sed tantum simulacra eorum. Omnia enim sunt mista & corpus habent pridem ex elementis compositum, insuperq; cœlesti essentia perfusum: quanquam in motu appareant elementorum signa. Sic tolerabilis fit sententia Sedinuogiana. Veruntamen id totum non de primi seminis constitutione, verum potius de secundi ex illo ortu accipiuntur. *Deus* enim est, qui *semina prima esse iussit:* idem adhuc etiam in æquocis generationibus eorum rudimenta conseruat, facitque vt terra & aqua primæ benedictionis vim exerant, si cœli clementia, & reliqua externa concurrant. Vocat autem ille *semen & materiam secundam* (ita enim loquitur) *sperma:* quasi Græca vox aliud significaret, quam Latinorum semen. Verum facile excusatur. Vocabula enim debent inseruire rebus, & intentioni artificis. Exemplum cape in pomo. Id constat corpore, & semine in eius matrice contento. Semen hoc dicitur sperma. Est enim in fructu. Prodiit autem id vi naturali seminifica, quæ accepta est ex omnium primo semine, quod Deus in arbore pomo prima ex terræ virtute seu elementorum, cæterisque procreauit. Hoc ergo, quod in terra benedicta exortum est, primum semen est, & prima materia, per quam facta est pomus fœcunda. Hæc fructum fert multiplicem, in quo semen secundum prouenit longe copiosius. Sic ergo discerne ista semina, vt in arte scias, quodnam venari debeas. Porro semen vtrumque manifestum esse in vegetabilibus, & animalibus, magis tamen secundum, quam primum, quod per se inuisibile tantum in secundi apparentia cognoscitur, docet: in mineralibus vero obscurius. Vnde & licet negetur ab aliquibus inesse, tamen verissime inesse argumentis probat. 1. Quia vt se habent nascentia in terræ superficie, ita & sub terra. Nam Hermes ait, *quod est superius, est sicut quod est inferius. Iam supra terrã nascentia habent semen & sperma. Ergo & sub terra, hoc est, mineralia.* 2. *Eiusdem sunt dignitatis mineralia & planta:* quia Deus neutra neglexit. *Ergo vtraque semen habent.* Finge secus esse: Ergo præcellunt plantæ, quod est falsum 3. *Nihil crescit sine semine:* Quia crescere seu nasci est ex semine prodire, adolescere & perfici. *Mineralia crescunt. Ergo.* 4. *Quod semine caret, sterile, mortuumque est, nec augmentari potest. Mineralia augmentantur, nec sunt sterilia, & mortua. Ergo.* 5. *Aut sine, aut cum semine metalla ab elementis creantur. Non sine:* quia forent imperfecta ratione compositi. *Ergo cum semine.* Idem probari potest aluminis, halinitri, ferri, Bismuthi &c. in suis terris & venis instauratione. Quid quod in auro, argentoq; & cæteris ad oculum possit ostendi semen illud? Nam *primum principium quoddam essentiale mole exiguum inde colligitur, quod granum vocat.* Huius vis se dilatat & ampliat in materia tanta copia, vt etiam plantas superet fructibus. Deinde effectum idem comprobatur. Argentum viuum in metallis gignit, seu producit sui simile argentum viuum, & auri principium primo auro coëssentiale aliud, itaque & in argento, & cæteris. Id vero in mistis natura constantibus, & perfectis est vis seminea. Sed quodnam est illud semen? *Mercurius vi sulphurea calida, atque adeo masculo, & fœminea constans.* Ex vtraque hac virtute in materia metallica, tanquam in corpore genituræ ratio seminis metalici est. Vt autem in cæteris rebus, ita & metallis aliud est primus omnium mercurius & sulphur, aliud ex primo natus tanquam fructus, in corpore metallico. *Primum semen* soli sibi vendicat & seruat natura. *Secundum possumus habere cum fructu.* Hinc est principium artis nostræ. *Si semen metallicum habere capis, metallum perfectum à natura cape.* Neq; enim dubitare debes, *si modo fœcundum sit metallum,* & violentis ignibus non destructus spiritus, & calor seminis administer, nec vitiatum misturis peregrinis, quin semen verum vna sis accepturus. Reiiciuntur ergo, qui non aurum naturæ assumunt in seminis inuestigatione, sed mineras, in quibus inuisibilis potentia esse quidem potest, verum volatica, confusa & incomprehensibilis. *Quæris, num est in mercurio vulgi?* Respondetur, in hoc non potest esse semen aliud, quam proprium, si quidem non est sterilis: Nos autem auri vel argenti semen ad generandum hæc quærimus. *Cuiusmodi est semen nostrum fœcundum?* Constat ratione virtuteq; mascula & fœminea. Nã vnaquæq; res in mare & fœmina multiplicatur, qui sexus in mineralibus & plantis sunt confusi per naturam.

Semen duplex mineralium.

Quomodo quod de semine primo ex Elementis orto possit tolerabiliter explicari.

Sperma aliud à semine.

Semen propagatorium esse in mineralibus.

Semen auri.

Essentia seminis metallici.

Semen auri in naturali auro quæri debet.

In mercurio non aliud semen est quam mercuriale.

Ex con-

Ex consequente, si vis aurum multiplicare, *cape corpus femineum*, aurum vel argentum, & vtrumque *fac viuum, per mercurium, qui actu vitam habet. In vtroque masculus fiet viuus, & fœmina viua*, quorum semen in matricem coniectum fit *conceptus* ad procreandum similia vnicuique, operante natura, artifice ministrante.

Quodnam est opus naturæ? Primum *semen constituere*, & in auro artificum maturum dare: Deinde eum, ex potentia in actum productum est, id prouehere & *multiplicare virtute, ad multos fructus faciendos. Quod est opus artificis?* primum legere fœcundum naturæ fructum, in quo est semen maturum & non corruptum vt aurum minerale ad aurum. *Opus naturæ*

2. Ponere id in locum debitum.

3. Reserare, vt semen prodeat in actum id quod fit per mercurium essentialem & fœcundum. Ibi n. separat subtile à spisso.

4. Igne externo prudenter vim internam suscitare. Nam solu opus est, & irrigatione, si semen in terra matrice debet multiplicari, & fructus multos facere. Regula *Ex vno fac duo, & ex duobus vnum. Lumina centralia sunt duo*, vt & cœlestia luminaria. *Ex illis emittitur spiritus viuificus, qui corpora mortua resuscitat, expolit, & in multam vim promouet. Sufficiat, to posse ex duobus creare vnum tibi vide*; solus.n. Deus potest ex vno vnum facere. Sensus est difficilis. Alias artifex ex 4. facit vnum, quando conciliat Elementa: Item ex tribus, cum animam, corpus & spiritum concordat: Ex duobus quoque cum sulphur, & mercurium, marem & fœminam copulat: Et tamen illa duo erant in vno. *Regula mystica.* *Ex duobus vnum.*

Fac ergo, vt quæ in tua aqua fermentata confusa erant, prodeant in conspectum, vbi oculis videbis vnum sursum contendere, quod habet rationem maris & sulphuris: alterum in imo manere, quod est pro materia & fœmina, quæ & terra dicitur, & mercurius. Mas ex superiore loco incumbit fœmina, eamque implet suo semine; Imo prorsus abit in eius substantiam, sicque fit ex duobus vnum, seu vnus lapis, cuius vtilitatem, si velis, potes experiri protiniane super 100. vel suo numero partis, postquam nimirum inceratus fuerit, & signa perfectionis exhibuerit. *Declaratio mysterii de vno ex duobus.*

Fit & ex duobus vnum, cum volatilem mercurium coniungis cum fixo corpore, subtile cum spisso, &c. sed hoc illis comprehenditur.

Quæ ex VII. Capite.

VVlt pluribus illustrare materiam secundam, seu sperma metallicum, quod est in fructu seu corpore perfecto. *Aqua*, inquit, *est in mineralibus semen in centro cordis & vita eorum: quod in igni digeritur Id recipitur ab aere, in quo & congelascunt corpora. Vocatur* & *aer semen subtile, qui aer pinguedine in aqua congelatur*. Nam congelatione indiget, cum iam actu ex aqua sit resolutus.

Cum autem spiritus ille in corpore esse natus sit, in quo est? Respondetur, in familiari. Semen autem semini familiarissimum est. Prima ergo vis seminea, est in semine secundo, & hoc in corpore fructus. Illud.n. incorporeum & inuisibile est: hoc per corpus fit sensibile: Atque ideo auri semen in auri corpore ex natura recenti, non effœto & arefacto quærendum. Quo modo ex corpore naturali elicitur? Suauiter seu subtili ingenio per apertionẽ pororum seu resolutionem compagis. Inde in matricem suam imponitur, vbi congelascit simul, & congelat: figitur, & figit. Nam agit & patitur vicissim. Cum corpori iungitur, viuit, idque viuum efficit. Cum abstrahitur, totum mortuum corpus dicitur. Omnino seminea auri virtute internæ actiones absoluuntur omnes, & lapis perficitur.

Hæc est res huius capitis, in quo priora fere repetuntur, cum aliqua tamen luce. Philosophica de duplici semine theoria iucunda est, scire eorum origines & progressus, perfectionesque cupienti: Sed qui ad praxim lapidis contendit, discit hinc primum vitare errores, ne suam materiam quærat in re indebita: 2. *assumendum* esse *aurum* vel *argentum virgineum*, quod arbori vegetæ & virenti possit comparari. Nam in sterili & arida nihil inuenitur. *Semen auri in auro virgineo apparet quia carnale est propter spiritus, humidum insitum & calorem.*

3. *Si fecundum semen habet*, non debere esse solicitum de primo, quia hoc est in illo iuxta potentiam.

4. Repetitur modus extractionis seminis, & qua ratione iterum redeat in corpus suum, cumque eo congelascat, ita vt corpus fiat subtile, & volatile, spiritus seu aer, in quo semen, crassus, & fixus, donec ex vtrisque euadat vnum,

5. Conspicere est, *semen illud se prodere* & manifestare *modo aquæ specie*, modo *aeris*, & ex aereo in aqueum, indeque in corporeum redire, vti per Elementorum mutationem ex illis est egressum. Id fit in sphæra Hermetica sponte naturæ agente calore interno, qui excitatur, & regitur per externum. *Non aurum est semen, sed hoc in illius recessu*

6. Semen non est expositum in superficie auri, sed in recessu, & penetralibus latet.

7. Ergo solutione opus est per menstruum homogeneum actu solutum: Et sic est etiam in sua matrice. Omnia inclusa vitro separant se & cõiungunt vicissim; moriuntur, & reuiuiscunt, qua de re sæpe dictum est. *Semen extrahitur per menstruum nostrum quod tamen vna manet & consentiale est corpori seminis*

Ex Cap. VIII.

QVomodo auri semen tractat? Mittit id in debitam matricem, tanquam locum proprium, qui si purus est, purus & perfectus inde nascitur fœtus.

2. In matrice illa (mercurio optime præparato, qui ex aqua prima & terra elixyris imperfecti cõstat) ex potentia in actum educitur, fitque iam vegetum & viuum calore loci & humiditate, vt sic matrix quasi vita ipsi sit.

3. Sicut autem aliæ res generantur cum putredine per concoctionem, ita & fœtus noster ex semine in sua matrice putrescente, vnde consistit *purum punctum*, quod dum fouetur, vegetatur & crescit.

4. Arti peculiare est breui absoluere, & plus quam perfectum reddere, quod natura non potest. *Cur non possit?* Quia cum non in centro, sed prope superficiem suas generationes peragat, citius congelascit corpus, quam coqui possit perfectissime: vnde crudus aer in poris eius remanet. Ita loquitur Sedinnogius, sed meliores, suot rationes, de quibus alibi. Discis hinc, vt ex auro virgineo semen extrahas, te debere *purum mercurium procurare*, qui magno artis studio efficitur *ex argento viuo naturali*; Deinde cum in mercurium purum immisisti, oportere calore iugi fouere. Inde sequetur vis vegeta, &c.

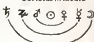
Ex Cap. IX.

PRaxin promittit. Documenta eius sunt hæc. *Sicut ex eodem semine differents cautum digestione & matricis dispositione fit mas & fœmina: Ita ex eodem mercurio elixyr masculum ad aurum, & fœmineum ad argentum.* Est & alius sensus, in vna materia & seminali corpore esse tum mercurium, tum sulphur, illum, qua indigestas habet & aquosiores partes, hoc, qua digestas, concoctasque. Non ergo opus est, vt diuersas materias ad aurum & argentum, marem, fœminam, mercurium, sulphur inquiras.

2. *Scienda est metallorum natura, & concordantia.* Plumbum inclinat ad argentum: Stannum ad mercurium: ferrum ad æs: Et illa in hæc mutari possunt.

Sol solus in medio

Mutatio incipit à sũmo, & in symbulicum pergit deorsum: Sol in centro planetarum est in nostro mercurio granum igneum, quod solui non potuit, circumstantibus potētiis ceterorum planetarum in aqua nostra.

Sol in medio est omnium. Ergo qui potest illis aurum adaptare, is etiam potest transmutare. Nam ad omnia habet propensionem. Nota etiam *progressiones in opere.* Nam ex Saturnali dispositione iter est in lunarem, ex Ioniali in mercurialem, ex martia in veneream: Suntque mars & venus soli proximi.

3. Nihil autem faciunt ad artis tincturam imperfecta.

4. Nam cum semen soluto corpore debeat manere, vt eius vis exuscitetur, & multiplicetur, imperfectorum non manet, sed destruitur. *Rei vero penitus destructa nulla sunt nec effecta, nec adiuncta.*

Chalybs Sedinnogii

5. Ad soluenda vero corpora vnica tantum est aqua metallaris, seu menstruum, quod Sedinnogius vocat suum *chalybem*, ex argumento. Sicut. n. chalybs affrictu ad silicem euocat spiritum flammeum: ita *ex auro menstruum nostrum elicit igneum semen*, quod vt flamma se multiplicat in dispositis materia. Id menstruum & chalybs etiam est matrix, & mercurius noster. *Est fere vt aqua metallorum*, inquit, *qua reliquum quidem corpus auri & argenti absumit & in sui naturam vertit: centrale vero semen non potest consumere.* Verumtamen id melius reddit adeo, vt longe sit fœcundius.

Semen auri & argenti ab aqua nostra irresolubile.

6. Aquam vero illam arte facimus ex argento viuo naturali, quanquam Sedinnogius dicat, *esse etiam à natura creatam quandam, quæ ex radiis solaribus eliciat tincturam*: per quam tamen videtur intelligere eam, quæ in ipsa solutione in vitro fit sine nostro labore sponte naturæ Sed *ante* dictum est, frustra quæri sensibus non obuia, & dura fatigari, cum mollia sint præsto.

Reflexio circularis Spiritus vndecies super corpore in vitro repetitur.

7. *Quo modo elicit ex auro semen? Vndecies coit cum eo.* Id autem fit in vitro Hermetico per reflexiones spirituales super corpus in fundo: quia calor Spiritum facit, is extrahit ex auri corpore animam, seu tincturam, eamque reflectendo iterum reddit. In ea tinctura est vis seminea, vtpote in calore, & spiritu humido consistens. *Auri vero granum*, seu corpus seminis interim adeo exhaustum iacet, vt pro mortuo habeatur. Sed subinde reuiuificatur illata postliminio anima in corpus, quod etiam per reflexionem illam attenuatur, & purgatur miris modis.

8. *Nascitur inde nouus fetus*, longe potentior mercurio & auro: vtpote qui imperfecta metalla possit in aurum transmutare *ob multiplicem vim*, quam accepit in illa coctione.

9. Verum hic lapis nondum adhibetur in vsum transmutationis, sed denuo in matricem, seu mercurium immittitur, soluitur, & coagulatur in vitro Hermetico, accipitq; vim *millies præstantiorem*: vnde cum prius super centum protulisset projici tantum, iam super mille potest. Dicitur purgare *matricem suam, seu chalybem, & mercurium*, vt millies fiat aptior ad generãdos fœtus auri similes, si ex auro sumptum est semen, vel argenti, si ex argento.

Hæ doctrinæ principia sunt praxeos. Indicant. n. te primum debere efficere aquam soluentem: Deinde aurum vel argentum in ea soluere vsque ad granum seminarium, quod sine tua cura fit sponte natura: Tertio procurare, vt ex tota ossa fiat noua fœtura potens tingendi: quarto, hanc denuo soluere aqua mercuriali, seu argento viuo, & coquere ad perfectionem, vt vna pars tingat mille hydrargyri, vel imperfectorum metallorum.

Quæ

Quæ ex Cap. X.

Lapis philosophorum quid

EST capitis noni dilucida declaratio. Hypothesis est: *Lapis philosophorum est AVRVM digestum in supremum gradum: vnde & tinctura, & filius solis, &c. dicitur.* Sequitur Ecthesis: *Ergo ne naturale aurum?* Respondetur: *Est quidem id in natura, & inde ab artifice assciscitur:* Sed immaturum est, & crudum, vtpote ab aetea frigiditate occupatum, & congelatum citius, quam potuerit summum gradum adipisci. *Digestum ergo aurum intelligitur,* non simplici & mera natura, sed natura per artem adiuta. *Vulgi aurum sterile est,* sicut semen seu fructus immaturus, quanquam potentiam habeat maturescendi, si in sua matrice prouehatur & concoquatur calore. *Aurum ab arte tractatum iam maturitatem & fœcunditatem est adeptum: Ergo semine prolifico instructum potest suam speciem multiplicare.*

Aurum vestrum si ex naturale quod pro immaturo habetur, & sterile.

Quo modo vero Ars id perficit? Resp. *Suaui & ingeniosa operatione & non violentis ignibus, quibus destruitur Spiritus & humor cum insito calore integro, qui ad seminealem formam requiruntur.* Ideo & aurum fabrile, quodque violentos ignes, sulphur, stibium, aquas regias, &c. est passum, inutile est. *Arte accedente ad naturam, ita perficitur aurum, vt possit per eam quod prius soli propter cruditatem erat impossibile.* Iam aurum semen fœcundum accepit, & fructus sui similes gignere potest. *Nihil vero potest etiam ars sine auro naturali, quod est corpus, in quo potentia seminis est abscondita.* Educitur autem calore ex resoluto. Nam *quamdiu manet in forma concreta, semen extrahi non potest.* Cum semine debet esse spiritus, calor natiuus, & humidum radicale. Hæc non sunt in actu corpore ligato & congelato. *Spiritus* est instrumentum naturæ, quem actu esse oportet, vt illa operetur. *Sed quæ est soluendi Ratio?*

Aurum natura quia immaturum est, tantum potentia, non actu semen habet.

Ars ex potentia semen actuat.

Resp. solutio non debet esse violenta, sed naturalis, qua posti corporis aperti reddunt inclusum seminis principium quod mox matrici suæ impositum ibi prouehitur. *Quodnam est soluendi instrumentum?* Resp. *Aqua nostra cœlestis, aspectu fere pluuialis,* non tamen madefaciens manus, quæ est auro homogenea, vt in ea non aliter soluatur, quam glacies in aqua calida. Ex mercurio eam elici, & solerter præparari, sæpe dictum est. Nam & aurum est mercurius.

Solutionis modus.

Medium solutionis seu menstruum.

Mercurius congelatus soluitur mercurio soluto, sicut glacies aqua. *Semen ex auro elicitur quidem, verum à quo recipitur, num ab alio auro?* Resp. Non ab alio; sed à *Luna nostra*, quæ nihil aliud est, quam mercurius, & vocatur *terra*, in quam conicitur semen nostrum *Ex quibus constat illa Luna?* Ex aqua mercuriali prima, corpore elixyris imperfecti rubri, & mercurio ex auro per ipsam extracto. Nam ex auro assumsit sibi similem mercurium, sicut etiã aqua ex glacie resolutam aquam sibi iungit. Hoc *Mare nostrum est*, in quo mons, vel piscis natat.

Luna nostra & terra, qua tamen seq. capite distinguuntur.

Mare nostrum

Age iam sit præsto aqua soluens nostra; sit & aurum minerale in sua natura quidem crudum, potentia tamen fœcundum: sit & elixyr imperfectum rubeum: quæ omnia coniunganiur debita proportione, & instituatur solutio & maturatio, *qua arte regendum est opus?* Resp. Includitur vitro Hermetico, & obsignatur; ne possit respirare. Imponitur in Athannorem. Adhibetur calor modicus externus, continuus. Fit coctio per menses VII. vel aliquando etiam decem. *Quousque? Donec aqua nostra consumat tres, relinquat vnum. Quid hoc est?* Aqua consumit seu soluit corpora elixyris, & auri, prætereaque semen auro inclusum; atque etiam ipsa in se soluitur, & vicissim accipit potentiam coagulandi.

Coctionis modus.

Relinquitur *vnum granum inconsumtile, in quo est ignis natura & principium prolificum ex parte.* Maior enim pars est soluta. Hic vnus sensus est. Alium *mysticum* appellare possumus, q.d. donec anima corpus, & spiritus, et se esse desinunt, & in vnum coeant. In parabola scribitur: *Aqua habet intrinsecum ignem, &, si iuuatur calore continuo, comburit tres partes corporis sui, cum corpore fructum, & non remanebit, nisi pars minutissima, at summa virtutis, &c.*

Vid. cap. seq.

Omnino finis est vt extrahatur semen solutis compagibus corporis, & postea ex soluto & soluente, granoque putrefacto fiat vna arbor, & lapis prolificus. *Hoc autem in duplo*: quod intelligo, *bis fieri debere istam solutionem*, primum in fermentationis actu, postea in cibationis, nisi velis fermentationem secundam designari. Ita conceptus, pronectus & natus est infans noster.

In duplo quid?

Quid postea agendum? Lapis ille genitus *lacte vel pinguedine terræ est nutriendus*, quod *lac nascitur in terra vberib.* (venis, mineris vel in elixyre nostro) & regitur vel conseruatur à putrefactione sale naturæ. Nam ne putrescat, *sal naturæ* obstat; Et *potest esse augmentum lapidis, quia est eiusdem naturæ*, nempe *argentum viuum affectum aliqua parte corporis nutriendi.* Ita fit infans secundæ generationis.

Imbibitio cibatio.

(u) *Differt hæc putredo ab artificiosa illa, quæ alias studiose in singulis solutionibus procuratur. Sal naturæ & ignis internus aquæ nostræ secundã vulgarem putrefactionem impediunt.*

Quæ ex Cap. XI.

QVatuor doctrinas tractat, quanquam principale propositum sit de lapidis, seu tincturæ artificiosa confectione. Primus est proposita praxis lapidis, quæ tota versatur in fermentatione seu coniunctione, & augmentatione per nutritionem: Secunda est explicatio eius Philosophica, & adminiculorum materiæque declaratio. In tertia habetur de medicina ex lapide ad curandos morbos. Quarta continet admonitionem de albo & rubeo non confundendo.

Mira proportio. *Aurum nostrum,*

De primo compositionem trium proponit. Iubet *terra nostra per gradus vndecim tracta capere grana vndecim, auri nostri vivi granum vnum: argenti nostri vivi duo.* Mystica hæc sunt, & de potestatibus, non de substantiis intelligenda. *Terra nostra* aliquando *sol noster, centrum, humidum radicale, & sperma,* in quo naturæ ignis est, dicitur: aliquando *sol in terra* esse perhibetur, vbi sol calor est, terra subiectum, & substantiale granum. Nonnunquam est *elixyr imperfectum*: quandoque *aqua terrena*, quæ & *luna nostra*, & *mercurius*: Non raro *qua inspissatur*, terra intelligitur. Aurum nostrum viuum, intrinseca auri essentia

Terra nostra

est, per aquam nostram viuificata: *Luna viua* est ex auro eodem substantia mercurialis. Est ergo inter hæc proportio, vt aquæ terrenæ vndecies purgatæ sint partes *vndecim*, seminis aurifici pars *vna*: Lunaris materiæ partes *duæ*. Eadem est & vitium proportio.

Modus coctionis.

Verum *hæc mistura* (quæ alias fit ex corporeo elixyre rubro, auro, & menstruo mercuriali, quorum hæc duo faciunt aquam terrenam: aurum vero partim soluitur, & in aquam secessit, partim remanet vt terra mortua, ex qua aqua animam extraxit, eamq; spiritui in altum vehendum commisit) *quomodo est perficienda & coquenda? Pone in ignem nostrum, vt fiat liquor siccum.* Mira breuitas, pro, *solue & coagula*, coque calore continuo moderato, donec aqua fiat, & hæc postea in siccum corpus transmutetur. Quæ hic contingant gestiones, motus, colores, &c. postea exponet.

Solutio.

Sicut in nostro igni partim naturali, partim occasionato, vt Riplæus nominat (de vtroque autor noster *in parte secunda* monebit) quid fit? *Terra primum soluetur in aquam.* Terra vero est pars auri terrena, & elixyr rubeum. Ita spissum fit subtile. Ista solutio dat nobis *mercurium philosophorum*, cuius compositio est ex aqua mercuriali, elixyre, & mercurio auri, hoc est, vtriusque corporis imperfecti & perfecti.

Mercurii philosophici compositio.

Verum, quia hic menstruum soluens tantum consideramus, quod differt à soluendo, duntaxat ex corpore imperfecto terreno, & aqua conflati intelligitur.

Soluens aq. nostra & menstruum.

Hæc est *aqua nostra soluens, & menstruum nostrum viuum*, quod vocatur etiã *aqua permanens*, quia permanentiam & fixitatem accepit à corpore albo vel rubeo, quæ iam suam fixitatem habent, vt in igni manere possint.

Hic mercurius soluit corpora auri & argenti, eaque potentius consumit vllo igne flammeo. Intellige consumtionem talem, qualis est grani frumentacei in agro: vbi si omnia corrumperentur putredine, nullum restaret semen, ex quo, & cuius vi nasceretur planta. Consumitur ergo corpus auri, & argenti, sed manet *principium seminale tum mole parua.* Ideo dicit, super esse *partem decimam tum vna decima* (si auri foret drachma, restarent sex grana cum decima parte vnius grani, q̃ est in toto composito valde exigua moles, eaque ob dispersionem primo non notabilis, nisi cum ad fundum tanquã terra mortua secedit) quæ Hvmidvm radicale & aliter appellatur (centrum terræ: sol centralis, ignis naturæ, magnes, rex mortuus, &c. licet sol & ignis non de materia, sed virtute eius intelligantur) *opus est rem quærere* (inquit *in proœmio parabolæ*) *aliquam occultam, ex qua fit talis humiditas, quæ aurum sine violentia, seu strepitu soluit*, ita suauiter & naturaliter, sicut glacies aquæ calidæ beneficio.

Vide c. 12. & seq.

Aqua.

Ea est res, ex qua aurum à natura productum est nempe primum vapor, postea mercurialis aqua cum sulphure proportionato, quæ auri semine fuerit impregnata. Ita totaliter fit aurum ex illa: In arte vero tantum materiale menstruum poscimus: in quo quando solutum aurum est, tunc etiam formaliter est auri materia.

Aq. salis nitri.

Recipe, inquit, *aquam salis nitri claram de terra nostra, in qua est riuulus & vnda viua, si ad genua foderis.* Aqua est ipso fluxu. Salis nitri dicitur à simili effectu. Sicut enim spiritus salisnitri & salis ammoniaci aurum impetuose soluit, vel potius corrodit, ita nostra aqua absque violantia. Vbi inuenitur? *In terra nostra*, hoc est, calce viua rubea. Quo modo? *Fodiendo vsque ad genua*, seu terram istam satis profunde aperiendo, donec scaturigo appareat. Fodimus non manu, sed aqua nostra mercuriali ex argento viuo sublimato extracta, & rectificata soluimus. Inde riuulus dicitur, quia fluit post dissolutionem, sicut etiam glacies & nix fluit, quando liquefacta est aqua actuali calente.

Nota vero perplexitatem. Quanquam enim menstruum soluens à corpore, quod soluitur, est aliud, tamen postea non solum illud, vti ex aqua & terreo elixyre, accipit, sed auctum mercurio, quẽ illa aqua ex corpore soluto sibi miscuit. Inquit enim: *Aqua huic impone illud radicale granum*: nisi velis synecdochẽ esse, vt grani nomine intelligamus totam auri, vel argenti substantiam, in cuius meditullio abditum est granum.

Coctionis progressus & modus in fermentatione.

Modum coctionis: Da ignem putrefactionis & generationis, sed non talem, qualem in prima operatione. De igne & vasis in expositione loquetur. Qui putrefactionis, quæ est corruptio quædam, dicitur, est humidus calidus, primo gradu temperatus, vt balneo vel fimo comparetur. Hoc procuratur nigredo. Sed nihilominus dum putrescere, & solui granum dicitur, etiam incipit nasci & concoqui.

Viridis leo ex colore viridi hic est lapis prima vice per fermentationẽ absolutus.

Reguntur omnia accurata diligentia magno ingenio sine tædio, vt ex diuturna nigredine, quæ calore humido temperato existit, procedat calore sicciore, qui *cinerum* dicitur, paulatim graduato calor varius, inde albus, citrinusque & post omnes in rubeo opere *viridis* per totum. Talis autem color superficialis est, & apparet in auro liquato, vel fulminato, quando iam omnis impuritas est consumpta.

Est *lucida viriditas mista flauitie*: & q *fulgur* emicat. Ideo fulgur, & flores vocant metallici. Chymici aliquando *viridem leonem* nuncupant, sed valde æquiuoca appellatione, vt ex *superioribus* patere potest. In superficie quidem viriditas illa efflorescit: sed circa fundum cõsistunt cineres puniceí, & aqua fere rubra.

Apertio vasis & tentamen lapidis.

Hoc signo apparente iubet Sendiuogius vas aperire: *& tinctura experimentum capere, demissa penna, & sic extracto, illitoque lamina ferrea, vel area candenti. Si tingit ad libitum, nec fumat, intrat & constanter manet, bene feres habent & possumus coagulare totum. Si vero fumat nec ingreditur, amplius est coquendum. Si nec ingreditur, nec fumat, siccior iusto est medicina, & ideo iterum est soluenda & coquenda.*

Quid

Quid vero si tingat, num tunc tota est absoluta? Nondum. *Tamum infunde aqua tua* (id est menstrui mundani ex lunæ sphæra, quod toties fit rectificatum, vt solem possit soluere) quantum *acris crudi vitrum* (quantum fuit mercurii prius additi, imo quantum consumere poterit sine tinctura) Et coque priore igne, donec iterum tingat, & ex 100. partibus ad 1000. perueniat. *Huc vsque peruenit Sedinuogius.* Vides ergo operationes primas post apparatum aquæ nostræ, qui singularis est & propœparaseeuasticus, esse coctionem aquæ in elixyr per alterationem elementariam, in qua bis soluitur, bis coagulatur. Deinde ad fermentationem, coniunctionem, matrimonium, &c. est aditus. Huius formam & modum iam audiuimus. Tertio sequitur exaltatio, quæ & nutritio, & augmentatio dicitur, qua crescit lapis virtute, & mole. De sequentibus copiose tractatum est in Riplæo. Ita se habet prima pars *capitis vndecimi.* *Lapis prima vice tingens exaltandus. Sedinuogius vltra nutritionem lapidis nõ peruenit.*

Secunda modum fermentationis declarat vberius, & primum agit de igne, secundo de vasis, tertio de materia: quarto de progressu mutationũ, obiterq; meteora aerea & aqua attinguntur, circa quæ multus est Diebbelius. *De igni & calore. Tres igni* proponuntur, duo occasionati, seu externi, qui gradus dicuntur: *Primus* perpetuo circuodat materiam (est puta factorius, solutiuus, nigraos) humidus: *Secũdus* digerit & figit, (albedinem producit, & coagulat: estq; siccus) *Tertius* ignis est Naturæ, & internus, sulphur, sol, radii centrales, &c. qui pro diuersa locotuto distantia diuersa operatur. *Ignis Sedinuogii.*

Hic ignis vel calor etiam causa, cur moueatur ventus, seu aer, & spiritus ex aqua in vitro assurgens, & secum tincturam vel animam auri vehens, dicitur: & quia non tantum in nostro opere instius calor deprehenditur, verum etiam in omnibus viuentib. ita, vt sine eo vita non sit, vnde & in scholis Physicorum *mors extinctio caloris natiui, vita procuratoris, appellatur,* ideo & vita omnium terum esse fertur. Subiectum inhærentiæ est *terra illa pauca,* quæ ab aqua resolui non poterat, & cum eo agulata sunt omnia in terteam speciẽ, etiam in hac valet. Hinc Hermes scripsit *nutrium,* seu fornicem *eius esse terram,* quæ ne immodice accendatur, à subeunte aqua refrigerari subinde. De vase. *Vas est natura,* inquit cap. 11. Sedinuogins. *Suffi. innt in arte duo.* Primi operis est sphæ ium: Secundi paulo minus vitrum, vt phiolæ vel oui. *Vnicum debebat esse, sed duobus vtimur propter abbreuiationem.* Ita *in præfatione parabola:* Vas vnicum est à principio vsque ad finem: vel ad summum, duo sufficiunt, igne continuo in opere vtroque. Poteramus dicere duo ideo vasa esse, quia vnum albo, alterum rubeo destinatur: quæ etiam abbreuiatio quædam est, ne cum vno absoluto alterum suscipimus tempus nimium infumatur. Verum potest & alia sententia esse. Quidam putant etiam perfici opus, si particulatim fiat cibatio: alii omne nutrimentum simul immittunt. Illi naturalius operantur & artificiosius, &c. Oblongom vitrum vsurpant ad cibaodum, sphæricum ad fermentandum. *Vas.*

Vas naturæ alias matrix est, in qua conceptus perficitur. In aere vasa sunt artificialia similia illi, Vas etiam offa dicitur circumstaos granom. *Materia.* Est *vna ex duabus substantiis,* quæ non à se creantur, *sed iã in natura procreata* extant, & latitant in vmbra, seu sub cortice. Tolle vmbram, vt essentia abscondita prodeat Inuenit Sedinuogius aliorum dictum: esse *duplicem mercurium vnius radicis,* vnde & *Bisnis* dicitur. Vna eademque radix est Aqua nostra, quæ coagulata fit elixyr, quud postea rursum componitur cum illa ipsa. Sunt tamen & duæ substantiæ; vna croda, altera cocta; vna argentum viuũ, altera aurũ: illud duplex est specie aquæ, & terræ. Ex vtrisq; debet fie i vnus lapis unaq; natura homogenea, scilicet aqua in nostro vitro, & mercutius noster. Est & vna substantia solubilis, altera insolubilis, volatica, fixa: subtilis, spissa, sed quæ sub vmbra, seu elementari latibulo absconditæ sunt, vna est sulphur, altera mercurius essentialis: Vna quinta essentia argenti viui, altera semen auri vel argenti. De materia *infra* plura *cap. XII.* Iam *de modo operationis coniugalis.* *Materia lapidis duplex. Vna ex duabus substantiis: & dua ex vna radice.*

Fructus producitur ex aqua in terra: Aer ei suppeditat vitam, inquit, q.d. In terra nostra ignis est, qui in aquam operatur, educitque ex ea aerem vehementem vitæ, & animæ primordium. Id adhuc planius, & plenius sic docetur: *In centro terræ nostræ in vitro Hermetis, in quo per aquam actatam solutum est corpus auri, vsque ad terram irresolubilem, tanquam in medio puncto vn tum ist Sol terra.* Is excitatus mouetur, & motu rarefaciente circumstantes aquas, perpetuo calorem radiosum, vel radius quasi calidos fursom ad superficiẽ terræ seu aqoæ terrenæ propellit, eumq; calor ille centralis & internus elementali igne multo fit efficacior, omnia corrumperet, consumeret & exiccaret ante tempus legitimum, ni temperaretur terrenæ aquæ frigiditate, quæ de die in diem penetrat poros testæ interioris, quæ est sedes, & fundamentum caloris, atque ita eam retram, & aerem inde emergentem refrigerat. Facergo, vt calor terræ centralis aquam vertat in aerem, qui eleuetur in superficiem eius. Quod de ea ocn vertitur, insinuet se in porus terræ. Aer eleuatus vsque ad ambitum, ibi consistat, fiat nubes, ex qua aqua depluens corpus mortuom fere humectet, & vitæ restituat. Quæ aqua vero ex aere coagulat, longe subtilior est, quam prior, propter circularem motum; quo attenuatur, & calorem. Hinc existunt Elementa. Calor efficit aerem ex aqua, eumque valde subtilem, & penetrantem in ea, in quæ aqua peruenire nequit. Aer ad superficiem fertur. Hic vbi refrixit in loco superiore, rursus densatur in aquam vel potius in vapidas nubes seu nebulam, vt aliqui loquuntur. Sed & aqua commouetur & ebullit, inque aerem eleuatur, & interim soluit strenue, quo tempore SALI comparatur. Inspissatur autem, & pinguescit, inque terram repulsa distribuitur. *Modus fornacis & hom. Sol pro igni interno. Elementa in vitro fermẽtatorio.*

Hinc potes caussas generationum mundanarum per pluuias, item ventorum, & aliorum meteororum sumere, vti Diebbelius fecit. Putat Sedinuogius *solem mundanum Cœli* quoque *aliquid conferre, quia influat occulte tracta vi eius à sole centrali tanquam à magnete,* vt sic calor fiat auctior, possitque existere magnum incendium, ni aqua sobieos refrigeret. *Nota originem Philosophiæ chymicorum physica exemplarem.*

Medicina morborum ex lapide.

Hæc de Secundo. Tertia pars *medicinā ad lepram fabricare docet*. Ita. n. intelligo. *Cape nostrum lapidem, qui senex dicitur* (qui tamen iam est renouatus.) *Da ei aurum vel argentum deuorandum*: quod potest fieri per repetitam fermentationem, vel proiectionem in fluxu: Da vero ita *vt lapis cum illo mutetur in puluerem. Hunc imbibe noua aqua; solue & coagula*; fiatque medicina ad lepram & alios morbos. Alii auro liquefacto iniiciunt puluerem lapidis. Deinde iterum certam quantitatem eius, idque donec maneat oleosa substantia. Pars quarta admonitio est & cautela, *ne duo lapides confundantur*. Fieri. n. debet quælibet species cum sua specie, id est, ad aurificum lapidem assumendum est rubeum elixyr & aqua: Ad argentificum elixyr album cum aqua. Tale debet etiam fermentum esse, siue semel, siue sæpius fermentes. Quidam putant, se posse per argentum facere lapidem aurificum, quia persuasum est ipsis, *omne aurum fuisse prius argentum*, quod sit tantum coctione deficiens aurum: artem vero posse id, in quo natura defecit, compensare. In hanc sententiam adducunt illud Plinii quod in omni auro sit argentum, & quod chymici *tinctura abstracta* inueniant corpus album, quod vocant nostram *Lunam fixam*. Sed artifices deterrent studiosos ab hac spe. *Qui singulis metallis suum semen* tribuunt, videant, num verum sit, quod credunt non pauci, *metalla inter se accidentibus tantum differre*, & ideo esse transmutabilia omnia. *Naturas misce naturæ*. Hæc. n. lætantur inuicem. Si quid inest contrarii in auro, argento, aqua nostra: id separa, id est, coquendo & circulando exaltandoque perge, donec attigeris gradum sublimis puritatis. *Separatio* non stibio, aut alia manuali detractione *est instituenda*, sed *igni*.

De non miscendis diuersis lapidibus.

Separatio mystica in vitro.

Ex Cap. XII.

Veritas artis.

PRoponit de lapide & virtute eius. Tractat autem hæc: 1. Quod *ars sit vera*: quia constet natura generabili, & multiplicabili per semen, vtpote metallica materia, quam natura ex quatuor elementis produxerit, ex eis primam materiam gignendo, deindeque secundam semineam. *Si semen habent metalla, sunt multiplicabilia secundum speciem. At habent semen. Ergo* Minor probatur quia in metallis non minus operosa fuit natura, quam in plantis, nec defecit in his Dei benedictio, &c. Hæc & *supra* dicebantur.

Generatio omnium.

2. Explicatur generatio omnium generabilium. 1. ponitur *motus*: 2. ex eo *calor*.

3. *Aqua primordialis* omnium materia.

4. Calore in eam agente *prima materia rerum fieri* dicitur *specie vaporis*, spiritus, venti, aeris, &c.

5. *Subtilis air congelat per aerem traduum*, & vi terræ, quam irrepit.

6. Fit *aqua*, quæ se in terræ poros insinuat.

7. Hinc postea exoriuntur mineralia & plantæ pro diuersitate locorum. Est tamen etiam discrimen pro natura materiæ. Nam *ex vapore* consistunt *leuia*, *ex aqua pingui grauia* quidem, sed *pretiosa*: *ex sale pulchra*. omnia per se pura; sed *locorum inquinamentis impura* reddita.

Potestas artis.

Hæc ille cum Drebbelio sic fieri putat argumento motus materiæ in vitro physico Hermeticorum: Supponere vero aquam terram & salem necesse habet: Deinde etiam mobile quiddam præmittere, cuius motu calor accendatur, quale est cœlum cum suis corporibus, potissimumque luminaria. Ita sunt opera naturæ. De artis potestate sic philosophatur. *Ars separat impura, quæ in naturali generatione accesserunt, a puris.* Modus: *Solue corpora. Separa & purga heterogenea: Homogenea collige*. Hæc est elaboratio simplex: Sed respice ad naturam. *Finis est metalla perfecta multiplicare*. Vt natura operatur, ita & artifex. *Solue ergo metalla in aquam per aquam prius ex natura acceptam & studiosissime præparatam. Hanc putrefacito, coque, coagula, vt fiat subtilis, & apta ad soluendum, seu aerea & spiritualis. Hæc. n. subit corpora, & penetrat. Inde sequitur coniunctio soluentis & soluendi. Pura puris sunt coniungenda. Ea sunt duplicia, cruda & cocta. Cruda crudis, aquam elixyri imperfecte iunge: & cocta coctis, aurum vel argentū, aqua iam perfecta.* Hic primus sensus esse potest. Alia coniunctio est materialis, vbi cruda per respectum dicta componuntur: alia mystica, per matrimonialem coitum in vitro, vbi cocta coctis. *Qua vere proportione, & pondere*? promittebat *cap. 3.* dilucidam ponderis explicationem. Vidimus aliquid in compositione, quam & *infra* ponit. Sed hic *iudicio artificis rem permittit, qui debeat pondus naturæ obseruare, non autem quantitatis materiarum*. Augmentum est, quia cum duo sint iungenda, sal nitri centrale, & terra, seu aqua terrena, *illa non plus combibit & assumit, quam opus habet*, quæ esset Regula pro imbibitione & nutritione. Declarat etiam *proiectionem*. Nam non amplius tingit, quam se virtus extendit, id quod experimentis aliquot est discendum. Alias *supra* Riplæus monuit de proportionibus, adiiciens, ne nimium aquæ ponamus, ne protrahatur nimium coagulatio. Ait autem recipi terram sufficientem naturæ, siue pura sit, siue impura: vnde discimus etiam impuram terram in opere esse qualis dicitur, cum nigra est, quæ abluitur aqua & igni, vt albescat, ablutione scilicet spiritali. Est & pinguis aqua coniungenda, nempe in ipso vitro, dum ex aere coagulauit in liquorem aqueum, indeque crassefacta est. Ea dicitur impura. At pura puris sunt iungenda. *Qua ratione ergo purgatur*? Duplici calore interno & externo. Tunc coniungitur sponte sua.

Cruda & cocta.

Pondus.

Quantum tingat.

Purgatio terræ & aquæ interior.

Quæ ex Epilogo.

REpetitio est *superius per XII. Capita* propositorum, & expositorum, in qua opus naturæ, & artis comparantur. 1. In mistis naturalibus duo sunt, vnum *occultum*, quod intus in corporibus latet: alterum *manifestum* & sensibile.

2. Varia

2. Varia nomina sunt vtriusq;. Nam *occultum vocatur lumen proprium naturæ, inuisibile principium: vegetabile nostrum* (ad artem respiciendo) *sulphur fixum nostrum* (si de fixis est sermo) *volatile* (si de fugitiuis) *caput mortuum feces nostri maris* (id ē ad materiā artis metalli perfecti pertinens) *sol centralis, centrum salis* (in quo sol insitus & cœlestis concordant, concurruntque) quod & *matrix nostri principij seminantis* & vegetantis: *Punctus magnetis nostri* (principium;) *magnes noster, & magnesia* (ab attrahendo, quia vitalē aerem trahit, & coagulat, sibique vnitum cupit, vt magnes ferrum) *chalybs* (quia calorem producit, quo nomine & sol dicitur) *sal petræ, sal alcali, sal armoniacus* (ob vim penetrandi, & resoluendi. Calor enim ille naturæ potenter penetrat & resoluit in aeream aquam, & spiritu) *Humidum radicale, calor & spiritus innatus: Centrum radiorum solis & terræ* (diuerso respectu. Virtus enim est inseparabilis à materia, quā totam perfudit ita, vt cogitetur punctus quidam & cor, ex quo radii se expandunt, & spiritus diffundunt in ambitum: Et est sane eius subiectum primum parua moles terrea) *semen radicale: pretium.* (Est simul res vilis aspectu & respectu diuitiarum, quas postea parit: & pretiosissima, quia est principium summorum in mundo corporali bonorum) &c. Quod vero aspectui subiacet, appellatur *corpus, vmbra tunica, cortex, sutis, &c.* Corpus est vmbra seminis nostri, qua remota in conspectum prodit semen. *Sal noster obductus est saturni sphæra*, hoc est, principium prolificum & calidum innatum, quod & ignis naturæ sub corpore vmbroso & frigido congelatoque latet, &c.

Nomina principij interni · *Nomina corporis aspectabilis & subiecti.*

3. *Quo modo fit vtrumque in natura?* Ponitur centrum terræ. In hoc dicuntur quatuor elementa conijcere suas vires, & quasi *corradiare & constillare, vt* fiat illud *humidum radicale.* Cum hoc est *sol terrenus, qui magnetica vi attrahit virtutem cœlestis solis.* Hinc motus fit in materia. Ergo soluitur illud humidum in spiritum & erohitur ad terræ superficiem. Vbi consistit deorso, & circulariter redit in suam terram, tumque ea coalescit, verum non sine efficace immutatione, qua terra valde subtilis redditur, vt suo primordio respondeat, fiatque adeo similis, vt mutuo amore cohæreant inseparabiliter. *Semen* illud *nutritur & vitam accipit ab aere*, seu rore, qui in aquam densatur, vocaturque *aqua roris nostri*, ex qua extrahitur *sal petra philosophorum*, quo omnes res crescere & nutriri dicuntur, vnde facile intelligis, qui sit sal ille, *nempe nutrimentum essentiale*, vi cœlesti instructum, & potentia simile essentiæ, quæ nutritur.

Modus quo natura gignat mista fœcunda. · *Sal petra philosophorum.*

4. Id declaratur generationibus horariis seu temporaneis, vt in vere, quas etiam Drebbelius ex sua arte explicabat. Cum pluit, terra ex aere accipit vim vitæ, eamque coniungit cum *sale nitro* (insito principio seminali & vegetabili) *terræ.* Cur terra sic trahit? Quia se habet *vt tartarum calcinatum*, vel *alia calces sicca & resolubiles, quæ sua siccitate aerem vapidum* attrahunt: Aer receptus concipit, fitque sudor, & postea aqua, quæ salem calcis secum resolutam trahit. *Hæc aqua fit nutrimentum terræ*, eamque auget virtute & quantitate, facitque, vt semen in ea se dilatet sursum deorsum; quæ est *origo* & productio *Plantarum.* Hæc sunt philosophemata theorica, non sumta ex natura, sed in eam ex arte illata. Nam isti artifices putant, sicut in vitro suo contingit, ita fieri etiam foris in mundanis generationibus. Ideo fingunt naturalem modum, & postea dicunt in arte similiter procedi. Vile autem est nobis hoc figmentum, quia *siue sit habeat in natura externa, siue non, nos semper intelligimus artis modum exponi.* Hoc liquet ex artificiosis.

Modus quo ex calcibus fiunt liquores. · *Ex artis modo in natura tractus est modus stupiditate philosophandi singulariter.*

5. Sic n. ars describitur. Omnia aperte dicta sunt; saltem *modus extractionis salis nostri ammoniaci* hoc est, *Mercuris philosophici ex aqua nostra pontica, cum vsu suo est occultatus.* Hoc est prœmium quasi generale, vt remoretur lectorem & in aliquid occultius per opinionem fallacem ducat. Reuera ēē illa extractio dilucide exposita est. II. *Vas vnum est* à principio vsque ad finem, nisi duo sumantur, abbreuiandi caussa. III. *Ignis continuus sit. Quicquid fit, igne fit.* IV. *Cape iam aeris partes decem: auri viui, vel Lunæ viuæ partem vnam.* (Proportio hæc *cap.* 11. erat diuersa. Nam ibi iubemur capere terræ vndecim, auri vnam, argenti duas: Et disiunctio, *VEL*, ibi omittebatur. Terra, aer, aqua, indifferenter dicitur eadem materia, quæ istorum affectiones assumit. Proportio vero non adeo exquisita est, vt tantillo non variet. Bene additur disiunctio, vbi diuersi lapides signantur. Non n. licet album & rubeum miscere. Alias Lunæ vox etiam Mercurio attribuitur) *Impone vasi suo. Coque, vt aer fiat aqua & postea non aqua, seu puluis & terra.*

Artis ratio. · *Sal armoniacus est ☿ph.* · *Praxis fermentationis & proportio, 10. ad 1. vel 2; Ita vt sine Parabola aq. philosophica debet esse decupla ad partem vnam corporis.*

Nihil arduum hic dicitur. Tu cum imposuisti, calore temperatissimo coque, siue aer vocetur, siue aqua id, quod coquitur.

Quod factum est in imperfectis, seu dum præparatur elixyr imperfectum, idem fit in perfectis. *Aer congelatus* (Is vero actu est aqua, seu liquor, qui fit ex elixyre imperfecto, & aqua prima) *soluetur: Et necesse est aquam aeream adesse, quia sol centralis debet habere suum mare, & aquam crudam sensibilem*, quæ à calore rarefit & vertitur in aerem vapidum, in quo est spiritus: Vnde vocatur *aqua non madefaciens manus & Hermetis auicula.*

In soluto illo aere solue auri partem decimam. Include vitro rotundo. Signa Hermetice. Coque igne nostro continuo, donec aer coagulet vicissim in aquam, & hæc in puluerem, quod dum fit, salina virtus sese exeret, & colores varios producet. Mutantur etiam & conuertuntur hic elementa, quorum actiones in vitro conspicies, & quo modo in terram radios suos conijciant, & eam fœcundent. Nam nostrum halonitrum in terra, quod aer fuit, coniunctum cum pinguedine terræ (vt in calce tartari) trahit suum aerem, eumque coagulat, vt aqua fiat, tandemque puluis terreus.

Aq. non madefaciens manus est aer vapidus.

Illa nitrosa virtus eo maior est, quo radii solares, & calor insitus sunt copiosiores (vt crescente lapide per suas augmentationes, crescit etiam virtus) *Est autem in mercurio nostro illa nitrositas inclusa;* vnde & *aqua pontica* dicitur, quæ aurum & argentum soluit, vicissimq; ab eis coagulatur. Sic fit spissum subtile, fixum, volatile, & contra. Leuia fiunt grauia, & grauia leuia; Spiritus abit in corpus, corpus in spiritum.

Præcipuū est in rarefactione aquæ, vel aeris. Ideo *quo magis subtilias, eo lapis fit efficacior*, & plus tingit, ad quod repetitione operationum & multiplicatione opus est, de quibus Lullius & alii, apud quos inuenitur etiam *integer processus*.

Aer generat magnetem, seu chalybem nostrum, per quem ex sole & luna dicitur extrahi aqua nostra pontica prudentis artificis opera. *Magnes* facit, vt appareat aer noster coagulatione. Pater eius sal, mater luna: portatur in ventre venti: nutrix eius est terra: quæ omnia diuersis respectibus aliter dicuntur, & *supra* sunt satis explicata.

Diuinatorium ænigmatis.

Non est vlla scientia & doctrina, vel ars, in qua liberius fingitur, quam hæc philosophica lapidis. Cedant Poetæ. Nostri Hermetici tam monstrose omnia fingunt, miscent, vertunt, peruertunt, vt Horatianum monstrum longe fieret absurdius, si quis literam sequi vellet. Verum assequatur omnia, Deus & Sedinuogius nouerunt, & credo, quod ne ipse quidem fictor omnium suorum figmentorum rationē reddere possit. Exculpam quod verisimile videbitur.

Initio proponitur *res quædam* in se occultatam habens humiditatem, *ex qua omnium rerum dicuntur esse origines*, quæq; misceat se omnibus, atque adeo etiam sit omnium metallorum mater. Est fere ex nihilo. In ea proprie est nihil. Intelligo subiectum commune, & materiam primam omnium generabilium & corruptibilium: quæ initio fuit vapor, sed coagulatione accepit aqueam consistentiam. Hæc vaga & nimium generalis consideratio in nostro opere parum valet, nisi quod ex analogia disseri possit de primo omnium rerum ortu. *Nos materiam secundam, quæ iam fructus est, venamur.* Ideo aquam nostram accipimus in genere minerali, & in vnica tantum specie mineralium, quæ comprehendit metalla sex, & vnum argentum viuum. Iam ergo *metallica tantum est nostra aqua*, quæ describitur sequentibus.

Aq. nostra descriptio.

1. Ex aqua nostra sunt orta metalla. 2. Caret salsedine, & acrimonia: 3. & tamen soluit aurū, & argentum sine violentia & strepitu. 4. Aurum, quia caret impuritate, est ei amicissimum: imo est auro instar matris, ex qua etiam est ortum. 5. Est in insula nostra, seu argento viuo sublimato, ex quo difficulter elicitur. 6. Coquitur primo septem mensibus. Tanto enim spacio ex argento viuo vix paratur. *Ante coctionem debitam est venenum summum*, quale est & argentum viuum à sale, & chalcantho sublimatum, quod quo modo vertatur in Theriacam salutarē dictum est suo loco. Nostra quoque aqua post coctionem est summa medicina.

Versus meridiem) si nude diceres, sonaret circa finem tincturā rubra, quando coagulatio fit.

7. Quo modo coquitur? *Aqua illa elicita ex argento viuo sublimato quadam ratione dicitur mare.* Ex hoc egreditur *Neptunus aquarum Dominus* cum tridente. Intelligo *elixyr*, quod perficitur per tres colores principales, fitque *insula ex aqua* versus austrum seu meridiem, in qua omnium rerum mira varietas. Non enim tantum omnium rerum colores apparent in coctione, verum etiam omnes res, elementa, & mista, suas actiones, conuersiones & origines isto quasi exemplo & imagine ostendunt. Est tamen hoc commune cum sequentibus operationibus, in quibus Elementorum est conuersio, & colorum mutatio. Nam & in illis apparent res variæ, fere que semper diebus quinquagenis. Est nauigatio *à polo arctico ad antarcticum*, id est, processus artis à solutione ad coagulationem, à nigredine, quæ est septentrio, per albedinem, quæ est ortus, in rubedinem, quæ est meridies ad antarcticum polum. Audiuntur *Melosyna*.

Etenim suaue est in uno opere videre omnium nascentium origines. Ista fere de aqua prima, licet & secundam attingant aliqua parte.

Descriptio aquæ 2.

1. Non est alia aqua, quam *quæ ex radiis auri & argenti conciliatur, seu extrahitur vi magnetis, & chalybis, qui in ventre arietis inuenitur.* (per ignem naturæ calidum siccum, sulphurque in mercurio elicitur) 2. *Non est vtilis aqua sine auro, quia hoc solo melioratur aqua & aqua aurū.* Nihil ei additur, nisi *pomū nostrum*, hoc est, aurum vel argentum in se semen suū habens tanquā maturus fructus. Melioratur in tantum, vt videatur *solo fumo seu halitu* imperfecta metalla mutare in perfecta tanta liberalitate, vt nō sit opus repetitione artis ab initio.

Aries) signum ascendentis solis calid. sicc. initium veris. Ver autem in arte est symbolum elixyris albi, vel tinctura alba. Quando aqua nostra prima ... soluitur illud elexyr, fit aq. solutiua.

3. Est *mercurius noster*, cui solus fructus arboris solaris (naturæ aurificæ mineralis, quæ aurum gignit, vt arbores suos fructus) imponitur hac proportione, vt *aqua fiat partes decem, auri vna.*

4. Tota mistura constat *masculo & fœmina. Aqua est fœmina*, & terra nostra, in qua fit auri putrefactio. 5. Est *aqua vitæ*, quæ habet *intrinsecum ignem* assiduo foris calore iuuandum. 6. Est *mater*, ex qua per putredinem nascitur fœtus, qui dicitur Phœnix, & Salamandra, seu lapis & medicina ingens dorans, & per eum se multiplicans. 7. Habet *niueum candorem*, visibilis, & palpabilis, (in coagulatione, & crystallino sublimato, &c.)

8. Non sunt duo simul in ea soluenda, sed vnum tantum, & id aurum, vel argentum.

9. Tunc fit mare, in quo natat piscis *echeneis*, hoc est *fixa terra*, fixum sulphur, & tinctura, quæ iniuxtaoria figit, & constare in igni facit.

10. Subest vis aurifica, & argentifica: subest & *magnes* cum *chalybe*, quibus attrahitur eleuata anima, spiritus, & aqua, atque ita fit fixum & figens ex toto.

Proportio materialis.

11. *Aqua nostra ignea comburit tres partes corporis sui*, cum corpore auri. (Compositio ergo est ex tribus elixyris, ex aqua primæ per conuersionem & alterationem elementorum nati, & vna auri, quatuor aquę mercurialis. Consumitur elixyr, & corpus auri, sed non totum. Nam manet *decima* pars *cum vna decima*, vt *supra* dixit: seu, vt in parabola, *decem partes metalli in ea soluuntur*, remanente portione minutissima.

Aurum nostrum viuū

12. Iam *aurum est nostrum viuum & viuificatum:* Est mercurius noster.

13. In

13. In iſta ſolutione à corpore corruptibili, quod abit in aquam, ſicut glacies, ſeparatur vita, ſeu *anima ſpecie aerea*, ſpiritalique incluſa. Hinc dicitur *portari à vento in ventre*. Verum ſpiritus ille viciſſim incraſſatur, inq; aquam redit, & terram ſuam, ſeu corpus mortuum repetit; *Sic accipis vitam aurum noſtrum.*

Aurum noſtrum Venus.

14. Non procedit hoc ſine variis coloribus & Elementorum alternatione.

15. Tandem apparet *mons in mari, & littus*, ſeu lapis coagulatus, cuius generatione poteſt explicari omnium generabilium origo, & progreſſus, ſicut & fructu ex ſemine orto.

16. *Si fructu hoc ſaturatur vnus, mille poſtea poſſunt ſaturari, ſeu proiectione lapidis incerati & aucti ſuper propriam corpus ſit medicina ſuper mille.*

17. Augetur primum virtus, vt ex vna planta 10. fructus naſcantur, ſeu *vna pars tingat decem*. Deinde opere repetito, vna pars cadit ſuper centum, tertio ſuper mille, & ſic deinceps. Nam deſtructo corpore priore *reuiuiſicat ſe medicina*, & emergit aliud incorruptibilius, Ideo in omni augmentatione debet fieri ſolutio, elementorum conuerſio, & coagulatio.

18. Medicina aurifica eſt *ſalamandra*, cuius *ſanguis ſeu oleum habet facultatem ſex metalla inferiora in aurum mutandi*. Dat grana XXIX. ſanguinis; & quodvis rurſum 864. grana auri, verum non ſemper eſt æqualis virtus, cum nec artifex, nec materia, nec proceſſus ſemper ſe habeant æqualiter. Tantum de monade ſeptima. Si bene diuinaui, recte eſt: ſin minus, alius diuinat melius, & collimet acrius.

FINIS.

Deo Vni & Trino ſoli gloria.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM COPIOSVS.

A

Aurum

Coagu-

D

E

Index.

N.

O.

Index.

T.

V.

Finis Indicis Chymici.

INDEX MEDICVS CONTINENS MORBORVM ET AFFECTIONUM remedia.

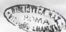
A.

B.

C.

Index.

Finis Indicis Medici.

Deo summo soli gloria per Iesum Christum, Amen.

